de Juan Geronimo Andevilla

XIX. 3.8

INDICES RERVM AB ARAGONIAE REGIBVS GESTARVM AB INITIIS REGNI AD ANNVM MCDX.

A HIERONYMO SVRITA TRIBVS LIBRIS PARATI ET EXPOSITI.

ROB. VISCARDI Calabriæ Ducis, & ROGERII eius fratris Calabriæ, & Siciliæ Ducis Principum NORMANNORVM, & eorum fratrum rerum in Campania, Apulia, Bruttijs, Calabris, & in Sicilia geſtarum Libri IV. auctore GAVFREDO MALATERRA Rogerij ipſius hortatu.

ROGERII Siciliæ Regis rerum geſtarum, quibus Siciliæ regnum in Campania, Calabris, Bruttijs, & Apulia vſque ad eccleſiaſticæ ditionis fines conſtituit: Libri IV. Auctore ALEXANDRO Cœnobij S. Saluatoris Vallis Celeſinæ Abbate: qui & hortatione Mathildis eiuſdem Rogerij ſororis eam hiſtoriam conſcripſit.

GENEALOGIA Rob. Viſcardi, & eorum Principum, qui Siciliæ regnum adepti ſunt: ex PTOLEMAEI LVCENSIS Chronicis decerpta: qua Dyrrhachinæ domus Principum propagines certa, & conſtanti complexione appinguntur.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

CAESARAVGVSTAE.

Ex officina Dominici a Portonarijs de Vrſinis, S. C. M. & Regni Aragoniæ Typographi.

M D L X X I I X.

MICHAEL CERCITO SACRAE THEOLOGIAE Licentiatus, ac Eccleſiæ beatiſſimæ Virginis Mariæ Cæſaraugustanæ, vulgo del Pilar Canonicus, Pio Lectori S.

ARAGONENSIVM rerum, ab initijs Regni ad Annum Domini MCCCCCX, vſque geſtarum hiſtoriam, quam Hieronymus Zurita grauis in primis auctor fuſius olim in ſuis Annalibus Hiſpane perſecutus, nunc ſummorum Pontificum ſanctionum aliquot, a varijs doctis deſideratarum acceſsione locupletatam in Indices quoſdam Latinos congeſsit, fidei meæ ab Illuſtri domino Petro Cerbuna ſacræ Theologiæ doctore, & Vicario generali Cæſaraugustana Sede vacante, eiuſdemque Sedis Priore commiſſam perlegi ſedulo. In qua, & ſi in paucas ſummas, rerumque ſolummodo capita, vniuerſa Regum, procerumque Aragonenſium geſta redacta eſſe ab auctore videantur, plurima tamen eius, ſummaque cum fide, ac diligentia coniuncta eruditio, vel ex hoc ſolo Aragoniæ ditionis breuiario, ſicuti ex vnguibus Leo, facile dignoſcitur. Roberti quoque Guiſcardi, Rogerij fratris eius rerum in Italia geſtarum libros quatuor a Gaufredo Malaterra monacho Benedictino conſcriptos, vna cum alijs quatuor de rebus a Rogerio ſuperioris Rogerij filio in Sicilia geſtis auctore Alexandro Celeſini cœnobij Abbate legi attente: opus ſane ſua vetuſtate reuerendum, & rei de qua tractatur, magnitudine commendandum. Debent autem hanc viri docti Hier. Zuritæ rerum antiquarum ſcientiſsimo gratiam: quod eos libros per quadringentos plus, minuſve annos inter tineas, & blattas puluere obſitos delitescentes ab earum iniuria primus aſſeruerit: & ne Aragoniæ ditionis regnorum initijs aliquid deeſſe videretur, ſuis Indicibus appendicem adhecerit: aduentumque Normannorum in Italiam multis ſæculis a pleriſque ignoratum horum librorum editione fecerit communem. In quibus omnibus nihil omnino, quod aut religioni noſtræ aduerſum, aut virorum piorum aures offendere videatur, inueni. Quam ob rem ſuperiora omnia opera digna eſſe quæ prœlo mandentur cenſeo: atque ita fiet, vt Hieronymi Zuritæ clariſsimi hiſtorici laboribus omnes facilius perfruantur. Cæſaraugustæ VI. K. Febr. MDLXXVIII.

Michael
Cercito.

NOS Petrus Cerbuna Liberalium artium Magiſter, & ſacræ Theologiæ Doctor, Prior, & Canonicus ſanctæ Eccleſiæ Metropolitanæ ciuitatis Cæſaraugustæ in ſpiritualibus, & temporalibus Vicarius generalis, pro Illuſtri Capitulo dominorum Prioris, & Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ, Sede Archiepiſcopali vacante. Cum liber hic, cui titulus eſt, Indices rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum ab initijs regni ad annum MCCCCX, tribus libris apparati, atque expoſiti Hieronymo Surita auctore &c. nihil contineat, quod vel fidei orthodoxæ, aut religionis Chriſtianæ pijs moribus aduerſetur, ſicut ex cenſura & commendatione egregij Domini Licenciati, & Canonici Michaelis Cercito nobis ſatis conſtat: idcirco eidem Hieronymo Suritæ viro omnibus bonis literis inſigni, ac Regio hiſtorico celeberrimo, vt præfatum librum omni approbatione dignum in hac ciuitate & Archiepiſcopatu Cæſaraugustan. typis mandare poſsit, licentiam iuxta Decreta Sacri Tridentini Concilij concedimus. Dat. Cæſaraugustæ xxvi. Ianuarij MDLXXVIII.

Doctor Petrus Cerbuna
Prior, & Vicarius generalis.

Sebaſtianus Moles Notarius.

IOHANNI SANGORINIO ORDI-
nis,& Militiæ S. Iohannis Hieroſolymitani in Aragonia pro Magiſtro:
& Ampoſtæ Præfecto: Doct. Martino Ayſæ Eccleſiæ Iaccetanæ
Canonico: Iohanni Franciſco Arinio Oſicerdenſis Baroniæ
domino: Franciſco Aragonio: Dominico Palatio: Mi-
chaëli Omedeſio: Petro Martinio Inſauſtio ciui Cæ-
ſarauguſtano: & Doct. Antonio Iohanni Mat-
thæo ciui Oſcenſi I. C. maxime in-
luſtribus: & cla-
riſsimis

VIII VIRIS

ARAGONIAE REGNI PROCVRA-TORIBVS.

PRINCIPVM NOSTRORVM ARAgoniæ Regum res geſtæ, tam inclyti decoris nomen ſuſtinuere, vt præclaræ, atque ſummæ laudis diffuſa, & diſperſa gloria digniſsimæ fuerint: quæ omni monumentorum genere percelebrarentur. Tamen, ſicut rerum ipſarum dignitas, & amplitudo poſtulabat, vt ederentur, neminem extitiſſe arbitror, is captus hominum eſt, quin ſuſcepti officij maximis oneribus premeretur: & dum ea res inſtitui ſine ſumma difficultate non poſſet, auctoritas veſtri muneris euicit, vt ſtudio earum rerum ex abditis penitus, atque retruſis tenebris eruendarum, & parendi deſiderio incenſus ſummo labore, atque animi contentione octingentorum annorum memoriam colligarem. Sed quo minus in his, quæ ad me delegata fuerant, ingenij præſidio aſſequi poteram, eam mihi viam muniendam longe in poſterum proſpexi, vt quaſi quodam ſubſidio, qui nihil dignum veſtris auribus in eo genere omnino, aut dicendi artificio, aut cuiuſvis litteraturæ præſtantia conſequi valerem, inexpectata tamen, &, ſi id ſperari vmquam poſſet, inexhauſta diligentia compararetur: & quod incredibilis rei magnitudo, atque difficultas impenderent: ſic me honeſte depaciſci arbitrabar. Nam locuples illa, & referta continuatio, variataq; ſeries rerum, & elaborata concinnitas, atq; ille verborū ambitus, ac demum inſignis orationis ornatus ab iјs erat expetendus, qui tantū ingenio, & doctrina eniti poterant, vt his quaſi luminibus admotis, magnum ornamentum rebus ipſis impertirent. Hæc mecum in vtramque partem verſans non modo libenter, ſed & audacter confirmo, ſi quam operam dare conſtituiſtis, vt annalium noſtrorum monumenta ex Regum commentarijs conquiſita in lucem ederentur: peruulgarenturque: qui vobis in Octouiratu ſufficientur, eandem adhibuerint, vt res geſtæ rudi opere, & nullo artificio traditæ fluenti, & fuſo orationis tractu ſiue leni, ſiue incitato curſu opus ſit, ab erudito aliquo, & doctrinarum ſtudijs exculto viro accurata, & exquiſita ſcriptorum elegantia, & ſubtilitate inluſtrentur, ſatis publicarum rerum memoriæ factum, atque conſultum

omnibus

omnibus viſum iri. Interea vero, dum ea, quæ continentibus ſcriptis decem ſuperioribus libris annalium accommodare nitimur, in veritatis lucem patrio ſermone proferuntur, cum ex multiplici, & perpetuo annalium contextu ſummas quaſdam ſubduxerim, atque confecerim, quæ in tam varia, ac pæne infinita rerum commemoratione origines ipſas, tamquam capita comprehenſione quadam deuincta, connexa temporum ſerie indicarent, & eam rem magno mihi vſui fuiſſe ſæpe viderim, neque ex mea deſignatione, aut apparatu vberiores, vel præſtantiores prouentus quiſquam omnium aut exigat, aut certe capere poſsit, operam noſtram, quantulacumq; ea ſit, quaſi vniuerſi ſtudij mei teſtimonium ad vos defero. Veruntamen ſi, quæ præſtari a me poterant, mei muneris officia diligenter, ac religioſe obſeruare, pro virili parte ſumme ſtudui: aut ſi qua reliqua mihi ſpes eſt promerendi beneficij: qui nihil per triginta annos, niſi de huius regni laude, & gloria cogitaui: ne mihi vitio a veſtra circũſpectione vertatur, magnopere depoſco: quod rem eam, tenuem illam quidem, & valde puſillam tam vehementer amplexus ſim, vt omne id æuum, quod ab initijs regni, ad annum noſtræ redemptionis M C D X. peractum eſt, non tribus chartis, quod magnæ laudi a doctiſsimo poëta ſcientiſsimo rerum ſcriptori datum eſt: ſed tribus libris faſtidioſe hoc arido, & auſtero modo, crebris tum a primo repetitionibus temporum, tum in extremum non modo caſuum, & euentorum, ſed rationum, & cauſarum diſiecte, & ſolute nulla ſtructura recidentibus iterationibus explicarim. Non enim in minima, tenuiſsimaque opera futilem aucupari gratiam, & inanis rumoris popularem auram conſectari mei conſilij fuit: ſed quod maxime digna videbantur, ſi res ipſæ expenderentur, quæ ad exteros homines, & noſtratum rerum penitus inſcios aperta, & perſpicua, ſimplicique, ac probabili expoſitione peruenirent, operepretium fore ſum arbitratus, cum tot inuoluta ſigna virtutis, & probitatis emerſerint, ſi dignitatis etiam ſuæ ſplendorem, quamuis non exſultanti, & geſtienti effigie, attamen quodammodo adumbrata imagine obtinerent: quantumuis minutis, & exilibus numeris conciſa, & depreſſa videantur. Ad D. Engratidis: ex ſuburbano Cæſaraugustano. A. D. IV. Id. Mart.

M.D.LXXIIX.

Hie. Surita.

IOSEPH SIES

INDICES RERVM AB ARAGONIAE REGIBVS GESTARVM.

Liber Primvs.

REGNI GOTHORVM INITIA AB Ataulfo in Hiſpania facta, cum huius gentis arma, maieſtate primo Romani Imperij, mox opibus labentibus terra, marique late paterent, regio ſanguine fuit polluta. Theudericus deuictis Sueuis, quorum furoris pars maxima Hiſpanias, vſque ad Oceani Gallaici oras peruaſerat, e Narbonenſi Gallia, quam Gothiam ipſi appellauere regni ſede Pyrenæum traducta, primus regnum conſtituit. Suintilla demum exactis Romanorum armis, vniuerſæ dominationi faſtigium impoſuit. Cum firmata iam, & ſtabilita in Hiſpania pace Gothica gens floreret, neque externo premeretur hoſte, bellicoſiſſima natio deſidiæ, atque ignauiæ dedita, armorum ceſſatione, & inerti luxu bellis deſuefacta, non ab horridis, vt antea, Scytharum gentibus, ſed à totiens deuictis Afris, & Numidis, qui intra aliena Arabum arma commigrauerant, proſternitur, funditusq; deletur. AERA. NAT. CHR.

Sarracani, qvi Arabiæ partem, ab oriente in meridiem deflexi incolebant, Scenitæ Arabes antea nuncupati, vaſto ſolitudinum receſſu ſepti, & Meſopotamiæ adiuncti, altera totius Orbis pernicies, atque calamitas, regni Heraclij Imperatoris Anno Septimo, quem vetuſta quædam monumenta in annum Incarnationis Chriſti DCXXVI conferunt, DCLXIV. DCXXVI.
Romanorum Imperio repugnantes ſtabili ſede, ac proprijs, certiſque domicilijs egreſſi, incurſionibus vicinas regiones infeſtiſſime proterunt: adeoque inſtant, vt Heraclius ad eos arcendos Theodorum germanum fratrem præmiſerit. Hi Mahmete duce, homine improbiſſimo, & perfidiſſimo, qui ſeſe & genere, & prudentia ſuæ genti, vehementi plebis concitatione vſus, fallaciſſimè venditaret, haud aliter, ac ſi ſapientiſſimi viri animus multa in poſterum præſentiret, & præſagitio eius menti diuinitus incluſa eſſet, cui vti veteratori, & callido duci eius belli adminiſtrandi dominatum, principatumque detulerant, Arabiæ, Meſopotamiæ, Syriæque prouincias inuaſerant. Thedoro demum cum omni nobilitate, & militiæ robore ad Gabatham Syriæ oppidum ad internecionem redacto, omnium prouinciarũ, quas inuaſerant, potiuntur: & Damaſcum ſplendidiſſimam Syriæ vrbem regni ſedem, atq; arcem conſtituunt. Abubeccar Mahmetis locum, principatumque obtinuit: qui in Perſas arma conuertit: & Hamer eius ſucceſſor vires Orientis omnes cõmouens, magnam AEgypti partem, Alexandriamq; metropolim Imperio ſubijcit: & cum poſt Hamerem Etheman Sarracenorũ Imperio princeps admoueretur, Pentapolim, Libyam Marmaricam, & AEtiopiã, quæ ſupra AEgyptum vaſtis, ac deſertis regionibus prætenditur, in ſuam poteſtatẽ, ditionemq;

AERA. NAT. CHR. redigunt. Mohabia tanti iam Imperij gubernacula tractans aduerſus Con
ſtantem Auguſtũ, qui ingentem claſſem ornarat, rem feliciter gerit. Ab-
dalla duce Africam, & Mauritanias ſubigit: atque decurſionibus mariti-
mã oram deuaſtat: cum Vvamba, cui Gothi Hiſpaniarum, & Galliæ pro-
uinciæ imperium detulerant, pie, ac ſancte regnum adminiſtraret. Mo-
habiæ Izit: huic vero eius filius Mohabia Sarracenorũ imperio ſubſtitui-
tur. Mohabia iuniore vita functo, Sarracenorũ exercitus duos ex cunctis
ſibi duces deligunt Abdallam, & Maroã, atq; eorum opes, ac vires in con
trarias diſtrahũtur partes: magniſq; vltro, citroq; illatis cladibus Maroa
nouem annorũ inducijs cum Conſtãtino Imperatore pactis, prouincias in
ter filios partitus, Abdebmelc natu maximo Perſidem, Armeniam, Meſo
potamiã, Oſdroenem, Arabiã, & Syriæ regiones dereliquit: Abdelazizio
vero Aegyptum, Aethiopiæ vlterioris tractus, & Tripoleos, Africã, & re-
liquas ad Gaditanum fretum adiacentes prouincias attribuit: exercitibus,
atque claſsibus Mahmerẽ filium præficit: Sed Vlith Abdelmelc filius, cũ
a patre Abdelazizius frater Regno deturbatus eſſet, Sarracenorũ vniuer-
ſo Imperio a patre præficitur: qui hoſtes, ac vicinas omnes gentes contu-
dit: atque confregit: & Indiæ, vt vetuſtus eiuſdem ætatis ſcriptor perhi-
„ bet, dominatur: atque idem auctor ita ſubdit. In occiduis inquit partibus
„ Regnũ Gothorum antiqua ſoliditate firmatũ apud Hiſpanias, per ducem
„ ſui exercitus nomine Muzam adgreſſus edomuit: & regno ablato vecti-
„ gales fecit. Tam paucis res tanta, taleque, ac tantum, quantum alias nun-
quã ea celeritate confectũ eſt bellum, a vetuſto ſcriptore perſtringitur: &
magnis tenebris incredibilis, & inaudita clades inuoluitur. Hi omnes qui
ſummo Arabũ imperio ſunt potiti, ſuæ gentis nomine, tamquã Regio, &
imperatorio munere fungentes Miralmuminimi ſunt cognominati. Sa-
tis conſtat repentinam eam calamitatẽ non fuiſſe: ſed regno malis ciuili-
bus oppreſſo, Vvitiza Rege rerum potiente, Zemam, quẽ alij Seniam vo-
DCCXLV. DCCVII. cant, Arabum Ducem AERA DCCXLV ad irrumpendas Hiſpaniæ oras
claſſem cõparaſſe: eoq; anno Tariffium ingentiũ copiarum ductorẽ freto
tranſmiſſo Bæticam inuaſiſſe. Tariffium autem Arabum itidem ducem
vetuſtis monumentis Tarik vocatum comperio.

DCCXLVII. DCCIX. Ruderico regnante AERA DCCXLVII, & Vvitizæ Regis filijs arma cõ
mouentibus, quos Rudericus, regni, quod ipſe inuaſerat, ſucceſsione de-
iecerat, & Iuliano Spathariorum Comite Vvitizæ conſobrino, & Egicæ
Regis genero acerbiſsimo animi ſenſu patrati a Ruderico adulterij dolo-
re percito: quod Rex vxori, Faldrinam vocatam memoriæ proditur, pro
brum intulerat, ſiue Caiæ filiæ illuſerat, hoſtium vires concitante, ducto
ribus Muza militiæ principe Azuiri filio, & Tariffio Arabes ad Calpem,
non prædonum more, ſed vti in propria emigrantes irrumpunt: ac tota
ſe prouincia Bætica, & Luſitania repentinis incurſionibus effundunt.

DCCXLVIII. DCCX. Cum miſera, & calamitoſa tempora inſtarent Rudericus totius regni
copias, non iam illo Getico, & Martio furore truces, atque inſultãtes, ſed
molles, atque eneruatas colligens, & inter Sericium, & Aſidonam vrbem
in extremum rerum omnium certamen, atque diſcrimen deueniens, non
gentem modo, ſed regnum in interitum, & exitium dedit: imperij enim,
vitæq; eius finis idem fuit. Incredibili impetu Arabes Hiſpaniarum po-
tiuntur: vt nõ tam rerum publicarum proditione nefaria filiorũ Vvitizæ
aut Iu-

aut Iuliani Comitis, vt ferunt, regni prodiroris, extinctoriſq; patriæ ſcele AERA. NAT. CHR.
re conciderit, quã cæleſti ira regnũ Hiſpaniæ ipſius exitio partũ Gothi- DCCXLIX. DCCX.
cæ gẽtis internecione euerſum ſit. Hoſtes, quod ex Mauritanijs in Hiſpa
nias tranſmiſerint, a noſtris Mauri vocati: vt hoc quoq; nomine vti, tẽpo
ribus ſeruiẽtes cogamur: omnes eiuſdẽ ſectę homines Mauros appellãdo.

Annorum præterea ratio æræ nomine adſcripto diuiſa tẽporibus, & ſe
rie rerũ cõnexa intermitti nõ debuit: vt rei tot ſæculis ab Hiſpanis vſurpa
tę ſua exſtarẽt veſtigia: quoad eius nominis memoria apud nr̃os exoleuit.
Octo, & triginta annorũ interuallo Chr̃i Saluatoris nr̃i natalẽ antecedit.
Hiſpani enim AEgyptios imitati ex eo ſua notare, & cõſeruare tẽpora vo
luerunt, quod eo anno in poteſtatẽ, ditionẽq; P.R. venerint: C. Cęſare, qui
Auguſtũ nomẽ adeptus eſt, rerũ potiente. Ciuitates enim quaſdã Italiæ
diem, quo primũ ad ſe Auguſtus aduentaſſet, initiũ anni feciſſe, alias vero
Aſiæ annorum origines ab eius nomine, & dignitate duxiſſe cõperimus.

Maior ſcriptorũ pars hoc anno de ſumma rerũ a Ruderico Rege de cer DCCLII. DCCXIV.
tatũ prodit: exſtãtq; vetuſti annales, qui AERA DCCLII Mauros ante diẽ
iij. Id. Nouẽb. in Hiſpaniã appulſos referãt. Multo vetuſtiores prodidere
eo ipſo tempore Aſtures in Maurorũ poteſtate, ac ditione fuiſſe: & eodẽ
anno Pelagiũ filium Fafilani Ducis ex Regia progenie ortum cæleſti vi,
diuinoq; numine ex ſpelũca Auſeuuæ mõtis egreſſum hoſtes profligaſſe:
& regni initia in Aſturum regione, inter ipſas gladij reliquias, & hoſtiles
perfugas conſtituiſſe. Innumeri enim Chr̃ianorũ populi Maurorum im-
peria perferẽtes, ſub eorũ dominatu graue ſeruitutis iugum perpetiũtur.
Mozarabes appellati: quod Chr̃iani mixti Arabibus eſſent. Ingens enim
Mauruſiorum, Numidarũ, & Afrorum, & earum gentium multitudo per
Hiſpanias circũfuſa immane quanta celeritate ad regiones quoq; longin
quas progredientes, populis ad internecionem pæne deletis late peruagã
tur. Iſq; ex Chriſtiano populo ſuperfuere, qui captiui: aut dedititij manſe
rant: aut quos refugia montiũ receperant. Nobilitas omnis ac Regio gene
re prognati ad Aſtures, & Frãcos cõfugiunt: Pyrenęiq; clauſtra obſident.

Mauri Pyrænei ſaltus tranſgreſsi Aquitaniam, & Narbonenſem pro- DCCLIII. DCCXV.
uinciã eodem furore perciti adoriuntur. Ea tempeſtate Zema, ſiue is Se-
nia eſt, Burdigalã, & Pictonum vrbẽ expugnat. Volcarũ Tectoſagũ, qui
Gallia, quã nunc Gothiã vocant, continentur, potitur: & Francorũ natio
nẽ bello laceſsit. Cum Mauri Toloſam obſiderent, Zema interẽpto Dux
Eudo magnã hoſtibus cladem intulit. Regio, quæ ad Aragonẽ amnẽ, vix
tunc niſi indigenis cognitũ, & Pyrenęi culmina pertinet, XVI. M. P. patens,
& montiũ iugis, anfractibuſq; conualliũ ſepta, minima Vaſcitanię portio
miſeris, & afflictis reliquijs incolitur. Hi ab impijs gentibus ad faſtidium
perdomiti, ſpreti, & in mõtium vaſtas ſolitudines repulſi, in militaria mu
nera operas conferẽtes, in ſumma omniũ rerum inopia diuinos cultus ne
que deſerunt: neq; intermittunt. Sacra, ac ſanctorum veneranda corpora
alia cauis mõtium, atq; humo cælantur: alia in finitimas vrbes, trans Pyre
næum, & in editiſsima caſtella arcentur: vt pie religio, ipſis etiã regiõibus
ab impijs poſſeſsis, coleretur. Ex eo Aragonia terra ab amne dicta. Nã ne
quis exquiſitius reconditã nominis rationẽ indagare velit, id magis veriſi-
mile vetuſtas ipſa edocet: cum Indiæ, AEgypto, Hiſpaniæ vniuerſę, olim
Hiberiæ dictæ, & inſigni prouinciæ Bæticæ a fluminibus impoſita nomi-

ABRA. NAT. CHR. na appareant. Iam plures in iuga Pyrenæi abſceſſerāt: & caſtella rupibus
indita. Bellum inde impeditum, arduum, cruentum, atque perpetuum.
Inter tot exſciſas, & funditus deletas vrbes, atq; ipſas in perpetuū euer
ſas prouincias Germanorū primo incurſionibus, qui XII annis ſub impe-
ratore Gallieno Hiſpanias peruaſtauere, poſtea Vvandalorū, Alanorum,
Sueuorū, atq; Gothorū, & Arabū bellis vaſtas, atq; deſertas, vnā legimus,
inter ipſa euerſionis incēdia, ab Aiubio Aboualibio Arabum Rege, ſupra
Bilbilis vix relicta veſtigia IIII. M. P. in Salonis amnis ripa conditā: Bilbi-
lis enim Celtiberorū nobilis vrbis acri mōtis iugo ſublatæ, atq; ſuſpenſæ,
ſiue Gothorū, ſiue Maurorū incendijs cōflagrauerit, præter nomen reli-
quiæ nullæ manſere. Oppidum vero ab Aiubio conditum, & molli cliuo
ſitum, quod eius opus eſſet, & populo frequentatū Calataiubiū dictum.
DCCXCVI. DCCLVIII. Quæ huic loco de Augerio Catalone, & magnis illis, ſiue Germanicæ,
ſiue Francorū gentis proceribus in Cataloniā tranſcenſis, iuſto coacto exer
citu ſacrū bellū geſturis fabula inſeritur, qua ferme res antiqua alia apud
vulgus nō eſt inſignior, ne incertæ, vanæque rei auctor ſim, reijci mihi di
gna viſa eſt: cuius neq; priſcis in annalibus, neq; teſtatis rerum geſtarum
monumētis vlla veſtigia apparēt. Ne pro certo traderē, cum ipſius rei, de
qua agitur dignitas, tum ipſi vetuſti rerum Barcinonenſium auctores effi
ciunt: qui nihil eorum geſtū prodidere: propagatāq; fabulā ex vana qua-
dā Petri Tomichij oſtētatione videm⁹. Scio homines prudētes, & graues,
& rerum vetuſtarū gnaros his minime oblectari: & ab ijs, qui earum fabu
larū lenocinijs, & illecebris deliniātur mihi vitio verti nō poſſe, aut calū-
niā adhiberi, ſi res eas inanes, & futiles homo peregrinus reiecerim: quæ a
Hieronymo Paullo Barcinonēſi viro antiquitatis peritiſsimo, patrum no
ſtrorum memoria, non ſine conuitio exactæ, & exploſæ feruntur.
Cum æqualis illis tēporibus ſcriptor nullus exſtet, in ſumma obſcuri-
tate rerum geſtarū verſantur. Verus rerum Aragonenſiū auctor, qui ante
CC annos Regū facta cōpoſuit, in artificio, & opera quā tenui, & exili, quū
alias nullā adhibuiſſe diligentiā videatur, in recenſendis regni originibus
lōge ſe, & cæteros omnes ſuperat: ſed falſo quæſita propriæ gentis laus le
uiorem auctorē facit: præſertim cum Rudericus Simenius Toletanus anti
ſtes propior tēporibus harum rerū ſcriptor, & longe vetuſtior, apud quē
clariora, certioraq; domi, militięq; geſta exponuntur, Reges, quos ille no
ſter cōmemorat, ſilētio prætermiſerit. Hic vero prodit Garciā Simenium
cum vxore Innica primum, ex quo Mauri Hiſpaniarū potiti ſunt, in Va
ſconum regione regnum cōſtituiſſe: quod Nauarræ poſteri vocarunt: &
hoc anno Aznarium Comitē Aragonēſibus præpoſitū fuiſſe: Oſcæ vero
regnum Abdurrahamenē Maurū obtinuiſſe. Tamē hunc Regem Garciā,
& V. ex ordine ſequētes, cum a nullo alio vetuſto ſcriptore cōmemorētur,
& illa cōmentatio rerum obſcuritate penitus incluſa in veritatis lucē, aut
rerū geſtarū, aut certa tēporū ſerie proferēda eſſet, cogimur nuda tātū no-
minū cōmemoratiōe recēſere. Ipſa vero regni primordia in Vaſcitania cis
Pyrenęū facta idē auctor, vt Regni a Pelagio inter Aſtures, & Cātabros cō
ſtituti initijs adæquarent, altius repetita hæc fuiſſe cōmemorat: vt Nauar-
ræ regnū Garciæ Simenio attribuat: Aragoniæ vero Comitatū Aznario:
Præterea, ſicut ab eodē proditur, rē exponendā cenſeo: ne vetuſto ſcri-
ptori, & ſacris cœnobij vetuſtiſsimi Ioannis Pinnatēſis addicto fides abro
getur.

gẽtur. Mauris Hiſpanias debellãtibus, qui eorũ furori ſuperſtites fuerant; AERA. NAT. CHR.
alios in Aſturiã, Ordoniã, & Viſcaiã, in mõroſa alios Suprarbij, Ripacur- DCCXCVI. DCCLIX.
ciæ, & Aragonię lota ſe abdidiſſe: arceſq;, & caſtella exædificaſſe. Omnes
eas regiões a Maurorũ ſe dominatu, & imperio liberaſſe. Aſtures Pelagiũ
ſibi Regẽ adſciuiſſe. Tamẽ is auctor re ipſa, & ſuperiori, & inferiori ſenten
tia ſatis ſibi cõſtare videt: ita em̃ ſubdit: Circiter ccc qui hoſtilia arma eua
ſerãt, prope vrbẽ Vaſconũ Iaccã in deuios ſaltus receſsiſſe: Vroeiũ montẽ
obſediſſe: vicinũ collẽ obijcibus viatũm difficillimo aſcenſu, atq; aduerſis
montiũ arduũ, & infeſtum Panon vocatũ, vicatim habitaſſe: caſtellis, atq;
arcibus cõmuniſſe: & oẽs ſuas copias eo cõtraxiſſe. Ea tamẽ pręſidia breui
ab Abdemelico Abẽcatano Abderrahamenis Abenmõzauiæ Cordubẽſis
Regis duce diruta: atq; euerſa fuiſſe cõfirmat. Eo tẽpore virũ in primis ve
nerandũ noĩe Iohannẽ in ſpelunca delubrũ D. Iohãni Baptiſtæ ſacrũ cõn
ſtruxiſſe: cuius & viui, & mortui inſignis ſanctitatis fama ad oẽs vicinas
regiones fuerit peruagata. Eo ſe mox applicuiſſe Othonẽ, & Felicem fra-
tres: Cæſarauguſta pfectos: tamquã in regionẽ, quã in oẽs partes ſolitudi
nes clauderent: eoſq; cõſecutos fuiſſe Benedictũ, & Marcellũ: oẽs ſanctita
te inſignes viros: eiuſq; ſacri ſeceſſus ſolitudinẽ Garcia Simenio regnãte,
pter religionẽ loci pie, ſancteq; ob omnibus fuiſſe habitã, cultãq;. Satis
hæc fuerint manifeſta indicia & hoſtilis furoris; & cõmunis exitij: vt nihi
lominus Aragonia Regio a crudeli dominatu oppreſſa fuerit, quã reliquę
opimæ, fertileſq; nationes: & æquis, planiſq; locis expoſitæ. Inde certe,
& ſingulorum geſta, & publica monumẽta rerum, ſi quæ exſtiterãt, pror-
ſus interiere: vt nõ deſint, qui propius fidem eſſe exiſtimẽt, eos ſex princi
pes, quorũ is vetuſtus ſcriptor meminerit, Regiæ dignitatis apicem in Su
prarbiẽſi, & Põpelonẽſi regno minime fuiſſe adeptos: ſed militari mune
re functos, earum regionum duces, et collecticiarũ copiarum quaſi ſignife
ros fuiſſe: vt rerum maxime ſcitu dignarum memoria non modo vacillet,
ſed potius iaceat. Is rerũ ſtatus erat: vt quicunq; ſiue duces, ſiue Reges ſum
mæ rerũ præfuerint, grauiſsima illa tẽpora, quæ diu perpeſsi ſunt, fortiſsi
me ſuſtinerẽt: loca idonea opportunaq; pręſidijs occuparẽt: ne hoſtes in-
trare ad ſe, atq; interiora munire poſſent: oppidaq; circũmunire cœperũt.

GARCIAS SIMENIVS. GARCIAS INNICVS.
FORTVNIVS GARCESIVS. SANCTIVS GARCESIVS.
SIMON GARCESIVS. GARCIAS. SIM. F. GARCESIVS.

Simone Garceſio, & Garcia eius filio mortuis idẽ auctor eſt regnũ diu cu
ſtode, gubernatoreq; Reip. caruiſſe: nulla ab eo Aragonenſiũ Comitũ mẽ
tiõe facta, præterquã, quod Fortunio regnãte Aznarius Comes Aragonię
deceſſerit: cui hæres ſucceſſerit filius Galindus. Ab eodẽ ſolo proditũ eſt,
penes quẽ fides ſit, Sanctio regnũ adepto, Mauros Gallaicis victorijs exul
tantes Pyrenæum tranſcendiſſe: ac Toloſam vſq; Galliam incurriſſe, co
pias Chrianorũ, quæ ad S. Iohannis ſpeluncã conuenerãt, DC. virorum nũ
merũ cõpleuiſſe: & Innicum Aragonenſem Epum cœnobium cõſecraſſe.

Carolus Francorũ Rex, qui rerum geſtarũ gloria, & Imperatoris, & Ma DCCCXVI. DCCLXXIIX.
gni nomẽ eſt cõſecutus, Chrianorũ populis Pyrenæi ſaltus obſidẽtibus, a
quibus primũ montiũ clauſtra, iugaq; ipſa ſunt perdomita, vt quiſq; ma
xime opis indiget, opitulatur: fidei hoſtes bello perſequitur. Ad eã diem
Maurorũ imperium, ac ditionẽ in Hiſpanijs Præſides obtinuiſſe, neq; Re

AERA. NAT. CHR.

giam dignitatẽ antea fuiſſe cõſecutos a vetuſto ſcriptore memoriæ prodi tũ cõperio: Cordubæ vrbe Parricia, vt priſca tẽpora tulerãt, tunc vero iam Regia, regni ſede conſtituta. His in diuerſas factiones, & ditiones diffuſis, atq; diſperſis, vt intra ſuã cuiq; patriã regnũ finiretur, hoc anno Carolũ in Hiſpaniã trãſgreſſum, inter antiquos rerũ ſcriprores cõſtare video. Põpelo vrbs Vaſconũ in primis nobilis, cum haud multũ ab hoſtili expugnatiõe abeſſet, deditiõe irruptionẽ euaſit. Cũ Cæſarauguſtã AEdetanorũ celeberrimã vrbẽ caſtris circũſediſſet, Mauri ingenti pecuniæ vi collata, & obſidibus traditis vrbẽ dedũt: Ibnabala regulo, qui ſub Regijs ſignis meruerat, Cæſarauguſtanis præpoſito. Cũ in Aquitaniã Carolus regredit̃, Pompelonis muri euertunrur: atq; diruuntur. Franci Pyrenæum tranſcendentes a mõtanis male mult antur: eorum copiæ funduntur: diripiunturque.

DCCCXXIII. DCCLXXXV. Mauri, qui Gerundæ Auſetanorum vrbis potiuntur, ſub Caroli imperium, ditionemque deueniunt. Barcino Laletanorum ciuitas illo ſæculo ampliſsima, atque ornatiſsima Francis obtemperat. Hoſtes continentibus bellis Barcinonenſes adoriuntur: atque vi expugnant.

DCCCXXIX. DCCXCI. In eum ſtatum Aſturum Reges rempublicã adduxerãt, vt in ijs regionibus, quæ ad Oceanum pertinent, vſq; ad Oeaſonem Pyrenæi promontorium late dominarẽtur. Cum Cãtabris, & Vardulis Vaſcitaniæ finitimis qui in eorum ditione erant, Pompelonenſes, & Iaccetani adiungerentur, auxilia, & duces aduerſus Mauros mutuo, viciſsimq; arceſſuntur. Alfonſus cui Caſto cognomentũ perhibetur, ab Aſturibus ad regnum deligitur.

DCCCXXX. DCCXCII. Felix Vrgellitanus Ep̃us, vt in annalibus rerũ a Carolo Magno geſtarũ perhibetur, hæretica prauitate imbutus, cõpoſito libro impium, & execrabile dogma prodẽte, cum eius erroris, atq; hæreſis, præſenre Carolo Rege, in Baioaria ab Epiſcoporum concilio eſſet conuictus, & Romam ad Hadrianum ſummum Ponrificem reiectus, in eius conſpectum productus in Baſilica S. Petri hæreſim abiurat: ſceleriſque dereſtationem deprecatur.

DCCCXXXV. DCCXCVII. Cum Zaẽtus Maurorum regulus Barcinonem Caroli Regis Francorũ ducibus rradidiſſet, Aquiſgranum ad Carolum pergit: ſeq; Regi addicit.

Ludouicus Caroli F. Oſcam Ilergetum vrbem obſidet. Azenius regulus ſe illius legibus, & Imperio ſubiectum tradit.

DCCCXXXVI. DCCXCIIX. Prœdones Mauri claſsibus ex Hiſpaniæ portubus in omnẽ oram maritimam peruagantes Baleares inſulas incurrunt: & depopulantur.

Alfonſus Rex Galleciæ, & Aſturiæ regionibus Luſitaniam inuadens, & aſsiduo bello Mauros perſequens, cum Oliſiponem celebrem Luſitaniæ vrbem oppugnaſſet, diripuiſſetque, vt Regino, & Annonius prodidere, Fruelam, & Baſilicum legaros ad Carolum cum Regijs donis mittir: & tam longo locorum interuallo diſiuncti, magna armorum ſocietate aduerſus impios hoſtes, & in republica gerenda coniunctione coiere.

DCCCXXXIX. DCCCI. Ludouicus Caroli F. Auſetanorũ, & Ilergetũ regiõibus Mauris bellũ infert. Euerſione, ac populatiõe agros, ac tecta vaſtãs Ilerdam vi expugnar. Oſcam circumſidet: ſummaq; virium obſtinatiõe à ciuibus propugnatur.

Barcino bienniũ obſeſſa, quod Zaẽtus a Rege defeciſſet, in Ludouici poteſtatẽ redigit̃. Barcinonẽſibus BERNARDVM Comitẽ præficit̃. Is, quæ comirũ ratio, munuſq; pręcipuũ erat iuridicũdo, & bello gerẽdo dux creat̃.

DCCCXL. DCCCII. Tarraco Coſetanorũ vrbs nõ modo primaria, ſed totius ꝓuincię Hiſpaniæ citerioris caput, firmamẽtũ quondã imperij, dignitatiſq; ornamentũ,

Gothorum,

Gothorum, & Maurorum bellis exinanita Ludouico deditur: qui bel- ſ AERA NAT. CHR.
lum Auſetanorum, Ilergetũ, & Ilergaonum regionibus promouens Hi-
berum traijcit: Dertoſam vrbem caſtris circũſeſſurus. Hiſeinbardus, Ha-
demarus, Bernardus, & Borellus Ludouici copiarum ductores mediter-
raneis locis pugnas, & ſtrages edunt. Villãrubeam Ilergaonũ oppidum,
quod vndique locorum natura continebatur, diripiunt. Noſtri ex eo va-
ſtare, vrere, trahere prœdas.

Vvigebertus Caroli copiarum præfectus hoſtes acri perſequens bello, DCCCXLI. DCCCIII.
prope Dertoſam ſigna conferens prœlio cum hoſtibus decertat. Cum vi-
ctor euaderet, vrbis tamen non eſt potitus.

GALINDO Comes Aragonenſis Aznarij Comitis F. Is, vt memo
rant, cum culmina Pyrenæi iam quaſi perpetuæ poſſeſsionis cauſa occu-
pauiſſet, iugaq; ac prærupta montium muniſſet, caſtellatimq; firmaſſet,
Atareſiã arcem, & aliquot eius regionis oppida, quæ Vaſconũ, & Ilergetũ
confinijs continẽtur, condit. A comũeri S. Martini Cercitenſis cœnobiũ
conſtruxit: alij D. Iohanni dicatum ferunt.

Pompelonenſes, & Vaſconũ copiæ, qui ſaltus Pyrenæi obſederant, ad DCCCXLIIII. DCCCVI.
quos omnis aditus, qui pæne ſolis patuit, obſtructus erat, cum à Maurorũ
dominatu defeciſſent, Francorum regno ſe, ſuaq; ſubijciunt. Annonius.

Mauri ex Hiſpania prœdones, cum in ſinus interni maris incurſarent, DCCCXLV. DCCCVII.
in Sardinia prœdas facientes profligãtur. Cum in Corſicam traieciſſent,
deuictis, atque in naues compulſis magnam Corſi cladem attulerunt.

Ludouicus bellum in Ilergaonibus continenter gerens, cuius ductorũ DCCCXLVII. DCCCIX.
Heriberti, Luitardi, & Hiſembardi virtus egregia enituit, Dertoſam eius
gentis primariam vrbem vi expugnat.

Aurelius Comes, qui à Ludouico finibus præfectus Oſcenſium, & Cæ-
ſarauguſtanorum ditionibus imminet, à Mauris eluditur. Fraudibus enim
atque fallacijs tempus ducentes, magnam Carolo Imperatori ſpem affe-
runt, in eius ſe poteſtatem redacturos.

Vaſconum populi, quorum fines ad ſummum Pyrenæum pertinent,
qui ditioni ſe, & regno Caroli ſubiecerãt, ab eo deficiunt. Ijs turbantibus
Ludouicus Pyrenæum tranſcendit: & Pompelonem aduentat: maiorque
eorum pars in eius ſe poteſtatẽ tradit. Carolus Aſturum regnum Bernar-
do nepoti appetit: & vti ab Alfonſo Rege adoptetur, ſummopere conten
dit. Magno comparato exercitu cum Pyrenæum eſſet transgreſſus, Aſtu
res, Gallaiciq; proceres externum dominatũ formidantes Bernardo Car-
pio Regis Alfonſi ſororis F. ductore, & Marſilio Cæſarauguſtani populi
Rege adiuncto, obuiam Carolo prodeuntes, in ipſo Pyrenæi tranſitu, vt
prædicant, Francos calamitoſo illo, & nunquam ſatis decantato prœlio
fundunt. In eo certamine fortiſsimos quoſque duces, & primarios viros
interiſſe, & Rhollonem in primis Britanniæ Ducem, in cuius perſona, ve-
teres heroum fabulas, & mirifica geſta, fictoſque luctus imitantur, con-
ſtans eſt opinio: ad vulgarem, popularemq; ſenſum mire accommodata.

Heribertus Caroli copiarum pręfectus Oſcam obſidione premit. Mau DCCCLI. DCCCXIII.
ri acerrime propugnant.

Carolus Imperator Aquis degens K. Februa. e vita excedit. Ludoui- DCCCLII. DCCCXIIII.
cus Caroli Auguſti patris morte ad Imperij gubernacula adſcitus, rebus
mox in Germania, & Gallia magno ſeditionum motu, atque impetu

AERA. DCCCLII. NAT. CHR. DCCCXIV.

ruentibus, à ſacro bello inſerendo, & à ſperata gloria regni in Hiſpania cōſtituēdi deſiſtit. Hiſpanienſibus bellis ductores in Septimania, & Catalonia, atq; Vaſcitania præficit. Cataloniā prius Catteloniā à Cattelanis populis, ſiue ij Ptolemæo Caſtellani ſunt, dictā firma, & ſtabilis opinio mihi inſita eſt: Gothalanorū nomine exploſo: quo vſos nō fuiſſe veteres auctores, certo ſcimus. Ea Cattelanorū regio ab oriente Auſetanis, à meridie Laletanis cōtinetur: à ſeptētrionibus vero, & occaſu Lacetanis, & Ilergetibus terminatur: in cuius nomen vicinæ regiones paulatim ceſſere.

Aragoniæ Comites, qui ea tempeſtate Aragonis, & Gallici fluminum ripis, & Pyrenæi cōuallibus ditionem ſibi cōſtituerāt, caſtellaq; munierāt, & aditus omnes clauſtris, & præruptis mōtium obſeptos tenuerant, incredibili virtute Aſpa, Suprarbio, & Ripacurcia auxiliaribus copijs cōtractis, & ciuitatib⁹ ſocijs in ſpem prœdæ traductis acre, & magnum bellum ſumma virium cōtentione Mauris inferunt: cum primo neglecti, & ſaxorum aſperitate, atq; impendentium montium altitudine, ac mox incultorum locorum ſterilitate, & vaſta ſolitudine freti terribiliores virtute hoſtibus eſſe cœpere. Breui ingens coalita multitudo Gallici fluminis conualles occupat. Fons eius ex ſummo Pyrenæi cacumine aquarum diuortio defluens, & magno ſtrepitu excurrens loco Salientis nomē indidit: & quaſi ex ipſa Gallia maiore vi, ac mole agentem vndas, & Vaſcitaniam ab Ilergetum regione terminantem Gallicum appellauere: qui ſumma tellure flexu deuius Cæſarauguſtano in agro in Hiberum influit.

Bernardus Comes Dux, atq; Marchio, ea enim cognomina rerū geſtarū dignitate iure merito præfert, Ripacurciæ regionē, quæ iugis mōtium cincta latis, & fertilibus agris culta, atq; referta eſt, dignus poteſtate, & dominatu habitus Theudā Galindonis Comitis filiā ducit. Is, vt ex vetuſtis annaliū monumentis eruimus, Caroli Magni auorum ſtirpe ortus, eo genus ducebat: cuius virtute, cū maiorē Suprarbij, Ripacurciæ, & trans Nochariā fluuiū Paliarēſis regionis partē Mauri potirentur, mōtoſis, & præruptis munitionibus exturbātur: & lōge, lateq; eius regionis vrbes, oppidaq; ſub Imperiū, ditionemq; ſuā ſubiunxit. Suprarbia terra ſupra Arbtē montē, qui Vero, & Cinga fluminibus terminat, ad Pyrenæi valles Ilergetum regione pertinens, & cæli tēperatione, & agrorū fecunditate, vbertateq; nobilis, merito his temporibus regni nomen ſortitur. Eius regionis Ainſa eſt per vetus oppidum: & quodāmodo arx primaria: ipſo ſitu loci precellens. Quod ſupra Arbtem mōtem, Pyrenęum verſus late patet, Suprarbium dictum. Noſtri Calaſanctium vſq; ſaltus, atque aditus omnes à Gradu, quem Aras vocabant, in eum tractum; qui S. Chriſtophori Gradus vocatur, & a fluuio Iſauena ad iugū, quod incolæ Ripacurciæ caſtellū vocant, & munitiōibus, præſidijſq; obſtruūt, & regionis eius ſolitudinē incolarū cœtu frequentant. Plura a Bernardo Caſtella atq; arces cōſtruūtur. Sub Ripacurcię mōtis crepidine, in ipſa Iſauenę ripa cœnobiū qđ Ouarrā vocant, exædificat: Paliarienſem in Lacetanis regionē, quæ Pyrenæo late funditur, & impēdētiū mōtiū iugis cōtinetur, ab impiorū dominatu vindicat.

Eodem tempore Comes alter Bernardus prouinciæ Narbonenſis, & Septimaniæ præſes, earum regionum finibus rem bellicam adminiſtrat: Comes, & Marchio Barcinonenſis ſub Ludouici imperio, eius auſpicijs militans cognominatur. Septimania id temporis vetus nomen retinuit: cuius

cuius quondam regionis caput Bliteræ exſtiterant. AERA NAT. CHR.
Frodoinum Epum Barcinonenſem Ludouicus Imperator fouendum,
atque ornandum in ſua ditione ſuſcipit. Eccleſia Barcinonenſis ſacroſan-
ctæ Crucis inuentioni dicata, qua in æde D. Eulaliæ corpus cōditum fuit,
reficitur; cōſecraturq; : cærimoniæ ſacræ ſumma cū religione inſtaurātur.
Sexto regni Imperatoris Ludouici anno omnium Sanctorum feſta ce- DCCCLIIX. DCCCXX.
lebritate Siſebutus Vrgellitanæ eccleſię Epiſcopus Vrgelleti tēplo ſacrā
eius diœceſis ſedem cōſecrat, dedicatq; : aſsidēte Seniofredo Vrgellitano
Comite: qui Vrgellitani Comitat⁹ ditioni, poteſtatiq; ab Imperatore Lu
douico præfect⁹ erat. Diœceſis ijſdē finibus cōſtituitur, qui Caroli regno
attributi fuerāt: & eccleſiæ Bergēſis, Cæretana, Paliariēſis, Cardonēſis, Ri
parcurciēſis, Anabiēſis, Erbiēſis, & Geſtabiēſis eidem cōtribuūtur. Ea ſan
ctio ſummorū aliquot Pōtificū ſcito, atq; decreto, & Ludouici ope firmaт.
Ermengaudus cis Pyrenæum Indigetum regione Emporitanus comes
claſſe adornata Mauros Hiſpaniarum prœdones piraticam facientes Gal
lico, & Hiberico mari felici euentu eſt perſecutus: & glorioſam victoriā
ab Abdurrahamene Mauro ductore conſequitur: qui Cataloniæ oras con
tinuis incurſionibus non deſtitit populari: & ferro, ignique agros vaſtaue
rat Barcinonenſium, & Gerundenſium.
Berga, & Auſa incolis, atque habitatoribus frequentantur. Comites
earum ditionibus Ludouici ſacramento præficiuntur.
Cardona, aliæque arces earum regionum incolarum præſidio firman-
tur. His, vt Annonius eſt auctor, Borellus Comes præficitur: quem Vr-
gellitanum principem illa ætas cognominat. Is ex Engelrada vxore Er-
mengaudum, & Engelradā liberos habuit. Caſtrumvetus eccleſię Vrgelli
tanæ condonat: quod ſibi Caroli Magni ſucceſsione quęſitū cōmemorat.
Res Aragonię a tam aduerſis initijs, & exilibus ꝑfectæ, cū paullulū iam
roboris, ac firmamēti invaſtis, & deſertis locis acceſsiſſet, fidei, & religiōis
conſtantia, diuino noīe omniū virturū originē, & ꝓgreſsionē aſſequunt.
Bernardus Barcinonenſis Comes clam aula Regia Francorum aufugit:
quod ij, qui Bernardi Caroli Auguſti nepotis regno ſummæ rerum conſu
lunt, vehementes accuſatores eſſent, cū Auguſta eum fuiſſe adulteratum.
Neque memoriæ proditur quis Bernardo in ea præfectura ſucceſſerit.
Cum Ludouicus Imperator Lothariū filium Vvormaciēſi cōuentu di DCCCLXVI. DCCCXXIIX.
miſſo, in Italiā cū Imperio pręmiſiſſet, Bernardū Comitē Barcinonēſem,
qui Hiſpano limiti, Marchā vocabāt, præfuerat, Regio cubiculo pręficit:
ſcilicet vti Francorū annales memorāt, camerariū in palatio ſuo cōſtituit.
A.D. XII. K. Iul. Ludouicus Imperator decedit. Lotharius F. ad imperiū DCCCLXXIIX. DCCCXL.
adſciſcitur. Bello inter fratres coorto, Frācorū regnū Carolo Caluo cedit.
Carolus Caluus Francorum Rex Barcinonēſibus ſiue Hiſpani, ſiue Go DCCCLXXXII. DCCCXLIV.
thi eſſent, immunitatem, libertatemque elargitur, qua Franci vti aſſueue
rant: permittitque, vt Gothicis legibus iura inter ſe, foraque conſtituant.
Barcinonenſis, Emporitanus, Ruſcinonēſis, Cæretanus, Vrgellitanus, DCCCLXXXIII. DCCCXLV.
Paliarienſis, Bergitanus, & Ripacurcienſis Comites Francorum Regi Ca
rolo vti præfecti, copiarumque militarium ductores parent.
Ex Bigeronibus Aquitaniæ ciuitate Innicum cognomento Ariſtam Si
monis filiu adſcitum, & ad militaris Imperij ductum ab ijs, qui Pyrenæi
clauſtra, præſidiaq; firmauerant, euocatū, atque delectū vetus, & publica
opinio eſt:

ÆRA. NAT. CHR.
DCCCLXXXIII. DCCCXLV.

opinio eſt:quæ ex antiquiſsimis noſtrorum litteris,atq; monumẽtis conſtitit. Eum principẽ virum rebus præclare e dignitate Imperatoria geſtis ad regnũ merito arceſsitum apparet:vt cui ſumma totius belli, omniũ voluntate deferretur,is iure regnum obtineret:quod militari concurſu,atq; cõſenſu ad eum delatum eſſet Imperium:vt certo iure, ac legibus militaribus,& ciuilibus in Maurorum perniciẽ ſub vnius poteſtatẽ conuenirent. Nam nõ abnuerim eos Principes,qui in Aſturibus, & Vaſconibus Hiſpaniarum euerſiõe primi Regale munus,ac nomẽ vſurpauere,maxime illis aſsimiles fuiſſe, quos perhibent, cum Regia dignitas primo cõſtituta eſt, tamquã perpetuos militarium copiarum ductores, atq; imperatores a populis delectos fuiſſe.Bene enim gerendæ rei,vt ferunt,& iuſtitiæ fouẽdæ cauſa bene morati Reges olim & cognominati ſunt:& cõſtituti : vt plane regnũ Innici Ariſtæ cõceſſu,& beneficio militum,nõ ciuitatum,quę nullæ fere eo tẽpore cis Pyrenæum inſtitutæ,aut perdomitæ erant,conſtitutum eſſe videatur. Huius tamen initia regni, certaue tẽpora notare nõ auſim:quod vetuſti ſcriptores ea minime poſteris prodiderint: neque incorruptis,quod ſciam,monumẽtis innotuerit. Coniecturã tamẽ facere poſſumus exitioſa coniuratione aduerſus Ludouicum Imperatorẽ a filijs ſumma impietate facta, & patre ab Imperio deturbato,& in cœnobium incluſo, poſtremo diſsidẽtibus inter ſe filijs,& de regni ditionibus armis decertantibus aditum ad pauperis regni nomen Innico & pugnaci, & ſtrenuo in primis viro cis Pyrenæũ fuiſſe patefactum : quod ex horridis initijs, & abditis,& mõtoſis ſedibus,atque ſpeluncis, cum bella finitimis,non tuendi,ſed proferendi imperij cauſa iam inferrẽtur,vi, & diuino numine mirabiliter in tantũ faſtigium euaſerit. Pampelone Vaſconũ vrbe primaria ſedem regni,atque Imperij domicilium collocatum memorãt.Noſtri in Suprarbia terra Ainſæ conſtitutũ arbitrantur:ac leges tunc latas ferunt,quibus fori Suprarbij nomẽ inditum ſit:quas rudibus hominũ animis,& militaribus ingenijs,vtpote bello viuere aſſuetis,montanis , atque agreſtibus ſimplices,& militares fuiſſe apparet.His legibus & in Nauarræ Regno,& Guipuſcoæ regione iura dici cõſueuiſſe vetuſtus ſcriptor refert.Iohannes præterea Simenius Cerdanus,qui Præfecturã , quã vocãt iuſtitiæ Aragonum, plures annos auorũ ætate geſsit , cuius præſtãtiſsimi viri magna eſt apud omnes,& in primis grauis auctoritas , prodit eundẽ magiſtratũ, cui noſtri ſummã rerum deferunt ; initio regni conſtitutũ : vt quẽadmodum apud Lacædemonios Ephori Regibꝰ oppoſiti fuerãt, ſic apud Aragonios is magiſtratus vim maiorẽ,atque impotentiã Regiæ poteſtatis coërceret: & quodãmodo præſes,atque cuſtos libertatis haberetur.Inde eum magiſtratum introductũ ferunt:præſidia cõmuni libertati ſuppeditantẽ:cuius vis in libertate retinenda emineat :vt nemo ius ſuũ amittere poſſet , niſi qui eum gerat,auctor ſit factus: & in poſterum certum manſiſſe perfugiũ aut intermiſſæ, aut retentæ libertatis:adeoque integrũ,purumque eſſe voluerunt,vt ipſius iuſtitiæ nomine inſignitũ produxerint.Aragonenſium certe legum,atque inſtitutorũ ſerie liquido conſtat, magnis interdictorũ præſidijs eam præfecturã ſeptam fuiſſe: atq; communitam:cum regno latius patente, de libertate retinẽda maiores paulatim cautũ ſibi decreuere: ne in poſterũ extraordinarijs poteſtatibus libertas adimeretur:neue quid de eius magiſtratus dignitate minueretur. Huius principis præſtãti virtute no-

AERA. NAT. CHR.

te noſtris animi adduntur:ac veluti e latebris, ac præruptis montiũ ſe eripiunt.Cum maieſtatẽ quæſitæ dominationis firmaſſet, bellum aduerſus hoſtes,qui Suprarbij,& Ripacurciæ arces obſederãt,magna viriũ contentione infertur:& geritur. In plana Põpelonis loca,atq; conualles, Nauarrã incolæ vocauere,regni fines,terminiq; proferũtur: & regni nomẽ producitur.Noſtri inacceſsi primo montibus, & inuijs regionibus ſepti, mox veluti ex ſuperioribus locis irruentes, tanquã turbine aliquo, aut ſubita tẽpeſtate hoſtes proterunt:atq; peruertũt:neq; Mauri inuiti planis,& irriguis cõuallibus, delicijſq; affluentibus montoſas, & horridas cautes commutant. Diuinum numen, cæleſtiaq; ſigna Chriſtianorũ exercitu proeliante apparuiſſe,vetus opinio,iam vſq; a priſcis tẽporibus aucta Aragoniam oppleuit:indeq; regia inſignia ex orta argentea cruce in ſummo ſcuti cyanei coloris vmbone dextro appoſita,& cuſpidatim ab imo præacuta memorant.His inſignibus priſci Reges militari, regioq; ornatu decorari conſueuerant:indeque defluxiſſe conſtanti fama, atque omniũ ſermone celebratur.Hinc enim perpetuũ ornamentũ regni effluxit: indicium verũ, & inſigne cæleſtis numinis: cuius diuino munere tantæ res geſtæ fuere.Inde generis,nominis, atque decoris inſignia,& ornamẽta a principibus noſtris præferuntur.Iam vero Innico Ariſtæ Regi Simonem parentem Regem effingere,res plena futilitatis,ſummæq; leuitatis eſſe conuincitur.Ariſtæ præterea nomen inditum inde commemorant:quod is eſſet impetus animi, ea cupiditas manus cum hoſte conſerendi, vt veluti ſpicarum ariſtæ ardore flammæ conflagraret.

INNICVS ARISTA SIMONIS F.SVPRARBIENSIVM ET POMPELONENSIVM REX.

VVIFREDVS COMES BARCINONENSIS.

Vetuſtus auctor rerum a Comitibus Barcinonenſibus geſtarum perhi DCCCLXXXVII. DCCCXLIX.
bet Vvifredum,qui hoc tempore Barcinonis gubernãdæ, & finium tuendorum,& propagãdorum munus obierat,caſtelli Artiæ Cæretanæ regionis ad confluentes Thelis amnis,eiuſq; ditionis dominatum poſſediſſe.

Senior Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Vvileſindus Pompelonenſis Epiſcopus firmo, & graui D. Eulogij teſtimonio præclari antiſtites.

Vvifredus Barcinonenſis Comes in regia Francorum aula Regi aſsi- DCCCXCVI. DCCCLVIII.
dens a Salomone Cæretaniæ Comite interficitur.

Cum Innici Ariſtæ Regis obitus tempora mihi dubia ſint,ſi pro certo, DCCCC. DCCCLXII.
atque conceſſo ſumerem,aut inanis operæ, aut confidentiæ crimen eſſet extimeſcẽdum. Eo fit, vt eius regni,& aliquot poſterorum Principũ tempora, qui regnum auito iure ſunt adepti, neque a me excutiantur,neque explicentur.Ad Saluatoris in Legirienſi cœnobio ſepultum vetus rerum Aragonenſium ſcriptor perhibet:& ex Theuda vxore Garciam Innicũm filium ſuſceptum patri ſucceſsiſſe. Multo vetuſtior earum rerum auctor prodit anno Domini DCCCLXII Garciam Innici Ariſtæ filium mortuo parente regnum obtinuiſſe.

GARCIAS INNICI F.II. SVPRARBIENSIVM ET POMPELONENSIVM REX.

FORTVNIVS SIMENIVS ARAGONIAE COMES.

GALINDO AZNARIVS ARAGONIAE COMES.

Mahoma-

AERA. NAT. CHR. Mahomades Abdurrahamenis F. qui Hiſpaniarum prouinciarum Im
DCCCCVI. DCCCLXIIX. perium ſub ſua ditione conſtituerat, & in ſuam poteſtatem redegerat, ac
regale ſolium Cordubæ collocauerat, ea namq; vrbs quōdam florentiſsi-
ma, ac potentiſsima Mauris victoribus, & ſummo eorum dominatui do-
micilium, ac ſedem præbuit, exitiale bellum Vaſconibus infert: qui Py-
renæi iugis effuſi Hiberū attingunt. Nauarri poſtea cognominari cæpti.
Pompelonenſem tractum Mauri vaſtant: regionemq; circumcirca depo
pulantur. Tris inſignes arces ea irruptione expugnatas ferunt: quarum
nomina auctor Arabicæ hiſtoriæ ſuppreſsit. Is eam rem prodit hoc anno
geſtam: qui in CCXLVI regni Mahumetis inciderit. Vna earum arce ex-
pugnata commemorat virum primarium Fortunium captum Cordubam
perductum: & XX demum anno magnis cum donis, muneribuſque di-
miſſum: & adeo exacta ætate confectum, vt CXXVI annum compleue-
rit. Sunt qui arbitrentur eo tempore noſtros ſe in ſpeluncam ingenti
montis crepidine, cui Pano nomen erat, abdidiſſe: atque in eo natiuæ ſpe
cus antro, quod omni aditu circumciſum, atque diremptum erat, veluti
in religioſo, ac ſacro loco deſerto, & ab hominum acceſſu ſemoto, tem-
plum S. Iohannis fuiſſe conſtructum. Ad DC præterea cum vxoribus, &
liberis in eum locum vltima deſperatione perterritos profugiſſe: atque
non modo in diuinarum rerum contemplationem verſos, in aſsiduas pre
ces, ſuppliciaq; ſe effudiſſe, ſed in propulſandis hoſtibus ſtrenuam ope-
ram nauaſſe: & alijs aris admotis ſummam venerationem ſacri ſeceſſus au
gentibus rem publicam ex eo inſtaurari cæpiſſe: & regni initia fuiſſe de
ducta. Temporum ratio nō diſcrepat ab ea re geſta, quam Rudericus To
letanus Antiſtes prodit, Ordonij Regis, eius nominis primi regno acci-
diſſe: ſed in quem annum conferri poſsit, haud quaquam liquet: Mu-
zam Gothicæ gentis virum domo, ac factione Mahumeticæ ſectæ addi-
ctum à Rege Cordubenſi defeciſſe: Toletum, Cæſarauguſtam, Tude-
lam, & Oſcam vi expugnaſſe: in Cataloniam, & Galliam Gothicam ir-
rupiſſe: horribileſque cædes, ac ſtrages factas: Carolum Francorum Re
gem, ne in rerum omnium diſcrimen veniret, donis, ac muneribus hoſtes
deliniuiſſe: & tam aduerſam, & turbulentam auertiſſe tempeſtatem.

VVIFREDVS VVIFR. F. COMES BARC.

DCCCCXII. DCCCLXXIIII. VVifredus Barcinonenſis Comes VVifr. F. vt à pleriſque traditum
eſt, ditionem omnem, quam antea præfecturæ munere, & militaris impe
rij auctoramento, & dignitate Comites Barcinonenſes obtinuerant, pro
prij iuris, ac dominatus functione ſibi, poſteriſque pacto conuento quæ-
ſitam retinet. Suprema vero iura dominatus, ac poteſtas integra Franco-
rum regibus excipiuntur.

DCCCCXXVI. DCCCLXXXIIX. Garcias rex paterni decoris gloriam conſecutus Innici patris regnum
adipiſcitur. Iam enim vſu inoleuerat, vt continua regna ſtirpi traderen-
tur. Is & laude paterna concitatus, & diuino inſtinctu, promouendorum
finium cupidine Mauros bello perſequitur: nec ſuos modo fines ab ho-
ſtilibus excurſionibus tuetur, ſed ſuorum virtute regnum auget: &
rempublicam in dies amplificat: cuius dignitatis augendæ rebus proſpe-
re geſtis impulſus, finitimos armis, aut metu ſub imperium, ac ditionem
cogit. Vrracam, ſiue vt alij volunt Enengam Fortunij Simenij Aragoniæ

Comitis F. vxorem ducit. Simillimum tamen veri apparet Endregoto AERA. NAT. CHR.
Galindo patre, Galindi Aznarij Comitis F. fuiſſe genitam. Iam vero Ara
gonenſes Comites nulla certa temporum complexione a vetuſto aucto-
re produntur. Tamen tabulas exſtare video, non archetypo exemplari
deſcriptas, quibus teſtatum accepi AERA DCCCCV Galindonem Azna-
rium Comitem pietatis cauſa aliquot prædia donaſſe Eccleſiæ beati Pe-
tri, quæ in pago, qui Sireſia dicebatur, condita fuerat: regnante Caro-
lo Rege in Francia, Aldefonſo in Gallia Comata, & Garcia Ennecone
Pompelone. Galliciam vero Galliæ Comatæ nomine deſignari, aut per
ridiculum, aut certe inauditum, reconditumue videri poteſt.

Cœnobium in Riuipullenſi pago ab Vvifredo Comite Barcinonenſi
D. Mariæ dicatur. Daginus Abbas monachorum conuentui præficitur.
Eo in cœnobio Vvifredum ſeniorem ſepultum ferunt.

Elleca Cæſarauguſtanus Epiſcopus A. D. II. Non. Mai conſecrationi DCCCCXXVII. DCCCLXXXIX.
Siſnandi Compoſtellani Epiſcopi cum Nauſtio Conimbricenſi, Argimi-
ro Lamecenſi, Recaredo Lucenſi, Homando Egiditano, Theudemiro Vi
ſenſi, & Iacobo Aurienſi Epiſcopis aſsidet. In ea enim condicione rerum
reſpublica Chriſtiana conſtituta fuerat, ex quo fidei hoſtes prouincia-
rum Hiſpaniarum potiebantur, vt in eum ſtatum perueniret, quo & ſi
oppreſſos ſeruitute, atque afflictos piorum cœtus tenerent, in his tamen
ciuitatibus, quibus Epiſcoporum ſedes ſtabilitæ fuerant, & Archiepiſco-
pi, & Epiſcopi præſiderent: & terminatas diœceſes ab Vvamba Gotho-
rum Rege definitas obſeruarent: pios, & ſacros cultus retinerent: & pio-
rum populi, quoad eius fieri poſſet, tametſi aliqui a proprijs ſedibus ex-
ſtorres in Gallias profugerent, aut apud immanes, & efferatos hoſtes in
lautumijs, & ergaſtulis conficerentur, acerbiſsimumque ſeruitutis iugum
perferrent, in religionis cultu tuendo, atque conſeruando Maurorum co
natibus obuiam ire niterentur. Quamuis ſepti, ſtipati ſemper, atque in-
cluſi, & non quotannis modo, ſed in dies tributa conferrent, & ſanguina-
ria impiorum iuuentus inimicisſima eſſet, Epiſcoporum tamen ſancti-
tas, & Chriſtiani populi pietas Deum opt. Max. placatum efficere nite-
bantur. Statæ inde, ſollemneſque cærimoniæ Pontificatu continebãn-
tur: & Chriſtiana religio pio cultu a maiorum inſtitutis non abhorrebat.
Cæſarauguſtę ſatis conſtat, reliquis ſacris ædibus, ſiue ſartis tectis, ſiue de
populatis ſanctum, & religioſum templum D. Mariæ virgini dicatum,
quod vulgus de Pilari nuncupat, miſeris illis temporibus ſanctitatis, reli-
gionis, & conſilij publici tamquam ſacram aram, & perfugij portum no-
ſtris fuiſſe. Vnde & Ellecæ, & Seniori, ac ſuperioribus, poſterioribuſque
Epiſcopis, Eccleſiaſticoque cœtui ſacroſancta ea ædes ſedem, ac domici-
lium præbuit: atque inde ampliſsimos, & maximos honores eius fani an
tiſtitibus ſemper habitos, & vetuſtis tabulis, & memoria ſuperiorum tem
porum pro certo firmare poſſumus.

Garcias Rex ad Larumbem Nauarræ oppidum ſigna cum hoſtibus cõ
ferens prælians interficitur. Eam pugnam in Aiuaria valle pugnatam ve- DCCCCXXX. DCCCXCII.
tus rerum Aragonenſium ſcriptor memorat. Cum regina prægnans filiũ
aluo contineret, ſiue eo prœlio, ſiue vt idem perhibet, incurſantibus po-
ſtea hoſtibus occiſam ferunt: & infantem enecta parente genitum: & cęſo
vtero exectum. Is enim rerum ſtatus erat, vt inter horridas cautes, ac mon

AERA. NAT. CHR.

tium clauſtra, & perpetuas excubias e contubernijs hoſtis conſpiceretur: & continentibus bellis, aſsiduiſque incurſionibus manus confererentur, eum non tirocinia ſolum, verum etiam incunabula in ipſis caſtris ponerent: quorum pueritia inter varios bellorum conflictus militia videri poterat. Nutricium pueri tali ſorte geniti, alij ex Gueuara, ex Abarca alij familia fuiſſe commemorant: cuius prouido, & ſagaci conſilio, & educatus clam infans fuerit, & ad regni faſtigium ſit adſcitus.

DCCCCXLIII. DCCCCV. In peruetuſto codice Conciliorum cœnobij S. Æmiliani Cogullenſis nuncupati, quem AERA MXXXII a Belaſco Siſebuti Epiſcopi iuſſu deſcriptum Gothicis litteris vidimus, qui nunc in Regia S. Laurentij bibliotheca magna vetuſtatis veneratione aſſeruatur, memoriæ traditum eadem librarij manu comperimus, Sanctium Regem Garciæ F. Pompelone AERA DCCCCXLIII regnum obtinuiſſe: eamque vrbem ſuo ſubdidiſſe iuri: territorijque omnis Aragonenſis dominatum tenuiſſe: ac regionis, quam Degenſem nominat, cum oppidis potitum. Aliquot etiam monumentis teſtatum cõperio in conuentu procerum virtutis ergo ad Regiam dignitatem Sanctium fuiſſe euectum: ea vis animi, virtuſq; egregia in eo enituit.

SANCTIVS GARCIAE F. III. SVPRARB. ET POMPELONEN. REX.

Sanctium Regem Garciæ Regis F. Innici nepotem Garſeanem cognominatum vetuſta monumenta teſtantur. Galindi etiam cognomen habuiſſe S. Iohannis Cœnobij Pinnatenſis vetuſtis tabulis apparet: idque nomen Galindi Aznarij proaui Aragoniæ Comitis videtur hereditaria ditione fuiſſe partum: quod Aragoniæ ditio Suprarbienſi, & Pompelonenſi regno ſubiuncta eſſet. Nam Abarcæ inditum cognomen non modo in caſtris, ſed pæne profligata in acie genito, & in militum contubernio educato, militari vocabulo, ſiue ioco accidiſſe veriſimile eſt: quod eo tegmine pedum, quod ex crudo perone Hiſpani Abarcas vocant, vteretur: quo paſtores, ruſticanique homines montani niuibus maxime accommodato aſſueuere: neq; eo nomine in litterarum monumentis fuiſſe appellatum quis non videat? haud aliter, atque priſcis illis Imperatoribus contigit: quos Caligulæ, & Caracallæ nomina teſtatiores poſterioribus ſæculis reddiderunt. Rudericus Toletanus antiſtes grauis in primis, & locuples auctor commemorat, quoſdam qui Regio ſanguine prognati fuere ab Abarca ſua ætate cognomen retinuiſſe. Regi Sanctio fere initio regni diuina ſpe, ac fiducia rei bene gerendæ non continens modo, ſed naturale quoddam bellum, atque in animo inſitum tantulis copijs cum Mauris fuit: quod magna contentione commotum, atque confirmatum calamitoſo, & exitiabili exitu hoſtes proterit. Oppida omnia, quæ paterna clade, & regno imperatore orbato in Ripacurciæ, & Suprarbij regionibus a Mauris direpta, & vindicata fuerant, in libertatem, & regiam ditionem aſſeruntur. In tam ſecundis rerum prouentibus virtus eminuit egregia Centulli: qui de communi libertate optime meritus, non virtute modo, atque animi præſtantia hoſtes perpetuo afflixit, ſed ratione, & conſilio incredibili inueſtigãdi, & perſequendi ſagacitate peruertit: pluresque ex primoribus homines barbaros, qui acerrime noſtros laceſsiue-

laceſsiuerant, inſid[illegible] circunuentos in Regis poteſtatem tradidit. Rege tot bellaverſante, & operoſis cōcurſationi[illegible] diſtento, Mauri Po[illegible] AERA. NAT. CHR. DCCCCXLIII. DCCCCV.
ſu[illegible]a incurſione oppugnant: ipſe vero accelerandum ratus [illegible] in eo conuertens, montium anfractibus diſcuſſa niue pate[illegible] hoſtes irruens, glorioſam victoriam eſt conſecutus: ad quem om[illegible] ci[illegible] Hiberum c[illegible]pi[illegible] c[illegible]ngeruntur: & prox[illegible]mi q[illegible] que p[illegible] p[illegible] increſ[illegible] multitudine fluxere.

SVPRARBII ET ARAGONIAE SVBIVNCTIO.

Beronum, & Autrigonum regiones, re[illegible] Na[illegible] vrbe Regia, atque primaria haud procul Tri[illegible] ru[illegible] is [illegible] a q[illegible] d[illegible]la[illegible]ur, qua[illegible] Ca[illegible]briæ Duces regere ſolebant Re[illegible] po[illegible]te[illegible]. A Na[illegible]ra enim v[illegible] ex Belaſ[illegible] [illegible]ra [illegible]iem ſec[illegible] [illegible]pe[illegible], in T[illegible] m ad H[illegible]e[illegible] ripas opp[illegible]id[illegible] & O[illegible]cæ v[illegible]b[illegible] vn[illegible] re g[illegible]i[illegible]que formam perfic[illegible]. [illegible]eæque arc[illegible] [illegible]ue a[illegible] [illegible]a, ex [illegible]erum ter[illegible] in dies frequentatur[illegible] Ne[illegible] in[illegible]u[illegible] atque h[illegible]d[illegible] reg[illegible] contentus, pla[illegible]a Ce[illegible]eriæ, & Ca[illegible]e[illegible]anæ o[illegible]ar[illegible]t.

V[illegible]e[illegible]u[illegible] [illegible]enſis Come[illegible] e vita ex[illegible]: cu[illegible] ſep[illegible] b[illegible]m DCCCCLII. DCCCCXIIII.
c[illegible] & h[illegible] ad D. [illegible] in bar[illegible] ſubur b[illegible] po te [illegible]

A ☧ ω SVB HAC TR[illegible] VNA [illegible]N DAM VVIFREDI CO[illegible] SIMILI MODO C[illegible]MITI B[illegible]NA[illegible]E D[illegible]M[illegible]TTAT EI DNS A[illegible] QV[illegible] OBIIT V[illegible]MA DII SVB FR DCCCCLII ANNI DNI DC[illegible]CCXIIII. [illegible] A-RVLO REGE POST ODONI.

Q[illegible]u[illegible]r V[illegible]e[illegible] liberi ſuperſtite[illegible] fuere. Rodu[illegible] n[illegible] V[illegible]e[illegible]tanus a[illegible] V[illegible]edu[illegible], ſu[illegible]: [illegible]n B[illegible]o[illegible] Be[illegible]lu[illegible] R[illegible], & [illegible]di ti[illegible] eſt: & Ser[illegible]ofred[illegible] V[illegible]us.

MYRO COMES [illegible]ARCIN.

Abe[illegible] C[illegible]lani populi ro[illegible] Po[illegible]cū C[illegible]be[illegible]a & A[illegible] & [illegible] ar ce[illegible] & [illegible] ſe ſub[illegible] a ad Se p[illegible] V[illegible]
[illegible]a, [illegible] Sa[illegible] Re[illegible] DCCCCLXIIII. DCCCCXXVI.
e[illegible] n ve[illegible]ulti[illegible] [illegible] A. D. VIII K. [illegible] p[illegible] D. Ioan[illegible] [illegible] n[illegible] e[illegible] u[illegible] V[illegible] F. v[illegible] aliquot a[illegible] n tra[illegible] e[illegible]us æ[illegible] to m[illegible] in re ta[illegible] d[illegible]a, & contr[illegible]ue[illegible], re[illegible]e. De rebus enim Sanctij Re[illegible]s & m[illegible].

De hinc expul[illegible]is omnibu[illegible] te[illegible] e[illegible]iothanati c[illegible] „

B [illegible]es

AERA. NAT. CHR. „ hoſtes deſignat, viceſimo regni ſui anno migrauit a ſæculo. Sepultus S.
DCCCCLXIV. DCCCCXXVI. „ Stephani portico regnat cum Chriſto in polo. Obijt Sanctio Garſeanis
„ AERA DCCCCLXIIII.

Cuius temporis ratio, ſi ab AERA DCCCCXLIII computes, quo anno regnum obtinuiſſe retulit, mirifice congruit: quæ res cogit, vt ad [illegible] controuerſiam aſſerendam ſatis idoneus auctor videatur. Rudericus Toletanus Antiſtes Theudam Sanctij Regis vxorem tantum commeminit: ex qua Garciam Sanctium filium ſuſtulerat: & filias quattuor: Simenam, Mariam, Thereſiam: quæ Ramiro ſecundo Legionēſi Regi nupſit: filium que genuit Sanctium Craſſum cognominatum regni heredem. Filiarum minima natu fuit Velaſquita: quæ in matrimonium Munioni Vizcaiæ Comiti collocatur. Recta, & a prudētiſsimis viris tracta ea ratio [illegible] ſem per viſa eſt, nec culpare, nec coarguere quemquam ex [illegible], qui re[illegible]ſtas poſteris tradidere. Fides inquiunt, penes auctorem eſto. Prudenter ſane, ac modeſte. Sed [illegible] potiſsimum præferri verum eſt, qu[illegible] adhibita in rebus prodendis quacumq; ratione, & diligentia, earum gentium, in quibus ipſi prodidere facta domeſtica, atque quodammodo vernacula, non externa, & ab vltimis repetita terris commentantur. Gothifredus vetuſtus ſcriptor rerum illa ætate geſtarum perhibet, Othonem III. Romanorum Imperatorem Mariam vxorem duxiſſe: mulierem adeo temerariam, & procacem, vt probri atque flagitij inſimulatam atque conuictam viuam Imperator comburi [illegible]fferit. Eum auctorem Cuſpinianus, & alij, quos a me recenſeri non eſt neceſſe, ab Hibero, & A[illegible]ne amnibus longo terrarum tractu remotos, & ſeiunctos ſequuti, Mariam Au[illegible] Aragoniam nun[illegible]up[illegible]. De ea tamen re ne verbum quidem a [illegible]i-bus pro[illegible] m adeo mi[illegible] & [illegible] præ [illegible] entis [illegible] illud tamē [illegible] præterea dum n[illegible] debatur A[illegible] a Oth[illegible] I[illegible] Max. Auguſto n[illegible]. [illegible] Othonem, & Mariam [illegible] Re[illegible] am re ſp[illegible] entur: neq, quid d[illegible] de[illegible] apparet: præter ipſius fa[illegible] noſtrorum [illegible].

GARCIAS SANCTII F. IV. SVPRARB. ET POMPELON. N. REX.

DCCCCLXVII. DCCCCXXIX. M[illegible]tur M[illegible] Comite Ba[illegible]s. Tres filios reliquit: S[illegible]fredū B[illegible] ren[illegible] Comitem: O[illegible] cognomento Capretam Be[illegible] & C[illegible]ita[illegible]:& M[illegible] Comitem: qui Gerundenſis Epiſcopus fuit. O[illegible] edi Vrgel[illegible] C[illegible] tradunt [illegible] bellicæ pra[illegible] x ann[illegible].

DCCCCLXXVIII. DCCCCXL. Cum [illegible] Hiſpaniarum [illegible] vestigiorum [illegible] pr[illegible] [illegible] V[illegible] Geru[illegible] A[illegible] [illegible] que [illegible]ter V[illegible], & Pal[illegible] [illegible] tur:

decidit ur. Erat enim inter eos non de terminis, ſed de tota poſſeſsione cer- AERA. NAT. CHR.
tatio: quod Palliarięſis XXIII annos Palliariam ditionem, ac diœceſim in DCCCCLXXVIII. DCCCCXL.
uaſiſſet: conſtiterat q; antea longo temporis ſpatio Vrgellitano fuiſſe at- «
tributam. De ea re patres decreuere, ſanxereq; vti Adulfus, quãdiu viue «
ret, ſacris Epiſcopi functionibus, atq; muneribus defungeretur: eaq; diœ
ceſis illi aſsignaretur: eo vero fato perfuncto Palliaria terra vetuſtę Vrgel «
litanæ diœceſi contribueretur. «

SENIOFREDVS COMES BARC. DCCCCLXXXVIII. DCCCCL.

Seniofredus Mytonis F. Barcinonēſis Comes, Seniofredo Comite Vr- «
gellitano patruo libente ditionis ſuæ gubernacula, dignitatēq; cōſequit.
Seniofredus Comes Vrgellitanus moritur. In patris locum Borrellus DCCCCLXXXIX. DCCCCLI.
F. ſuccedit heres.
Bella inter Hugonem Ducem magnum Roberti F. & Ludouicū Fran- DCCCCXCI. DCCCCLIII.
corum Regem de regno ſuſcepta, & ſumma contētione decertata princi-
pes Francos a rebus Hiſpanięſibus aliquot annos auerterant. Tandem A.
D. XIII. K. Apr. vt paci publicæ cōſuleretur, res ad concordiã deducitur.
K. Decembris tertio Lotharij Francorum regni anno Raimundus Co- DCCCCXCV. DCCCCLVII.
mes ditionis Ripacurciæ potitur. Is ex Garſendi vxore Francorum gentis
quattuor filios ſuſceperat: Vvifredum, qui patri ſuccedit, Arnaldum, Iſar
num, & Odiſſendum. Hic cum Rotæ Ripacurcienſi oppido eccleſiaſtica
ſedes conſtitueretur, in Baſilica D. Vincētio martyri dicata eius eccleſiæ
Epiſcopus conſecratur: & ab Aimerico Archiepiſcopo ea diœceſis Narbō
nenſi prouinciæ contribuitur: quod Tarraco acerbiſsimum ſeruitutis iu-
gum non repuliſſet.
Garciæ Regis ſtrenui alioqui principis res geſtæ nullæ magnopere il-
luſtri laude, vel ſummatim ſcriptorum incuria celebrantur: quem ferunt
tremulum vocitatum: non animi mollitia, aut lenitudine, ſed quod belli-
co quodam furore incitato, cum prœlia inirentur, eius artus tremore to-
tius corporis perturbatione, & conquaſſatione viderentur. Ne illud qui-
dem prætermittēdum. Cum Abdurrahamenus, qui Maurorum imperio
terra, marique præpotens erat, adiunctis tranſmarinis militaribus copijs
magnum exercitum conficiēs, Ordonio Regi Legionenſi bellum magno
impetu intuliſſet, in Celtiberiam inde traijcit. Vaſcones quamtumultuo-
ſiſsime adoritur: & in eum penetrat regni Pompelonēſis locum, qui Mue
zius Ruderici Toletani antiſtitis ætate appellabatur. Noſter vero Gar-
cias, cui tenues opes, exiguæque copiæ erant, non diffidens, aut rebus ſuis
deſperans, bellum ducit: arceſsitiſq; Ordonij auxiliaribus copijs, cum Or
donius ſatis magnas cōparaſſet, & ſubſidio affectis rebus accurreret, Valle
Iuncaria ſignis collatis exitioſo prœlio decertant. Noſtri magna accepta
clade funduntur: atque profligantur. Captiui in hoſtium poteſtatem ve-
nere Dulcidius Salmanticenſis, & Hermoigius Tydenſis Epiſcopi: & in
Hermoigij patrui locum Pelagius obſes traditus, quod Chriſtum Seruato
rem Deum viuum, & verū deteſtari, & eiurare nollet, Cordubæ morte cū
ingenti cruciatu afficitur: & in diuorum numerū refertur. Pelagium Epi
ſcopum AERA DCCCCLXIV crudeli morte affectū quidã Annales teſtant.
K. Septembris AERA MLXIII Garciam Regem deceſsiſſe vetuſtis ali- MIV. DCCCCLXVI.
quot monumētis proditur: quod auctoritate Belaſconis falſum coarguit:
& conuincitur. Illa enim ipſa ætate, ita ab eo memorię traditū cōperimus.

ÆRA. NAT. CHR. Nam cum de Sanctij Regis eius patris morte tēpus adnotaſſet, ita ſubdit.
MIV. DCCCCLXVI. „ Item filius eius Garſea Rex regnauit annis XL. Benignus fuit:& occiſio
„ nes multas egit contra Sarracenos:& ſic deceſsit. Tumulatus eſt in caſtro
„ S.Stephani. Superſunt eius filij in patria eius:videlicet Sanctio. Reliqua
deſiderant̃ in eo codice:at in peruetuſto itidē codice Alueldēſi, qui in Re
„ gia etiā S.Laurentij bibliotheca aſſeruatur, ita legimus. Superſunt eius fi-
„ lij in patria:videlicet Sanctio,& frater eius Raninurus:quos ſaluet omni-
„ potēs per multa curricula annorū amē: diſcurrēti pręſenti æra (tēpus deſi
„ gnat, quo hęc ab eo librario memorię prodebant̃) MXIII. Si ab initio re
gni Garciæ Regis, æra nēpe DCCCCLXIIII, vt idē auctor ſcripto prodi-
dit, cōnumeres, in ærā hāc MIV incidat neceſſe eſt: nō MVIII: quod in co
dice Conciliorū S.AEmiliani, eiuſdē Belaſconis manu deſignatū legim⁹:
ac multo minus MLIII: facili notarū ſimilitudine: ac deprauatione. Ad
D.Iohānis Pinnatēſis ſepultū nr̃i referūt: ſollēniq; Principū pompa fune
ratū:& gentili Regū monumēto conditū: quod futuris Regū ſepulchris di
catū fuerat. Simenā vxorē duxit: ex qua natus eſt Sanctius F. qui regnū in
fans adipiſcit̃: Maioriſq; cognomentū inuenit. Eum principē cū vxore Si
mena,& Vrraca Regina cœnobio Cireſiæ Verdunū oppidū,& ſaltus, qui
Beraldo,& Aragone fluuijs continētur, quæ auorū Regū tempore quęſita
fuerāt, cōdonaſſe vetuſtis tabulis apparet. Qui tres alios Reges, vt ſuperio
rū Regum tēpora inter ſe cohæreāt, inter Innicum Ariſtā, & Sanctiū hūc
Maiorem cōminiſci auſus fuerit, nēpe Fortuniū, Sanctium, atq; Garciā,
& veluti in ſcenā immiſerit, atq; produxerit, ſtuporis, ac quodāmodo amē
tiæ vetuſtiſsimos quoſq; rerum ſcriptores, qui tot ſæculis in Hiſpania vi-
guerunt, coarguens: quaſi tres Principes, qui regnū adepti fuerāt, aut obli
uione, aut ignorātia prætermiſerint, næ ille vere communi ſenſu carere vi
deri poteſt. Ante hæc certe tempora, ne fando quidem eſt auditum, vt qui
ſpiam qui ſe res vetuſtas penitus perſcrutari profiteretur, in ea verſaretur
ignoratione, vt intra trecentos ꝓximos annos, tres Principes domeſticos,
atq;, vt ita eloquar, vernaculos, qui ſummæ rerū præfuerint, ignarus, atq;
imprudens dereliquerit: atq; de ſtatu regni deiecerit. Adde tot vetuſtiſsi-
morū,& grauiſsimorū ſcriptorum conſenſum: quē qui diuellere conetur,
ſucceſsiōes, vitas, atq; obitus Regū, qui iure ciuili certi, atq; conſtantes &
ducuntur,& habentur,& rerum geſtorū ordinem omnem perturbarit: ac
vetuſtati, cuius magnam eſſe vim apparet, inſignem notam inflixerit.

SANCTIVS MAIOR V. SVPRARB. ARAG.
ET POMPELONEN. REX.

MV. DCCCCLXVII. Barcinonenſiū rerum veteres ſcriptores, quibus a me magna fides adhi
betur, non cōperio tradidiſſe, quā nam vxorem Seniofredus Comes Bar-
cinonēſis duxerit. Alicuius ſcriptis exſtare video Mariā Regis Sanctij F.
duxiſſe. Satis tamen cōſtat nullis ſuperſtitibus liberis deceſsiſſe. In eius lo
cum Borellus patruelis frater Comes Vrgellitanus ſurrogatur: nā vt qui-
dam tradidere Oliuam Capretam legitimum ſucceſſorē proceres ditione
Barcinonēſi euerterant: quē vti impium notatio,& animaduerſio pruden
tiſsimorū virorum & decoris, dignitatiſq; ſplendore indignum decernit.

BORELLVS COMES BARCINONEN.

MIIX. DCCCCLXX. Raimundo Ripacurciæ Comite mortuo Vuifredus F. Palliarienſis, &
Ripacurciēſis ditionis fit cōpos: nulla iuris ſummæ poteſtatis Sanctij Re-
gis, aut

giſ,aut ſupremi dominatus habita ratione: ſeq; , ditionẽq; ſuam Francorũ AERA NAT. CHR.
Regi Lothario ſubijcit:atq; addicit:cuius ope, atq; auxiliaribus copijs, cũ MIIX. DCCCCLXX.
Sanctius regni iura nondũ conſtituiſſet,ſtabiliſſetue,ſiue vt alij volunt ſe
ſacro bello implicuiſſet,& in interiorẽ Celtiberiam arma promouiſſet,to
tius fere Lacetaniæ, quæ montoſis earum ditionum regionibus continẽ,
vi potitur : eaſq; poſteri ex ipſius ſtirpe generati , non minore labore quã
cõparauerat,tutati ſunt : quoad Sanctius Rex ætate corroboratus, & Ra-
mirus eius filius Ripacurciæ regionẽ in ſuã redegere poteſtatẽ : & Regali
nomine cohoneſtauere.Is fuit annus,quo Vvifredus earum ditionũ poti-
tur,Lotharij regni x v:qui in hunc annum incidit.Sanctiam vxorẽ duxit:
nulliſq; ſuperſtitibus liberis mortuus eſt.Ad D.Mariæ Alaonis,Ripacur
ciæ regiõis cœnobio ſepelitẽ:cui monaſterio multa donarãt more maiorũ.
In Vvifredi fratris locum ſuccedit Iſarnus : qui ad Montionem Ilerge-
tum oppidum cum Mauris prœlio decertans occumbit.
Palliariẽſi ditioni antea pręfuerat Comes Borellus,& Lupus eius F.Su
niari' Comes Lupi F.Theudã Vvifredi,& Iſarni Comitũ ſororẽ in matri
moniũ ducit:qui & Comes, & Marchio Palliariẽſis eſt cognominatus.Su
niario vita functo Theuda ex Cantabris ad ſe arceſſit Iſarnũ Iſarni fratris
F.qui apud auunculũ Regem Sanctiũ,vt quędã teſtantur monumẽta,de-
gebat.Hic Ripacurciæ ditioni,& Comitatui præficiẽ:qui ab Aranæ vallis
incolis,quã Garumna amnis interfluit,interficitur:quod eorum domina-
tũ,cuius pater,atq; auus, & Atho Epus Bernardi Comitis frater potiti fue
rant,palã appeteret.Iſarno minori Guilielmus F. Comes heres ſuccedit.
Plures eadem tempeſtate ditionum Ripacurciæ,& Palliaris potitos cõ
perio:ſiue ij hereditario iure,ſiue militaris muneris imperio fungerentur.
Vetera enim monumenta Athonem Ripacurciæ Comitẽ ferme hoc ipſo
tempore, & Mariam eius vxorem commemorant.
Suniario Comiti , & Marchioni Palliarienſi ex Theuda vxore Raimũ
dus F. Comes heres fuit : qui Raimundum genuit : ex quo auitæ heredi-
tati ſuccedit Petrus F. Comes.
His temporibus alterum Guilielmum Palliarienſem Comitem priſca
monumenta teſtantur : Myri Comitis,& Gemmonis eius vxoris filium:
qui Palliarienſem,& Ripacurcienſem ditiones inuaſerant : iugaq;,ac cul-
mina montium,& ſaltus a Geſtabienſi,Liſata,& Benaſca vallibus ad Ana
bienſem vallem,quam Nocharia fluuius intra Palliarienſem ditionem,in
fra Petræ blancæ,& Valentiæ Anabiẽſis ſaltus interfluit,circumſederãt.
Conualles vero,quæ clauſtris,faucibuſq; Pyrenæi cõtinent,& Broti, Bio
nis,Puertolarum,Bielſæ,& Giſtai cognomina ſumpſere, & ſupra Suprar
bium ad Pyrenæi iuga pertinent , Suprarbienſi regno ſubijciuntur.
A. D. III. K. Iulias in vetuſtis tabulis Endregoti Galindij fit mẽtio:q MIX. DCCCCLXXI.
vna cũ Rege Sãctio Garciæ, quẽ prolem ſuã nominat, & Vrraca Ferdinã
di Regina eius vxore Exaberiũ oppidũ pietatis cauſa donaſſe fertur Sira-
ſienſi Eccleſiæ: eamq; rem geſtam memorãt regnante Sanctio Garcia , &
Vrraca Regina in Aragone, & Põpelonenſi ciuitate : & ſcribẽdo adfuiſſe
Degium Epm Aragonẽſem,Blaſcum Epm Põpelonenſem, & Benedictũ
Epiſcopũ Naiarenſem : ſed ea temporũ ratio mihi in ſuſpicionem venit.
Borellus Barcinonẽſis Comes, & Marchio cum Ledgardi vxore,& Rai MXI. DCCCCLXXIII.
mundo F. & Ermerueſa Vicecomitiſſa, & Vvitardo Ermerueſæ F. Salla

AERA. NAT. CHR. Epiſcopo Vrgellitano, & Vicecomite Guilielmo Solſonæ arcem, quæ Seniofredi Comitis tempore cõſtructa, & colonis frequentata fuerat, tam quam earum regionum propugnaculum, firmumque præſidium militaribus copijs confirmat.

MXIX. DCCCCLXXXI. Vuifredus Ruſcinonis comes, à quo Ruſcinonenſes Comites fluxere, Lotharij Regis Francorum permiſſu Colliberim deſertum, & dirutum oppidum, trans Pyrenæi promontorium maris litori impoſitum conſtruendum, condendumque curat. Nomen ab Illiberis vetuſtæ vrbis reliquijs inuenit: quam etſi mediterraneam fuiſſe ſatis conſtet, cum vrbs ea opulentia floreret, haud longe tamen a mari ſitam fuiſſe, veſtigia ipſa teſtantur. Neque mediterraneum nomen eam vim obtinet, vt longo a mari ſpatio diſiungi conueniat. Satis enim conſtat Saguntum, & Valentiam inſignes Aedetaniæ vrbes, quæ pertenui a mari diſcrimine, nempe III. M. P. ſeparabantur, & Oliſiponem, quæ pæne Oceano ipſo alluitur, mediterraneas à priſcis vocatas.

Lotharius Colliberim oppidum Vuifredo poſteriſque eius condonat: quod & ſitus acceſſu, & portus appulſu plurimas, & maximas cõmoditates Ruſcinonenſibus repræſentat.

MXXII. DCCCCLXXXIV. Myro Epiſcopus, & idem Gerundenſis Comes Myronis Barcinonenſis Comitis F. moritur.

Borellus Barcinonenſis, & idem Vrgellitanus Comes, cum Mauros inſultantes coërcere conatur, qui fines Laletaniæ, & Coſetaniæ depopulantur, coacto exercitu in Valleſia regione, haud longe à Moncada caſtello in patenti Matabouio Campo prœlio decertat: magnaque accepta clade funditur. Ad D. nobiles viros occidione occiſos ferunt. Cum Barcinonem Comes ex prœlio ſe reciperet, hoſtes vrbem obſident.

MXXIV. DCCCCLXXXVI. K. Iulij IV. Feria Mauri, qui copias omnes commouerãt, denuo Barcinonem caſtris circumſident. Copijs militaribus pæne omnibus, oppidaniſque lõgo bello vrbe exhauſta, cũ Comes obſidionis periculo ciues liberare nõ poſſet, ꝓpugnationẽ deſerit: & in Manreſanos mõtes ſeſe abdidit.

A. D. II. Non. Iul. Mauri Barcinonem irrumpunt: propugnatores, ciueſq; omnes ad vnum cæduntur: capiunturq;. Familiarum nobilium ſtirpes, quæ ante cc. annos ea in vrbe floruerant, ac nominis Francici memoria delentur. Qui gladio non conficiuntur, & de funeſto patriæ exitio ſuperfuere, Cordubam delati, & in alia Maurorum regna diſperſi miſerandæ ſeruitutis iugum perpetiuntur. Ea tam terribili, ac truculenta clade accepta, arces, caſtellaq; omnia oræ maritimæ raptim, atq; turbate amittuntur: deduntur que hoſtibus: ſolæq; Moncadæ, & Ceruilionis arces natura, ac ſitu munitiſsimæ, vt fertur, à noſtris propugnantur.

Borellus incredibili virtute, atq; animi magnitudine aduerſis rebus incitatus copias omnes militares Manreſę colligens in hoſtes irruens, re feliciſsime, celerrimeq; geſta Barcinonem, ingenti ſuorum ſtrage, & publica calamitate ereptam horribili impetu, admirabiliq; conatu recuperat. Eo bello immunitas data ijs qui equo militaria ſtipendia merent. Ad nongentos fuiſſe traditur: quorum ex genere eorum effluxerint familiæ, quos de Paratico nominauere: quod non capitecenſi, aut relati in ærarios, ſed tam quam bene peculiati pro ingenuis ciuibus ſe gererent: cenſerenturque.

MXXV. DCCCCLXXXVII. In donationũ regiarũ, & aſsignationũ agrorum monumẽtis S. Petri Tabernæ,

bernæ, ex q[illegible]ibus minutatim rerum memoriã vetuſtarum decerpere [illegible] AERA NAT. CHR.
mur, hoc [illegible] no K. I[illegible]n. [illegible] Regis, & Vrracæ [illegible] us vxoris, & trium l[illegible]be MXXV. DCCCCLXXXVII.
roru Garciæ, Rami[illegible] & Gonzalui [illegible] men[illegible]. Vrracæ vero nom[illegible] ad Sanctium A[illegible] m Re[illegible] u ad [illegible] nctium eius nepotem rem refe[illegible] en dam demonſtra[illegible] q[illegible] e huius e[illegible] tio non caret; cum nec dum nat[illegible] e[illegible] te[illegible] e[illegible] a e e[illegible] dem [illegible] Garciam, Ramirus, & Gonzaluu[illegible] [illegible] Sanc[illegible] Mar[illegible] e pa[illegible] e [illegible] uo, qu[illegible] que regnum adipiſcitur ſuum [illegible] pa-ne ea[illegible] in a[illegible] um inca[illegible] domini M X X V non æræ reijcienda ſit: ade[illegible] ci, & auc[illegible] p[illegible] ac lubrica temp[illegible] rum ſe[illegible] e verſamur.

S[illegible] ex Cœn[illegible] io S. I[illegible] nis [illegible] nſis, quod loci reli[illegible] o[illegible] e MXXVII. DCCCCLXXXIX.
pe[illegible] ſæc[illegible] pri[illegible] e augu[illegible] ſte, ſanc̃teq; ve[illegible] ur, Ma[illegible] ein, Ba[illegible], & Huerto[illegible] on oppida condonat.

M[illegible] r O[illegible] a Beſa[illegible] u[illegible] i, & C[illegible] retan[illegible] æ Comes. Be[illegible] nardus Ta[illegible] rrus MXXVIII. DCCCCXC.
F.[illegible] nor ferri c[illegible] nu[illegible] atus. in Beſalun[illegible] ſu[illegible] e[illegible] it di[illegible] one. Mi[illegible] r natu V[illegible] redus Cæretaniæ hereditario munere præficitur. O[illegible] eorum f[illegible] at[illegible] r [illegible] nachus ex R[illegible] pul[illegible] Abbate Auletanus [illegible] t Epiſcopus.

[illegible] rellus Comes Barcinonenſis e vita excedit. Hunc principem primo MXXXI. D[illegible]XCIII.
L[illegible] ar[illegible] vx[illegible] em dux[illegible] ſſe & [illegible] ex ea Ra[illegible] nundum ſuſ[illegible] epi[illegible] c[illegible] m pe[illegible]. Secun[illegible] nuptijs in ma[illegible] onium Aime[illegible] udim adi[illegible] xe[illegible] a[illegible]. A. D[illegible] O[illegible] [illegible] bu[illegible] æ ob[illegible] nan[illegible] ur: quibu[illegible] Raimu[illegible] in Ba[illegible] & [illegible] here[illegible] em [illegible]. Raimundum, Bo rell[illegible] G[illegible] mu V[illegible] ecomitem, vna c[illegible] [illegible] ũ natu m[illegible] [illegible] ni C[illegible] fluxere, qui L[illegible] me [illegible] [illegible] d idem vid[illegible] ar, qu[illegible] d Ermi[illegible] ig[illegible]. Cœ[illegible] n R[illegible] pul[illegible] re[illegible] o DCCCCXC ind[illegible] cum arbitrantur.

RAIMVNDVS BORELLVS COMES BAR-CINONENSIS.

M[illegible] ad A[illegible] beſam m[illegible] xim[illegible] [illegible] p[illegible] o fu[illegible] un[illegible] & pro MXLI. MI[illegible].
ſl[illegible] ue clade [illegible] a ci[illegible] tates pæn[illegible] nes Laleta[illegible] oru[illegible] ll[illegible] er g[illegible] & C[illegible] ar[illegible] um, quæ ab hoſt[illegible] us [illegible] ba[illegible] tur, & [illegible] c Ca[illegible] al-[illegible] ur Rai[illegible] undo B[illegible] conte[illegible] unt. Be[illegible] Hele[illegible] e[illegible] m [illegible].

S[illegible] b[illegible] m H[illegible] ar[illegible] MXLVIII. MX.
B[illegible] ma[illegible] u[illegible] a[illegible] co[illegible] P[illegible] ien [illegible] curc[illegible] & A[illegible] ella-n[illegible] q[illegible] . I[illegible] quã In[illegible] ar[illegible] e[illegible] r [illegible] d [illegible] axi[illegible] In ca[illegible] V[illegible] anus [illegible] qu[illegible] Co[illegible] u-[illegible] æt[illegible] s n[illegible], [illegible] Au[illegible] nus, A[illegible] O[illegible] Ger[illegible].

[illegible] B[illegible] Co[illegible] BER[illegible] N MLV. MXVI.
GAR[illegible] RAIM[illegible] D[illegible] ucce[illegible].

B[illegible] O[illegible] Co[illegible] Com[illegible] MLVIII. MXX.
num t[illegible] d[illegible] G[illegible] mento C[illegible] allum [illegible] reliquit Beſalunenſi[illegible].

Vi[illegible]e-

BIBLIOTECA A[illegible] RAM[illegible]

AERA. NAT. CHR. Vuifredus Cæretaniæ Comes Bernar[illegible] T[illegible]rri frater Raimundum Vuifredum F. Cæretanę ditionis heredem [illegible]. Huius quattuor [illegible]s filios commemorant: Vuifredum Narbonenſem Archiepiſcopū Berengarium Gerundenſem, & Guilielmum Vrgellitanum Epiſcopos. Vetus auctor rerum Barcinonenſiū, qui eos recenſet, [illegible] vxorē Vuifredi Comitis Cæretaniæ commeminit: neque [illegible] traditur.

MLXIII. MXXV. A. D. VI. Id. Ian. Anno incarnationis Domini MXXV, AERA MLXIII. Indict. VIII. anno XXVIII Regni Roberti Francorum regis Berengarius Raimundus Barcinonēſis Comes libertatis tuendæ iura [illegible] poſſeſſione bonaq; ciuibus Barcinonenſibus, & totius [illegible] incolis confirmat; atq; [illegible]ncit: vna cum vxore Sanctia, vt mos genti, & illorum temporum principibus fuit: vt [illegible]s vxoribus honor adhiberetur: neq; [illegible] imperijs diſcernerent. Sanctiam Infantem nominat. & filiam po[illegible]ſimi Comitis Sanctij eſſe aſſerit, vt Sanctij Caſtellæ Comitis filiā, aut Sanctij Guilielmi Vaſconiæ Aquitanicæ Comitis fuerit: qui eadem vixere ætate. Vetuſta enim monumenta, & priuilegia exſtare video a Sanctio Rege hoc ipſo anno [illegible]rogata, quibus Simenæ Reginæ eius matris, & Maioris Reginæ vxoris, Garciæ Ramirij, G[illegible] & Ferdinandi [illegible] tio & [illegible] Guilielmus Vaſconiæ, & Berengarius Barcinonenſis Comite[illegible] [illegible]endo auctore commemorantur: donationeſque a Rege factas auctoritate ſanxere.

Sanctio Caſtellæ Comite, & Garcia Infante eius F. vita functis, Sanctius Rex hereditario vxoris iure quæ Garciæ Infantis ſoror fuit quā alij Maiorem, [illegible] vocant, Caſtellæ [illegible] obtinuit. Infantes [illegible] vocari [illegible] gentis, [illegible] Regio genere ortos, [illegible] & L[illegible] Petrus Portugalenſis Comes con[illegible] Hiſpanæ [illegible] quod vetuſta co[illegible] & pri[illegible] tum c[illegible] mperio.

MLXIIII. MXXVI. Regnum Suprarbij, Aragoniæ, & Pampelonenſe ram exiguis initijs c[illegible] Sanctius [illegible] auus vi expugnauerat & Cantabriæ Ducatus de[illegible] iuſtire[illegible] d[illegible] Pyrenæum tranſgreſſus, v[illegible] re pr[illegible] Vaſconiæ partem imperio ſub[illegible] n[illegible] Com[illegible] ad[illegible]xit. Ex Suprarbij mo[illegible] Co[illegible] pacurcienſi, ſiue P[illegible] plura caſtella [illegible]. Ad eam p[illegible] di ne[illegible] tempo[illegible] rem, [illegible] meminer[illegible] at. Plura bella cam V[illegible] Legion[illegible] nec re[illegible] ne c[illegible] V[illegible] ndo Sanctij Regis F. non [illegible] Rex [illegible] a om n[illegible] qu[illegible] em[illegible] imperio [illegible] Ferdinand[illegible] & [illegible] C[illegible] læ [illegible] V[illegible] ū [illegible] ue [illegible] ne [illegible] Maris [illegible] itū a[illegible] cœnobiu R[illegible] ipſe & ant[illegible]unū, & reli[illegible] Ioannis Pinnatenſis

Pinnatenſis ſacra æde monachos, quos ex Cluniacenſi cœnobio D. Benedicti inſtituto addictos arceſsierat, collocat: & religioſo cœtu ad piam communitatem conſociantur Paterno Abbate præpoſito: eaque res permiſſu Mancij Aragonenſis, & Sanctij Pompelonenſis Epiſcoporum conſtituitur, atque ſancitur. AERA NAT. CHR. MLXIIII. MXXVI.

Filera, Rueſta, Vllum, Penna, Sos, Lobera, Vncaſtellum, Lueſia, Librana, Eliſo, Caſtelmanco, Aguero, & Morillum oppida, atque arces & conſtruuntur: & muniuntur: incoliſque frequentantur.

Sanctius regnum ſanguine maiorum traditum, & ſumma virtute, & gloria depulſis hoſtibus partum, vt inter filios ſtirpem, ac ſemina malorum omnium reſcinderet, liberis diuidit. Grauiſsima inter eos ſubortæ fuere diſsidia: quæ eo proceſſerant, vt ipſius facti atrocitas, ſiue indignitas, aut omnino culpa augeri non poſſet. Garcias enim, & Ferdinandus domeſticis furijs exagitati Reginam parentem probri, & adulterij inſimulant: & heroica quadam virtute Ramiri priuigni, qui aduerſus impios, & conſceleratos fratres, matris eorum innocentiam armis tueri, ac defendere auderet eiuſque flagitij pœna, quam præſenti morte, quaſi in manifeſto facinore deprehenſam, patrijs legibus, & conſtituto iure dependere erat neceſſe, liberat. Garciæ natu maximo Pompelonenſe regnum, & eam ditionem, quam Cantabriæ Ducatum illa ætas nominare aſſueuerat, & Vadũ Longum, ac tractum omnem, qui ab vrbe Naiara ad Aucæ montes eſt interiectus, & Rueſtam, atque Pitillam oppida, cum continenti vicorum ditione attribuit. Ferdinando Caſtellæ regnum, ac Comitatum condonat: fuitque is primus, qui eius dominatus regale nomen vſurpat: nam Sanctius pater, non ſe Caſtellę, & Aragoniæ Regem nuncupauerat: ſed in eis ditionibus regnare litterarum elogijs tradebatur. Ramiro, ſiue Ranimiro, vt tunc loquebantur filio, quem ex primaria Aiuaræ veteris, & illuſtris familiæ femina ſuſceperat, Aragoniam terram tradit: aliquot vero caſtella eius ditionis Garciæ contribuit: & Pompelonenſis regni alia Ramiro: quæ cum vterque, vti maioris coniunctionis pignora, & fraterni fœderis, atque fiduciæ vincula ſua haberet in poteſtate, magnæ diſſenſionis inter fratres, atque exitialis diſsidij cauſa fuit. Gonzaluo natu minimo Suprarbienſem, & Ripacurcienſem ditiones aſsignat: & a Troncedo Ripacurciæ oppido, ad Martinerum continentem ditionem, & Loharij, & S. Emeterij arces contribuit. Ea omnia Comitis cognomine viuẽte patre obtinet: eo vero mortuo, ſunt qui teſtentur Regio cognomento fuiſſe vſum: cum vetuſtis etiam tabulis conſtet, Gonzaluum viuente patre mortuum: & Regem Sanctium Ramirum filium in ditione Ripacurcienſi Gonzaluo fratri ſubſtituiſſe. Reginam ferunt, vt inſigni caritate maternum officium ſe priuigno præſtaturam oſtenderet, & filios ex ſe ſe genitos, tamquam degeneres, & maioribus dedecori fuiſſe, veluti grauiſsimo iudicio, quoad eius fieri poterat, teſtaretur, Ramirum adoptaſſe: & Garciam natu maximum auita Caſtellæ ditione euertiſſe. Adoptionis ius, illorum temporum inſtituto more, rite ſancitum tradunt: qui is inoleuerat, vt quæ adoptaret, per ſtolæ fluẽtes ſinus eum, qui adoptaretur traduceret. Inde dotalis Aragoniæ hereditatem, nouercæ indulgentia eam adoptionem fuiſſe ſecutam perhibent. Inde origo inteſtinorum inter fratres bellorum: & exitia rerum. MLXXII. MXXXIIII.

AERA. NAT. CHR.
MLXXXI. MXXXXIV. A.D.XV.K. Nou. Sanctius Rex ſummam, & perfectam gloriam conſecutus illuſtri, & peruagata fama multorum in rempublicam meritorum imperio, & dignitate, & maieſtate amplificato e vita excedit. Oueti vrbe Aſturum regia ſepelitur: & à Ferdinando F. Rege in D. Iſidori cœnobium ad Legionem VII. Geminam inſignem Aſturiæ vrbem conſtructum infertur: quod ſepulchrum ipſius, liberorum, poſterûmque eius Regum eſſet. Rotenſis cœnobij monumenta ſexageſimo quinto regni anno Sanctium Regem AERA MLXXIII deceſsiſſe teſtantur.

RAMIRVS VI. AB INNICO ARISTA ARAGONIAE REX.

MLXXIII. MXXXV. Ex eo Aragonia Regni cognomentum obtinet. Rex finitimos omnes, aut bello domuit: aut condicionibus ſui iuris facit.

Berengarius Raimundus Barcinonenſis moritur: cui ſuccedit RAIMVNDVS BERENGARIVS F. Duos præterea filios reliquit: Guilielmum Berengarium Manreſanum Comitem, & Sanctium Berengarium: cui fratris Manreſana obuenit hereditas. Berengarium Comitem imbecillem, & valde puſilli animi fuiſſe veteres prodidere auctores: atque eo rerum potiente Mauros eas regiones incurriſſe, atque vi expugnaſſe, quibus Cataloniæ nouæ cognomentum fuit: eæ enim erant, quæ cis Rubricatum fluuium pater, atque auus armis vindicauerant: & imperio, ac poteſtati ſuæ ſubiecerant.

Ricardus Epiſcopus Bigeronenſis, Garcias Ferto, & Guilielmus itidem
MLXXIIII. MXXXVI. Ferto ex proceribus Labadanę regionis Aquitaniæ Auguſto menſe Ramiro Regi Giſbergam tradunt: Bernardi Rogerij Bigeronum Comitis filiã: & Garſendæ eius vxoris. Eam Rex in matrimonium ducit. Vetus rerum Aragonenſium ſcriptor Giſbergæ nomen ſacri fontis baptiſmate ſortitam fuiſſe perhibet: & vocitatam Ermeſendam: nomine tamen Ermeſendæ vſam vetuſta monumenta reſtantur.

Turbatis rebus malorum extremum diſcordia acceſsit: nam dum induci non poſſunt, vt intra pręſcriptam portionem ſe quiſq; contineat, initia ipſa regnorũ inter fratres cruenta fuiſſe, & ad cædem, & internecionem inter ſe contendiſſe ſatis conſtat. Inter Garciam præſertim, & Ramirum non finium modo tuendorum, aut propagandorum cauſa, ſed de tota ditione magna belli contentione eſt decertatum. Cum Garcias viuente, vt ferunt, patre, pia peregrinatione Romam profectus eſſet, vt Apoſtolorum Petri, & Paulli baſilicas viſeret, & ſacra limina veneraretur, & Ramirus fœdere Cæſarauguſtanum, Tudelanum, & Oſcenſem regulos ſibi adiunxiſſet, vt facile appareret bellum parari, nec vltra ad arma ire dilaturum: in regnum fratris irrumpit: & Taffaliam oppugnat. Frater peregre reuerſus coacto exercitu obuiam illi procedit: & prœlio magna virium contẽtione decertato, Ramirus turpi fuga, cum caſtra hoſtes diripuiſſent, magna accepta clade profligatur. Aragoniæ pæne totius Garcias potitur: Ramirus in Suprarbium, & Ripacurciam ſe abdidit: & deſtitutum ſe videns cæſis ſuorum cateruis in montes conceſsit.

Ermen-

AERA. NAT. CHR.

Ermengaudus Vrgellitanus Comes, quem Peregrinum vocitauere, ſacra peregrinatione religionis cauſa obita, Hieroſolymis decedit. Ermengaudus F. annos V. natus ex Conſtantia vxore in patris locum ſuccedit heres, MLXXV. MXXXVII.

Raimundus Barcinonenſis erepta patris tempore armis vindicat: atque adeo feliciter rem gerit, vt laudem, & gloriam bellis partam, & imperij fines propagatos ſummi decoris honoribus amplificauerit. Satis conſtat X II. Maurorum Reges ex latis Hiſpaniarum prouincijs tributarios, ac ſtipendiarios ſibi reddidiſſe.

Raimundus Fulcho Vicecomes Cardonenſis Guila matre genitus Cardonenſem ſacram ædem D. Vincentio dedicat: Eribaldo Epiſcopo viro ſanctitate inſigni Vrgellitanæ Eccleſiæ præſide. Eribaldo Ermengaudus ſuccedit Epiſcopus: cuius religionis, & ſanctitatis ſplēdor, quaſi magnum lumen per omnes Hiſpaniarum oras noſtris gentibus eluxit. MLXXIIX. MXL.

Hugo S.R.E. nuntius Apoſtolicus in Hiſpanias legatus Barcinone prouinciale munus rerum ſacrarum adminiſtrat: eoque aſsidente Raimundus Barcinonenſis, proceresq; Cataloniæ ex Gothicis legibus, quibus fora, & iudicia in terra Catalonia indici, & cōſtitui ſuperioribus ſæculis conſueuerant, & in Caſtellæ, & Legionis ditionibus Reges iura ſtatuebant, quas Ferdinandus Rex Ramiri frater in ſua ditione firmarat, aliquas tollunt: & exceptionibus leniores efficiunt: nouaſque condunt: eaſq;, quod vſu cottidiano, communique conſuetudine, quæ vim legis obtinet, collocarentur, ac ſancirentur, Vſatica appellauere. Dignitatum, honorumque ordines Raimundum primum diſtinxiſſe, atque in Vicecomitum, Baronum, & Valuaſorum gradus collocaſſe, edita, & corrobata opinio eſt: eaque ex antiquiſsimis litteris, & munimentis conſtitit: quæ ſola Petri Tomichij de Augerio Catalone, & nouem illis proceribus, cum innumerabilibus copijs Arana, & Anabienſi valle in Cataloniam irrumpentibus commentum, & ea, quæ tamquam veteri opinione, & omnium firmata conſenſu prodidit, nempe a Carolo Magno Imperatore nouem Comitum, Vicecomitum, & totidem Baronum ordines diſtinctos, atque conſtitutos, plane conuellit. Nam quod perſuadere nititur nouem etiam diœceſes Epiſcopatuum, Rotenſi adiecta, quæ Ilerdenſi ceſſerit, ab eodem Carolo terminatas, quæ tot ante ſæculis definitæ fuerant, incuriam hominis ſatis refellit: atque coarguit. [illegible]

A. D. XV. K. Oct. Rege in arce Laquerenſi adſidente, cum Eribaldus Vrgellitanus antiſtes conqueſtus eſſet, Sanctio Rege Ramiri patre annitente Ripacurcienſem, & Geſtabienſem diœceſes ab Vrgellitana eccleſia fuiſſe diremptas, quæ Ludouici Imperatoris regno illius Epiſcopo contributæ fuerant, vetuſtæ iuriſdictioni reſtituuntur. Rota Ripacurcienſis, cuius Mauri longo tempore potiti fuerant, & Sanctius Ramiri pater ab eorum dominatu vindicauerat, & Narbonenſi prouinciæ contributa fuerat, Vrgellitanæ diœceſi adiungitur.

RIPACVRCIAE SVPRARBII ET ARAGONIAE SVBIVNCTIO. [illegible]

Gonzaluo Suprarbienſi, & Ripacurcienſi, ſiue Rege, ſiue Comite, vt ſupra memorauimus, interempto, quem Ramonetus Vaſco ad Monclusi pontem inſidijs circunuentum interfecerat, Ramirus fratris ditione potitur: Re- MLXXXIII. MXLV.

ÆRA. NAT. CHR. tur: & Regem ſe Ripacurciæ, Suprarbij, & Aragoniæ appellat. Gonzaluus ad D. Victoriani ſepelitur.

Hoc ipſo anno Sanctij Ramiri Regis filij fit mentio: quem ex muliere ſuſceperat, cui conubij cum eo ius, faſque non erat: & alterius item Sanctij ex Ermeſenda iuſta vxore eodem hoc anno geniti: qui patri regni ſuccedet heres. Vetuſtæ præterea tabulæ exſtare in cœnobio S. Iohannis Pinnatenſis Gothicis litteris inſcriptæ feruntur, quibus Ferriolus Bolea, qui ſe cum Nuennone fratre ei ſacro cœtui addixerat, dum hoſtium feritatem, atque immanitatem deuitat, & Paganos vocat, perhibet hoc anno Ramirum Regem in Aragonia, Suprarbio, & Ripacurcia, Almugdadiriũ Cæſarauguſtæ, & Almudafarem Ilerdæ regnare.

Sanctius Epiſcopus Iaccetanus. Paternus Abbas Pinnatenſis.

MLXXXVII. MXLIX. K. Dec. obijt Ermeſenda Regina: & ad D. Iohannis Pinnatenſis ſepelitur. Ex ea Rex alterũ filium nomine Garciam habuit. Is Iaccetanus fuit Epiſcopus. Duas ex eo coniugio filias ſuſcepit: Sanctiã, quę Toloſati Comiti nupſit: & Thereſiam Guilielmi Bertrãdi Prouinciæ Comitis vxorẽ.

Sanctium filium maiorem natu Aiuaris, Xabierris, & Latris heredem inſtituit: & vti ferũt Comitatus dignitate decorat: & Ripacurciæ præterea dominatum attribuit.

MXCI. MLIII. Stabile, & perpetuum bellum inter Nauarræ, & Aragoniæ Reges fratres germanos permanſerat: quod reprimi niſi alterius internecione non potuit. Cum tandem ſumma externarum virium contentione Garcias, & Ferdinandus armis decernerent, Ramirus ereptam Aragoniam recuperat. Cum enim non mitioribus furijs Garcias, & Ferdinãdus iactarentur, & Ferdinandus iam præpotens, & excellẽs Caſtellæ ditioni Legionenſe, & Gallaicum regnum adieciſſet, de Riogiæ, & Burueuæ ditione, quæ ad Hiberum pertinet, decertãtes, Garcias, vt frater vltra Aucæ montes ſe reciperet, cogit. Ad Ataporcam, id vico nomen eſt, collatis ſignis prœlio cũ decertarent, Garcias contumacis, & ſuperbi animi princeps, & qui iuniorem fratrem regnorum imperio ſuperiorem ſua inuadere ęquo animo pati non poſſet, in ea pugna mortem occumbit. Ex eo Ferdinandus regni fines Hiberi ripis terminat: & Pompelonenſe regnum, quod Hibero, & Pyrenæi iugis contineretur, Sanctio Garciæ fratris F. reliquum eſſe voluit. Aragonia, Suprarbium, & Ripacurcia Ramiro libera remanent. Non tamen his finibus Ramirus contentus, menſe Ianuario non Aragoniæ modo, Suprarbij, & Ripacurciæ ſe Regem, ſed Pompelonenſis ditionis appellat. Tres filios Garciam Regem ſuſcepiſſe veterum ſcriptorum teſtimonio apparet: Sanctium, quem regno deſtinatum ad Pennalenem Nauarræ vicum, viuente patre interemptum tradunt: & alterum itidem nomine Sanctium: qui patri regni ſucceſsit heres: tertium Raimundum: qui poſtea ſibi regnum appetens Sanctium Regem fratrem interemit.

Mauris, qui Ripacurciæ penitus exacti nondum fuerant, acre bellum a Rege infertur. Benauarrium ab eis receptum vi expugnat.

MXCII. MLIV. In Commentarijs rerum a Ruderico Biuario geſtarum, quem Cidum ſua ætas appellauit, & heroum veteres caſus imitatum illa memorant carmina, quæ multis ſæculis de clarorum virorum laudibus in conuiuijs cantitantur, ſcriptum reperimus ſumma contentione, & diſsidio inter Ferdinandum, & Ramirum Reges de Calaguris vetuſtæ Vaſconum vrbis ad

Hiberum

Hiberum ſitæ iure, ac dominatu fuiſſe concertatum: armorumq; diſcrimi AERA. NAT. CHR.
ni eam controuerſiam, vt gentis priſcus mos fuit, commiſſam: vt Cidus Ca MXCII. MLIV.
ſtellæ Regis, Martinus Gometius, quem totius Hiſpaniæ acerrimum, &
fortiſsimum virum idem auctor geſtorum commemorat, Aragoniæ Re-
gis iura, & partes armis vindicent: & pro ſuo quiſque regni decore ferro
dimicet: vt qui certamine victor euaſerit, eius nationis regnum vrbi impe
ritet. Martino ex prouocatione deuicto, atque interempto de Calagurri
Ferdinando Ramirum conceſsiſſe. Eum virum, qui in publica cauſa mor-
tem oppetijt, cui tantus honos, etiam ab inimicis defertur, regia Pompe-
lonenſium Regum ſtirpe ortum, & ab eo proceres illos maiorum gentiũ,
qui Lunæ cognomẽto agnationibus tot illuſtrium familiarum diſtingun
tur, generoſa propagine profectos apud veterem ſcriptorem comperio.

Ramirus, & Sanctius Garciæ Regis F. pactione arcium tradendarum
fœdus ſanciunt: & eæ arces veluti obſides vtrinque acceptæ. Pacto eo con
uento Rueſta, & Pitilla a Ramiro Sanctio traduntur: arx vero Sangueſa-
na, Lerda, & Onduesium pactione auxilij aduerſus Ferdinandum Regem
conferendi Ramiro, poſteriſque eius a Sanctio ſunt attributa.

Raimundus Berengarius Barcinonenſis Comes, & Almodis eius vxor MXCIII. MLV.
Seneſcaliam Cataloniæ Raimundo Myroni tradunt: quod genus impe-
rij præcipua rerum bellicarum adminiſtratione adiuncta ad ſtrenuos in
primis viros, & virtute, potentiaque pręſtantes, & Comitum Barcinonen
ſium propinquitate coniunctos deferri conſueuit: ſummæque rerum præ
ficiebantur: penes quos opes, & arcana regni in Gallia ſpectarent. In
Aragonia vti in Galliæ regno Maiores domus appellabantur: quod aulæ
Regiæ præfecti eſſent: quorum vis, ac poteſtas domi, militiæque pluri-
mum pollerent. XXV. anno regni Henrici Francorum Regis eam rem ge
ſtam vetuſto monumento perhibetur.

A. D. XVIIII. K. Febr. AERA MXCIV. in concilij decretis a Creſco MXCIV. MLVI.
nio Apoſtolicæ eccleſiæ Irienſis Epiſcopo, & Viſtraſio Lucenſi Metro-
politano, & Suario Dunienſi Epiſcopo Compoſtellæ factis in Baſili-
ca beati Iacobi Apoſtoli apparet XXI. annum regni Ferdinandi connu-
merari: vt eadem temporis ratio Ramiri eius fratris regno adæquetur: &
appoſite conueniat.

Ali Sarracenus qui Dianij, & Balearium inſularum dominio potitur, MXCVI. MLIIX.
earum ditionum eccleſiaſtica iura hoc anno, vt in vetuſtis tabulis appa-
ret, Eccleſiæ S. Crucis, & Sanctæ Eulaliæ Barcinonenſis, & Guilaberto
Epiſcopo. VII. K. Ian. contribuit. Guilabertum tamen Epiſcopum Bar
cinonenſem VIII. Id. Octobris Anno domini MCXX. a Sarracenis in
prœlio interemptum vetuſta quædam monumenta teſtantur.

Cum Ferdinandus Rex, qui geſtarum rerum gloria Magni nomen eſt MXCIIX. MLX.
conſecutus, Cæſarauguſtanum enim, Toletanum, Portugallenſem, atque
Hiſpalenſem Maurorum Reges ſibi parere, atque tributa quotannis pen
dere coegerat, immemor malorum, quæ tot per annos illa ætas fraternis
diſsidijs tulerat, regni ditionibus a patre diſtinctis, & inter filios diuiſis,
ipſe itidem Sanctio, Alfonſo, & Garciæ liberis regna & tradita, & bellis
parta diuidit: & perpetuum odium, atq; diſsidium, ſummamq; inuidiam,
& infamiã opera ſua illis conflauit. Sanctius adepto regno fratres inexpia
bili odio perſequitur: eius vero frater patruelis Sanctius Pompelonenſis

 Rex,

AERA. NAT. CHR.
MXCIIX. MLX.

Rex, quoad eius fieri poterat, fratribus implicitis bello, erepta vindicat.

Ramirus Rex paulatim proferendo fines, præſidiaria caſtra extollens altius, & caſtella, turreſque frequentes opportunis locis conſtruens Mauris bellum infert: omnique Suprarbio, & Ripacurcia pellit: aut ſuo imperio ſubijcit. Almugdadirium Cæſarauguſtanũ, & Almudafarem Ilerdenſem Reges, quotannis tributa cõferre cogit. Bis ſignis collatis, vt erat acer, & pugnax, Oſcenſem Regem maximis prœlijs deuincit. Palliarienſem ditionẽ, cum ſibi virum præpotẽtem, & nauum Regia cognatione adiunctum Rigolfum Florentium conciliaſſet, ac fœdere deuinxiſſet, imperio adiungit. Rigolfus caſtellum ad Toris ripas obſtructum opere, ac natura munitum Palliarienſis regionis arcem, atque receptaculum cõſtituit. Caſtellionem appellat. Ex Eincelina primaria femina Bernardum, & Amatum filios reliquit: qui arcem eam Regi, patre Rigolfo vita functo tradidere: & Eincelinæ Beranüium Caſtellum ad Iſauenæ ripas ſitum condonatur. Palliarienſis regionis ex eo Rex ſe potiri ſperat.

Hoc ipſo anno Sãctius Ferd. F. in Põpelonis, Alauæ, & Caſtellæ ditione regnare traditur: Ramirũ vero Sanctij patruũ Aragoniæ regni potiri.

Sedes Epiſcopalis Rotæ conſtituitur: diœceſiſque Palliarienſis, & Ripacurcienſis illi contribuuntur.

Sanctius Epiſcopus Aragonenſis.
Paternus Epiſcopus Cæſarauguſtanus.
Arnulfus Epiſcopus Rotenſis.

Hi antiſtites, & Guilielmus Vrgellitanus Vvifredi Cæretaniæ Comitis F. Heraclius Bigeronenſis, Stephanus Olorenſis, Gomecius Calagurritanus, Iohannes Lectorenſis Epiſcopi Auſtindo Auxitano Archiepiſcopo aſsidentes Iaccæ vetuſto Vaſconum oppido concilium eius prouinciæ celebrant: quam & cis Pyrenæum, & ea Aquitaniæ regione, quæ Vaſconia illis temporibus dicta eſt, nunc Gaſcunia vocatur, aut Regi Ramiro paruiſſe, aut fœdere ſuiſſe adiunctam, non opinione ſolum, ſed etiam plane ad veritatem hoc vno monumento mihi perſuadeo. In primo Concilij conſeſſu Rege vna cum filijs, ac regni proceribus aſsidente maxima frequentia, atque applauſu in Dei opt. Max. laudes populus erumpit. Regem benigniſsimum, ac ſereniſsimum principem compellat: proſperaq; acclamatione diuinum implorat numen, vt hoſtium, ac gentiũ victor exiſteret. Summa religione, ac pietate eo in concilio cærimoniarũ ſacra, magna corruptella, propter aſsiduos bellorum tumultus intermiſſa ſanciuntur: deprauatique mores patrij in ordinem rediguntur: & perfecta inſtituta maiorum reuocãtur. Ne quid ex ſanctorum patrum ritu, neglegentia, fraudeue prætermitteretur, ſacra omnia pie, riteque ex Catholicis ſanctæ Romanæ eccleſiæ decretis; atque ſanctionibus inſtaurãtur: ne inter ipſas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum vſum, ſacræ religionis viderentur noſtri neglegentiores. Data Sacerdotibus lex, ne quo alio more, quam Romano precarentur: neque Gothica, vtpote peregrina piacula, exſoluerentur. Eccleſiaſtica ſedes Iaccæ conſtituitur: quæ priſcis temporibus Oſcæ collocata fuerat: decernuntque, vt quandoque diœceſis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Iaccetana ſedes ſubijceretur: & tamquam filia parentem pie, ſancteque coleret. Fines diœceſis terminantur: ac circumſcribũtur. Paternus Cæſarauguſtanus Epiſcopus per

missu

miſſu ſacri concilij eccleſiam ſanctarum Maſſarum Cæſarauguſtæ vrbis, AERA. ANAT. CHR.
quæ innumerabilium martyrum cineribus compactæ erant, ad Orbæ, & MXCIIX. MLX.
Hiberi confluentes ripas vetuſtis temporibus conſtructam, quæ ſacris re-
liquijs conſecrata fuerat, & D. Encratidi dicata, regio honori tribuens, atq;
gratificans Iaccetanæ eccleſiæ contribuit; eamq; rem, ac terminatos fines
Gregorius VII. Pont. Max. decreto ſuo poſtea confirmat. Præter decu-
mas tertia tributorum portio, quæ Cæſarauguſtani, & Tudelani populi
reges Mauri penſitant, eccleſiaſticis muneribus aſsignatur. Ex eo Epiſco-
pi, qui ad eam diem Aragoniæ cognomento vſi fuerant, Iaccetani etiam
appellantur.

Sanctius Caſtellæ Rex cum Carpetaniæ, & Celtiberiæ regionibus bel MCI. MLXIII.
lum intuliſſet, quarum regulos Ferdinandus pater ſuo ſubiecerat impe-
rio, Cæſarauguſtā circumſidet: & eius fines incurrit: quoad Mauri ſe, ſuaq;
illi traderēt: ea condicione, vt ab hoſtium incurſionibus vindicentur: nam
eam vrbem Rex Ferdinandus Sanctio F. & eius regno cum appendicibus
attribuerat. Inde de regnorum finibus ſumma inter Reges contentio: dum
hac fertilitate, atq; amœnitate Cæſarauguſtani agri vterque perfrui cupit:
atque eo gradu terminos promouere, vnde ſi porro anniterentur, ad oras
maritimas, ac lętas cultu regiones aſpirare poſſent: & magnis Regibus tam
decore, quam virtute æquarentur. Sanctius ſumma implacabilis iracun-
diæ acerbitate in patruum graue bellum conuertit: illata cauſa, quod Na-
uarris opitularetur: ſuaſq; ac Cæſarauguſtanorum copias colligens in Su-
prarbium improuiſus, ac repentinus inuadit: circum circa cuncta depopu
latur, & vaſtat: patruo arcem Gradus obſidente: quam Mauri ad Eſeræ ri-
pas ſitam munierant. Subita hoſtium irruptione noſtri funduntur: & Ra-
mirus Rex prœlians interficitur. Vetuſtis annalibus perhibetur pugnam
eam A. D. VIII. Id. Mai fuiſſe pugnatam. Ad D. Ioannis Pinnatenſis ſe
pelitur: gentilicijq; tumuli ſepultura corpus humatur. Gregorius VII.
Pont. Max. præclaro impertito teſtimonio regem ſummis laudibus extu
lit: Chriſtianiſsimum appellans: & ſedi Apoſtolicæ adeo deditum, atque
addictum, vt vna cum liberis ſeſe, regnumque tributarium illi conſtitue-
rit: eius pietatem, ac religionem collaudat: quod tamquam alter Moſes
primus poſt deuaſtatas a Mauris Hiſpanias Romana ſacra, canonicaque
inſtituta pie, ſancteque adſciuerit: & Toletanam ſuperſtitionem pergen
tes fuſam, ſunt qui his verbis Magorum portenta innui arbitrentur, cuius
illuſione hominū mentes imbuebantur, amouerit: atque proiecerit. Quæ
eo a ſummo Pontifice extolli, atque prædicari videntur, quod Rege anni
tente, atque inſtante vetuſtis ſacrorum ritibus more Romano, rebus diui-
nis opera daretur: precationes conſecrarentur, ſollemnia, ſtataque ſacrifi
cia rite peragerentur: ac vota perſoluerentur. Magnas enim ſollemnium
precationum diſsimilitudo in Hiſpaniarum prouincijs turbas, ac conten-
tiones excitauerat.

SANCTIVS VII. ARAGONIAE ET SVPRARBII REX.

Sanctius duodeviceſimum annum agens patri ſuccedit heres.

Arnaldus Myro Myronis F. in Palliaria, ac Ripacurcienſi regione præ
potens ea tempeſtate late ditionem continuat. Agerenſi caſtello præſidio
firmato regionem omnem, quæ Nocharia Ripacurcienſi, & Palliarienſi

ABRA. NAT. CHR. item Nocharia fluminibus, & a Septemtrionibus montis Sicci iugo, & meridie S. Liciniç arce continet, impijs expulſis hoſtibus, armis vindicat.

Caſteldaſium caſtellum Maurorum irruptione, atque impetu vi expugnatur.

MCII. MLXIV. Initio regni Iaccam vetuſtum Vaſconum oppidum, & ciuium frequẽtia, & ſitu, & Benehamenſi ſaltu, nunc Aſpenſem vocant, celebrem, Galliarum commercio, atque commeatu, externiſque commoditatibus opportunum Rex vrbis appellatione cohoneſtat. Habitari enim tamquam vrbem, frequentarique, quod totius regni præſidium, atque propugnaculum eſſet, corpuſque ei ciuitatis, ſenatus, & plebis concilium attribui, & magiſtratus ad iura reddenda quotannis creari e dignitate regia cenſuit. Leges ciuibus ſancit: militaribus, incultis, atque horridis illis hominibus conſentaneas: forumque indicit, Iaccetanum nuncupatum: quo & ciues, & regni incolæ, colonique firmum ius tenerent. Leges in iuſtum poſtea volumen, quod hodie exſtat, referuntur: eæque a Rege, in Nauarræ regni populorum inſtitutis ſcitæ fuere.

Rex Sanctio Pompelonenſi Regi patrueli fratri fœdere adiunctus, patris vlciſcendi cauſa Sanctium Caſtellæ Regem patruelem itidem fratrem bello perſequitur. Prœlio ad Vianam commiſſo Caſtellæ Rex profligatur.

Hugo Candidus presbyter Cardinalis S. R. E. ad Hiſpaniarum Reges ab Alexandro II. P. M. de ſumma Chriſtianæ reipublicæ legatus, quod de ſummo Pontificatu controuerſia eſſet, maximaque impenderet contentio, ſummo cum honore a Rege excipitur. Verum Chriſti Vicarium Alexandrum tamquam rite ad eam dignitatem adſcitum Rex, omniſque regia, ac populi profitentur: & legato Alexandri nomine parent: atque obedientiam adhibent. Cœnobia, eorumque vectigalia, quod ab Epiſcopis vindicarentur, Rex poteſtati, atque arbitrio ſummi Pontifi. ſubijcit: vt a ſede Apoſtolica conſeruentur.

MCIII. MLXV. Cum Aragoniæ, & Caſtellæ Reges ab armis recederent, & Sanctius Ferd. F. in fratres germanos omnem conatum, atque impetum vertiſſet, Aragonius Abdurrahameno Oſcenſi Regi bellum infert: Barbaſtrum nobile Ilergetum oppidum ad Veri fluuij ripas ſitum vi expugnat. In ea obſidione occumbit Ermengaudus Vrgellitanus ſummæ potentiæ princeps: cuius filiam Feliciam Rex in matrimonium duxerat. Mauros tamẽ poſtea eius vrbis potitos comperimus. Barbaſtrenſem eccleſiam Salomoni Rotenſi Epiſcopo attributam quædam monumenta teſtantur: cum ſatis conſtet Arnulfum Epiſcopum aliquot annos poſt vrbem eam primo captam vitam perduxiſſe.

MCVI. MLXVIII. Raimundus Berengarius Comes Barcinonenſis, & Almodis eius vxor de controuerſia, quam cum Vicecomite Raimundo Bernardo Trencauello habent hereditaria comitatus, ac ditionis Rhodenſis Galliæ prouinciæ, & vicecomitatus Conſeranenſis, & Connenatis, & iuriſdictionis ciuitatũ Carcaſonenſis, & Narbonenſis, Mineruinæ, ac Toloſatis tranſigunt: atque decidunt. Trencauellus Comitibus ſeſe obſtringit: ſupremumq; eorum dominatum, & ſummam poteſtatem ſancit. Ea pactione Carcaſonis Comitatus Trencauello mancipatur: recipiuntque Comites Carcaſonenſem ciuitatem: & eas poſſeſsiones, quæ Epiſcopi iuris erant. His con-

ſtitutis

AERA NAT. CHR.

MCVI. MLXVIII.

ſtitutis Raimundus Arnaldus Carcaſonenſis Vicecomes, & Raimundus Iazbertus Vicecomes Rhodenſis Comitibus Barcinonenſibus, poſteriſq; eorum ſe, ſuoſque ſubijciunt: atque addicunt.

Raimundus Vvifredus Cæretaniæ Comes moritur.

Guinardus Ruſcinonenſis Comes Perpinianum oppidum, haud procul Ruſcinonis vetuſtæ vrbis veſtigijs condit: eo in loco, vbi duæ tabernæ, & diuerſoria erant, quæ Bernardi Perpiniani nuncupabantur.

Sanctius Regis frater Ripacurciæ ditioni præficitur.

Hoc ipſo anno, qui regno Philippi Francorũ Regis Henrici filij octauus fuit, Arnaldus Myro Monaſterium S. Petri Agerenſis condit. Hic clarus, ac præpotens vir prole virili orbatus Valentiam filiam Raimundo Raimundi F. Suniarij Comitis nepoti Comiti Palliarienſi in matrimonium collocat: & Ledgardim alteram filiam Pontio Vicecomiti Caprarienſi vxorẽ tradit: quorum filius Gerardus Capraria Agerenſis item Vicecomitatus fit heres.

MCX. MLXXII.

Sanctius Rex Ferdi. Regis F. cum non Alfonſum modo, & Garciam fratres hereditarijs regnis expuliſſet, ſed ſorores Vrracam, & Eluiram vlciſci, & perſequi ſtatueret, & Vrracam in Zamoranam arcem compuliſſet, atque eam obſidione premeret, & nulla ſpes eſſet diutius obſeſſos inopiam laturos, a Belidio Ataulphio Zamorenſi optimate, qui ad ſtationes regias dolo peruenerat, perfidia, ac proditione interceptus, crudeli morte mactatur. Certum auctorem eiuſdem ætatis exſtare comperio, qui prodit, Vrracam ſummi conſilij feminam cum Petro Anſurio Comite, & Zamorenſi ciuitate ab Rege deſciuiſſe ac rebellionem feciſſe.

In aliquot annalibus, quibus memoriæ publicæ retinendæ cauſa, res inſignes ſingulorum annorum litteris conſignabantur, qui complures exſtant, teſtatum comperio: Rudericum Biuarium Cidum cognominatum, poſtquam Sanctius Rex interemptus fuit, & Simonem Garceſium Torrelliam ex prouocatiõe ſingulari certamine armis decertaſſe: & Torrelliam virum in primis ſtrenuum, atque primarium a Biuario deuictũ: neque de qua controuerſia conflixerint, memoriæ proditur: ſed cauſam Alfonſi Regis Caſtellæ, Sanctij Regis fratris Biuarium tuendam eo certamine ſuſcepiſſe. In ijſdem præterea annalibus traditum eſt, eundem poſt ea Biuarium ſingulari itidem certamine Farizium Sarracenũ vehementẽ bellatorem ad Medinã Zelimi nobile oppidũ, deuictum contrucidaſſe.

Rudericus Biuarius Cidi cognomentum ſortitus, cuius animi magnitudinis, & rerum geſtarum commemoratio ea eſt, vt ſupra hominis priuati fortunam eſſe videatur, ab Alfonſo Caſtellæ Rege deſciſcens, qui in demortui Sanctij Regis fratris locum ſucceſſerat, Celtiberiæ arces munitiſsimis locis a Mauris obſtructas vi expugnat: & in Valentini regni fines irrumpens, firmiſsimo robore copiarum ſuarum acre bellum aduerſus Mauros gerit: & ſuis, ſociorumque viribus in hoſtes conſurgens totam belli molem in eam regionem auertit. Eodem conatu in intimas hoſtium regiones penetrans plura oppida, caſtellaque expugnat: quorum excidijs militem præda locupletat. Mauri deliciarum luxu fluentes a militaribus copijs externis, & armorum vſu obduratis funduntur paſſim: cæduntúrque.

MCXII. MLXXIV.

Gregorius VII. P. M. Regi nr̃o tota mente, atq; omni animi impetu

ABRA. NAT. CHR. bellum ſacrum meditanti, atque molienti gratificaturus, tribuit, atq; con
MCXII. MLXXIV. donat: vt prouentus, ac decumas ex agris vectigalibus attributas eccleſijs,
delubris, ſacellis, & cœnobijs quæ conſtruerentur, atque a Maurorum do
minatu vindicarentur, ſuo arbitratu ipſis eccleſijs, delubris, ſacellis, atque
cœnobijs aſsignare, atque adnectere poſſet. Id ius a Gregorio firmatum
Vrbanus II. P. M. poſtea Aragonenſibus Regibus, poſteriſque eorum
firmum, ac ratum ſancit.

MCXIV. MLXXVI. Sanctius Rex Garciæ Regis F. ad Rotam interficitur. An Rudericus To
letanus Antiſtes necis auctorem ſciens, ac prudens, reticuerit, affirmare
non auſim: ſatis enim ex vetuſtis monumentis conſtat, a Raimūdo fratre,
ſeu dira regnandi cupidine, ſiue cæca, ac temeraria ſui vlciſcendi inſania
fuiſſe interemptum: & Raimundum regium nomen inuaſiſſe.

Ea occupata tyrannide Raimundus non diu oppreſſum ſeruitute re-
gnum obtinere potuit. A Pompelonēſibus enim regni finibus eſt expul-
ſus: Sanctiumque Aragoniæ Regem ſibi deligunt, atque adſciſcunt: qui
ex eo tempore regni Pompelonenſis, Naiaræ Regiæ vrbis, & totius eius
ditionis, quæ Hibero amne, & Aucenſibus montibus continetur, conni-
uente Alfonſo Caſtellæ Rege Ferdin. Regis filio potitur: cuius ſupre-
mum poteſtatis ius, atque dominatum eidem Alfonſo recipit: atque ſan-
cit. Raimundus fraterno ſanguine pollutus extorris a Cæſarauguſtano
Rege Mauro excipitur: & in ſumma miſeria, atq; ærumna vixit. Neptē
reliquit Marcheſiam Aznarij Lupi vxorem. Regis Sanctij Pompelonen
ſis F. Ramirus, ea in conuerſione rerum, & perturbatione ad Cidum dedu
citur: cuius filiam in matrimonium duxit.

ARAGONIAE ET POMPELONEN. REGNI SVBIVNCTIO.

Bellum a Rege ad Ripacurciæ confinia geritur: Maurique cæduntur:
& coercentur. Arcem munitiſsimā Munionem vocatam ad Secaſtellam
oppidum III. M. P. a Gradibus magna virium contentione expugnat.
Adfuiſſe eo in prœlio Garcias Iaccetanus Regis frater, & Arnulfus Roten
ſis Epiſcopi traduntur. Inſigni, & cruenta victoria parta, ad D. Victoriani
principē arā menſe Auguſto, ſumma cum pietate Rex vota perſoluit. Is
rerū ſtatus erat, vt perpetuæ ſtationes agendæ continētibus bellis eſſent.

Raimundus Berengarius Barcinonenſis exacta ætate, ſumma, & perfe-
cta gloria perfunctus e vita excedit: & in æde maxima Barcinonenſi ſepe
litur. Duos reliquit filios: Berengarium Raimundi: quem natu maiorem
priſcus auctor confirmat: & Raimundum Berengarij: quibus Cataloniam
omnem, vt omnis controuerſiæ diſſenſio tolleretur, diuidi voluit: fineſq;
imperij ſingulis conſtitui. Carcaſonenſem ditionem Raimundo attribu-
tam comperimus. Hunc Guilielmi Toloſatis Comitis fratrem ex Almo-
di matre memorant.

BERENGARIVS ET RAIMVNDVS COMITES BARCINONENSES.

Sanctia Regis ſoror, Toloſatis Comitis vxor D. Mariæ cœnobium in
S. Crucis finibus conſtructum affluentibus copijs ditat. Sororum, ideſt fe
minarum pie, ſancteque degentium receptaculum eſſe voluit: indeque
nomen inuenit. Sanctia in eo ſacello ſepelitur.

Aimericus Vicecomes Narbonenſis Maltaltis F. Raimundo Barcino-
nenſi

nenſi, quem germanum appellat, ego vterinum fratrem fuiſſe ſuſpicor, AERA NAT. CHR.
iura poteſtatis arcis, ac ditionis Fonoiletiæ, & Petræ Pertuſæ recipit: at- MCXIV. MLXXVI.
que auctoramenti ſacramento ſancit. Huius egregia opera enituit, quod
Raimundo opem, atque auxilium tulerit, in eo bello, quod aduerſus eos
proceres geſsit, qui Rhodenſem, & Carcaſonenſem ditionem inuaſerant.

Couinum, & Pitilla arces a Rege vi expugnantur. Ad Cæſarauguſtam MCXIIX. MLXXX.
prœlio cum Mauris decertat. Pina oppidum ſitum ad Hiberi traiectum,
Gradum vocant, incurſione hoſtili deflagrat. Poſt finitima vi, vel metu
ſubacta caſtrorum, & caſtellorum munimentis oppleta Aragonia eſt: &
iam aſſuefacta terrori eſſe accolis omnibus, quos antea formidauerat: &
deuicti paulatim in amplitudinem gentis conceſſere.

Rerum Barcinonenſium vetus ſcriptor Raimundum Barcinonenſem
perhibet Roberti Viſcardi Apuliæ, & Calabrię Ducis potentiſsimi Prin-
cipis filiam in matrimonium duxiſſe: neque deeſſe video, qui vereatur,
ne falſo memoriæ proditum fuerit. Gaufredus enim monachus, qui eiuſ-
dem Roberti, & Rogerij Siciliæ Comitis eius fratris res geſtas, ipſius Ro-
gerij rogatu poſteris tradidit, cum de ea re mentionē nullam fecerit, Ma-
thildim tamen Rogerij F. Raimundo Prouinciarum Comiti nupſiſſe, com
mōſtrat. Rem dignam cēſeo in qua animaduertēda eius verba apponant.

Anno dominicæ incarnationis MLXXX Raimundus famoſiſsimus Co- »
mes Prouinciarum famam Rogerij Siculorum Comitis audiens propter »
ſtrenuitatem, quæ de ipſo referebatur, legatos dignos, qui a tanto ad tan- »
tum dirigerentur, mittens, Mathildam filiam ſuam, quam de prima vxo- »
re, admodum honeſtæ faciei puellam habebat, ſibi in matrimonium copu »
landam expoſtulat. »

Apponit præterea, ne plura ſubtexam, Raimundum in Siciliam pro-
fectum, digno exceptum apparatu, pactiones renouatas, dotem dictam,
ſponſalia celebrata: & inconditis etiam carminibus faces nuptiales decan
tat: vt qui in ea re præſens adfuerit: ac falli minime potuerit. Iam vero,
quod Prouinciarum Comitem appellet, & rerum ſtatus, & illarum ditio-
num Galliæ prouinciæ condicio, & temporum ratio ſubinnuere videri
poterant, Raimundum Comitem Barcinonēſem fuiſſe, cui Mathildis nu-
pſerit: cui & media Catalonia, & Narbo, & Carcaſo primariæ ciuitates
Prouinciæ ea tempeſtate parerent: atque eius ſupremum ſuſtinerent do-
minatum. Cum vero idem Gaufredus ſexto poſtea tranſacto anno, Rai-
mundo Barcinonenſi Comite interempto eiuſdem Raimundi Prouincia
rum Comitis mentionem fecerit, & Mathildis ſororem ab eodem Raimū
do Claramontio Comiti collocatam, quæ claſſe ad S. Egidium prouinciæ
Galliæ oppidum appulerat, vt Philippo Francorum Regi nuberet, cuius
fuere diremptæ nuptiæ, haud abſurdum fuerit, ſi aſſerere auſim Mathil-
dim Raimundo S. Egidij, & Toloſatium Comiti nupſiſſe: qui Prouincia
rum Comes ab eo auctore ſit appellatus: vt vere Barcinonenſis Raimun-
dus Viſcardi filiam in matrimonium duxerit.

Garcia Iaccetano Epiſcopo Regis fratre, & Raimundo Dalmatio Ro-
tenſi Epiſcopis de diœceſum finibus contendentibus certi limites termi-
nantur: ſcribendo adfuiſſe Sanctium Galindiū Comitem, qui Boltagnæ,
Ataresij, & Soſij dominabatur, & Centullum Bigeronēſem Comitem, &
Sanctiū itidem Ramiri Regis filiū, vetuſtis tabulis Rotenſibus cōperimus.

ÆRA. NAT. CHR.

MCXIX. MLXXXI. Cum regni tenues opes, atque exiles eſſent:ac virium,& armorum fir-
mamento,ac robore conſtaret, atq; ea ſpe noſtris animi adderentur , ſi ex
montoſis ſaltubus, & aſperis , præruptiſque locis in vberes, ac fertiles re-
giones,quarum hoſtes potiebãtur,arma transferrent,ac bellum ipſos ale-
ret, Rex,quod in decumas eccleſiarum,atque eos agrorum fructus, qui ſa
cris functionibus aſsignabantur,primitias vocant,manus inieciſſet,atque
in militares vertiſſet vſus, magna ſe religione obſtrictũ videt: tantaq; vis
fuit pœnitendi,vt in D. Victoriani cœnobio,ad D. Vincentij aram , Rai-
mundo Dalmatio Epiſcopo aſsidente,eius noxæ religionem expiarit.

Bolea in Vaſconum,& Ilergetum confinijs ſita, & opere munita,ac ſi-
tu,a noſtris vi expugnatur.De ea re Gonzaluus Garcias,cui Sanctæ Ma-
riæ cognomen fuit,Cæſarauguſtanus ciuis,& in primis iuris ſcientia cla-
rus, qui de rebus geſtis Regum Aragoniæ opus latino ſermone cõtexuit,
hæc prodidit. ,, Anno vero milleſimo Octogeſimo primo debellauit Bo-
,, leam : vnde egreſsi ſunt, originemque duxerunt duo generoſi viri : quo-
,, rum cognomen ante nuncupabatur a Turribus : ſed quia in expugnatio-
,, ne loci, vltra vires humanas conflixerunt , cognomen eis mutatum : ac a
,, villa expugnata ſumptum. Hæc eadem,ferme totidem verbis,a Gauber-
to monacho,earum itidem rerum ſcriptore, qui eiuſdem Gonzalui ætate
opus ſuum concinarat, traduntur.

MCXX. MLXXXII. A. D. VIII. Id. Dec. Raimundus Berengarius Comes Barcinonen-
ſis ad Aſtoris perticam,is locus eſt inter Gerundam vrbem,& S. Celedo-
nij oppidum,ab impio,& conſcelerato fratre Berengario trucidatur. Rai-
mundo filius A. D. III. Id. Nouemb. natus fuerat : qui patris nomen tu
lit. Is diuina ope ſeruatus , & patris , & patrui ditione, qui meritas parici-
dij pœnas dedit,potietur : & ad ſummum perueniet imperium.

Bernardus Guilielmus Comes Beſalunenſis.

Guilielmus Raimundus Comes Cæretanus.

MCXXI. MLXXXIII. Gradus Ripacurciæ oppidũ vi expugnatur: quod cum Ramirus Rex,
ſi eius eſſet potitus, D. Victoriano ſe dicaturum vouiſſet , votum a patre
nuncupatum pius Rex ſoluit: & cœnobio D. Victoriani attribuit.

Magnam ab hoſtibus Chriſtianorum ſtragem hoc anno editam ad Ro-
tam oppidum , prope Salonis ripas ſitu munitiſsimum memorant. Eam
rem Alfonſi Caſtellæ Regis ope , atque conſilio geſtam comperio : qui
ſuas opes , atque copias Mauris adiunxiſſet , quod cum Aragonio Rege
de Pompelonenſi,& Nauarræ regno certarent:fratrumque diſcordia pro
pe ad vltimum dimicationis ventum. Eo in prœlio Ramirum Infantem
Sanctij Nauarræ Regis filium occubuiſſe ferunt.

Alerbium oppidum a Rege conditur:& cõmunitur: haud procul Gal-
lici fluminis ripis : eo ſitu quo Ebelinum vetus oppidum via conſulari,
quæ Cæſarauguſta Beneharnum ducit , conſtitutum apparet. Proximis
gentibus perdomitis,virium acceſsione robuſtior, aduerſus finitimos bel
la gerens,totius Vaſcetaniæ populos,aut ſubigit,aut in fœdera cogit.

MCXXII. MLXXXIV. Feſto natiuitatis Domini die Rex prœlio cum impijs hoſtibus ad Pe-
trampiſadam decertat.

Non. Apr. ſacro cœnæ domini die, & item poſtero VI. Feria ſancta cor
pora Indaletij , & Iacobi eius diſcipuli Vrgitanæ Eccleſiæ Epiſcoporum,
quos ex ſacro illo collegio diſcipulorum beati Iacobi; & aliorum Apoſto
lorum

lorum in Bæticæ oras appulliſſe comperimus, frequentiſsima celebritate a Rege, & Petro eius filio, in cœnobio S. Iohannis Pinnatenſis conduntur: quæ Almeria vrbe aduecta pie, ſancteque a noſtris coluntur. AERA NAT. CHR. MCXXII. MLXXXIV.

Arguedas oppidum Rex paulopoſt vi expugnat.

A. D. X. K. Iun. Siecaſtellæ arcis Rex potitur. Eodem menſe ad Tudelam cum Mauris ſignis collatis prœlio dimicat. Noſtri adeo fidenter bella gerunt, vt iam non prærupta tantum collium, montiumque ardua occupauerint, ſed in immenſa, ac vaſta camporum ſe effuderint.

Hoc anno A. D. VIII. Id. Febr. ab hora ſexta, vſque ad horam nonam, trium horarum ſpatio defectione ſolis facta, adeo obſcurato ſidere diem obductam memoriæ proditur, vt quaſi nocte offuſa, tetris in tenebris, & obſcura caligine omnia iacerent. Commutationem rerum, periculumq; Principibus portendiſſe, morte trium maximorum Principum ſubſecuta, ſæculum illud quodammodo agnouit. Eo enim ipſo anno obiere Gregorius VII. P. M. & Guilielmus, qui primus ex Normannorum ducibus regnum in Britannia, quam Angliam vocauere, multa virtute capeſſiuit: & Rob. Viſcardus eiuſdem gentis: qui Apulis, Calabris, Campanis, Bruttijs, & Siculis a ſe, & Rogerio fratre perdomitis, cum Macedoniæ, & Grœciæ arma intuliſſet, & Conſtantinopolitano imperio cum Boamundo F. ſtrenue immineret, ſumma, & perfecta gloria vitam amiſit.

Rex, cuius victoriæ longe, lateque diffuſæ magnum hoſtibus terrorem iniecerant, Petro F. natu maximo Suprarbij, & Ripacurciæ ditiones attribuit: & regale nomen, dignitatemque impertit. Cum primogenitum Regij nominis appellatione dignatus eſſet, patria virtute, & maieſtate pollentem, Sanctio Petri fratri Benauarri ditionem, & comitatum recipit, atque tradit. MCXXIII. MLXXXV.

PETRVS SANCTII REGIS F. SVPRARBII ET RIPACVRCIAE REX.

A. D. VIII. K. Iun. D. Vrbani feſto die Toletum vrbs regia, & totius Hiſpaniarum imperij veluti arx, quam Alfonſus Rex caſtris circunſederat, poſtquam imminentes colles firmis præſidijs occupaſſet, & hoſtes a commeatu, & reliquis copijs intercluſiſſet, Regi traditur: qua re feliciter geſta, maiorum ſuorum victorias ingenti laude ſuperauit.

A. D. VIII. K. Mai. Felicia Regina moritur. Tris ex ea Rex liberos ſuſceperat: Petrum, Alfonſum, & Ramirum. Omnes regiam dignitatem conſequentur. MCXXIV. MLXXXVI.

Artallus Palliarienſis Comes Artallis Comitis, & Luciæ F. Luciam Almodis Barcinonenſis Comitis F. memorant.

Mauri, qui Almorabides vocabantur, cum ab Abenhabeto Hiſpalenſi Rege, vltro & Africæ, & Mauritaniæ prouincijs eſſent arceſſiti, vt Alfonſo Regi genero opitularentur, magniſq; copijs ex delectu Africano comparatis fretum traieciſſent, Abenhabetum ipſum regno deturbant: atque eo interempto, pæne totius Bæticæ potiuntur: & magno impetu per Hiſpaniarum oras effunduntur. MCXXV. MLXXXVII.

Bernardus Toletanus Archiepiſcopus, quem rebus ſacris in Hiſpaniarum prouincijs Gregorius VII. P. M. præfecerat, & omniũ antiſtitũ primarium conſtituerat, Toloſæ concilium celebrat: cui adſedere Narbonenſis Archiepſ, & Galliæ Gothicæ Epi. Mox eccleſiæ Tarraconẽſis inſtaurandæ

ABRA. NAT. CHR. randæ præfuit: eoque adminiſtro Tarraconenſe, & Toletanum templum dedicatione conſecrantur. Vrbanus P. M. Tarraconenſi Eccleſiæ Berengarium Auſetanum Epiſcopum præficit.

MCXXVI. MLXXXIIX. Menſe Maio ad Moreliam cum Mauris à Rege dimicatum vetus auctor memorat: & in eo prœlio Cidum deuictum. In quibuſdam annalibus. A. D. XIX. K. Sept. res geſta traditur.

MCXXVII. MLXXXIX. Non iam repens bellum, ſed acre, & magnum à Rege ad Cingæ fluminis ripas geritur. Feſto S. Iohannis Baptiſtæ dominica die vna cum Petro F. Rege Montionem validum Ilergetum oppidum, & ad omnia opportunum, arce ſeptum, & ſitu munitum vi expugnat: præſidioque firmat. Rudericus Toletanus antiſtes inſigni laude Titionis primarij iuri id oppidū irruptum fuiſſe, atque expugnatum commemorat: & mox dolo amiſſum Barcinonenſi Comiti fuiſſe traditum.

MCXXIIX. MXC. Abderrahamenus Oſcenſis Rex tributarium ſe Regi, ac ſtipendiarium conſtituit.

Alfonſo Regi bellum aduerſus Almorabides Mauros, qui in Hiſpanias irruperant, gerenti difficilimo tempore a Rege ſubuentum eſt: eiuſq; ſubſidij cauſa Toletum proficiſcitur. ¶ Stella oppidum intra Nauarræ regni fines conſtitutum populo, & ciuitate incolitur.

MCXXIX. MXCI. Caſtellare ad Hiberi ripas XX. M. P. ſupra Cæſaraugustam loco præcelſo, atque edito, velut arcem ſuis finibus impoſitam condi, atque muniri Rex iubet: vti eo munimento, crebris ad Hiberum diſpoſitis præſidijs Cæſarauguſtani, non incurſionibus modo, ſed continenti veluti obſidione premerentur: cuius præſidium, vacuos per agros, cuncta infeſta commeatibus hoſtium fecerat: idq; receptaculum noſtris exercitibus patuit.

Ad Arbris montis radices S. Eulaliæ, Almenata, & Nauale oppida a noſtris irrumpuntur. Collis ſupra Oſcam vrbi imminens, quem Sanctij vocitauere, communitur: atque obſtruitur: & ad eius vrbis obſidionem animi omnium conuertuntur. Loharri, Marcuelli, & Alquezaris munitiſsimæ arces in anguſtijs montium præſidijs firmantur: vicinęque, & finitimæ regiones illis clauſtris continentur. Ex eo caſtella, quibus hoſtes in Hiberi, Gallici, Canadris, Veri, Guatazulemæ, ac Cingæ ripis præſidia ſuæ propugnationis conſtituerāt, maiore vi, atque incitatione expugnantur. Oſca primaria vrbe circunſeſſa, omnia loca ſuperiora, atque itinera a noſtris obſidentur.

Iunio menſe Rex copias omnes diſperſas in Montionis arcem cogit: vti Ermengaudo Vrgellitano affini aduerſus Mauros, qui Ilerdæ, Fragæ, & Dertoſæ dominantur, bellum gerenti ſubſidium comparetur. Tot per idem tempus ciuitates propagatæ, conditæque fuere, vt maxime auctum iuris communione Aragonium nomen ſit.

Luna oppidum in Vaſcetania conditum, & cœtu incolarum frequentari cœptum. Eius oppidi ditio Bachallæ, ex proceribus primario viro a Rege attribuitur: vnde eius poſteri Lunæ cognomen inuenere. Gens in primis longo ſtemmate inſignis.

Berengarius Barcinonenſis Comes, cum Cataloniæ partis dominaretur, & reliquam poſt fratris necem tyrannide appeteret, totius ditionis potiundæ furore incitatus ingens bellum orſus fuerat: cuius Vrgellitanus & fautor, & adiutor exſtitit.

Ermen-

Ermengaudus Comes Vrgellitanus ſummæ potentiæ princeps mori- ARRA NAT. CHR.
tur. Is Gerpius eſt appellatus: quod ex Gerpo Caſtello Balaguerim vr- MCXXX. MXCII.
bem ad Sicoris ripas ſitam, & arce, & vbertate agrorum in primis nobi-
lem, aliaque plura Ilergetum oppida, & Maurorum præſidia ad deditio
nem compuliſſet. Ilerdenſem, & Cæſarauguſtanum Reges ingentem pe
cuniam quotannis pendere cogit. Ex Lucia vxore Ermengaudum filium
genuit. Adelaidam præterea vxorem prouinciæ Galliæ Comitem, &
Sanctiam filiam in teſtamenti tabulis commeminit.

Rex Ramirum F. minimum natu ſacris, & diuino cultui dedicat: ſacra MCXXXI. MXCIII.
que vota ſuſcipere, eorumque ſponſione apud Frotardum abbatem ob-
ſtringi, & pie, ſanctéque profiteri curat: & Cœnobio S. Pontij Tome-
rienſis Galliæ prouinciæ, in territorio Narbonenſi ad Iauri ripas, Arau-
rium eſſe arbitramur, addicit: quem ex pueris non exceſsiſſe eo tempo-
re arbitror. Res digna, quæ litteris conſignaretur: mandareturque monu-
mentis: atque ideo concepta litterarum verba hoc loco adponere operæ
pretium viſum: vt Catholicum Principem maximis, & periculoſiſsimis
bellis vota victorijs ſuis nuncupantem audiamus.

IN NOMINE ſummi, & æterni Dei omnipotentis Patris, & Filij, & „
Spiritus Sancti. Notum ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ filijs: præſentibus „
ſcilicet, & futuris: quod ego Sanctius gratia omnipotentis Dei Rex Ara- „
gonenſium, necnon Pompelonenſiũ Regis Raimiri filius: qui fuit quon „
dam: memor verborum Domini noſtri Ieſu Chriſti Nazareni, quibus „
ipſe dicit: Date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis: & quo „
niam eleemoſyna a morte animã liberat: & ſicut aqua extinguit ignem, „
ita eleemoſyna extinguit peccatum: facio donationem ex alodibus meis „
proprijs omnipotentiſsimo, ac clementiſsimo Deo: & almæ genitrici „
Dei Mariæ: atque glorioſiſsimo martyri Pontio: necnon Tomerienſi „
cœnobio: quod eſt ſitum in pago Narbonenſi ſuper fluuium Iauri: & „
domno Abbati Frotardo: ſeu ſucceſſoribus eius: & monachis: moder- „
no tempore degentibus: & in antea futuris. Igitur ego volens præfa- „
tus Sanctius Rex placare in omnibus Diuinitatem, ob immenſa bene- „
ficia a Deo conlata: quoniam debet felicitas hominis beneficijs reſpon- „
dere Creatoris: calore Sancti Spiritus ſuccenſus offero amabile mihi pi- „
gnus ſcilicet Raimirum filium meum Deo: & glorioſiſsimæ ſemper Vir „
gini Mariæ, & glorioſo martyri Pontio cœnobij præſcripti, atque Abba „
ti præſcripto, & monachis ibidem degentibus in perpetuum: ea vide- „
licet fideli deuotione, quatenus ſit monachus ſecundum regulam ſan- „
cti Benedicti præſcripti cœnobij: & imploret Domini bonitatem pro „
me: & matre ſua: cunctiſque propinquis ſuis. Poſt hanc itaque dona- „
tionem, atque oblationem cariſsimi filij mei in primis dono præliba- „
tis ſanctis, ac præſcripto cœnobio monaſterium Sancti Vrbicij de Ser- „
rauol: cum omnibus ſuis pertinentijs: & cum omnibus decimis ſuis: „
cum villis, & manſis, & palatijs ſuis, & poſſeſsionibus: & cum omni- „
bus hominibus, & miſchinis ſuis, & poſteritate illorum: cum terris, vi- „ *
neis, pratis, paſcuis, boſcis, ſiluis, garricis, arboribus fructiferis, molen- „
dinis, aquis, aquarumque exitibus, & regreſsibus earum, viæ ductibus, „
& reductibus earum: tam vrbanorum, quam ruſticorum: montoſum, „
ſiue decliuum: quidquid dici, vel nominari Romano ore poteſt: om- „

AERA. NAT. CHR.
MCXXXI. MXCIII.

„ nia,& in omnibus ſicut ego vmquam habui: vel tenui, ſeu habere debui
„ per qualeſcunque voces: ſine vlla re. Similiter dono illam Eccleſiam
„ Apoſtolorum Chriſti Simonis, & Iudæ: de Caſtro, quod dicitur Laua-
„ tella: cum omnibus Eccleſijs: & capellanijs ſuis: quæ ibidem fuerint
„ cum decimis, & primicijs ſuis, & cœmeterijs: ſimulque alodibus ſuis: &
„ pertinentijs ſuis. Simili tenore dono omnes primicias, & decimas, &
„ oblationes, necnon alodia de ipſis Eccleſijs, & villis, quæ ad prædi-
„ ctum caſtrum tranſmigrarunt: ideſt Morraes, Baſtares, & Banizi: cum
„ omnibus ſuis pertinentijs. Dono & Eccleſiam Sanctæ Cæciliæ cum de-
„ cimis, & primicijs: & cum oblationibus ſuis: ſiue cum omni Eccleſia-
„ ſtico ſuo: & cum cuncta medietate de ſuo termino, cum ſuis pertinen-
„ tijs. Inſuper dono Deo, & præſcriptis Sanctis, ac cœnobio Tomerienſi
„ illud Caſtrum, quod vocatur Villelas: cum ſuo, & alodibus ſuis cun-
„ ctis, ſiue affrontationibus, pertinentijs liberum, & ingenuum: cum Ec-
„ cleſijs, & Capellanijs, quæ ibidem fuerint: ſi Deus conceſſerit: cum om-
„ ni Eccleſiaſtico earum: ſine vlla reſeruatione cum ſuis pertinentijs. Si-
„ militer dono ipſam pariam, & tributum, ac fabricam, quæ mihi ſoliti
„ erant facere ipſi Iſmaelitæ: cum omnibus ſeruitijs ſuis: quæ debent fa-
„ cere. Dono etiam caſas in Iacca: quæ fuerunt de Garſia Arceiz: qui
„ fuit Marinus de prædicta Iacca: & ſunt in medio ſupradictæ ipſæ ca-
„ ſæ. Adhuc etiam dono ipſam turrim cum ipſas caſas de Caſtro, qui vo-
„ catur Mons Aragonum iuxta caſas filij mei Petri: & ante caſas caput
„ Eccleſiæ cum ipſo alodio, & molendino: quod dedi prædictis Sanctis:
„ in campo qui vocatur Floren iuxta flumen inter Teirch, & Chiluert. Do-
„ no etiam capellam Zudæ de Oſca: ſi Deus eam mihi dederit: vel filio
„ meo. Sunt autem hæc omnia in territorio Oſcenſi. Adhuc etiam ego
„ Sanctius præſcriptus gratia Dei Rex amore Chriſti prouocatus dono
„ Sanctæ Mariæ, & Sancto Pontio Tomerienſis cœnobij prælibati, &
„ monachis ibidem commanentibus Eccleſias, & Capellanias de Caſtro,
„ quod vocatur Arguedas: quæ ibidem ſunt modo: & in antea erunt: &
„ in omni termino ſuo: cum decimis, & primicijs: ſimulque oblationi-
„ bus ſuis: & cum omnibus pertinentijs ſuis: atque vniuerſis, quæ ad præ-
„ dictam Eccleſiam, vel Capellaniam pertinent: ſeu pertinere debent:
„ vel aſpicere videntur: totum ab integro ſine vlla reſeruatione. Simili
„ modo dono decimam de paria prædicti Caſtri: & de termino ſuo: & de-
„ ciniam, ac primiciam de Puliera: necnon de omni termino ſuo. Simi-
„ liter dono ipſam decimam de illa paria de Caſtro, quod dicitur Valter-
„ ra: & Quatreti: & de omni termino ſuo: cum Eccleſijs, & Capellanijs
„ ſuis, quæ ibidem erunt: ſi voluntas Dei fuerit: cum decimis, & primi-
„ cijs: ſimulque oblationibus: & pertinentijs ſuis: cum omni Eccleſia-
„ ſtico ſuo. Inſuper dono Deo, & præſcriptis Sanctis illud Caſtrum,
„ quod nuncupatur Morel: iuxta Hiberum fluuium: cum ſuo termino:
„ & alodibus omnibus: cunctiſque affrontationibus: & vniuerſis ſuis per-
„ tinentijs: vt ſit liberum: & ingenuum: cum Eccleſijs, & Capellanijs:
„ quæ ibidem fuerint: ſi Deus auxilium præbuerit: cum omni Eccleſia-
„ ſtico ſuo: & cunctis ſuis pertinentijs. Dono etiam Eccleſiam, & Capel-
„ laniam de Tutela: ſi Deus omnipotens eam mihi dederit: quæ ibidem
„ ſunt: aut erunt: vel in omni termino ſuo: vbicunque fuerint: intus:

aut foris:

AERA. MCXXXI. NAT. CHR. MXCIII.

aut foris: vt proprium alodem Sanctæ Mariæ: & Sancto Pontio: cum ,,
omni Eccleſiaſtico ſuo: vna cum omnibus pertinentijs ſuis. Sunt autem ,,
hæc ſuperius iam dicta in termino de Tutela. Addo etiam, & dono Ec- ,,
cleſias, & Capellanias de Caſtro, quod vocatur Saloi: quod eſt iuxta ,,
Terragonam: cum omni Eccleſiaſtico ſuo: & pertinentijs ſuis. Oues ve- ,,
ro S. Pontij, & ceteræ beſtiæ volo vt ſint liberæ, & ingenuæ: ſcilicet ,,
ipſæ beſtiæ, quæ in præſcripto honore, quem ego dono Sanctæ Mariæ, ,,
& Sancto Pontio ob remedium animæ meæ, & aliorum propinquorum ,,
meorum. Dono etiam Eccleſiam, & Capellaniam de Tortoſa ciuitate, ,,
ſi Deus omnipotens eam mihi dederit: ſcilicet ipſas Eccleſias: quæ ibi- ,,
dem ſunt modo: & in antea erunt: cum capellania: vel Capellanijs: quæ ,,
ibidem ſunt: aut erunt: cum omni Eccleſiaſtico ſuo: & cunctis ſuis per- ,,
tinentijs. Hæc autem omnia dono Deo, & præſcriptis Sanctis: & præli ,,
bato cœnobio: cum medietate inſulæ, quæ vocatur Aiaceca: cum ſuis ,,
omnibus pertinentijs: & appendicijs. Hæc autem omnia iam dicta ſu- ,,
perius, ego Sanctius præfatus Rex vna cum cariſsimo filio meo Petro, qui ,,
eſt Rex in Suprarbio, & in Riparcurcia, & in Monteſono, vno animo, ,,
vnaque bona voluntate, atque conſenſu nos ambo ſimul donamus, con- ,,
cedimus, atque confirmamus domino Deo, & almæ genitrici Dei Ma- ,,
riæ, ſanctiſsimoque noſtro Pontio, ac præſcripto cœnobio Tomerien- ,,
ſi: & monachis ibidem degentibus ad proprium alodem: & honorem ,,
poſsidendum in perpetuum. Amen. Igitur hæc omnia ſuperius ſcripta ,,
ego Sanctius præfatus gratia Dei Rex bono animo, & voluntate dono ,,
Deo, ac prædictis Sanctis, cœnobioque præſcripto pro remedio animæ ,,
meæ, patris, matriſue, ac filiorum meorum, necnon aui mei Sanctij, ,,
omniumque propinquorum meorum, ſiue parentum: vt ipſi monachi ,,
Sancti Pontij, quos ſpeciali amore præ ceteris diligo, deprecentur Do- ,,
mini pietatem pro ſtatu regni mei: & pro peccaminum meorum abſolu ,,
tione: & hæc mea oblatio acceptabilis ſit Deo: quatenus det victoriam ,,
contra inimicos nominis Chriſtiani: & de iſto regno, tranſitorio valeam ,,
tranſire ad regni cæleſtis gaudia: & in die tremendi examinis merear iri ,,
electorum numero aggregari: atque audire illam deſiderabilem, & opta- ,,
bilem vocem: venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod vo- ,,
bis paratum eſt ab origine mundi. Vos igitur confratres mei de S. Pon ,,
tio miſeremini amantiſsimo filio meo Raimiro: quē dono, & offero Deo: ,,
& prædicto cœnobio: ea videlicet deuotione, & fide, qua obtulit Abra- ,,
ham filium ſuum Iſaac Deo: & Anna Samuel filiū ſuum ſacerdoti Heli: ,,
in conſpectu Dei: quatenus in templo Dei ſemper deſeruiat: atque eius ,,
exemplo, & vita, ac doctrina prouocatus, necnon precibus prædicti filij ,,
mei, ac veſtris adiutus valeam peruenire ad virentis paradiſi gaudia. A- ,,
men. Si quis vero Regum, Imperatorum, Sacerdotum, Clericorum, Iudi ,,
cum, ac ſæcularium perſonarum, ſiue aliquis poſteritatis meæ, aut aliqua ,,
perſona vtriuſque ſexus contra hanc chartam, vel donationis ſcripturam ,,
meæ venerit ad dirumpendum, non valeat hoc vindicare quod requirit: ,,
ſed componat iſta omnia in duplo: & meliorata. Et in antea iſta charta, ,,
vel ſcriptura firma, & ſtabilis permaneat. Facta iſta charta, vel ſcriptura ,,
V. Non. Maij AERA MCXXXI: in anno Dominicæ incarnatiõis MXCIII. ,,
Regnante me Sanctio Dei gratia Rege in Aragone: & in Pampilona: ,,

AERA NAT. CHR. „ Petro autem filio meo prælibato regnante in Suprarbio: & in Ripacur-
MCXXXI. MXCIII. „ cia: & in Monteſono. Signum Sanctij Regis: qui hanc chartam fieri
„ iuſsi: & manu mea propria firmaui: & teſtes rogaui firmare. Signum Ai
„ merici Abbatis: Signum Aldefonſi. Arnaldus monachus, & Sacerdos
„ rogatus ſcripſit.

Cui hæc perpendenti, atque æſtimanti non vere admirabilis fama incredibilium virtutum huius Principis eſſe videatur? qui maiorum ſuorum exempla perſequens, ita ſe pro augenda, & amplificanda religionis cauſa deuouerat, & quodammodo in ipſas hoſtium armatas acies immiſerat, vt Oſcenſibus continens bellum inferens, cui propinquis locis adeſſe celerrime poterat, quos tantæ molitionis opus erat ſub imperium ſubigere, cum omnia inimica, & infeſta eſſent, Dertoſanis, & Tarraconenſibus, ſatis longo a mari ad Pyrenęum tractu remotis, iam iamque ſe imminere arbitraretur: filium ſacris, ſe vero pro religione, ac fide inſigni pietate hoſtibus offerret.

MCXXXII. MXCIV. Abderrahamenes Rex, qui Oſcæ vrbis dominatur, cum nimia iam Regis potentia, & eius ſe premi victorijs videret, ab Alſonſo Rege contra tantam vim longinquum ſubſidium expetit. Comitem Sanctium magnis equitum, & peditum copijs præmittit. Huic cum longiſsime Rex Petro, & Alfonſo filijs comitatus ad Biturim Vaſconum oppidum obuiam proceſsiſſet, Sanctius vnde venerat regreditur. Nulla interpoſita mora, omnibus circumquaque collibus occupatis, Rex Oſcam vrbem circumſidet: ab omnique commeatu ſe hoſtes intercluſurum confidit: & noua auxilia arcere. Cum mœnia, & ſitum, deſcripitionemq; vrbis obequitans exploraret, eoq; progrederetur, vnde in omnes partes circũſpectus eſſet, aditusque acri, & attento animo circumſpiceret, ſagitta latus configitur: letalique vulnere cum traiectus, exanimatuſque concidiſſet, A. D. I I. Non. Iun. occidit. Pulcherrimi iuriſiurandi religione iam moriturus Petrum, & Alfonſum filios deuincit: ne vrbem, niſi deditam obſidione eximerent. Corpus tandiu manet inſepultum. Poſtea Montaragonis cœnobio, quod conſtrui curauerat, tumulo inſertur: atque incurſionibus Maurorum vrguentibus ad S. Iohannis Pinnatenſis conditur. Princeps vere magnus: & qui primus videri poſsit, firmiſsimis viribus contra hoſtium potentiam regnum conſtituiſſe: nec gloria magis rerum geſtarum, quæ ingens erat, quam religione inſignis.

PETRVS VIII. ARAG. ET POMPELON. REX.

MCXXXIII. MXCV. Guilielmus Raimundus Cæretaniæ Comes moritur. Filium reliquit Guilielmum Iordanem: qui eius ditionis potitur. Is ſacro Hieroſolymitano bello ordines duxit.

Gaufredus Ruſcinonis Comes. Is ſtirpe ortus erat Vvifredi: qui Lotharij Francorum Regis ætate Cæretaniæ eſt dominatus.

MCXXXIV. MXCVI. Rege Sanctio interempto, Oſcenſes adeo obſtinatis animis vrbem propugnant, vt omnia ferre, ac pati tolerabilius ducerent, quam ſe in noſtrorum ditionem dedere. Cum neque externorum auxiliorum apparatus intermitteretur, vndique contractis viribus ſigna cum Rege conferre ſperant: & prœlijs interdum laceſſentes noſtros obſidione auertere conantur. Tamdiu propugnatum, vt vix a quibus obſideri vrbs cœperat, expugnari

gnari poſſet crederetur: itaque iam noſtris maior ſpes in obſidione, quam in oppugnationibus erat: & conſilium fuit hiemando bellum ducere: nec obſidionis tædio victos abſcedere. Biennium obſidionem protraxere. AERA NAT. CHR. MCXXXIV. MXCVI.

PROELIVM ALCORACENSE.

Abderrahamenes Oſcenſis Rex ad externa, & longinqua Chriſtianorum auxilia profugiens, magnis, aduenticijſque copijs Gonzalui Comitis, & Garciæ Ordonij Capræ Comitis Naiarenſis eſt adiutus. Almozabenius præterea Cæſarauguſtanus, ſiue præſes is erat, ſiue militiæ princeps, Almorabides enim omnem dominatum in ſuam ditionem verterant, cum de ſumma rerum deuictis Oſcenſibus, confligendum etiam ſibi videret, innumerabiles copias ex Maurorum delectu cogit. Cum in auxilium Oſcenſibus multæ, ac validæ gentes commearent, & in tanto rerum diſcrimine ad extrema ventum eſſet, atque ſumma reipublicæ in eum ſtatum adduceretur, Rex magni, & excelſi animi Princeps ſuis animos addit: & potius in diuinæ virtutis auxilijs, quam in humana potẽtia ſpem ſibi derelictam videt: & non aliunde petendum eſſe, quam a diuino numine præſidium. Rudericus certus in primis auctor firmat, D. Victoriani martyris corpore iuſſu Regis ad ſtatiua caſtra perlato, diuinũ numen, cæleſtemque vim præſentem adfuiſſe. Rex itaque ad gloriam erectus, diuinam opem conteſtatus, vt ea res ſibi, regno, exercituique feliciter eueniret, vna cum Alfonſo fratre inuicti animi adoleſcente, properantibus hoſtium copijs, qui maximam victorię fiduciam in numero repoſuerant, ad Alcoracium, id loco nomen eſt, quo magis feſtinantes videt, eo impenſius retinet agmen: emiſsiſque equitibus, libero curſu in hoſtes inuehitur: ſummaque contentione noſtris decertantibus immenſæ hoſtium copiæ funduntur: & profligantur. Maximi, & ſummi diſcriminis dies: quo deſperata ab hoſtibus victoria, in mortem dimicatur. Ad XL. M. hoſtium cæſa priſca, & incorrupta monumenta teſtantur: & Garciam Comitem manſiſſe captiuum. Noſtri vix M. deſiderati: vt omnibus apparuerit diuino numine hoſtiũ potentiã, & ferociam fuiſſe reuictam. A. D. XIIII. K. Dec. ſacro dedicationis baſilicarum Petri, & Paulli Apoſtolorum die prœlio hoc maximo, quod Alcoracenſe illa ætas appellat, dimicatũ comperio. Tunc vere vinci pertinacia Maurorum cœpta a noſtris eſt: ac longe auerti: quæ res tam reciſi operis ſerie a vetuſto auctore digne exprimi non potuit: cum nihil illa victoria mirabilius, magnificentius, clariuſue fuerit. Inſignem laudem eo in prœlio ſibi peperere præſtãtiſsimi Aragoniæ proceres Gaſto Bielius, a quo Corneliorum familia in primis ampla, & præpotens originem duxit: qui in vexillis, & militaribus paludamẽtis Cornicum inſignibus decorari eo cœpere tẽpore, Barbatuerta, Ferricius Lizana, Bachaſſa, qui Thahuſti, & Lunæ oppidorum potitus eſt, Garcias Atroſsilius, Lupus Ferrencius Luna, Gometius itidem Luna, Fortunius Maza, Latro, Simon Aznarius Oteicia, & Sanctius Penna.

Profligatis, ac pæne ad exitium deductis externis hoſtibus, perditis rebus, ac ſpe omni dempta, & diuina a noſtris victoria parta, Oſcenſes munitionibus diffidentes, quod ſola temeritate niti non poſſent, vrbem dedunt: quam olim Romani exterarum nationũ, & gentium victores VRBIS VICTRICIS cognomento cohoneſtauere. A. D. V. K. Dec. Regi Felici, Pio, Victori, Maximo deditur.

AERA NAT. CHRI. MCXXXIV. MXCVI.

A. D. XVI. K. Ian. templum vetuſtate, & opere inſigne, priſcis etiã ſæculis ſanctum apud Oſcenſes, & religioſum, ex ſacro a Mauris fero, atque impio cultui dicatum iiſdem veſtigiis expurgatum ſiſtitur: atque reſtituitur: & reliquiæ prioris delubri inſtaurãtur. Chriſto Nazareno Deo, Opt. Max. D. Mariæ genitrici, Petro Apoſtolorum principi, Iohanni Baptiſtæ, & Iohanni Euangeliſtæ diuis præſidibus, quorum in tutela populus, ciuitaſque Oſcenſis eſſet, conſecratur: Berengario Tarraconenſi, & Amato Burdigalenſi Archiepiſcopis. Petro Iaccetano, Fulchone Barcinonenſi, Petro Pompelonenſi, Sanctio Laſcarenſi Epiſcopis aſsidentibus. Petrus Iaccetanus Epiſcopus ex eo Oſcenſis cognomentum habuit.

Re maxime memorabili, ac pæne cæleſti a Rege geſta, inſignia Regia, ornamentaque militaria vexillorum, quæ labaris adiungi conſueuere, variantur: & tamquam perpetuæ felicitatis monumenta diſtinguntur. Scuto argenteo punicea crux appoſita index præſentis numinis, quattuor capitibus in quadrum redactis, & ſanguine delibutis diſcernitur: capitaque ipſa faſciis cretatis, tamquam diademate deuincta ſatis indicant, quattuor eo prœlio Reges Maurorum mortem pugnantes oppetiſſe. Inde ſcuta, trabeæ, atque ceteri paludamentorum apparatus, & ornamenta regia nouis præfulgent inſignibus.

Habuit hic annus inſigne quiddam ad decus, & gloriam Chriſtiani nominis: cum vires omnes, armaque occidentis aduerſus impias gentes, non ſine cæleſti quodam mentis inſtinctu commouentur: ſacra Hieroſolymitana expeditione ſuſcepta: qua Guilielmus Cæretaniæ, & Guitardus Ruſcinonenſis Comes, & Guilielmus Canetius ductores noſtri, ad non dubiam laudem ex vltimis gentibus cucurrerunt.

Poſt eam rem fauſte, feliciterque geſtam Rudericus Antiſtes confirmat, Regem a Cido prœlio deuictum in eius poteſtatem fuiſſe redactum: ſed continuo liberatum. Neque id ſemel ſcripto prodidit: adeo ſe certum auctorem eius rei profitetur. Inde Valentiã vrbem a Cido obſeſſam perhibet. In noſtris annalibus tota ea res prætermiſſa eſt. Noſter enim varie rem diſſerit: & Petrum Regem Cidum aduerſus Alfonſum Regem enixe iuuiſſe: eiuſque adeo induſtriæ, & gloriæ fauiſſe, vt Buchare cum tranſmarinis auxiliis aduentante, cum Valentia a Cido arta obſidione premeretur, a Rege, & Alfonſo fratre, magno Aragonenſium, & Nauarrorũ comparato exercitu, ex ipſius belli ore, ac faucibus fuerit Cidus ereptus. Expugnata pugna, ingentibus hoſtium copiis interemptis, Valentiam Cido traditam Rudericus perhibet. Neq; ſatis certis auctoribus aſſeruerim Regis filium Cidi filiam in matrimonium duxiſſe.

Artaldus, ſiue is eſt Arnaldus Comes Palliarienſis, & Eiſſonzis eius vxor, cum præſtanti, ac florenti rerum omnium ſtatu pollerent, & incolarum neglegentia delubra ſanctiſsimis religionibus antiquitus conſecrata depeculata eſſent, funditusque interiſſent, dum in priſtinum ſtatum ſumma pietate redigi curant; præ ceteris nouere cœnobium vetuſtiſsimum D. Mariæ Dei genitrici, & Michaeli, Iohanni Baptiſtæ, & Vincentio Gerſenſi ad Nochariam fluuium in Vrgellitana diœceſi dicatum nobile antea, & ſacra ſupellectili abundans a regulari ordine ad ſæculi condicionem omnino reiectum, atque deuolutum: & Richardi abbatis cœnobii S. Victoris ad Maſſiliam vrbem in Gallia prouincia maxime cele-

bris, &

ABRA NAT. CHR.

bris, & clari conſilio ad priſtinam formam, ac regulam redigiunt reuocantque. A. D. V I. Id. Iul. ædem ſacram, & cœnobium cum ſacello D. Petro dicato inſtaurant:& renouatas fani reliquias in amplitidunis faſtigium poſtea promouent:& abbati, & cœnobio S. Victoris tradunt: informandumque conuentum perpetuo committunt:vt abbates D. Benedicti inſtitutis & cœnobij S. Victotis regulis addictos deligant: ſufficiantque: & in otdinem redigant.

Noua a Rege continuo bella cũ finitimis populis, & potentiſsimis ſuſcipiuntur:geruntur que:& in Cæſarauguſtanos omnis vis, tempeſtaſque belli vertitur. Ex quo Maurorum præſidibus, qui rebus præficiebantur, parere deſitum eſt, primum ex Maurorum gente ferunt Mudirini Cæſarauguſtanum regnum inuaſiſſe Hyheiæ filium. Huic ſucceſsiſſe tradunt filium Yram Almudafarem: atque eo mortuo populos earum regionum, quæ Chriſtianorum finibus terminabantur, ſe, ſuaque Zulemæ Abenhucio Hamatis filio ſubieciſſe: qui Cæſarauguſtanum regnum Hamati filio tradidit: cui filius ſuccedit heres Iuceffius. Huius Iuceffij hereditarium regnum Hamat filius ſuſcipit cognomento Almuzacimius: & huic ſucceſiſſe memorant filium Abdelmele: qui tradidit regnum Hamati filio cognomento Almuzacayto: cui Almorabides Arabes adeo horrificum bellum intulere, vt tanta mole mali oppreſſus regno fuerit depulſus:& ditio ea omnis ducibus, & militarium copiarum præfectis traditur: quibus Sanctius Rex acre bellum intulit.

MCXXXVI. MXCIIX.

Calaſanctium caſtellum prope Boleam a Rege obſidetur. Acerrime Mauris repugnantibus, & deſperatione accenſis inceptam obſidionem deſetit. Eodem anno. VIII. K. Sept. vi expugnatum fuiſſe Rotenſia monumenta teſtantur.

MCXXXVII. MXCIX.

Cum Barbaſtrenſes Mauri deuicti maiore conatu, quam alias vnquam defeciſſent, omne certamen eo vertitur: magnaque contentione id geritur bellum. Septembri menſe arcem obſtrui Rex curat, quam Trabem appellauere.

Pertuſa peruetus Ilergetum oppidum ad Canadris ripas ſitum, vi a noſtris expugnatur.

Rex Barbaſtrum caſtris circumſidet. Mauri vrbem dedunt.

MCXXXIX. MCI.

Villulæ caſtellum prope Vallem Lupariam, ea oppidis nomina Indita, a noſtris recipitur.

Cum Rex operam dediſſet, vt Barbaſtrenſi Eccleſiæ Epiſcopus præficeretur, eiuſque honoris ſedes, & dignitatis conſtitueretur, & ob eam rem Pontius Rotenſis Epiſcopus Romam legaretur, re impetrata Barbaſtrenſis Epiſcopi cognomen ſuſcipit.

Quod Regis gloria victorijs non ſolum præclaris, ſed perpetuis ingens eſſet, & Aragonia iam adulta viribus exultaret, Princeps ſe regnare a confinijs regni Caſtellæ, ad vltimos Palliarienſes fines teſtatur.

MCXL. MCII.

RAIMVNDVS BERENGARIVS COMES BARCINONENSIS.

Berengario Raimundo fratricida imperium totius Cataloniæ occupare conante, Catalanis veterem laudem, libertatemque aſſerentibus, quam a maioribus acceperant, & impotenti dominatui reſiſtentibus, Raimundus fratris F. a patrui tyrannide vindicatur: eiuſq; imperium ſuorum

ÆRA. NAT. CHR. MCXL. MCII. fide,ac iureiurando ſancitur:rebus ingentii incremento auctis. Berengarius manifeſto numine ſupplicia miſerrima pertulit:nam vix mente conſiſtens,lingua inhærente,vt loqui non poſſet,inteſtabilis,& inuiſus Hieroſolymis per ſummum dedecus vitam ſuſtentat. Raimundus princeps, validus,& præpotens,non tam precario,quam ſumma virtute imperium adeptus Dulciam Giberti Prouinciæ, & Aimiliani Comitis F. in matrimonium ducit:quæ patri earum ditionum ſuccedit heres.

Atho Carcaſonenſis Vicecomes,qui eius ciuitatis dominatum occupauerat,a ciuibus armis fugatus,pulſuſque eſt. Vrbem, arceſque Raimūdo, vti iuſto,& legitimo domino tradidere.

Ermengaudus c c c equitibus,magnoque peditatu ad Mulieruciam decertans A. D. X V III K. Oct. mortem occumbit. Neque vetuſtis annalibus perhibetur Chriſtiani,an impij hoſtes eſſent. Is Mariam Petri Anſurij Comitis,qui Valliſoleti in Vaccæis dominabatur, & Elonis eius vxoris filiam duxerat:ex qua genitus eſt Ermēgaudus,qui in Caſtella ab auo eſt educatus. Huius ſoror Maior nomine Petro Fruelæ Filio Trauenſi Comiti,viro in Gallecis primario nupſit.

MCXLI. MCIII. Guilielmus qui Iordani cognomentum ſumpſit,Cæretaniæ Comes in ſacro Hieroſolymitano bello,cum fortem,& ſtrenuam operam nauaſſet, & eximium conſilij,animique ſpecimen, & nequaquam vulgatæ laudis dediſſet,prope Tripolim vrbem Syriæ arcem obſtruens ſagitta ictus occumbit. Eius ditionis Bernardus Guilielmus frater ſuccedit heres.

MCXLII. MCIV. K. Febr. ſiue vt alijs proditur annalibus A. D. X V. K. Sept. Sanctius Regis F. decedit nullis ſuperſtitibus liberis. Vxores Petri Regis duæ memorantur: Agnes: & Bertha: quam Tuſcam fuiſſe coniectura ducimur: quod eiuſdem nominis vxorem ex eadem gente, ea ipſa tempeſtate Alfonſus Caſtellæ Rex duxerit:& Henrico Imperatori eodem ferme tempore Bærtha Othonis Marchionis Italici filia nupſerit; quæ mater fuit Conradi Regis; & Henrici Imperatoris. Vetus auctor memoriæ prodit, eadem, qua Regis filius deceſſerit die, Iſabellam eius ſororem vita functam.

A. D. IIII. K. Oct. Rex ampliſſimis rebus perfunctus, omnia ſumma ſperans,quo regnante,omnis de republica cura, aut metus reſederat, in curſu gloriæ e vita decedit. Ad D. Iohannis Pinnatenſis ſepelitur. Regni frater Alfonſus ſuccedit heres:ſollemniaque regni capeſsit.

Cum Vrbanus P. M. Regi,poſteriſque regibus, atque regni proceribus condonaſſet,vti in ditionibus à dominatu Maurorum vindicandis decumas perciperent, ſedes, dignitateſque Epiſcoporum excipit.

ALFONSVS VIIII. ARAGONIAE ET POMPELONEN. REX. HISP. IMPERATOR.

MCXLIV. MCVI. Initia regni Alfonſi Regis,cum alioqui acerrimum ſe,& acerbiſsimum hoſtem dum frater regnaret,Mauris præſtitiſſet, & longæ pacis inſolens eſſet, pacata fuiſſe comperio:ſiue acciſis Alcoracenſi prœlio hoſtium rebus,tamdiu induciarum iura rite ſeruarentur,dum ad præſentis quietem ſtatus,rebus publicis conſuleretur:ſiue ad Caſtellanas res conuerſus,propagandi imperij cupidine concitatus, nuptias Vrracæ Alfonſi Regis F. ambiens, eo progreſſum eſt, vt grauiora mala, contra quam fas, iuſque erat,vnde minime decuit,exorirentur.

A. D. III. K. Iul. feſto Apoſtolorum Petri, & Paulli die Iudæus qui- AERA NAT. CHR.
dam, qui cognitione diſciplinarum, & ingenij ſollertia, in ea natione lon MCXLIV. MCVI.
ge antecelluit, & Hebræis, Chaldaicisq; arcanis, atque inſtitutis omnibus
eiuſdem ætatis præſtitit, non ſine diuino afflatu impiam ſectam eiurans,
ſacrum baptiſma in æde maxima Oſcenſi a Stephano Epiſcopo ſuſcepit:
ſacroq; fonte à Rege exceptus eſt. Petri Alfonſi nomen editum. Is medita
to commentario edito Iudæorum perfidiam, vaniſsimæ nationis opinio-
ne, ob ingenium gentis, & ſuperſtitionis peruicaciam, penitus mentibus
inſitam, atque comprehenſam conuellit. Neque Iudæorum modo frau-
des ab inteſtino ſcelere vltus eſt, ſed Sarracenorum impiam ſectam, atque
inſtitutionem labefactauit.

Alfonſus Caſtellæ Rex exacta ætate filio Sanctio orbatus, Vrracam na
tu maiorem filiam, quæ Raimundo Guilielmi Burgundiæ Comitis filio
nupta fuerat, & in viduitate manſerat, conſilio primatis, & antiſtitum re-
gni, Alfonſo Aragóniæ Regi deſpondet: neque, vt Rudericus perhibet, vi
uo ſocero in Aragoniam ducitur. Nam Munio Alfonſus, qui illa ætate res
geſtas Didaci Gelmirij primi Compoſtellani Archiepiſcopi compoſuit,
ſponſalia viuente patre minime data fuiſſe confirmat: qui mihi fidem fa-
cere videtur: nam regni proceres, vt ipſemet teſtatur Rudericus, renuẽte,
atque inuito rege, externas nuptias auertere nitebantur: contenderantq;,
vti potentiſsimi, clariſsimique Regis filia Comiti Gometio homini ſub-
diticio enuberet.

Caſtellæ Rex Alfonſus moritur: Vrraca filia regnorum herede relicta: MCXLVII. MCIX.
ea, vt ferunt condicione, vt ſi nuptura eſſet, Gallaicum regnum Alfonſo
nepoti traderetur: & parente mortua regnorum omnium hereditatem
cerneret. Procerum omnium vno conſenſu Aragoniæ Rex ad nuptias, &
regnum adſciſcitur. Sed quod legitimæ eæ nuptiæ non eſſent, cum ſacris
ſanctionibus ſoluti nõ fuiſſent, res in contentionem venit. Proauus enim
vtrique Sanctius Rex fuerat: cognomento Maior. At vero & Regi forti, &
magnanimo latiſsimi, & opulentiſsimi regni poſſeſsione adepta, antiquio
rem laudem, & gloriam quam regnum ipſum fuiſſe, caſus, euentusq; rerũ
docuit: cum procerum factioſorum inſanias euerterit.

Regina vni nupta & Regi, & fortiſsimo viro, cum neque famæ pudore, MCXLIIX. MCX.
neque timore viri deterreretur, quin pluribus videretur propoſita, & ma
trimonij vinculo, vti præ ſe ferebat, ſoluta, remota turpitudinis verecun-
dia, & metu, ſuo tantum ingenio vteretur, & optionem ſuam eſſe condi-
ciones quotidie legendi arbitraretur, Rex arcibus, atque propugnaculis
regni Caſtellę, atque præſidijs Aragonenſes viros egregie fideles pręficit.

Coloniæ, atque veterani Bilforadum, Valeranicam, Soriam, & Alma-
zanum deducuntur. Ea oppida a Rege in Caſtellæ regno populis, ac ciui-
bus frequentari, incolique iubentur: primũ in Beroni bs, reliqua in Are
uacis: quod vaſti, ac deſerti earum regionum tractus eſſent.

Petrus Anſurius Comes, qui ex Caſtellanis proceribus in magna potẽ
tia erat, Balaguerim ſe, cum Elone vxore recipit: vt Ermengaudi pueri ne
potis ditionem Mauris oppoſitam tueretur, ac ſuſtineret. Balagueris ar-
cem, Azudam nominant, ac tris vrbis regiones Regi condonat: & cum ca-
ſtella, propugnaculaque ſuæ ditionis Caſtellæ regni à Rege ſuſcepiſſet, ſe
Regi ea irato, aut pacato traditurum ſacramento ſpondet.

Cum

AERA. NAT. CHR.
MCXLVIII. MCX. Cum ſatis pacatæ foris res viderentur, acre bellum aduerſus Mauros à Rege geritur. Exeam nobile Vaſconum oppidum vi expugnat. Ea re feliciter geſta. Exeæ Imperatoriæ maieſtatis inſignem titulum regiæ dignitati adiungit: quem ſocer rerum geſtarum gloria ſuſtinuerat: & gener eo digniſsimus viſus eſt. Francorum exercitus eo in bello regia ſtipendia meruit. Proceribus Gallis Imperator grarificaturus eccleſias, atque ſacella, que Exeæ conſtruenda curauerat, monachis S. Benedicti monaſterij Magnæ ſiluæ in Aquitania celebris apoſtolico priuilegio Petro regi fratri irrogato attribuit.

Exea

Ad Valterram Rex cum Abuhazaleno Cæſarauguſtano Rege confligit: qua in pugna Maurus Rex occumbit.

MCXLIX. MCXI. Bernardus Guilielmus Beſalonenſis Comes ſenectute confectus, LX. enim annis eius ditionis potitus fuerat, nullis ſuperſtitibus liberis decedit. Eam hereditatem Raimundus Barcinonenſis adit.

Garcias Sanctij Comitis F. Ramiri Regis nepos, Alfonſi Regis frater patruelis, qui ſe Infantem nominat, Atareſij, & Xabierij ditionum, paterni nominis patrimonij, dominatur.

Menſe Iunio Rex cum Vrraca Regina vxore in Caſtella, & Legionenſi ditione regnat: neque dum diſsidio, atque diſſenſione facta eam in poteſtate habet. Paullo poſt vis improborum compreſſo odio collecta, vt iam iam prægraue Regis eſſet imperium, erumpit. Rege vxorem coërcente, ac reprimente magnæ rerum commotiones excitantur: & Regina in intimã Caſtellaris arcem, cum à Rege abdita eſſet, clam euehitur.

Gallaici proceres fœdera inter ſe icunt: arma capiunt: vt Regem dotali dominatu pellãt, conſpirant: ſummoq; opere nitũtur, vt Regina a viro diuertat. Paſchalis Pont. Max. Didaco Gelmirio Compoſtellano Epiſcopo committit, vti Reginam inceſti flagitio obſtrictam, quod propinquitate adiuncto Regi nupſiſſet, coërceat: & matrimonij ius, quod neque caſtum, neque legitimum eſſet, eo decreto ſublatum iudicat. Contenderat enim Regina aſſeuerans, quamuis nuptiæ conſenſu procerum regni, patre fato functo, celebratæ fuiſſent, inuitam, atque abhortentem nupſiſſe. Pontifex enim ita ſtatuerat, atq; decreuerat: vt in Apoſtolicis apparet litteris.

» PASCHALIS ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri D. Compo-
» ſtellano Epiſcopo ſalutem: & apoſtolicam benedictionẽ. Ad hoc te omni
» potens Deus populo ſuo præeſſe conſtituit, vt eorum peccata corrigas,
» & domini anunties voluntatem. Stude igitur, ſecundum datam tibi diui
» nitus facultatem, tantum inceſti facinus, quod a Regis filia perpetratum
» eſt, debita vltione corrigere: vt vel a tanta præſumptione deſiſtat, vel ec-
» cleſiæ conſortio, & ſæculari poteſtate priuetur. Huius rei noxa. nõ in bel
li modo euentum, quod varie geſtum eſt, ſed in ſummam dedecoris infamiam Reginam peruertet.

Siue fieri diuortium, & affinitatis diſsidium Rex doleret, ſeu quod nouas res moliretur: ſatis conſtat Burgenſem, & Legionenſem Epiſcopos ab eccleſijs pulſos, Pallantinum captum, Archiepiſcopum Toletanum ſed s Apoſtolicæ legatũ biennium extra diœceſis fines exulaſſe: S. Facundi Abbatem de cœnobio deductum: & Ramirum Regis fratrem in eius locum ſuffectum. Cum hęc omnia Regina conquereretur, & deploraret, qua erat dementiſsima temeritate, & audacia etiam confirmat, Regem

Alfonſo

Alfonſo priuigno necem ſtruere, atque moliri.

Proceres regnorum Galleciæ, & Legionenſis populi deliberant, an Alfonſum puerum ad regnum adſciſcant: quæ res non minus vehemens in matrem, & inuidioſa fuit, quam in vitricum. AERA NAT. CHR. MCXLIX. MCXI.

Cum remoto pudore in dedecora prorumpens Regina procaciter ſibi indulgeret, & in Gallecia palam omnia turbarentur, ac veluti pro republica proceres, populique arma cepiſſent, Rex magno comparato exercitu Aragonenſium, & Nauarrorum in Galleciam irrumpit; arcem Monteroſi vi expugnat: earum vrbium, & arcium, quæ Pallantinis Campis continentur, & regionum, quæ Durij ripas, & extremas oras attingunt, potitur.

Interuentu Epiſcoporum, & aliquot procerum pugnæ non ciuiles modo, ſed domeſticæ, & vxoriæ ſedantur: pacem inter virum, & vxorem conciliant. Regina enim ita abhorret, ne proceres, quibus filius in tutelam traditus erat, ſummæ rerum admoueantur: vt virum auerſata fuerat: in cuius poteſtate diu eſſe non poterat; ea erat feminæ leuitas, & inconſtantia.

Petrus Traua Comes Fruelæ filius ſummæ homo potentiæ, & magnæ cognationis Henricum Portugaliæ Comitem, qui Thereſiam reginæ ſororem in matrimonium duxerat, in Galleciam vltro arceſſit: externarum copiarum ductorem; bellumque ijs infert, qui Alfonſum puerum ad regnum adſciſcere recuſant. Traua Reginam commouet, vt à viri poteſtate ſecedat, & filium ad regnum euehat: atque vt id conſequi poſſit, Regina Ferdinandum Comitem cognatione ſibi propinquum, virum, cum potentia inter ſuos, tum factis clarum, & virtute præſtantem ad ſe ſe allicit.

Alfonſus puer Regis priuignus in Compoſtellana æde maxima more gentis leuatus, ſollemni apparatu Rex ſalutatur: & ab Epiſcopo Compoſtellano ſacro oleo perungitur. Rex Vrracam, quam in Sorianam arcem abdiderat, liberat: nuntium remittit: & condicionem eius repudiat.

Caſtellani proceres Imperatoris dominatum, & regnum, vt iniquum eiurant: arces, & propugnacula Reginæ tradunt. Ea patrata re Caſtellani, & Legionenſes, quaſi natura, & genere diſiuncti inter ſe diſſident: & armis dimicant.

Gometius Comes, qui reginæ nuptias patre regnante ambierat, cum carior illi, quam filius eſſet, ac ſe iam pro marito palam gereret, Aragonios regno pellit. Petrus Gonzaluius Larenſis Comes non inimicus tantum, ſed riualis, & competitor cum Gometio haud aliter, ac ſi certamen regiæ dignitatis eſſet, maximas turbas facit.

Imperator audaciam, & conatum furentis Gometij, & Petri Larenſis compreſſurus, magno Aragonenſium, & Nauarrorum coacto exercitu in Caſtellam inuadit. Internecinum exarſerat bellum, cum ad Sepuluegam Areuacum oppidum ſignis collatis, in campo, cui Spinæ nomen eſt, maximo prœlio decertat. Vix ferrum, ac manus contulerant, & Larenſis relicto vexillo, & inſignibus Imperatorijs detractis, ſe ex acie eiecit: & Burgos ad Reginæ gremium citato equo contendit. Gometius fuſis: ac profligatis Caſtellanorum copijs prœlians mortem occumbit. Adfuit Imperatori

ÆRA NAT. CHR. tori eo in prœlio Henricus Portugalliæ Comes, non vt affini, ſed vt pa-
MCXLIX. MCXI. triæ perduellium vindici.

Temeritate Caſtellanorum compreſſa, Imperator Legionenſes, & Gallecos vlturus, Durio tranſmiſſo, per Pallantinos campos Legionem contendit. Arma iam, vireſque Aragoniæ late pollebant: victore Aragonio exercitu omnia deuaſtante, atque diripiente. Ad fontem Anguiũ, id loco inter Aſturicam, & Legionem nomen eſt, denuo contra hoſtium conſpirationem confligitur: qui Alſonſum puerum Regem adſciuerant: & ſuæ temeritati præfecerant: atq; in caſtra pæne infantem perduxerant. Fuſis, & fugatis hoſtibus, & internecione deletis Comes Ferdinandus interficitur: & Petrus Trauenſis pueri Regis nutricius, ſummæ inter Gallecos exiſtimationis, & auctoritatis vir, qui Ermengaudi Vrgellitani Comitis filiam nomine Maiorem, in matrimonium duxerat, in acie dimicãs captiuus remanet. Didacus Gelmirius Compoſtellanus Antiſtes paruulum Regem ſecum ex acie educit: & ad parentem, quæ in Orzilonis arcē ſe abdiderat, perfert. Non alias illis temporibus pugna clarior fuit.

Regina magno comparato Legionenſium, & Aſturum exercitu, & eorum oppidorum, quæ Pallantinis continentur campis, Aſturicæ bellũ inſtaurat: quod Imperator Carpetanis iugis tranſcenſis, Toletanum regnũ ſuæ ditioni ſubijceret. Cum Carpetanos in ſuam ditionem redegiſſet, A. D. XIIII. K. Mai vrbe regia triumphali pompa excipitur.

Cum Imperator Tritienſes, Burgenſes, Pallantinos, Zamorenſes, atq; Legionenſes, qui ſe illi addixerant, ſuis adiunxiſſet, Aſturicam caſtris circumſidet. Martino Munione regiarum copiarum ductore, cum ccc. loricatis equitibus ex Aragonia in caſtra properante, inſidijs, loci iniquitate circumuento, turmæ omnes funduntur: atque cæduntur. Munio interclusus in hoſtium poteſtatem venit. Ea re male geſta, Imperator intempeſta nocte caſtra mouet: & Carrionem ſe recipit. Effuſis copijs, & præſidiorũ collocandorum, & muniendorum cauſa diductis, plures dies Carrionē obſidionem pertulit.

Abbatis Cluſenſis ſedis Apoſtolicæ legati interuentu aliquot dierum indutiæ fuere pactæ. Cum Indutiarum dies exiſſet, acre bellum in oppida, atq; arces Petri Larenſis geritur. Vir minime bellicoſus amore, & delicijs flagrans ſeſe Montionis arce prope Pallantiam, vna cum Regina abdit; cum ea nihil, quod facere, aut pati turpiter femina poſſet, inauſum, infectumque relinquit.

Vincentium Cæſarauguſtanum Epiſcopum Lunenſe templum hoc anno conſecraſſe Ferdinandus Aragonius eiuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus memoriæ tradit: & eius conſecrationis monumenta vetuſtis, & exoleſcentibus litteris inſculpta apparent: & ſuppremo Dominico die menſis Septembris huius anni rem geſtam fuiſſe proditur.

MCL. MCXII. Reginæ exercitus Burgorum arcem circumſidet: Caſtellani regni propugnaculum, atque præſidium. Noſtri diuturna obſidionis perpeſſione confecti, ac fame perditi, de ſe, & de auxilio deſperantes arcem Reginæ tradunt.

Cum Petrus Larenſis Comes Reginam multarum nuptiarum mulierem in matrimonium ducere ſperaret, a Guterio Ferdinandio Caſtro captus, in Manſillæ arcis regni Legionenſis cuſtodiam includitur.

Infeſtum

AERA. NAT. CHR.

MCL. MCXII.

Infeſtum renatum bellum inter Reginam, & eos, qui filium ad regnũ adſciuerant, geritur. Cum ſeſe Regina Legionem recepiſſet, & turribus, & propugnaculis vrbis ſe, ac fortunas ſuas tueretur, grauem obſidionem pertulit. Periculo obſidionis liberata, in Soberoſi arce a Thereſia Reginæ Portugalliæ ſorore, & Petro Fruelæ F. Trauenſi obſidetur: & cum denuo erepta ex eo diſcrimine eſſet, Compoſtellam aufugit.

Summa omnium conſenſione Alfonſus Reginæ F. ad regnum adſciſcitur. Petrus Larenſis Comes extorris ad Barcinonẽſem profugit Comitẽ.

Gibertus Prouinciæ, & Aimiliani Comes deceditur: cui earum ditionum ſuccedit hæres Dulcia filia: Raimundi Barcinonenſis vxor. Raimundus Marchionis prouinciæ cognomentum ſuſcipit.

Sanctium Franconem Præfectum iuſtitiæ Aragonum in aula Regia hoc anno ius dixiſſe, ſunt qui teſtificentur.

BELLVM BALEARICVM.

MCLI. MCXIII.

Raimundus Barcinonenſis cum adiuncta ditione Prouinciæ imperium auxiſſet, bellum aduerſus Balearium incolas Mauros ſuſcipit. Tum primum Catalanę claſſes noſtris in maribus pollere incipiunt: & in vltimos noſtri orbis terminos prætervehuntur. Piſanorum etiã claſſem arceſſit: quorum, & Genuenſium, Arelatenſiumque eo tempore late mari patebat poteſtas. Mauri continentis Cataloniæ, qui ſub eius imperio, atque tributo pacati erant, raptim arma capiunt: & in Barcinonenſem tractum incurrunt: vt Raimundum à maritimo bello, & Balearium pernicie auerterent.

Guitardus Comes Ruſcinonenſis, ſororis Guilielmi Raimundi Cæretaniæ Comitis filius, qui Valleſpiriæ ditionis, & Iliberitanæ arcis dominabatur, interficitur. Is Perpinianum oppidum iuxta Ruſcinonis vetuſtæ vrbis monumenta collapſa condiderat.

CAESARAVGVSTANVM BELLVM.

MCLII. MCXIV.

Imperator vltro, citroque per longa ſpatia diſcurrens, dum bello, & armis rempublicam attollere nititur, vicinarum gentium crebris victorijs inſignis; cum inteſtinorum bellorum pertæſum eſſet, regni Aragonij ſtatui proſpiciens, bellum aduerſus Cæſarauguſtanos gerit: qui opima, & fertili regione dominabantur. Ianuario menſe Caſtellari oppido militares omnes manus cogit: veteranorum præcipue, quos Almogauares nuncupauerant: quod firmatus vſu miles eſſet: & belli domitor externi. Ij enim in ſtatione prope perpetua infeſtarum regionum ſtipendia merebantur. Ex Caſtellarenſi arce Cæſarauguſtanos incurſionibus, & populationibus vexat: & diutina obſidione premit.

Tahuſtum nobile ad Hiberi ripas ſitum oppidum, virtute præſtantis ducis, & proceris expugnatur Bachallæ: qui rem optime ductu ſuo geſsit.

Magnæ ab Imperatore copiæ Francorum ex delectu Galliæ comparantur: vt veterano noſtro, & externo milite cum præpotenti hoſte bellaret. Duxere ordines in eius exercitu Gaſto Benearniæ ditionis dominus, Conuenarum Comes, Rotro Perticarum, & Centullus Bigeronum Comites: Gabarreti Vicecomes, Leſcarenſis Epiſcopus, Augerius Miramonius, Arnaldus Vicecomes Labadenſis: qui Oriam Palliarienſem Comitem in matrimonium duxit: ex qua Raimundum Rogerium ſuſcepit.

AERA NAT. CHR.
MCLII. MCXIV.

Magno iј conſenſu declarati externarum copiarum duces: qui haud dubie tum primi omnium ductores habentur: omneſque inter ſe illuſtres viri noti erant: & potentia inter ſuos præſtantes. Proceres ex Aragonia, & Nauarra adfuere, qui ordines duxerant, Didacus Lopezius Latro, Simenius Fortunionius Lehetius, Simon Fortunionius ex Podio Caſtello, Petrus Momezius, Almorauidius, Lupus Simenius Torrelias, Lupus Sanctius ex Ogabre, Caxal, Petrus Simenius Iuſtitiæ Aragonum Præfectus, Iohãnes Galindius Antilionius, Lupus Fortunius ex Albero, Titio, Berengarius Gombaldus, Petrus Myr Entenza, & Raimundus Pereſius Erlius.

Petrus Simenius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Is magiſtratus primo Maior iuſtitia appellatus fuit: quod ſupremum ius, ac poteſtatem à Regibus obtineret. Poſtea vero legibus ita ſeptus fuit, atque munitus, vt libertatis, à ſupremo dominatu vindicandæ, atq; tuendæ commune perfugium, atque præſidium eſſet.

Rotro Perticarum Comes ab Imperatore cum delecta militum manu præmiſſus Tudelam nobile Vaſconum oppidum, ad Hiberi ripas munito loco ſitum Auguſti menſis fine expugnat. Imperator ſupremo dominatu regio excepto, eius ditionis dominium Rotroni, poſteriſque eius attribuit.

Raimundus Barcinonenſis magna ſuarum ditionum, Piſanorumque claſſe comparata, in Maiorem Balearium inſulam opibus claram, copias e nauibus educens bellum infert: vrbem operibus claudit: & commeatu priuat: atque obſidione premit. Raimundus Barcinonenſis Epiſcopus in ea expeditione decedit.

MCLIII. MCXV.

Cum Maioris Balearium inſulæ coloni, atque indigenæ, militareſque manus ſe & vrbe, atque oppidis, aut montibus tenuiſſent, acriterque repugnaſſent, vrbs à noſtris expugnatur: atque in arcem natura munitam noſtri conceſſere.

Bernardus Atho Vicecomes a Carcaſonenſibus vrbe exactus Guilielmo Pictonum Comiti fœdere adiungitur: qui in Toloſatem ditionem inuaſerat: cuius ope à Carcaſonenſibus recipitur. Cum Rogerius Bernardi F. in vrbem introiſſet, in ciues ſummo ſupplicio excruciatos crudeliter animaduertit. Pater ſupremum eius ditionis ius, & dominium Raimundo Barcinonenſi Comiti fidelitatis auctoramento cauet: atq; recipit.

Oldegarius ex Barcinonenſi Epiſcopo ad primam Tarraconenſis Eccleſiæ dignitatem adſciſcitur: vir pietate, & ſanctimonia in diuorum numero venerandus.

Moreliæ arcem & natura, & ſitu munitiſsimã noſtri expugnant.

MCLIV. MCXVI.

Bertrandus Toloſatium Comes Raimundi Comitis F. qui in Tripolitanæ Phœniciæ nobilis vrbis obſidione mortem occubuit, & Eluiræ Alfonſi Caſtellæ Regis filiæ, Maio menſe Barbaſtri Imperatorem viſit; & ſub eius poteſtatem ſe, ſuaque tradit. Subijcit eius imperio, atque ſupremo dominio Comitatum Toloſatem, & Rhodenſem, Narbonem præterea, Narbonenſemq; ditionem: & Biterenſem comitatum: Agathenſes: Cadurcios: Albenſes: & Carcaſonenſes: atque eam ditionem, honorem vocabant, quam à Toloſatibus Comitibus Fuxenſis obtinuerat Comes. Imperator ditiones eas omnes, atque ciuitates Comiti tradit: atque addicit: ſupremo

ſupremo dominatus iure ſibi, poſteriſque ſuis recepto.

AERA. NAT. CHR.
MCLV. MCXVII.

Bernardus Guilielmus Cæretaniæ Comes Guilielmi Iordanis frater germanus, nullis ſuperſtitibus liberis decedit: cui Cæretanæ ditionis Raimundus Barcinonenſis ſuccedit heres.

Toletana ciuitas, quæ ab Imperatore defecerat, Alfonſo Regi Vrracæ F. ſe addicit. A. D. XVI. K. Dec. regio apparatu, vt iure legitimo ad regnum adſcitum excipit.

MCLVI. MCXIIX.

Imperatore cum Alſonſo Rege in Caſtellæ regno bello implicato, & armis decertante, neque parte ex altera ſacri belli curam remittente, Francorum exercitus, qui in Cæſarauguſtana expeditione meruerat, Idibus Mai exactis ad Aierbij Lacunam venit: & eo loci caſtra metatur. Mox Almudeuarem Ilergetum oppidum, Burtinam veteres appellauere, traducitur. Cum ſatis firmo præſidio à Mauris teneretur, vi expugnatur. Eodem impetu, atque incurſu Sarinienam, Salcium, & Roboretum expugnant: & duo præterea ad Gallici fluminis ripas oppida in eorum poteſtatem deueniunt, Zuera, & Gurrea: quæ vetuſtis ſæculis Gallorum Fori nomen eſt adepta. Cum iam ipſi vrbi Rex terribilis adeſſet, intra octauum diem, ex quo noſtri Cæſarauguſtam circumſederant, regionem vrbis transflumen, Atabahas appellabant, irrumpũt: & cõtinentia omnia ædificia, extra vrbis mœnia expugnauere. Ad Mezimezeriũ vicum caſtrametantur: & loco Dei volũtatis nomen imponũ. Cum aſpera montiũ iuga, nudoſq; colles, & perpetuo gelu rigentes ditibus AEdetanorum, & vberibus campis, agriſq; mutarent, nihil veterano militi ad bella prõptius fuit.

Cæſarauguſtani plures annos à noſtris exagitati, qui per tot antea annos imbelles egiſſent, obſidione premuntur. Eius regni, vti Arabum annales memorant, Almorabides dominabantur: qui ex Mauritanijs in Hiſpaniam tranſmittentes diuiſa regna, & ſuæ ſectæ regulos crudeli dominatu oppreſſerant. Hi cum vrbem totius Hiſpaniæ opulentiſſimam, beatiſſimamque ab Imperatore ſumma virium contentione circumſederi viderent, tranſmarina auxilia arceſſunt. Teminus Maurus Rex magno comparato exercitu, vt opem obſeſſis ferret, ad Orbæ fluminis ripas, ſupra vrbem XII. M. P. ad Mariæ arcem, quam hoſtes loco edito præſidio munierant, caſtra metatur. Cum ſe robuſtiſſimo noſtrorũ exercitui æquari, & rem confici Teminus diffideret, in intima Celtiberiæ loca aſpera, & iniqua regreditur.

Anno circum acto Decembri menſe, cum magnas copias ex totius Hiſpaniæ Maurorum delectu hoſtes coẽgiſſent, & Cordubenſis Rex, cuius imperio omnes parebant, filium pręfeciſſet, cuius patruum Teminum Regem fuiſſe vetuſtis monumentis proditur, idque ſubſidium extremum, atque vltimum eſſet comparatum, Imperator eo intentior in hoſtes verſus, ad Cutandam vicum prope Darocam obuiam progreſſus, ingenti certamine ſignis collatis confligit. Hoſtes funduntur: & cum magna internecione cæduntur: eorumque dux in Regis poteſtatem venit. Adfuit prœlio Pictonum Comes: qui eo in bello ſexcentorum equitum ductor militauit. Inſigni ea victoria parta, cum Imperator Cæſarauguſtæ toto animo immineret, eam enim regnorum caput, eam omnium bellorum originem eſſe videt, rem maxime vrguet: conſilijs ab obſidenda vrbe ad oppugnandam verſis.

AERA. NAT. CHR.
MCLVI. MCXIIX.

Alagonum,& Vrrearũ familiæ nobiliſsimæ in primis,& potentia præſtanres ex honoraria oppidorum Alauonæ, & Vrreæ ditione primarijs proceribus attributa nomen inuenere. Satis conſtat Artallum hoc tempore Alauonæ dominatum obtinuiſſe: qui ſe Artautum cognominare aſſueuerat: feruntque ex Vandrenſium clariſsima gente, & in Aquitania præpotenti ortum. Poſteri Alagones dicti. Primariorum enim procerum familiæ eo tempore, tamquam maiorum gentium floruere Corneliorum, Lunarum, Azagrarum, Vrrearum, Alagonum, Romæorum, Fociorum, Entenzarum, & Lizanarum. His & nobilitate, & potentia pæne æquales Verguæ, Mazæ, Tramacetij, qui ex Entenzarum gente in Tramacetiani familiam ſe inſeruere, Atroſsilij, Antilionij, Orticij, a quibus Atorella, qui Quincti dominabatur, originem duxit: Ataresij ſtirpe regia orti, Titiones, Caxales, S. Crucis, Patdi, Caſtellitioli, Hortæ, Podij, Peraltæ, Vidaurij, qui Podiorum hereditatem adiere, Pennæ Rodenis, & aliorum oppidorum domini, Seſeſij, Ahoneſij, Naiæ, Beneuentani, Aietbij vetuſta, nec tamen regia familia geniti, Stadæ, Alcalani, & Artuſellæ. Minorum vero gentium viri, quos Meſnadarios vocauere, quod regia in domo educati eſſent, eo tempore clari habebantur, atque illuſtres Fontouæ, Pinæ, Alberi, Gudales, Pomarij, Lirij, Vallimannæ, Gurreæ, Valtoreſij, Abarcæ, Embuni, Azlorij, Tobiæ, Rotæ, Vroſij, Funes, Lihorij. Hos poſtea conſequuntur Zapatæ, Vrieſij, Nuzæ, & Veræ.

Vt equitatus, copiaſque externorum auxiliorum pulſas Cæſarauguſtani nouere, atque deletas, & eum exercitum, cui maxime confidebant, fuſum, ac cæſum animaduertunt, alijs diffiſi, oppreſsi, & ab omnibus deſperati, vrbem A. D. XV. K. Ian. Imperatori dedunt: condicionibus, legibuſque patent. Ea regio infeſta antea, breui pacara imperium accepit: regnique vrbium princeps, & clariſsima ſedes Cæſarauguſta, atque caput exſtitit. Ex eo vrbs cum frequentia creſcere: tum tota ſimul ædificijs exurgere cœpit: ac poſtea in ſummam amplitudinem euehitur, Regibus impenſas adiuuantibus: & eo regni faſtigium, atque arcem transferentibus.

Eccleſia Cæſarauguſtana primis propagatæ Chriſtianæ religionis ſæculis ſacra, & S S. Valerij, & Braulij infulis, ac Vincentij martyris illuſtrata doctrinis, ſacrorumque conciliorum ſanctionibus orbis Chriſtiani celebratione commemorata, a nefarijs impij cultus veſtigijs ſollemni cærimoniarum religione expiatur: & Deo Opt. Max. Seruatori ex voto, quod Imperator pulcherrimæ, florentiſsimæ, potentiſsimæque vrbis eſſet potitus, feſtis laudibus inſtauratur: & conſecratur.

Petrus Librana Epiſcopus Cæſarauguſtanus: qui vrbe nondum à Mauris erepta adſcitus, atque conſecratus fuerat.

Gaſtoni Beneharnenſi Vicecomiti eæ vrbis regiones ab Imperatore ſunt attributæ, quæ ſub impio etiam dominatu a Chriſtianis incolebantur: quas longo tempore, & Thereſia vxor, & Centullus Gaſtonis F. Honorario iure poſſedere: dominique Cæſarauguſtæ, vt priſcus mos tulerat, appellantur. Rotroni Perticarum Comiti alia vrbis pars virtutis, atque honoris ergo condonatur: cuius regionis vici ab eo principe nomen inuenere.

Ad Villulam ſigna promota. Id in Ilergetibus oppido nomen eſt ad Hiberum flumen XXXVI. M. P. ab vrbe ſito: quod Iuliæ quondam Romanorum coloniæ, cognomento Celſæ tenue nunc exſtat veſtigium: vbi extinctæ, & funditus deletæ vrbis ſolum nomen permanſit. Nam vicinum oppidum Mauri ſupra ipſam Villulam, propius Cæſaraugustam millia paſſuum tria Xelſam appellauere. Inde noſtri incurſione, atque impetu armorum Ilergetum, atque Ilergaonum regionibus hoſtes diuexant: qui terrore, & periculo repulſi, Dertoſam vſque, & Ilerdam, & ad ipſas interni maris oras fugantur, atque auertuntur. AERA. MCLVI. NAT. CHR. MCXIIX.

K. Febr. Vido Archiepiſcopus Viennenſis Raimundi Comitis, Alfonſi Caſtellæ Regis patris germanus frater, Guilielmi Burgundiæ Comitis F. Francorum Regum ſtirpe ortus Cluniaci, ab ijs Cardinalibus, qui iuſtis funeribus Gelaſij Papæ interfuerant, ad Pontificatum maximum Gelaſij ſucceſſor adſciſcitur. Caliſtus ſecundus dictus: cuius reſpectu, fuit enim non minus religione, & ſanctitate venerandus, quam regio genere clarus, à bello, quod in fratris filium Caſtellæ Regem gerebatur, Imperator ſibi diſcedendum conſtituit: ab eoque, patrui dignitatis reuerentia, longo interuallo deſtitit. MCLVII. MCXIX.

BELLVM CELTIBERVM.

Cæſarauguſta dedita, & imperij ſede in eam tranſlata, non finitimi modo reguli animos ſummiſere, ſed longinqui etiam Reges: neque ad inducias tantum petendas, ſed ad fœdera magnis tributis ſancienda, vt Imperatori ſe ſubijciant, conueniunt. Totam belli molem in Celtiberiam auertit aſperam, & montoſam regionem. Ab AEdetania profecti in agros, atque oppida Celtiberum bellum inferunt. Tamen cum hoſtes, ne ſignis collatis de ſumma rerum decernerent, funeſtis ſucceſsibus deterrerentur, Imperator eam inferendi belli rationem inſtituit, idque ſupereſſe vidit bellandi genus vrbium, arciumque expugnandarum: quarum irruptionibus, atque excidijs militem præda allicere, & hoſtem paulatim conficere poſſet, atque longius repellere.

Turiaſo, quam Chalybs amnis ex Cauni montis radicibus ortus interluit, opima, & fertili regione, & amœnitate, vbertateque agrorum diues ab hoſtium dominatu eripitur. AEdes ſacra, eccleſiæque ſedes Gothicis temporibus clara inſtauratur. Michael Epiſcopus præficitur: eiuſque diœceſis magna Celtiberiæ parte effunditur.

Rota, & Ricla ad Salonis ripas ſitæ à noſtris expugnantur: olim Segontiæ, & Nertobrigæ nominibus in Celtiberis vrbes in primis nobiles: quarum incolæ, & ſi non latiſsimos, feraciſsimos tamen agros poſsident: aquas enim Salone fluuio emiſſas per agros rigant: diſsipataſque magno prouentu riuis diducunt: quarum deductionibus mirabilem terris fœcunditatem impertiunt. Cum ea loca ſitu, & natura munita hoſtibus oppoſita eſſent, & velut clauſtra inde, anguſtique aditus arcerent, & illis recuperandi ea ſuperioribus ex locis, & noſtris, cum quid noui molirentur, propugnandi, tuendique ingens, & diuturnum certamen erat. MCLVII. MCXIX.

Cum ea bellandi ratio eſſet, vt ad ſingulas vrbes bellum circumferre- MCLVIII. MCXX.

AERA NAT. CHR. MCLIIX. MCXX. tur, & Mauri oppidis, arcibuſque ſe tenerent, aut deficiendo ſæpius noſtros ſolicitarent, & publicis, priuatiſque conſilijs, quo ſe verterent, hærerent: & complurium regulorum imperium diuiſum inutile bello eſſet, diſiecti, & diſsipati, ad ſua quiſque tendendo conſilia, opprimuntur.

Sacro D. Iohannis Baptiſtæ die Calataiubium nobile in primis Celtiberiæ oppidum Imperatori deditur: quod noſtri, veluti propugnaculū, atque arcem, præſidiumque prouinciæ Maurorum incurſionibus, & vicinis regni Caſtellæ regionibus opponunt.

Darocenſes, qui ad Silocæ ripas, anguſtijs Celtiberiæ, & difficili aditu continentur, & imminentium collium caſtellis muniuntur, Imperatori ſe, arceſque ſuas dedunt. Is oppidi ſitus eſt, vt clauſtra earum regionum tenens aduerſus Molinenſes, & Conquenſes, & Valentini regni oppoſita caſtella, magno noſtris exercitibus præſidio, & ad rem bene gerendam adiumento fuerit. Quod agri coloni eſſent, milites veterani, eo deducti: & in his Auxiorum ex Aquitania nobilis familia effloruit.

Rex, quem iure, & merito ſummum, atque perfectum Imperatorem illa ætas appellare potuit, cum in magno nomine, & gloria eſſet, & omnem regni conatum in Maurorum perniciem comparaſſet, multorumque annorum cladibus domiti eſſent, & imperij fines maris noſtri litoribus terminare, & maritimas vrbes ſuo aditu, atque aduentu patefacere cuperet, & AEdetanorum, Celtiberūmque tractus Valentini regni finibus continentes, & bellis infeſti, & aſsiduis incurſionibus vaſti vltra Sagunti vetuſtos muros eſſent, vulgo Moruiedrum vocant: inexuperabili mœnium ambitu, munimentiſque veteribus cognitum, vnde nomen inuenit, ad Silocæ amnis ſalientes edito loco vrbem ædificat: cui Montis regalis nomen eſt inditum: & conuentui ſacræ militiæ dedicat: illius inſtituto, quæ Hieroſolymitano templo, ſacro bello dicata fuerat. Magna vectigalia, & tributa huic ordini a Rege conſignantur: Guilielmo Auxitano Archiepiſcopo ad ſacram expeditionem Hiſpaniæ populos adhortante: & ſcelerum, atque impietatum, quarum pænituiſſent, culpas expiante. Ex ea veluti communi earum regionum arce, recuperata pæne omni Celtiberia, quæ tot per annos in ditionem conceſſerat hoſtium, & præſidia defenſionis regni conſtituuntur, & calamitas, perniciesque longinquis etiam hoſtibus comparatur: quã regio deſerta excipit.

MCLIX. MCXXI. Cum priſcis ſæculis in præſtanti, atque florenti Romani Imperij fortuna CAESARAVGVSTA colonia immunis eſſet, merito iure, cum ab impio dominatu erepta fuit, ciuibus immunitas data: & ingenuitatis ornamenta ſunt attributa: & Inſantiones Ermunij, quaſi immunes dicti. Priuilegium præterea ab Imperatore irrogatur, XX. virûm a iuraris magiſtratibus, & decurionibus, quotiens vis maior vrgueret, creandorum: quibus poteſtas a Cæſarauguſtano concilio dari conſueuit, vt videant, operamque dent, ne quid detrimenti res publica capiat: ne plus paucorum vis, atque impotentia, quam plebis libertas poſsit: & eorum virorum ductu, atque prouiſione omnes in ſua cauſa publicis commodis adſint: iuſq; datum eos, qui non paruerint, conſtrin-

ſtringendi: atq; comprimendi: quoad ciuitati cedant: ſeque ſummittant. ABRA-NAT. CHR.

Imperatore Morlanis in Aquitania commorante Maio menſe Centullus Bigeronum, & Lordæ Comes ſe illi ſubijcit: ditionemque eam, & quæ adquirere poſterum in tempus poſſet, Imperatori accepta refert. Rota oppido, & Rotenſi arce, ad Salonis ripas munitiſsima, & media Turiaſonis vrbis, eiuſque agri parte Imperator Centullum donat. Albarrazinum præterea nobilem vrbem, in capite Celtiberiæ ad Turiam amnem ſitam, ſimul a dominatu Maurorum liberaſſet, ſe illi attributurum ſpondet: ſtipendiaque cc. equitum pollicetur honoraria ex earum ciuitatum vectigalibus, quæ ſacro bello vindicarentur. Beneficia ea militaria erant: quæ proceribus attribuebantur: proceresque ea ſuis equitibus partiri conſueuerant: vnde nomen inuenere. MCLX. MCXXII.

Iunio menſe Rex, qui ſe Hiſpaniæ Imperatorem appellat, ex Aquitania reuerſus, cum in clauſtris Pyrenæi arcem exædificaſſet in ea regione, quam Caput de Sobala nominat, in eo loco reſidens his, qui Vallem Eciam ex ſaltu, quem Anguſtum appellabant, verſus culmina Pyrenæi incolebant, poſteriſque eorum tributa omnia remittit: modo ſibi in incurſionibus, & exercitibus aſsiſtant: ingenuitatiſque munus condonat: & ſcripturæ vectigal, herbaticum ea ætas appellabat, ne a Montione ad Caunum montem penſitent, elargitur. Quod eorum hominum maxime fideli opera ipſe, ſuperioreſque Reges vſi fuiſſent, cubias, & cuſtodias ſui capitis & nocte, & die illis tradit.

BELLVM ILERGETICVM.

In Ilergetibus acre bellum ab Imperatore geritur: & noſtris anguſtias omnes locis aſperis, & montoſis occupantibus, regiones eas depopulantur, quæ Cinga, & Sicori fluminibus continentur. MCLXI. MCXXIII.

Alcolea oppidum vi expugnatur.

Septembri menſe ad Ilerdæ vrbis muros Imperator caſtrametatur: tumulumque paulo editiorem occupat, communitque: qui vrbi, & flumini imminet: Almoaliam Gardenienſem illa ætas nuncupauerat: quem locum Cæſariana obſidio, & res præclare a ſummo Imperatore aduerſus Pompeianos duces geſtæ in primis effecerant memorabilem.

Eodem tempore Imperator bellum ex Celtiberia in AEdetaniam, & Conteſtaniam conuertens, quod inde ſubminiſtrata hoſtibus auxilia intellegebat, Valentini regni regiones percurrit. Sucrone amne tranſmiſſo Alcaracium nobile Conteſtanorum oppidum oppugnat. Ab eius oppidi expugnatione maiore conatu, ad perdomandas vicinas regiones exercitum circumducit. In Almerienſe poſtremo regnum, & Bæticæ vberrimos tractus inuadit: omnium gentium, locorumque, quos adierat, victor: Longius penetrata Bætica, quam quiſquam priorum peruaſerat. Nec quicquam, quod inimicum noſtris crederetur, non euerſum, atque vaſtatum reliquit. Finitimi populi vltro ad eum pacem petentes accurrere: ac ne vaſtarentur agri, tributum pacti dant fidem pacis: & ab Rege accipiunt.

Cum Cordubenſis Rex ad Arinzolum, ingentibus copijs, tumultuario dele-

AERA NAT. CHR. tur, & Mauri oppidis, arcibuſque ſe tenerent, aut deficiendo ſæpius
MCLIIX. MCXX. noſtros ſolicitarent, & publicis, priuatiſque conſilijs, quo ſe verterent, hærerent: & complurum regulorum imperium diuiſum inutile bello eſſet, diſiecti, & diſsipati, ad ſua quiſque tendendo conſilia, opprimuntur.

Sacro D. Iohannis Baptiſtæ die Calataiubium nobile in primis Celtiberiæ oppidum Imperatori deditur: quod noſtri, veluti propugnaculũ, atque arcem, præſidiumque prouinciæ Maurorum incurſionibus, & vicinis regni Caſtellæ regionibus opponunt.

Darocenſes, qui ad Silocæ ripas, anguſtijs Celtiberiæ, & difficili aditu continentur, & imminentium collium caſtellis muniuntur, Imperatori ſe, arceſque ſuas dedunt. Is oppidi ſitus eſt, vt clauſtra earum regionum tenens aduerſus Molinenſes, & Conquenſes, & Valentini regni oppoſita caſtella, magno noſtris exercitibus præſidio, & ad rem bene gerendam adiumento fuerit. Quod agri coloni eſſent, milites veterani, eo deducti: & in his Auxiorum ex Aquitania nobilis familia effloruit.

Rex, quem iure, & merito ſummum, atque perfectum Imperatorem illa ætas appellare potuit, cum in magno nomine, & gloria eſſet, & omnem regni conatum in Maurorum perniciem comparaſſet, multorumque annorum cladibus domiti eſſent, & imperij fines maris noſtri litoribus terminare, & maritimas vrbes ſuo aditu, atque aduentu patefacere cuperet, & AEdetanorum, Celtiberûmque tractus Valentini regni finibus continentes, & bellis infeſti, & aſsiduis incurſionibus vaſti vltra Sagunti vetuſtos muros eſſent, vulgo Moruiedrum vocant: inexuperabili mœnium ambitu, munimentiſque veteribus cognitum, vnde nomen inuenit, ad Silocæ amnis ſalientes edito loco vrbem ædificat: cui Montis regalis nomen eſt inditum: & conuentui ſacræ militiæ dedicat: illius inſtituto, quæ Hieroſolymitano templo, ſacro bello dicata fuerat. Magna vectigalia, & tributa huic ordini a Rege conſignantur: Guilielmo Auxitano Archiepiſcopo ad ſacram expeditionem Hiſpaniæ populos adhortante: & ſcelerum, atque impietatum, quarum pœnituiſſent, culpas expiante. Ex ea veluti communi earum regionum arce, recuperata pæne omni Celtiberia, quæ tot per annos in ditionem conceſſerat hoſtium, & præſidia defenſionis regni conſtituuntur, & calamitas, pernicieſque longinquis etiam hoſtibus comparatur: qua regio deſerta excipit.

MCLIX. MCXXI. Cum priſcis ſæculis in præſtanti, atque florenti Romani Imperij fortuna CAESARAVGVSTA colonia immunis eſſet, merito iure, cum ab impio dominatu erepta fuit, ciuibus immunitas data: & ingenuitatis ornamenta ſunt attributa: & Infantiones Ermunij, quaſi immunes dicti. Priuilegium præterea ab Imperatore irrogatur, XX. virûm a iuratis magiſtratibus, & decurionibus, quotiens vis maior vrgueret, creandorum: quibus poteſtas a Cæſarauguſtano concilio dari conſueuit, vt videant, operamque dent, ne quid detrimenti res publica capiat: ne plus paucorum vis, atque impotentia, quam plebis libertas poſsit: & eorum virorum ductu, atque prouiſione omnes in ſua cauſa publicis commodis adſint: iuſq; datum eos, qui non paruerint, conſtin-

ſtringendi: atq; comprimendi: quoad ciuitati cedant: ſeque ſummittant.

ABRA. NAT. CHRI.
MCLX. MCXXII.

Imperatore Morlanis in Aquitania commorante Maio menſe Centullus Bigeronum, & Lordæ Comes ſe illi ſubijcit: ditionemque eam, & quæ adquirere poſterum in tempus poſſet, Imperatori accepta refert. Rota oppido, & Rotenſi arce, ad Salonis ripas munitiſsima, & media Turiaſonis vrbis, eiuſque agri parte Imperator Centullum donat. Albarrazinum præterea nobilem vrbem, in capite Celtiberiæ ad Turiam amnem ſitam, ſimul a dominatu Maurorum liberaſſet, ſe illi attributurum ſpondet: ſtipendiaque cc. equitum pollicetur honoraria ex earum ciuitatum vectigalibus, quæ ſacro bello vindicarentur. Beneficia ea militaria erant: quæ proceribus attribuebantur: proceresque ea ſuis equitibus partiri conſueuerant: vnde nomen inuenere.

Iunio menſe Rex, qui ſe Hiſpaniæ Imperatorem appellat, ex Aquitania reuerſus, cum in clauſtris Pyrenæi arcem exædificaſſet in ea regione, quam Caput de Sobala nominat, in eo loco reſidens his, qui Vallem Eciam ex ſaltu; quem Anguſtum appellabant, verſus culmina Pyrenæi incolebant, poſteriſque eorum tributa omnia remittit: modo ſibi in incurſionibus, & exercitibus aſsiſtant: ingenuitatiſque munus condonat: & ſcripturæ vectigal, herbaticum ea ætas appellabat, ne a Montione ad Caunum montem penſitent, elargitur. Quod eorum hominum maxime fideli opera ipſe, ſuperioreſque Reges vſi fuiſſent, cubias, & cuſtodias ſui capitis & nocte, & die illis tradit.

BELLVM ILERGETICVM.

MCLXI. MCXXIII.

In Ilergetibus acre bellum ab Imperatore geritur: & noſtris anguſtias omnes locis aſperis, & montoſis occupantibus, regiones eas depopulantur, quæ Cinga, & Sicori fluminibus continentur.

Alcolea oppidum vi expugnatur.

Septembri menſe ad Ilerdæ vrbis muros Imperator caſtrametatur: tumulumque paulo editiorem occupat, communitque: qui vrbi, & flumini imminet: Almoaliam Gardenieſem illa ætas nuncupauerat: quem locum Cæſariana obſidio, & res præclare a ſummo Imperatore aduerſus Pompeianos duces geſtæ in primis effecerant memorabilem.

Eodem tempore Imperator bellum ex Celtiberia in AEdetaniam, & Conteſtaniam conuertens, quod inde ſubminiſtrara hoſtibus auxilia intellegebat, Valentini regni regiones percurrit. Sucrone amne tranſmiſſo Alcaracium nobile Conteſtanorum oppidum oppugnat. Ab eius oppidi expugnatione maiore conatu, ad perdomandas vicinas regiones exercitum circumducit. In Almerienſe poſtremo regnum, & Bæticæ vberrimos tractus inuadit: omnium gentium, locorumque, quos adierat, victor: Longius penetrata Bætica, quam quiſquam priorum peruaſerat. Nec quicquam, quod inimicum noſtris crederetur, non euerſum, atque vaſtatum reliquit. Finitimi populi vltro ad eum pacem petentes accurrere: ac ne vaſtarentur agri, tributum pacti dant fidem pacis: & ab Rege accipiunt.

Cum Cordubenſis Rex ad Arinzolum, ingentibus copijs, tumultua-

AERA. NAT. CHR. rio delectu coactis obuiam noſtris proceſsiſſet, & pro aris, & focis certa-
MCLXI. MCXXIII. men eſſet: magna contentione vtrimque decertatur. Hoſtes, cum omni-
bus copijs in campum deſcenſum eſſet, & ingens hortamen, ad omnia
pro republica audenda, animos accenderet, conſerta pugna cæduntur,
ſternunturque: & magna eorum iactura victoria conſtitit. Vetuſtis e-
tiam rerum Caſtellanarum monumentis memoriæ proditur, ingenti
prœlio Imperatorem ad Arinzolum cum XI. regulis Maurorum con-
flixiſſe: eoſque profligaſſe AERA CLXI. Ea in expeditione affuiſſe tra-
ditur vir ſingulari virtute Gaſto Beneharnenſis Vicecomes. Tot regio-
nibus infeſtis ſignis peragratis, & hoſtilem in modum incurſis prædæ
ingentes aguntur: & hoſtium multa millia trucidantur. Demum nul-
lo accepto detrimento, & ingenti gloria parta, ſumma exercitus ſalua
noſtri in Celtiberiam reuertuntur. Eam Imperator ea expeditione lau-
dem eſt conſecutus, vt hoſtium non agros, ſed regna victricibus co-
pijs inceſſerit, & perluſtrauerit: ac pæne ſubiecta, atque obnoxia ſibi
fecerit.

MCLXII. MCXXIV. Iulio menſe Medina Zelimi, inſigne in Celtiberûm, & Carpetanorum
confinijs oppidum maxime edito, & præcelſo colle ſitum, ab Impetato-
re vi expugnatur.

Raimundus Barcinonenſis Comes Alfonſo Toloſati, & S. Egidij Co-
miti bellum infert. Imperator pacificatorium interponens munus ad col
loquia cum Barcinonenſi congreditur.

Menſe Decembri Caliſtus P. M. Alfonſi Caſtellæ Regis patruus
decedit.

MCLXIII. MCXXV. Barcinonenſis Toloſatem vrguet: & acri bello inſectatur. Neque par-
ua de re inter eos contentio vertitur. Toloſas oppidum, arcemque Be-
licadri, Argentiæ territorium, Prouinciæ Comitatum tamquam ere-
pta repetit. Ad eam tandem pactionem deuentum eſt. Barcinonen-
ſis, & Dulcia eius vxor Bellcadri arcem, Argentiæ ditionem, & eam
Prouinciæ Comitatus partem, quæ Druentia, & Iſara fluminibus con-
tinetur, & Valobregæ arcem Toloſati condonant. Mediam Auenio-
nis vrbis partem, & caſtelli, oppidique Pontis Sorgæ amnis, & eius vr-
bis territorij, aliquotque arces ſibi recipiunt. Eo pacto conuento To-
loſas, & Faidida eius vxor Barcinonenſibus Comitibus, poſteriſque eo-
rum reliquam Auenionis partem, & Comitatum Prouinciæ, cum Meſ-
ſoagæ arce, iiſdem finibus, quibus à Druentiæ fluminis ortu, qui ex
Iano monte profluit, terminatur, & eius fluminis regione in eum lo-
cum, quo in Rhodanum influit, & in mare effunditur, remittunt. Pa-
ciſcuntur vti alter in alterius locum, nullis relictis liberis, earum ditio-
num heres ſuccedat. In ea pacta conuenta deſcenſum eſt A. D. XVII.
K. Septemb.

Honorius II. ad ſummi Pontificatus dignitatem adſcitus Humber-
tum presbyterum Cardinalem S. R. E. legatum ex latere in Hiſpanias
prouincias mittit. Is Legionem regiam Aſturum vrbem concilium ea-
rum prouinciarum indicit: cui adfuere Alfonſus Caſtellæ Rex, & Di-
dacus Gelmirius Compoſtellanus Archiepiſcopus: cui a Caliſto Emeri-
tenſis prouincia contributa fuerat. Res in primis digna, quæ publica me
moria retineatur, eo in conuentu accidiſſe fertur: nam cum Alfonſus Rex

Beren-

Berengariam Raimundi Barcinonenſis filiam in matrimonium duxiſſet, AERA NAT. CHR.
veritus ſuit, ne in eo Epiſcoporum conſeſſu decreto ſanciretur; vt ab ea, MCLXIII. MCXXV.
tamquam non iuſta vxore diuerteret: quod illi propinquitatis vinculo
coniunctus eſſet. Ex paterno ne, ea propinquitas Raimundi Comitis,
Vrracæ mariti genere, an Conſtantiæ Reginæ Vrracæ matris, quam Al-
fonſus Rex ex Gallia terra in matrimonium duxerat, aut ipſius Alfonſi
Regis ſtirpe, qui Toloſatis auus erat, deducta fuerit, quum ab antiquis
ſcriptoribus tacitum, prætermiſſumque ſit, inter cetera vetuſtate incom-
perta, hoc quoque in incerto, & abdito poſitum. Berengariæ matrimo-
nium ſtabile, ac certum permanſit.

Sanctius Lopezius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Vrraca Regina, quam ſuum flagitium de ſanitate, ac mente deturba- MCLXIV. MCXXVI.
uerat, cum grauida eſſet, ex partu filio edito, in Saldanienſi arce A. D.
VI. Id. Mart. decedit: cum liberius viueret, quam Reginam deceret.

Alfonſus Rex Vrracæ F. arces, & oppida, quæ Imperatori parent, op-
pugnat: & Petro Gonzaluio Larenſi Comiti bellum infert: ſe, exerci-
tumque ſuum Imperatoris exercitui opponit; ſtatiuaque caſtra facit: ac
res in vltimum venit diſcrimen.

Menſe Iunio Imperatore ad Hiberum amnem iuxta Pharum oppi-
dum caſtra metante, Chriſtianis, qui ſub Maurorum ditione, ac domina-
tu commorantur, quos Mozarabes appellabant, & Aragoniæ vrbium fi-
nes incolunt, quibus incolendi cauſa apud hoſtes remanere licebat, im-
munitas, & libertas data: pluresque ex diuerſis locis, in Aragoniæ vrbes
confluxere. Ea tempeſtate Imperator ſe in Caſtella regnare, publicis mo
numentis teſtatur. Nam cum neque Reginæ obitus concordiæ fœdera
conciliaſſet, prope ad vltimam dimicationem deuentum eſt: veteri inter
ſe regnorum odio ſtimulante.

Cum caſtra Alfonſi Regis, Imperatoris caſtris collata eſſent, pceresq;
regni Caſtellæ ſe in pacificationem interponerent, Rex demiſſa, & hu-
mili precatione ab Imperatore depoſcit, vt regnum a ſe hereditate par-
tum, pro auita neceſsitudine, & coniunctione, & ſingulari fide, ac religio-
ne deponat. Ea prece, & obſecratione, princeps animi excelſi, & inuicti
commotus protinus arces, & propugnacula, quæ a noſtris tenebantur, li-
bera tradi imperat. Tantum abfuit ab inſolentia gloriæ, vt commiſeratus
ſit fortunam Regis, qui ſuorum prauis conſilijs pæne concidiſſet. Ex eo
Imperator, ex tanti belli terrore illato, Caſtellæ Regem, quaſi paterna
neceſsitudine coniunctum ſemper habet: & præſidia ab vrbibus deducit.

A. D. XI. K. Iul. moritur Raimundus Barbaſtrenſis Epiſcopus ſan-
ctitate venerandus.

Hoc anno cum Mauris in Catalonia ad Coruini caſtellum cruento, &
calamitoſo prœlio a noſtris fuiſſe decertatum, magnaque clade accepta,
in maximum periculum, & ſummum prope diſcrimen rem publicam
fuiſſe perductam vetuſta monumenta teſtantur. Imperator vt prȩſidium
labantibus, & inclinatis rebus ferret, in Cataloniam ad Barcinonenſem,
cum delectis militum copijs accurrit.

Stephanus Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Imperator Caſtellano bello extincto, in tanto faſtigio regni colloca- MCLXVII. MCXXIX.
tus, rebus ingentibus geſtis, Molinenſem ciuitatem tributa pendentē ad

AERA. NAT. CHR. deditionem redigit. Oppida enim omnia, aut vi capta, aut in deditionē recepta præſidijs noſtris tenentur: cunctaque ea Celtiberiæ regio Aragonio Imperio paret: & ſtipendiaria efficitur.

MCLXIIX. MCXXX. Septembri menſe cum Imperator Taſſaliæ cōmoraretur, in Pompeſonis, quā Iruniam indigenæ illa ætate nominant, continentes vicos, Burgum vocant, ad S. Saturnini plana, & æquata ſuburbij loca veteranorum Francorum coloniam deduci imperat. Eadem iura ſancit, ac leges deſcribit, quæ a Sanctio Rege patre Iaccetanis promulgatæ fuerant: & forum indicit. Scribendo adfuere, auctoritateſque deducendæ coloniæ tribuere Stephanus Oſcenſis, Sanctius Irunienſis, Sanctius Naiarenſis, Michaël Turiaſonenſis, Petrus Rotenſis Epiſcopi: Rotro Perticarum Comes, qui Tudelæ dominatum obtinet, Gaſto Beneharnenſis, Atorella, qui Riclæ, & Sangueſſæ, & Francus Lupius, qui Soriæ, & S. Stephani oppidi ad Durij ripas in Areuacis ſiti dominantur.

Vetuſtis annalium monumentis proditur Gaſtonē Beneharnenſem, & Stephanum Oſcenſem Epiſcopum, hoc ipſo anno, cum prœlium cum Mauris commiſiſſent, fuiſſe interemptos: neque quo loco conflixerint, commemoratur. Locus honorificus ſepulchro in ſacello Eccleſiæ beatæ Mariæ Cæſarauguſtæ deſignatur: quo Beneharnenſis inferretur.

MCLXIX. MCXXXI. Moritur Raimundus Berengarius Barcinonenſis: omnium, qui in eis ditionibus ſunt dominati, longe princeps. Ex Dulcia vxore liberos ſuſcepit maximum natu eiuſdem nominis, & cognomenti. Huic Barcinonenſis ciuitatis dominium, & iura ditionum, ac finium, quæ Hiſpanienſibus expeditionibus bello vindicarentur, attribuit. Tarraconenſem præterea, & Auſetanum Comitatum illi addicit: & Ceruarienſem ciuitatem, quæ Auſetanis erat contributa. Ad hæc Manreſæ, Gerundæ, Beſaluni, Valleſpirij, Petræ Pertuſæ, Cæretaniæ, Confluentis, & Bergæ Comitatus applicat: & Carcaſonenſem, & Rhodenſem item Comitatus adiungit.

Berengario Raimundo natu minori F. Comitatum Galliæ prouinciæ, & Aimiliani, maternæ hereditatis bona, atque iura condonat. Gabaldani prꝫterea Comitatū, & Carladenſem ditionem, vt in eius poteſtate eſſet, attribuit.

Filiam natu maiorem Berengariam Alfonſo Caſtellæ Regi deſponderat: & Cæciliam Rogerio Bernardo Fuxenſi Comiti in matrimoniū collocauerat. Ex ea naſcitur Raimundus Rogerius eius ditionis heres. Has duas filias, ſi filij nullis ſuperſtitibus liberis decederent, in eorum locum heredes earum ditionum ſubſtituit. Alias præterea reliquit filias: quas in tutelam Berengario Raimundo F. tradit. Eæ in Gallia nupſere: & earum vna Aimerico Narbonenſi Vicecomiti in matrimonium collocatur: quæ mater fuit Ermengaudæ Vicecomitis.

RAIMVNDVS BERENGARIVS COMES BARCINONEN.

Cum bellicoſiſſima natio ſemper in armis eſſet, Imperator Pyrenæi ſaltu tranſcenſo, Baionam in Tarbellis ad Oceanum ſitum oppidum, menſe Octobri caſtris circumſidet: neque quis eius obſidionis exitus contigerit, memoriæ proditur: etſi coniectura ducimur, id oppidum vi fuiſſe expugnatum, aut in deditionem acceptum: nam regnare paulo poſt vetuſtis monumentis traditur ab Bilſorado Beronum oppido ad Palliarienſem di-

ſem ditionem:& a Baiona Montem regalem vſq;:& ijs finibus imperium ÆRA NAT. CHR.
eius terminari:atq; is annus magis nouo,quam magno bello erit inſignis. MCLXIX. MCXXXI.
Decembri menſe Calataiubienſibus Imperator immunitatem,& liber
tatem largitur: propriumque forum irrogat. Decreto Apoſtolico eccle-
ſiaſtica beneficia,vt indigenis conferantur,ſancitur: eamque ſanctionem
Lucius II. P. M. cõfirmat.Haud parua regni acceſsio ea ciuitas fuit: quæ
neque oppidi amplitudine, neque agri vbertate, vlli cederet populo.

Garcias Guerra Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Colonia ab Imperatore Malienium deducitur: quam militiæ ſacræ MCLXX. MCXXXII.
Templariorum, & eorum conuentui dedicat. Templarij id oppidum
poſtea cum Hoſpitalarijs Hieroſolymitanæ militiæ Nouilliarum oppi-
do permutauere.
Martio menſe claſſem longarum, atq; actuariarum nauium ad ipſa vr MCLXXI. MCXXXIII.
bis Cæſarauguſtæ mœnia Hibero amne deductam,in veteribus rerũ vrba
narum monumentis inuenimus: rem, ſi hæc tempora ſpectentur, æque
difficilem operoſa concurſatione,atque incredibilem: nec æſtate alto ſa-
tis amne,& pontium,moliumq; ſubſtructionibus,riuorumq; deductioni
bus artiore alueo. Deſinemus tamen mirari,ſi perpenderimus, Veſpaſia-
nis principibus, eum amnem per CCLX. M. P. a Varia oppido nauium ca
pacem fuiſſe. Secundo flumine Mequinenciam, ad confluentes Hiberi,
& Sicoris,Etobiſam,ſiue Octogeſa ea eſt,vetus oppidum eſſe arbitramur,
edito loco ſitam Iunio menſe noſtri vi expugnant. Egregiam operam eo
in bello nauarunt Perticarum Comes, Centullus Vicecomes Bigero-
num,Garcias Ramirius qui Montione dominatur, Lupus Garceſius, Pe-
regrinus Alagon, Sanctius Iohannius,qui honorariæ ditioni Oſcẽſis ciui
tatis præfectus erat,Caxal,Petrus Titio,Gaſto Bielius,& Iohãnes Galin
dius. In Mequinenciana vero expugnatione virtus egregia enituit Petri
Biotæ,qui antecurſorũ copias ducere conſueuerat,Adalides eos duces Hi
pano nomine vocant,& Innici Fortunionis,& Simonis Garcelij: quibus
Rex oppidũ Nonaſpe,ad Mataraniæ ripas ſitum,& eius arcem attribuit.
Ea tempeſtate magna ex parte Africanis, & Mauritaniæ claſsibus ma-
ria obſidebantur: & extra Herculis columnas Luſitaniæ,& Gallecię re-
giones depopulantur. Interno mari Arelatenſes, Genuenſes, & Piſani
nauticarum rerum ſcientia præſtantes feruntur.
Imperator Mequinẽcia potitus,oppido ad bellum aduerſus Ilergetes,
& Ilergaones proſequendũ,& cõmeatu, & reliquis copijs intercludendũ
maxime appoſito,Scarpium in Cingæ ripa ſitum, & opportunum oppi-
dum exercitu tenet: atq; inde Fragam Auguſto menſe circumſidet.
Cum diuturna obſidione Fragam in decliui,& præcipiti loco ſitam, & MCLXXII. MCXXXIV.
Cingæ flumini impoſitam Imperator premeret,magnoq; virium conatu
propugnaretur, quod Mauri externis, & tranſmarinis auxilijs numquã
diffiſi eſſent,& clauſtris, faucibus collium, & excelſis vndique anfracti-
bus ſepirentur, cum Abengama Ilerdenſi Rege, qui obſeſsis opem tule-
rat,Iuſtæ,& Rufinæ feſto die cruento prœlio dimicat: magnaque clades
noſtris eſt allata.
Fragenſem obſidionem noſtris vrguentibus, cum ad famam eius,dele-
ctus haberi cœptus eſſet, & Imperator Soriæ finibus accurriſſet, vt non
modo ex propinquo, ſed externo delectu exercitum ſuppleret, & ho-
ſtium

AERA. NAT. CHR. ſtium palantes copiæ Montionem vſque, regionem cum incurriſſent, &
MCLXXII. MCXXXIV. ccc. equitum turmis Imperator ſubſidio ſuis aduentaret: circumfuſis immanibus copijs Maurorum equitum, tumultuario certamine pugnam conferens, & in acie dimicans mortem occumbit cum gloria oppetitam: haud aliter, atque pater, & auus oppetierant: vt vere familiare fatum illis principibus conſtitutum fuerit: vt luendis publicis cladibus piacula hoſtibus opponerentur. Nam dum acrius, quam cautius dimicat, confoſſus vndique obruitur. Vita omnis imperatorie acta æque venerandum, ac ipſius regni maieſtas effecerat. Ita per xx annos bella geſſerat, vt militaria opera ſemper obiret: & longa ætas inuictum Imperatorem vertenti fortunæ præbuerit. A. D. VII. Id. Sept. eam pugnam ante Sarinienæ oppidi muros decertatam ferunt. Periere vna Centullus Beneharnenſis, & Aimericus Narbonenſis Vicecomites: Gometius Luna, & Lupus Caxal magni nominis ex noſtris proceribus. Cum plurima bella ductu, auſuque ſuo & geſſerit, & confecerit: nam cum hoſte nouies, & vicies ſignis collatis dimicaſſe, vetuſtus auctor confirmat: quaſi deſultorio certamine occubuit. Ad Montis Aragonum ſepultum fuiſſe, quidam prodidere: alij vero eius cadauer nuſquam comparuiſſe commemorant: ſiue obrutum ſuperſtratis cæſorum tumulis, aut alio caſu neglectum, aut dilaceratum inueniri non potuit: vt ſummus Imperator, atque animi vigore præſtantiſsimus, principum illius ſæculi maximus & honore ſepulturæ, & iuſtis funeribus caruerit. Pietate longe ceteris eius æui principibus excelluit: qua vna virtute, aut æquauit magnorum ſuperioris ætatis Regum gloriam, aut exceſsit. Ad partam tot bellis, atque victorijs laudem acceſſerat, quod cum illo ſimul iuſta, ac legitima regna ceciderant. Hieroſolymitani ſepulchri cuſtodibus, & Hoſpitalis, atq; Templariæ militiæ conuentibus regnum teſtamento dedicat. Plura oppida, & ingentes vectigalium prouentus eccleſijs, & cœnobijs largitur. Iureiurãdo ea Regio iuſſu ſanxerant Lupus Lupezius, qui Riclæ dominabatur, Rudericus Pereſius Vrrea, Lupus Garcelius, Peregrinus Fortunius, Orticius Focius, Lupus Sanctius Bellitanæ ditioni præfectus, Artallus Alagon, Quadratus Prætor vrbanus, Comes Fortunius Aznarius Turiaſonenſis, Petrus Myr Entenza, Petrus Gisbertus, Berengarius Gombaldus, Petrus Raimundi F. Erilius, Arnaldus Myr Comes Palliarienſis, Petrus Raimundi F. Stata, Titio, Iohannes Antilionius, Lupus Fortunius ex Albero, Fortunius Azlorius, Fortunius Lopezius Aierbius, Gaſto Bielius: compluresque alij ex Nauarrorum, & Aragonenſium nobilitate viri.

Nauarri, & Aragonij ſuper adſciſcendo Rege, Borgiæ cum conueniſſent, & conſilijs, & ſtudijs diſsident. Alfonſo Caſtellæ Rege palam regnum armis, & caſtris, legitimo ſucceſsionis iure appetente, Nauarri Garciæ Ramiri filio, & Sanctij Regis, qui Rotæ occiſus fuerat, nepoti Pompelonenſe regnum deferunt.

Cum Aragonij Alfonſum Caſtellæ Regem regno euertere conarentur, & quis nam deligeretur, perquirerent, atq; omnium ore Petrus Atareſius Garciæ Infantis, vti coniectura ducimur, & Thereſiæ Caxalis filius, Sanctij Comitis nepos, & Ramiri Regis pronepos celebraretur, & ſe intempeſtiua ſuperbia ſtolide elatum, atque inſolentem in Borgienſi conuentu, haud aliter, ac ſi regnum eſſet adeptus, præbuiſſet, Petro Titioni, &

AERA NAT. CHR.
MCLXXII. MCXXXIV.

tioni, & Peregrino Caſtellitiolo, ſtudio in partes diſcedentibus ludibrio fuit. Regem clam alium efflagitanti atque ordines Regni, ac conuentus arbitrium deligendi Principis ſibi permittunt: quo lenius ea competitorum contentio acciperetur. Plures ex proceribus occulta ſpe, prout quis fautor, amicus, aut contubernalis hunc, vel illum vulgi rumoribus antetulerant. Demum Montionem conuentu tranſlato Titio, & Caſtellitiolus, ne Caſtellano ſubijciantur imperio, ſi Alfonſus ad Regnum, cui legitimo iure deferendum erat, adſciſceretur, conſilia exquirentes, quibus Regni ſtatus maxime contineretur, Ramirum Alfonſi Imperatoris fratrem, qui inſtituto D. Benedicti, ac cœnobio Tomerienſi a patre pæne infans puer dicatus fuerat, & ſacerdotij, & Epiſcopi infulis honoratus ex Burgenſi, Pompelonenſi, & Rotenſi electo Epiſcopo ad Regnum euehere ſummopere adnituntur. Rem dignam admiratione geſtam fuiſſe apparuit: quādo duo hi proceres ſuopte conſilio iura Regni transferēda ſuſcepere: extra ſtudia ordinum flagrantibus iam vulgi animis: ſummaque grauiſsimorum virorum auctoritate, alio, quam conuentus ordines primo deſtinarant, Regnū eſt tranſlatum. Tam feſtinanter ea comitia & habentur, & geruntur, vt Ramirus Octobri menſe Barbaſtri, ſe in regno paterno, & Cæſarauguſtano, publicis tabulis regnare teſtificetur: & ſe Regem, & ſacerdotem nuncupet.

RAMIRVS II. ARAGONIAE. X. REX.

Aragonij veriti, vt ferunt, ne deficiente Ramiri Regis ſtirpe, externo dominatui parendum eſſet: adnituntur, vti Ramirus a Pontif. Max. ſanctionibus Canonicis ſolutus, quod pæne infans votorum damnatus eſſet, & ita e republica videretur, neue plura detrimenta publicis rebus, ſi ad arma deſcenſum eſſet, importarentur, vxorem in matrimonium duceret. Ducit acta fermè ætate Agnem Guilielmi Pictonū Comitis, Aquitaniæ Ducis ſororem: Leonoræ, quæ Ludouico iuniori Francorum Regi nupſit, & Petronillæ eius ſororis, vti ego exiſtimo amitam. Apud vetuſtum annalium auctorem comperio Mathildem vocatam: & matrem fuiſſe Vicecomitis Toarzenſis: & Ramiro canonicis inſtitutis a Pont. Max. ſoluto eam in matrimonium collocatam: quod confirmare liquido haud poſſum.

Nauarræ regnum ab Aragoniæ Regum ditione, quorum in poreſtate fuerat, diſiungitur. Sanctij enim Roſæ Pompelonenſis Epiſcopi, & Latronis Innici velæ filij, Guilielmi Aznaris Oteiciæ, Simonis Aznarij Torreſij, & aliorum procerum conſilio Garciæ Ramiri Infantis filio, & Cidi nepoti Regnum deferunt: quem Montione Guilielmus Aznarius, & Fortunonius Innici filius Lehetius in Nauarram deduxerant: & Pompelone Regijs inſignibus decoratur.

Decembri menſe Alfonſus Caſtellæ Rex, cum cis Hiberum amnem ditionum, & ciuitatum omnium eſſet potitus, Raimundo Barcinonenſi affini, Ermengaudo Vrgellitano, Alfonſo Iordane Toloſate, & Fuxenſi, Palliarienſi, Conuenate, & Ruderico Gonzaluio Comitibus, & Guilielmo Montis peſulani domino aſſectatoribus, regioque comitatu, vti iuſtus, & legitimus Rex Cæſarauguſtam ouans introijt. Ramirus Cæſarauguſtano regno exactus, ad montoſa regna, & eos, qui iure iurando fidem fecerant, ſe recipit.

Garcias Cæſarauguſtanus Epiſcopus in Eccleſia Beatæ Mariæ Con-

AERA NAT. CHR. uentui canonicorum ſæcularium præſidet.

MCLXXIII. MCXXXV. Cum omnia infida, atque inimica noſtris eſſent, nec ita multo poſt Ramirus in Suprarbienſem regionem ſe recepiſſet, Moncluſi arce, Februario menſe Aragoniæ, Suprarbij, & Ripacurciæ ditionibus ſe regnare conteſtatur: vt pacto conuento Cæſaraugustano regno ceſsiſſe præ ſe ferat. Garciam Ramirium Nauarræ Regem ſubditicium, ideſt, vt illa ætas conſueuit, vaſſallum nuncupat.

Caſtellæ Rex Aragoniæ, & Cæſaraugustani populi Regem ſe per vulgari, atque edi imperat: atque ea tempeſtate Legione imperatorijs inſignibus decoratus ſollemnia imperij capeſsit: & Auguſtæ maieſtatis cognomentum, quaſi Hiſpaniarum prouinciarum ſupremum dominatum conſecutus, ſuſcipit.

A. D. V. K. Oct. Pradilliæ oppido ad Hiberum amnem Alfonſus Imperator, & Garcias Nauarræ Rex congrediuntur. Cum Nauarrus fidelitatis iura Imperatori obſtrinxiſſet, ac ſe illius dominationi deuinxiſſet, & Imperator ſtatuiſſet incepto abſiſtere, Cæſaraugustano regno ab Imperatore donatur. Ramirum bello perſequi ſtatuunt. Adfuit eo in congreſſu Berengaria Regina. Proceres Aragonij Caxal, Ferricius Oſcenſis, & Petrus Atareſius earum controuerſiarum arbitri iudices dati: & ex Nauarræ regno Latro, Gulielmus Aznarius Oteicia, & Simon Aznarius Torreſius alienigenã Regem pethorreſcentes, cum ad Vadum Longũ, id vico nomen eſt, conueniſſent, id ſubſidium contra maiorem vim cõparauere, vti Garciam, & Ramirum inter ſe diſsidentes ad colloquium deducerent. Pompelone congreſsi, regna ijs regionibus terminauere: quibus Sanctius Maior definierat. Ramirus Garciam, quoad viuat, ea regione, quæ Roncaualle Biozalem vſque continetur, donat: adiungitq; oppida Alaſos, Quadreitam, & Valterram. Cum officia ſua, quæ fuerant, omnia præſtitiſſe viderentur, Ramirus occultas inſidias indicio Innici Aiuarij veritus, quas ab inimico Rege paratas delatum eſt, cum Pompelone commutata perſona noctu, ne captus, & comprehenſus teneretur Caxale, Ferricio, & Petro Atareſio Comitibus aufugiſſet, in eodem diſsidio Reges manſere. Latronem Innici Velæ filium Comitis titulo, atque honore decorat.

MCLXXIV. MCXXXVI. Crudele, & inauditum facinus a Rege, & monacho, & ſacerdote, & qui clandeſtinis conſilijs, & pæne precario in puſilli regni poſſeſsionem veniſſet, conſciſcitur. Nam ſiue ludibrio, & deſpectui ſe omnibus eſſe videns illuſtre exemplum edi voluit, ſiue maior procerum pars ab eo defeciſſet, & ea lege obſides traditi eſſent, vt capite luerent, ſi pactis non ſtaretur, in omnem ferme nobilitatem ſæuijt. In xv. enim primarios proceres, quorum peruulgata ſunt nomina, ſummo iure agens, Oſcæ adeo crudeliter exarſit, vt capitis omnes cõdemnarit: & præſenti morte, aut ſuæ, aut alienæ perfidiæ pœnas dependerint. Vetus rerum Aragonenſium auctor memoriæ prodit, conſilio Abbatis S. Pontij Tomerienſis ad id faciendum facinus prorupiſſe. Nam cum plura oppida, atq; arces proceribus regni condonaſſet, & contempti, & abiecti regni nomen illis eſſet, ſummaque eorum diſſenſione, atque audacia regni partes labefactarentur, & Abbatem Tomerienſem regnandi inſolens conſuluiſſet, homo verſutus, & veterator ad exemplum Thraſibuli Mileſij Periandro Corinthi tyranno propoſitum, & a Tarquinio vltimo populi Romani Rege repetitum deuenit.

Nullo

Nullo namq; reſponſo nuntio reddito, hortulū ingreſſus, prægrandia, & AERA. NAT. CHR.
luxurioſa proceritate diffluentia caulium cacumina decuſsit: vti ea imagi M.CLXXIV. MCXXXVI.
ne admonitus Ramirus regnare diſceret: & in eos, a quibus ſe contēptum
videret, regio iure animaduerteret: ac deſertores merita pœna afficeret.
In XV. regni proceres crudeliter animaduerſum, & quinq; primarios ex
eadem gente viros, vltimo ſupplicio punitos memorant: ex quibus diuer
ſæ Lunarum familiæ in primis amplæ, & illuſtres diſtinguntur. Eos apud
vetuſtum auctorem cōperio Bachallę filios, & nepotes fuiſſe Lupum Fer
rencium, Rudericū Simeniū, Petrum Martinium, Ferdinandū, & Gome
tium Lunas. Reliquos cōmemorāt Ferriciū Lizanam, Petrum Verguam,
Egidium Atroſsiliū, Petrum Corneliū, Garciam Pinnam, Raimundū Fo
cium, Petrū Lueſiam, Michaelem Azlōriū, & Sanctium Fontouam: viros
genere, atq; auctoritate præſtantes. Ne rem eam futilem, aut eius vanum
auctorem arbitremur, qui primus ſcripto prodiderit, vetuſtæ tabulæ effi
ciunt: quibus teſtatum cōperio Ramirum Regem apud generū conqueſtū
fuiſſe, ſe a proceribus contemptum, & deluſum: & poſteris traditur hoc
ipſo anno obſides vltimo ſupplicio Oſcæ affectos fuiſſe. Nam quæ vulgo
feruntur, Ramirum adeo rebus gerendis ineptum, & quodāmodo ſtolidū
fuiſſe: vt cum hoſtibus decertaturus clypeo, & haſta præpeditus, habenas
mordicus tenens, equum moderaretur, ac ſuſtineret, ineptijs pæne anili
bus ſimilia videntur ijs, qui nouere illius ætatis viris, qui ſacris præficiebā
tur, quos domeſticis inſultibus hoſtiū quotidie occurrere erat neceſſe, nul
los potiores duces habitos: inſigneſq; ante milites, quam antiſtes fuiſſe: ne
dum Reges: regumq; filios: qui iam inde ab incunabulis bellis imbuti, at
que aſſueti erant. Iidem cōmenticię rei fidem adhibere cogūt, qui memo
rant, cum Ramirus Oſcam conuentum indixiſſet, ſuos cōuentos voluiſſe,
quod cymbalum fundere vellet tam late, plenumq; ſonans, vt totius re
gni cymbalum haberetur: atq; in eam procerum carnificinam fuiſſe pro
greſſum: quæ per Hiſpaniæ regiones, haud inanes ſonos effuderit.

Cum is rerum ſtatus eſſet, vt Ramirus Rex inſtituto potius priſtino, & anteactæ vitæ aſſentiri, quam præſentibus regni tumultibus conuenire poſſet, turbatis rebus, tempori ſuccumbendum ratus, Raimundo Barcinonenſi Alfonſi Caſtellæ Regis affini pacis auctore, & Caxali internuntio Alfonſo Regi ſe, ſuaque tradit. Paciſcuntur, vti Ramirus tamquam Alfonſi ſubditicius vrbes, oppida, arceſq; omnes, quæ Alfonſo cis Hiberum tradita fuerant, honorario iure teneat, atque poſsideat. Alanonæ, ad Hiberi amnis ripas XVI. M. P. ſupra Cæſarauguſtam, ad colloquiū ſacro D. Bartholomæi die congreſsi Alfonſus Cæſarauguſtanum regnum Regi Ramiro tradit: atque noſter Cæſarauguſtani ſe regni compotem, Alfonſus vero Imperator Legione, Toleti, Soriæ, Calataiubij, & illo ipſo Alanonæ oppido regnare publicis monumentis teſtantur. Vti eæ ratæ, firmæque pactiones eſſent, Petronillam Ramiri F. obſidem Imperator accipit: deliberantque, vti Raimundo in matrimonium collocetur. In ea re tranſigenda Guilielmum Raimundum Cataloniæ Seneſcallum officia, & partes, pro dignitate Barcinonenſis ſuſcepiſſe, magna quod apud Ramirum gratia polleret, proditur.

Cartione Vaccæorum oppido inter Imperatorem Alfonſum, & Barci
nonenſem conuenit: pactioq; fit, vti Cæſarauguſta, Turiaſo, Calataiubiū, MCLXXV. MCXXXVII.

ÆRA NAT. CHR. MCLXXV. MCXXXVII. & Daroca,aliaque oppida quæ cis Hiberum à Caſtellanis præſidijs tenebantur,fidelitatis ſacramento,& honorario iure Barcinonenſi tradantur. Iureiurando Barcinonenſis obſtringitur, ſupremum dominium earum ciuitatum,ac ſummam poteſtatem Imperatori liberam permanſuram. Præterea fœdus iciſſe traduntur,vt vna bellū Garciæ Nauarræ Regi inferant.

Cum Garcias omnes,quæ in Nauarræ partibus erant,copias militares, & quas trans Pyrenæum arceſſierat,collegiſſet, & Imperator præpotenti exercitu eius regni fines eſſet inuaſurus, & in Gallurem , & Cortes oppida ſignis collatis acies vtrimq; cōcurriſſent, Aprilis menſis dominico die, qui octauus celebrationis Reſurrectionis Domini fuit, pugna deſtitere. Nauarri dignitati,& honori Ludouicus Francorum Rex , magno commodandi ſtudio fauet. Garcias excelſi animi princeps Pompelone , Naiaræ, Alauæ, Vizcaiæ,& Guipuzcoæ regionibus dominatur: & cum Margaritam Rotronis Perticarum Comitis F.duxiſſet, Tudelam dotalem tulit.

Non. Iul. Anno XXVIII. regni Ludouici Francorum Regis Raimūdus Barcinonenſis Guilielmo Raimūdo Cataloniæ ſeneſcallo Moncadæ ditionem,qua plures arces,& oppida continebantur , honorario iure condonat:dignam ſcilicet mercedem eorum ſponſalium,quæ eo arbitro, atq; auctore cum Petronilla Ramiri Regis F. fuere depacta. Hinc maxime illuſtres, & ampliſsimæ Moncadarum familiæ fluxere.

A. D. III. Id. Aug. Ramirus Rex Raimundo Barcinonenſi Petronillam F.quam in matrimonium ducat,vna cum regno tradit:eamque regni condicionem,& ſtatum illius conſtituit,quibus Sanctius pater,& Petrus, atq; Alfonſus fratres obtinuerant : liberum nempe : & immunem. Leges, quæ Aragonenſibus promulgatæ fuerant , iuraq; eadem , ac fora integra, ac ſancta permanere ſtatuit:& certos regni fines terminat.

A. D. VI. K. Sept. cum Ramirus Rex Gerpienſi arce deſideret , omnia,quæ inſcio genero,ex quo ei filiam tradiderat,a ſe donata fuerant , reſcindit:& irrita facit.

Menſe Octobri Raimundus Barcinonenſis Cæſarauguſtam , regium dominatum, & principatum adeptus ouans introijt.

Id. Nou. cum cum Ramirus Rex ad vrbem eſſet,edicit,vti ij, qui arces, caſtellaque præſidijs ſuo nomine tenent,a genero obtineant: & eius mandato repræſentent:illi pareant:atque illum obſeruēt. Cum omnia tamen conceſsiſſet , excipit , & genero denuntiatum eſſe voluit, vti regnum ſub dominatu , poteſtate , ac fide ſua obtineat:ſua iuſſa , & vetita rata , atque firma habeat.

Ferunt ijs omnibus collocatis,atque conſtitutis ad priſtinum vitæ inſtitutum,& ſacrorum ritus obeundos ſe retuliſſe:& religionis ſtudia,quæ retenta animo,& totius vitæ cōſtituto ſpatio,tam paruo temporis interuallo intermiſſa fuerant,reuocaſſe:& D.Petri ſacra æde Oſcenſi abditum, regali tamen habitu latuiſſe. Ab vxore diuertiſſe ſimillimum veri apparet: neq; cum longius ætate prouectus fuerit,ad publicas ſe res in poſterū applicuiſſe,pro certo firmare poſſumus. Illud tamen omnibus dignū admiratione videri debet, tam celeri conuerſione rerū peragi hæc potuiſſe: vt vix trium annorū ſpatio decurſo, Ramirus & regnum hereditarium adierit, vxorem duxerit, filiam ex eo matrimonio ſuſceperit, genero nuptui tradiderit , & regni adminiſtratione ceſſerit.

CATA-

CATALONIAE PRINCIPATVS ARAGONIAE REGNO ADIVNGITVR. AERA. NAT. CHR. MCLXXV.MCXXXVII.

Explicatis ordinibus temporum, ad noſtrorum annalium rationem ſa
tis apte, conuenienterque congruit ſeries ea, quæ ex initijs regni Ramiri
Regis eius nominis primi ad hęc tempora ducitur. Nam vt in veteribus re
rum Barcinonēſium cōmentarijs ſcriptum eſt, quorū auctor ea tēpeſtate
eſt commētatus, CIIII. anni, ex quo Ramirus Ramiri auus regnare cœpe
rat, ad hanc Cataloniæ, cum Aragoniæ regno adiunctionē cōnumerātur.

RAIMVNDVS BERENGARIVS ARAGONIAE PRINCEPS COMES BARCIN.

PETRONILLA XI. REGINA ARAG.

Vt ſatis conſtiterit Raimundum Barcinonenſem Principis, non Regis
cognomentum vſurpaſſe, ita confirmare poſſumus Petronillam, quæ re-
gio cognomine ſemper vſa fuit, nūquam ſe ad publicas pacis, aut belli ra-
tiones, ſiue domi, ſeu foris, marito viuente adiunxiſſe. Inſignia vero milita
ria Comitum Barcinonenſium, quæ aureo ſcuto, quattuor tænijs puni-
ceis virgato præfulgent, regijs Aragoniæ inſignibus ex eo prælata fuere:
& Catalonia terra principatus nomen adipiſcitur.

Pōtius Hugo Emporitanus Comes Hugonis F. Raimundo Principi
aduerſus Roccabertinium Vicecomitem conciliata gratia adiungitur. Ca-
ſtra Carmenzonis, & Roccabertini oppidorum delentur: diruunturque.

Oldegarius Tarraconenſis Archiepiſcopus, cuius & illo, & poſteris ſæ
culis ſancta religionis, & pietatis memoria fuit, e vita excedit. Huius ſan-
ctiſsimi viri commemoratio in diuorum numero conſecratur.

Petrus Tarrogia Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Alfonſus Henrici Portugalliæ Comitis F. qui Ducis cognomentū ſu- MCLXXVII. MCXXXIX.
ſceperat, ſummis principibus, & animi magnitudine, & nominis, generiſ-
que ſplendore merito ęquandus, Imperatoris Alfonſi frater, cuius animos
ad regnum capeſſendū Alfonſus Rex auus, & Henricus pater, non modo
exſuſcitant, ſed maiores etiā faciunt, quā ſuis finibus contineri poſſet, cū
regionē, quæ Durio, & Minio fluminibus terminatur, obtineret, ſub im-
perium, poteſtatēq; ſuam magnā Luſitanię partē redigit: & glorioſo præ
liorū exitu ad Vrichium campum hoc anno cum Mauris decertans diui-
na ope victor euadit. Pridie quam ſignis collatis decerneret, regio cogno-
mento ornatur. Princeps maxime dignus, cui ab Eugenio III. P. M. ſancti
tas regia, regaliaque inſignia decernerentur: eaque poſteris repræſenta-
ret: eiuſque nominis memoria ampliſsimis conſecraretur monumentis.

A. D. IX. K. Mart. Carrione Imperator Alfonſus, & Raimūdus Prin MCLXXIIX. MCXL.
ceps eius affinis Garciæ regnū, dirioneſq; omnes inter ſe partiuntur: paci
ſcunturq; vt Maranio, & oppida omnia, quæ Alfonſus Rex Imperatoris
auus cis Hiberū poſſederat, Imperatori tradant. Princeps ea, quæ Garcias
ex Aragoniæ regno receperat, optimo iure, vti Sanctius, & Petrus Reges
obtinuerāt, teneat: reliquorū vero oppidorū Nauarræ, quæ Sāctius, & Pe
trus Reges ab Alfonſo Imperatoris auo honorario iure obtinuerāt, tertia
pars Imperatori cū arce, & oppido Stella attribuitur: reliquæ vero Princi
pi honorario iure cū Pōpelonenſi ciuitate cedūt: ijſdem cōdicionibus, qui
bus Reges Sāctius, & Petrus ab Alfonſo Rege obtinuerāt. Sed virtus egre
gia Garciæ peruicit, ne vllo pactionū, aut conſpirationis genere, vi, frau-

AERA NAT. CHR.
MCLXXIIX. MCXL. deue regno euerteretur. In comitatu Principis adfuere Petrus Atareſius, qui Borgię dominabatur, Artallus Alagon, Bernardus Guilielmus Entenza Aragonij proceres: Catalani vero Raimũdus Folchius Vicecomes Cardonenſis, Guilielmus Raimundus Moncada, & Galcerandus Pinoſius.

A. D. VIIII. K. Nou. Imperator, & Berẽgaria Auguſta, atq; Garcias Rex ad Hiberi ripas inter Calagurrim, & Pharũ congreſſi ſponſalia Sanctij Imperatoris filij, & Blancæ Garciæ filiæ paciſcuntur: Garcia Rege, & Raimundo Principe in priſtina contentione, & diſſidio permanentibus.

MCLXXIX. MCXLI. Chalamera, & Alcolea oppida, ad Cingæ amnis ripas, quæ Mauri præſidijs munierant, ab ijs, quos Princeps propugnandis, & tuendis regni finibus præfecerat, expugnantur.

Guilielmo Hieroſolymitano Patriarcha adnitente, & Raimundo Hoſpitalariorum ordinis magiſtro internuntio, ſuperioris anni Septembri menſe, permiſſu Folchij Hieroſolymorũ Regis, & Andium Comitis cum Aragoniæ Principe, ſuper eo iure, ac ditione depactũ eſt, quam Templi, & Hoſpitalis Hieroſolymitani magiſtri in Aragoniæ regno, ex Imperatoris Alfonſi teſtamento repetunt. A. D. IIII. K. Sept. Hieroſolymis pacta conuenta a Hieroſolymitano Patriarcha rata fiunt.

Ordo, & conuentus Sacerdotũ Regulariũ S. Sepulchri Hieroſolymitani in Aragonia, & Catalonia a Gerardo S. Hieroſolymitani Sepulchri canonico inſtitutus: & Calataiubij bonis prædib⁹, fructuoſiſq; prędijs, & nobiliſſimis poſſeſſionibus fana, cõuentuſq; ditantur. ¶ Societas, & militia ordinis Templariorũ in eiſdẽ ditionibus conſtituitur. Eum ordinem Princeps Montione, & alijs oppidis, atq; arcibus donat: & affluentibus copijs, atq; vectigalibus ditat: haud indignũ tantæ virtuti præmiũ fore ratus. Lõge enim nõ initia modo regni, ſed progreſſus ipſos ea ſuperat cõpenſatio. Sollemni præterea voti religione obſtringitur, ad conciliãdam cum Mauris pacem, numquam operam, niſi Templariorum permiſſu nauaturum.

MCLXXX. MCXLII. Raimundus Princeps Aragonẽſis Darocam oppidũ magnis munitionibus firmat: & Aragoniæ propugnaculum, præſidiumq; regni exteris nationibus opponit: obijcitque. Regio oppido contributa latius excitatur: & certi fines a Principe, terminique conſtituuntur.

MCLXXXI. MCXLIII. A. D. V. K. Dec. cum Princeps Raimundus Gerundæ conuentus ageret, Vidone Cardinali S. R. E. Apoſtolico legato aſſidente, pacta cũ Templarijs conuenta iuriſiurandi ſacramento ſancit: atque confirmat: quæ ab Hadriano IIII. P. M. poſtea ſtabiliũtur. Adſedere conuentui, ſcribendoq; adfuere Bernardus Cæſarauguſtanus, Dodo Oſcenſis, & Guilielmus electus Rotenſis Epiſcopi, Gregorius electus Tarraconenſis Antiſtes, Arnaldus Myr Palliarienſis, Bernardus Conuenarũ, & Petrus Bigeronum Comites: Raimundus Dapifer, Galcerandus Pinoſius, Guilielmus Corbera, Raimundus Tarrogia, Berengarius Agerius, & Raimundus Villademullius. Princeps id iuſiurandum iurar interpoſitis iudicibus, teſtibuſque aliquot Tẽplariorum militiæ primarijs viris Eberardo, Oſtano S. Ordonij, Hugone Borraio, Petro Anticho, & Bernardo Reginollo.

Garcias Nauarræ Rex, cũ Princeps in extremis regni finibus commoraretur, vltro Cæſarauguſtanũ agrum incurſat: egreſſiq; hoſtes repẽtino, tanto tumultu inuaſere fines, vt ad vrbem quoq; terrorẽ pertulerint: late, longeq; omnia depopularentur. Garcias enim dum hæc in hoſtico geruntur, non

tur,non ſolum fœdere,atq; amicitia, aut affinitate,ſed gemina cognatione AERA · NAT. CHR.
Imperatori adiungitur: & mortua Mergellina vxore Rotronis Perticarũ MCLXXXI. MCXLIII.
Comitis F. Vrracã Alfonſi Imperatoris F.vxorẽ ducit:ex Cõtruenda con
cubina & Didaci Aprici ſorore natam. Ex eo matrimonio Garcię Sanctia
F. ſuſcipitur:quæ Petro Molinæ Comiti, Ermeſendę Vicecomitis Narbo
nẽſis F. nubet. Hi vero Aimericũ Narbonẽſem Vicecomitẽ progenuere.

Bernardus Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Cũ acre,& magnũ bellũ Berẽgarius Raimũdus Prouinciæ Comes cum MCLXXXII. MCXLIV.
Raimũdo Baucio, qui Stephaniã Giberti Aimiliani Comitis natu minorẽ
filiã duxerat,gerit,Princeps Raimũdus fratri cũ exercitu ſubſidio acurrit:
& Mõpelleriũ expugnat. Baucius,& eius filij, Bauciorumq; gẽtis familiæ
præpotentes copijs,atque opibus firmæ,& amplæ in terra Gallia, qui il-
luſtres clientelas ſplendidæ prouinciæ ad ſe traduxerant,audacius,exſul-
tant:magnoſque motus,& mutationes cient.

Berengarius Prouinciæ Comes in Melgorienſi portu a prædonibus in-
terficitur. Is Raimundum Berengarium F. heredem dereliquit: ex qua ve
ro coniuge non proditur:quem patruus Princeps ſummis affectum diffi-
cultatibus tuetur,ac ſuſtinet:arceſque omnes,ac præſidia retinet. Prouin-
ciæ Marchionis cognomentum patruus ſuſcipit. ¶ Princeps Raimun-
dus ex Prouincia regreſſus Turiaſonem vrbem recuperat: quam Impera
tor Alfonſus cuiuſdam proceris nomine Portolis fidei commiſerat.

Atho Sanctius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum. MCLXXXIII. MCXLV.

Alfonſus Imperator cũ Raimundo Principe, & Garcia Nauarræ Rege MCLXXXIV. MCXLVI.
ad S. Stephani oppidum ad Durij ripas in Areuacis Nouẽbri menſe con-
greſſus, cũ ad pacis cõdiciones eos acceſſuros ſperaret, indutias fieri curat.

Expeditioni ſacrę Imperator intẽtus magnũ exercitũ cõficit:& auxilia MCLXXXV. MCXLVII.
ribus Nauarræ Regis copijs adiũctis in Bætica cũ Mauris belligerat. Aben
gamia Rex Cordubenſiũ in deditionẽ coactus vrbẽ tradit. Beatia vi expu
gnatur. Almeriã in Baſtetanorũ, & Cõteſtanorũ cõfinijs nobilẽ vrbẽ, & re
gni veluti arcẽ mari impoſitã terra,mariq; oppugnat. Princeps Raimun-
dus claſſe cõparata, maritimi belli partes ſuſtinet, Genuenſiũ claſſe adiun
cta:qui Imperatoris ſtipẽdia meruere, A. D. XVI. K. Nou. admotis ma-
chinis,& irruptione facta, vrbem expugnant: & qua moliti erant aditum
irrupere in arcem. XX. Maurorum M. qui in arcem confugerant, in dedi-
tionem rediguntur:& ampliſsima pecunia redimuntur.

Oliſiponem celeberrimam Luſitaniæ vrbẽ Alfonſus Rex Portugalliæ
XII. K. Nouembris expugnat: ingenti claſſe Germanorum, Anglorũ, &
Flandrẽſiũ ad Portugalliæ litus appulſa. ¶ A. D. XVII. K. Sept. Rami
rus Rex e vita excedit: Oſcæ in D. Petriæde, S. Georgij ſacello ſepelitur.

Raimũdus Princeps bellũ in Ilergaonibus terra,mariq; aduerſus Mau MCLXXXVI. MCXLIIX.
ros gerit:magnaq; ſuorũ cõparata claſſe, & Genuẽſiũ adiũcta Barcinone
A. D. III. K. Iul. oſtio Hiberi aduerſis fluctibus eos portus tenet, qui in
fauces, aditumq; fluminis proijciũtur:& caſtris Dertoſam vrbẽ circũſidet.
Cum milites vrbem vetere fortuna opulentam ſibi ad diripiendum tradi
ſperarent, XL. dierum cum hoſtibus pactæ ſunt induciæ: & in deditio-
nem accipiuntur. Vrbem, arcem, & propugnacula omnia A. D. II. K.
Dec. dedunt. Interfuit huic bello Guilielmus, qui Mompellerij domina-
batur: & virtus enituit egregia Guilielmi Raimundi Moncadæ Catalo-

AERA. NAT. CHR. niæ Seneſcalli:cui a Principe Raimũdo tertia vrbis pars honorario iure eſt
MCLXXXVI. MCXLIIX. attributa:atq; tertia itẽ portio Genuenſi populo cõdonatur. Sedes,& Epi
ſcopalis dignitas inſtaurãt. Ea victoria parta,& recepta vrbe natura,& ſi-
tu in primis nobili, & nauigabili cõmercio per opportuna magnũ Raimũ
di nomẽ in principib⁹ fuit: & Dertoſani Marchionis cognomẽto decorat.
Raimundo Ilergaonenſi bello,& Dertoſanæ obſidioni intento Garcias
Nauarræ Rex bellum in Aragoniam infert:& magna concitatione Thau
ſtum,& Faios in Cauni montis radicibus ſitum oppidum vi expugnat.
MCLXXXVII. MCXLIX. Berengaria Auguſta Alfonſi Hiſpaniarũ Imperatoris vxor, & Raimun
di principis ſoror Februario menſe decedit. Imperator Richam vxorem
ducit: Boleſlai Polonorum Ducis,& Frederici Imperatoris amitæ filiam.
Princeps Raimundus,qui omnem ſui regni conatum in Maurorum per
niciem parauerat, Ilerdam Septembri menſe caſtris circumſidet.
A. D. V. Non. Oct. Princeps Raimundus cum Ilerdam obſidione pre
meret cœnobio D. Chriſtinæ ſummi ſaltus Aſpæ, veteres ſummum Pyre-
næũ appellauere,& peregrinis hoſpitibus prouentus opportunos elargit.
A. D. IX. K. Nou. Ilerda, & Fraga deduntur: illa nobilis, & præpo-
tens vrbs: hæc ſitu natura ſepta,atq; munita:& regia quoq; clade inſignis.
Ilerdã honorario iure,& fidei ſacramento Princeps Ermengaudo Vrgelli
tano Comiti attribuit:poteſtate,& ſupremo dominatu recepto:& ſatis ma
gno equitũ,peditumq; præſidio pręficit:vti hoſtes pręruptis Pratẽſiũ mõ
tibus pręſidẽtes aſsiduis incurſionibus infeſtet. Sedes.& Epiſcopalis digni
tas Ilerdẽſis inſtaurat: & in Guilielmũ Pereſiũ Rotẽſem Epiſcopũ cõfert.
MCLXXXIIX. MCL. Vetuſtis monumentis memoriæ proditur AERA MCLXXXIIX. Ilerdæ
Raimundum Barcinonenſem Comitem, Principẽ Aragoniũ nuptias ſuas
coniunxiſſe:nã Petronilla Ramiri Regis filia infans ei tradita fuerat: quæ
cum iam nubilis eſſet,poſt mortem patris Raimundo Comiti nupſit.
A. D. XI. K. Dec. Garcias Nauarræ Rex Lorcæ Nauarræ vico repen-
tina morte decedit.
MCLXXXIX. MCLI. Garcia Rege vita functo,Imperator fœdere rupto, quod tot affinitatis,
& cognationis vinculis ictũ erat, eius regno imminet. A. D. VI. K. Febr.
Tudileni prope aquas cũ Raimũdo Principe ad colloquiũ congreditur:&
nouorũ fœderũ pactione aduerſus Sanctiũ Garciæ F. cõiungũtur. Denuo
ad regni partitionẽ,quã Carrione cõſtituerãt,deueniũt. Quę neq; Alfonſi
Regis Imperatoris aui,neq; Principis poſſeſsione quæſita fuerant ex Na-
uarræ regno,& Sanctius,& Petrus Aragoniæ Reges obtinuerant,pro rata
portione inter ſe partiuntur:Stella oppido Imperatori,& Põpelone vrbe
Principi addictis. Princeps honorario iure,atq; fidelitatis ſacramento por
tionẽ illã ſibi attribui agnoſcit. Tudelã præterea vrbem, atq; eius fines, ac
ceſq; oẽs,atq; oppida,quæ Garcias Rex cis Hiberũ verſus Caunũ mõtem
poſſederat, æquis partibus diuidunt: eaque excipiunt,quæ Principis iu-
ris,poteſtatis,atque ditionis erant. Regiones etiam,quarum Mauri domi-
nabantur, quas quiſque iure belli repetere,& obtinere poſsit, vt cum Iu-
ſto,& legitimo hoſte res geratur,definiũt. Valẽtia inter Hiſpaniarũ vrbes
celeberrima,& portio Aedetanorũ,& Ilergaonũ a Sucrone amne ad Der
roſani regni fines,Dianiũ pręterea,& Dianiẽſis ager, iiſdẽ finibus, quibus
a Mauris cõtinebãtur,eodẽ honorario fidelitatis iure Principi attribuunt:
quo Sãctius,& Petrus Reges ab Alfonſo Imperatoris auo Nauarræ regnũ
obtinue-

obtinuerant. Murtienſis etiam populi regnum eodem iure Principi con- ARRA NAT. CHR.
tribuitur. Ilorci, & Baream oppida, eorumque fines Imperator recipit: & MCLXXXIX. MCLI.
earum pactionum veluti obſides Alauonam, Riclam, Mariam, & Bellitanam arcem, quæ in ſua poteſtate, ex quo Aragoniæ regnum inuaſerat, attinuerat, opponit. Vt vix credibile ſit, eam illorum temporum fuiſſe malitiā, vt a principe maximo per fidē religio violetur: eiuſque regno inſidiæ tendātur, qui gener fuerat, & filij ſocer. Nā Raimūdus inimicitias hoſtiles deponere, reipublicæ nomine ſuſceptas, quas inſiras, & habere, & gerere decebat, minime poterat: quin totius regni ordinibus permiſſurus eſſet.

Princeps Narbonē contendit: qua in vrbe Trencauellus Biterenſium, & Carcaſonenſium Vicecomes, qui a Principe defecerat, ſe illi Nouembri menſe addicit: & ab eo Carcaſonem, & Rhodam vrbes, & earum arces, atq; ditiones, & Lauracenſem arcem honorario fidelitatis iure retinet: vti Bernardo Athoni condonata fuerant.

Huius anni fine Princeps Raimundus Lupo Valentini populi Regi ſtipendiario, atq; fœdere ſibi adiūcto, cū exercitu aduerſus Mazmutes Mauros eius hoſtes, nimia potentia audacius exultantes proficiſcitur.

Petrus Atareſius Garciæ Infantis F. Sanctij Comitis N. qui certus re- MCXC. MCLII.
gni competitor fuerat, A. D. IX. K. Mart. nullis ſuperſtitibus liberis decedit. Verolæ Cœnobio, quod ipſe D. Bernardi monachis conſtruxerat, ſepelitur. Princeps Thereſiam Caxalem Petri matrem Turiaſone vrbe, & oppido Borgia donat.

A. D. II. Non. Apr. cum Petronilla Regina grauida eſſet, & iam partus appropinquaret, ſucceſsioni, & ſtatui regni proſpiciens, regnum filio, ſi eo partu ederetur, hereditarium relinquit: ea ſcilicet condicione, qua Alfonſus Imperator patruus obtinuerat: liberum nempe, & nullius dominationi deuinctum, neque Caſtellæ Regibus obnoxium. Tradit enim Alfonſum patruum, numquam hereditaria regna, aut bello parta Caſtellæ Regibus accepta tuliſſe: vti Raimundo Principi viro ſuo acciderat: ſed immunia, & libera vindicaſſe. Naſcitur Reginæ filius, qui, quoad pater vixit, Raimundi cognomentum tulit.

Petrus Villabeltranus Cæſarauguſtanus Epiſcopus.	Iohannes Diacius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Montani Pratenſes impendentium montium altitudine, atque aſperi- MCXCI. MCLIII.
tate confiſi, diutius repugnantes a commeatu, & reliquis copijs interclusi Principi deduntur. Arx Siurana edito in loco, & natura, & ſitu munitiſſima expugnatur: omnique ea Coſetanorum regione Mauri exterminātur.

A. D. XVI. K. Apr. Cœnobium Iuncarienſe Ciſtercienſis ordinis, & inſtituti Cæſarauguſtano in territorio ſitū fundatur: quod poſtea in amœnum locum e regione Scatronis oppidi, quod Hiberi amnis ripis adluitur, eſt tranſlatum: & Rotenſe cognominatur.

A. D. IX. K. Sept. Mirabetana arx expugnatur: quam, cum tot ſæculis Mauri aduerſus noſtrorum irruptiones retinuiſſent, & in ea regionis eius incolæ Edetani ſuæ defenſionis præſidia collocaſſent, Princeps Petro Roueiræ Templariorum magiſtro tradit.

Populus, ciuitaſque Genuenſis Dertoſæ vrbis, & territorij partem bello partam XVI. M. nummorum morabetinorum Marroquinorum, quos marinos illa ætas vocare conſueuerat, pretio addictam Principi ve-

num

AERA. NAT. CHR. numdedere: Hērico Guerchio, Martino Moro, Guilielmo Nigro, & Gui-
MCXCI. MCLIII. lielmo Luſio rempublicam adminiſtrantibus. S. Laurentij inſulam Genuenſes excipiunt, ac retinent: ea condicione, qua antea obtinuerant: & vti quotannis feſto natiuitatis domini die eccleſia S. Laurentij tapete decoretur. Ad hæc princeps illis condonat: vt nemo ex Genuenſibus, qui eius ciuitatis loca, a portu Veneris ad Monœci portū incoleret, quoduis vectigal, portoriumve Dertoſæ penderet. Noſtris Dertoſa potitis in Valentinorum fines aditus recluduntur: quæ res Alcanicienſium, & Peniſcolenſium animos vehementius fregit.

Pontius Hugo Emporiarum Comes decedit. Ad Populetum in Coſetanis cænobium D. Mariæ Ciſtercienſis ordinis inſigni, & Regia ædificiorum magnificentia dicatur: & præclaris, excelſis, & ſplendidiſsimis operibus adornatur à poſteris Regibus. Princeps locum conſtruendo cœnobio deſignatum, & terminatos fines A. D. VII. Id. Sept. Sanctio Abbati monaſterij Fontisfrigidi Narbonenſis diœceſis donat: & Gerardus Abbas monachorum conuentui præficitur.

MCXCII. MCLIV. Ludouicus Francorum Rex ſacram D. Iacobi ædem Compoſtellanam inuiſit. Ab Imperatore Alfonſo ſocero, cum Toleti conuentus ageret, magnificentiſsimo apparatu, & ampliſsimis muneribus, exquiſitiſsimiſque honoribus excipitur. Adfuere in maxima illa congreſſus celebritate Princeps Raimundus, Reginæ Francorum auunculus, & Sanctius, & Ferdinandus Reges fratres: quos Imperator pater ad regni dignitatē euexerat. Princeps Ludouicū domum regredientē Iaccam vſque vrbem eſt proſecutus.

A. D. IIII. K. Iul. Ermengaudus Vrgellitanus Comes Petri Anſurij Comitis N. in Caſtella moritur.

MCXCIII. MCLV. Princeps magno comparato exercitu in Galliam Prouinciā inuadit: & Hugoni Baucio, & eius fratribus, qui rebellionem fecerāt, acre bellum infert. Hi eius ditionis dominari contendunt ex priuilegio, quod ab Imperatoribus Conrado, & Frederico Conradi fratris filio Hugoni irrogatum fuerat: quo ditionem omnem à Giberto Comite, & Giſberga Principis auis poſſeſſam conceſſerant. Contendit Hugo eo priuilegio Marcham, & Prouinciæ comitatum contineri. Baucium oppidum, pluresque arces expugnantur. Trencataiarum caſtellum acerrime a noſtris oppugnatum, hibernis tempeſtatibus ingraueſcentibus in rebellione permanet.

Mozarabes Aragonij, Cæſarauguſtani præſertim, & Calataiubienſes ab Imperatore Alfonſo in Zoritam oppidum, ad Celtiberiæ, & Carpetaniæ confinia, iuxta Tagum ſitum, coloni deducuntur.

MCXCIV. MCLVI. Raimundus Princeps Roncaualle potitus Nauarris bellum infert. Garciam Almorauidium primarium ex Nauarris proceribus virum, qui egregiam eo in bello operam nauauerat, Vrrozio, & Ouanis Roncæuallis oppidis donat.

Pacta ad Tudilenias aquas aduerſus Sanctium Nauarræ Regem conuēta a Principe Ilerdæ firmantur. Sponſalia Raimundi Principis filij, & Sāctiæ Imperatoris, & Richæ auguſtæ eius coniugis filiæ ſanciuntur. Imperator, & ſi pacta ea rata habuerat, clandeſtinis tamen conſilijs Sanctij Regis partes fouet.

MCXCV. MCLVII. Princeps Narbonem contendit: vt Hermengardam Almerici Narbonēſis ex ſorore filiam patre vita functo, tueatur: atq; ſuſtineat. Ea ſe, ditionemque

nemq; Narbonẽſem, arceſq; omnes Februario menſe auunculo cõmittit. AERA NAT. CHR.

Alfonſus Imperator, cuius memoriæ felicioris ad poſteros nomen fuit, decedit: eoque vita functo, princeps Raimundus, & Raimundus Berengarius Comes Melgorienſis Berengarij Raimundi prouincię Comitis F. magno procerum comitatu in Carpetaniam proficiſcuntur. MCXCV. MCLVII.

Perrus Monio Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Berengarius Bardaxinus in Ripacurcia terra vir præpotens, atque primarius ſocietati ſe Monaſterij D. Mariæ, & S. Victoriani addicit: poſſeſsioneſque nobiliſsimas, & cariſsimas donat, quæ in Bardaxina valle, & ad S. Mauræ a rapinis, ferro, flammiſque latrocinantium, & graſſantium hominum a ſe armis vindicari conſueuerant. Ab eo Bardaxinorum ſplendida familia eo nunc robore, & his fulta radicibus effluxit.

Februario menſe Naxamiæ Sanctius Caſtellæ Rex, & Princeps Raimũdus eius auunculus ad colloquia congreſsi, cum inter eos, non de finibus, ſed de totius Cæſarauguſtani Regni, cis Hiberum poſſeſsione, quod ab Imperarore Alfonſo Ramiri Regis fratre bello partum fuerat, ſumma impenderet contentio, & iniquis condicionibus ex libero, & iuſto regno ſubditicium, & alienæ fidei obnoxium a ſe conſtitutum fuiſſe Princeps obtẽderet, de ea controuerſia ſtatuunt, atque decidunt: vti vrbes, oppida, atque arces, dicioneſque cis Hiberum omnes Principi, poſteriſque eius addicerẽtur: ſupremũ dominatum Caſtellæ Regibus, vti ſubditicij deferrent. Excipiunr, ne iratis, aur pacatis caſtellæ Regibus arces, caſtellaue tradãtur: ſed fidei ſacramenro obtineantur. Conuentum eſt, cum Caſtellæ Reges diadema ſuſcipiant, feſto celebritatis eius die, ſi Princeps, poſteriq; arceſsiti eſſent, gladium vagina vacuum in pompa præferant: vt ea ſummiſsio index ſit, Caſtellæ Reges ſummam imperij tenere. MCXCVI. MCLIIX.

Princeps e Carperanis regreſſus Nauarræ finibus acre bellum infert. Noſtri Buretam, arceſque aliquot a Nauarris erepras recuperanr: adeoq; hoſtem commouent, vt Sanctius Rex ad colloquium ex ipſis caſtris cum Principe congreſſus ſit: belloque ſibi ſuperſedendum conſtituerint. MCXCVII. MCLIX.

Richam Auguſtam, & Sanctiam nurum Princeps in Aragoniam deducit: eaque cognatione domus Aragonia Frederico Imperatori, & Auſtriæ, & Sueuiæ principibus ſummo neceſsitudinis, & propinquitatis vniculo coniungirur.

Lupus Murtienſis populi Rex, & alij finimi reguli Raimundo Principi tributa quotannis conferunt.

Auguſto menſe Princeps Henrico Angliæ Regi amico, & affinitate cõiuncto aduerſus Raimundũ Toloſatem auxiliares copias mittit. Bellum ambo vna gerunt: & Toloſam oppugnanr.

Henricus Angliæ Rex, & Princeps Raimundus ad Blauiæ caſtellũ congreſsi artioribus fœderum vinculis adiungi cupientes conſtituunt, vti Ricardus Regis Henrici F. Principis filiam in matrimonium ducat. Anglus doti Aquitaniæ Ducatum dicit. His collocatis in Normanniam bellum infert: Princeps vero, & Trencauellus Biterenſis in Toloſatibus belligerãt. MCXCIIX. MCLX.

Ordo ſacræ miliriæ Vclenſis D. Iacobo dicatæ inſtitutus. Princeps Mõtalbanum oppidum, atq; arcem eius ſocietati, atque conuentui dedicat.

Bellum aduerſus Baucienſes in Gallia Prouincia a Principe geritur. Hoſtes ſuis, ſociorũq; viribus ad id certamẽ conſurgunt. Turres, & propugnacula MCXCIX. MCLXI.

ABBA. NAT. CHR. MCXCIX. MCLXI. gnacula Arelatis vrbis a noſtris diruuntur. Trencataiarum caſtellum, rebellium receptaculum, & totius Prouinciæ præſidium noſtris obiectum, machinis Rhodano amne admotis expugnatur, & euertitur. Baucienſes copiæ, atque clientelæ comminuuntur: & diſſipantur.

Frederici Imperatoris legati ad Principem miſſi nuptias Raimundi Berengarij, fratris Principis filij, & Richæ Auguſtæ Caſtellæ Reginæ Frederici conſanguineæ paciſcuntur. Vtrique dominatus, & ditio Prouinciæ honorario fideliratis iure ab Imperatore attribuitur. Statuit, vti ea obtineant condicione, qua maiores a Druentia flumine, ad noſtri maris oras, & Alpium iugis ad Rhodanum poſſederant: iiſdem finibus, quibus terminata fuerant, pacto cum Alfonſo Iordane Toloſate Comite cōuento. Ad hæc adijciuntur cis Druentiam arces: & quæ Auenione obtinuerant. Arelatem præterea vrbem, eodem iure attribuit: receptis eccleſiæ Arelatenſi, & Archiepiſcopo vectigalibus, & poſſeſsionibus, quas intra c. annos obtinuerant. Folcalquerij Comitatus Prouinciæ Comitatui eadem ſubijcitur cōdicione: & qui eius ditionis dominatur, quod Imperatori non paruiſſet, neque eius dicto audiens eſſet, ea deijcitur. Quod Prouincia, & Regnum Arelatenſe in ditione Romani imperij eſſent, tributum XV. Marcharum auri ponderis Colonienſis in ſingulos annos indicitur: eæque vt Imperatori pendantur, paciſcuntur. His cōſtitutis conuentum eſt, vt A. D. K. Aug. proximas Fredericus, & Princeps, & Prouinciæ Comes Taurini in congreſſum, colloquiumque deueniant. Fredericum in Italiam ad ea colloquia proficiſcentem comitantur Conradus electus Archiepiſcopus Maguntinus, Hermānus Fardenſis, Henricus Leodienſis, Vdo Licenſis, Hermannus Hildenechumenſis, & Vuicio Vercellitanus Epiſcopi: Hermannus Abbas Helisfeldenſis, Fredericus Dux Sueuiæ Conradi Regis filius, Conradus Frederici item Imperatoris frater Comes Palatinus Rheni, Ladiſlaus Dux Poloniæ, Vdalricus Dux Bohemiæ, Albertus Saxoniæ Marchio, Otho Palatinus Comes Vvitelinesbachius, Burchardus arcis Magdeburgenſis præfectus, Vlricus Hurningenſis, Guilielmus Monferratenſis Marchio, & Manfredus Vaſti item Marchio. Cum ſumma id temporis in Eccleſia Dei, de Pōtificatu maximo orta eſſet diſſenſio, pactio ea omnis eo ſpectat, vt Alexandrum III. Pont. Max. rite ad ſummi ſacerdotij faſtigium euectum ſacra apoſtolatus ſede Fredericus deturbet: & Octauiano competitori obtemperetur.

MCC. MCLXII. Raimundus Princeps, & Raimundus eius fratris F. Prouinciæ Comes, quod Taurini cum Frederico Imperatore congreſſuri erant, cum claſsis Liguſtinam oram teneret Genuæ commorantur. Princeps in grauē morbum cum iter faciens, incideret, ea ægritudine confectus prope Taurinorum vrbem, S. Dalmatij ſuburbio, Burgum appellant, A. D. VIII. Id. Aug. gloria ingenti naturæ conceſsit: cuius mortis, cum deſiderio principis magni, tum incommoditate temporis, triſtis nuntius fuit. Iuſta funera, quantum militatibus elogijs funus vllum celebrari potuit, decorantur: & Imperator luctu, non minus quam debitis laudibus, memorabilis principis mortem eſt proſecutus.

A. D. XV. K. Sept. Fredericus Prouinciæ, & Folcalquerij ditiones, vrbemque Arelatenſem, priuilegio irrogato, Raimundo Prouinciæ Comiti, poſteriſque eius confirmat. Inſigni, & alte petito procemio vſus teſtatur,

ſtatur,

ſtatur [illegible] ſumm[illegible]am Reginam c[illegible]ſanguineam P[illegible]is eius pa[illegible] at[illegible]re: perpetu[illegible]que[illegible]us vitui[illegible]æ-mi[illegible]ulo[illegible]plo, & [illegible] & in honore [illegible] [illegible]ur Raimund[illegible]m C[illegible]item Barcino-nen[illegible]em [illegible] Impe[illegible]atore [illegible] Prouinc[illegible]æ do na[illegible] A[illegible]æ criminationis oblatæ ſuſpicione heroica vi[illegible].

[illegible] corpus in Cataloniam relatum, in Riuipulli cœno[illegible]pe[illegible]tur.

[illegible] Regina cu[illegible] tutelam fi[illegible] & regni adminiſtrationem ſuſcepi[illegible] ue [illegible] vt [illegible] a Principi voluntas, & teſta-m[illegible] Adtuere[illegible] conuentu Ma[illegible] Tu-ria[illegible] & [illegible]ru C[illegible]au[illegible]ſtanu[illegible]pi: Arnaldus Myro Pal-liarien[illegible] Comes, Pere[illegible]nus Caſtelli[illegible], Palazinus Alagon, M[illegible]cu[illegible] L[illegible]a [illegible] Lupius L[illegible] Vrrea, Blaſcus Ma-za. [illegible] Ex C[illegible]ia in eum co[illegible]uentum aduenere Berna-rdus [illegible] Archiepiſcopus, Guilielmus Barci[illegible] Petrus Auſ[illegible], Gui[illegible] Gerund[illegible]ſis, Artallus Helo[illegible], Guilielmus Pe[illegible], & [illegible] Cata[illegible] Bar[illegible] P[illegible] Gui-lie[illegible] Fol[illegible] V[illegible] C[illegible] cius, Odo, Bernardus Ro[illegible]us, Raimundus Tarrog[illegible] qui Monpelleriæ ditionis dominabatur. Regina conſenſu publico de to-to rerum ſtatu conſultat: vti certiora omnia de ciuitatũ ſtatu ſciſcantur: & rebus compoſitis regni ſucceſsio fundetur. A. D. II. Non. Aug. Princeps Raimundum Berengarium natu maximum ex liberis regni Arago-nij. & Barcinonenſis Comitatus, ditionumque omnium a ſe poſſeſſarum inſtituerat heredem. Cæretaniam terram excipit: quam Petro filio attri-buit [illegible] iure, quo Bernardus Guilielmus obtinuerat. Carcaſonenſem præ[illegible] ditionem, & quam Trencauellus Biteris a ſe fuerat conſecutus; & N[illegible]enſia iura Ermengardæ Vicecomi[illegible]oris filiæ a ſe addicta Petro filio c[illegible]tribuit, ea conditione vt R[illegible]undo fratri ſupremum ea-rum ditionum dominium fid[illegible] a commit-tuntur quoad Petrus n[illegible]a-tur. In Petri demortui loc[illegible] S[illegible] heredem ſup po[illegible] & co[illegible] Raimund[illegible]o pe[illegible] re[illegible]it Dulciæ F[illegible] [illegible]ru[illegible] Reg[illegible]pſit. Filios re[illegible] [illegible] A[illegible] R[illegible]læ, atque præſidi[illegible] [illegible]ellſibi perm[illegible]ſſet, & Le[illegible] Reginæ [illegible]nium duxiſſet ei[illegible]ittit. Petro-il-læ v[illegible]ſtan[illegible]æ, & optimæ fœminæ conſilio cum puero tra[illegible] periti[illegible] a non eſſet [illegible] regni molem æ[illegible] re-rum gubern[illegible] procuratio c[illegible]ſequ[illegible]ur. Cataloniæ rem publicam R[illegible] Prouinciæ Come[illegible]eri[illegible] atque a[illegible]miniſtrat: quoad puer Re-g[illegible] rebus publicis [illegible] poſsit: cui Raimundi nomine d[illegible]to, Alfonſi nomen impoſuitur.

AERA. NAT. CHR. Regina, vt regnum filio ſtabiliat, cum Sanctio Nauarræ Rege XIII. an-
MCC. MCLXII. norum inducias paciſcitur.

Lararum, & Caſtrorum familiæ magnas in Caſtellæ regno turbas mouent. Sanctio Rege Imperatoris F. fato perfuncto, Alfonſum Sanctij F. puerili ætate Manricus Comes, & Aluarus, & Nunnius Pereſius ei' fratres Laraenſes Soriæ aſſeruant: ne Ferdinandus Legionenſis Rex patruus puerum in ſuam deducat poteſtatem: aut gubernaculis regni manus iniiciat.

Cum extitiſſet quidam longa peregrinatione tranſacta, qui in Imperatoris Alfonſi nomen inuaſerat, quod prœlio ad Fragam cõmiſſo, nuſquã comparuiſſe ferebatur, & communi fama, atque ſermone opinio ea percrebuiſſet & clandeſtinis primo cœtibus celebraretur, mox pluribus, aut rerum nouarum cupidine, aut odio præſentium, ad celebritatem nominis erectis, ſummo Reginæ conſilio de medio tollitur. & dementis, & turbulentæ temeritatis pœnas reipublicæ luit.

Petrus Meſſilla Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

MCCI. MCLXIII. A. D. XVIII. K. Iul. Barcinone procerum conſilio, Regina Alfonſo F. qui XII. annum attigerat, Aragoniæ Regni gubernacula tradit. Principis vltimam voluntatem ratam, atque firmam eſſe ſtatuit. In Beſalunenſem Comitatum, & Ripenſem tractum, quibus a viro donata fuerat, ſeceſſit. Regnum filio ad puberem ætatem Reginæ matris animi magnitudine incolume manſit: vt plane eius conſilijs res Aragonia, & paternum, auitumque regnum puero Regi conſtiterit.

ALFONSVS. II. REX XII. ARAGONIAE.

Aragoniæ regni nomine Oſcenſe & Cæſarauguſtanum regnum cenſentur: & regiones omnes, quæ cum in Maurorum ditione eſſent, continentibus finibus bello partæ fuere, Dertoſano, & Valentini regni ditionibus terminantur.

Conuentus a Rege Cæſarauguſtam, in feſtum D. Martini diem indicitur. Iureiurando ſancit, ſe ex ea die, quoad militiæ auctoramentum profiteatur, quemcunque, qui arces, Caſtellaue regia tradere renuerit, regno extorrem, cunctis & honorarijs hereditatibus, & iuribus euerſurum. In eos præterea, qui pacis, aut induciarum iura violarint, maieſtatis lege animaduerſurum, & bonis eos, & honoribus multaturum edicit. Proceres omnes vt id ratum, firmumque maneat, pro virili parte operam daturos ſpondẽt.

Vuifredus Ruſcinonis Comes moritur. Guinardus Comes eius ditioni ſuccedit heres.

Blaſco Romæus aulæ regiæ præfectus.

MCCIII. MCLXV. Octobri menſe Raimundus Prouinciæ Comes, & Raimundus Toloſas, & S. Egidij Comes Belicadri congreſſi, conſiliorum omnium, viriumque locietate, ac fœdere, coniunguntur. Comitatum Folcalquerij, & quæ à Toloſate in poſterum bello parta fuerint, certis conditionibus partiuntur. Ditionem eam excipiunt, quam Comes Delfinas mortis tempore obtinuerat. Paciſcuntur, vti filia Comitis Prouinciæ Toloſatis filio nubat, mediaque Folcalqueriæ, & Melgorienſis ditionis pars dotis nomine aſſignetur, ea portione, quæ in Auenionenſi vrbe Folcalqueriæ ditioni contributa erat.

Gulielmus Deſpugnolus bonaque Catalani equitatus pars, cum Murtienſis regni fines incurriſſent, Id. Oct. cum hoſtibus prœlio congreſsi fundun-

funduntur: cæduntúrque. Equitatus robur, & Guilielmus ductor oc- AERA NAT. CHR.
cumbunt. MCCIV. MCLXVI.

Raimundus Prouinciæ Comes moritur. Vetus rerum Aragonẽſium au
ctor tradit, prœlio cum Nicenſibus commiſſo, ex acie ſaucium elatum, ac
cepti vulneris plaga fuiſſe confectum. Rex illico Marchionis Prouinciæ
cognomentum procerum conſilio ſuſcipit: vti a patre Berengario Raimũ
do fratre fato functo factiratum fuerat: & in Prouinciam proficiſcitur.

A. D. XVI. K. Sept. Arelate Hualgerius Miliarienſis arcem, propu- MCCV. MCLXVII.
gnaculaque Miliarienſia tradit. Proceres Prouinciæ ſe Regi addicũt: quod
Raimundus Toloſas ditiones eas omnes inuadere, & vti ſponſalia filiæ Co
mitis Prouinciæ, ex pacto conuento filio tradantur, ſummopere admiti-
tur. Nuptias præterea Richæ Reginæ ambit. Ea ſpe commotus, magna be-
lli contentione cum Rege dimicat.

Trencauellus Vicecomes Biterenſis a ſuis proditus in æde D. Magda-
lenæ interficitur. Is Carcaſonem vrbem a principe Raimundo honorario
iure fidelitatis obtinuerat. Rex, quod mortuo Petro fratre eam hereditatẽ
adierat, Carcaſonenſem ditionem Rogerio Biterenſi Vicecomiti eadem
fidelitatis condicione tradit.

Iunio menſe. Cæſarauguſtæ priuilegia omnia Eccleſijs, proceribus, & ci
uitatibus, a ſuperioribus principibus irrogata, a Rege ſanciuntur, atque
firmantur.

Sanctius Garceſius S. Eulaliæ Præfectus iuſtitiæ Aragonum.

Magno conatu Rex bellum aduerſus Mauros adornat: iiſque infertur, MCCVI. MCLXVIII.
qui prope ripas Algaſij, Matarraniæ, Lupi, & Calandæ fluminum conſe-
derant: & Ilergaonum, AEdetanorumque regiones incolunt. Caſpe nobi-
le prope Hiberum amnem oppidum, aliquotque caſtella expugnantur.
Alcanicij præſidia, equitatuſque firmantur: & fines ad Martini, & Alham
bræ fluuiorum conualles promouentur.

Pelagius Pereſius Vclenſis magiſter AEdetano, & Ilergaonẽſi ſacro bel MCCVII. MCLXIX.
lo ordines ducit. Petrus Ferdinandius Montalbano præſidio præficitur:
præſidiaque ciuitatibus ijs deducuntur, quæ procul a finibus hoſtium ab
erant: & de regionibus hoſtium depopulandis agitari cœptum.

Rex ſtatam K. Ian. religionem Rotenſi cœnobio pro cultu ſuſcipit: MCCIIX. MCLXX.
ſolenniaque incipientis anni D. Vincentij ſacello ſacris precationibus
celebrat. Ab Guilielmo Pereſio Ilerdenſi, & Rotenſi Epiſcopo, ſacerdo-
tumque collegio impetrat, vt D. Valerij caput, qui Diocletiani Imperato
ris ſæuiente furore, verus Chriſtianæ fidei Antiſtes, & propugnator inui-
ctus mortem pro Chriſto ſæpe appetiuit, Cæſarauguſtani, cuius eccleſiæ
diuinus paſtor, & Pontifex præfuerat, deueheretur: ſacraque ea in æde,
eius præſens numen, atque auxilium ciues venerarentur: atque ſupplices
implorarent. Eius voti religione Rex obſtrictus Rotenſe cœnobium Mon
terogo oppido donat.

S. Iohannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ feſto die Regis, & procerum preci
bus, & eiuſdem Epiſcopi, collegijque conſenſu corpus beati Raimũdi Ro
tenſis Epiſcopi, cuius ſanctitas viui, & mortui diuinitas, cum diuis enim
memoria eius conſecratur, quaſi quoddam lumen eluxit, feſta celebritate
dicatum in locum transfertur.

Iaccam Maria Vicecomes Benebarnenſis aduenit. A. D. II. K. Mai

AERA NAT. CHR.
MCCIIX. MCLXX.

eius ditionis,& terræ Gaſconiæ iura,quarum Petrus Gauarretus pater, &
Gaſto frater obitus tempore potiri fuerant, Regi defert:& fidelitatis ſacra
mento ſuo,poſterûmq; nomine ſancit: neq; in vllá familiá nupturam,ni
Regis permiſſu ſpondet. Rex ſe eam regijs ſubſidijs ſuſtentaturũ pollicet.
Hereditatẽ,& honores, quos Mariæ maiores in Hiſpania a noſtris princi-
pibus obtinuerant,cõfirmat. Bernardus Oloronẽſis,& Guilielmus Laſca
rẽſis Epiſcopi,Beneharnenſeſq; aliquot proceres iureiurando Mariæ pro
miſſa,pactaque firmant:eademque Oloronenſes, Morlanenſes, Aſpen-
ſes,& Orſalenſes populos obſeruaturos,& Gabarretiam,Mancietiam, &
Cadeloniam arces,earum pactionum veluti obſides tradituros pollicẽtur.

Nondum ſopitæ erant inter Caſtellanos,& Aragonios ſimultatũ vete-
res offenſę,& bellum inter Alfonſos Reges Turiaſonis,& Phari finibus re
pente commouetur. Calagurrim cum noſter caſtris circumſediſſet, Gute-
rius Ferdinandius Caſtro,cuius in tutelam Caſtellæ Rex venerat,obuiam
magno comparato exercitu procedens, & Calagurritanis ſubſidio accur-
rens,prœlio noſtros cædit,funditque.

Et ſi bellũ exitioſum à Regibus potentiſsimis ſuſceptũ videbatur,pro-
cerũ tamẽ conſilio ad S. Facundi feſta pace congreſsi ſummis fœderum,&
amicitiæ vinculis coniunguntur. Cæſaraugustã Iunio mẽſe Caſtellæ Rex
contendit:eaque in vrbe pacta conuenta ſanciuntur:obſidibuſque arcibus
firmantur. Iura pacis,& belli aduerſus principes omnes vna conſtituunt:
& Henricum Angliæ Regem excipiunt:eumque vnum obſeruant.

Turiaſone Septẽbri menſe nuptiæ Alfonſi Caſtellæ Regis,& Leonorę
Hẽrici Angliæ Regis F. ſummo apparatu, ornatuq; celebrant. Nouam nu
ptam ex Aquitanis comitãtur Bernardus Archiepus Burdigalenſis, Elias
Agennenſis,& Pictauenſis,Engoliſmenſis,Sanctonenſis, Petrogorius, &
Vaſatẽſis Epi: & cõplures proceres ex Anglia,& Aquitania,& Venetica
regione,quã Britanniam vocant,& Normãnia:quorũ hi ceteris præſtant,
Rodolfus Faya Seneſcallus Aquitaniæ,Elias Comes Petrogorius,Guiliel
mus Vicecomes Caſtri Eraldi,Raimũdus Vicecomes Tartaciẽſis,Bertrã-
dus Vicecomes Baionenſis,Rodolfus Mortinerius,& Ruellus, Vicecomi
tes Caſtellonẽſis, & Bedomẽſis,Folchus Engoliſmẽſis, Amaneus Lebretẽ
ſis, Arnaldus Guilielmi F. Marzanus,Petrus Motta, Thibaldus Cabotus,
Guilielmus Maëngotius,Iaufredus Taunna, & Fulcandus Archiacenſis.

Lupum Murtienſem Regem, qui ſimulatque in Prouinciã Galliã Prin
ceps Raimundus profectus illo arma verterat, ab eo defecerat,& Regi Ca
ſtellæ ſe addixerar,tributum dependere renuentẽ,veterem pactionem ob
ſeruaturũ,& fœderũ iuri pariturum Rex Caſtellæ repromittit: & ſtipen-
dia repreſentaturũ Guilielmi Raimundi Moncadæ, & Guilielmi Iorbæ
procerum arbitratu: qui Principi Raimũdi mandato,ea receperant. Rex,
ſi Maurus pactis ſtetiſſet, Mazmutorum eius rebellium partes deſertu-
rum,neque ẽis auxilia ſubmiſſurum pollicetur.

Petrus Ruizius Azagra a Lupo Maurorum Rege, cui magnis fœderũ,
& amicitiæ vinculis coniunctus erar, Albarrazino vrbe,monroſis locis, &
ſitu pręmunita,& eius ditióne,quę Turiæ,& Tagi ripas attingit,donatur.
Eam vrbem,eiuſque propugnacula firmiſsimis præſidijs tenet:nullo eius
ditionis ſupremo dominio,poteſtateve Regibus Aragoniæ, aur Caſtellæ
recepta:ſeque ſumma confidentia,quod nullius imperio pareret, ſubditi-
cium

AERA. NAT. CHR.
MCCLIX. MCLXX.

cium hominem D. Mariæ Albarrazini appellat. Auctore Hiacintho Cardinali S. R. E. apoſtolico legato, & Epiſcoporum Toletanæ prouinciæ conſilio Epiſcopalis ſedes ea in vrbe conſtituitur: quæ haud longe à Segobrigenſis vetuſtæ ſedis veſtigiorum ruinis diſiungebatur.

Bellum aduerſus Mauros Alhambræ, & Turiæ fluminum continentibus Celtiberûm, & AEdetanorum regionibus geritur. Multa caſtella aut deleta hoſtiliter, aut expugnatis præſidijs integra in Regis poteſtatem venerunt. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes peruentum eſt: & earum finibus in deditionem redactis, arcibus præſidia impoſita. Magnæ inde prædæ actæ ſunt, pecorum, armentorumque. Turolium nobile in primis oppidum Turiæ flumini impoſitum Regi deditur.

Mauri Pratenſes, qui montibus, & ſiluestribus locis diſsipati, eorũ aſperitate freti rebellionem fecerant, cæduntur, atque pelluntur.

MCCIX. MCLXXI.

Guilielmus Aquilonius Roberti Principis F. qui Oldegario, & Bernardo Archiepiſcopis honorario fidelitatis iure Tarraconis vrbis, eiuſque territorij principatum obtinuerat, quinta parte antiſtiti, & eccleſiæ recepta, cum ab Hugone Ceruilionio Archiepiſcopo de principatus ditione, acri contentione diſſideret, A. D. X. K. Mai conſceleratus, & impius Hugonem [illegible].

A. D. V. Id. Aug. cum [illegible] a cælo, & C[illegible] montis iugis imbriũ tempeſtas coorta eſſet, [illegible] flent & cõtinui imbres cãpis omnibus inundaret, ſtrages magna [illegible] a Turiaſonenſi agro eladem intulit. Poſtero die D. Laurentio ſacro a monachis Verolentibus nouum cœnobium a Petro Ataresio conditum incoli cœptum.

Cum profligatũ bellũ eſſet, qua Aragonij regni finibus hoſtes continebantur, & alterius belli fama, & cura exoriretur, quo Valentini regni regiones noſtri perſequerentur, Turoliũ AEdetanorũ regione, incurrendis hoſtium finibus tamquam propugnaculũ, præſidiumque eius prouinciæ à Rege conſtituitur: & veteranos milites, coloniamque eum in locum deduci imperat. Oppida Turoliæ ciuitati contributa Valentiam verſus fines Aragonij imperij ſtatuit. Berengario Entenzæ de more Turolium honorario iure attribuit. Incolis vetuſtum Sepuluegæ Areuacorum oppidi forum a Comitibus Caſtellæ irrogatum ſancit: eaſdemq; leges condit. Victi omnes in ditionem, nomenque Aragonium conceſſere.

Sancius Garceſius S. Vincentij Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

MCCX. MCLXXII.

Extrema cum hieme bellum Rex apparaſſet, & Lupus Murtiẽſis Rex deceſſiſſet, ineunte huius anni vere ſuſcipit. Exercitum Cæſarauguſta Februario [illegible] ſe in expeditionem educere parat.

Menſe Martio Cæſarauguſtæ Guilielmus Moncada fidem ſuam Regi ſe p[illegible] ſpondet, & ſupremi domina[illegible] ius delaturum in Benecharne [illegible] us, quas ſuo, aut liberorum iure aſſequi poſſet. Rex Guilielmo [illegible] in eis ditionibus adipiſcendis opem laturum: & ſub ditionem, [illegible] temque re[illegible] Guilielmum ſuſcipit.

Rex a[illegible] expeditionem paratus, cum exercitum AEdetanorum finibus eduxiſſet, Val[illegible]uam, cum aliquot oppida improuiſo noſtrorum aduentu opprimerentur, circumſidet. Cum ante mœnia Rex caſtris permunitis cõſediſſet, equitatus opimam, & fertilem regionem, quæ varietate fructuum, & amœnitate, & maritima, & mediterranea ab Pyrenæis montibus ad Ga

AERA NAT. CHR. ditanum fretum fama ſui nominis implet, igni ferroque depopulatur. Ci-
MCCX. MCLXXII. uibus ſe Regi addicentibus, vrbs per pactionem integra, atque inuiolata ab omni clade belli manet. Stipendijs exercitui perſolutis, tributa in ſingulos annos pendere pollicentur. Rex in Setabitanum agrum omnem belli molem transfert. Vrbem Maio inito menſe oppugnat.

Sanctius Nauarræ Rex, cum copiæ regiæ omnes Aragoniæ, & Rex ipſe in intimam Conteſtanorum regionem penetrauiſſet, adductaque res publica in maximum periculum, & extremum pæne diſcrimen videretur, induti[illegible] iure violato, magno cōparato exercitu Aragoniæ fines incurrit.

Rex pactis cum Mauris inducijs, ac ſolutione tributorum Murtienſiū non impedita, cum de ea re Murtienſium Rex cauiſſet, atque idem obſequium Regibus Aragoniæ ſe præſtaturum ſpopondiſſet, in Aragoniam redit. Catalanorum vexillis dimiſſis, quod Regis Nauarræ auxiliaribus copijs bellum augeretur, militares omnes Aragoniæ manus cogit: & hoſti obuiam procedit. Nauarrus eo cōcurſu cauet, ne prælium ineat: & dimiſſo exercitu præſidia firmat. Noſtri Tudelæ finibus incurſantes, quacunque incedunt, vaſtitatem efficiunt: oppidum arcemque Arguedarum expugnant: præſidium illis, & confinibus oppidis relinquitur.

Petrus Ruizius Azagra bella[illegible] in primis dux, non apud ſuos ſolum, ſed etiam apud exteros clarus, & in omni fortuna pace, belloq; princeps, Albarrazini oppidi, arcium[illegible] potitus, ſingulari, & incredibili virtute præſtans, ſe, ſuaque inuitis Caſtellæ, & Aragoniæ Regibus tuetur: neque vlli eorum aut addicitur aut obtemperat. Reges [illegible] im[illegible], & m[illegible]xi mi, vt eum ditione pellant [illegible]us, caſt[illegible]que [illegible] inter ſe comparant: & fœderum pactione ad[illegible] a priuato homini inferunt. Albarrazinum pact[illegible] e[illegible] con[illegible]oni, & Aragonio regno contribuitur. Reliq[illegible]æ ve[illegible] o[illegible]es, atque opp[illegible]da. Caſtellæ dominatui addicūtur. Præterea aduer[illegible]s Nauarræ Re[illegible] qui Azagræ ſtudet, fœdere quoque vinciuntur. Harum pa[illegible]ionum cauſa Farizani oppidum, atque arcem eorum finium munit[illegible]ſimam Rex Alfonſo Caſtellæ Regi tradit.

Hugo [illegible]poritanus, & Guinardus Ruſcinonenſis Comites dec[illegible]ſſere. Guinard[illegible] Gerardus Comes ſuccedit heres: eoq; fato perfuncto, ea d[illegible]o Regi obuenit.

Bertrandus Melgorienſis Comes Decembri menſe fidelitatis [illegible]to ſe, ditionemque Melgorienſem, atque arcem Regi addici[illegible] magno adiumento Prouinciali bello fuit: quod Rex aduerſus Rai[illegible] Comitem Toloſatem, ſuper eius ditionis iure, atque hereditate gerit.

Petrus Ferdinandius Caſtrenſis Præfectus Iuſti[illegible]iæ Aragonum.

MCCXI. MCLXXIII. A. D. III. Id. Octob. Petronilla Regina Barcinone e vita exce[illegible]it. In æde maxima Barcinonenſi ſepelitur.

Raimundus Folchius Cardonenſi[illegible] Vicecomes ſubita defectione, & alienatione eorum, qui ab eius do[illegible]natu deſ[illegible]uerant, interficitur.

MCCXII. MCLXXIV. Aragoniæ, & Caſtellæ R[illegible]ibus diſi[illegible]ctis, & animo & voluntate diſſidentibus, cum conuentum eſſet, vt Rex Emmanuelis Conſtantinopol[illegible]ni Imperatoris filiam in matrimonium duceret, & M[illegible]mpellerium [illegible]o comitatu deducta eſſet, Rex ad pactas ante[illegible] a patre S[illegible]æ A[illegible] peratoris, & Ric[illegible]æ Auguſtæ [illegible]liæ nuptias deu[illegible]luitur: & Emmanuelis F. Guilielmo, qui Mompellerij dominabatur, nubit.

A.D.

A. D. X V. K. Feb. Cæſaraugustæ ſollennia nuptiarum, quibus Rex Sanctiam Imperatoris Alfonſi, & Richæ Augustæ F. duxerat, magnificentiſsimo apparatu, & gratulatione innumerabilium legationum celebrantur. [illegible]die militaribus inſignibus, & mil[illegible]tiæ ſacramento, aſsidente Hiacintho Cardinali S. R. E. legato, qui [illegible] ſummi apoſtolatus principatum euectus Cæleſtini nomen edidit, auctoratur. ABRA. NAT. CHR. MCCXII. MCLXXIV.

Cum laceſsiti noſtri cauſam belli haberent, aduerſus Sanctium Nauarræ Regem Iulio menſe geritur. Milagrũ oppidũ expu[illegible]natur: diruiturq;.

Simon Artuſella Aulæ Re[illegible]iæ Præfectus.

Aragoniæ, & Caſtellæ Reges, qui Pompelonenſi regno imminent, cum aut ipſi bellum ſemper mouiſſent, aut interuentibus tuliſſent auxilia, aut cauſa armorum eſſent, delectu intentius, quam ad finitima bella habito, duraque conquiſitione cum exercitus conduxiſſent, Nauarræ fines inuadunt: omnia vaſtant, atque diripiunt. Leguinam arcem munitiſsimam vi expugnant. MCCXIII. MCLXXV.

Rex de procerũ ſuorum ſententia Manfredo Marchioni Buſchæ, Mobiliæ Comitis Buſchæ filio Drolam, eiuſque ditionis fines, & ſupra Drolam quidquid Longobardiæ finibus terminatur, honorario fidelitatis iure, atque ſacramento att[illegible] Man[illegible]edus ſe Regi pacis, ac belli iuribus ſubijciens, v[illegible] Prouinci[illegible] C[illegible] ad[illegible]ci[illegible] MCCXIV. MCLXXVI.

A. D. XIII. K. M[illegible] R[illegible] & Rai[illegible]un[illegible] C[illegible]mes in inſula Gernica Taraſconi, & Belicadro inter[illegible]loquia c[illegible] rediuntur. Super eo iure Prouinciæ, quod Toloſas [illegible] ac nupti[illegible]rum filiæ Comitis Prouinciæ nomine, quæ Toloſatis filio Regis permiſſu nuptura erat, ſibi arrogauerat, inter ſe pepigere. Neque de Prouinciæ tantum ditione, & Aimilianenſis Comitatus iure contenderant: ſed Gabaldanã etiam ditionem, & Carladeſiam Toloſas repetit: quarum dominatum filiæ Prouinciæ Comitis, & Richæ Augustæ matri attribui debere Rex contendit. Apud Hugonem Lautredum Templariorũ militiæ magiſtrum compromittunt: arbitris honorarijs adiunctis Raimundo Moncada, & Arnaldo V[illegible]lademulio, qui regia iura tueantur: & Narbonenſi Vicecomite, quæ Toloſatis partes ſibi tuendas ſuſceperat. Deciditur ea contentio; ac Toloſas ius omne Prouinciale a ſe re[illegible] remittit: partitioniſque eius iura a[illegible]noſcit, qua Alfonſus Come[illegible] Tol[illegible]as & Raimundus Berengarius Comes Barcinonenſis Regis auus vſi fue[illegible] recipiuntq; Toloſas Gabaldanam terram, & Rex Com[illegible]tum Mel[illegible] : [illegible]ti ius ſuum quilibet repetere, & lite, atque iudicio perſeq[illegible] p[illegible]. H[illegible]us conc[illegible]æ cauſa Rex ſe [illegible]. M. C. arge[illegible] marchas Toloſati pe[illegible]turu[illegible] po[illegible]der. Dum pecuniæ dies venerit arcem Alberonis, atq; C[illegible] quæ in vtriuſque oſtij Rhodani aditum proiecta eſt, pro pi[illegible]re tr[illegible] Neque Tol[illegible]is [illegible]ius Comitis Prouinciæ filiam ducit: ſed Bea[illegible]icem Trencabel[illegible] Bi[illegible]ere[illegible]s Vicecomitis ſororem in matrimo[illegible]ium ſibi collocat.

Maio menſe, vt in antiquis annalium monumentis inuenimus, Sanctia Regina, viro in Prouincia Gallia pacanda, ac moderanda diſtento, propugnacula, atque arces omne[illegible] Ripacurciæ terræ, in ſuam poteſtatem, ditionemque redigit.

Caſtellæ, atq; Aragoniæ Reges Concham Celtiberũ nobilem vrbem, excelſo, atq; arduo colle ſitam, ad Sucronis ripas obſident. Oppugnãdo, MCCXV. MCLXXVII.

AERA. NAT. CHR.

MCCXV. MCLXXVII. quod neq; commeatus ex montibus inuecti, neque auxilia intromitterentur, & ſubſidia firma, ne qua eruptio fieri poſſet, oppoſuiſſent, ad deditionem ſubegere. Vrbs a Mauris Regi Caſtellæ traditur. Ex ea tempeſtate Aragoniæ regnum liberum, atque immune Regi, poſteriſque, ab eo dominatu, quem Raimundus Princeps Regis pater Sanctio Caſtellæ Regi detulerat, permanſit: atque in ſua poteſtate, ac ditione, & imperio verſantur.

Cum ſuper Molina oppido, ſumma inter Aragoniæ, & Caſtellæ Reges contentio ſuborta eſſet, atque Malricum Larenſem Comitem, vtriq; magna neceſsitudine coniunctum arbitrum delegiſſent, & is ex vtriuſq; regni finibus partes ſubduceret, atque ſubtraheret, vtrumque, ſiue probro ſo, ſiue vrbano iudicio illudens, vrbem, ditionemque eam ſibi adiudicat. Iura, leges, agri, libertas Molinenſibus ciuibus relicta. Malricus, vt Petrus Portugalliæ Comes Dionyſij Regis F. eſt auctor, Hermeſendam Aimerici Vicecomitis Narbonenſis filiam vxorem duxerat: liberoſque ſuſceperat Petrum Molinæ Comitem: & Mofaldam, quæ Alfonſo Portugalliæ Regi nupſerat.

Capta Concha pari ſubinde periculo, gloriæque euentu Rex bellum in Conteſtanis intermiſſum aduerſus Mauros gerit: & Ilorcitanũ agrum incurrit. Octobri menſe Turolium regreditur.

MCCXVI. MCLXXIIX. Comes Alfonſus Siculus Sicilienſem claſſem Guilielmi Siciliæ Regis nomine Regi pollicetur: qui Balearicum aduerſus Mauros bellum parat.

Gerardus Ruſcinonenſis Comes nullis ſuperſtitibus liberis decedit. Rex Perpinianum Iulio menſe contendẽ [illegible] us iureiurando adactis, arcium eius dition[illegible]s po[illegible]tur: & Aragoniæ ſe Regem, Barcinonenſem, & Ruſcinonenſem Comitem, & Marchionem Prouinciæ appellat.

MCCXVII. MCLXXIX. Cum bellum p[illegible]im & Edetanorum & Conteſtanorum regionibus aduerſus Mauros Rex circumferret, Moruedrum oppidum, ad Sagunti veteres mur[illegible] ob[illegible]idet: v[illegible]dum in primis, & arcium propugnaculis, quo ſe regioni[illegible] e[illegible] fuſæ copiæ contulerant, munitiſsimum. Inde Conteſtanorum re[illegible]m incurrens in Bæticam traijcit. Cazolæ cum Caſtellæ Rege A[illegible]greditur. Ne noui fines ſtatuerentur, ſed obſeruarentur veteres [illegible] in expeditionibus aduerſus Mauros, A. D. XIII. K. Apr. e[illegible]o, noui fœderum vinculis adiuncti, paciſcuntur, vti Valentinum regnum, Setabis, Biarium, Dianienſeq; regnum Aragonio cedant: vltra Biarie[illegible]ſem vero ſaltum oppida, atque ditiones Regi Caſtellæ attribuantur. Aduerſus Nauarræ Regem, eius regni pactione fœdera [illegible]cunt. Ea fœdera Regis Caſtellæ nomine ſpondent Petrus Araz[illegible]ri[illegible]s, Gomecius Garcias Regius ſignifer & Tellus Pereſius. Aragonij Regis iuſiurandum ſacramento ſanciunt Sanctius Horta Aulæ Regiæ Præfectus, Artallus Al[illegible]gon regius itidem ſignifer & Cæſarauguſtanus Epiſcopus. Caſtellani Logronium, Nauarretum, Granionem, Virouescam, aliaq; oppida, quæ Nauarrus ad Aucenſe[illegible] ſ[illegible]ue montes obtinuerat, expugnant.

V[illegible]x [illegible]dera iunxe[illegible] a[illegible]t, cum pacta conuenta a Caſtellæ Rege franguntur: & cum Ara[illegible]onio acriter decertat.

Q[illegible]od Caſtellæ [illegible] ex Fari[illegible] inuito Rege retineret, & nomine pacis bel[illegible]um inuolutũ eſſet, & Oſcæ cõuentus agerentur, Berengarius Ilerdenſis Epus, & Montis Aragonij idem Abbas Regis frater, & Raimũdus Mon[illegible] [illegible]cada ad

cadaad Caſtellæ Regē legantur: atq; id oppidū repetunt. Hortantur præ AERA. NAT. CHR.
terea, vt ab inferendo bello Ferdinando Legionenſi Regi patruo deſiſtat: MCCXVII. MCLXXIX.
alioqui ſe bellum repetitis rebus denuntiare teſtantur: indicuntque: atq;
prouocanr. Legionenſis non Aragonij modo Regis auxilia, ſed Portugal-
lenſis, & confinium Maurorum vires, atque arma concitat. Caſtellani fini
bus noſtris excedunt. Fariza Regi in antiquum ſtatum reſtituitur.

Sanctius Horta aulæ Regiæ Præfectus.

Sanctius Tobias Præfectus iuſtitiæ Aragonum.

Rogerius Biterenſis Vicecomes Sauræ filius, qui Trencabello patre vi
ta functo ſumma leuitate Carcaſonem vrbem Raimundo Toloſati tradi-
derat, Regi ſe, ditionemque omnem dedit: atque addixit. Mineruæ præ-
terea arcem rradit.

A. D. IIII. Non. Nou. Rex Carcaſone honorario fidelitatis iure Car
caſonem, & eius ditionis arces, Lauracum, & Lauracenſem tractum,
Rhodam, Linoſum, Saltum, & eius territorij propugnacula, Thermas, &
Mineruæ arcē Rogerio condonat. Si Rogerius nullis ſuperſtitibus liberis
decederet, Rex illi in his ditionibus Raimundum Trencabellum fratrem
eiſdem condicionibus ſubſtituit.

Nouembri menſe noſtri Bilielem arcem Turiæ fluminí impoſitā vi ex
pugnant. Oppida omnia, atq; confinia, quæ Aragoniæ Regū imperio con
tinebantur, & Mauri ad eam diem armis rueri porerāt ab impijs hoſtibus
vindicantur: atq; in eos fines, quibus Rex imperiū protulerar, tractū om-
nem a Pyrenæi iugis Aragoniæ nomine cenſuere: cum regni initio Ara-
gonia terra ram anguſtis finibus contineretur, vt vix XVI. M. P. ab Arago
nis amnis ripis includatur.

Farizæ Martio menſe Rex Alcaniciū militiæ Calatrauenſi, & Martino MCCXIIX. MCLXXX.
Ruizio Azagræ eius ordinis magiſtro donat: ea lege vti eius ordinis viri
aduerſus Mauros regiam militiā obeant: eiuſq; pacem, atq; indutias ob-
ſeruent. Ea res procerū regni Blaſci Romæi, qui Cæſarauguſtæ domina-
tur, Artalli Alagonis, Blaſci Mazæ, Simonis Romæi, Petri Ortizij, Simo
nis Vrreæ, Petri Caſtellitioli, Michaelis S. Crucis, Petri Latronis, Petri
Soſij, Gombaldi Beneuentani, Marci Ferricij, Fortunij Stadæ, Peregrini
Caſtellitioli, Sāctij Hortæ aulæ Regiæ Præfecti cōſilio, ac cōſenſu ſancit.

Rex ad externū bellū profectus, in prouincia Gallia, aduerſus Arnal-
dum Athonem Nemauſenſem Vicecomitem, vniuerſam eam gentem ad
arma conciuit: quod ſupremū eius ciuitatis dominatū, & arciū eius ditio-
nis poteſtatem Regi non deferret: vti maiores Barcinonenſibus Comiti-
bus detulerant: atq; præſtiterant. Is cum reſipuiſſet, Biteris Octobri men
ſe Nemauſum vrbem, & eius ditionis arces Regi tradit.

Sacro reſurrectionis domini die Bertrandus Baucius ex inſidijs, ſcelera MCCXIX. MCLXXXI.
te a ſuis inrerimitur: qui in terra Gallia præpotēs, prouinciali bello Regi
ſe, aduerſus Raimundum Comitem Toloſatem, & S. Egidij addixerat: at-
que in aſſerenda, atque vindicanda ea ditione egregiam operā nauauerat.
Nam cum Alberonenſi in arce Rex eſſet interclusus, fideli, & præſtanti
eius opera ex periculo eſt ereptus: bonāq; eius ditionis partem Regi rradi
derat. Eius vlciſcēdi cauſa, vti ſuppliciū de ſceleratis proditoribus ſumat,
Rex in Prouinciā proficiſcirur. Morullū caſtellū obſidet, atq; expugnat.
Acre bellum aduerſus Toloſatem geritur: pluraque oppida diruuntur.

Tertia

ÆRA. NAT. CHR. Tertia Dertoſæ vrbis pars a Rege Templariorum militiæ, & eius magiſtro condonatur.

MCCXXII. MCLXXXIV. A. D. III. Id. Aug. cum Ermengaudus Vrgellitanus Comes, & Galcerandus Salas eius frater Valentini regni oras, magno comparato equitatu incurriſſent, neq; præda parta, equitum turmas retinere poſſent, diſsipati, & palantes prope Requenam cæſis, profligatiſq; copijs a Chriſtianis interimuntur. Stephania ſoror eorum, Arnaldo Myroni Palliarenſi Comiti nupſit.

MCCXXIII. MCLXXXV. Februario menſe Raimundus Toloſatium Comes pactionem eam firmat, quam Regi in inſula Gernica ſanxerat: adijcitq; bona fide ei præſto adfuturum aduerſus omnes, qui ex ſaltu Clutenſi ad Alpes, & in Cadurcorum, ac Toloſatium regione rebellionem facerent. In proſequẽdo iure, quod ambo in Auenionenſem ditionem obtenderant, fœdere adiunguntur. In eo fœdere ita edicunt, vt Francorum, & Legionenſium Reges, & Folcalquerius Comes nominatim amici excipiantur.

Menſe Aprili Rex, & Ricardus Pictonum Comes Angliæ Regis F. magno propinquitatis vinculo coniuncti Naiaco ad colloquia congrediuntur. Sua aduerſus Toloſatem fœdera icunt. Ricardus id ius, quod in Carcaſonenſem ditionem prætenderat. & in eam regionẽ, quam Rogerius Biterenſis, ac Trencauellus eius frater obtinuerãt, Regi remittit atq; cõdonat.

Alfonſus Portugalliæ Rex, cum ſupra nonageſimum annũ vitam perduxiſſet, ſummam & bellicarum rerum laudem, & regni a ſe fundati gloriam conſecutus A. D. VIII. Id. Dec. e vita excedit.

MCCXXIV. MCLXXXVI. Petrus Ruizius Azagra incredibili animi virtute, ac robore, & laudis gloria concitatus Albarrazinenſem ditionem, inuitis, & repugnantibus Aragoniæ, & Caſtellæ Regibus armis tuetur, ac ſuſtinet: neq; in animum inducit, vt alterutri eorũ, regijſue imperijs, & poteſtatibus pareat: adeoq; ſe in vtramq; partem ſtrenue verſat, vt alterius ope, aduerſus alterum bellum gerat: & vtriuſq, fœderatam potentiam inuicto animo propulſet. Ianuario menſe Agredæ Reges congrediuntur: atq; inter ſe comparant, ne auxilia Azagræ clam, palamue ſubmittantur: neque eum, fratreſue eius recipi patiantur: & Gonzaluum Ruizium Azagram eius fratrem excipiunt, Caſtellæ Regi ſubditicium hominem.

MCCXXV. MCLXXXVII. Februarij mẽſis initio Gaſto Beneharnẽſis Vicecomes Regẽ Oſcæ inuiſit: ſeq;, ac Beneharnẽſem, & Gaſconię ditionẽ Regi fidelitatis ſacramẽto ſubijcit: & ab eo dominatu aliquot oppida excipit, quæ Ricardo Pictonũ Comiti parẽt: qui Henrico patri Angliæ Regi paullo poſt ſuccedit heres.

A. D. VI. Non. Oct. Saladinus Vidone Luſiniano Hieroſolymitano Rege prœlio deuicto, & capto, Sanctæ Hieroſolymorum ciuitatis potitur: nam cum hoſtis rerum omnium præpotens vndique vrgueret, pij circumuenti, cæſiquę ſunt.

Raimundus Caſtellitiolus Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

MCCXXVI. MCLXXXIIX. Oſcæ conuentus a Rege anni initio peraguntur. Sanctij Portugalliæ Regis legati Cæſarauguſtæ Regem conueniunt: vetuſtorumque fœderum, ac pactionum commonent.

Petrus Seſeſius Præfectus iuſtitiæ Aragonum.

MCCXXIIX. MCXC. A. D. VII. Id. Sept. Aragoniæ & Nauarræ Reges Borgię in cõgreſſum, colloquiumq; deueniũt. Fœdera aduerſus Caſtellæ Regem oppidis, atq;

arcibus

arcibus traditis icun[illegible] quæ Petro Ferdinandio Azagræ cōmittenda erant. AERA NAT. CHR.

Mont[illegible]anam Ripacurciæ arcem Rex obſidione ad deditionem cogit: coacti[illegible]que in [illegible] ca mu[illegible] accipere.

Legati Sanctij Portugalliæ, & Alfonſi Legionenſis, & Galleciæ Regum Oſcæ Regem Sanct[illegible] conueniunt. [illegible]dus inter Reges ictum Maio menſe iureiurando ſan[illegible]ere: eo[illegible]que amicitia, ac ſocietate fides deuincitur. Aequo pactionum iure aduerſus Alfonſum Caſtellæ Regem aſtringuntur. MCCXXIX. MCXCI.

Cum Rex Pontium Capretum, aduerſus Ermengaudum Vrgellitanū Comitem, in hereditaria controuerſia enixe iuuiſſet, Comitem ad ſepelli cit. Tarracone Aprili menſe ditionis Ilerdenſis iura, & oppida a Principe Raimundo Comitis patri condonata ſancit atque confirmat. MCCXXX. MCXCII.

Septembri menſe Rex [illegible] Benearne[illegible], qui Bernardi Conuenarum Comi[illegible]ani, Centu[illegible] Bigeronū Comi[illegible] neptem in matrimoniū duxerat, ca[illegible] conſobrina, Comitatū Bigeronum, ditioniq; eius ſuprema iura [illegible] tradit. [illegible]a conditio ac lex conſtituitur, vti Regi integra re[illegible]ntur, ſi Gaſt[illegible]nem nullis ſuperſtitibus liberis decedere contingeret. Vallem præterea A[illegible]anam ſui[illegible] terminis circunſcriptam, quam Garum[illegible]a [illegible] ren[illegible] [illegible]ur, Rex ſibi, poſterisq; [illegible] R[illegible] [illegible] Le[illegible] p[illegible]q; Bigeronum ar[illegible]um, a [illegible] B[illegible] eius, ſiue irati, ſiue pacati ſint, vt [illegible] [illegible].

Rex Oſcæ Martio menſe Caſpe, ad Hiberi amnis ripas [illegible] A[illegible]d[illegible]ta nouum oppidum Hoſpitalis Hieroſolymitani militiæ, & Ermengaudo Aſpæ eius ordinis Magiſtro donat. MCCXXXI. MCXCIII.

A.D. XIIII. K. Apr. Gulielmus Raimūdus Moncada, ſacrilega immanitate efferatus Berengarium Vilademulium Tarraconenſem Antiſtitem interimit. MCCXXXII. MCXCIV.

Sanctius Nauarræ Rex ſumma virtutis præſtantia princeps, qui ſapientis cognomen habuit, Iunio menſe decedit.

Rem Hiſpanam nouus circūſteterat metus totius Mauruſiæ, & Numidæ gentis Bæticam licentius irrūpentis. Iuceffus Mahozem[illegible] [illegible]utus Abdelmon[illegible]s nepos, qui Almohadū Sarracenorū in Africa ductor totius gentis imperium obtinuerat, cum exactis Almoraui[illegible]bus & ad internecionē redactis, expugnata Hiſpali, Bæticæ prouinciæ late, longeq; potiretur, Marianis montibus tranſcenſis in Oretanos, & Carpetan[illegible] bellum piis gentibus infert. Alfonſus Caſtellæ Rex, [illegible] alioqui animi princeps [illegible] ſe plures anno[illegible] ignauiæ, atq; deſidiæ dedi[illegible], & luxu animum infeciſſet, omnibus imminēti[illegible] periculi metu defixis, ſu[illegible] ad tantā belli [illegible] conſurgens, vt hoſtiū impetus ferociāq; cōprimeret, ad Larcuri[illegible] vicū, vrbē opulentā quondā, & nobile[illegible] prælio decertans, A. D. XV. K. Aug. victus, ac profligatus in extremū pæne diſcrimē ſeq; rēq; publicā deduxit. MCCXXXIII. MCXCV.

Hoc anno cœnobium Ciſterſienſis ordinis in Celtiberis Petrinū nuncupatum ſumma loci amœnitate cōſtitui, quo cataractæ fluuium inſigni ſpectaculo excipiunt qui per arduas, exciſaſque rupes inſurgit, a Ferdinando Aragonio Cæſarauguſtano Archiepiſcopo qui ſe ei conuentui ex præfecto Alcanicienſi dicauerat, memoriæ traditur. Fluuius inde Petrinus cognominatus infra Bilbilitanorum aquas in Salonem influit.

Ilerdæ

AERA. NAT. CHR. MCCXXXIV. MCXCVI. Ilerdæ Aprili menſe Rex Gilberto Horallo Templariorum militiæ tranſmarinis in prouincijs Magiſtro,& Pontio R[illegible]do Franciæ, Arn[illegible]aldo Claramontio Galliæ pr[illegible], & aliquot H[illegible]paniarum prouinciarum eius ordinis præfect[illegible], & eorum mili[illegible]ari conuentui Alhambræ & Horreorum caſtella,& C[illegible]arcem, quam Pennam Cidi vocabant, donat.

Cum ſuperiores Re[illegible] ex minimo tenui[illegible] que regno r[illegible] buiſſent, & valens,florenſque reli[illegible] ſſent, Rex in G[illegible]ia Ara[illegible] nomen & vrbibus,& nationibus ingenti gloria propa[illegible]. A. D. VII. K. [illegible] Perpiniani moritur. Petrum ex liberis natu ma[illegible]imum Regni Ar[illegible], Cataloniæ principatus, Ruſcinonenſis,& Pa[illegible] ſtituit:ciuitateſque eas omnes attribuit, quæ B[illegible] fines, & A[illegible] ſaltu continentur. Alfonſum Prouinciæ, Ai[illegible], G[illegible] & Rhodenſi Comitatibus don[illegible]: que id ius [illegible] Mompelleriensis ciuitatis d[illegible]tione obti[illegible]uerat. Ferdinand[illegible] inſtituto D. Bernardi Ciſtercienſi[illegible], in Populeti cœno[illegible], ſepulch[illegible] Regum dicato quod ipſe exædifica[illegible]at.& pa[illegible] fide[illegible] iubet. Quatuor filias ſuſceperat:Co[illegible]ſtan[illegible]iam, qu[illegible]m Emeric[illegible] H[illegible]ariæ Re[illegible]i c[illegible]ocauerat:Leonoram,& Sanctiam, quæ R[illegible] To[illegible]ſanibus comitibus patri, ac filio nupſere:& Dulciam, quæ Xixe[illegible]i cœnobio,ad Canadri flu minis ripas conſtructo inter vi[illegible]ginum cœtus [illegible] ſacris præfuit. Petrum, quoad x x. annum ageret, Sanctiæ Reginæ parenti in tutelam tradit. Ad Populeti ſepelitur.

Peſtis,& fames funeſta calamitoſo hoc anno magnam in Catalonia vaſtitatem efficiunt.

PETRVS. II. REX. XIII. ARAGONVM.

A. D. XVII. K. Iun. C[illegible]ſtæ Petrus,& Regina ma[illegible] exequias funeris Regij proſecu[illegible] plures, exquiſiti que honores additi. I[illegible] ipſo [illegible] Petru[illegible], mores patrios, in[illegible]tutaque maiorum,& i[illegible]ta priuilegia regni ab Imperat[illegible]re A[illegible]nſo, Ra[illegible]iro Rege eius fratre,& Raimundo Principe ſancita atque co[illegible]t.

Septembri menſe Darocam conuentus ind[illegible]:cui Regi[illegible]a Sanctia cũ Petro F. præfuit. Reginæ,& totius conuentus permiſſu, max[illegible] plauſu Petrus regiam hereditatem ad[illegible]: & regale n[illegible] De nuo fora, mores atque priuilegia iureiurando, de more ſanc[illegible]. A[illegible]ere eo in conuentu Raimundus Caſtel[illegible]iolus Cæſarau[illegible]us Gar[illegible] Frentinus Turiaſonenſis, Gombaldus Ilerdenſ[illegible] & Ricard[illegible] Of[illegible] co pi:& ex proceribus Ferdinandus Ru[illegible]zius A[illegible], Gu[illegible] Caſtelliolus aulæ Regiæ Præfectus. Petru[illegible] La[illegible] q[illegible] [illegible]aba tur, Artallus Alagon, Petrus Cornel[illegible], S[illegible] C[illegible] Berengarius Entenza qui Calatatubij domina[illegible], Pe[illegible] S[illegible]us Vrrea, Sim[illegible] Rada,& alij proce[illegible]. F[illegible] Cap[illegible] Hoſ[illegible] ſymata [illegible] A[illegible] [illegible]que ar[illegible] S. P[illegible] e Cala[illegible]dam do nati[illegible] fi[illegible], q[illegible] re[illegible] fuerat.

Rex [illegible] cia & arci[illegible] ac p[illegible] ſuſcip[illegible] pr[illegible]re [illegible] um ſibi libitum erit, partiatur: cum propter ætatem alien[illegible] arbitrij eſſet.

Iuceſſus

Iuceſſus Maurorum Imperator ad perniciem profligatis Larcuritano proelio, ac pæne ad exitium deductis rebus, horribilem belli formidinem, atque impetum in Carpetanos infert. Cum plura caſtella expugnaſſet, pluraque vaſtaſſet, & eam regionem depopulatus eſſet, Toletanique diutius obſidionis damna ſuſtinuiſſent, in Celtiberiam tranſgreſſus Cõcham obſidet. Obſidione omiſſa, depopulata Carpetania, & magna illata calamitate hoſtes finibus noſtris exceſſere. AERA NAT. CHR. MCCXXXIV. MCXCVI.

Rex copias omnes militares Darocæ cogit: vt affecta, & proſtrata republica, cum exercitu ſubſidio accurrat. Ambo Reges pulſis Mauris Carpetanos montes tranſeuntes, bellum Alfonſo Legionenſi Regi inferunt: & Vettones, atque Aſtures incurrunt.

Guilielmus Caſtellitiolus Regiæ aulæ præfectus.

Ermengaudus Vrgellitanus, & Raimundus Rogerius Fuxenſis magna armorum contentione inter ſe decertant. Non Pyrenæi impendentis vaſti ſaltus obſtitere, quo minus Fuxenſis Vrgelletum obſidione premat: vi expugnet: atque diripiat: quorũ etiã factionibus Catalonia bello flagrat. MCCXXXV. MCXCVII.

Simon Cornelius aulæ regiæ præfectus. MCCXXXIIX. MCC.

Initio regni, cum magna inter Regẽ, cuius alioqui mirifica indoles virtutis apparebat, & Reginam parentem & obtrectatio inuidiæ, & maleuolentia coorta eſſet, ſummeque inter ſe diſſiderent, A. D. II. K. Oct. Farizæ cum Caſtellæ Rege ad colloquium perueniunt. Paciſcuntur, vti Regina Farizæ, Embiti, & Epilæ arces filio tradat: quæ cum externi regni finibus propinquæ eſſent, haud leuis cauſa ſuberat, vt inde grauis oriretur ſuſpicio: & inteſtinũ odium cum acri diſſidio exiſteret. Apparebat enim Reginam liberos aditus, atque exitus ex Caſtellanis regionibus cõparauiſſe.

Leonora Regis ſoror Raimundo Toloſati nubit.

Cum Rex pacta cum regina conuenta, fœderaq; ſiue mobilitate, & leuitate animi, ſeu iuuenili licentia, aut prauis conſultoribus inductus, fregiſſet, & rurſus inteſtinis ſeditionibus lacerarentur, interuẽtu Berengarij Entenze, Guilielmi Caſtellitioli, Garciæ Romæi, Guilielmi Cardonæ, Alberti Caſteluellij, Raimundi Vilademulij, Raimuudi Gurbij Templariorum Magiſtri, Simonis Labatæ Magiſtri Hoſpitalariorum Ampoſtæ præfecti, Simonis Cornelij, Garciæ Orticij, Artalli Alagonis, Petri Seſeſij, Michaelis Lueſiæ, Arnaldi Palatini, Arnaldi Foxani Darocæ Nouembri menſe ad colloquium congredientes, obſidibus vltro, citroque datis, fides reconciliationis firmata eſt: & in priſtinam concordiam reducuntur. Iuris iurandi religione proceres ij obſtringuntur, Regem, parentem, vt pareret, obſeruancia, cultuque, & honore reueriturum: neque oppidorum, aut arcium, quæ a Rege viro traditæ illi fuerant, poſſeſsione excluſurum: atque in ea, regio præſidio permanſuram. Arcium earum præfecti Reginæ iuſſu, Regi ſe irato, aut pacato parituros, atque eius imperio obtemperaturos, fidelitatis ſacramento obteſtantur. MCCXXXIX. MCCI.

A. D. XIII. K. Iul. Agramontenſi campo Raimundus Ceruera, ex proceribus Catalanis vir primarius, & Agramontenſis ciuitas armis confligunt. Ceruera cum IIII. M. peditum ordines duceret, & aliquot equitum loricatorum turmis decertaret, ab DCCC. peditibus profligatur: atque deuincitur. MCCXL. MCCII.

K. Nou. monachi inſtituto D. Bernardi deuoti, qui prope Iuncariam,

AERA NAT. CHR. Cæſarauguſtano in agro Cœnobium condiderãt, Rotam, ad Hiberi ripas,
MCCXL. MCCII. e regione Scatronis oppidi, quo ab Alfonſo Rege donati fuerant, emigrãt.

A. D. IIII. Non. Nou. Guilielmus, qui Mompellerij dominabatur, decedit: Maria vnica filia herede relicta.

MCCXLI. MCCIII. A. D. III. K. Mart. Raimundus Rogerius Fuxenſis, Arnaldus Caſtelbonus, & alij eius factionis Catalani proceres ab Ermengaudo Vrgellitano cæduntur: atque ex prœlio ducuntur captiui.

Nondum perfunctum cura Regem rerum ſuarum, aut expeditionis bellicæ aduerſus Mauros, tumultus Gallici fama atrox inuaſit: quod Alfonſus Prouinciæ Comes frater, & Guilielmus Folcalquerius Comes Garſendæ patruus, quam Alfonſus Rege patre adnitente vxorem duxerat, inter ſe magna armorum contentione præliarentur. Guilielmus Rege defuncto, aliquot oppida, atque iura ditionis Garſendæ interuerterat: ad ſeque tranſtulerat. Sanctius Regis patruus, cui Rex ditionem Ruſcinonenſem tradiderat, Alfonſum fratris filium deſerens, Folcalquerij partes fouet: pluresque Franci proceres eas ſuſtinent. Rex in Prouinciam profectus ad foſſas Marianas, Aquas mortuas vocant, indutias fieri contendit: & vti ſe arbitro, & Narbonenſi, & Toloſate proceribus, Epiſcopiſque aliquot adiunctis, res, quæ in diſceptationem vocabantur, conſtitŭerentur, & collocarentur: impetrat. Cum de Siſtarici oppidi, atque arcis ditione controuerſarentur, Rex amborum nomine in manus ſuſcipit. Paciſcuntur, vti Alfonſo, & Garſenda, nullis ſuperſtitibus liberis vita functis, Siſtaricum, Siſtaricique arx Guilielmo cedant. Salinæ, portuſque Taraſconis Alfonſo contribuuntur: & reliqui portus ad Longobardorum fines, amborum ditioni adiudicantur.

Ad Campillum, Suſanum vocabant, quaſi ſuperiorem nomines, Agredæ, & Turiaſonis finibus interiectum vicum, Caſtellæ, & Aragoniæ Reges congreſsi, finium controuerſias componunt: eiſque terminandis arbitros adijciunt. Aragonij Garcias Romæus, & Petrus Seſeſius dati. Communi ſententia Caunum montem aquarum diuortijs Aragoniæ regno attribui edicunt.

MCCXLII. MCCIV. Haud parua expeditio hoc anno a Rege facta eſt: ſi regij apparatus, ſumptuſque ſpectentur: frequentiſsima celebritate, & totius Italiæ clariſsima luce expoſiti. Rex Gallia ex Prouincia ſoluens, claſſe Genuenſem portũ tenet. Nouembri menſe Tiberis oſtio inuectus, ab aliquot Cardinalibus, & Senatore, populoque Romano in vrbem deductus, Innocentium P. M. de more veneratur: & in Vaticano, Pontificijs in ædibus Regi paratur hoſpitiũ. Perendino die præſentationi D. Mariæ dicato, ſummus Pontifex in ædem D. Pancratij traductus Regem ſollemni pompa vrbis regionibus ouantem excipit: atque in ea æde a Petro Portuenſi Epiſcopo ſacro oleo perungitur. Regium diadema capiti Regis ab Innocentio imponitur: atq; regijs inſignibus decoratur. Rex fidelitatis ſacramento ſe Pontifici Maximo, atque ſanctæ Romanæ Eccleſiæ addicit. In Vaticanum reuerſus, in ſacello D. Petri regijs inſignibus depoſitis, & gladio Pontificis manu accepto, militiæ auctoramentum profitetur. Regnum tributarium eccleſiæ conſtituit: & CCL. Mahozemutinorum aureorum nummorum tributum in ſingulos annos, ab Aragoniæ Regibus conferendum indicit: ſumma a ſe propoſita mercede, quod Pontificis manu diadema ſumpſiſſet. Ij numi

a Iuceſſio

AERA. NAT. CHR. MCCXLII. MCCIV.

ſuceſſio Mahozemuto iactati, nuncupatique, qui ſummum in Mauros imperium in Hiſpania obtinuerat, ſinguli ſex ſolidis regalium expendebantur: æſtimabanturque. Pontifex priuilegium irrogat, vt ab Archiepiſcopis Tarraconenſibus coronæ, in poſterum Regibus Cæſarauguſtæ imponantur: modo caueant, ſe id eccleſiæ præſtituros, quod a Rege ſancitum fuerat. Grauiter proceres mox, populiq; conqueruntur: quod ex libero Regno, & ab omni munere ſoluto, Rex ſtipendiarium conſtituerit. Res digna viſa eſt, quæ vti vetuſtis monumentis geſta perhibetur, commemorari debeat. Anno VII Pontificatus domini Innocentij Papæ III Menſe Nouēbri Petrus Rex Aragonum ad Apoſtolicam ſedem acceſsit: vt ab eodē domino Papa militare cingulum, & Regium acciperet diadema. Venit autē per mare cum V. galeis: Applicuit apud Inſulam: inter portū, & Oſtiam: adducens ſecum Archiepiſcopum Arelatenſem, & Præpoſitum Magalonenſem: cum quibus interfuit electus Montis maris: & alij quidam clerici nobiles, & prudentes. Proceres quoque ſecum adduxit Sanctium patruū ſuum: Hugonem de Baucio, Trogelinum de Maſsilia, Arnaldum de Fociano, & alios multos nobiles, & potentes. Miſsis autem ad illum equitaturis Romanis pæne CC, fecit eum apud S. Petrum ad præſentiam ſuam idem dominus Papa venire: mittēs in occurſum ipſius quoſdam Cardinales: Senatorem Vrbis: & multos alios nobiles: & magnates: fecitque illum apud S. Petrū, in domo Canonicorū honorifice hoſpitari. Tertio vero die: in feſto videlicet S. Martini præfatus dominus Papa cum Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus Cardinalibus, Primicerijs, & Cātoribus, Senatore, Iuſtitiarijs, & iudicibus, aduocatis, & ſcriniarijs, multiſque nobilibus, atque populo copioſo ad monaſterium S. Pancratij martyris prope trans Tiberim eſt profectus: ibique præfatum Regem per manus Petri Portuenſis Epiſcopi fecit inungi: quem poſtmodum ipſe manu propria coronauit: largiens ei Regalia inſignia vniuerſa: mantum videlicet, & Colobium, ſceptrum, & pomum, coronam, & mytram: corporale ab eo recipiens iuramentum: cuius tenor eſt talis.

EGO PETRVS REX Aragonum profiteor, & polliceor quod ſemper ero fidelis, & obediens domino Papæ Innocentio: eiuſque Catholicis ſucceſoribus: & Eccleſiæ Romanæ: Regnumque meum in ipſius obedientiā fideliter conſeruabo: defendens fidem Catholicam: & perſequens hæreticam prauitatem: libertatem, & immunitatem eccleſiæ cuſtodiam: & earū iura defendam. In omni terra meæ poteſtati ſubiecta pacem, & iuſtitiam ſeruare ſtudebo: ſic me deus adiuuet: & hæc ſancta euangelia.

Deinde præfatus Rex cum multo laudis præconio, & fauoris applauſu coronatus redijt iuxta dominum Papam: ad Baſilicam S. Petri: ſuper cuius altare ſceptrum, & diadema depoſuit: & de manu eiuſdem domini Papæ militarem enſem accepit: Regnumque ſuum S. Petro Apoſtolorum principi obtulit: illudque ſibi conſtituit cenſuale per priuilegij paginam: quam eidem domino Papæ tradidit ſuper ipſum altare: cuius tenor eſt talis.

Cum corde credam, & ore confitear, quod Romanus Pontifex, qui eſt beati Petri ſucceſſor, vicarius ſit illius, per quem Reges regnant, & Principes principantur, qui dominatur in Regno hominum, & cui voluerit donabit illud: EGO PETRVS Dei gratia Rex Aragonum, Comes Barcinonenſis,

AERA NAT. CHR. MCCXLII. MCCIV.

,, nonenſis, & dominus Montis Peſulani cupiens principaliter poſtea bea-
,, ti Petri, & Apoſtolicæ ſedis protectione muniri, tibi Reuerendiſsime pa-
,, ter, & domine ſumme Pontifex INNOCENTI, & per te Sanctæ Roma-
,, næ eccleſiæ offero regnum meum: illudque tibi, & ſucceſſoribus tuis in
,, perpetuum diuini amoris intuitu, pro remedio animæ meæ, & progeni-
,, torum meorum conſtituo cenſuale: vt annuatim de camera Regis c c l Ma
,, cemutinæ Apoſtolicæ ſedi reddantur: ac ego, ſicut & ſucceſſores mei ſpe-
,, cialiter ei fideles, & obnoxij teneamur: ac lege perpetua ſeruiendum fore
,, decerno: quia ſpero firmiter, & confido, quod tu, & ſucceſſores tui me, ac
,, ſucceſſores meos, & Regnum prædictum auctoritate Apoſtolica defen-
,, detis: præſertim cum ex multo deuotionis affectu, me ad ſedem Apoſtoli-
,, cam accedente, tuis, quaſi beati Petri manibus, in Regem duxeris ſollemni-
,, ter coronandum. Vt autem hæc Regalis conceſsio inuiolabilem obtineat
,, firmitatem, eam de conſilio Procerum Curiæ meæ, præſenti venerabili
,, patre meo Arelatenſi Archiepiſcopo, & Sanctio patruo meo, & Hugone
,, de Baucio, & Arnaldo de Fociano Baronibus meis ſigilli mei feci munimi-
,, ne roborari. Actum Romæ apud S. Petrum anno Dominicæ Incarnatio-
,, nis MCCIV. III Id. Nouembris. Anno Regni mei IIX.

,, His omnibus rite peractis, fecit eum dominus Papa per vrbem ad Ec-
,, cleſiam S. Paulli deduci: vbi galeas inueniens præparatas intrauit: & Apo-
,, ſtolica benedictione ad propria meruit cum proſperitate redire.

,, Super coronatione vero Regum, & Reginarum Aragonum in poſte-
,, rum facienda, tale ſibi priuilegium dominus conceſsit.

,, CVM quanta gloria, & honore, impendijs, & applauſu, regium Ro-
,, mæ, de manu mea in monaſterio B. Pancratij ſuſceperis diadema, poſt-
,, quam per venerabilem fratrem noſtrum Petrum Portuenſem Epiſcopum
,, in Regem te fecimus coronari, tua ſublimitas non ignorat. Vt dilectio-
,, nis autem affectum, quam ad tuam habemus perſonam, per exhibitio-
,, nem operis euidentius monſtraremus, Regalia inſignia vniuerſa, man-
,, tum videlicet, colobium, ſceptrum, & pomum, coronam, & mitram
,, ad opus tuum non minus precioſa, quam ſpecioſa fecimus præparari: &
,, ea liberaliter tibi donauimus: inſignum gratiæ ſpecialis. Tu vero tam-
,, quam princeps, & Catholicus Rex ſuper altare beati Petri Apoſtolorum
,, principis Regnum tuum nobis, & per nos ſedi Apoſtolicæ, cum multo
,, deuotionis affectu, per priuilegij paginam obtuliſti: illud ei conſtituens in
,, perpetuum cenſuale: firmiter promittẽdo, quod iuramentum fidelitatis,
,, & obedientiæ in coronatione tua nobis exhibitum inuiolabiliter obſer-
,, uabis: & ad illud exhibendum, & obſeruandum ſucceſſores tuos obliga-
,, ri volebas. Nos igitur gratiam tuam nobis exhibitam ad ſucceſſores deri-
,, uari volentes, præſentium auctoritate concedimus, vt cum ipſi decreue-
,, rint coronari, coronam a ſede Apoſtolica requirentes, de ſpeciali man-
,, dato per Tarraconenſem Archiepiſcopum apud Cæſarauguſtam ſollem-
,, niter coronentur: præſtita ſuper prædictis idonea cautione. Et quoniam
,, iure ciuili cautum eſt, vt mulieres maritorum honoribus decorentur,
,, præſenti auctoritate concedimus, vt per manus eiuſdem Archiepiſco-
,, pi eis liceat coronari. Nulli ergo &c. Noſtræ conceſsionis &c. Si quis
,, autem &c.

Sollemnibus ſuſcæptæ coronæ Romæ celebratis, Rex in Prouinciam
Galliam

Galliam renauigans, aduerſus Folcalquerium bellum gerit: quod fœdera AERA NAT. CHR.
cum Alfonſo fratre icta neglexiſſet: atque violaſſet: & fratrem captiuum MCCXLII. MCCIV.
contra ius, faſque detinuiſſet: quem Rex in libertatem vindicat.

Cum Alfonſi Caſtellæ, & Legionenſis Reges patrueles fratres, nouo affinitatis vinculo adiungerentur, & Legionenſis Berengariam Caſtellæ Regis F. duxiſſet, vna cum Aragonio Rege Sanctio Nauarræ Regi bellum inferunt. Roncauallem, & Aiuarum expugnant. Cum eas ciuitates Aragonius repeteret, atque ſuæ ditionis, ac iuris eſſe contenderet, noſtris traduntur. Matrimonium poſtea Regis cum Nauarri ſorore paciſcuntur: ſed cum eæ nuptiæ legitimæ eſſe nequirent, quod tertio conſanguinitatis gradu adiungerentur, Innocentius eas tamquam inceſtas dirimi ſancit.

Auguſti menſis Kalendis Rex Iaccam exercitu coacto inijt: magnoque MCCXLIII. MCCV.
comitatu ad colloquia Regis Angli congreditur. Proficentem comitantur Raimundus Roccabertinius Archiepiſcopus Tarraconenſis. Gombaldus Dertoſanus, Garcias Oſcenſis, & Raimundus Cæſarauguſtanus Epiſcopi: Arnaldus Alaſcon aulæ Regiæ præfectus, Innicus Martinius Sobiza, qui Burgiæ dominabatur, Artallus Alagon, Garcia Romęus, cui Rex id temporis oppidum Pratellam, atque arcem tradiderat, Simon Cornelius, Petrus Pomarius, Aſſalitus Gudalis, Adam Alaſcon, Aznarius Pardus, Petrus Alcalanus, Atho Focius, Rudericus Strada, Bernardus Beneuentanus, Petrus Seſeſius, & Simon Lueſia. Oſcæ Nouembris menſis fine, cum Rex large, & effuſe regium patrimonium profunderet, & in ſumptibus effundendis nimius eſſet, ac prodigus, eiuſque benignitas in largiendo eſſet exhauſta: nouum vectigal imponitur: cui monetatici nomen publicani inuenere.

Arnaldus Alaſcon Aulæ regiæ præfectus.

Sanctia Aragoniæ Regina adnitente, ac ſe in vtramque partem ver- MCCXLIV. MCCVI.
ſante Hiſpaniæ Reges, Luſitano dempto, Phari ad colloquium congrediuntur.

Didacus Lupius Lupi Naiarenſis Comitis, qui Viſcaiæ dominabatur, F. acre bellum aduerſus Caſtellæ Regem gerit: quod Legionenſis ab Vrraca Lupia ſorore diuertiſſet. Is, regibus fœdere adiunctis, Valentiam properans, bellum Regi, Aragoniæ finibus infert: quem cum Valetiam Rex incluſiſſet, & ad portas veniſſet, murumque iaculo traieciſſet, & vrbem acerrime oppugnaret, ſuffoſſo equo, ſummum vitæ diſcrimen adit: ex quo ab ipſo Didaco ereptum ferunt.

Cum magna celebritate famæ, Regis egregia virtus in vltimis regionibus percrebruiſſet, & Hieroſolymitani regni vires ſummis difficultatibus affectæ atque afflictæ eſſent, & a Turcis premerentur, Maria Amalrici Hieroſolymitani Regis vxor, eiuſque regni proceres Mariam Amalrici neptem, Conradi Monferratenſis filiam regni heredem Regi collocari ſummopere ſtudent. Ptolemaide, recentior ætas nuncupauerat Acconem, A. D. XI. K. Oct. auia Regina, aſsidentibus Petro presbytero Cardinali tituli S. Marcelli, A. Patriarcha Hieroſolymitano, Petro Cæſarienſi, C. Tyrenſi. A. Nazareno Archiepiſcopis & Acconēſi, & Bethlehemiti Epiſcopis, & S. ſepulchri Priore, & Ioſaphati, & Taboris Abbatibus, atque Hoſpitalis S. Iohannis Magiſtro, iurisiurandi religione obſtri-

 cta ſpondet

AERA NAT. CHR. ſta ſpondet Mariam neptem in A. D. K. Non. ſecundas nupturam: mo-
MCCXLIV. MCCVI. do conuentis Rex ſtaret, & Pontifex Maximus id ratum haberet. Rex ſibi, in matrimonium adiunxerat Mariam, quæ Mompellerij dominabatur, filiam Guilielmi Mompellerienſis, & Mathildis Emmanuelis Conſtantinopolitani filiæ. Nuptijs celebratis Rex Mompellerij dominatus cognomentum ſuſcipit. Cum inſignem probitate, & ſanctitate feminam duxiſſet, & quæ Conſtantinopolitani imperij ius materna hereditate repeteret; Mathildis enim Alexio fratre Andronico interempto, legitimo iure id regnum appetierat, ab vxore pellitum amore flagrans diuertere nititur.

MCCXLV. MCCVII. Cum Rex ſolutis, & vagis amoribus in concubinarum cupidinem, & contubernium ſe transfudiſſet, & connubij diuortium fieri contendens, ſanctiſsimā feminam exturbare niteretur, clam, quaſi cum alia concubiturus, ancillari dolo, furtim Reginæ admittitur. Ea nocte filius concipitur: quem diuino numine Chriſtianæ reipublicæ, & religioni propagandæ genitum, res ab eo geſtæ teſtantur. Mompellerij K. Febr. naſcitur: & ſortito Iacobi nomen inuenit.

Octobri menſe Caſtellæ, & Nauarræ reges in Carpetanis Guadalaiaræ congreſsi, de pactis in quinquennium indutijs, & vt earum iura ſeruarentur, arcibus etiam traditis, Caſtellanus pollicetur, ſe in ea fœdera Aragoniæ Regem deducturū: vt fraterna vnanimitate, aduerſus exultantes Maurorum conatus obuiam eatur. Quamuis magna contentione Aragonius, & Nauarrus diſsident, & Rex Roncauallem, & Burgui arcem Gaſtoni Vicecomiti Beneharnenſi, Bigeronenſi Comiti pro pignore L. M. ſolidorum Morlanenſium tradiderat, quæ belli præcipua cauſa fuerant, ſummo Regis Caſtellæ ſtudio, ea Regum conſpiratio, & concordia ad rem publicam tuendam, Regem ad ſe deduxit.

MCCXLVI. MCCIIX. Conſtantia Regina Regis ſoror, quæ Emerico viro, Hungariæ Rege vita functo, Leopoldi Auſtriæ Ducis ope, principis propinquitatis vinculo Aragoniæ domui adiuncti, ad fratrem reuerſa fuerat, adnitente Sanctia Regina parente, Frederico Siciliæ Regi Cæſarauguſtæ deſpondetur. Hæ nuptiæ ab Innocentio. P. M. Frederici tutore ſanciuntur: qui enixe ſtuduit, vt Fredericus pæne puer, & Siciliæ arces a Marchoaldo, Regina Conſtantia Frederici matre defuncta, oppreſſæ in libertatem vindicarentur. Ad hæc Pontifex, & Regina pactionem fecerant, ſi Fredericus ante matrimonium initum decederet, Siciliæ regnum ab Eccleſia Ferdinando Conſtantiæ fratri, quem pater ſacro ordini dicauerat, deferretur.

Nouēbri mēſe Sāctia Regina, quæ ſe Xixenenſi virginū cœnobio, quæ cultui diuino ſacratę erāt, Hieroſolymitani inſtituti a ſe cōſtructo, addixerat, & eo ritu ſacris initiata fuerat, e vita excedit: & in ea ſacra æde ſepelit.

Ermengaudus Vrgellitanus Comes decedit: eorum principum vltimus, qui a Borello Barcinonenſi Comite virili ſtirpe genus ducebant. Ex Eluira Sobiratenſi Comite vxore Aurembiaxim filiam ſuſceperat. Super eius ditionis hereditate, quæ ampla, & prępotens erat, bellum inter Regem, & Gerardum Caprariam Vicecomitē exoritur. Aurembiaxis, quod mater Eluira verita eſſet, ne a Gerardo ditione ea euerteretur, qui conſobrinus erat, Nam Pontius pater Capraríæ Vicecomes Miraglum Ermengaudi ſororem duxerat, hereditarijs iuribus Regi cedit: atque ea condonat. Aurembiaxim Rex ſub poteſtatem, manumque ſuſcipit.

ſuſcipit. Balaguerium Gerardum includit: eoque obſidione, & acri oppugnatione ad deditionē cōpulſo, totius pæne Vrgellitanę ditionis potitur. ABRA. NAT. CHR.
Alfonſus Prouinciæ Comes Barcinone ſoluens, Conſtantiam Reginam ſororem ad Fredericum maritum Siciliæ Regem, magno prouincialium, & Catalanorum procerum comitatu deducens, in Siciliam Februario menſe appellit. Funeſtæ ex nuptiæ morte Alfonſi, & pluriumque procerum, qui magna vi morbi ingraueſcente Panhormi decedunt, fuere. Ex Garſenda vxore Folcalquerij Comitis nepte Alfonſus filium ſuſceperat Raimundum Berengarium. Is Prouinciæ Galliæ dominabitur. MCCXLVII. MCCIX.

A. D. III. Non. Iun. ad Malienem Aragoniæ, & Nauarræ Reges ad colloquia conueniunt. Rex a Nauarro XX. M. nummorum aureorum, quos ſtorabrinos vocabant, mutuatur: eorumque pignori arces, & oppida Pinæ, Leonis, Pitillæ, & Galluris opponit: adeó in ſumma difficultate ſummaria non Rex modo, ſed ea tempora verſabantur.

Martij menſis exitu Montione Rex militares copias cogit: & in Valentini regni fines inuadit. Duces exercitui præbiti Simon Cornelius, Garcias Romæus, Artallus Alagon, Blaſcus Romæus, Petrus Seſeſius, Atho Focius, Guilielmus Ceruilionius, Guilielmus Peralta, Arnaldus Palazinus, Arnaldus, & Adam Alaſcones, Atorella, Sanctius Antilionius, Guilielmus Moncada, & Guilielmus Raimundi Moncada Cataloniæ Seneſcallus. Adamuzium, Caſtrum fauibium, & Sertella oppida, & eorum arces expugnantur: hæ non Aragonio regno, ſed Valentino contribuuntur: quæ ipſa propinquitate regionum in extremis finibus poſitæ, velut appendices eſſent maioris expeditionis. Vicina caſtella ad deditionis fœdera recepta imperata faciunt. In Adamuziana oppugnatione Atorella qui Quinſti dominabatur, Petri Oticij F. egregiam operam nauauit; eoque ipſo die Rege, & Cæſarauguſtano Epiſcopo præſentibus Petro Montacuto Templariorum magiſtro, & eius ordini ſe addicit, voueretque. In eo bello ex proceribus præſto Regi adfuere Garcias Frontinus Turiaſonenſis Epiſcopus, Garcias Romęus, Simon Cornelius, Michael Lueſia, Simon Aiuarius, Arnaldus Alaſcon, Latro, Aznarius Pardus aulæ Regiæ Præfectus, Atho Focius, Aſſalitus Gudalis, & Petrus Crexelius. MCCXLIIX. MCCX.

A. D. XIII. K. Oct. ad Villam, quam Felicem vocāt, Rex Dertoſam vrbē, & arcem, quæ Azudę cognomen habuit, & eius vrbis propugnacula Petro Montacuto Templariorū Magiſtro, atq; eius militię ordini donat.

Aznarius Pardus Regiæ Aulæ Præfectus.

Bellum ſacrum, quod Hiſpaniarum Reges, & præcipuus eius auctor, & concitator Caſtellæ Rex in vltima rerum deſperatione, aduerſus victorem Maurum moliti ſunt, pro præſenti terrore, ac rerum inſigniter geſtarum laude, & gentis Hiſpanæ robore, ingenti gloriæ fuit. Confirmatis enim partibus, cum omni vi niti cœpiſſent, & Caſtellani exercitus licentia, luxuriaque corrupti, ad ſeueriſsimam militiæ diſciplinam reuocarentur, omniaque reciderentur deliciarum inſtrumenta, quaſi de ſumma reipublicæ in certamen, atque diſcrimen deuenire parant. Pontifex Max. ſacræ expeditionis præſidia, atque noxiarum expiationes indulget: & ſacroſanctæ Crucis prædicatione exteræ nationes, & gentes in vltimas terras pietatis ergo confluunt: præcipuo concionatore, & quo- MCCXLIX. MCCXI.

AERA NAT. CHR. dammodo ſacri belli lituo Ruderico Simenio Toletano Antiſtite.

MCCLXIX. MCCXI. Caſtellæ Rex cum Ferdinando F. Valentini regni fines Setabim vſq; incurrit. Maio menſe in Carperanos regreditur. Ferdinandus illico Luſitanorum Maurorum præſidia Trugilli, & Montancijs firmata oppugnat: & in ipſo belli conatu A. D. II. Id. Octob. decedit: cuius morte vniuerſa Hiſpania in luctu, & ſqualore fuit.

PROELIVM VBEDENSE.

MCCL. MCCXII. Hiſpano robore aduerſus Maurorum vires, qui ex tranſmarinis prouincijs fretum tranſmiſerant, & Bæticis, Conteſtanis, & Luſitanis ſe adiunxerant, maximo prœlio, Mariano in ſaltu, ad Toloſæ conualles Caſtellæ, Aragoniæ, & Nauarræ Reges decertant. Quantis numquam ante alias ſimul copijs hoſtes conueniunt: caſtraque ſaltuoſis, ac ſilueſtribus locis metantur. In comitatu Aragonij Regis ad bellum proficiſcuntur viri fortiſsimi, nobiliſsimique, qui ordines duxerant Garcias Frontinus Tiriaſonenſis, & Berengarius Barcinonenſis Epiſcopi: Sanctius Comes Aragonij Regis patruus, Garcias Romæus, Simon Cornelius, Guilielmus Peralta, Michael Lueſia regius vexillifer, Aznarius Pardus, Nunnius Sanctij Comitis ex Sanctia Nunnia filia Nunnij Comitis Larenſis filius, Lupus Ferrencius Luna, Artallus Focius, Petrus Maza, Atorella, Simon Aiuarius, Rudericus Lizana, Petrus Ahoneſius, Emporiarum Comes Gerardus Capraria, qui Vrgelitani Comitatus hereditatem inuadere conatus fuerat: Raimundus Folchius, Guilielmus Cardona, Guilielmus Ceruera, Berengarius Petramola, Guilielmus Aquilonius Tarraconenſis, & Arnaldus Alaſcon. Aragonius exercitui ductores præficit Garciam Romæum, Simonem Cornelium, Aznarium Pardum, Artallum Focium, Atorellam, & Petrum Mazam. Præterea Petrus Tomichius prodit, penes quem fides ſit, Dalmatio Crexelio Catalano, qui inter omnes ſuæ ætatis duces rei militaris ſcientiam percalluiſſet, cum Reges de dirigendis, & ordine collocandis aciebus, inter ſe diſsiderent, eam curationem, & diſtributionẽ traditam. Primo concurſu, adeo æquis viribus geſta res eſt, ac ſi pares acies vtrimque conflixiſſent: tantaque cæde noſtri prorupere cuneos, turbatis hoſtium ordinibus, vt prœlium deinde illis non conſtiterit: nec fuga explicari ſine ingenti cæde potuerit. Diuinum numen pia arma reſpexiſſe viſum. Nam cum de ſumma rerum eo in prœlio certaretur, facile inclinata res: pulſique hoſtes: capta caſtra: & Mauri a tergo circumuenti: nulla ex Chriſtianorum parte cæde oſtentata. Pugna Lunæ die, A. D. XVII. K. Aug. commiſſa eſt: qua nihil adhuc Hiſpanæ gentes nobilius videre. Nulla enim tam exigua tantas copias proſtraſſe fertur: vt vere, ſicuti Innocentius ſummus Pont. in gratiarum actione teſtatur, Deus Opt. Max. qui ſuperbis reſiſtit, & humilibus, atque demiſsis commodat, antiqua innouando miracula, glorioſam tribuerit victoriam de perfidis gentibus. Inſigni animorum præſentia adfuere Alfonſo magni, & alti animi Principi eo in prœlio Aragoniæ, & Nauarræ Reges: qui ingenti laude bellica opera executi, & pari in munere verſati, ingenti gloria parta, dignos ſe maioribus ſuis præbuere. Summis enim conatibus, haud minore ſua, quam militum virtute, imperato-

peratorijſque artibus, ac muneribus magnam ſibi gloriam, & laudem protulere. Ad c. m. armatorū ex firmo exercitus Maurorum robore interempta memoriæ proditur. Leopoldus Auſtriæ Dux, vt prœlio interesset, in Hiſpaniam contenderat: & regio apparatu a Rege Aragoniæ, magna neceſsitudinis propinquitate ſibi adiuncto excipitur.

ABRA. NAT. CHR.
MCCL. MCCXII.

Diuina victoria parta, præſens certe nnmen pijs gentibus affuit, tot opibus, copijſque vna die profligatis, vt non vinci modo barbarorum pertinacia, & auerti cœperit, ſed eius imperij maieſtas in Hiſpania conciderit, Beatia, & Vbeda in noſtrorum poteſtatem venere. Expugnatæ Vbedæ decoris pars maior ad Lupum Ferencium Lunam defertur, ex Aragonijs proceribus primarium: quod eius milites, qua conſederant, primi in mœnia euaſiſſent: irrupiſſentque.

A. D. VII. Id. Nou. Thauſti Rex Conſtantiam F. ex concubina genitam Guilielmo Raimundo Moncadæ Cataloniæ Seneſcallo, ex proceribus primario viro, deſpondet. Illo ipſo tempore Rex diuortij cauſam maxime vrguet.

Interim illa calamitas accidit apud Regem reipublicæ: cum Reginam eximia ſanctitate feminam connubio euertere nititur: exegitque. In cauſa matrimonij, quæ diutius agitata fuerat, hæc Regem intendiſſe comperio: Hugone Tarrogia Regis conſanguineo apud Pont. Max. connubium conuellente. Matrimonium Regi ſuſpectum eſſe, quod Regina maritum alium haberet ſuperſtitem Comitem Conuenarum: cui in Eccleſiæ facie copulata fuerat. Adhæc Regem ſe alteri feminæ commiſcuiſſe, quæ Reginam conſanguinitatis linea contingeret. Neque Regina abnuit patre viuente, ac procurante cum Conuenarum Comite contraxiſſe: ſed id matrimonium maritali fœdere fuiſſe irritum: quod Comes ſibi eſſet conſanguinitate pariter, & affinitate coniunctus: & cum id matrimonium contraxerat, duas haberet vxores: G. filiam A. Barcæ, & Comitis Bigeronum filiam: quæ Reginæ conſanguinitate adiuncta erat. Præterea Rex contenderat Conuenarum Comitem conſanguinitatis linea ſe contigiſſe: atque inde aliam affinitatem inter ſe, & Reginam fuiſſe ſubortam. Regina Romam profecta, Pontifex cauſam publico in conſeſſu examinat: & ea cognita ſtatuit: atque huiuſmodi decreto interpoſito legitimum ius conſtituit.

MCCLI. MCCXIII.

Innocentivs Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Kariſsimo in Chri- ,,
ſto filio P. illuſtri Aragonum Regi Sal. & Apoſtolicam ben. Nouit ille, ,,
qui eſt teſtis in Cælo fidelis, cui omne cor patet, & nullū latet ſecretum, ,,
quod in cauſa matrimonij, quæ inter te, & Kariſsimam in Chriſto filiam ,,
Mariam illuſtrem Reginam Aragonum cōiugem tuam, diutius noſcitur ,,
agitata, via regia ſemper inceſsimus: neq; ad dexteram declinauimus, vel ,,
ſiniſtram: quod teſte conſcientia, in cauſis fecimus vniuerſis, quæ ad no- ,,
ſtrum perferuntur examen: cum illius vices, diſponente ipſo, exerceamus ,,
in terris, qui iuſtus, & iuſtitiam diligens, ſine acceptione iudicat perſona- ,,
rum: nec ignoramus legis diuinæ mandatū: quo habere pōdus, & pondus, ,,
menſuram, & menſuram, quorum vtrumq; apud Deum eſt abominabile, ,,
prohibemur: & æqua lance cauſas, & merita penſare præcipimur ſingu- ,,
lorum. Licet igitur inter alios Mundi Principes te, ſicut opera ipſa de- ,,
clarant, amplexemur ſpecialis dilectionis affectu, & ad perſonæ tuæ ho- ,,
norem, ,,

AERA. NAT. CHR. ,, norem, & commodum aſpiremus, vbi tamen ad iudicij peruenitur exa-
MCCLI. MCCXIII. ,, men, in quo nec reſpicere pauperem, nec potentis vultum honorare per-
,, mittimur, nullam tibi, vel alij gratiam facere poſſumus, aut debemus: &
,, maxime vbi agitur de matrimonij ſacramento: quod ante peccatum, in
,, Paradiſo a Domino inſtitutũ, præter propagationis humani generis fru-
,, ctum, illud ineffabile ſacramentum coniunctionis, Chriſti videlicet ad
,, ſanctam Eccleſiam Dei, ad fidelem animam, & ipſius verbi, ad humanam
,, naturam noſcitur figurare: Apoſtolo atteſtante: qui de bono matrimo-
,, nij agens, inquit: Ego autem dico magnum in Chriſto, & Eccleſia ſacra-
,, mentum. Dudum igitur: cum matrimonium contractum inter te, & eam-
,, dem Reginam proponeres te habere ſuſpectum, pro eo, quod eadem fere-
,, batur maritũ alium habere ſuperſtitem, videlicet nobilem virum N. Co-
,, mitem Conuenarum, tuque prius carnaliter mulierem quamdam cogno
,, ueris, Reginam ipſam conſanguinitatis, vt dicebatur, linea contingẽtem:
,, & ſuper hoc conſcientiæ, ac ſaluti tuæ conſuli poſtulares, cauſam bonæ
,, memoriæ Pompilonenſi Epiſcopo, & P. de Caſtronouo, & fratri Rodul-
,, pho monachis Fontis frigidi, qui duo tunc erant Apoſtolicæ Sedis legati,
,, meminimus commiſiſſe: coram quibus, cum lis fuiſſet, ſuper duobus præ-
,, fatis articulis, per partium procuratores legitime conteſtata, nobili viro
,, Hugoni de Turre rubea conſanguineo tuo, tunc matrimoniũ, vt dicitur,
,, accuſante, legatis eiſdem interim ab hac luce ſubtractis, & Pampilonenſi
,, Epiſcopo pro ſuis, & Eccleſiæ ſuæ negotijs apud Sedem Apoſtolicam oc-
,, cupato, cauſam ipſam venerabilibus fratribus noſtris Narbonenſi Archi-
,, epiſcopo, tunc Ciſtercienſi Abbati, ac Vticenſi Apoſtolicæ Sedis lega-
,, tis, & Reginenſi, tunc temporis officio legationis fungenti Epiſcopis du-
,, ximus committendam: ſub ea forma, qua præfato Pampilonenſi, & ſuis
,, coniudicibus fuerat ante commiſſa: nullo in poſterioribus litteris addi-
,, to, vel mutato: vt videlicet ſi appareret legitimus accuſator, cauſam con
,, uocatis partibus audientes, eam, ſi de partium voluntate procederet, fine
,, Canonico terminarent: alioquin geſta omnia fideliter conſcribentes, ea
,, nobis, ſub ſuarum teſtimonio tranſmitterent litterarum: præfigentes
,, partibus terminum competentem: quo per procuratores idoneos noſtro
,, ſe conſpectui præſentarent: iuſtum, Deo auctore, iudicium accepturi.
,, Te igitur, ac eadem Regina, ſicut ex actis intelleximus, perſonaliter in
,, ipſorum iudicum præſentia conſtitutis, proponere curauiſti, quod Regi-
,, na ipſa tibi, de iure ſociari non poterat fœdere maritali: tum quia dicto
,, Comiti Conuenarum adhuc ſuperſtiti fuerat in Eccleſiæ facie matrimo-
,, nialiter copulata: per quod conſtabat, eam tecum contrahere nequiuiſſe:
,, cum ab eodem Comite ſeparata per iudicium Eccleſiæ non fuiſſet. Regi-
,, na vero ibidem fuit abſolute confeſſa; quod re vera, patre ſuo viuente, ac
,, procurante contraxerat cum Comite memorato: ſed adiecit, quod hu-
,, iuſmodi matrimonium de facto contractum fuerat, non de iure: cum
,, idem Comes ſibi eſſet conſanguinitate pariter, & affinitate coniunctus:
,, & inſuper duas haberet vxores: tempore, quo contraxerat cum eadem:
,, ad quæ probanda ſibi dari terminum poſtulauit. Et licet fuerit ex tua
,, parte reſponſum, quod eius, ſuper his, exceptiones recipi non deberent,
,, donec eſſet præfato Comiti, cum quo ſe contraxiſſe confeſſa fuerat, re-
,, ſtituta, nec tu exceptionibus tenebaris huiuſmodi reſpondere, ad vlti-
nium

ABRA. NAT. CHR. MCCLI. MCCXIII.

mum tamen ita fuit, de partium voluntate prouiſum: vt ſcilicet, ſalua ti- „
bi exceptione, ſeu replicatione prædicta, vtriuſque partis probationes, ſu „
per præmiſsis articulis audirentur. Poſtmodum B. Aimerij, quem pro- „
curatorem in negotio conſtitueras memorato, de conſenſu tuo, tria ſe ob- „
tulit probaturum: ſcilicet: matrimonium prius fuiſſe contractum inter „
dictam Reginam, & Comitem Conuenarum: & matrimonium, ſi quod „
fuit, inter eundem Comitem, & G. filiam A. de Barca, fuiſſe iudicio Ec- „
cleſiæ ſeparatum: ante quam cum Regina contraxiſſes eadem: & filiam „
Comitis Bigorræ, vxorem Comitis ante dicti fuiſſe tibi conſanguinita- „
te coniunctam: & ſic terminus fuit partibus aſsignatus: facta promiſsio- „
ne hinc inde, quod alias dilationes non peterẽt, ad proponendum aliud: „
vel probandum. Cumque partes termino conſtituto, in duorum Iudi- „
cum prædictorum præſentia, tertio litteratorie ſuam excuſante abſen- „
tiam, conueniſſent, Regina proponens ſe infirmitate grauatam, teſtes „
ſuos medio tempore producere nequiuiſſe, dilationes alias poſtulauit: „
quas licet dictus procurator tuus aſſereret, ſibi non eſſe vllatenus conce- „
dendas, pactionem factam de non petendis dilationibus allegando, ac ſu- „
per hoc fuiſſet diutius diſputatum, tandem de conſenſu partium con- „
ceſſa fuit, ſub præfata condicione, ſeu pactione dilatio: & terminus aſsi- „
gnatus R. procuratori ſæpe dictæ Reginæ: ac rurſus dilationes alias po- „
ſtularet, dicto procuratore tuo eas ſibi non debere concedi omnimodis „
contendente, Iudices ad Montempeſulanum, vna cum ipſis procuratori- „
bus acceſſerunt: vt ibi præſente Regina negotium tractaretur: vbi cum „
ſuper dandis, vel non dandis dilationibus fuiſſet a partibus diutius litiga- „
tum, tandem dicto procuratore tuo adhibente conſenſum, Iudices ſub „
condicione præmiſſa dilationes alias conceſſerunt: locum, & terminum „
partibus aſsignantes. Porro partibus, præfixo termino, in Iudicum præ- „
ſentia conſtitutis, abſente Regina, eius tamen procuratore præſente, pro- „
curator tuus de nouo propoſuit: quod dictus Comes te conſanguinitatis „
linea contingebat: per hoc inter te, ac Reginam probare aliam affinita- „
tem intendens: ſuper quo, quamquam lis minime conteſtata fuiſſet; & „
conueniſſet, vt dictum eſt, inter partes, quod de nouo proponere aliquid „
non deberent, Iudices tamen teſtes, qui nequaquam iurauerant, niſi ſuper „
illis dumtaxat articulis, ſuper quibus lis fuerat conteſtata, recipere præ- „
ſumpſerunt: ſuper quo, de ipſorum prudentia non poſſumus non mira- „
ri: & ſi procurator tuus coram omnibus multipliciter conatus fuerit de- „
monſtrare: in hoc articulo legitime fuiſſe proceſſum. Demum cum pro- „
bationibus, & allegationibus fuiſſet renuntiatum hinc inde, licet Regina, „
quod non opponeret appellationis obſtaculum iuramento præſtito pro- „
miſiſſet, quia tamen facultas a nobis ſententiam audiendi ſi mallet, eidem „
in litteris noſtris fuerat reſeruata, vti volens beneficio earumdẽ humiliter „
poſtulauit, vt ad nos cauſa remitteretur inſtructa: præfixo partibus ter- „
mino competẽti: cuius petitione, ſicut ius exigebat, admiſſa, dicti Iudices „
acta omnia, pro vt a nobis in mandatis acceperant, ad nos ſub ſigillis ſuis „
fideliter tranſmiſerunt. Cum ergo Regina, & dilectus filius magiſter Co- „
lumbus procurator tuus, vir vtiq; litteratus, prouidus, & fidelis, ac de ſol- „
licita diligẽtia, & diligenti ſollicitudine in eodem negotio habita merito „
cõmendandus, propter hoc ad noſtram præſentiã acceſsiſſent, cauſam in „
conſiſtorio „

AERA NAT. CHR.
MCCLI. MCCXIII.

,, conſiſtorio publico ſollemniter examinauimus: & attente. His igitur,
,, quæ a partibus prudenter, ſubtiliter, ac fideliter, tam ſuper actis in præ-
,, ſentia Iudicum prædictorum, quam coram nobis fuere propoſita, diligen
,, ter auditis, & ſubtili examinatione diſcuſsis, quia nobis conſtitit euiden-
,, ter, quod ſæpe dicta Regina, & Comes Conuenarum prædictus ſe in di-
,, ſtantia tertij, & quarti gradus conſanguinitatis, & affinitatis contingunt,
,, & idem Comes prius in conſpectu Eccleſiæ, cum nobili muliere Beatri-
,, ce contraxerat, a qua non eſt probatum, ipſum Eccleſiæ fuiſſe iudicio ſe-
,, paratum, cum ſuper propoſito affinitatis articulo, nihil legitime proba-
,, tum fuerit contra eam, de communi fratrum noſtrorum cōſilio eamdem
,, ab impetitione tua ſuper his, quæ in iudicium fuere deducta, ſententiali-
,, ter duximus abſoluēdam: eamdem, ex eo nequaquam ream eſſe periurij
,, decernentes: quod cauſam ad nos remitti poſtulauit inſtructam: cum id,
,, ſicut eſt expreſſum ſuperius, in noſtris ſibi fuiſſet litteris reſeruatum,
,, Monemus igitur ſerenitatem tuam, rogamus, & obſecramus in Domino,
,, Celſitudini tuæ nihilominus ex animo conſulentes, quatenus non mole-
,, ſte ſuſtinens, nec admirans, quod tibi non detulimus contra Deum: ſed
,, potius cogitans, quod non tam tuæ curauimus voluntati conſulere, quam
,, ſaluti: ac ideo noſtris acquieſcens conſilijs, quæ tibi ſemper vtilia exſtite
,, runt, Reginam eamdem in plenitudinem gratiæ Regalis admiſſam beni-
,, gne recipias; & maritali affectione pertractes: præſertim cum filium ſu-
,, ſceperis ex eadem: & ſit mulier Deum timens: multa prædita honeſtate.
,, Vnde pro certo ſperamus, multa ex ipſius cōſortio, maxime ſi ad Deum
,, reſpectum habeas, ipſam, ſicut Reginam honorifice, ac decenter tractaue-
,, ris, Serenitati tuæ commoda prouentura: cum vir etiam infidelis, per fi-
,, delem mulierem ſaluetur Apoſtolo atteſtante. Alioquin nec tu videreris
,, a principio motæ litis tuam, pro vt aſſerebas, voluiſſe ſanare conſcientiā:
,, ſed potius ſauciare. Nec nos, quantumcumque tuæ deferri ſublimitati ve-
,, limus, quos Deus coniunxit, humana ſuſtineremus præſumptione ſeiun
,, gi. Denique noueris nos venerabilibus fratribus noſtris Carcaſonenſi,
,, Auinionenſi, Auraſicenſi Epiſcopis per noſtras dediſſe litteras in man-
,, datis, vt ſi noſtrum ſuper hoc, quod non credimus, neglexeris adimplere
,, mandatum, ipſi te, ad id per cenſuram Eccleſiaſticam, ſublato appella-
,, tionis impedimento compellant. Dat. Laterani XIIII. K. Febr. Pon
,, tificatus noſtri Anno XV.

Nouo ſubinde bello exorto, maior rerum moles Regi imponitur. Cru cis fit expeditio prędicatore beato Dominico Hiſpano: aduerſus impiam Albigenſium, Toloſatium, & Carcaſonenſium ſectam: qui a ſacris fidei inſtitutis deſciuerant: & ab Eccleſia Catholica defecerant: & bellum acre Simone Monforti Comite ductore in Gallia Prouincia geritur.

Rex in Prouinciā Galliam proficiſcitur: vt Raimundo Toloſati opem ferat: non vti impiæ gentis duci, & fautori, aut eorum ſcelerum labe contaminato, ſed vti affini aſsideat: & eius ditionem a bellicis incurſionibus tueatur: cuius affinitas Regem paulatim in tam perditam cauſam impoſuit. Februarij menſis initio in Ruſcinonem reuertitur. Regem graui, externoque bello implicitum, miſerando caſu ſors ſuis ſubtraxit. Auguſti menſis fine denuo in Galliam reuerſus pro Toloſate aduerſus Eccleſiæ exercitum bellum ſuſcipit. Toloſas, Conuenâs, & Fuxenſis Comites Re-

gi adiun-

gi ad[illegible] rem bel[illegible] admi[illegible]trant. P[illegible]ere[illegible] Aragonios & Catal[illegible]nos [illegible] Anno [illegible] A [illegible] [illegible] Lunat[illegible] [illegible] Me[illegible]. [illegible] Montferrati [illegible]. Nol[illegible] [illegible]. Cum A[illegible] Michael [illegible] A[illegible]. ARRA. NAT. CHR. MCCLX. MCCXIII.

[illegible] ac p[illegible] eſſent [illegible] præficerentur [illegible] & [illegible], ac ſtipendia tribuerentur quibus oppidorum Re[illegible]orum [illegible] nomin[illegible]ita ſunt cognomina: quorum prouentus ab e[illegible]tur [illegible]abantur.

Cu[illegible] Re[illegible] G[illegible] ſuper Mo[illegible]erij do[illegible] Max Re[illegible] atque [illegible] ex [illegible] d[illegible]erit.

IACOBVS [illegible] A[illegible]AGONIA.

I[illegible] Co[illegible] & Te[illegible] A[illegible]. M[illegible] ti dedecant, vt Mo[illegible]

AERA NAT. CHR. MCCLI. MCCXIII. tamen [illegible] illorum temporum fuit, prouocent [illegible] propter [illegible] ſidem [illegible] arm[illegible] arcellant. Hiſpa[illegible] ſ opus, [illegible] Pe[illegible] Ferdinandi A[illegible] batur adi[illegible] em legatus [illegible] ſtu[illegible].

Po[illegible] e fa[illegible] ne procerũ, quoru[illegible] attrib[illegible] regni vire[illegible] per quam tenues [illegible] ſles [illegible]tur. qu[illegible] Sa[illegible] Ruſcinonenſi Co[illegible] Ferdinand[illegible] pueri patru[illegible] a que [illegible]peram tribuentibus: qu[illegible] re[illegible] timo iure [illegible] um re[illegible] turba e[illegible]nituntur. [illegible] pro pugnen[illegible] eiu[illegible] atque obe[illegible]n tur. & re[illegible], vt [illegible] quar car, [illegible] de[illegible]rum.

MCCLII. MCCXIV. Petrus [illegible] D[illegible]us Cardinalis [illegible] le[illegible] o Mo[illegible] ebrat [illegible] n C[illegible] uer[illegible] mi[illegible] de[illegible] Narb[illegible] procere[illegible]. Re[illegible] proc[illegible] C[illegible]uentus [illegible] bem, le[illegible] ſide[illegible] ſump[illegible] is D. Maria[illegible] Rex & R[illegible]und[illegible] ari[illegible] eius[illegible] tur. Eo[illegible] conuentu, quod [illegible] an[illegible] um a[illegible] & regnum partes[illegible] dat, vt in Regi[illegible] verba [illegible] regni [illegible] ſe in fide ma[illegible] uros obte[illegible] neque [illegible] & [illegible] deſerturos rec[illegible]. Iuſſu [illegible] telle[illegible] Oi[illegible] verbi[illegible] ex [illegible] Mo[illegible]pelleri. ep[illegible] auunculus [illegible] in[illegible]. Ex e[illegible] re[illegible] or[illegible] de[illegible] a[illegible] [illegible] es in [illegible] atque [illegible] p[illegible] Sanctius & Ferdinandus [illegible] e[illegible] & regularis bono[illegible] ſenſus [illegible] pue[illegible] [illegible] exiſteret.

T[illegible] Ilerdenſi conſilio atque [illegible] Rex [illegible] M[illegible] Te[illegible] Magiſtro [illegible] Bere[illegible] C[illegible] tione re[illegible] aſſe[illegible] quo[illegible].

Se[illegible] A[illegible] legatu[illegible] d[illegible] futur[illegible] ti[illegible] procurato[illegible] præ[illegible] m vius [illegible] Petro [illegible] A[illegible] & [illegible] A[illegible] tui pr[illegible] & Petrus Ferdinand[illegible] A[illegible] H[illegible] [illegible] ti[illegible].

A. D. III. Non. Oct. A[illegible]us Caſtellæ Rex, & [illegible] o

Leonora

ÆRA. NAT. CHR.

Le[illegible]ora R[illegible] eius vxor e vita exceſſere. Henricus F. puerili ætate re[illegible] [illegible]

[illegible] O[illegible] æ [illegible]tus ab Aragonenſibus agitur. MCCLIII. MCCXV.
G[illegible] Ce[illegible] & Pe[illegible] A[illegible] rei[illegible]icæ cauſa a San[illegible] Co[illegible] ad In[illegible]oce[illegible] P. M[illegible] re[illegible] cõſueuerant, le[illegible]ur.

I[illegible]nocen[illegible]u Lat[illegible]aner[illegible] Toloſatem maieſtatis de[illegible], atque [illegible] T[illegible] e[illegible]rat Simoni Monfor[illegible]ius, & d[illegible]mi[illegible]atum [illegible]. Bitere[illegible] ei[illegible]ſdem Si[illegible]onis imperio [illegible]untur.

In eo concilio quod ſumma [illegible] Anti[illegible]tum frequentia celebratur, [illegible]udericus S[illegible]en[illegible]us T[illegible] u[illegible] A[illegible] [illegible]acarenſi, Compoſtellano, Tar[illegible]nenſi, & Na[illegible]nenſi Arc[illegible]iepi[illegible] publico in conſeſſu litem in[illegible] quam earum pro[illegible]arum primario honos, & ſu[illegible]pe[illegible] po[illegible]eſtas priuilegijs ab Ho[illegible]ri[illegible] Gelaſi[illegible] Lucio Hadriano, & ipſo In[illegible] oirrogatis [illegible] de[illegible]er[illegible]etur. C[illegible] eſtata [illegible]te Auſetanus Epiſcopus S[illegible] T[illegible]ne[illegible]an[illegible]la[illegible] & ſuo, atque aliorum antiſtitum [illegible]e, [illegible] e[illegible]m [illegible]itatem conuellere, atque a Toletana ſede auel[illegible]e, [illegible] oe[illegible] [illegible].

[illegible] T[illegible]neſium T[illegible]atium & Narb[illegible]en[illegible]ſu[illegible] la[illegible] eue[illegible] pe[illegible]ſſet, & e[illegible] xa[illegible]ioni[illegible] pre[illegible] u[illegible] C[illegible] bellum [illegible]te[illegible]rat. R[illegible] A[illegible] ne[illegible] a[illegible] oppida omnia, atque ar[illegible] Rhod[illegible] a[illegible], & Be[illegible] ditioni paternæ recipit. Graue aduerſus Vidonem Simonis fratrem, & Aimericum F. bellum geritur. Tolo[illegible]is partes ſuperiores euadunt.

Ad defectionem procerum nouum bellum acceſsit: ſummaque partiũ MCCLIV. MCCXVI.
co[illegible]enſio in ipſis regni [illegible], in re publica verſatur: Sanctio, & Ferdinando pueri Regis patr[illegible] regnum palam appetentibus. Sanctij Comitis parte[illegible]ur a[illegible]ſtinent Petrus A[illegible]oneſius, Atorella, Simon Vrrea, Arnaldus Pal[illegible] Bernardu[illegible] Beneuentanus, & Blaſcus Maza Ferdinandum v[illegible] Petru[illegible] Ferdinandius Aza[illegible]ra, Petrus Ferricius Lizana, & B[illegible]us A[illegible] At Pet[illegible] Co[illegible]ne[illegible]us & V[illegible] Antilionius principes iu[illegible]ue[illegible]tutis, atque a[illegible] [illegible]norarij [illegible] Re[illegible]e nodum [illegible] fuerãt, m[illegible]d[illegible] harum, mod[illegible] [illegible]utore[illegible] ex[illegible] V[illegible]us tame[illegible] Simon Corn[illegible] & [illegible] inter proceres [illegible] primai [illegible] e [illegible] ræ ſt[illegible]e [illegible] m[illegible] a[illegible] [illegible] e [illegible] m [illegible] g[illegible] [illegible] M[illegible]tione Re[illegible] ſuam a[illegible] [illegible]po[illegible] a[illegible]rum [illegible] fferunt. [illegible] v[illegible] S[illegible] procur[illegible] [illegible]blici c[illegible] [illegible] A[illegible]onen[illegible] [illegible]ribus tradita [illegible] re[illegible] procerum ſa[illegible] [illegible]reti G[illegible]le[illegible]j præfe[illegible]ti q[illegible] n Ar[illegible], & Catalon[illegible] T[illegible] Magi[illegible] Be[illegible] A[illegible]æ Montionis præfe[illegible] M[illegible]abetis præfe[illegible]. Rud[illegible] de Ayſelis Ampoſtæ Ma[illegible] & F[illegible] Poma[illegible], & [illegible] Au[illegible] Hieroſolymitanã [illegible] [illegible] A[illegible]go[illegible] Gu[illegible] P[illegible], [illegible] Pomari[illegible] Raimundi Moncadæ, & Guielmi Raimundi Mon[illegible]æ, Iordani Pe[illegible]

I ij raltæ,

AERA NAT. CHR.

raltæ, & Raimundi Caſtelli veteris.

MCCLXV. MCCXVI. Raimundus Berengarius Prouinciæ Comes ſuo [illegible] Petro Au-
gerio Nutricio, & duobus adm[illegible] comitatus, [illegible] M[illegible]
egreſſus in Tarraconis portum, Sal[illegible] vocant, [illegible]
ui in prouinciam Galliam nauigat. Is Beatricem T[illegible] Mau[illegible], &
Sabaudiæ C[illegible] fi[illegible] matrimonium duxit.

S[illegible] Al[illegible] Cæſ[illegible] Epiſcopus.

MCCLXV. MCCXVII. A[illegible] ages decimum Rex, cuius [illegible] magis [illegible]
bus ſpem afferebat, animos primatibus addidit, vt [illegible].
Mon[illegible] one menſe Iunio Bouatici tributũ Regi a Ca[illegible] ad Sal
ſulas cõdonatur. Id nomen inuenit, quod pro boum [illegible] armẽ-
torum, & pecudum exactione penderetur: quod [illegible] Cata[illegible]ia
exigi conſueuit. Prim[illegible] Petro Regi pe[illegible] M[illegible] x[illegible] in
ſumptus bellicos aduerſus Mauros, & [illegible] expe[illegible] qu[illegible]
prælio debellatũ fuit, & [illegible] au[illegible] d[illegible]
nium c[illegible]et. Rex ſumma ſpe & an[illegible]
C[illegible]nelij cõſilio. qui ſapiens ha[illegible] tu[illegible] & e[illegible] ſe
Ferdinandianæ factioni addixerant, cum M[illegible]
aſſeruatus eſſet Sancti patruo inuito, ea ex[illegible] C[illegible] au-
guſtanam ciuitatẽ ibi adiungens re[illegible] bell[illegible]
ductu imperioque ſuo exercere. vix de[illegible] ex[illegible].

A. D. VIII. Id. Iun. Mariæ, vt ferunt, die p[illegible] ce[illegible]
cro puer Henricus Caſte[illegible] Rex Pa[illegible]
cui regni ſ[illegible]
cum Bl[illegible]
rum Regi[illegible].

P[illegible] A[illegible] s

[illegible]

[illegible]

MCCLXVI. MCCXXIX. Iſ[illegible]me [illegible] C[illegible]. Se-
p[illegible] Sancius
[illegible]
p[illegible] Sancius regni procura[illegible]
Fer[illegible]
ſed[illegible] Tarraconenſis Ar[illegible] Sancius Al[illegible]
ſa[illegible]
ſo[illegible] Epiſcopus, G[illegible] A[illegible]
cupant, P[illegible] &
Fer[illegible] Regis pat[illegible] G[illegible] M[illegible]
[illegible] & C[illegible] Petrus Fer[illegible]
[illegible] A[illegible] Ri[illegible]
& R[illegible], Ceruera. Rai[illegible]
[illegible] Lupus Forre[illegible]
[illegible] &
I[illegible]
[illegible]
[illegible]
ca[illegible]

[illegible] D. Mariæ Merce-

dario-

dis nomine dicatum perhibetur:eiuſque antiſtites regijs inſignibus,argentea cruce D. Eulaliæ Barcinonenſis variatis decorantur.

Summa ſterilitate,atque ſiccitate non meſſes modo,ſed ipſi ſaltus areſcunt:quod non cæleſtes tantum aquæ defuerint,ſed montoſa quoque loca ingenito humore egentia,vix ad perennes amnium hauſtus ſufficerent: magnaque fames,& peſtilentia ſubſequuntur.

Maria Regina ſanctiſsima femina Romæ e vita excedit. Moriens ſacra, piaque religionis fœdera obteſtans Honorij P. M. & Eccleſiæ præſidio filium,atque eius regnum tradit:atque commendat. In Vaticana D. Petri æde prope D. Petronillæ tumulum humatam ferunt. Mompelleriæ ditionis heredem filium inſtituerat:cui Mathildim, & Petronam filias ſubſtituit:ex matrimonio,quo Conuenarum Comiti collocata fuerat, genitas. Filijs ſecundos heredes inſtituit Raimundum Gaucelinum Luneli dominum,Raimundique filios:atque his Raimundum Rocafullium, & Arnaldum Roccafullium fratres,& alios ex ea familia ſubſtituit: & fratres iuſto matrimonio non genitos exheredat.

Sacri Prædicatorum,& Minorum,quos vocare cœperant,pœnitentiæ Ieſu Chriſti ordines a Dominico Hiſpano,& Franciſco,viris ſumma religione,& ſanctitate excellentibus inſtituti. Earum ſocietatum templa, atque cœnobia publice Barcinone, & Cæſarauguſtæ primum exædificantur. Adeo id diuino nutu prouiſum,vt vere ij ordines Catholicæ Eccleſiæ columen extiterint.

A. D. VII. K. Aug. Reate Honorius P. M. pontificatus anno quarto Regē,Aragoniæ regnū,Cataloniā terrā,ac ditionē Mōpellerienſem,& bona,quæ in poſterū Rex adipiſci poſſet,ſub beati Petri,& ſui præſidij tutela ſuſcipit. Præterea B. tituli ſanctorū Iohannis,& Paulli presbytero Cardinali,Apoſtolicæ ſedis legato cōmittit, quando indutias, inter eas ditiones,quæ Regi parēt,& eas regiones,quæ in Narbonēſi, & Auxitana prouincia ſedis Apoſtolicæ imperio cōtinebātur,obſeruari præceperat,Regē mandatis apoſtolicis obtēperantē,tāquam præcipuum Eccleſiæ Romanæ filiū foueat:neque eius ditiones,cum infectę hæretica prauitate nō eſſent, ab aliquo impugnari patiatur:ſed eas tueretur,atque defenderet. Earū literarum Apoſtolicarum quod apponemus exemplū,exſtat archetypon.

HONORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorū Dei. Dilecto filio B. tituli Sanctorū Iohannis,& Paulli presbytero Cardinali,Apoſtolicę Sedis legato ſalutem:& Apoſtolicā benedictionem. Sacroſancta Romana Eccleſia pia mater deuotos,& humiles filios ad pietatis ſuæ gremium recurrentes nō ſolum honorat amplexibus,verū etiā maternæ conſolationis nutrit vberibus,& exaltat:illos præcipue diligentiori ſtudio refouens,quos magis ſuæ recreationis certūs ſolatio indigere. Hac itaq; conſideratione inductus Cariſsimus in Chriſto filius noſter Iacobus Aragonū Rex illuſtris nobis humiliter ſupplicāuit,vt ipſum ſub alarū noſtrarū vmbra dignaremur protegere:ac protectionis Apoſtolicę clypeo cōmunire. Nos igitur præclarę deuotionis,& fidei puritatē quā ad Deū,& ipſam Eccleſiā progenitores ſuos habuiſſe didicimus,recolentes,attendētes quoq; quod eūdem Regē inclitæ recordationis M. Regina Aragonū mater ſua,cū terra,& alijs bonis ſuis eidē Eccleſiæ cōmendauit,agens dudū apud Sedē Apoſtolicā in extremis, noſtræ ſibi dilectionis præcordia dignū duximus aperire:quatinus,qui in

AERA NAT. CHR.

MCCLVII. MCCXIX. ,, ætate tenera eſſe dignoſcitur cōſtitutus, dū fauoris Apoſtolici brachijs ſu-
,, ſtētatus fuerit, roborari adiuuāte domino valeat, & ſuſcipere incrementū.
,, Regijs itaq; ſupplicationibus inclinati perſonā Regis eiuſdē, Regnū Ara-
,, goniæ. Terrā Cataloniæ, Villā, & terrā Montis peſſulani cū omnibus alijs
,, bonis ſuis, quæ in præſentiarū rationabiliter poſsidet, vel in futurū iuſtis
,, modis præſtante domino poterit adipiſci, ſub beati Petri, & noſtra prote-
,, ctione ſuſcepimus. Sane quia de tua deuotione fiduciā gerimus ſpecialem,
,, ſit te nobiſcū credimus vnanimem, vt quos diligimus in Domino, diligas:
,, illoſque foueas: cum ordo exigat rationis, vt & mēbra reſpondeāt capiti:
,, & partes cōueniant ſuo toti. Cū igitur inter terras ipſius Regis, & terras,
,, quæ in Narbonēſi. & Auxitana prouincijs auctoritate Sedis Apoſtolicæ
,, detinētur, treugā firmari mādauerimus, & ſeruari, diſcretioni tuę per Apo
,, ſtolica ſcripta mandamus, quatinus dictū Regē parentē mādatis Apoſtoli
,, cis, in hac parte, tāquā ſpecialē Eccleſię Ro. filiū habens propēſius cōmen
,, datū, terras ſuas, præſertim cū infectæ nō ſint hæretica prauitate, nō patia
,, ris ab aliquo impugnari: quin immo manuteneas cū taliter, & defendas, q̄d
,, idē Rex noſtrā penes te ſibi ſentiat gratiā efficaciter profuturā: & nos tuæ
,, ſollicitudinis, & diligentiæ ſtudium dignis poſsimus in Domino laudibus
,, cōmēdare. Dat. Reate VII. K. Aug. Pontificatus noſtri anno Quarto.

Spargum præterea Tarraconenſem Antiſtitem, Simonem Cornelium, Guilielmum Cerueram, & Petrum Ahoneſium conſilio Regis primarios adminiſtros, propter pueri ætatem, præficit.

Septembris menſis initio Oſcæ conuentus a Rege Aragonenſibus celebratur.

MCCLIIX. MCCXX. Rex puerili in ætate arma aduerſus Rudericum Lizanam, & Petrum Ferdinandium Azagram dicto non parentes, qui ſæpe, & ſine cauſa tumultuarētur, ſumere cogitur: vt turbatas ſeditione res, principibus eius tumultus procul amotis, componat.

Romæ denuo, turbatis in Aragonia rebus, & aliquot proceribus res nouas molientibus, A. D. VIII. Id. Mai Honorius Regem, & regnum, & ditiones regno contributas ſub S. Petri, & ſuo præſidio, ac tutela ſuſcipit: cum iam turbidi, concitatique procerum motus exorirentur.

Iulio menſe Petrus Ferdinandius Azagra Albarrazino vrbe incluſus a Rege obſidetur. Regi aſsident Simon Cornelius, Guilielmus Ceruera, Petrus Cornelius, Valles Antiſionius, Petrus Ahoneſius, & Peregrinus Ahoneſij frater, & Guilielmus Pogius: & Cæſarauguſtanorum, Ilerdenſium, Calataiubienſium, Darocenſium, & Turolēſium copijs præficiuntur. Vrbem arcemque regij admotis machinis oppugnant. Proceres, omneſque vicini populi communi animo, conſilioque conſenſerant, vt ex obſidione Azagram eriperent. Cum ſe Rex a ſuis, Ahoneſijs, & Guilielmo Pogio demptis, ludificari videret, vrbem obſidione liberat. Azagra ſe Regi ſubmittit: & illius erratis ignoſcitur.

Blaſcus Alagon Regiæ aulæ præfectus.

MCCLIX. MCCXXI. Simon Cornelius, Guilielmus Ceruera, & Guilielmus Raimundus Mōcada Cataloniæ Seneſcallus, qui Conſtantiam Regis ſororem in matrimonium duxerat, quod Comes Sanctius, & Ferdinādus Regis patrui palā regnū appeterēt, nuptias Leonoræ Alfonſi Caſtellæ Regis filiæ Regi conciliant. Regē Agredā proficiſcentē, vt nouam nuptam exciperet, comitatur

Sanctius

Sanctius Cæſarauguſtanus, & Garcias Oſcenſis Epiſcopi, Guilielmus Alſaco Templariorũ, & Fulcho Hoſpitalariorum Magiſtri, Nunnius Sãctij Comitis filius, Guilielmus Raimundus Moncada Seneſcallus, Simon Cornelius, Blaſcus Alagon aulæ Regiæ præfectus, & Petrus Ahoneſius. AERA NAT. CHR. MCCLIX. MCCXXI.

A. D. VIII. Id. Febr. Agredæ nuptiæ celebrantur: tam tenera Regis ætate, vt illis ipſis diebus XIII annum attingeret. Leonora a Berengaria Regina ſorore, & Ferdinando Rege ſororis F. Turiaſonem regio comitatu deducitur: atque ea in vrbe Regi in matrimoniũ collocatur. Sollemnibus nuptiarum celebratis, Rex de more, militaris auctoramenti ſplendore, atque dignitate decoratur.

Hoc ipſo anno Fredericus Imperator, & Conſtantia Regina eius vxor, Regis Aragoniæ amita Romæ ab Honorio P. M. regium Imperij diadema ſuſcipiunt.

Petrus Pereſius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Martio menſe Darocæ frequẽtiſsimo in cõuentu, qui in eo oppido peragitur, Gerardus Vrgellitanus Comes, Vicecomes Capraria Regi ſe, ſuaque addicit, ac ſubijcit. MCCLX. MCCXXII.

Conſtantia Auguſta Regis amita Catanæ moritur: & in Panhormitana æde maxima ſepelitur. Ex eo coniugio Fredericus Imperator Henricum filium ſuſceperat: quem pater Romani regni ſucceſſorem ſufficit: & regio cognomento cohoneſtat.

Guilielmus Moncada, qui Garſendam Beneharnenſem Vicecomitem duxerat, & eius ditionis dominabatur, ſummæ potẽtiæ adoleſcẽs, & Nunnius Sanctij Ruſcinonẽſis Comitis F. magna armorũ contentione in Aragonia, & Catalonia inter ſe dimicant: repentiniq; eorũ motus tranquillas res commouẽt. Cũ in dies maximas turbas facerent, Rex coacto exercitu, vt illorũ conatus cõprimat, obuiam procedit: in eũ vindicaturus, qui vt tumultus ſedẽtur, dicto nõ pareat. Auguſto mẽſe ad Caſtelionẽ prope Montionẽ caſtra metatur. Eo tẽpore Guilielmo Raimundo Moncadæ Cataloniæ Seneſcallo, qui Conſtantiam ſororẽ duxerat, Seroſij, Aitonæ, & Soſij oppidorũ donationẽ a Rege Petro factã ſancit: firmatque: atq; ratã habet.

A. D. XII. K. Ian. Terrerij Reginæ Leonoræ, Sãctij Comitis, & Ferdinandi patrui conſilio Rex Gerardo Capreræ comitatum Vrgellitanum tradit: modo experiundi iuris gratia, ad conſtitutum cum Aurẽbiaxi Ermengaudi Comitis filia regio iudicio ſe ſtiturum ſpõdeat: vt de ea controuerſia, iure apud ſe potius, quam inter ſe armis diſceptent.

Metu grauioris in ea regione belli Rex in Catalonia aduerſus Guilielmum Moncadam Beneharnenſem copias ducit, & bellum gerit: neque ſegnius apparatur, quã ſi cũ legitimo hoſte res eſſet. Aetas vix tantis matura rebus, ſed abunde ſufficiens, omnia eius opera decorabat.

Artallus Luna Aulæ regiæ præfectus.

Ferdinãdus Regis patruus, & nouãdarũ rerũ, & nouorũ ſemper auctor MCCLXI. MCCXXIII.
cõſiliorũ, Guilielmus Beneharnẽſis, & Petrus Ahoneſius, qui Petri Regis amicitia ad ſummã dignitatẽ peruenerat, vt primũ facultas data eſt honorũ, atq; dignitatũ augendarũ fœdere inter ſe conciliati, atq; adiũcti, vt Regẽ, & Reginã in ſua poteſtate habeãt, efficiũt. Rege inuito, & cõquerẽte, atque indignantibus proceribus, Ferdinandus regni procurationẽ vſurpat.

Proceres militaria regni beneficia, atque honores inuito, ac repugnan- MCCLXII. MCCXXIV.

 te Rege,

AERA. NAT. CHR. te Rege, nullo decreto interpoſito, inter ſe partiuntur: & diuidunt.

MCCLXII. MCCXXIV. Iohannes Brenna Hieroſolymitanus Rex Non. Apr. Toletum regia pompa a Ferdinando Rege exceptus ingreditur. Compoſtellanum D. Iacobi ſepulchrum inuiſit. Sacra peregrinatione obita, Berengariam Ferdinandi ſororem in matrimonium ducit. Is Conſtantinopolitani Imperij procurationi ab Eccleſia, Balduinique imperatoris tutor admotus, Martham filiam, quam ex Berengaria vxore ſuſcepit, Balduino collocauit.

MCCLXIII. MCCXXV. A. D. II. Id. Mart. Cæſarauguſtæ priuilegia ciuibus eius vrbis a Regibus irrogata Rex firmat. Gonzaluo Iohannio Calatrauenſi magiſtro, atq; illi ſocietati Alcanicij ditionem, & eius donationem, & contributa oppida decreto ſuo ſancit.

Proceribus ad arbitrium, libidinemq; ſuam Regis ętatem eludentibus, ſpernentibuſq;, Rex cum Dertoſam conceſsiſſet, inſcio, nec opinãte Ferdinando patruo, vrbe ea excedit: atq; Hortę ſubſtitit. Inde militari edicto proceres, & militares manus aduerſus Mauros accitu ſuo arceſsit: & Turolium in certam diem euocat: in Valentini regni fines incurſaturus.

Rex nondũ parti bello ſacro decoris auidus, cum inteſtinorũ etiam motuum, ciuiliũq; armorũ pertæſum eſſet, K. Octob. hoſtilem regionẽ incurrens, Peniſcolã, Ilergaonum oppidũ obſidet. Is ſitus eſt, vt ſcopulo impoſitum, pęne mari cinctũ ſit: & e re vulgatũ nomen inuenit. A Gręcis apparet ob eã cauſam etiam Cherrhonneſum dictũ. Cum ex proceribus tantũ Blaſcus Alagon, Artallus Luna, & Atho Focius ordines ducerẽt, a ſuis deſertus, eo expeditiõis labore ſibi ſuperſedẽdũ videt: & inducias cũ Zeitio Abuzeitio Valentinorũ Rege paciſcitur. Quinta vectigaliũ pars, ac portoriorũ vrbiũ Valentiæ, & Murtiæ in annos ſingulos, Regi contribuitur.

Bello ſacro intermiſſo, quod Rex procerum conſilijs cohęretur, & Petrus Ahoneſius ambitione præceps, cum ſuper fortunam animum gereret, in hoſtium fines inuaſurus, ſuo ductu rem gerere cuperet, aut certe ſimularet, neque Regi parendum, aut induciarum, quæ cum hoſte depactæ fuerant, iura ſeruanda præ ſe ferret, neque regijs precibus bello abſtinere in animum induceret, & Buruagenæ a Rege attineri iuſſo manus inijcerentur, dum minax, atque inſolens repugnaret, & valentem, ac repugnantem Rex demoraretur, ſeque eriperet, & facto a Regijs impetu in fugam ſe conieciſſet, vt Cutandæ caſtellum ditionis Cæſarauguſtani Epiſcopi fratris concitato curſu contenderet, a Sanctio Martinio Luna, qui fugientem perſequebatur, haſta transfixus interimitur. Ahoneſius ſummæ vir audaciæ magis præpotens: quam origine ſplendidus erat: & ob eius necẽ, in magna turba, & cõfuſione rerum ciuitates, & proceres regni verſantur.

Initium hoc defectionis, ac belli futurum Rex arbitratus in Suprarbiũ, & Ripacurciam militares copias traducit: quod in eis ditionibus Ahoneſij opes, & ſplendidæ clientelæ late paterent. Arces, caſtellaq; præſidijs Ahonenſibus firmata oppugnat. Bolea in Oſcenſi tractu arcium præcipua a Ferdinando Regis patruo, & Petro Cornelio qui Ahoneſijs ſe adiunxerãt, propugnatur. Cũ acciri copias Rex iuſsiſſet, & ſigna in oppidũ inferri, oppugnare adorto, rebellandi cauſam inde alij obtẽdũt proceres.

Bellum a Rege, haud quaquam memorabile aduerſus contumaces geſtum eſt: eoque Suprarbienſi bello implicito, concitata omni iuuentute, & ad defectionem compulſa, ciuitates omnes Aragoniæ, Calataiubiana

excepta

excepta arma Ferdinandi, & Petri Cornelij ductu tamquam pro commu	ÆRA NAT. CHR.
ni [illegible] capiunt. C[illegible] exercitum [illegible] Guilielmum	MCCLXIV. MCCXXVI.

[illegible] Rex A[illegible] & Perusiæ [illegible] Aragon, & A[illegible] Luna [illegible] Sanctius A[illegible] De[illegible] Cæsaraugustæ [illegible] A[illegible] le mulctatur.

[illegible] versum esset, tamen [illegible] a Rege [illegible] se [illegible] bella gerant. C[illegible] se [illegible] periculo [illegible] eo rum se [illegible] tradidisset atque in urbe [illegible] ac seditione [illegible] tantes arma capiunt [illegible] es aduersi [illegible] Rex [illegible] urbe excessit, & Perusiæ [illegible] A[illegible] Focius Regiæ A[illegible] Præfectus.

Cum [illegible] aliquot [illegible] proceres [illegible] suspē[illegible] de [illegible] republicæ [illegible] & eum [illegible] plures Rex tenuisset, & [illegible] rerum, se omnia [illegible] videret [illegible] in suam sententiam perduxeru[illegible], dum se [illegible] Raimundo Falchium Vicecomitem [illegible] atque ei [illegible] Ferdinandi [illegible] acerrim[illegible] Cardonensis factionis [illegible] & [illegible] sua opera [illegible] A. D. X. K. Iun. [illegible] num. Fide [illegible]

Cæsaraugustana, Iaccetana & Oscensis [illegible] inter se, salutare sibi, reique publicæ futuram animaduertentes [illegible] de republica tuenda, atque conseruanda, & aduersus latronum [illegible] & [illegible] torum vim, atque violentiam societatem, [illegible] & fide [illegible] integra atque salua coeunt. Vnionem ipsi appellauere.

Siccitate, & inopia frugum calamitosus [illegible] Februario, [illegible] Martio mensibus Barcinone, & [illegible] Cataloniæ [illegible] populi [illegible] untur. MCCLXV. MCCXXVII.

Ap[illegible] mense Raimundus [illegible] Comes, quod ab [illegible] MCCLXVI. MCCXXIIX. sia [illegible] interdictus [illegible] sedis Apostolicæ Legati [illegible] Cardinali, [illegible] om[illegible] [illegible] A[illegible] Tolosanæ [illegible] Fran[illegible] co [illegible] Tholosæ [illegible] A[illegible] Al[illegible] ac Carcassonam [illegible] in ea diœcesis fluuium, Carcassonam [illegible] Cadurcorum [illegible]

Raimundo

AERA. NAT. CHR. MCCLXXVI. MCCXXIIX.

Raimundo cedit: præter eam ciuitatem, & ea iura, quæ a Philippo Francorum Rege Lud[illegible]uici auo poſſeſſa fuerant: atque ea ditio, vti prop[illegible] iuris Raimundo addicitur: quæ fili[illegible]s legitime natos heredes ſeq[illegible]tur. Ditione omnes reliquæ, quas Toloſates Comites vltra Rhod[illegible]n[illegible]m in Francorum regno ob[illegible]nuerant, ac iura omnia Eccleſiæ cedunt. Po[illegible]icetur Raimundus ſe Toloſæ, & x x x. oppidorum, aut arcium, quas deſignaret Legarus, muros, & propugnacula euerſurum. Vt hæc rata, ac firma in poſte[illegible] obſeruentur, Toloſatem arcem, quam Narbonenſem vocabant, & Pennam Albigenſem atque alia propugnacula tradit. His peractis Francorum Rex Raimundum feſta celebritate, [illegible]ari ornatu accingit: Reg[illegible]que auctoramento obſtringitur. Iohanna Raimundi F. Alfonſo Pict[illegible]num Comiti Regis fratri nubit.

Cum Aurembi[illegible]xis Gerardo Capreræ hereditatis actionem intendiſſet, neque [illegible]le iudicio ſe ſiſteret, homo omnibus co[illegible]ſilijs præceps, & deuius, Rex Vrge[illegible]tanum comitatum Aurembiaxi[illegible] honorario fidelitatis [illegible]re attr[illegible]b[illegible]r: excipitque regio dom[illegible]atui Ilerdam vrbem. Gerardum ſus [illegible] armis tuentem Rex ditione omni ex[illegible]it. & Aurembiaxis in poſſeſ[illegible]onem venit. & Petro Sanctij Regis Portugal[illegible]æ F. nubit: Raimundi Berengarij principis nepoti.

BALEARICVM BELLVM.

Inde ab ſeditione, & bello ſedatis rebus inclinauit pars maior curarum in expeditionem Balearicam: vt m[illegible]ora iam hinc bella, & longinquitate regionum, vel [illegible] p[illegible]rum ſpati[illegible] [illegible]ubus bel[illegible]tum eſt, ſuſ[illegible]pi cœper[illegible]r. Ipſi Cata[illegible] ere[illegible] Rege [illegible] be[illegible]um adu[illegible]rſus Bale[illegible] [illegible]ulas [illegible]re[illegible] qu[illegible] pr[illegible]nes [illegible] torum n[illegible]e euerte[illegible]que [illegible]ripue[illegible] [illegible]me Balear[illegible]um Rex, cum pro [illegible]is opi[illegible] u[illegible] [illegible]rem [illegible]e, multa aduerſus noſtros hoſti[illegible]iter mo[illegible]et & le[illegible]atum, qui tes repetitũ tranſmi[illegible]us fuera[illegible]e[illegible]et & v[illegible]x ſe continuiſſet, quin eum pulſari, c[illegible]tra i[illegible]et, menſe Decembri Barcinone a Rege conuentus [illegible] be[illegible] [illegible]a[illegible]cis inferendo reſert. Cum res domeſticæ commod[illegible]u[illegible] peruenilſent, pax, & induriæ a C[illegible]nga flumine ad Salſula[illegible] Pyrenæ[illegible] promontoriũ inter proceres conſtituuntur. Bouatici vec[illegible] ſumptus be[illegible]licos conferunt. Egregie in ea expeditione [illegible]eunda op[illegible]auarunt Berengarius Palous Bar[illegible]none[illegible]ſis Ep[illegible]ſc[illegible]p[illegible] nere[illegible] ac[illegible] [illegible]ate ſuæ c[illegible]uitatis facile primus, Nunnius San[illegible] C[illegible]s h[illegible]lius, & Guilie[illegible]mus Moncada Vicec[illegible] [illegible]. [illegible] aſſe[illegible]antur Guilielmus R[illegible]imund[illegible]s M[illegible] [illegible]un dus [illegible]a, Raimudus M[illegible] & A[illegible] D[illegible] [illegible]tij du[illegible]tũ ſe app[illegible]cuere G[illegible]e[illegible], Rai[illegible]d[illegible] R[illegible], G[illegible], [illegible] V[illegible]e ti[illegible] Solbera, [illegible] Hi[illegible], [illegible] M[illegible] Caſte[illegible] [illegible]cere [illegible] m[illegible]a [illegible]n e[illegible]dun[illegible]r. Be[illegible] [illegible] rar[illegible]. & ij duce[illegible] [illegible]ere [illegible]. [illegible] lonius, Raimundus Al[illegible]us, Gui[illegible]el[illegible]us C[illegible]ras[illegible]

Mar[illegible]plana,

Mataplana, Guillielmus S. Vincentij, Raimundus Bellocius, Bernardus Centi [illegible] Guiliel[illegible] & Bere[illegible] S. Lu[illegible]

Iohannes Epiſcopus [illegible] a G[illegible] x P. M. in Hiſpaniam Legatus Calataiubij Regem conue[illegible] renuntiat de [illegible] connubij Leonoræ Reginæ [illegible] ent [illegible] lia Re[illegible] ſoror, & probitate, & fecund[illegible] ate dign[illegible] an[illegible] ma [illegible] eſſet cum iam diuturnæ nuptiæ iuſtę non ex[illegible] qu[illegible] qui ate adiungerentur c[illegible] onis, vt ne [illegible] nolle[illegible], ſiue n[illegible] Rege[illegible] ex iudi[illegible] Le[illegible].

MCCXXVII. MCCXXIX.

Ap[illegible] ne iſe Ze[illegible] Ab[illegible] V[illegible] populi Rex, re[illegible] exactus ſu[illegible] & Zeiti Aba[illegible] nomine Re[illegible] ad[illegible] x arces eius [illegible] pignora ſe tra[illegible] itur[illegible] re[illegible] Moreliam C[illegible] oppidum ad [illegible] uem voc[illegible] xer[illegible] & Se[illegible] m. Rex [illegible] nis fid[illegible] itur, ſe [illegible] C[illegible] & Adamuz[illegible] um [illegible] da earum pactionu[illegible] t. I[illegible] Ponti[illegible] la nio & [illegible] Re[illegible] ma[illegible] an[illegible] iecit, ſe [illegible] relig[illegible] cura a impie[illegible] a[illegible] m & [illegible] baptiſma ſuſce[illegible] u[illegible].

I[illegible] ne a Sab[illegible] eccle[illegible] Leg[illegible] matrim[illegible] gis & Le[illegible] eiu[illegible] C[illegible] ex [illegible] fide R[illegible] ce[illegible] ret [illegible] e prisve[illegible] que [illegible] in certantur ita præ[illegible].

VOBIS domine Le[illegible], [illegible] A[illegible], & „
aliis eccleſiaſticis perſonis qui h[illegible] a[illegible] ſunt, ne[illegible] „
pularibus innoteſcat, quod nos cariſſimæ vxori noſtræ A[illegible] „
cleſiam coniuncti ſumus: & credidimus nos eidem le[illegible] ime [illegible] „
iunctos: & ex ea ſuſcepimus cariſſimum filium noſtrum dom[illegible] Al- „
fonſum: quem nos arbitrantes le[illegible] m, heredem, & ſucce[illegible] re- „
gni noſtri iam pride[illegible] c[illegible] ſtituimus: & a vaſſ[illegible], & nobilibu[illegible] no- „
ſtri eidem fecim[illegible] i, & a[illegible] ocu[illegible] ri regnum noſtrum. Nunc au[illegible] co- „
ram vobis c[illegible] nſti[illegible] & ne[illegible] iente quid ſuper noſtra con[illegible] e- „
cerne[illegible] c p[illegible] præſ[illegible] ve[illegible] a, & [illegible] ium aſſiſtentium quod „
de [illegible] pra d[illegible], ſicut præ[illegible] i[illegible] confirmamus: „
& ſi legi[illegible] ne aliq[illegible] e[illegible] vi[illegible], [illegible] au[illegible] e, & [illegible] „
teſtate [illegible] ia le[illegible] a [illegible] „
te r[illegible]: [illegible] he[illegible] e[illegible] te [illegible] u[illegible] & [illegible] „
ramu[illegible] & præ[illegible], [illegible] „
rus [illegible] l is n[illegible] „
nu[illegible] & R[illegible] ni. [illegible] mus q[illegible] „
[illegible] L[illegible] e, & a[illegible] Arc[illegible] epi[illegible] præ- „
ſen[illegible] u noſtrum [illegible] ro- „
bo[illegible] qui L[illegible] aru[illegible] d[illegible] p[illegible] Re[illegible] præ- „
ſen[illegible] ellimo[illegible] un[illegible]. Hæ[illegible] ac „
ſunt p[illegible] e ano Arc[illegible] e[illegible] d[illegible] o S. Ar- „
chie[illegible] enerabilibus [illegible] eñ C[illegible] urri- „
tanen. Se[illegible] ouie[illegible] [illegible] x omen. I[illegible] O[illegible] e[illegible] T[illegible] ñi „
& Ba[illegible] e i. [illegible] Apud T[illegible] ra[illegible] onam [illegible] II. K. Mai. Anno Domi- „
ni. M C C X X I X. „

Rex Turia-

AERA. NAT. CHR. MCCLXVII. MCCXXIX.

Rex Turiaſone concitato diſpoſitorum equorum curſu Tarraconem contendit: atque h. M[illegible] ſeſſit: vt Balearicam expeditionem maturet. Ilerdæ a ſedis Apoſtolicæ legato, in frequentiſſimo conuentu Rex, proceresque cruce in[illegible], ſacræ militiæ auctoramento deuinciuntur.

Ingentibus [illegible]bus, quam terreſtribus copijs contractis Salomo portu, claſſe [illegible] nauium, quas maiores vocabant, Rex egreditur. Noctu [illegible] profectus in Balearem maiorem nauigat. Ex alto tempeſtate [illegible] re[illegible] reijciuntur: ſedatiſque fluctibus, & tempeſtate commutata [illegible] CXL. ſtadiis ab vrbe deflectentes Septembri menſe inſulæ portum tenent: quem Palumbariam incolæ appellant. Primus terram attigiſſe [illegible] Bernardus Argentona: qui vexillo ſublato, vt ſe ſequantur, noſtros hortatur: & ex proceribus primi copias exponunt Nunnius Sanctij Comitis filius, Raimundus Moncada, Bernardus Sanctæ Eugeniæ, Gilabertus Cruillas, & Bernardus Campanus Templariorum Magiſter. Dum Rex operitur, vt terreſtres copiæ traijcerentur & onerariæ ex agmine ſuo per altum diſſipatæ conſequerentur, cum raptim milites exponerentur atque omnia agerentur turbate, conſerta pugna noſtri [illegible]. Gulielmus Beneharnenſis, & Raimundus Moncada, atque VIII. Moncadarum gentis proceres, & Hugo Mataplana interiere: & in prima acie noſtri profligantur: ac victi pelluntur. Inordinato exercitu coacto, & in ordines deducto Rex vrbem caſtris circumſidet. Cum Rex clade accepta, ſatis omnibus inſtructis, comparatiſque ad hoſtes perrexiſſet, & locum idoneum ſtatiuis delegiſſet, ac noſtri ſtationibus quieti tempus tererent aliquot caſtella [illegible].

Caſtra cum caſtellis noſtri [illegible] firmaſſent, & hoſtes nulli extra [illegible] dor[illegible], ne [illegible] ex[illegible] propellere auderet, [illegible]trem & vineas [illegible] mu[illegible] admouens Rex ſumma vi [illegible]. [illegible] labor, neque die, neque nocte [illegible] ſuadendi vrbem noſtris datus eſſet, qui [illegible] tranſmarinis auxilijs extremam ſpem [illegible] animis obdurant. Rex acrius obſidio[illegible] acriore mœnia vndique aggreſſus, diuiſo exercitu [illegible] partem circumductis copijs, quam hoſtes tenent in[illegible]. Qui pro munitionibus pugnant, vix primo impetu [illegible] tentata proiectis armis ſe fugæ dedunt: quibus vetera[illegible] [illegible] uem per locum, nullo vltra obſiſtente, in vrbem inuadunt. [illegible] vrbe peruagatus prædæ cupiditate incenſus magnam ſtragem edit. A. D. II. K. Ian. capta vrbs, direptaque fuit. [illegible], & eius filius XIII. annorum in Regis poteſtatem venere. Arce quam Almudenam Mauri vocant, [illegible] ſenatu noſtri [illegible] cæde fugientium pariter & repugnantium. Rex [illegible] ætatis anno vix exacto & [illegible] Imper[illegible] perfungitur. [illegible] ac [illegible] nenſis, & [illegible], & [illegible] Co[illegible] Rex ad[illegible] A[illegible]rem cu[illegible] Vicec[illegible]. Cum magna in caſtris ſuper manubiarum partitione [illegible],

quot

ABRA. NAT. CHR.

quot tabernacula Epiſcoporum, & procerum ſunt a militibus cõpilata: atque direpta. Plures ex proceribus morbo graui, & mortifero afficiuntur. Rebus Balearicis cum exercitu, ſubſidio ex Aragonia proficiſcuntur Petrus Cornelius, Atho Focius, & Rudericus Lizana.

MCCLXIIX. MCCXXX.

Poſt acciſas hoſtiũ res montani Maioris Baleariũ expugnantur: locisq; montoſis, & ſilueſtribus expelluntur: & vniuerſa inſula in regiam poteſtatem redigitur. Quod Epiſcopi ſedes, ꝓpter eius inſulæ frequentiſsimam celebritatem, & ſummam frugum, fructuumq; vbertatem conſtitueretur, eccleſiaſtica diœceſis Epiſcopo, & eccleſiæ Barcinonenſi ſubijcitur.

A.D.V.K.Mai. Rex Palumbatiæ portu ſoluens, in Cataloniam tranſmittit. Feſto omnium Sanctorum die, ad Populeti ſacrorum celebrationi aſsidet. Regis nomen magna ad omnes gentes gloria fuit. Nuntij de Alfonſi Regis Legionenſis morte Regi offeruntur: qui filiam Sanctiam natu maiorem, quam ex Thereſia Sanctij Portugalliæ Regis filia genuerat, nuptui Regi traditurum pollicitus fuerat, tamquam regni heredem: cum Ferdinando filio, quem ex Berengaria Regina iuſta vxore, ac ſanctiſsima femina ſuſceperat, Legionenſis regni hereditas veniret.

In controuerſiã, & diſceptationẽ Regi cũ Berengario Ep̃o Barcinonẽſi venerat ſuper Eccleſia in Maiore inſula cõſtituenda: & Ep̃o, qui illi præſideret, deligẽdo. Id enim ius Ep̃us, & Conuẽtus Eccleſiæ Barcinonẽſis ad ſe ſpectare cõtenderãt: eius donationis cauſa quam olim Sarracenus, qui Baleariũ inſularũ, & Dianij dominabatur, fecerat: qua ditionẽ eam Ep̃o Barcinonenſi, & conuentui eius Eccleſiæ detulerat: cui donation & Comites Barcinonẽſes, & Archiep̃i, Epiſcopiq; cõſenſerãt: & a Sede Apoſtolica firmata, atq; ſtabilita fuerat. Sed omni ope, & opera enitente Rege animaduertẽtes eccleſiaſtici ordines Barcinonẽſes, quod pro frequẽtia, atq; cultu Maioris inſulæ æquũ eſſet, vt Sedes pontificia eo in regno cõſtitueretur, quã Rex pollicebatur affluentibus copijs ditare, volũtati regiæ paruerũt: & interuentu Abbatũ Populeti, & SS. Crucium, & aliorum, ad eam pactionem deuentum eſt: vt ea in inſula Ep̃us crearetur: & Sedes Pontificia conſtitueretur. Is vero eo tempore primus ad eam dignitatem adſciſceretur, quem Rex præficiendum videret: cautumque, vt ei nominationi aſſentirent: eo vero defuncto ſelectio eius, qui in demortui locum ſufficeretur, a Barcinonenſi Epiſcopo, & clero in poſterum regio permiſſu e gremio Eccleſiæ Barcinonenſis, aut Maioris inſulæ: aut ex alia Eccleſia fieret: modo ne vltra duos menſes ea ſelectio differatur. Ea res Populeti A.D.VIII. Id. Nouemb. ſancitur. Epiſcopi Maioricenſes nũcupati. Primum ad eam dignitatem adſcitum memorant Raimundum Torrelliam.

MCCLXIX. MCCXXXI.

Sanctium Nauarræ Regem, qui plures annos Tudelana arce abditus latuerat, Rex inuiſit: adeoq; inter ſe conciliantur, atque fœdere coniunguntur, vt alter alterum, non ſui tantum iuris, & decoris defenſorem, atque vltorem, ſed regni heredem, & ſucceſſorem adoptet. A.D.IIII. Non. Febr. Dominico die, & Purificationis beatę Mariæ ſacro, ſollemni ſtipulatione mutuæ adoptionis Aragoniæ, & Nauarræ Reges alligantur: quã regnorũ proceres, ciuitateſq; ratã, ac certã definiunt. Vter eorũ vita ſupererit, ad eũ alterius regnũ perueniat, ſtatuũt. Vt eãrũ adoptionũ iura obſeruẽtur, qui ſe ex Aragonia, & Nauarra ſponſione obſtrinxerant, hos fuiſſe cõperimus. Sanctius Ferdinandius Montacutus, Iohannes Pereſius Baztanus,

ARAG. NAV. CHR.

MCCLXIX. MCCXXXI. Petrus Martinius Subiza, Petrus Martinius Lehetius, Simon Aibarius, Petrus Iordanis, Garcias Garceſius Aoizius, Lupus Garceſius Arcius, Michael Guerrezius, Garcias Simenius Varaizius, Petrus Garceſius Arronius, Petrus Simenius Olleta, & ſeni procuratores ſingularũ ciuitatum regni Nauarræ. Ex Aragonia fidem ſuam obſtringunt: Petrus Ferdinãdius Azagra, qui Albarrazini dominatur, Atho Focius Aulæ Regiæ præfectus, Guilielmus Moncada, Rudericus Lizana, Artallus Luna, Simon Vrrea, Blaſcus Maza, Petrus Pereſius Iuſtitiæ Aragonũ præfectus, & Petrus Sanctius regiarum epiſtularum magiſter. Sanctium, vt inofficioſus, ne dicam inhumanus appareret, Theobaldũ Campaniæ Comitis ex ſorore filium regno deturbans, & Regem vicinum robuſta ætate, & ſummæ ſpei iuuenem adoptans, maior vis vrguet: dum Caſtellæ Regis impotentem, & exultantem conatum propulſet: a quo continenti, & inteſtino bello premitur. Noſter, niſi regnandi cupido allicit, & tranſuerſum agit, qua nam ratione compelli potuit, vt omnia iura diuina, & humana peruertat? Adoptat tertium, & viceſimum annum agens externum, graui ſenecta, & diuturna, & deſperata valetudine confectum: & vnicum filium, quem pæne infantem puerum innocentem iam odiſſe non poterat, non modo non coheredem adiungit, aut ſubſtituit, ſed plane exheredat. ¶ Aurembiaxis Petrum Portugalliæ Regis filium maritum, nullis ſuſceptis liberis heredem dicit: & Vrgellitanæ, & Valleoletanæ ditionis, Gallaicarumque hereditatũ ſucceſſore inſtituit. Petrum Rex Tarraconenſis territorij oppidis donauerat: & cũ Balearibus inſulis, quarũ dominatũ, Pityuſis adiũctis, Rex quoad viuat, attribuit, Vrgellitanã ditionem cõmutat. Almudenæ, Oloronis, & Pollentiæ propugnacula, Maioris Baleariũ arces regiæ poteſtati recipit. ¶ Mauri Balearici arcibus Pollentiæ, Santueris, & Oloronis, ſiue proditis, ſiue expugnatis ſe in libertatem vindicant: & aſpera, & montoſa loca circumſident. Cum his Tunetanorum Rex ſubſidio, magna comparata claſſe aduentare perhiberetur, Rex Salonio portu, ccc, equitum turmis coactis ſoluit: & in Maiorem inſulam traijcit. Expugnatis arcibus, incredibili celeritate, vnde profectus fuit, reuertitur: vt Nauarrenſibus rebus occurrat: eo enim verſæ erant omnes regiæ curæ, proſperis eo anno [illegible]. ¶ Cum Rex operam, atque opes ſuas Sanctio Regi pollicitus eſſet, ac denuo Tudelæ eum inuiſiſſet, & expeditionem aduerſus Caſtellæ Regem pacto conuento properandam acrius cohortaretur, & Nauarrus ſenio, & veterno languens, & iners theſaurum circumplexus, bellicis ſumptibus deterreretur, ac diem, de die duceret, noſter ab ea cura abductus, ſe, atque omnem regni pubem, & cuncta populorum arma tota mente in ſacrum aduerſus Mauros bellum conuertit.

MCCLXX. MCCXXXII. Balearici Mauri, cum ſe impendentium montium aſperitate, & reductis, atque abditis ſpeluncarum cauernis obſtinatis animis, infinita altitudine tuerentur, ac confecto bello, ſe miſere, ferino ritu ſuſtentarent, atque omni cultu, & victu humano carerent, nec ſe dedere, niſi Regi vellent, eo traijcere primo vere parat.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INDICES RERVM AB ARAGONIAE REGIBVS GESTARVM.

Liber Secvndvs.

QVONIAM ADOPTIONIS conſilia, & regni Nauarræ obtinendi euentus non ſatis ex ſententia proceſſerant, & ipſa per ſe res anceps eſſet, ita expediri poſſe viſum: ne Alfonſi filij officere, & obſtare ſucceſsioni videantur. A. D. II. Non. Mai Tarracone Rex filium denuo auctoritate regia, legitimis natalibus, quaſi iuſto connubio natum reſtituit: qui a Leonora matre, educabatur. Heredem præterea Aragonij, & Balearici regni, Barcinonenſis; Vrgellitanæ, & Mompelleriæ ditionis, omniumque earum regionum, quæ ſacro bello vindicarentur, renuntiat: & inſignibus principatus ornat. Filio Raimundum Berengarium Prouinciæ Comitem, & eius liberos, & his Ferdinandum patruum ac regia propinquitate affines ſubſtituit. Præterea filium tutelæ ſedis Apoſtolicæ, & Spargo Tarraconenſi Antiſtiti auunculo committit: tutoresque filij inſtituit Tarraconenſes antiſtites, Templariorum, & Hieroſolymitanorum magiſtros: & Guilielmum Cerueram, ex optimatibus Cataloniæ virum primarium: qui ad Populeti, monachorum inſtituto ſe addixerat. Ea res præſentibus Guilielmo Moncada, Petro Cornelio, Bernardo Guilielmi F. Regis auunculo, Valle Vergua, Aſſalito Gudali, & Petro Pereſio Iuſtitiæ Aragonum præfecto ſponſione ſancitur. Hoc potiſsimũ prouidet, vt Montione filius a tutoribus educetur: ſi mater, & Caſtellæ Rex illis tradendum curent. Mirum quod his adijcit: ſi forte filius externarum copiarum vi regnum inuadere niteretur, proceres illi, ciuitateſve parere minime debeant: niſi pacatus, quemadmodum dominum ad ſubiectos venire decet, aduentet: vt iam ſemina malorum, quæ diſsidio filij a patre, in contrarias partes ſe poſtea verterant, excitari videantur. AERA. MCCLXX. NAT. CHR. MCCXXXII.

Salonio portu Rex claſſem ſoluit: ac tertio die vrbis portum Balearis Maioris tenet. In Minorem inſulam claſſem tranſmitti imperat. & eius ductoribus Mauri ſe, ſuaque dedunt. In ea expeditione ordines duxerant Ferdinandus Pereſius Pinna, Atorella, Lupus Sanctius Rota, Sanctius Horta, & Garcias Horta eius frater: ac Petrus Lupius Pomarius.

Iulio, & Auguſto menſibus ea expeditione confectis, Rex in continentem Cataloniam renauigat. Balearici Regis filius cum cultum, puramque Chriſti religionem ſuſcepiſſet, Iacobi nomine edito, Euam Martini Roldani filiam, & Roldani ex Alagonia gente neptem in matrimonium ducit. Rex Illũeciam, & Gotoriam hereditatem illis firmat: ſancitque.

VALENTINVM BELLVM.

Magno conatu ſuſcipitur, nec in longum dilata eſt Valentini regni inuadendi expeditio. Omnis militaris ætas excitur: & intentior, quam vm-

ÆRA NAT. CHR.
MCCLXX. MCCXXXII. quam anteà muniendi, exercendique militem cura ducibus fuit: quod hoſtes aduerſus maritimos, & terreſtres apparatus, ingentibus animis ſuas copias educunt, armantque.

Rege regni finibus egreſſo, & hoſtilem regionem incurſante Morelia, & Ares munitiſsimę Maurorum arces, atque earum regionum propugnacula regijs deduntur: & pleraque tractus eius regiæ facta ditionis: Blaſco Alagone primario ex Aragoniæ proceribus, incredibili virtute proſtratos, ac perculſos Mauros proterente, atque profligante.

Nouembris menſis initio Turolij Zeitius Abuzeitius Rex denuò in Regis verba adigitur: & ſacro bello ſe militaturum aduerſus Zaēnem Regem, a quo regno exactus fuerat, palam profitetur. Zaēnes Modoſi F. & Lupi Regis nepos erat.

Montione crucis prædicatio promulgatur: quam Gregorius IX. P. M. ſacro bello obeundo indulſerat. Rex, proceresque, ac duces, & militares manus ſacro inſigni decorantur: & mediterraneis ac montoſis a locis digreſsis mare verſus Ædetana regione fines regni proferuntur.

A. D. VII. Id. Decemb. Catalani Bouatici tributum in ſumptus bellicos Regi condonant.

MCCLXXI. MCCXXXIII. A. D. VIII. K. Mart. Calataiubij feſto cathedræ beati Petri die Rex Blaſcum Alagonem, ex proceribus Aragonenſibus primarium, ducem egregium, & naturæ, fortunæque omnibus bonis inſtructum, & qui longe tum princeps Aragonij nominis eſſet, Saſtagi arce, & oppido, ac Mariæ arce, poſteroſque eius donat: quod ſtrenua eius opera Moreliam, regionis eius propugnaculum, initio tam inſignis expeditionis obtinuiſſet. De conſilij ſententia ea res ſancitur: cui interfuere Sanctius Ahoneſius Cæſarauguſtanus, & Guilielmus Turiaſonenſis Epiſcopi: Atho Focius Regiæ Aulæ præfectus, Sanctius Seſeſius, Petrus Ferdinandius Azagra, Garcias Romæus Atorella, Petrus Pereſius Pinna, Simon Vrrea, Blaſcus Maza, Fortunius Aznarius, Latro, Roldanus Lainus, Galcerandus Cornellanus, & Petrus Pereſius Iuſtitiæ Aragonum Præfectus.

Cum Valentini in ſe omnem belli molem vertiſſent, noſtros, nec nouum bellum, aut nouus hoſtis terret. Rex Turolij finibus CXX. equitibus, & Turolenſi peditatu oppidanorum, tam exiguis copijs, in Valentinum regnum infertur: ſperans propediem magnas copias in eam expeditionem conuenturas. Coacto exercitu, Exericæ nobilis Ædetanorum oppidi amœnum agrum depopulantur: & Segoniam vallem incurrendo, Idibus Mai confectis Burrianam, haud procul a mari ſitum oppidum caſtris circumſident. Non alia vrbs fortius obſidionem tulit: cum in maiori diſcrimine res verterentur.

In ea obſidione permanſere Ferdinandus Regis patruus, Berengarius Erilius Ilerdenſis, Sanctius Ahoneſius Cæſarauguſtanus, Petrus Dertoſanus, & D. Segorbienſis Epiſcopi, Prior Sanctæ Chriſtinæ ſummi Pyrenæi, Raimundus Patotius Templariorum Magiſter Galliæ prouinciæ, & Cataloniæ, atque Aragoniæ, Magiſter Hoſpitalariorum, Blaſcus Alagon Aulæ regiæ præfectus, Rudericus Lizana, Petrus Ferdinandius Azagra, qui Albarrazinienſibus dominatur, Simon Vrrea, Blaſcus Maza, Petrus Cornelius, Bernardus Guilielmi F. Regis auunculus, Berengarius Entenza, Aſſalitus Gudalis, Valles Vergua, Rudericus Simenius Lue-

nius Luesia, Ferdinandus Perezius Pinna, Sugerius Melendius, Peregrinus Bolaſius, Guilielmus Aquilonius, Præfecti Alcanicienſis, & Montalbanus, Simon Pereſius Turiaſonenſis Petri Pereſij præfecti Iuſtitiæ Aragonum frater, & Ferdinandus Diacius Aulæ regiæ itidem præfectus: & cohortes oppidanæ Darocenſium, Turolenſium, & Calataiubienſium. Ex Catalonia ordines duxere Guilielmus Ceruera, qui Iunedæ dominabatur, Guilielmus Cardona Raimundi Fulchonis Vicecomitis Cardonenſis frater, & Guilielmus Moncada: atque illi militiæ fidem ſuam præſtitere Ilerdenſes, & Dertoſani. AERA. NAT. CHR. MCCLXXI. MCCXXXIII.

Ferdinandus Diazius Aulæ regiæ Præfectus.

Burrianenſes caſtra, vallantemque Regem ſæpe adorti, incredibili audacia effuſi, in noſtra ruunt munimẽta. Rex labore potius militum, quam periculo inceptum peragens, magno apparatu, tormentis, machiniſque mœnia aggredi iubet: ambulatorijſque turribus, quas plurium tabulatorum confecerant, vi, atque impreſsione irrumpere conantur. Præſentis, & acris animi princeps, cum deſperata expugnatione, propius temeritatem multa crebro auderet, aliquando diſcincto thorace, diloricatoque amictu contra difficultates omnes incedens, ſagittarum ictibus occurrere viſus eſt, ne obſidionem, niſi cum vitæ diſcrimine deſerere cogeretur. Vicit tandem & ſuperior diſceſsit mira Regis conſtantia, & firmitas animi: & arietibus a[illegible] munimenta concuſſit. Ductus ad mœnia exercitus, completiſque [illegible], ſcalæ admotæ: & maximo Impetu noſtri in oppidum irrumpunt. Iulio menſe [illegible] natur: qua in oppugnatione, & comprimendis hoſtium eruptionibus Regis virtus egregia enituit. Obſidio non tam claritate vrbis, quam oppidanorum virtute, & regio decore parto nobilitata. Acrius inſtante victore Rege, Simonis Vrreæ opera, & interuentu plura oppida, caſtellaque oppugnata: nec obſeſſa ſunt. Peniſcola, Chiuertum, Ceruera, & Polpes coactæ obſides dare, & ciuitates ſuas iureiurando obſtringere, regi deduntur. In his oppidis, quæ ad Regem Zeitij opera defecerant, ſatiſque munita loco, aut mœnibus erant, præſidia imponit. Variæ a noſtris excurſiones in hoſtico fiunt: expeditioneque ea Rex aliquot populos, aut vi ſubigit, aut condicionibus in deditionem, pactionemque accipit. Caſtellio Burrianenſis Burriolum, Cryptæ Vinromanenſes Cueuas vocant, & Villafames in deditionem, poteſtatemque Regis rediguntur. Nam cum obſidionem tolerare non poſſent, traditis oppidis, pacti vt incolumibus ſuis legibus vti liceret, in eis manſere.

Simon Vrrea ex primarijs proceribus ſummæ dignitatis vir, bello ſtrenuus & conſilio bonus, atque inſigni virtute præſtans, ductu ſuo Alcalatenam arcem, deiectis Mauris, qui in præſidio erant, recipit. Noſtri Rege ductore expedito agmine ad populandos hoſtium agros incedentes, omnia ferro ignique vaſtãtes, regiones eas, per quas Sucro amnis defluit, effuſe, lateque depopulantur. Prædæ vndique actæ.

Blaſcus Alagon Aulæ regiæ Præfectus.

Almazora a noſtris expugnatur. Occupato oppido Rex ibi præſidium collocat. Noſtris non animi tantum in dies, ſed vires ſubminiſtrantur. MCCLXXII. MCCXXXIV.

Gregorij P. M. Interuentu nuptiæ Regis, & Iolantis Andreæ Hungarorum Regis filiæ, & Iolantis Reginæ eius vxoris, quæ Petri Antiſiodorenſis Con-

AERA DAT. CHR.
MCCLXXII. MCCXXXIV.

ſis Conſtantinopolitani Imperatoris filia erat, deſpondentur. Barcinonem ob eam cauſam legati ex Pannonijs aduenerât Bartholomæus Quinqueeccleſienſis Epiſcopus, & Comes Beraldus. Res ea Barcinone, A.D. X.K. Mart. tranſigitur. Dotis nomine X.M. marcarum argenti dicuntur: ex materna dote debita, & CC. auri: quarum debitor Auſtriæ Dux erat: addiciturque certa Nemorenſis comitatus in Flandria portio: atque ea ditio, quam in Gallia puellæ aui obtinuerant: & ea oppida, quæ in Hungariæ regno Iolans ipſa poſsideret: & quæ in Burgundia matris hereditate obuenerant.

Rex Montalbano in oppido Maio menſe Blaſco Alagoni, qui in eo bello ſtrenue operam nauarat, Morellum quoad viuat, tuendam attribuit: ac Celoquiam præcipuâ arcis turrim recipit: quæ Ferdinando Diezcio, aut Simoni Percio Turiaſonenſi tradatur. vt veluti pignus retineatur a ſuis ſupremi dominatus.

A.D. VII. Id. Apr. Sanctius Nauarræ Rex Tudelæ decedit. Nauarri Theobaldum Campaniæ Comitem Sanctij ſorori [illegible] arcel[illegible] ſibique Regem adſciſcunt: atque in eius verba adiguntur: non tamen Rex hac de cauſa a ſacro proſequendo bello ſibi deſiſtendum cenſet.

A.D. XV. K. Oct. Hortæ in ipſis regnorum confinijs Iacobus Rex, & Ferdinandus Rex Caſtellæ congrediuntur: ad colloquiumque deueniunt: de controuerſia ſedanda, quæ inter Regem, & Leonoram Reginam, a qua diuerterat, orta erat. Farizam oppidum, atque arcem Leonoræ Rex quoad viuat, attribuit. Sacramento adigitur ſe, ea inuita Alfonſum filium ab eius educatione, & gremio non abſtracturum.

Mompelleri Rex [illegible] ium ſanctorum diem [illegible] concelebrat. In Prouinciam Gal[illegible] in me[illegible] obelli conſi[illegible] profectum apparet: quod Raimundus Beren[illegible] Prouinciæ Comes frater Margaritam natu maximam filia[illegible] L[illegible] Galliæ Regi ea tempeſtate deſponderat. Is ex Beatrice [illegible] quattuor filias ſuſceperat: omnes magnis principi[illegible] as. L[illegible] enim, & Sanctia Henrico Angliæ Regi, & Ricard[illegible] tri collocantur & Beatrix, patre vita functo, Carolo Ludoui[illegible] Re[illegible], qui poſtea Siciliæ regnum adipiſcitur, nubit: & Pro[illegible] onem [illegible] minima tulit. Ita euenit: vt ſtirps Aragonia ſumma [illegible] ata atque floreſcens, maximo [illegible] orbis Regum fami[illegible] ne[illegible] ſa propagine inſeuerit.

Concitato curſu Rex in Cataloniam regreditur. Ilerdæ confectum pane Decembrem men[illegible] ſem commorans, & maritimam, & terre[illegible] expeditionem vrguet: cui cupide inſtat. Supplementa exercitibus ſcripta ſunt: indictis per ciuitates tirocinijs:

A.D. VII. Id. Decemb. Ilerdæ Rex Guilielmo Mongri[illegible] ſuffecto Archiepiſcopo Tarraconenſi, poſterique P[illegible] Ebuſum, & Colubrariam inſulas, a priſcis Pityuſas dictas honorar[illegible] attribuit: modo arcem, atque oppidum Ebuſitanum ſuis copijs, & du[illegible] expugnet.

MCCLXXIII. MCCXXXV. Ad reparandas vires, bellumque de integro renouandum Rex intendit animum. Duo [illegible] A[illegible] oppida a Maurorum [illegible] minatu eripit, præ[illegible] firmat Sego[illegible], & Moruiedrum quibus clauſtra Valentini regni tenet. Primum Maurorum [illegible] & [illegible] rum priſca-

rum priſcarum memoria ſua vetuſtate obſoleuiſſet, & Mauris incolis om- AERA. ANNI CHRISTI.
nia inuerterentur, noliti Segobrigam, vetuſtam Celtiberiæ vrbem ſe re- [illegible] MCCXXXV.
cepiſſe, ſimili appellatione [illegible] rerarum arbitrantes, Eccleſiaſticæ ſedi addicunt: diœceſiſque Valentinæ partem ſubtrahentes Albarrazinienſi diœceſi contribuunt: conuulſiſque finibus, vix poſtea inter vicinos Epiſcopos rerum vetuſtarum inſcientia, iudiciariæ controuerſiæ finis fuit. Moruiedrum ex Sagunti vrbis, illius fide, & ærumnis inclitæ parietinis conditum, nomen, vt memorauimus, inuenit. Is ſitus eſt, & natura loci, vt montes circa perpetuos, arduo, & præcipiti colle contineat: & facillimus aditus mare verſus, & ad ipſa Valentiæ vrbis in plano ſitæ mœnia ſitæ cui velut prouinciæ totius communis arx impoſita imminet.

Bellum iam aduerſus hoſtes, non continentibus finibus, ſed intimis eorum regionibus geritur. Cullarim, quam Sucro amnis influit, noſtri obſident. Obſidione ea deſiſtentes Moncadam, & Muſeros expugnant: nobiles inter alias Valentini agri inſignes turres: quas Valentiæ ocellos, propter ſummam otarum, & hortorum amœnitatē Rex ipſe appellare conſueuerat.

Petrus Portugalliæ Regis F. & Nunnius Sanctius Sanctij Ruſcinonenſis Comitis F. ſatis magna comparata claſſe, maiorem ex Pityuſis Ebuſum inſulam a Maurorum dominatu, & poteſtate eripiunt. Minor priſcis temporibus Colubraria dicta: a noſtris Frumentaria: [illegible] quo deſerta a populo, atque cultura hominum fuit.

Nunnius, quod Cæretanum Comitatum, Confluentem regionem Carcaſonenſem, & Bergadanam ditionem, Trencauelli honorem, & Narbonenſem Vicecomitatum ſubſtitutione teſtamentaria Barcinonenſis Comitis aui, & donatione ab Alfonſo Rege patruo, Sanctiæ Nunniæ matri facta, quæ Nunnij Laræ filia erat, repeteret, a Rege diſsidet. Rex ſuper Colliberis, Valleſpirij, & Capſiris iure, & dominio, quæ ditiones Ruſcinonenſibus finibus appendices ceſſerant, aduerſus Nunnium actionem ſuſcipit. Demum Rex Nunnium, & orbum, & regia ſtirpe ſibi adiunctum in priſtinam concordiam reducere curat. Colloquio dies conſtituitur A. D. III. Non. Mai. Apud Lupum Diacium Pharenſem Vizcaiæ dominum Nunius, Rex apud Guilielmum Cerueram compromittunt: Hugone Monlauro Templariorum magiſtro honorario arbitro adiuncto. Pecunia Rex eam litem redimit. Ditiones Ruſcinonenſi comitatui confines Nunnio, quoad viuat, attribuit.

Iolans Regina ex Pannonia ad virum, regio comitatu deducta, Barcinonem appellit. Ea in vrbe nuptiarum ſolleminia. A. D. VI. Id. Sept celebrantur. Præſtantiſsima omnium eius ſæculi fœminarum: vere digna, quæ ex vltimis gentibus, connubio principis poſthominum natos fortiſsimi, & animi maxime excelſi, & inuicti adiungeretur: non modo conſiliorum, ſed etiam laborum, periculorumque omnium ſocia, atque conſors. Reginam in Hiſpaniam proficiſcentem comitati fuerant Epiſcopus Quinqueeccleſienſis, & Comes Dionyſius: cui cognatio cum Regina erat: qui magnis præmijs a Rege donatur: & filios habuit Amorē Dionyſium, & Gabrielem Dionyſium: atque inde Dionyſiorum familia exoritur maxime inſignis, atque illuſtris: quæ in Vrreas inſita fuit.

Huius anni initio Tarragæ Regi cum Pontio Capraria ſuper Vrgelli- MCCLXXIV. MCCXXXVI.

AERA NAT. CHR. MCCLXXIV. MCCXXXVI. tanæ ditionis contentione conuenit:eiuſque compotem Rex, atque participem Pontium facit.

A. D. XIII. K. Iun. Calataiubij Petrus Portugalliæ Regis F. qui Balearium,& Pityuſarum inſularum dominabatur,cum earum ditionis iura ad heredes non eſſet tranſmiſſurus,Regis imperio,ſummum dominium, quod Regi receptum fuerat,Iolanti Reginæ,& eius liberis,iurisiurandi religione,ac fidelitatis ſacramento ſancit. Scribendo adfuere Petrus Ferdinandius Azagra,Petrus Cornelius, Atorella, Garcias Romæus, Marcus Ferricius,Trencauellus Vicecomes Biterenſis,Ferdinandus Pereſius Pinna,& Simon Pereſius Turiaſonenſis.

Turolij Maij menſis fine Rex Zeitio Abuzeitio Valentinorum Regi, qui Chriſtianam fidem profeſſus fuerat, & Vincentij nomen ediderat, vxoremque duxerat Dominicam Lupiam Cæſarauguſtanam ciuem, Ricl̃æ,& Magalionis oppidorum donationem,quæ ei tradita fuerant,ratam, firmamque conſtituit. Is ex vxore Dominica Aldam Ferdinandiam ſuſceperat, quæ Blaſio Simenio Arenoſio nupſit. Zeitius ſe Regi,eiuſque liberis,& Iolantis Reginæ perpetuo addicit:nulla Alfonſi Regis filij mentione facta:quem acerbe,& penitus pater oderat.

Rex aulico equitatu, & oppidanis Darocenſium, & Turolenſium copijs,Exercitum,& Torreſtorreſium agrum incurrit.Bellum deinde ab repentina maritimæ oræ populatione cœptum : quod omnis ea regio pluribus,ac frequentibus vicis habitaretur:nam ſumma tractus amœnitas non indigenas modo detinet, ſed etiam aduenas inuitat: & Maurorum, qui AEdetaniæ,& Celtiberiæ vrbibus in deditionem redactis,a nouis incolis pulſi fuerant,receptaculum erat.

Cum Rex milites Ianuario menſe ex hibernis in expeditionem euocaſſet, eduxiſſetque, Eneſæ tumulum inter Moruiedrum, & Valentiam ſitum,qui mari alluitur loco ad iuuandam ſuorum paucitatem maxime appoſito, noſtri magnis operibus muniunt:& in eo caſtra locant. Valentini ex ea veluti arce premuntur:& excurſionibus arcentur.Caſtris Rex ſummum, & ſingularem virum præficit Bernardum Guilielmum auunculum. Is milites excurſionibus ſufficiendo, & prœlijs leuibus oppidanas manus experiundo aſſuefecerat:paruaque certamina animos addunt: & in ſummam totius ſpei proficiunt.

Octobri menſe Montione, magna Aragonenſium, & Catalanorum frequentia, & celebritate conuentus aguntur : & de proſequendo ſacro bello a Rege refertur. Ex ordinibus Regni, & Cataloniæ interfuere Guilielmus Mongrinius Eccleſiæ Tarraconenſis procurator, & Barcinonenſis, Cæſarauguſtanus, Vicenſis, & Dertoſanus Epiſcopis Templariorum, & Hoſpitalis Magiſtri, & aliquot præterea religione præſtantes viri:inter quos Raimundus Penafortius ex inſtituto prædicatorum ſingulari ſanctitate & præcipua doctrina excellebat. Ex proceribus Catalanis adfuere Ferdinandus Regis patruus, Rogerius Bernardus Fuxenſis, Pontius Capraria Vrgellitanus, Petrus Vgo Emporitanus Comites: Nunnius Sanctij Comitis F. Gerardus Vicecomes Caprerenſis, Guilielmus Cardona, Raimundus Berengarius, Guilielmus, & Petrus Moncadæ,Berengarius Pucuertius, Guilielmus, & Berengarius Angleſolæ,Bernardus Portella, Hugo Mataplana, Galcerandus Pinoſius,

noſius, Guilielmus Aquilonius, Raimundus Peraſca, Petrus Viceco- ÆRA ANNI
mes Villamurius, Raimundus Guilielmus Odena, Berengarius Erilius, MCCLXXVI. MCCXXXVIII.
Guilielmus Ceruera, & plures alij viri nobiles. Ex Aragoniæ proceribus conuentui adſedere Petrus Cornelius aulæ Regiæ præfectus, Bernardus Guilielmus Regis auunculus, Garcias Romæus, Simon Vrrea, Atorella, Artallus Luna, Blaſcus Alagon, Rudericus Lizana, Blaſcus Maza, Berengarius, & Gombaldus Entenzæ, Simon Focius, Aſſallitus Gudalis, Fortunius Vergua, & Simon Lueſia. Præſedit eo in conuentu Petrus Pereſius Aragonum Iuſtitiæ Præfectus.

Petrus Cornelius aulæ regiæ Præfectus.

Induciæ inter Aragonenſes, qui factionibus diſsidebant, firmantur. Nummi Iaccetani, vti eiuſdem ponderis, [illegible]tionis, atque notæ in Aragonia, Ilerdenſi, & Dertoſana ditione adiunctis, perpetuo ſignentur, lege ſancitur. Statuunt, vt ij, qui ſupra XIIII. annum ætatem agunt, iuriſiurandi ſacramento adigantur, ſe operam daturos, vt res ea nummaria firma, rataque ſit. Ob eam rem Aragonenſes tributum Regi, poſteriſque Regibus condonant: quod ſingulæ familiæ, quarum bona, ex cenſu X. nummis aureis, aut pluris æſtimentur, ſeptimo quoque anno pendant. Id tributum Morabetinum appellant: & ex pecuniæ ſumma, quæ pendebatur, nomen inuenit: cuius collocandæ ratio perpetuo, quamquam exiles Regibus ſumptus ſuppeditet. Vix enim ex portorijs circumuectionis, aut decumis, ſcripturave, conſeruari vectigalia in rei militaris adminiſtrandæ vſus poterant.

Zaenes Valentini populi Rex firmiſsimo robore copiarum inſultans, quas a Setabi ad Ondam præſidijs præfecerat; D C. enim equites, & XL. M. peditum coegerat, oriente ſole ad Eneſana caſtra oppugnanda irruit. Bernardus Guilielmus, & Berengarius Entenza præſtantiſsimi noſtrorum ductores, cum animis magis, quam viribus reſiſterent, & omnis ſpes in virtute eſſet repoſita, incredibili animorum conſtantia, & firmitate commoti, & ope diuina freti, non ſatis pro dignitate bellica, & imperatoria exiſtimantes, ſe munitionibus ſeptos caſtra propugnare, eruptione facta, cum Bernardus ſuos hortatus eſſet, meminiſſent nominis, generis: quorum maiores innumerabiles gentium copias parua manu ſæpe fuderint, quaſi non periculi ſocios exigeret, ſed conſortes victoriæ, & diuinam opem expoſceret, effetatis militia animis, C. grauis armaturæ, & CC. leuis armaturæ equitibus, & II. M. peditum in hoſtium acies inuehuntur. Hoſtes nulla interpoſita mora cæduntur, atque profligantur: quos noſtri ad riuulum, Sicum appellant, IIII. M. P. cis vrbem inſecuti magnam multitudinem fugientium conciderunt: ingentemque ſtragem edidere. Nam effuſi immenſis agminibus hoſtes, adeo præcipiti, & ruenti turba comprimuntur, vt potius illiſi, quam ferro interempti fuerint. Ex noſtris Rudericus Simenius, & filius Simonis Pereſij Tiergæ, & ſignifer Bernardi Guilielmi fortiſsime irrumpentes mortem occumbunt. Ad X. M. hoſtiũ nullo vulnere ſaucios concidiſſe memorant. Menſe Auguſto eam pugnatam pugnam accepimus: qua ſingularis Bernardi Aquilonis virtus enituit: qui conſerto prœlio, cum maiore in conflictu res verteretur, parte equitatus irrumpens, ſuo impulſu ingentes ho-

ſtium

ABRA. NAT. CHR. ſtium copias pepulit. Hic dies & noſtris refecit animos, & hoſtem ſumme
MCCLXXV. MCCXXXVII. perculit.

Cum in Bæticaacre, eadem tempeſtate, aduerſus impios hoſtes, bellum a Rege Ferdinando gereretur, exploratorum ductores, quos Adalides Mauri vocare aſſueuerant, die, ac nocte cõtinuato itinere, ingens, & immane facinus auſi, nocte intempeſta, ſcalis admotis, turrim, & propugnacula Cordubæ vrbis adorti, ex improuiſo diu anceps prœlium fecerant: & ſucceſſu regiarum copiarum, celeberrima totius prouinciæ vrbe potiuntur.

Bernardo Guilielmo vita functo, cuius morte magnam iacturam factam apparuit, quod ad eius maxime arbitrium, atque iudicium ſumma omnium conſiliorum reciderat, cum a militibus Eneſana caſtra dererentur, regiorum præfectorum imperio contempto, Rex palam in ſacello eius arcis aram tenens, nuncupatis votis, iuriſiurandi religione obſtringitur, ſe eos fines non derelicturum: neque Videconium fluuium traiecturum, quoad vrbis Valentiæ eſſet potitus. Reginam, ac Iolantem filiam, ne ſe a propoſito declinare, aut a ſententia deflectere, vmquam videre ſperent, in caſtra deduci imperat. Regina vxore incurſantibus hoſtibus, aliquando comitatus, non degenerem ad pericula eſt expertus.

Poſtquam præpotentem armis Regem nec acies ſubſiſtere vllæ, nec arces, vrbeſve poterant, Zaenes cum animaduertiſſet, nec maiori ratione bellum adminiſtrari poſſe, quam a noſtris gerebatur, ac ſummis copiis, & commeatibus in dies exercitum ſuppleri, Regi pollicetur ſe eas arces traditurum, quæ Dertoſa, Turia flumine, Turolioque continentur. Arcem præterea in Zaidienſi ſuburbio ad vrbem exædificaturum: quæ regio præſidio firmetur: & quotannis X. M. Beſantiorum tributi nomine perſolutum recipit: modo prædia, quibus Valentiam vrbem obſederat, deducat. Cum proceres graues legem ab hoſte, & condicionem ſibi conſtitui prædicarent, eamque præferendam cenſerent, a Rege reiicitur: quod ſimulatione deditionis, atque tributi tempus a Zaene extrahi videret: & obſidionem ferre Mauri obſtinate decreuerant.

Bernardus Montacutus Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

MCCLXXVI. MCCXXXIIX. Quia celeritate ad opprimendam obſidione vrbem opus erat, regio circumcirca ferro, ignique vaſtatur. Almenara, Vxo, Nules, Caſtrum, Alfandechum, Paterna, Betera, & Bulla arces expertæ, quid arma regia in ſe pollerent, Regi deduntur. Valentia vrbs regia, & ſitu, & ciuitatis amplitudine, ac ſingulari opere, murorumque ambitu in primis nobilis, tam exiguis copiis a Rege obſideri cœpta eſt, vt vix expugnandæ cuilibet arci pares eſſe viderentur. Cum Aragonenſes, & Catalani exercitus ſe Regi adiungerent, caſtris primo leui munimento poſitis circumſidetur. Separatim oppidanæ ſingularum ciuitatum copiæ, tentoriaque collocantur. Angli, Gallique operam ſuam vltro pollicentes, ſatis magnis comparatis copiis, ſacro bello militaturi in caſtra conuenere. Petrus Amelius Narbonenſis Archiepiſcopus XL. equitum, & DC. peditum ductor, & Angli proceres, qui in Hiſpaniam, ab Henrico Rege miſſi fuerant, ſtatiua ſibi caſtra faciũt. Barcinonẽſes proxime ad mœnia accedentes

caſtra metantur.

Petrus Ferdinandius Azagra, & Simon Vrrea ſuorum equitatu, & peditum copijs adiunctis Ciliam, amœno prætendenti ſe ſtagno, Arabes Albuferam nominant, impoſitam oppugnant: & machina percellunt. Cilienſes, cum acriter vtrimque pugnatum eſſet, Regi deduntur.

AERA NAT. CHR. MCCXXXVI. MCCXXXIX.

Cum idonea noſtri ſtatiuis loca delegiſſent, Valentia & tectis, & apertis cuniculis, ſumma tormentorum, & machinarum vi oppugnatur: quod Mauri iam, non aſsiduis eruptionibus, vt ante, in ſtationes noſtrorum, ſed diſpoſiti per muros, & propugnacula ex tuto pugnarent: & armati muris ſuperſtantes inſtar munimenti eſſent. Prœlia ante vrbem multa, & varia: ſed noſtris virtute, & ducum conſilio, & principis præſentia præſtantibus ſæpius proſpera euenere.

Claſſem XII longarum nauium, & VI aliarum actuariarum, quas zabras illa ætas nominabat, ad Valentinæ ſtationis Gradum Tunetēſes Africani appellunt: vt Valentinis obſeſsis animos adderent: ſeque præſentis auxilij compotes breui futuros ſperarent. Sed cum inanis ea oſtentationis ſpecies eſſet, litus relegentes Peniſcolam adoriuntur. A noſtris in naues repulſi, mutata velificatione in altum peruehuntur: & hoſtes ne vmbra quidem tranſmarini auxilij ſuſtentari potuere: cuius ſpei moram cum obſeſſorum fortuna diutius pati nequiret, ex propinqua certa fiducia in magnam deſperationem vertit. Litora om[illegible]a a Pyrenæi promontorio ad Dianium noſtrorum claſsibus tenentur: [illegible] que [illegible] ma re tutum reddidere. Motus ſummæ rei, & poſtrema deſperatio acceſſerat: & ſpes reliquas omnes hoſti abſtulit.

Regia claſsis libero mari nauigans, ex omni prouincia magni commeatus, & priuati, & publici ſubſidijs exercitum ſuſtentat: qui adeo auctus, amplificatuſque erat, vt Rex M. equitum, & LX. M. peditum copias compararit. Rege non modo imperatorium munus, ſed gregarij militis operam obeunte, cum in repentinis eruptionibus, atque certaminibus propinquiori ſe diſcrimini obijceret, transfixa galea, ſagitta frontem configitur. Sed breui cum conualuiſſet, in vno res publica ad comprimendos hoſtium conatus, & vrbem expugnandam, fortior euadit.

Bellum diuturnum, ac frequens: variaque victoria fuit. Ex eo cum tot bellorum fauſtis ſucceſsibus, magnis ſemper acceſsionibus regni opes, vireſque augerentur, tanta bel[illegible] le Regem [illegible] um, atque conſtrictū res Italicæ, præclara famæ rerum ab eo geſtarum celebritate, ex vltimis terris, tamquam publicæ libertati vindicem, cum eius nominis gloria, inſigni laude, apud exteras nationes vigeret, ad ſe vocant: vt maxime [illegible] feliciſsimum Imperatorem ſibi præficerent ducem. Gregorius IX. P. M. quod Fredericus Imperator, qui ab Eccleſia non mo[illegible] alitus, & educatus, ſed regni ſtabilimentum, & Germaniæ imperium adeptus fuerat, ſummo impietatis ſcelere ab eadem [illegible], & Cremonenſibus, Mantuanis, & Ticinenſibus finibus bellum inferret, quo motu Italia omnis concuſſa erat, Regem inuicto animi robore, & gloriæ laude præſtantem magnis pollicitationibus commouet, vt laboranti Eccleſiæ, & labantibus Italiæ rebus opem ferat: ſperans priuatas etiam iniurias ea expeditione Regem vlturum. Nam Fredericus, qui impius in ſacroſanctam parentem Eccleſiam, & Chriſti ſacerdotes iura diuina

 peruer-

ANNA NAT. CHR. MCCLXXVI. MCCXXXIIX.

peruerterat, ſæuus, & inhumanus in Henricum filium, cui inter fratres ætas prouectior, Regis conſobrinum extitit: quem ad Germaniæ regnũ adſcitum, in carcerem intruſum, quod pontificias partes foueret, non modo regno, ſed vita frui vetat. Mediolanenſis ciuitas, & Placentina Othonem Cendatarium, Bononienſis, & Fauentina Iulianum Leonardum legatos mittunt: qui ſumme ſollicitent, vti Eccleſiæ, & communi omnium parenti Italiæ, quarum interitus ab impio tyranno pararetur, ſubueniat: eccleſiaſticique ſtatus tutelam ſuſcipiat. In eius expeditionis ſumptus C L M. librarum imperialium, & in ſingulos annos, iura, atque annuos redditus, qui Imperatoribus in Ciſalpina Gallia pendebantur, pollicentur: & Regem patroni, defenſoris, ac gubernatoris loco adſciturũ. De re maxima Regi deliberanti, qui non modo nouum bellum, vbi virtus eius eniteſcere poſſet, ſed externum, & Italicum exoptat, Regina, Vitalis Canellias Oſcenſis, Bernardus Montacutus Cæſarauguſtanus, Bernardus Vicenſis, Simon Segorbienſis Epiſcopi, Raimundus Berengarius Templariorum, & Petrus Exea Hoſpitalariorum magiſtri, Rudericus Lizana, & Simon Vrrea, ne florenti, ac plaudenti fortunæ ad res magnas bene gerendas adiunctæ deſit, conſulunt. Hæc conſultorum deliberatio cum regia fiducia ſumme conſentiens, rem eo deduxit, vt Id. Iunij in ipſis caſtris Rex cum legatis paciſceretur. Recipit ſe in Italiam II. M. equitum ex nobilitate delectorum bellico apparatu tranſmiſſurum: & in Lombardia, Marcha Treuiſana, aut Romandiola ſe bellum aduerſus Fredericum, & Cremonenſem, & Ticinenſem ciuitatem gerentem commoraturum: & eas ciuitates bello perſecuturum: quæ Frederici ſectam ſequuntur. Fredericus tamen homo verſutus, & callidus, qui fidem ſacrilegio, pietatem parricidio violaſſet, ſe falſo Pontifici concilians, & Eccleſiam ludibrio, & deſpectui habet, & externum hoſtem a ſua pernicie auertit.

Septembri menſe [illegible] Zaënes oppreſſus iam, deſperatuſque, non a tranſmarinis modo auxiliis, ſed deſpectus etiam a propinquis Murtienſium, & Almerienſium regulis, vrbem, & arces, oppidaque cis Sucronem omnia Regi tradere, ea condicione ſpondet, vt obſeſſi conſeruati, & incolumes auro, argento, armis, boniſque exportatis Cullarim, & Dianium deducantur. Dianienſes enim ſub ditione, & poteſtate Zaënis eſſe conſueuerant, in extrema eius regni regione maritima locati. Zaënes ſe ad Ruzafam pactis conuentis paritur ũ Regi offert. Deditur vrbs Valentia totius Hiſpaniæ pulcherrima, & ornatiſsima: ſtatione, & naualibus, diti cõmercio peropportuna: cui tanti erant antiquitus omniũ rerum ad bellum apparatus prouiſi, tantaque machinarum, & propugnatorum multitudo, vt ſi virili animo hoſtes propugnationi inſtitiſſent, in ſummo, & difficilimo tempore obſidionem longius protraxiſſent. Zaëne vrbe excedente, ad L. M. Maurorum egreſſos regijs commentarijs teſtatum inuenimus.

A. D. IIII. K. Octob. Rex cum aſſuetus victorijs omnia euiciſſet, & glorioſam palmam eſſet conſecutus, ouans vrbem, fauſtis laudum inſignibus introijt.

IIII. Viris agris diuidundis, & partiendis adiunctis finitoribus præficiuntur Berengarius Paleſolus Epiſcopus Barcinonenſis, Vitalis Canellas Epiſcopus Oſcenſis, Petrus Ferdinandius Azagra, & Simon Vrrea ex proceribus primarij viri: vt de commodis procerum, atque mixtum, & præ-

& præmijs tribuẽdis, atq; augendis æqua ratio iniri poſſet. Ad CCCLXXX. AERA. NAT. CHR.
nobiles viros, proceribus exceptis, ex Aragonia, & Catalana nobilitate he MCCLXXVI. MCCXXXIIX.
redijs donatos conſtitit: quorum familiæ, ex ea expeditione, bellica laude
floruerint: & tamquam maiorum gentium agnationibus diſtinguantur.
Vrbs pæne tota Catalano, & Aragonio ſiue milite veterano, ſiue oppida-
no incoli cœpta: agris viritim diuiſis. Valentinis ſuæ leges ſcribuntur: pro
priumque forum indicitur: & cum noui incolæ, & coloni expeterent, ne
extra ſuum forum vadimonium promittere, ſiſtereve cogerentur, noſtri
proceres Aragonio iure, ac foro ſe, ſuaq; heredia, ac Valentinas poſſeſsio-
nes cenſeri contendunt: maiorque inde domi exorta moles: gliſcente in
dies ſeditione inter plebeios, & egentes: atque proceres, & Aragonios
optimates.

Epiſcopi Sedes Valentina in vrbe conſtituitur: atque inſtauratur: cuius
diœceſis, etſi Vuambæ Gothorum Regis temporibus, Toletanæ prouin-
ciæ contributa fuerat, Rex cum eius vrbis potitus eſſet, voti reus Tarraco-
nenſi ſubijciendam, attribuendamque curat. Ferrarius ſancti Martini co-
gnomento Tarraconenſis Eccleſiæ præpoſitus a Gregorio P. M. Valen-
tinæ eccleſiæ præficitur: quem Rex, Archiepiſcopus Tarraconenſis, Ma-
giſtri Templariorum, & Hieroſolymitani Hoſpitalis, proceresque alij de-
legerant: ſummoque Pontifici ſacrandum obtulerant.

Raimundus Fulcho Vicecomes Cardogenſis, & Artallus Alagon Va-
lentini, & Murtienſis regni fines incurrentes Vilienam, & Saxium, neque
operibus, aut tormentis admotis oppugnant. In Saxij oppugnatione, cum
ſimul, & portæ refringerentur, & vis vndique in muros heret, Alagon la-
pide percuſſus occumbit. Morte primarij ex proceribus viri, & Blaſco pa-
tre memorabilis, inſignis accepta clades.

Præſidijs Valentini regni diſpoſitis, Rex Mompellerium contendit. MCCLXXVII. MCCXXXIX.
A. D. IIII. Non. Iun. Iouis die vrbem inijt. Poſtero die, ab hora ſexta ad
horam fere nonam ſol obſcurari cœpit: cuius defectu, adeo repentinæ tene
bræ, obſcurato, ac pęne obruto ſidere obducuntur, vt oſtento ſimile fuerit.
Cum incurſione ſeditionis, vis multitudinis factioſorum partibus concita
retur, & populi impetus, Rege etiam præſente eſſent, ſeditioſi, & turbulẽ-
ti ciues vrbe exacti, & bonis multati, eorumque domus dirutæ.

Cœnobium ordinis Ciſtercienſis, cui Fontis Clari nomen eſt inditum
prope Alcoleam, ad Cingæ amnis ripas, a Rege hoc anno conditum, & a
conuentu monachorum frequentari cœpiſſe Ferdinandus Aragonius Cæ
ſarauguſtanus Antiſtes, & eiuſdẽ inſtituti monachus memoriæ prodidit:
eumque monachorum coetum in ſuburbanum Cæſarauguſtanum poſtea
ad Orbæ ripas traductum: & S. Fidi dicatum.

Fragenſibus Oſcenſe forum indicitur. MCCLXXIIX. MCCXL.

Rege in prouincia Gallia commorante cum defectio nulla timeri poſ-
ſet, & induciarum iura a noſtris violarentur, dediticijſque Mauris bellum
inferretur, omnes ſe in libertatem vindicant. Chium caſtellum noſtris obſi
dentibus, eruptione facta, hoſtes prœlium ineuntes cæduntur. Ea pugna
ſacrum numen Chriſtiano populo affulſiſſe, cæleſtia monumenta teſtan-
tur: quæ ſumma veneratione DAROCAE viſuntur. Diuino enim Euchari-
ſtiæ ſacramenti myſterio linteum ex eo inſignitum apparet.

Zaenes Rex, qui Dianio ſe abdiderat, cum de compoſitione actũ eſſet,

ÆRA NAT. CHR. MCCLXXIIX. MCCXL. Aſicantinam arcem mari impoſitam ſe Regi traditurum pollicetur, ſi Minorem Balearium condonet. Rex, etſi ad occupandas maritimas Conteſtanorum vrbes animum adiecerat, condicionem reijcit: quod arx ea termina tis finibus regnorum, Murtienſi regno, & Caſtellę Regum ditioni iure belli eſſet contributa.

Bairena arx, bello aduerſus tumultuantes Mauros ſęuiente, Regi traditur.

Petrus Ferdinandius Azagra Albarrazini dominus, Petrus Cornelius aulæ regiæ præfectus, Artallus Luna, Garcias Romæus, & Simon Vrrea, cum a Rege defeciſſent, Iulij menſis fine ſe illi addicunt.

Viliena Alcanicienſi præfecto, & Çalatrauenſibus militibus deditur. Rex cum in Cataloniam proficiſceretur, vicem regiam in Valentino Regno gubernando Ruderico Lizanæ committit. Cum Berengarius Entenza a Rege defeciſſet Setabitanis finibus in Turolenſes bellum infert: & decurſionibus regionem vaſtat.

Setabis Conteſtanorum vrbs excelſa arce, & agri amœnitate nobilis, & prope firmiſsima earum regionum ciuitas a Rege caſtris circumſidetur. Cum caput ea Conteſtanorum longe ditiſsimum, atque opulentiſsimum armis, viriſque eſſet, omnem conatum in eam obſidionem parat. Garcias Romæus tamquam, iniuria facta eſſet non ferenda a Rege, ab eo deſciſcit.

MCCLXXIX. MCCXLI. Aprili menſe Petrus Ferdinandius Azagra, qui ex ſummis princeps inter Aragonios proceres cenſebatur, & ſuo, & Caſtellæ Regis equitatu Granatenſi Regi bellum infert.

Mompellerij Rex, Raimundus Berengarius Prouinciæ Comes Regis frater, & Raimundus Toloſatium Comes congreſsi ad turpem, & omni decore famoſam pactionem deueniunt. Nam de communi ſententiæ iudicio Rex, & Raimundus Gaucelinus Lunelli dominus, & Albeſa ſelecti iudices decernunt, vti Comes Prouinciç operam det, Sanctiã Regis amitam Toloſatis vxorem, a delegatis a ſede Apoſtolica iudicibus expoſtulaturã de matrimonij diuortio ſententiam ferant: & ſi renuat, ex Prouincia Galliæ exterminet. Ad hæc conſtituunt, vti Toloſas, quoad eius fieri poſſet, ab vxore diuertere contendat: & dotis nomine, quæ dicta fuerat, M. argenti marchæ, & centenæ ſingulis annis Sanctiæ condonentur. Id nempe eniti eos apparuit, vti Toloſas condicione priore repudiata, vxorem ducat: & Iohannam filiam, quam ex Sanctia ſuſceperat, Alfonſi Pictonum Comitis coniugem, Toloſatium ditionis hereditate, & bonis patrijs exturbent. Hæc Mompellerij Non. Iunij ſtipulantur.

Vincentius Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

MCCLXXXI. MCCXLIII. Darocæ conuentus a Rege agitur: cui Ilerdenſes Aragonenſibus conuẽ tibus intereſſe ſoliti, adfuere. Eo in conuentu in Alfonſi Regis filij verba, vti regni iuſti ſucceſſoris adiguntur. Conſtituunt, vti regni fines Sicoris fluminis ripis terminentur: quod Petrum ex Iolante Regina genitũ Rex Cataloniæ ditione, atque hereditate donare decreuerat. Hæc lege, huius anni fine ſtabiliuntur: quotidiana Catalanæ gentis querimonia. Ea enim natio paullo reſtrictior, & ſui admodũ iuris tenax, eum tractum, inter Sicorim, & Cingam interiectum ſuis finibus ſubtrahi dolet: & Ilerdenſem ciuitatem, a Barcinonenſi ditione immerito ſeiungi. Superiorum enim Regum edictis, quibus induciæ Catalanis edebantur, a Cinga ad Salſulas, carum

earum iura obſeruanda promulgari conſueſſe contendunt. Lege ea recenti, rerum nouarum cauſa quæſita: mox graue odium in Regem exarſit. AERA. NAT. CHR. MCCLXXXI. MCCXLIII.

In demortui Ferrarij Epiſcopi Valentini locum Arnaldus Peralta K. Mart. a Petro Albalatio Tarraconenſi Antiſtite, & Valentinæ Sedis Canonicis deligitur. Eam electionem Innocentius IIII. P. M. Lugduni A. D. IX. K. Iul. eiuſdem anni firmat.

Conuentu a Rege Catalanis Barcinonem indicto, acres publici iuris vindices ſe, eo tractu, qui Sicori, & Cinga fluminibus continetur, & Ilerda vrbe deici, & poſſeſsione dimoueri conqueruntur: & in priſtinum ſtatum reſtitui expoſtulant. A. D. XII. K. Febr. Rex edicit: Barcinonenſem comitatum, & Cataloniam terram a Cinga flumine, ad Salſulas contineri: Aragoniæ vero regni fines a Cinga Farizam vſque terminari. His finibus conſtitutis, Petrum filium Cataloniæ principatu donat: ſummaque de ea re diſſenſio exorta eſt: quod Aragonenſes Ripacurcia, & Pallaria ditione iniquo iudicio ſe excludi contendunt: quarum Ramirus, & Sanctius, Sanctijque filij Petrus, & Alfonſus Reges belli iure dominati fuerant. MCCLXXXII. MCCXLIV

Februarij menſis initio Calataiubij Alfonſus Regis F. cum a patre diſsideret, magnas equitatus copias [illegible] adiũgit: & rem ad arma deduci nititur. Studia Aragonenſium in Alfonſum accenſa. Turbatis rebus Ferdinandus Regis patruus Cœnobij [illegible] Abbas, Petrus Portugallenſis, & Petrus Ferdinandius Azagra, & [illegible] Gonſaluus Heredia, cuius ſpectata, & nobilitata virtus in Valentino bello [illegible] eam, quæ & reipublicæ, & popularis habetur, ſequuntur [illegible] Alfonſum inhumane, a patre auito regno, & recens parto expelli, atque exturbari. Ciuitates omnes Valentinæ, & Aragonenſes partibus inficiuntur. Rebus in armorum exitum ſpectantibus, Alfonſus Caſtellæ Regis vires ad ſeſe allicit: cuius cauſa a conſobrino Rege ſumme defenſa eſt. Portugallenſis ſocius, & adminiſter omnium cõſiliorum ab Alfonſo aſſumitur. Ex eo Rex inimiciſsime, atque infeſtiſsime cum filio contendit: & immortale odium cum crudeliſsimo diſsidio extitit: ac belli aduerſus Regem ſuſpicio primo, deinde inuidia exoritur.

Alfonſus Ferdinandi Regis F. Murtienſis regni potitus, eius limites tranſgredi parat: & Valentini regni fines inuadere. Alfonſum Regis Caſtellæ filium Murtienſium finibus copiarum ductores primarij adſtitere, Gonzaluus Epiſcopus Conchenſis, Pelagius Perezius Correa militiæ Sancti Iacobi Magiſter, [illegible] Templariorum in Regno Caſtellæ Portugalliæ, & Nauarræ [illegible] Magiſter, [illegible] Ramirius, Ramiri Fruelæ F. Ferdinandus Ruizius Ma[illegible] [illegible] Lupius Pharezius qui Viſcaiæ [illegible] Regis Caſtellæ [illegible] Lupus Lupius Pharezius Lupi Diazij Pharezij F. Alfonſus Tellius qui Cordubenſem ciuitatem moderabatur, & Iohannes A[illegible] eius F. Petrus N[illegible] Guzmanus, Aluarus Egidius Egidij Amalrici F. & Petrus Lupius Franco. Eam veritus Rex inſolentiam Aprili menſe Hugone Folcalquerio Ampoſtæ præfecto, & Hieroſolymitana manu comitatus, propter repentinos Caſtellanorum motus fines incurſantium, Setabim vrbem obſidione premit: & arcis præfectum certis condicionibus deuincit: deditioniſque mora induciæ adijciuntur. Petrus Villaragutius ex Hieroſolymitanis ductoribus, Simon Pereſius Pinna, Garcias Aguero, & Guiliel-

ÆRA NAT. CHR. mus Pax Regi ſtrenuam operam nauant.

MCCLXXXIII. MCCXLV. Iu[illegible] menſe in Aruern[illegible],ad ſacram D. Mariæ Podienſis ædem Arago niæ,& Galliæ Reges ad colloquium congrediuntur.

Rudericus Al[illegible]onſius Cæſarauguſtanus
Epiſcopus.

Algezira Conteſtanorum oppidum cum propugnaculis Regi.ea condi tione deditur,ne heredijs incolæ Mauri deijciantur:eamve ſectam eiurare cogantur,qua Almohadum regno initiati fuerant.

Alfonſus Ferdinandi Regis F. cum Ilorcim, & Mulam oppida a Maurorum dominatu eripuiſſet, Valentinis finibus imminet.

MCCLXXXIV. MCCXLVI. Aragoniæ, & Caſtellæ Reges pactiones,ac noua fœdera nuptijs filiorum conciliant. Alfonſus enim Caſtellæ Regis F. Iolantem R[illegible] Iacobi F[illegible] in matrimonium ducit. Eæ nuptiæ Valleoleti Nouembri menſe celebrantur.

MCCLXXXV. MCCXLVII. Sacro Epiphaniæ feſto die, Rege conuentui Oſcæ aſsidente, procerum, & ciuitatum conſilio leges, ac vetuſta regni ſcita, atque inſtituta in vnum corpus rediguntur, promulgantur, atque ſanciuntur. Curauit is princeps inter armorum ſtrepitum, legibus ſcriptis, iudicijsque conſtitutis Aragonenſes deuincere: cum antea patrijs moribus, inſtitutiſque ciuilibus maiorum, facinorumque vſitatis exemplis de manu, in manum traditis, vterentur: & communi quodam in vſu verſarentur.

A. D. IIII. Id. Iun. Rudericus Simenius Toletanus Antiſtes, cum Lugduni Pontificem Maximum inuiſiſſet, & Rhodano flumine in Hiſpan[illegible] nauigaturu[illegible] veheretur, [illegible] ex[illegible] Hortæ cœnobio in [illegible] regnoru[illegible] Caſtellæ & Aragoniæ c[illegible] ſepelitur: cui Hiſpa[illegible] ſ[illegible] debet, quod res a ſuorum temporum me[illegible] propter vetuſtatem [illegible] as, atque remotas inſigni opere poſteri[illegible] [illegible] Hiſpania in terra peregrinantes, errantesque quod de M. Varrone Cicero commemorat, tanquam hoſpites, quaſi domum reduxit.

MCCLXXXVI. MCCXLVIII. Rex [illegible] us re[illegible] dignitati, commodiſque in poſterum conſuli ſperan[illegible] & [illegible] tum eius ſtatum in filiorum concordia poſitum eſſe, atque defixum a[illegible]umans, regna liberis partitur: vt imperij fines ſingulis co[illegible]ituerentur. Ex Iol[illegible]te vxore quattuor filios ſuſceperat: Petrum, Iacobum, Ferdinandum, & Sanctium. Filiæ totidem ed[illegible] [illegible] peſtate erant: Iolans, Conſtantia, Sanctia, & Maria. Vale[illegible] A. D. XIIII. K. Febr. publico teſtamento condito, Al[illegible]um Aragonij regni [illegible]ſtituit heredem: & ab oriente [illegible], in occidentem Cinca flumine, Farizam vſque & a ſepten[illegible] D. Chriſtinæ ſummi Pyre[illegible]tu, in merid.em ad Al[illegible] [illegible]bus circumſcribit. Catal[illegible], adiuncta [illegible] a terra, & h[illegible] oppidis, quæ trans Cin[illegible] a[illegible]em debe[illegible] fue[illegible] & Balearium, & inſularum adiacen[illegible] Petro [illegible] Valentini regni & Fer[illegible] C[illegible]entinæ Cæretan[illegible], Mompeli[illegible], C[illegible] a[illegible], & Froni[illegible], O[illegible]e-lade[illegible] teritorij & [illegible] M[illegible] M[illegible], L[illegible], Ca[illegible], Theu[illegible], [illegible], F[illegible]nſis, Gabaldani,

Gabaldani, & comitatus Aimilianenſis heredes ſcribit. Sanctium ſa- AERA. NAT. CHR.
cris initiandum Eccleſiæ dicat. Secundos heredes ſubſtituit: neque in MCCLXXXVI, MCCXLIIX.
hereditaris partem filiæ ab eo vocantur: ſed ex Iolante filia nepotes ſub-
ſtituuntur: modo regni Caſtellæ ſucceſſor, Aragoniæ regni heredi-
tatem non adeat: & is qui regnum adeptus ſit, Caſtellæ Regi ſubijci
ne poſsit.

Alfonſus Regis F. & Petrus Portugallenſis maiores in dies turbas cient:
& quam maximas poſſunt, copias armant.

Cum oppugnationis diuturnitas neglegentiores Setabitanos effeciſ-
ſet, & repetita obſidione Aprili menſe à Rege premerentur, inuito, & con-
tra tendente Alfonſo Regis genero, vrbs deditur: plenoque, atque opu-
lento oppido Rex potitur: quod ſuæ ditioni, & Murtienſi regno gener
adiungere contenderat. Oppida oræ maritimæ breui incolarum fre-
quentia aucta.

Fines Valentini, & Murtienſis regni terminantur.

Arnaldus Peralta ad Cæſarauguſtanum Epiſcopatum ex Valentino
Epiſcopo eſt poſtulatus: eamque poſtulationem Innocentius IV. P.
M. Neapoli A. D. IX. K. Nouembris ratam habuit. Andreas Alba-
latius ex inſtituto Prædicatorum, Petri Albalatij Tarraconenſis Archie-
piſcopi frater, diſsidente Canonicorum Valentinorum cœtu, P.M. con-
ſenſu, atque permiſſu ab Archiepiſcopo Tarraconenſi, & Archidiacono,
& præcentore ſedis Valentinæ A. D. II. Non. Decembr. in Arnaldi
locum ſufficitur. Is magnæ religionis Antiſtes Cœnobium Carthuſien-
ſium monachorum in agro Valentino conſtruendum curauit: cui Porræ
Cæli nomen eſt inditum.

Hiſpalis celeberrima, & opulentiſsima Hiſpaniarum vrbs S. Clemen-
tis feſto die Ferdinando Regi deditur.

A. D. V. K. Oct. Raimundus Toloſas Aimiliani decedit: Iohanna vni- MCCLXXXVII. MCCXLIX.
ca filia Alfonſi Pictonum Comitis coniuge herede relicta: nulla pactio-
nis, quæ cum Apoſtolica ſede inita fuit, mentione facta: vt ſua iura inte-
gra, atque ſalua Aragoniæ regibus reſeruare viſus ſit.

Aragonenſes & Catalani Alcanicij conuentui agendo, Februario men- MCCLXXXIIX. MCCL.
ſe concurrunt: & de ſedandis ſeditionibus, quæ diſsidio Regis, & Alfon-
ſi filij ſubortæ fuerant, deliberant. Iudices a conuentu, qui de contro-
uerſijs omnibus ſententiam ferant, conſtituuntur Petrus Albalatius Tar-
raconenſis Archiepiſcopus, Vitalis Canelias Oſcenſis, Guilielmus Iler-
denſis, & Petrus Anrillius Barcinonenſis Epiſcopi, Guilielmus Car-
dona Templariorum Magiſter, Petrus Alcalanus Ampoſtæ præfe-
ctus, Comes Emporitanus, Raimundus Cardona, Raimundus Be-
rengarius Agerenſis, Iacobus Ceruera, Artallus Luna, Petrus Corne-
lius, Garcias Romæus, & Simon Focius: & aliquot ciuitatum procu-
ratores. XII. viri ex proceribus, & ciuitatibus dignitate præſtantes,
ex delegatis iudicibus ad Alfonſum legati mittuntur. Hiſpali Alfon-
ſus, & Petrus Portugallenſis iuris iurandi religione adacti pollicentur,
ſe iudicum ſelectorum ſententiæ pariruros: ſperantes fore, vti per col-
loquia controuerſiæ omnes componantur: & regnandi ius, & ſucceſ-
ſionis ſpes Alfonſo reſeruetur. Regi, & Iolanti Reginæ ſe aduerſus Al-
fonſum fœdere adiungunt Guilielmus, & Petrus Moncadæ, Petrus Cor-

 nelius,

AERA NAT. CHR. MCCLXXXIX. MCCL.

nelius, Guilielmus Entenza, Garcias Romæus, Simon Focius, Simon Pereſius Arenoſius, Sanctius Antilionius, & Petrus Martinius Luna.

Iudices tamen de controuerſia, quam Alfonſus cum Rege patre habet hereditaria, conſtituunt: vti patriæ voluntati pareat, atque obediat, & eius ſe poteſtati tradat. Pater filium regnorum Aragonij, & Valentini procurationi præficiat. Portugallenſi Tarraconenſis campus, & Ebuſus Inſula, aliaque bona reſtituuntur: excipiunturque Morelia, Segorbium, Moruiedrum, Almenara, & Caſtelio: quæ oppida, atque arces iudicibus deduntur: quoad de omni controuerſia definiant: quod ex ijs arcibus, atque præſidijs Portugallenſis bellum Regi contra ius, faſque intuliſſet. Rex pollicetur Rudericum Martinium, quem captiuum detinuerat, Portugallenſis nepotem e cuſtodia liberaturum. His conſtitutis Rex conuentum dimittit.

Martinus Pereſius Artaſſona Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

A. D. III. K. Iun. Cæſarauguſtæ Iacobus Balearici Regis Abohiſis F. Gotorio oppido, & arce iure hereditario a Rege donatur. Is, vti ſupra memorauimus, Euam Martini Rollandi Alagoniæ gentis filiam vxorem duxit: qua ex ſtirpe Gotoria familia exoritur. Ex eo matrimonio Blaſcus Gotorius naſcitur Michaelis Pereſij Gotorij pater: eoque generis cognomine vetus, & illuſtris familia Gotoria vſa eſt. ¶ Hoc anno moritur Fredericus Imperator: fax quædã funeſta, nõ Germaniæ mõdo patriæ, ſed Italiæ communis parentis, & totius Eccleſiæ: illius enim ſæculi malorum pernicies, eo opifice, atque machinatore, cum eccleſiaſtici ordinis, & ſedis Apoſtolicæ calamitate coniuncta fuit. A. D. XVI. K. Ianua. Florentini, eius regionis vico, quam Capitinatam vocant, teſtamentum condit: morti propinquus. Conradum filium Hieroſolymitani regni conſortem adſcitum, Imperij, vt ipſius verbis vtar, heredem, & Siciliæ regni, omniumque, quæ adeptus fuerat, inſtituit. Huic Henricum, & Henrico Manfredum filios ſubſtituit. Manfredum Conradi abſentis procuratorem, atque gubernatorem Italicis ditionibus, & Siciliæ præcipue regno præficit: & Tarentino principatu & vrbe atque honore S. Angeli donat. Frederico nepoti, Henrici Regis Germaniæ filio, Aragoniæ Regis conſobrini, Ducatus Auſtriæ, & Stiriæ, quos a Conrado patruo teneat, attribuit. Arelatenſe præterea regnum condonat Henrico filio. Manfredus non iuſto connubio genitus, neq; contentus in ſpem ſucceſsionis tãti regni, a patre ſe fuiſſe euocatum, Conrado viuente, Siciliæ regnum, Bruttios, Calabros, Apulos, Samnium atque Campaniam omnem interuertit: ad ſeque transfert.

MCCLXXXIX. MCCLI. Cum Barcinonem Catalanis conuentus eſſet indictus, denuo A. D. VII. K. Apr. Rex, quod Ferdinandus F. deceſſerat, regna partitur. Petro Cataloniam a Cinga ad Salſulas eiſdem finibus, quibus Pyrenæis montibus, Arana valle, & interno mari continetur, attribuit: eiuſque vſufructu reſeruato in poſſeſsionem mittit Põtius. Hugo Comes Emporitanus, Bernardus S. Eugeniæ, Guilielmus Aquilonius, Albertus Cruillius, Hugo Angleſola, Arnaldus Guilielmus Cartalla, Raimundus, & Galcerandus Durgij, Guilielmus Moncada, Guilielmus Ceruilionius, Iacobus Ceruera. Raimundus Moncada Bernardus Raimũdus Ribellias, & Raimundus Timorius, ciuitaſque Barcinonenſis, Rege adſidente, in Petri verba iure-

iurando

iurando adiguntur. Iacobum Valentino regno, Balearibus, & Ebuſo in ſulis donat. MCCLXXXIX. MCCLI.

Iolans Regina Octobri menſe Oſcæ obſignato teſtamento Petro, Iacobo, & Sanctio filijs Poſanæ Comitatum, qui a Bela Hungariæ Rege fratre poſsidetur, legat: cuius ſe heredem Reginam matrem inſtituiſſe memorat. E vita hoc anno Reginam exceſsiſſe ad D. Mariæ Salenſis ſunt qui falſo confirment: alij Leonoram, cum qua Rex diuortium fecerat, facto perfunctam tradidere. Iolans ad Vallembonam, cœnobium id Sanctimonialium ordinis Ciſtertienſis eſt in Catalonia, humari ſe iubet.

A. D. III. K. Iun. Ferdinandus Caſtellæ Rex, qui magnam Bæticæ MCCXC. MCCLII. partem ab impio Maurorum dominatu eripuit, princeps in primis ſanctus, & religioſus Hiſpali decedit.

Septembri menſe Rex Biarium, munitiſsimam Valentini regni arcem caſtris circumſidet: neque tota hieme obſidionem intermittit.

Februarij menſis initio Biarium a Muza Almorabidio arcis præfecto MCCXCI. MCCLIII. deditur. Nihilo minus fœde dedito oppido, quam ſi captum foret, paucis data venia, qui inermes in deditionem venere.

Setabi, & Biario in Regis poteſtatem traditis, arces omnes, & caſtella, quæ Sucrone amne, & Murtienſis regni finibus continentur, Regi deduntur: iſque dies Valentini regni debellandi, & finium propagandorum finem intulit.

Alfonſus Caſtellæ Rex a diſsidio ſoceri Regis regni initium ducit. Ab Iolante enim vxore diuertere nititur: & Chriſtinam Regis Noruegiæ, Abtoditas quidam exiſtimant, filiam arceſſendam curat futuram coniugem: quæ, cum Iolante Regina partum enixa aduentaſſet, qua erat animi leuitate, Philippo fratri ſacris addicto, & Hiſpalenſi Eccleſiæ præfecto Chriſtinam deſpondet. Hinc indignatione, & odio concitato belli cauſæ inter ſocerum, & generum commouentur.

A. D. VIII. Id. Iul. Pompelone Theobaldus Nauarræ Rex decedit. Is Margaritam Archimbaudi principis F. vt Antiſtes Toletanus tradit, vxorem duxit. Quorum vero Archimbaudus hominum fuiſſet, neſciremus, niſi ex vetuſtis monumentis, vir doctiſsimus, & vetuſtatis obſeruantiſsimus eruiſſet: quem honoris cauſa nominarem, ſi ea compellatione, qualiſcunque dignitas clariſsimo viro adiungi poſſet. Conſtitit enim Archimbaudum Dampetrenſem ex Borbonia familia principem virum, Margaritæ Reginæ parentem fuiſſe. Ea viro demortuo, Regem Aragonium, vti vnicum regni, & Theobaldi, & Henrici liberorum columen ad ſe arceſsit.

K. Auguſti Tudelæ Rex, & Margarita Regina ad renouanda fœdera, & confirmanda in colloquium veniunt. Paciſcuntur, vti Theobaldus regni heres Conſtantiam aut Sanctiam Regis F. vxorem ducat. Rex pollicetur, ſe Reginæ, atque Regi filio, aduerſus Caſtellæ Regem, Nauarræ regnum appetentem opem laturum. Colloquio adfuere Alfonſus Regis F. Garcias Epiſcopus Turiaſonenſis: & pactio ea iuriſiurandi ſacramento a proceribus Aragonijs, & Nauarris ſancitur. Hi fuere Garcias Romæus, Petrus Cornelius, Simon Focius, Simon Pereſius Arenoſius, Ferticius Lizana, Petrus Martinius Luna, Sanctius Antilionius, Palatinus, & Artallus Focij, Guilielmus Podius, Rudericus Pereſius Tu-

ÆRA. INCAR. MCCXCI. MCCLIII. riaſonenſis, Martinus Pereſius Artaſſona Iuſtitiæ Aragonum Præfectus, Garcias Almorabidius, Sanctius Ferdinandius Montacutus, Garcias Gomecius Agoncilio, Gonzaluus Iohannius Baſtanus, Corbaranus Lehetius, Martinus Garceſius Euſa, Petrus Gonzaluus Morentius, & Martinus Gonzaluus Morentius, Guerrerius Sirus, Simon Groſsius, Petrus Simenius Valterra, & Lupus Arcezius Decanus Tudelenſis.

AEſtatis extremum erat, cum copiæ ingentes a Caſtellæ Rege, Nauarræ regnum inuaſuro coguntur: magnoque etiam a Rege adiunguntur: vt genero, extra fines regni reſiſtat. Vt ſint indutiæ Caſtellani ab Rege impetrant.

A. D. IX. K. Octob. Barcinone, coram Rege, frequenti conſpectu, & conſilij procerum conſeſſu, Alfonſus Regis filius ratas, firmaſque ſancit donationes: & aſsignationes Petro, & Iacobo fratribus a Rege factas. Cauit ſe, neque primigenij iure, neque iuriſiurandi religione, qua ſe Ilerdenſes ciues illi obſtrinxerant, atque in eius verba, tamquam veri heredis, & ſucceſſoris Darocenſi conuentu adegerant, vmquam Ilerdenſem vrbem, aut territorium repetiturum: & iuriſiurandi vinculo eos ſoluit. Patre Rege pollices eius de more, vinciente, atque manibus implicante, quod fœdus ſacrum habetur, fidem ſuam obſtringit. Scribendo adfuere Archiepiſcopus Tarraconenſis, Epiſcopus Barcinonenſis, Hugo Comes Rhodenſis Galliæ prouinciæ, Raimundus Fulcō Vicecomes Cardonenſis, Guilielmus, & Berengarius Angleſolæ, Bernardus Sanctæ Eugeniæ, Simon Pereſius Arenoſius, Galcerandus, & Raimundus Durgij, Guilielmus, & Berengarius Cardonæ, & Bernardus Centilias.

MCCXCII. MCCLIV. Aprilis menſis initio Rex, & Theobaldus Rex Nauarræ Mōtacuti oppido congreſsi, concordi amicitiæ fœdere adiunguntur: mutuaque caritate inter ſe deuinciuntur. Non. Apr. arcibus traditis, tamquam obſidibus, aduerſus omnes inimicos fœdus ſanciunt. Mirum eo fœdere extitit: Regem, neminem ſuo nomine exceptum voluiſſe, præter Carolum Andium, & Prouinciæ Comitem: Francorum Regis fratrem germanum: qui poſtea Siciliæ regnum adeptus, capitales inimicitias cum Petro Regis F. geſsit. Nauarrus Francorum Regem, & eius fratres excipit: & induticias in A. D. III. K. Oct. cum Alfonſo Caſtellæ Rege paciſcuntur. Ea fœdera ſe obſeruaturos pollicentur ex Aragoniæ regno Bernardus Guilielmus Entenza, Petrus Cornelius, Garcias Romæus, Aluarus Pereſius Azagra Petri Ferdinandij Azagræ, qui Albarrazini dominabatur F. Guilielmus Podius. Bertrandus Ahoneſius. Hi proceres erant: & ex militari auctoramēto deuinctis fœdus ſanxere ex Aragonia Furtatus Lihorius, Petrus Pereſius Turiaſonenſis, Innicus Orizius, Petrus Iordanis ex Exea, Rudericus Simenius Lueſia, Petrus Remirius Oria, & Pontius Cellius: & nouem primi ciues Turiaſonenſes. Ex proceribus Nauarris fidem ſuam obſtringunt Sanctius Ferdinandius Montacutus Seneſcallus, Egidius Rada, Garcias Almorabitius, Ferdinandus Leratius, Gonzaluus Iohannius Baztanus, Martinus Simenius Aiuarus, Ramirus Pereſius Arronizius, Corbaranus Lehetius, Artallus Luna, Petrus, & Sanctius Pereſius Varillæ, qui in numero procerum cenſebantur. At ex militari ordine ſe iureiurando deuinciunt Regis Nauarræ nomine Simon Sanctius

Funes,

Funes, Iohannes Ga[illegible] Peralta, Roldanus Pereſius Aranſius, Martinus Innicius Orizius: & ſex [illegible]imiciues Tudelani. [illegible] CHR. MCCXCII. MCCLIV. [illegible]

Mauri, qui Valen[illegible] in re[illegible], confecto bello, Re[illegible] ſe ſ[illegible]iecerant, quæ gen[illegible] e[illegible] animis inſita, a[illegible]tas, Regi bello ex[illegible]erno implic[illegible]o ab eo, Alazdraco [illegible] e defic[illegible] & [illegible]agna c[illegible]nſpirati[illegible]ne tumul[illegible]uantur. N[illegible]ſtri m[illegible] tu[illegible] atque [illegible]inquo perinoti, auxilium nu[illegible]am, [illegible] ab Rege [illegible]otiuere.

Rex Cal[illegible]taiubio Valentiam properan[illegible], opera, & conſ[illegible] affectis reipublicæ rebus præſto fuit. Edici imperat, vt intra menſem Mauri regni finibu[illegible] excedant: quos neque maritima opportunitas neque Almerienſium, & Granatenſium vicinitas deſperatis rebus, & domum reditionis ſpe ſublata, ab armis deducit. Cum ma[illegible]s dolo, quam virtute n[illegible]erent[illegible]r, & in[illegible]idi[illegible] occultis in aperta latrocinia eſſunderentur, XII. caſtella expugnant. Ad LX demum M. exceptis mulieribus, & pueris, qui per ætatem ad pugnam inutiles videbantur, arma capiunt, ad omnia pericula ſubeunda paratiores. Rege bellum vrguente, equitatus ex omni regno cogitur. Publica fide Vilienam ho[illegible]ium maior pars emigrat: & Murtienſi, & Granatenſi re[illegible]no, & Spartario campo, quem Arabes Manxam vocant, & Oretan[illegible]is, Carpetaniſque regi[illegible]ur.

Al[illegible]cus in rebel[illegible]ne [illegible]erman[illegible] bel[illegible]um [illegible]is infert. cui [illegible]m[illegible]ad[illegible]dere A[illegible] & Frederi[illegible]us ei[illegible]atres: vt ſupra bien[illegible]ium, cum an[illegible] ob[illegible] e[illegible] per ſalutis conſiſteret, noſtris repugnaret.

Iunio menſe Valentiæ Aluarus Pereſius Azagra, qui mortuo Petro Ferdinandio patre Albarrazini dominabatur, ſe Regi addic[illegible]t.

Cum Alfonſus a patre diſsidere, in tanto rerum tumultu non intermitteret, Rex, vt [illegible]ius animum regnandi cupidine inflammatum len[illegible]a[illegible], Aragonij, & Valentin[illegible] regni procurationi præficit. Briario Alfonſus Regi pollicetur, ſe Alfonſi Regis cauſam, quam in ſummam expectationem perduxerat, deſerturum: neque cum eo ſocietatem coiturum: aut fœdus facturum. Vt res componantur, & ab armis diſcedatur, Rex ſummopere contendit. [illegible]

Stellæ Nauarræ oppido, Auguſto menſ[illegible] Didacus Lupius Pharenſis, Vizcaiæ dominus [illegible] a Caſt[illegible]læ R[illegible] Iacob[illegible] Re[illegible]is imperio ſe ſubijcit. Rex [illegible] apu[illegible] [illegible]ere iub[illegible], & m[illegible]taribus beneficij[illegible] ornat. q[illegible] equi[illegible] con[illegible]runtur. Scribend[illegible] ere Andr[illegible] V[illegible]lenti[illegible]us Epi[illegible], Bertrandus Al[illegible]e[illegible]u[illegible] Sa[illegible]us Gonzal[illegible]ius Heredia, Ortius O[illegible] St[illegible]n[illegible]a, Fe[illegible]din[illegible]d[illegible]s Rui[illegible]s Miancia[illegible] & Sancti[illegible]s Martinius Ban[illegible].

A[illegible]æ, & Caſtellæ Re[illegible]es, cum ad [illegible]p[illegible]ri[illegible] facult[illegible]s colloquendi non f[illegible]let, & ea tempeſtate vtrobi[illegible]e res nouare[illegible]tur, opera [illegible] prudentiſsimi viri Bernardi Vitalis Beſalunen[illegible] ad coll[illegible] inter Agredam & Turiaſonem deue[illegible]iunt. De compoſitione ag[illegible]ur: [illegible]ſtituuntque, vt Nauarræ regnum in tutelam, ac propugnationem Re[illegible]is tradatur. Magna generi inconſtantia breui renouatq; bello ad priſtinam co[illegible]cer[illegible]a[illegible]nem recidunt.

Oſcæ Decembris menſis [illegible] Rex Al[illegible]onſum [illegible]ium iudicio Simonis Focij, Bernardi Guilielmi Entenzæ, & Simonis Pereſij Areno[illegible] [illegible]

riſtituandi

AERA. NAT. CHR. riſiurandi vinculo adſtrictum ſubijcit: qui de controuerſijs omnibus ſententiam ferant.

MCCXCIII. MCCLV. Huius anni initio Rex Calataiubium contendit: veritus ne gener, mobilitate ingenij pacem, atque bellum mutare ſolitus, in Nauarræ fines inuadat.

A. D. VII. Id. Mai Cæſarauguſtæ Rex Exerica oppido, eiuſque ditione omni Thereſiam Egidij filiam Vidauriam nobilem feminam, & filium, qui ex ea naſceretur, donat: cum qua contubernij neceſsitudo plures annos interceſsit: quæ poſtea Regi, cui connubij ius fuit, enupſiſſe traditur.

A. D. VIII. Id. Septemb. cum ab Alfonſo Rege Nauarrenſibus oppidis, atque arcibus vis, atque arma inferenda denuntiarentur, & Rex, vt omnem eius conatum propellat, Stellæ aſsidet, Henricus Alfonſi Regis frater, & Lupus Diazius Pharenſis, qui mortuo Didaco patre Viſcaiæ dominari cœpit, ab Rege Caſtellæ deſciſcentes, ſe Regi tradunt, atque eius imperio ſubijciunt. Rex eorum cauſam aduerſus generum ſe propugnaturum ſpondet. Lupum Pharenſem primarij, & præſtantes viri cognatione illi adiuncti comitantur Sanctius Garcias Salzedius, Didacus Lupius Mendoza, Gõzaluus Ruicius Vega, Lupus Velaſcus, Gonzaluus Gomezius Aguero, Gonzaluus Gonzaluius Luzius, Innicus Simenius Lanclarius, Didacus Ruicius Treſponius, Lupus Diacius Mẽdoza, Michael Innicius Zuacius, Sanctius Gonzaluius Heredia, Lupus Garcias Salarzal, Didacus Gonzaluius Zauallius, Sanctius Martinius Bannarius, Ferdinandus Ruicius Miancias, Didacus Lupius Francus, Rudericus Sanctius Landa, Lupus Innicius Horoſcius, Fortu[illegible]ins Sanctius Veraffurius, Iohannes Martinius Heredia, Sanctius Pereſius Gazeus, Guterrius Gonzaluus Maia. & Gonzal[illegible] Ruicius. Omnes [illegible]em ſuam obſtringunt Pharenſem pactis conue[illegible]s m[illegible]nſurum: & ſacramento adacturum, cum ad legitimam ætatem perueniret, neque cum Rege Caſtellæ pacis fœdera inituꝝ: quoad ea controue[illegible]ia, quæ Regi cum genero vertebatur, Sanctij Garciæ Salzedi[illegible] & Lupi Velaſci ſententia decideretur.

MCCXCIV. MCCLVI. Martio menſe, cum Rex præſentibus reipublicæ temporibus potius conuenire videret, ſe placabilem genero præbere, quam priſtinæ diſſenſioni indulgere, & gener ad maiores ſe res applicuiſſet, & animum ad Imperij Romani gubernacula capeſſenda admouiſſet, ac ſe, ſtatumque omnem rebus externis tradidiſſet, controuerſias omnes, ad concordiam adduci poſſe ſperantes, Soriæ ad colloquium congrediuntur. Eo in oppido fœdera, quæ facta quondam a ſuperioris ætatis Aragoniæ, & Caſtellæ Regibus fuerant, ſanciuntur. Recipit Caſtellæ Rex, ſe arces, eius fœderis veluti obſides traditurum In eam pactionem a Rege deue[illegible]tum eſt: quod Mauri Valentini, qui in defectione perſtiterant, Caſt[illegible]lanis, & Carpetanis auxilijs adeo [illegible]eren[illegible]ur, vt Alazdracus eorum ductor veterator, [illegible] impiger, & [illegible] Va[illegible]tinos fines ferociter incurſaret, in ar[illegible]ci[illegible]aculis vex[illegible]a Re[illegible] Alfonſi, & E[illegible]manuelis eius fratris præ[illegible]

A. D. II. Id. Apr. Margarita Nauarræ Regi[illegible] Theobal[illegible]e gis vxor ad Priui[illegible]um o[illegible]e, & ad C[illegible]aram[illegible]llem tum[illegible]a fui[illegible]e vetuſtis annalibus perhibetur.

Guilielmo

ABRA. NAT. CHR. MCCXCIV. MCCLVI.

Guilielmo Romanorum Rege perempto, aſsidentibus VII. Viris, Germanorum regni principibus, qui vetuſtis Othonis III. Imperatoris inſtitutis electioni Regum, in Imperatoriam, & Auguſtam dignitatem ſufficiendorum præficiuntur, cum in octauis Epiphaniæ Ricardus Cornubienſis Comes Regis Anglorum frater, a Colonienſi Archiepiſcopo, qui ſuo, & Moguntini Antiſtitis nomine conuenerat, aſsidente, & conſentiente Palatino Comite, Rex adſciſceretur, & Aquiſgrani coronatus, & iniunctus fuiſſet, Archiepiſcopus Treuerenſis, Saxoniæ Dux, & Bohemiæ Regis procurator Palmarum Dominica die conſtituta, Alfonſum Caſtellæ Regem, Philippi Imperatoris nepotem, in Imperij faſtigium euehunt. Ea principum diſtractione, Alfonſo Rege ad Imperatoriam dignitatem euocato, ipſius Regis opes, & regna diſcerpuntur: & dilacerantur.

Iuuat me rem maxime occultam, præclaro monumẽto producto, in lucem proferre: ne aliquot virorum doctrina præſtantium opinione, qui noſtra ætate Iohannis Auentini excitandam animaduerſionem, & diligentiam operæpretium exiſtimauerunt, in manifeſtum errorem rapiamur. Neque enim quemquam in re, quæ permagni momenti eſt, falſa opinione, aut errore duci oportet: vt arbitretur Gregorium V. Pont. Max. & ipſum natione Saxonem, non fuiſſe primum, qui ad creandi Imperatoris inſtitutam ſanctionem animum adiecerit: & lege perlata, aſſentiente Othone III. Imperatore, qui legitima prole careret, decreuerit; ne in poſterum iure ſucceſsionis Imperatoria dignitas traduceretur: ſed tres primarij Germaniæ antiſtites, totidemque proceres, adſcito Rege Bohemiæ, vbi paria ſuffragia in Imperio mandando inirentur, Auguſtorum comitiorum auctores, atque ſequeſtres conſtituerentur: ſed Frederico II. ex humanis exempto, diſſentientibus Germaniæ Principibus, formulam eam creandi Imperatoris prolatam. Ego illos, inquit Auentinus, poſt fata Frederici II. inſtitutos, & a Gregorio X. Pont. ,, Max. confirmatos eſſe compertum habeo: Tam fidenter ius Principum Electorum id temporis conſtitutum pro re comperta tradidit. At Vrbanus IIII, qui & Gregorium ipſum, & Clementem itidem IIII Pontificatu Maximo anteceſsit, cum Ricardum, & Alfonſum, quibus eius honoris, & dignitatis certamen erat, ad concordiam reducere conatur, hortaturque, vti ſe iudicio Apoſtolico ſiſtant, ſanctionem eam antiquiorem memoria omni fuiſſe commemorat. Litteræ Apoſtolicæ dignæ maxime viſæ ſunt, quæ hoc in loco recenſeantur.

VRBANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei R. in Romanorum Re- ,,
gem electo. Qui cælum terramque regit, is nimirum cæli nouit ordi- ,,
nem: & in terra poteſt cæleſtis ponere ordinis rationem. Is exempla ,,
de ſuperis ad inferiora deriuans, ſicut in firmamento Cæli duo lumi- ,,
naria magna conſtituit, vt mundum vicibus ſuis illuſtraret, ſic & in ,,
terris maxima dona ſua, Sacerdotium videlicet, & Imperium ad ple- ,,
num ſpiritualium, mundanorumque regimen, ad firmamentum Ec- ,,
cleſiæ militantis inſtituens, vtriuſque poteſtatis ita diſcreuit officia, vt ,,
eorum officioſa diuerſitas nulla ſibi aduerſitate diſſentiat: ſed in com- ,,
miſsi executione regiminis, ex officij debito in voti vnitate concordet: ,,
& ipſorum proculdubio profutura concordia alterutrius alternis fulta ,,
præſidijs, ,,

AERA. NAT. CHR.
MCCXCIV. MCCLVI.

,, præſidijs,ac vtriuſque mutuis fota fauoribus opus iuſtitiæ liberius opere-
,, tur:pacem mundo pariens: tranquillitatem inducens, & nutriens vnita-
,, tem. Imperium ſi quidem ad ſalutem Sacerdotali auctoritate dirigitur: &
,, ipſius adiutum ſuffragijs,ſedatis procelloſis interdum imminentium tem
,, peſtatum turbinibus,tranquillum redditur, & quietum. Sacerdotium ve
,, ro pium, & tutum habere debet refugium: Imperialem manſuetudinem
,, cum ſua veneratione coniunctam: vt Imperij Romani faſtigium, & eius
,, culmini præſidens,ſpecialis aduocati, & defenſoris præcipui circa Eccle-
,, ſiam gerat officium: & in ipſius fortitudine brachij defenſentur Eccleſiæ
,, libertates: & iura manu teneantur ipſarum: extirpentur hæreſes: cultus
,, Chriſtianæ fidei amplietur:& inimicis conſternatis eiuſdem, in pacis pul
,, chritudine ſedeat populus Chriſtianus:& in requie opulēta quieſcat. Ve-
,, rum humani generis inimicus pacis impatiens, amator litium, diſcordiæ
,, ſeminator vtriuſq; profectibus inuidens claræ memoriæ Vvilielmo Ro-
,, manorum Rege rebus humanis erepto, inter te, & cariſsimum in Chri-
,, ſto filium noſtrum Regem Caſtellæ, ac Legionis illuſtrem in Romano-
,, rum Regem electum,circa obtinendam eiuſdem Imperij dignitatem,con
,, tentionis materiam ſuſcitauit:vt vobis circa hæc contendentibus, careret
,, Imperialis regiminis commodis orbis terræ: & tanti brachij, tam vtilis,
,, tam neceſſarij,tam cari carentiam, ex ipſius vacatione diutina, moleſtam
,, admodum, & nociuam damnoſa experientia eccleſia prædicta ſentiret.
,, Sentit itaque,ſentit mater Eccleſia tam populi ſibi cōmiſsi,quam ſuam
,, grauem de huiuſmodi contentione iacturam. Creuit namque peruerſo-
,, rum audacia,& ipſorum abundante malitia, dum eorundem vacante Im-
,, perio,ipſi eccleſiæ defenſionis debitæ ſuffragia ſubtrahuntur: liberius pec
,, catis inſiſtitur:hæreſes pululant, ſcandala ſuſcitantur, multiplicantur cæ-
,, des, & ſtrages, iniuriæ inualeſcunt: in perſecutionum turbinibus Petri
,, nauicula fluctuat: & interdum, qui fidelium ipſius cenſeri nomine glo-
,, riantur,in arcum peruerſum, fidei debitum non ſeruando, conuerſi,tam
,, in ſuis iuribus iniurioſe impetunt,& moleſtant:illa nunc denegando pro
,, libito:nunc illicite occupando: propter quod eadem eccleſia nō immeri-
,, to huiuſmodi vacationem deplorat Imperij: & de animarum periculis,
,, quæ peccandi libertas ingerit, ex intimis longa trahens ſuſpiria, ingemi-
,, ſcit. Ex eo inſuper quam dure, quam grauiter materna eius viſcera qua
,, tiuntur, quod ipſa tam caros filios, tam inclitos Principes in ſuo ſentiens
,, vtero collidentes,prudenter aduertit tuam, & prædicti Regis potentiam
,, in Chriſti blaſphemos, & inimicos nominis Chriſtiani potenter, & ma-
,, gnifice more ſolito exercendam, in proprium, & grande domeſticorum
,, fidei detrimentum talibus contentionibus implicari. Hæc igitur, & alia
,, incommoda diſſenſionis huiuſmodi eadem eccleſia materno penſans affe
,, ctu, in his auxilij ſui dexteram non ſubtraxit: ſed vigilauit attentius: &
,, attentione ſollicita vigilanter intendit: multaque ſollicitudine peruigil-
,, laborauit,vt diſcriminibus tantis occurreret:teque, ac ipſum Regem a di-
,, ſcordiarum diſpendijs præſeruaret. Et licet inter vos iudicis partes aſſu-
,, mere,non ſine cauſa diſtulerit,præſertim, cum tam tui, quam ipſius Re-
,, gis nuntij, in recordationis felicis Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri,
,, noſtra,& fratrum noſtrorum præſentia conſtituti, ſuper prædictis, iudi-
,, ciarium Apoſtolicæ Sedis examen expreſſe vſque ad hæc tempora decli
narint,

narint, dilationem tamen huiuſmodi, etiam illa vtilitatis vtriuſque partis „
conſideratio, & paternæ pietatis cautela, pro vobis conſilium capiens per- „
ſuaſit, vt veſtris animis ad hoc habilitatis, interim ad reformanda inter vos „
amicitiæ fœdera, congruentia tempora captarentur: vt remedia promptio „
ra paterent: per quæ occaſsione diſcordiæ ſublata, vos glutinum ſolidæ „
caritatis vniret: ac in veſtræ ſoliditate concordiæ, quam tractatus, qui ſu- „
per hoc, inter vos dicebantur haberi, promittere videbantur, ſub ſui Prin- „
cipis ducatu pacifico daretur eidem ſabatthiſmus Imperio: & ſedatis ſcan „
dalis, quietis optatæ iucunditas proueniret: peſtis exterminaretur hæreti- „
ca: animarum pericula vitarentur: Eccleſia Cæſareo munita præſidio, & ab „
hoſtilibus erepta perſecutorum incurſibus reſpiraret: ac eorum, qui ſub „
ſimulatæ fidelitatis audacia nocent fidentius, temeraria nocendi confiden „
tia refrænata, ſuorũ iurium integritate gauderet. Hęc quidẽ hactenus expe „
ctauimus anxij, hęc deſiderauimus anxia expectatione diutius: in his præ- „
deceſſoris, noſtra, & fratrum ipſorũ ſollicitudo non defuit: ſecundũ Apo- „
ſtolicæ circumſpectionis iudicium, de contingentibus nihil omittens. Et „
quamquã, vt votis noſtris ſatisfieret in hac parte, hucuſq; nõ fuerit ex alto „
cõceſſum, tamen ad id noſtra ſemper ſuſpirauit intentio, ad id plenis deſi- „
derijs anxiamur: non proponentes a cœptis deſiſtere: quin circa negotium „
huiuſmodi, ſub ſpe illius, qui facit magna, & inſcrutabilia, qui facit concor „
diam in ſublimibus, proſequi pacis ſemitas intendimus. qu[illegible]quid per nũ „
tios, & procuratores partium, coram nobis nouiſsime his diebus propoſi- „
tum, petitumve fuerit, & reſponſum. Et quidem venerabilis frater noſter „
Laur. Epiſcopus, & dilecti filij Guilielmus Archidiaconus Roffenſis, ac „
Robertus de Baro procuratores, & nuntij tui, a te plenariam poteſtatẽ ha- „
bentes, vt in noſtro conſiſtorio tua proponerent negotia, & peterent cum „
ſolemnitate, qua conueniret, vocationem tuam ſollemniter ad coronã, ac „
vniuerſa, & ſingula circa hæc gererent fideliter: ac procurarent: quæ per „
veros nuntios, ac procuratores, ad hoc ſpecialiter deputatos legitime poſ- „
ſent agi: peti: & etiam procurari: coram nobis, & eiſdem fratribus propone „
re curauerunt: quaſdam conſuetudines, circa electionẽ noui Regis Roma- „
norũ, in Imperatorem poſtea promouendi, apud Principes, vocem in hu- „
iuſmodi electione habentes, qui ſunt VII numero, pro iure ſeruari: & fuiſ- „
ſe hactenus obſeruatas: a tempore, cuius memoria non exiſtit: ſecundum „
quas, infra annum, & diem, poſtquã vacat Imperium, talis debet electio ce „
lebrari: quacumq; parte ipſorum anni, & diei, quã ad hoc ijdem Principes „
duxerint deputandã: & ad Archiepiſcopũ Maguntinum, & Comitem Pa „
latinum Rheni, vel ipſorum alterum, altero nequeunte, vel forſitan non „
volente, pertinet ad electionem ipſam celebranda, diem præfigere: ac cete „
ros electores Principes conuocare. Quibus omnibus, vel ſaltem duobus ex „
ipſis, die præfixa conuenientibus apud oppidum de Frankeneford, intus, „
vel extra ipſum oppidum in terra, quæ dicitur Frankforde, loco quidẽ ad „
hoc deputato ſpecialiter ab antiquo, ad electionem ipſam procedi poteſt, „
& debet: ſecundum morem ipſius Imperij approbatum: & electione tali- „
ter celebrata electus, ſi electioni conſenſerit, ante Aquiſgrani per dies ali- „
quos facta mora, infra annũ, & diem poſt celebratam electionem eamdẽ, „
quando electus voluerit, per Colonienſem Archiepiſcopum, ad quem id „
ex officio ſuo ſpectat, inungitur, conſecratur, & etiam coronatur. Quo fa- „

ANNA NAT. CHR. D.CCXCIV. MCCLVI.

,, ᷊ᷓ

,, ctovia præcluditur contra electionem, vel electum iam Regem Romano
,, rum effectum dicendi aliquid: vel etiam opponendi: ſed idem electus præ
,, dicto modo inunctus, conſecratus, & coronatus pro Rege habetur: & ei
,, tamquam Regi debet a ſubditis, & vaſſallis Imperij obediri: ſuo more ho-
,, magia, & fidelitatis iuramenta præſtari: aſsignari ciuitates: oppida: caſtra:
,, & ſpecialiter caſtrum de Treueris: ac alia iura Imperij infra annum, &
,, diem, a tempore coronationis eiuſdem: ita quod, ſi qui de vaſſallis Imperij
,, ea homagia non præſtiterint conſueta, & non reddiderint ciuitates, caſtra,
,, & alia ſupradicta, illis, quæ ab Imperio tenent eodem, ſunt & ipſi priuan-
,, di. Et ſi votis Principum, ad quos ſpectat eligere, ad eligendum conuenien-
,, tium, diuiſis in plures, duo in diſcordia eligantur, vel alter electorum per
,, potentiam obtinebit, ad prædictum Comitem Palatinum, tamquam ad
,, huius diſcordiæ iudicem, eſt recurſus habendus: ni forſan ſuper electione,
,, vel coronatione huiuſmodi ſuborta diſcordia, per appellationem, vel que-
,, rellam prædictorum Principum ad examen Sedis Apoſtolicæ, quo caſu,
,, ipſius eſt in tali caſu cognitio, deferatur. Intelligitur autem is electus eſſe
,, concorditer, in quem vota omnium electorum Principum, vel ſaltem duo-
,, rum tantum modo in electione præſentium diriguntur. In diſcordia vero
,, is etiam reputatur electus, de quo in loco non ſolito electio celebratur: &
,, in termino, de communi conſenſu dictorum Principum non ſtatuto: quæ
,, ſi forſan prædicti Principes infra annum, & diem, a die vacantis Imperij,
,, concorditer ſtatuant, licet non exprimãt, quod ipſum peremptorium eſ-
,, ſe velint terminum, terminus tamen ab eis præfixus taliter, peremptorius
,, reputatur. Porro ijdem procuratores his, & alijs quibuſdam prælibatis cõ
,, ſuetudinibus adiecerunt, quod vacante Romano Imperio, die per omnes
,, prædictos Principes, pro celebranda Regis Romani in Imperatorem po-
,, ſtea promouendi electione, ſtatuto, in Octauis Epiphaniæ Anno Domini
,, MCCLVI. apud memoratum oppidum de Frankenford quinque tantum
,, de dictis Principibus, tum per ſe, tum per alios, videlicet bonæ memoriæ
,, Maguntinus Archiepiſcopus, qui legitimo impedimẽto detentus, ipſi Co
,, lonienſi Archiepiſcopo ea vice, in hoc commiſerat vices ſuas, & dilectus
,, filius nobilis vir Comes Palatinus apud Frankeneford, bonæ memoriæ ve
,, ro Treuerenſis Archiepiſcopus, & dilectus filius nobilis vir Dux Saxoniæ
,, intra dictum oppidum conuenerunt. Cumque idem Treuerenſis Archie-
,, piſcopus, & Dux Saxoniæ præfatos Archiepiſcopum Colonienſem, &
,, Comitem nec ipſum oppidum intrare permitterent, nec ad eos exire vel-
,, lent, ſuper hoc ſæpius requiſiti, dicti Archiepiſcopus Colonienſis, & Co-
,, mes attendentes, ex lapſu temporis periculum imminere, ſi forſan non fie
,, ret electio illa die, quæ ad hoc fuerat peremptorie conſtituta, præſertim
,, cum de anno, & die, poſt vacationem Imperij quindecim dies ſolummo-
,, do ſupereſſent, infra quos nullo modo potuiſſent, propter locorum diſtan
,, tiam, & alias facti circumſtantias præfati Principes iterum conuenire, cũ
,, Prælatis, Ducibus, & alijs ibidem præſentibus deliberatione præhabita,
,, de ipſorum communi conſilio, & aſſenſu ad electionem procedere decre-
,, uerunt. Et tandem præfatus Colonienſis pro ſe, & dictis Maguntino, cu-
,, ius vicem gerebat, & Comite præſente ac conſentiente, Dei nomine inuo
,, cato. te in Regem Romanorum elegit: & mox electionem huiuſmodi Ma
,, gnatum, & aliorum aſtantium copioſæ multitudini publicauit ac electio
ni, per

ni, per cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Regem Bohemiæ illuſtrem ,, AERA NAT. CHR.
poſt paucos dies conſenſu præſtito, demum tu, ad tuorum electorum, & ,, MCCXCIV. MCCLVI.
aliorum Imperij optimatium, qui propter hoc ad te, in Angliam acceſſe- ,,
runt, inſtantiam, & requiſitionem inſtantem eidem electioni, poſt diligen ,,
tem ſuper hoc, tractatum habi[illegible], conſe[illegible]ſti ac perſonaliter Alamaniæ ,,
Regnum ingreſſus: & moram apud Aquas Grani, quantum decuit, faciēs, ,,
nec inueniens reſiſtentem, poſt modum fuiſti per ſæpe dictum Colonien ,,
ſem Archiepiſcopum, ad cuius id ſpectabat officium, conſecratus, inūctus, ,,
coronatus, ac inthronizatus regio more in ſede MAGNI CAROLI, nul ,,
lo ſe inibi, coronationi tuæ re aut verbaliter opponente. Recepiſti quoque ,,
homagia magnatum regni eiuſdem: ac fidelitatis etiam iuramenta. Obti- ,,
nuiſti ornamenta, & inſignia Imperialia, quibus Rex Romanorum ſolet ,,
ornari, cum Romæ inungitur: ac conſecratur per manus ſummi Pontificis: ,,
& ſacrum Imperij ſuſcipit diadema: & ſine quibus aliquis ad vnctionem, ,,
conſecrationem, & coronationem huiuſmodi non ſolet, nec debet admitti. ,,
Reddita inſuper tibi fuerunt quam plurima oppida, caſtra, villæ, & iura ,,
Imperij, tamquam Regi: tuque ipſius regni poſſeſsionem adeptus ipſam ,,
tenes: & per ſex annos, & amplius tenuiſti. Ex his autem procuratores tui ,,
arguere videbantur, quod cum memorati Treuerenſis Archiepiſcopus, & ,,
Dux Saxoniæ recuſando dict[illegible]ie pr[illegible]cedere [illegible] ver[illegible]n veniendo ,,
ad terminum concorditer aſſignatum, [illegible] e[illegible]e red[illegible]runt ,,
ea vice, tu ab omnibus Principibus, vel ſaltem ab [illegible] in q[illegible] t[illegible]a[illegible]er ius ,,
eligendi reciderat, cenſeri debes electus: pro certo, ac indubitato ponentes ,,
ius in regno, & Imperio ſupradictis, tibi electo, prædictis conſuetudini- ,,
bus obſeruatis vbi, & a quibus id fieri debuit, & nulli alij acquiſitum: ac re- ,,
gium nomen, & Imperij diadema indubitate deberi. Supplicauerunt in- ,,
ſtanter, & humiliter petierunt, tibi & huiuſmodi nomen aſcribi. maxime ,,
cum antedictus prædeceſſor noſter id tibi, de fratrum ſuorum conſilio ,,
aſcripſiſſet. te in eiſdem regno, & Imperio, quibuſlibet alijs præferendo: ,,
ſicut per ipſius litteras oſtendere nitebantur: teque per nos inungendum, ,,
conſecrandum, & coronandum in Romanorum Imperatorem, aduoca- ,,
tum, ac defenſorem Eccleſiæ, ad ipſum diadema, de noſtris ſuſcipiendum ,,
manibus, ſine deſpendio vlterius moræ, vocari & Apoſtolicum tibi fauo- ,,
rem impendi, præſertim cum non tantum [illegible] par[illegible] Principum prædi- ,,
ctorū, immo omnes, excepto [illegible]bi[illegible] viro M[illegible]e Brand[illegible]bu[illegible]enſi qui ,,
etiam paratus eſt tibi obedire, vt iidem nun[illegible] [illegible]p[illegible]ebant, electioni de ,,
te factæ conſentiant: & tibi tam ipſi, quam al[illegible]es Alamaniæ gene- ,,
raliter, tamquam ſuo Regi obediant: & intend[illegible] pe[illegible]it[illegible]onem ſuam [illegible] ,,
dubi[illegible]a. ſicut aſſerunt in Imperio, & iure mun[illegible]a [illegible]onſuetudine fulcien- ,,
tes, qua d[illegible] electione in Romanum Regem, ſecundum ſolitum more Im- ,,
perij vbi, & a quibus debet, & poſtmodum per ſupradictum Colonien- ,,
ſem Archiepiſcopum inuncto conſecrato, & coronato, eo ipſo regium ,,
nomen adquiri: & ſi electæ perſonæ impedimenta non obuiant, vocandū ,,
ſine dilatione aliqua per ſummum Pontificem ad coronam: ad id non ſo- ,,
lum morem Imperij approbatum, ſed etiam quamdam fe[illegible]ci[illegible] recordatio- ,,
nis INNOCENTII PAPAE. III. prædeceſſoris noſtri decretalem epiſto- ,,
lam allegantes: ac dicentes: per contradictionem memorati Regis, vel ele- ,,
ctionem, quæ de ipſo facta dicitur, petitionem præmiſſam non debere ali ,,

M ij quatenus

AERA NAT. CHR. ,, quatenus impediri. cum ſecundum prædictas conſuetudines, & termino
MCCXCIV. MCCLVI. ,, ad hoc ſtaturo, de cõmuni Principum prædictorum conſenſu, tranſacto,
,, & poſt electionem tuam legitimam non caſſatam, a ſolo nominato Tre-
,, uerenſi, qui propter noua pedagia, quæ in terra ſua impoſuit, erat tunc ex
,, communicatione ligatus, nulla omnino forma ſeruata in camera eiuſdem
,, Treuerenſis Archiepiſcopi, cõtemptis aliis principibus, clandeſtine acce
,, ptata: cum nullam ab eiſdem Principibus, ſuper hoc poteſtatem haberet:
,, quam etiam ſi ab aliquibus habuiſſet, ſicut quidam pro parte altera exhi-
,, bitæ litteræ innuebant, formam tamen ipſius, quæ ſecundum tenorem lit-
,, terarum ipſarum ad certam diem ſe tantummodo extendebant, non eli-
,, gendo ipſa die minime obſeruauit. EX PARTE vero ſupradicti REGIS
,, CASTELLAE per venerabiles F. N. Garſiam [illegible]uenſem, & [illegible]
,, Dominicum Abulenſem Epiſcopos, ac dilectum filium magiſtrum Iohan
,, nem capellanum noſtrum Archidiaconum Compoſtellanum ipſius pro
,, curatores, actores, & negotiorum geſtores generales, & ſpeciales omnes in
,, ſolidum. ita quod occupantis non ſit melior conditio, mandatum habën-
,, tes ab ipſo, ad petendum pro eo, & ſuo nomine a nobis, & prædictis fratri-
,, bus noſtris coronam Imperij. & aſsignari ſibi diem ad recipiendam ipſam:
,, & ad agendum, reſpondendum defendendum, & tractandum iura ſua, &
,, Imperij: & quidquid honori eius expedire viderent: ſiue in ordinario, ſiue
,, in extraordinario iudicio ageretur, fuit e contra propoſitum. QVOD præ
,, dictus dies Octauarum Epiphaniæ non ad eligendum, ſed ad tractandum
,, ſuper electione futuri Regis, & Imperatoris, & ad aſsignandum diem ad ce
,, lebrandam electionem eandẽ, non per omnes, ſed per quoſdam ex ipſis
,, Principibus extitit aſsignatus; quo die [illegible] Treuerenſis Archiepus, &
,, Dux Saxoniæ per ſe, ac dilectũ filium nobilẽ virum Marchionẽ Brande-
,, burgenſem [illegible] Treuerenſi Archiepo vices ſuas cõmiſerat, nec non
,, & procuratores memorati Regis Bohemię ad prędictum oppidũ, tanquã
,, viri pacifici acceſſerunt. Supradictus vero Colonienſis Archiepus, & Comes
,, cum ingenti armatorũ multitudine, ad loca circum vicina ipſi oppido ve-
,, nientes, requiſiti per Treuerenſem Archiepiſcopum, Ducem, & procura
,, tores [illegible] qui eorũ impreſsionem verisimiliter formidabãt, vt idem
,, oppidum [illegible] cum ſocietate decenti, de aſsignãdo die ad electionẽ cele
,, brandam prout terminus exigebat, ſi ad hoc eſſent habiles, vna cum ipſis
,, pacifice tractaturi, non ſolũ id facere contempſerunt, verũ etiam [illegible]
,, perſecutores arbitrij præſumpſerunt te in Regem Alamaniæ, [illegible] nul
,, to contẽptu aliorũ Principũ, nominare. Memorati autẽ Treuerenſis Ar-
,, chiepiſcopus. Dux, & procurator nominationẽ huiuſmodi [illegible] pe-
,, nitus eſſe nullã, præſertim cum dicti Colonienſis Archiepiſcopi pro eo,
,, quod bonæ memoriæ P. S. Ge[illegible] ad V[illegible] diaconũ Cardinalẽ,
,, tunc legatũ in Alamaniæ partibus [illegible] ac venerabilem F. N.
* ,, Podebiuñ. Epiſcopum [illegible] bat de[illegible] captiuum: propter quod, per
,, eundem [illegible] tum ex[illegible] excommunicatus. Comes vero propter cle-
,, ricorum, & [illegible] & notorias captiones & quia [illegible] ſen-
,, tentiam [illegible] recordationis INNOCENTII Papæ IV prædeceſſoris no-
,, ſtri, quondã Frede[illegible] Romanorũ Imperatorẽ & Corradum natum eius
,, prætiterat publice [illegible] um, & fauorem erant ipſi[illegible]o-
,, nis tempore, tam a Canone, quam ab homine variis excommunicationibus
innodatis

ABRA. NAT. CHR. MCCXCIV. MCCLVI.

innodati:& Maguntinus Archiepiſcopus,cuius idem Colonienſis Archi- „
epiſcopus ſe vices gerere aſſerebat,in vinculis teneretut:propter quod ca- „
rens arbitrij libertate,pręſtare non potuit,prout iura exigunt,liberum in „
electione conſenſum:nec etiam de futuro præſtitit:ad electionem celebrā „
dam,certum terminum ſtatuerant,ſubſequentem Dominicam paſsionis. „
Quo quidem termino,vſque ad Dominicam proximam Palmarum,con- „
tinuato de die,in diem,& memoratis Maguntino,tunc a vinculis liberato, „
Colonienſi Archiepiſcopo,& Comite requiſitis, & nolentibus intereſſe, „
dictus Treuerenſis Archiepiſcopus a prædictis Rege Bohemiæ, Duce, & „
Marchione ſibi,ſuper hoc poteſtate commiſſa,dictum Regē Caſtellæ ſuo, „
& aliorum nomine publice,ac ſollemniter in eodē oppido de Frankford, „
Dei nomine inuocato in Romanorū Regē,& Imperatorem elegit:& ele- „
ctionem ipſam, omnibus aſtantibus publicauit:ideoq; Rex Caſtellæ,ipſa „
electione ſibi,per complures Magnates Imperij,ad ipſum,propter hoc in „
Hiſpaniam accedentes,poſtmodum præſentata,electioni conſenſit eidē. „
Ex præmiſsis ſane ijdem procuratores,& nuntij prælibati Regis Caſtellæ „
dicentes electionem ipſam,vbi,& a quibus debuit, celebratam legitime, „
allegabant electionē eamdem impediri non potuiſſe per tuam:quæ, ſicut „
dicunt,nulla extitit ipſo iure. Nam cum prædictus dies octauarum, non „
ad eligendum,ſed ad tractādum de ſtatuenda die, & ipſam ſtatuendum,ad „
electionem celebrandam noui Regis,fuerit non per omnes prędictos Prin „
cipes,ſed per aliquos ex eis,vt præmittitur aſsignatus,qui,etiam ſi ad eli- „
gendum ſtatutus fuiſſet,per maiorem partem eorumdem Principum, mi- „
noris partis non obſtante cōtradictione,mutari,& prorogari potuit,& ex- „
ſtitit prorogatus,conſtat electionem de te,maxime per pauciores de ipſis „
Principibus excommunicatos, ipſa die octauarum factam nullam peni- „
tus exſtitiſſe.Excommunicationem etiam contra memoratum Archiepi- „
ſcopum Treuerenſem obiectam,& conſuetudinem, quæ de celebranda a „
tempore vacantis Imperij infra annum, & diem, Regis Romanorum ele- „
ctione proponitur,ac alias omnes negantes allegabant:quod ſi veritate hu „
iuſmodi propoſitio fulciretur,electio tua,quæ x v diebus,de ipſo tempore „
tunc reſtantibus,celebrata fertur,ex hoc etiam nulla eſſet:cum non licue- „
rit minori parti,maiori contempta,diem vltimam ipſius temporis præue- „
nire.Per quæ apparere dicebant,quod electores eiuſdem Regis Caſtellæ, „
nolendo illo die eligere,non fuerunt eligendi iure priuati:nec ſi etiam, vt „
pars aduerſa proponit, ad minorem partem renuiſſent exire. Nam cum „
infra prædictum oppidum de Frankeford Romani Regis, & Imperatoris, „
& non alibi debeat electio celebrari,minor pars non poterat ad locum aliū „
coarctare maiorem. Adiecerunt præterea inunctionem,conſecrationem, „
ac poſſeſsionem prædictas,quam quidem poſſeſsionem omnino negabāt, „
& cetera pro parte tua inducta,cum ex electione tua,quæ, vt prædicitur, „
nulla exſtiterat,ſecuta fuerint,tamquam nulla,nullum potuiſſe tuo muni „
mentum afferre:aut eiuſdem Regis Caſtellæ iuri præiudicium generare: „
ſubiungentes Colonienſem Archiepiſcopum ſupra dictum conſecratio- „
nem,vel inunctionem,ſeu coronationem,quæ ius tribuant,dare non poſ- „
ſe:niſi ei,qui a maiori,& ſaniori parte prędictorum Principum eſt electus. „
Alioquin illa ſequeretur abſurditas,quod ſolus Colonienſis Archiepiſco- „
pus precibus inductus,vel corruptus pretio,cui vellet Imperium dare poſ- „
ſet. „

AERA NAT. CHR. ,, ſet. Quod autẽ de litteris ſupradicti prædeceſſoris Alexãdri præmittitur,
MCCXCIV. MCCLVI. ,, in quibus tibi Regiũ nomẽ dicebatur aſcriptũ, teque in prędictis Regno, &
,, Imperio fuiſſe pręlatũ, multipliciter cõfutabant: tũ quia, quoties corã ipſo
,, prædeceſſore Alexãdro, ac fratribus ſuis, de Imperij negotio agebatur, idẽ
,, prædeceſſor Alexander publice aſſerebat, quod ſuper eodẽ negotio, nihil
,, in dicti Regis Caſtellæ præiudiciũ attẽtaret: quod etiã ipſi Regi Caſtellæ
,, per litteras, & quondã A. de Ferẽtino ſuũ capellanũ, & nuntiũ intimauit:
,, propter quod prædictæ per te inductæ litteræ merito ſunt ſuſpectæ: nec
,, credẽdæ, de eiuſdẽ prædeceſſoris A. cõſciẽtia emanaſſe: tũ etiã, quia ſi de
,, ipſius cõſciẽtia, & fratrũ ſuorũ cõſilio proceſſiſſent, cũ iniurioſæ ſint, de-
,, bẽt merito reuocari. Vnde ijdẽ Regis Caſtellæ procuratores, & nuntij ele-
,, ctionẽ de ipſo factã, electione tua prędicta & his quę pro te fuerũt obiecta,
,, nõ obſtãtibus, fore legitimã, vt pote celebratã a maiori parte ipſorũ Princi
,, pũ, quos ijdẽ procuratores, & nũtij variare nõ potuiſſe allegãr, & variaſſe
,, nõ credũt: immo fictiõe iuris ab omnibus: cũ alij, vt pote inhabiles, electio
,, ni nõ potuerint, vel ſaltẽ noluerint in loco ſolito, & tẽpore debito intereſ-
,, ſe: ac ipſum potiorẽ in prędictis Regno, & Imperio arguẽres, cũ inſtãtia po
,, ſtularũt ipſi Regi Caſtellæ cõſuetũ fauorẽ, & debitã in huiuſmodi negotio
,, iuſtitiã exhiberi: apertius exprimẽtes, hãc fore iuſtitiã debitã, hũc eſſe fauo
,, rẽ in talibus cõſuetũ: videlicet, quod quãdo aliqui ad Imperiũ in diſcordia
,, Principũ eligunẽ, Sedes Apoſtolica illũ, qui electus eſt a parte maiori, per
,, ſonę impedimẽtis ceſſantibus, denũtiat electũ canonice: ac Regẽ nominat,
,, parte aliqua nõ citata: & ei fauorẽ pręſtat: illiq; terminũ, ad recipiẽdã coro
,, nã aſsignat: etiã ſi alter taliter electorũ Regni poſſeſsionẽ pręſumpſerit oc
,, cupare: ſicut in electionibus LOTHARII, CONRADI, OTHONIS, & PHI
,, LIPPI, & aliorũ pluriũ obſeruatũ fuiſſe dicebãt: ad hoc prædictã Decreta
,, lẽ epiſtolã inducẽtes. Eiſdẽ autẽ pręfati Regis Caſtellę nũtijs petitioni prę
,, dictæ, ſuper debita iuſtitia exhibẽda, porrectæ inſiſtẽtibus, nos memoratũ
,, Roſenſem Epũm, & alios tuos procuratores, de prædictorũ fratrũ conſilio
,, duximus, requirẽdos: ſi vellẽt ſuper præmiſsis ſubire tuo nomine noſtrũ,
,, & Apoſtolicæ ſedis examẽ: qui habito cõſilio reſpõderũt, quod cũ ſis Prin
,, ceps Catholicus, nobis, & Eccleſiæ Romanę deuotus, ipſam caput Chriſtia
,, nitatis, & fidei, tuãq; matrẽ, & dominã recognoſcẽs, nec intendas illius de-
,, clinare iudiciũ, in quibus illud ſubire debes, & de iure teneris, & in Impe-
,, rio ius habeas, ac Regni Alamaniæ, & eius iuriũ poſſeſsionẽ obtineas, para
,, ti erãt, in quãtũ prædicti mãdati, quod a te habebãt, ſe vires extẽdunt, pro
,, te, ac tuo nomine, tãquã pro Rege vero, ac legitimo, priore, iudiciũ noſtrũ,
,, & Eccleſiæ Romanæ ſubire: ſi quis appareret, qui te, ſuper præmiſsis velit
,, impetere: aut aliquid, quocunq; modo proponere: propter quod tibi poſ-
,, ſit aliquod præiudiciũ generari: ſaluis ſemper in omnibus, & per omnia iu
,, riſdictione, poteſtate, officio auctoritate, dignitate, honore, ac libertate ſa
,, cri Romani Imperij: eiuſq; Principũ: ad quos ſpecialiter ſpectat Romani
,, Regis electio: & quibus præiudicare nõ intẽdebãt: vel alias quomodolibet
,, derogare: petitionem tuo præmiſſam nomine nihilominus repetẽtes. Ecce
,, fili cariſsime dũ ad petitionẽ iuſtitię, ab vna parte procedit, nec ab altera iu
,, dicio cedit, ſed ipſius proſecutioni cõſtãter inſtatur, nos, qui ſperabamus,
,, quod per tuã, & ipſius Regis cõcordiã, & concordẽ ſupradicti ordinationẽ
,, Imperij, deſideratę quietis nobis ſerenitas arrideret, in iudiciorũ inquietos

anfractus

anfractus ingerimur: & expediſq; iuſtitiæ conſtantia in ipſorũ nos fluctus „ AERA NAT. CHR.
impellit. Ecce pacẽ expectauimus, & non venit: requiſiuimus bona, & tur „ MCCXCIV. MCCLVI.
batio ſtrepitus iudicialis offertur. Profecto nõ id deſiderabat Eccleſiæ, Im „
periali auxilio releuanda neceſsitas: non id exigebãt laceræ partes Impe „
rij: occupantibus expoſitæ manibus direptorum: non id requirebat Chri- „
ſtianitatis, maxime his temporibus, miſeranda condicio: quam & intrinſe „
ca, pluſquam ciuilia bella concutiunt: & inhumaniter efferarum immani- „
tates gentium: ac præcipue Tartaricæ feritatis affligunt: quibus potius de „
bebatur, vt per tractatus pacificos, Cæſarei culminis accelerãda prouiſio, „
in vnitate capitis, viribus reintegratis Imperij, contra tot diſcrimina proui „
deret. Nos itaque pacis cogitatus ſollicite cogitantes, ac de illius ſperan- „
tes omnipotentia, & immenſa virtute, ſub quo curuantur, qui portant or- „
bem, qui ventis imperat: & ad eius nutum ſtat ſpiritus procellarum: pacis „
tractatibus prouidimus inſiſtendum: & ideo hinc inde propoſitis a nobis, „
& prædictis fratribus noſtris, in diſcuſsione exactæ deliberationis indu- „
ctis, de ipſorum conſilio, tam ad magnificentiæ tuæ præſentiam, quam ad „
dictum Regem Caſtellæ nuntios deliberauimus deſtinandos: qui vos ad „
pacem inuitent: ad quod dilectum filium magiſtrum Guilielmum capel- „
lanum noſtrum Archidiaconũ in Eccleſia Pariſienſi, virum vtique proui- „
dum, conſilij maturitate conſpicuũ, & nobis, ac eiſdem fratribus plurimũ „
merito ſuæ probitatis acceptum, de cuius induſt ia, & fidelitate nos, & ipſi „
fratres plene confidentes, ad tuam magnificen ſpecialiter deſtinamus. „
Et nihilominus, cum ſimus omnibus in iuſtitia debitores, nec debeamus „
eam perſonis denegare ſublimibus, qui ſuper ipſa, etiam ab humi bus re- „
quiſiti, noſtri partes officij non negamus, te, & eumdem Regem Caſtellæ „
citandos decreuimus: & te, de prædictorũ fratrum conſilio, peremptorie „
præſentium tenore citamus: vt ſecundo die Maij proxime venturi Apo- „
ſtolico conſpectui, per procuratores idoneos te præſentes: qui tuæ con- „
ſcientiæ conſcij legitimum, & plenum a te mandatum habeant: ad pacis „
tractatum, ſi Dominus dederit, ineundum: & ad procedendum in ipſo „
negotio: prout honori Eccleſiæ, ac penſata talis, & tanti condicione nego „
tij, ſine offenſa iuſtitiæ, videbimus expedire. „

Hæc fuſius fortaſſe, latiuſq;, quã inſtituti mei tenẽdi ratio tulerat, ſunt appoſita: ne his, quæ ab Onufrio Panuinio, qui Auentinianã opinionẽ, tota mẽte penitus inſitã cõprehenderat, in peculiare cõmentariũ referunẽ, in eumdẽ errorem, quiſſe vetuſtatis amatores profitentur, induci poſsint.

Valentini regni arces, quæ in defectione perſtiterant, a Rege vindicantur. Inducijs cum Alazdraco pactis, vt regni finibus excedat, conſtituitur.

Pontius Caprera Vrgellitanus Comes moritur: cui Ermengaudus F. ſuccedit. Ermengaudo breui fato functo Aluarus frater ſufficitur.

Ilerdæ Auguſto menſe fœdera inter Aragoniæ, & Caſtellæ Reges Soriæ conuenta confirmãtur: atque denuo ſanciuntur. Iudicium damnorũ, & detrimentorum vtrimq; illatorum conſtituitur. De ea re definienda a Rege mandatum habent Martinus Pereſius Artaſſona Præfectus Iuſtitiæ Aragonum, Rudericus Pereſius Turiaſonenſis, Simon Tobia, Gonzaluus Lopeſius Pomarius: & Valentino regno Rex Simonem Focium, virum inter Aragonios proceres primarium præficit. MCCXCV. MCCLVII.

Quod Nauarri Regis imperio non parerent, & ab eo deficerent, neque

ÆRA NAT. CHR. pactis cum Theobaldo Rege, conuentis aſſentirentur. regnorum finibus bellum commouetur. Id. Nouemb. cum Gaufredo Beaumontio Nauarræ Seneſcallo induciæ fiunt.

MCCXCVI. MCCLXXX. Rex Mompellerium contendit. Carbolio cum Ludouico Francorum Rege ad colloquium deuenit: quo in loco Maio menſe ſummæ coniũctionis vinculis deuinciuntur. Conſtituunt, vti Iſabella Regis filia natu minima Philippo Ludouici F. regnũ ſucceſſori nubat. Dotis, & arrarum nomine Iſabellæ vetuſto Galliæ more, & inſtituto, quinta regni pars, arcibus, & propugnaculis receptis, aſsignatur.

A. D. V. Id. Mai Carbolio Reges actiones de controuerſijs omnibus vtrimq; conſtitutas remittunt: iuraque condonant. Ludouicus enim Rex, Barcinonenſis, Vrgellitanæ, Ruſcinonẽſis, Emporitanæ, Cæretanæ, Confluentinæ, Gerundẽſis, & Auſetanæ ditionum ſuprema iura, poteſtatem, & fidelitatis dominatum repetierat. Noſter vero Carcaſonenſem, Rhodenſem, Lauracenſem, Biterenſem, Leocatenſem, Albigenſem, Rhuenſem, Fuxenſem, Cadurcenſem, Narbonenſem, Minerueuſem, Fonoliadenſem, Saltuenſem, Petrapertuſenſem, Aimilianam, Crodonenſem, Gabaldanam, Nemauſenſem, Solenſem, & S. Egidij ditiones, & earum iura, & poteſtates a capite arceſsit. Viciſsim alter alteri, iure ſuo cedit.

Eo ipſo tempore Rex id omne ius, quod repetere, in Gallia Prouincia, Folcalquerienſi, Arelatenſi, Auenionenſi, & Maſsilienſi ditione, aut obtinere poterat, Margaritæ Francorum Reginæ, Raimundi Berengarij Prouinciæ Comitis fratris filiæ attribuit: ſed cum earum ditionum Carolus Ludouici Francorum Regis frater germanus, qui Beatricem Raimũdi Berengarij Prouinciæ Comitis filiam natu minimam duxerat, eſſet potitus, eas quo iure, quave iniuria, Ludouico Rege fratre permittẽte, ſibi vſurpat.

MCCXCVII. MCCLIX. Cum Alfonſus Regis F. inhumane, & indigne a patre habitus, ab Aragonenſibus, & Catalanis proceribus incitatus præcipiti motu, atque impetu ruere videretur, Rex, vt commotionem ſedet, Valentinum regnum Aragonio contribuit: & eorum heredem Alfonſum inſtituit.

Quod Bonifacium Sabaudiæ Comitem Taurini tumultuantes comprehenderant, qui ab eius imperio defeciſſent, Aſtenſes adhibito dolo, eum ſibi ſubtrahunt. Mox liberis in cuſtodiam Aſtenſibus traditis Bonifacium dimiſerant. A. III. K. Mart. Rex Mompellerij, ciuitati Aſtenſi bellum ſe inlaturũ minitatur: prouocatq;: niſi intra menſem Bonifacij filios, qui miſere in vinculis attinebantur, liberent: neue in Bonifacij ditionẽ irrumpant, cõmonet. Ea Regis prouocatione deterritis, & ſubſidiarijs copijs Petrus Bonifacij patruus cõfiſus, eius ditionis Bonifacio vita functo potitur.

Aluaro Caprera Vrgellitano Comite a Rege diſsidente, Raimũdus Fulcho Cardonenſis, & magna Catalanorum procerum pars patrio more, atque inſtituto, quod lege permiſſum eſſet, a regio dominatu deſciſcunt.

MCCXCIIX. MCCLX. Alfonſus Caſtellæ Rex pactis Soriæ conuẽtis, Alfonſo Lupio Pharenſi Ceruera, Agredæ, Aquilaris, Arnedi, & Aurolis oppidorum arces earũ pactionum pignora tradit. Totidem arces Aragoniæ Bernardo Guilielmo Entenzæ a Rege traduntur.

Regis F. Alfonſus Conſtantiam Gaſtonis Beneharnenſis filiam vxorem ducit. Breui ex nuptiæ factis ſponſalibus, morte Alfonſi funeſtãtur: qui nullis ſuperſtitibus liberis decedit. Ad D. Mariæ in Cœnobio Verolenſi tu-

lenſi tumulatur: princeps fortuna, cum ſua, tum publica aduerſa, adflictaque verſatus. AERA NAT. CHR. MCCXCIIX. MCCLX.

A. D. V. K. Aug. Barcinone interuentu Guiroldi Poſtæ, Maioris Egnatienſis & Iacobi Moſtacij, Manfredi Siciliæ Regis legatorum, Conſtantia Manfredi F. quam ex Beatrice Amadei Comitis Sabaudiæ filia vxore ſuſceperat, Petro Regis filio deſpondetur. Dos L. M. auri vnciarũ Conſtantię a patre dicitur. Beatrix antea Marchioni Salaſſo nupſerat.

Raimundus Penafortius ordinis Prædicatorum vir inſigni ſanctitate venerandus a Rege ad Vrbanum IIII. Pont. Max. legatur: qui eius fidem obteſtetur, vti Manfredum ſupplicem, miſericordiamque imploran tem ſibi, & Eccleſiæ concilie[illegible]. Quæ Rex ſummis precibus contenderat, non modo obtenta non ſunt, ſed nihil Pontifex, quantum enim potuit, prætermittit: quin Regem a Manfredi coniunctione, & affinitate auocet: deterreatque: ne amicitiam cum Manfredo Principe Tarentino coëat: Eccleſiæ [illegible]nico atque perduelli. [illegible] tamen nuptiæ diuino numine, atque prouidentia omnibus anteponuntur: quibus maximæ noſtris principibus & [illegible]tunæ & dig[illegible] acceſſiones ſunt. [illegible] M [illegible]

Bellum maius in conſpe[illegible] quam a ſubi[illegible] defectione & alienatione procerum geri poſſe [illegible]tur. A[illegible] V[illegible]nus al[illegible] arces recuperat: & extra di[illegible] ſuæ [illegible] cur[illegible] [illegible]baſtrenſibus plura detrimenta infert.

Petrus Regis F. alti animi princeps, qui indulgentia [illegible] rio regno Alfonſum fratrem natu maiorem pepulerat, nimis m[illegible]a cupiditate Iacobum fratrem ſua hereditate euertere cupiens, quod vereretur Valentino regno a patre donatum iri, Id. Oct. Barcinone clam admotis aliquot familiaribus obteſtatur, ſi firmum, ratumve teſtamentũ patris, donationemve ſtipulatione ſanciret, metu regio perterritum, inuitum, atq; maiore vi permotũ fuiſſe: & ſe inuito, atq; repugnante factum.

Septembri menſe vniuerſæ ciuitates regni ſocietatem, & communitatem inter ſe coëunt. Vnionem vocant: quod durius, quam mores, & inſtituta maiorum ferunt, leges ſciſcunt: vt impotenti, & effrenatæ latrocinantium, & graſſantium audaciæ, & temeritati obuiam eatur. Cum ob eam cauſam armis incitatæ ius ſuum exequi conarentur, conſceleratorum manus grauiſſimas ſcelerum pœnas reipublic. pendunt.

Id. Apr. Valentiæ Rex Ferdinandum S[illegible] F. ex contubernio filiæ Sanctij Antilionis ex proce[illegible]us Arag[illegible] pri[illegible] [illegible]tu, quem naturalem filium appella[illegible] & Gulielmum To[illegible]m in Siciliam præmittit: vt iſ arbitris nuptiæ Conſtantiæ Manfredi Regis [illegible] ſan[illegible]entur & nurum ad ſe re[illegible] [illegible]atu deducant. MCCXCIX. MCCLXI.

Murtienſe Mauri [illegible]nul[illegible]nte rebellionem vna die faciunt: & Regi Granatenſi adiũcti, a quo ſo[illegible]tati fuerant, proditione vrbium [illegible] terrorem eff[illegible]un[illegible] quod ex[illegible]ni etiam illorum defectionẽ ſequerentur.

Sac[illegible] Pentec[illegible] die [illegible]rum Philippi Francorum Regis F. & Iſabellæ Regis F. ſollemni[illegible] [illegible]ntis Aruernorum oppido celebrantur. MCCC. MCCLXII.

Conſtantia Manfredi Regis F. in Prouinciam Galliam deuehitur & Mompellerium a Bonifacio Anglano Montalbani Comite, Manfredi auunculo, aliiſque Siculis proceribus deducitur. A. D. XVII. K. Iul. Petro in matrimonium collocatur.

Petro, &

ABRA. NAT. CHR.
MCCC. MCCLXII.

Petro, & Iacobo regijs filijs de regnorum ſucceſsione contendentibus, atque diſsidentibus, Rex exiſtimans ſe diſcordiarum, & ſeditionum omnium ſementem ſublaturum, ſi rato eorum aſſenſu regna partiretur, A. D. XII. K. Sept. Barcinone Aragoniæ regnum, & Barcinonenſem Comitatum a Cinga ad Pyrenæi promontorium, quod illa ætas Crucium caput vocat, & in Periloſium, & Panizaſium ipſius Pyrenæi colles, Petro attribuit: & Valentinum regnum adnectit. Iacobo Balearium, & Pityuſarum inſularum regnum, Ruſcinonenſi, Iliberitana, Confluentina, Cæretana, & Valleſpiria ditione adiuncta, & Mompellerienſi dominio contributo, condonat. Filios heredes alterum alteri ſubſtituit. Petro de paterna iniuria conquerente, quod ſe, immenſa donatione in fratrem collata, defraudaret: cum diuideret, quæ ſeparari e re publica non eſſet. Præterea Rex minorem natu filium, eiuſque heredes, earum ditionum vſu contentos eſſe, dominium vero, & poteſtatem ſupremam penes primigenium, eiuſque poſteros redigi ſtatuit.

MCCCI. MCCLXIII. Cum de finibus, inter Caſtellæ, & Aragoniæ regna controuerſiæ orirentur, VI. viri eis terminandis præficiuntur. E regno Caſtellæ Paſchalis Epiſcopus Iaenenſis, Egidius Garceſius Aza, & Gonzaluus Rudericius Atienza: ex noſtris vero delegantur Andreas Albalatius Epiſcopus Valentinus, Sanctius Calataiubius, & Bernardus Vitalis Beſalunenſis. Conſtituunt, vti Reges damnorum vltro, citroque illatorum æſtimationem ſuis dependant.

Non. Mart. Cæſarauguſtæ Petrus Iohannius Calatrauēſis militiæ Magiſter Regem conuenit: expoſcitque vti regni finibus appropinquet: & labanti[illegible]us generi rebus opem, auxiliareſque copias admoueat. Mauri, qui ex Mauritanijs tranſmiſerant Murtienſibus, & Granatenſibus adiuncti i[illegible]manem tumultum, & vaſtitatem Bæticæ inferunt. Rex Catalanos Barcinone, Aragonenſes Cæſarauguſtæ ad conuentus agendos cogi imperat: vt videant, nequid in ancipiti cauſa, reſpublica detrimenti capiat.

Ilerdæ Pontius Peralta & Bernardus Mauleo, Rege de more aſsidente, armorum iudicio inter ſe decertant. Præfuit ex maiorum inſtituto, ſingulari eorum certamini Petrus Moncada Cataloniæ Seneſcallus: cuius magiſtratus iura, & prouentus cum vetuſtate obſoleuiſſent, & de ea re controuerſia cū Rege oborta eſſet, eius definiendæ IIII. viri deli[illegible]untur Simon Pereſius Arenoſius, Thomas cognomento Sancti Clementis, Guilielmus Zaſala, & Arnaldus Boſcanus militarium, & caſtrenſium legum ſcientia præſtantes.

Guilielmus Rocaſullius Mōpellerij procurator a Rege ea de cauſa ad Allobroges legatur, vti cum Petro Sabaudiæ Comite, de Be[illegible]ice Amadei Comitis eius fratris filia, Iacobo filio in matri[illegible] collocanda tranſigat.

Babyloniæ Soldanus præc[illegible]ra de Rege fama c[illegible]m[illegible]tus, Alexandria le[illegible] ad Regem mit[illegible] v[illegible]tis & ſt[illegible] erga eum indices. Rex Rai[illegible]ru[illegible] & Bernardum Porteri[illegible] eo legat: qui magni[illegible]centi[illegible] apparatu Alex[illegible] exci[illegible]iuntur. Honori[illegible], & d[illegible]ni[illegible]ari[illegible] cauſa Soldanus Aragoni[illegible] ve[illegible] pr[illegible]pter ſe in Arſ[illegible]darum ſ[illegible]o cōſtitui imperat. Certum exſtare ei[illegible]dem ætatis auctorem comperio qui prodiderit, Porterium, miſſarum ſollemnibus celebratis, Soldani filium, ipſius

Soldani

Soldani rogatu militaris cinctus auctoramento, Regis Aragoniæ nomine decoraſſe.

A. D. II. Id. Feb. Cæſarauguſtæ Rex Arnaldo Barcinonenſi Epiſcopo, & Pontio Hugoni Comiti Emporiarum committit, vti de Maria filia in matrimonium filio Roberti Atrebatenſium Comitis, Ludouici Francorum Regis fratris, aut filio Ducis Burgundiæ tradenda partes ſuſcipiant. Deliberat etiam, vti Iacobus filius filiam eiuſdem Burgundiæ Ducis vxorem ducat.

A. D. VI. K. Mart. cum Rex Cæſarauguſta Exeam contenderet, militaribus copijs, quas Alfonſi Regis ſubſidio præmittit, Arnaldum Fontouam, Ferrizium Lizanam, Simonem Pereſium Aierbium, Fortuniũ Ahenem, & Fortunium Pereſium Iſuerrium duces præficit: toti tamen officio maritimo Petrus Ferdinãdius Regis filius præponitur. Cum magnos ſumptus Rex in eam claſſem comparãdam feciſſet, a prædiuiti Iudæo, & eius nationis in primis nobili Iahudano maximis facultatibus ſubleuatur.

Catalani, qui Barcinone conuentui agendo interſunt, A. D. IX. K. Decemb. Bouatici tributum, quod Balearico, & Valentino bello dependerant, in ſumptus bellicos Murtienſis expeditionis Regi condonant.

Cæſarauguſtano in conuentu Rex, cum de ſubſidio Regi genero, tam afflictis rebus inferendo referret, & Bouatici tributum in eos ſumptus impendi æquum eſſe iacit, priuatas cauſas, publicis, & honeſtis rationibus noſtris anteponentibus, magnæ turbæ, & noua mala miſcentur: atq; concitantur: dum acerbiſsimam capitum exactionem, & externa, & numquam impenſa, aut vſurpata tributa reijciunt. Præcipuis ſuaſoribus, & impulſoribus Ferdinando Sanctio Regis filio, & Simone Vrrea eius ſocero adeo grauis excitatur tempeſtas: vt leges, & inſtituta maiorum intermiſſa, & violata vniuerſe proceres conquerantur: ac de libertate retinenda, & vindicanda conſpirent. Plures ex proceribus vrbe egreſsi, Alanonam, cum fœdus inter ſe coijſſent, & ſocietatem inijſſent, ſecedunt: & omnia raptim, atque turbate aguntur.

Conuentu, non de more, cum celebrari, ac peragi rite deſijt, dimiſſo, ſed pertumultuoſe dirempto, & proceribus ad arma conuolantibus, Rex ſuas copias, vt eorum conatus cõprimat, Montione cogit. Cum proceres in eo eniterentur, vti controuerſiæ omnes, actioneſque litium Præfecti Iuſtitiæ Aragonum iudicio, atque ſententia tranſigerentur, deciderenturque, Regi æquum viſum fuit, vt omnes iudiciariæ controuerſiæ, & lites quæ inter ſe, & regni proceres, & ingenuitatis, & nobilitatis iure fungentes verterentur, a Præfecto conſtituerentur: eaſque Præfectus, & regio, & procerum, nobiliumque conſilio, qui in regia aula commorarentur, decideret: modo ne partium compotes, aut participes eſſent. Adhæc cum is magiſtratus Præfecti Iuſtitiæ Aragonum, & a ſe, & a ſuperioribus Regibus renuntiari ſoleret, ſe eum morem in poſterum retenturum pollicetur: & eum magiſtratum viris militaris muneris auctoramento perfunctis mandaturum. Inducijs depactis de cõtrouerſijs omnibus Rex, & proceres apud Cæſarauguſtanum, & Oſcenſem Epiſcopos compromittunt.

Rex Petro Seſeſio primario, & nobili in primis viro Medianam, & vicos omnes, qui Medianæ erant contributi condonat: eo iure, quo a Petro Rege parente Petro Seſeſio patri fuerant attributa.

ANNA NAT. CHR.
MCCCIII. MCCLXV.

Aprili menſe, peractis Exeæ conuentibus, plures leges ſciſcuntur. In primis ſanciunt: ne Rex, eiuſue poſteri Reges honores, & militaria beneficia condonent: niſi ijs, qui cognatione paterna, & ſtirpis natura, ex procerum ſanguine, & ortu procreatus ſit: neue exteris hominibus tribuantur. Ne quis procerum, nobiliumve bouatici, aut ſcripturæ tributum, herbaticum ipſi appellare conſueuerant, dependat. In cõtrouerſijs omnibus, quę inter Regem, & nobilitatem ſubortæ ſint, Præfectus Iuſtitiæ Aragonum iudex ſit: eaſq; conſilio procerum, & nobilium dirimat: reliquas vero procerum, & militaris ordinis virorum cauſas Præfectus Iuſtitię Aragonum, Regis, & procerum conſilio dijudicet. Rex liberis iuſto matrimonio genitis honores, militariave beneficia ne attribuat. His conſtitutis proceres ab ſeditione, ad bellum Murtienſibus inferendum verſi.

Rege Alfonſo aduerſus Granatenſes bellante, ſocer Murtienſibus bellum indicit.

MVRTIENSE BELLVM.

Nouus hoſtis veteri adiunctus animum Regis maxime commouit: vt omni virium conatu bellum gerat. Cum in procinctu res eſſet; ex II. M. equitum, quos ſub ſignis ſtipendia mereri recenſuerat, ad DC. conueniſſe comperit. Setabis, & Biarij finibus bellum infert.

Vilienenſes, & Eldenſes primi deduntur. Hos ſequuntur Illicitani, Origuelenſes, & Alicantenſes: qui vaſtatis agris in deditionem venire, obſideſque dare coguntur. Traiecto Tadere flumine Alcaracij Rex cum genero ad colloquia congreditur. Cum bellum & ſuſcipi, & geri pro dignitate regia, ac confici oporteret, Rex militares omnes copias, & veteranas, & oppidanas exciuit.

Manfredo Siciliæ Rege execrationibus ab Eccleſia interdicto, & poteſtate regia, atque imperio abrogato, Clemens IIII. P. M. Peruſij A. D. XI. K. Iul. Pontificatus anno I. A. Baſilicæ XII. Apoſtolorum presbytero, R. Sancti angeli. I. S. Nicolai in carcere Tulliano, & I. S. Mariæ in Coſmedin diaconis Cardinalibus committit, vt Carolo Andium, & Prouinciæ Comiti leges imponant: quibus ad Sicilienſe regnũ ab Eccleſia adſciſci debeat.

Delegati a ſummo Pont. Cardinales Romæ apud Lateranum in Baſilica Saluatoris, quæ Conſtantiniana appellatur, ante ſacratiſsimum altare ipſius Baſilicæ, A. D. IIII. K. Iul. condicionibus Carolo Cõmiti propoſitis, regnũ Siciliæ, & quam terram citra Pharum vocabant, vſq; ad confinia terrarũ Romanæ Eccleſiæ, quæ regio Sicilienſi regno cõtributa erat; vrbe Beneuẽtana excepta, perpetuo eidem Carolo, & heredibus eius Pontificio mandato conferunt: & de more, tradito Eccleſiæ vexillo, in poſſeſſionem mittunt. Ea re tranſacta Carolus, ſatis magno comparato exercitu in Samnium, & Campaniam inuadit: vt Manfredum regno deturbet.

Ad ſummam Valentini regni felicitatẽ, eo tempore defuit, vt ingens, & perniicioſa ſentina reipublicæ exhauriretur: Maurorum natione ab eius finibus exterminata: atque expulſa. De ea re Clementem IV. P. M. magnopere Regem voti reum admonuiſſe accepimus: dignaque ea cohortatio viſa eſt, quæ hoc in loco repræſentaretur: quod non Regi modo, ſed futuris etiam Regibus diuina ea commonitio ſe penitus inſinuari videatur.

CLEMENS

ABRA. NAT. CHR. MCCCXXI. MCCLXV.

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei I. Regi Aragonum illu- ,,
ſtri. Agit, nec immerito, mater Eccleſia, dum lætanter tua magnifica geſta ,,
commemorat, dies feſtos iucunditatis, & lætitiæ cantica replicat: tui zeli ,,
feruorem, & ſtrenuitatis merita, tam cari, & deuoti filij, quaſi recenter quo ,,
tidie delectabiliter recenſendo. Exſultat, & iubilat in tuorum felicium ,,
commemoratione ſucceſſuum: per quos contra Sarracenos nominis ſui ,,
blaſphemos, & Catholicæ fidei perſecutores infeſtos, ſalutem populi Chri ,,
ſtiani dextera Domini virtuoſe in tuis manibus, & data tibi ab ipſo virtu- ,,
te direxit. Apud bonorum omnium largitorem preces deuote multipli- ,,
car: vt in hac zeli rectitudine, in hac fidei puritate, te in tempora longiora ,,
conſeruet: quod nos eo poſtulamus auidius, eo inſtantius petimus, quo ti- ,,
bi vinculis caritatis ſolidioris adſtringimur: ad honorem tuum ſolidiitate ,,
ſincerioris dilectionis afficimur: & ſalutẽ tuam ſincerius affectamus. Hæc ,,
quidem nos monent efficaciter, & inducunt: vt ſerenitatem tuam pater- ,,
nis adeamus commonitionibus: & attentis exhortationibus excitemus ad ,,
uerſus ea, quæ grandia pericula temporaliter etiam tibi, & poſteris tuis in ,,
gerere, tui nominis claritatem inficere, ac Creatorem tuum contra te poſ- ,,
ſent grauiter prouocare. Conſidera igitur fili, conſidera: cum te, tam expe ,,
rientia cogat aduertere, quam familiaria etiam exempla ignorare non ſi- ,,
nant: quam grauibus ſit res plena periculis, Sarracenorum in terra tua re- ,,
tentio: qui licet ad tempus occultent iniquitatis ſuæ, neceſsitate cogente, ,,
propoſitum: illud tamen quam aude, quam ardenter, immo etiam quam ,,
inique captata opportunitate reuelant. Profecto nec diſcreti conſilij eſt, ,,
nec tutum, tam perfidos, tam plenos nequitia inimicos habere domeſti- ,,
cos: vel tenere vicinos: non magis quam nutrire ſerpentem in gremio: vel ,,
ignem in ſinu. Quod ſi te forſan ad huiuſmodi retentionem ipſorum, ali- ,,
qua ex illis proueniens inducit, immo vt verius dicamus, ſeducit vtilitas, ,,
tanto præponderet in tuæ magnanimitatis iudicio, & recto libramine ra- ,,
tionis acerba tui contumelia Creatoris: quam aſsidue patitur: Sarracenis ,,
eiſdem inter Chriſticolas diebus ſingulis, clamore publico, certis horis, no ,,
men extollentibus Machometti: quanto proculdubio ferres, & re vera ,,
ferre deberes acerbius illatas, inter tuos ſubditos celſitudini tuæ iniurias: ,,
quam inter eos, qui tuæ non eſſent ditioni ſubiecti. O quam debet eſſe de ,,
teſtabile, quam amarum, tibi præcipue qui ab annis teneris illius culto- ,,
res, & cultum infra fines ipſorum totis viribus perſequendo, ad eorum ex ,,
terminium laboraſti: nunc ipſum in regnis tuis pati, per culturam huiuſ- ,,
modi taliter exaltari. Nonne conſideras, quod per hoc detractorũ linguis ,,
exponeris? qui quaſi veriſimiliter aſſerent, quod in omnibus tuis labori- ,,
bus, quos nullis vitatis periculis, in ipſorum perſecutione, ab adoleſcẽtiæ ,,
tuæ initijs pertuliſti, non exaltationem fidei, ſed tua venabaris commo- ,,
da: tuis ſolummodo vtilitatibus intendebas. Porro etiam amicorum forte ,,
alternabuntur iudicia: ſi propter vtilitatem pecuniariam, ſic tuis laudabi- ,,
libus actibus detrahi, tantum ſuperni Regis opprobriũ, tantam Chriſtiani ,,
tatis infectionem, quam ex eorumdem Sarracenorũ cohabitatione horri- ,,
bili, deteſtandis horroribus, & horrendis ſpurcitijs non eſt dubium proue ,,
nire, amplius patiaris. Et quidem vel huiuſmodi obloquentiũ detractioni ,,
conſentiens, vel ipſe tibi contrarius videteris: ſi Sarracenos eoſdem in ſuis ,,
partibus perſequens, in tuis ipſos ſuſtines patienter. Hæc ſi diſcuſſa debi- ,,

 tæ medi- ,,

AERA. NAT. CHR.
MCCCIII. MCCLXV.

„ tæ meditationis examine, in rationis conſiſtorium introducas, ipſos, nec
„ dubium, prout excellentiam tuam decet, protſus abijciens, & profligans,
„ extra tuæ ditionis terminos effugabis: ad quod magnificentiam regiam,
„ vt tuæ ſaluti prouideas, vt tuæ famæ conſulas, vt conſultius periculis, quę
„ tibi, & ipſis poſteris, vt præmittitur, per eos imminere poſſunt, occurras:
„ & paterno affectu, & omni, quo poſſumus ſtudio inuitamus: præſertim,
„ vt reddas altiſsimo vocum tuum: quo ad id publice diceris obligatus: ſicq;
„ oppilentur ora contra te inique loquentium: tuque, prout es, & fidei zela
„ tor præcipuus, & ad ipſius exaltationem labores dirigere cenſearis: ad
„ quam cum feruenter intendas, regalem prudentiam oportet attendere,
„ quod Eccleſiæ ſtatus, & fidei, earumque negotia, ea ſunt indiuiſibili vnio
„ ne coniuncta, vt altera, reliqua in honore nō habita, honorari non poſsit.
„ Nec enim poteſt fidei derogari, quin nimis Eccleſiæ detrahatur: nec ipſius
„ Eccleſię honori, ac libertati detrahi, quin & fidei, quantum in detrahen-
„ te fuerit, derogetur. Nec igitur tu, qui eiuſdem fidei vacaſti ſemper, &
„ adhuc vacas ſemper negotio, eidem ſi Eccleſiæ iniurioſus fueris, exiſtas
„ iniurius decet. Præterea quod Iahudanum Iudæum quæſtorijs muneri-
bus præfecerat, pia etiam illa, quæ ad Iudæorum peruicaciam coercēdam,
admonitio pertinet, minime tacita erat prætereunda: ita enim ſubdit.

„ Vt autem Princeps inclite zelus tuus erga defenſionem eiuſdem ortho
„ doxæ fidei, quam, tamquam Chriſtianiſsimus indefeſſe proſequeris, vn-
„ dique contra ipſius hoſtes, & æmulos aperte reluceat, in ipſius auxilium
„ contra Iudæos, qui præ cæteris eamdem fidem perſequentibus, & nomen
„ blaſphemantibus Chriſtianum, & illud blaſphemāt amarius, & illam ne-
„ quiſsime perſequuntur, fauor tuus apertiſsime inualeſcat: vt Iudæos de ce
„ tero ad aliqua officia non admittens ipſos in aliquo non extollas: ſed in
„ quantum conceſſa eis a Sede Apoſtolica priuilegia patiuntur, ipſorum re
„ frenando malitiam, deprimas: & conculces: nec prætereas illorū blaſphe
„ mias incorrectas: ſed illius præcipue caſtiges audaciam: qui de diſputatio-
„ ne, quam in tua præſentia cum dilecto filio religioſo viro fratre Paullo de
„ ordine Prædicatorum habuerat, multis confictis, adiectiſque mendacijs, li
„ brum compoſuiſſe dicitur, quem ad ſui dilatationē erroris, in varia exem-
„ pla multiplicans, per regiones varias deſtinauit: cuius auſum temerarium
„ ſic debite cenſura iuſtitiæ, abſque tamen mortis periculo, & membrorum
„ mutilatione caſtigetur, vt quod exceſſus meruerit, diſtrictionis ſeueritas
„ manifeſtet: & ipſius exemplo aliorum audacia compeſcatur. Super his igi
„ tur ſerenitatem regiam monemus &c.

Quod tamen ad Sarracenos attinet, ita diuino nutu, atque prouidentia omnia adminiſtrante euenit, vt leuiore opera, cum inexpiabiles hoſtes eſſent, expugnarentur: & virtute, victorijſque frangerentur, edomarenturque: quam deuicti, & ſubiecti expellerentur. Satis conſtat Regem, forte vt animos Sarracenorum, qui in Aragonia permanſerant, muneribus leniret, & commodorum compenſatione ad pietatem traduceret, multa fuiſſe largitum: priuilegiumque illis, poſteriſque eorum Exea, A.D. VI. K. Mart. Anno MCCLXIII irrogauiſſe: quo a primiciarum tributis, quæ ex prædiorum fructibus pendere conſueuerant, vindicauit.

MCCCIV. MCCLXVI. A. D. IV. Non. Ian. Rex Origuela egreſſus Murciam caſtris circumſidet. Obſidio inde primariæ vrbis, & munitiones, & interdum per occa-

ſionem

ſionem impetus oppidanorum in regias ſtationes: prœliaque haud parua AERA. NAT. CHR.
fieri,& tempus teri, neutro inclinante ſpe: videbaturque diuturnus futu- MCCCIV. MCCLXVI.
rus labor, ſi ſpatium ad opem ferendam, oppugnantes dediſſent.

Rege vrbem primo impetu oppugnare adorto, poſtquam is conatus parum procedit, opere, ac vineis demum muro admotis, in Regis ditionẽ vrbem, atque agros dedere pollicentur. Pacti inducijs, paratos eſſe imperata facere, & certam ad diem noſtros propugnaculis vrbis, atque vicinis oppidis recipere, ſpondent.

Cum Manfredus bellum trahere poſſet: ſiue nimia confidentia, ſiue ſuos, ac regnum deſperans, Carolo regni fines inuadenti ad Beneuentum occurrit. Manum cum hoſtibus ingenti prœlio, A. D. IIII. K. Mart. conſerens, ſuis pulſis, atque in turpem fugam conuerſis, in acie prœlians mortem occumbit. Carolus omnium cis fretum regionum, & Siciliensis regni breui potitur.

Februarij menſis fine Murtienſes Mauri Regi deduntur. Arces omnes ab hoſtibus ereptæ, quæ inter Murciam, & Ilorci rebellionem fecerant, recuperantur. Inſignis a Rege gloria parta: quod regnum ſacro bello quæſitum, & Maurorum defectione ereptum profligatis hoſtibus generis in veterem dignitatem vindicauerit. Vilienenſibus, & Alicantenſibus finibus copiarum ductores præficiuntur Artallus Luna, Simon Vrrea, Berengarius Arnaldus Angleſola, & Galcerandus Pinoſius.

Petrus Sanctius Præfectus [illegible] Aragonum.

Quod æreus nummus lamina aurea perquam tenui obducto [illegible] aureo iactaretur, atque ſignaretur, & adulterini ij nummi palam tota Hiſpania, pro legitimis expenderentur, & nobiles quidam viri eius criminis infamia affecti poſtularẽtur, & in eos crimen intenderetur, cum iudicio conuicti eſſent, Rex Turiaſone, A. D. VII. K. Nou. more maiorum in eos animaduerti imperat: eique maleficio ſupplicium conſtituitur: vt viui in flumen mergantur. MCCCV. MCCLXVII.

Rex Alcanicij feſtum natiuitatis Domini diem celebrat. Sollemnibus incipientis anni Dertoſæ peractis, Valentiam contendit. MCCCVI. MCCLXIIX.

Maria Regis F. Cæſaraugustæ moritur: & in æde Saluatoris ſepelitur.

Martio mẽſe Aluaro Caprera Vrgellitano Comite vita functo, magnæ in Catalonia turbæ miſcentur a Raimũdo Fulcone Cardonenſi: qui eius ditionis potiri contendit: vt Ermengaudum Aluari, & Cæciliæ Fuxenſis Comitis ſororis filiũ, quem non iuſto connubio natum conſtabat, in poſſeſſionem mittat: reiecta Leonora Aluari F. quam ex Conſtantia Moncada legitima vxore ſuſceperat. Rex in Cataloniam omni feſtinatione properat. Cerueræ ſubſiſtens oppida Vrgellitanæ ditionis ſibi addicta præſidijs muniri imperat: ac reliqua inuadere nititur.

Rex cum omnium ſanctorum feſtum diem Cerueræ celebraſſet, in Carpetaniam proficiſcitur: quod a Sanctio filio Toletano Antiſtite Toletum arceſſeretur: vti in Natiuitatis feſta celebritate, primis eius miſſarum ſollemnibus myſterijs, ſancto, auguſtoque regiæ vrbis fano aſſideret. A genero Alfonſo Rege Hortæ, in ipſis regnorum confinijs excipitur.

Regiæ maieſtatis imperium eo reciderat, vt haud dubie virtute, ac rerum geſtarum gloria, magnum apud vltimas gentes Regis nomen eſſet. MCCCVII. MCCLXIX.

AERA. NAT. CHR. MCCCVII. MCCLXIX.

Ad hæc terminatis finibus, maximis bellis confectis cum votis nuncupatis, Rex eorum damnatus, ſacrum bellum profeſſus eſſet, claſſem, vt in Palæſtinam nauigaret, comparauerat, & minus idoneam tempeſtatem na-ctus, in aliud tempus eam expeditionem reiecerat. Hæc cum orientis finibus perua[illegible]garentur, a Michaële Rege, Romæorum Imperatore Duca, Angelo, Comnino, Palæologo, qui neque bello, neque pace antea Regi cog[illegible]itus erat, & magno Chaamo Tartarorum Rege, quos non [illegible] cauſa commotos apparuit, ſed quod domeſtico[illegible] hoſtes, e[illegible]erno ſe bell[illegible] auerre-re, & vlciſci poſſe arbitrarentur: Legati Valentiæ Regem conueniunt: & de expe[illegible]itione ſacra Hieroſolymitana, a Rege obeunda tranſigũt. Olaih tamen Tartarorum Rex, quod Vrbani IIII. P. M. litteris comperimus, Iohannem Hungarum ad eundem Vrbanum legauerat, quod ſumme ex-peteret ſecundum veram, Catholicam, Euangelicamq; doctrinam, quam ſancta Romana Eccleſia fatetur, & prædicat, ſacri baptiſmatis renaſci vnda: & Chriſtiani nominis titulo inſigniri. Clemens præterea Vrbani ſucceſſor Regem aſperioribus verbis [illegible]acit, vt votum altiſsimo reddat: quo dicitur obligatus. Rege ſe totum ſa[illegible]æ expeditioni tranſmarinæ addicente, lecta nomina procerum, ducumque euocantur: & omne iuuentutis robur excitur.

A. D. II. Non. Sept. Barcinone Rex claſſem ſoluit: eaque pæne tem-peſtate euerſa cum ad aquas Mortuas portum caperet, iam grandis natu, ſi rerum geſtarum primordia, & progreſſus, & ipſa regni ini[illegible]ia ſpectentur, Hieroſolymitana expeditione deſiſtit. Petrus Ferdinandius claſsis præfectus, & Ferdinandus Sanctius Regis filij contentum nauium curſum tenentes in Pal[illegible]am appel[illegible]unt. Claſſe in Hiſpaniam renauigantes, cum Siciliam præteruelierentur, nec liberal[illegible]ius, aut honorificentius a Carolo Rege accipi, a[illegible] tractari poſſent: & Ferdinandus regia manu mi[illegible]æ auctoramento eſſet inſignitus: ex eo Petrus frater in eum hoſtili odio fuit: & [illegible] incenſa contentio exitum fœdum, & perni[illegible]ſam tulit. Per[illegible] mirum viſum eſt, quod a Bernardo Vidone, in Pontificia hiſtoria memoriæ proditur. Regem, cum claſſem, & inſignem exerci[illegible] MCCLXIX comparaſſet, vt ſacram Hieroſolymitanam expe[illegible]ionem obiret, & eius claſsis pars curſum tenuiſſet, mulierculæ conſilio vt ferebatur, a tanto gloriæ curſu deſtitiſſe.

Burgis [illegible]leminia nuptiarum Ferdinandi filij Caſtellæ Regis, & Blancæ Ludouici Francorum Regis filiæ celebrantur. Eo Rex filijs comitatus accedit Ferdinando nepoti gratiſicaturus. Adfuere Philippus Francorum Regis, & Eduardus Anglorum Regis primige[illegible] filij & Martha Auguſta Balduini Conſtantinopolitani Imperatoris vxor [illegible] virum regno exactum reſtituat, & magno ære alieno oppreſſ[illegible] in libert[illegible] vindicet. ex[illegible] liberalitate ab Alfonſo Rege conſobrino, & præ[illegible] beneficentia [illegible]e ſubleuata[illegible] ti fama, atque o[illegible]um ſermone celebratur. M[illegible] genui[illegible]pum: qui Conſtantinopolitanum imperi[illegible] re conatus, du[illegible] vxorem Caroli primi Siciliæ Regis filiã: cui Ca[illegible] gi[illegible]itur: C[illegible]antinopolitani Imperij heres: quæ Carolo Vale[illegible] Philippi Francorum Regis fratri nupſit: eaque filias habuit Ca-th[illegible], Philippi Tarentinorum Principis & Roberti Siciliæ Regis fratris germani vxorem; & Margaritam; quæ Vidoni Comiti Bleſe[illegible] nu-pſit: Ca-

pſit: Caroli Bleſenſis matrem.

Hoc eodem tempore in Aragoniam veniunt Conſtãtia Auguſta Manfredi Regis ſoror, Calo Iohannis Batazi Græcorum Imperatoris vxor, & Irene Laſcaris, Theodori Laſcaris Imperatoris F. Guilielmi Intemeliorum Comitis vxor: quæ a Rege eximia benignitate acceptæ, propter cognationem, qua Aragoniæ domui adiunguntur, Valentino in regno, ditione oppidorum, atque alijs beneficijs donantur. MCCCVII. MCCLXIX.

Rudericus Caſtellitiolus Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Philippus Regis Alfonſi frater, Nunnius Larenſis, Lupus Diazius Pharenſis Viſcaiæ dominus, pluresque alij proceres, & ciuitates a Rege Caſtellæ deficiunt: & Lermæ conuenientes, multa in republica moliuntur. Ingentes Maurorum manus fretum tranſmittunt. & aliquot arces ad traiectum ſitas oppugnant. MCCCIIX. MCCLXX.

Rege Valentiæ aſsidente, dum inter eum, qui regnũ regio nomine moderatur, & Guilielmum Scribam opibus, & factione pollentem diſcordiarum, & ſeditionum ſemina di[illegible]ſipantur, inter Bunolium, & Requenam ſocer, & gener Reges congreſsi, & Iolans Regina Valentiam contendunt. Rex cum magnum ex pernitie reipublicæ di[illegible]crimen trahi videret, Murcienſis regni propugnationem ſuſcipit. Ma[illegible] omnis ora, & Bæticæ prouincia ingenti tumultu exarſere: adue[illegible]que repentino [illegible] ſinarini hoſtis terror augetur. Orimbloium prope Di[illegible]ium, & Mons tabernarius in valle Albaida oppida nouis colonis frequen[illegible]r.

Iacobus Regis F. in Galliã proficiſcitur: vt Niuernenſis Comitis F. eius ditionis heredem in matrimonium ducat. Eorum ſponſalium pactis diremptis, Sclaramundam Rogerij Bernardi Comitis Fuxenſis ſororem ducit.

Auguſto menſe denuo Rex, & Alfonſus Rex gener ad colloquia congrediuntur: Alicantumque conceſſere. Confirmat Alfonſus aliquot Aragoniæ proceres, cum iis, qui, a ſe defecerant, cum Mauris conſenſiſſe: ſocietatemque coijſſe: vt per dolum, atque inſidias petita pace, vltro bellum inferant. Rex commonet, vt induciarum iura, quæ cum Granatenſi Rege pactæ fuerant, a genero obſeruentur: eique opem, atque operam ſuam benigne pollicetur.

Petrus Cadreita, & Guilielmus Colonicus ex Prædicatorum inſtituto hæreticæ prauitatis Inquiſitores, a ſede Apoſt[illegible]a delegati, in erroris Albigenſium, & aliarum hæreſum ſuſpectos, atque conuictos in diœceſi Vrgellitana, aſsidente Aprili Vrgel[illegible]itano Epiſco[illegible]euere animaduertunt. Arnaldum Caſtelbonium Vicecomitem, & Ermeſendam Fuxenſem Comitem eius filiam, Rogerij Bernardi Fuxenſis Comitis auiam impietatis condemnant: & eorum famam, memoriamque deteſtandam ſanciunt. Oſſa erui, atque inuri iubent. Rogerium Ermeſendæ nepotem, eodem crimine in iudicium arceſſunt. Hæreticorum fautoribus, atque aſſectatoribus graues pœnæ infliguntur. Nam cum plures ex impiorum elluuie, ex Toloſatibus, Biterenſibus, & Carcaſonenſibus in Cataloniam migrantes labem, atque perniciem prouinciæ Hiſpaniæ Citeriori inferrent, Raimundus Pennafortius religione, & ſanctitate venerandus ſummopere conniticur, vti Rex a ſede Apoſtolica obtineat, vt hæreticæ prauitatis iudicium in hereditarijs regnis, & bello partis, ſeuera animaduer-

ÆRÆ A NAT. CHR. ſione, ex ſacrarum ſanctionum Apoſtolicis decretis conſtituatur.

MCCCVIII. MCCLXX. Ludouicus Francorum Rex, inſigni ſanctitate Princeps in ſacra expeditione Tuneti, A.D. VIII. K. Sept. in Cælum migrat. Claſſe in Siciliam appulſa, Theobaldus Nauarræ Rex Drepani, & Iſabella Regina eius vxor Ludouici Regis F. nullis ſuperſtitibus liberis exceſſere. Theobaldum Non. Decemb. obijſſe vetuſtis monumentis apparet: & ad Priuignum ſepulchro conditum honorifico.

[illegible] Eo ipſo anno Iſabella Philippi Regis Francorum vxor, Regis Aragoniæ F. vita defungitur.

Octobri menſe Guilielma Moncada Gaſtonis Vicecomitis Benearnenſis filia Sanctio Caſtellæ Regis filio deſpondetur.

MCCCIX. MCCLXXI. Auguſto menſe Sauonæ Alfonſus Pictonum Comes, & Toloſatium, & Iohanna eius vxor nullis ſuperſtitibus liberis decedunt. In cœnobio S. Mariæ Garſienſi ex inſtituto S. Auguſtini, diœceſis Pariſienſis Iohanna ſepelitur. Galcerandæ Amalrici Vicecomitis Narbonenſis conſobrinæ filiæ arcē, & oppidū Inſulæ Nauefiniæ legat: Margaritę vero Galcerandę ſorori, quæ Arnaldo Athoni Leomaniæ Vicecomiti nupta fuerat, & eius ſucceſſoribus Cauillonēſem ciuitatē attribuit. Carolo Siciliæ Regi, & Prouinciæ Comiti, eiuſq; ex Beatrice cōſobrina Regina liberis Venexinum Comitatū cōdonat. Ditionis Agennēſis, Cadurcēſis, & Rhodenſis heredē inſtituit Philippā Arnaldi Athonis, & Margaritæ filiā: quæ Archimbaudo Petrogotiorum Comiti nupſerat: omneque id ius attribuit, quod a ſe, & Raimūdo Toloſate Comite patre quæſitum, atque adeptum fuerat.

Philippus Francorum Rex ex pacto cum Raimundo Comite Toloſate conuento, Toloſatis ditionis hereditatem adit. Ciuitas eius imperium, dominatumque detrectat: Petrum Regis F. tamquam iuſtum dominum acceſſunt: qui cum magna equitum, peditumq; copias inuito patre, comparaset, vt eam ditionem aſſerat, a Rege cōmonetur, vti ea cauſa deſiſtat. Expeditione [illegible] Petro vrguente, & exercitum educere properante, Id. Octob. Cæſaraugustæ Rex, proceres, atque oppidanas & veteranorum copias a [illegible] euocat, atque deducit. A fratribus, & ab ijs, quorum au[illegible] implorauerat, deſeritur. Ex eo ſumma diſsidij contentio, quæ inter Petrum, & Ferdinandum fratres interceſſerat acrius exardeſcit. Petrus fratri, tamquā hoſti necem machinatur: quod ſibi perſuaſum fuerat, cum proceribus conſpiraſſe, vt ſe regno exturbent: ſpe a Carolo Siciliæ Rege Ferdinando iniecta, ſe illi opitulaturum, vti ad regnum, fratre a gubernaculis dimoto, adſciſcatur. Ferdinando Sanctio Simon Vrrea ſocer, qui in magna potentia erat, oppreſſo, deſperatoq; ab [illegible] opitulatur. Vnusnāque Vrrea nō modo gentis ſuæ vires, & Corneliorū, quorū Princeps Petrus Cornelius ſororis filius [illegible] illuſtres, & ſplēdidas clientelas Regni ad ſe traduxerat, & proceres pæne omnes Aragonenſes cōmouerat, ſed & Catalanos cōtinuata cognatione, & magnis neceſsitudinibus, ac fœderib⁹ ſibi deuinxerat. Quo fit vt [illegible] cōcurſu, quē Ferdinandi Sanctij ſalus [illegible] noua quædam [illegible] cerentur mala: atq; vnus inuentus ſit, qui ea [illegible] etur, atque auderet, quod omnium fugiſſet, & formidaſſet audacia.

MCCCX. MCCLXXII. Regem tot bellis perfunctum acres, & hoſtiles [illegible] concertationes exagitant. Palam armis dimicant: magnæq; a proceribus, diſtractione partium, turbæ miſcentur: præſertim quod Petrus, qui rem publicam pro

Rege

Rege gerebat, ad ſummum imperiũ acerbitatem naturæ adiungens, Guilielmum Raimundum Odenam antiquiſſima ſtirpe ortum in confluentẽ demergi iuſſerit. Rex conuentum Exeam indicit. K. Mart. eo in conuentu Palliarienſi Comiti, & generatim Catalanis proceribus, ne Fuxenſi, bellũ cum Francorum Rege gerenti opem ferant, interdicit. Petrum filium a regni procuratione, procerum conſilio, cum regiæ dignitatis, & imperij, primigenij iure, vicarius eſſet, ſubtrahit: eaq; iuriſdictione primigenium deijcit. Ruderici Caſtellicioli Præfecti Iuſtitiæ Aragonũ ſententia Artallus Luna, eiuſque aſſectatores, quos Rex in ius vocauerat, quod ad cõſtiturũ non veniſſent, contumaces pronuntiantur. Rex conſilio procerũ, Artallũ relegat: & quinquennale exilium edicit. Lupus Orticius Sentia, Simon Ahenes, Didacus Gurrea, & Petrus Orticius, qui Artallum ſecuti Zuerenſes bello perſecuti fuerant, exilio decem annorum ſolum vertunt. Maieſtatis crimen a Petro Ferdinãdo Sanctio fratri, iudice aſsidẽte patre, intenditur: eiuſq; probri aliquot proceres arceſſuntur: & in quæſtionẽ venit, vtrũ paratæ patri inſidiæ a filio forent. Algeziræ conuentus Aragonenſiũ, & Valentinorũ peragitur: vt fraterna diſsidia, & tumultus ſedentur. Petrus, cum patrem obteſtatus eſſet, ne quid de abſente, incognita cauſa ſtatuat, ſumma animi ſummiſsione ſe Regi ſubijcit: atque tradit.

A. D. X V. K. Iul. Narbone decedit Berengaria Alfonſi Comitis Molinæ Caſtellę Regis patrui filia Regi, cum quo contubernij neceſsitudo ei fuerat, Gallaica aliquot oppida, eius hereditate veniunt.

Regi domeſticis curis intento nouus hoſtis exoritur. Finitimum bellũ concitur: & cum Henrico Theobaldi Nauarræ Regis fratre, de regni ſucceſsione concertat.

Philippus Regis Caſtellæ frater, Nunnius Larenſis, & plures Caſtellani proceres ab Alfonſo Rege deſciſcẽtes Granatam ſecedũt. Rex cũ genero Requenæ cõgreditur. Mutua aduerſus trãſmarinos hoſtes auxilia pollicẽtur: quod Abeiuceffius Mauruſiorũ Rex Bæticæ prouinciæ immineret. Rex Mõpelleriũ proficiſcitur Gaufredo Vicecomite Roccabertinio, Bertrando Belpucio, Ermengaudo Durgio, & alijs proceribus comitatus.

Philippo Francorum Rege bellum aduerſus Rogerium Bernardum Fuxenſem, & Gerardum Armeniacenſem Comitem gerente, & Pamias obſidere parante. Rex & Beneharnenſis Fuxenſis ſocer obuiam accurrunt: expoſtulantes, vti ab armis diſcedat. Conuenit, vt Fuxenſis ſe regiæ poteſtati tradat: qui in Carcaſonenſem arcem includitur.

Petrus Ianuas Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

A. D. III. K. [illegible]b. Rex Mõpellerij edicit, vt procerum copiæ omnes militaresq; [illegible]bus regni Murtienſis appropinquent: ea enim regione noſtra [illegible] hoſtes adoriri parant: ingentemque terrorem intulere: cui Rex ſe opponere nititur: quod [illegible] vndiq; bellum eodem tempore inſtaret. — MCCCXI. MCCLXXXIII.

Ilerdæ Regem expeditionem maturante, Cardonenſis, & alij proceres ab eo de[illegible]ſcunt.

K. Apr. Ilerdæ, cum Rex in Bæticæ fines contendit, & ſuarum ditionũ ſe finibus exceſſurum videt, Bernardum Oliueliam Tarraconenſem Antiſtitem vniuerſæ procurationi regni Aragoniæ, & Cataloniæ præficit: & prouocationum cognitionem, regio iudicio reſeruatam committit, & delegat. Finibus hoſtium præſidiorum, & copiarum ductores præficit Iacobum,

AERA. NAT. CHR.
MCCCX. MCCLXXXII.

AERA NAT. CHR.
MCCCXI. MCCLXXIII.

bum, & Petrum filios: quos ex Thereſia Vidauria, tamquam legitima vxore genuerat, Ferdinandum Sanctium, & Petrum Ferdinandium filios non iuſto matrimonio natos, Simonem Vrream, Bernardum Guilielmum Entenzam, Garciam Orticium Azagram, Ferricium Lizanam, Corbaranum Vidaurium, Petrum Martinium Lunam, Peregrinum Montacutum, Blaſcum Mazam, Blaſcum Simenium Arenoſium, & Petrum Simenium Simonis Pereſij Arenoſij filios: Simonem Pereſium Orizium, Blaſcum Gotorium, Sanctium Martinium Oblitam. Petrum Iordanem Rodenium, Petrum Garceſium Nuezium, & Ogerium eius fratrem: Fortunium Verguam Podium, Egidium Radam Blaſcum Atroſilium Rudericum Sanctium Pomarium, qui Fraillæ, & Olſonis dominabatur, & Gonzaluum Lupeziũ Pomarium, Petrũ Lazanũ, Athonẽ Fociũ, Artallũ Hortam, Simonem Pereſium Zapatam, & Petrum Zapatam Calagurritanũ.

Regijs monumentis apparet, Regem eo tempore cum Abeniuceſſio Fecenſi Rege fœdus iciſſe. D. militum auxilia x. onerarijs nauibus, & totidem actuarijs, & aliorum x x x. nauigiorum claſſe in Mauritaniam, ſtipẽdijs Fecenſis, qui Septam vrbem obſederat, traijciunt.

MCCCXII. MCCLXXIV. Anni noui initio Rex Murtiam introijt: vt incolis animos addat: & omnes militares copiæ regni finibus prætenduntur.

Februario menſe Algeziræ Petrus Alcalanus a Gregorio X. P. M. legatus ſummi Pontificis hortatu, Regis officium requiriti vt Lugdunum contendat: quo totius orbis Concilium cogi edixerat. Rex nimia in Apoſtolicam ſedem pietate, & ſummo amore, grato, liberalique animo iter eo conferre apparat.

A. D. VII. Id. Mart. Rex Raimundo Fulchoni Vicecomiti Cardonenſi, Petro Bergæ, Galcerando Pinoſio, Guilielmo, & Maimono Caſtellaulinijs, Berengario Cardonæ, & Guilielmo Ragiadelio Catalanis proceribus, qui ſe, in expeditionem ſacram proficiſcentem ſequi recuſauerant, vt eorum contumaciam atque inſolentiam puniat, militaria beneficia adimit: eoſque honoribus priuat. Arcium poteſtatem, quæ illis, ſupremo iure fidelitatis recepto, commiſſa fuerat, tradi edicit. Ea enim lege, eæ arces, Hiſpano more committi conſueuerant, vt earum poteſtas Regibus iratis, aut pacatis tradi deberet. Cum Cardonenſis aliquot arces traderet, & Cardonenſem, Caſtelaulienſem, & Zatallenſem, Camaraſenſem, & Cubelliam, tamquam immunes, & regij iuris exortes retineret, ad arma cum primoribus Catalanis proceribus deuentum eſt.

[illegible] Lugduni, quo Gregorius X. P. M. vniuerſale Concilium orbi Chriſtiano indixerat, magnificentiſsimo apparatu Rex excipitur. Pontifex Maxim. ſacram expeditionem aduerſus Soldanũ, re cum Rege, virtutis bellicæ præſtantiſsimo, militariumque rerum ſcientiſsimo, qui tot rerum geſtarum gloria ſe, regnumque honorauiſſet, conſulta atque explorata, inſtaurare [illegible]tur. Frequenti[illegible]mo enim illo totius orbis conuentu viſus eſt omni bel[illegible]a laude dignus: & animi vigoris excellentia, exacta ætate venerandus: atque omnis ætatis [illegible] moriæ Regum clariſsimus.

M[illegible]aël Palæologus cum Laſcarã gentẽ, nõ modo funditus deleuiſſet, ſed Balduinu Cõſtãtinopolitanũ Imperatorẽ auito regno, & Philippũ eius filiũ exturbaſſet, ut Gregorij, Francorũ Regis, Caroli Siculi, qui Philippi Imperatoris generi cauſam tuẽdã ſummo viriũ conatu ſuſceperat, claſſes

&ingen-

ABRA. THAT. CONR.
MCCXIX. MCCLXXXIV.

& ingentis molitionis apparatus a Boſphori faucibus, & ipſius Imperij, &
Bizantinæ ciuitatis ceruicibus terra, marique auerrat, Pontificem Maxi-
mum ludificans, vltro nobili illa, & præclara legatione Lugdunum miſſa,
Eccleſiam Græcam, quæ a ſacris Catholicæ Eccleſiæ, & ſanctorũ patrum
inſtitutis defecerat, & a maiorum ſanctitate paulatim impie degenera-
uerat, ſe ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ adiuncturum, & Canonicis ſan-
ctionibus obtemperaturum ſpondet. In eam rem ſumma oſtentatione
ſe, ſuamque, & Conſtantinopolitani Patriarchæ, & totius regni proce-
rum fidem interponit. Libet in re memorabili, & quæ ad omnes pietatis
cauſa maxime pertinet, diutius, quam noſtri inſtituti ratio ferre viſa eſt,
immorari. Bona enim ſpes, vt ille inquit, cum omnium rerum deſpera-
tione confligit. Magna iure merito ſummis Pontificibus illorum tem-
porum fiducia a Michaele Palæologo, Græcorum Imperatore oſtentata
eſt: quæ ſummopere Chriſtianam rempublicam erexit: Græcorum ſci-
licet Eccleſiam laceram, & à capite ſeiunctam, Romanæ Eccleſiæ Catho-
licæ aliquando adiungendam fore. Cum vero Eccleſia nec fallat, nec vn-
quam falli poſsit, quod corde firmiter credit, & ore ſimpliciter confitetur,
Imperatori plene a Clemente IIII summo Pontifice propoſitum fuit, &
notam eſſe voluit de ſcripto vniuerſis profeſsionem fidei, quam ab Impe-
ratore, clero, & populo exigebat. In eius enim iudicio, cauſaque tota
conſiſtit, vt infinitæ controuerſiationum, ac plenæ diſputationis tolle-
rentur. Ipſius Pontificis ad Palæologum verba, omni memoria digna ap-
ponenda cenſeo.

Porro præſcriptam puriſsimam, certiſsimam, & ſolidiſsimam ortho- ,,
doxæ fidei veritatem, Euangelicæ doctrinæ conſonam, a ſanctis patri- ,,
bus traditam, & Romanorum Pontificum, in ſuis ſynodis definitione ,,
firmatam, ſicut nec decet, ſic nec volumus nouæ diſcuſsioni, ac defi- ,,
nitioni ſubijcere: ipſam quaſi per hoc, quomodolibet contra fas, & ,,
licitum, in dubium reuocando. Ideóque licet in præfata ſcriptura, de ,,
conuocatione Concilij ageretur, licet per tuas præfatas litteras Conci- ,,
lium in terra tua conuocari petieris, nos tamen nullo modo proponi- ,,
mus Concilium ad diſcuſsionem, ſeu definitionem huiuſmodi reuoca- ,,
re. Non quod cuiuſquam faciem vereamur, vel eamdem ſacroſanctam ,,
Romanam Eccleſiam Græcorum ſuperari prudentia timeamus: ſed quia ,,
prorſus indecens foret, immo nec licet, nec expedit in dubium re- ,,
uocari præmiſſam veræ fidei puritatem tot ſacræ paginæ auctoritati- ,,
bus, tot ſanctorum roboratam ſententijs, tot Romanorum Pontificum ,,
ſtabili definitione firmatam: pro cuius defenſione, ſi neceſſe foret, parati ,,
eſſemus ſubire martyrium, & morti etiam exponere corpus noſtrum: ,,
quam ideo ad præſens nequaquam auctoritatibus, quarum tamen ſa- ,,
tis copia nobis prouiſo ſuppeteret, iuuare curabimus: ſed in ſimplicitate ,,
veritatis ica, ſic pure, ſic explicate, tam prædictis tuis exhibendam nuntijs, ,,
quam tibi decreuimus deſtinandam. ,,

Pia, ac ſancta, & ſummo paſtore omnibus viſa digna ſententia. Impera-
tor vero, qui vt poſtea apparuit, vt regnum ſtabiliret, per ſcelus partum, &
ad ſe delatum, falſo religionem obtenderat: Ludouicum Francorum Re-
gem, cuius inſignis ſanctitas viri per cunctas orbis regiones ſe effuderat, ob-
teſtatus per nuncios ſuos fuerat, vt ipſe Rex in tam pio, & vtili negotio ar-

bitrij

bitrij partes aſſumens, ad ipſius confirmationem ſollicita pietate intenderet. Clemente P. M. vita functo Epiſcopi, presbyteri, & Diaconi Cardinales, qui Viterbij ſede vacante conuenerant, Idib. Martij anni MCCLXX. per ſingula inſignia loca Imperij Græcorum, viros idoneos deſtinari præcipiunt: per quos fidei profeſsio ſollemnis celebrari poſſet. At Gregorius X. ſummā Apoſtolatus dignitatem adeptus generale concilium in K. Mai anni huius Lugdunum indixit: & indutias inter Balduinū Conſtantinopolitanum Imperatorem, & Carolum Siciliæ Regem, & Palæologum fieri enixe ſtuduit: quorum claſſem, & militares copias Palæologus, quoquo modo, a pernicie regni, quod inuaſerat, auertere concupierat. Legantur Lugdunum Germanus ipſius Palæologi nutricius, qui Patriarchali ſedi Conſtantinopolitanæ præfuerat: & cœnobio monachorum ſe addixerat, Georgius Acropolita magnus Logotheta, & Theophanes Metropolita Nicenus, Bithyniæ primas ſummæ auctoritatis viri. Georgius Imperatoris nomine ſchiſma ea formula, præſente patrum conuentu abiurat.

,, EGO Georgius Acropolita, & magnus Logotheta nuntius domini no-
,, ſtri Imperatoris Græcorum Michaëlis Angeli, Ducas, Comnini, Palęolo-
,, gi, habens ab eodem ſufficiens, ad infraſcripta, mandatum, omne ſchiſma
,, prorſus abiuro: & ſuſcriptam fidei veritatem, prout plene lecta eſt, &
,, fideliter expoſita, nomine dicti domini noſtri, veram, ſanctam, Catho-
,, licam, & Orthodoxam fidem eſſe cognoſco: eam accepto, & corde, &
,, ore profiteor: ipſamque, prout eam veraciter tenet, fideliter docet, &
,, prædicat ſacroſancta Romana Eccleſia, ipſum inuiolabiliter obſeruatu-
,, rum, nec ab ea, vllo vnquam tempore receſſurum, quoquo modo deuia-
,, turum, vel diſcrepaturum promitto. Primatum quoque ipſius ſacroſan-
,, ctæ Rom. Eccl. prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius Eccleſiæ obe
,, dientiam, nomine ipſius, & meo ſpontaneus veniens, pro ipſo, & pro
,, me fateor, recognoſco, accepto, & ſponte ſuſcipio: & ipſum omnia præ
,, miſſa, tam circa fidei veritatem, quam circa eiuſdem Eccleſiæ Roma.
,, primatum, & ipſorum recognitionem, acceptationem, ſuſceptionem,
,, obſeruantiam, & perſeuerantiam ſeruaturum, præſtito in animam ipſius,
,, & meam corporaliter iuramento, promitto: & confirmo: ſic ipſum,
,, & me Deus adiuuet: & hæc ſancta Euangelia. Cum ab Innocentio V. poſtulatum eſſet, vt publice idem Imperator ſchiſma abiuraret, ſuum munus exequi minime renuit: nam cum Gregorio vita functo in eodem negotio ſummopere Innocentius idem, & Hadrianus V. Iohannes XX. & Nicolaus III. Pontifices Maximi eniterentur, vt Græcorum natio ad ſacroſanctæ fidei Catholicæ rationes pijs, æquiſque condicionibus perduceretur, Palæologus in priſtina ſententia permanſit: aut belle ſimulauit: ac ſchiſma publice eiurauit: vt Nicolai ipſius teſtimonio didicimus: quod etiam apponere operæpretium viſum eſt.

,, NICOLAVS Epiſcopus ſeruorū Dei Cariſsimo in Chriſto filio M Pa-
,, læologo Græcorum Imperatori Illuſtri ſalutem, & Apoſtolicam benedi-
,, ctionem. Sicut ex litterarum tuæ magnitudinis, ſedi Apoſtolicæ nouiſsi-
,, me directarum, grata lectione collegimus: illud ad laudem tui nominis ma
,, gis claret, immo clari ſideris inſtar irradiat: quod ad Catholicæ fidei ve-
,, ritatem, quam ſedes eadem tenet, & prædicat, zelo deuotionis aſpireris

ipſam

ipſam deuotus complecteris, ad eius vnitatem cunctos tibi ſubditos adducere ſatagis, & debitam ei reuerentiam inuariabili propoſito conſeruare promittis. Quid enim puriore luce relucet in principe, quam fidei rectæ ſinceritas, & vera religio? quæ cum in luminis, & vitæ diriguntur auctorem, tenebras reſpuunt: ſubiacere defectui neſciunt: nec verentur occaſum. Probant autem laudabilem tuæ in his ſinceritatis affectum, eiuſdem veræ, Catholicæq; fidei tua fidelis, clara, & aperta profeſſio: primatus ſacroſanctæ Rom. Eccl. deuota recognitio, ſpontaneaq; ſuſceptio, debitæ ſibi obedientiæ prompta, & humilis ſponſio corporaliter a te præſtito iuramento firmata: ſchiſmatis abiuratio per te publice facta: ac in earumdem litterarum ſerie, iuxta formam per eamdem ſedem traditam, plene; ac ſeriatim expreſſas, quas ipſi Sedi per tuos aprocriſiarios præſentatas, non ſolum ad veritatis teſtimonium, ſed & ad memorabile tuæ laudis præconium, tam præſentibus, quam poſteris memorandum in archiuo eiuſdē Eccleſiæ facimus conſeruari. Sane fili dum ardorem deſiderij, quo ad Latinos, & Græcos antiquo ſchiſmate ſeparatos, in caritatis mutuæ vinculo, & vnitate fidei vniendos, per ſanctos patres Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros eſt ſuſpiratum ardentius, & labores immenſos, quibus eſt hinc inde diutius laboratum, memori memoria recenſemus, quod in præmiſſis actum eſſe ab excellentia tua comperimus, tanto votis noſtris cedit acceptius, quanto ſolet haberi gratius, & reputari præcarius quod anxie quæritur, & laborioſius obtinetur. Et quidem cunctis Chriſtianæ religionis communionem habentibus, in his, quæ de irrogatione religionis, eiuſdem communionis præſtantur excitatiua lætitiæ: ſed nobis eo maioris iocunditatis, & gaudij ſpecialior cauſa ſuccreſcit, quo magis, dum minori fungebamur officio, eorumdem fuimus laborum participes, & deſiderij non expertes. Quo ſingularius hæc a nobis ad Apoſtolatus culmen aſſumptis diligentiam promotionis expoſcunt, quæ prius cooperationis tantummodo commune nobis, & alijs miniſterium exigebant. Sed & tu Princeps magnifice te lætanter in his conſidera præducem: & lętare, per alios etiam tuum imitaturos exemplum, tibi retributionis præmium, alijs concurrentibus meritis adaugendum. Conſidera, quod fortes animo, nec debiles viribus, qui prudenter ſui operis afficiuntur ad exitum, quo plus fini propinquant, diligentius operantur. Sed & ij, qui in agone contendunt, quo minus reſtat de curſus inſtantia, eo currere nituntur inſtantius: & quo de victoria magis ſperant, ad brauium plus aſpirant. Eia igitur & tu fili, qui tantum in te, ac alijs, & præcipue in dilecto filio nobili viro Andronico nato tuo ſic deſideratum dediſti principium, tanquam ſic accepto vnionis perutilis opere proceſſiſti, cum præſto tibi fateāris potentiam virium, nec promptum diffitearis, aut differri te deceat animum, inſta opportune, immo ſi opus fuerit, & importunus inſiſte inſta: vt quod in te ipſo cœpiſti feliciter, in prælatis, & alijs, & ore, & opere compleatur. Suppleantur omnino, quæ deſunt: nec vlterius prætermittantur, aut differantur omiſſa. Cum igitur, ſicut non ſolum famæ, verum etiam miſſorum dudum ad te nuntiorum ipſius Eccleſiæ relatio perhibet, & veritas, & tua nihilominus habet aſſertio, quod totaliter a te huiuſmodi, eiuſque dependeat conſummata perfectio, tuæ decet eſſe ſollicitudinis, tuæ curæ, vt idem negotium celerem deſideratæ

ABRA. NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXIV.

,, ſed proculdubio prorogate conſequatur effectum. Ideoque nos, qui ad hoc
,, ſummo deſiderio ſuſpiramus, tibi ſingulariter innitentes, ad id, apud tuá
,, excellentiam, & cum ea, quin potius & per eam, apud ceteros ſcilicet præ
,, latos, ac alios exacta diligentia procurandum, venerabilem fratrem no-
,, ſtrum Bartholomæum Epiſcopum Groſſetanum, & dilectos filios fratrem
,, Bartholomæum de Sena miniſtrum Syriæ, Philippum Peruſinum, & An
,, gelum Vrbeuetanum lectores ordinis Minorum Catholicæ fidei zelato-
,, res, ſcientia præditos, obſeruatores voluntariæ paupertatis, & veræ humi-
,, litatis amicos ad tuam præſentiam deſtinamus: Celſitudinem tuam rogá
,, tes in domino noſtro Ieſu Chriſto, quatenus ipſos, ob reuerentiam Apo-
,, ſtolicæ ſedis, & noſtram, ea, quæ tantum decet principem, benignitate reci
,, piens, illa, quæ ad pleniorem eiuſdem negotij conſummationem, ſolidita-
,, tem, roburque ſolidius, tam per te ipſum, quam per alios facienda ſuaſe-
,, rint, clementer audias: & vt efficaciter impleatur, ad augendum retributio
,, nis tuæ præmium, & ampliandum laudis titulum operoſius intendas. Ce-
,, terum moram Apocriſariorum tuorum apud Sedem eandē, quam ipſius
,, ſedis vacatio tibi, vt credimus non ignota, & noſtræ promotionis nouitas
,, induxerunt, habeat tuæ manſuetudinis circunſpectio excuſatam. Ad peti
,, tionem autem per eos, coram felicis recordationis Gregorio, & Innocen-
,, tio. V. Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris propoſitam, & no-
,, uiſsime in noſtra, & fratrum noſtrorum præſentia repetitam, credimus
,, per ſpeciales litteras eiuſdem prædeceſſoris Innocentij plene, prout ſuaſit
,, facti qualitas, fuiſſe reſponſum: quam, quia nulla poſtmodum nouitas im-
,, mutauit, nec nos reſponſionem putauimus immutandam. Dat. Viterbij
,, Non. Octob. Anno primo.

Is fuis annus incarnati Verbi MCCLXXVIII neceſſario enim huius anni metas tranſcendimus. Andronicus item Palæologus Michaëlis Imperatoris F. Catholicæ E. fidem profeſſus, primatum eius agnoſcit: & ſex & viginti Metropoles, ſi eiuſdem Andronici litteris fidem adhibere par eſt, cuius perfidia, & ſcelere, immane quantum religio violata fuit, Catholicæ fidei ſacris ſanctionibus obtemperaturas ſpondet. Diuina demum quædã, & inaudita virtus Imperatoris Palæologi omnibus videri: cum nihil ſimile, ex omnium ſæculorum memoria, poſt imperium tot calamitatibus fractum, & afflictum piæ vidiſſent nationes. Dum tamen quæ ſua ſunt quærunt, & Palæologus expeditionis belli Hieroſolymitani ſacramentum ſe dicturum recipit, & vti pax ab omnibus Latinis principibus ſibi præſtetur, efflagitat: vt Philippi Imperatoris Conſtantinopolitani, Balduini Imperatoris filij, & Caroli Siciliæ Regis eius affinis vim arceat, qui præpotentes eius imperio nimis imminere videbantur, nefarie religionis cauſa proditur: & gentis leuitate, atque inſigni inconſtantia, & Ioſephi Patriarchæ Conſtantinopolitani proteruitate, & fallacijs, & ſummo Andronici ſcelere, atque impietate, vnius omnium nequiſsimi natio ad ingenium verſa ſacra omnia fœdera religionis violat, confundit, & perturbat: & tenebris ſempiternæ noctis offuſæ eorum mentes, imbutę inueteratę prauitatis erroribus inuoluuntur: quos ſumma, & ſacroſancta religionis neceſsitudo in officio retinere non potuit.

Rege a ſummo Pontifice expoſcente, vti coronę regiæ inſignibus eius manu decoretur, id renuit: niſi tributa a patre indicta, denuo Eccleſiæ ſanciantur:

ciantur:& quæ perſolui in ſingulos annos deſita erant, pēdantur. At Rex, cum potius glorioſam mercedem, a ſummo Pontifice, pro tantis rebus geſtis, & tam inſigni decore Chriſtianæ reipublicæ parto ex petendam, quam regni maieſtatem & immunitatem ſe auctore minui æquum cenſeret, ab ea re deſiſtit: & Mompellerium regreditur.

ABRA. NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXIV.

Id. Iul. Barcinone Rex edicit, vt copiæ omnes militares aduerſus Cardonenſem cogantur. Eius expeditionis cauſam obtendit, quod Cardonenſis Bertrandum Canel[illegible]m foueret: qui immane facinus commiſerat: cum Rudericum Caſtellitiolum præfectum Iuſtitiæ Aragonum o[illegible]trucidaſſet. Cardonenſis arces omnes tradit. Cum Cardonenſi contra [illegible]m Solſonæ coiere Hugo Emporitanus, Arnaldus [illegible]us Paliarienſis E[illegible]engaudus Aluari F. Vrgellitanus Comites, G[illegible]mus Angleſola, Be[illegible]ga rius Puduertius, Petrus Berga, Berengari[illegible] A[illegible]aldus Angleſola, & Raimundus Angleſola.

A. D. X I. K. Auguſt. Pompelone Henricus Rex decedit. Paulo ante Iohannam vnicam filiam, quam ex Roberti Atrebatenſis Co[illegible] Ludouici Francorum Regis fratris filia ſuſceperat a Nauarris regni heredem, iuriſiurandi religione obſtricti adſciſci imperauerat.

Ex Nauarris, cum ſumma partium c[illegible] republica verſaretur, alij Iohannam regni heredem, Henrici [illegible] Caſtel[illegible] endam, & eius conſilio in matrimo[illegible] c[illegible]llocan[illegible] G[illegible]ia[illegible]tra ducendam. Plures Regem Aragonium ad regnum [illegible] c[illegible]dunt. Regina Nauarris tumultuantibus in Aquitaniam cum filia trancit; vel iniquiſsimam condicionem Gallicam, iuſtiſsimo connubio Hiſpano anteferens.

Rodolfo Aſburgenſi, omnium principum electorum conſenſione, excepto Bohemiæ Rege, ad Imperij gubernacula adſcito, & Aquiſgrani diadema adepto, Gregorius P. M. Alfonſum Caſtellæ Regem hortatur, vti ea cauſa deſiſtat: quod illi, mortuo competitore Ricardo, nullum prǽterea præcipuum ius quæſitum fuerit. Cum Alfonſus minus prouidenter receptiſſet, pollicitusq; eſſet, ſe Pontificis Maximi iudicio obtemperaturum, Gregorius Lugduni A. D. V I. K. Oct. conſulto, & ſummo Cardinalium collegij conſenſu, Rodolfi electionem ratam habet: titulo Regis Romanorum cohoneſtat: Imperij principibus, vt illi dicto audientes ſint, imperat: & Rodolfum in Italiam arceſsit.

Nauarris ad Reginæ Pontem, id oppidi nomen eſt, conuentum ineuntibus, Petrus Regis F. Turiaſonem contendit: qu[illegible] ex eo iure, quo ſe Sanctius Rex in heredem [illegible]um adoptauerat, pr[illegible]ium Regnum repetit. A. D. X I. K. Oct. Garciam Orticium Aza[illegible], Ferrerium Manreſam, & Iohannem Egidium Tarinum Cæſarauguſtanum Prætorem, legatos ad Nauarrorum conuentum præmittit. Regia cauſa de ſucceſsione Pompelonenſis regni allata, frequenti conuentu Azagra perorante, inuidia eorum, qui alio transferebant, detecta, æquiſsimis propoſitis condicionibus obtineri viſa. Nam Olitum conuentu traducto. K. Nou. ſpondent, ſe operam daturos, vti Iohanna Henrici Regis F. Alfonſo Petri filio collocetur. Si Iohanna in eam condicionem deduci non poſsit, curaturos ſe pollicentur, vti filia Iohannis Britānici Ducis, & Blācæ eius vxoris, hæc Henrici Regis ſoror erat, aut ex alijs Henrici ſororibus delecta, Alfonſo nubat: ad quos

O regni

AERA NAT. CHR.
MCCCXII. MCCLXXIV.

regni hereditas peruenirat, neque permiſſuros, vt ex puellæ alijs principibus adiungantur. Si id vero tranſigi nequiret, vt aliqua ex Henrici ſororibus Alfonſo, fratrive Alfonſi nubat, CC. M. marcharum argenti perſoluturos in eos ſumptus, quos in regni Pompelonenſis propugnatione Petrum expendere oporteret, recipiunt. Ex Nauarris proceribus, & primarijs viris, qui ſe ſponſione Petro Regis filio his condicionibus deuinxerant, hi ſeruntur: Petrus Sanctius Montacutus, qui Caſcanti dominabatur Regni gubernator, Gonzaluus Iohannius Baztanus Regni ſignifer, Garcias Martinius Lupezi9, & Martinus Innicius Oriſij, Aluarus Pereſius Rada, Petrus Zapata, R[illegible]danus Pereſius Daranſus, Martinus Valterra, Martinus Garceſius Euſa, Gomezius Pereſius Arronizius, Simon, & Rudericus Simenius, & Iohannes Martinius Olletæ, Aznarius Innicius Corellia, Petrus Martinius Mualua, Didacus Martinius Morentius, Egidius Martinius Aiuarus, Martinus Diacius Miraſontius, Lupus Innicius, & Adam Sadæ, Gōzaluus Pereſius Azagra, Alfonſus Diacius Morentius, Arnaldus Raimundus Mauleo, Rudericus Sanctius, & Didacus Perezius, & Roldanus Perezius Soteſij, Rudericus Lupezius Marzilla: alijque plures ciuitatum procuratores. Hæc & ſi iurisiurandi religione a Nauarris ſanciuntur, inania, & irrita euaſere: quod Philippus Francorum Rex Iohannam Henrici F. nurum ſibi adoptauerat: & breui Nauarrorum animis partibus infectis, & præcipuis arcibus a Regina Franco traditis, eius regni potitur. Petrus vero iam dudum tacita conſilia alio deriuauerat.

Ferdinando Sanctio Regis F. qui coniurationem nobilitatis fecerat, & plebi maxime acceptus erat, Cardonenſi, & alijs Catalanis, & Aragonijs proceribus adiuncto, ac magnas turbas miſcente, Petrus oppida fratris oppugnat: & militares aduerſus eum copias cogit. Cardonenſis, & Hugo Emporitanus, Arnaldus Rogerius Comes Paliarienſis, ac pæne vniuerſi Cataloniæ proceres a regio dominatu ſe ſubtrahunt: atque Regem, de more, prouocant: quos ad ſe æquis condicionibus perducere ſtudet: ne ad grauiora ſupplicia progredi neceſſe habeat: non ignorans, quanta ex diſſenſionibus ciui[illegible]us incommoda oriri conſueuerint.

A. D. XIII. K. Dec. Barcinone x. dierum cum proceribus induciæ fuere pactæ.

A. D. VIII. K. Dec. Barcinone res eo deducitur, vt Ferdinandi Sanctij, & eorum procerum, qui eius ſectam ſequuntur, nuntij a regio dominatu eos ſubtrahi, ipſi Regi conteſtentur. Inde inducias paciſcuntur: & maioribus indies odijs aula regia exardeſcit, & fratrum diſ[illegible]idio concutitur. Cardonenſi Vicecomiti, & reliquis proceribus a Rege diſsidentibus, vt eos ad ſe alliciat, iudices dati Archiepiſcopus Tarraconenſis, Gerundenſi[illegible], & Barcinonenſis Epiſcopi: & Fontis [illegible]rigidi Abbas: totidemque proceres Raimundus Monca[illegible]a, Petrus Vergua, Gaufredus Roccabe[illegible]nius, & Petrus Queraltus: conuentuque proc[illegible]u[illegible] Ilerdam indicto, de iudicum ſententia controuer[illegible]ias [illegible]es deci[illegible]di[illegible]

Rex acta ferme æta[illegible]e a[illegible] cum Thereſia Egidia Vidauria nobiliſſima femina connubi[illegible] di[illegible]. Cum eccleſiaſtico iud[illegible]o eæ nuptiæ l[illegible]mæ fuiſſe d[illegible]ern[illegible]rentur, Rex Pontificem appellat. Satis conſtat I[illegible], & Petrum h[illegible]os ſiue ca[illegible] eo cōiugio ſiue contuberni[illegible]nitos a [illegible]m teſtamētī tabulis, quæ Mōpellerij A. D. VII. K. Sep. anni MCCLXXII.

conſcriptæ

conſcriptæ fuerant, legitime ſuſceptos ex domina Thereſia Egidij de Vi- AERA. NAT. CHR.
daure commemorari: & legitimis filijs, poſteriſque eorũ virili prole legiti MCCCXII. MCCLXXIV.
me natis in hereditario regni iure ſubſtitui: & nepotibus Reginarum Ca-
ſtellæ, & Galliæ, & Conſtantiæ filijs anteponi. Iacobum F. Exerica, Tau-
ro, Ellida, Beho, Ahino oppidis, atque arcibus donat: & alia oppida contri-
buit: Petrus vero Aierbio, Luſia, Ahuero, Liſo, Artaſſo, Caſtellione, Sieſti
co, Borota, Azuere, Cabatraijs, & Benimiena oppidis, arcibuſque donatur.
Inde Exericarũ, & Aierbiorũ admodũ amplæ, & regales familiæ fluxere.

Alfonſus Caſtellæ Rex in Prouinciam Galliam ad Gregorium P. M. MCCCXIII. MCCLXXV.
proficiſcens, Barcinone feſtum natiuitatis Domini diem vna cum Rege ſo
coro celebrat: non tamen eius ſaluberrimis conſilijs, atque monitionibus
mouetur, quin re iam deſperata, & præiudicata, imperij cauſam vrgueat:
& ſummum Pontificem intempeſtiuus conueniat: præſertim cum Regem
Francorum adeo infeſtum, & inimicum vereretur, vt fide publica iter per
agere, fuerit neceſſe.

Sacro Epiphaniæ die Raimundus Pennafortius Barcinone, in cœno-
bio Prædicatorum e vita excedit: cuius ſummæ religionis, & veteris ſan-
ctitatis nullum illuſtrius exemplum illa tempora in Hiſpania tulere. Eius
funere Reges, & Regum filij, & ingens principũ turba, ad exequias coho-
neſtandas conuenere.

A. D. VII. K. Feb. Barcinone Rex Ilerdam Catalanorum & Arago-
nenſium conuentum in A. D. II. quadrageſimæ ieiunium indicit. Proce-
ribus amicis, ac natu maioribus in conſilium adhibitis, inſanienti ſeditioſo
rum procerum temeritati obuiam it: quarum principes erant Vicecomes
Cardonenſis, Emporitanus, & Palliarienſis Comites, Ferdinãdus Sãctius
Regis F. Artallus Luna, & Petrus Cornelius. Hi cum aſſectatoribus con-
uentus decreta ſubterfugientes Corbinum ſecedunt. Populos, qui trans
Sicorim incolunt, ad ſuam ſententiam, & in parem iuris, & libertatis con-
dicionem, atq; ipſi verſantur, perducere nituntur. Conuentus dirimitur. [illegible]
A. D. II. Id. Mai Ilerdæ Rex Hugoni Emporiarum Comiti ſe infenſum,
atque inimicum, de more denuntiari imperat: & à Iacobo F. illi bellum in
ferri. Petrus Regis F. patris imperio, aduerſus Ferdinandum fratrem, &
proceres tumultuantes bellum gerit. Cum Ferdinãdus animo prærupt⁹,
& præceps, earum ſeditionum præcipuus ſtimulator, & concitator eſſet,
& mobilitate, & leuitate animi nouis rebus ſtuderet, neque induciarum,
eis per ſcelus violatis, iura ſeruarentur, a fratre in Pomarium caſtellum in
cluſus, cum commutata perſona eripere ſe niteretur, ex inſidijs capitur.
Petrus in fratrem grauius ſtatuens, pœna poſtremæ deſperationis, atque
amentiæ conſtituta, in Cingam amnem demergi imperat: oppida, atque
arces omnes Ferdinandianæ Petro dedũtur. Ferdinandus ex Aldoncia Vr
rea vxore Philippum Ferdinandium filium reliquit: qui paternam here-
ditatem reddi iam, atque reſtitutam poſtea adijt: & ex ea ſtirpe Caſtrorum
familia regia, & illuſtris propagatur.

Multiplex inde excitus terror, omnes Hiſpaniarum oras concuſsit:
quod Abeniuceſtius Mauruſiorum Rex a Granatenſi Rege arceſsitus fre-
tum innumerabiles copias traieciſſet, & Hiſpalenſem tractum incurreret.
Granatenſis Iaenenſibus finibus bellum infert. Nunnius Larenſis, adeo
ſpectatæ virtutis dux, vt maximum munimentum rerum, Rege peregre

AERA NAT. CHR. MCCCXIII. MCCLXXV. profecto eſſet, ad Aſtigim cũ Abeniuceſſio dimicans interimitur: eiuſque copiæ occidione cæduntur. Maio menſe eam pugnam commiſſam ferunt: qua plures bello, ac militiæ ſpectati viri, duceſque periere.

Dum hæc in Turdetanis geruntur, Sanctius Toletanus Antiſtes Regis Aragoniæ F. ex Carpetanis iuuentute excita, ſubſidiarias copias educens, Caſtulonenſi ſaltu tranſcenſo, Iaenenſi bello occurrens, ac Larenſi adiũgi ſperans, in victorem hoſtem incidit. Cũ hoſtibus raptim, & turbate decertans, noſtrorũ copijs profligatis interceptus, dũ hoſtes de opimis ſpolijs ſe rundis, & captiuo Imperatore ducẽdo, inter ſe dimicant, Sanctius tragula confixus cadit. Nec ſatis ſtolidæ crudelitati barbarorum viſum: caput, & manus pontificijs annulis præfulgens præcidũtur. Summo in diſcrimine, & incredibili rerum perturbatione omnia verſantur.

Iunio menſe Rex Hugonem Empotitanum Comitem in Indigetibus bello perſequẽs, Rhodam incluſum obſidet: & ad deditionem compellit.

Tantis ſubito difficultatibus ſubortis, Auguſto mẽſe, Villaregali Ferdinãdus Regis Caſtellæ F. primigenius, omnis ſpei extremũ, & cõmune ſolatiũ, & regni columẽ, atq; ſubſidiũ e vita excedit. Omnia obrui viſa ni vnus ingẽtis animi obſtitiſſet, Sanctius Ferdinãdi frater iuuenis acer, & expertæ virtutis: qui ruentibus rebus, patriæ opẽ ferens, vnicũ præſidiũ fuit.

Ilerdæ Alfonſus Petri F. Regis N. ab Aragonenſibus, Catalanis, & Valentinis proceribus, & ciuitatibus iuriſiurãdi ſacramento, vti legitimus heres, & regni ſucceſſor futurus auo, & patre vita functis, renuntiatur: & in eius verba omnes adiguntur.

In hac tantarũ cõmotione rerũ Petrus Regis F. tot rebus aduerſis, ad caput belli ſubſidio properãs, M. equitũ, & V. M. peditũ coacto exercitu, Granatẽſis regni fines inuadit: & Almeriẽſem agrũ incurrit. Granatẽſes copiæ primo quoque tempore Malacenſibus auxilium ferunt: & Abeniuceſſius ab eis ſe deſeri videns, Algeziram freto adiacens oppidum regreditur.

MCCCXIV. MCCLXXVI. Monteſani, qui per ſe antea Regi infideles erãt, Abeniuceſſio bellãte, & tot proſperis ſucceſſibus elato, atq; ruẽte, aperte bellũ parare incipiunt: & aliquot caſtella præſidijs firmant. Noui Maurorum exercitus exorti ad populandos fines, per Conteſtanos in AEdetanum agrum tranſcendunt.

Valentinis tam interno motu concuſſis, vt prope illatũ mœnibus ipſis bellum videretur, repens hoſtis Regẽ ipſum exacta ætate ductorẽ quærebat: & quãuis in morbũ incidiſſet, & ſatis vehemẽter, diuq; ægrotaſſet, multis bellis eius gentis infidelitatẽ expertus, cũ etiã plures annos eorum vim, atq; audaciã ſuſtinuiſſet, Valentiæ A. D. III. Id. Mart. militares omnes copias cogit: & Aprili menſe Algeziram progreſſus, inde Setabim copias educit. Hoſtes Alcoiũ oppugnãt: & in ea oppugnatione Alazdrachus ille primus defectionis auctor interimitur. Noſtri nõ ſatis ſibi facientes, quod virili animo oppidũ propugnaſſent, hoſtes perſecuti, cum primæ eorum turmæ inſidias intrauiſſent, ad vnum omnes interimuntur. Is dies, Martis fuiſſe conſtitit: adeo noſtris longe grauiſſimus fuit, vt Setabiani eum, tam quam funeſtum reipubli ç obteſtentur. Prœlio equeſtri maxime aduerſo facto, noſtris, magnæ hoſtium multitudinis aditu perterritis, turmæ Maurorum equitum, perceleri curſu, vltro, citroque magnas ſtrages edunt.

Petrus Moncada Templariorum Magiſter, Garcias Orticius Azagra, & alij proceres ad Lucentum cum hoſtium copijs D. equitum, & III. M. pe

ditum

ABRA. NAT. CHR.
MCCXIV. MCCLXXVI.

ditum pugnam conſerunt. Noſtri cęduntur:atq; ingens fit Setabitanorum cædes. Azagra interimitur:& Moncada in hoſtium poteſtatem recidit.

Rege Setabi Algeziram regreſſo, cum grauius morbo affliĉtaretur, & mortis periculum inſtare videret, imperium deponere ſtatuens, regno ſe abdicat: eo cõſilio, vt Populetenſi cœnobio D. Bernardi inſtitutis initiaretur. Regnũ filio tradens, hortatur, ita rem publicã capeſſat, vt quam in fortunam, & in quã amplitudinẽ regnũ deduxerit, ſemper meminiſſe velit.

A. D. VI. K. Aug. Rex Valentiam delatus, e vita excedit: cuius res geſtæ, & glorioſa facta, ſi animi virtute, & robore expendantur, omnium iudicio haberi poßit Rex vere principum maximus: cuius tanta vis animi fuit, vt nemo eo fortius, aut bella ſuſceperit, aut pro regia dignitate geſſerit perfeceritve. Eiuſdẽ ætatis ſcriptor memoriæ prodit, regno tot bellis, atque victorijs parto, religionis cultus adeo ab Rege propagatos fuiſſe, vt ad duo millia fanorum, & delubrorũ fecerit. Triciens cum impijs hoſtibus ſignis collatis manum cõſeruit. Quattuor filiorum legitima prole deficiẽte, Iolantis, Conſtantiæ, & Iſabelæ filiarum liberos ad regnum, excluſis matribus, arceſsit. Ex nobili præterea muliere Berengaria Ferdinandia Petrum Ferdinandium filium ſuſceperat: quẽ Ixeritana ditione donat: hinc Ixeritanæ ſtirpis ſplẽdida familia fluxit. Conſtantiã, & Sanĉtiam grãdes, & nubiles filias ſuis cõdicionibus cũ tradere vellet, Cõſtãtia Emmanueli Regis Alfonſi fratri nubit. Sãĉtia vero, cũ ſe totã diuino cultui addixiſſet, & perpetua cura ſollẽnia ſacra obiret, tandem regali perſona depoſita, nemini nota, aut manifeſta, Hieroſolymam profeĉta, ad ſacroſanĉtũ dñi ſepulchrum, in peregrinos pauperes, & ægritudine confeĉtos ſumme hoſpitalem ſe præbuit: cuius obitu, inſignia eius ſanĉtitatis miracula eluxere.

Auguſti menſis fine Petrus Regis F. trium menſium indutias cum rebellium Monteſanorum duĉtoribus paciſcitur. Ab earum indutiarum iure plures arces excipit: quo hoſtes omnes ſuas fortunas contulerant. Valentiæ, rebus bellicis conſtituendis, atque collocandis tempus omne in Octobris menſis finem conſumit: non tamen regium nomen vſurpat, quoad de more, coronatus regalibus inſignibus decoretur. Quod bellum cum Nauarris gereretur, Borgiæ Regni finibus primarium duĉtorem Lupum Ferrencium Lunam præficit.

Segouiæ Areuacorum vrbe conuentu coaĉto, Alfonſus Caſtellæ Rex Emmanuelis fratris, & Lupi Diazij Pharenſis Viſcaiæ domini, & aliorum procerum conſilio, & ſuaſione, Sanĉtium F. regnorum heredem renunciari imperat: magna Petri eius affinis querella: quod Alfonſus Ferdinãdi primigenij F. regni ſucceſsione exturbaretur: & ab auo Sanĉtius nepotibus eſſet antepoſitus. Ob eam cauſam, cũ Sugerius Calatrauenſis Magiſter, & Iohannes Arias ab Alfonſo Rege Valentiam ad Petrum legarentur, vt vetuſtorum fœderum iura, regnũ adeptus ſanciret, in id tempus reijcit, quo regni munia procerum conſilio coronatus obiret.

A. D. XVI. K. Dec. Cæſarauguſtæ in æde ſacra Saluatoris Petrus, & Conſtantia eius vxor, regio apparatu, & ornatu diadema ſuſcipiunt: & ſacro oleo a Bernardo Oliuelia Tarraconenſi Antiſtite peruncti regalibus inſignibus decorantur. Cauet Rex poſteris ſuis: & ante impoſitum diadema obteſtatur, ſe ab Archiepiſcopo Tarraconenſi, ea condicione coronam non ſuſcepturum, vt Eccleſiæ adeſſe cogatur, aut vt illi obſit: ne ſe tam

AERA NAT. CHR. quam Eccleſiæ dediticium, aut ſtipendiarium vltro profiteatur: quod a Pe-
MCCCXIV. MCCLXXVI. tro Rege auo vſurpatum, & inductum regni proceres conqueſti fuerant. His ſollemnibus publico in cõuentu celebratis proceres, & ciuitates regni Alfonſum Regis F. iurisiurandi religione obſtricti regni futurum heredem, & ſucceſſorem profitentur.

Peracto conuentu Rex Decembri menſe nondum decurſo, Valentiam proficiſcitur: vt belli rationibus conſulat: aut ſicubi eſſet, auertat.

PETRVS III. MAGNVS XV. REX ARAGONIAE.

IACOBVS IJ. BALEARIVM REX.

Fortunius Ahenes Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

MCCCXV. MCCLXXVII. Iolans Regina Caſtellę Petri Regis ſoror Guadalaiaram ſuæ ditionis oppidum venire ſimulans, regni fines egreſſa Farizam contendit: Blancã nurum, & Alfonſum, ac Ferdinandũ nepotes ſecũ educens: quorũ ſe incolumitati cõſulere palã profitetur: quod Sanctius eorũ patruus viuente patre ſuo, eorũ auo rerũ potiretur. Rex Valentia eo emigrat: vt ſororem inuiſat.

A. D. VI. Id. Ian. Rex Segouienſi Epiſcopo, repentinæ ſororis profectionis conſilium patefacit: ſeque operam dediſſe, vti ſoror, ſororis nurus, ac nepotes in poteſtate Alfonſi Regis ne eſſent: quod Sanctius regia iura, viuo parente inuaſiſſet.

Alfonſus Rex ira, & furore percito commotus, Fredericum fratrem interimi, & Simonem Ruizium Camerenſem, principem virum, Frederici generum viuum comburi imperat: conſilij profectionis Reginæ participes, & nouandarum rerum auctores: eoque patrato facinore, cum ingenti periculo, in vltimum rerum ſuarum diſcrimen ruit.

Auertit ab eis curis Aragonium Regem ingraueſcens bellum: & Aprili menſe Mauris, qui defecerat, bellum infert: & eorum agros depopulatur. In Monteſæ arcem munitiſsimam circiter XXX. M. virorum includuntur. Monteſam caſtris circumſidet. Propugnatores virium numero cõfiſi, crebris eruptionibus noſtros percellunt.

Monteſani aſsiduis oppugnationibus compreſsi, ceteræque rebellium arces auxilium deſperantes, Regi ſe obtemperaturos pollicentur: & in deditionem, poteſtatemq; A. D. III. K. Oct. rediguntur. Nam & ſi Rex tãta ira, odioque bellum gerit, vt victis interitum minetur: bellum, quod inſtaret intuens, in deditionem accipit.

Vix dũ depoſitis Monteſanorũ armis, nouus minime idoneo tẽpore tumultus exoritur. Rogerius Bernardus Fuxẽſis, Arnaldus Rogerius Palliarięſis, & Ermẽgaudus Vrgellitanus, Aluarus Ermẽgandi frater, Raimũdus Fulcho Cardonẽſis Bernardus Rogeri' Erilius, Raimũdus Angleſola, Guilielmus Raimũdus Ioſſa: & alij Cataloniæ proceres, homines, nõ tã parẽdi, quã bellãdi cupidi, cũ proximis ciuitatibus pacẽ, & amicitiã cõciliãt: cõfirmantq;: vt Regi bellũ denũtiẽt: atq; inferant. Fœdere ciuitatibus adſtrictis, vt ſe ſequãtur, perſuadẽt: magnaq; Cataloniæ pars, viriũ, & armorũ cõcitatione cõmouetur. Eã tumultus cauſam prętexũt, quod Rex adepto regno, cõuentũ Barcinonẽ nõ indixiſſet: neq; mores, atq; inſtituta maiorũ a Barcinonẽſibus Comitibus ſancita, firmaſſet. Bernardus Dezclotius eiuſdem ætatis ſcriptor memorat, Regẽ contendiſſe, vt aliquot inſtituta, quæ corruptela malæ cõſuetudinis deprauata fuerant, abrogarentur, tollerenturq;.

AERA NAT. CHR.
MCCCXVI. MCCLXXIIX.

Rex feſtum natiuitatis Domini diem Valentię celebrat. Calataiubium proficiſcitur. Arces, & caſtella finibus regnorũ oppoſita præſidijs firmat. Farizæ arci, inſigni regni propugnaculo exteris nationibus obiecto Rudericus Gonzaluius Funes præficitur. Vndique noui motus nuntiantur: omniaque inde ſuſpecta erant.

Quod Soſenſes, & Filerenſes de finium limitibus cum Sangueſſanis decertant, Rex indutias cum Euſtachio Belmacho regni Pompelonẽſis procuratore paciſcitur.

Irene Laſcaris Theodori Laſcaris Græcorum Imperatoris F. Guilielmi Intemelij Comitis vxor Calataiubij Regem inuiſit.

Id. Apr. Valentiæ Rex Epiſcoporum, procerumque omniũ conuentum a Reſurrectionis feſto die in tres hebdomadas Tarraconem indicit: vt inde Valentiam profecti, patris corpus Populetum tumulandum deuehant: magnaq; exequiarum, pompæ, & laudationis celebritate tranſlato, iuſta funera apparatu regio magnifice peraguntur: & ſepultura, cum ciuitatum legati ſupremo, erga memoriam Regis, munere fungerẽtur, de more perficitur. Summus memoriæ, ac nominis honos habetur.

Alfonſus Caſtellæ Rex ſumme enititur, vt Iolans Regina vxor, & Alfonſus, & Ferdinandus nepotes ad ſe deducantur. Legatis vltro, citroq; ea de re crebro commeantibus, cum tandem Emmanuel Regis Aragonij affinis, qui eam curam enixe ſuſceperat, vt Sanctium in regni ſucceſsione ſtabiliret, & Alfonſum, & Ferdinandum Alfonſi Regis nepotes auita regni hereditate auerteret, Turiaſone Regem conueniſſet, in eam pactionẽ deuentũ eſt, vt Iolans ad virũ reuertatur: nepotes, Regis Petri cuſtodia retineantur: quod Sanctius ſummopere curat, ne in Galliã ad auunculũ Regẽ deuehantur. Iolans ad virum ingratis decedit: quæ magnorũ Regũ filia, vxor, & parẽs, ſummo dedecore, impudicitiæ famã effugere non potuit.

Rex inexpiabili bello proceres perſequitur: nemini enim dubiũ erat, quin omnium conſenſu dux in eos deſtinaretur.

A. D. V. Id. Iun. cum Agramontem Ermengaudi Vrgellitani oppidũ Rex obſideret, Henricũ Rhodenſem Comitem cõmoneri imperat, vt in aula Regia ſe ſiſtat: atq; Carladẽſis ditiõis ſuprema fidelitatis iura, & ſummam poteſtatẽ Regibus exceptã ſanciat: & tributa per ſolui deſita pẽdat.

Rex, vt Fuxenſem ad ſe pelliciat, qui nobilitate, potẽtia, & virtute bellica omnibus præſtat, & late in Catalonia potens, pollenſq; dominatur, operam dat, vt Conſtãtia Comitis filia natu maior Iacobo filio ſuo nubat.

A. D. III. Id. Dec. Agramonte, cũ Rex Ermẽgaudo, ad pacis cõditiones, deditionẽq; ſpem nõ ademiſſet, & ad imperiũ demũ redegiſſet, ditionem omnem Vrgellitanam, eiuſque iura, interuentu Fuxenſis attribuit.

A. D. XIX. K. Ian. Ilerdæ Rex ditione omni, quã in Ripacurciẽſi, & Palliarienſi regione obtinere poteſt, a Geſſæris mõtibus, qui Tamarito imminent, Pyrenæum verſus, & quæ Cinga, & Nocharia Palliarienſi fluminibus cõtinetur, adiunctis caſtellis omnibus, atq; arcibus regij dominij Iacobum filium donat: ſi Fuxenſis filia in matrimoniũ illi collocetur. Fuxẽſis filiæ Caſtelboni Vicecomitatum dotis nomine dicit: heredẽq; Fuxenſis ditionis inſtituere pollicetur. Sed eæ pactiones quæ interuentu Pontij Hugonis Emporitani, & Arnaldi Rogerij Palliarienſis Comitum, Raimũdi Peraltæ, Pontij Ribelliæ, & Petri Martinij Artaſſonæ conſtitutæ fue-

O iiij rant,

AERA NAT. CHR. MCCCXVII. MCCLXXIX.

rant, dirimuntur: & Fuxenſis denuo a Rege diſsidet.

Cum inueterata ira Rex Iacobum fratrem Baleariũ Regem proſequeretur, quod immenſa ditionum aſsignatione, quibus a patre donatus fuerat, indigne ſe priuari doleret, & iuribus ſe frandari ægre ferret, quibus Fuxenſis, & Emporitanus Aragonijs Regibus obſtringebantur, & Perpinianum improuiſus inijſſet, in eam pactionem, A.D. XIII. K. Febr. deueniunt. Aſsidente Rege in regali ſolio, in cœnobio Prædicatorum Iacobus ſupremam regni Balearium poteſtatem, & adiacentium inſularum, Ruſcinonenſis, Cæretanæ, Confluentinæ, Valleſpiriæ, & Iliberitanæ ditionis, adhæc Vicecomitatuum Omeladeſij, & Carladæſij, & arcium omniũ poteſtates Mompellerienſis ditionis Regi addicit, atque attribuit. Melgorienſis Epiſcopi iura excipiuntur: & aliorum oppidorum recens quæſitorum. Se, poſteroſque Balearium Reges fideles, ſubditicios, & dicto audientes Aragonijs Regibus conſtituit: tradituroſque ſpondet iratis, aut pacatis Aragonum Regibus Maioris Balearium vrbem, Cæretanam arcem, & Perpinianum. Obſtringitur præterea ſacramento, poſteros Reges Balearium, conuentibus Cataloniæ indictis, ſi arceſſerentur, interfuturos: modo in Maiore inſula, id temporis non commorentur: reſideantve. Ruſcinonenſi in ditione nummos Barcinonenſis notæ, nulla ponderis deminutione expendendos recipit. His conſtitutis condicionibus, Rex donationes a patre factas confirmat: Iacobo palam conquerente, & ſe indignum ducente: quod graues leges imponerentur a fratre: cum eas ditiones immunes, & nullius imperio, poteſtatiue addictas a patre ſuſcepiſſet: veruſque ea ſuſcepta ſimultas facti indignitate augetur: & plurium malorum cauſa exſtitit: cum fraternũ odium indies ingraueſceret. Balearici Regis nomine fidem ſuam ſacramento obſtringũt, curaturos ſe, vt Balearij Reges his legibus obtemperent, Fuxenſis, & Emporitanus Comites, Dalmatius Roccabertinius, Vicecomes Caſtellionoui, Raimundus Durgius, Guilielmus Canetius, Bernardus Hugo Serralõga, Dalmatius Caſtellinoui, Pontius Zagardia, Arnaldus Corſauius, & Guilielmus Sons: & procuratores Perpinianenſes, & Balearici.

A.D. XVIII. K. Octob. inter Requenam, & Buniolium Rex, & Sanctius ſororis F. congreſsi, artiori fœderis vinculo adiunguntur. Inde Rex in Cataloniam feſtinanter proficiſcitur: vt tumultuantibus proceribus obuiam eat.

Conradus Lanza Reginæ Conſtantiæ propinquitate adiunctus, regiæ claſsis præfectus Mirabuſaciũ, qui Tunetano regno exactus a fratre fuerat, diſtractis Africæ viribus, fraudem hoſtium vlciſcens, cum potior retinendo regno viſus eſſet, noſtrorum militum copijs, ad regium imperiũ, regniq; poſſeſsionem deducit. Inde cũ Africæ, & Mauritaniæ oras IIII. longis nauibus præteruehitur, ad Alhabibam inſulam Mauritaniæ litori adiacentem cum x. longis Maurorum nauibus congreſſus, pugna commiſſa, profligatis, & deuictis hoſtibus, eorũm nauium potitur.

A.D. XI. K. Decemb. Francorum, & Caſtellæ Regum legati Valentiæ Regem conueniunt. Hi principes ſuper Caſtellæ regni ſucceſsione diſsidentes, vnuſquiſque Regem ad ſe trahere nititur.

Eadem die Rex Iacobum Pereſium filium ex Maria Nicoloſia concubina genitum Segorbienſi vrbe, ac ditione donat: & Sanctiam Ferdinandi

Diazij

Diazij filiam in matrimonium illi collocat.

A. D. VII. Id. Dec. Tarracone Bernardus Tarraconẽſis Archiepſ, Arnaldus Barcinonẽſis, Bernardus Gerundẽſis, Raimũdus Auſetanus, qui ſe Vicenſem cognominat, Guilielmus Ilerdenſis, Petrus Vrgellitanus, Arnaldus Dertoſanus, Petrus Cæſaraugustanus, Iacobus Oſcenſis, Iaſpertus Valentinus Epi, item Abbates & alij prelati, qui conciliũ ea vrbe celebrãt, totiuſq; concilij vniuerſitas enixe litteris Nicolaũ P. M. deprecãtur, vti Raimundi Pennafortij viri ſanctiſſimi memoria ſua certa, deſtinataq; ſententia, religiõe omniũ conſecret: atq; ei inter diuos rite ſollẽni precatiõe ſtatuant: cuius ſanctitas viri inſigni ſplẽdore apud oẽs nationes præfulgeat. MCCCXVII. MCCLXXIX.

Dionyſius Portugalliæ Rex Alfonſi Caſtellæ Regis nepos, qui ſuperiore anno patre vita functo regnũ adeptus fuerat, legatos Iohannem Vellum, Iohannem Martinium, & Blaſcum Pereſium ad Regem mittit: & Iſabellam Regis F. maiorem natu ſibi in matrimonium collocari expoſcit. MCCCXVIII. MCCLXXX.

Quod Fuxenſis Comes CCC. equitum, & VII. M. peditũ copias coẽgiſſet, & proceribus Cataloniæ adiunctis bellũ vrgueret, Rex cum longius eorũ amentiã progredi videret, magno cõparato exercitu, Iunio menſe, repentinos eorũ impetus coërcens, Fuxenſem, Palliarienſem, Vrgellitanũ, & Cardonenſem Balagueriũ includit. Vna in oppido incluſi obſidentur primarij proceres Pontius Ribellias, Arnaldus Rogerius fratris Palliarienſis Comitis F. Raimundus Abella, Petrus Ioſſa, & Guilielmus Canetius Roccafortius. Cum eam animorũ concitationẽ Regis aduentus fregiſſet, & intentior in mœnia hoſtiũ verſus, vijs omnibus obſeſſis, haud procul iuſto prœlio res eſſet, ac vi maiore indies obſiderentur, Regi, qui obſeſſor rẽſtiterat, & caſtris vrbem circumſederat, breui ad ſpem euentus reſpõdet. Nec ſpe, nec animo certiore proceres ſe, ſuaq; omnia in fidẽ, atq; poteſtatem regiã permittunt: quos cũ Alfonſo filio tradi imperaſſet, in Ilerdenſem arcem contruduntur. Fuxenſis ſeditionum auctor, & princeps valde pertinacis, & obſtinati animi vir, in Siuranam arcem traductus, lõgo temporis ſpatio, dura vinculorum cuſtodia continetur.

Cum Philippus Francorum Rex Alfonſo Regi nulla ratione ſuadere poſſet, vt cum filio, ac nepote regna partiatur, neue nepotem regno exhereder, cum Aragonum, & Baleariũ Regibus Toloſæ congreditur. Recipit Francus Mompellerij dominatus iura integra Regi reſeruaturũ: neq; permutationis cauſa, cum Magalonẽſi Epiſcopo factæ, ius aliquod in eam ditionem quæſiturum: neq; de liberandis Alfonſo, & Ferdinando fratribus, Regis Caſtellæ nepotibus, quidquam eo in colloquio tranſigitur.

Sanctius Alfonſi Regis F. regni cupiditate inductus, quod viuente patre appetierat, Gonzaluum Ruizium Gironem Vcleſium Magiſtrum, & Marchionem Monferrarenſem ſuum affinem ad Regem legatos mittit: qui operam dent, ad colloquium cum patre deueniat: ſperans in eo congreſſu ſucceſsionem regni, auunculi conſilijs ſtabilire. Leuitatis enim paternæ, & inconſtantiæ gnarus, magnopere veretur, ne aliquorum procerum ſuaſu labefactatus regna cũ nepotibus partiri velit: quod proceres eũ regni ſtatum ſibi apprime accõmodatum, atque obnoxium fore vident.

A. D. VI. K. Apr. facta colloquia, e rebus publicis, vt prætenderant, non incommoda, ab Aragoniæ, & Caſtellæ Regibus ad Campillum in ipſis regnorum finibus, loco inter Tutiaſonem, & Agredam interiecto Ca-

ANNA NAT. CHR. MCCCXIX. / MCCLXXXI.

ſtellæ Regem ad colloquia proficiſcentem comitantur Emmanuel eius frater, Sanctius, & Iacobus Regis filij, Iohannes Alfonſus Pallantinus, Petrus Ciuitatenſis, & Ferdinandus Gaditanus Epiſcopi: Guilielmus Marchio Monferratenſis: qui Beatricem Regis Alfonſi F. vxorem duxerat, & Iacobum Aſtinem generũ ſibi adſciuerat, Alfonſus Alfonſi Infantis Mollinæ F. Iohannes Alfonſus Pharenſis, Iohãnes Gonzaluus Baztanus, Munio Diacius Caſtaneda, Sanctius Martinius Leua, Gonzaluus Garcias Strada, Tellius Gutterrius iuſtitiæ domeſticorum Regiorum præfectus, Garcias Gaufredus Loaiſa, & Garcias Perezius Dambrius. Aragonium Regem aſſectabantur Alfonſus, & Iacobus filij: Garcias Epiſcopus Turiaſonenſis, Bonanatus Nuntius Apoſtolicus, Petrus Coſta electus Segorbienſis Epiſcopus, Hugo Mataplana Præpoſitus Maſſilienſis, Magiſter Arnaldus pro Cancellario Regis, Petrus Ferdinandius Ixeritanus, Iacobus Exerica, & Petrus Aierbius Regis fratres, Caſtellinoui Vicecomes, Guilielmus Raimundus Moncada, Artallus Luna, & Lupus Ferrencius Luna eius frater, Petrus Cornelius, Petrus Moncada, Bertrandus Belpucius, Sanctius Antilionius, Gilabertus Cruilias, & Rudericus Simenius Luna. Conuenit, vt Nauarræ regnum inter ſe partiãtur: & ad eam pactionem conſulto venit Sanctius: & Aragonio auunculo iure Nauarræ regni cedit. Pollicetur Alfonſus Rex, ſe non permiſſurum, vt Berengaria filia Philippo Balduini Conſtantinopolitani Imperatoris filio, Caroli Siciliæ Regis affini nubat. Sanctius Albarrazinum vrbem, eiuſq; ditionem regni Aragonum iuris, poteſtatiſque eſſe, ſeorſim auunculo ſancit: probatque. Ex eo pactionum, colloquijque fœdere ad id reciſum eſt, vt Alfonſus, ac Ferdinandus Regis Caſtellæ nepotes in Setabitanæ arcis cuſtodiam intra dantur. Arces Podiana, & Ferrelionia, & fines Puteolani, de quibus Reges controuerſabantur, iudicio Martini Romæi Veræ Prætoris Calataiubienſis, & Sanctij Martinij Leuæ, & Gonzalui Pereſij Epiſcopi Segouienſis Aragonio regno adiunguntur. Pollicetur præterea Caſtellæ Rex ſe Aioram, Palatiolos, Thereſam, Xeram, & alia oppida cum Aiorenſi valle Regi, poſteriſq; Regibus traditurum: quæ Emmanueli fratri condonauerat. Emmanuelẽ Eſcalonæ oppidi compenſatione leniunt. Inde Reges Agredam contendunt. Iohannes Nunnius Larenſis, & Iohannes Nunnius, & Nunnius Gonzaluius eius filij, quos ex Thereſia Aluari Azagra vxore ſuſceperat, & Aluarus Nunnius, & Ferdinandus Perezius Pontius, quem Aragonius Rex affluentibus copijs locupletauerat, Alfonſi, & Ferdinandi Regis Caſtellæ nepotum iura, & cauſam palam tuentur: ac ſuſtinent.

Petrus Martinius Artaſſona Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Iſabella Regis F. Dionyſio Portugalliæ Regi nubit: quam Michaël Palæologus Imperator Andronico filio collocari ambierat. Conradus Lanza, & Bertrandus Villafranca Eccleſiæ Tarraconenſis camerarius in Portugalliam legantur: vt Regis Aragoniæ nomine Dionyſium Regem, & Alfonſum fratrem eius germanum: qui in armis erant, & acerrime inter ſe prœliabantur, ad concordiam deducant.

Cum Alfonſus Rex promiſſorum, ac pactorum, ad Campillum conuentorum immemor, Berengariam filiam Philippo Imperatori Balduini F. in matrimonium dare conſtitueret, Rex legatum ad eum mittit Andream Prochytam: vt a ſententia deterreat.

SICI-

SICILIENSE BELLVM.

Maiora, & magis aſpera aggredi, Regi tempus viſum eſt. Nam ab anno MCCLXXVII. ad LXXX. aſsiduis internuntijs Iohāne, & Andrea Prochytis fratribus, tanti facinoris miniſtris, & ſatellitibus fœdus arcano ictū inter Nicolaum III. P. M. ex Vrſinorum gente præſtantis animi virum, & Michaëlem Palæologum Imperatorem, ac Petrum Aragonum Regem, tam longo locorum interuallo diſiunctos aduerſus Carolum Regem, pactione regni Siciliæ ſancitur: ingenti, vt ferunt, pecunia Regi, ad neceſſarios belli ſumptus corrogata. Regem ad eam expeditionem obeūdam cohortantur, ac de ſua opera prolixe pollicentur inter proceres Italos inſignes in Etruria, & Gallia Ciſalpina viri, Marchio Monferratenſis, Guido Nouellus Comes, Conradus Antiochenſis Frederici Imperatoris nepos: qui Galbani Comitis F. duxerat: & Guido ex Monte Feretrio. Nicolao breui vita functo, Martinus IV. ſufficitur: qui ſe Carolo Regi addicit. Siculi obſtinate Caroli imperij iugum repellere nituntur: quod auare, ac ſuperbe imperitatum ſibi quererentur: cum Carolus pæne totius Italiæ imperium obtineret.

Rex Hugonem Mataplanam ſacri ordinis virum, in primis nobilem, & induſtrium ad Summum Pontificem legat: legationiſque cauſam prætendit, vti totius regni nomine expoſcat, vt Raimūdi Penafortij ſanctiſsimi viri memoria conſecretur. & in diuorū numerū referatur: Pontificiſq; Max. mentem exploret: a quo indigne, & accipitur, & reijcitur: cum Nicolaus de conſecratione anquirendum conſtituiſſet. ℭ Boqueron Conſtantini Africæ populi regulus, Bugienſis Regis F. auxilia regia aduerſus fratrem implorat: pollicetur que Conſtantinam vrbem Regi traditurum.

A. D. VIII. K. Iun. Rex Cardonenſem, & Palliarienſem, reliquoſq; Cataloniæ proceres ſacramento alligatos, deuinctoſq; in poteſtate habet: vnaq; cōplexione ſibi obſtringit: Fuxēſi, Vrgellitano, Aluaroq; Caprera Vrgellitani fratre exceptiōe reiectis: a quibus fidē ſæpius læſam viderat.

Siculi Carolum Regem regno exturbaturi auxilium, vireſq, Regis implorant. Vt expeditionem maturet, priuſquam clandeſtina conſilia efferantur, obteſtari non ceſſant. Rex omnibus rebus anteuertēdum videns, claſſem ingenti apparatu adornari imperat: magna famæ celebritate: tamquam Conſtantinienſibus rebus opem, atque auxilium laturus.

Galcerandus Thimor a Rege Romā legatus Pontifici Maximo denuntiat, regiam claſſem inſtructam, comparatamq; vti Sarracenis Africæ prouinciæ bellum inferat. Depoſcit, vti ſacra ſubſidia in bellicos ſumptus cōferantur: regnum abſentis, & bellum ſacrum gerentis de more defendat, ac protegat: decumarum pecunijs, ex Aragoniæ regno corrogatis in eos ſumptus opituletur. Pontifex palam teſtatur, Aragoniæ Regem, nō Chriſti hoſtibus, ſed Carolo Regi Eccleſiæ filio apprime caro, fœderatoq; inſidias, periculumq; ſtruere, atque moliri. Tantis de rebus legati reſponſum nullum aliud domum retulere.

Sanctius Alfonſi Caſtellę Regis F. eos proceres, qui à patre defecerāt, & ex quo Fredericū fratrē interimi iuſſerat, extorres profugerāt, ad ſe pellexit. Principes fuere ex his Lupus Didacius Pharēſis, qui Vizcaiæ dn̄abat, Didacus Lupezius eius frater, Ramirus Didacius, Petrus Aluarus Aſtur, Nunnius Larenſis, Ferdinādus Rudericius Caprera, & Ferdinādus Rude-

AERA NAT. CHR. MCCCXIX. MCCLXXXI. ricius Saldania. Inde crudeliſsima diſsidia inter patrem, & filium incredibili odio exarſere, Alfonſus Rex ab omni curatione, atque adminiſtratione regni, ac ſtatu regio, omnium ordinum conſenſione, ab Emmanuele fratre ſententia promulgata, deijcitur, atque amouetur. Cauſas tanti facinoris obtendūt, quod Fredericum fratrem, & Simonem Ruizium virum primarium, indemnatos occidi imperaſſet: immunitatem, ac iura ſua nobilitati abrogaſſet: & publicas opes ærario regio exhauſto, minutiſque vectigalibus dilapidaſſet. Procurationi regni Sanctius, veluti legitimus ſucceſſor præficitur.

MCCCXX. MCCLXXXII. A. D. III. K. Apr. Feſto Dominicæ Reſurrectionis die, Panhormitanus populus tumultuario, ſimul ſine ducibus certis, ſine imperio, pro cōmuni ſalute, ac libertate ira exardeſcens, atque arma capiens, totius nobilitatis, & iuuētutis ſigniferis Palmerio Abbate, Alaimo Leontino, & Gualterio Calatagironio, conſiliarijs, & auctoribus in præſides, præfectoſque Regis Caroli, impotēti concurſu concitatur: atque in Gallos omnes periculum capitis infert. Neq; illorum crudelitas ea calamitate ſatiatur: quin ſæuus furoris turbo Corelione inſatiabilem ſæuitiam exerceat: coniurationeſque vniuerſa inſula palam factæ: quod ab Carolo crudeliſsimo dominatu premerentur. Neque vmquam de Frederici Imperatoris, & eius filij Manfredi ſæua tyrannide Pontifices Maximi conqueſti ſunt ægrius, quam legimus Clementem ipſum, a quo Carolus ad regnum adſcitus fuerat, grauiſsimas querellas iecisſe, neque tantorum vulnerum remedia, atque alleuamenta eſſe adlubita: cuius litteras libet hic adponere, quaſi diuinantis prædicta.

,, CLEMENS Epiſcopus ſeruorum Dei K. Regi Siciliæ illuſtri. Frequen-
,, ter ante tuæ conſiderationis oculos ponentes nunc verbo, nunc litteris ſta
,, tum miſerabilem regni tui, ſperabamus, quod ad reformationem illius,
,, quod amare deplorat, & conqueritur, ſe miniſtrorum tuorum, non ſolum
,, deformari malitia, verum etiam penitus diſsipari, opportunum prouiſio-
,, nis remedium adhiberes: tuæ in hoc, & ſubditorum tuorum indemnitati
,, prouidens. & nihilominus periculis, in quæ ijdem tui miniſtri, te, ac re-
,, gnum præfatum, quaſi ſcienter ingerunt, prudenter occurreres. Cum
,, autem ſciamus adhuc huiuſmodi non ceſſaſſe malitiam, ſed eam inuale-
,, leſcere potius, validorum clamorum frequentia inualeſcentium iugiter,
,, & oppreſsionum, quas inibi cotidie tui officiales inculcant: & aggrauant,
,, euidentia manifeſtet: nec noſtra penes tuam excellentiam ceſſabit inſtan
,, tia: quo minus te ad ſoliditatem ſtatus tui, quam in his ſpecialiter quæri-
,, mus, & ipſius regni ordinatio veriſimiliter pollicetur: & ad releuandas
,, eiuſdem regni preſſuras, prout noſtrū decet officium, inuitemus. Verum
* ,, ſi forte id eo minus in his vana relatione quorūlibet, aut æmulorum ſug-
,, geſtionibus forſitan arbitraris, regiæ ſerenitati conſulimus, & ſacro conſi-
,, lio ſuademus, ac nihilominus tuę vtilitatis obtentu, magnificentiam tuam
,, requirimus, & hortamur, quatenus a religioſo viro fratre A. de Rupe do-
,, morum ordinis militiæ Templi Hieroſolymitani præceptore in Francia,
,, quem nuper venientem de regno prędicto, potuit in multis oculata fides,
,, in pluribus vero fama communis, ne infamiam dicamus, inſtruere, quem-
,, que non dubitas, tuæ proſperitatis, & famæ zelatorem de horribili deſola
,, tione regni eiuſdem diligentius percōcteris. Miramur quidem, ſi tuis

AERA. NAT. CHR.
MCCCXX. MCCLXXXII.

ſæpe non inſonet auribus,quantus eſt ibi afflictorum gemitus, vlulatus, ,,
& clamor:quot, & quanta Eccleſiarum , & perſonarum eccleſiaſticarum ,,
grauamina:quot oppreſsiones,non ſolum ſolutarum,ſed etiam coniugata ,,
rum,& virginum, quot pauperum ſpoliationes:quot diuitum concuſsio- ,,
nes:quot iniuriæ:quot calumniæ omnium : quot poſtremo deprædatio- ,,
nes vndique:ac rapinæ.Profecto fili hæc nimis periculoſe diſsimulas: nec ,,
ſine multa indecentia,& tui detrimento nominis pateris prædictos officia ,,
les,& familiares eorum,in præfatus tuos ſubditos ſic laſciuiendo ſæuire:vt ,,
eis abundantibus de ſubditorum ipſorum iniurijs,tu per ipſos,tuis frauda ,,
tus iuribus,& odioſus reddaris omnibus:& propter ipſorum exceſſus, ea ,,
etiam in ſua interdum conuertentium commoda: quæ in tuam deberēt vti ,,
litatem cedere,non ſolum vraris infamia, ſed & paupertatis incommodi- ,,
tate premaris.

Quanto vero illa vehementiora,& grauiora,quæ ab eodem ſummo Pō tifice Conſentino Archiepiſcopo inculantur: quum de eadem re , quanta poteſt contentione clamat,atque teſtatur?

Vbi ergo nunc ille tūc Cōſentinus Archiepiſcopus , qui de cōpaſsione ,,
ad incolas regni Siciliæ,iugo,vt dicebat,Pharaonicæ ſeruitutis oppreſſos, ,,
quæſito colore,de animarum zelo,titulo vſurpato,non dubitauit ſub vi- ,,
tæ diſcrimine , ſub varijs mortis euentibus mundi luſtrare climata : & ad ,,
eiuſdem regni negotium excitare Franciam lacrimis,monere ſuſpirijs , & ,,
gemitibus commouere? Tunc quidem defenſorem gentis tuæ quærebas ,,
eminus:& nunc etiam peculiari tuo propoſito , ad defenſionem eo minus ,,
poſitus , non aſſurgis contra eum , qui Regis vices , & regni gubernacula, ,,
quamquam vſurpator agebat. Laborare videbaris intrepidus:& nūc lates ,,
contra latrunculos &c. Ita nempe euenit , vt tanto temporis interuallo, princeps alioqui maximus dignis remedijs incolumitati regni ſubueniendum non putauerit:& humanam ſortem neglexerit.

Herbetus Aurelianenſis Caroli Regis vicarius incertus , quod malum repentinum,externum,an inteſtinum regiam vrbem inuaſiſſet, VII. longis nauibus adornatis Meſſana Panhormum nauigat:ſi qua auxilia tumultuantibus rebus afferri poſſent.

A. D. III. Id. Apr. Neapoli Carolus Rex initiū defectionis a Panhormitanis ortum videns,ne Siculi omnes ad præſentem terrorem deficerēt, atque arma caperent , Mamertinorum fidem obteſtatur:dum affectis rebus accurrat:& ingenti comparata claſſe,opem ferat.

Cum Panhormitani,aliquot ciuitatibus adiunctis,quanto maxime poterāt,cum tumultu aduerſus Gallicam nationem pro re publica , ad arma decurrerent, A. D. V. K. Mai Nicolaum Copulam,& Raimundum Portellam Catalanum legatos ad Petrum Regem mittunt : deprecatores publicæ ſalutis,vti ſupplicent , Siciliæ regnum in ſua tutela ſuſcipiat : & ab impotenti dominatu vindicet.Eius virtuti,fidei,ac felicitati ſeque, remq; publicam commendent . Quod delectus a Rege accuratior,quam ad domeſtica,aut propinqua bella haberetur,eiuſque fama longinquis regionibus percrebruiſſet , A. D. XIII. K. Iun. Alexander Loria , & Iohannes Carcoaixius Philippi Regis Francorum legati Regem Dertoſæ , iam nauim conſcendere parantem commonent,vti Regem fratrem , atque amicum de molitione ſua,bellicarumque rerum apparatu certiorem reddat:

& quam nam expeditionẽ adornet. Fratris Regis opes, ſi factum bellũ appareat, pollicentur. Iaciunt ad hæc, ſi ea claſsis aduerſus Carolũ Regem patruum, rerum nouarum cauſam quæreret, Regem exiſtimaturum ſibi, regnoque ſuo inſignem iniuriam impoſitam. Rex præſentis animi conſilio vſus, ſtatim reſpondet: ſe ſumma ope, atque conſilio operam daturum, vt id conſequi poſsit, quo animum adiecerat: quod felix, fauſtumque Deus Opt. Max. verteret. Bellum enim ſuo conſilio initum ſuis, ſuorumque viribus executurum. Dimiſsis legatis animo voluens, quanta ſint in regno temporum momenta, cum amplam occaſionem eſſet nactus, non illi animus, non vires, non denique conſilium defuere. Illo ipſo tempore Imperatoris Michaëlis Palæologi legati Regem conuenerant: de fœderibus inter ſe ſanciendis: contenduntque, vti Iolans Regis F. Andronico Imperatoris F. nubat. Res memoria digna in procinctu accidiſſe traditur. Nam cum Arnaldus Rogerius Palliarienſis Comes ſecreto, procerum omnium nomine, ex Rege ſciſcitaretur quo arma deſcriptis ordinib', ætatibus, claſſibuſque vertenda eſſent, percunctanti, atque excutienti Rex ita reſpondiſſe fertur: ſe læuam manum abſciſſurum, ſi dexteræ conſilia, motus, atq; conatus exquirere, & perſcrutari auderet.

A. D. IV. Non. Iun. Rex Alfonſum F. natu maximum regno Aragoniæ, Barcinonenſi Comitatu, & ſupremo, proprioque iure, & poteſtate Balearici regni, & Ruſcinonenſis, & Confluentinæ, ac Mompelleriæ ditionum donat: adfuereque ſcribendo Regis amici Petrus Queraltius, Gilabertus Cruillias, Iohannes Prochyta, Blaſcus Perezius Azlorius, & Bernardus Mompahonius.

Poſtera die idonea tempeſtate, ex portu Fangoſio, ad Hiberi oſtium ſoluens, in Magonis, Minoris Balearium inſulæ portum claſſe appellit. Inde tranſmiſſus Alcollum Conſtantinienſis ditionis portum tenet. Expoſito exercitu, decurſionibus Conſtantinienſem agrum vaſtat. Regulis Africæ, & toti oræ maritimę magnum terrorem, ac tumultum infert. Ductores noſtri ad inſignem laudem concurrunt maxime celebres, & præſtãtiſsimi viri, Ermengaudus Vrgellitanus, & Arnaldus Rogerius Palliarienſis Comites, Rudericus Simenius Luna, Petrus Queraltius, Simon Artieda, Pontius Ribellias, Petrus Ferdinandius Ixeritanus, Petrus Arnaldus Botonachius, Sanctiùs Antilionius, Bertrandus Belpucius, Blaſcus Alaſcia, & Gerardus Eſtorius. Inter omnes Arnaldi Rogerij Palliarienſis Comitis virtus egregia eminuit: quem, cum ferro decerneretur, tragula tranſuerberatum Vrgellitanus Comes, & Bernardus, & Vitalis Sarriæ fratres præſtanti virtute ab extremo pæne vitæ diſcrimine eripiunt.

A. D. XVI. K. Iul. Carolus Rex paucis diebus magno, & forti conducto exercitu, ſuperbo delectu, duraque conquiſitione collecto, ingẽti claſſe fretum traijciens Meſſanam caſtris circumſidet: & arta obſidione oppugnat. Tam affectis Siciliæ rebus, bello publico vniuerſæ gentis tuendi ſocij erant: omniq; exercitu ex Africa ad id bellum auocato, Rex arma, claſſemque in Siciliam transfert: omniſque vis regiarum copiarum eo conuerſa eſt.

A. D. II. K. Sept. claſsis Aragonia Drepanum appellitur. Panhormum tranſuecta, die tertio a Siculis Rex Sicilię, dominuſque, Rex Petrus conſtituitur: atque illi regnum ſacramento defertur. Obſidionis initio Mamertini

mertini cum ſupplices manus tenderent,& vt ſibi ignoſceretur a Rege Carolo, & Gerardo Parmenſi S. Sabinæ Epiſcopo, ſedis Apoſtolicæ legato poſtularer,ſinguları Regis intolerantia,& contumacia reijciuntur. Re pæne iam deſperata,ad perſpicuam mortem ſe,ſuoſque deuouent. Demum pertinacia Mamertinorũ perſpecta, quorum obſtinatiores animos nulla vis potuit a repugnando depellere,Carolus Meſſana vehementer oppugnata,& ſummis obſidionis periculis liberata,de regni poſſeſsione pulſus, magno dolore impeditus,quod iam parta victoria e manibus eriperetur, fretum tranſ... ittit.

Petrus Rex Randacio antea progreſſus,ne per vim oppugnari Meſſanam,ſe præſente,diripique pateretur,ſubſidio feſtinans,prope vrbis muros caſtra facit. A. D. V I. Non. Octob. in vrbem cum inſigni laude recipitur.

PETRVS ARAGONIAE ET SICILIAE REX.

Carolus Regem,quod externum regnum dolo,ac fraude inuaſiſſet, læſæ,ac proditæ fidei arceſsit. Vt cum centeno equite ad certamen prodeat, ad pugnam prouocat. Rex delegati certaminis diſcrimen ſe ſubiturum ſpondet:quod fidem non feſellerit.

Iacobus Perezius Regis F. claſsi præficitur. A. D. I I. Id. Octobris in Sicilienſi freto claſſes regiæ confligunt: inſignique victoria a noſtris parta, Nicoterum oppidum irrumpunt:diripiuntq;. ¶ Quod Sanctius Alfonſum Regem parentem a gubernaculis regni,& rerum publicarum imperio deieciſſet,& bellum partium factione inteſtinum gereretur, ſenex ab omni dominatu pulſus ab Hiſpalenſibus recipitur. Miſer,atque egens fortunam ſuam deplorans, atque lamentans, cum Pont. Max. & piorum principum fidem,miſericordiamque obteſtaretur, a ſuis, & exteris deſtitutus Abeniuceſij opem implorat: & ab impio, & communi hoſte principis maximi calamitas ſubleuatur. A. D. V I. Id. Nouemb. Hiſpali regali in ſolio ſedens,frequentiſsimo populi conſpectu, Sanctium dirarum ob nunciatione deuouet,& execratur: & iure regni priuat, tamquã impium, paricidam,& læſæ maieſtatis conuictum: & qui a perenni, conteſtataque virtute maiorum degenerauerat. Nullum illuſtrius extat exemplum ſeueræ animaduerſionis in filium,nõ ſolum crudeliter ingratum,& ſummi beneficij immemorem ,ſed dignum qui impius cognominetur: quam ob rem merito iure ipſius latæ ſententiæ formulam adiungemus.

VT DE VVLTV DEI iudicium noſtrũ procedat, NOS ALFONSVS,,
Dei gratia Caſtellæ, Legionis, Toleti, Sibiliæ, Cordubæ, Murtiæ, Giennij,atque Algarbij Rex per præſens ſcriptum,ad noticiam præſentium,& ,,
memoriam futurorum facimus omnibus manifeſtum: quod SANCTIVS,,
filius noſter maior nobis graues,&multiplices iniurias nequiter irrogauit. ,,
Nam tractauit &fecit coniurationem contra nos: & contra noſtrum dominium in Cordubenſi ciuitate exiſtens cum Baronibus,ac religioſis quibuſdam: videlicet cum Magiſtris ordinis Calatrauæ, & Vcleſij: & cum ,,
Priore Hoſpitalis:ac cum Commendatore Templi,vices, & locum tenente Magiſtri Caſtellæ ,& Legionis: nec non etiam cum aliquibus ciuibus. ,,
In eodem etiam loco exiſtentes,cum ad inſtantiam ſuam eidem cõceſſum ,,
fuiſſet a nobis,vt cum Rege Granatæ Sarraceno tractaret aliquam bonam ,,

ÆRÆ NAT. CHR.
MCCCXX. MCCLXXXII.

,, viam treugæ, ſeu concordiæ, quæ in Dei ſeruitium, & terræ vtilitatem, ac
,, noſtrum redundaret honorem, idem Sanctius cum dicto Sarraceno, & po
,, ſteris ſuis amicitiam, & pacem iuramento, & inſtrumentis firmauit perpe
,, tuam contra nos, & noſtrum dominium: & pecunias, ac tributa a dicto Sar
,, raceno nobis debita in ſemetipſum retorſit: in hoc contra nos proditioſe,
,, ac falſo procedens: eo quod nobis per ſuas ſcripſit litteras, quod ordinatũ
,, erat inter ipſum, & dictum Regem Granatæ, quod ad noſtram miſericor-
,, diam veniens noſter vaſſallus fieret: ac tributa certa nobis præſtaret: con-
,, tra omnes huius mundi fideliter nos iuuando: & ad firmandum prædicta,
,, chartas albas, ſigillo noſtro ſigillatas petijt ſibi mitti: quas cum penes ſe ha
,, buit, multa per eas operatus eſt redundantia in graue damnum noſtri do-
,, minij, & honoris. Poſt hæc, cum ſciuiſſemus eum de Corduba receſsiſſe,
,, ſollemnes nuntios ad eum miſimus: vt ad præſentiam noſtram apud Hi-
,, ſpalim accederet: volentes deliberare, ac prouidere cum ipſius, & aliorum
,, bonorum virorum conſilio, qualiter terra Vandaliæ haberet milites fron-
,, tarios: & bellatores idoneos: & paratos ad tuitionem patriæ contra Sarrace
,, norum Africæ impetum: quem veriſimiliter timebamus: & vt etiam per ſa
,, lubre ipſius. & aliorum conſilium, corda hominum noſtri dominij ad vni-
,, tatem, & tranquillitatem reduceremus: eo quod ſignificatũ nobis fuerat,
,, quod multi ſe reputabant grauatos a nobis. Reſponſio autem ipſius, per
,, ſuas litteras, & dictos nuntios nobis miſſa fuit: quod propoſitum ſuũ erat,
,, ad Regna Caſtellæ, & Legionis accedere: pro ſedandis, & tranquillandis
,, cordibus plurimorum: quæ in tantum erant commota, quod poterat inde
,, contra nos, & noſtrum dominium graue diſpendium prouenire. Ad tran-
,, quillitatem autem terra inducta, & cordibus hominum pacificatis, ad nos
,, rediret: facturus, & dicturus noſtra beneplacita: quia paratus erat, nobis in
,, omnibus deſeruire. Qua reſponſione data in dolo, prout poſtmodum rei
,, probauit euentus, iuit in Caſtellam per ciuitates, & per omnia loca popu-
,, loſa: tranſiens vſque Burgos: conuocatis habitatoribus locorum, vbilibet
,, prædicabat: contra nos concitans populos: dicendo: quod nos foros, & li-
,, bertates, ac bonas conſuetudines eis infregeramus: & collectis, ac varijs an-
,, garijs terra per nos deſtructa fuerat: ſed ipſe volebat eos reducere ad foros,
,, & libertates, & conſuetudines: quas tempore Regis Ferrandi, & aliorum
,, Regum præcedentium habuerunt. Exegit etiam, & recepit ab eis iuramen
,, tum, & homagia publice, quod cum eo tenerent: & iuuarent eũ: & verſa vi
,, ce ipſe ſe eis, per iuramenta, & homagia obligauit: quod eos defenderet: &
,, iuuaret: contra omnes homines huius mundi: & dabat, & concedebat eis
,, ex tunc foros, conſuetudines, libertates, & priuilegia olim habita: & obten
,, ta: & hoc eis ſeruaturum perpetuo ſe promiſit. Prædicta autem omnia nõ
,, ſolum per ſe fecit dictus Sanctius, ſed etiam per fratres ſuos: quibus char-
,, tas albas ſigillatas ſigillo ſuo tradidit: & ſic omnes homines terræ noſtri do
,, minij per ſe, & alios concitauit. Nec omittendum cenſemus, quod dictus
,, Sanctius in ſuis prædicationibus, quibus cõtra nos populos concitabat, in
,, multis locis multa indigna contra nos euomuit. Inter alia frequenter dicẽs
,, tam ipſe, quam ſui nuntij: REX INSANVS EST: ATQVE LEPRO
,, SVS: ET IN MVLTIS FALSVS: ATQVE PERIVRVS: HOMI
,, NES INTERFICIENS SINE CAVSA: QVEMADMODVM
,, FREDERICVM, ET SIMONEM INTERFECIT. Dictis autem
iniquis

AERA. MCCCXX. NAT. CHR. MCCLXXXII.

iniquis facta peruerſa continuans inuaſit, & vſurpauit ſibi regnorum no- „
ſtrorũ dominiũ:ciuitates.alcaſſares,caſtra, fortalitias: & villas occupans: „
remouẽdo iudices:& alcaidos nr̃os:& officiales a ſuis officijs: ponens ſuos: „
capiens noſtros homines familiares:& alumnos:tã clericos: quã laicos: ac „
curſores:nec nõ & nuntios noſtros:vel ad nos vndecũque veniẽtes: theſau „
ros noſtros,pecunias,ac iocalia tã in Toleto,quã alibi, vbicumq; inuenit, „
rapuit violẽter.Multis etiã noſtris familiaribus,ſeruitoribus,& alũnis,per „
diuerſas regnorum noſtrorũ partes,abſtulit poſſeſsiones:& hereditates:& „
bona etiã mobilia:quæ omnia alijs dedit:& in omnibus,in quibus nobis,& „
noſtris familiaribus,ac ſeruitoribus,& vaſſallis fidelibus potuit grauamen, „
& diſplicentiã facere,nullatenus hoc omiſit.Sciri etiã volumus, quod nos „
audientes rumorẽ ſuper præmiſsis,ex paterno affectu,a tanto eũ reuocare „
cupiẽtes errore,ad ipſum nũtios honorabiliores deſtinauimus:citando eũ: „
& vocando per noſtras litteras:vt ad noſtrã præſentiam veniret: &,vt ea, „
quæ agenda erant,opportunius,& cõmodius poſſent fieri,locũ,quem ſecu „
riorẽ,& aptiorem,penſata negotiorũ,& temporis qualitate, iudicauimus, „
eidem aſsignauimus: Toletũ videlicet:aut Villã regalem:ſeu quẽcumque „
alium locum eligeret: ad quẽ cum proceribus regnorũ noſtrorum,& cum „
quibuſcumq; vellet,accederet:quos ad bonũ ſtatũ terrę ordinandũ,vtiles, „
& idoneos iudicaret.Nos enim parati eramus iuxta ſuum,& Prælatorũ,ac „
Baronũ,& aliorũ virorum bonorum conſilium,grauamina omnia, ſi qua „
erant,penitus reuocare:& corrigere omnia corrigenda:& ad bonũ ſtatum, „
pacem,& tranquillitatẽ reducere vniuerſa.Sibi etiã,ſi in aliquo dubitaret, „
quod honorem ſuũ vellemus deminuere, ſecuritatẽ præſtaremus plenariã „
talẽ,ac tantã,quod cor ſuũ non deberet deinceps in aliquo vacillare.Præfa „
tus autẽ Sanctius his auditis,reſpõdit nuntijs ſupradictis,quod ipſe nobis, „
per ſuos certos nũtios reſpõderet:& dictos nr̃os nuntios,ne redire poſſent „
ad nos,ſecum detinuit violẽter.Poſt hæc autẽ omnia,conceptã contra nos „
malitiã occultare non valens,ambitionis ardore cæcatus,miſsis litteris, ac „
nuntijs per totũ noſtrum dominium,Prælatos ſæculares,ac religioſos,Ba „
rones,ac milites,ciues,& populares cõuocans ad Vallem Oleti, curiam ge „
neralem,ſi tamen debet dici curia,congregauit:in qua ſtatim,per publicũ „
inſtrumentũ homagio,& iuramento vallatũ,coniurationẽ cõtra nos,& no „
ſtrum dominium prius factã in diuerſis locis particulariter, tunc omnibus „
ad noſtrũ dominium pertinentibus vniuerſaliter innouauit.Quo facto ex „
ijs, qui erant in dicta curia, ſi tamen, vt dictum eſt,curia dici debet,plures „
corrupit promiſsionibus:alios datis pecunijs,alios caſtris,villis, locis,here „
ditatibus,redditibus eiſdem datis,& aſsignatis, in enormem regnorum no „
ſtrorum læſionẽ atraxit:reliquos minis,& terroribus grauibus confregit:& „
induxit:vt omnes,tam iſti,quã illi contra nos,& contra noſtrum dominiũ „
rebellarent:& in prædicta curia,nobis nõ citato,non monito,non confeſ- „
ſo,non conuicto pronũtiari fecit,non a iudice,immo per hoſtes, & cõſpira „
tores,quod nos deinceps non faceremus iuſtitiã:nec fortalicias teneremus: „
nec pecunias,aut redditus aliquos ad regnũ pertinentes reciperemus: nec „
in caſtro,ciuitate,aut villa aliqua reciperemur:& vlterius,quantũ potuit, „
inſtitit per ſe,& ſuos familiares,ac complices,pro viribus laborando,quod „
ipſum Regem,aut dominum Caſtellę,ac Legionis,& Vandaliæ deinceps „
nominarent:nos in omnibus exheredans:in ſe vſurpando honorẽ,& domi „

AERA NAT. CHR.
MCCCXX. MCCLXXXII.

,, niũ non ſibi debitũ: quod nobis rapit: & rapuit violẽter: &, vt ex ſupradi-
,, ctis patet, etiam fraudulenter. Ad cumulũ autẽ malorũ omniũ, non ſolum
,, eſt vitæ noſtræ inſidiatus, ſed etiã contra nos ſe potenter armauit. Nam de
,, liberato cõſilio, & per ſuos familiares, & cõplices publicato, adeo quod ad
,, notitiã, non ſolũ præſentiũ, ſed etiã multorũ abſentiũ longe. lateq; perue-
,, nit, de Caſtella Cordubã veniens, vt nos caperet, cõgregauit, & cõuocauit
,, concilia de Giennio, & Beatia, & Vbeta: nec nõ de Anduiar: vt ſimul cum
,, eis, ac Cordubenſibus accederet hoſtiliter cõtra Hiſpalim: vt ibidẽ nos ca-
,, peret mala, & impia captione: & in hoc conatũ tantum oſtẽdit, quod eſſet
,, merito parricida cẽſendus. Sed hũc tã crudelẽ conatũ ipſius Dominus im-
,, pediuit: a ciuibus Hiſpalẽſibus, & alijs noſtris fidelibus, nec nõ etiã, quod
,, dictu mirabile eſt, noſtris, & noſtræ fidei hoſtibus ad defenſionẽ noſtram
,, præſtãdo auxiliũ opportunũ. Et cũ Sanctius cõceptionẽ impiã cõtra nos
*,, explere nõ poſſet, prout potuit, deuaſtauit: & ibidẽ plures homines inter-
,, fecit. Ad ciuitatẽ vero Cordubẽſem rediens, eã cõtra nos clauſam tenuit: &
,, muniuit: & cũ nuper nos illuc perſonaliter acceſsiſſem[a], ad ciuitatẽ appro
,, pinquantes, extẽſo, & explicato vexillo noſtro Regali, ipſo Sãctio audien
,, te, ex noſtra parte clamatũ eſt, vt nos in ciuitate ipſa reciperẽt: & tam ipſe,
,, quã loci illius habitatores hoc facere recuſarunt: quin immo fuit cõtra ve-
,, xillũ noſtrũ ſagitta miſſa. IGITVR cum prædictus Sanctius præmiſſas
,, graues iniurias, ac multas alias, quas longũ eſſet ſcribere, vel referre, timore
,, diuino poſtpoſito, ac paterna reuerẽtia penitus abiecta, nobis irreuerenter
,, intulit, ipſum paterna maledictione digniſsimũ, a Deo reprobatũ, & ab ho
,, minibus merito reprobãdũ maledicimus: & ſit deinceps maledictioni diui
,, næ & humanę ſubiectus: & eũdẽ nobis rebellẽ, inobediẽtẽ, & cõtumacẽ, tã
,, quã ingratũ, immo ingratiſsimũ filiũ, ſic degenerẽ exheredamus: & omni
,, iure ſucceſsionis, quod ei cõpetebat in Regnis noſtris, dominijs, ac terris,
,, honoribus, & dignitatibus, vel quibuſcũque rebus alijs, ad nos quoquo mo
,, do ſpectãtibus ipſum priuamus: & vt, nec ipſe, nec aliquis pro eo, vel deſcẽ
,, dẽs ab eo in poſterũ, in aliquo nobis ſuccedere poſsit, ſentẽtialiter cõdẽna-
,, mus. Hãc autẽ irrefragabilẽ ſententiã in præſentia teſtiũ infraſcriptorũ, &
,, multorũ aliorũ latã mandamus ſigilli noſtri appenſione muniri. Actũ eſt
,, Octauo die menſis Nouẽbris intrãtis Anno Domini Milleſimo CCLXXX
,, ſecundo: in Palatio Hiſpalẽſis ciuitatis prædicto domino Rege ſedẽte pro
,, tribunali. Pręſentibus domino Raimũdo Archiepõ Hiſpalẽſi, dñno Sugge
,, rio Epõ Gadicenſi, fratre Ademaro electo Abulenſi, Pelagio Petri Abbate
,, Valleoletano, Petro Petri Archidiacono Hiſpalẽſi &c. dñno Martino E-
,, gidij de Portugallia, Suggerio Petri de Baruoſa, dñno Iohãne de Auoyn,
,, Gũdiſaluo Ferrandi nũtio Regis Portugalliæ. Dominico Petri Cãcellario
,, Reginæ Portugalliæ, Iohanne Raimundi Maiordomo eiuſdem Reginæ,
,, Tellio Guterrij Iuſticia domus Regis, Petro Garſiæ de Harroniz, Garſia
,, Gaufridi de Loayſa Petro Roderici de Villiegas, Ferrando Aluari Pote-
,, ſtad, Ferrando Martini Curutello, Aria Martini de Roureda, Roderico
,, Stephani maiori Iudice ciuitatis Hiſpalenſis, Didaco Alfonſi curiæ do-
,, mini Regis Iudice, Gomezio Petri Alguazillo maiori ciuitatis Hiſpalẽſis
,, &c. & aſtante alia cleri, militum, ciuium, & populi magna multitudine.

Martinus P. M. Monteflaſcone A. D. V. Id. Nou. pro æde D. Fabiani Cardinalium collegio aſsidente, Petrum Aragonium exſecratum, ſacris interdi-

interdictum eſſe atteſtatur: & eos, qui eius arma ſequantur, eandẽ noxam ſuſtinere. Siculos omnes, qui a ſuo Rege defecerãt, eadem dirarum imprecatione deteſtatur. Inimicum, atque Eccleſiæ hoſtem Regem denuntiat: neque Regi modo, ſed eius regnis ſacris interdicitur. AERA NAT. CHR. MCCCXX. MCCLXXXII.

Exitu prope anni Regi, cum Carolo conuenit, vti in terra Aquitania, quæ in ditione, ac poteſtate Anglię Regis erat, Burdigalenſiumq; finibus, in certamẽ cẽteno equito comitati deueniãt. Kalendæ proximæ Iuniæ diſcrimini eius pugnæ cõſtitutæ Bertrãdo Canellia Catalano, & Reginaldo Lemouici Mamertino, & Simone Artieda Regis legatis de ea re tranſigentibus: decidẽtibuſq;: & iudicio XII. virorũ dies, & locus conſtituitur cõſerẽdæ pugnæ. VI Galli fuere: totidẽ quæ ex noſtris: Iordanis Inſula, Iohannes Vicecomes Tẽblaius, Iacobus Buſonus, Euſtachius Ardicurtius, Iohãnes Niſius, & Egidius Salſius: Guilielmus Caſtelnouius, Rudericus Simenius Luna, quẽ Rex Ennæ, & Galliani arcibus præfecerat: Petrus Queraltius, Simon Artieda, Rodolfus Emmanuel Drepanitanus, & Reginaldus Lemouix. Quadrageni vero primarij viri ſacramẽto obſtringunt, ſe daturos operã, vt leges regibus ad id certamen deuenturis indictæ obſeruẽtur: alioqui vter eorum Regũ legibus nõ paruerit, is infamis, periurus, exlex, inteſtabilis, & regio nomine indignus cenſeatur. Ex nr̃is inter XL viros deligunt ſex iudices loci, & tẽporis deſignãdi a Rege dati: & reliqui adiungũtur: Palliarienſis, & Vrgellitanus Comites, Petrus Ferdinandius Ixeritanus Regis frater, Iacobus Perezius Regis F. quẽ Rex ſocium obeundo certamini delegerat: & claſsibus Rogeriũ Lauriam præfecerat. Lupus Ferrentius Luna, Põtius Ribellias, Sanctius Antilionius, Petrus Arnaldus Botonachius, Alaimus Leontinus Magiſter iudiciarius regni Siciliæ, Balduinus Intemelius Iſclę Maioris Comes, Frederic⁹ Muſca Modicẽſis Comes, Orlandus Appellius, Gualterius Calatagironius, Bernardus Rogerius Erilius, Rogerius Lauria, qui claſsi præerat, Lupus Ferrẽcius Atroſsilius, Bernardus Mompahonius, Petrus Garceſius Nuezius, Bertrãdus Belpucius, Guilielmus Bellera, Garcias Garceſius Arazurius, Simon Lopezius Embunius, Raimũdus Molina, Simon Azlorius, Blaſcus Maza Ganalurius, Egidius Rudericius Montuẽga, Garcias Arnaldus Cilius; Berẽgarius Oſſigatus, Bertrãdus Villafranca, Raimũdus Cortada, Iacobus Oblitas, Geraldus Azconius, Stephanus Nunnius, & Blaſcus Alaſcia. Omnes ſpopoderant a ſuiſſe Regis imperio, & nomine, ac dignitate defecturos, ſi dictis legibus non permanſiſſet. His conſtitutis Rex acer in rebus gerendis bellũ inſtruit: & in Bruttios infert: ac Rudericũ Simeniũ Lunam cũ quattuor nauibus longis in Cataloniã præmittit: vt Conſtantia Regina cũ Iacobo, & Frederico, & Iolante liberis in Siciliã deuehatur. Reginã vero eo cõſilio arceſsit, vt ſe bellis implicitõ, ſummæ rerum Siculo in regno præficiatur.

Huius anni principia ſtatim ingenti bello exarſere. Multi per eos dies motus, multique impetus hinc, atque illinc acti. Rex Sicilienſi freto transmiſſo Bruttijs bellum infert. A. D. XVI. K. Mart. Rhegini vrbem dedunt. Motta. S. Nociti. & S. Agathæ arces, Pentadactylos: atq; Hieracium idem conſilium ſequuntur. Raimundus Baucius hoſtilium copiarum ductor primarius a veteranis militibus Guruſanæ interclusus, & circumſeſſus interimitur. In Semenaram noſtri oppugnatione irrumpunt: ſpectata, & nobilitata virtute Petri Peretalladæ Gilaberti Cruilliæ filij, MCCCXXI. MCCLXXXIII.

AERA NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXXIII.

ex amicis Regis viri magni conſilij : primuſque filius in vrbem irruperat.

A.D.XII.K.Apr. Martinus P. M. Vrbe veteri, de Collegij ſentẽtia, Petrũ Aragoniũ, vti Eccleſiæ ſubditiciũ, & perduellionis conuictũ regno, ac ditiõibus omnibus multat: & Catholicis Principibus occupãdas exponit. Præterea Eduardo Angliæ Regi interdicit, ne Siciliç, & Aragoniæ Reges Vaſconiæ fines ingredi patiatur: aut ſui præſentis copiã faciat: locũve certamini bellico deſtinet: aut regni vicarios miniſteriũ aliqđ adhibere permittat: ꝙ pactionẽ certaminis obeũdi a Siciliæ Rege factã, irritã Põtifex ipſe feciſſet. Litteræ ipſæ Põtificiç dignæ viſç ſunt, quç hoc in loco, apponantur.

„ MARTINVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, E. Regi Angliæ illuſtri.
„ Decet excellentiam regiam, & ſaluti tuæ nihilominus congruit, quod in
„ te ſemper vigeat ſic ordinatus affectus, vt animum libenter ad promouen
„ da Chriſti negotia dirigas: tranquillitatem publicam votiue promoueas:
„ deſideranter horum impedimenta præpedias: & prout ex alto concedi-
„ tur, incrementa procures. Ideoque cõuentiones multa indecentia plenas,
„ & temeritate non vacuas, reprobas quidem, & merito reprobandas inter
„ cariſsimũ in Chriſto filium noſtrum Carolum Illuſtrem Siciliæ Regem,
„ & Petrum, exigentibus ſuis exceſsibus, per ſedem Apoſtolicam vinculo
„ excommunionis aſtrictum, quondam Aragonum Regem, non abſque ni
„ miæ animoſitatis inordinatione habitas, circa quod ambo, cuilibet eorum
„ comitiua centum militum aſsiſtente, ad illud concurrãt, altrinſecus in ſi-
„ mul confligant, celſitudini Regiæ confidenter exponimus: &, vt tibi earũ
„ qualitas plenius pateat, ſub bulla noſtra, ipſarum, de verbo ad verbum ſe-
„ riem, prout eam a memorato Siciliæ Rege recepimus, deſtinamus. Ex qua
„ rum inſpectione manifeſte circumſpectio regalis aduertet, quantum ſint
„ conuẽtiones eædem obuiæ Crucifixi negotijs, & præcipuæ terræ ſanctæ:
„ quantumq; toti Chriſtianitati damnoſæ: cum illarum proſecutio, non ſo
„ lum memoratum Regem, ab eiſdem negotijs, & ipſius Chriſtianitatis pro
„ mouendis vtilitatibus abſtrahat, ſed & alios Principes, & magnates cete-
„ roſque fideles, qui circa proſecutionem eamdem in ſe, vel in ſuis occupan
„ tur, auertat: & proinde manifeſto exponatur terra præfata diſcrimini: dũ
„ eius ſubſidium, multis excogitatum vigilijs, multiſque ſumptibus, & labo
„ ribus præparatum damnabiliter impeditur. Nec minus attendere poterit
„ eiuſdem tuæ circunſpectionis induſtria, quã periculoſa poteſt inter Chri
„ ſticolas, ex proſecutione huiuſmodi excitari cõmotio: quantaq; illis, cor
„ porum, & animarũ pericula ingeri: ac quantum nobis, Eccleſiæ, tibi, cun-
„ ctiſq; Catholicis, quibus eſt eis quomodolibet obuiare poſsibile, poſſet a
„ Deo, & hominibus negligẽtia imputari: ad quantã notam adſcribi, ſi talia
„ ꝓcedere pateremur? Propter quæ, nec nõ & alia, nõ facile numerãda diſ-
„ crimina, quæ dictarũ conuentionũ executio, Chriſtiani proculdubio pro
„ diga ſanguinis, animarũ inimica ſaluti, publicæq; pacis æmula, & quietis
„ veriſimiliter cõminatur, nos illis prõptis remedijs obſtare volentes, pro-
„ miſsionẽ factã a memorato Rege Siciliæ, ſuper dictis conuentionibus ob-
„ ſeruandis prorſus illicitam, vtpote rem prohibitam expreſsius continen-
„ tem, cum non ſolum in principibus, ſimilibuſque perſonis, ſed etiam in
„ priuatis duellum non ſit ab Eccleſia tolerandum: reprobandam, irritan-
„ damque duximus, & penitus vacuandam, & iuramentum ſuper eis præ-
„ ſtitum, non ſolum temerariũ declarantes, ſed & carere viribus: ipſumque

Regem

AERA. NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXXIII.

Regem Siciliæ ad illorum decernentes obſeruantiam non teneri: Abſol- ,,
uendo eum nihilominus ab eiſdem, quatenus proceſſerunt de facto, ſibi ,,
diſtricte præcipimus: vt a proſecutione promiſſorum, & iuratorum tali- ,,
ter prorſus abſtineat, & omnino deſiſtat: eidem nihilominus ſub pœna ex ,,
communionis, & comminationis proceſſus cuiuſlibet, quam contra eum ,,
quomodolibet habere poſſet Eccleſia, ne ad executionem tam damnati ,,
certaminis, tam nefandi procedat: & vniuerſis, & ſingulis Chriſti fideli- ,,
bus, ne illa ſibi proſequenda ſuadeant: neue conſilio, auxilio, vel fauore in ,,
illis proſequendis aſſiſtant. diſtrictius inhibendo. Cum itaque impedien ,,
di tam deteſtabilia, tam nociua tibi ſit in promptu facultas, pro eo, quod ,,
ſicut earumdem conuentionum docet inſpectio, loci determinatio ad hu- ,,
iuſmodi conflictus exercitium deputandi, de arbitrio tuo dependet, & ſe ,,
cundum earumdem conuentionum tenorem, idem conflictus, nouo co- ,,
rumdem Siciliæ, & olim Aragonum Regum non interueniente conſen- ,,
ſu, abſque tua præſentia non procedit: expedit, vt ad id te promptũ exhi- ,,
beas: ſollers, & operoſus occurras, ne ſi, quod abſit, perturbare tam peruer ,,
ſa negligeres, ea fouere, non immerito cenſereris: ſicque pœnæ, & commi- ,,
nationis adiectæ in præmiſſa noſtra prohibitione periculum, vt decet tam ,,
Catholicum principem, non vitares. Quocirca ſerenitatem regiam mo- ,,
nentes, rogantes, & hortantes, ac obſecrantes in Domino noſtro Ieſu Chri ,,
ſto, & per aſperſionem ſui pretioſi ſanguinis obteſtantes, & nihilominus ,,
in remiſſionem tibi peccatorum iniungentes: quatenus conflictum hu- ,,
iuſmodi tam deteſtabilem, tam horrendum, eiuſque præparatoria omni ,,
ſtudio, quo potes, impedias: dictorum Siciliæ, & quondam Aragonum ,,
Regum aduentum ad ciuitatem Burdegalenſem, eiuſq; territorium, quin ,,
etiam ad partem quamcunque Vaſconiæ, omni quo poteris remedio præ ,,
peditionis impedias: apertius interdicas: tuam nihilominus in his præſen ,,
tiam denegando: & tuis inſuper in partibus illis vicarijs, & officialibus a- ,,
crius iniungendo, ne prædictorum Regum guadiam recipere, vel ad di- ,,
ctum locum deputare certamen, aut aliquod aliud in his miniſteriũ exhi- ,,
bere præſumas: ſuper quibus eis omnem penitus adimas poteſtatem. Nos ,,
enim ad tam pernicioſa, tam noxia omnimodis euitanda, ne dictos Sici- ,,
liæ, ac dudum Aragonum Reges ciuitatem eamdem, ſeu quamuis, vt præ- ,,
dicitur, Vaſconiæ partem, ad hæc ingredi patiaris, neue in his, tuæ præſen ,,
tiæ copiam facias, aut promittas, ſeu locum ſæpe fato certamini deputes, ,,
aut dictos tuos in eiſdem partibus vicarios, ſiue officiales, in his aliquod ,,
miniſterium exhibere permittas, diſtricte ſubijcimus prohibitionis edi- ,,
cto: ac illa omnia, & ſingula, quantumcumque in alijs, regio intendimus ,,
honori deferre, tibi, & eis, ſub pœna excommunionis expreſsius inhibe- ,,
mus: ſub eadem pœna mandantes: vt ſi ad horum aliquod eſt proceſſum, ,,
illud ſtudeas cum celeritate, qua poteris, reuocare. Et nihilominus dile- ,,
ctum filium noſtrum, tituli Sanctæ Cæciliæ presbyterum Cardinalem, ,,
virum vtiq, grandi ſcientia præditũ, prudentia, & morum honeſtate deco ,,
rũ, quem ſuæ probitatis obtentu, grandi affectione proſequimur, cuiuſq; ,,
conſilijs te in his adquieſcere rogamus, & petimus, ad id inter cetera deſti ,,
namus: vt tam te, quã prædictos vicarios, & officiales tuos, per ſe, ſi facul- ,,
tas adfuerit, per ſuos nuntios, vel litteras efficaciter moneat, & inducat ad ,,
parendũ præmiſſis Apoſtolicis monitionibus, inhibitionibus, & mãdatis. ,,

AERA NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXXIII.

,, Alioquin per excommunionis in perſonas, & interdicti ſentẽtias, ſi opus
,, fuerit, in regnum tuum, & alias tuas, ac eorundem vicariorum, & officia-
,, lium terras, Apoſtolica, prout expedire viderit, auctoritate compellat.
,, Non-obſtantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs tibi, vel eiſdem vi
,, carijs, ſiue officialibus, ſub quacũq; verborum forma, ſeu expreſsione cõ-
,, ceſsis: quod tu, vel ijdem vicarij, & officiales excommunicari, vel interdi-
,, ci non poſsitis: aut eadem regnum, & terræ nequeant eccleſiaſtico interdi
,, cto ſupponi, per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſ-
,, ſam, ſeu de verbo ad verbum de priuilegijs, & indulgentijs huiuſmodi, ſi-
,, ue obtinentium eadem, nominibus mentionem: & qualibet alia eiuſdem
,, ſedis indulgẽtia cuiuſcunq; formæ, vel tenoris exiſtat: per quam præſen-
,, tibus non expreſſam, aut totaliter non inſertam, effectus earũ quomodoli
,, bet impediri valeat, vel differri. Dat. apud Vrbem veterẽ Non. Aprilis.

A. D. II. Id. Apr. Petrus Aierbius Regis frater cum copijs militaribus Aragonenſium. & Catalanorum nauigans, in Siciliam appellit. Aliquot oppida præſidijs confirmat.

A. D. X. K. Mai. Conſtantia Aragoniæ Regina cum Iacobo, Frederico, ac Iolante liberis, quaſi dijudicata iam belli fortuna; Meſſanam deuehitur: Alfonſo vetuſtiſſimo liberorum, & Petro natu minimo ad tutelam Aragoniæ regni relictis.

Iacobus Regis F. Panhormi a Siculis, vti Siculi regni heres, atque ſucceſſor iuriſiurandi religione adſciſcitur. Rex conſiliarios Reginæ de ſumma rerum amiciſsimos, & maxime ſtrenuos viros adiungit Guilielmum Galcerandum Catalanum generis nobilitate præſtantem, quem regni vicarium præficit: & Catanciarij comitatu, & militiæ auctoramẽto cohoneſtat: quo neque fortiorem, neque præſtantiorẽ virum illa ætas tulit: Alaimum Leontinum, regni Iuſtitiarium, vti vocant Magiſtrum: Iohannẽ Prochytam, & Rogerium Lauriam. Alaimum, qui aſſerendæ a Gallico dominatu Siciliæ princeps pæne, & auctor conſilia verſauerat, oppidis, atque arcibus Bucheræ, Palatioli, & Odegrilli donat: & tamquã pignora fidei, & conſenſus, ac ſocietatis conſiliorum, & voluntatum, & iuſtæ, veræque amicitiæ equum, haſtam, & gladium, galeam, & ſcutum, quibus in prœlijs vti aſſueuerat, tradit: & ſummam rerum adminiſtrandam committit.

Rex ita rem nauticam conſtituerat, vt XXV. nauium longarum claſsis conficeretur: cui Rogerium Lauriam, regia aula Manfredi educatum præfecerat. Singulis nauibus bini gubernatores, vnus Catalanæ nationis, alter Italicus admouentur: & quaterni Catalani nauarchi, & totidem externi adiunguntur. Pari ratione nautæ, qui proræ aſsident, adminiſtrant. Remiges omnes Itali erant: ſagittarij vero Catalani. Milites reliqui omnes ex Hiſpano delectu ſcribuntur. Ea condicione omnes naues in poſterum inſtrui edicit.

Gualterius Calatagironus res nouas in Sicilia molitur: & conſpiratio ab eo conflata, Gualterio, & ijs qui eius coniurationis participes fuerant, captis, & ſummo ſupplicio affectis, celeriter reſtincta eſt.

A. D. V. Id. Mai Rex IIII. longis nauibus, & lembo quibus Raimundum Marquetium, & Berengariũ Maiolium ductores præfecerat, portu Drepanitano ſoluens, præteruectus ex alto ad Sucronis Gradũ, Cullaris vocant, A. D. XVII. K. Iun. appellit. Poſtero die Valentiã contendit.

Alfonſus

Alfonſus Regis F. qui in procuratione erat regni, ſtrenuos maxime ex procerum nobilitate, & virtute præſtantes viros, cogit: ex quibus ij deligi poſſent, qui in Burdigalenſi certamine cum Rege conſocientur. Res adeo fuit præclara ad gloriam capeſſendam, vt delectorum eorum virorum nomina in maxima laude ſint ponenda: quod magni intereſſe ad decus, & ornamentum regni iudico e tot primarijs viris nomine, & memoria dignis, ad pulcherrimum, & præclariſsimum facinus ſelectis. Qui Ilerdæ Regem præſtolati iuſsi ſunt, ij fuere: Pontius Hugo Comes Emporitanus, Dalmatius Roccabertinius, Bernardus Centilias, & Aimericus, & Gilabertus Centiliæ eius filij, Raimundus Moncada, qui Fragæ, & Raimundus Montcada, qui Albalatis dominabantur: Petrus Moncada, Guilielmus Peralta, Raimūdus Villamurius, Arnaldus Corſauius, Bernardus Hugo Serralonga, Iazbertus Caſtellinoui, Geraldus Ceruia, Pōtius Sanctapacius, Berengarius Vrriolius, Arnaldus Guilielmus Cartaia, Arnaldus Villademanius, Raimundus Capraria, Geraldus Ceruilionius, Berengarius Entenza, Alamanus Ceruilionius, Berēgarius Pucuertius, Guilielmus Angleſola, Bernardus, & Galcerandus Angleſolæ, Raimundiolus, & Raimundus Angleſolæ, Raimūdus Ceruera, Marcus S. Eugeniæ, Iacobus Beſora, Guilielmus Caulerius, Arnaldus Foxanus, Raimundus Folchius, Raimundus Rogerius, Galcerandus Pinoſius, Raimundus Durgius, Guilielmus Raimundus Ioſſa, Berengarius Montſenius, Guilielmus Alinenara, Raimundus Alamanus, Gerardus Aquilonius, Petramola, & Iacobus Petramola, Bernardus Mauleo, Petrus Metas, Bernardus Speſius, Guilielmus S. Vincentij, Acartius Murius, & Gombaldus Beneuentanus. Conſtituerat Alfonſus Regis F. cum proceribus Aragoniæ, & reliquis, quos ex Aragonia nobilitate, & iuuentute delegerat, quo die Oſcæ Regi in Galliam feſtinanti præſto eſſent: adfuereq; XL præſtantes in primis proceres, & primarij viri Simon Vrrea, Petrus Cornelius, Artallus Alagon, Guilielmus Podius, Petrus Iordanis ex Penna, Martinus Lehetius, Lupus Simenius Agonius, & Simon Garceſius Agonius, Garcias Lazanus, Rudericus Sanctius Pomarius; Petrus Pomarius, Gonzaluus Lupius Pomarius, Rudericus Gonzaluius Pomarius, & Simon Gonzaluius Pomarius, Petrus S. Vincentij, Gonzaluus Vera ex Faijs, & Garcias Matthæus eius F. Didacus Garcias Vera, Garcias Lupius, & Simon Perezius Turiaſonenſes, Petrus Momezius, Martinus Simeni9 Agonius, Blaſcus Maza ex Cellis, Egidius Atroſilius, Guilielmus Caſtellinoui, Lupus Guilielmus Oteicia, Aznarius ex Oſſera, Petrus Martinins Artaſſona, Fortunius Daheius, Garcias Perezius Lainus, Gonzaluus Vergua. Galto Caſtellotius, Petrus Iordanis ex Alcolea, Blaſcus Horta, Iohannes Martinius Danduelius, Iohannes Perezius Ahoneſius, Petrus Alamanus ex Gradibus, Aznarius Rada, Rudericus Simenius Luna, & Artallus Luna Lupi Ferrencij Lunæ F. AERA. NAT. CHRI MCCCXXI. MCCLXXXIII.

Rex mutatis ad celeritatē iumentis, comitatu trium ex intimis, cōmutata perſona, nocte, dieq; itinere non intermiſſo, ad Burdigalæ muros ſe ſiſtit. Comites vetuſto quodā monumēto fuiſſe cōperio Blaſcum Alagonē Artalli fratrem, Bernardū Perataliadam, & Conradum Lanzam: Raimūdus tamen Montanerius, & Bernardus Dezclotius eiuſdem ętatis ſcriptores vnius Peratalladæ meminere: & vetuſtus quidā earum rerum ſcriptor Siculus fuiſſe cōmemorat Simonem Vrream, Gilabertum Cruilliam, &

Peratalladam

AERA NAT. CHR. Peratalladam Gilaberti F. Omnes tamen conſentiunt trium tantum pro
MCCCXXI. MCCLXXXIII. cerum comitatu perceleri curſu eam viam in Aquitaniam perrexiſſe: &
Dominicum Ficariam tamquam totius comitatus herum Regi, ac proce-
ribus fuiſſe adiunctum: hominem in terra Gallia notum, atque teſtatum,
vtpote qui venaliciorum equorum in Galliam tranſmittendorum dome-
ſticum mercatum inſtituiſſet. Hunc Montanerius Cæſaraugustanum, at
rerum Aragonenſium vetus ſcriptor, & is qui res geſtas Alfonſi Caſtellæ
Regis compoſuit, Calataiubienſem ciuem fuiſſe commemorãt. Cum nul
lus Carolus hoſtis, aut Angliæ Rex adeſſet, quod Põtifex deteſtabile cer
tamen ſacro interdicto vetuiſſet, Rex præſentiam ſuam Iohanni Greilio
Aquitaniæ Præſidi, Seneſcallum vocabant, denuntiat. Quaſi pignora pręſtitæ fidei galeam, ſcutum, haſtam, & gladium Præſidi tradit: & cõfeſtim
alio iter faciens, Baiona in Aragoniam reuertitur.

Illo ipſo tempore, quo Rex in Galliam perrexerat Turiaſone Sãctius
Regis Caſtellæ F. illi occurrit: quod Iacobus Sanctij frater, Iohãnes Nun
nius Lara, & Iohannes Alfonſus Pharenſis in Nauarræ regno militares co
pias cogerẽt: vt illius regni procuratori adiũcti Pharenſes, & Lucroniẽſes
fines aduerſus Caſtellæ Regẽ, & Sãctiũ eius F. quàtumultuoſiſſime ado
rirẽtur. Rex Turiaſonẽ reuerſus, Lupo Garciæ Salazari, & Michaëli Lu-
pezio Luparię I. c. legatis cõmittit, vt Iohannẽ Nunniũ Larẽſem prouo-
cẽt: bellumq; illi indicant: quod aduerſus Caſtellæ Regem, & Sanctiũ ſo-
roris F. res nouas moliretur. Edicit præterea Martino Romæo Veræ Præ
tori Calataiubienſi, & Darocenſi, ac Turolenſi Prætoribus, vt Larenſi, &
Albarracinienſibus ciuibus, quod ea vrbs Larenſi, tamquã Thereſiæ Aza
græ eius vxoris doti attributa pareret, commeatus publicos, & priuatos
prohiberẽt: vt ſuſcepto cum Larenſi bello a commeatu, & reliquis copijs
intercluderetur. Vndique bellum apparatur: & domeſticis copijs inſtrui
tur: non ad Larenſis tantũ perniciem: ſed vt Nauarris inſerri poſſet: quod
Philippus Galliæ Rex & Regis affinis, qui Nauarræ regni potiretur, ini-
micus, & hoſtis eſſet. Primarij duo Nauarri proceres Garcias Almorabi-
dius, & Iohannes Gonzaluius Baztanus a Philippo Rege deficiũt: ac ſuas
opes, operamque Regi pollicentur: & Vela Nunnius Gueuara ex prima-
rijs itidem proceribus Nauarris, & complures alij ex eo regno antea ſe Re
gi addixerant: quod Galliæ Rex, Henrico Nauarræ Rege mortuo, eius di
tionis iura, atque arces inuaſiſſet: & Euſtachium Belmachium hominem
Gallum moderatorem, & ducem Nauarræ regno præfeciſſet: ac Pompe-
lonenſes ob eam rem, & aliquot regni ciuitates maximas turbas facerent.

A. D. VI. Id. Iun. Rogerius Lauria Regiæ claſsis pręfectus Gaulis pro
greſſus nauali pugna cum claſſe Caroli ad Melitam inſulam dimicans, in
ſigni laude victoriæ x. hoſtilium longarum nauium potitur.

Rege Turiaſone adſidente, dum fines tueri, & Sanctio ſororis F. opi-
tulari, & ſubuenire ſtudet, copiæ haud exiguæ Regis Francorum San-
gueſſæ finibus, Nauarris adiunctis incurſantes, continentes agros depopu
lantur. Lerdam, Vllum, & Fileram oppida vaſtant: atque diripiunt. Cum
Vllum Simon Artieda fortis in primis, & ſtrenuus vir, qui oppido do-
minabatur, propugnandum ſuſcepiſſet, in hoſtium poteſtatem venit:
& in Narbonenſem Toloſæ vrbis arcem contruditur. Hoſtes inde ad Pin-
zanam vallem penetrantes Bailium, atque Arbueſium agrum inflãmant:

& vallem, quam Arago amnis interſecat, tranſgredientes Verdunum vſque perueniunt: Saluaterraque oppido potiti arcem exædificant: aggereque, ac præſidio muniunt.

ABRA. NAT. CHR.
MCCCXXI. MCCLXXXIII.

Cum fœdus inter Eduardum Angliæ, & Petrum Aragoniæ Reges pactione connubij Alfonſi Aragoniæ Regis filij primigenij, & Leonoræ Angliæ Regis F. ictum eſſet, Pontifex Vrbeueteri Non. Iul. ab ea conſociatione Anglum auertere nititur: inceſtaſque eas nuptias, & illicitum contubernium, non legitimum coniugium fore prædicat: quod Leonora Regina Eduardi Regis mater, Amadei Sabaudiæ Comitis ſoror fuiſſet: & Amadei Manfredi Regis ſoceri Alfonſus pronepos eſſet. Seueris præterea cōmonitionibus Eduardum cohortatur, ne cum Petro Eccleſię hoſte, & perduelli affinitate ſeſe deuinciat: grauiuſque, & vehementius, niſi paruerit, minitatur.

GENERALIS ARAGONIAE VNIO ATQVE COITIO.

Rege Turiaſone conuentum celebrante, cum tam neceſſario tempore, tam propinquis hoſtibus, a ſuis non modo non ſubleuaretur ſed graues, & aſsiduæ querellę iactarentur, eaſque proceres, ac populi deplorarent, quotidianiſque precibus nihil ſe proficere viderent, inter ſe fidem, ac iuſiurandum dant libertatis retinendæ, atque tuendæ cauſa. Primarij ex proceribus viri eo in conuentu adfuere Simon Vrrea maior, Petrus Ferdinandius Ixeritanus, & Petrus, qui Aierbij dominabatur Regis fratres, Petrus Cornelius, Artallus Alagon, Lupus Ferrencius Luna, Atho Focius, Sanctius Antilionius, Gombaldus Beneuentanus, & Simon Vrrea minor. Hos adſectantur viri Regia domo educati Lupus Guilielmus Oteicia, Petrus Iordanis Penna, Gombaldus Tramacetius, Ægidius Vidaurius, Petrus Garceſius Nuezius: compluresque alij genere præſtantes. Niſi Rex patrijs legibus, & inſtitutis, aut Alfonſus eius F. obtemperandum duxerint, ſe ab eorum imperio defecturos pollicētur: & omnes bello perſequuturos, qui ad eam rationem non adhæreſcerent. In tam turbido, concitatoque animorum motu Rex conuentum transfert: Cæſarauguſtamque indicit. Tanta vniuerſi regni conſenſio fuit libertatis vindicandæ, vt neque beneficijs, neque regiæ amicitiæ memoria ab inſtituta coitione remouerentur: ea illata cauſa, ne iure, & legibus commutatis, regijs ſatellitibus ſubiecti perpetua ſeruitute premerentur. Ad externum, longinquum, & propinquum bellum tumultu domeſtico collato, tumultuantibus proceribus Rex Cæſarauguſtano in conuentu A. D. V. Non. Octob. priuilegium, quod generale vocant, Aragonenſibus ſancit: quo in priſtinum ſtatum intermiſſa libertas vindicatur: vetuſti mores patrij, atq; inſtituta maiorum regno conſentanea non modo reuocantur, ſed leges, quibus ipſi etiam Reges obtemperent, ſanciuntur. Cum grauis offenſio a ciuitatibus in Regem concitaretur, quod ſale inuecto promiſcue vti vetuiſſet, ſalis commercium dedit. Sic compoſitis rebus, proceres hortari non deſinit, ciuiles iras in exitium hoſtibus vertant.

Coitio procerum, atque populorum Aragonenſium libertatis tuendæ cauſa, Vnionem appellauere, ſeditioſe, ac populariter ſtabilitur: addita licentia, quoquo vellent, populum compellendi. Neque initium repentini tumultus ciuitatum coactu, ſed procerum, quorum nimia potentia, atque

AERA NAT. CHR. MCCCXXI. MCCLXXXIII. auctoritas erat, coortum eſt. Pacta iureiurando inter ſe confirmant: obſidibuſq; cauent. Societate, ac fœdere, quos poſſunt, adiungunt, deuinciuntq; illata, atque interpoſita cauſa, quod de recuperanda communi libertate, cómune regni conſilium initum eſſet: & celeriora, quam tutiora conſilia, Rege tot bellis implicato, atque diſtento præferuntur. Tum enim primum reperta ſunt, quæ per tot annos rempublicam peſſum dedere. Rex Petrum Martinium Artaſſonam Iuſtitiæ præfectum reiectione interpoſita, tamquam ſuſpectum, & infenſum iudicem perhorreſcit.

MCCCXXII. MCCLXXXIV. Menſe Ianuario, Catalanis proceribus turbantibus, cum de recuperáda itidem communi libertate Barcinone conueniſſent, conſiliaque iniſſent, morum vetuſtorum ſtatuta, atque ſcita, Vſatica vocant, Rex aſſenſione, atque auctoritate ſua confirmat. Cum Rex militares copias in Catalonia cogi imperaſſet, & in Nauarram profecturas aſſereret, a Coitionis cõcilio ad Regem cum procuratoribus ciuitatum legantur Lupus Ferrencius Luna, Atho Focius, Lupus Gurrea, & Petrus Garceſius Nuezius: qui Regi, & Alfonſo eius primigenio denuntient, ſe non permiſſuros, vt externæ, & aduenticiæ copiæ in Aragoniæ regnum traducantur. Ea legatione Regi Ilerdæ A. D. XIIII. K. Apr. renuntiata, adeo ſe lenem, & facilem præbuit, vt non modo cum legatis nihil de ea re expoſtulet, ſed recipiat; polliceaturque ſe Cæſarauguſtam aduenturum: & daturum operam, vt omnium querellæ, quæ apud Coitionis ordines de ipſo habebantur, atque iniuriæ vindicentur. Iacobus Exetica Regis frater, & Artallus Alagon gener Valentino in regno ad eam Coitionem, quos poſſunt, pelliciunt: magnæque ex eo turbæ, ſeditioneſque concitantur: quod Valentinæ ciuitates Aragonium forum reijcerent.

A. D. III. Non. Mai. Indict. XII. apud Vrbemueterem Martinus P. M. Carolo Philippi Regis Francorum F. Aragonij, Valentinique populi regna, & principatum Cataloniæ attribuit: non ſecus, ac ſi ſub Eccleſiæ imperium, ditionemque recidiſſent. In eius veluti ſacræ expeditionis ſubſidium, omnium eccleſiaſticorum redditiuum, prouentuum, & obuentionū regni Galliæ decumam Regi Francorum in quadriennium largitur.

Iohannes Nunnius Larenſis Albarrazini dominus a Rege, quod ab eo defeciſſet, ea in vrbe obſidetur. Obſidionis metu vrbem deſerit. Cum Rex Ermengaudo Vrgellitano, & Raimundo Folchio Vicecomite Cardonẽſi, Raimundo Angleſola, cui oppidanæ Turolenſium cohortes traditæ fuerant, & Raimundo Moncada primarijs ductoribus vehementiſsime oppugnaret, labefactaretque propugnacula natura, & ſitu in primis nobilis vrbis, quæ Turia torrens amnis præterfluebat, ciues ſeque, vrbemq; dedunt. Rex Ferdinandum F. quem ex primaria femina Agne Zapata concubina ſuſceperat, Albarraziniensi ditione donat.

Aprili menſe Alfonſus Rex Hiſpali decedit. Teſtamento denuo Sanctium F. exſecratur: ac diris exagitat, & imprecationibus. Proditoris labem filio aſpergit: &, vt crudeliter ingratum, & beneficij immemorem exheredat. Alfonſum nepotem regni heredem dicit. Alfonſo regni ditionẽ ſpoliato, patruus regnat. Veleſij cum Aragoniæ Rege auunculo ad colloquia congreditur.

Quod Rex Petro Martinio Artaſſona Iuſtitiæ Aragonum præfecto magiſtratum abrogaſſet, eius magiſtratus iura, præſidio legum muniũtur:

AERA. NAT. CHR.
MCCCXXII. MCCLXXXIV.

atque vallantur. Eo fit, vt leges in poſterum ab ipſis Regibus, & regni ordi
nibus publicis in conuentibus ſancitæ vim maiorem, quam ipſorum Re-
gum imperium, obtineant. Petrus Martinius Luna, & Calataiubienſes a
Coitione deſciſcunt. Rex vt iurisiurādi religione ſe Coitioni addicant, im
perat: & ſua auctoritate præſcribit. ¶ Arnaldo Rexacho, & Bernardo Or
le internuntijs, Rex de maieſtate damnatus Martinum P. M. iniquũ, &
inexorabilem iudicem exhorrens, atque reformidans reijcit: & iniquo iu-
dicio, pluribus latis ſententijs agitatus a Pōtifice Maximo appellat: Eccle
ſięque ſe ſubmittit: & ad ſummum Pont. minime ſuſpectum, aut inuiſum,
infenſumve prouocat. ¶ A. D. X. K. Iul. Rogerius Lauria in ſinu Stabia
no Surrentini litoris, Caſtri maris vocant, maximo prœlio nauali cōmiſſo,
Gallos hoſtes deuincit: quo capti fuere Carolus Salernitanus Princeps Ca
roli Regis F. Iacobus Buſſonus Gallicæ claſsis præfectus, Reginaldus Ga-
llardus, & Comites Aceranus, Brenenſis, Monopolitanus, & Villagēſis:
& Guilielmus Eſtendardus: ac plures Itali, Gallique proceres. Vetuſto, ac
certo auctore externo comperio, Aragoniam claſſem X L I. longis naui-
bus conſtitiſſe: & cum L X X. hoſtium tanto impetu, viriumque conatu de
certaſſe, vt X L I I. fuerint a noſtris captæ. Rogerius Beatricem Conſtan-
tiæ Reginæ Aragoniæ ſororem, quæ diutius apud Carolum Regem capti
ua, arta cuſtodia ſepta in arce S. Saluatoris Caſtelli, quod ad mare vocant,
ſibi reddi imperat. Princeps in Matagryphoniam Meſſanę vrbis arcem de
truditur: & in Ricardum Riſum, & Henricum Nicænum ſummo suppli-
cio tamquam in transfugas animaduertitur. Rogerius præclariſsima victo
ria parta, magni ducis laudem conſecutus, eius certe victorijs, belliciſque
rebus auctum imperium fuit, protinus inde Bruttios terra, marique oppu
gnat: Scaleam, Citrarum, S. Lucidi oppidum, & Montiam in deditionem
redigi curat: magnaque eorum ditione potitur. Aliquot oppida expugnat
continentis regionis, quam Baſilicatam nominant. Feruidi animi vir Ro-
gerius, ferox viribus, & armorum vſu, in quo vno regimen omnium naua-
lium rerum, maritimorumque bellorum fuit, quotiens decoris, & laudis di
ſcrimina adeunda eſſent, A. D. I I. Id. Sept. in Meningem clariſsimam to
tius Africæ Inſulam traijciens, in Regis eam poteſtatem, ditionemque re-
digit. Marganus Sarracenus qui Mōtanorum Tripolitanorum ditionis po
titus, ſe Tunetanum Regem cognominat, a prœdonibus Catalanis in-
terceptus, in Regis poteſtatem deuenit: & in Matagryphoniam cuſto-
diam conijcitur.

Cum Siculis deliberatum, conſtitutumque publico conuentu eſſet, vt
Carolus Salernitanus Princeps, eo mortis ſupplicio afficeretur, quo Caro
lus eius pater in Conradinum Conradi Regis F. Frederici Imperatoris N.
tam acerbe, crudeliterque vſus fuerat, ac totius regni nomine Principi te-
ſtatum, manifeſtumque eſſet, Regina Conſtantia, Iacobuſque F. inſigni
clementiæ laude, Siculorum animos temere concitatos retinent. Vt ſal-
uum, incolumemque conſeruent, ex Matagryphonia Mamertinorum ar-
ce, in Cephaleditanam transferunt. Mamertini in captiuos Gallos, qui in
cuſtodias traditi fuerant, periculum capitis inferunt: & plures eorum ferro
trucidantur. Rex reliquos a morte vindicari, liberarique imperat: modo
ne bellum aduerſus ſe inferant: aut cum hoſte conſentiant: & vnius Regi-
naldi Gallardi Gallicæ claſsis præfecti, in ea re fides egregia enituit.

AERA NAT. CHR. Citiæ Caſtellæ oppido, in ipſis regni finibus colloquium inter Reges MCCCXXII. MCCLXXXIV. Petrum, ac Sanctium Petri ſororis F. habitum. Inde Borouiam vicinum oppidum ineunt: vbi fœderum pactiones inſtaurantur: renouanturque. Sanctius auunculo pollicetur, ſe aduerſus Francorum Regem comparaturum, ſi eius regnum inuaderet: atque in ipſa acie, vna cum auunculo prœlio decertaturum.

Raimundus Botonachius Regis legatus Rodulphum Imperatorem in amicitia, ac fœdere, quo Gibellinæ factionis a Rege partes in Italia deuinciebantur, confirmat. Permutationis pactio ea a legato obijcitur: vt Rodulpho iura ditionis Allobrogum Sabaudienſis comitatus, quæ Rex liberis ſuis deuoluta contendit, tribuantur: eorum oppidorum commutatione, quæ Regijs in ditionibus Tẽplariorum ordinis militiæ addicta erant. Pollicetur Rodulphus ſe Italiæ finibus Regi auxilium aduerſus Carolum hoſtem laturum: breuique Alpes tranſcenſurum ſe ſperare, vti diadema regni more ſuſcipiat. Giſbertus præterea Botonachius Epiſcopus Valentinus ad Margaritam Reginam Ludouici Gallorum Regis vxorem legatur: quod Rex ſperaret eius interuẽntu Philippum Galliæ Regem filium, inimicitias contumaciæ nomine ſuſceptas depoſiturum: ſed vltra Pariſios Epiſcopum progredi vetant: quod Reginæ cum Carolo Rege, magna ſimultas intercederet: ex quo Prouinciæ dominatum vxoris nomine interuertiſſet: cum Margarita Regina natu maxima filiarum Raimundi Berengarij Prouinciæ Comitis fuiſſet.

Auguſto menſe Philippo Francorum Regis natu maiori F. Iohanna Henrici Nauarræ Regis F. atque regni heres in matrimonium collocatur. Regalibus inſignibus Pompelone ornatur Philippus: & id temporis Rex Turiaſone exercitu coacto, ad Tudelæ vrbis muros prope Hiberi ripas caſtrametatur: & Iohannes Nunnius Larenſis, qui Tudelæ propugnationem ſuſceperat, equitatu, & peditatu immiſſo, eas copias qui nondum Hiberum tranſmiſerant, prœlio tentat: atque laceſsit. Rex Nauarræ finibus bellum infert: cum continua bella per biennium in Italia, & Sicilia gererentur: & maiora inſtarent. Exercitu dimiſſo, cum Cæſarauguſtam Nouembri menſe inijſſet, & militaria ſtipendia inter proceres eſſet partitus, benigne ſuam operam Regi pollicentur: ſed Petrus Ferdinandius Ixeritanus Regis frater, & Artallus Alagon gener, & Petrus Iordanis Penna operam nauare abnuunt, atque recuſant. Rex Magalonenſia, & aliorum oppidorum decreta ſtipendia ſubtrahi illis imperat.

MCCCXXIII. MCCLXXXV. A. D. VII. Id. Ian. Rex Carolus Fogiæ mortem obit: princeps, cui, etſi haud dubie virtute, ac rerum geſtarum gloria opulentiſsimum regnũ tenuerit, cum vita ſuppeditauiſſet. ad extremum, & conſilium, & fortuna, & ipſius partæ gloriæ ſplendor defuit.

Complures Apuliæ, Calabriæ, atque Campaniæ ciuitates Carolo Rege defuncto, res nouas moliuntur. Regis nepos Carolus Caroli Principis Salernitani F. regni res confeſtim adminiſtrat: geritque: cum in tutelam Roberti Atrebatenſis Comitis, fratris patruelis Salernitani Principis traderetur. Gerardus Parmenſis Sedis Apoſtolicę legatus ducis munia Eccleſiæ nomine ſuſtinet.

A. D. VII. Id. Mart. Rex Oſcæ publico conuentui præſidet: & inde

AERA. NAT. CHR.
MCCCXXIII. MCCLXXXV.

Zuſarlam in A. D. VI. K. Apr. transfertur. Cum ad eam diem Rex ſe non ſtitiſſet, qui coitionis regni partes ſuſtinent, aſſueti quidem regio imperio, ſed maiori libertatis præſidio, a Iohanne Egidio Tarino præfecto Iuſtitiæ Aragoniæ, tamquam legitimo conuentus iudice, qui iudex ſedit, & cauſis præfuit, quas conſilio ordinum decidere erat neceſſe, cum Rex contenderet, a ſe iudices dari oportere expoſtulant, vti abſenre Rege, ſecundum præſentes iudicet: in eis poſtulatis, quæ interpoſita erant: Regique intenta. Cum Rex citatus non adfuiſſet, Magiſtratus ſecundum eorum cauſam iudicat. Eo tum ſtatu res erant, vt qui ſe ad eorum procerũ amicitiam aggregauerant, meliore condicione, atque æquiori imperio ſe vti arbitrarentur. Interfuere ei conuentui Bernardus Guilielmus Entenza, Simon Vrrea maior; & Simon eius F. Artallus Luna, Petrus Aierbius, Petrus Cornelius, Lupus Ferrencius Luna, Atho Focius, Sanctius Antilionius, Guilielmus Podius, Gombaldus Beneuentanus, Amor Dionyſius, Petrus Martinius Luna. Ex his qui ſe Regis domeſticos appellare conſueuerant, adfuere Guilielmus Alcalanus Xarci dominus, Gombaldus Tramacetius; Egidius Vidaurius, Petrus Maza ex Cellis, Guilielmus Alcalanus Quinti dominus; Petrus Seſeſius, Attallus Horta, Didacus Perezius Eſcoronus; Lupus Ferrẽcius Luna, qui Lurcenij dominabatur, Petrus Garcezius Nuezius, Lupus Gurrea. Rudericus Sanctius Pomarius, Simon Perezius Pinna, Alfonſus Caſtellinoui, Petrus Pomarius. Totius nobilitatis Valentini Regni nomine adſedere Simon Sanctius Aradrius, & Ferdinandus Sanctius Aiuarius. Quod Rex pollicitus fuerat, ſe Præfectum Iuſtitiæ natione Aragonium, Valentino in regno creaturum, qui ciuitatibus, atq; proceribus, quibus ſcita, priuilegia, & fora, quæ vocant, Aragonia facta, irrogata, & indicta fuerant, ius diceret, & in eius iudicium cauſæ, controuerſiæque omnes deducerentur, vniuerſi regni magiſtratui præficit militaris ordinis virum Aragonium Alfonſum Martinium: & ciuitatibus eius regni iudices dantur: qui ea obſeruent, quæ ſcita erant in Aragoniæ regni legibus: atque inſtitutis. Præterea decretum fuit, vt in poſterum Rex Ripacurcienſi ditioni proprium, & præcipuum iudicem daret: qui Gradibus, eius regionis oppido, pro tribunali ſederet: atque pronuntiaret: & primarum reiectionum eius iudicis factarum aut Barbaſti, aut apud Præfectum Iuſtitiæ Aragonum iudicia fierent: ſecundæ vero appellationes ad Regem reijcerentur: & eorum iudicum ſententijs, quos Rex elegiſſet, litibus, & controuerſijs finis, & modus terminaretur. Regis etiam nomine coram Præfecto Iuſtitiæ Aragonum lites aliquot proceribus intenduntur: & cum lites conteſtatæ eſſent, & iudicium damni iniuria conſtitutum, Præfectus de conſilij conuentus ſententia, de tribunali pronuntiat: eiuſque iudicia, quod Rege abſente, fierent, a Rege ipſo firmantur: & ſtabiliuntur.

Iohannes Egidius Tarinus Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Cum de vniuerſo genere belli, quod a Francorum Rege, de regno Aragoniæ, filio aſſerendo parabatur, multa, & pæne incredibilia, ac de præſenti hoſtium apparatu fama efferrentur: non vana magis ſpecie, quam efficaci euentu extitiſſent, niſi vnius principis omnium fortiſsimi, & animi maximi virtus obſtitiſſet. Namque non modo ab

AERA NAT. CHR. MCCCXXIII. MCCLXXXV.

Hiſpaniæ Regibus finitimis, & cognatione adiunctis, ſed a ſuis turbantibus, & res nouas molientibus deſertus; cum externorum principum in vnum, tamquam Eccleſiæ hoſtem, veluti ſacra expeditione vires, atque arma conticarentur, vertterenturque, illo robore animi fuit, vt labantibus rebus, aucta potius per eum, quam imminuta regia maieſtas dici vere poſſet. C X L. naues longæ, ac L X. quas taridas vocabant, transmittendis equis idoneæ, præter innumeras alias minores naues, in prouincia Gallia, & Liguſtinis litoribus adornãtur: armanturq;. Maximus hoſtium, fortiſſimuſq; exercitus conficitur. Bernardus Dezclotius, præclarus in primis auctor ætatis eius ad X I I X. M DC. equitum. C L. M. peditum conſcripta ac centuriata fuiſſe, & lixarum, & calonum numerum L. M. perhibet: ac X. M. ſagittariorum recenſet eo in exercitu meruiſſe: & admirandam machinarum, ac tormentorum molitionem adhibitam. Philippus Rex, quo duce, & Imperatore bellum gerebatur, finibus regni appropinquans, Toloſæ ſubſtitit. Pyrenæi ſaltus a noſtris occupantur. Petrus Rex Pyrenæo tranſcenſo Perpinianum regiam fratris Balearium Regis ſedem, fratre pulſo, occupat. Fratris filios retinet: quod belli faciendi cauſa cum hoſte conſenſiſſe iudicaretur: & Gallorum Rex ſummi Pontificis decreto Valentinum regnum Balearico Regi obtuliſſet: ſi aduerſus fratrem maritima, & terreſtria auxilia adiunxiſſet. Dalmatinum Roccabertinium Vicecomitem, Comitemque Emporitanum potentes in Indigetibus regulos, cum reiecti, & relegati longe a ſe viderentur, Rex conciliare ſibi, atque ad vſus belli adiungere, quod eorum ditiones, primos hoſtium aditus interclusuræ erant, ſtudet. Gallorum exercitus Ruſcinonis regionem inuadit ea via, quæ Salſulas vicum ducit. Caſtra in ſuburbano Perpinianenſi faciunt: oppidumque circumſident. Philippus Rex duobus filijs comitatus Nauarræ Rege, & Carolo, qui ſe Aragonium Regem nominabat, ad Caſtrum Zarochæ ſtatiuum ſibi præſidium collocat.

Sanctius Rex neglecto ſacramento, obtentu proprij diſcriminis, quod ſibi a Iuceſſio Mauritaniæ Rege, intra Bæticæ fines intendebatur, rogatus auxilium ferre Regi auunculo, propinquo, finitimoque, labantibus rebus, & pæne deſperatis recuſat. Res præterea memorabilis ab antiquo ſcriptore traditur: conterritis noſtris, cum publicis, priuatiſque deliberationibus trepidarent, neque conſilium in tam affectis ſuppeteret rebus: ex intimis conſiliarijs regijs Petrum Martinium Boleam tutius, quam honeſtius cum dignitate conſilium exquirentem, callide in fraudem vertiſſe. Nam cum Sanctius regni ſtabiliendi cauſa, cum Philippo Rege conſenſiſſe traderetur, Bolea callidum conſilium tegens, & generale mandatum accipiens, ementita legatione, Sanctio Calataiubium oppidum, ditionemque eam Regem condonaturum pollicetur: modo bellum ne inferat. Eo dono Sanctium illectum ab nefario ſcelere ſe cohibuiſſe. Dum vero ditionem eam ex pacto Sanctius repetit, Rex, qui in fide violanda, inexpiabilem eam fraudem conceptam fuiſſe neſcierat, Boleam Sanctio dedi imperat: qui ab eo dimiſſus fuit: neque de dolo malo in iudicium adductus. Vtcumque ea res geſta ſit, Regem alioqui animi inuictum, tot principum conſpiratione, atque conſenſu grauiter eo

tempore

tempore fortuna concuſsit: vt maioris ſplendoris, & gloriæ compotem redderet.

Simon Vrrea, Artallus, & Lupus Ferrencius Lunæ, Rudericus Simenius Luna, & Didacus Perezius Eſcoronus bellum aduerſus Iohannem Nunnium Larenſem, & in Caſtellæ fines inferunt. Michael Perezius Iſuertius Baianæ arcis præfectus arcem firmo præſidio tuetur: & Soſium, Thermæ, & Saluaterra aduerſus finitimos Nauarros muniuntur.

A. D. X V I I. K. Apr. Rex nominatim ex omnibus ciuitatibus nobiliſsimo, & fortiſsimo quoque euocato, in ipſo Pyrenæi aditu, atque aſcenſu, acri, & veterano milite vſurus: & copias omnes, quod bellum trahendum videt, præſtolaturus, Ficarias oppidum contendit. Cum exigua manu, & montanis, qui ſaltuoſos locos incolunt, colles circumſidens, Iuncariam tenet. Inde Pyrenæi iugum, collem Panizaſium vocant, ſupra viam, qua exercitus hoſtium montes tranſcenſurus erat, præſidio munit. Adeo vero perexiguæ copiæ conuenerant, vt vix ipſa montium culmina obſiderentur. A. D. V I. Id. Mai Galli, Ruſcinonenſem tractum incurrentes, & Perpiniano poriti, Helenam vrbem expugnant. Balearicus Philippum Regem, vti amicum, & eiuſdem fœderis ſocium excipit. Gallis Pyrenæum traijcientibus, dum noſtri, & ſi montani, & aſperi homines, in armis vitam degentes montium clauſtra obſediſſe videntur, & hoſtium ingentes, immenſæque copiæ iugis omnibus ſe effudiſſent, neque reſiſtere, ac repugnare, tot, tamque valentibus cohortibus poſſent, ſaltu anguſto ſuperatis montibus, ſtatim deijciuntur: funduntur que. Rex tamen, in quo vno omnis ſpes, ratioque vincendi collocata erat, quæ illius fuit animi magnitudo, & ætas militaribus laboribus exercita, copias auxiliares puſillas, atque oppidanas dimittit: dum furentes, ac violenti impetus hoſtium comprimerentur: eoque conſilio vtitur, vt bellum in hiemem ducat, & Sicilienſem claſſem arceſſere poſſit: proceribus, & euocatis, ac veteranis militibus retentis.

Victa præſenti metu Indigetum oppida complura in deditionem conceſſere. Cardonenſis Gerundam nobilem vrbem hoſtibus ſubiectam, atque oppoſitam, tuendam ſuſcipit: tribus ſtrenuis viris Catalanis comitatus Guilielmo Caſtleaulinio, Guilielmo Angleſola, ac Bertrando Canellia. c x x x. equites, veteranique milites haſtati, & ſagittarij I I. M. D. præſidio propugnaculorum collocantur. Hoſtes caſtrum Lerzium magna tormentorum vi oppugnant. Cum propugnatores nón ſolum vires, ſed ſpes omnis defeciſſet, ſeque caſtrumque dedunt. Eo loci, ac ſi earum regionum primariam arcem expugnauiſſent, Carolus Phillipi Regis F. legato auctore, Barcinonenſis comitatus, principatuſque Cataloniæ poſſeſsionem vſurpat. Ampliſſima dignitatis præmia beneficiarijs ſuis conſtituit: & Cataloniam terram inter eos partitur. Militaribus muneribus obeundis Imperator, caſtrorumque dux deligitur, quem Seneſcallum vocant.

Operibus ingentibus ſepta Gerunda eſt. Turres, vineæ, teſtudineſque, & alij oppugnandarum vrbium apparatus admouentur: neq; his intra muros noſtri coercentur: cum agger promotus ad vrbem, & vineæ iam iniunctæ mœnibus eſſent, vallo, foſſaque obſideri cœptum. Ita

AERA NAT. CHR. MCCCXXXII. MCCLXXXV. hoſtibus expugnandi pariter, cogendique ad deditionem ſpes iniecta. Noſtris fortiter reſiſtentibus, atque repugnantibus, diu nequicquam pro pugnata eſt.

Rex, quod equitum opera in montoſis, & ſilueſtribus locis non deſideraretur, maiorem equitatus partem Oſtalrico, & Beſaluno collocat. Alijs locis ſtrenuos duces admouet Albertum Medionam, Bernardum Angleſolam, Berengarium Puchuertium, & Berengarium Roſanem: qui incurſantes, & diffluentes hoſtium copias coërcerent: ac male multarent. Copiæ, quæ maxime veteranæ erant, coguntur.

Vnionis, quam vocabant, ſocietas Cæſarauguſtæ ipſis Iulij K. lege ſancit, vti Aragoniæ proceres, equites, militareſque manus in ſubſidium Regi ad bellum, aciemque præſto ſint: ijs exceptis, qui in Nauarræ finibus, & ad Albarrazinium, in propugnatione earum regionum ſtipendia merentur. Copijs auxiliaribus Petrus Aierbius Regis frater præficitur.

Raimundus Marquetius, & Berengarius Maliolius ſtrenui rerum nauticarum duces, a Rogerio Lauria regiæ claſsis præfecto, ex Siculis oris in Hiſpaniam præmiſsi, cum X. nauibus longis XXIIII. hoſtium longas naues, quæ ad Rhodam, & S. Felicis ſtationem commorantes, noſtros portubus, atque omni ea maritima ora prohibebant, & ſuſcepto bello, ne ſui cõmeatu, & reliquis copijs intercluderentur effecerant, adoriuntur: & inſigni prœlio nauali ſuperant. Cum victoriam ſtabilitate, atque conſtantia eſſent conſecuti, naues IIX. capiunt: & in ijs prætoriam, cum ipſo duce Gallo Guilielmo Lodena.

Rex Oſtalrico, cum delecto nobilitatis, ac militiæ flore, ad D. equites, & V. M. veteranorum peditum fuiſſe conſtitit, eo conſilio procedit, vt equitum Gallorum turmas, reliquaſque manus, Auſetanorum, & Indigetum regionibus incurſantes peruellat: atque coërceat. Cum ingenti parte equitatus Gallici, & hoſtilium copiarum albente cœlo congreſſus prœlium committit. Læti, atque ouantes hoſtes accepere pugnam: quæ longa, atque anceps fuit. Magna diei parte pugnatum: magna vtrimque cæde. Strenue ab omni parte res geritur. Rex in primis ſtragem edens, pulcherrimi facti laudem tulit: qui cominus in acie pugnans, magno impulſu, atque conflictu obſiſtens, Niuernenſem Comitem, & Claramontium ſua manu occidit. Cum Niuernenſis Regem eminus venabulo tranſuerberaſſe crederet, Rex eum perſequens claua ictum equo deturbat: & Guilielmum Scribam, qui Regi prœlianti aderat, vt hoſtem obtruncet, imperat: atque Guilielmus, dum enſem illi detrahere nititur, vna mortem occumbit. Pugna ea, A. D. XVIII. K. Septemb. pugnata, conſtanti illorum temporum fama celebratur: quod clariſsimus, qui vmquam fuerunt Rex, duxque, maxima virtutis gloria præſtans, & Gallica procerum nobilitas, atque ingens eorum equitatus robur, infeſtiſsimis animis conflixerint. Hoſtilis equitatus duces fuiſſe accepimus Iohannem Ancurtum regiorum Galliæ caſtrorum præfectum, Conneſtabulum vocant, Comitem Marchiæ, & Rullum Raſium. Exteri omnes ad vnum auctores Aragonium Regem eo prœlio deuictum, atque ex acie ſaucium elatum referunt: & breui defunctum: quod falſo memoriæ proditum conuincitur.

Gerundis

AERA. NAT. CHR.
MCCCXXIII. MCCLXXXV.

Gerunda magnis vltro, citroque illatis detrimentis, incredibili conſtantia propugnatur. Cum extremo tempore obſeſsis ſubueniri non poſſet, vrbem dedere paciſcuntur: niſi intra xx dierum inducias, noſtris auxilia miſſa forent. Omne id tempus contrahendis auxilijs, & reficiendis veteranorum copijs conſumitur.

Atainus Leontinus regni Siciliæ magiſter Iuſtitiarius, quo auctore, & conſiliorum primario adminiſtro, atque ductore Galli inſula Sicilia exacti fuerant, maieſtatis minutæ conuictus, quod ad Gallorum Regem cum Machalda vxore, & filijs, ac Pruracio Auguſtano, & Matthæo Scaleta affini, & Iohanne Mazarino, & Dinolfo Minzo fratris filijs defeciſſet, in Siuracuſanam arcem detruſus pœnam ſuo ſcelere dignam ſuſcipit.

Id. Iul. Rogerius Lauria Bruttiorum, & Apuliæ oras claſſe prætervectus, expoſitis militibus Tarentum obſederat, atque irruperat. Delectis xxiv navibus longis in Hiſpaniam nauigans, ad Barcinonenſem ſtationem, A. D. V. K. Octob. appellit. Incredibili feſtinatione hoſtium claſſem conſecutus, quæ xx navibus longis conſtiterat, A. D. VI. Non. Octob. cum quattuor actuarias Siciliensis claſsis ſibi adiunxiſſet, ad S. Felicis ſtationem in certamen deuenit. Galli in ipſo impetu, atque conatu profligantur: xiii naues intercipiuntur: & Iohannes Scotus Gallicæ claſsis præfectus captiuus remanet. Noſtri reliquas naues perceleri curſu velificantes, ad Narbonenſem ſtationem, Gradum vocabant, perſequuntur: quibus Henricus Marius Genuenſis præfuerat.

A. D. XV. K. Octob. Tiburi Honorius IIII. P. M. qui in Martini demortui locum ſuffectus fuerat, ob iniqua, & grauia onera, quæ a Frederico Imperatore, eiuſque filijs impoſita fuiſſe obtendebatur, & a Martino ipſo Caroli Regis conſenſu in ordinem redacta erant, Apoſtolico decreto ſancit: vti tributorum onera, quæ prouincialibus Siculis intolerabilia imponebantur, tollerentur: ſperans eo emolumento, Siculorum animos a ſe permulceri, atque allici poſſe: vti ab Rege Petro deficerent.

Caſtra Regis Francorum funeſta peſte in Indigetibus vaſtantur: atque in dies ſingulos deſeruntur. Philippus Rex valetudinis vitio, atque ægritudine animi laborans, Caſtellionem vicum in ipſis Emporiarum vetuſtæ vrbis veſtigijs ſitum, recedit.

Gerunda hoſti exactis inducijs, confecta paucitate propugnatorum opere, vigilijs, & vulneribus, quæ ſemper eiſdem pertulerant, ex pacto deditur. Vix per condiciones tradita fuerat, cum ſubito caſtra deſeri cœpta ſunt: quod hoſtes incluſi montibus, firmiore ſe munimento a noſtris circumuallatos, quam a ſe vrbem viderant. Tantum enim terrorem Petrus Rex perpuſillis copijs fecerat, vt vix credibile eſſet, tam affectis rebus, ſolos per ſe ad bellum ſuſcipiendum coortos. Fugæ magis modo complures manipuli, manipulareſque cohortes per inuios ſaltus funduntur: & occurſu noſtrorum militum recedentibus ſigna inferuntur. Cum obſepta culmina vidiſſent, in anguſtijs montium palantes hærent. Sed noſtri cum ſaltus, per quos exercitui regreſſus erat, inſediſſent, verſis ſignis, & vaſis conclamatis, ægre tot agminibus, aut regreſſus, aut effugium, periculoſis ſaltubus ſuperatis, patuit. Dum omnes hoſtium copiæ proximos montes cepiſſent, nec quidquam ſatis tuti loci regredientibus

tibus

AERA NAT. CHR. MCCCXXIII. MCCLXXXV.

tibus eſſet,& de iugis, quæ ceperant, funderentur, Almogauares, veteranorum manus irrumpẽtes ſtragem fecere. A. D. II. K. Oct. exercitus hoſtium fuſus,& ad fugam pronior, Panizaſiũ Pyrenæi collem tranſcendit.

Philippus Rex Perpinianum moribundus lectica delatus, A. D. VI. Non. Octob. moritur.

Noſtri Gerundam hoſtibus deditam oppugnant. Propugnatores xx. dierum inducias paciſcuntur: quibus exactis vrbem dederent, niſi ſubuentum eſſet. His conſtitutis Rex Barcinonem feſtinanter contendit: & in vrbem A. D. IV. Id. Oct. cum ingentem ſibi laudem, & gloriam peperiſſet, introit: haud quaquam tam inſigni victoria lætus, quam quod præter exiguam Indigetum,& Auſetanorum partem incendijs, & incurſionibus deformatam, cetera contra ſpem ſalua, ſua virtute, aduerſus ingentes copias feciſſet.

Ea tempeſtate, dum hoſtis malis victus, ſubactuſque bello eſſet, Simon Vrrea, Lupus Ferrencius, Artallus,& Rudericus Simenius Lunæ Aragonij proceres,& Didacus Pereſius Eſcoronus, qui regni finibus in Celtiberis prætendebantur, cum ea manu, quæ Iohannis Nunnij Larenſis ductu Molinæ præſidio collocata erat, in certamen, ancipiti pugna deueniunt.

Fuerat Carolus princeps Salernitanus a Iacobo Regis filio Cephaledi traditus tribus ſtrenuis viris Catalanis Raimũdo Alemano, Simoni Dezlorio,& Guilielmo Pontio: ea condicione, naui in Cataloniam deportandus, vti iureiurando aſtringerentur, quoduis potius mortis periculum ſe adituros, quam in aliorum poteſtatem Princeps veniat: aut priuſquam dedere cogantur, in mare demerſuros. Ad fœderum pactiones Salernitanus, & Iacobus Regis F. deuenerant: polliceturque Salernitanus ſe iure regni Siciliæ Iacobo ceſſurum: & inſularum adiacentium: ſuo, & heredum nomine:& Blancam F. illi in matrimonium traditurum:& alteram, ex filijs Frederico Iacobi fratri collocaturum:& Tarentinum Principatum, atque Honorem S. Angeli, quemadmodum Manfredus Rex obtinuerat, dotis, nomine adiecturum. Præterea ſponſione cauet, vt Ludouicus F. Iolantem Iacobi ſororem vxorem ducat: & Bruttiorum ditionem dotalem dicit: ſeque filios earum pactionum obſides relicturum recipit: & eis adiecturum compluresex proceribus Galliæ, & Prouinciæ, & regni Angliæ. Adhæc ingentem pecuniæ vim condonandam eſſe recipit: eiuſque periculum facturum, niſi intra biennium ea fœdera a Sede Apoſtolica, & Galliæ Rege ſancirentur: alioqui in Regis Aragoniæ poteſtatem venturum.

Dum Rex, omni celeritate, & ſtudio incitatus operam dat, vt militares copiæ in Balearem Maiorem tranſportarentur, fratrem bello, odio penitus inſito, perſecuturus, A. D. VII. K. Nou. Barcinone, eo conſilio proficiſcitur, vti Salonio portu primo quoque tempore claſſem ſo[illegible]uat. Iter Tarraconem faciens graui morbo, æſtu, febrique iactatus, media via, ita repentino concidit, vti humeris Villamfrancam reportaretur. Supremum diem adeſſe ab Arnaldo Villanoua nobiliſsimo, & optimo illius ſæculi medico intellegens Alfonſum filium, vt Balearicam expeditionem maturet, hortatur. Dum animam agit, certior redditur, Carolum Salernitanum Principem captiuum Barcinonem delatum: & Gerundam ſuis deditam.

Cum

Cum incredibili animi affectu Rex peccatorum confeſsionem, noxiarumque pœnitentiam eſſet teſtatus, & ad ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum ſe proieciſſet, vnctioniſque ſacræ extremo eſſet expiatus, præſentibus Bernardo Oliuellia Tarraconenſi Antiſtitē, & Valentino, atq; Oſcenſi Epiſcopis, & magna procerum turba inſigni religionis pietate, A. D. IV. Id. Nou. vt Dezclotius perhibet, defungitur: ſabbatho enim, quod feſtū S. Martini diem anteceſsit, obijſſe teſtatur: Princeps ad omnia ſumma natus: & vere magnus: cuius nominis ſplendore æternæ laudis gloriam eſt conſecutus. In cœnobio SS. Crucium D. Bernardi ſepelitur: cum more regio iuſta magnifice feciſſent. Publicis enim exequijs ducitur ingens funeris pompa: qui ſupremus Regibus honos habetur.

AERA NAT. CHR.
MCCCXXIII. MCCLXXXV.

Teſtamento regnorum, & ditionum paternarum Alfonſum filium heredem reliquerat: nulla Siciliæ regni mentione facta: quod illo ipſo die, quo nauim conſcenderat, in Africam nauigaturus teſtamentum in procinctu feciſſet. Iudices ab eo in teſtamenti tabulis deſignantur Archiepiſcopus Tarraconēſis, Epiſcopus Valentinus, Rudericus Pereſius Pontius Alcanicienſis præfectus, Artallus Alagon, qui Thereſiam Pereſiam Regis filiam in matrimonium duxerat, Artallus Focius, & Gilabertus Gruillias.

Fuit is annus trium præclarorum Regum, & Martini P. M. morte inſignis.

ALFONSVS III. ET XVI. REX ARAG.

Alfonſus Regis F. viuo, & ſpirante Rege, cum naues, quæ in Catalonia erant, reficerentur, expedirenturque, portu Salonio nauim conſcendens claſſem ſoluit: patruum Iacobum regno exturbaturus. Ad Porrazam Maioris Inſulæ ſtationem terram attigit: & expoſitis militibus ad vrbem caſtra metatur. Præcipui eius expeditionis ductores Alfonſo a Rege adiuncti fuerant, Blaſcus Alagon Artalli frater, Sanctius Antilionius, Petrus Garceſius Nuezius, Petrus Seſeſius, Blaſcus Simenius Aierbius, Simon Pereſius Andoſilla ex Aragoniæ regno: Catalani proceres eo in bello militauere Petrus Moncada, Raimundus Durgius, & Maimonius Plegamanius. Cum in ciuitate diuturnitate otij, multitudo inſolens belli tumultuaretur, Conrado Lanza internūtio, ciuibus ſe, ſuaque dedentibus, Rex Inſula potitur: & in ea ſe Regem Aragonium, Maioricenſem ex Inſulæ nomine, & Valentinum, Comitemque Barcinonenſem nominat. Rogerius Lauria in Siciliam claſſe tranſmiſſurus, fœderum vinculis ſummæ coniunctionis, & amoris artiſsimis Alfonſum Regem aſtringit: vti Iacobo Siciliæ Regi fratri opituletur, & ad tuendum regnum, & vindicandas ditiones Campaniæ, & Apuliæ, & continentium regionum ſubueniat.

Iacobus Regis frater mortis paternæ nuntio accepto, A. D. XVII. K. Ian. regium Siciliæ nomen vſurpat: ac ſe Regem Ducatus Apuliæ, ac Principatus Capuæ nominat: eoque titulo poſteri Reges Siculi Aragoniæ ſtirpis vſi fuere: quamdiu cum Caroli Regis nepotibus bella geſſerunt.

IACOBVS SICILIAE REX DVCATVS APVLIAE ET PRINCIPATVS CAPVAE.

Anni ini-

AERA NAT. CHR. MCCCXXIV. MCCLXXXVI.

Anni initio Rex claſſe, ex Maiore Balearium inſula in Ebuſum tranſmittit. Arcem natura, ac ſitu egregie munitam, armiſque ſeptam incolę dedunt. Ex Ebuſo Alicantis portum tenet. Regi ad vrbem Valentiam aduentanti obuiam proceſſere Iacobus Exerica patruus, Iacobus Perezius frater, Guilielmus Raimũdus Moncada, Bernardus Belpucius, Amor, & Gabriel Dionyſij fratres, Petrus Iordanis Penna, Rudericus Sanctius Calatajubienſis, Petrus Zapata, qui Toui dominabatur, Carrocius Rebolleti dominus. Berengarius Lanciolius, & Simon Romaninus: & omni auctoritate aulæ regiæ communita regnũ cum dignitate obtinet. ❡ A. D. IIII. K. Feb. S. Valerij feſto die in æde maxima Saluatoris Cæſarauguſtæ ordines regni, qui eo loci conuenerant, Bernardum Guillelmum Entenzam, & Simonem Vrream legatos ad Regem præmittunt orantes, expoſtulanteſq;, vti primo quoque tempore Cæſarauguſtam adueniat: & iuriſiurandi religione de more, leges, atque inſtituta, & fora, ac priuilegia, & vetuſtos patriæ mores ſanciat: & regalibus inſignibus, & militari auctoramento decoretur: nam dum ea comitia non peragerẽtur, non eſſe a ſuperioribus Principibus vſurpatum, vt regio nomine, aut eius muneris functione vteretur. Ea legatione Regi ad Moruiedrum renunciata, Rex benigniſsime reſpondet: & non ſibi e dignitate viſum eſſe, cum ab Archiepiſcopo Tarraconẽſi, & Epiſcopis, proceribus, ac ciuitatibus Cataloniæ regali nomine compellaretur, Infantis nomen a ſe populo edi: atque peruulgari. Regij funeris exequias, ſupremi diei celebritate proſequitur. Arnaldum Rogerium Palliarienſem Comitem a Cinga ad Panizaſum collem pro Rege Cataloniæ præficit.

A. D. IIII. Non. Feb. ſacro D. Mariæ purificationis die Iacobus Rex Panhormi feſta, ac ſollemni cærimonia regium diadema ſuſcipit. Inſignia regia, aquila Regis Manfredi aui, argenteo ſcuto expanſa, & tænijs puniceis Barcinonẽſibus in quadrum diſtincta variantur. Ea celebritate ccc et primarij ex Siculis viri militaribus inſignibus decorantur.

Giſbertus Caſtelletius Catalanus, & Bartholomæus Nicaſtrenſis Siculi Regis legati Romam, eius rei cauſa proficiſcuntur, vti de more Pontificis maximi voluntati, Iacobum Regem perpetuo pariturũ obteſtentur: Spreti, ac repudiati continuo dimittuntur. Barcinonem legationis cauſa Regis Caſtellæ nomine conueniunt Didacus Lupezius Pharenſis, & Michael Simenius Aierbius Eccleſiæ Toletanæ Archidiaconus, & Rudericus Perezius Pontius Calatrauenſis militiæ Magiſter: fœderum initorum non tantum ſanciendorum oratores, quam vti Alfonſus, & Ferdinandus, qui Setabitanæ arcis cuſtodia attinebantur, Regi Caſtellæ patruo tradãtur: vti præſidia ſtabilitatis regni obtineat. Aragonius pacta ea tenuit: quod Caſtellæ Rex totum ſe Gallorum Regi dedidiſſet.

A. D. XIIII. K. Apr. Petrus Cornelius inter primores Aragonios longe ſtemmate inſignis, & virtute præſtans, qui Iaccæ earum regionum dux præſidebat, prælio Nauarros vincit: quo Iohannes Corbaranus Lehetius eorum dux capitur.

Rex Cæſarauguſtã vrbem die cœnæ Domini ſacro. A. D. II. Id. Apr. ingreditur. Feſto paſchatis, ad maximam Saluatoris aram regium diadema ſuſcipit manu Iacobi Oſcenſis Epiſcopi: quod Tarraconenſis Antiſtes aberat: & Cæſarauguſtana Eccleſia paſtoris curatione, adminiſtrationeq; vacaret.

vacaret. Maxima celebritate, militaribus ſummi imperij atque honoris in AERA, NAT. CHR.
ſignibus ornatur: vt priſcus mos fuit Aragoniæ Regibus. Puncto eo tempo MCCCXXIV. MCCLXXXVI.
ris obteſtatione paterna vtitur: ſe proprio, perenni, ac præcipuo ſuo, non
adſciticio iure regnum eſſe adeptum. Cum Rex leges, priuilegia, fora, &
immunitates omnes iureiurando ſanxiſſet, & regni libertas ſtabilita eſſet,
magna inter proceres diſſenſio, atque concertatio ſuboritur: quod plures
contenderēt, vt deprauati mores aulæ regię ordinum conſilio, & totius cō
uentus in ordinem redigerentur: repugnantibus, & cōtra tendentibus Pe-
tro Aierbio Regis patruo, Artallo Luna, & Lupo Ferrencio Luna, Ruderi
co Simenio Luna, & Sanctio Antilionio: & maiore parte regiorum dome-
ſticorum: & aliorum, qui conuentui intererant. Rex neque lege, neq; pri-
uilegio cautum vnquam fuiſſe contendit, vti Reges eorum hominum ar-
bitrio, conſiliove domeſticas res componerent: aut gubernarent: modera-
renturve. At proceres priuilegio generali cautum eſſe obteſtantur, vt Rex
domeſticas res conuentus conſilio in ordinem redigeret. Recipiente Rege,
ac pollicente, ſe de conſilij regij ſententia domeſticis, & priuatis rebus cō-
ſulturum, neque aſſentientibus proceribus, Cæſarauguſta Alauonam inijt:
& magna inde diſsidia, inter eos, qui in conuentu adſederant, concitantur.
Cum de cenſorio iudicio, & notione inter ſe controuerſarentur, & vt cor-
ruptelarum domus regiæ modus imponeretur, complures, contenderent,
ad eam pactionem deuentum eſt: vti arbitrio xx virorum, earum gentiū,
quas Meſnadas vocabant, ex vtraque factione ſelectorum, controuerſia ea
decideretur: modo ſinguli proceres ſingulos militaris ordinis viros adiun-
gerent: & Cæſarauguſtani procuratores IIII. & aliarum ciuitatum ſingu
li accederent: & omnium ſuffragio cenſoria notatio tranſigeretur.

Antonius Dunelinenſis Epiſcopus, & Iohannes Veſleius Eduardi Re-
gis Angliæ legati Oſcæ Regem conueniunt. Vltro pollicentur, offerūtq;
Eduardum medium inter Aragoniæ, & Franciæ Reges interiectum, paci
inter eos, & concordiæ conciliādæ operam daturum: & vt Rex in ſinum,
& gremium P. M. & Eccleſiæ ſuſcipiatur. Renuntiata legatione, Rex ad
Eduardum, Petrum Martinium Artaſſonam, & Iohannem Zapatam præ
cipuos conſiliarios, & adminiſtros legat.

Aragonenſis coitio conſiliarios Regi conſtituit: ac deligit quattuor ex
proceribus Petrum Aierbium Regis patruum, Petrum Cornelium, Artal
lum Alagonem, & Petrum Martinium Lunam. Ex his, qui domeſtici co-
gnominabantur, ſelecti fuere Egidius Vidaurius, Rudericus Sanctius Po-
marius, Alfonſus Caſtelli noui, & Ferdinandus Perezius Pinna. Ex milita
ri ingenuorum ordine deliguntur Fortunius Sanctius Vera, Simon Pere-
ſius Salanoua Simon Pereſius Vera, & Arnaldus Caſtrenſis: & regni Va-
lentini nomine adſcribunt duo qui ex militari ordine deligerentur: & Cæ
ſarauguſtani ciues duo: & ſinguli ex Oſcenſi, Tutiaſonenſi, Iaccetana, Bar
baſtrenſi, Calataiubienſi, Turolenſi, & Darocenſi ciuitatibus. Ad hæc de-
creuere, vt quamdiu Rex in Aragonia, & Ripacurcia, aut Valentino in re
gno reſideret, in regio aulæ comitatu commorarentur duo ex proceribus,
& bini ex domeſticis, & ordine militari regni Aragoniæ, & vnus ex Va-
lentino regno: & quattuor procuratores ciuitatum Aragonenſium. No-
uis præterea ſacramentis adſtringuntur: vt ea rata, ac firma permaneant: &
ſuorum conſiliariorum legatione Fortunij Sanctij Veræ, & Sanctij Marti

AERA NAT. CHR. MCCCXXIV. MCCLXXXVI. nij Lacunellæ & procuratorum Cæſarauguſtæ, Oſcæ, & Turolij Regem certiorem faciunt: adduntque ſe prouentus omnes Regios intercepturos, & beneficia militaria, & honoraria eorum procerum, qui his ſanctionibus non aſſentirentur.

A. D. Non. Mai Oſcæ Rex Philippo Caſtro fratri patrueli Pomariũ caſtellum, ac ditiones ali[illegible]quas Petrus Rex Ferdinãdo Sanctio fratri inimico, & hoſtiles inimicitias gerenti Philippi patri interuerterat, reſtituit: cum in Philippi gratiam, & conciliationem Sanctius Antilionius, Petrus Aierbius, Rudericus Simenius Luna, Lupus Ferrencius Luna & Petrus Seſeſius ſuas partes interpoſuiſſent. Ex eo Caſtrorũ familia præpotẽs, & Regia cognatione inſignis priſtinæ dignitatis, atq; potẽtiæ robur adipiſcitur.

Id. Aug. Barcinone nuntius Regi perfertur a legatis, quos ad Eduardum miſerat, pactas inter eum, ac Franciæ Regem Philippum fuiſſe inducias: quarum diem conſtituerant ex A. D. VI. Id. Sep. in A. D. III. K. Oct. & ex ea die toto vertente anno duraturas: vti eo temporis interuallo ad concordiam res adduci poſſet.

Rex Tarraconem properat: & cuſtodiæ Caroli Principis Salernitani, qui in Siurana arce cõtinebatur, ex Aragonia & Catalonia nobilitate XII præficit. Hi erant Raimundus Pereſius Naualis, Petrus Pucuertius, Gonzaluus Berrandus Borgia, Bernardus Mompahonius, Petrus Garceſius Vrroſius, Guilielmus Curtius, Michaël Pereſius Iſuerius, Berẽgarius Eſpinelius, Garcias Lopezius Anzanus, Gerardus Comalatius, Arnaldus Torrellias & Bernardus S. Ciliæ.

Tarracone Auguſto menſe exacto, Rex legatos Romam mittit Gilabertum Cruilliam, Rudericum Sanctium Calataiubienſem, Raimũdum Reuſiam Archidiaconum Ilerdenſem, & Petrum Coſtam: qui a Rege mandata habent, vti Honorio P. M. ſe obedientem integro, ac libero animo perpetuo futurum, more teſtificentur.

Oſcæ & Horti conuentibus celebratis, de ſtabiliendo Aragonio foro Valentino in regno indicto decreta ſanciũtur. A. D. III. Id. Sept. Rex Valentiam vrbem introijt: quo eius regni conuentum indixerat. Valentinis iura, ac priuilegia irrogata ſanciuntur atque firmantur.

Bernardus Sarria, & Berengarius Vilaragutius ſtrenui & prouidi Regis Siciliæ duces ille XII. actuarijs nauibus Campaniæ litoribus, hic XX. Calabris oris hoſtili in terra bellum inferunt.

Rex claſſe inſtructa Nou. menſis fine Salonio portu claſſem ſoluit: bellum Sarracenis Minoris Balearium inſulæ inlaturus. A. D. IIII. Non. Dec. Maioris terram attigit. Exercitui ducem præfecerat Petrum Cornelium: & tribunos militum deligit Garciam Garceſium Arazurium Aragonium, & Acartum Morium ex proceribus Catalanis virum primarium.

MCCCXXV. MCCLXXXVII. Natiuitatis Domini die feſta celebritate exacto, Rex portum M[illegible]nis Minoris Balearium tenet. Sarraceni in receptaculum caſtelli S. Agaicis truduntur.

Dux eorum Regi arcem, propugnaculaque A. D. XII. K. Febr. tradit. Rex liberum commeatum Sarracenis in Africam tranſmiſſuris condonat: ductoribus Raimundo Marquetio, & Berengario Maiollo.

A. D. IIII. Non. Febr. ex Magonis portu Rex ſoluens in Barcinonenſem ſtationem tranſmittit.

Sanctius

Sanctius Caſtellæ Rex cum Francorum Rege Philippo depactus, pacis fœdera, quæ cum Rege Petro auunculo conſtituerat, reſcindit. Iohannes eius frater, & Lupus Didaci F. Pharenſis Viſcaiæ dominus res nouas molientes, regia Sanctij Regis aula excedunt. ÆRA. MCCCXXVI. NAT. CHR. MCCLXXXVIII.

A. D. XIII. K. Apr. Barcinone Rex legatos ad Eduardum Regẽ mittit Gilabertum Cruilliam præpoſitum Soſſonenſem, Raimundum Reuſium, Petrum Martinium Artaſſonam, & Iohannem Zapatam: qui pactionibus faciendis interſint. Burdigalę cum Pontificis Maximi legatis, & Henrico Seyo Lincolienſi Comite, Carolo Ludia quæſtore, Dunelinẽſi Epiſcopo, & Iohanne Veſſeio primarijs Regis Angliæ conſiliarijs, deliberationes de republica habent. Donationem Regni Aragonij a Pont. M. Carolo Galliæ Regis filio adeo iniuſtam, & vitioſam fuiſſe docent, & commonefaciunt, vt pro irrita, infectaque habẽda eſſet: in qua cauſa omne certamen vertebatur. Cum inter eos minime conuenire poſſet, id initur conſiliũ, vti Reges Angliæ, & Aragonię ad colloquiũ, congreſſumq; deueniant.

Olorone Aquitaniæ oppido Angliæ, & Aragoniæ Reges ad colloquiũ congrediuntur. Conuenit, vti Carolus Salernitanus Princeps cuſtodia liberetur: vt eo pactorum conuentorum præcipuo ſponſore, & internuntio, publicæ totius Chriſtiani orbis paci, & quieti conſuli poſsit. Principi, vt in libertatem tradi queat, eæ leges dicuntur. Ne regni finibus egredi poſſit, quin tris filios Regi obſides tradat. Rex Anglo Petrum fratrem, Vrgellitanum, & Palliarienſem Comitem, & Cardonenſem Vicecomitem tradet ea ſponſione, vt liberis Principis regi traditis, Princeps ſtatim liberetur. L X. ex proceribus prouinciæ Galliæ a Rege Aragonio delecti ipſi obſides tradentur. Principe regni fines nondũ egreſſo, præcipuæ Galliæ prouinciæ arces, & ciuitates regio ſe imperio, obſtricta ciuium fide ſubijciant. Pollicetur Princeps, ſe libertatem conſecuto, operam daturum, vt Carolus natu maximus F. intra vertentem annum Regi obſes tradatur: aut L. M. marcharum argenti perſoluturum. Eius condicionis cauſa, ex L. M. argenti marchis, antequam Princeps cuſtodia dimittatur, XXX. M. præſentia pendet. Ad hæc Princeps recipit: ſe curaturum, vt a ſede Apoſtolica, Francorum Rege, & Carolo Regis Francorum fratre, & eorum fautoribus trium annorum indutiæ obtineantur: neue Regi, aut Iacobo Sicilię Regi fratri, & eorum ditionibus, eius temporis interuallo bellum inferatur. Si indutiarum conſtituto tempore Princeps tutam, tranquillamque pacẽ, cum Regibus fratribus, eorum arbitratu ſtabilire nequiuerit, C. M. marcharum argenti damnas eſto: & filij Principis, & prouinciales obſides Regi nexu tradẽtur. Spondet præterea ſe operam daturum, ne Eccleſia ſuas ipſius Principis partes ſuſcipiat: tueaturve: neue permittat, vt Francorum Rex, Carolusve eius frater, aut quiuis alius Aragoniæ, & Siciliæ Regibus damnum, detrimentumve inferat: moliaturve. Sin autem hæc omnia vertente anno rata, certa, atque firma minime permanſerint, Princeps in regiam cuſtodiam ſe dedat. Obſidibus tradendis tempus ſtatuitur.

Aragoniæ proceres in ſummis affectæ reipublicæ aſperitatibus diſiuncti, ac diſſidentes maximas turbas faciunt: & inter ſe prœliantur: dum Regi alij parent: alij vero rerum nouarum molitioni regnum miſere laceranti obſequi ſtudent.

Dum pacis rationes, condicioneſque vehementius apud Anglum agi-

AERA NAT. CHR. MCCCXXV. MCCLXXXVII. tantur, Gerardus Parmenſis Cardinalis, & Attrebatenſis Comes Campaniæ, & Apuliæ vicarij claſſem regio apparatu inſtructam in Siciliam trāſmitti imperant: Epiſcopo Marturanenſi, Ricardo Murrono, & Reginaldo Apello claſsis præfecto ductoribus: quod aliquot inſulæ populos clandeſtinis conſilijs ad ſe pellexerant. Arcem Auguſtæ vrbis inuadunt, occupantque.

Iacobus Siciliæ Rex cum exercitu, incredibili celeritate ſubſidio accurrens Auguſtanam arcem obſidet: & A. D. I X. K. Iul. vi expugnat.

Ea ipſa die, qua Auguſtana arx a Rege recipitur, Rogerius Lauria maximo nauali prœlio, in ipſius Neapolitanæ ciuitatis, celeberrimæ Campaniæ vrbis conſpectu cum hoſtium claſſe confligit. Dimicatum prœlio vtrimque atroci, atque in certo euentu eſt: donec ſumma Lauriæ virtute, a noſtris hoſtes cæduntur, proteruntur que. Gallicæ claſsi præfuere ſummæ nobilitatis duces Galli, Italique: Comes Brennæ, Guido Comes Monfortius, qui Viterbij Henricum Ricardi Romanorū Regis F. immanitate efferatus a ſacris pæne altaribus retractum interemerat, Raimundus Baucius Comes Auellini, Philippus Comitis Flandriæ F. Comes Iohannes Lanuilla, & Monopolitanus, Aquilanuſque Comites. XLIV. hoſtium actuariæ naues captæ: & Comites omnes manſere captiui. Rogerius tam glorioſam victoriam conſecutus, cum regni vicarijs, Aragoniæ, & Siciliæ Regum nomine in A. D. III. K. Oct. proximas, & ex ea die in A. D. III. K. Oct. ſequentes inducias paciſcitur: grauiſsima, ob id factum Iacobi Siculi Regis querella.

Id. Dec. Tarracone Rex ſecreto bonorum donationes, aſsignationeſq; quas largitus fuerat, ex quo regnare cœperat, Vrgellitano, & Palliarienſi Comitibus, Cardonenſi Vicecomiti, Petro Ferdinandio Ixetitano, Blaſco Alagoni, Petro Iordani Pennæ domino, & pluribus alijs primarijs viris reſcindit. Cæſarauguſtanam etiam ciuitatem, Valentinam, Setabitanam, & Saguntinam, & alios Valentini regni populos, qui, ne extra Aragoniæ forum vadimonium promittere cogerentur, obtinuerant, eadem beneficiorum aſsignatione multat.

Fortunius Vergua Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

MCCXXVI. MCCLXXXIIX. Rex Cæſarauguſtę Natiuitatis Domini diem feſtum concelebrat. Cum conuentus, in quam edictus erat diem, haberetur, & in curam Gallici belli, aut Caſtellani animos conuertiſſent, A. D. V. K. Ian. a Rege Aragonenſibus duo priuilegia irrogantur: quæ vnionis nomine cenſentur, nuncupā turque: quæ poſtea ab vltimo Rege Petro publico conuentu reſcindūtur: quod ijs dignitas, maieſtaſq; regia eſſet imminuta. Altero enim eorum cautum ſibi voluere, ſi Rex, eiuſve heredes irrogatas leges abrogaſſent: ius, faſque Aragonenſibus eſſet, alium ſibi Regem adſciſcere: nulla læſæ fidei nota, ignominiave. Cauerat etiam Rex ſe munita caſtella XVI primarijs vnionis fautoribus traditurum: vt tamquam præcipua pignora, ſi pactis non ſtetiſſet, retinerentur. Dum ea traduntur, Carolus Salerni, ac Peloponneſi Princeps ex Siurana arce extractus, Cæſarauguſtanis XII. viris Iuratis magiſtratibus, & Præfecto Iuſtitiæ Aragonum obſes traditur. Id ſumma conqueſtione eorum fit, qui caſtellis præfecti erant: aſſerentium, neq; fando apud Hiſpanos auditum, vt ſubditicij a Regibus obſides acciperent.

Iacobus Balearium Rex, qui & propria indignitate commotus, & Francorum

AERA. MCCCXXVI. NAT. CHR. MCCLXXXIX.

corum Regis ſuaſu adductus bellum aduerſus Regem fratris F. ſuſceperat, liberius, audaciuſque peruagatus, menſe Apr. Emporitanum agrum incurrit: & Caſtellum Cortauinionem obſidet.

A. D. III. Id. Iul. Cardinalis S. Cæciliæ Apoſtolicæ ſedis legatus, ad nouas pacis condiciones ferendas a Nicolao IV. P. M. Honorio vita functo miſſus, Lugduni Reges Franciæ, & Caſtellæ inter ſe conciliat, coniungitque. Regnum Murtienſis populi Alfonſo, & Ferdinando fratris filijs immune Rex Caſtellæ remittit: illique cauetur, pro iure ſucceſsionis regnorum Caſtellæ, & Legionis: quod Francorum Reges obtendere aſſueuerant: ad ſe pertinere contendentes hereditario iure Blancæ Reginæ D. Ludouici Regis parente: quæ Berengaria Regina ſorore maior natu fuerat. Quæ quidem facta, atque commiſſa per ſe præclara, atque ingentia: ſed quæ ſine maximo certamine a Sanctio Rege obtineri nō poſſent: Alfonſo Rege Aragoniæ cōſobrino inimico: cuius imperio Alfonſus, & Ferdinād⁹ legitimi eorū regnorū heredes, Moreliana in arce cōtinebant: quib⁹ dimiſſis, ingētes turbas ſuboriri erat neceſſe. Hinc ſtatim nouū bellū cōflatum.

Alfonſus, & Ferdinandus Alfonſi Caſtellæ Regis nepotes ex Moreliana arce liberi dimittuntur: & Septembris menſis initio, Alfonſus Iaccæ Rex Caſtellæ, & Legionenſis populi a Didaco Lupio Pharenſi Lupi Comitis F. quem Sanctius Rex Phari occidi imperauerat, & pluribus alijs Caſtellanis proceribus renūtiatur, ſalutaturq;: & regijs inſignibus decoratur.

A. D. IV. Id. Sept. Veneris die Eduardus Angliæ Rex Iaccam vrbem introijt. Poſtero die Montis regalis, & Rauennæ Archiepiſcopi, ſedis Apoſtolicæ legati de pace miſsi, eodem loco conuenientes, Regi notas Pontificis Maximi litteras efficiunt: quæ in ipſo pontificatus initio ad Regem datæ fuerant: dignæ, quæ hoc etiam in loco recenſeantur.

NICOLAVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei nobili viro Alfonſo nato „
quondam, Petri olim Regis Aragonum, ſpiritum conſilij ſanioris. Si gra- „
ues, & enormes exceſſus, atroces iniurias, & offenſas multiplices, quas quō „
dam Petrus olim Rex Aragonum pater tuus, diuina, & Apoſtolicæ ſedis „
reuerentia prorſus abiecta, in ſalutis propriæ molitus diſpendium, ſuique „
nominis, quod cautius cuſtodiri debuerat, derogationem non modicā ani- „
matus, contra Romanam Eccleſiam, matrem cunctorum fidelium, & ma- „
giſtram, illicitis auſibus perpetrare, ſibique irrogare præſumpſerat, inſulā „
occupando Siciliæ, ac partem regni Siciliæ alteram ad ius, & dominium „
eiuſdem Eccleſiæ pertinentes, quas claræ memoriæ Karolus Rex Siciliæ „
ab eadem Eccleſia tenebat in feudum, validis impugnando conatibus, & „
in diuerſis alijs eiuſdem regni partibus ſtatum Eccleſiæ memoratæ pacificum, quamplurimum perturbando, quoſque tu, & Iacobus frater, & Con „
ſtantia mater tui, iam dicto Petro ſublato de medio, eius inconſultè ſectan „
do veſtigia, commiſiſtis, prædictis fratre, ac matre inſulam detinentibus, „
partemque alteram impugnantibus ſupradictas, teque illis in his impen- „
dendo conſilium, auxilium, & fauorem, velimus innarrare per ſingula, & „
ſerioſis aperire ſermonibus, longum eſſet: ingenſque audientibus tædium „
generaret: Sed tu ex quo potiſsime iam dictam perturbas Eccleſiā, ipſius „
mentem vehementer amaricas, eamque in intimis dure pungis: quod ca- „
riſsimum in Chriſto filium noſtrum Karolum claræ memoriæ K. Regis Si „
ciliæ primogenitum, magnum vtique ipſius vaſſallum Eccleſiæ, ſuumque „

AERA NAT. CHR. MCCCXXVI. MCCLXXXIIX.

,, fideliſsimum filium,& deuotum virum,vtiq; iniuſte detentum, & quo ad
,, eum,in prœlio iuſto captum, ac regnum,iuraq; paterna debite , ac legiti-
,, me defendentem:non inuadentem tuam,vel tuorum terram,non occupã
,, tem aliqua tua,vel ipſorum iura,vel bona,nec alias tibi,vel eis iniuriam in
,, ferentem,ſed a quibuſdam,more quaſi piratico interceptum, carceralibus
,, vinculis detines alligatum:in diuinæ maieſtatis offenſam : grande tuæ fa-
,, mæ,ſalutiſve diſpendium:& graue ſcandalum totius pæne populi Chri-
,, ſtiani.Quia igitur tot,& tantos exceſſus pati æquanimiter , vrguente nos
,, conſcientia,non poſſumus,nec debemus, nobilitatem tuam præſentium
,, tenore monemus,vt præfatum primogenitum,ſublato difficultatis obſta-
,, culo,plenę reſtituas libertati:nullumq; præfato Iacobo fratri tuo, vel alij,
,, ſeu alijs quibuſcumque in inſula,& regno prædictis, Eccleſiam quomodo
,, libet impugnantibus , vel turbantibus ſupradictam , impendas per te, vel
,, alium,ſeu alios fauorem,conſilium,vel auxilium publicum , vel occultũ.
,, Et nihilominus infra ſex menſes a receptione præſentium computandos,
,, compareas peremptorie coram nobis:noſtris,& eiuſdem Eccleſiæ manda
,, tis,& beneplacitis,ſuper præmiſsis humiliter,& efficaciter pariturus. Alio
,, quin non ignorare te volumus,quod contra te ſpiritualiter, & temporali-
,, ter , prout qualitas facti ſuaſerit , & expedire viderimus, procedemus.
,, Quodq; propter præmiſſam monitionem noſtram,vel aliquam citationẽ
,, emiſſam, ſeu etiam emittendam , vt certo tempore coram nobis compa-
,, reas,ſuper præmiſsis noſtris,& Eccleſiæ beneplacitis pariturus , ſiue infra
,, ipſum tempus curaueris,ſeu renueris,aut diſtuleris comparere, non inten
,, dimus contra te,tuoſq; fautores,ſeu adiutores proceſſus ſpirituales, vel tẽ
,, porales omittere,vel differre, aut omitti facere vel differri , qui per nos,
,, vel per alios occurrerint,ſeu apparuerint faciendi. Dat. Romæ apud S.
,, Petrum Id. Martij:Pontificatus noſtri Anno primo.

Aragoniæ,& Angliæ Reges Campumfrancum ad vicum congrediuntur.Is locus,tamquam medius,ad ipſa Pyrenæi culmina , vtriuſque colloquio deligitur:atque eo Salerni Princeps deuehitur : vt conſilia erigendæ ex præſentibus ærumnis chriſtianæ reipublicæ Olorone agitata,explicẽtur. Is tractandis,de ſe liberando condicionibus,intereſt:quæ coram Regibus,eodem in vico , iureiurando A.D.IV.K.Nou. ab eo firmantur ſanciunturque. Ludouico,ac Roberto liberis pacis,& fidei obſidibus traditis:& XXXVI. proceribus , & XL. ciuibus Anglicæ gentis in cuſtodias adductis,qui ab Aragoniæ Rege obſides imperati fuerant,Princeps liber dimittitur. XXIII. M. marcharum argenti,præſenti pecunia Regi penduntur:& de VII. M. Princeps obſidibus cauet. Decernitur,vt Raimundus Berengarius Principis F. obſes etiã dedatur. Ad hæc Rex ſibi per Eduardum Regem cauet,vt Carolus Principis F. natu maximus intra X. menſes obſes tradatur:alioquin pater C XX. M. marcharum damnas eſto. Indutijs vero trium annorum pactis,& ab Eccleſia,Rege Francorum , & Carolo eius fratre,atque eorum fautoribus minime firmatis,atque conſtitutis,neq; Principe in Regis cuſtodiam reuerſo,obſides nexu Regi tradentur : Prouincia Galliæ ditioni,atque imperio Regis addicetur:cedetque : & L. M. marcharum multa irrogatur. His condicionibus Rex ſe,& priuatam,& publicam pacem perpetuo redimere poſſe arbitratur : quam Princeps ſe præſtiturum intra trium annorum indutias pollicitus fuerat.

ABRA NAT. CHR.
MCCCXXVI. MCCLXXXIIX.

A. D. VII. Id. Dec. Darocæ pacta inter Regem, & Alfonſum, qui ſe Caſtellæ Regem nominat, conuenta aduerſus Sanctium Regem confirmanẽ: Gaſtone Benearnenſi, & Didaco Lupio Phatẽſi, Lupi Comitis filio, & Didaco Lupio eius patruo præſentibus: qui Alfonſi partes tuentur.

Dec. Id. exactis Turolio Rex Petrum Aiuarium in Caſtellam legat. Is Pallantiæ coram Sanctio Rege fidem Regis liberat: atque vinculo amicitiæ ſolutum obteſtatur: & tamquam hoſti bellum intra xxx. dies in laturum denuntiat: prouocatque.

MCCCXXVII. MCCLXXXIX.

Ludouicus, & Robertus Caroli Regis filij, regali enim nomine e cuſtodia dimiſſus vti cœpit, obſides Regi traditi, in Siuranam arcem, quo pater in cuſtodiam abditus fuerat, includuntur. Ex viginti obſidibus, ex Maſſilienſi nobilitate delectis, qui Barcinone traditi fuerant, ij qui quintum decimum annum non attigerant, cuſtodiæ cauſa ciuibus Barcinonenſibus diſtributi: reliqui vero in nouam arcem miſſi. Sexaginta ex Gallia prouincia in Ilerdenſes, & Momblanquenſes cuſtodias incluſi continentur.

Valentia Rex Cæſarauguſtam contendit: quod a factioſis proceribus multa turbarentur. Vnionis enim factio conſiliarios Regi deligit, atq; imponit. Conſilio, & domeſticis officijs, ac muneribus eos præficiunt, qui in ſumma audacia, & magna apud populum gratia, atq; confidentia pollent: Regijs amicis conquerentibus, & in eo maieſtatẽ regiam minui prædicantibus, obteſtantibuſq; tãtam mali labem numquã in republica fuiſſe: neq; ad plures pertinuiſſe. Conſiliarij vero hi ſelecti fuere. Petrus Aierbius, & Petrus Ferdinandius Ixeritanus Regis patrui, Bernardus Guilielmus Entẽza, Petrus Cornelius, Simon Vrrea, Petrus Iordanis Penna Arenoſius, Amor Dionyſius, Simon Cornelius, Iohannes Vidaurius Iacobi Exericæ nomine, Petrus Simenius Irãcius Iacobi Perezij Regis fratris loco. Ex domeſticorum nobilitate deliguntur Guilielmus Alcalanus qui Quinti dominabatur, Egidius Vidaurius, & Simon Pereſius Pina. Gubernationi regni, & Ripacurciẽſis ditionis, domeſticiſq; Regiæ aulæ functionibus ſuos etiã deligunt cõſiliarios, atque adminiſtros Michaëlem Simenũ Vrream ex proceribus pro Cancellario, Martinum Pereſium Oſcenſem iudicem cauſarum domeſticarũ, Innicum Lopeſium Iaccetanũ quæſtorẽ, & Ioannem Ficariam cubiculo, & Arnaldũ Aimericũ rationibus præficiunt: & reliquis muneribus, functionibuſque ſuos delegant adminiſtros. Alterna pręterea conſilia conſtituũt: vt gubernationis munia ad alios transferanẽ: omnibuſq; cõmunicenẽ. Turiaſo, Soſiũ, Thermę, & arx Bãiana nouis prę ſidijs, operibus, munitiõibuſq; aduerſus Nauarros ſepiũtur: atq; firmanẽ.

A. D. VI. K. Iul. Calataiubij Alfonſus, qui Caſtellæ ius, ac nomẽ vſurpat, Murtienſis populi regnum Regi condonat. Carthaginienſis, & Murtienſis ciuitas ei regno contribuitur. Secreto ea res interuentu Petri Martinij Artaſſonę, & Ferdinandi Pereſij Pinæ tranſigitur: cum Alfonſus ſua fœdera aduerſus patruum cum Alamirio Mahomate Abennazario Granatenſi Rege feciſſet. ¶ Cum Rex nouo ſe Caſtellano bello onerauiſſet, & ingentes copias ea expeditione cõparaſſet, quæ ſe Caſtellanis Alfonſi copijs adiuñxerãt, Montacuti oppidi finibus magno exercitu Caſtellę regni præſidia adoriuntur. Moronũ vi expugnat: & Martinus Pereſius Portucarrerius, qui propugnationi præfuerat, ſagitta ictus occũbit. Sanctius cauens, ne prœlium ineat, Turiaſonenſes fines incurrit.

ANNA NAT. CHR. MCCCXXVII. MCCLXXXIX. Didacus Lupius Pharenſis Lupi Comitis frater Conchenſibus, Optenſibuſque finibus Sanctio Regi bellum infert. Turolenſibus adiunctis Rudericum Paium Sotomaiorem, ad Pagiaronem vicum prœlio ſuperat. Vexilla hoſtilia Turolij, tamquam tropæa ſtatuta, eius victoriæ inſignia fuere: donec a Petro Rege, qui Turolium cepit, & diripuit, ſublata ſunt.

Gilabertus Cruillias, & Bernardus Guilielmus Pinelius, qui ad Francorum Regem legati eius rei cauſa fuerant, vti de pacis condicionibus deliberent, ab Aimerico Narbonenſi regulo indigne habiti, acceptiq; , & per fidem circumuenti, cum hoſtium quoque iura, & fas gentium, & ſacra legationis violarentur, in aſperam, duramque cuſtodiam truduntur.

Gallorum, Nauarrorumque exercitus incurſiones in extrema finium Aragoniæ factæ. Saluaterram oppidum oppugnant. Submiſsis a Rege auxilijs Simon Vrrea, & Petrus Cornelius vi oppido potiti hoſtes fundunt: fugantque: Caſtellum vero penes hoſtes conſiſtit.

A. D. IV. K. Iun. Pontifex reſciſis, irritiſque pactionibus, quæ cum Rege initæ, & conſtitutæ fuerant, Carolum Salernitanum Principem regijs inſignibus decorat: & cognomen regni Siciliæ, Ducatuum Apuliæ, & Calabriæ, Campanique Principatus attribuit.

Iacobus Siciliæ Rex Bruttios, & Campaniam terra, marique diuexat. Caietam circumſidet. Carolus ſubſidio aduentat. Cum caſtra caſtris collata eſſent, præclara concertationum facinora a Regibus conſciſcuntur. Legati demum Apoſtolici interuentu inducias paciſcuntur. Tertio die, A. D. III. K. Sept. Siculus nauim conſcendens, Bruttiorum oram prætervectus, turbulenta, vehementique tempeſtate iactatus, A. D. VII. Id. Sept. ex alto in Meſſanæ portum tranſuehitur.

Conuentus Aragonenſium, Valentinorum, & Catalanorum Montionem indicuntur.

Iohannes Zapata Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Hugo Maraplana Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

Guilielmus Galcerandus Catanzari Comes a Rege Siciliæ ad Sanctiũ Regem legatus tractandis fœderum pactionibus interuenit. Vt Iſabella Alfonſi, & Blancæ Molinæ dominæ filia Siciliæ Regi nubat, deliberant: cuius proauus Rex Alfonſus fuerat.

Ptolemaide a Sultano obſeſſa, VII. actuarijs nauibus Iacobus Rex obſeſsis auxiliares copias præmittit.

Rogerius Lauria Ptolemætam Africæ prouinciæ vrbem vi expugnat, diripitque: & Marganum, qui eo ſe coniecerat, recuperat.

Carolus Rex inter Panizaſium Pyrenæi collem, & Iuncariam, armatorum manu ſeptus, ſimulat ſe in poteſtatem, atque cuſtodiam Regis deditum: quod Eccleſiæ, & Francorum Regis concordiã, ac pacem, quam præſtaturus erat, tribuere nõ poſſet, condicione, qua ſe obſtrinxerat. Ea ſimulatione palam ludificari, calũniariq; viſus, Perpinianũ ſtatim reuertitur.

Bellum in Catalonia inter Moncadas, & Entencias acre, & magnum geritur.

Iam in exitu annus erat, cum Francorum, & Balearium Reges bellum aduerſus Aragonium facere, atque inſtruere adoriuntur.

MCCCXXIIX. MCCXC. Februario menſe Rex Ilerdæ ad ſummum Pont. legat Galcerandũ Miralliũ, Bernardũ Fonollariũ, Guilielmũ Aimericũ, & Guilielmũ Iafferiũ

de pace

AERA. NAT. CHR.

MCCCXXIIX. MCCXC.

de pace oratores:& de ſummis rebus mandata illis a Rege dantur. Iacobus præterea Rex Iohannem Prochytam Romam legatũ præmittit: qui ſuo nomine ſummũ Pontificem obteſtetur, vt ſe Eccleſiæ conciliet: & interdicta tollantur. Pontifex legatos Sicilienſibus rebus Benedictũ Columnam S. Nicolai, & Gerardum Parmenſem S. Sabinæ Cardinales præficit. Carolus Rex denuo inter Panizaſium collem, & Iuncariam cũ Rege ad colloquiũ congreditur. Indutias ſuo; & Gallorum Regis nomine in K. Nou. quarum initium futurum erat, A. D. IX. K. Mai, paciſcitur.

Iohannes Nunnius Larenſis ad Cincilium Stephanum Ferdinandium Caſtrenſem, copiarum Regis Caſtellæ ductorem in primis ſtrenuum, atque primarium prœlio deuincit. A. D. XI. K. Sept. Valentiam contendit: & iuriſiurandi ſacramento ſuo, filiorumq; nomine, ſuam obſtringit fidem: polliceturq; ſe Regi pariturũ, militaturumque: neque indutias cum hoſte Sanctio, niſi Rege conſcio, depacturum. Rex eadem ſe pactione obſtringit: interuetu Lupi Ferrencij Lunæ, Raimundi Angleſolæ, Gonzalui Ruderici Stunicæ, Acarti Murij, Petri Martinij Artaſſonæ, Alamani Gudalis, & Iohannis Zapatæ Præfecti Iuſtitiæ Aragonum: qui Larenſem Regi conciliauerant: niſi ſumma hominis inconſtantia, & mentis mutabilitate, irrita cum leuitate, tum etiam periurio manſiſſent.

Copiæ militares, cum Caſtellanum bellum lentius duceretur, & Regis ſtipendia mererent, Molinę finibus, Segontiæ, Atientiæque loca, agroſq; decurſionibus depopulantur, & Valeranicã vſque incurſant. Cum hiems appeteret, haud ſecus, quam dignum erat, omnes infenſi, bellum propalam minantes, ad ſuos reuertuntur. Noſtri copias incolumes, præſidijs Caſtellis, in confinijs impoſitis, deducunt: adeoque valida præſidia diſpoſita erant, vt inde hoſtes leui opera auerterentur.

Totius Catalani conuentus conſenſu XL viri deliguntur, qui de pacis condicionibus deliberent: & maximis conſultationibus diſputent.

MCCCXXIX. MCCXCI.

Februario ineunte Hugo Mataplana Cæſarauguſtanus Epiſcopus, Raimundus Angleſola, Berengarius Puchuertius cancellarius, Eccleſiæque Solſonenſi prępoſitus, Guilielmus Lunfortius; & Bernardus Guilielmus Pinelius iuris, & publici, & priuati peritiſſimus, Regis legati Taraſcone cum Apoſtolicis, & Francorum Regis legatis pactiones, ac pacis fœdera ijs condicionibus icunt, conficiuntq;. Martini P. M. donatio Carolo Francorum Regis fratri aſſignata reſcinditur: ea lege, vt Rex, poſteriq; Aragoniæ Reges, quot annis vncias auri XXX. Eccleſiæ pendant. Balearicum regnum regio Aragoniæ Regum iuri addicitur. Proceres Aragonij, Catalanique ex Sicilia exigantur, amandenturq;. Feſto natiuitatis Domini proximo Rex ſe Romæ ſiſtat: exercitum aduerſus Eccleſiæ hoſtes conducat: Siciliam adeat: parenti, fratrique perſuadeat, vti regnum Siculum occupare deſiſtant: alioqui bellum illis indicat: inferatque. Non ea tamen pax noſtris, ſed turpis, infamiſque pactio viſa: quod Rex matris Innocentiſſimæ, ſanctiſſimæque feminæ non eandem cauſam putauerit, parentive rationem duxerit: & a pacis condicionibus ſemouerit. Fratris etiam germani quodammodo proditor, atque deſertor habitus. Cæſarauguſtanus, & Solſonenſis Romã proficiſcuntur: vti more, regio nomine, in Pont. Max. verba iuſiurãdũ ſanciatur. Guilielmus Caſteluinius, & Bernardus Segalaris ad Sanctiũ Caſtellæ Regem leguntur ad indutiarum iura, quæ Taraſcone depactæ

AERA NAT. CHR. MCCCXXIX. MCCXCI. depactæ fuerant, ſancienda: quæ a Sanctio Rege refutantur: quamuis Irene Laſcaris Theodori Laſcaris Imperatoris F. de ea re inſtanti tempore Sanctium Regem commonefeciſſet.

Fide publica, vt ad colloquia, congreſſum quæ Rex, & Carolus perueniat, decernitur: & Priori S. Egidij ſuam fidem Regis nomine obſtringunt iuriſiurandi religione, Raimundus Rogerius Comes Palliarienſis, Berengarius Puchuertius, Iazbertus Vicecomes Caſtelli noui, Gaufredus Roccabertinus, Raimundus, & Galcerandus Angleſolæ, Petrus Queraltius, Arnaldus Corſauius, Berengarius Cardona, Galcerandus Cartella, Lupus Gurrea, Ioannes Zapata Præfectus Iuſtitiæ Aragonum, Guilielmus Durfortius, Berengarius Caprera, Galcerandus Mirallius, & Arnaldus Caprera. Adhæc Raimundus Collius Tarraconenſis Archiepiſcopus, Cæſarauguſtanus Epiſcopus, Berengarius Puchuertius Præpoſitus Solſonenſis, & alij Antiſtites de dolo malo, & fraude Regi Carolo cauent.

A. D. VII. Id. Apr. Rex, Caroluſque cum duodenis proceribus, gladijs tantum ſuccinctis, ad collem Iuncariæ, quem Podium ſpeculæ vocitabant, qui inter Panizaſiũ, ac Pertuſum collẽ eſt interiectus, ad colloquiũ deueniunt. Certas, ratas, fixaſq; pacis condiciones habent: approbantq;.

Ea tempeſtate Carolus Clementiam F. Carolo Francorũ Regis fratri collocat: & Comitatum ditionis Valeſiæ condonat: vti de ſuo iure, quo Aragoniæ regnum appetierat, decedat.

Regis, & Leonoræ Eduardi Regis F. nuptiæ plenæ dignitatis, & concordiæ conſtituuntur. Ineunte Maio Berengarius Beluiſius ſanctioris ærarij Auſetani præfectus, Iohannes Zapata Præfectus Iuſtitiæ Aragonum, & Guilielmus Durfortius legantur ab Rege ob eam cauſam, vti doti dictam pecuniam redigant.

A. D. XIII. K. Iun. Raimundus Folchius Cardonenſis, cum ſplendidiſſimo, ornatiſſimoque nobilium virorum comitatu proficiſcitur: vti nouam nuptam ex Aquitaniæ finibus, ad Regem virum deducat. Cum ampliſſimi, apparatiſſimique ludi maxima celebritate a noſtris pararentur, repentinum, inopinatumque malum, non modo regnum gaudijs exultans, ſed publicam orbis pacem obturbat. Rex funeſta peſte correptus, tertio die, in ætatis flore, animi excelſi, atque inuicti magnitudine, & robore præſtans, vniuerſo regno eripitur. Decedit Barcinone A. D. XIV. K. Iul. cum ſeptimum, & viceſimum annum ageret. In cœnobio Barcinonenſi fratrum Minorum ſepelitur.

Petrus Regis frater, qui Darocenſibus finibus belli gerendi curam ſuſceperat, fraternæ mortis conſcius proceres regni Cæſarauguſtæ cogit: vt videant, ne quid detrimenti reſpublica capiat. Conuenere Iul. K. Simon Vrrea, Bernardus Guilielmus Entenza, Petrus Cornelius, Philippus Ferdinandius Caſtrenſis, Atho Focius, Iohannes Simenius Vrrea, Sanctius Antilionius, Artallus, & Blaſcus Alagones fratres germani, Lupus Ferrencius, Petrus Martinius, & Rudericus Simenius Lunæ, Gombaldus Entenza, Simon Cornelius Petri Cornelij F. Petrus Iordanis Penna, qui Arenoſij, & Rodenis dominabatur, & Petrus Seſeſius. Quod repentino pax erepta eſſet, rem bellicam adminiſtrant.

IACOBVS II. REX XVII. ARAGONVM.

Iacobus Siciliæ Rex, cum graues de fratris morte nuntij veniſſent, gubernaculis

bernaculis regni, ſummæque rerum Sicularum Fredericũ fratrem admo- ABRA, NAT, CHR.
uet: præficitque. A. D. X. K. Aug. Drepanitano portu ſoluit. In Maio- MCCCXXIX. MCCXCI.
rem Balearium inuectus, & in Tarraconenſe litus nauigans, Barcinonem M.XXX
A. D. XVII. K. Sept. applicat. Inde Cæſaraugustam, ad conuentus ini-
tio regni agendos contendens, A. D. XV. K. Octob. vrbem introit. A.
D. IIX. K. eaſdem in Saluatoris æde, conuentu aſsidente, Rex iureiurã-
do ſancit: vt rata, ac firma ſint, quæ institutis maiorum, legibus, ac foris
ſuperiores Reges ſciuerant, constituerantque. Regni diadema more ſu-
ſcipit: iiſdem cærimonijs, quibus pater, ac frater coronati fuerant. Conte-
ſtatur itidem ſe regni iura, non fraternæ hereditatis cretione, aut adſciti-
cio iure, ſed paternæ, auitæque ſucceſsionis, propinquitatiſque vinculis
adeptum: quod natu maior eſſet: vt ius ſuum in Siciliæ regno retineret:
quod ad Fredericum fratrem Rex Alfonſus teſtamento transferri decre-
uerat. Inde fratres inter ſe grauiſsime diſſentiunt.

A. D. III. K. Dec. Montacuti Rex cum Sanctio Rege cõgreditur: ſumma
que inter eos conſenſio, & amicitia coniugatur: nuptijs inter Regem,
ac Iſabellam Sanctij F. pactis.

Kal. Dec. denuo Soriæ Reges, vt res communi conſilio collocentur, at-
que conſtituantur, ad colloquium deueniunt. Inde Calataiubium conten-
dunt. Eo in oppido fœderum pactiones, quas matrimonij ſponſalibus ice-
rant, confirmantur. Rex Iſabellam ſponſam in domum regiam ducit an-
nos IX natam. Arcibus tamquam obſidibus traditis, & pacis fœdera, & pa-
ctæ nuptiæ ſanciuntur: & regnorum proceres, vt ratæ, firmæque ſint, iu-
ſtis ſacramentis aſtringuntur. Cum proceres Aragonij infecti partibus
eſſent, & armis decernerent, Sanctius Rex pacis, & concordiæ, compoſi-
tioniſque auctor eſſe non deſiſtit: Rogerius tamen Lauria, & Bernardus
Sarria rerum omnium præstantia excellentes æmulatione penitus infi-
ta, perpetua contentione inter ſe diſsident.

Iniqua hæc omnibus pactio viſa: & nouæ coniũctionis neceſsitas Regi
iuueni minime callido impoſita: quod in ditionẽ, ac poteſtate Eccleſiæ,
turbatis morte fratris fœderibus, quibus etiam expulſus, atq; excluſus fue-
rat, non permaneret: præſertim, quod cum maior vis belli in Siciliam pro
pendeat, nullum Rex ſibi ex Castellæ regno auxilium, tranſmiſsiuumve
ſubſidium adiungat. Inde pax ea multis ſuſpecta eſt: atque inuiſa.

Ea tempeſtate fœdus inter Regẽ, & Genuenſes Guilielmi Durfortij, &
Bernardi Fonollarij regiorũ legatorũ interuentu ſancitur: cum eius reipu
blicæ gubernator eſſet Guilielmus Brunus Aſtenſis: & externus copiarũ
ductor Alafranquinus Suargius Bergomas: & primarij eius ciuitatis opti-
mates Obertus Spinula, Obertus, & Conradus Oriæ. Maiorum enim gen
tium eius ciuitatis familiæ Fliſcorum ſcilicet, Spinularum, Nigrorum,
Oriarũ, Grimaldorum, atque Voltarum ſummis Imperatoris Frederici,
& Conradi, & Manfredi filiorum beneficijs affectæ fuerant.

Blaſcus Alagon vir genere, factiſque clariſsimus, & conſilio, & manu
promptus in Bruttijs ſtrenue rem gerit. Cum Montaltum obſidione libe
raſſet, Guidonẽ Primeranũ Caroli Regis copiarũ ductorẽ prœlio deuin-
cit. Alagon Siculis in expeditionibus omniũ conſiliorũ, non particeps ſo
lum, ſed etiã princeps fuit: atque interim, dum fraternæ ſeditiones con-
flantur, atque inteſtina bella, quæ ad internecionem geſta ſunt, exarſere,
vnus

AERA NAT. CHR.

vnus dignus habitus eſt, qui tot proceribus Siculis, & Catalanis, atq; Aragonijs præeſſet: cum omnia in eo duce repoſita eſſe viderentur.

MCCCXXX. MCCXCII. Iunio menſe Rogerius Lauria, in quo ſumma rei bellicæ terra, marique tum vertebatur, iam eximius honoribus, ſimul atque virtutibus, tot victorijs partis, cuius ductu acciſæ res hoſtium erant, ad Crotonem, vetuſtam Bruttiorum vrbem, Guilielmum Eſtendardum Caroli Regis copiarū præfectum, ac ducem, magna virtutis laude ſuperat.

Sanctius Rex magno comparato exercitu Tarifam nobile oppidum, in ipſis Gaditani freti faucibus ſitum, Carteiam quidam priſcis ſæculis nobilem fuiſſe autumant, terra, marique adoritur. Aragonia claſsis Berengario Montolinio ductore regiæ claſsi adiungitur: & Septembri menſe Tarifani vi expugnantur.

Artallus Alagon, Petrus Cornelius, & Simon Vrrea a Rege diſsidentes, quod ſolum verterent, vt alij Regi ſe applicarent, Rex inſtituto more maiorum, ac lege, eorum coniugum, liberorum, bonorum, ſubditiciorum, oppidorumque, atque arcium patrocinium, & propugnationem ſuſcipit: ipſique recipiunt ſe ea, Regi præſtaturos, quæ ea cōdicione cōſtituta, lex cauiſſet. Philippus Salaſſus Salaſſorum Marchionis F. Regis patruelis frater, qui ſe ei deſtinarat, atque omni obſequio addixerat, a Rege ditione oppidorum, atque arcium Iuſſei, Laſquaris, Laguaris, Luzaſij, Stopiniani, & Viatampi donatur.

Fredericus Ralco, Rogerius Ieremias, Pandolfus Falcon Mamertinus, Hugo Talacus, Iohannes Calatagironus, & Thomas Grilus Panhormitanus a Siculis de re publica ad Regem legantur: vt eum à Gallico fœdere, & amicitiæ pactione auertant.

Artallus Alagon Regis affinis Darocenſibus, Turolenſibus, Morrellianis, & Oſcenſibus finibus bellum infert. Rex Arcainum eum includit, obſidetque. Interuentu demum Sanctij Caſtellæ Regis, & Berengarij Cardonæ Templariorum in Aragonia, & Catalonia Magiſtri, Petri Garcezij Nuezij, Petri Simenij Monebæ, Iohannis Zapatæ Præfecti Iuſtitiæ Aragonum, & Petri Sanctij Prætoris Calataiubienſis Rex noxas omnes remittit. Artallus Arcaini, Olietis, & Aris iure, ac ditione cedit: & Rex Pinam, & Alcubierem illi condonat. Petrum præterea Cornelium, & Simonem Cornelium eius F. Rex ad ſe allicit: & Alfaiarinum, & Alfamenem oppida, permutatione ditionum, quæ in Pyrenæi conuallibus, proauorum hereditatibus obtinuerant, attribuit.

Tarinorum, & Tarbarum, & Bernardinorum factiones Cæſarauguſtanorum ciuium tumultuantes, & ruentes omnia perturbant: & de magiſtratibus mandandis inter ſe dimicant: mœnia, & propugnacula vrbis obſtruunt.

MCCCXXXI. MCCXCIII. A.D. XIIII. K. Sept. Rex cum ſocero Rege Logronij congreditur. Nonnullis Rex Sanctius in ſuſpicionem venit, minas genero iactaſſe ac fuiſſe demoratum: dum auxiliarum copiarum ſubſidio cedat: quod pactionum initarum ratione ſibi ſocer, aduerſus Francorum Regem obtulerat.

Nouembri menſe Rex, & Carolus inter Panizaſium collem, & Iuncariam, cum denis proceribus, ac duodenis conſiliarijs ad colloquium deueniunt. Nouas indutias paciſcuntur: ſummaque conſenſione, ac ſpe recedunt, ſe ad pacis condiciones deſcenſuros.

Simon

Simon Pereſius Salanoua Præfectus iuſtitiæ Aragonum A. D. IV. AERA. NAT. CHR.
Non. Mart. Barcinone in Iohannis Zapatæ locum ſufficitur. MCCCXXXII. MCCXCIV.

A. D. XV. K. Aug. Rex Raimundum Villanouam primarium ex intimis virum ad Reginam parentem in Siciliam legatum mittit. Eius legationis eam cauſam fuiſſe comperio: vti Reginæ, Frederico fratri, Siculiſq; proceribus perſuadeat, ad pacis condiciones animos intendant. Maxime enim publicæ quieti intereſſe videt, cum Eccleſia ſancta Dei, & potentiſsimis principibus, per ingens beneficium, perpetuam firmare pacem: amicitiamque.

A. D. XII. K. Dec. Raoulus Claramontius Comes, & Franciæ Conneſtabulus, & Petrus Flota Regis Francorum legati Regem Barcinone conueniunt.

Cum Nicolao P. M. defuncto, biennium ſedes Apoſtolica ſummo paſtore careret, & Non. Iul. Peruſij Cæleſtinus V. inſigni ſanctitate venerandus, extra ampliſsimi ſacerdotij collegium, ad ſummum Pontificatum euectus eſſet, primoquoque tempore Raimundum Pontium Valentinũ Epiſcopum, & Bonifacium Calamandranam legatos ad Aragonum Regem de ea re præmittit: vt vna cum legatis Regis Francorum de pacis condicionibus deliberent. Nuptias inter Aragonium Regem, & Iſabellam Sanctij Regis F. pactas Cæleſtinus irritas facit: eaſque reſcindit.

A. D. II. Id. Dec. Neapoli Cæleſtinus põtificatu maximo ſe abdicat. In eius locum A. D. IX. K. Ian. Bonifacius IIX. ſufficitur.

Februarij menſis initio Lutetiæ Pariſiorum Philippus Rex ſuo, & Ca- MCCXXXIII. MCCXCVI.
roli Alanzonij, Valeſij, & Andium Comitis fratris nomine Aurelianenſem Epiſcopum, & Abbatem S. Germani Pratenſis legatos de cõmuni pace Neapolim mittit. A Rege Gilabertus Cruillias, Guilielmus Lũfortius, Petrus Coſta, & Guilielmus Galbanus, qui iuris ciuilis intelligentia, atq; omni prudentiæ genere præſtabat, legantur.

A. D. VII. K. Mai Sanctius Rex Toleti moritur.

Bellum per tot annos, tot diſcriminibus, & tantis laboribus geſtum, nõ ante cepit finem. Bonifacius Pont. Max. & Carolus Rex Anagniæ conuenientes, legatorum Regis Aragonij interuentu, res inter diſsidentes principes, in priſtinam concordiam redigunt. Iacobi Regis nuptiæ cum Iſabella Sanctij Regis F. pactæ reſcinduntur: atque irritæ fiunt. Secreto paciſcuntur: vti Rex de iure regni Siciliæ decedat: & Sardinia, & Corſica inſulæ Aragonum regno contribuantur: quas Ponr. Max. Eccleſiæ nomine condonaturus erat. Balearico Regi, qui Gallico bello, Maiore Balearium inſula exactus fuerat, de regni Balearici iure, eo fœdere ſeorſim cauetur.

Inter Francum, & Aragonium Reges amicitiæ fœdus ſecreto icitur: cõparantq;, ne proceres alterius regni, ſuis maneant, militent ve ditionibus. Pollicetur Rex ſe XL. actuariarum nauium claſſe, Franco auxilium Anglico bello laturum: quæ XL. M. librarum Turonenſium a Franco in quatuor menſes perſoluendarũ, ſtipendia mereant. Sin vero claſsis duos alios menſes attineatur, XXX. M. perſoluantur. Singulis nauibus deni nautæ, totidemq;, qui ad proram munus obeant: & centeni, atque octogeni milites aſsignantur: compenſato numero, pro ratione maiorum, minorumve nauiũ. Ea lex dicitur: vt arces, oppidaque Anglico bello expugnata Frãco cedant: prædæ vero, atque manubiæ a Regibus partirentur. Præfectus ho

AERA NAT. CHR.
MCCCXXXIII. MCCXCV.

ſtilis claſsis ab Aragonio captus, Rege Franco abſente, vt Aragonio dediti-
cius ſit, conſtituunt. Sed inteſtina, & domeſtica bella regiam claſſem ab
Anglico bello auertere.

Fredericus Regis frater, regni Siciliæ vicarius Pontificis Max. arceſsitu
in Italiam nauigat. Ad Velitras Iohanne Prochyta, & Rogerio Lauria præ
ſtantiſsimis viris comitibus ſummum Pontificem inuiſit. Pollicetur Ponti
fex Catharinam Philippi Conſtantinopolitani Imperatoris filiam, & Bal
duini Imperatoris neptem, ad quam eius regni iura deuoluta erant, Frede-
rico cõiugio collocaturum. In ſumptus bellicos C. M. vnciarum auri, quat
tuor proximis annis ſuppeditaturos, ſi Conſtantinopolitanam expeditio
nem capeſſat, Pontifex, & Carolus Rex ſpondent.

A. D. IX. K. Iul. Reges pacis condiciones vltro, citroque acci-
piunt.

Inter eas pacis leges conuenit, vti Rex Blancam Caroli filiam vxorem
ducat. Blancam Rex pater, & S. Clementis Cardinalis Apoſtolicus lega-
tus Perpinianum vſque comitantur: & tranſcenſo Pyrenæo Peraladam
perducitur.

Siculi ad Regem legauerant Gualterium Fiſaulam, Petrum Philoſo-
phum Panhormitanum, Sanctorem Biſalam, Cataldum Ruſſum, & Gual
terium Boniſacium Mamertinum: contenderantque vt Rex iureiurando
aſtringeretur publicis in conuentibus, numquam Siciliæ Regnum, aut in
ſulas Siciliæ adiacentes ab Aragoniæ ditione ſeparaturum: atque eadem ſa
cramenti religione Petrus Regis frater, & quinquaginta primarij ex pro-
ceribus Aragonijs, Catalanis, & Valẽtinis obſtringerentur, ſe daturos ope-
ram, ne ob eam cauſam a Rege Siculis bellum inferatur. Mandata præterea
habent, vt ex filijs Caroli Regis, qui obſides erant, aliquis illis a Rege trade
retur: & media obſidum pars, qui in Catalonia priuatis, & publicis cuſto-
dijs aſſeruabantur: in Siciliam tranſmitterentur: neque finibus regni Sici
liæ excedant: quoad pax Siculorum arbitratu conficeretur.

A. D. IV. K. Nou. in Villabeltrano vico Rex legatis Siculis renũtiat,
ſe de iure regni Siciliæ deceſsiſſe: iuraque ſuprema Eccleſiæ agnouiſſe.
Haud potuere legati grauioribus verbis vulnerari, ſi hoſtibus inſulam de-
dere iuberentur: & Cataldo Ruſſo perorante, legati Siculi pacis condicio-
nes lamentabili querimonia deteſtantur.

Die ſequẽti Dominico, ſacra, ſollẽneſq; cærimoniæ, quibus vniuerſo re
gno, per tot annos interdictum fuerat, noxis abſolutis, repetuntur: ſtataq;
religione conficiuntur: vt non ſolum in priſtinum ſtatum recidiſſe, ſed om
nium temporum dignitatem, & gratiam anteceſsiſſe res ſacræ viderentur.
Ea ſæculi pietas, is cultus rerum diuinarum erat.

Rex Carolus Ficarias accedit: eoque oppidulo filiam Regi tradit.

A. D. II. K. Nou. qua die Carolus Regi filiam tradit, Ludouicus, Ro-
bertus, & Raimundus Berengarius Caroli Regis liberi obſides liberantur:
& Regina Blanca a patre Villabeltranum vſque deducitur. Poſtridie cele
bri omnium ſanctorum feſto die, eo loco regiæ nuptiæ concelebrantur.

Dum Carolus Rex Pertuſio Pyrenæi ſaltu regreditur, Ludouicus, Ro-
bertus, & Raimundus Berengarius eius filij, quos obſides Alfonſus Rex
imperauerat, quæ Francorum Rex, fraterque eius Carolus promiſerant,
laudant, cõprobantq;: quibus iura Aragonẽſis, & Valentini regni, & Cata

loniæ

Ioniæ ditionis Regi, poſteriſque Regibus libera, atq; immunia remanent. AERA. NAT. CHR. MCCCXXXIII. MCCXCV.
Barcinone ſumma cunctorum lætitia, atque alacritate ludi, feſtique nuptiarum dies concelebrantur. Petrus Regis frater germanus Guilielmam Moncadam Gaſtonis Benehamenſis F. vxorem ducit.

Pontifex Epiſcopum Vrgellitanum, & Bonifacium Calamandranam ordinis S. Iohannis Hieroſolymitani in tranſmarinis ditionibus Magiſtrũ in Siciliam legat: qui eum Regis legatis Siculos a deſperato, & præcipiti conſilio dehortentur: vt pacis conſtitutis condicionibus obtemperẽt. Sed qod magnopere deſiderabat reſpublica Sicilienſis maturant: & A. D. III. Id. Dec. Panhormi conuentibus publice coactis, proceres regni, & ciuitatum, municipiorumque procuratores Fredericum Regis fratrem dominum ſibi adſciſcunt: ſummæque rerum, vti eos tueatur, regatque præficiunt. Ex eo in publicas decretorum, ſanctionumque tabulas, libellos, ac litteras refertur, dominante Frederico præpotentis Regis Aragonum, ac Siciliæ filio, & rerum potiente ea acta, geſtaque fuiſſe. Ea regni deferendi initia fiunt.

Feſtum natiuitatis Domini diem, anniq; noui K. Ian. Rex Cæſarauguſtæ celebrat. Blanca Regina more coronam, regiæque dignitatis inſignia ſuſcipit. MCCCXXXIV. MCCXCVI.

Raimundus Ribellias ordinis Hoſpitalis D. Iohannis in Hiſpania præfectus, & Berengarius Cardona Templariorum militiæ in Aragonia Magiſter Darocain Carpetaniam Iſabellam deferunt: Sãctij Regis F. quæ regi nuptui tradita fuerat. Ea poſtea Iohanni Britanniæ duci nubit.

A. D. XIIX. K. Febr. Catanæ proceres Siculi, Sicilienſiumque ciuitatum procuratores, & primarij, qui aderant, Aragonij, Catalanique viri, in maxima eius vrbis æde, de Frederico in Regem adſciſcendo referunt: regioque nomine Rogerius Lauria eum appellat: aſſerens id vi, nutuq; prouideri diuino: & teſtamento Regis Alfonſi fratris præiudicatum eſſe: atq; vniuerſorum Siculorum conſenſu præcautum.

A. D. XIII. K. Febr. pontificatus Bonifacij III anno ſecundo Romæ ſummus Pontifex Regem Aragonium vexilli ferum, ducem, & maritimarum rerum, claſsiumq; Eccleſiæ præfectum, ammiratum vocat, in terræ ſanctæ ſubſidium, & aduerſus Eccleſiæ hoſtes inſigni laudis teſtimonio creat. Obſtringitur Rex L X. nauium longarum claſſem Eccleſiæ ſumptibus, in ditionum ſuarũ portubus, atque ſtationibus inſtructurum. X X X V. M. ſolidorum Barcinonenſium ſtipendia in ſingulas naues, in quattuor menſes ab Eccleſia aſsignantur.

Rex edici imperat. vti Aragonij, & Catalani proceres, primarijque viri Sicilia inſula excedant. Qui ſecus faxit, in deſertorum, ac proditorum numerõ ducatur.

A. D. XII. K. Febr. Rex, & Alfonſus Regis Caſtellæ nepos Bordaluæ, in proſequendo iure, quod in Caſtellano regno, atque hereditate Alfonſus repetit, ad eam concordiæ rationem veniunt. Ob eam opem, atque auxilia, quæ in inferendo bello Rex pollicetur, Regi Alfonſus pactione Murtienſis regni fœdera icit: & eius regni ditione, in Regis gratiam cedit. Paciſcuntur præterea, vt Iohannes patruus Ferdinandi Regis Caſtellę pueri, Legionenſe, Gallaicum, atque Hiſpalenſe regnum obtineat: Alfonſo Caſtellanum, Toletanum, Cordubenſe, Murtienſe, & Iaennenſe regna re-

AERA NAT. CHR. liqua maneant. Ad eam pactionem deueniūt Iolans Regina Alfonſi auia,
MCCCXXXIV. MCCXCVI. Aragonum, Portugalliæ, & Granatenſis Reges. Conſtituunt, vti Alfonſus Iolantem Regis ſororem ducat: quæ cum Regina matre in Sicilia aberat. Petro Regis Aragonij fratri Concha, Alarcon, Moia, & Cannetum oppida attribuuntur.

A. D. IIX. K. Apr. quo die reſurrectio Domini, & annuntiatio B. Mariæ Deiparæ virginis feſti dies cōcurrunt, Panhormi Fredericus, qui regni gubernaculis admotus fuerat, regijs inſignibus a Siculis decoratur. Ex ea die ſe Fredericum III. Siciliæ Regem, Ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ nuncupat.

FREDERICVS III. SICILIAE REX: ET DVCATVS APVLIAE ET PRINCIP. CAPVAE.

A. D. VI. Id. Apr. Fariza Alfonſus Ferdinandi Regis competitor, & Petrus Regis Aragonum frater maximo, fortiſsimoque exercitu comparato Montacuti, Almazanique finibus in Caſtellam inuadentes, arma in Legionenſis regni fines vertūt. Militant in eo exercitu ex Aragoniæ regno, vti Montanerius auctor eſt, mille equites grauis armaturæ, & peditum L. M. Ingenti contentione exercitu ducto, non modo hoſtiles copias ſubmouere, ſed intra ſua metipſa mœnia ſunt cōpulſæ. Cū Legionē vrbē perueniſſent Iohannes Ferdinādi regis patruus Rex cōclamatur. Alfonſus ad S. Facundi more gentis, in regni Caſtellæ faſtigium ſubleuatus, expeditionē vrguens Maiorgā obſidet. Rem bellicā proceres ductoreſque Aragonij adminiſtrauere Simon Vrrea, Petrus Cornelius, Petrus Ferdināclius Ixeritanus, Raimūdus Angleſola, Lupus Gurrea, Petrus Garceſius Nuezi⁹, Ferdinandus Pereſius Pina, Bartholomæus Eſlaua, Ludouicus Diazius Rada, Berengarius Tobias, Petrus Simenius Moneba, & Guilielmus Vergua.

Eadem tempeſtate Rex coacto exercitu, quem ſeparatim confecerat, Murtienſe regnum inuadit. Cum exterritæ improuiſo malo vrbes ad arma concurrerent, fugaque non modo agreſtium, ſed populorum paſsim fieret, plurimum terroris celeritas ipſa hoſtibus intulit: & quod claſsis regia eam oram prætervecta mare teneret, arces, caſtellaq; deduntur. Vrbs ante oppugnationem traditur. Hæc in A. D. IV. Non. Aug. geſta ſunt. Perſtant in armis Alcala, Ilorci, & Mula. Regi eo in bello ſuū munus præſtitere Iacobus Pereſius eius frater, qui pro Rege Valentino Regno præfuit, Raimundus Folchius Vicecomes Cardonenſis, Iacobus Exerica, Petrus Aicrbius, Lupus Ferencius Luna, Petrus Martinius Luna, Sanctius Antilionius, Guilielmus Entenza, Atho Focius, Philippus Salaſſus, Simō Pereſius Arenoſius, Ferdinādus Lupezius Luna, Raimundus Alamanus, Galcerandus Angleſola, Iazbertus, & Dalmatius Caſtelli noui, Berengarius Villaragutius, Pontius Ribellias, Amatus Cardona, Guilielmus Lurfortius, Raimundus Villanoua, Egidius Ruizius Lihorius.

Petrus Regis frater in Maiorgæ obſidione æſtu, febrique iactatus Oter deſumos oppidum deflectit. Inde incepta oppugnatione relicta, dum bellum maiore animo, quam conſilio geritur: & magnas acerbitates perferūt, Caſtra vnde venerant, mouentur.

A. D. III. K. Sep. Petrus Regis Aragonij frater Oterdeſumis moritur acerbiſsimo omnium mœrore. Diſperſis, diſsipatiſque noſtris, hoſtes animos ſuſtulere. Petri corpus militares veteranorum copiæ Pallantinis Cam-

pis

pis iter facientes,& ante ipſas Valliſoleti portas, quo in oppido Rex Fer- ABRA. NAT. CHR.
dinandus,& Maria Regina mater,eius ſæculi feminarum præſtantiſsima MCCCXXXIV. MCCXCVI.
commorantur,remeantes Cæſarauguſtã deferunt:Simonis Vrreæ, & Rai
mundi Angleſolæ intimi Petri amici cadaueribus comitatum. In cœno-
bio fratrum Minorum ſepelitur:& iuſtis exequijs,ſupremi diei celebrita-
te, militari luſtratione funus cohoneſtatur. Angleſola pone ipſius Petri
ſepulchrum ſitus eſt.

Vbi Murtienſe quoque regnum Rex ſuo imperio adiunxit, quantus
non vmquam antea exercitus,claſsiſque comparatur.Acies omni arte bel
lica inſtruuntur,atque firmantur.Eximij,factiſque nobiles,& veterani du
ces fortiſsimi deliguntur. Rex ipſe tantæ expeditionis vnicus Imperator
omnium votis deſtinatur:necdum ſatis certus hoſtis exſtiterat:niſi Frede-
ricum fratrem regno euertere cupiat.

Fredericus Rex inita æſtate terra,marique in Bruttijs bellum gerit.Scy
lacium,Catanzarum,Terra,quam vocant Iordanam, Croto, S. Seuerini,
& Roſſanum oppida Regi deduntur. Rocca Imperialis Rogerii inſigni
opera,obſidione liberatur:quam Iohannes Monfortius Comes obſederat.

Rogerius Lauria Frederici cauſam,armaque deſerere,& ad Iacobi ſe Re
gis imperium,fidemque potiſsimum applicare conſtituit.Beatricem Lau
riam F.Iacobo Exericæ Iacobi F. & Iacobi Regis N.in matrimonium col-
locat; & Aragonijs claſsibus ſummo maritimarum rerum imperio a Re-
ge commiſſo, præficitur.

Alfonſus Pereſius Guzmanus magnitudinis animi,& fortitudinis præ-
claris operibus inſignis,& in bellica laude egregius, longeq; omnibus præ
ſtans,Tariffam ſe Regi traditurum certis condicionibus pollicetur: vti a
vi,& impreſsione Henrici Alſonſi Regis fratris,& Maurorum liberet: in-
columemque,ac ſaluam,in ea rerum commotione, noſtris in ſocietatem
adſcitis,Ferdinando Regi puero præſtet:atque retineat.

Simon Luna Cæſarauguſtanus Epiſcopus.

A.D.III.Id.Febr. Raimundus Pontius Valentinus Epiſcopus Re- MCCCXXXV. MCCXCVII.
gius Cancellarius, & Guilielmus Namontaguda regis legati Meſſanæ Fre
dericum Regem cohortantur, ad colloquium cum Rege fratre in Aenaria,
aut Prochyta inſulis ineundum. Publico Siculorum concilio decernitur,
ne Fredericus ad Regem fratrem adeat,ad colloquiumve deueniat: quod
frater bellum impium ſuſcipere non detrectet.

Rogerius Lauria Hadriano mari claſſe vectus Litium incredibili virtu-
te oppugnat: Hydrunte potitur.

Conſtantia Regina cum Iolante F. quæ Roberto Caroli Regis F. deſpō
ſa fuerat, Iohanne Prochyta, & Rogerio Lauria fidiſsimis comitibus My-
lis IV. actuarijs nauibus ſoluens, Regis Aragonum filij ſuaſione,atque con
ſilio Romam deuehitur. Ea manifeſta ſigna apparuere inter fratres inteſti
nis armis,& hoſtili odio bellandum eſſe.

Arnaldus Hiſpanus Rogerij Conuenatis F. in Palliarienſem comitatũ
bellum infert: quantum conniti animo,viribuſque poterat,cõtendens Fu-
xenſis Comitis auxiliaribus copijs,ea ditione potiri: quam herediraria con
trouerſia repetit.

Martio menſe exacto Rex claſſe Tiberina oſtia præteruehitur. Eo-
dem tempore cum Carolo Rege ſocero Romæ congreditur. Nuptiæ inter

AERA NAT. CHR. MCCCXXXV. MCCXCVII.

Robertum Calabriæ Ducem Caroli F. & Iolantem Regis ſororem magna celebritate coniunguntur.

SARDINIAE ET CORSICAE REGNVM ARAGONIAE REGIBVS ATTRIBVTVM.

A. D. II. Non. Apr. pontificatus anno III. Romæ apud S. Petrum Bonifacius P. M. Iacobo Regi Sardiniæ, & Corſicæ regnum, & eius heredibus vtriuſque ſexus legitimis perpetuo condonat: atque attribuit. Præſenti Regi donationem eam, crateræ aureæ pignore fœdere, ac fide ſaucit: ſupremumque fidelitatis ius, & vim ſummæ poteſtatis, ſibi, & futuris Pontificibus recipit. Quibus tēporibus, & quo militari, ſiue terreſtri, ſiue nauali auxilio ſubueniendum Eccleſiæ ſit, eius donationis cauſa, decernitur: caueturq;. II. marcharū argēti Sterlingorū cenſus, atq; tributū imponitur.

A. D. VII. Id. Apr. Gerardus Parmēſis, Sabinēſis Epiſcopus in Lateranēſi æde Rogeriū Lauriā, reliquoſq;, qui Sicilienſi bello militauerant, ex preduelliū numero eximit: & dirarū, execrationūq; obnūtiationibus ſoluūtur: ac liberātur. Rex perpaucis diebus in Tarraconēſe litus renauigat.

A. D. IIX. Id. Mai Rex Igualadæ fautorem ſe Sibyllæ Comiti Palliarienſi præſtat: quæ Arnaldi Rogerij Palliarienſis Comitis, & Laſcaris eius vxoris filia natu maior Hugoni Mataplanæ primario viro nupſerat. Aduerſus Fuxenſem Comitem, Arnaldum Hiſpanum, & Rogerium Arnaldi F. opem laturum ſpondet: dum Palliarienſis ditionis potiri queat,

A. D. III. Non. Iul. Rex Palliarienſibus infeſtus caſtellum Leortium circumſidet: vt eam ditionem Sibyllæ vindicet.

Blaſcus Alagon cc. grauis armaturæ equitibus, & exiguis veteranorum copijs ad Catanzarū, cū Bruttios, in Frederici Regis poteſtatē redigere, ac retinere receptos cuperet, qui ſummum imperium inter præfectos regios iam tum obtinet, vir cum claritate, tum belli vſu præſtantiſsimus Rogerium Lauriam, Petrum Ruſſum Comitem, & Refotciatum Regis Caroli duces, qui ᴅ cc. grauis atmaturæ equitibus præficiebantur, prœlio funditæ cæditque: & ingentibus factis hoſtes perſequitur.

MCCCXXXVI. MCCXCIIX. Alfonſus qui Regis Caſtellæ nomen vſurpauerat, ne Rex partes ſuas deſerat, Conchæ vrbis, & Moiæ, Alarconis, & Canneti oppidorum ditiones, & arces, quæ Petro Regis fratri condonatæ fuerant, Regi addicit. Molinæ præterea, & Requenæ ditiones attribuit.

A. D. VII. Id. Apr. Valentiæ Iohānes Nunnius Larenſis ſe imperio, ac poteſtati Regis, auctotamēti ſacramēto, dextris in fœdere, more implicatis, pollicibus intet ſe deuinctis, ſubijcit. Suo, ac poſterū nomine fideliter Regi obtēperatutos ſpondet. Rex Larēſi Albarrazinū vrbē, & vrbis arcē, propugnaculaq; tradi imperat. Larēſis ſponſione obſtringitur Alfonſi cauſam, & partes propugnaturū: & in ſuſcepto bello ſuā operā nauaturū.

A. D. III. K. Iul. in Argilienſi Ruſcinonenſis ditionis caſtello Rex, cum Iacobo Reze Baleatico patruo congreditur. In amicitia, ac vetuſto fœdere manſere. Maior, Minotque Baleares patruo reſtituūtur. Balearicus Regibus Aragonum ſupremæ poteſtatis propria iura, fidelitatis ſacramento recipit: atque ſancit.

Rex LXXX. actuariarum, pluriumque oneratiarum claſſe inſtructa, bellum fratri, pro liberanda Sicilia inlaturus, ad Tiberina oſtia claſſem appellit. Romam, & viſendi, & conſulendi Pontificis cauſa properat. Pontifex

ſex ſua manu Eccleſiæ vexillum Regi ſollemni religione tradit. Aᴇʀᴀ ɴᴀᴛ. ᴄʜʀ.

Neapolim cum claſſem appuliſſet, Robertus Regis affinis Calabriæ Dux, & Landolphus Volta Cardinalis ſedis Apoſtolicæ legatus nauim conſcendunt. Inde A. D. I X. K. Sept. ſoluentes, Pactenſem oram Siciliæ attingunt: & inſulam præteruecti terra, marique Syracuſas Octobri menſe exacto circumſident. Mᴄᴄᴄxxxᴠɪ. Mᴄᴄxᴄɪɪx.

Bellum fraternum, atque ciuile inter duces, & militares manus lingua, moribus, armorum genere, inſignibus, & inſtitutis ante omnia militaribus congruentes crudeliter exarſit.

Ad Murtillam, ſtationem fretenſem Mamertini x x i i. actuarijs, quas incredibili celeritate armauerant, inſtruxerantque, cum Iohanne Lauria Rogerij fratre x x. longarum nauium ductore confligunt. Hoſtes x v i. naues, cum victores euaſiſſent, cum prætoria capiunt: & inſigni victoria inſolentes Lauriam, Iacobumque Roccam ducem capite plectunt.

Diuturna rerum infeſtarum perpeſsione Rex Syracuſana in obſidione iactatur. Afflicta peſtilentia caſtra erant, & vulgari contactu in militares manus morbi adeo ingruerant: vt ad x i i x. ᴍ. bellatorum interierint. Caſtra deſeruntur: & regia claſsis fretum traijcit.

Funeſta expeditio omnibus ea viſa eſt: nam morbo exercitu implicito, cum Rex afflictas vires ſuas in vnum contuliſſet, aduerſa tempeſtate nauigat: & graui hieme, aliquot naues ad Liparim inſulam afflictæ eliduntur: reliqua claſſe in Neapolitanum portum Februario menſe tranſuehitur. Mᴄᴄᴄxxxᴠɪɪ. Mᴄᴄxᴄɪx.

Blanca Regina in arce Neapolitana, Nouam appellant, filium parit: cui Alfonſi nomen eſt inditum. Is ad regium faſtigium poſtea deuehitur. Neapoli Rex in Martij menſis finē permanet. Barcinonē inde trāſmittit.

Cum ea, quæ ſuperiore anno bello geſta fuerant, pro faſtigio rerum, & ſumma expectatione non reſpondiſſent, in ſequenti hoc anno multiplex bellum excipit. Inſtaurata claſſe Rex denuo in Italiam nauigat: terra, marique fratrem vlturus.

Rex Maio menſe Neapoli ſoluens, Roberto Calabriæ Duce, & Philippo Tarentino Principe Roberti fratre comitatus ingenti claſſe, cum ſecuta exercitum effuſa militum, procerumq; multitudo eſſet: nullo, qui per ætatem operam nauare poſſet, militiam detrectante, in Siciliam nauigat.

Fredericus Rex, cum ſpes vnica Siculi regni eſſet, plus enim in illo iuuenili animo, non virtutis modo, ſed conſilij, quam in omnibus alijs ducibus Siculis viſum eſt, eo applauſu, ſecundiſque rebus præfidens, in extremū diſcrimen, ac dimicationem fortunæ ſe, regnumque deducit. Cum x ʟ. actuarias naues egregie adornaſſet, & Rex A. D. Non. Iul. Veneris die Tyndaritanam oram attingeret, ad promontorium, quod Orlandi vocāt, Fredericus obuiam fratri procedit: vltroque noſtros laceſsit. Pugnatum in feſtiſsimis animis: hinc ira ſtimulante aduerſus rebellantes, illinc vincere aſſuetis, ab vltima iam dimicantibus ſpe. Calamitoſum hoc prœlium, poſtridie, quam noſtri in litus appulerant, a Frederico commiſſum eſt: eiuſque claſſes profligantur. Rogerius Lauria acerbe, crudeliterque victoria vſus, fratris Iohannis Lauriæ vlciſcendi ira incitatus, ſupplicium de victis generatim ſumpſit. Naues x i i x. hoſtium captæ: & ingens ſtrages edita. Fredericus vix viuus ex medio ardore pugnæ euaſit. Cum hoſtibus magno animo, & fortiter, excellenterque eo in

AERA NAT. CHR. MCCCXXXV. MCCXCVII. Robertum Calabriæ Ducem Caroli F. & Iolantem Regis ſororem magna celebritate coniunguntur.

SARDINIAE ET CORSICAE REGNVM ARAGONIAE REGIBVS ATTRIBVTVM.

A. D. II. Non. Apr. pontificatus anno III. Romæ apud S. Petrum Bonifacius P. M. Iacobo Regi Sardiniæ, & Corſicæ regnum, & eius heredibus vtriuſque ſexus legitimis perpetuo condonat: atque attribuit. Præſenti Regi donationem eam, crateræ aureæ pignore fœdere, ac fide ſancit: ſupremumque fidelitatis ius, & vim ſummæ poteſtatis, ſibi, & futuris Pontificibus recipit. Quibus tẽporibus, & quo militari, ſiue terreſtri, ſiue nauali auxilio ſubueniendum Eccleſiæ ſit, eius donationis cauſa, decernitur: caueturq;. II. marcharũ argẽti Sterlingorũ cenſus, atq; tributũ imponitur.

A. D. VII. Id. Apr. Gerardus Parmẽſis, Sabinẽſis Epiſcopus in Lateranẽſi æde Rogeriũ Lauriã, reliquoſq;, qui Siciliensi bello militauerant, ex preduelliũ numero eximit: & dirarũ, execrationũq; obnũtiationibus ſoluũtur: ac liberãtur. Rex perpaucis diebus in Tarraconẽſe litus renauigat.

A. D. IIX. Id. Mai Rex Igualadæ fautorem ſe Sibyllæ Comiti Palliarienſi præſtat: quæ Arnaldi Rogerij Palliarienſis Comitis, & Laſcaris eius vxoris filia natu maior Hugoni Mataplanæ primario viro nupſerat. Aduerſus Fuxenſem Comitem, Arnaldum Hiſpanum, & Rogerium Arnaldi F. opem laturum ſpondet: dum Palliarienſis ditionis potiri queat.

A. D. III. Non. Iul. Rex Palliarienſibus infeſtus caſtellum Leortium circumſidet: vt eam ditionem Sibyllæ vindicet.

Blaſcus Alagon CC. grauis armaturæ equitibus, & exiguis veteranorum copijs ad Catanzarũ, cũ Bruttios, in Frederici Regis poteſtatẽ redigere, ac retinere receptos cuperet, qui ſummum imperium inter præfectos regios iam tum obtinet, vir cum claritate, tum belli vſu præſtantiſſimus Rogerium Lauriam, Petrum Ruſſum Comitem, & Reforciatum Regis Caroli duces, qui DCC. grauis armaturæ equitibus præficiebantur, prœlio fundit: cæditque: & ingentibus factis hoſtes perſequitur.

MCCCXXXVI. MCCXCIIX. Alfonſus qui Regis Caſtellæ nomen vſurpauerat, ne Rex partes ſuas deſerat, Conchæ vrbis, & Moiæ, Alarconis, & Canneti oppidorum ditiones, & arces, quæ Petro Regis fratri condonatæ fuerant, Regi addicit. Molinæ præterea, & Requenæ ditiones attribuit.

A. D. VII. Id. Apr. Valentiæ Iohãnes Nunnius Larenſis ſe imperio, ac poteſtati Regis, auctoramẽti ſacramẽto, dextris in fœdere, more implicatis, pollicibus inter ſe deuinctis, ſubijcit. Suo, ac poſterũ nomine fideliter Regi obtẽperaturos ſpondet. Rex Larẽſi Albarrazinũ vrbẽ, & vrbis arcẽ, propugnaculaq; tradi imperat. Larẽſis ſponſione obſtringitur Alfonſi cauſam, & partes propugnaturũ: & in ſuſcepto bello ſuã operã nauaturũ.

A. D. III. K. Iul. in Argilienſi Ruſcinonenſis ditionis caſtello Rex, cum Iacobo Rege Balearico patruo congreditur. In amicitia, ac vetuſto fœdere manſere. Maior, Minorque Baleares patruo reſtituũtur. Balearicus Regibus Aragonum ſupremæ poteſtatis propria iura, fidelitatis ſacramento recipit: atque ſancit.

Rex LXXX. actuariarum, pluriumque onerariarum claſſe inſtructa, bellum fratri, pro liberanda Sicilia inlaturus, ad Tiberina oſtia claſſem appellit. Romam, & viſendi, & conſulendi Pontificis cauſa properat. Pontifex

ſex

ſex ſua manu Eccleſiæ vexillum Regi ſollemni religione tradit. AERA NAT. CHR.

Neapolim cum claſſem appuliſſet, Robertus Regis affinis Calabriæ Dux, & Landolphus Volta Cardinalis ſedis Apoſtolicæ legatus nauim conſcendunt. Inde A. D. IX. K. Sept. ſoluentes, Pactenſem oram Siciliæ attingunt: & inſulam prætervecti terra, marique Syracuſas Octobri menſe exacto circumſident. MCCCXXXVI. MCCXCIIX.

Bellum fraternum, atque ciuile inter duces, & militares manus lingua, moribus, armorum genere, inſignibus, & inſtitutis ante omnia militaribus congruentes crudeliter exarſit.

Ad Murtillam, ſtationem fretenſem Mamertini XXII. actuarijs, quas incredibili celeritate armauerant, inſtruxerantque, cum Iohanne Lauria Rogerij fratre XX. longarum nauium ductore confligunt. Hoſtes XVI. naues, cum victores euaſiſſent, cum prætoria capiunt: & inſigni victoria inſolentes Lauriam, Iacobumque Roccam ducem capite plectunt.

Diuturna rerum infeſtarum perpeſsione Rex Syracuſana in obſidione iactatur. Afflicta peſtilentia caſtra erant, & vulgari contactu in militares manus morbi adeo ingruerant: vt ad XIIX. M. bellatorum interierint. Caſtra deſeruntur: & regia claſsis fretum traijcit.

Funeſta expeditio omnibus ea viſa eſt: nam morbo exercitu implicito, cum Rex afflictas vires ſuas in vnum contuliſſet, aduerſa tempeſtate nauigat: & graui hieme, aliquot naues ad Liparim inſulam afflictæ eliduntur: reliqua claſſe in Neapolitanum portum Februario menſe tranſuehitur. MCCCXXXVII. MCCXCIX.

Blanca Regina in arce Neapolitana, Nouam appellant, filium parit: cui Alfonſi nomen eſt inditum. Is ad regium faſtigium poſtea deuehitur. Neapoli Rex in Martij menſis finē permanet. Barcinonē inde trāſmittit.

Cum ea, quæ ſuperiore anno bello geſta fuerant, pro faſtigio rerum, & ſumma expectatione non reſpondiſſent, in ſequenti hoc anno multiplex bellum excipit. Inſtaurata claſſe Rex denuo in Italiam nauigat: terra, marique fratrem vlturus.

Rex Maio menſe Neapoli ſoluens, Roberto Calabriæ Duce, & Philippo Tarentino Principe Roberti fratre comitatus ingenti claſſe, cum ſecuta exercitum effuſa militum, procerumq; multitudo eſſet: nullo, qui per ætatem operam nauare poſſet, militiam detrectante, in Siciliam nauigat.

Fredericus Rex, cum ſpes vnica Siculi regni eſſet, plus enim in illo iuuenili animo, non virtutis modo, ſed conſilij, quam in omnibus alijs ducibus Siculis viſum eſt, eo applauſu, ſecundiſque rebus præfidens, in extremū diſcrimen, ac dimicationem fortunæ ſe, regnumque deducit. Cum XL. actuarias naues egregie adornaſſet, & Rex A. D. Non. Iul. Veneris die Tyndaritanam oram attingeret, ad promontorium, quod Orlandi vocāt, Fredericus obuiam fratri procedit: vltroque noſtros laceſsit. Pugnatum In feſtiſsimis animis: hinc ira ſtimulante aduerſus rebellantes, illinc vincere aſſuetis, ab vltima iam dimicantibus ſpe. Calamitoſum hoc prœlium, poſtridie, quam noſtri in litus appulerant, a Frederico commiſſum eſt: eiuſque claſſes profligantur. Rogerius Lauria acerbe, crudeliterque victoria vſus, fratris Iohannis Lauriæ vlciſcendi ira incitatus, ſupplicium de victis generatim ſumpſit. Naues XIIX. hoſtium captæ: & ingens ſtrages edita. Fredericus vix viuus ex medio ardore pugnæ euaſit. Cum hoſtibus magno animo, & fortiter, excellenterque eo in

ÆRA NAT. CHR. prœlio ex noſtris manus conſeruerunt Gilabertus Centillias, Gerardus,
MCCCXXXVII. MCCXCIX. & Ferratius Alamani, Petrus Seſeſius, Raimundus Caprera, Guilielmus S. Vincentij, Petrus Montacutus, Simon Bellocius, Riambaudus Dezfarius, Thomas Prochyta, & Petrus Montorneſius. Rex cum in Sicilia Calabriæ Ducem bellicis rebus præfeciſſet, claſſe in Salernitanã oram traijcit: belloque deſiſtit. Neapoli ſoluens in Cataloniam, vna cum Conſtantia Regina parente deuehitur: Pontifice Maximo, ſōcero, Galliſque omnibus reditionis improuiſam celeritatem exprobrantibus, execrãtibuſq;: quod victoria vti neſciret: aut certe nollet: cum etiam fratri, & Siculis in acerbiſsimum odium veniſſet.

Rex Albarrazinum, eiuſque vrbis arcem, & propugnacula recuperat: quod Larenſis pactis conuentis non maneret. Ex eo Regiæ ditioni Albarrazinienſes contribuuntur.

Catana per ſummam ciuium fraudem a Frederico Rege deficientium, Roberto Calabriæ Duci traditur.

K. Dec. prœlium atrox Drepani a Frederico Rege aduerſus Gallos hoſtes committitur. Regem ira, ſpes, ardor certaminis, auidum hoſtium ſanguinis in prœlium rapit. Gallicæ copiæ funduntur, cæduntur q;: Philippo Tarantino Principe earum copiarum imperatore, & Rogerio Sanſeuerinate Comite ſuperatis, captiſque.

Blanca Regina Cæſarauguſtæ Cœnobium ſanctimonialium inſtituti Prædicatorum D. Agneti dicatum exædificari, condi, cõſtituiq; imperat.

MCCCXXXIIX. MCCC. Bonifacius P. M. ſacrum Iubileum orbi Chriſtiano, centeſsimo quoq; anno celebrandum ijs, qui peccata confiterentur, delictorumq; veniam pie, ſancteq; deprecarentur, indulget. Sacræ ædes, Romanaque templa, incredibili nationum, gentiumque frequentia viſitantur.

Diſciplinarum gymnaſia, philoſophorumque ſcholæ Ilerdæ explicantur: & artium, doctrinarumque ingenuarum, ac liberaliũ magiſtri, & præceptores, vti in maxime appoſito, & ſaluberrimo loco conſtituunt. Ex eo domicilium in illa vrbe remanſit ſtudiorum: ac veluti ſeminariũ eſt habitum doctrinæ: ex quo plures ſtudio, atq; doctrina præſtãtes viri prodiere.

Blaſcus Alagon, & Guilielmus Galcerandus Cartala, rerum geſtarum gloria pæne pares duces, quorum virtute Frederici regnum nititur, longe ante alios militum animis acceptiſsimi, pridie, quam quadrageſimæ ieiunium iniretur, ad Galianum Gualterium Brennæ Comitem prœlio ſuperant: & deuictis Gallicis copijs Gualterius captiuus ducitur.

Aeſtate ineunte Rogerius Lauria, cuiuſcumque principis auſpicijs imperio præeſſet, ſignaue inferret, fatalis dux ad excidium aduerſæ gentis, augendique Aragonij regni, ad Pontiam inſulam nauali prœlio cõmiſſo, Frederici Regis claſſem, Aragonia claſſe deuincit. Capitur Cõradus Oria hoſtilis claſsis præfectus. Rogerius nimius imperij, & vehemens, vitioq; ingenij, immanitate efferatus Genuenſibus militibus, qui in prætoria naui ſcorpionibus vſi fuerant, manus auferri, oculoſque effodi imperat. XXIIX. hoſtium naues a noſtris intercipiuntur.

Robertus Calabriæ Dux Rhegium caſtra admouet: & terra, marique Meſſanam oppugnat: cum Fredericus Rex Decembri ipſo menſe Aidonum caſtellum, quod in poteſtate hoſtium erat, obſideret. Rhegio præfuit Hugo Emporitanus Comes: & cum ea vrbs, & Meſſana a Roberto oppugna-

pugnarentur, Blaſcus Alagon, & Guilielmus Galcerandus ſubſidio Ma AERA. NAT. CHR.
mertinis accedentes Gallicas copias pellunt: fretumque traijciunt, quod Mcccxxxiix. Mccc.
noſtri eorum caſtra oppugnare adorirentur. Cum fretum hoſtium claſsis
teneret, a mari oppugnationem oſtendit.

Blaſcus Alagon cum Mamertinæ propugnationi præeſſet, e vita exce
dit: cuius obitu Siculorum res ſummum in diſcrimen recidiſſe videntur:
quod imperatorem clariſsimum ea gens amiſerat.

Rex Murtienſi expeditioni intentus, cum Ilorci oppidum obſideret,
A. D. X V. K. Ian. ciues paciſcũtur, ſe oppidum, arcem, & propugnacu-
la dedituros, niſi intra L. dierum induſtias ſibi ſubuentum eſſet.

Ilorci Rex feſtum natiuitatis Domini diem celebrat. Eo in oppido cũ Mcccxxxix. Mccci.
Mahomate Aboabdille Granatenſi Rege fœdus icitur. Maurus ſpondet
ſe, cauſam, armaq; Alfonſi, qui regni Caſtellæ iura inuaſerat, ſuſcepturũ.

Murtiæ Ianuario exacto Rex militares copias cogi imperat. Omnes,
qui arma ferre poterant, exciti: quod Ferdinandus Caſtellæ Rex ſuas co-
pias Optem conduxiſſet. Vtrimque validi exercitus profecti.

Oppidum Regale nuncupatũ, ad Nauarræ, & Aragoniæ confinia ſitũ,
ex Anduëſij, Vlli, & Fileræ colonis incolitur, & præſidio firmatur.

Valentiæ Aprilis menſis fine, Rex legatos ad Philippũ Francorũ Re-
gem mittit: opem Alfonſi Ferdinãdi filij, Alfonſi Regis nepotis rebus af-
fectis oraturos. Vt eius cauſam deſertam, & abiectã armis ſubleuet, nulla
cohortatione, miſerationeve permouetur: cũ æqualis propinquitatis, co-
gnationiſq; vinculis Francus Alfonſo deuinctus eſſet: & tam parata, expe
ditaque auxilia Nauarræ regni finibus inferri poſſent: quod in eius pote-
ſtate erat. Cum legationẽ renuntiaſſent, & orationẽ mandatis conuenien
tem adieciſſent, tenui quadam excuſationis venia Philippus eſt vſus: ſe
bello Belgico implicitum, quod in eius diriones imperium expoteret, ad
inſtaurandum Hiſpanienſe bellum perpelli non poſſe.

Sanctius Antilio Regiæ aulæ præfectus ea tempeſtate fuit: cuius magi-
ſtratus iura paulatim exoleuere.

A. D. II. K. Mai proceres, nobileſque Aragonij homines, Cæſaraugu
ſtæ, in cœnobio fratrũ Prædicatorũ, quo conuentus agi conſueuerant, coi
tionẽ faciunt: de Regis iniurijs, qui id tẽporis Ilerdæ cõmorabatur, expo-
ſtulãtes: Iacobo Exerica Regis fratre patrueli, & Lupo Ferrẽcio Luna pri
marijs ducibus: & anteſignanis: quos ferme nobilitas omnis ſecuta eſt. Coi
tionis, expoſtulationiſq; æquitas hæc prætenditur: ſe ſtipendijs militari-
bus, quæ merebantur, a Rege fraudari. Huius, & aliarũ actionum ſuſcepta
rum cauſa, non more, non iure concitati, ad arma petulanter deueniunt.
Rex vti ij motus, conatuſq; improuiſi rite, iureq; prohibeantur, conuẽtus
Cæſarauguſtã in A. D. K. Sept. indicit. Conſtituto die in æde Saluatoris
maxima, ijs, qui turbas fecerant, actionem perduellionis intendit: & de ea
cõtrouerſia Iuſtitiæ Aragonum Præfectum iudicem ſumit: qui ei quæſtio
ni præfuit. Is magiſtratus, de conſilij vniuerſi ſententia ſtatuit: iuſque eſſe
decernit, vti ij, qui contra morem maiorũ, de ſuo iure ſtatuere conati fue-
rant, cauſa cadãt. Eorum pacta, ac ſacramenta infecta, irritaq; ſint. Adhæc
ſancit, vt eorum fortunæ, ac bona regio nutui ſubmittantur: modo ne ca-
pitis periculum irrogetur: cuſtodiave contineantur: perpetuove exilio
efficiantur extorres. Eo conſilio a Rege inito, oppreſsi auctoritate publi-
ca, quod

AERA NAT. CHR. ca, quod vi adoriri nituntur, iure paſsi ſunt.

MCCCXXXIX. MCCCI. K. Octob. aſsidente conuentu Iacobus Regis F. natu maximus ſacramento, vti legitimus regni futurus heres, ac ſucceſſor adſciſcitur.

Sicilienſis belli fama, ſucceſſusque effecerant, ne ſe Robertus pugnæ committeret: ſed obſidione Meſſanam premeret. Exercitu, claſſeque diuiſa, partim per finitimos populos prædari placuit: partim continenti oppugnatione Mamertinos obſideri. Cum vrbem obſeſſam ex hoſtium manibus eripere Fredericus non poſſet, popularem turbam mœnibus egreſſam in tuta recipit: & confirmatis propugnatorum animis, inter hoſtium tela ex arce digreſſus, conſilio hoſtem peruertit: & ad induciarum pactionem, interuentu Iolantis ſororis pellicit.

Robertus Calabriæ Dux, ac Iolans eius vxor Syracuſas ingrediuntur. Mox Iolans, & Fredericus Rex eius frater, ad Maniaci turrim, ad colloquium, pro re nata, congredientes, poſtea cum Duce ſub diuo congreſsi, inducias in aliquot menſes paciſcuntur.

MCCCXL. MCCCII. Regina Maria Ferdinandi Regis mater, cum Bituri Vaſconum oppido, publicis belli, ac pacis rationibus animum intendit, ſingularis exempli femina Lupum Ferrencium Lunam, & Iohannem Simenium Vrream ex primarijs proceribus Aragoniæ, qui nouis ſe implicuerant rebus, ſumme incitat, vti ipſi, reliquique proceres, qui ſolum verterant, filij ſtipendia mereant: dum Murtienſe regnum recuperet.

Carolus Valeſius Andium Comes, Robertus Calabriæ Dux, & Raimundus Berengarius eius frater, magna comparata claſſe Thermitanam Siciliæ ſtationem, A. D. V. K. Iun. appellunt. Thermas expugnant. Corilionem, appoſitis machinis, obſidione premũt. In ea oppugnatione Ducis Brabantiæ frater, Gallicarum coplarum præfectus pugnans mortem opperit. Caſtra Xacam transferunt: vrbemque eam circumſidenr.

Conſtantia Regina Regis mater Barcinone decedit: cuius ſanctitas atque religio, quaſi lumen quoddam illis temporibus eluxit. In cœnobio fratrum Minorum eius vrbis ſepelitur.

Iolans Conſtantiæ Reginæ F. Roberti Ducis vxor, quæ ſe in pacificationem inter virum, & fratrem interpoſuerat, Thermis in Sicilia decedit.

A. D. XIV. K. Septemb. Caroli Valeſij, qui pacificatoris partes ſuſceperat, interuentu, inter Carolum, & Fredericum Reges, res ad concordiam deducitur: modo Fredericus in animum inducat, penes ſe Siciliæ regnum, dum viuat, maneat: & ſe fato functo, ad heredes Caroli perueniat: eoſque ſequatur. Paciſcuntur, vti Fredericus Leonoram Caroli Regis F. in matrimonium ducat.

Eodem menſe Valeſius, & Robertus inter Calatabellotam, & Xacam cum Frederico ad colloquia centenis equitibus comitati congrediuntur. Eo loci ad pacis condiciones deueniunt. Pollicentur, ſe operam daturos, vti Sardiniæ, aut Cypri regnum Frederico, eiuſque poſteris deferatur, attribuaturque. Fredericus quoad viuat, Sicilia inſula potiatur: & eo defuncto Caroli regno, Carolive heredibus adiungatur. Statim traduntur oppida, quæ Frederico in Bruttijs parent.

Interdictum, quo Siculi ſacris arcebantur, tollitur.

Valeſius, & Robertus mari Catanam proficiſcuntur: & In eam vrbem Philippus Princeps Tarentinus, & Gualterius Brennæ Comes, qui cuſtodijs atti-

dijs attinebantur liberi deferuntur. AERA NAT. CHR.

A. D. XIV. K. Nou. Sanctius Iacobi Regis Balearici F. Gerundæ, MCCCXL. MCCCII.
quod Iacobus eius frater, natu maior vitam, actioneſque omnes ſuas ſacris
addixerat, & inſtituta D. Franciſci ordinis Minorum illi erant tenenda, iu
ra, & ſupremum regni dominatum iuriſiurandi religione Regi ſancit: vti
Balearici regni, & ditionum Ruſcinonis, & Cæretaniæ heres inſtitutus.

Bonifacius P. M. Philippum Francorum Regem edicto monet, vti Ec-
cleſiæ ſupremo iuri, poteſtatique, extra ſacra, ac religionis ſcita obediat,
obtemperetque. Dum Pontifex id iuſſum vti ratum, firmumque maneat,
ſacris interdictis contendit, magni in Gallia tumultus exoriuntur. Inde
magnum Philippi Regis aduerſus Pontificem odium cum acerbiſsimo, &
crudeliſsimo diſsidio exſtitit: & concilium a Pontifice Romam indicitur.
Vetuſtis aliquot monumentis memoriæ proditur decreuiſſe Pontificem,
regnum Galliæ, vti alia regna, ditioneſq; Chriſtianorum principum ſub
poteſtatem Romani Imperij ſubijci. Sed vtcumque ea ſe res habeat, quod
in Gallia incredibilis ordinum motus, concurſuſque concitaretur, Arago
niæ Rex ſe in eam pacificationem interponit: & Pontifex Anagniæ, A.
D. VI. K. Iul. Pontificatus anno IIX. eccleſiaſtico ordini regni Fran-
ciæ teſtatum eſſe voluit: ſe his, quæ Philippo Regi ſuo nomine renuntia-
ta, aut Apoſtolicis litteris propoſita, promulgatave fuerant, nihil decreto
ſuo ſanxiſſe, quod iuri, libertati, aut honori Regio, ditionumve eius dero-
garet: ac ſe velle vti iura, libertas, & honos Regi, ac Franciæ regno incolu-
mia, ac ſalua, & minime læſa permanerent.

Initio huius anni Alfonſus, qui in hereditatem regnorum Caſtellæ MCCCXLI. MCCCIII.
auitam minime fauſtis, felicibuſque armis egerat, & exheres eſt vocita-
tus ex Gallia adueniens, Villafrancæ Regem inuiſit. Eodem tempore
Henricus magnus Alfonſi patruus, & Iohannes Emmanuelis Henrici fra-
tris filius, alijque Caſtellani proceres ſpondent, ſe Alfonſo operam, au-
xiliumque laturos, & eius partium factionem, cauſamque defenſuros:
qui cum reſpectum ad Alfonſum, & Alfonſi æquam condicionem non
haberent, eam ſibi viam ad opes, vireſque amplificandas patefaciunt.

Maio menſe Iohannes Emmanuelis F. magnæ potentiæ adoleſcens Se-
tabi Regem inuiſit. Paciſcuntur, vti Iohannes Conſtantiam Regis filiam
intra conſtitutum IIX annorum ſpatium in matrimonium ducat.

A. D. V. Id. Iun. Cæſarauguſtæ Iuuencus Vbertinus, & Apparicius
Villanoua Frederici Regis legati, de fœderum pactionibus initis Regem
certiorem faciunt: quas ratas, firmaſque a Bonifacio Pont. Max. habitas,
vetus rerum a Frederico geſtarum auctor perhibet: & XV. M. florenorum
tributum a Pontifice Frederico impoſitū in ſingulos annos Eccleſiæ con-
ferendum: proprij iuris, ac dominatus Siciliæ regni, & Inſularum adiacen
tium cauſa. Cautum eo fœdere a Pontifice fuiſſe, ne Fredericus Siciliæ
Rex, ſed Trinacriæ appelletur, idem auctor firmat: & eam pactionem a
Cardinalium collegio fuiſſe comprobatam: Matthæo Ruſſo Vrſino ſan-
ctæ Mariæ in portu Diacono Cardinali contra tendente, atque repu-
gnante.

A. D. XII. K. Iul. Rex, Hēricus, Iohānes Emmanuelis F. Didacus Lu
pius Pharenſis Vizcaiæ regulus, & Lupus eius F. Farizæ ad colloquium
congrediuntur. In eam pactionem ij proceres fidem ſuam interponunt,

AERA NAT. CHR. MCCCXLI. MCCCIII.

ſe curaturos, vti Alfonſo Iaënnenſe regnum attribuatur. Vallem Cornegiam, Pedrazàm, Almazanum, aliaque oppida, quæ illi hereditario iure relicta fuerant, retineat. Id etiam ſtipulantur, vti Ferdinando Alfonſi fratri germano, eius ditionis, hereditatiſque libera iura conferantur, quæ in Caſtellæ regno, ad regios liberos pertinere conſueuerant. Infantaticum vocant.

CATALANI EXERCITVS EXPEDITIO.

Ex annalium noſtrorum, & regiorum commentariorũ vetuſtate eruenda fuit veteris memoriæ, non ſatis antea, pro dignitate rerum geſtarum, explicata recordatio. Cum dearmatus Frederici Regis exercitus eſſet, vt inſulam, quæ tot mala, diuturno bello perpeſſa fuerat, colluuie copiarum diffluentiũ releuaret, perſuaſum eſt Frederico, vt militares manus in Macedoniam, & Thraciam emitterentur. Hoc ipſo anno Rogerius Florius Brundiſinus, qui Frederici auſpicijs, Siculo in bello plura egregia facinora ediderat, ad quem perditi omnes, & diſſoluti adoleſcentes ſemper confugerant, & ſcelere, & egeſtate profligati, inſtructa claſſe, collecticio veteranorum Catalanæ, & Aragoniæ gentis, quos Almogauares vocabant, exercitu, ad IV. M. fuiſſe traditur, ex Sicilia Conſtantinopolim nauigat: Andronici Romæorum Imperatoris Comnini Palæologi ſtipendijs, aduerſus Turcarum incurſiones militaturus: qui ex Aſia tunc primum emigrantes, complures eius imperij regiones depopulabantur. Is totius exercitus imperator, copiarum ductores deligit Berengarium Entenzam: & primarios aliquot ex Aragonenſibus, & Catalanis: qui Frederici ſtipendia meruerant. Rogerius benigne ab Andronico habitus, ſtatim Megaducis, magni nempe Imperatoris nomine, atque inſignibus ornatur. Vxor in eius manum conuenit, Imperatoris, Zauræ, vti vetuſta monumenta teſtantur, & Andronici ſororis filia. Exercitus Catalanorum ſocietas appellatur: quorum tanta ad vltimas gentes virtutis fama peruaſerat, vt Conſtantinopolitani Imperij principes, opinione, & amicitia eorum, aduerſus barbarorum, ex Aſia inſultantium impetus, tutos ſe arbitrarentur.

MCCCXLII. MCCCIV.

Rogerio Florio, rebus in Aſia, præclare aduerſus Turcas geſtis, Cæſaris nomen, perpetuæ virtutis præmium tribuitur. Sed acerbo Michaëlis Palæologi Andronici Imperatoris filij odio excitato, Hadrianopoli, inter ſacra menſæ, cum ijs, qui aderant, circumuentus, atque armis exutus impiæ neci traditur: & crudeliſsima morte mactatur. Inde ſocietas Catalanorum, quę Rogerij Florij ductu, Andronici ſtipendia bello Turcico meruerat, Callipoli, ad ipſas Helleſponti fauces, vallo ſe, ac foſſa cingit, munitque. Eius munitionis rebus inſtitutis, atque collocatis Berengarium Entenzam ducem ſibi præficiunt. Entenzæ egregiam operam præſtitere primarij duces Ferdinandus Ahoneſius, Corbaranus Lehetius tribunus militum, & alter item tribunus Bernardus Roccàfortius, Raimundus Montanerius, qui res eas memoriæ prodidit, & Guilielmus Siſcarius, & Simõ Alberus. Præterea Entenza in Siciliam præmittit Garciam Lupezium Lupatiam, Raimundum Marquetium, & Raimundum Coponium: qui a Frederico Rege ſubſidium tranſmarinum efflagitent: & exercitum Catalanæ ſocietatis in aſſerendo Conſtantinopolitano imperio, Frederico militaturum polliceantur. Michaëlem Imperatoris F. in prœlia poſcunt, prouocantque: tamquam in proditionis crimen vocatũ.

Thraciæ

Thraciæ oras aſsiduis incurſionibus depopulantur.

Entenza inclitus ea tempeſtate dux, penes quem præcipua laus eius bellifuit, ea virtute, eoque conſilio rem geſsit: vt benigno alloquio, & comitate alliciendo, & beneficijs, quos poterat, ſibi conciliando, publicis pariter, ac priuatis conſilijs dignus omni imperio videretur. Inſtructa claſſe decem actuariarum nauium ab Helleſponto rotam eam oram maritimã percurrens, omnia loca vaſtat, quæ incurrit. Cum in ea trepidatione Calo Iohannes Andronici F. CCCC. equitibus, magniſque collecticiorum copijs obuiam aduentaret, ad Pontem regium VI. M. P. a Cõſtantinopoli A. D. II. K. Iun. profligatur: cæditurque. Ingenti præda parta, cum Entenza Callipolim reuertitur, inſidijs interclusus, & ſumma perfidia deceptus, ab Eduardo Oria, qui XVI. Genuenſium actuatijs nauibus præerat, intercipitur: naueſque omnes amittit. Peram deportatus Trapezuntem tranſmittitur. Catalanorum ſocietas Callipoli continetur: quoad Entenza liber e cuſtodia educitur. AERA. MCCCXLII. NAT. CHR. MCCCIV.

Non. Iun. Peruſij Vitalis Villanoua, & Guilielmus Ceria Regis legati, regio nomine fidei ſacramentum interponentes, Benedicto XI. P. M. qui in Bonifacij locum ad ſummum Apoſtolatum euectus fuerat, iura regni Sardiniæ, & Corſicæ, ab Eccleſia Regi collata recognoſcunt. Pontifex Cardinalium collegio aſsidente iurisiurandi ſanctionem, ſupremi dominij ratione recipit. Die ſequenti eccleſiaſticas decumas Regi in eius regnis largitur in triennium: & legationem Apoſtolicam in eas inſulas cõſtituit.

Iidem legati, cum Neapolim ſe contuliſſent, nuptias inter Sanctium Balearici Regis F. & Mariam Caroli Regis filiam coniungunt: & ſponſalia Sanctiæ, Sanctij ſororis, & Roberti Calabriæ Ducis paciſcuntur.

Ineunte Auguſto menſe Dionyſius Portugalliæ Rex, Torellias oppidum, ad Cauni montis radices, inter Turiaſonem, & Agredam interiectũ, ſplendidiſsimo, ac vere regali ornatu, apparatuque ingreditur. Rex affinẽ, & Iſabellam Reginam ſororem, quæ cum marito, ad eum congreſſum conuenerat, ſumptuoſo, ac magnifico ornatu accipit.

Torellijs A. D. VI. Id. Auguſti Dionyſius Rex, Iohannes Caſtellę Regis patruus, & Simon Luna Cæſarauguſtanus Epiſcopus iudices conſtituti ſuper controuerſo Murtienſis regni iure, quæ cauſa inter Aragoniæ, & Caſtellæ Reges vertitur, ſententiam, iudiciumq; pronunciant. Certi Murtienſis regni fines, & termini vtrique aſsignantur, atque attribuuntur Didaco Garcia Toleto Regni Caſtellæ Cancellario, & Gonzaluo Garcia Aragonij Regis intimo conſiliario arbitris, & iudicibus delectis: cum vterque Regia amicitia reliquis omnibus longe antecellerent. Carthago noua, Guardaniare, Alicantum, Illicis, cum Illicitano portu, & eorum oppidorum agri, fineſque, qua Tadere fluuio dirimuntur, verſus Valentini regni fines, Aragonio cedunt. Villiena oppidum ditioni noſtræ contributũ, Iohanni Emmanuelis F. condonatur. Murtia, & Molina ſicca Caſtellano excipiuntur.

Eo metipſo die multo maior cõtrouerſia deciditur: quæ inter Ferdinandũ Caſtellæ Regem, & competitorẽ Alfonſum verſatur: iudiceſque accepti fuerant Aragoniæ, & Portugalliæ Reges. Decernunt, vti Alfonſo aliquot oppida condonentur, pro eo regnorum Caſtellæ, & Legionenſis populi iure, quod ſibi tanta bellorum commotione aſſerere cõtenderat: quo-

AERA NAT. CHR. MCCCXLII. MCCCIV. rum ſpes iam diu erat fruſtrata. Regium nomen Alfonſus, regaliaque inſignia amouet: quæ perexiguis dignitatis, emolumentique commodis compenſantur. In Gallia Alfonſus Hiſpanus vocatus: id a regia Philippi Francorum Regis liberalitate conſequitur, vt Moſaldam, ſi coniectura duci ad prodendum licet ex Narbonenſium Vicecomitum familia in matrimonium ducat: & Lunellum, Narbonenſis ditionis oppidum dotale accipiat.

Poſtero die Dominico Aragoniæ, & Portugalliæ Reges cum Ferdinando Rege ad Campillum regijs cõgreſsibus dicatum vicum, ad colloquium deueniunt: is enim præſtituitur componendis fœderibus locus totiens oxpetitus.

MCCCXLIII. MCCCV. A. D. XVI. K. Febr. Valentiæ decedit Rogerius Lauria dux omniũ, quotquot vmquam maritimis rebus, naualibuſque bellis præfuerunt, præſtantiſsimus. In cœnobio ſanctarum crucium pone Petri Regis ſepulturam cadauer eius humatur.

A. D. IV. K. Mart. Hortæ, in ipſis regnorum confinijs, in cœnobio D. Mariæ Ciſtercienſis inſtituti Reges Aragoniæ, & Caſtellæ in colloquium, congreſſumque veniunt. Eorum mandatis Didacus Garcias Toletanus, & Gonzaluus Garcias, vterque ſuo Regi amicus intimuſq;, controuerſiam finium regni Murtienſis decidunt. Ex ea regione, quę Aragonum Regum ditioni contribuitur, Rex Ferdinando Regi Carthagineni vrbem remittit atque condonat: vt Alarcone Celtiberiæ oppido, & nobili, & natura, ac ſoco in primis præmunito Iohanni Emmanueli genero cedat.

A. D. IV. K. Nou. Perpiniano Rex Gonzaluum Garciam legat, committitque: vt Clementi V. P. M. ſuo nomine ſuprema Sardiniæ, & Corſicæ regni iura recipiat: & fidei ſacramento ſanciat. Pontifex cum abſentis Regis rationem habendam minime cenſuiſſet, mandatumque reiecisſet, Regi perſuadet, vt Mompellerium contendat.

A. D. XII. K. Ian. Genuenſium legati Regem Cæſarauguſtæ conueniunt: experiuntque: vti pacis, fœderiſq; conditiones ferat. Verentur enim ne Sardiniæ obeundæ cauſa, & ab externo dominatu vindicandæ Genuenſi ciuitati bellum a Rege inferatur.

MCCCXLIV. MCCCVI. A. D. X. K. Mai. Rex Valentiæ ſanctioris ærarij Eccleſiæ Maioris Balearium præfectum, & Petrum Martinium Gotorem oratores legat ob eã cauſam, vt Pontifici Maximo de more iutium regni Sardiniæ & eius ditionis ratione iuriſiurandi fide obedientiam præſtent. Cum Burdigalæ Pontificem Maximum cõueniſſent, A. D. V. K. Iun. honorifice recepti iuſiurandum ſanciunt.

Octobri menſe Barcinone Franciſcus, Conradinus, & Marcellus Malaſpinæ Marchiones, & Brancha Oria, & Barnabas eius F. Theodoricuſque Turritanus Archiepiſcopus recipiunt, pollicenturque, ſe Regi in obeuido, vindicandoque Sardiniæ regno, ſi condiciones ferat, paſſuros. Statuit etiam Rex, & molitur, quo Florentinam, Lucenſemque ciuitatem. & Rogerium Taliaſerrũ, qui Populonij dominatur, fœdere deuinciat, & in Sardiniam auxiliares cohortes tranſmittant. Lucenſes expoſcunt, ne Rex ſinat, Iohannam Vgolini Gallurę Iudicis filiam, quæ ingentis ditionis hereditatem aditura erat, Caralitanique regni partem adepta fuerat, Barnabæ Oriæ Branchæ filio in matrimonium collocari. Maxime enim eam cõiunctionem regio ſtatui aduerſaturam prouident. Rex ab Azone Mar-

chione

chione Eſtenſi Iohannę auunculo,cuius puellæ tradendæ optio,poteſtaſque erat,vt ab Oriarum connubio eam diuertat,deprecatur. AERA. NAT. CHR.

Rex Oſcam adire properat:quod Ludouicus,qui Vtini cognomen inuenit,Francorum Regis F. in Nauarram traieciſſet:& matre Regina defuncta eius regni legitima herede,regijs inſignibus eſſet ornatus.Multi enim, & varij timores:ſed inter ceteros eminebat, tam propinqui hoſtis terror: ne Francus Regem ab Italicis rebus,&ab Sardoa expeditione,aut Siciliēſi bello,quod imminere omnes vererentur,auertere contendat. MCCCXLV. MCCCVII.

A. D. III. Id. Oct. Philippi Francorum Regis edicto omnes, qui auctoramento militiæ, ac ſacrorum Tēpli Hieroſolymitani deuincti erant, tota Gallia veneris die,vno nuntio,atque vna litterarum ſignificatione intercipiuntur.Comprehenſi omnes in cuſtodias includuntur:& in eos tam quam hæreticos,ac nefariorum, ſceleſtorumque facinorum reos anquiri cœptum.

A. D. XVII. K. Nou. nuntij a Francorum Rege in omnes Chriſtianorum principum regiones deferuntur,expoſtulantes:vti in ſua quiſque ditione,fidei Catholicæ aſſerendæ cauſam,aduerſus eos,qui Templi Hieroſolymitani ſacris addicti erant,ſuſcipiat.Regi ea res nota, teſtataque fit, cum Valentiæ, in arce regia, K. Dec. degeret. A. D. III. Non. Decem. Rex capi omnes eius ſectæ homines,bonaq; conſcribi imperat. Iohannes Lotgerius ex Prædicatorum inſtituto de fide Catholica iudex, & generalis in Aragoniæ regnis quæſitor ab Apoſtolica ſede conſtitutus,ſumma in iure dicendo ſeueritate vſus ſtudioſos,& fautores reorum coercet.Bona eorum pars in munitiſsimas Carthaginis veteris Ilergaonum oppidi Montionis,Miraueti,Villeli,atque Alfambræ arces confugiunt: quibus facile repugnari,atque obſiſti poſſe ſperant: ne indicta cauſa in ſe animaduertatur. Eodem in Catalonia,cum ſpes reliqua non eſſet, vtuntur perfugio. Rex eos vi oppugnari imperat.

Valentiæ Decembri menſe exacto, Rainerius Sampacius, Iohannes Ruſſus Gualandius,& Ilerdinus Guaſcapa Piſanorum legati,reiectis iniquis condicionibus,quas de Sardiniæ iure retinendo, obtulerant, a Rege dimittuntur:quod neque e republica,neque ex dignitate, aut Pontificia, aut Regia cenſerentur.

Rex Valentiæ feſto celebritatis natalis Domini peracto,Bernardū Sarriam primarium virum regiæ claſsis præfectum in Siciliam legat:cui mandata deferuntur,vt nouam diſſenſionem,quæ inter Fredericum, & Carolum Reges commota fuerat,pacificet.Is Calanam,Mottam,Fumariū murum,atque Catonam Bruttiorum caſtella,de quibus inter ſe controuerſabantur,Regis Aragonum nomine recipit.Præterea Carolus moleſte præ ſe tulerat Fredericum generum,non Trinacriæ,quod pacto conuenerat, ſed ſimplici titulo Regem nuncupari:& a Tunetano Rege tributū,quod ſibi dependi oporteret,a Frederico exigi. MCCCXLVI. MCCCIIX.

Bellum aduerſus Templarios, qui arcibus præſidentes in armis erant, maiore conatu apparatur:quod minore,quam Rex veritus fuerat,dimicatione perficitur.

Cum Hiſpanienſes claſſes aduerſus Granetenſes Mauros omnibus rebus ornatæ inſtruerentur, Caſtellæ Rex Didacum Garciam Toletum imperio maritimo pręficit:& in eius locum ſubſtituit Gonzaluum Zapatam

ÆRA NAT. CHR. MCCCXLVI. MCCCIX.

Aragonium: atque eo adminiſtro, Regis Aragonij permiſſu manus militares coguntur noſtris in litoribus, atque armantur.

A. D. X V I. K. Iun. cum Artallus Alagon Aragoniæ regni procurator Montionis arcem magna balliſtarum, ac tormetorum vi oppugnauiſſet, cuius propugnationi Bartholomæus Beluiſius Templariorũ dux præerat, propugnaculum, quod ante arcem firmo præſidio munierant, Muelam vocabant, deditur. Paulopoſt arx etiam traditur. In poſtremis Caſtellotum, Carthagoque vetus munitiſsimæ arces deduntur.

Clemens P. M. decernit, vti Valentinus Epiſcopus regius Cancellarius de Templarijs omnibus, qui inter reos relati erant, cognita cauſa ſtatuat.

Bernardo Sarria internuntio Rex Genuenſes, & Branchaleonem Oriã eius populi ductorem, & Barnabam eius F. ſibi adiungere ſtudet: quod in Sardinia Turritani regni, & Lugudoriæ regionis, Luquidoneſios vetuſtas appellauerat, potirentur. CCC. equitibus militaturos ſe regi in Sardoã expeditione pollicentur. Florentinos, & Lucenſes, & Vrſorum partes ad ſe etiam perlicere tentat: qui pecunias erogent, vnde neceſſarij ſumptus in claſſem, ac rem militarem ſuppeditentur.

A. D. X I V. K. Ian. Alcala oppido ad Henarem fluuium præſentibus Bernardo Sarria, & Gonzaluo Garcia Regis legatis, Ferdinandus Rex Almerienſe regnum Regi attribuit: quod ſexta Granatenſis regni portio, illi pacto contributa eſſet: in eos ſumptus, qui in Granatenſe bellum a Regibus ſuſceptum, terra, marique noſtris claſsibus, & exercitibus impendent. Iuris iurandi religione coram legatis Regi cauet.

Decembris menſis fine Reges Aragonũ: & Caſtellæ Hortæ denuo colloquuntur. In eo congreſſu fœdus ſancitur eius belli, quod Marrochenſi, & Granatenſi Regibus inlaturi erant. Paciſcuntur, vti Iacobus Regis F. Leonoram Regis Ferdinandi F. vxorem ducat.

Reges Horta regreſsi Monregale Aragoniæ oppidum contendunt: & in eo loco pactionem, quæ tum Alfonſo inita fuerat, ſtabilem, & in perpetuum ratam fore decernunt.

Michaël Palæologus Andronici Imperatoris F. ad Apros vetuſtã Thraciæ vrbem, a Bernardo Roccafortio, qui capto Entenza. ductoris munus obierat, ſocietatemque Catalanorum ad ſe conuerterat, & alijs Catalanis ducibus, cum ſignis collatis valde puſillis copijs conflixiſſent, horribili ſtrage profligatur: & ſumma cum ignominia, & dedecore, capitiſque periculo erumpens, euaſit, Res in eo bello geſtæ iuſto volumine a Raimundo Montanerio poſteris produntur: non modo eius ætatis ſcriptore, ſed qui copiarum ductor Entenza imperatore eo in bello meruit: & ne fidem rebus commenticijs ad eum vnum, aut rei geſtæ orationem adhibere videamur, & ſi Nicephorus Gregora earum rerum Græcus auctor, pæne eiuſdem ætatis ſcriptor exſtat, exterus aliquis auctor ad memoriam rerum noſtrarum erit excitandus: cui nemo, tametſi breuiter, impoliteque dicenti maxima de re, valde aſſentiri non debeat. Is Brochardus eſt Teutonus ex inſtituto Prædicatorum: qui ad Philippum Francorum Regem anno MCCCXXXII. commentarium miſit de Sacri belli expeditione aduerſus Turcas obeunda: cuius oratio ad verbũ, hoc in loco eſt a nobis expreſſa. Ita enim ſubdit,

Hæc

AERA. NAT. CHR.
MCCCXLVI. MCCCIIX.

Hæc quæ narro, cum in Conſtantinopoli, ſiue Pera, quod idem eſt, degerem, contigerunt. Catalani etiam, qui modo vocantur Societas, quæ nunc eſt in Ducatu, & dominio Athenarum, qui non habebant duo millia, & quingentos equites, ex quibus non erant ducenti homines de ſanguine militari eundem Michaëlem cum quattuordecim millibus equitum exeuntem, & cum peditum multitudine copioſa aggreſsi fuerunt cum audacia deſperata: & ipſius ordinatas acies deſtruxerunt: & fugauerunt: & de ipſius exercitu multitudinem maximam peremerunt: & ipſum Michaëlem de equo turpiter deiecerunt: ſed adiutus a ſuis, & in equum ſubleuatus fugit e prœlio acriter vulneratus: Quem etiam fugientem inſequentes in ciuitatem Andrinopolim includi fecerunt: & ibi obſeſſum diebus plurimis tenuerunt. Poſtmodum totam illi ciuitati adiacentem patriam curſitantes ferro, & incendiis vaſtauerunt: caſtra multa ceperunt: & ab illo loco vſque ad terram, vbi nunc ſedes detinent alienas, fere omnia deſtruentes nullum prœlium inuenerũt: ſed Græci miſeri ſunt facti puſillanimes, & excordes: ipſis diuina gratia deſerente: & vltione debita perſequente. ,, Paulo poſt idem memorat Catalanorum eam nationem Imperatorem Cõſtantinopolitanum tributum quotannis ſerre [illegible].

A[illegible] Moru[illegible] vi. B[illegible]zantinorum, & ii. Genuenſium lõg[illegible] p[illegible] cum [illegible] Palæ[illegible] Andronici Imp[illegible] F. [illegible] de [illegible] heres, m[illegible] M[illegible] M[illegible] at, & Opicini Spinolæ F. ductur[illegible] v[illegible] republica Genuenſi p[illegible]arij, qui i[illegible] potentia erat, Cal[illegible], quam Catalani [illegible] de [illegible] terra, marique hoſtium finibus, arcem ſedemque delegerant ſumma vi oppugnat. D[illegible] a R[illegible]ndo Montanerio, qui propugnationi præfectus fuerat, & a noſtris ſtrenue repugnatur, Morus & D e. circiter milites cæduntur.

MCCCXLVII. MCCCIX.

Rex feſtum natiuitatis Domini diem Cæſaraauguſtæ concelebrat.

Carolo, ac Frederico Regibus diſſidentibus, quod Carolus Iacitanam Siciliæ arcem retineret, & tributa a Tunetanis Regibus Frederico penſitata ſibi impendi debere contenderet, Rex pacificatorio munere inter ſocerũ, & fratrem functus, Fredericum ſocero conciliandum, & adiungendum repetitis rebus curarat.

Ianuarij menſis fine Rex Barcinonem proficiſcitur. Bellum inſtruere aduerſus Mauros, & Almerienſibus finibus inferre maturat. In eos ſumptus, ſacrum bellum geſturo, Pontifex Maximus eccleſiaſticas decumas elargitur.

Henrico Lucemburgenſi ad Imperij gubernacula adſcito Amadeus Sabaudiæ Comes eius affinis, & Vido Nemurcius F[illegible] Comitis frater Aue[illegible] a Pontifice Maximo impetrant, vt Henrici creatio confirmetur. Duo Cardinales legantur qui Romæ imponendo diademati præſideant. P[illegible] Henricum in Italiam arceſſunt: & vt profectionem maturet, a[illegible] Florentini & Lucenſes, qui Henrico aduerſantur, Regẽ, vti exp[illegible] Sardoam vrgueat magnis pollicitationibus ſuadent. Morroellus [illegible] F. Franciſquinus Morroelli F. & Conradinus Opicini F. ex Malaſpinarum familia Marchiones Regi ſe addicere in ea rerum cõmotione ſtudent. Piſani vero omni conatu de Caralitana arce, & oppidis, quorum in Sardinia potiuntur, retinendis ſeparatim elaborant: & regiam

T iij expedi-

AERA NAT. CHR. expeditionem auertere conantur.

MCCCXLVII. MCCCIX. Iohanna Vgolini Gallurę Iudicis F. Ricardo Camino Treuiſi domino, Gibellinarum partium primario nubit: qui ſe totum Regi addicit: quod Piſani Galluræ ditionem interuerterant: & præſidijs deuinxerant.

A. D. III. Non. Mai Carolus Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuę, Hieroſolymorumque Rex e vita excedit.

ALMERIENSE BELLVM.

A. D. XV. K. Aug. Rex ora Valentina ſoluens, claſſe ad Conteſtano rum promontorium, quod illa ipſa ætas Aliubij caput vocat, præteruehitur. Omiſſo enim Sardoo Almerienſe ſacrum bellum ſuſcipit: cuius tam vicinæ expeditionis metu moti Mauri armati, paratique obuiam Regibus procedunt: ex diutino metu animis ferociores. Omnes præcipuæ vires aduerſus Aragonios, quod maritimis claſsibus pollerent, concitantur. Copiæ noſtrorum omnes terreſtres ad Aliubium coguntur. Ferdinandus Rex alio ſuas vires verterat. Ex Catalonia egregij copiarum ductores arceſſuntur Guilielmus, & Otho Moncadæ, Bernaldus Centillias, Guilielmus Angleſola, Gerardus Ceruilionius, Bernardus Cruillias, Berengarius Pucmultonius, Berengarius Portella, Pontius Ragiadelius, Petrus S. Vincentij, Bernardus Speſius, Petrus Queraltius, Acartus Muris, & Dalmatius Caſtelli noui, & Albertus Mediona. Cum numeri militares recenſerentur, ex noſtris ordines duxere, militauereque Petrus Ixeritanus nomine Aragonij Regis Eccleſiæ in exercitu ſignifer, & princeps, Aluarus Ferdinādius Alcaniciēſis Præfectus, Iohannes Simenius Vrrea, qui Alcalatenenſis præfecturæ, & Montacuti dominabatur: inter proceres primarius: & qui ſummum, & præſtantiſsimum ſe ducem vniuerſo exercitui præbuit: Petrus Martinius Luna, Ferdinandus Lupezius Luna, Petrus Ferdinandius Vergua, Sanctius Horta, Petrus Guilielmus Caſtellonus, & Fortunius Aznarius Caſtellonus, Gom[illegible]us Tramacetius, Simon Focius, Guilielmus Po[illegible]s, Iohannes Sanctius An[illegible]onius Sancij F. Simon Velazquius Aierbius, Lupus Gurrea, & Michael Gurrea eius F. Petrus Pomarius, Lupus S[illegible] Luna, Iohannes Vidaurius, qui Mariān[illegible]æ ditionis dominabatur, & Petrus M[illegible] Vidaurius, Michaël Pereſius Gotorius, Rudericus G[illegible] Seſeſius, Ferdinādus Lupezius Heredia, Garcias Simenius [illegible]buſius, Petrus Simenius Irancius tribunus militum, Berengarius, & Simon Tobiæ. Ex Valentino regno rem bellicam adminiſtrauere Iacobus Exerica, Iohannes Garceſius Lihorius, Petrus Iordanis Arenoſius Gonzalui Simenij Arenoſij F. Simon Pereſius Arenoſius, Berengarius Lanciolius, Gerardus Aquilonius, Gonzaluus Garcias Regi in primis carus. & Nobilis Carrocius: qui Rebolletiæ ditiōis dominatū obtinuit.

Iulio menſe decurſo Iazbertus Caſtelli noui Vicecomes, quibus præfectus erat actuarijs nauibus & Mauruſiorum Rex terreſtri exercitu Septā Mauritaniæ, ad traiectum ſi[illegible] vrbem adoriuntur: & vi expugnant: ingētique præda potiuntur.

K. Aug. Robertus Caroli Regis F. Hieroſolymorū Rex, & Sanctia Regina eius vxor Auenione, magna celebritate a Pont. Max. diademate, & regijs inſignibus decorantur. Arnaldus Villanoua nobiliſſimus, atque optimus huius ætatis medicus, & ſummo Pōtiſici carus, a Rege in Pro[illegible] Galliā ad Robertū legatur: qui ſuadeat, vti ius, regiumq; nomē Hieroſolymitani regni

AERA. NAT. CHR.
MCCCXLVII. MCCCIX.

regni ad Fredericum transferat: quod bellum ſacrum ſuſcipere ſummopere concupierat: ſi Robertus eam eroget pecuniarum vim, quam ſibi cauerat, ſi Siciliæ regno decedat: modo theſauri ſacro bello Hieroſolymitano dicati, decumæque Italicæ, & adiacentium inſularum, in eam expeditionem conferātur. Robertus, neque tanti decoris ſplendorem amittere, neque Siciliæ regno tot annos priuari, æquo animo poteſt induci.

A. D. XIII. K. Sept. Rex ad Almeriam caſtra metatur. Vallo, & foſſa, maximo aggere ac ſepimento vallatus contra aſcenſum, atq; tranſgreſsiones, & eruptiones hoſtium munitur. Regina Blanca virū ad ſacrū bellum proficiſcentē proſequitur: & Guilielmus Roccabertinus Archiepiſcopus Tarraconenſis, Simon Luna Cæſarauguſtanus, & Raimundus Pontius Valentinus Epiſcopi, & alij Antiſtites Reginam comitantur. Is enim mos penitus inſederat, & inueterauerat, vt Reginæ viros ad bella proficiſcentes comitarentur.

Artallus Luna, qui Aragonij regni procurationi pręfectus fuerat, & veteranorū militū agmina coegerat, magnoſq; ſumptus in rem militarē fecerat, cōtinuis itineribus, vltra cōtra hoſtes caſtra facit. Is Lupi Ferrencij Lunę F. Conſt[illegible] Pereſiā Iacobi Pereſij F. Petri Regis neptē vxorē duxerat: & Segorbi[illegible] ditionis, & [illegible] rū oppid[illegible]rū, quæ dotalia ſuſceperat, do[illegible] & [illegible] imperatorē præſtitit. Aimericus Bel[illegible]us, R[illegible]und[illegible] M[illegible] Marquetius x. actuarijs nauibus, & v. lem[illegible] obſid[illegible] V[illegible]s Caſtelnouius apud Mauruſiorū Regē tamdiu reſe[illegible] dū tertia pars portorij Mauritaniæ, quod Regi pendebatur, & Septe[illegible]s manubiæ exigerentur.

Ferdinandus Rex A. D. VI. K. Aug. exercitus corona Algeziram Alhadræ in ipſo freto ſitam obſederat. x. nauibus longis freti traiectū tenet. Iazbertus Caſtelnouius Aragoniæ claſsis præfectus præſto Caſtellanæ claſsi coniungitur: vt hoſtium litoribus inuehantur.

Simul armis, ſimul operibus, machiniſq; oppugnari Almerienſes cœpti, A. D. X. K. Sept. Granatenſis Rex, omni regni equitatu, qui ingentibus turmis conſtiterat, & vario peditatu ad Almeriæ vrbis muros ſubſidia accelerat. Ingens, & tumultuoſum certamen ab hoſtibus infertur: qui q[illegible]ta maxima vi poterant, in noſtros, equites c[illegible]ncitāt. Inſigni animo, extra vallum prouolat Rex: atque infeſti[illegible] in medium agmen hoſtiū ruit. Cum ſigna c[illegible]ntuliſſent, & ſumma vi ni[illegible]ferentur, decertarētq;, Mauri funduntur, fuganturq; & [illegible]ntib[illegible] auertuntur. Dum manus conſeritur, qui vrbe eruptionem fecerant, vallum [illegible]ualerunt: re[illegible]orū caſtrorum partē conuellunt: & Ferdinandus [illegible]obi Balearici Regis F. excel[illegible], & inui[illegible] adoleſcens, qui obſeſsis repugnaturus in caſtris manſerat, præl[illegible] mi[illegible]tum fortitudine & exi[illegible] furentes eorum impe[illegible]ſque coërcet: cum ſummis c[illegible]pis c[illegible] oppugnarentur.

C[illegible] freti tenerent, & Iazbertus Ferdi[illegible]ianæ claſsi præeſſet [illegible] eos obſediſſent, pars exercitus Caſtellani Gibraltari oppido, i[illegible] Calp[illegible]ibus ſito potitur.

Rege Almeriā oppugnante Petrus Marſilius ex inſtituto Prędicatorū, expeditionis Almerienſis proſequēdæ cauſa, ad Pont. Max. legat: qui cū indigne, ne dicam temere, atque arroganter, legationis munus obiret, neque Pontificis imperium, vti par erat, reueritus eſſet, vinctus relegatur.

ANNA NAT. CHR. MCCCXLVII. MCCCIX.

A. D. XIII. K. Octob. Pont. Max. nuntius Apoſtolicis literis Regē cohortatur, vti Venetis omnibus, in noſtris regionibus cōmorantibus perduellionis actionē intendat: quod Ferrariā eccleſiaſtici iuris vrbem, atque ditionis Dux, Venetuſque ſenatus occupare niterentur: & in arcem Thebaldi, & alia vrbis propugnacula copiæ eorum militares irrupiſſent: cum Ferrarienſes ciues Eccleſiæ dominatui obtemperantes Freſchum Azonis Eſtenſis Marchionis filium, qui parentem in cuſtodiam intruſum necauiſſet, vrbe exterminaſſent. Die namque ſacro cœnæ Domini Pontifex Auenione dirarum imprecatione Venetos eius [illegible] noxa contaminatos deuouerat: & eorum bona publicarat: ac ſacrum bellum aduerſus eos indixerat. Rex ſe operam daturum reſpondet, vt Veneti re[illegible]tione expellanrur: modo noſtri homines Veneti [illegible] & eius di[illegible] finibus egrediantur. Hugo Pontius Emporicanus Comes piraticam faciens, aliquot Venetorum naues diripit: atque euertit.

Id. Octob. M. leuis armaturæ equitibus Mauris, ex ea militia quā illa ætas equitatum Granatenſis domus appellare conſueuerat, robur ac firmamentum regni, æquatam agri planitiem ante Almeriæ muros obtinentibus, ingentes M[illegible] pe[illegible]tus c[illegible]iæ, ad XL. M. fuiſſe fertur, continenti collium tractu, quod res poſita in celeritate eſſet, caſtra regia incredibili impetu adoriuntur: oppugnantq;: vt ſubſidiariis copiis introitus in vrbem pateat. Cum totam aciem noſtri in hoſtes obuertiſſent, vniuerſis viribus, primo impetu impulere: fuſiſq; hoſtibus vniue[illegible] eorum aciem auertere. In eo certamine Simon Pereſius Arenoſius, Garcias Simenius Embunus, & Martinus Baldouinus Cæſarauguſtanarum [illegible] ductor fortiter dimicantes mortem occubunt. Res memoria digna [illegible] proditur: vt qualis ratio militaris diſcipline, quam a maioribus ac[illegible], conſtaret intellegi poſſit. Nam cum Petrus Martinius [illegible] Polæ, & Almonazirij do[illegible]bitur Simonis Cæſarauguſt[illegible] frater, princeps inter proceres & inſignis virtutis præſt[illegible] exce[illegible] neceſſe ei fuit, Regi iuriſiurandi ſacramento obteſtari p[illegible]u ſe eo in prœlio, quo Simon Pereſius Arenoſius oppe[illegible]erfuiſſe: neque vitæ con[illegible]lentem locum deſeruiſſe: vt quem tueri debuerat, deſertum a ſe pateretur. Præterea Martino Simenio Ai[illegible] atis actionē conſtitutam ſatis conſtat: quod cum bene[illegible] Simoni Pereſio Arenoſio obſtrictus eſſet, e prœlio aufugiſſet: & quod probatione firmaſſet, ſe in acie non fuiſſe, iudicio liberatum.

Cum perendino die A. D. ſcilicet XV. K. Nou. denuo hoſtium equitatus, adiunctis pedeſtribus copiis [illegible] dū auxilium ſupra vires ſuas præſt[illegible], a noſtris funduntur. qui tumultuantem equitatum [illegible], de urb[illegible].

Ferdinandi Regi exe[illegible] A.D. XVII. K. Dec. cum Algezirienſi obſidioni fortiter inſtitiſſet, [illegible] patruo [illegible] F. & Iohannes Emmanuel [illegible] regij ſanguinis, & [illegible] potentia præſtantes, alijq; procere[illegible] ad D. equi[illegible] traduntur, cupiditatem ſuam po[illegible], q[illegible] tes caſtra deſerun[illegible]. Rex a ſuis deſtitutus, cum Granatenſi Rege paciſcitur, vt obſidione v[illegible] liberata, Queſada, Bedmarumque oppida ſibi tradantur.

Nuntio Algezirienſis pactionis allato, Rex aliquot dierum [illegible] cum

hoſte paciſcitur & de captiuis omnibus reddẽdis, qui ex ditione regia ſeruitutem perpetiuntur, cum Granatenſi Rege conſtituitur. ANNA NAT. CHR. MCCCXLVIII. MCCCIX.

Rege Almerienſi bello implicito, Rogerius Conuenas Arnaldi Hiſpani Conſeranenſis Vicecomitis F. bellum aduerſus Hugonem Mataplanã Palliarienſem Comitem gerit: multaque in Catalonia turbantur: hereditatis Guielmæ Moncadæ obeundæ cauſa.

Rex in Almerienſi obſidione in A. D. VII. K. Feb. permanet: & Alicantum regreditur: quo in loco Rex, & Iohannes Emmanuel gener congrediunt. In eo bello Ferdinandi Balearici virtus egregia maxime enituit. MCCCXLIIX. MCCCX.

Maio menſe decurſo, Rex Turolio Bernardum Fonollarium ad Clementem Pont. Max. legat: neque leui de cauſa mandata perferuntur. Committit, vt vna cum Iohanne Nunnio Larenſi ſuo, ac Regis Caſtellæ nomine ſummiſſe ſupplicet, ne permittat rem maxime atrocem, & indignam: vt in demortui Bonifacij Pont. Max. memoriam, famamque iudicij periculum intendatur: aut acerba ſeueritate ſtatuatur: quod enixe, atque impie Francorum Rex contendit. Neque enim id fieri ius, faſq; videri poterat.

A. D. II. Id. Nctob. Blanca Aragoniæ Regina Barcinone decedit. In cœnobio ſanctarum crucium ſepelitur.

Algeziræ Valentini regni oppido Rex diem feſtum natiuitatis Domini celebrat. MCCCXLIX. MCCCXI.

A. D. XIV. K. Iun. Cæſarauguſtæ in [illegible] conuentu Iacobus Regis F. natu maximus Aragonenſibus irrogatas leges, regnique ſcita, atque inſtituta, patrioſque mores, & quas libertates vocant, ephebus iureiurando ſancit.

Iulio menſe nuptiæ inter Mariam Regis natu maximam filiam, & Petrum Ferdinandi Caſtellæ Regis fratrem coniunguntur.

Florentini, & Lucenſes interuentu Gilaberti Cruilliæ, qui a Roberto Rege munus præfecturæ Romandiolæ obtinet, Regem hortantur, ſuadentque, vt Sardiniæ regnum a tyrannorum dominatu vindicet. Vt aduerſus Henricum Imperatorem Regis auxilijs ſe, ſuaque tueantur ampliſsimam pecuniam in ſumptus bellicos pollicentur. Ea tamen inferendo bello mora fuit, vt poſtea dubia, & ancipiti fortuna geratur.

Concilium ſacrum œcumenicum Viennam Galliæ prouinciæ vrbem indictum eſt, atque coactum.

A. D. XVII. K. Nou. prima fit ſacri conuentus aſſeſsio: referuntque de Templariorum ordine abrogando. De ea re, quid fieri e republica eſſet, deliberant.

Rex ſedis Apoſtolicæ opem, operamque precatur, atque implorat: vt res maritimas, bellicaſque in aſſerendo Sardiniæ regno, & Granatenſi bello reuocando obire poſsit: quod ſumma benignitate Bonifacius, & Benedictus, eccleſiaſticas decumas in eos ſumptus largiendo, præſtiterant. Qualis rerum Granatenſium ſtatus eſſet, Petrus Queraltus, Petrus Builius, & Guilelmus Aulomarius Regis legati, qui eius mandato ſacro concilio interſunt, denuntiant. Nam Pontifici Max. & ſollẽni patrum cœtui referunt, aſſeruntque rem commemoratione poſteritatis maxime dignam. Cum Granatenſis ciuitas, eiuſque vrbis populus, illo ipſo tempore cenſeretur, ad CC.M. populum eſſe cenſum: vixque quingentorum

AERA NAT. CHR. rum capitum numerum impleſſe, qui Mauri ſtirpe eſſent: reliquos vero
MCCCXLIX. MCCCXI. patre, aut auo Chriſtianam fidem profeſsis genitos. Præterea L. M. cenſeri eorum hominum, qui fidem, pietatemque Catholicam eiuraſſent: & ſupra XXX. M. Chriſtianorum in ergaſtulis, atque lautumijs in cuſtodias includi: atque ijs mortem quotidie ob oculos verſari.

Darocæ Rex conuentus agit.

A. D. Id. Nou. in conuentu refertur: an Guilielmus Moncada Fragæ dominus ex proceribus Aragoniæ ſit cenſendus. Simon Pereſius Salanoua Præfectus Iuſtitiæ Aragonum de conſilij Regis, & totius conuentus ſententia ſtatuit: ab eo conuentu alienigenam eſſe quod Fraga intra Cingæ, & Sicoris ripas ſitã finibus Cataloniæ contineretur: quo in oppido, præcipuo iure ſedem omnium rerum, & fortunarum ſuarum, domiciliumque Moncada collocauiſſet.

MCCCL. MCCCXII. Ferdinandus Caſtellæ Rex, & Conſtantia Regina eius vxor, Iohannes Ferdinandi patruus, Petruſque frater Calataiubij vna cum Rege feſtum natiuitatis Domini diem concelebrant. Eo in oppido Petrus Mariam Regis filiam in matrimonium ducit: & Leonora Caſtellæ Regis F. Regi nurus traditur: quæ Iacobo primigenio nuptura erat.

Cum Rex Turoli degeret, & dies ludorum feſtos, indictis filiæ, & nurus ſponſalibus celebraſſet, Februario menſe Conradus Verhebangus Græcis in Germania præfectus, Frederici Auſtriæ Ducis, & Stiriæ, atque Carniolæ domini, Roberti Romanorum Imperatoris F. natu maximi legatus Regem conuenit: & de Iſabella Regis F. Frederico in matrimoniũ tradenda renuntiat. Rex Valentiam confeſtim contendens, Februario exacto de dimittendo legato, & his nuptijs collocãdis, quæ dignitatis plenæ viſæ ſunt, deliberat. Inſigni enim Frederici virtute mouetur: principis iam pridem iuuentutis: & Franciſcum Xarquium in Germaniam legat: vt Leopoldus, Albertus, Otho, & Henricus Frederici fratres legitimo iure ditionum auitarum, & hereditatis paternæ Frederico cedant.

Caſtellæ, & Portugalliæ Regibus, ſuper regnorum finibus diſsidentibus, & præcipue de Serpa, & Mora, & Algarbienſi regno decertantibus, Rex tamquam honorarius arbiter ſtatuitur. Satis conſtat re cognita, neque a Rege diiudicata, Algarbienſem regionem, quæ Ana flumine cõtinetur, in ius, ditionemque Portugalliæ Regis conceſsiſſe.

A. D. XI. K. Apr. Viennæ Pontifex M. priuato conſenſu, & conſilio, Templariorum ſocietatem dirimit: & ſcita, atque inſtituta eius ordinis abrogat.

A. D. IV. Id. Apr. in conſeſſu ſacri concilij, præſentibus Philippo Francorum Rege, Carolo Valeſio eius fratre, Ludouico Nauarræ Rege, & Philippo, & Carolo Regis Francorum liberis, abrogationis Templariorum inſtituti decretum in tabulas publicas refertur.

A. D. II. Non. Mai tertia ſacri conuentus aſſeſsio celebratur: & concilium dimittitur.

Iacobus Balearium Rex peruigilio feſti Pentecoſtes e vita excedit: cui Sanctius filius regni ſuccedit heres.

SANCTIVS BALEARIVM REX.

Meninx, Cercinaque inſulæ ditioni, ac iuri Regum Siciliæ deduntur. Rai-

tur. Raimundus Montanerius eius ſæculi rerum a noſtris principibus geſtarum certus auctor Meningi, & præſidio in ea inſula collocato præficitur. ABRA, NAT. CHR. MCCCL. MCCCXII.

Arana vallis, quam vltra Pyrenæi ſaltum amnis Garumna permeat, caſtellumque Leon, quæ bello Gallico occupata, præſidijſque interclusa a Gallis fuerant, a Francorum Rege priſtino iuri, & ditioni Regum Aragoniæ reſtituuntur: Barcinonenſique ciuitati contribuuntur.

A. D. VII. Id. Iul. Barcinone Sanctius Balearium Rex Iacobi Regis F. propria regni iura, poteſtatemque Ruſcinonenſis, & Cæretanæ regionum, aliarumq; ditionum Balearico regno contributarum, Aragoniæ Regibus parta iuriſiurandi fide ſancit.

Fredericus Rex fœdus, quod cũ Henrico Imperatore icerat, ſancit. Cũ Ciſalpina Gallia, Etruria, ac Latium in armis eſſent, & Italia omnis bello arderet, ex quo Henricus exercitu præpotens Alpes tranſcenderat, bellum inter Fredericum, & Robertum diu præmeditatum commouetur: tantoque maiore, quam proximo conatu apparatum eſt, quanto plus ſimultatis inter affines Reges interceſſerat: & peregrina iuuentus Germani, Gallique, atque Hiſpani vtrique operam ſuam pollicentes ad id bellum confluunt: & ad partium ſtudia non Itali modo, ſed exteræ nationes concitantur.

Iohannes Grauinæ Comes Regis Roberti frater, magnis Aragonenſium, & Catalanorum copijs in Latium inuadens, & in vrbem inuectus Capitolio, Hadriani mole, Creſcentini turrim poſtera ætas, nunc S. Angeli vocant, & Vaticano potitus, arces eas præſidijs obſtruit: vt Henrici aduentum, perturbatis ſollemnibus coronæ Imperij capeſſendæ indictis, coërceat. Pugnatur acriter ab ijs cohortibus, & Columnenſi factione, quæ Henrici partes tuentur: & Lateranenſem ædem, Titi Amphitheatrum, Coliſeum vocant, & Pantheon, diuerſaque alia templa, & domos obſederant: & præſidijs ſepſerant. Cum præcipiti furore, atque armorum impetu concertaretur, & vtrimque magnæ concurrerent copiæ, K. Aug. Henricus Lateranenſi in æde inſignibus regijs decoratur. Ex eo Robertum ſibi, & Imperio hoſtem pronuntiat. Fredericus Rex amplam occaſionem nactus Roberto bellum infert.

A. D. VII. Id. Septemb. Ferdinandus Caſtellæ Rex moritur repentino.

Exacto Decembri menſe, Petrus Calataiubij Regem ſocerum conuenit. MCCCLI. MCCCXIII. Expoſcit vti ſuas partes in ea contentione tueatur, quæ illi ſuper tutela legitima Alfonſi Regis Caſtellæ, qui infans remanſerat, vertitur: in cuius tutelam deuenerat. Super ea controuerſia, infenſis animis decertãt Petrus ipſe, & Iohannes eius patruus. Ciuitates omnes partibus inſiciuntur.

K. Aug. Fredericus Rex ingenti coacto exercitu fretum traijcit. Rhegium, quod circumſederat, aliaque Bruttiorum oppida deduntur. Quamuis initio magna auxiliorum ſpe arma ceperat, tamen bellum ſuo conſilio initum, ſuis viribus exequitur. Huius motus cauſa Rex ab inuadenda Sardinia deſiſtit: cuius adipiſcendæ magna ſe obtulerat occaſio.

A. D. IX. K. Sept. Henricus Imperator Bonconuento e vitã excedit: cum Fredericus Rex magna adornata claſſe Piſas appuliſſet: vt Henricũ,

princi-

AERA NAT. CHR. principeſque Gibellinæ factionis ſibi deuinciat. Cum Imperij partium
MCCCLI. MCCCXIII. ſpes eum fruſtrata eſſet, & in Siciliam reuehitur: maximis ſubito coortis tempeſtatibus iactatus, A. D. III. Id. Nou. XXXIV. actuarijs Drepani portum tenet. Robertus omnem ſui regni conatum, & Vuelphæ factionis vires in Frederici perniciem parat.

A. D. II. Id. Octob. Barcinone ſponſalia Iſabellæ Regis F. Rodolpho Lichtenſtenio, & Henrico Balſio Frederici Auſtriæ Ducis legatis apparatu regio dantur.

A. D. XV. K. Nou. Fredericus Auſtrius ab Archiepiſcopo Colonienſi, Rodolpho, & Ludouico iuniore Baioariæ Ducibus, Vualdemaro Bandamburgenſi Marchione, & Alberto maiore Saxoniæ Duce in Romanorum Regem ſufficitur. Reliqua electorum factio ab ijs diſsidens, & partibus infecta, Ludouicum Ducis Baioariæ fratrem deligit.

A. D. XVII. K. Dec. Iſabella noua nupta Gerundenſi Epiſcopo, & Philippo Salaſſo Regis Iacobi conſobrino comitata ad Fredericum virum Romanorum Regem proficiſcitur. Prouincia Narbonenſi Allobroges tranſgreſsi, in Tiroliam regionem iter faciunt.

Cum Fredericus Siciliæ Rex Ferdinandum Balearicum patruelem fratrem Societati Catalanorum, quæ Callipolim præſidijs, armiſque muniebat, quorum res ad ſummã deſperationem peruenerant, imperatorem præfeciſſet: indeque ſigna mouiſſent, ſumma inter Berengarium Entenzam, & Roccafortium duces, & eorum cohortes exoritur diſſenſio. Tumultuãte exercitu, cum armis in eo eſſet turbatum, Entenza, cui inter duces, & virtutis laude, & generis primæ partes deferebantur, interimitur. Balearicus inſaniẽtem, ac temerariam militiam ſubterfugiens, cum in Siciliam IV. actuarijs nauibus velificaretur, in Euboea, quæ Caroli Valeſij imperio parebat, interceptus Gualterio Brennæ Athenarum Duci traditur: & in Athenienſem arcem, quam Santomerium vocant, includitur: donec ad Robertum Regem affinem perduceretur.

Bernardo Roccafortio, & Alberto eius fratre a Theobaldo Sipoiſio Euboeę pręfecto interceptis, cũ Catalana Societas imperatore caſtrorũ, ac duce careret, Macedoniaq; percurriſſent, tanta celeritate vſi ſunt: vt prius in Atticam cum copijs peruenerint: & in capite, atque ceruicibus eius gentis reſtiterint: quã alio ſine certamine amoueri poſſent. Dum ſperant Athenarum Ducis ſtipendia merere, is coacto exercitu, vt ſuis finibus inſolentiſsimas, atq; egentiſsimas copias a progreſſu arceat, obuiam feſtinus procedens, prœlio commiſſo, occidione occiditur: & eius exercitus internecione profligatur. Catalani & Athenarum vrbe, & Attica terra potiũtur: & fortunis, diuitijſq; Francorum, per tot ſæcula quæſitis locupletati, connubia, & affinitates nobilium Gallicæ gentis mulierum ſequentes, quaſi in domicilium ſuum perueniſſent, neque regionibus excluſi intra aliena Arma recidiſſent, ſtabilem ſedem omnium rerum, & fortunarum ſuarum Athenis ipſis Atticis collocant.

MCCCLII. MCCCXIV. Id. Ian. Clemens P. M. cum Montellis ad Carpentoractum degeret, nuntium ad Regem delegat: cohortans, vt Catalanorum copias ex terra Attica demoueat. Id vero temporis iam ea natio dominum, ducemque ſibi adſciuerat Manfredum Frederici Regis F. & Fredericus Alfonſum Fredericum F. cum X. actuarijs nauibus, & auxiliarijs cohortibus in Atticam præmi-

præmiſerat: qui ſummæ rerum præficitur. Libet litteras Pontificias adiungere. ABRAH. WAT. CHR. MCCCLII. MCCCXIV.

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cariſsimo in Chriſto filio Iacobo Regi Aragonum illuſtri ſalutem, & Apoſtolicam ben. Abolim clamor validus, & multiplicitas querellarum de partibus Ducatus Athenarum prouenientes Apoſtolicum pulſarunt auditum: immo nos, qui ſicut in cunctorum fidelium pace quieſcimus, & tranquillitate lætamur, ſic in eorum inquietudine, & oppreſsionibus, quas peſtilentiæ inducit hoſtilitas, multum offendimur, grauiſsime in intimis perturbarũt. Habet enim eiuſdem clamoris iam pluribus annis præteritis continuata, & accumulans mala malis aſſertio: quod nonnulli, qui olim ad partes illas credebantur in fauorem fidelium acceſsiſſe, & a quibus ſpectabantur eorũdem fidelium partes defendi, non exercentes eorum vires in exteros, ſed in Eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, eoſdemque fideles, pro dolor, conuertentes, in propria catholicorum viſcera immiſericordi crudelitate deſæuiunt: & in Eccleſias, ac fideles eoſdem, eorum conatus illicitos exercentes, eiſdem grauioris depopulationis iacturam, & crudelium hoſtilitatum inſultus, non abſq; perſonarum excidijs, ac Eccleſiarum, & bonorum eccleſiaſticorum, & fidelium illarum partium incendijs, ſpolijs, & deprædationibus inferunt: quam fuiſſent, quantumlibet peruerſi hoſtes fidei eiſdem fidelibus illaturi: & quod horribilius eſt, vt licentius poſſent mala huiuſmodi perpetrare, ſocietatem ad inuicem contraxerunt: ex quorum quidem conſortio, quot horrenda peruenerint, ſtatus illarum partium miſerabilis manifeſtat. Nam inter innumeroſa ſcelera, quæ in illis partibus perpetrarũt, quõdam Gualterium de Brenna Ducem Athenarum, qui ad defenſionem dictorum fidelium, tamquam Chriſti verus athleta, & fidelis pugil Eccleſiæ, aduerſus græcos ſchiſmaticos laborabat, nequiter occiderũt: filios eius pupillos, & nobilem mulierem Iohannam de Caſtellione relictam eius viduam hoſtiliter impugnãtes, bona eorum, & Eccleſiarum, ac perſonarum eccleſiaſticarum, multorumque aliorum fidelium illarum partium, data in prædam, & diripientium ſpolia occuparunt: ac in perſonas, tam eccleſiaſticas, quam alios fideles innumeros funeſtis exertis gladijs, ſtrage data, eorum ſanguinem immiſericorditer effuderunt: a quibus horrendis ſceleribus nondum ceſſant: ſed clades cladibus continuando, hoſtilitatis exteris incurſibus dicuntur continue cumulare. Cum itaque maior pars ſocietatis eiuſdem de regno tuo traxiſſe dicatur originem, tibique ex eo, quod in dicto regno maiorem partem fortunarum ſuarum, ac filios, & propinquos, ac domicilia habere dicuntur, pariturі ſperentur, tamquam eorum domino temporali, & tam celſitudinis tuæ, quam vniuerſorum fidelium, quos fidei zelus angit, interſit huiuſmodi peſtilenti ſæuitiæ reproborum, ſollicitis ſtudijs, celeribus, & opportunis remedijs obuiare, Serenitatẽ Regiam rogamus, & obſecramus in Domino, tibi in remiſsionem peccaminum iniungentes, quatinus pie conſiderans, quam ſit meritorium apud Deum, partes illas cultas fidelibus, ac tot ſollemnes Eccleſias, & alia innumera pia loca, eccleſiaſticaſq; perſonas partium earundem, ab huiuſmodi peſte, & exterminio liberare: vniuerſis de regno, & terris tuis in dicta ſocietate morantibus, ſub certis temporalibus pœnis, prout celſitudo tua expedire cognouerit, des per tuas litteras in mandatis, ipſos alias ſalubribus

ÆRA NAT. CHR. MCCLII. MCCCXIV.

„ moniitionibus, & hortationibus inducendo, vt partes illas, caſtra, terras, &
„ villas, ac loca quæcumque, quæ in dictis partibus fidelibus abſtulerunt,
„ & occuparunt, & detinent occupata, Eccleſijs, & nobilibus, alijſque fideli-
„ bus illarum partium, quorum eſſe noſcuntur, libera, & expedita dimittãt:
„ nec deinceps in præiudicium partium illarum ſocietati adhæreant ſupra-
„ dictæ: ſed partes ipſas omnino dimittãt: ad illas, in præiudicium fidelium,
„ eas habitantium, nullatenus reuerſuri: preces huiuſmodi, quas magnitudi
„ ni tuę ex corde dirigimus, ſic grato, & intento percepturus intellectu, ſicq;
„ ad votiuæ exauditionis effectum ſollicite, & efficaciter admiſſurus, quod
„ præter retributionis æternæ præmium tibi exinde, abſque dubio prouen
„ turum, tuæ in hac parte, piæ, & perutilis interpoſitionis inſtantiam innu-
„ meris proculdubio fidelium populis profuturam, dignis in Domino poſsi
„ mus proſequi actionibus gratiarũ. Dat. Montilijs Carpentoracteñ. diœc.
„ XIX. K. Febr. Pontificatus noſtri Anno Nono.

Tamen Alfonſus Frederici Regis F. cum Bonifacij Veronenſis viri ſummæ in Euboëa inſula potentiæ filiam duxiſſet, multa ſtabilitatis ſuæ præſidia, in ea ditione aſſerenda, conſtituit.

Meninx, & Cercina inſulæ in Frederici Regis ditione, ac regno, Rogerio, & Carolo Rogerij Lauriæ filijs, & Rogerone nepote Caroli F. mortuis permanẽt. Buiahia Zacharias Almiri Abulabeſij F. Tunetenſis Rex, qui ab Almirijs Raxendijs longe cognationem repetebat, in ſingulos annos V. M. aureorum nummorum, quos duplices vocant, Aragoniæ Regi pendere obſtringitur. Guilielmus Raimundus Moncada, Siculis, & Catalanorũ copijs, quæ Tunetenſia propugnacula conſtituerant, præficitur.

Aprili menſe exacto Valentiæ Nimiocenſis Epiſcopus, & Hugo Baduinius Henrici Cyprij Regis legati paciſcuntur, vt Maria Cyprij Regis ſoror natu maior Regi nubat.

Sacro, feſtoque Pentecoſtes die Iſabella Aragonia Frederici Romanorum Regis vxor, Baſileæ inſignibus regiæ coronæ ornatur: atque vna Leopoldi Frederici fratris nuptiæ concelebrantur: qui Amadei Sabaudiæ Comitis Catharinam F. in matrimonium ducit.

Ermengaudus Caprera Vrgellitanus Comes Iulio menſe decedit. Teſtamento Thereſiam Entenzam ſororis filiam heredem ſcribit, modo Alfonſo Regis F. nubat.

A. D. V. Id. Aug. Robertus Rex maxima adornata, inſtructaque claſſe, orãm Siciliæ prope Panhormium, inter Carinim, & Caſtellum, quod maris ſinus vocant, interiectam tenet: matre, atq; vxore comitibus: & Philippo Tarentino, & Iohanne Achäiæ principibus fratribus ſocijs, & bellicæ expeditionis conſortibus adiunctis. Fredericus Rex in intima Siciliæ regione ad Ennam, Caſtrum Iohannis vocant, commorans eadem die Regis Siciliæ cognomen, quod depoſuerat, ſumit. Nec finem alium belli, quã victoriam videns, non impetu potius, quam perſeuerantia gerit.

A. D. XVII. K. Septemb. Robertus terra, marique Drepãnum obſidet.

Septembri menſe Ilerdæ Rex ad Soldanum Babyloniæ Guilielmum Caſanatalem, & Arnaldum Baſtidam legatos mittit: de Chriſtianis captiuis, ab hoſtibus, e ſeruitute redimendis: quorum magnum fuiſſe numerum conſtitit: noſtris commercij cauſa, tota Aſia, ac Syria, & Aegypto longe,

lateque

AERA NAT. CHR.

lat que p[illegible] nantib[illegible] dum ex [illegible] terris, a Rege [illegible] a tyranni
a[illegible] e. P[illegible] capi[illegible] ſe [illegible] llurum : pote[illegible] ſque per- MCCCLII. MCCCXIV.
p[illegible] templa, atque Eccleſias conſt[illegible] di : & vti
ſac[illegible] a q[illegible] celeb[illegible].

[illegible] ſis fine Fredericus Rex [illegible] gno coacto exercitu, ex S.
Ge[illegible] procede[illegible] Eryci [illegible] tem [illegible] vocant, Fer-
din[illegible] ci copijs coniungitur vt terre[illegible] ex[illegible] claſſeque ho-
ſte [illegible]

A[illegible] Ilerdæ nuptiæ Alfonſi [illegible] IV. agebat
annum [illegible] Vrgellitanæ [illegible] lebrantur.

A. D[illegible] Ian. Regina Roberti Regis [illegible] a vxor, pa
cis [illegible] adm[illegible] ſtræ [illegible] Mai proxi-
mas, & e[illegible] annum paci[illegible] quibus magnopere Fre
dericus releuatur: quod plures annos ab [illegible] bus exagitatus, bello inteſti-
no premitur. Induciæ interuentu Thomæ Marzani Scylacenſis Comitis,
Regis [illegible] & Comitis Ricardi Paſaneti quem Fredericus Rex
legauerat, ſanciuntur.

Catanæ primo Apr. menſis ſabba[illegible] o naſcitur Iacobus Ferdinandi Ba- MCCCLIII. MCCCXV.
learici F[illegible] ce[illegible] mu[illegible] Iſa[illegible] a eius parens dece-
[illegible] Iacobus ad auitum Ba
[illegible] regnum. Fer[illegible] Pe-
[illegible] ens, C[illegible]
[illegible] Catalanorum ſocietat[illegible]
[illegible] Pel[illegible] eſo[illegible] potitur. C[illegible]
tem [illegible] Ferdinandum filium genuit[illegible]
Regis [illegible] er. Ferdinandi vero pa[illegible]
ptis, [illegible], cum rerum geſtarum [illegible]
ſet co[illegible] medio curſu, e vita e[illegible] princeps ad [illegible]
dig[illegible] tus: cuius obitu Pelopo[illegible] res pe[illegible]

A. D[illegible] Dec. Maria Cyprij Regis ſoror, quæ Regi nupta erat, [illegible]
po[illegible] & nuptiarum ſollemnia & inſignium dignita
[illegible] celebrantur. Regiam comitatu regio proſecu-
ti ſ[illegible] Epiſcopus, Nicolaus ex S. Bertino Paphi
ciuitati[illegible] Cyprium regnum, &
Petrus Le[illegible]

Fe[illegible] : qu[illegible] MCCCLIV. MCCCXVI.
ges [illegible] quod [illegible]
P[illegible] ad re[illegible]
[illegible] VIII. [illegible] Ma[illegible] pugnat.

A[illegible] P[illegible] Ferdina[illegible]
m[illegible] & rei [illegible]
ſtante[illegible] inter R[illegible] & Frede-
ric[illegible]

A[illegible] Scylacij Comes LXX. actu ia
[illegible] & Gallico exercitu ad Li[illegible]
[illegible] Mar[illegible] veh[illegible]
[illegible] & [illegible] Giracenſi Comite, & Gi[illegible]
[illegible] us, per eos vrbs obſidione liberatur. H[illegible]

ÆRA NAT. CHR.

rum ſtrepitu tumultus, ac bellum tota Sicilia commouetur.

MCCCLIV. MCCCXVI. A. D. III [illegible] Id. Sept. Iohannes XXII. ad Pontificiam [illegible] euecto, Re[illegible] Pontium B[illegible] [illegible] nonam [illegible] res præ[illegible]ttit, de iure regni Sardiniæ, & C[illegible] [illegible]to, [illegible] mos eſt, [illegible]iendo. Si tra[illegible] i de[illegible] [illegible], & Fe[illegible] [illegible]et, [illegible] parte, operamque po[illegible]icer[illegible] [illegible]er al[illegible] fœderu[illegible] [illegible]nes regio ma[illegible] dato renuntiant[illegible] [illegible] ſeſ[illegible]e, ac i[illegible] Macedoniæ regno Albania voca[illegible] [illegible]eſi principatu[illegible] attribuendis Pon[illegible] lex conſti[illegible] regni capu[illegible], quas Iohannes R[illegible] [illegible]eri eo ſtatim tra[illegible] [illegible]æc Pontifex, tamqu[illegible] [illegible]a-tur: firmatq[illegible] [illegible]di Ducem in Pel[illegible] [illegible]ere re: deque ea re [illegible] ma[illegible] data e[illegible].

P[illegible] Lun[illegible].

MCCCLV. MCCCXVII. A. D. VII Id. Apr. Aue[illegible] [illegible] T[illegible]loſanum Epiſcopum Regi R[illegible] be[illegible] [illegible] os colend[illegible] ſanci[illegible] [illegible] conſecratur. Litteris P[illegible] re[illegible]

„ IOHANN[illegible] [illegible] Chriſto filio
„ Iacobo Regi Aragonum illu[illegible] A[illegible]
„ Habe[illegible] cariſſime vi[illegible] D[illegible] tuo in vocem exult[illegible]
„ [illegible] han[illegible] iter tibi, & [illegible]
„ [illegible] domu[illegible] S[illegible]
„ [illegible] propinqua [illegible]
„ [illegible] A[illegible]
„ [illegible] & [illegible]

[illegible] re [illegible] D [illegible] L[illegible] To- [illegible] Bl[illegible] Re[illegible] [illegible] propter il[illegible] [illegible] æterna [illegible] um & [illegible] exiſte[illegible] duxim[illegible] [illegible]

„ [illegible]
„ [illegible] ad exemplar cæleſt[illegible]
„ [illegible]
„ XX[illegible] K. Maij. Pont. no[illegible]

[illegible] Pontificis [illegible] Por[illegible] Regi[illegible] inter[illegible] [illegible]

monium ducit. ¶ Ludouicus Francorum Rex actionem, litemque San- AERA NAT. CHR.
ctio Balearium Regi de iure, ac ditione Mompellerij dominatus intendit: MCCCLV. MCCCXVII.
& iudicio in Pariſienſi ſenatu, in diem certam ſiſti imperat. Interuentu
Aragonum Regis mox ab ea cauſa deſiſtit. ¶ Ordo, conuentuſq; militiæ
S. Mariæ, & S. Georgij in Valentino regno, a Pontifice Maximo Mon-
teſæ inſtitutus. Guilielmus Erilius ei ordini Magiſter præficitur.

Marcheſia Theobaldi Nauarræ Regis, & Marcheſiæ Lupeziæ Radę F. MCCCLVI. MCCCXIIX.
Petri Ferdinandi Ixeritani Regis Aragonum patrui vxor cœnobium Cæ
ſarauguſtæ, ad Hiberi amnis ripas, S. Nicolai templo continens conſtruē
dum, exædificandumque curat: & Sanctimonialibus ordinis Hieroſoly-
mitani Sepulchri dedicat.

A. D. II. Id. Iul. Pont. Max. Auenione Cæſarauguſtanam Eccleſiam,
quæ Epiſcopi iuriſdictionis, munerisque erat, primi Epiſcopatus honore,
dignitateque promouet. Oſcenſis, Turiaſonenſis, Pompelonenſis, & Cala
gurritana Eccleſia primariæ attribuuntur: quæ antea Tarraconenſi pro-
uinciæ contribuebantur. Ad hæc, quod inter Toletanum, & Tarraconen-
ſem Antiſtites, de Albarrazinienſi diœceſi controuerſia eſſet, atque ſuis
vterque limitibus contineri contenderet, Pontifex eorum iuris, atque di-
tionis exortem relinquit: & Cæſarauguſtanæ metropoli attribuit.

Petrus Luna Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus.

A. D. IV. K. Auguſt. Gerardus Roccabertinius, & Vitalis Villanoua
Regis legati Auenionem obeunt: & in tractandis condicionibus pacis in-
ter affines Reges, ſtudium, & egregiam operam nauant. Neq; adfuere Re-
ges: vti conuenerat. Franciſcus Antiochenus Archiepiſcopus Panhormita
nus, & Franciſcus Intemelius Giracenſis Comes Frederici oratores lega-
tionem renuntiantes, tamquam æquam condicionem iacerent, de Anconi
tana regione, quam Marcham vocabant, aut Romandiola Roberto, a ſede
Apoſtolica condonanda, atque attribuenda, referunt: offeruntque vltra ve
tus tributum, Fredericum in ſingulos annos IVM. vnciarum Regni Sici-
liæ iure ſibi reliquo, Eccleſiæ penſitaturum: aut ea condicione Sardiniæ, &
Corſicæ regnum Regi Roberto tradaturum: æqua commodorum, & ho
noris compenſatio Aragonio Regi fieret. Confeſtim Roberto Genuā pro-
perante, & partium Vvelpharum robora ad ſe conducente, vniuerſa Ita-
lia noui belli fremitu exardeſcit: diſcordiaque ira acerbior inter Reges ex
citatur: & incitatiores ad bellum vrguendum feruntur. Vvelphorum par-
tes proſequuntur Grimaldi, Fliſci, Saluagij, & Malaucelli. Frederico autē
Regi ſe applicuere Oriarum, & Spinularum familiæ: & vniuerſa Gibelli-
norum factio: & cum in vrbe armis decernerent, Conradus Oria eius fa-
ctionis princeps, & Spinulæ, eorumque aſſectatores armis fugati, pulſiq;
e ciuitate in exilium recipiuntur. ¶ Cum Artallus Alagon, & Simon Cor
nelius factione, & cōtentione partium, ancipiti certamine diſtracti regnū
ipſum diuellerent, & maiorum inſtituto, ac lege Regi permiſſum eſſet, fa
ctioſorum hominum audaciam coërcere, vt a bello gerendo abſtinerent: &
Rex Simonem Pereſium Salanouam Iuſtitiæ Aragonum Præfectum con
ſuluiſſet, quid ſibi faciundum eſſe cenſeret, & ab eo reſponſum, atq; decre
tum tuliſſet, Rex edicit, vt aſſectatores ab armis diſcedant. Quod ingens
vbique tumultus eſſet, atque trepidatio, datur opera, vti de ea re, qua con-
trouerſantur, Regem iudicem ſummant.

ABRA . NAT. CHR.
MCCCLVII. MCCCXIX.

Magnæ ſeditionis incurſiones, nobilium diſſenſione in Catalonia fiūt: Alfonſo Regis F. Vrgellitano Comite vnius factionis principe auctore: alterius vero concitatoribus Raimundo Fulchone Vicecomite Cardonenſi, & Raimundiolo, & Guilielmo eius filijs, ac Raimundo Cardona Vicecomitis conſobrino, qui Torani dominabatur, & Malgaulino Comite Emporitano. Res ad compoſitionem deuenit: Iohanne Alfonſi fratre, qui Archiepiſcopus Toletanus creatus fuerat, ſe in eam pacificationem interponente. Ex A. D. XIIX. K. Sept. in indutijs res fuit.

Non. Sept. Balaguerij naſcitur Petrus Alfonſi, & Thereſiæ Entenzæ Vrgellitanæ Comitis F. Regis N. Quamnis ſeptimo menſe genitus, & corpore eſſet, & natura imbecillior, patri ſuccedens, vltra quinquageſimū annum regnat: cuius ingenium ad oſtentationem ſæuitiæ præferox inuiſum fuit.

A. D. XII. K. Dec. Barbaſtri Simon Pereſius Salanoua Præfectus Iuſtitiæ Aragonum cum Rex per litteras eum conſuluiſſet, an lege, moreve, & inſtituto maiorum Raimundo Cardonæ Torani domino, ex Cataloniæ proceribus alterius principis auſpicijs, ſtipendijſque militare ſe inuito, & recuſante ius, faſque eſſet, quod in Italiam profectus, & Roberto Regi ſe addicens eius claſsi, exercituique præfectus eſſet, reſponſum tulit, militaria iura, atque beneficia, ſtipendiaque equeſtria legitimis cauſis, a Rege abrogari proceribus poſſe.

A. D. XIX. K. Ian. Tarracone publico in conuentu Rex decernit, ſancitque, vti dominatus, atque imperium, iura, vectigalia regia regnorum Aragonenſis, & Valentini, & Barcinonenſis comitatus ita inter ſe cohæreant communi regno, vt diſſolui, ſepararive, aut ſeiungi nullo pacto poſsint.

Cum Iacobus Regis F. in procuratione regni rem publicam non comiter, ſed horridius, & plerumque formidatus adminiſtraſſet, & natura non moderara, & miti, ſed aſperior, & durior haberetur ſeuerisſimi imperij iuuenis, paucis ante diebus factis ſponſalibus, non præceptis ſolum patris, ſed precibus contumaciter reſiſtens, tametſi nuptiarum fœdera ſancirentur, patri denuntiat: ſe voti reum eſſe, ne rempublicam gerat: regnumve adminiſtret. Religione etiam obſtringi confirmat, ne vxorem adiungat. Abhorrente, & tergiuerſante patre, tandem cum A. D. X. k. Ianuar. emancipatus eſſet, Tarracone, in cœnobio fratrum Minorum, Rege conuentibus aſsidente, hereditariam regni ſucceſsionem abrogat: & ordines regni iurisiurandi ſanctione, ac vinculo, quo illi, vt primigenio regnorum heredi deuincti erant, ſoluit. Eodem temporis momento veſtitus ſocietatis Hieroſolymitanæ mutatione, regalem ornatum deponens, coram Bernardo Solerio, qui eum veſtitu Hieroſolymitano cinxit, eius ordinis ſacram militiam ſollemnibus cærimonijs profitetur: præſentibus Iohanne fratre Toletano, Simone Luna Tarraconenſi Archiepiſcopis, Berengario Auſetano Epiſcopo, & Raimundo Emporitaño Cataloniæ Priore Hieroſolymitanæ militiæ præfecto, alijſque primarijs eius ſocietatis viris. Poſt aliquot menſes ex Hieroſolymitano habitu, atque veſtitu in Monteſanæ ſocietatis ſacra deſciſcit: atque deflectit: cuius inſtituto, reliquo vitæ tempore inſeruiuit: & regia dignitate, & capite deminutus. Vidit hæc ætas, quod ex omnium ſæculorum

lorum memoria aliquando commemorari mirificum eſſet : tris regios AERA. NAT.CHR.
adoleſcentes religioni deditos hereditaria regna abieciſſe. Sed Ludouicus MCCCLVII. MCCCXIX.
Caroli Regis, & Iacobus Iacobi Balearici filij ex inſtituto D. Franciſci ſe
perpetuo acerbæ, atq; auſterę vitæ addixere: hic noſter voluptatibus, quæ
prima ætate compreſſæ, atque conſtrictæ fuerant, cum vitam ſuam, velu-
ti quibuſdam vinculis ſolutus omni intemperantiæ dedidiſſet, ſubi-
to ſe profundens, ignauiæ, atque deſidiæ plenus in turpiſsima iner-
tia delituit.

Eo actu tranſacto tam re, quam dictu inopinato, atque mirabili, illo ip-
ſo temporis interuallo Alfonſus Regis F, tamquam legitimus heres, atq;
regnorum ſucceſſor adſciſcitur: & fratres germani, alijque proceres ma-
nus oſculo dominationem, ac principatum hereditarium illi deferunt: &
in futuri Regis verba patre vita functo adiguntur.

Varia in alijs principibus hoc ipſo tempore ratio, ac diſpar condicio re
rum nouarũ cauſa exſtitit. Dionyſius Portugalliæ Rex, & Alfonſus eius
F. qui patrem regno euertere ſumme concupiuit, capitali odio ita inter ſe
diſsident, vt armis, & caſtris dimicẽt, Rex Sanctium fratrem pacificatoria
legatione ad affinem Regem pręmittit: neque Alfonſo perſuaderi potuit;
vt ius ſuum impietate, & ſcelere quæſitum armis perſequi deſiſtat.

A. D. VII. K. Iul. cum Petrus Regis Caſtellæ patruus, & Iohannes MCCCLIIX. MCCCXX.
Sanctij Regis frater germanus, ſatis magno comparato exercitu Granatẽ
ſium fines incurriſſent, & Solorij montis radicibus Granatam vrbem obſi
dione premere, & vaſtitate terrere niterentur, Ozminius ſtrenuus ho-
ſtium dux, & ea tempeſtate inclitus, qui omnibus præſens periculis ſem-
per noſtros laceſsierat, regio Granatenſis domus equitatu obuiam proce-
dens, ingenti impetu prœlium conſerit. Noſtris ſigna, ac manus continen
ti ſpiritu conferentibus, regij ductores, neque pulſis, aut diſsipatis ſuorũ
copijs, æſtu, & ſolis feruore exanimati, neq; vllis vulneribus confecti, aut
ſauciati mortem occumbũt. Inſignis ea clades fuit: quod ipſorum ducum
tam præclara edidit funera.

Oriarum, & Spinularum familiæ, omniſque Gibellinorum factio, qui
Genua extorres profugerant, dominatui, & patrocinio Regis Frederici
ſe dedunt, ſubijciuntque.

A. D. XVI. K. Aug. Fredericus Rex Meſſanæ conuentum agit. Ne-
que iam bellum ſuis finibus excipere, aut finitimis populis indicere, ſed
maiore inde mole cum longinquis hoſtibus gerere parat: vt non modo ar-
cere, ſed vltro etiam inferre poſſe videatur. XL. actuarias naues in ſinum
Liguſtinum nauigare imperat: vt ſocijs opem ferant: extorreſq; domum
deducant. Sicilienſem claſſem XI. Genuenſes naues ſequuntur Conrado
Oria præfecto. Summus Pontifex, & Robertus Rex, quique Vvelpham
partem, cauſamque ſequuntur in prouincia Gallia, Neapolitanique regni
litoribus LV. actuariarum claſſem ædificant, ornantque: eaque celeriter
effecta, Raimundo Cardona præfecto ad Italiæ litora appulſa Genuenſi-
bus rebus ſubſidio accurrere nituntur.

Septẽbris menſis initio, cum Frederici claſsis Genuenſem portũ appu
liſſet, terra, mariq; Siculi, & Genuenſes extorres vrbẽ oppugnãt. Caſtru-
cius Antelminellius, qui Lucenſibus dominatur, & Frederici partes ſuſce
perat, vir bellica laude, & rerum geſtarũ gloria inſignis, ſubſidio oppugna

AERA NAT. CHR. MCCCLIIX. MCCCXX.

toribus terreſtri itinere aduentat. Cum ab obſeſsis inſigni virtute propugnaretur, nõ operũ iactura, magno molimento factorum, nõ tædium longinquæ oppugnationis, nõ hiemis vis ab vrbe circumſeſſa claſſem regiam amouere poterant. Vicit tandem obſeſſorum virtus: & dubia oppugnandi ſpe claſsis Sicula Liguſtinam oram hoſtiliter populatur: Vulturium oppidum vi expugnat: & Nouembris menſis initio in Siciliam nauigat.

A.D. XVII. K. Octob. Cæſarauguſtæ, Rege Aragonẽſibus conuentum celebrante, Alfonſus F. vti heres legitimus regni ſucceſſor renuntiatur. Conuentu dimiſſo Rex Leonoram, quæ Iacobo filio in matrimoniũ collocata fuerat, diremptis ſponſalibus Calataiubiũ deducit. Inde ad Mariam Caſtellæ Reginam auiam referunt: quæ Alfonſo ipſi poſtea nubet.

Hoc anno Iohannes Regis F. qui ad Archiepiſcopi Toletani dignitatem euectus fuerat, Ilerdæ Simone Luna Tarraconenſi, & Petro Luna Cæſarauguſtano Archiepiſcopis aſsiſtentibus conſecratur. Cum in eorum Antiſtitum prouincijs, Hiſpaniarum primarij munere fungi Iohannes contenderet, Tarraconenſis, & Cæſarauguſtanus indignitate ea commoti Iohannem eccleſiaſtica cenſura execrantur: & populos qua commearet, ſacris interdicunt. Rege ipſo Iohannis patre Cæſarauguſtæ conuentus agente, Iohannem vrbem Labari inſignibus obeuntem Petrus Cæſarauguſtanus Antiſtes ſui muneris, religioniſque pietate defunctus, priſcarum ſanctionum exempla perſequens eccleſiaſtica execratione deuouet. Cum Rex inſignem iniuriam, & ignominiam ſe præſente, filio impoſitam Pontifici Maximo conqueſtus fuiſſet, de ea re id reſponſum Pontifex reddit: quod non alienum viſum eſt hoc in loco apponere.

,, IOHANNES Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Cariſsimo in Chriſto fi-
,, lio Iacobo Regi Aragonum illuſtri ſalutem: & Apoſt. ben. Perſonam
,, tuam fili cariſsime a gratiarum diſtributore omnium adeo gratijs varijs
,, nouimus illuſtrari, quod dicta, & facta hominum ex perſonis ipſorum, &
,, alijs circumſtantijs debitis noſti penſare debite: ac de illis recto iudicio
,, iudicare. Sane fili ſi perſonas venerabilium fratrum noſtrorum Tarra-
,, conenſis, & Cæſarauguſtani Archiepiſcoporum attenderis diligenter, ſi
,, cauſam, quare venerabili fratri noſtro Iohanni Archiepiſcopo Toleta-
,, no nato tuo, infra ipſorũ prouincias crucem deferenti, Apoſtolico priui-
,, legio non oſtenſo, ſe oppoſuerint, & proceſſus aliquos fecerint, contra ip
,, ſum, profecto, quoad perſonas, reperies ipſas tibi multiplici vinculo obli
,, gatas, propitias, & deuotas: quæ in tuã, vel in Archiepiſcopi nati tui præ
,, dicti iniuriam, nihil ex propoſito, præſumendum eſt attenraſſe. Cauſam
,, autem reperies zelum quendam Eccleſiarum iura tuendi, & ipſa illibata
,, ſeruandi. Ideoq; in iſtis ſupponere debet prudentia regia iniuriandi pror
,, ſus animũ exulaſſe. Quamquã autem gratũ noſtris acceſsiſſet affectibus,
,, & acceptum, quod fuiſſet inter ipſos Archiepiſcopos de portãda, vel non
,, portanda cruce concorditer anrea ordinatum, tamẽ ex quo ſic proceſſum
,, exſtitit, cum tam ex parte portantis, quam ex parte reſiſtentiũ zelus con
,, ſeruandi ius Eccleſiarum ſibi commiſſarum fuerit, non iniuriã alicui irro-
,, gandi, ſerenitatẽ regiã deprecamur, attẽte vt factũ iſtud deducens in rectę
,, conſiderationis examen, ex hoc animus regius non turbetur: nec affectũ
,, immutet ſolitum ergo ipſos. Si enim præfatã reſiſtentiã attenderit, ipſam
,, reperiet ad honorem regium pertinere. Et nos proceſsibus factis contra

præfatum

ANNA. NAT CHR.
MCCCLIIX. MCCCXX.

[illegible]

MCCCLIX. MCCCXXI.

[illegible]

SARDOV [illegible]

[illegible]

MCCCLX. MCCCXXII.

[illegible]

AERA NAT. CHR. MCCCLX. MCCCXXII. [illegible] rerum ſtatu maxime [illegible]tentanea Frederi[illegible] viſa e[illegible] [illegible] al[illegible] e[illegible] [illegible]ellan[illegible] H[illegible]nrici [illegible] Carinthiæ Duci [illegible] [illegible] ium ducet.

FRIDERICVS ET PETRVS FRED. F. SICILIAE REGES.

A. D. [illegible] K. [illegible] Alce[illegible] D[illegible] die Rex Ilerdæ Petro F. C[illegible] Dig[illegible] ſupremæ iura & ſum[illegible] [illegible] Reg[illegible] cauen, recipit: ſollem n[illegible] da[illegible] ram[illegible] ma [illegible] [illegible]gnibu[illegible] C[illegible]iti exor n[illegible] [illegible] conſue[illegible]bus a[illegible]i d[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]uper[illegible] [illegible] [illegible] ci m[illegible] [illegible] atu [illegible] [illegible] ita e[illegible] e[illegible] [illegible]rum [illegible]

A. D. [illegible] Id. R[illegible] C[illegible] [illegible] berti [illegible] Gall[illegible] p[illegible] [illegible] gn[illegible] [illegible] Mar cus [illegible] [illegible] a ex [illegible] e G[illegible] [illegible]llectitio exer[illegible] Car do[illegible] [illegible]que. Cum [illegible] Me di[illegible]lanenſ[illegible] d[illegible] Raimund[illegible] maxima [illegible] e deuincitur.

A. D. IV. K. O[illegible]. Marti[illegible] di[illegible] ca[illegible]toſum funeſtum[illegible] inter Fre[illegible] R[illegible] Regem, & Ludouic[illegible] Ba[illegible] competit[illegible] re[illegible] c[illegible] [illegible]mittitur. I[illegible] e[illegible] cer[illegible]ne, diſceſſu e[illegible] [illegible] Frederico conſ[illegible] [illegible] culpa, ſiue infelicitate Imperato ris [illegible] clade [illegible] [illegible] victus, captuſque [illegible] teſtatem [illegible].

MCCCLXI. MCCCXXIII. Rex [illegible] D[illegible] celebrat.

Res na[illegible] [illegible]pe[illegible]. Claſſes Barci none [illegible] V[illegible]s, & ad S[illegible]cri[illegible]nis Gra d[illegible] [illegible]ntu[illegible]que. Na[illegible] p[illegible]r t[illegible] [illegible]verentur, den[illegible] pro Fango [illegible] [illegible]bus n[illegible]ſtri[illegible] maxime [illegible] [illegible]cceſſ[illegible] p[illegible]a [illegible] uſ[illegible]e [illegible]as ill[illegible]culis, & n[illegible]x[illegible] [illegible]que [illegible]ita [illegible] ſt[illegible] ſummo conſi[illegible] [illegible] ſtati[illegible]bus, atque ip[illegible] o[illegible] rem naual[illegible] a[illegible]

Vitalis Villan[illegible] R[illegible] A. D. XII. K. Feb. Aue[illegible] xilia aduerſu[illegible] Pi[illegible] [illegible] di[illegible] breue[illegible] [illegible] di a[illegible], & [illegible] Sardiniæ [illegible]. Haud e[illegible]m ſegn[illegible] [illegible] exercitu[illegible] [illegible]pa[illegible]atæque claſſes [illegible] ex i[illegible] C[illegible] Tuſ[illegible] N[illegible]apolionis, Lu cæ F[illegible] & P[illegible] C[illegible] d[illegible] re[illegible] expeditionis cau ſam [illegible] a[illegible] [illegible]. I[illegible] p[illegible]terea Caietanus Cardi nal[illegible] [illegible]e bell[illegible]e aſſerendo Sar[illegible]æ regn[illegible] Gibel[illegible] & Vvel[illegible] [illegible] & præci[illegible]e Florentin[illegible] S[illegible] ſes, B[illegible] Piſ[illegible] ac Peruſinos parti[illegible] Vvel[illegible]

tijs Marco,

tijs Marco, & Angaraimo Biſerni Comitibus adiungere nititur. Sed cum Florentini Piſanorum perpetui hoſtes, ne Rex pactionum fœdera cum ciuitate Piſana adiungat, expoſcunt, & ea res Sardois rebus maxime oficeret, a Regis amicitia auertuntur.

Id. Apr. Hugo Baſsi Vicecomes, Iudex Arborenſis bellum Piſanis, qui in Sardinia arces retinent, infert: magnamq; ſtragem edit. Prœlijs compluribus ſecundis factis, Piſanorum ciuitatis partes deſerit: cauſam enim Regis ſe ſuſcepturum, eiuſque dignitati, & gloriæ enixe fauturum, Aueniōne, Neapolionis, Cardinalis, & Vidonis Archiepiſcopi Arborenſis interuentu Vitali Villanouæ Regis Legato ſpoponderat: cuius promiſsi, & fidei mira conſtantia fuit. Hugoni Rex ditiones omnes, quibus in Sardinia potitur, pro regio iure condonat.

Rex Vvelphum Donoratici Comitem, Lucæ Fliſci Cardinalis conſobrinum ſibi adiungere ſtudet: quod is poſſeſsiones aliquot nobiliſsimas cariſsimaſq; in Sardinia ſibi vindicare exoptat.

Proceres, iuuentuſq; omnis ex tota Citeriore Hiſpania in exterum hoſtem, & longinquũ excitur: & fortiſsimus quiſq;, & maxime ſtrenuus accitu Regis arceſsitur: euacatorum firmæ manus comparãtur: imperia aſcribuntur nouæ iuuentuti: & delectus ſublatis vacationibus habentur. Neque Italici Principes Sardiniæ aſſerendæ cauſa tantam belli molitionem parari exiſtimant: ſed præpotentes terra, marique Principes Aragonios Italiæ imperio imminere verentur & Genuenſibus præcipue rebus proſpiciendum vident.

Dalmatius Roccabertinius Vicecomes, Geraldus Roccabertinius eius patruus, Bertrandus Caſtelletius, Hugo Sanctapacius Catalani proceres cum imperio in Srrdiniam præmittuntur: vti Hugoni Arborenſi, ad Piſanorum copias euertendas, ſubſidiarias manus adiungant. Cum tris onerarias naues adornaſſent, A. D. II. Non. Mai Barcinonenſi ſtatione anchoras ſoluunt. Eæ naues CLXXX. equites, & aliquot veteranorum cohortes tranſportauere. Montanerius ad II. M. peditum, & CC. equites præmiſſos commemorat.

A. D. III. K. Iun. Alfonſus portu Fangoſio claſſem ſoluit. LX. actuariarum, & XX. onerariarum fuiſſe ſatis conſtat. Inter minora nauigia ad CCC. naues paratas, inſtructaſque ferunt. Claſsi Franciſcus Carrozius præficitur. Cum commode magis, quam feſtinãter nauigarent, Id. Iun. ad promontorium Sulcitanum, S. Marci vocant, claſſem appellunt: & Sulcitanæ Palmæ portum tenent: id loco nomen eſt, ex Sulcorum vetuſtæ vrbis, Carthaginienſiumque coloniæ parietinarum veſtigijs.

Expoſito exercitu Alfonſus ad vrbem, quam Eccleſiarum villam vocant, A. D. IV. K. Iul. caſtra facit: & aliquot oppugnationibus oppidum inſigni opere munitum adoritur. Bellum mari, terreſtribuſq; copijs acri, vehementique incitatione infertur. Barnabas Oria Brancaleonis F. & alij ex ea gente illuſtres viri, cum Alfonſus ad vrbem caſtra haberet, ſe illi dedunt: addicuntque: & Sacerenſis ciuitas eos proſequitur. Caralitani, Eccleſienſes, Aquafredenſes, Ioioſaguardenſes, Orgulloſij, Oleaſtrenſes, Quirrapi, Patrenſes: & Terranouenſes tuendorum Piſanorum cauſa bellum ſuſcipiunt, & gerunt.

Eodem temporis interuallo primariam eius inſulæ vrbem, ac veluti ar

AERA NAT. CHR. cem noſtri obſident. Caſtrum Caralitanũ vocant. Maior oppugnationis MCCCLXI. MCCCXXIII. vis ab eo colle imminet, quem Boni aëris appellant. Huic obſidioni Dalmatius Roccabertinius præficitur: & Caralitano portu, quem Franciſcus Carrozius xx longarum nauium claſſe tenuit, obſidionem vrguent.

Alfonſus mari, æſtuq; iactatus, cum corpus defatigatione ingraueſcit, nihil ab vlla parte curæ, aut laboris remittens, A. D. XI. K. Octob. in grauem morbum, & periculoſum incidit. Omnis præterea exercitus ex ſaluberrimis Hiſpaniæ regionibus conductus, calamitoſi cæli grauitate, valetudine tentatus, grauibus morbis implicitus afflictatur: & morbi contagio in omnes vulgatur.

Die Martis, quæ natiuitatis Domini feſtũ diem anteceſsit, xxv. actuariæ Piſanorum naues Terram nouam appellunt: Manfredus Raineiij Comitis Donoratici F. & Aragonij Regis conſobrinus expoſitis copijs, ccc. Tautoni equites, & cc. ſagittarij fuiſſe prodũtur, obſeſsis Caralitanis, contra tantam vim auxilium tulit.

Olzinarum, & Soleriorum factiones, quarum contentio plures annos Valentino in regno verſata fuerat, & inteſtino tumultu, ac motu proceres concitabantur, interuentu Arnaldi Solerij Monteſani ordinis Magiſtri, qui ſe in pacificationem interpoſuerat, ſedantur: & ab armis diſcedũt.

Rex Iacobum F. non modo degenerem, & religionis metas egreſſum, ſed turpi, & flagitioſa vita flagrantem coërcet: cum ſe totum libidini, & ignauiæ adieciſſet.

MCCCLXII. MCCCXXIV. Eccleſienſes, cum ab Alfonſo circumſeſsi plures dies oppugnationem ſuſtinuiſſent, & omnium rerum amiſsione, deſperationeq; conflixiſſent, ac vires, victuſque deficerẽt, A. D. VII. Id. Febr. oppidum, propugnaculaq; Alfonſo dedunt. Propugnatores, quos ſors reliquos fecerat, & quę ſupererat militaris iuuentus, in Caralitanam arcem emigrant.

Præclari in Eccleſienſi obſidione viri mortem obiere Artallus Luna, & Artallus eius F. Gõbaldus Beneuentanus, Dalmatius Caſtellinoui, Gerardus Roccabertinius, Gilabertus Centillias, Petrus Queraltus, Raimundus Berẽgarius Ceruilionius, Raimũdus Alamanus, Galcerandus Sanctapacius, & Raimundus Cardona. Sed cum tot procerũ morte victoria cõſtiterit, Artalli Lunæ, & Artalli eius filij funetibus, magna facta eſt iactura.

A. D. VI. K. Mart. Alfonſus ſigna, caſtraque mouet: & Caralitanam arcem circumſidet.

A. D. II. K. Mart. Piſanorum exercitus nauibus expoſitus ad Decimum, id vico ad decimum a Carali lapidem nomen eſt, collecticijs Sardorum copijs, quas ſibi adiunxerant, Caralitanis ſubſidio aduentat. Alfonſus obſidionem deſerens, poſtero die Boni aëris colle egreſſus, hoſtem pręueniens, & longe procedens ſigna confert. Commiſſo prœlio hoſtes funduntur: cęduntur q;. Manfredus Piſanorum ductor, ex acie ſaucius elatus, in Caralitanam arcem ſe abdit. Ad Lucociſternam res ea memorabilis inſigni noſtrorum laude, Mercurij die, quadrageſimalis ieiunij initio geritur: quæ magnam hoſtibus cladem inuexit. Alamanus Luna Petri Martinij Lunæ, Simonis Lunæ Tarraconenſis Archiepiſcopi fratris F. fortiter dimicans eo in prœlio mortem occumbit.

Caſtrucius Antelminellius, qui ſe Lucæ, partiumque Piſtorienſiũ Germanici Imperij dominum appellabat, eo rerum prouentu Regi recipit, ſe

Piſarum

Piſarum ciuitati bellum indictum:illaturumque. Cum ad Regem mandata a Caſtrucio exponerentur, Rex eam pollicitationem reijcit, Pontificis Maximi cauſa: quod Caſtrucio infeſtus, inimicuſque eſſet. ABRA. NAT. CHR. MCCCLXII. MCCCXXIV.

Eo ipſo die, quo Alfonſus cum hoſtibus in Sardinia feliciter confligit, Raimundus Cardona partium Vuelpharum Imperator minime fauſtus, a Galeacio, & Marco Vicecomitibus ad Pontem Nauri, non ſine magno rei publicæ detrimento profligatur: atque vna cum filio in hoſtium poteſtatem venit. Cardonæ poſtea Florentinis adiuncti cum prœlio cum Caſtrucio decertarent profligati, & deuicti in Caſtrucij poteſtatē veniunt: & Raimundus a Caſtrucio Azoni Vicecomiti Galeacij F. captiuus traditur.

A. D. VI. K. Apr. Barcinonenſi ſtatione XIIX. actuarijs nauibus Alfonſo in Sardiniam ſupplementa ſubmittuntur: & quod in eiuſdem ætatis Catalanorum nauali diſciplinā memorabile eſt, adeo eæ naues inſtructæ armis, viriſque, & ad bellandum paratæ erant, vt inſtitutum eſſet, ſi ita caſus tuliſſet, vt in hoſtium claſsis conſpectum venirent, quæ XXIV. longis nauibus conſtiterat, eas adorirentur: neue certamen detrectarent, aut ſubterfugerent.

Cum continentibus oppugnationibus Caralitani premerentur, nec noſtros ſatis cohibere intra munitiones, nec ſuis munimentis arcere vim, ac tueri ab externis irruptionibus poſſent, Aprilis menſis fine ſabbathi die. Manfredus Donoraticus arce Caralitana omnem equitatum educens, ad D. Teutonos fuiſſe conſtitit, firmiſsimis veteranorum cohortibus adiunctis, improuiſo in Alfonſiana erumpit caſtra. Acerrime vtrimque pugna commiſſa, hoſtium cohortes funduntur: & Manfredus magno accepto detrimento, intra Catalitana præſidia pellitur: & paucis intermiſsis diebus moritur. Ad ccc. equites occidione occiſos memorant.

A. D. II. Non. Mai. Rex Barcinone Raimundum Berengarium F. Comitatu Pratenſi, Montanorumque ditione, eorumque oppidorum, quæ Guilielmo Entenzæ paruerant, donat.

Afflictis, & deſperatis Caralitanorum rebus, Barnaba Oria pacis interprete, & internuntio adhibito, cum Piſanis amicitiam petentibus ictum eſt fœdus.

A. D. XIII. K. Iul. ad concordiæ pactionem res deducitur. Arcem, vrbemque Caralitanam Alfonſo dedunt: ijſque traditis Sardiniam omnem, & Piſanorum rempublicam, ſub Regis imperium, ditionemque redactas apparebat: quod Piſanorum res funditus deleri viderentur: ſi Sardinia inſula exacti eſſent. Fide data, & captiuis receptis Alfonſus vrbem, arcemq; Piſanorum Senatui tradit: ſupremi iuris, ditioniſque dominatu Regibus Aragoniæ recepto. Conuenit ea fœderum pactione, vt arces Aquafredæ, Terræ nouæ, Quirræ, Fabæ, Oppoſadæ, & Gucoiteili, & Petreſæ oppidū a Piſanis Regi tradantur: & Piſanorum ciuitas ſe Regis imperio, ac poteſtati ſubijcit. Rainerio vero, & Bonifacio eius filio Donoratici Comitibus Rex Ioioſam guardam, arx ea Caralitani regni eſt, reliquaque oppida, & portionē eam, quam in argentarijs metallis Eccleſienſibus, Piſanis rerum potientibus poſſederant, attribuit: ſuprema poteſtate Regi, futuriſq; principibus itidem ſalua.

Alfonſus bene geſta republica, & Catalanorum, Aragonenſiumque gentibus, cognationibuſque eorum, qui vna militauerant: oppidis, certiſque

AERA NAT. CHR. MCCCLXII. MCCCXXIV. agrorum modis, ac finibus æqualiter, aut ſorte aſsignatis, Philippum Salaſſum Sardiniæ præficit: & Berengarium Carrozium, Franciſci claſsium ducis F. militaribus numeris ducem delegat: & ei præſidio inſidet, quod in arce Boniaëris collis, Caralitanæ arci propinquum, atque oppoſitum muniri Alfonſo placuerat. Franciſcus Carrozius toti muneri maritimo præponitur: ad quem imperij ſumma reſpicit.

A. D. XV. K. Aug. Alfonſus claſſem ex Caralitano portu educit. Secundum terram prouectus, cum ad S. Macarij ſtationem, equitatus omnis in naues cõſcendiſſet, biduo anchoras ſoluit. Barcinonem A. D. IV. Non. Aug. appellit: inſigni gloria victorem exercitum reducens: gemina victoria duobus prœlijs parta, profligatiſque hoſtium cõpijs, atque clariſ facinoribus editis inluſtris. Rem memoria dignam Gonzaluus Garcias, & Gaubertus monachus referunt. Cum pater filio ouanti occurreret, & Sardorum maſtruca indutum videret, fuiſſe auerſatum: & eius ſermonem, congreſſumque aſpernatum eſſe: quoad paludatus ſe patri obtulit. Tunc honorificentiſsime exceptum memorant: quod victoris, non deuictæ gentis cultu eſſet ornatus: qui a victoris inſignibus, in deuicti habitum tranſiſſet. Caſtrucius, vt Genuenſium aduerſariorum iniurias vlciſci queat, acrius incumbit, Regem, Alfonſumque filium cohortando de Corſicæ regno ab eorum dominatu vindicando: & Corſo bello ſuſcipiendo. At contra Barnabas Oria, de primarijs eius inſulæ viris regiæ ditioni deuinclendis, & vti Regis ſtipendia mereant, operam nauare ſimulat. no

Franciſquinus Maſtinus, Brancha Oria, Vinciguerra Oria, pluresque aliæ ex Oriarum gente familiæ earum factionum principes, qui Saceris in ſignis Sardiniæ ciuitatis dominantur, rerumque potiri affectant, nouis rebus ſtudentes, aduerſus regios miniſtros arma capiunt. Præſidium Saceren ſis vrbe deijcere nituntur. Poſtremo aperte deficiunt.

A. D. II. Non. Sept. Formicarijs Cæretaniæ oppido moritur Sanctius Balearium Rex. Cum id regnum a Rege affectaretur, quod Sanctius ex Maria Regina vxore, quæ ſoror Roberti Regis erat, liberos non ſuſcepiſſet, Alfonſus, Regis F. Ruſcinonenſem, & Cæretanam ditionem exercitu immiſſo, vi occupat. Sed Philippo Sanctij fratre, qui Cæſarauguſtæ Regem conuenerat, aduitente, atque deprecante Rex de ſententia deſiſtit: & Iacobo puero Ferdinandi Sanctij fratris F. agnationis iure, regno Balearico, & reliquis ditionibus illi contributis, ſuprema poteſtate recepta, cedit.

IACOBVS. III. BALEARIVM REX.

K. Oct. Rex Barcinone Petrum F. Ripacurciæ Comitem ad Pontificem Maximum, tributi, quod II. M. Marcharum ſterlingorum, Sardiniæ, & Corſicæ regni Eccleſiæ pendebatur, minuendi, & ad D. redigendi mittit. Ad hæc legatur cohortium auxiliarium, quæ ſub Eccleſiæ ſignis militaturæ erant, ex parte dimidia deducendarum, & tributi eius regni remittendi cauſa. Petrus regio apparatu benigne Auenione excipitur. In bienniũ Pontifex eccleſiaſticorum fructuum decumas Regi elargitur: & in decem proximos annos dimidiam Sardi cenſus partem, ac militarium copiarum ſtipendia, quæ pontificijs ſignis militaturæ erant, pro dimidia itidem parte remittit.

MCCCLXIII MCCCXXV. Robertus Rex CXIII. actuariarum nauium claſſem cum adornaſſet, Carolum

AERA. NAT. CHR.
MCCCLXIII. MCCCXXV.

rolum Calabriæ Ducem F. Sicilienſi expeditioni præficit.

Martio menſe Bernardus Ceſpuiades Catalanus claſsis XII. actuariarum dux, præfectuſque in Sardiniam præmittitur: quod Piſani, qui arcis Caralitanæ præſidium obtinebant, ſimulac eis primum occaſio viſa eſſet, defectionem facturi viderentur. Barnabæ Oriæ, qui iam deceſſerat, Regique firmus, & fidelisſima gratia coniunctus fuerat, filij Caſſanus, Galeotus, Gaufredus, & Branchaleo nouis rebus ſtudent. Fredericus præterea, Azo, & Iohannes Malaſpinæ Marchiones, quorum opes in Sardinia late, longeq; di.perſæ, ac diffuſæ erant, arma capiunt. Horum auunculus Chriſtianus Spinula Regi in primis carus erat.

A. D. VII. K. Iun. Carolus Calabriæ Dux in Panhormitanam ſtationem claſſem appellit: cui neque æqualem illa ſæcula ad Italiæ litora appulſam viderant. Expoſito exercitu Panhormum vrbem caſtris circumſidet: cuius propugnationi a Frederico Rege Iohannes Claramontius præficitur. Deſperata expugnatione Dux A. D. XIII. K. Iul. caſtra mouet. Cum aliquot loca incurriſſet, A. D. XV. K. Sept. inglorius in Bruttiorum oras nauigat.

Gaſpar Oria XXII. actuariarum nauium Genuenſis factionis ductor, eorum qui Sauonæ aſsidentes Germanici Imperij partes proſequuntur, cum Frederico Regi ſubſidio affuturus videretur, quo tempore Calabriæ Dux ex Sicilia regreditur, Frederici cauſam deſerens, Rege Aragonum illuſo, ac pæne prodito, cum Piſano ſenatu paciſcitur: & eius ciuitatis claſsis præfecturam ſuſcipit. Nec illud ſaltem reueretur, quod XXII. illæ naues, quibus præfectus fuerat, ſtipendijs a Frederico Rege perſolutis, inſtructæ, armatæque fuerant.

Piſani Genuenſibus factionis Gibellinæ adiuncti bellum noſtris in Sardinia inferunt.

Franciſcus Carrozius regiarum claſsium præfectus, expeditis veteranorum cohortibus in naues conſcenſis, Caralitanam arcem circumſidet. Crudele, & exitioſum bellum aduerſus Genuenſes, in fortunas noſtrorum incurſantes, ſuſcipit.

K. Sept. Cæſarauguſtę conuentus Rege celebrante, Priuilegium, quod Generale vocant, Aragonenſibus a Petro Rege patre irrogatum, nouo decreto ſancitur. In eo conuentu legem rogant, conduntque: ne in cuiuſquã caput quæſtio habeatur: niſi nummorum adulterinorum delatione: Romanorum prudentiſsimorum hominum inſtituta imitati: qui cum de ſeruis in dominos quæri noluiſſent, de inceſtu tamen, & coniuratione quærendum putauerunt. Nam inſtituta Athenienſium, & Rhodiorum nimis acerba viſa ſunt: quod apud eos liberi, ciueſque torquerentur. Cautum præterea lege, atque ſancitum eſt: ne cuiuſpiam bona, niſi proditionis conuictorum publicenrur. Scribendis legibus adfuere Petrus Luna Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus, Sanctius Aragonius Regis frater pro Magiſtro ordinis Hieroſolymitani, Iacobus Exerica, Simon Cornelius, Petrus Martinius Luna, Iohannes Simenius Vrrea, Simon Focius, Raimundus Peralta, Petrus Cornelius, & Raimundus Cornelius Simonis Cornelij filij, Petrus Luna, Blaſcus Maza ex Vergua, Martinus Egidius Atroſsilius, Petrus Ferdinandius Vergua, Atho Focius, Iohannes Martinius Luna, Gombaldus Tramacetius, Guilielmus Entenza: & procuratores Blaſci Alagonis, Lupi

AERA NAT. CHR.
MCCCLXIII. MCCCXXV. Lunæ,& Alfonſi Ferdinandi Ixeritani: Michaël Pereſius Gotorius, Egidius Garceſius Atroſsilius, Michaël Gurrea, Thomas Pereſius Focius, Blaſcus Maza ex Cellis, Simon Pereſius Pinna, Atorella Orticius, Garcias Pereſius Penacuta, Sanctius Lopezius Valimania, Simon Tobia, Petrus Ruizius Azagra, Pontius Hugo Entenza, Lupus Simenius Luna, Petrus Lainius, Rudericus Orticius Veſimbrius, Michaël Pereſius Zapata.

A.D. XVII. K. Oct. Cæſarauguſtano in conuentu Petrus Alfonſi F. Regis N. iuriſiurandi religione, omnium ordinum conſenſu, regnorum heres, & auo, patreq; vita functis futurus Rex adſciſcitur. Id ſummo cōſilio cōſtitutū: quod Petrus eius patruus Ripacurciæ Comes, ſi Alfonſus frater, Rege patre viuente, e vita excederet, ad ſe agnationis iure, regnorum dominatum, iuraque obuenire contenderet: atq; deuolui: & Simone Cornelio partes Petri Regis N. ſuſcipiente, magna procerum contentio in regno verſata fuerat. Petrus in fratris filij verba iurare renuens, vertente anno eius iuriſiurandi fide deuincitur.

Iacobo Balearico Regi XI annum agenti ſponſalia dantur Conſtantiæ Alfonſi F. Regis neptis: quæ V. annorum puella erat.

MCCCLXIV. MCCCXXVI. A. D. IV. K. Ian. Franciſcus Carrozius cum Piſanorum claſſe, cuius Gaſpar Oria ductor erat, in Caralitano ſinu confligit. De hoſtibus victoria eſt parta.

Scampacium oppidum, nauali certamine profligatis hoſtibus, a Franciſco Carrozio, & Raimundo Peralta terreſtris exercitus ductore circumſeſſum vi expugnatur.

Magna ſeditione in caſtris a Franciſci Carrozij, & Peraltæ copijs facta, incurſione, atque impetu militum, & ducum ipſorum, cum caſtra ſanguine infecta, tanto ſcelere contaminarentur, vt vix niſi ipſorum ducum ſupplicio expiari poſſent, paullum abfuit, quin magnam cladem Sardoæ expeditioni attulerint.

A. D. IIX. K. Mai. Regi, Alfonſo F. & Piſano ſenatui res ad concordiam adducitur: qua Piſani Sardiniæ dominatu arcentur, pelluntur que.

A. D. V. Id. Iun. Arcis Caralitanæ propugnacula regijs ducibus deduntur.

Azo Malaſpinæ Marchio, & Fredericus, ac Iohannes, eiuſque fratres, Saſſerenſiſque ciuitas Regi ſe ſubijciunt: eiuſque obtemperant, obediuntque magiſtratibus.

Bertrandus Baucius Andriæ Comes Neapolitana claſſe in Siciliam trāſmittens, A. D. VII. Id. Iun. ſtationem maritimam tenet, quæ inter Panhormum, & Thermas interiacet. Omnes eas oras bellicis incurſionibus oppugnat.

Cum inter Iohannem Regis F. Toletanum Antiſtitem, & Iohannem Emmanuelem eius affinem graues eſſent inimicitiæ ſuſceptæ, Alfonſus Caſtellæ Rex Toletano regia ſigna, quibus tabulæ publicæ, litteræque obſignantur, adimit: quæ Toletanis Archiepiſcopis tradi, moris vetuſti fuit: & eius muneris functione, Cancellarios ſe Caſtellæ nominant. Antiſtes ea indignitate vehementer commotus Archiepiſcopatum Toletanum reſignat: & adminiſtrationē Tarraconenſis Eccleſiæ, & eius prouinciæ attributa, in Alexandrini Patriarchatus gradum euehitur. Simon Luna ex Tarraconenſi Eccleſia in Toletanam arceſsitur.

A. D.

AERA. NAT. CHR.

A. D. IV. K. Dec. Alfonſus Caſtellæ Rex ſollẽni regioque apparatu, Cõ
ſtãtia Iohannis Emmanuelis filia, Regis Aragonũ nepte in matrimoniũ du MCCCLXIV. MCCCXXVI.
cta, Valleoleti ſponſalia celebrat: quæ paullo poſt reſcinduntur: magnæ
que ſeditionũ incurſiones, & procerũ diſsidia ob eam cauſam concitantur.

Arnaldus Rogeri' Palliariẽſis Comes Hugonis Mataplanæ Comitis F.
& Raimũdus Folchi' Vicecomes Cardonẽſis bellũ gerũt. Vniuerſa Catalo
nia eo tumultu cõcitata, Alfonſus Regis F. Palliariẽſis affinis, qui Vrracã
Entẽzã Thereſiæ Entẽzæ vxoris ſororem duxerat, partes fouet. Earum ſe
ditionũ originẽ, & molitionẽ Cordonẽſis quęrit: quod Palliariẽſis Guiliel
mũ Queraltũ, ex proceribus virũ maxime illuſtrẽ interemiſſe diceretur.

Præterea Valentino in Regno Iacobus Exerica ita ruit, atque turbatur,
vt parẽtẽ Beatricẽ Lauriã arciũ poſſeſsione armis euertere tentet. Neq; ea
vis cõprimi potuit, quin Rex Beatricis partes tuẽdas ſuſciperet: & Alfon-
ſus Regis F. Iacobo Exericæ fautor, & adiutor exiſteret. Mox datur opera,
vt Bernardus Sarria gubernationis Valẽtini Regni vicarius Egidium Rui-
ziũ Lihoriũ, qui arma pro Exerica ſumpſerat, e cuſtodia liberet: atq; Rex
pacis, & cõcordiæ auctor eſſe deſtitit. Exerica Mariã Baleariũ Reginã Ro
berti Regis ſororẽ, quę pudicitię ſuæ parũ pepercit, in matrimoniũ ducit.

K. Sep. Iohannes Regis F. qui ex Eccleſia Toletana, ad Tarraconen- MCCCLXV. MCCCXXVII.
ſem trãductus fuerat, ad Patriarchatum Alexandrinum auocatur.

K. Oct. Barcinone Iacobus Balearium Rex iura Balearici regni, & Ru
ſcinonis, Cæretaniæ, Valleſpirij, & Colliberis, Mompellerij dominatus,
& Vicecomitatuum Omeladeſij, & Carladeſij ditionum in regno contribu-
tarum, quæ poteſtatis ſummæ Regum Aragoniæ cenſebantur, Regi iuriſ-
iurandi fide agnoſcit: ſancitque: patruo Philippo tutore, & Petro, ac Beren
gario regis liberis, Gaſtone Moncada Oſcenſi Epiſcopo, Sanctio Arago-
nio Regis fratre Ampoſtæ Præfecto, Raimundo Emporitano, Raimundo
Ceruilionio Azconenſi præfecto, Othone Moncada, Bernardo Capraria,
Geraldone Angleſola, Berengario Villaragutio Aldemaro Moſſetio, Põ-
tio Caramanio, Raimundo Melanio, Simone Tobia & proceribus alijs aſ-
ſidẽtibus. Res ea formula ſancit, quã Sãctio Regi patruo, & Iacobo auo Ba
leariũ Regibus Aragonij Reges cõſtituerãt. A. D. XV. K. Nou. Lauren-
tius Gomezius Abreus Alfonſi Portugalliæ Regis legatus Regi denũtiat,
de Maria F. Alfonſo Caſtellæ Regi in matrimoniũ collocãda, Rẽgẽ paci-
ſci velle: quod Caſtellæ Rex, Cõſtãtiæ Regis Aragonij nepti nũtiũ remit
tere deliberaret. Ea renũtiata legatione, Cõſtãtię ſponſalia, nõ ſine aliquo
rũ ſcelere dirimũtur. Maria vxor ex Luſitania ab Alfonſo Rege arceſsitur.

A. D. V. K. Nou. Cæſarauguſtæ moritur Thereſia Alfonſi vxor: Re-
gis nurus: Petro, Iacobo, & Conſtantia liberis relictis. In cœnobio fratrum
Minorum eius vrbis ſepelitur.

A. D. IV. Non. Nou. Barcinone Rex e vita excedit: cum ſextum, &
ſexageſimũ annũ ageret. In cœnobio Sãctarũ Cruciũ, regia funebri põpa
tumulo humatur. Huius Principis mores adeo iuſti, integri, & religioſi fuiſ
ſe feruntur: vt æquabilitatem publici iuris, præſtantia regiæ dignitatis mi
nime tranſgrederetur: moris patrij, veterũ cõſuetudinũ, & priuilegiorũ ir
rogatorũ ſcita, atq; inſtituta rite, ac more, inſtitutoque maiorũ ab eo nõ ob
ſeruarentur modo: ſed quodãmodo colerentur: neq; cõmunis libertas tra-
dita vnquam intermitteretur: aut immutaretur vetuſtus vſus Aragonij

AERA NAT. CHR. fori:&c pristinus mos iudiciorum.Memoriæ proditur inſignem eius fuiſſe
MCCCLXV. MCCCXXVII. notationem,animaduerſionemque cenſoriam.Nam cum Simonis Aluari
Radæ ingenio,& corruptela plerumq; iudicia præuaricata eſſent,& eorũ,
qui in eius clientela erant propoſitis mercedibus,& quæſtuoſis damnis pa
trimonia exhaurirentur,vidit ſæculum illud eum , tanquam ſceleratum,
exilio fuiſſe affectum:atque multatum:vt incorrupta quædam iudiciorũ
integritas tunc maxime vigeret,

ALFONSVS IV. ARAGON. XIIX. REX.

MCCCLXVI: MCCCXXIIX. Barcinone Alfonſus Rex feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat:ne
que Conuentu in eam vrbem indicto , a patris regno tranquillo , & leni
exorſus instituta,& quos vocāt vſus Cataloniæ,libertateſq; ſancit: quoad
coronæ inſignibus decoretur.Sacramēto in eius verba Catalani adigũtur.

A.D.III. Id.Ian. Barcinone perpetuæ poſſeſsionis iura,ac poteſtas ci-
uitatis,& ditionis Segorbienſis, quæ Artallo Luna Artalli F. vita functo,
regio imperio deuoluta fuerant , Lupo Lunæ Artalli fratri a Rege tradun
tur,atque condonantur.¶ Raimundus Gaſto Valentinus Epiſcopus cum
Albarrazinienſi,& Segorbienſi Epiſcopo,quod vterque ſuam diœceſim,
fineſque tueretur,acriter,& vehementer decertat.Albarrazinienſis ſuam
diœceſim a XII. M. P. prope Valentiam terminari,& ab eis finibus propa
gatā contenderat:atq; ea regione conſtare,quæ Puteolana, Moruedrienſi
& Lirienſi ciuitate,Caſtelfauibium vſque continetur:& ditiones,quarum
Iacobus Exerica,& Gonzaluus Simenius Arenoſius dominabantur , ſuæ
diœceſi eſſe contributas.Rerum vetuſtarum ignoratio litigatoribus, & iu-
dicibus mirationem intulit:& omnes in eo hallucinantur,dum Segobrigē
ſis diœceſis finibus vetuſtate intermiſsis,atque interceptis, Segorbienſem
ciuitatem collatione,& ſimilitudine nominis contineri autumant: & Se-
gorbienſem tractum,qui AEdetanorum finibus includitur,Segobrigæ ve
tuſtæ vrbis in capite Celtiberiæ ſitæ territorio adnectunt:tam longo loco
rum interuallo diſtento.¶ Barnabas Oria in Sardinia res nouas molitus,ar
cem natura munitiſsimam, Caſtellum Genueſe nuncupauerant, inuadit:
quam Caſſanus,& Galeacius Oriæ patrui præſidijs obſtruxerant. Dum
Azo Malaſpinæ Marchio ſubſidio Barnabæ accurrit , ab iis copijs , quas
Caſſanus,& Galeacius præmiſerant,circumuentus in hoſtium poteſtatē
incidit.Petrus Arborea Iudicis Arborenſis F. Conſtantiam Philippi Sa-
laſsi F. Raimundi Peraltæ ſororem in matrimonium ducit.

A. D. X. K. Mart. Ilerdæ Rex Blaſcum Mazam Verguam ad Regem
Caſtellæ oratorem dę retinenda Conſtantia ſponſa ſororis F. monitorem
que præmittit : quando id matrimonium e re , dignitateque ſua conſti-
tuerat : & iura omnia diuina , atque humana cogebant . Iohannes Em-
manuelis F. dimiſſa a Rege Alfonſo Conſtantia F. pro rei indignitate
ſuas vlturus iniurias bellum Caſtellæ Regi infert. Iacobus Exerica, &
Petrus eius frater regia ſtirpe orti,ſummæque potentiæ , Emmanueli fœ-
dere adiuncti Almanſæ,& Cincillæ,quæ oppida in Oretanis Emmanue-
li parent , copias cogunt : & fines Requenæ incurrunt. Alcaracitanum
agrum deuaſtant. Adeoq; effuſe peruagantur, vt in Areuacos tranſgreſsi,
Atienzæ,Ailionis,& Sepuluegæ populos,& eorum agros diuexent , atq;
diripiant. Pinnamfidelem natura munitum oppidũ,quod in Vaccæis Em
manuelis ditionis erat,contendunt. Emmanuel exercitu coacto Optem

obſidere

ÆRA NAT. CHR. MCCCLXVI. MCCCXXIIX.

obſidere adoritur. Caſtellæ Rex Scalonam circumſidet: neque tumultuario eo bello deterretur, quin a Conſtantia diuertat.

A. D. III. Non. Apr. ſacro reſurrectionis Domini die Rex magnificẽtiſsimo, ſummeq; exquiſito, ſumptuoſoq; apparatu Cæſarauguſtæ, in maxima Saluatoris æde coronat: & a Petro Luna Antiſtite ſacro oleo perungitur. Ab æde ſacra funali equo ouantem, & in arcem aſcendentem, regalibus inſignibus ornatum apparatiſsimi ludi proſequũtur. Fuit is annus maxime inſignis harum cærimoniarum pompa: nam Ludouicus Baioarius Romæ Ianuario menſe, Philippus Eburoïx Nauarræ Rex, qui Iohannã Ludouici Vtini Francorum Regis F. in matrimoniũ duxerat, menſe Martio Pompeſone, & Philippus Valeſius Francorũ Rex in octauis ſacri diei Pentecoſtes coronãtur. Militari auctoramẽto a Rege in maxima illa celebritate honoribus, præmijs, atq; ſummo ſplendore hi proceres decorãtur: Iacobus Exerica, Petrus Arborenſis, Raimundus Folchius Cardonẽſis Vicecomes, Arnaldus Rogerius Comes Palliarienſis, Lupus Luna, Alfonſus Ferdinandius Ixeritanus, Guilielmus, & Berengarius Angleſolæ, Iohannes Simenius Vrrea, Petrus Cornelius, Guilielmus Ceruilionius, Odio Moncada: & Atho Focius. Celebrata peruigilatione ſinguli eorũ procerũ militari auctoramento ad CLXXX alios virtute, & nobilitate præſtantes viros cohoneſtauere. Præterea Petrus Regis frater Caſtellinoui, & Villamuri Vicecomites, Guilielmũ Erilium, & Gilabertum Cruilliam, & Raimundus Berengãrius Regis itidem frater alios eiſdem inſignibus iuris, legumque militariũ ſocietate deuinxere: & a Raimũdo Folchio Vicecomite Raimũdus Cardona eius frater, Amoroſius Ribellias, & Petrus Aragal eodẽ auctoramento obſtringũtur. Ad CCL. auctoratos Montanerius memorat: & ad cantus, tibicineſq;, inſigni põpa, quæ ſummã ſpeciem, & dignitatem lychnuchorum frequentia prætulit, ex arce regia Aliaferiæ in ædem maximam Saluatoris Regem fuiſſe proſecutos. ¶ In frequentiſsima horũ regiorũ ludorum celebritate adfuit Henricus Bomallia Iohannis Bohemiæ, & Poloniæ Regis, Comitiſque Lucẽburgenſis legatus: vltro ſe offerẽtis, pollicentiſq; in Hiſpaniã aduenturũ: vt ſacro aduerſus Mauros bello, vna cum Aragonũ Rege Chriſtianæ reipublicæ operã nauet. Sed ea pollicitatio in inſignis cuiuſdam impudẽtiæ ludibriũ recidit. Poſtea enim excuſatione militiæ aduerſus Duces Brabantis, & Lotharingiæ, Comitemq; Barenſem obeundæ, ſacro bello prætermiſſo, ac neglecto eſt vſus.

Eo ſollemni perfecto A. D. XVII. K. Iun. Rex Iacobum F. natu minorem Vrgellitano Comitatu, & Vicecomitatu Agerenſi donat.

A. D. III. K. Iul. Rex Ilerdæ Guilielmum Coſtam Barcinonẽſis conuentus Prædicatorum Priorem ad Fredericum patruum Siciliæ Regem legatum mittit: cõmonefacitque, a fœdere, quod cum Ludouico Baioario Eccleſiæ inimico icerat, abſiſtat. Cuius hortatione, precibuſque fraternis adeo Siculus non commouetur, vt Iſabellam filiam Stephano Baioariæ Duci, natu minori Ludouici F. in matrimonium collocet.

A. D. VI. Id. Aug. Rex ad oppidum Carinienam accedit: & cum legatis Abubacaris Mirabuzecri filij Tunetenſis, & Bugienſis Regis, & Abdurrahamenis Benmuzæ Tremezenij Regis indutias paciſcitur: & ab externis ferme bellis otium fuit.

Petrus Siciliæ Rex L. actuarijs nauibus, & XXX. ex Gibellinorum Sa-

AERA NAT. CHR.
uonenſium delectu freto Sicilienſi nauigans A. D. XIX. K. Sept. Aena-
MCCCLXVI. MCCCXXIIX. riam inſulam traijcit. Campaniæ oram præteruectus loca, quæ incurrit,
depopulatur. A. D. XI. K. Sept. Herculis portus oſtium aditumque te-
net. Eo loci Dux Branzuichius, & Comes Iohãnes Claramontius Regem
adeuntes, Ludouicum Baioarium, qui Germanici Imperij iura inuaſerat,
in Cornetanam oram ad colloquium, congreſſumque eius deſcenſurum
confirmant: & in Neapolitanum regnum inuaſurum. Orbitellũ, Lilium,
& Telamon deduntur. In eo Regum conſpectu, congreſſuque, cum om-
nibus in rebus ſatis eorum coniunctioni, amorique eſſet factum, A. D.
IV. Id. Sept. digreſsis, Petrus Rex Piſas contendit: & A. D. IV. K. O-
ctob. claſſe in Siciliam deuehitur.

A. D. XIII. K. Sept. Darocæ Rex ſtatuit, decernitq;: ne intra x. pro
ximos annos vrbes, oppida ve, aut præfecturæ, arceſue a regia ditione, aut
dominatu ſeparentur: aut externo iuri deferantur: propriumue ius, aut iu
riſdictio, vectigalia ve regia pretio, aut dono alienentur. Eo interpoſito
decreto, cum ei Rex poſtea derogatum voluiſſet, magnæ inter liberos tur
bæ, ſeditioneſque concitantur.

A. D. IIX. K. Nou. Barcinone Iacobus Baleariũ Rex ſuprema iura Ba
learici regni, & ditionum contributarum poteſtatem Regi cauet: ſaluaq;,
& propria poſteris Regibns manſura, fidei ſacramẽto recipit: atq; ſancit.

A. D. III. Id. Nou. moritur Carolus Calabriæ Dux: Roberti Regis,
& Iolantis Aragonum Regis amitæ F. Hic princeps vxorem primo duxit
Catharinam Frederici Romanorum Regis, Aragonij Regis Iacobi generi
ſororem: ex qua nulla proles exorta eſt. Poſtea duxit Mariam Caroli Va
leſij F. & filias ex eo matrimonio genuit Iohannam, quæ Roberto Regi
auo regni heres ſucceſsit: & Mariam poſtumam.

MCCCLXVII. MCCCXXIX. A. D. II. K. Febr. Agredæ Aragonum, & Caſtellæ Reges pacta, quæ
Medinæ Vaccæorum oppido, Octobri menſe, a Rege Caſtellæ conſtitu
ta fuerant, in æde D. Michaëlis ſacra ſanciunt: atque confirmant. In ea pa
ctione Alfonſi etiam Portugalliæ Regis fides deuincitur. Fœdera, quæ a
Iacobo, Ferdinando, & Dionyſio Regibus facta fuerant, reuocantur, atq;
repetuntur.

Poſtero die Reges Turiaſonem ineunt: & in ea vrbe nuptiæ Regis, &
Leonoræ Caſtellæ Regis ſororis, quæ a Iacobo ſponſo Regis fratre diuer
terat, celebrantur. Caſtellæ Regem comitãtur Petrus Toletus Epiſcopus
Carthaginienſis, Iohannes Epiſcopus Vxamenſis, Vaſcus Ramirius mili
tię S. Iacobi Magiſter, Iohãnes Nunnius Calatrauenſis & Suggerius Pere
ſius Alcantarenſis militiæ Magiſtri, Petrus Ferdinandius Caſtrẽſis, Iohan
nes Alfonſus Pharenſis, qui Cameriotũ dominabatur, Rudericus Aluarus
Aſtur, cui Noronienſis dominatus ſubijcitur, Ferdinandus Ruicius ex Vil
laluporum, Didacus Gometius Caſtaneda, Iohannes Martinius Leua re
gni finium præfectus, & Alfonſus Gaufredus Tenorius: cui maritimum
imperium a Rege Caſtellæ delatum fuerat.

Turiaſone Reges ſponſalia Blancæ Petri Caſtellæ Regis patrui, & Ma
riæ Regis ſororis filiæ, & Petri Alfonſi Portugalliæ Regis filij pepigere.
Conſtantia Caſtellæ Regina Blancã ſecum in Caſtellam ducit. Hæ tamẽ
nuptiæ poſtea dirimunt: quod Blãca ſenſus ſtupore, mẽtis cõpos nõ eſſet.

A. D. IIX. Id. Febr. Turiaſone, nulla ad id tempus belli ſuſpicio-
ne inter-

ne interpoſita, ne imbellem agerent annum, de inferendo Granatenſibus bello, fœdera a Regibus ſanciuntur. ABRA. NAT. CHR. MCCCLXVII. MCCCXXIX.

Bernardus Caprera Murtienſis regni finibus acre, & magnum bellum Mauris infert.

Rex Valentiæ Iunio menſe, Valentini regni conuentus agit. Summo odio, atque diſsidio ordines, quibus regnum conſtituitur eccleſiaſticorum, optimatum, & popularium inter ſe; magna partium cōtentione concertant: de ijs oppidis, quæ legibus, inſtitutiſque Aragonenſis fori conſtituta erant. Magna enim ſuborta eſt controuerſia: an in eorum ditione, extra Valentina, municipaliaque iura, ac fora, Aragonēſia iura exerceantur.

In vetuſtis monumentis inuenio Fredericum Auſtrium, qui cum Ludouico Baioario, de Imperij ſucceſsione armis contenderat, Septembri huius anni menſe demortuum. Iohannes Cuſpinianus, cui fidem derogare non auſim, Id. Ian. proximis vita functum perhibet. Iſabella Regina vxor, Regis Aragonum ſoror ſanctiſsima femina, calamitoſa viri ſorte iactata, in miſerabili luctu, & inaudito ſqualore, quoad vir triennium cuſtodia continetur, permanēs, angori ſe animi dedens; oculorum etiam lumina amiſit. Frederico filio infante vita functo, ex Anna, & Iſabella filijs, quæ viris adiunctæ ſunt, nulla ſuperſtes ſoboles relicta eſt.

A. D. IV. Non. Nou. Valentinæ in arce concordiæ, & pacis, quæ Agredæ cōſtituta fuerat, pacta conuenta a Lupo Ferdinandio Pacieco Alfonſi Regis Portugalliæ legato confirmantur.

Valentiæ Ferdinandus F. Regi, ex Leonora Regina vxore naſcitur: cui Dertoſana ditio, Marchionatum vocant, & Albarraziníenſis dominatus ſtatim ſubijciuntur. Rex ſanctione ea, quæ de non alienando, ſeparandoue, aut effundendo regio patrimonio lata fuerat: cum lator ipſe legis eſſet, filium ſoluit. Ea re conſtituta, quod Rex vxorio arbitrio deuinctus, plures alias ditiones e patrimonio regio diuellere conaretur, adeo magnæ turbæ miſcentur, vt Petrus primigenius metu nouercæ, aditum ſibi in Aquitaniam patefaciens ad Iaccetanos, iuxta Pyrenæi clauſtra, ſuorum conſilio, ſe contulerit. Petro opera, & conſilio adſident Petrus Luna Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus, in quo ſumma apud omnes auctoritas, & amplitudo erat, Michaël Guerrea Petri nutricius, qui procuratoris regni munus ſuſtinet, Simon Gurrea eius frater Montaragonenſis Abbas, Vitalis Villanoua, Garcias Lorizius, & Michaël Perezius Zapata. Sed breui Petrus patri conciliatus procurationi regni præficitur: quæ primigenijs lege eſt attributa.

Franciſcus Oria Leonardi F. ſuo, & Alionis, Mariani, Fabiani, Di- MCCCLXIIX. MCCCXXX.
gnanini, & Nicoloſij Oriarum nomine Regi ſe ſiſtit, Regemque deprecans, ſupplices omnes Regi eſſe, & obnoxios profitetur: ſi oppida, quæ ex regij iuris proprietate receperant, condonet: & eorum fidem recipiat. Rex vti eos in ſuam poteſtatem redigat, neue Sacerenſes, qui defecerant, & inſula exacti fuerant, foueant, benigne pollicetur. Permittit etiam eos, qui in minima fuerant culpa, Sacerem reuerti: modo ne quis ex Cathonum, Paliumue familijs, eorumue factione, aut ex Oriarum numero, qui a Berengario Carrozio maieſtatis crimine condemnati fuerant, in Sardinia commoretur. Sacerenſibus lo-

cus, qui

ANNA NAT. C. … MCCCLXIIX. MCCCXXX.

cus, qui eorum cœtu frequentetur, extra vrbis mœnia aſsignatur: modo ne turres ædificent, aut domorum aditus obſtruant. Ea vero nationis leuitas fuit, & amentia, vt ſi vnus, aut alter in fidelitate permanet, reliqui pæne omnes perfidiæ infamia flagrent: & omnes inſidias aduerſus noſtros intendant.

Aitonus Oria ix. longis nauibus & ii. priſtibus, quas ſagittias vocāt, & cæ aliarum nauium claſſe, ex delectu militum Genuenſium Gibellinorum instructa, qui Sauonæ commorabantur, Sardiniæ oras præteruehitur. Ad promontorium, quod Caput terræ appellant, nouem Catalanorum nauigia intercipit: atque euertit. Arcem Caralitanam, ac pæne inſulam omnem obſeſſam tenet. Sardi etiam hac impulſi occaſione, qui iam ante ſe regio imperio ſubiectos dolerent, ex eo adeo tumultuoſe tota inſula peruagantur, vt noſtri omni exitu, & commercio intercludantur: & noſtris in Sardinia ingens bellum, multis ex gentibus concitur.

A. D. XIIX. K. Mai. Barcinone Rex Raimundum Cardonam, quē magnum in republica, & militari vſum habuit, vt male affectis rebus prouideat, Sardiniæ præficit.

Quod Aitonus Oria claſſem ſuppleuerat, & xvi. longas naues inſtruxerat, æſtatem omnem in depopulandis Sardiniæ maritimis locis confecit. In Corſicam traijciens, & Bonifacij portum tenens, aliquot dies caſtellum Cinerchæ, quod eius præſidium regia ſtipendia mereret, & eius ditioni præfectus Lopatxellus, Iudicis Cinerchæ fratris filius Regi fidus, caruſque eſſet, ſumma vi oppugnat.

Cum acre bellum inter Genuenſes, qui Sardiniæ dominatum affectant, Vuelfæ, & Gibellinæ factionis, & Sauonæ commorantur, & eos, qui Regi in Sardinia parent, qui vno nomine Catalani nuncupantur, cōmoueretur, & omnes claſsiarij regij in oppugnatione præſidiorum Sardonicorum, & Corſorum attinerentur, & ex Piſano Sardiniæ caſtello, quod præcipuum receptaculum hoſtium claſsibus pateret, plurima noſtris detrimenta afferuntur, Barcinonenſem, Balearicamque claſſem Rex armis, viriſque inſtrui imperat. Præterea menſe Decembri Valentiæ Guilielmus, & Ombertus Azlorij actuarias aliquot naues adornant.

Brennæ Comes, qui Athenarum Ducis cognomen gerit, magna comparata claſſe, DCCC. equites ex Gallico delectu, & D. ex Tuſcia milites, ac plures ex Apuliæ, & Calabriæ litoribus peditum cohortes educens, Brundiſino portu ſoluens, Peloponneſum præteruectus Athenienſium portus tenet. Catalanis terra, marique bellum infert. Breui Dux diſsipatis copijs magno dedecore rem deſerit.

Cum ſuos pacatos Caſtellanus Rex reddidiſſet, Aragonio in ſocietatē armorum aſſumpto, ſumma vi Granatenſes adoritur. Omnis hoſtilis iuuentus aduerſus tanti belli terrorem, tuendorum finium cauſa arma capit. Monteſani ordinis Magiſter, Ampoſtæ, Montalbani, & Alcanicij præfecti, & Capreræ Vicecomes equitatu ex familia, aulaque regia coacto, Aprilis menſis fine Origuela Ilorci concedunt: hoſtileſque agros depopulantur. x. actuariæ naues ad Herculeum vſque fretum, Granatenſis regni maritimam oram tenent: & appulſus Mauruſiorum auxiliorum obſeruant,

Alfonſus Caſtellæ Rex, inſignis animi princeps, intimis Bæticæ regionibus

nibus copias deducens Vrſaone exercitum conficit: cui Magiſter ordinis Auiſij D. equitum delectorum turmis, ex Luſitania adne[illegible]is adiungitur. Cum caſtra Rex inde mouiſſet, Thebam oppidum obſidet. Ozminius ſingularis, præſtantiſsimæque virtutis dux VI M. Mauris equitibus, obſeſsis auxilium, opemque adiungere feſtinans, in medium rerum certamen deuenit. Vincitur, & profligatur Ozminius maiore equitatus parte deleta. Fuit hæc victoria Auguſto menſe parta. Theba, & Cannetum, & aliæ arces deduntur. Granatenſis dominatui Regis Caſtellæ ſe ſubijcit: & vnius anni induciæ cum eo ſunt pactæ.

AERA NAT. CHR.
MCCCLXIIX. MCCCXXX.

Sanctius Simenius Aierbius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Conſtantia Regina Cypri, Frederici Siciliæ Regis F. Armeniæ Regi nubit. MCCCLXIX. MCCCXXXI.

Petrus Ripacurciæ, & Emporiarum Comes Regis frater Iohannam Fuxenſis Comitis ſororem vxorem ducit.

Ianuarij menſis initio Valentiæ, cum Rex arma, & Sardoum bellum ſpectaret, adeoque immineret, vt periculoſiſsimo tempore hoſtes in Sardinia noſtrorum mœnibus inſiſterent, eiuſque defectionis in dies creſcente cura, naualeque opus noſtris maxime vrguentibus, Raoulus Roccafortius Philippi Francorum Regis legatus, de inferendo Granatenſibus bello Regem commonet. Pollicetur, Francorum, & Angliæ Reges, qui in pacis condiciones deſcenderant, Scotiæ præterea, Bohemiæ, & Nauarræ Reges, Burgundiæ, Britanniæ, & Borbonis Duces, Carolum Comitem Alanzonium Regis Francorum fratrem, & Annoniæ, Flandriæ, & Beamontis Comites, atque alios inſignes Galliæ proceres ſacro eo bello militaturos. Delphinum Viennæ, & Sabaudiæ Comitem, qui bellum gerunt, depoſitis armis infeſta in Granatenſes ſigna illaturos. Cum Francus in communi cauſa maximam ſui expectationem cócitaſſet, Rex ſuper tanta, ac tam immenſa re deliberaturus, conuentus Dertoſam in K. Iul. indicit. Petrũ fratrem, & Iohannem Simenium Vream ad Francum mittit: legationẽ eius eludens. Ab Rege enim reſponſum attulerant, Caſtellæ Regem non ſiturum externos principes ſua bella gerere: & ab ingreſsione ſuarum ditionum omnes, qui ſe inuito arma in Granatenſes inferant, armis propulſaturum: quod pactæ cum Granatenſi induciæ eſſent. Francorum tamen Rex, qui alio animum intenderat, Hiſpanienſem expeditionem immenſa quadam cupiditate obtendens, Lutetiæ Pariſiorum publico in cógreſſu ſacram militiam ſe profeſſurum teſtatur. Ea ſimulatione, & impudenti fraude ad turpiſsimum quæſtum inuenta, aurum, argentumque ſacrũ omne Gallicum a ſummo Pontifice efflagitat. Decumas omnes eccleſiaſticas e Chriſtiana republica in VI. annos ſibi attribui expoſcit: & vti a ſe eccleſiaſtica beneficia conferantur. Ad hæc etiam contendit: vt Arelatenſis, & Viennenſis ditionis regium nomen natu maiori F. & dominatus Italiæ Carolo fratri aſsignentur. Pontifex intolerabilia poſtulata a Franco interpoſita deteſtatus, & pro rei indignitate ſumme commotus, eum aſpernatur, ac reijcit: aſſerens exactos annos XL. eſſe, ex quo Francorum Regibus Gallicæ decumæ in ſacrum Hieroſolymitanum bellum attributæ fuerant: earumq; quæſtũ in prophanos vſus, ac motus aduerſus Chriſtianos principes fuiſſe conuerſum.

Aprilis mẽſis initio Rege Valentiæ aſsidẽte, Lucas Fliſcus Genuenſiũ, qui Ge-

AERA NAT. CHR. qui Genuæ cõmorantur, vir primarius internũtio Frãciſco S. Eulaliæ Re
MCCCLXIX. MCCCXXXI. gi pollicetur, ſi paciſci cũ ciuibus ſuis velit, & dãna, quę noſtris data erant, cõdonare, aduerſus Gibellinos Sauonenſes, qui Sardoum bellũ cõmouẽt, ſe regia ſigna ſecuturũ: & regijs auſpicijs, claſſem XV. longarũ nauium de ducturũ. Rege promiſsionẽ Fliſci, ac pactionẽ accipiente, interim cum regia claſsis XL. actuariarũ nauiũ, & XXX. lemborum Cataloniæ litoribus egreſſa eſſet, mẽſe Auguſto Liguſtinã oram prætervecta igni, ferroq; licẽtius peruagata, hoſtiliter culta, atq; amœna Genuenſiũ prædia populãt.

Dertoſa Rex hiemis initio Valentiã adit: nuptias celebraturus, quibus Petrus Exerica, & Bonauẽtura Hugonis Iudicis Arborẽſis filia adiungun tur. Cum ludis intentus eſſet, qui fuere apparatiſsimi, Granatẽſis Rex violatis indutijs, omnibus coactis copijs, & magno cõparato exercitu, equitatus robora in Valentini regni fines immittit: Roduano eorũ confiniorum præſidijs præfecto: & Abucebetio Ozminij filio, & Machliffio, qui Antiquariæ præerat, ductoribus. Ad V.M. equitum, & XV.M. peditum, V M. ſagittariorũ interiectis, fuiſſe traduntur. Origuelenſem agrum depopulantur: ac vaſtant. Guardamare oppidum circumſident. Feſto D. Lucæ die, acerrima, & fortiſsima contentione oppugnant, & in oppidum irruunt.

Gaufredus Gilabertus Cruillias equitatu, peditatuq; omni delecto, Octobris mẽſis fine, Rege Dertoſam regreſſo, Illicim procedit. In eo oppido pręſidia collocant: quod vniuerſa ea regio maritima vaſta, ac deſerta eſſet.

Genuenſes, qui ſe Internos vocant, quod vrbis Genuæ propugnacula obtinerent, eiuſque potirentur, clade a noſtris illata afflicti, & Gibellini Sauonenſes, qui ex ciuilibus diſsidijs, ac domeſticis ſeditionibus inimici in armis erant, aduerſus Aragonia conſpirantes arma, Roberto Rege in eã ſe pacificationẽ interponẽte, in priſtinã concordiã redigunt. Pactione ea inita, Oriæ, & Spinulæ excipiũt, vt Siciliẽſi bello, quas velint partes proſequi liceat: Spinulæ enim Roberto, Oriæ Frederico Regi ſe adiũxerant.

MCCCLXX. MCCCXXXII. A. D. V. Id. Apr. Roduanus X. M. equitum, & XXX M. peditum fines Illicitanos adortus Illicim obſidet: & die Dominica Palmarum ſequẽti magna vi oppugnat. Quod noſtrorum copiæ militares cõuenissent, A. D. XIIX. K. Mai Illicitani obſidionis periculo liberantur.

A. D. IV. Non. Iul. Iſabella Regina Dionyſij Luſitaniæ Regis vxor, & Alfonſi Regis amita, ſanctiſsima femina moritur: cuius inſignem religionem, ac pietatem, & ſua tempora venerata ſunt: & eius commemoratio conſecrata a poſteris colitur.

Genuenſes cum partium contentio eſſe deſijſſet, claſſem ex LX. nauibus longis, alijſque adiunctis conficiunt: & Cataloniæ oras depopulantur: magno maritimarũ regionum detrimento. In Barcinonenſi ſtatione V. actuarias naues oppugnant: quæ cum in litus deferuntur, & nauibus, & remigibus ſunt potiti. Magna præda parta. Octobri menſe Genuam appellunt.

A. D. XII. K. Nou. Raimundo Cardona Sacerim profecto, XIII. actuariæ Genuenſium naues in Caralitanum portum deuehuntur: naueſq; noſtras, quæ anchoras iecerant, adorti, acri conſerto prœlio Genuenſes magno accepto detrimento portu pelluntur.

Explicit Liber Secvndvs.

INDICES

INDICES RERVM

AB ARAGONIAE REGIBVS GESTARVM.

Liber Tertivs.

Aera. Nat. Chr.
MCCCLXX. MCCCXXXII.

CETERVM CVM AD EVM REgni ſtatum Principes noſtri perueniſſent, vt condicio melior externarum victoriarum a iuſto hoſte partarum, quam domeſticarum proponeretur: dũ certos fines regnorum, iam a priſcis temporibus ipſi Hiſpaniarum Reges ſibi conſtituiſſent, inde Aragonijs Regibus conſilium fuit, eos hoſtes bello perſequi, cum quibus nulla pacis ratio eſſe poſſet. Bellum erat paratum eiuſmodi, vt noſtri alacres, & erecti, quaſi ad tutandam rempublicam, ad decus labore partum, & laudem excitarentur: & eas copias, quas promouendis finibus maiores cõparauerant, ad eorum perniciem conuerterent, qui claſsibus, & naualibus copijs; virtute, & victoria edomandi eſſent: & comprimendi. Res tamen Sicilienſes, & Sardoæ eos de curſu ſuo in poſterum demouerunt: & Catalanorum, vſque ad auorum noſtrorum memoriam, diſciplina naualis omni ex parte perfecta, cumulataque laude remanſit. Iam enim his temporibus, eorum tanta fuit induſtria, tantumque excelluerunt in ſtudio, & ſcientia rerum nauticarum, vt Indigetum, Auſetanorum, Ilergetum, Coſetanorum, & Ilergaonum litoribus, omnes namque eæ ciuitates mare ſecutæ ſunt, magnis inſtitutis claſsibus, atque ornatis, vltimas interni maris oras perluſtrantes Syriæ, Palæſtinæ, AEgypti, & Africæ extremas regiones peruestigarent: atque Atelatenſibus primo, plurimum enim ea ciuitas & infero, & ſupero mari pollebat, & mox Piſanis, & Genuenſibus, qui maria omnia ſibi patefecerant, & Africanis prædonibus inſigni laude opponerentur: & ab exteris gentibus mediterranei Cataloniæ populi immenſa lucra aucuparentur: ac veluti e ludo, & pueritiæ diſciplina ad externos exercitus, & in militaria munera delecti ſoli, ex noſtris nationibus, generatim duces, milites, nauarchi, claſsiarijque exteris gentibus vim, terrorem, calamitatemque importarent. Ea demum hoc tempore euenit tempeſtas, vt Piſanorum reſpublica, quæ & diſciplina, & potentia nauali omnes excelluerat, quorum maiores nauticis exuuijs, & hoſtilium claſsium ſpolijs vrbem ornatam reliquiſſent, non Sardiniæ modo, ſed maris etiam poſſeſsione decederet. Catalanis vero cum acerrima Genuenſium ciuitate, ſumma contentione decertantibus, vtraque natio, non de victoria tantum, ſed pæne de exitio alterius acerbiſsime, & maxime crudeliter bellum gerit: & tamquam certamen honoris, & dignitatis etiam conſtitutum eſſet, in eo viſi ſunt ſumma vi, & impetu contendiſſe, ne maris poſſeſsione pellerentur: cum alternis prœlijs, grauiſsimæ inter eos clades intorquerentur. Adeo tamen reſtitit, & peruicit Catalanorum conſtantia, & ſtabilitas, vt ea illo ſæculo exterarum gentium opinio, & exiſtimatio maneret, nullos hoſtes

AERA NAT. CHR.
MCCCLXX. MCCCXXXII.

cis naualium rerum vſu,& ſcientia,aut virtute,& animorum firmitate anteferendos eſſe:& Aragoniæ,& Siculæ claſſes late,longeque diffuſa laude peruagarentur:Catalanique ductores digniſsimi poteſtate,atque dominatu rerum maritimarum exiſtimarentur. Eam laudem præmio, & pœna conſtitutis,Principes noſtri conſecuti fuerant:quibus duabus rebus rempublicā contineri,non fruſtra præſtantiſsimū ſapientiæ firmare ſolitū ferūt. Nam eam ſeueritatem in nauali diſciplina,illa ætate a Regibus adhibitam memoriæ proditur,vt lege capitis pœnam repeterent a nauium ductoribus,nautis,& gubernatoribus,quaſi in manifeſto facinore deprehenſis,qui actuariam nauim,vt hoſtium impreſsionem ſubterfugerent,in litus eiecisſent.Brochardus certe Teutonus monachus,in cuius mentionem ſupra incidimus,eius ætatis ſcriptor ad Philippum Francorum Regem, de excellenti Catalanorum præſtantia hæc ſcripto prodidit.

„ Super alias gentes maris,quæ maiori perſonarum præeminent probita„ te,armorum fortitudine,& vigore,induſtria in factis maris,& experientia „ certiori,fidelitate,atque conſtantia firmiori ſunt Catalani, & Ianuenſes: „ qui de vaſis maris,& gente melius,facilius,& commodius adminiſtrare,& „ exhibere poſſunt copiam abundantem.Inter iſtos tamen nunc eſt actua„ lis guerra grauis: & quia iſta guerra ſic ſtante, paſſagium in his defectum „ non modicum pateretur: nam omnes aliæ gentes, quæ mare nauigant, „ quantum ad probitatem,& induſtriam nauigandi,nihil ſunt penitus reſpe„ ctiue:omnino expedit: quod inter iſtos pax, & concordia componatur: „ quæ quidem pax faciliter obtinebitur:ſi maieſtas regia voluerit interpo„ nere partes ſuas:cum Catalanis Rex Aragoniæ,& Ianuenſibus Rex Sici„ liæ dominetur:qui in tanto,ac tali negotio pacem facere tanto domino nō negabunt. Vt in ea re hoc maxime admirari ſoleam:cum ſummam in amplitudinem potentiæ,& maieſtatis poſtea Aragonij Reges peruenerint, & ſub eorum imperium,ditionemq; tot regna ceciderint,qui fieri potuit, vt in præſtanti,ac florenti eorum fortuna Catalanorum ditioni iam deſuefactæ a maritimis,& naualibus rebus,vix commercium vllius rei cum exteris nationibus permanſerit?

Marianus,& Iohannes Arborenſes Hugonis Arboreæ Iudicis filij aulæ ſe regię addicunt:cum inter Orias in Sardinia armorum vi omnia agitarētur:turbarenturque.Galeotus,& Barnabas Oriæ arcem ipſam Oriam oppugnant:& Caſſanus Oria cum par illis nullo modo eſſe poſſet, ditionem ſibi attributam Sardonicorum oppidorum Regi addicere tētat.Marianus Arborenſis Timborem Roccabertiniam Vicecomitis Roccabertinij F. in matrimonium ducit.

Magna diſsidia, ſeditioneſque in ditionibus regijs ſuboriuntur: atque commouentur:de ciuitatum iure,quas Rex Ferdinando filio condonauerat:conquerente Petro primigenio, vetante lege,priuilegium fuiſſe irrogatum:& Leonora Regina nouerca acerbum in priuignum odium ſtruente:& excitante. Rex tamen,vt bonus in primis auctor Oldradus aſſerit,iuriſiurandi religione obſtrictus teſtatur,ſe ea ſanctione,quam de non ſeparando regio patrimonio condiderat,noluiſſe vxorem Reginam, aut liberos,ex eo matrimonio genitos deuinciri. Reginæ tamen in priuigni amicos,& adminiſtros acerbum odium excitatur. Hi fuere Michaël Gurrea regni procurationi admotus ipſius primigenij nutricius ex proceribus,

Simon

AERA NAT. CHR.
MCCCLXX. MCCCXXXII.

Simon Gurrea Abbas Montaragonius eius frater, Garcias Lorzius, Michael Pereſius Zapata. Lupus Concutius epiſtularum magiſter cum in eculeo, in caput aliorum torqueretur mox turpi morte afficitur: quaſi Reginam veneficijs infeciſſet. Petrus Luna Archiepiſcopus Cæſaraugustanus cum Regina de priuigno ſuſpecta eſſet, ne illi traderetur, procul amandandum curat: & in intimos Iaccetañorum ſaltus ablegandum.

Cum de appellationum interceſsione eorum oppidorum, quæ iuriſdictionis Præfecti Ampoſtę erãt, cõtrouerſia ſuboriretur, Præfectus Iuſtitię Aragonum cauſa cognita ſtatuit: vt Hortani ciues Regem appellent: quod ea ciuitas ex foro Aragonio cenſeretur: & Aragoniũ tributum, quod Morabetinum vocant, penderet: neque Catalanis indictionibus ſubijceretur.

MCCCLXXI. MCCCXXXIII.

Ianuario menſe Henricus, & Fredericus fratres gemini ex Leonora Nũnia Guzmana concubina, nobiliſsima femina Alfonſo Caſtellæ Regi filij naſcuntur: tam diſpari ſortis euentu, vt alter a Petro Rege fratre crudeli morte ſit affectus: alter ipſo Petro Rege a ſe interempto, regnũ inuaſerit: quod filio. poſteriſque tradidit.

Caſtellum, quod in Panhormitano ſinu Maris vocant, Roberti Regis claſſis nauibus aliquot ſubmiſsis, inſidijs factis, deditur hoſtibus: & a Frederico Rege ſtatim recipitur.

Albuhacenius Mauruſiorum Rex ingentes, immenſaſque copias Mahomari Granatenſi Regi ſubſidio mittit. Ad VII. M. equitum fretum traieciſſe commemorant. Anni initio tranſmiſere: quibus Abulmelichius Mauruſiorum Regis F. præfuit imperator. Ad Algeziram, in ipſo freto ſitam vrbem conſiſtunt. Gibraltarium oppidum Calpi monti ſuppoſitum Februario menſe obſident: ſummaque vi adoriuntur. Rex veterno languens, & Aragonijs claſsibus Sardoo bello intentis, difficilimis rebus affini fratri adeſſe non poteſt. Iacobus Exerica collecticijs copijs, Conſtantinæ Caſtellano Regi adiungitur. Vtrimque vrguentur obſeſsi: nec impetus hoſtium, ex ſuperiore montis iugo decurrentium ſuſtinent: & Iunio menſe Gibraltariũ hoſtibus traditur: multorũ annorum cladibus domitũ.

A. D. X. K. Iun. Barbaſtri Petrus, & Guilielmus Lupezij fratres germani cum Enneco, & Sanctio Lopezijs itidem germanis fratribus, propinquitatis vinculo ſibi coniunctis armorum diſcrimini, atque iudicio ſe ſubijcientes, & mutuo ad pugnam prouocantes, ferrum, ac manus conſerentes confligunt. Adfuit de more, eorum certamini Petrus Regis F. regni procurator. Cum præcipiti, & efferueſcenti inſania, & furore vtrimque decertaretur, pareſque in diurina belligerandi contentione viderentur, Petrus eos gladiatoria illa pugna educi imperat. Othonis Moncadæ conſilio ſtrenui, & præſtantis viri, & de conſilij ſententia, opere, & munere ſuo functos decernit, ac prędicat. Ex Aragonũ enim moribus, militaribuſq; regni inſtituris, re non diiudicata, in poſterum diem certamẽ reijci poterat: vt in deuictos more maiorum animaduerteretur.

Petrus, cuius promptum ad aſperiora ingenium erat, patre Rege graui, & mortifero morbo affecto, in ſuſpicionem venit, clam, & adhibito dolo, in Setabitanam arcem, quam Reginæ nouercæ Rex attribuerat, irrupturum. Omnis ea regio partium factione commouetur. Priuignus ingenio, & natura vehemens, & qui ſummam imperij ſeueritatem addidiſſet, opinionum prauitate, & nouercalibus odijs imbutus, donationi Ferdinando

Y ij fratri

AERA NAT. CHR. fratri factæ, vti immenſæ aſſentiri, libere proteruus denegat.

MCCCLXXII. MCCCXXXIV. A. D. X. K. Febr. Darocæ Rex nuptias Petri filij, & Iohannæ Nauarræ regis filiæ conſtitutas iureiurando confirmat. Dos a parentibus filiæ dicta eſt C. M. librarum: eorum nummorum, qui Sanctiectes appellantur: qui nummus Turonenſium librarum lege appendebatur. Caſtella vtrimque, & arces veluti obſides traduntur. Cum ea dos dicta eſſet, cautum, vt LX. tantum millia diſſoluantur.

Iohannes Emmanuelis F. Caſtelfauibio, ad ipſa Valentini regni confinia, Regem affinem conuenit: quorum congreſſui Leonora Regina interfuit. Artioribus fœderibus obſtringuntur: paciſcunturque vt Iohannis filia Ferdinando Regis F. nubat. Rex principatus Vilienæ titulo Iohannẽ donat: decernitque vti Viliena, & alia oppida Vilienæ contributa, quæ Valentini regni finibus continebantur, & eorum ditio Principatus nomine cenſeantur. Non. Mart. eo in oppido, eius honoris Iohanni, poſteriſq; eius priuilegium irrogatur. Excipit Rex, ne nummus in ea ditione excudatur, iacteturve.

Vetuſtis monumentis traditur, Iacobum Regis fratrem, qui hereditariũ Regni ius abrogarat, hoc anno, Iulio menſe Tarracone vita functum.

A. D. XV. K. Sept. ad Populum vicum moritur Iohannes Patriarcha Alexandrinus, Archiepiſcopus Tarraconenſis Regis frater: vir inſigni pietate, ſanctitate, ſummaque ſacrorum librorum litteratura præditus. Corpus Tarraconem defertur: & D. Auguſtini feſto die ſepelitur. Huic Antiſtiti vere magno, apud poſteros maxime gloriæ fuit: quod cœnobium monachis Carthuſienſibus ab Alfonſo Rege anno Domini MCLXVII. in paupertatis patientia dicatum, ornatumque, & a Petro eius F. Scalæ Dei nomine indito, & Iacobo nepote Regibus, honoribus, & præmijs ampliſsimis decoratum, & ædem continentem ample, magnificeque exornarit. Ex eo enim cœnobio in ſolitudine, & ſacro quodam receſſu, ad Coſetanorum, & Ilergaonum confinia ſito, quaſi cæleſti cœtu, ſacræ religionis fontes hauſere ceteri Hiſpaniarum conuentus: qui eiſdem ſacris inſtitutis ſe addixerant: & ad ſimilem laudem, ſupra quadringenteſimum annum ſunt propagati.

A. D. III. K. Sept. Burgis naſcitur Petrus Caſtellæ Regis F. fax quædam funeſta Hiſpaniarum: vt aliqui obfirmauerint, quod a Petro Aragonum Rege eius inimico proditum accepimus, non ex Rege Alfonſo procreatum: ſed a Regina Maria, quæ liberos ex ſeſe non pareret, propter fecundum Leonoræ Nunniæ Guzmanæ pellicatum, fuiſſe ſuppoſitum.

Leonora Regina intimo in priuignum odio, ſiue metu concitata, Atteçæ Alfonſum Regem fratrem conuenit. Iacobus, & Petrus Exericæ fratres, ſe Reginæ opitulaturos, qui a Petri amicitia, eius cauſa ſe remouerãt, pollicentur. Priuignus, vt erat æſtuantis, & flagrantis animi, in ſui iuris, cõmodique iacturam conuentum videns, ægre ſe tenet, quin viuo patre, de regio iure, armis decernat.

Oriarum familiæ, qui Sardiniam incolunt, & a Rege defecerant, reliquique Genuenſes bellum in Sardinia permouent. Cum ipſi nullo duce, communiter bellum gererent, & pararent, Quirræ caſtellum armatis ſeptũ, & natura munitum, atque in ora maritima ſitum adoriuntur: cui regio ea omnis paret, quam Barbariam vocant: totiuſq; Caralitani regni propugnaculum

lum erat. Sed cum is labor fruſtra eſſet ſuſceptus: quingenti equites agrum Galluritanum incurrentes, Terramnouam vi expugnant. Maritima oppida, ex Olbiæ vetuſtæ vrbis reliquijs conſtructa, quæ aliquando florens, potenſque, nunc ita diruta iacet, fundituſque deleta, vt vix ipſa veſtigia appareant, circumcirca depopulantur. AERA NAT. CHR. MCCCLXXII. MCCCXXXIV.

Iohannes F. Regi ex Leonora Regina naſcitur.

Fredericus Rex Iohanne Pont. Max. vita functo, Epiſcopos omnes regni Siciliæ, & viros dignitate, religione, atque doctrina præſtantes vnum in locum coactos conſulit: an ſacro interdicto parendum eſſet. Communi conſenſu decernunt, tolli debere: quod ſummus Pontifex moriturus execrationes omnes, atque interdicta, quæ a ſe promulgata fuerant, conſulto reſcidiſſet. Ingenti animorum alacritate, & lætitia Id. Ian. pie, ſancteque a Siculis rebus ſacris opera datur. Sed Benedictus XII. qui in Iohannis locum ſuffectus eſt, execrationes eaſdem, atque interdicta in Baioarium, & eius fautores, & aſſectatores, vti in Catholicæ Eccleſiæ hoſtes redintegrat. MCCCLXXIII. MCCCXXXV.

Ingraueſcente indies Regis morbo, Fuxenſis Comes, interuentu Balearici Regis, & Petri Regis fratris, qui Fuxenſis erat affinis Regem cōmonet, quod tempus monebat, veterno enim Rex conficiebatur, de teſtamento videat: & ſibi de Vrgellitano comitatu caueat: ſatisfaciatque: nam eam ditionem Fuxenſis iure repetit. Rex congreſſum Fuxenſis ſumme exoptat: quod veretur, ne Rogerio Conuenate adiuncto, externo milite Vrgellitanam ditionem inuadat.

Menſe Februario Rex Valentia Raimundum Berengarium fratrem ad Benedictum Pont. M. oratorem mittit: de poteſtate ſupremi iuris regni Sardiniæ, & Corſicæ, fidelitatis ſacramento Eccleſiæ ſancienda: & cenſus remittendi cauſa. Sumptus enim bellici ob defectionem Oriarum, & Genuenſium in propugnanda Sardinia, & Corſica, regijs theſauris ſuſtineri non poterant. Iure ſe id poſtulare Rex confirmat: quod Bonifacij decreto Iudex Arborenſis, Oriarum familiæ, Marchiones Malaſpinæ, & Donoratici Comites, præter eos Aragonenſes, & Catalanos, quorum fructui plurima oppida fuerant condonata, Sardinia omni potirentur: & regiæ ditioni manſerant reliqui Caralitani, Eccleſienſes, Sacerenſes, & eæ arces, quæ Piſanorum iuris, atque ditionis fuerant. Regio enim quæ Banahyra vocabatur, inculta, atq; horrida nōdū noſtrorū armis domita fuerat: quod aſpera eſſet, & montoſa. Neque regia vectigalia XXXVI. M. librarū, nummorum Alfonſinorum pluris erant: quæ bellici ſumptus longe ſuperant.

Petrus Alfonſi Portugalliæ Regis F. Blancæ ſponſæ, Mariæ Aragonum Regis ſororis filiæ nuntium remittit: quod vecordi, atque amenti ingenio eſſet. Conſtantiam Iohannis Emmanuelis F. Blancæ conſobrinam in matrimonium poſtea duxit.

Iacobus Exerica, & coniugio, & ſtirpe regiæ domui coniunctus e vita excedit. Is, vti ſupra memorauimus, Mariam Reginam, Roberti Regis ſororem, quæ Sanctio Balearico Rege defuncto vidua manſerat, vxorem duxerat. Cum procax ea, & temeraria mulier, non matrimonij conſortione, ſed ſceleris ſocietate, alterius ſe contubernio adiungeret, Rex impudentiam eius cohibet: & ad fratrem deduci imperat.

Henricus Guliacus regni Nauarræ procurator bellū in finitimos Guipuzcoanos infert. Petrus Regis F. Nauarro quingētorū equitū auxilia ſub

ANNA NAT. CHR. MCCCLXXIII. MCCCXXXV. ſidio præmittit: quibus Michaël Gurrea ex Aragoniæ proceribus longe ætate prouectus, præficitur. Michaël Pereſius Zapata cc. equitũ ductor imprimis fortis, ac ſtrenuus Nauarrorũ cohortibus aliquot adiunctis, cũ Caſtellanos fines incurriſſet, ad Tudelã certamẽ cõmittit. Hoſtes ſuperiores diſcedunt. Noſtris fuſis, ac fugatis Zapata in hoſtium poteſtatẽ deuenit.

Iohannes Claramontius Modicenſis Comes rebellione facta, a Frederici Regis cauſa deſciſcens, Roberti claſsi præficitur: & Siciliæ oras depopulatur. Raimundo Peralta XVI. longarũ nauium Catalanarum præfecto Drepanitanum portum tenente, & in Sardiniam nauigaturo, ea regio ab incurſione hoſtium liberatur.

Sarraceni Meningis inſulæ, qui Frederico Regi paruerant, XII. longarum nauium Genuenſium, & III. Roberti Regis appulſu arma capiunt: propugnatoribus ad vnum interfectis, Sarraceni arce potiuntur.

A. D. II. Non. Iun. Rex in Valentina arce cum Abulhaceno Abencomixa, & Paſchali Cirera legatis Iuceffij Granatenſis Regis, iiſdem conditionibus pacem, indutiaſque paciſcitur, quibus a Rege Caſtellæ depactæ fuerant. Publicæ rei cauſa Granatam Raimundus Boilius, & Guilielmus Auguſtinus legantur.

MCCCLXXIV. MCCCXXXVI. Leonora Regina facinus adorta, Verdegium, & Sometium Aragoniæ caſtella, in ipſis regnorũ confinijs ſita, Regi fratri tradere parat: vt facillimos aditus ad fratrem ſibi patefaciat. Petrus priuignus, qui attente inſidiatur, & omnia nouercæ conſilia obſeruat, Idib. Ian. operã dat, vt præſidijs firmentur. Eodẽ tẽporis interuallo, Rege animã agente, Regina Barcinone ſe in fugã cõferens, traiecto Sicori amne Fragæ ſubſtitit. Arces, oppidaq; filiorũ Ferdinandi, & Iohãnis præſidijs, munitionibuſq; obſtrui imperat.

Rex ægra, & diuturna valetudine conflictatus, A. D. IX. K. Febr. Barcinone regijs in ædibus Mercurij die hora matutina decedit. In cœnobio fratrum Minorum eiuſdem vrbis ſepelitur: cum ſepulturæ locum in Ilerdenſi cœnobio eiuſdem inſtituti ſibi delegiſſet.

Paucis ante obitum Regis intermiſsis diebus, nuptiæ Iacobi eius F. & Cæciliæ Conuenatum Comitis, & Mathæ eius vxoris F. ſunt depactæ. Raimundus Peralta regiarum claſsium præfectus, eam ob cauſam in Galliam legatur. Petrus F. regium nomen ſtatim vſurpat.

PETRVS IV. ARAGONVM XIX. REX.

A. D. VI. K. Febr. Rex iuſtis paterno funeri nondum indictis, Cæſar auguſtæ magna cum inuidia noui principatus, cuius hoc primum ſpecimen edebatur, Ferrerium Apiliam Iacobi fratris nutriciũ præmittit, qui Reginam, quæ viuente adhuc Rege Barcinone exceſſerat, in Caſtellã properantem, & ingentes theſauros, vti ferebant, ſecum auehentem anteuertat. Ea vero nimia feſtinatione mõtes tranſgreſſa, Dertoſa Hiberum traijciens Turolium, atque Albarazinium contendens Burgenſi Epiſcopo, & Petro Exerica comitantibus in Carpetanos emigrans priuigni manus euaſit. Hinc non ſimultas modo, ſed apertum bellum inter Alfonſum, & Petrum Reges ſuſcipitur.

Arcis Setabitanæ præſidium, quod Reginæ nomine occupatum fuerat, Regi deditur.

Ciuitates Cataloniæ Regem commonent, priuſquam de more regijs

ABRA. NAT. CHR.
MCCCLXXIV. MCCCXXXVI.

inſignibus ornatus coronam ſuſcipiat, Barcinonem adeat: inſtituta, atque vſus principatus iureiurando ſanciat. Contra vero Aragoniæ proceres coiere, ne qua ex ſumma indignitate labes regni dignitati aſpergeretur: ſi in ea rerum celebritate, & decore Catalani Aragonijs anteferrẽtur. In eo potiſsimum enituntur, & ſummo cum ſtudio inſtant Iacobus Comes Vrgellitanus Regis frater, Simon Gurrea Abbas Montaragonlus, Iohannes Simenius Vrrea, qui Biotenſium dominabatur, Petrus Cornelius ſuo, & Simonis Cornelij patris nomine, Lupus Luna qui Segorbienſem ditionem obtinuerat, Atho Focius, Raimundus Peralta, Raimundus, & Thomas Cornelij Simonis Cornelij filij, Gonzaluus Diazius Arenoſius, Philippus Caſtrenſis, Iohannes Ferdinandius Luna: quibus ſe adiunxerant ex domeſticis regijs viri genere, & dignitate præſtãtes Gombaldus Tramacetius, Thomas Pereſius Focius, Simon Pereſius Pina, Sanctius Pereſius Pomarius, Lupus Gurrea maior, Michaël Gurrea, qui S. Encratidis oppidi dominabatur, Garcias Ferdinandius Caſtrenſis, & Garcias Lorizius: & aliquot primarij ex Cæſarauguſtanis ciuibus. A.D.XVI.R.Apr. obteſtantur, vti primo quoque tempore a Rege Aragoniæ leges ſibi ſanciantur, atque irrogentur. Maxima de re deliberanti placuit regijs inſignibus primum decorari. Petrus, & Raimundus Berengarius patrui, Regi dignitate proximi ægre id ferentes, & Arnaldus Ceſcomius Tarraconenſis Antiſtes Cæſarauguſta excedunt: neque ex proceribus Catalanis celebritati regij decoris adfuit quiſpiam præter Othonem Moncadam, & Raimundum Peraltam. Mox publico in conuentu leges iureiurando ſanciuntur.

Dominica die, quæ reſurrectionis Domini diem feſtum ſubſecuta eſt, Cæſarauguſtæ in Saluatoris maxima æde Rex dignitatis regiæ, poteſtatiſque inſignibus, magno apparatus ſplendore decoratur, coronaturq;. Ludos Rex magnificẽtiſsimos apparauerat: ſic, vt nemo ex ſuperioribus principibus ſumptuoſiores populari lætitia ediderit. Ouans ex æde maxima in Regiam funali equo vectus muneribus, & congiarijs, epuliſque publicis regni ordines, & cunctum populum deliniuit. Ferunt Robertum Regem peritos cæleſtium admouiſſe, qui penitus ſiderum motus dimenſi, eorum poſitus, ac ſpatia perſcrutarentur: quibus Regi diadema imponeretur: vt properum, tardumve regni finem coniectando eliceret: ſic enim eſt traditum.

Calatrauenſis militiæ præfecti aliquot, a Magiſtro, qui ei ordini præpoſitus erat, ſecedentes cum Garcia Lupio Magiſtro, cui eius ordinis conuentus magiſtratum abrogarat, ex Oretanis Alcanicium perfugerant: & ijs, qui eo in loco commorabantur, eiuſdem inſtituti adiuncti in Garciæ Lupij demortui locum Alfonſum Perezium Taurinum Magiſtrum deligũt: & in ſeceſsione plures annos permanent.

A.D.IV.Id.Iun. Ilerdæ in arce regia leges, conſtitutiones, & ſcita Barcinonenſia. & priuilegia a Rege Catalanis ſanciuntur: atque irrogantur: neq, donationes, aut aſsignationes a Rege patre ex A.D.XIII.K. Sept. factas, ratas habet. Ea re conſtituta Catalani more, in regis verba fidei ſacramento adiguntur.

Iohannes Emmanuelis F. fœdere cum Alfonſo Portugalliæ Rege inito, bellum Caſtellæ Regi illaturus, quod filiæ Conſtantiæ condicionem

AERA NAT. CHR.
MccccLXXIV. MCCCXXXVI. repudiaſſet, amicitiæ ſocietate, & pactionum complexione Aragonum Regi ſe addicit:mutuoq; fœderis vinculo adiunguntur. Id. Mai Cæſaraugustæ Rex principatum Vilienæ, qui regni ſui finibus continebatur, Iohanni confirmat. Eo fœdere, quod Iohannis præpotentis viri longe paterent vires, & dominatus in Caſtella late eſſet effuſus, Rex aduerſus Alfonſum Regem, & Reginam nouercam, ſuas vires ſatis muniri exiſtimat.

Proſperæ ea tempeſtate res in Sardinia multæ conſecutæ ſunt. Azo, & Iohannes Opicini filij Malaſpinæ Marchiones, Donoratici Comites, & ciuitas Piſanorum, cui aliquot in ea inſula oppida, omni propugnaculorum vi diſiecta, neque munita parebant, Petruſque Arborenſis Iudex, & Marianus, & Iohannes fratres Regi obſequuntur. Oriæ ad Ardennam a Raimundo Cardona cæduntur. Adhæc Pont. Max. Francorũ, & Siciliæ Reges, Stephano Columna internuntio nituntur, vt cõpoſitis, & cõſtitutis cõdicionibus Oriæ, qui a Rege defecerãt, pacificẽtur: Regiq; pareant.

Pax cum Francorum, & Balearium Rege, & Genuenſi ciuitate conficitur: Caſſani, & Galeoti Oriarum filijs: alijſque, qui obſides traditi erant, a Rege dimiſsis. Oriæ ſub ſpecie inſidæ pacis, quieti tamdiu manent, dum inteſtinis ſeditionibus diſtrahuntur. ¶ Quod vi, & impreſsione Rex nouercã euertere ſtudet, & regni initia inde ducerentur, Caſtellæ Regis legati Mendius Lupius Toletanus, & Iohãnes Ruizius Gaona de pluribus iniurijs Reginæ, & eius filijs illatis, repetitis rebus graues querellas iaciunt.

Alfonſus Portugalliæ Rex Alfonſo Regi genero bellum indicit: quod Mariã F. quæ in eius manũ conuenerat, & in matrimoniũ ducta fuerat, repudiaret: atq; ei nuntiũ remittere vellet. Fama enim percrebruerat eo tempore, quo regijs inſignibus Burgis adornari ſumma celebritate conſtituerat, de ducenda Leonora Nunnia Guzmana cõcubina, & coronãda deliberaſſe: & ab eo cõſilio deſtitiſſe, quod id tẽporis Maria vxor prægnas fieret.

Iohannes Emmanuelis F. a dominatu, atque ditione Caſtellę Regis teſtimonij denuntiatione ſe aſſerit. Eę tabulę A. D. XIX. K. Sept. in arce regia Valentina Regi proferuntur.

Rex aduerſus Petrum Exericam ſumma vi bellũ gerit. In oppida eius, atq; arces inuadit: quod Reginę Leonorę omnes ſuas opes, auxiliumque detuliſſet. Didacus Lupius Pharenſis, Iohannes Martinius Leua, Lupus Didacius Rogius, & alij ex domeſticis Regis Caſtellæ proceres magno equitatu, atque peditatu, quem, vti Exericę ſubuenirent, coẽgerant, bellum Regi inferunt. Exerica Setabitanis finibus Engueram vſque, ſuas copias in expeditionem educit.

MCCCLXXV. MCCCXXXVII. Anetenſi in arce diœceſis Carnutenſis, quo in oppido Philippus Rex Nauarrę, & Iohanna eius vxor reſederant, Epiphanię feſto die ſponſalia Regis Petri, & Marię Nauarræ Regis F. contrahũtur: cũ antea cum Iohanna natu maxima filia de pacta fuiſſent. Fidem ſuam obſtringũt, omni opera curaturos, vti Nauarrę regni ordines ſpondeant, demortua Nauarrę Regina, ad quam regni iura peruenerant, liberis virili prole non ſuperſtitibus, in Marię verba ſe fidei ſacramento adacturos: & eorũ liberos in parentum locum ſucceſſuros. Iohanna poſtea nubet Vicecomiti Rhotomagenſi: & Blanca natu minima Philippo Valeſio Francorum Regi adiungitur: ex qua prognata eſt Iohanna, quę Iohanni Gerundenſi Duci Petri Regis F. primigenio nupſit. Dos eadem L X. M. librarum dicitur: quæ forori

Iohannæ

Iohannæ dicta fuerat. Rex fœdus cũ ſocero icit: vt ſibi mutuo opituletur. ARRA. NAT. CHR.

A. D. VII. Id. Ian. Bernardus Villaragutius, Arnaldus Morera, & MCCLXXV. MCCCXXXVII. Azbertus Caliaza Valentiæ a Rege ad Benedictum Pont. Max. legantur: qui iura regni Sardiniæ, & Corſicæ Eccleſiæ addicta, regio nomine ſummo Pontifici ſanciunt.

Bonifacius Nouellus Donoratici Comes dux copiarum militariũ, & cuſtodiæ vrbis Piſarum Regi fidem ſuam præſtat, eorum oppidorum cauſa, quæ in Sardiniæ regno a Rege poſsidet.

Belrraminus electus Epiſcopus Theatinus, & Henricus Aſtenſis ſacri palatij Auditor Pontificiarum cauſarum, nuntij Apoſtolici ad Regem mittuntur: de bello amouendo, quod Caſtellæ Rex, ſororis Reginæ cauſa inferre parat.

A. D. VII. K. Iul. Fredericus Rex LXV. annum agens, morbo oppreſſus, morti appropinquans Paternione Catanam proficiſcitur. Iter faciens in ędicula D. Iohannis Hieroſolymitani moritur: longe omnium in re bellica princeps: virtutumq; Rege dignarum præſtantia excellens: & omnis laudis genere præclariſsimus. Cum Barcinonem corpus deferendum decreuiſſet, iuxta matris, & fratris Alfonſi ſepulchra ſepeliendũ: Catanæ in æde maxima ſepelitur. Petrum regni heredem, ditione Apulię, & Campaniæ principatu adiunctis inſtituit. Athenarum, & Neopatriæ ditiones, quas Ducatus vocat, Guilielmo filio attribuit.

PETRVS II. SICILIAE REX.

Cum Alfonſus Caſtellæ Rex potius oſtentaret, quam gereret bellum, & Aragonius Darocæ, exacto Iulio in A. D. XIII. K. Decemb. veluti hoſtibus oppoſitus ſubſtitiſſet, omnem contentionem, quæ cum Regina, & Exerica interceſſerat, Petro patruo Ripacurciæ Comiti, & Iohanni Emmanuelis F. dirimendam remittit.

Albuhacenius Bellamarinius, Mauruſiorũ, & Tremecẽſis Rex, qui in Mauritanijs ad ſummum barbararum gentium imperium peruaſerat, nec Africano regno contentus, Hiſpaniæ regnis, anguſto freto diremptæ imminet, cuius tam late terra, marique præpotentis imperium patet, vt ad vniuerſas Africæ nationes Babyloniæ Soldano præferretur, ingentes copias, fretum tranſmiſſurus comparat. Abomelichius eius F. cum Algeziram, Gibraltarumq; præſidijs contineret, Baream oppidum ditionis Granatenſis vi expugnat. Valentino regno id bellum, propter propinquitatem inferri, Rex veritus, quod eæ Conteſtanorum, Aedetanorumq; regiones a dediticijs Mauris incolerentur, vires omnes ſuas in eam expeditionem intendit. XXX. actuariæ naues adornantur: quę ex regio, & Balearico delectu conficiuntur: quibus a Rege Gaufredus Gilabertus Cruillias præficit: quod Raimũdus Peralta Siculi Regis auſpicijs claſſem duceret.

Simon Luna Toletanus Antiſtes moritur: & in eius locum Egidius Aluarus Albornozius cognatione ei adiunctus, matre enim Thereſia Luna genitus erat, ſufficitur.

Peregrinus Anzanus Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Cum Rex Valentiæ ſacrum natiuitatis Domini diem celebraſſet, Gui MCCCLXXVI. MCCCXXXIIX lielmus Orgolius, & Bernardus Petraleuada Prædicatorum inſtituti, ab Eduardo III. Angliæ Rege legati, vetuſtorum fœderum commonent: quæ reintegrari expetunt. Quod bellum a Philippo Francorum Rege

aduerſus

aduerſus Eduardum permotum eſſet, eius belli Regem participem, ſocium, & adiutorem expoſcunt. Sed turbatis domi rebus, neutram in partem mouetur: & A. D. III. Id. Febr. Garciam Lorizium ad Francum pacificatoria legatione mittit: ſi qua induciarum inter eos principes ſpes eſſet.

A. D. II. Non. Febr. Caranæ naſcitur Ludouicus Petri Siciliæ Regis F.

Febr. menſis fine Rex Auenionem ad ſummum Pont. legat Sanctium Lopeſium Aierbium ex ordine Minorum virum religione inſignem: qui ſacræ confeſſioni Regi adſidet: & Tarraconẽſi Eccleſię poſtea præficitur. Is operam dat, vti pacto Mariæ Nauarræ Regis F. matrimonio, Rex ſanctione ea canonica ſoluatur, quæ propinquos, & affines matrimonio adiungi vetat. Expoſcit præterea Magiſtri, a ſocietate Calatrauenſi Alcanicij creati electionem iuſſam, ratam, atque firmam habeat. Sed ea res impetrari nequit: quod partium factione concitati Alcanicienſes, contra eius ordinis inſtituta Magiſtrum ſibi delegiſſent: & diutina ea ſeditio inter Calatrauenſes ſocios viguit.

Martio menſe Rex Barcinone Petro Ruizio Azagræ Villæ felicis domino in mandatis dat, vt controuerſias finium componat. Is Conchæ Caſtellæ Regem conueniens, qui A. D. X. K. Iun. in eam vrbem aduenerat, de fœdere aduerſus Mauros ineundo paciſcitur.

Iulio menſe Maria Regina Alauonã ingreditur: Philippo Cabilonenſi Epiſcopo patruo, & alijs proceribus viris comitata. Cum eo in oppido valetudinis curatione attineretur, ſollemnia nuptiarum celebrantur A. D. IIX. K. Aug.

Intemeliorũ & Antiochenorũ familiarũ factiones ductoribus Frãciſco Intemelio Comite, & Comite Frederico Antiocheno rẽpublicã Sicilienſem armis cõmouent: atq; perturbãt. Claramõtij, & Palicij eis adiũcti aduerſus Petrum Regem, belli faciendi cauſa, cũ Roberto Rege cõſentiunt.

Carolus Atrebatenſis, Sanſeuerini, & Carinulæ Comites, Comes Fredericus Antiochenus, & Aldoinus Franciſci Intemelij Comitis F. claſsis Roberti Regis ductores Sicilienſes oras incurrentes, Rochellæ ſtatione, A. D. V. Id. Mai copias exponunt. Tertio die Goliſanum, Gratetium, Brucatum, & Montis S. Angeli caſtellum Neapolitano Regi traduntur. L. nauium actuariarum, quas Taridas vocant, ea claſsis erat. Atrebatenſis Neapolim regreſſus, A. D. XIII. K. Iul. Mylas denuo traijciens, ea ſtatione DCCC. equites exponit.

A. D. XI. K. Sept. Thermæ Roberti Regis ductoribus deduntur: quibus magna Siciliæ parte diuexata, atque direpta, in Campaniæ litora reuerſis, Graterium, Goliſanũ, & Brucarum Petro Siciliæ Regi deduntur.

Ea ipſa die, qua arces hoſtibus tradebantur, Guilielmus Petri Regis frater Dux Athenarum, & Neopatriæ, cuius præcipue virtute, atque conſilijs Siculi regni fundamenta conſtituebantur, e vita excedit.

Tertio Siciliæ regnum ſacris interdicitur.

Rex Marianum Petri Arborenſis Iudicis fratrem, tituli Gothiani comitatus Sardoæ ditionis ſplendore cohoneſtat.

Res in Sardinia ſuſpenſæ, & incertæ obſcura ſpe pacis, aut belli timore vacillant. His præſidijs reſpublica fulta erat, quod arces Caralitana, A quę

frigidæ, Ioioſaguardenſis, Quirrenſis, Caſtelliorgulloſi, Gallicellienſis AERA. NAT. CHR.
Caſtelpedreſienſis, Fabenſis ad Olbienſem tractum, Oſolienſis, Saceren- MCCCLXXVI. MCCCXXXIIX.
ſis, Sorritanumque propugnaculum, cui Baſtidæ nomen impoſuerant, a
noſtris tenerentur. Omni prouinciæ Raimundus Ribellias præſidet: arci
tamen Caralitanæ Iacobus Aragonius Iacobi Regis F. præfectus fuerat:
quę tamquã cõmune noſtrorũ receptaculum cõmunita: & obſtructa erat.
Neque tam noſtrorũ vigilantia, aut virtute res ſuſtentantur, quam ciuili-
bus diſſenſionibus Genuenſium: & diſcordia, quę inter Oriarum familias
flagrat. Malaſpinæ ſuis etiam ſeditionibus ſcinduntur. Donoratici Comi-
tes, Damianus, Barnabas, & Brancaleo Oriæ in regia fide ſe permanſu-
ros pollicentur: & ſpes iniecta eſt Bernardi Boxadoſij legati interuẽtu, in
rerum nouandarum metu perutilẽ eorum operam, & fidelitatẽ futuram.

A. D. XIII. K. Sept. Cæſarauguſtæ Rex Michaëlem Lehetium ad
Alfonſum Portugalliæ Regem, in ſummo Africani belli terrore, & tu-
multu, vetuſtorum fœderum confirmandorum cauſa delegat.

Rex Valentiam profectus militares ordines, manuſque recenſet: præ-
ſidiaque medirerranea Pinnaguilæ, Madronæ, Caſtallæ, Pinnacadelli, Sa-
xonæ, Guadaleſti, Caſtelfauibij, Adamuzij, & oppidi, cui ad Pontem co-
gnomen eſt inditum, firmantur.

Octobri menſe Petrus Ripacurcię Comes, Regis patruus in Caſtellam
ad Alfonſum Regem legarur: concordiæ initæ cum Regina nouerca fir-
mandæ cauſa. Madriti condicionibus modum finiuir. Dotalia vectigalia
ciuitatum Oſcæ, Calataiubij, Setabis, Caſtellionis, Moreliæ, Moruiedri,
Algeziræ, Momblanchi, & Tarragæ a Rege marito conſtituta reſtituun-
tur. Regina Valentiam remigrat.

Madriri, de conſilij ſententia Iohannes Emmanuelis F. Iohannes Nun- MCCCLXXVII. MCCCXXXIX.
nius Larenſis, Iohannes Alfonſi F. qui Iohãnis Sanctij Regis fratris nepos
erat, Egidius Aluari Albornozius Toletanus Antiſtes, Gonzaluus Mar-
tinius Ouiedus Alcantarenſis militiæ Magiſter, qui Caſtellani regni con-
ſiliorum ſummæ præſunt, ad fœderum pactionẽ cum Gonzaluo Garcia,
& Lupo Perezio Fontecia Valentino Decano, & Archidiacono Burgenſi
Regis legatis, quos eam ob cauſam, A. D. III. Non. Apr. Valentiæ lega-
uerat, deueniunt. Conſtituitur, vti claſſes regiæ maritimam oram ad fre-
tum vſque, ab excurſionibus Mauruſiorum tueantur: & eorum appulſus,
atque tranſmiſsiones reprimant: atque coërceant: ſtationes, litoraque om-
nia, & portus fretenſes longe, lateq; claſsibus occupent. Aragoniæ claſsi,
& imperio maritimo Gilabertus Cruillias præficitur. Rex, omni bello in
Baſtulorum regionem ad traiectum, aduerſus Mauros compulſo, Setabi
ſiſtit: præſidia firmar: & regni proceres eis præficit. Cocẽtainæ Alfonſum
Rogerium Lauriam Petri Exericæ fratrem, Gonzaluum Garciam Mo-
xenti, Bernardum Villaragutium Albaidæ, Olphum Prochytam Lucen-
ti, Franciſium Carrozium Oliuæ, Petrum Zapatam Thoi, Arnaldum, &
Matthæum Lanzolios Villælongæ, Bernardum Boxadoſium Ondaræ,
Iohannem Ruizium Coreliam regni finibus præeſſe imperat: Vitalem,
& Raimundũ Villanouas Menſæ, & Popi: Petrum Scribam Arnaldi F.
Rafali. Hi delecti duces cum firmiſsimo copiarum robore rem bellicam
adminiſtrant: quod in omnium rerum certamen ſacro bello ſuſcepto, de-
ueniendum eſſe omnes arbitrarentur.

Condicio

ABRA NAT. CHR: MCCCLXXVII. MCCCXXXIX

Condicio ea ſtatus Aragonij regni fuit, & communium rerum in ſacro obeundo bello inclinatio eo reciderat, quando inteſtinæ diſcordiæ, & nouercalia diſsidia ſedata videbantur, & reſtincta, nec reliquus, niſi impius, & tranſmarinus hoſtis appareret, vt fraterna odia excitarentur: exitialeſque exitus haberent. Nam quód Iacobus Balearicus Rex, qui Conſtantiam Regis ſororem duxerat, diem de die ducendo, Regi iura regia, poteſtatemque ſupremam iuriſiurandi religione ſancire, in curſu bonorũ conſiliorum cunctaretur, tergiuerſareturque, & nihil ab eo longius abeſſe videretur, quam ea iura agnoſcere, quæ patruus, auuſque non diſtulerãt ſancire, & ipſe Alfonſo, & Iacobo Regibus ſtabiliuerat, pæne inuitus, & recuſans Barcinone, A. D. VI. K. Aug. ſe pacta conuenta obſeruaturum, genibus Regis aduolutus, conceptis verbis adiurat: ſeque in Balearico regno, & inſularum adiacentium, & Ruſcinonenſi, & Cæretana ditione, atque Omeladeſia, & Carladeſia, continentiumque oppidorum, & Mompelleríj dominatu, honorario, & precario imperio defungi conteſtatur. Scribendæ ſponſioni adfuere Petrus, & Raimundus Berengarius Regis patrui, Iacobus Vrgellitanus Comes, & Vicecomes Agerentis Regis frater, Arnaldus Ceſcomius Tarraconẽſis Antiſtes, Ferrarius Barcinonẽſis, & Helenenſis Epiſcopi, Raimundus Emporitanus Hieroſolymitani ordinis Præfectus, Petrus Fenolletius Inſulanus, Bernardus Caprerienſis, & Iohannes Sous Ebolenſis Vicecomites, Berẽgarius Villaragutius, Bernardus Sous, Pontius Lupianus domeſticis Regis rebus Pręfectus, Arnaldus Lordatius pro Cancellario Regis Balearium, Bernardus Boxadoſius, Petrus Mompahonius, Raimundus Boilius regius Quęſtor, Lupus Gurrea ianitoribus regijs Præfectus, Iohannes Ferdinandius Munionius, & Dominicus Tarba, qui pro Cancellario Regis munus obeũt: & Iacobus S. Clementis, Guilielmus Naiarenſis, Simon Olzetus, & Bernardus Rouira conſiliarij Barcinonenſes. Excipiuntur iura Epiſcopi, & Eccleſiæ Magalonenſis. Iacobus ea ſe deminutione multari exiſtimans incredibili dolore, & ira exardeſcens, quaſi de ſuo iure, Regis iniquitate, & iniuria decidiſſet, Perpinianum reuertit.

Iulio menſe Barcinone, cum Archiepiſcopus Tarraconenſis, & omnes eius prouinciæ Epiſcopi prouinciali concilio adſiderent, vt de ſubſidijs eccleſiaſticis Regi conferendis deliberarent, Regeſque, & Aragonum, & Balearium Reginæ, & Elicſendis Regina vidua, Cardinalis Rhodenſis Hiſpaniarum a ſede Apoſtolica legatus, Petrus, & Raimundus Berengarius Regis patrui, Iacobus Vrgellitanus Comes, & Ferdinandus Balearici Regis frater germanus in ea celebritate comparerent: corpus S. Eulaliæ ſacra pompa, ſollemnique religione, ſub maxima ara, in ſanctius ſepulchrum transfertur, conditurque.

Barcinone Rex Ilerdam proficiſcitur: & in ea vrbe Iolantem amitam, quæ Philippo Romaniæ Principi, Deſpotum vocabant, Philippi Tarentini Principis, Regis Roberti fratris filio primò nupſerat, Lupo Lunæ Segorbienſis ditionis domino, homini nobiliſsimo, & potentiſsimo, regio genere orto, & diſciplinis regijs educato collocat. Is namque, ex quo Artallus pater, fraterque Artallus natu maior in Sardinia, expeditione bellica obita mortem obierant, ab Iacobo, & Alfonſo Regibus, eodem cultu, atq; liberi regij domi altus, habituſque eſt. Harum nuptiarum adiunctio plena con-

na concordiæ fuit. Nam cum Petrus Ripacurciæ Comes Iolantis frater, & Petrus Luna Cæſarauguſtanus Antiſtes Lupi patruus animo, & voluntate, partibuſque, de ſumma regni adminiſtratione, & curatione rerum, cum Rex ex pueris vix exceſsiſſet, diſsiderent, quam maxime ea coniunctione ad beniuolentiam conciliantur.

Aera. Nat. Chr. MCCCLXXVII. MCCCXXXIX.

Rex comitatu Petri patrui, & Tarraconenſis Archiepiſcopi, Iohannis Simenij Vrreæ, qui Biotenſium ditionis dominabatur, & Petri Queralti, & aliorum procerum, vt Pontificem Maximum inuiſat, Auenionem contendit. D. Martini feſto die, Tarraſcone egreſſus, ad Druentiæ tranſitum a XXII. Cardinalibus excipitur: & Balearico Rege comitatus Neapolioni collegij Decano, ex vrſinorum gente, & Conuenati Cardinalibus medius interiectus regio apparatu vrbem introijt. Poſtero die, dum per vrbem regia pompa tranſuehitur, inſolenti miniſterio ſtratoris, qui funali equo Balearici Regis præit, ira commotus, paullum affuit: quin in ipſum Regem affinem gladium vibrarit: vt ſeries futuri in Balearicum exitij iam oriretur. Inſequenti die Pontifici Max. iura regni Sardiniæ, & Corſicæ ſacramento recipit, atque ſancit. Quod ſummum Pontificem in ſe ingratũ eſſet expertus, neque in poſtulatis a ſe interpoſitis, benigne ſibi ab eo eſſet factum, eodem die Villanouam regreditur.

Petrus Regis patruus rerum diuinarum cõtemplationi deditus, cuius vita iam diu a ſplendore populari, & ambitione remota erat, paulatim a conſuetudine rerum publicarũ abſtrahitur: & Nicolaus Ianuilla Gallus ſummæ potentiæ vir, qui in Bruttijs Comitatui Terrænouæ dominabatur, & Margaritam Rogerij Lauriæ F. in matrimonium duxerat, ſummæ conſiliorum a Rege admouetur.

Iunio menſe Gaufredus Marzanus Scylacij Comes claſsis Regis Roberti præfectus, quæ XXV. actuariarum erat nauium, & vnius onerariæ viris, armiſque apprime inſtructæ in Æolias inſulas tranſmittens, Liparim vrbem oppugnat: & in Nouembrem menſem circumſidet. Petrus Siciliæ Rex vix viuus, & viginti nauium longarum claſſem Catalanorum, & Genuenſium militum conficiens, Iohannem Claramontium Modicæ Comitem, Imperij Germanici Mareſcallum, qui Petri ſororem duxerat, & Orlandum Aragonium fratrẽ Liparæis ſubſidio mittit. Cum commeatus, & integra militum manus ſauciorum loco ſummitti poſſent, obſeſsi deſperata, & inaudita animorum obſtinatione ſubſidiariam opem reijciunt: niſi obſidione omnino liberentur: & hoſtes inſula auertantur. Siculi deſperatione eorum commoti, pares ſe eſſe hoſtibus poſſe, nimium confidentes, dum præſidio obſeſsis, vt eſſent, citati feruntur, ſimul eſt concurſum, ingens fuit cum hoſte certamen: Siculique profligati, atque deuicti internecione cæduntur. A. D. X. K. Dec. pugnatum memoriæ proditur. Cum Marzanns Neapolim tranſmitteret, ſubitoque tempeſtates maximæ eſſent coortæ, VII. Siculis nauibus ab hoſte interceptis, in Siciliam appulſis, & vna Piſas traiecta nautæ, vectoreſque ad II. M. liberantur. Claramontius, & Orlandus, reliquique proceres capti Neapolitanis arcibus, & Nuceriæ, Calabriſque Caſtellis, & Narbonenſis prouinciæ cuſtodijs traduntur.

Caſt-llæ Rex Hiſpali exercitu coacto Rondenſibus finibus, Arcidonenſibus, & Antiquarijs hoſtiles Maurorum regiones circum circa depopulatur:

AERA NAT. CHR.

MCCCLXXVII. MCCCXXXIX

pulatur:& primariꝭs ductoribus Iohanne Emmanuele, Egidio Albornozio Toletano Antiſtite, Alfonſo Mendio Guzmano ordinis S. Iacobi Magiſtro, Leonoræ Nunniæ, quæ Regi in concubinæ locum ducebatur, penes quam omnis poteſtas erat, fratre germano, Iohanne Nunnio Larenſi, Iohanne Alfonſo Alburquerquio, magna propinquitate Portugalliæ Regi coniuncto, Petro Ferdinandio Caſtrenſi, Petro Pontio Legionenſi, qui Marcienæ dominabatur:& Beatricem Petri Exerciæ ſororem in matrimonium duxerat, incendio, & incurſionibus vaſtat. Cum Rex hiberna legatis, præfectiſque tradidiſſet, Abulmelichius Mauruſiorum Regis F. Algeziris egreſſus VI. M. equitum turmis Xericienſem, Aſsidonenſem, & Nebriſſenſem agrum incurſat. Gonzaluus Martinius Ouiedus Alcantaræ Magiſter prædæ onuſtis obuiam procedēs acie decertat. Hoſtes profligantur, & occidione cæduntur. Perijt in eo prœlio Abulmelichius: clariſsimaque ea pugna multis ſæculis fuit. Nullo enim vmquam prœlio fugæ minus hoſtium, nec plus cædis fuiſſe meminerant.

K. Sept. Tauromenij naſcitur Fredericus Petri Siciliæ Regis F.

A. D. IIX. Id. Sept. Gaufredus Gilabertus Cruillias, cuius ſingularis opera omnibus bellis enituit, IIX. actuarijs nauibus Septæ Mauritaniæ portum ad traiectum tenens, aliquot Mauruſiorum actuarias deprimit, capitque. Ea claſſe maritimam eam oram incurſionibus prætervectus, refertus ſpolijs, ingenti gloria parta, Algeziras reuertitur: quod gaudium duci neque proprium, neque diuturnum fuit. Paucis enim intermiſsis diebus, dum naualia terreſtribus certamina, terreſtria claſsicis miſcentur, ne deſeruiſſe victoriam, ſed præripuiſſe videretur, cum ex claſſe naualibus copijs eductis, terreſtri certamini ſe immiſcuiſſet, ſagitta ictus mortem occumbit. In eius locum, cum fretum noſtri claſsibus occupauiſſent, regiæ claſsi præficitur Petrus Moncada Othonis F. Rogerij Lauriæ ex Conſtantia F. nepos: iuuenis patre, auoque, & vſu, exercitationeque militari inſignis.

MCCCLXXIIX. MCCCXL.

Rex Cæſarauguſtæ feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat.

Iohanne Conuenate Comite vita functo, Bernardi Conuenarum Comitis filio, Iacobus Vrgellitanus Comes Regis frater, actionem hereditariam intendit: quod Cæciliæ vxori ſucceſsionis ius deuolutum eſſet: atque eam pro herede ſe gerere æquum videt: quæ ſoror Iohannis eſſet. Cæciliæ cauſam Rex tuetur: interuentu Iohannis Normanniæ Ducis, Philippi Valeſij Francorum Regis filij, Caroli Alanzonij Comitis Regis fratris, Ludouici Hiſpani Claramontij Comitis Alfonſi Caſtellæ exheredis filij: qui ſummæ conſiliorum, rerum in Gallia gerendarum præſunt. Francus Petrum Raimundum Conuenatem, excluſa Cæcilia, in poſſeſsionem mittit.

Garcias Ferdinandius Caſtrenſis Præfectus Iuſtitiæ Aragonum. Huius a Iohanne Simenio Cerdano, qui eundē Magiſtratum geſsit, facta mentio non eſt: ſed Peregrino Anzano Peregrinum Oblitam in eo munere ſubſtituit.

Fredericus, Azo, & Iohannes Malaſpinæ Marchiones Opizini Marchionis filij, qui Malaſpinæ, & Villafrancæ, & aliorum oppidorum Liguſtinæ oræ dominabantur, ita inter ſe comparant, ditioneſque omnes partiuntur,

tiuntur, vt Iohanni Sardoę hereditates cedant: qui cum Iohanne, & Morrocllo conſobrinis, Franciſci, Opicini fratris, filijs de hereditaria ſucceſsione decertat. AERA. NAT. CHR. MCCCLXXIIX. MCCCXL.

Genuenſis, & Piſanorum ſenatus, & Luchinus Vicecomes, qui Mediolanenſis dominatus, mortuo Azone Vicecomite, is vnicam filiam reliquerat, potitur, vt noſtros in Sardinia bello perſequantur, mutuis fœderibus adiunguntur. Rebus nouis, & incertum quo vergerent, Arborenſes ea tempeſtate, Iohannes Malaſpinæ Marchio, & Donoratici Comites Regi obſequuntur. Miſsi qui fœdus in eaſdem leges renouarent, quibus pacem a Rege acceperant. Oriæ in quattuor factiones diuiſi, graui partium contentione decertãt. Sardiniæ a Rege Bernardus Boxadolius præficitur. Aleriẽſis Epiſcopus ab Hugone Cortingo a Petra Allerata, & Lupo Cinercha Ornaño Corſicæ primarijs viris ad Regem miſſus legatus, de Corſica a Rege aſſerenda, atque vindicanda, & regijs viribus in eam expeditionem intendendis commonet. Sed Rege eo bello implicito, quod Mauruſiorum Rex Hiſpaniæ Regibus, collectis Africæ viribus commouet, ab ea molitione ſibi omnino ſuperſedendum cenſet.

PROELIVM TARTESSIVM.

Cum vero nõ vnius potentiſsimi Regis, aut Imperatoris, ſed totius Africę regnorũ, & prouinciarũ bellum Hiſpaniæ Regibus immineret, & pæne repentino omnia plena hoſtiũ tranſmarinorũ eſſent, ad L X. M, equitũ, & CCCC. M. peditum fretum traieciſſe commemorant, vt in vno, aut altero certamine ad exitum experiunda res eſſet, ſumma vi, non Reges modo, ſed vniuerſi populi cooriuntur: vt nemo pro tam iuſta cauſa, donec quidquam virium ſupereſſet, aut ſibi, aut liberis, aut ſanguini ſuo parcendum, nedum fortunis exiſtimaret: ac de ſuo quiſque militari munere ita defungitur, vt omnes corpora addicta, atque operata reipublicæ præſtent. Garcias Ferdinandius Barroſus ab Alfonſo Rege Caſtellæ Barcinonem legatus, vt Aragonia claſsis expeditionem maturet, enititur. Petrus Mõcada, & Galcerandus Marquetius X I I. actuarijs nauibus, & lembo, vt ad fretũ præſto ſint, prima nauigatione tranſmittunt. Equeſtres, pedeſtreſque noſtrorũ copiæ Regni Granatẽſis finibus opponũtur: & Setabi ſuas collocãt. Sanctius Aragonius Ampoſtæ Præfectus, Alfonſus Pereſius Calatrauenſis Magiſter, Vitalis Villanoua Mõtalbani Pręfectus, Petrus Alquerius, qui Prioris S. Iohãnis Cataloniæ vicem gerit: Petrus vero Thouſius Monteſanus Magiſter equitatum Monteſæ finibus educit: & Petrus Exerica, qui gubernationi Valentini regni, & exercitui imperator præpoſitus erat, caſtra Origüelanis, & Alicantenſibus finibus promouet: & V I I actuariæ naues noſtrorum delectu inſtitutæ Aragoniã claſſem conſequuntur. A. D. I V. K. Dec. Alfonſi Caſtellæ, & Portugalliæ Reges prope Carteiam, Tarteſſum a Gręcis dictam, ad fretum ſitum oppidũ iuxta Salſum fluuium, maximo illo, præclariſsimoque prœlio Abulhacenum Mauruſiorum Regem, & Belamarinium, & Granatenſem Reges deuincunt. Res memorabilis geſta eſt: & pæne cęleſtis. Sempiternis enim ſæculorum ætatibus, diuina ope victoriam fuiſſe partam memorabitur. Regis Caſtellæ in eo conflictu prope inaudita virtus enituit. CC. M. hoſtium cæſis, &

ABRA NAT. CHR. MCCCLXXVII. MCCCXXXIX pulatur:& primarijs ductoribus Iohanne Emmanuele, Egidio Albornozio Toletano Antiſtite, Alfonſo Mendio Guzmano ordinis S. Iacobi Magiſtro, Leonoræ Nunniæ, quæ Regi in concubinæ locum ducebatur, penes quam omnis poteſtas erat, fratre germano, Iohanne Nunnio Larenſi, Iohanne Alfonſo Alburquerquio, magna propinquitate Portugalliæ Regi coniuncto, Petro Ferdinandio Caſtrenſi, Petro Pontio Legionenſi, qui Marcienæ dominabatur:& Beatricem Petri Exerciæ ſororem in matrimonium duxerat, incendio & incurſionibus vaſtat. Cum Rex hiberna legatis, præfectiſque tradidiſſet, Abulmelichius Mauruſiorum Regis F. Algeziris egreſſus v I. M. equitum turmis Xericienſem, Aſidonenſem, & Nebriſſenſem agrum incurſat. Gonzaluus Martinius Ouiedus Alcantaræ Magiſter prædæ onuſtis obuiam procedēs acie decertat. Hoſtes profligantur, & occidione cæduntur. Perijt in eo prœlio Abulmelichius: clariſsimaque ea pugna multis ſæculis fuit. Nullo enim vmquam prœlio fugæ minus hoſtium, nec plus cædis fuiſſe meminerant.

K. Sept. Tauromenij naſcitur Fredericus Petri Siciliæ Regis F.

A. D. IIX. Id. Sept. Gaufredus Gilabertus Cruillias, cuius ſingularis opera omnibus bellis enituit, IIX. actuarijs nauibus Septæ Mauritaniæ portum ad traiectum tenens, aliquot Mauruſiorum actuarias deprimit, capitque. Ea claſſe maritimam eam oram incurſionibus prætervectus, refertus ſpolijs, ingenti gloria parta, Algeziras reuertitur: quod gaudium duci neque proprium, neque diuturnum fuit. Paucis enim intermiſsis diebus, dum naualia terreſtribus certamina, terreſtria claſsicis miſcentur, ne deſeruiſſe victoriam, ſed præripuiſſe videretur, cum ex claſſe naualibus copijs eductis, terreſtri certamini ſe immiſcuiſſet, ſagitta ictus mortem occumbit. In eius locum, cum fretum noſtri claſsibus occupauiſſent, regiæ claſſi præficitur Petrus Moncada Othonis F. Rogerij Lauriæ ex Conſtantia F. nepos: iuuenis patre, auoque, & vſu, exercitationeque militari inſignis.

MCCCLXXIIX. MCCCXL. Rex Cæſarauguſtæ feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat.

Iohanne Conuenate Comite victa functo, Bernardi Conuenarum Comitis filio, Iacobus Vrgellitanus Comes Regis frater, actionem hereditariam intendit: quod Cæciliæ vxori ſucceſsionis ius deuolutum eſſet: atque eam pro herede ſe gerere æquum videt: quæ ſoror Iohannis eſſet. Cæciliæ cauſam Rex tuetur: interuentu Iohannis Normanniæ Ducis, Philippi Valeſij Francorum Regis filij, Caroli Alanzonij Comitis Regis fratris, Ludouici Hiſpani Claramontij Comitis Alfonſi Caſtellæ exheredis filij: qui ſummæ conſiliorum, rerum in Gallia gerendarum præſunt. Francus Petrum Raimundum Conuenatem, excluſa Cæcilia, in poſſeſsionem mittit.

Garcias Ferdinandius Caſtrenſis Præfectus Iuſtitiæ Aragonum. Huius a Iohanne Simenio Cerdano, qui eundē Magiſtratum geſſit, facta mentio non eſt: ſed Peregrino Anzano Peregrinum Oblitam in eo munere ſubſtituit.

Fredericus, Azo, & Iohannes Malaſpinæ Marchiones Opizini Marchionis filij, qui Malaſpinæ, & Villafrancæ, & aliorum oppidorum Liguſtinæ oræ dominabantur, ita inter ſe comparant, ditioneſque omnes partiuntur,

tiuntur, vt Iohanni Sardoę hereditates cedant: qui cum Iohanne, & Morroëllo conſobrinis, Franciſci, Opicini fratris, filijs de hereditaria ſucceſsione decertat. AERA. NAT. CHR. MCCCLXXIIX. MCCCXL.

Genuenſis, & Piſanorum ſenatus, & Luchinus Vicecomes, qui Mediolanenſis dominatus, mortuo Azone Vicecomite, is vnicam filiam reliquerat, potitur, vt noſtros in Sardinia bello perſequantur, mutuis fœderibus adiunguntur. Rebus nouis, & incertum quo vergerent, Arborenſes ea tempeſtate, Iohannes Malaſpinæ Marchio, & Donoratici Comites Regi obſequuntur. Miſsi qui fœdus in eaſdem leges renouarent, quibus pacem a Rege acceperant. Oriæ in quattuor factiones diuiſi, graui partium contentione decertãt. Sardiniæ a Rege Bernardus Boxadolius præficitur. Aleriẽſis Epiſcopus ab Hugone Cortingo a Petra Allerata, & Lupo Cinercha Ornaño Corſicæ primarijs viris ad Regem miſſus legatus, de Corſica a Rege aſſerenda, atque vindicanda, & regijs viribus in eam expeditionem intendendis commonet. Sed Rege eo bello implicito, quod Mauruſiorum Rex Hiſpaniæ Regibus, collectis Africæ viribus commouet, ab ea molitione ſibi omnino ſuperſedendum cenſet.

PROELIVM TARTESSIVM.

Cum vero nõ vnius potentiſsimi Regis, aut Imperatoris, ſed totius Africę regnorũ, & prouinciarũ bellum Hiſpaniæ Regibus immineret, & pæne repentino omnia plena hoſtiũ tranſmarinorũ eſſent, ad L X. M. equitũ, & CCCC. M. peditum fretum traieciſſe commemorant, vt in vno, aut altero certamine ad exitum experiunda res eſſet, ſumma vi, non Reges modo, ſed vniuerſi populi cooriuntur: vt nemo pro tam iuſta cauſa, donec quidquam virium ſupereſſet, aut ſibi, aut liberis, aut ſanguini ſuo parcendum, nedum fortunis exiſtimaret: ac de ſuo quiſque militari munere ita defungitur, vt omnes corpora addicta, atque operata reipublicæ præſtent. Garcias Ferdinandius Barroſus ab Alfonſo Rege Caſtellæ Barcinonem legatus, vt Aragonia claſsis expeditionem maturet, enititur. Petrus Mõcada, & Galcerandus Marquetius XII. actuarijs nauibus, & lembo, vt ad fretũ præſto ſint, prima nauigatione tranſmittunt. Equeſtres, pedeſtreſque noſtrorũ copiæ Regni Granatẽſis finibus opponũtur: & Setabi ſuas collocãt Sanctius Aragonius Ampoſtæ Præfectus, Alfonſus Pereſius Calatrauenſis Magiſter, Vitalis Villanoua Mõtalbani Pręfectus, Petrus Alquerius, qui Prioris S. Iohãnis Cataloniæ vicem gerit: Petrus vero Thouſius Monteſanus Magiſter equitatum Monteſæ finibus educit: & Petrus Exerica, qui gubernationi Valentini regni, & exercitui imperator præpoſitus erat, caſtra Origuelanis, & Alicantenſibus finibus promouet: & VII actuariæ naues noſtrorum delectu inſtitutæ Aragoniã claſſem conſequuntur. A. D. IV. K. Dec. Alfonſi Caſtellæ, & Portugalliæ Reges prope Carteiam, Tarteſſum a Gręcis dictam, ad fretum ſitum op·pidũ iuxta Salſum fluuium, maximo illo, præclariſsimoque prœlio Abulhacenum Mauruſiorum Regem, & Belamarinium, & Granatenſem Reges deuincunt. Res memorabilis geſta eſt: & pæne cęleſtis. Sempiternis enim ſæculorum ætatibus, diuina ope victoriam fuiſſe partam memorabitur. Regis Caſtellæ in eo conflictu prope inaudita virtus enituit. CC. M. hoſtium cæſis, &

AERA NAT. CHR. ingenti gloria parta victoria incruenta fuit.

MCCCLXXIIX. MCCCXL. Rex ſacri belli cauſam prætexens, vt militum animos ſpe prædæ deliniat, finibus Almerienſis regni bellum inferre minatur. Barcinone eo ipſo tempore, Raimundum Cornelium, mox Valentiæ A. D. X. K. Ian. Sanctium Aragonium patruum, & Ferrerium Cannetium ad Benedictum Pontific. Maxim. decumarum eccleſiaſticarum in tres annos conferendarum, & tributi Sardiniæ regni, in quinquennium remittendi cauſa, oratores mittit.

MCCCLXXIX. MCCCXLI. Valentiæ Rex feſtũ natiuitatis Domini diem celebrat: & Caſtellæ Regi non de bene geſta modo, ſed conſeruata republica, internũtio Iohanne Scriba, ex conſiliarijs viro primario gratulatur.

Francorum, & Balearium Reges, de Mompellerij, & vicecomitatuum Omeladeſij, & Carladeſij ditione aſſerenda, cum eorum ſummum dominatum, poteſtatemque Francus ſibi vindicaret, in magnam contentionem veniunt. Adhæc Francus earum ditionum arces, & propugnacula ſuis præſidijs occupat. Communi ea cauſa Balearicus anreſtatur, Aragoniumque commonet, vti ſibi, ſi arma inferantur, opituletur. Magnam inde Rex turpitudinis, & auaritiæ labem ſuſtinet: cum ſe, eo vinculo vinctum, atque obſtrictum, indigna Rege fraude, exſoluit: & affinem Regem percellit. Eodem enim temporis momento Balearicum compellat, citatque: & Barcinone conuentibus agendis, pro inſtituto fœdere, ſibi ab eo aſsideri imperat. Actionem præterea maieſtatis intendit: quod nummi ab eo, in Ruſcinonenſi ditione excuderentur. Inde conſilia futuri exitij in Balearicum Rex meditatur: ſeminaque ſparguntur.

Multis eodem tempore, Regia familia Balearica infauſti generis vexatur contumeliis: multis iniurijs iactatur. Hugo Cypri Rex Ferdinandum generum, Balearici Regis fratrem bello perſequitur: & interuentu legatorum regiorum res ad concordiam deducuntur. Sed adeo breui Ferdinandus vita defungitur, vt ferro, aut veneno e medio ſublatum plures ſuſpicentur.

Sanctius Aragonius Regis patruus, & Iohannes Ferdinandius Heredia de iure præfecturæ Ampoſtanæ armis inter ſe decertant. Heredia Azconenſem, Mirabetanam, Hortanam, & Vldeconenſem arces inuadit: occupatque. Rex veritus, ne Heredia Ferdinãdi fratris Dertoſani Marchionis partes tuendas ſuſcipiat, cui Rex aliquid calamitatis ſemper moliri, & ſtruere deſtinarat, Herediam magni conſilij virum ad ſeſe allicit: & Sanctio Aragonio mortuo eam præfecturam adipiſcitur.

Rege Alfonſo bellum in Baſtulis aduerſus Mauros, magna contentione gerente, x x. actuariæ naues claſsis Aragoniæ, & I I x. Balearicæ freti Herculei anguſtias obſident: cum ex pacto conuento in Alfonſiana claſſe L V I. eſſe oporteret. Permanſere tamen ex Hiſpanienſi delectu Alfonſo Regi v I I. & x x Liguſtinæ: quæ eius Regis ſtipendia mererent.

Guilielmus Ceruilionius Sardiniæ præfectus Brancaleonis Oriæ partes armis tuetur. Is mortuo Barnaba fratre, a Caſſano, & Nicoloſio Caſſani F. & Fabiano, & Damiano Caſſani fratribus, & Morroello, ac Valerano, cum omnes ex Oria gente genus ducerent, bello exagitatur.

Matthæus Palicius Noharę Comes, quod cum Iohanne Athenarum, & AERA. NAT. CHR.
Neopattiæ Duce Siciliæ Regis fratre ſumma contentione diſsideret, & MCCCLXXIX. MCCCXLI.
Damianus Palicius eius frater, quique eam factionem ſtudio partium proſequuntur, a Petro Rege in Sicilia deficiũt, hos Comes Eſcalor Vbertinus magnæ potentiæ vir allectatur: & omnes Roberto Regi ſe addicunt. Fredericus Antiochenus claſsis Roberti Regis pręfectus XL. actuarijs nauibus ad ſtationem S. Nicolai Blerenſis A. D. XVI. K. Iul. appellit. DCCC. equitibus expoſitis, & omni peditatu Mylas obſident.

A. D. XIV. K. Sept. Leonora Regina Frederici Regis coniux, & eiuſdem Roberti ſoror in æde S. Nicolai ad Catanam vrbem e vita excedit. Catanæ ſepelitur.

Hoc anno Cœnobium ordinis Ciſtercienſis D. Mariæ, & S. Fidi ad Orbam fluuium, in ſuburbano Cæſarauguſtano dicatum, a Michaële Pereſio Zapata condi, conſtruique cœpit: quod ex Fonteclato prope Cingæ ripas regionis Ilergetum tranſlatum fuiſſe, ſupra commemoratum eſt.

Valentiæ Rex feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat. MCCCLXXX. MCCCXLII.

Petrus Siciliæ Rex ad IIMCC equitum, & magnis peditum copijs vnũ in locum coactis, Martio menſe Mylis obſeſsis ſubſidiu procedit. Hoſtes certamen detrectantes, ſe ſitu loci continent, tuenturque. Rex infecta re regreditur.

Calataxibetæ A. D. XV. K. Sep. Petrus Siciliæ Rex decedit. In æde maxima Panhormitana ſepelitur: & ſepulchro porphyriticis marmoris Imperatoris Frederici ataui infertur.

LVDOVICVS SICILIAE REX.

A. D. XIII. K. Sept. qui Mylarum arce obſidentur, cum XXX. dierum eſſent cum hoſtibus pactæ induciæ, Roberto Regi deduntur. In ea obſidione Comes Fredericus Antiochenus, qui Roberto Regi ſe addixerat, in leui pugna ferrum, manumque conſerens mortem occumbit: & Eſcalor Vbertinus, & aliquot primarij viri captiui manſere. Meſſanæ Theobaldus Pipinellus, & eius filius, & gener rei capitalis damnati morte afficiuntur. Robertus Rex vlciſcendi libidine concitatus, in Guilielmum Dezlorium Catalanum, & Luchum Griſaphium, & in duos alios viros nobiles, qui in nauali pugna ad Liparim inſulam in hoſtium poteſtatem venerant, Neapoli ſummo ſupplicio animaduerti imperat.

Ludouicus Petri Siciliæ Regis F. quintũ annum agens annitente Iohanne patruo, qui tutor pueri Regis inſtitutus fuerat, Panhormi, Talamonis regia A. D. XVII. K. Oct. coronatur: & ſacro oleo a Iohanne Tolone, ex inſtituto Minorũ Andreuillenſi Epiſcopo Catalano, perungitur: quod Panhormitanus, & Siculi Antiſtites ſacro interdicto, eius functionis munere arcerentur. Simon Claramontius Manfredi Comitis Claramontij F. a Rege militari auctoramento decoratur. Eo ipſo tempore Meſſanæ aliquot ex Paliciorum factione a Rege deficiunt: & Mamertinorum Prætorem interimunt: & cum arcem S. Saluatoris ad freti fauces ſitam irrupiſſent, muniſſentque, Roberti Regis vexillum perditis ciuibus proponunt. Eo facinore patrato, arcem Carolo Saluacoſſæ Petri Saluacoſſæ Aenarienſis F.

AERA NAT. CHR. ſis F. qui Rhegium præſidio tenet, tradunt. Iohannes vero Dux Athena-
MCCCLXXX. MCCCXLII. rum ſumma celeritate vſus arcem oppugnat: irrumpitque.

Factiones Tarinorum, & Bernardinorum, qui in Cæſarauguſtana ciuitate populariter concitabantur, incurſione ſeditionis, & vi, impetuque multitudinis reipublicæ ſtatum conuellunt. Rex Lupo Lunæ ſummæ potentiæ viro, & Iuratis Magiſtratibus, & aliquot primarijs ciuibus committit, vt illorum furor, atque temeritas coerceatur.

Petrus Moncada regiæ claſsis præfectus cum Regis Caſtellæ claſsi ad fretum adiungi maturaret: x x actuarijs nauibus x i i i Maurusiorum occurrit: & certamine inito quattuor eorum naues intercipit: & duæ ad Steponam in litus depelluntur. Mai menſis fine pugnam eam pugnatam vetuſtis monumentis proditur.

BELLVM FRATERNVM BALEARICVM.

Omne ſacrum, Sardoumque bellum in Balearicum Regem, nihilminus quam vim, aut arma extimeſcentem verſum, atque compulſum, Rege eius machinatore, cum cauſæ iuſtæ inter propinquos, & affines Reges non exſtitiſſent, ex indignitate, & fraterna iniuria exoritur: cum Aragonius in regnum Balearicum animum intendiſſet. Clementis P. M. qui in Benedicti locum ſuffectus eſt, Interuentu, nam Regem hortari non deſtiterat, vt de controuerſijs ſuis, iure potius cum fratre, quam bello diſceptet; Balearicus vna cum Conſtantia vxore i v. actuarijs nauibus, fide publica Barcinonem proficiſcitur. Rex callido quodam conſilio, cauſas eius exitij ſtruens, aut forte oblatas arripiens, primo ſpe pactionis perpulit, Mox Regem, & ſororis virum, & maximis præterea propinquitatis, & neceſsitudinis vinculis ſibi coniunctum in inuidiam falſi criminis adducit: & calamitatem hoſpiti machinatur. Simulat enim, & affingit, tunc Balearicum operam nauare, vt ipſe, & Petrus patruus, ac Iacobus frater ſublicio ponte, qui ex æde ſacra Minorum ſtationi maritimæ adiungitur, contineturque, auherentur: & actuarijs nauibus in Maiorem Balearium deportarentur: atque attinerentur Alaronis arce: quoad fœderum vinculis, quibus Aragoniæ Regibus aſtrictus erat, ſolueretur. Rex Conſtantiam ſororem, cum miſſum eius virum feciſſet, demoratur. Balearicus, cum generis præſidia omnia extincta eſſent, domum regreditur: haud aliter, ac ſi ſibi bellum eſſet indictum.

Arnaldus Erilius, & Guilielmus Bellera regiarum copiarum ductores, Catalonia omni in Balearicum commota, fines Ruſcinonenſes, cum magna manu ex improuiſo inuadunt: & cum prædatorio equitatu in Cæretaniam bellum inferunt: ac ducibus pluribus, & exercitibus res adminiſtratur.

MCCCLXXXI. MCCCXLIII. A. D. XII. K. Febr. moritur Neapoli Robertus Rex: princeps maximis rebus geſtis memorabilis: ſumma auctoritate, & prudentia præditus. Iohanna ex Carolo filio neptis regnum obtinet. Sanctia Regina Balearici Regis amita, & Roberti vxor Antonium Epiſcopum Caſetanũ, & Raimundum Flotam legatos ad Regem mittit: vt conatus bellicos a Balearici pernicie auertat.

Cum bellum Balearicum in expectatione eſſet, prius quam a Rege ſuſciperetur, Petrum Moncadam x x actuariarum ductorem e freto Gaditano

tano ad ſe arceſsit: & VII longis nauibus, quæ in oſtio Sucronis amnis, & Valentiæ in ſtatione inſtitutæ fuerant, Iacobum Scribam præficit: & naualem, & terreſtrem expeditionem aduerſus Iacobum Regem vrguet. A. D. IX. K. Mart. Barcinone præceps animi ad explendam cupidinem, cum in ſolio, ornatu regali ſederet, more patrio, dum populo iura ſtatuit, quippe qui Balearicum regnum animo iam inuaſerat, ſententia ſua Iacobum Balearium Regem, quod edicto regio euocatus, neque iuſſus, neque citatus adeſſet, vt contumacem condemnat. Regia iura, vectigalia, bona, fortunas, poſſeſsioneſque omnes Balearici regni, & reliquarum ditionum regno contributarum deſcribi, notarique imperat. Si vertente anno adeſſe iuſſus, atque citatus non ſtiterit, & de impoſitis criminibus ſe non purgauerit, regnum, ditioneſque omnes, bona, fortunæ, & poſſeſsiones publicentur: infiſcumque conuertantur, decernit. Balearicus ea neceſsitate adductus auxilij petendi cauſa, ad Francum primo, mox ad Pontificem Maximum profectus re infecta redijt: cum tantum ex improuiſo malum accidiſſet.

Rex claſſe CVI. nauium Rubricati fluminis oſtio, A. D. XV. K. Iun. ſoluit: & in Balearem Maiorem nauigans A. D. X. K. ad Palumbariæ ſtationem appellit: & Porracio portu anchoras iacit. Ordines in ea expeditione duxere Petrus Regis patruus, qui Seneſcalli Cataloniæ functus munere, rerum militarium imperium obtinuit: Petrus Moncada maritimo imperio præpoſitus, Petrus Exerica, Blaſcus Alagon vexilli Regij ductor, Iohannes Simenius Vrrea, Philippus Caſtrenſis, Iohannes Arborenſis, Petri Iudicis Arborenſis frater, Alfonſus Rogerius Lauria frater Petri Exericæ, Galbanus, & Raimũdus Angleſolæ, Acartius Murius, Arnaldus Erilius, Gonzaluus Diazius Arenoſius, Gonzaluus Garcias, Iohannes Ferdinandius Luna, Artallus Focius, Michaël Perezius Zapata, vir bellica laude præſtantiſsimus, Petrus Iordanis Vrries, & Iordanis Vrries, Gonzaluus Simenius Arenoſius, Galcerandus Belpucius, Gilabertus Centillias, Olphus Prochyta, Sanctius Pereſius Pomarius, Petrus Pardus ex Caſta. Balearicus CCC equitibus, & XV. M. peditum obuiam procedens, vt hoſtium expoſitas copias a progreſſu arceat, atque prohibeat, dum ſigna conferre parat, ſumma ſuorum ignauia deſertus, turpi fuga inſula cedit.

A. D. II. K. Iun. Rex in vrbem receptus regium Balearium nomen aſſumit.

A. D. X. K. Iul. Rex apparatu, inſignibuſque regijs ouanti ſimilis per vrbem magna pompa vectus, eius regni poſſeſsionem vſurpat. A. D. VI. K. Iul. nauim conſcendens Barcinonem nauigat. Arnaldum Erilium Balearico regno gubernatorem præficit. Numeris militaribus Gilabertum Centilliam ducem conſtituir. Minoris Balearium gubernationi Gilabertus Cetuera, & Ebuſi Michaël Martinius Arbes admouentur.

A. D. IV. K. Auguſt. Rex, quaſi materia quærendæ bello gloriæ præbita, affinem vlturus, cum id bellum non incidiſſet, ſed eius cauſa vltro eſſet illata, Iuncaria excedens, iuſto exercitu coacto, Pyrenæi ſaltum trãſgreſſus in Ruſcinonenſem agrum inuadit. Canneti, & aliarum arcium potitur.

ABRA NAT. CHR. Cardinalis Rhodenſis tituli S. Cyriaci in Thermis, Balearici belli cauſa MCCCLXXXI. MCCCXLIII. in Hiſpaniam legatus, cum Ruſcinonenſis ager incurritur, deuaſtaturque, A. D. X V I I. K. Sept. ad Clairanum in regia caſtra deſcendens, Bernardo Oliuerio Valentino ex inſtituto ordinis S. Auguſtini Oſcenſi Epiſcopo eius legationis adminiſtro, & aliquot Antiſtitibus comitatus Regem cõuenit: habituſque eſt illi a Rege honos: & bellum intermittitur. Rex ita pacem dari pronuntiat: ſi Balearicus de ſumma rerum liberum de ſe, & de vniuerſo regno ſtatuendi ius permittat.

Quod Rogerius Conuenas, & Gallicarum copiarum ductores Arana valle minarentur ſe in Palliarienſem tractum tranſcenſuros, vt Balearico Regi opitularentur, Rex Thomæ Pereſio Focio, qui gubernationi Aranæ vallis præfectus fuerat, & Leonis arcis præſidio præfuit, committit vt clauſtra, ſaltuſque omnes obſepiat. Is ex Aragonijs proceribus erat.

A. D. X I. K. Sept. maiore equitatus parte Rex Panizaſio colle regreſſus, Pyrenæum tranſcendit. Reliquæ equitum turmæ, & impedimẽta Cluſa, & Pertuſio ſalru tranſgrediuntur.

Auguſto menſe Cerueræ nobili agri Ilergetani oppido naſcitur infans immane, ac fœdum monſtrum: biceps, facieque gemina: & quattuor cruribus. Viuus parentibus facinori conſcijs defoditur: & in eos vti in paricidas more maiorum eſt animaduerſum.

MCCCLXXXII. MCCCXLIV. Cum Rex Balearico maieſtatis actionem intendiſſet, crimenque obiectaret clandeſtina, & infidelia aduerſus ſe conſilia com Franco, & Caſtellano Rege, ac Regina nouerca, eiuſque liberis, & Genuenſium, ac Piſanorũ ciuitatibus conſociaſſe, A. D. I V. K. Apr. in ſacello maioris regiæ Barcinonenſis ſollemni cærimonia regnum Balearicum, & ditiones regno contributas regiæ poteſtati, ditioni, & iuri, veluti in fiſcum conuerſa addicit: atque adiungit.

Cum Rex in ea regione eſſet, quæ rebus a ſe aduerſus affinem Regem geſtis, imperium regno ſuo definiret, magnæ ſeditiones Cæſarauguſtæ a turbulentis, & perniciosis ciuibus concitantur: & aliquot proceribus per vim, & factionem ruentibus, ius, & fas omne intercidit. Iohannes Simenius Vrrea Alcalatenſis arcis præfectus, Blaſci Alagonis frater, qui Saſtagi, & Pinæ dominabatur, & in magna potẽtia erat, & Martinius Egidius Atroſſilius, & Lupus Ferrencius Atroſſilius eius frater proceres factioſi, & primarij de Eſtercuelenſi ditione, quæ Mariæ Simeniæ Atroſſiliæ Iohannis Simenij Vrreæ vxori attributa fuerat, & actione hereditaria armis decertant. Garcias præterea Lotizius, regni gubernationi admotus, aduerſus Sanctium Turiaſonenſem Epiſcopum, qui illo ipſo tempore pontifex ſacratus fuerat, belligerare non intermittit: & eius militares copiæ in Sammanem Epiſcopi ditionis oppidum irrumpunt. Homineſque ad vim, & facinus delecti Concilios, eius oppidi Lorizius dominabatur, ſe abdidere. Maiori tamen Athonis Focij impreſſione, omnes regni partes acerbo diſſidio commouentur. Is enim parato equitatu, & peditatu, copijſque inſtructus Arinium oppidum machinis, & telorũ tormentis admotis percellit: irrumpitq; : cũ in eo Maria Pomaria Athonis Azlorij vxor cõmoraretur: quę Iohãnis Azlorij F. nomine in eius poſſeſſionẽ venerat. Rex ea Indignitate cõmotus prouẽtus omnes, & vectigalia Athonis Focij, militariaq; beneficia notari, deſcribiq; decernit: & Focius Garcię Ferdinãdij Caſtrẽſis Iu

ſtitiæ

AERA. NAT. CHR.
MCCCLXXXII. MCCCXLIV.

ſtitię Aragonum Pręfecti interceſsione, atque interdicto notationem eam abrogandam contendit: ſummaq; de iuriſdictione controuerſia ſuboritur. Regij enim aduocati eo actionem intenderant, vt Præfectum Iuſtitiæ Aragonum reiectione interpoſita, iudicem aſpernentur: atque repudient: id ius eſſe aſſeuerantes, vt in generali conuentu, de ijs controuerſijs diiudicet, atque definiat, quæ cum Rege haberentur: neque illi ius, faſque eſſe, extra conuentum, Regem in iudicium deducere: neque aduerſus regiam dignitatem, pro aliquo iudicium accipere: niſi in ingenuitatis actionibus: aut in eis litibus, quibus Rex, tanquam auctor obſtrictus eſſet: & in his quæſtionibus, quæ aduerſus regios magiſtratus, & iudices conſtituerentur. Quod Regij adminiſtri vererentur, ne Præfectus, qui Athoni Focio cognatione coniunctus erat, notationem bonorum, & militarium beneficiorum abrogaret, Rex Michaëli Pereſio Zapatæ, qui in Garciæ Lorizij locum, regni procurationi admotus fuerat, & Præfecto committit, vt Focium in carcerem mittant: qui regia vetita, & iuſſa contemnens, & pro nihilo ducens, facinoroſorum, & Tarinorum factioſorum hominum manus colligens, Cæſarauguſtæ maximas turbas facit: & cum Aznario Pardo Petri Pardi Caſtæ fratre pugnam conſerunt. Cum multos, & præpotentes viros Rex videret Focio fautores eſſe, neque a Gubernatore, & Præfecto eam ſeditionum labem, atque perniciem arceri e ciuitate poſſe, ad illud extremum, & vltimum perfugium decurrit, quo ſuperioribus temporibus a Principibus noſtris, in diſſenſionibus ciuilibus diſceſſum eſt: contra turbulentiſsimorum, & præpotentium virorũ audaciam: vt Iuratis magiſtratibus Cæſarauguſtanis eas partes, ac legem imponeret, vt viderent, ne quid detrimenti reſpublica caperet.

Regi bello Ruſcinonēſi maxime intento, tranſacto Reſurrectionis Domini die feſto, nuntius aduenit, Algeziram Alhadræ, longinqua obſidione a Rege Caſtellæ circumſeſſam: in cuius propugnationem omnes Maurorum, atque tranſmarinorum auxiliorum copiæ, atque vires conuenerant, conſpirauerantque, cum res in magnum diſcrimen recidiſſet, in deditionem coactam. Iacobus Scriba, & Matthæus Mercerius xx. actuarijs nauibus noſtrarum claſsium maritimos Mauruſiorum hoſtium appulſus arcentes, & propulſantes inſignem laudem, eo in bello ſunt conſecuti. Ea re proſpere geſta, Matthæus Mercerius, v. actuarijs nauibus hoſtiles naues, quæ ex Monœci, & Illiberis naualibus, Balearici ſtipendijs maritimas Cataloniæ oras incurſauerant, perſequitur.

Clemens Pont. Maxim. Armandum Auxitanum Archiepiſcopum ad Regem legatum mittit: pactarum inter Reges induciarum, in S. Michaëlis feſtum diem, prorogandarum cauſa. Cum Rex legati precibus non aſſentiret, A. D. II. Id. Mai Ficarijs Iuncariam procedit. Poſtero die inſtructis aciebus, Panizaſium Pyrenæi ſaltum tranſcendit: & Ruſcinonenſem agrum incurrit: adeoque incitatus fertur, vt crudele, & exitioſum bellum ſuſcepiſſe videatur. Helena vrbs deditur.

Pollicetur Armandus cum liberis Balearicum in Regis poteſtatem venturum: arces, & propugnacula traditurum: modo in iudicium capitis ne vocetur: aut in cuſtodiam tradatur.

Balearicus ad vrbis Helenæ muros, ſe Regi offerens, animo demiſſo, atque humili, Regis ad pedes, Rex ipſe prouolutus, eius fidem, ac miſericor

AERA NAT. CHR. MCCCLXXXII. MCCCXLIV.

diam obteſtatur, atqueimplorat: & præſens ſe, regnumque ditioni eius permittit. Petrus Exerica Balearicum Helenam deducit.

A. D. XVII. K. Aug. Rex Perpinianum Ruſcinonenſis ditionis arcem, & propugnaculum ingreditur: & ſumma lætitia a ciuibus excipitur.

Reges equitantes II. M. P. a Perpiniano, comitantibus eos Iacobo Regis fratre, & Petro Fxerica, congrediuntur. Summiſſe Balearicus ſupplicat, per Regem ſibi liceat, ſuum ius perſequi: neue ſummo iure Rex ſecũ contendat. Ad hæc expoſtulat, Ferdinandi fratris germani liberis, tamquam legitimis heredibus, ſua iura ſalua, & incolumia remaneant. Quamuis æqua, honeſtaque poſtulatio videri poterat, ſumma perfidia, & iniquitate præferox Regis animus, & implacabilis, & inexorabilis iracundia, ac demum ipſa vicit vtilitas: & cæca, ac temeraria cupido.

Perpiniani A. D. XI. K. Aug, feſto D. Magdalenæ die, in æde D. Iohãnis, id decretum, quo Rex Balearicum Regnum, & ditiones illi contributas Aragonio Regno ſubiunxerat, peruulgat: atque edi populo imperat: firmatque.

BALEARICI REGNI SVB ARAGONIAM DITIONEM SVBIVNCTIO.

Hugo Vicecomes Cardonenſis, & Galcerandus Pinoſius adeo inter ſe diſsident, vt armis dimicent.

A. D. XVI. K. Sept. Balearicus, nullo comi a Rege accepto reſponſo, Ruſcinonenſi regione excedit: ac Bergæ ſubſiſtit: quem locum ſibi aſsignari petierat: vti in eo demoraretur.

A. D. IV. Id. Sept. Rex Barcinonem properans, apparatu regio, magnoque applauſu, veluti de hoſtibus victoria iuſto bello parta, acclamante & aſſentiente populo excipitur. Celeberrimo conſiliariorum congreſſu, quod ſe reſpectum ad Balearicum Regem habiturum ſpoponderat, de cõſilij ſententia iniquam illi legem, & miſeram condicionem conſtituit: & de regni poſſeſsione deturbat: neque honos imperij ſeruatus: & regno multat. Statuit, vti X. M. librarum quotannis Balearico in ſumptus aſsignentur: quoad illi extra regni fines ditio, aut dominatus attribuatur: remittitque regalia iura, ſi quæ ſibi obtigerant, Omeladeſiæ, Carladeſiæ, & Mompelleriæ ciuitatis: atque earum ditionum ſupremam poteſtatem: modo regio titulo, regijſque inſignibus Balearicus cedat. Tamen is cum internuntijs Petro Moncada, Philippo Boilio, & Garcia Lorizio Regio nomine ex leges imponerentur, condicionum iniquitatem perſpiciens, omnes reijcit: conſilio enim ſuorum pręſtare viſum eſt, omnes dificultates extorrem perpeti, quam tanta indignitate, & contumelia affectum impotenti tyrannidi Regis affinis, atque propinqui aſſentiri. Bellum deintegro a Rege, vt eum regno exterminet, cõparatur: & arces præſidijs muniuntur. Balearicus Petrum Exericam ad certamen prouocat: quod in ferendis condicionibus fidem ſciens fefellerit: & per ſimulationem amicitiæ nefarie prodiderit. Artallus Palliarius, Iohannes Balearicus, Petrus Raimundus Codoletius, Berengarius Vlmius, Gaufredus Eſtendardus, Raimundus Villarnaldus, Perrinus Balma, Dalmatius Dezbolius, & alij Ruſcinonenſes, & Gallici viri Exericam eodem crimine, in ſummum certaminis diſcrimẽ arceſſunt.

arceſſunt. Exerica omnibus ſatisfeciſſe viſus eſt: & fidem ſuam liberaſſe. AERA NAT. CHR.
Petrus Cornelius, & Raimundus Cornelius eius frater, Petrus Moncada MCCCLXXXII. MCCCXLIV.
regiæ claſsis præfectus, Michael Pereſius Zapata, qui gubernationi regni Aragonij præpoſitus erat, Philippus Boilius, Garcias Lorizius. & Egidius Ruizius Lihorius ab Exerica fidem Baleárico, ſumma promiſsi conſtantia, præſtitam obteſtantes, ſe Gallicis, & Ruſcinonenſibus viris contratendentibus, & certaminis diſcrimini opponunt.

Balearicus armis, & infami iudicio de regno, ac pæne fortunis omnibus exterminatus, atque expulſus ad Cęretanos recedens, Gaufredi Stendardi Galli, qui Puicerdanæ vrbis præſidio præfectus fuerat, ope, atque conſilio eius regionis potiri ſperat: ſed a ſuis deſertus, & proditus, e Cæretanis miſerabiliter eijcitur. A. D. IIX. K. Decemb. Pyrenæum tranſcendens Pimorentio ſaltu, qui Cæretanos ab Aquitanis ſeparat, cum montes niue obriguiſſent, frigore, ac fame pæne enectus, tanta animi deſperatione erupit: vt conatus fuerit, ſibi mortem conſciſcere. Poſtremo odijs, atque fraternis diſsidijs euerſum, diuina, & humana iura obteſtantem, in abiecta, & contempta fortuna, cum ſpes omnis in armis reliqua eſſet, inteſtino ſcelere paulatim externa auxilia deſtituunt: ſtatuque detruditur.

Balearico Ruſcinonenſi ditione, & Balearibus inſulis expulſo Rex A. D. II. K. Decemb. Perpinianum introit: quo Ruſcinonenſibus conuentum edixerat. Aimericus Vicecomes Narbonenſis bene geſtæ reipublicæ gratulaturus Regem inuiſit. Maria Regina, Conſtantia, & Iohanna, quæ A. D. VII. Id. Nouemb. Barcinone nata fuerat, filijs ſecum deductis, eodem contendit.

Guiljelmus Roccauallus, Orlandus Ornanus, Henricus Cortingus, & Strambij, qui in Corſica inſula regias partes proſequuntur, atq; tuentur, Regem, ad eam aſſerendam hortantur. Aliquot actuariæ naues, & Catalanorum lembi eius inſulæ oras incurſant: & in Syracuſanum portum, Bonifacij appellant, inferuntur.

Raimundus Villaragutius Ludouici Siciliæ Regis legatus, de Conſtantia Aragonia Regis F. Ludouico Regi in matrimonium tradenda, legationem renuntiat.

Ea tempeſtate xv. actuariæ, ex noſtrorum etiam hominum delectu adornantur: quæ Iohannis Athenarum, & Neopatriæ Ducis, Marchionis Randacij, Ludouici Siciliæ Regis patrui ſigna ſequuntur. Is in Atticam nauigaturus erat.

Feſto natiuitatis Domini die Rex in ſignibus regijs, apparatuque rega- MCCCLXXXIII. MCCCXLV.
li ornatus, veluti iuſto bello proſtratis, deuictiſque hoſtibus, triumpho exultans, victoria, non opimis ſpolijs, ſed fraternis exuuijs parta, Perpiniano tranſuehitur: fœda tamen imbrium ſubito coorta tempeſtate, inglorìa ea pompa diſijcitur. Didacus Garcias Toletanus Regis Caſtellæ legatus, de controuerſia, inter Regem, & Ferdinandũ, & Iohannem eius fratres dirimenda Regem conuenit: numquam enim Rex ſe mitem, ac placatum fratribus præbere poterat.

Ferdinandus Iohannis Emmanuelis F. Iohannam Raimundi Berengarij Regis patrui, & Blancæ Romaniæ Deſpinæ, Philippi Principis Tarentini filiæ matrimonio genitam vxorem ducit.

Nicolaus

ABRÆ NAT. CHR. MCCCLXXXIII. MCCCXLV.

Nicolaus Ianuilla, is Comes Terrenouæ inter regios conſiliarios principem locum obrinet, Gallicæ gentis, & ſummæ potentiæ vir, qui Margaritam Rogerij Lauriæ F. duxerat, cui pro pluribus in rem publicam meritis, & honores a Rege habentur, & gratiæ referuntur, Michael Pereſius Zapata, Iohannes Ferdinandius Munionius regijs rationibus, & Bernardus Olzinelias ærario prępoſiti inſignem legationem ad Pontificem Maximum obeunt: a quo benigne, comiterq; Auenione, A. D. II. Id. Mart. accipiuntur. Hi quaſi publici regni nuntij iuſte, ac de more legati commonent, ne Pontifex de reſtitutione Balearici regni amplius laboret: contendatve. Nihilo ſecius Pontifex honorificus in Regem fuit: decumaſque eccleſiaſticas horum regnorũ in x. annos, in ſumptus claſsium, quæ ad Herculeum fretum Mauruſiorum appulſibus reſtiterant, largitur. Dimidia ex parte Sardoum tributum, in totidem etiam annos remittit.

Conſtantia Balearici vxor iuſſu ſummi Pontificis a fratre Rege dimittitur: quam Lectorenſis Epiſcopus nuntius Apoſtolicus ad virũ deducit.

Quod Balearicus ſortem omnem fortunæ, regnique ſui cum Gallicis rebus inuoluiſſet, ne Francorum Rex de Balearico in regnum reſtituendo, operam inſumat, Rex Iohannam Nauarræ Reginam ſocrum interponit. Vt artioribus præterea fœderibus concilientur, curat: & altera ex filijs Carolo natu maiori Iohannis Normanniæ Ducis filio, & Bonæ eius vxoris nubat: & earum rerum obtinendarum cauſa Rex ſibi amicitia deuinctos habet Ludouicum Hiſpanum Fortunatarum inſularum Principem Claramontium Comitem, qui & Telamonis Comitis cognomen ſuſcipit, Carolum Alanzonium Comitem, Borbonium, & Burgundiũ Duces, Armeniacenſem Comitem: & Arnaldum Roccafulium, qui ſummæ conſiliorum apud Francum præponuntur.

Inſidias Regi a Ruſcinonenſibus parari, collocarique ad eum interficiendũ, mulierculæ fides adhibetur. Franciſcus Vlmius, Richelmus Vernetius, & Guillotus Claira, qui deferuntur coniurationis principes, vincti Barcinonem mittuntur. In ſontes animaduerſum. Petrus Galcerandus Pinoſius Perpinianenſis arcis præfectus, aliquot equitum turmis, & peditum copijs coactis, Puicerdanum contendit: quod coniurationem a ciuibus haberi Rex vereretur. Arnaldus Saga Cæretanis præfectus Querolis, & Liuiæ caſtellis præſidia collocat.

Perpiniani Andreæ Danduli Venetiarum Ducis legati Septẽbri menſe Regem conueniunt: cuius ciuitatis ita late patebat dominatus, vt Dalmatia, & Croatia prouinciæ in eius ditione eſſent: quartæque partis, & dimidiæ Romęorum Imperij ſe dominari Dux atteſtetur. Hi a Rege impetrant, vt pacem a Guilielmo Ceruilionio Sardiniæ præſide, cum Venetorũ ſenatu pactã cõfirmet: veretur enim ne Genuenſes Regis Balearici impulſu, nouas res moliantur. Eo metu præcipuo Rex ſollicitus, atque ſuſpenſus Galeacium, & Brancaleonem Orias, qui a ſe defecerant, largitione ditionum Sardonicarum conciliare ſtudet.

Gaufredus Marzanus Scylacenus Comes, qui XL. actuarijs nauibus fretum tranſmiſerat, Nõn. Iul. ad ſtationem S. Stephani Mamertini litoris copias nauales exponit. Meſſanam obſidet: cuius propugnationi Orlandus Aragonius cum inſtitiſſet, & XXX. actuarijs nauibus, & terreſtri exercitu Iohannes Athenarum Dux ſubſidio aduentaret, poſtero die A.

D.IV.

D.IV.Id. Auguſti Marzanus Rhegium remeat. Aera. Nat. Chr.
A.D.XVII.K.Oct. cum Rhegij Marzani claſsis in anchoris eſſet, MCCCLXXXIII. MCCCXLV.
Andreas Ludouici Hungariæ Regis frater, qui Iohannam conſobrinam
Reginam vxorem duxerat, domeſticis inſidijs, & inteſtino ſcelere circum-
uentus, fœda morte, Auerſæ laqueo eſt interemptus. Iohanna Ludouico
Tarentino nubit, Philippi Tarentini principis filio, & Catharinæ Caroli
Valeſij filiæ, & ſecundæ eius vxoris: quæ Philippi Conſtantinopolitani
Imperatoris filia fuit, & Balduini neptis. Eo patrato facinore, rebus Nea-
politani regni perturbatis, Siculi regni ſtatus vicino, & præpotenti hoſte
implicito, reſpirare libere, & adquieſcere cœpit.

Tarracone Martij menſis initio Rex claſſem aduerſus Genuenſes ho- MCCCLXXXIV. MCCCXLVI.
ſtes inſtitui, & adornari imperat. Rege Populetenſi in cœnobio Auguſto
menſe degente, Ludouicus Hiſpanus Alfonſi, quem exheredem illa ea
ætas cognominauerat, F. & Alfonſi Caſtellæ Regis pronepos Claramon-
tius, & Telamonius Comes, in eam expeditionem, quam de aſſerendis For
tunatis inſulis, & a barbaro, & fero dominatu vindicandis ſuſceperat, quæ
a ſummo Pontifice fuerat illi commiſſa, & titulo Fortunæ Principis eſt
cohoneſtatus, auxiliares a Rege copias expoſcit. Summus Pontifex de ea
re Archiepiſcopum Neopatrenſem, & Rodolphum Lofeiram nuntios ad
Regem legat. Cum large, & honorifice Rex pollicitus eſſet, ab ea expedi-
tione, ob funeſtam cladem ad Creſiacum ab Anglis hoc ipſo tempore Phi
lippo Francorum Regi illatam, cui Ludouicus maxime acceptus, & carus
erat, deſitum eſt. Alfonſus exheres, ſilentio enim prætermittendum
non erat, Moſaldam vxorem duxerat: vt conіectura ducimur, ſtir-
pe Narbonenſium Vicecomitum genitam: cui Lunellum oppidum do-
tale eſt attributum. Ex eo matrimonio Alfonſus filios ſuſcipit Lu-
douicum hunc Claramontium Comitem Iohannis Cerdæ parentem, a
quo Cerdarum familia effluxit, & Carolum Hiſpanum Conneſtabu-
lum Franciæ.

Turbatis Neapoli, Regis Andreæ morte, rebus, Iohannes Ludouici Sici
liæ Regis patruus Dux Athenarum Mylarum arcem, quæ in hoſtium po-
teſtate manſerat, obſidet. A.D.II. Non. Aug. Mylæ deduntur. Qui in
eo præſidio reliqui fuerant, cum bonis in Bruttios Tropæam, Rhegium
que dimittuntur.

Valentiæ Rex feſtum natiuitatis Domini diem celebrat. Expeditis Ba- MCCCLXXXV. MCCCXLVII.
learicis rebus, atque eo bello confecto, cum de hereditaria regni ſucceſsio-
ne Conſtantiæ F. aſſerenda Rex deliberaſſet, quod liberos virilis ſexus
non ſuſcepiſſet, ſuperque ea re diſſenſio cum Iacobo germano fratre com-
mota eſſet, & regnum filiæ affectans non procerum modo, ſed popula-
rium libertatem aduerſam habuiſſet, animo inquies, & ſuapte natura, &
ingenio deuius, ad vim promptus, & ad ſeditionem paratus ſenſim fra-
trem in fraudem, & inſidias induxit: impulitque: cum ſe ius ſuum perſe-
qui, grauiſsimorum iuris prudentum aduocatione confirmat: in quorum
numero celebre Iacobi Butrigarij iuris ciuilis peritiſsimi nomen fuit. In
ipſo diſſenſionis initio fratrem, cuius non dubia eo tempore ſucceſsio, vt
qui facilis capeſſendis inimicitijs eſſet, procuratione regni, quæ legitimo
heredi deferri conſueuit, priuat: ac deijcit. Iacobus Alfonſum Caſtellæ Re
gem, Ferdinandum fratrem, Valentinum populum, & regni Aragonij or-

AERA NAT. CHR. MCCCLXXXV. MCCCXLVII.

dines ad ſe perlicit: vt ſe in regia procuratione tueantur. Intra breue deinde ſpatium belli ciuilis initia exarſere.

Maria Aragoniæ Regina Valentiæ filium enixa, qui, quo die editus fuerat, moritur, quinto die e vita excedit: Conſtantia, Iohanna, & Maria filijs ſuperſtitibus. In D. Vincentij cœnobio eius vrbis ſepelitur.

Belamarinius Mauruſiorum Rex naualem rem magno apparatu adornat: & Valentino regno, & Balearibus inſulis exitioſum bellum minitatur. Riffio flumine, quod inter Velezium, & Targam maritimas Tingitaniæ prouinciæ vrbes in mare effunditur, Tamudam eſſe arbitror, XL. actuariæ naues adornantur.

Lupus Gurrea, & Petrus Guilielmus Eſtaimboſius a Rege ad Alfonſum Regem Portugalliæ, de Leonora Portugalli F. in matrimonium Regi collocanda, legati mittuntur. Alfonſus Caſtellæ Rex Ferdinando Pereſio Aiala, & Iohanne Alfonſo Alburquerquio internuntijs, ſummopere enititur eas nuptias auertere: vt Ferdinando ſororis F. Regis Aragonij fratri nubat: quod eo pacto matrimonio, Aragonium ab amicitia Portugalli ſeiungi ſperat. Cum in eo enixe elaborat, & legatos finibus Luſitaniæ intercludit, obita tamen legatione, annitentibus Iohanne Emmanuelis F. & Cõſtantia Iohannis Emmanuelis filia, quæ Petro Portugalliæ Regis filio nupſerat, & Maria Simenia Cornelia Petri Portugalliæ Comitis Dionyſij Regis filij vxore, & duobus magnis Portugalliæ Regis amicis Ferdinando Gonzaluo Cogomino, & Lupo Ferdinandio Pacieco Ferrariæ domino, nuptiæ ſunt pactæ.

VNIO ATQVE COITIO VLTIMA ARAGONENSIVM.

A. D. IV. K. April. Rex gubernationis regnorum magiſtratus ijs, qui Iacobi Vrgellitani Comitis fratris nomine id munus obierant, abrogat: & Valentini regni procurationi Petrum Exericam præficit: & A. D. VII. Id. Apr. emancipata Conſtantia F. gubernationis munus, quæ primigenijs attribui conſueuit, filiæ, tamquam legitimæ regnorum heredi defert. Ea res Hugonis Auſetani Epiſcopi, Petri Thouſij Monteſani Magiſtri, Petri Exericæ, Petri Fenolletij Inſulenſis Vicecomitis, Aldemari Moſſetij, Gonzalui Diacij Arenoſij, & Galcerandi Belpucij procerum conſilio ſancitur. Petrus Regis patruus Conſtantiæ tutor conſtitutus, in eius verba iuriſiurandi ſacramento adigitur: ea lege, vt ſi Rege viuente decerneretur, Iacobo eius fratri, aut alteri ſucceſsionis ius deferendum eſſe, pro irrito, & infecto id iuſiurandum duceretur. Magna procerum turba conſentiens, & pæne conſpirans Regi ſe addicit.

Iacobo Vrgellitano Comite a Rege diſsidente, & populos concitante, vt procurationis regni munus ſuſtineat, ingens in Aragonio, & Valentino regno, de libertate vindicanda, atque retinenda fit ſeditio: vnioniſque vetuſtæ, quæ colluuio, atque euerſio ciuitatum erat, denuo nomen, & partes excitantur: profanaque, & ſacra armorum licentia permiſcentur. Pluribus ſeditionum ducibus delectis, cum eius mali cõtagio per clara nomina vigeret, & inde ad perditã, atq; infimam populi fæcem labi cœpiſſet, Cæſarauguſtæ conuentus agunt. Conuentu diſcuſſo, omnium rerum ius, ac poteſtas,

poteſtas ad ſeditioſorum concilium peruenit. Tanta pleroſque labes audaciæ, & confidentiæ oppreſsit, vt noua inſignia in vexillis appinxerint: & ſigna cælauerint Regis effigie, ornatu regali in ſolio ſedentis: & populi aſtantis: manus ad Cælum tollentis ſupplices. Crebræ inde continuis diebus, ex concurſu multitudinis concitationes factæ.

AERA NAT. CHR. MCCCLXXXV. MCCCXLVII.

Primo vere Balearicus diſsidentibus, tumultuantibuſque populis occaſione captata, claſſem adornans, Gallicæ claſsi adiunctus, cuius Carolus Grimaldus, qui portum Herculis Monœci præſidio obſederat, ductor, ac præfectus erat, Maioris Balearium portum tenens, vrbem adoritur. Cum eius inſulæ ſpes eum eſſet fruſtrata, Illiberim renauigans, Confluentem, quam vocant regionem incurrens, Vinzam obſidet, viqueexpugnat. Iunij menſis initio, Rex obuiam illi anteuertens cum prodiret, Confluenti omni tractu eijcit: atque excludit.

Rege Perpiniani contra Balearici conatus aſsiſtente, ac ſimul ſeditionum inteſtinarum cauſa, quibus regna flagrare cœperant, infeſta eorum conſilia præcauente, qui amentia præcipites feruntur, A. D. V. Id. Iunias amicis, & conſiliarijs Epiſcopo Auſetano, Petro Fenolletio Inſulæ Vicecomite, & Galcerando Angleſola Belpucij domino arbitris, & auctoribus, callida quædam ratio initur. Secreto enim Rex conteſtatur, ſi quæ inſtituta in poſterum a ſe ſanciantur, aut priuilegia irrogentur, quæ e republica non eſſent, aut lege, ac foro, ſanctionibuſve patrijs condi æquum non ſit, minime ve oporteat ſanciri, ea omnia reſciſa, irrita, infectaque ſunto. Quod Iohannes Vrrea Biotæ dominus, & Iohannes eius F. ac Petrus Cornelius ex Aragoniæ proceribus earum ſeceſsionum, ſeditionumque auctores, & principes eſſent, fœderis eius commonet, atque appellat, quo initio regni eos ſibi deuinxerat. Hi enim ſeorſum, ad Regis pedes genibus innixi, pollicibuſque apprehenſis in Regis verba iurauerant: more a priſcis temporibus inſtituto, quando ſubditicij ſe imperijs Regum deuinciunt, atque obnoxios conſtituunt. Sed cum eos ad ſe venire Ilerdam imperaſſet, & vt in fide maneant, obteſtatur, dicto minime obtemperant: & ad voluntarium interitum ruere non deſiſtunt.

Quod Balearici tumultus occaſione quæſita, Cæſarauguſtæ palam a proceribus, qui facem belli extulerant, in republica magno motu, atque impetu omnia turbarentur, Rex proceres omnes, atque optimates Catalanos euocat: & optimum quemque ex ciuitatibus ad ſe elicit.

K. Iul. Granoleſio Barcinonenſis agri vico, in ſummo rerum tumultu, atque trepidatione Rex ſibi, ac ſuis diffidens, quod earum ſeditionum incurſio, ac labes cunctorum animos infeciſſet, & communis libertatis cauſa arma caperent, viuendique licentiam, atque impunitam omnium rerum libertatem amplexarentur, amicos, ac domeſticos iurisiurandi fide obſtringit: ne ſe deſerant: neue quid de maieſtate, dignitateve regia deminui patiantur. Hi inter primos ſacramento adiguntur: Michael Gurrea Aragonij regni gubernationi admotus, Garcias Lorizius, qui Torrelliarum ditionis dominabatur, Petrus Iordanis Vrrieſius Cubiculo regio præfectus, & Iordanis Pereſius Vrrieſius, Petrus Simenius Pomarius, Lupus Gurrea minor, Iohannes Scriba, Matthæus Mercerius, & Nicolaus Pereſius Oteicia. Rex dum videt ſeditionem Valenti-

AERA NAT. CHR. MCCCLXXXV. MCCCXLVII.

no in regno gliſcere in dies, Cæſarauguſtæ Turolium oppidum VII. Id. Sept. vrbis cognomine donat, atque colione ſtat: quod ea ciuitas in primis fidelis iura regalia, iuriſdictionemque, ac regios omnes nutus obſeruet. Haud ferme vlla ciuitas intacta labe eius motus fuit: ſed poſt Cæſarauguſtanos primi Valentini erupere: apud quos maior moles exorta: quanto ciuitas opulentiſsima externis armorum incurſionibus magis opportuna. Valentinę ſeditionis auctores cum aperte bellum parare cœpiſſent, Ferdinandum Regis fratrem ex Carpetanis euocatum ducem ſibi adſciſcunt. Petrus Exerica populi partium maxime aduerſus, ceterique proceres regiarum, optimatumque partium vindices Villaregali conueniunt: vt popularium furori, atque præfidenti, & indomitæ violentiæ reſiſti poſsit.

Seditioſorum factiones, manuſque Valentinæ, & Aragonenſes, dato ab omnibus iureiurando, de bello conſilia inire incipiunt audacius: fœderibus, facinorumque ſocietate implicantur: & ad arma concurritur. Ferdinandus, & Iohannes Regis fratres D. equitibus Caſtellanis delectis ſtipati, ſeptique Cæſarauguſtanæ ſeditioni ſe addicunt: cuius coitionis, quam Vnionem vocant, inſtituta fœdere, ac ſacramento ſanciunt.

Cum eo prorupiſſet ſeditioſorum hominum audacia, vt palam omnia ruere viderentur, Rex Cæſarauguſtam properans conuentum in A. D. XIIX. K. Sept. indicit, agitque: cum ab inito regno ad eam diem, & tumultu domeſtico, & Balearico bello præpeditus, conuentus Aragonijs indicere intermiſiſſet. Conuentus in cœnobio Prædicatorum coguntur: quo cum omnes, qui coitionem fecerant, armis tecti impotenti audacia concurrerent, Rex Ruderico Diacio pro Cancellario committit, vt conuentus in poſterum diem prorogentur: & Garcia Ferdinandio Caſtrenſi Præfecto Iuſtitiæ ad ſe arceſsito conteſtatur, ſe vrbe diſceſſurum, niſi vis, atque arma ſeditioſorum hominũ, & facinoroſorũ comprimãtur. Præfecto de ea ipſa re conquerente, & nihil a ſe prętermiſſum eſſe obteſtãte, quod aut pro tumultu, & vi ſedanda deplorandum eſſet, Ferdinandi, & Iohannis Regis fratrum excuſationem fuiſſe indicat: ſe inſtituto more armis tectos conuentui agendo intereſſe: non in cuiuſpiã perniciem: ſed vt ſine motu, ac tumultu rixæ dirimerenter. Rex, vt ſatis præſidij prouiſum eſſet, Iuratis magiſtratibus Cæſarauguſtanis edicit, vt videant, ne quid detrimenti reſpublica capiat: qui de vi, hominibus armatis interdicunt: & eorum iuſſu prædicatur, ne quis armis tectus conuentui interſit: & ſi ſecus faxit, grauiſsimæ pœnæ ſunt ab eis conſtitutæ. Aliquot præterea turmis equitum, peditumque cohortibus per vrbem diſpoſitis, cum pacatæ res viderentur, & conuentus celebrari cœpiſſent, neque de republica referretur, ſed vt Catalani omnes Regis conſiliarij e conuentu expellerentur: communi ordinum conſenſu pelluntur. Incredibili inde, & exitioſo tumultu, atque impetu ab conuentu diſceditur: & omnia turbantur: & infima ſummis permiſcentur. Inuitus, & recuſans Rex conſiliarios, quorum fideli, & perutili opera tam affectis rebus vtitur, domo, atque curia exigit: & ſeditioſorum coitio alios in eorum locum ſubſtituit. Qui conſiliarij Regi eo inuito, admouentur ij fuere: Iohannes Simenius Vrrea, qui Biotenſium dominabatur, Petrus

trus

aera nat. chr.
MCCCLXXXV. MCCCXLVII.

trus Cornelius, Simon Pereſius Pina, Arnaldus ex Francia, Michaël Simenius Gurdus Cæſarauguſtanæ ciuitatis procurator: & Gilabertus Redonius Oſcenſis, & Guilielmus Pereſius Xixena Barbaſtrenſis procuratores. Bernardus Caprera princeps in conſilijs de republica capiendis Galatianum Tarbam, & Aluarum Tarinum factionis Tarinorum duces in regias partes traducit: & eorum interuentu Rex ad ſe allicit Lupum Lunam: qui Segorbienſium dominabatur: præpotentem virum. Hunc ſequuntur Petrus Luna, & Iohannes Martinius Luna, Thomas Cornelius, Petri Cornelij frater, & Iohannes Simenius Vrrea Alcalatenſium præfectus, & Blaſcus Alagon eius frater.

In ea rerum commotione, republica tantis difficultatibus domi affecta, & ciuilibus ſeditionibus proſtrata, res Sardoæ in ſummum diſcrimen decidunt: Matthæo, Nicoloſo, Iohanne, Antonio, & Iuliano Orijs, & alijs duobus eorum fratribus arma ſuſcipientibus: & Alguerium, & alia regia propugnacula Oriæ genti oppoſita inuadentibus: vſurpantibuſque. Oriæ Alguerio, & arce, quam Genuenſem vocant, Sardiniam omnem incurſant. Inde Sardi diſsipati vertunt impetum in noſtrorum ſtationes: atque præſidia: & libere per campos funduntur hoſtiles copiæ.

A. D. X. K. Aug. Huguetus Ceruilionius fratris Guilielmi Sardiniæ præſidis F. Gombaldus Ribellias, Berengarius Erilius, Raimundus Thimorius, Raimundus Corbera, Berengarius Ragiadelius, Dalmatius Auenionius, Gerardus, & Raimundus Clarianæ, Iacobus, & Alamanus Carrozij, Agradas Moncada, & Franciſcus Villaraſa ſtatione Barcinonēſi claſſem ſoluentes viris, atque armis optime inſtructam Sardo bello concitato noſtris ſubſidio approperant: quod prope ſerum auxilium, iam pæne circumuentis occurreret. His conſtitutis, Guilielmus Ceruilionius Sardiniæ præpoſitus, quod nuntijs acceperat Genuæ claſſem adornari, vt Orijs ſubſidio nauiget, & ipſi Oriæ propugnaculum Sorræ, Baſtidam vocabāt, regio præſidio munitum continenti die, ac nocte prœlio oppugnarent, ad famam hoſtium intentus, cum accidere viſa eſſet facultas bene gerendæ rei, eam accelerans, coacto exercitu, hoſtibus obuiam procedens, ſignis collatis prœlium conſerit. Noſtris profligatis, hoſtes magnum eorum numerum, qui ſigna deſerunt, cæcidere. Cadunt Huguetus, atque vna Gerardus, & Monicus Guilielmi filij: curſu, ac laſsitudine exanimati: vulneribuſque confecti: & magna equitatus pars deletur. Ipſe Guilielmus præſtantis ducis munere functus, ſtrenuus, perituſque militiæ, ad ancipitem maxime pugnam equo aduectus, perditis rebus, quando in apertum diſcrimen res euaſerat, acie excedens, nemore abditus, æſtu, ſitique enectus, mortuus concidit. Magna in eo conflictu a noſtris clades accepta: tot præcipue illuſtrium virorum amiſsione Ceruilioniæ gentis. Sardois rebus Riambaudus Corbera præficitur, & Pontius Sanctapacius toti imperio maritimo præponitur. Præterea Rex Gerardum, & Barnabam Donoratici Comites ad ſeſe allicit: eo emolumento captans, quod ditiones omnes Thomæ Donoratici Comitis, eorum fratris, qui nullis ſuperſtitibus liberis deceſſerat, illis attribuit: cum nulli Bonifacij Donoratici, & Rainerij eius filij heredes reliqui eſſent. Ad eam diem Marianus iudex Arborenſis in fide manſerat: & Iohannes, & Nicolaus Arborenſes eius fratres omni opera, Regi ſe penitus dediderant.

AERA NAT. CHR. MCCCLXXXV. MCCCXLVII. In Aragonia cum partium contentio, in ciuili diſſenſione acriter verſaretur, & maiori diſsidio indies diſtraherentur, pluresque ex optimatibus eum rerum ſtatum odiſſent, Lupus Luna, qui Segorbij dominatur, Petrus Exerica, Blaſcus Alagon, Petrus Luna, Petrus Ferdinandius Ixaritanus, Thomas Cornelius, Iohannes Simenius Vrrea Alcalatenæ arcis præfectus, & Iohannes Martinius Luna ſummæ potentiæ proceres, magno conſenſu, aduerſus Iacobum Regis fratrem, ad liberandam rempublicam conſpirant. Rex reconciliatis ſibi optimatibus, Bernardi Capreræ monitu, viri, & ſummi conſilij, & maximi animi Petrum Ripacurciæ Comitem patruum ſummæ conſiliorum præficit: ſed Caprera inter regios amicos primum obtinet gradum: omnes enim ad eum honores, omnia imperia, omnes opes, copiæ denique omnes, conferuntur: vir omnium æſtimatione optimus: & omni fortuna dignisſimus iudicatus. Qui cum commeatum a Rege adquieſcendi a publicis, & militaribus muneribus petijſſet, ac ſe in cœnobio Saluatoris ad Bream vicum, ſacrorum cultui addicere, tamquam emeritis ambitionis ſtipendijs, ſperat, miſero ſuo, funeſtoque caſu, ad rem publicam eſt compulſus: cuius inſignis virtus priuatæ gratiæ aditum apud Regem patefecit: vt regijs arcanis admoueretur.

A. D. IIX. Id. Septemb. tumultuoſo, & ſeditioſo conuentui Rex Cæſarauguſtæ aſsidens, priuilegium ab Alfonſo III. Rege Aragonenſibus irrogatum, quo XVI. caſtella, atque arces, veluti pignora dedi imperantur, quæ alij Regi tradi poſſent, niſi ea rite obſeruarentur, quæ ipſo cauentur priuilegio, palam confirmat: quo maxime ſeditioſam eam coitionem ſtabiliri arbitrantur.

A. D. IX. K. Nouemb. Rex publico in conuentu Cæſarauguſtæ, in æde maxima Saluatoris ſuggeſtum aſcendens, concione habita, conuentum dimittit: & Iacobo fratri regni procurationem reſtituit: cuius per celeri interitu, & quod vinculis frater eum attineri conſtituerat, veneno necatum, omnibus eſt perſuaſum. Moritur Barcinone: Rege in eam vrbem profecto.

Ea ipſa die, qua Iacobus Regis frater e vita excedit, claſsis Portugalliæ Regis, qua Leonora eius F. aduehitur, Barcinonem applicat: quam Rex ſumme concupierat, ſibi in matrimonium collocari, inſigni pulchritudine feminam: ſed ob eam præcipue cauſam, vt a Ferdinandi fratris connubio ſeparet. Eæ tamen nuptiæ nulla alacritate, aut lætitiæ voluptate populum afficiunt: quod acerbiſsimis odijs, & inteſtinis ſeditionibus, atque armis ciuilibus regnum arderet.

Quod ſeditioſorum manus Valentino in regno, ſæpe prœlio noſtros laceſſerent, A. D. II. Non. Decemb. obuiam itum hoſti: & ad Setabim ancipiti primo prœlio, dimicatum eſt: Gilaberto Scintillia, & Alfonſo Rogerio Lauria Petri Exericæ fratre, regiarum copiarum ductoribus. Regij a collecticia popularium equitum, militumque colluuie cæduntur, atque fugantur. Andreas Guilielmus Scriba, qui Valentini Regni procurationi Petri Exericæ loco, admotus fuerat, & eius filius mortem occumbunt.

Cum Aragonia bello arderet, & veluti inter ciues, calamitoſum, & exitiabile

exitiabile malum indies ingraueſceret, A. D. V. Id. Decemb. Cæſaraugiſtani vexillum ſollemni cærimonia, in Eccleſiam beatæ Mariæ Maioris ſacrandum traducunt: publiceque proponunt. Militares ſeditioſorum copiæ coguntur: & Valentiam ſubſidio fœderatorum feſtinanter approperant: Lupo Luna, & Iohanne Simenio Vrrea, Iohannis Simenij F. ductoribus: ſed Lupus & optimates, qui ſe Regi addixerant, coitionis partes palam deſerunt: & Darocæ intercludere omnes ſeditionũ vias, & regni præſidia munire adnituntur. AERA. NAT. CHRI. MCCCLXXXV. MCCCXLVII.

Paucis poſt Setabitanum prœlium intermiſsis diebus, cum infenſis animis Valentini vtrimque concurrunt, & quotidie ſigna in aciem proferunt, Petrus Exerica, & Alfonſus Rogerius eius frater, Petrus Thouſius Monteſæ Magiſter, Gonzaluus Diacius Arenoſius, & Raimundus Riuſecius regiarum copiarum ductores ad Beteram, cum Valentinis ciuibus confligunt. Proceres, eorumque copiæ fuſæ, fugatæque cæduntur. Occumbunt ea pugna Arenoſius, & Petrus Munionius qui Turoli quæſitoris, ac iudicis munere fungebatur. Reſpublica Valentini regni in maximum periculum, & extremum pæne diſcrimen deducitur. Nulla pax, nulla concordia: bello ciuili publice ſæuiente.

Raimundus Peralta Siculæ claſsis præfectus Liparim vrbem, quæ in Iohannæ Reginæ ditione erat, terra, marique circumſidet. Liparæi Ludouico Siciliæ Regi ſe dedunt: atque eius imperio addicunt.

Iohanna Regina ſeditione Neapolitanorum commota, & a Ludouico Hungariæ Rege obſeſſa, pacem cum Siculo conficit. Condiciones has paciſcuntur. Siculus Siciliæ regni titulo dempto, & Trinacriæ ſuſcepto ſpondet, ſi Hungarico bello Regina prematur, ſe claſſe XV. actuariarum nauium ſubſidio aduenturum: & CL. grauis armaturæ equitum auxilia miſſurum. Præterea pollicetur, ſe in ſingulos annos III. M. vnciarum tributum Reginæ, poſteriſque Neapolitanis Regibus conlaturum: quod Regina, auus, ac proauus feſto Sanctorum Petri, & Paulli die Eccleſiæ pendere conſueuerant. Recipit præterea IX. M. vnciarum per ſoluturum, debitorum Eccleſiæ tributorum ratione. Regina iure Siciliæ regni, & adiacentium inſularum cedit: & ab Apoſtolica ſede ſe impetraturam pollicetur, vt dirarum, execrationumque noxæ, & ſacra interdicta tollantur.

Ludouicus Hungariæ Rex Apuliæ, Calabriæ, & Campaniæ ditionum potitur.

Exitioſum bellum in Valentino, & Aragonio regno Leonora Regina nouerca, & eius liberis coitionis principibus, atque fautoribus commouetur. Ferdinandus Regis frater ciuitates Valentini regni partim vi, alias voluntate imperio ſuo adiungit. MCCCLXXXVI. MCCCXLIX.

Iohannes Simenius Vrrea minor Morelia, cum ijs copijs proficiſcitur, quas ex delectu Aragonio, & ſeditioſorum, & conſceleratorum colluuie comparauerat. Ad D. equites, & XIX. M. peditum conueniſſe proditur: & Valentiæ Ferdinando Regis fratri adiungitur.

Cum belli ciuilis ſumma Valentino in regno, a ſeditioſis ciuibus Ferdinando Regis fratri delata eſſet, neque dubitaret ipſum caput, atque opes regni adoriri, optimatum partium proceres, regiarumque copiarum du-

AERA NAT. CHR. ctores, qui aduerſus Iacobum Regis fratrem coniurationem habuerant,
MCCCLXXXVI. MCCCXLIIX Ixeritano dempto, qui a Rege denuo defecerat, Darocam, extremum Celtiberûm oppidum in primis nobile, proximumque Aedetanorum finibus vallo, ac foſſa aggereque muniunt. Copijs coactis, Cæſarauguſtanis, reliquiſque fœderatis coitionis ciuitatibus bellum inferunt.

Abbas Merenſis Pont. Max. Apoſtolicus nuntius pacificatoria legatione functus, ſi res vlla pacis, ac fœderum condicione ſedari poſſent Regi, ac Reginæ Leonoræ nouercæ, & eius liberis tolerabiles condiciones, fert: conaturque, vel iniquis rationibus Regem ad eas perducere: modo exercitus dimittant, & præſidia remoueantur. Seditioſorum tamen viribus, atque armis maxime vigentibus, Rex hereditaria iura Ferdinando fratri defert: cum Moruiedri haud aliter, atque in libera cuſtodia attineretur. Statuit regni ſucceſsionem fratrem aditurum, ſi ipſe liberis maribus non ſuperſtitibus decedat.

Rex Moruiedri coactus, ac recuſans, Valentiam contendit. In ea vrbe indigne, atque inhonorate, neque pro regiæ maieſtatis decore Rege habito, incurſione ſeditionum, & vi, atque impetu populari nouæ turbæ concitantur: & duces plus inter ſe irarum, partium factione, quam aduerſus impios hoſtes animi gerunt: & ſupplicia ciuium a ciuibus ſunt exacta. Intus multi mortales cæſi, & ſaccis obuoluti, in profluentem deiecti.

Bernardus Caprera gnarus, & prudens impendentium malorum, qui ex Regis amicis ad intima eius conſilia peruenerat, principemque locum obtinebat, cum e Valentina colluuie Regem vi, atque armis oppreſſum educere nequit, proceres, ciuitateſque Cataloniæ commonet: earum ſeditionum pœnas expetant: & armis reipublicæ hoſtes perſequantur: vt dignitas, maieſtaſque regia conſeruetur. Nihil per eos dies inauſum, intentatumve ſeditioſorum, & pernicioſorum ciuium duces relinquunt.

Contagio peſtis funeſtæ pæne omnes orbis regiones peruagatur: & ſimul belli terror in Aragonia infremuit: & peſtifera vis Incubuit.

Iniquæ leges, graueſque condiciones Regi ſunt a Ferdinando fratre, & Valentinis ciuibus, ſeditionumque auctoribus per vim, iuris, ac fidei oppreſsione conſtitutæ. Cum regni ſtatus conuerſionem omnem, in illo temporis veſtigio repoſitam boni, & innocentes viri arbitrarentur, Rex Valentia, Valentinoque regno, vt ſe in libertatem vindicet, Iunio menſe egreditur.

Quod crebris belli ciuilis Valentini, & Aragonij rumoribus Sardi animos ſuſtuliſſent, Orijs noſtros graui bello prementibus, Rimbaudus Corbera egregia animi virtute rebus labantibus ſubuenit. Sacerim diuturno tempore ab hoſtibus circumſeſſam obſidione liberat: quo in bello virtus enituit egregia Mariani Iudicis Arborenſis: & Iohannis eius fratris: cuius fidelia, & maxime opportuna auxilia fuere.

Cum Oriæ exacti Sardinia inſula eſſent, Brancaleonis opera ciuitas Genuenſis pacis fœderibus violatis, bellum noſtris infert, Iohanne Murta Genuenſi reipublicæ præſidente, & Ducis nomen obtinente. Eo tempore tum fidelitas, tum ipſa potentia enituit Gerardi, & Barnabæ Comitum Donoratici: quibus ditionem, oppidaque Nouelli Raineri; Donoratici

AERA. NAT. CHR.
MCCCLXXXVI. MCCCXLVIII.

ratici Comitis patris, magni Piſanorum, & Lucenſium ductoris Rex attribuerat. Gerardus tamen, & Barnabas, & Roccharum familia a Piſano populo ciuitate pelluntur: cum in ſuſpicionem veniſſent appetendi dominatus. Sed neque eorum exilio contenti Lonius Monterchius, quem poteſtatem vocabant, & Rainetius Merula copiarum ductor, & vniuerſus Piſanorum ſenatus ſummopere nituntur, vti ab Rege Sardinia pellantur: & bona eorum publicentur: eorum ditio, & oppida Vgolino attribuantur, Guidonis Gonzagæ Mantuæ domini filio. Is Aemiliam eo tempore vxorem duxerat: Rainerij Comitis ſororem, Bonifacij Comitis filiam. Maxime in eo elaborant, & enituntur Ludouicus Gonzaga Mantuæ, & Regij dominus, & Guido, Philippus, & Phelcenius eius filij: & Maſtinus Scala, qui Veronæ, & Vicetiæ dominabatur.

A. D. II. Non. Apr. Iohannes Athenarum, & Neopatriæ Dux, Ludouici Siciliæ Regis patruus Catanæ moritur: Frederico F. ex Cæſaria vxore herede relicto. Dum Siculæ vires ab externo hoſte premi non poſſent, Iohanne Ludouici Regis patruo vita functo, penes quem regni regendi gubernacula manſerant, inteſtinis ſeditionibus diuexatæ, in vltimum decidunt diſcrimen. Iſabellam Reginam Regis parentem cauſam omnium malorum ſubminiſtraſſe ſatis conſtat: dum Claramontiûm, & Paliciorum partes fouet: & inter eas familias, & Blaſcum Alagonem Miſtretæ Comitem ſummæ potentiæ virum, & Catalanos, & Aragonios, qui Blaſco adhærent, acerrimæ pugnæ concitantur.

Grauius bellum a Rege inter ſuos, quam aduerſus externos geritur: & domeſticis malis noſtri affliƈtantur: dum ipſa ſeditio & bello aleretur, & bellum aleret. Cum regiæ vires ad omnia ea bella minime ſuffecturæ viderentur, accitis ex Caſtellæ regno DC. equitibus Aluaro Garcia Albornozio duce, qui propinquitatis neceſſitudine Lupo Lunæ erat coniunctus, præſidijs diſpoſitis, & communitis arcibus Lupus Turiaſonenſibus, coitionis labe infectis bellum infert: & cum plura oppida ſub ditione hoſtium eſſent, neque ad ea circumferri bellum poſſet, auxilia regia præſtolatur: neque huic ſpei, & expectationi diffiſus manus conſerere diſtulit: Ferdinandus Regis frater diſiectis, & interclusis regijs copijs, cum depopulatis agris, haud facile ab oppidis vim regiarum copiarum prohibet, accelerandum ratus, A. D. XII. K. Aug. Cæſarauguſta egreſſus Epilam regio præſidio munitam oppugnare odoritur: ſed popularis turba militiæ inſolens, rixæ, quam pugnæ aptior erat. Conſtitutis haud procul porta ſignis, Lupo ſubſidium Epilenſibus maturante, prœlium inter læuam mœnium, & dextrum fluuium Salonem committitur. Lupus in laude bellica in primis dux egregius tranſgreſſos hoſtes felici rerum euentu fugauit. ac fudit: nec dubia, nec difficili victoria dimicat. Regius equitatus ordines perrumpit: quacumque impetum dedit: & populares fugantur: cæduntur que. Ferdinandus, cum in noſtrorum poteſtatem veniſſet, ex acie ſaucius effertur, atque dimittitur. Iohannes Simenius Vrrea Biotę dominus, ex proceribus aduerſarum partium princeps, & Gombaldus Tramacetius, Simon Pereſius Pina, & Gaibanus Angleſola mortem oppetunt. Iohannes Vrrea, Iohannis Simenij filius, & Petrus Ferdinandius Ixeritanus captiui remanent: ſed in Iohanne grauiore pronuntiata ſententia, non palam eſt animaduerſum: ſed intra tabernaculum

naculum ducis obrutum fuiſſe paulo poſt apparuit. Non alias magis anxia, & pauens ciuitas Regi victori, & externo militi obnoxia, expoſitaque: neque acerbe, pro ingenio Rex victoriam in plebem exercuit. Nonnulli proceres iudicium veriti profugerunt. Ixeritanus cum in Caſtellanorum manus incidiſſet, LXXX.M. ſolidorum pecunia calamitatem redemit. Huius pugnæ victoria libertate aſſuetis dominationis metum iniecit.

Inſignem adeo calamitatem Lupus Luna eo prælio, internecione exercitus hoſtibus intulit, vt in Aragonia bellum confectum ſit: in quo ducis animi, conſilijque maxime viguit.

A.D.III. Non. Aug. copijs a Rege Carinienæ coactis, victoria Epilenſi prœlio parta, Cæſarauguſtam init. Cæſarauguſtani legatos ſui purgandi gratia ad Regem miſerant: & vti rem omnem publicam, & fortunas in eius poteſtatem redigant. Cum prauis cõſilijs a regia fide defeciſſent, & veluti frenis exſoluti proruperant, proiectis armis mortem deprecantur.

Galatianus Tarba Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

A.D.X.K.Octob. Rex Lupum Lunam Comitem Lunæ appellat: atque eius oppidi ditione donat: ſucceſſoribuſque attribuit: quam cum precario teneret, hereditario iure obtinuit: quo dignitatis decore, numquam antea quiſpiam a ſuperioribus Regibus, in Aragonia cohoneſtatus fuerat, niſi filius, aut regia ſtirpe generatus.

A.D.IV. Non. Octob. cum Rex conuentum Cæſarauguſtæ ageret, vt obliuione præteritorum diſcordiæ ciuiles finirentur, ſcita, inſtitutaq; popularia, coitionis impreſsiõe facta, & ſingillatim duo illa priuilegia ab Alfonſo Rege III. Aragonenſibus irrogata, & quod ipſe turbatis rebus conſtituerat, & confirmauerat, reſcinduntur. Noua a ciuitate in ſeditioſorum capita inſtituta ſanciuntur: & aliquot ciuibus factioſis, & turbulentis rei capitalis damnatis, generatim eo inſtituto a ciuitatibus pœnæ, multæque irrogantur: & vt quiſque præcipuus turbator, conquiritur: atque ita merito euenit, ac iure: vt priuilegia, quæ commotione, atque populi impreſsione quæſita fuerant, atque parta, & quæ armis tuebantur ciuilibus: armis amitterentur: Aragonia bellis dilacerata, & inteſtino malo preſſa. Cum in eo conuentu iudiciorum cauſa ſuſcepta eſſet, nihil antiquius duxerunt ſummo ordinum conſenſu, quam vt Gubernationis regni magiſtratum, qui reliquos omnes antecellit, perturbatione rationis, atque ordinis diffluentem coërcerent: & in ordinem redigerent: & modum quendam adhibentes, iudiciorum ſeueram honeſtatem, & decus ſincerum conſeruarent. Nam cum ad eam diem eius magiſtratus muneri plerumque proceres regni, & in veteri nobilitatis dignitate, fortunaque nati præpotentes viri præficerentur, corruptaque ab eorum adminiſtris, contaminataque iudicia eſſent, & leges ac iura, communiſque regni libertas labefactarentur, & tradita, atque inueterata cõſuetudine, in nobiles viros præſentis mortis pœna animaduerti nõ poſſet, neque in iudicium capitis vocarentur, rerumve capitaliũ condemnarentur, cautum eſt in poſterum, & diligenter lex perſcripta eſt: ne proceres, nobilitatiſue decore inſignes viri Gubernationis magiſtratũ gerãt ſedindi-

ſed indigenis regni mandaretur, qui ſimplici auctoramento militiæ decorati eſſent: vt par, & æqua pœna in eum, qui iura violaret, & traditam libertatem conuelleret, conſtitui poſſet: & ſine inuidia culpa capite etiam plecteretur. AERA. NAT. CHR. MCCCLXXXVI. MCCCXLIX.

VNIONIS NOMEN, ET VIRES DELETAE.

Coitionis, & vnionis nomine, atque memoria viribuſque rogatione deletis, bella inteſtina in Aragonia perpetuo ſedantur. Sublatis enim vnionis priuilegijs, de vnione perpetuo abrogãda lex promulgatur. Ex eo magiſtratus, & Præfectura Iuſtitiæ Aragonum ſtabiliendæ communis libertatis cauſa, antiquitus legibus ſepta, atque munita, in eo vires ſuas exercere cœpit, ne quis contra regiorum miniſtrorum extraordinariam poteſtatem, iuſſa, atque imperia auxilij egeret: aut potentiorum iniuria premeretur: ac fere de omnibus controuerſijs publicis, priuatiſq; ne vis inferatur, conſtituit. Si quis aut priuatus, aut populus eius decreto non ſteterit, grauiſsima pœna afficitur: neque petenti ius redditur: aut vllus honos communicatur: eiuſque auctoritas e ciuitate exterminatur: idque legibus habent ſancitum. Inſtitutum vero eius Præfecturæ interdictis tale temperamentum fuit, vt tenüiores, & qui locum ciuitatis infimum tenent, cum principibus viris æquari ſe arbitrentur: & eam ſciſcendarum legum rationem noſtri ſecuti videntur, in eo magiſtratu muniendo, vt regijs iudicibus opponeretur: quemadmodum Lacedæmone Ephori a Theopompo Spartanis Regibus oppoſiti fuerant: & apud Romanos Cõſulibus Tribuni plebis. Sed ne exiſtimatio, atque auctoritas eius magiſtratus vnquam imminui poſſet, aut popularis fieret, atque omnes iuſsis ſupremæ legis obtemperarent, & cum omnibus ea lex ſemper vna, atq; eadem voce perſonaret, vt vere populi ſalus ſuprema lex eſſet, ac vinculum, & firmamentum libertatis, atque omnes, quod dici ſolet, quaſi ſacræ legis cathenis conſtringerentur, ea cautio adhibita eſt, ne ex infimo ordine, aut populari ſuffragio, quiſpiam eum magiſtratũ adipiſceretur: ſed militari decore cohoneſtatus: & a Rege adſcitus: atque ſuffectus. Moderatione quoque ea Præfectura, non ad popularem auram prouecta, ſed temperatior a maioribus inſtituta eſt, quam Ephororum magiſtratus a Lacedæmonijs fertur introductus: qui ſe adeo inſolenter efferre conſueuerãt, vt in more, inſtitutoq; poſitum eſſet, vt in tribunali ſedentes Regibus ne aſſurgerent: neue eos venerarentur: & ſingulis menſibus iuriſiurandi religione obſtringerentur: Reges ſe patrijs legibus obtemperaturos: Ephori vero ſe Regum imperio obedientes fore: dum leges, ac ſcita, inſtitutaque maiorum ab illis obſeruarentur. Inde euenit, vt non diſſenſione, ac diſsidio, ſed more inſtituto in vnius Præfecturæ magiſtratu reſpublica Regijs magiſtratibus oppoſita non imbecilla eſſet: ſed magnum applauſum aſſentiente populo conſequeretur: & turbidi, concitatique motus in poſterum comprimerentur: atque inteſtinæ diſſenſiones ſine vllo tumultu, aut motu ſedarentur.

Octobris menſis initio, adeo peſtifera vis morborum Cæſarauguſtæ incubuit, vt eius contagionis vitijs magna ciuitatis pars infecta ſit: & conuentus dirimerentur. In A.D.III. Id. Nouemb. prorogantur: & Turolium transferuntur.

ANN. A NAT. CHR. MCCCLXXXVI. MCCCXLIIX Leonora Regina eodem menſe Exericæ, nullis ſuperſtitibus liberis e vita excedit.

Valentini in ſeditione permanentes, cum ſuo nomine, & ſua ſponte bellarent, ſemperque ſpes victoriæ redintegraretur hoſtibus, & publicæ mallent ruinæ ſuccumbere: quam ſua proteri: & pleriq; quos ad bellum ſpes rapinarum, aut nouarum rerum ſtudium illexerat, dilaberentur, A. D. II. Non. Decemb. Rex Moruiedro exercitum ducit: & caſtrorũ munitione ad Mizlatam Valẽtiam obſidet, & oppugnare adoritur. Tamdiu ab oppugnatione deſiſtit, dum ſpem deditionis ciuibus non adimat. Sed cum a ſuſcepta cauſa, obſtinataque ſententia nulla vis, aut periculum depellere poſſet, & leuiore quadam incurſione inita, prœlium ad Mizlatam collatis ſignis committeretur, quod inſigni virtute, & præſtantia fortiſsimorum ducum Michaëlis Zapatæ, & Raimundi Riuſeci aliquot equitum turmę improuiſo in munitiones hoſtium Mizlatenſes irrupiſſent, Valentinis profligatis, atque cæſis vrbs deditur.

Rex vrbe Valentia potitus, vt erat acris, & vehementis animi, feroxq; natura, vt pro tali facinore, ſtirps, nomenque ciuitatis funditus tolleretur, vrbem inflammandam, & aratrum, ſparſo quod aiunt ſale, circumducendum conſtituerat: vetuſti moris exemplum ſecutus: quod euerſis vrbibus aratrum imprimeretur hoſtile: & Carthagini eueniſſe memoriæ proditũ eſt. Cum eruendam, delendamque vrbem opulentiſsimam cenſuiſſet, ab immani tamen, & fera ſententia, ſuorum conſilio deterretur. Nihilo tamen minus tam ſuperbe, atque elato animo initam vrbem apparuit, quã ſi capta foret. In ciues lenius vindicatum, quam criminum magnitudo poſcebat. Inſtructis aciebus vrbem A. D. IV. Id. Decemb. introijt. Vt acerba Principis ſeueritas ad remiſsionem animi contorqueretur, in Iohannem Ruizium Corelliam, Raimundum Scornam, Iacobum Romaninũ, & Pontium Soleriũ nobiles viros, more maiorum animaduerſum. Ab impunitate excipiuntur Berengarius Villaragutius, Bartholomæus Machoſes, Gerardus Fabra, Garcias Lupeſius Peralta, Petrus Eſpluguas, Franciſcus Eſquerrius, Iohãnes Ceruatonus, & Petrus Zapata Thouſius. Damnorum a ſeditioſis ciuibus illatorum iudicio, a Rege præficiuntur Iohannes Lupeſius Seſeſius, Garcias Lorizius, Thomas Marzanus, Blaſcus Ferdinandius Heredia, Egidius Ruizius Lihorius, Arnaldus Iohannius, & Munionius Lupeſius Tahuſtius. Cum Ferdinandus Regis frater illo temporis puncto Requenæ finibus exercitum cogeret, tamquam in Aragoniam inuaſurus, magnus terror de ea re Cæſarauguſtanæ ciuitati inijcitur. Michaël Gurrea regni procurator arceſsitis proceribus Blaſco Alagone, Thoma Cornelio, Petro Luna, Iohanne Simenio Vrrea, Petro Ferdinandio Ixeritano, Iohanne Martinio Luna, & Athone Focio, & ciuitatũ procuratoribus, huic ſollicitudini ſubuenit: & propinquis oppidis opitulatur. Pontius Sanctapacius Valentini regni finibus Ferdinãdo opponitur.

MCCCLXXXVII. MCCCXLIX Guilielmus electus Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus, & a ſancta ſede Apoſtolica confirmatus, & ſacrari iuſſus.

Iacobus Balearicus multis, magniſque præſidijs nequicquam perditis, vt de integro bellum ſumat, Mompellerij iura, ditionem, ac dominatum CXX. M. nummis aureis, quos ſcutatos vocant, Philippo Francorum Regi addicit. Ex eo, regno, & auitis ditionibus, & fortunis omnibus paternis euerſus

euerſus, Clarentij cognomen ſortitur. Magnam in Galliæ prouinciæ lito- AERA. NAT. CHR.
ribus claſſem adornat: & caput ipſum regni adoriri parat: magniſque equi- MCCCLXXXVII. MCCCXLIX.
tum, peditumque copijs auxiliaribus a Francorum Rege, & Iohanna Regina arceſsitis, expeditionem maturat. Rex Valentinis rebus componendis implicitus, Raimundum Berengarium patruum Catalanis exercitibus præficit: vt Ruſcinonenſibus, & Cæretanis ſubſidio accurrat. Clarentio Animus acceſsit: & Regi timor iniectus eſt: non auxilijs tantum externis hoſtem excitari, ſed ope, & arceſsitu fautorum Valentinarum & Aragonenſium ſeditionum commoueri.

Menſe Maio cum in procinctu Ferdinandus Regis frater rem accelerare videretur, & omnes vererentur eum in Valentini regni fines incurſaturum, Rex obuiam illi procedere ſtatuit: atque eius accitu euocantur Petrus Mõcada, Galcerandus Pinoſius, Inſulenſis, & Cannetenſis Vicecomites, Berengarius Caſtelli noui, Raimundus Rogerius Comes Palliarienſis & Artallus Palliarienſis eius frater. Petrus Gonzaluus Heredia ex proceribus, turmis equitum grauis armaturæ aduerſus Balearicum præficitur.

Videbantur finita ciuilium bellorum mala, cum longinqui hoſtis infidelitate aucta ſunt. Nam pace domi parta, compoſitiſque inteſtinis ſeditionibus arma intentantur: & Sardinia bello flagrat. Oriæ, Malaſpineque cõſpirantes Sacerim obſidione premunt. Cum ſoluendæ obſidionis cauſa Huguetus Corbera, Riambaudi Corberæ præſidis frater, qui in Cataloniam nauigarat, Sacerenſibus, qui in diutina concluſione, plures menſes obſidionis mala pertuliſſent, opem ferens, cum Orijs confligit. Noſtri cæduntur: maleque mulctantur.

Abohanenus Albohaceni Benamarinij Regis F. patrem regno pellit. Rondam, Zaharam, Gibraltarum, Ximenam, Marbellam, & Steponam, a patre poſſeſſa oppida præſidijs occupat. Alfonſus Caſtellæ Rex generoſi, & bellicoſi animi princeps, quod ea oppida ab Albohaceno, qui cum pactæ erant ab Aragonio Rege indutiæ, defeciſſent, bellum Abohaneno illaturus, nouæ pacis condiciones Regi offert: & Gibraltarum terra, marique obſidet.

Rex Bernardum Capreram Vicecomitem ad Alfonſum Regem legatum præmittit: de Iohanna filia in matrimonium Henrico Alfonſi Regis F. Traſtamaræ Comiti tradenda. A. D. IV. K. Sept. Gibraltari Caprera, & Iohannes Alfonſus Benauidius condiciones fœderum paciſcũtur. IV. actuarias naues Raimundo Villanoua ductore Rex ad Herculeum fretum nauigare imperat: cccc. ſagittariorum præſidio munitas: quod in præcipiti, amico Regi magna cura ſubuenrum eſſe cupit. Paulo poſt Caprera totidem longis nauibus Villanouæ adiunctus fretum tenet.

Cum ad inuadendam Maiorem Balearium inſulam Clarentius claſſem comparaſſet, ſuam Rex, ſi qua vis externa ingrueret, adornat: cui Petrum Moncadam præficit. Is in Siciliam militaribus copijs coactis nauigaturus erat: Frederico Randacenſi Marchioni Iohannis Athenarum, & Neopatriæ Ducis F. & Catalanis, atque Aragonenſibus, aduerſus Claramontios, & Palicios, qui inteſtinis ſeditionibus Siciliam armis diuexant, auxilium laturus. Clarentius tamen XIV. actuarijs nauibus & IIX. ontrarijs, quibus cccc. equites, & IIIM. peditum cohortes impoſuerat, anteuertit. Earum copiarum ductores Carolum Grimaldum Monœci dominum, & Ai-

AERA NAT. CHR.
MCCCLXXXVII. MCCCXLIX

tonem Grimaldum, Genuenſeſque aliquot primarios viros, quibus Maiorem inſulam addixerat, attribueratque, præficit. Armatus vindex fortunæ, dignitatiſque ſuæ, vt viro forti dignum erat, quodcumque belli caſus tulerit, pati conſtituit: ne priuatus ſuperſtes regno ſuo, in contemptu, atq; inopi dedecore vitam perducat. His copijs expoſitis cum ſigna in vrbem inferrentur, Gilabertus Cruillias, Balearico regno præfectus, cum Minori Balearium Vmbertum Siſcarium præfeciſſet, & Riambaudus Corbera, qui commodum in Maiorem ingentibus copijs appulerat, ad DCCC. equites, & XX. M. peditum conueniſſe, vetuſtis monumentis proditur, obuiam Clarentio prodeuntes, prœlium committunt: & magno impetu deturbatur hoſtis. Pariter reſiſtentes, fuſique, inermes, atque armati cæduntur. Occumbit Clarentius fortiter dimicans: neque aliam laudem ei defuiſſe, præterquam fortis ſucceſſum apparuit: cui a veterano milite, ceruicibus caput eſt abſciſſum. Iacobus filius pugnans, ne ſpes reliqua afflictæ miſerabiliter genti ſupereſſet, ſaucius in noſtrorum venit poteſtatem. Ærumnoſi principes, & miſera, afflictaque fortuna ad perniciem, & exitium ſemper iactati. Pugnata eſt ea pugna Dominico die A. D. IIX. K. Nou. & in ea virtus enituit egregia Riambaudi Corberæ.

Vetuſta fœdera a Rege, & Iohanna Nauarræ Regina, & Carolo, & Philippo Reginæ liberis renouantur: & terminandorum finium cauſa Michael Gurrea, & vnus ex Nauarris proceribus præficiuntur: neque diu Regina viuit: & Carolus in regnum adſciſcitur.

Claramontij, & Palicij, qui Ludouicum Regem puerum oppreſſum tenent, noſtros in Sicilia atroci bello perſequuntur: neque modus Aragonenſium, & Catalanorum internecioni paratur. Claſſes Genuenſis, & Monœcia Conſtantino, & Emmanuele Orijs ductoribus, qui in Sardinia defecerant, hoſtibus adiunguntur. Præcipui hoſtium ductores rem bellicam adminiſtrant Comes Matthæus Palicius, & Franciſcus Palicius Mamertinus, Scalor ex Vbertis Florentinus, Fredericus Claramontius Agrigentinus, Ottobonus, & Conradus Oriæ Genuenſes, Ludouicus Inciſa: & plures alij proceres: qui ad delendum Aragonium, & Catalanum nomen pæne omnium generum, atque ordinum conſenſu conſpirauerant. Hi Meſſanam præſidijs tenent. Blaſcus Alagon Miſtretenſis Comes, & regni vicarius, Fredericum Iohannis Athenarum ducis F. cui tutor datus fuerat, ſecum educens Catanam ſe recipit: eoque ex noſtris includuntur Guilielmus Peralta Calatabolletæ Comes regni Cancellarius, Guilielmus Raimundus Moncada Auguſtanus Comes regij vexilli præfectus, Henricus Ruſſus Aidonenſis Comes præfectus ratiocinatoribus, Orlandus Aragonius Frederici Regis F. Franciſcus Valguarnera, & Thomas Spathafora: atque omnes Aragonij, & Catalani proceres, ducesque, qui maximo furore, & ſcelere inflammatos hoſtes euaſerant. Bonanato Iafferio Catalano in Cataloniam præmiſſo, contra tantam vim tranſmarinum ſubſidium expoſcunt: atque is ad opem afflictis rebus ferendã, nationes noſtras concitauit.

Leonora Ludouici Siciliæ Regis ſoror, quæ Regi in matrimonium collocata fuerat, Valentiam claſſe aduehitur: atque in ea vrbe, ſollemni cærimonia nuptiæ a Rege celebrantur.

Petrus Moncada IX. actuarijs nauibus præfectus, optime inſtructis, paratiſq;, Sicilienſi bello inteſtino noſtris opem laturus ad Catanenſem ſtationem

tionem Decembris menſis fine appellit:& copias exponit. Cum ſoluta eſſet obſidio,& ſignis collatis noſtri ſuperiores euaſiſſent arces, & propugnacula ab hoſtibus intercepta Genuenſibus fautoribus traduntur. Cum hoſtilis Genuenſium claſsis Meſſanæ portum teneret,nec Moncada nauali prœlio rem in diſcrimen deducere vellet, in Cataloniam renauigat. Varijs,diuerſiſque pugnis ſumma Blaſci Alagonis virtute certatur: & ad Catanæ muros conſerta pugna Guilielmus Peralta Comes Calatabellotæ Raimundi Peraltæ F. occumbit. Orlandus Aragonius,& Franciſcus Valguarnera ſtrenuam in ea reipublicæ miſeria operam nauant: & vnius Blaſci Alagonis præſtanti virtute, & conſilijs, labantibus rebus, fide, atque opibus,miſeros reipublicæ caſus ſuſtentat.

AERA. NAT. CHR. MCCCLXXXVII. MCCCXLIX.

Clemens Pont. Max. cum Iubilei ſacri expiationes centeſsimo quoq; anno celebrari Bonifacius IIX ſtatuiſſet,ad quinquagenalis celebritatis decurſum pietatis,& religionis ergo redigit: vetuſtæ legis ritũ imitatus:quæ quinquageſimũ quemq; annũ,ob remiſsionem noxarũ ſacrare ſanxerat. MCCCLXXXIIX. MCCCL.

Valentiæ Rex feſtum Natiuitatis Domini diem concelebrat.

Profligato iam,& ad exitum deducto Baleárico bello,Petro Fenolletio Inſulæ,& Canneti Vicecomite legationẽ ad Francorũ Regem obeunte,ſuper Mõpelleria ditione,& Omeladeſij,& Carladeſij dominatus iure,quæ Balearicus Franco addixerat,Rex cũ eo paciſcitur.Decidunt,vt rata ſit emptio a Franco facta:modo reliqua pretij ſumma Regi diſſoluatur.Præterea cũ de collocãda Cõſtantia maiore natu Regis F.Carolo Iohannis Normanniæ Ducis F. Philippi Francorũ Regis nepoti,cui hoc ipſo tempore Vienneſis Delphinatus attributus fuerat; antea in deliberationẽ veniſſet: paciſcuntur,vt Ludouico Caroli fratri Andegauenſi Comiti nubat. Eo fœdere,quod Rex ici primo quoq; tẽpore ſperat,Ferdinãdi,& Iohannis fratrũ conſilia prȩuenit:quos male oderat,quod in ſucceſsione regni Cõſtantiæ filiæ ſe antetulerant:& in eadem iuris contentione permanent:& armis, ſi ita ferat occaſio,ius ſuum perſecuturos Rex maxime veretur.

Iohannes Lupius Seſeſius Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Dies feſti magna celebritate,cum recentibus beneficijs Bernardi Capreræ viri & potentia,& regia amicitia præclari,tum generi,nomini,& familijs Caprerarum,& Lunarum debiti Cæſarauguſtæ agitãtur:quod nuptiæ matrimonij dignitate ſplendoris plenæ coniungerentur.Bernardinus Caprera Bernardi Capreræ F. Margaritã Fuxenſem ducit: Vicecomitis Caſtelbonij, & Conſtantiæ Lupi Lunenſis Comitis ſororis F. Conſtantia vero Artalli Lunæ F. ex Conſtantia Pereſia genita fuerat:quæ filia fuit Iacobi Pereſij Regis Petri filij.Bernardus Caprera filium Vicecomitatu Caprerenſi donat. ¶A. D. V. K. Iul. Pompelone Carolus Nauarræ Rex, cum XVII annum ageret,regium diadema ſuſcipit.

Quod diuturna obſidione Sacerenſium,Sardoæ res in ſummum periculum eſſent adductæ,Rex Brancaleonem Oriam,& Manfredum, & Matthæum eius fratres ſibi conciliat:atque vt Oriarum aduerſam Brancaleoni factionem,& Malaſpinæ Marchiones ad ſepelliciant,curat.

Iacobus Erecius Piſanorum legatus,eorum ſenatus,& Gerardi,& Barnabȩ Donoratici Comitum nomine pollicetur, eos in Sardoo bello regias partes ſuſcepturos.

Rex Iohannem Valutem Genuenſem Ducem,qui ſe defenſorem Ge-

AERA NAT. CHR.

MCCCLXXXIX. MCCCLI. nuenſis populi appellat,& Genuenſem ſenatum, populumque commoneri imperat,vt ab propugnatione Algueris vrbis,& Oriarum perduellium deſiſtant.

Vi peſtilentiæ toto orbe,omne mortalium genus depopulante A.D. VII.K. Apr. Alfonſus Caſtellæ Rex,cum Gibraltari arcem acri obſidione premeret,eius contagione attactus interijt.

A.D.VII.K. Sepr. Cæſarauguſtæ, cum conuentus celebrarentur, omnium ordinum conſenſu Turolenſi oppido vrbis appellatio, dignitas, auctoritaſque virtutis ciuium ergo ſancitur.

A.D.XVII.K.Ian. Perpiniani Rex decretum interponit,quo in poſterum tabularum,litterarumque publicarũ monumẽta,non AEræ,quod Hiſpaniarum prouincijs,ex Gothorum regno in hæc ſæcula vſurpatum fuerar,aut Incarnationis Domini annorum ratione,atque interuallo obſignentur:ſed Natiuitatis Domini annorum ſeries connumeretur:vt ſtata, ſibique congruens annorum ratio,non variata,ac diſcrepanti,ſed certa,cõſtantique conuerſione,ſimplicique obſeruetur.

MCCCLI. Perpiniani Rex feſtum Natiuitatis Domini diem ſollemni cærimonia concelebrat.

A.D.VI.K.Ian. D.Iohannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ feſto die filius ex Leonora Regina vxore Regi naſcitur:cui Iohannis eſt inditum nomen:quæ res maxima lætitia populos omnes affecit:quaſi ſtirpem, ac ſemen malorum omnium ſuſtuliſſet genitus infans.

A.D.XII.K.Febr. Rege in Perpinianenſi arce reſidente, Iohannes F. Gerundenſis ciuitatis ditione,& dominatu donatur: & Ducis nomine, ac titulo decoratur:cuius cognomine in poſterum Regum liberi primigenij,regnique heredes nuncupentur. Paucis intermiſsis diebus, vt mos fuit illius ſæculi Hiſpaniæ Regibus,vt natis liberis nutricios ſtatim imponerent,qui ab ipſis crepundijs teneram infantium ætatem informarent,regerentque. Rex Bernardum Capreram prudentiſsimum, & ſapientiſsimum virum,& genere,ac nobilitate præſtantem,aſsiduum comitem,moderatorem, educatoremque filio adiungit.

Cum Rex in filij verba iurari a Ruſcinonenſibus concupiſceret, Petro Exerica,Iohanne Ferdinandio Heredia Hieroſolymitanæ militiæ in Aragonia pro Magiſtro,& Iohanne Lupio Seſeſio Iuſtitiæ Aragonum Præfecto, & alijs primarijs conſiliarijs ſuaſoribus ab eo propoſito deſiſtit: quod Reges ad ea vſq; tempora,Regumq; primigenij filij ab Aragonenſibus Cæſarauguſtæ more,primum iuris iurandi ſacramento in regiam dignitatem, atque legitimam ſucceſsionem adſciſcerentur: eueherenturque. Viſus namque eſt Rex depoſita iam dominij,& regij iuris acerbitate adſueſcere æquum ſe præſtare ſuis:& parentem,atque auum Reges imitari, qui caritate potius,quam metu ſuos ſibi adiungere maluerant.

A.D.XI.K.Apr.Perpiniani Rex Valentini regni militares copias cogi imperat, quod Ferdinandus frater, noui principatus Petri Caſtellæ Regis confidentia,magnas equitum turmas,& armatorum manus inſtruxerat:minitareturque,ſe Valentinum regnum inuaſurum:fœduſque cum Mauris iciſſet.

Philippo Francorum Rege vita functo,cum Iohanne eius F. qui ad regnum eſt euectus,de pacis condicionibus agitur. Vltro a Iohanne Perpi-

pianum

nianum legantur Raimundus Salga Pariſienſis Eccleſiæ Decanus, Guiliel mus Durantius, Iohannes Leiuiſius Mariſcallus Miralpexis dominus, & Robertus Balhadartus. Rex Bernardo Capreræ, & Petro Fenolletio Carineti, & Inſulæ Vicecomiti, is Capreræ affinis erat, vti de pacis, ac fœderum conditionibus vna cum legatis tranſigant, committit. A. D. VI. Id. Febr. paciſcuntur: quod conſtitutum fuerat cum Philippo Rege, vt Conſtantia Regis F. Ludouico Andegauēſi Comiti Iohannis F. nuberet, noua pactione ſtatuunt: Ludouicus Iohannam natu minorem Regis F. ducat. Francus Ludouicum F. Mompellerio dominatu, Latenſi arce, atque omni ditione, quam Balearicus adiunxerat, donet. Rex filiæ dotem L. M. florenorum conficiat: Mompelleria, & Latenſi ditione cedat: & Omeladeſio, & Frontiniano, ac ſummo Carladeſij iure. Præterea vti artiori fœderis vinculo aſtringantur, Francus L. M. florenorum Regi numeret: quæ liberis Ludouici, & Iohannæ aſsignētur. Matrimonio, nullis ſuperſtitibus liberis ſoluto, aut minime adiuncto, Francus Regi C L. M. florenorum intra tres annos diſſoluat: ex quo nuptiæ coniungi deſierint. Eorum pactorum confirmandorum cauſa Francus Cameracenſem Epiſcopum ad Regem legatum mittit. Is A. D. V. Id. Mai in ſacello regiæ Barcinonenſis, iuriſiurandi religione ſpondet: Francum Ludouici filij nomine ſollemnia nuptiarum, deducta Iohanna celebraturum: modo nexu propinquitatis ſanctionibus canonicis a ſummo Pontifi. ſoluantur. Id pactum Galcerandus Angleſola Belpucij dominus regio nomine confirmat: & Iunio menſe proximo Francus ad S. Audoenem, prope fanum S. Dionyſij, & Rex Valentiæ ſacramento rata, atque firma futura ſpondent. Pecuniæ pignore, quæ Regi aſsignatur Miralpexis, & Roccafulli domini obſides traduntur: quæ cum tot vinculis aſtricta eſſent inania, atque irrita, is horum Regum mos fuit, euaſere. ¶ Rex Genuenſi bello intentus Iohannam Reginam, & Ludouicum eius virum, qui in prouincia Gallia cõmorantur, amicitiæ fœdere ſibi deuincit. Paciſcuntur, vti Iohannes Gerundæ Dux Catharinam natu maiorem Reginæ filiam, nec dum nubilem in matrimonium ducat: qui hoc ipſo anno genitus fuerat. Contendit præterea Rex, vti prouinciæ Galliæ, & Folcalquerij Comitatus Catharinæ doti addicantur: ſolutoque matrimonio, aut nullis eius matrimonij liberis ſuperſtitibus, ij Comitatus regno Aragoniæ cedant, atque contribuantur. Ob eam cauſam in prouinciam Galliam legantur Abbas Ripollius, Bernardus Caprera, Lupus Gurrea, & Bernardus Olzinellias I. C. quibus legatio ad ſummum Pontificem data fuerat. Margarita tamen, & Franciſca Iohannæ Reginæ filijs, pueris infantibus mortuis, pactiones eæ dirimuntur.

Quod Rex Ferdinandum fratrem calamitatem ſibi moliri, & externis Caſtellæ Regis auxilijs aliquando erupturum, bellique fortunam periclitaturum timeret, Carolum Nauarræ Regem ab amicitia Regis Caſtellæ auertere conatur. Curat præterea ne ſinat Blancam ſororem, quæ vidua puella, ex Philippi Francorum Regis connubio manſerat, Caſtellæ Regi in matrimonium collocari. Nauarrus in ea rerum commutatione Regem ea ſuſpicione ſollicitum, metuque ſuſpenſum liberat: confirmans veteri Galliæ conſuetudine obſeruatum, ne viduæ Reginæ, quamuis in puellari ætate conſtitutæ denuo nubant. Eo ipſo tempore Nauarrus, quod magna mobilitate, & leuitate animi nouis ſemper rebus ſtuderet, amicitiæ, ac fœ-

NAT. CHR. MCCCLI.

NAT. CHR. MCCCLI.

deris neceſsitudine Petrũ Caſtellæ Regem ſibi deuincit. Menſe Maio Nauarrus, & Aragonius Momblanco congrediuntur: & cum in eo ſumme Rex elaborat, vt Nauarrus Leonoræ Reginæ vxoris ſororem ducat, matrimonio ſibi adiungit Iohannã Iohannis Francorũ Regis natu maiorẽ filiã.

Gaſto Fuxenſis Comes, Soi, & Queraguti arcium ſummum dominatũ, ac iuris Oneſani oppidorum, atque aliarum ditionum poteſtatem ſupremam A. D. II. Non. Mai Barcinone Regi iureiurando ſancit. Pollicetur Rex, ſe opem illi laturum, ſi Anglus ditione ea euertere conetur: & manu quod aiunt, tenere: atque ſub ſua poteſtate recipit.

Bello inter Genuenſes, & Venetos acri, & magno commoto, Iohannes Gradonicus Venetorum ad Regem legatus ſumme contendit, vti Rex cũ Venetis aduerſus Genuenſes fœdus pactione ſanciat. Magna de ea re inter Regis conſiliarios diſſenſio ſuboritur: alijs Genuenſium amicitiam, rebus Sardois peſsime affectis, præferentibus: quorum ea tempeſtate erant vires, opeſque in re nauali præſtantes: alijs vero contra tendentibus, ſuadentibuſq; inſignem eorum perfidiam, atque exſultantem audaciam contundendam, atque armis eſſe vindicandam. Huius conſilij princeps, & auctor fuit Caprera. Bonifacius primo Camulius, & mox Chriſtophorus Paullus Genuenſium legatus inſtat, atque vrguet: & a Rege requirit: ſuam de pace cum Genuenſibus ineunda, aut bello indicendo, ſententiam proferat. Demum Gerundæ A. D. XIII. K. Mai Genuẽſibus ſpes pacis præciditur. Conſilijs & publicis, & priuatis hi præcipue admouebantur: Nicolaus Ianuilla Terrænouæ Comes, Petrus Moncada, Petrus Fenolletius Vicecomes Inſulenſis, Bernardus Caprera, Aldemarus Moſſetius, Galcerandus Angleſola, qui Belpucij dominabatur, Raimundus Riuſecius, Bernardus Sous, Garcias Lorizius, Thomas Marzanus, Rudericus Diazius pro Cancellario, Bernardus Codinachius ratiocinatorum præfectus, Ferrarius Manreſa, Bernardus Olzinellias, & Iacobus Ezfarius.

Fœdere cum Venetis icto, Barcinone A. D. III. Non. Auguſti miſsis Genuam fecialibus, Duci, Senatui, populoq; Genuenſi bellum indicitur. Legati Genuenſes dimiſsi minaces, atque inſolentes, arroganti iactantia verborum efferuntur. Res nauticæ conſilio Ferrarij Manreſæ, Bonanati Dezcollij, Franciſci Feneſtris, Guilielmi Morei, Andreæ Oliuelliæ, & Iacobi Boſcani prouidentur: & expediuntur.

Pontius Sanctapacius, ex Catalanis proceribus vir ſingulari virtute, & generis nobilitate præſtans, regiæ claſsis præfectus Septembris menſis initio, Magonis portu, XXVI. actuarijs nauibus ſoluit: Thoma Gradonico, & Blaſio Marionio Venetis Quæſtoribus comitatus. Hæ naues apprime paratæ, atque omni genere armorum inſtructæ erãt. Cum Caralitanum portum tenuiſſet, & in Siciliam pleniſsimis velis nauigaret, Sicilienſi freto Pãcratius Iuſtinianus XX. actuariarum Venetarum ductor, regiæ claſsi Mamertino in portu adiungitur. Quod hoſtilis claſsis in Thraciam nauigaret, de ea Peram vſque perſequenda deliberant: cuius oppidi Genuenſes, ad vrbis Conſtantinopolis mœnia potiuntur: fretenſiq; portu prouehuntur. Perinus Grimaldus Genuenſis claſsis ductor, quã LXV. actuariarum confecerant, cum Chalcidem nobilem Eubœæ inſulæ vrbem, quæ in ditione Venetorum erat, circumſideret, oppugnatione relicta, Conſtantinopolim verſus vela facit. Regiæ, Venetæque claſsibus Nicolaus Piſanus Ve

netus,

netus, qui XIV. actuarijs nauibus ſubſidio Chalcidenſibus proceſſerat, & Bernardus Ripollius Catalanus IV. actuarijs, ex Valentino delectu inſtructis, ſumma hieme adiunguntur. NAT. CHR.

Id. Febr. in ipſis Ponti faucibus, ac Boſphoro Thracio, cum IX. actuariæ naues Iohannis Palæologi Conſtantinopolitani Imperatoris, qui aduerſus Genuenſes bellum gerit, noſtris adiungerentur, ad ipſius Conſtantinopolis vrbis conſpectum, prœlium nauale committitur: celebritate famæ maxime memorabile. Neque enim erat quiſquam omnium, aut Genuenſium, aut Venetorum, qui non in eius pugnæ ſucceſſu, rerum publicarum ſtatum contineri arbitraretur; vt nullum aliud tempus ad conandum habituri viderentur. Cum diu, atq; ſupra humanas vires, pugnatum eſſet, tanta virtute regij, Venetique enituntur, vt quamuis grauiſsima hieme omnes & cæli, & maris ſæuiente tempeſtate afflictarentur, ſuperiores pugnando euaderent. Præter eas hoſtium naues, quæ vi tempeſtatis in litus incitatæ deprimuntur, XXIII. a noſtris ſunt interceptæ: maiorque militum, & nautarum pars in mare demerſa perit: reliqui occidione ſunt occiſi. Ex regia claſſe XII. naues tempeſtate depulſæ in litus detruduntur: milites, nautæque Conſtantinopolitana ora euaſere. Dux ex noſtris nauibus, in quas hoſtes impetum fecerant, capiuntur: & in earum propugnatione Ripollius occumbit. Pontius ſumma & animi, & corporis defatigatione oppreſſus, Martio menſe Conſtantinopoli moritur. Ex Venetis mortem in eo prœlio oppetijſſe Stephanum Contarenum, Iohannem Srenum, & Bonanatum Bembum M. Antonius Sabellicus in Veneta hiſtoria prodidit: & Pancratium Iuſtinianum vulneribus exceptis paucis interpoſitis diebus interiſſe: vt pæne pari euentu regiæ, & Venetæ claſsis ductores corruerint. MCCCLII.

Primo vere Aragoniæ, Cataloniæque proceres, copiæque militares ad regni confinia præſto occurrunt: vt Ferdinando Regis fratri minitanti, & res nouas molienti reſiſtant. Sed Ferdinandus, quod in Caſtella res nouarentur, Leonora Nunnia Guzmana a Rege Petro, fratrum Leonoræ filiorum incredibili odio interempta, quos Alfonſus Rex pater affluentibus fortunarum copijs ditauerat, ab armis deſiſtit: magnæq; ſeditionũ turbæ inter Henricum, & Regem fratrem concitantur.

Maio menſe, cum Ilerdæ Rex naualibus expeditionibus inſtaret, is enim locus, & commeatuum exportatione, & vicinis ſtationibus ad eam rem maxime appoſitus videbatur, & Genuenſes X. actuarias naues, aut refeciſſent, aut magna induſtria armaſſent, & Andreas Dandulus Dux Venetiarum totidem a Rege expoſceret, XII. inſtrui, armarique imperat: quibus Matthæum Mercerium nauum, & induſtrium virum, & rei naualis ſcientiſsimum præficit. Is claſſem ſoluens XI. actuarijs, quæ Byzantino litore regiæ claſsis reliquias collegerant, & Venetæ claſsi ad Eubœam adiungitur.

Pontifex Max. vt Venetorum, & Genuenſium paci conſulatur, & terra, marique omnia pacata reddantur, e republica eſſe cenſens, Regem ſummopere ad compoſitionem ineundam, vt animum adijciat, hortatur. Imperator præterea Carolus, & Iohannes Francorũ Rex, vt ab armis recedarur, ſe in eam pacificationem interponunt. Rege expoſtulante, vt Genuenſes Corſica inſula excedant; & quæ in Sardinia eorum ar-

NAT. CHR. mis expugnata fuerant, tradãtur, priſtina bellãdi ſententia nõ deſiſtitur.

MCCCLII. Non. Sept. Cæſarauguſtæ in æde maxima Saluatoris, Rege conuentibus aſsidente, Iohanni F. Gerundæ Duci legitima regnorum ſucceſsio, ſacramenti fide, vti primigenio ſancitur.

Raimundus Coponius, & Franciſcus Romanus Regis legati Auenione, de condicionibus pacis cum Venetorum legatis deliberant. Pontifex ſedis Apoſtolicæ nomine, rei tam arduæ conſultationi Præneſtinum, & Talairandum Epiſcopum Albanenſem, & Sabinenſem Epiſcopum, & Guilielmum tituli S. Stephani in monte Cœlio, & Egidium Aluarum Albornozium tituli S. Praxedis S. R. E. Cardinales præficit.

A. D. IV. Non. Octob. interuentu Iohannis Alfonſi Alburquerquij regia cognatione Portugalliæ domus illuſtris, Metellinenſium domini, & Bernardi Capreræ, ab Aragoniæ, & Caſtellæ Regibus legationem obeuntium, cum aliquot Regum conſiliarijs, qui in Turiaſonenſibus finibus conuenerant, concordiæ fœdera ſanciuntur.

A. D. XIII. K. Decemb. Valentiæ Rex Raimundũ Lullium ad Andream Dandulum Venetiarum Ducem de apparanda, atque inſtruenda claſſe aduerſus Genuenſes communes hoſtes, legatum mittit. Nam Iohannes Gradonicus, & Nicolaus Quirinus Veneti legati, eandem ob cauſam Regem conuenerant.

Genuenſibus condicionibus pacis, quibus Corſicæ propugnaculis cedere cogebantur, non conſentientibus, breui Pentifex e vita excedit: qui Auenione A. D. IIX. Id. Dec. moritur. Inrra diem vndecimum in eius locum ſufficitur Stephanus Albertus Cardinalis Oſtienſis, maior pœnitentiarius Lemouix: Innocentius nuncupatus: cuius ſuaſu, in ipſo Pontificatus initio indutiæ inter Genuenſes, & Venetos ſunt depactæ: vt ſe arbitro, perpetuæ paci conſuli poſſet.

Cum Genuenſes Alguerij, & arcis, quam Genuenſem vocant, in Sardinia potirentur, & bellum aduerſus noſtros gererent, Marianus Arborenſis Iudex, qui nihil prorſus intactum, neq; quietum patitur, capto Iohanne fratre, quem vnum eius nationis expertus Rex fideliſsimum fuerat, nefarie res nouas molitur. Fredericus, & Azo fratres Malaſpinæ Marchiones, qui Sardo bello a Rege defecerant, Regi parent: ſeque, ac ſua in Mariani defectione Regi dedũt. Oſolum caſtellum, & alia oppida, quę ab Alfonſo patre, victoria de Sardis parta Malaſpinis fuerãt attributa, Malaſpinarum familijs condonantur: & Iunio menſe Ilerdæ rex Fredericum earum ditionum honorario iure donat.

Riambaudus Corbera Sardiniæ præſes Montilleonis caſtellum, quod Matthæi Oriæ ditionis erat, & Terrænouæ arcem, quæ Iohanni Arboreę Mariani fratri parebat, præſidijs firmat: & Roccaforti propugnaculũ conſtruit, munitque: vt Mariani inſolenti audaciæ obuiam eat: qua indignitate Mariano commoto, magno in Riambaudum odio, & in regium imperium graui offenſione concitatur: neque ex inſidijs, ſed aperte rem gerit: & bellum vtrimque ſumma ope paratur.

Rex dũ naualẽ aduerſus Genuẽſes apparatũ vrgueret, aliquot naues excipit, quas & equitũ turmis, & ſagittariorũ cohortibus armat: quibus Stephanum Aragonium Guilielmi Athenarum Ducis F. & Frederici Siciliæ Regis nepotem præficit: vt difficillimo tẽpore Sardois rebus ſubueniat.

Cum

Cum Neapolitani Reges ab Hungarico bello Innocentij Pont. Max. ope, atque auxilio liberati, atque ſoluti eſſent: arma ad excidium Sicilienſium rerum, & Ludouici Regis conuertunt. Claramōtij, & Palicij, qui antea aduerſus Alagonios, & Aragoniam, & Catalanam nationem bellauerant, Neapolitanorum copijs freti, aduerſus Ludouicum aperte deficiūt. NAT. CHR. MCCCLXI.

A. D. II. Non. Nou. Rege in arce Peniſcolæ oppidi adſidente, & formidoloſo bello externo, & longinquo, & maritimo inſtante, de conſilij ſententia decernitur, vti L. actuariæ naues in litoribus, ſtationibuſque Catalanis, & Valentinis Genuenſi bello adornentur. Claſsi, quæ in Barcinonenſibus naualibus cōſtruitur, ex Pratenſibus mōtibus, ad Siuranæ caſtellū longe a mari ſitis, quæ res maxime memorabilis viſa eſt, ſiluæ cædūtur.

Valentiæ Rex Natiuitatis Domini diem feſtum concelebrat. MCCCLXII.

Valentini regni ciuitates, atque oppida, ſacrique, & militares ordines in apparatus bellicos magnos ſumptus conficiunt.

Matthæus, & Manfredus Oriæ fratres cum a Rege defeciſſent, denuo in eius verba adiguntur. A. D. II. K. Febr. Valentiæ Monteleone, & Claromonte, & aliorum oppidorum ditione donantur.

Rex K. Febr. Valentiæ Cerueræ oppidum Comitatus iure, & ditione cohoneſtat: & Iohanni filio attribuit.

Adornata claſſe XLV. actuariarum, quas vxeres vocabant, & IV. lemborum, & V. onerariarum a Rege Villafrancæ Penedenſium oppido conuentum agente, Catalani in ſumptus nauales benigne operam, opeſque ſuas pollicentur: modo Rex Bernardum Capreram claſsi præficiat: quo neque præſtantiorem, neque fortiorem, aut ad pericula conſtantiorem illa ætas tulit: omnes enim ad vnum, Capreram imperatorem expetunt. Id munus obeunti Rex Vicecomitatum Baſenſem donat.

Claſsis regia ad Magonis portum vniuerſa conuenit.

Rege Valentiæ expeditionem naualem maturante, Iohannes Vicedomus Arretinus Caroli Imperatoris Regis Bohemiæ epiſtularum magiſter Regem deprecatur ad condiciones, pactioneſque accedat: quæ inter Genuenſes, ac Venetos, pacificatorio Imperatoris interuentu proponuntur. Rex ſe Innocentij, & Clementis ſummorum Pontificum reuerentia pacem concupiuiſſe, atque pollicitum eſſe aſſeuerat: dum Corſica inſula Genuenſes decedant: ſe ea tunc lege, quamuis ingenti pecunia in claſſem erogata, arma depoſiturum confirmat.

A. D. XV. K. Sept. Caprera Magonis portu claſſem ſoluit. Minus idoneam tempeſtatem nactus ad Algueriensem ſtationem octauo die appellit. Vrbs ea a noſtris obſidebatur: quod arcis hoſtes eſſent potiti. Cum terra, marique Alguerienſes premerentur, & Riambaudus Corbera oppugnationem vrgueret, Nicolaus Piſanus XX. actuariarum Venetarum ductor regiæ claſsi adiungitur. Genuenſium claſsis præſto aduentat: quæ L. actuarijs, & V. onerarijs nauibus conſtiterat Antonio Grimaldo ductore. Caprera, penes quem ſumma imperij redigitur, ſpei bonæ plenus, atque animi hoſtili claſsi occurrit: & acerrimum vtrimque certamen conſeritur. Conniſi omnes vno animo hoſtem adoriri, XXXIII. hoſtium nauibus captis, noſtri glorioſam victoriam ſunt conſecuti: quæ Martis die, ad portum, quem vulgo Comitis vocant, A. D. VI. K. Sept. parta fuit. Ad IIX. M. hoſtium occidione occiſis, III. M. CC. captiui remanent.

Algue-

NAT. CHR. MCCCLIII. Alguerienſes profligata hoſtium claſſe, cũ ad vrbis defenſionẽ ſpes nulla reliqua eſſet, Orijs dimiſsis, in deditionẽ redigũtur. A. D. III. K. Sept. vrbẽ init Caprera: & ingenti applauſu in arce regiũ vexillũ collocatur. Poſtero die, medio in foro Fabianus Ruſſus Oria, qui captus in nauali prœlio fuerat, & perpetuã defectionem fecerat, capitis ſupplicio pœnas luit.

Alguerienſi præſidio Caprera Giſbertum Caſtelletium præficit. Nec dum naues cõſcenderat, cũ Alguerienſes ad ſeditionẽ commoti, cum prœlio nauali bellum confectum videretur, ſubito Mariano iudice Arborẽſi, qui Sardiniæ regnum, regiumque nomẽ appetiuerat, & conſilia cũ Iohanne Vicecomite Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Mediolani domino conſociarat, Sardorum nationem concitante, ſuſcepto ſcelere, arma rapiunt. Marianum in ea defectione aſſectãtur non Genuenſes modo, & Oriarum factio, ſed maior Sardorum nobilitatis pars: qui ad ea tempora Regi fideles perſtiterant: atque ij præcipue, qui in Caralitano regno nimia potẽtia dominantur: adeo hoc malum in eas vrbes inuaſerat. Timbor Roccabertinia Mariani vxor, impotens animi femina, & regni, ſupra quam credibile ſit, appetens, tamquam furia virum præcipitem agitat.

Cum Caprera Caralitanum portum claſſe teneret, & Sardi armis ad Caralitanos vſque muros noſtros perſequerentur, in vico, quem quarto ab vrbe lapide Quartum vocant, ſignis collatis confligit: magnumque hoſtium numerum cædit.

Sardo bello ſuſcepto, ne Sacerenſes reliquis copijs intercludantur, aliquot militum cohortes Caprera ſummittit: & in eius vrbis præſidio collocat: Caralitanam arcem, & reliqua caſtella commeatu, præſidijſq; firmat: & in Cataloniam nauigat: Riambaudo Sardiniæ præſide, & Arnaldo Palliarienſi rebus bellicis præfecto delectis, præbitiſque.

Nouẽbri menſe Rege Valentiæ cõmorante, Lupus Gurrea, Bernardus Thouſius, & Franciſcus Romanus legati ad Innocentiũ Pont. Max. mittũtur. Hi de more Põtifici, atq; ſedi Apoſtolicæ Regem ſubiectum, atq; obedientem futurũ iuriſiurandi fide ſanciũt: & iura regni Sardiniæ ſuprema, Eccleſiæ ſtipulatione addicunt. Cum Pontifex ſummopere niteretur, vti Rex, Genuenſes, Venetique bello diſtricti rurſus in priſtinam concordiã reducerentur, quod niſi res ad pactionẽ veniret, longius videret bellum futurum, regij legati condiciones omnes reijciunt, niſi Bonifaciana arce, & Corſica omni Genuẽſes permiſſu Mediolanenſis Archiepiſcopi cedant; & cuius ſe imperio, remque publicam nimis demiſſe, ac ſuppliciter addixerant, ab eius ſe dominatu in libertatem vindicent.

Zacharias Contarenus Venetorum legatus, cum Valentiam veniſſet, magnopereque contenderet, vt bellum aduerſus Genuenſes, ſumma viriũ contentione, omniq; conatu geratur, quod ope, auxilioq; Mediolanenſis Archiepiſcopi, cui res ſuas omnes tradiderant, magnam ædificarent, ornarentq; claſſem: Rex ea mente bellum ſuſcipit, vt primo quoque tempore in Sardiniam ſe tranſmiſſurum confirmet: quod vt faciat, idque maturet, Decembri menſe Barcinonem contendit: & expectatione hominum maiore, quam ſpe, Sardoi belli molem ſuſcipere ſtatuit.

MCCCLIV. Barcinone Rex feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat.

Michaẽl Pereſius Zapata, dux ea ætate prouectus, & rei militaris ſcientia, & conſilio ceteris præſtans ductoribus, XII. actuarijs nauibus in Sardiniam

diniam L X X X. grauis armaturæ, & x x. leuis armaturæ equitibus, & D. ſagittarijs impoſitis, vt Riambaudo Corberæ, & Artaldo Palliaſio ſubueniat, præmittitur: quod Sardorum furioſis conatibus obiecti, & oppoſiti in maximis periculis, inſidijſque verſantur. NAT. CHR. MCCCLIV.

Ianuarij menſis initio Barcinone ſollemni celebritate, atque cærimonia vexillum in arce proponitur: regiæ expeditionis inſigne.

A. D. I I. Id. Apr. Alcanicij Rex Oſcam, quæ vetuſtis Romanorũ temporibus a Q. Sortorio maximo duce, vri diſciplinarum omnium, & humanitatis aptius receptaculum, Hiſpanę nobilitati cõſtituta fuit, ſanctione publicis litterarum gymnaſijs præficit: vt in ea vrbe diſciplinarum omnium ſcholæ explicentur: honorariaq; priuilegia artium liberalium magiſtris, viuendique præceproribus irrogantur.

Lupus Ferdinandius Luna Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus.

Quod atrox in Sardinia bellum, omnibus eius gentis viribus in arma accenſis ortum eſſet, claſſem L. actuariarum, & x x. onerariarum nauium Rex ædificandam, armandamq; curauerat: copiaſque militares mille grauis armaturæ equitum, & D. leuis armaturæ, & militum partim mercenariorum, partim imperio, aut gratia comparatorum ad X. M. numerum expleuerat. Naualibus, ac bellicis rebus Bernardus Caprera præponitur: ad quem ſumma imperij recidit. Cum tot annos varie in Sardinia bellatum eſſet, multæque clades acceptæ; & bellum numero hoſtium ingens exoriretur, ſocij etiam principes, & externi duces exciti regia ſigna ſequũtur. Regis Poloniæ patruus, nomen non editur, & Robertum Baioariæ Ducem fuiſſe arbitror: qui Leonoræ Aragoniæ Reginæ ſororem duxerat: Roberti Ducis parentem: qui ad Imperium, Venceſlao Imperatore ab Imperij gubernaculis deiecto, eſt adſcitus, cum aliquot equitum turmis, militumque cohortibus, vt Regi operam nauet, Barcinonem, mutatis ad celeritatem equis properat: & Iohannes Grellius, Buchi capdalem vocant, & Sparræ dominus ex Aquitania ad Regis exercitum, atque in eius militiæ diſciplinam proficiſcuntur. Proceres, ac duces belli gerendi adminiſtratores Rex ſecum in expeditiooem educit in rebus bellicis adminiſtrandis maxime acres, & induſtrios: quorum nomina hoc loco adſcribuntur. Lupus Lunenſis Comes, qui Segorbienſis ciuitatis dominabatur, Philippus Caſtrenſis, Iohannes Simenius Vrrea, Iohannes Martinius Luna, Ferdinandus Ruizius Tahuſtius Montalbani Præfectus, Blaſcus Ferdinandius Heredia, Lupus Gurrea, Stephanus Aragonius Ducis Arhenarum F. Petrus Iordanis Vrrieſius, & Iordanis Pereſius Vrrieſius, Didacus Gonzaluius Cerina, Raimundus Pereſius Piſa, Emmanuel Entenza, Simon Gurrea, Iohannes Zapata, Petrus Gilbertius, Garcias Lupeſius Cetina, Raimundus Linianius. Hi ex Aragoniæ regno ordines duxerant. Valentinorum vero turmis, atque cohortibus præficiuntur Petrus Exerica, Gilabertus Scintillias, Olfus Prochyta, Alfonſus Rogerius Lauria, Petrus Maza, Raimundus Ruiſecius, Gisbertus Caſtelletius, Matthæus Mercerius, Gonzaluus Caſteluiſius, Petrus Lupeſius Oteicia, Rogerius Rauenachius, & Petrus Boilius Præfectus ſtabuli. Catalani ex proceribus hi ordines duxere: Hugo Vicecomes Cardonenſis, Bernardus Caprera maritimo imperio Præfectus, & Bernardinus Vicecomes Caprerenſis eius F. Andreas Vicecomes Cannetenſis,

 Otho Mon-

NAT. CHR. MCCCLIV. Otho Moncada, qui Seroſij, & Mequinenciæ dominabatur, & Rogerius Bernardus Vicecomes Caſtri boni. Sacramento obſtringuntur, ſe in ea expeditione militaturos Iohannes Ferdinandius Heredia Ampoſtæ Præfectus, Arnaldus Rogerius, & Raimundus Palliarienſes, Artallus Focius, Guilielmus Bellera, Bernardus Cruillias prouecta ætate vir: qui in Italia bellicæ laudis inſigne nomen eſt cõſecutus: & alter Bernardus Cruillias, qui tyro in eo exercitu fuit: Gilabertus Cruillias, Pontius Fenolletius, Franciſcus Ceruia, Galcerandus Pinoſius, & Galbanus Angleſola.

Rege nauim conſcenſuro Mariani Arborenſis nuntius pollicetur oppida, quæ inuaſerat, omnia traditurum: & magnam pecuniæ vim, quæ in nauales, bellicoſque ſumptus erogata fuerat, curaturum: & Marianum ſe cuſtodiæ Petri Regis patrui commiſſurum: quoad promiſſa, pactaque ſeruentur. Rex, quod veretur Marianum interpoſitam fidem habiturum ludibrio, mandata reijcit. Petrum patruum procurationi regnorũ præficit.

Eccleſienſes, quorum oppidum munitionibus, operibuſque, inter omnes Sardiniæ arces maxime ſeptum, atque a noſtris præſidio firmatum erat, hoſtibus deduntur: arce in noſtrorum poteſtate remanenre. Eo fit, vt pæne vniuerſa inſula hoſti pareat. Regijs enim præſidijs, munitionibuſq; tantum continẽtur arcis Caralitanæ propugnacula, Ioioſaguarda, Aquæ frigidæ, & Eccleſienſium arces, Saceris vrbs, & eius arx, Oriæ, Oſolique caſtella: in quæ Aragonenſes, Catalanique omnes ſe abdiderant.

A. D. XVII. K. Iul. Rhodæ percelebris olim Indigetum vrbis portu Rex claſſem ſoluit. Minus idonea tempeſtate vſus Sardiniæ portum, XXIV, ab Alguerio ſtadijs, quem Comitis vocant, tenet: & A. D. X. K. Iul. exercitus, magnaque tormentorum vis educitur. Beati Iohannis Baptiſtæ feſto die Alguerienſes terra, marique arta obſidione circumſidentur. Portæ ſtationibus, muriq; præſidijs firmantur: magna auxilij intromiſsionis in vrbem ſpe.

Quattuor Siculæ actuariæ naues, Orlando Aragonio Ludouici Regis patruo ductore, regiam conſequuntur claſſem: & Rege obſidionẽ vrguente XXX actuariæ Venetorum noſtris adiungũtur. Sed Orlandus magis a Rege auxilia expoſtulatum venerat, vt inteſtino Sicilienſi bello claſſe ſubueniat, quam vt noſtris opem ferat. Genuenſes X. longarum nauium claſſem inſtituunt, vt Alguerienſibus auxilia ſubminiſtrentur. Rege terra, marique oppugnationẽ vrguente, Iohannes Contarenus patricius Venetus ab Andrea Dandulo Venetiarum Duce legatus Regem hortari nõ deſtitit: vt mandata legatis, quos Auenionem præmiſerat, det: de pacis fœderibus, & condicionibus cum Genuenſibus, & eo principe, qui Mediolanenſibus dominabatur, ineundis. Rex enim id mandatum legatis dare renuerat: niſi primo Genuenſes Archiepiſcopo Mediolanenſi, qui eius ciuitatis dominatum inuaſerat, opitulari deſiſtant. Curat præterea, vt Archiepiſcopum fœdere deuinciat ſpe earum ditionum, quas in Gallurenſi regione, tamquam legitimo ſucceſsionis iure appetierat: atque eo munere a Genuenſium amicitia auertere. Is adeo infenſo animo ſe Regi oppoſuerat, vt Raimundũ Lullium Regis legatum captiuũ attineret: in quo vno Marianus Arborenſis Iudex ſpem ſibi omnẽ, & firmamentũ repoſuiſſet.

A. D. V. K. Nouemb. Oterdeſillis Caſtellæ Rex a Petro Regis patruo procurationi regnorum præpoſito expoſcit, vt Ferdinando Regis fratri

NAT. CHR. MCCCLIV.

fratri bellum indicat, inferatque: quod aduerſus ſe, vna cum Iohanne fratre, & Henrico, & Tellio, ij Caſtellæ Regis fratres erant, & Iohanne Alfonſo Alburquerquio, & Ferdinando Caſtrenſi magnæ potentiæ proceribus nouas res molitus eſſet: magnoque ij factionis conſenſu aduerſus Regem conſpirauerant: quod Blancam Borboniam vxorem exegerat: atque de matrimonio deturbauerat. Sed cum paulo poſt, conſtanti rumore perferretur, Ferdinandum ipſum magnas procerum Caſtellæ copias coegiſſe, & amicitiæ fœdere Caſtellæ Regi ſe adiunxiſſe, vt inuadenti Aragoniæ regnum auxilia deferantur, Michaël Gurrea, qui regni Aragoniæ gubernationi præpoſitus erat, & Iohannes Lupius Seſeſius Iuſtitiæ Aragonũ Præfectus crebris ad regni confinia diſpoſitis præſidijs, omnia firmant: & nobilitatem omnem commouent, vt in eo tumultu Ferdinandi molitionibus, qui mobilitate, & inſigni leuitate animi, Rege lõginquo, & extero hoſte diſtracto, & acri bello terra, mariq; implicito, nouis rebus ſtudet, obuiam iri poſsit: cuius audacia, ni mature ſubuentum foret, diſcordiarũ, armorumq; ciuilium reliquijs collectis rempublicam perculiſſet. Satis conſtitit mortuo Iohanne Alfonſo Alburquerquio, quem proceres Caſtellani, qui coitionem fecerant, ſibi delegerant ducem, ſacro fœdere aduerſus Aragoniũ Regem eos proceres fuiſſe deuinctos: qui Ferdinando eius fratri regnum inuaſuro opem laturos polliciti fuerant: & ſe ſacra Euchariſtiæ communione ad ea fœdera obſtrinxerant: & hi fuiſſe perhibentur. Ferdinãdus, & Iohannes Regis Aragonij fratres germani, Henricus Comes Traſtamarenſis Regis Caſtellæ frater, Iohannes Cerda Ludouici Comitis Claramontij, & Telamonis, & Fortunatarum Principis F. Fredericus Vclenſis ordinis Magiſter, & Tellius, qui Laræ, & Viſcaiæ dominabatur Regis Caſtellæ fratres, Ferdinandus Caſtrenſis, & alter Ferdinandus eiuſdem Caſtrorum gentis Petri Guerræ Caſtrenſis F: & Iohannes Alfonſus Benauidius. Ad hæc Ferdinandus Petri Aragoniæ Regis frater ſummæ coniunctionis vinculo, Alfonſo Portugalliæ Regi, ac Petro eius filio adiungitur: pactis ſponſalibus Mariæ Petri filiæ, & Conſtantiæ eius vxoris, Iohannis Emmanuelis filiæ. Regi ad odium, quod in fratrem conceperat, nihil acerbius accidere potuit. Sollemnia nuptiarum Eboræ magno apparatu celebrantur.

Cum a Genuenſibus, qui Algueriæ vrbis propugnationem, ſumma animorum contentione ſuſceperant, res nulla ad virtutem deeſſet, & a noſtris vehementiſsime oppugnarentur, Marianus, qui vniuerſæ Sardiniæ potiri poſſe ſperans, Matthæum Oriam ſibi adiunxerat, ac Iohannem fratrem, reliquoſque Regi fideles, contra ius, faſque in cuſtodias tradiderat, & frater, fratriſque F. in vinculis mortem obierant, II. M. equitum, & XV. M. peditatu, ad quartum ab Alguerio lapidem ſigna proferens, inter Sacerim, & regia caſtra conſiſtit: cuius auxilium, in re trepida ab obſeſsis imploratum erat. Petrus Exerica Mariani affinis Marianum a temerario armorum conflictu auertere nititur: & vt Regi pareat, ſummopere elaborat. Exacto Octobri menſe cum Marianus, Exerica, & Caprera congrederentur, ad condiciones, pactioneſque cum ignominia, ac dedecore eſt acceſſum. Cum eodem tempore Marianus Quirranam arcem obſediſſet, ab oppugnatione non deſiſtit, quo ad Rex, qui in grauem morbum inciderat, ſatiſque vehementer, diuq; ægrotarat, pacta conuenta confirmet.

c Deditur

NAT. CHR. MCCCLIV. Deditur Regi Alguerium:& quod cæli grauitate exercitus magna parte deminutus,atque infirmatus eſſet, A.D. V.Id. Nou. vrbem equitatu omni comitatus init.

Alguerium Catalano.& Aragonenſi ciue,ac populo conſtituitur: fundique,& agrorum modi ſingulis in eius territorio definiuntur.

Abrahinus Tunetenſis,& Bugienſis Rex imperio, poteſtatique Regis ſe ſubijcit,atque addicit: pollicerurque II.M. nummorum, duplices vocant,tributum,in ſingulos annos,ex regni portoriocollaturum.

A.D. VII.Id. Dec. Alguerio Rex VII. actuarijs nauibus,Reginam ſecum educens,Caralim verſus nauigat:& inſulam, quam Roſſam vocant, tenens,quæ a Caralitano promontorio CCCC. diſtat ſtadijs,in terrã egreſſus,inde terreſtri itinere Caralim proficiſcitur:cum Genuenſes XL. actuariarum claſſe, & aliquot onerariarum Hadriaticum ſinum prætervecti eſſent.

MCCCLV. A.D. IIX. Id. Ianuar. ſacro Epiphaniȩ Domini die Rex Caralitanam arcem ingreditur. Claſsis in Malfatæ portum ex alto inuehitur.

Febr. menſe Rex cum Gerardo Donoratici Comiti vita functo actionem perduellionis intendiſſet, quòd Mariani conſiliorum auctor, defectioniſque fautor fuerat,in arce Caralitana, regali in ſolio, ornatu regio ſedens,cum ſceptro,& inſignibus regijs,maieſtatis lege condemnat. Ex eo Donoratica familia,inter Italicas nobiliſsima,Sardois opibus expulſa ad interitum redigitur. Malaſpinæ etiam Marchiones Sardinia exacti, Nicȩæ Maſsilienſium dominio ad continentem incumbunt.

Cum eodem tempore Rex conuentui præſideret, quem Sardis, & ijs, qui a Regibus patre,& auo,atque a ſe poſſeſsionibus donati fuerant, Caralim indixerat,Marianus,quem Rex non in ſe contumacem modo,ſed nefarium hominem cognouerat,adeſſe renuit:neque Caralim Regis ſalutandi,aut viſendi cauſa accedit:aut militares copias dimittit: adeoque palam regnum appetit,vt ſuis condicionibus ſtare noluerit.

Marianus non expectata Regis in Hiſpaniam profectione,animo magno,& elato,quod Rex Galluram terram, pacto conuento non tradidiſſet,bonorum direptiones,iniqua noſtrorum iudicia, vim denique,& contumellas,quibus Sardos oppreſſerant,publica periculi denuntiatione cõqueſtus,& minis,ac barbaro, atque immani terrore inſectatus, veluti pro communi ſalute arma capir.

Petrus Exerica,& Bernardus Caprera exercitu coacto,inſultanti Mariano obuiam egreſsi, D.Iohannis Baptiſtæ ſacro die,cum hoſte leui certamine confligunt:qua pugna Africæ regulus quidam regia ſigna ſecutus, ſiue is Tunetenſis Regis legationem obierat, occumbit. Quoad debellatum cum hoſtibus eſſet,paſsim manus conſeruntur:alia enim regione Artallus Palliarius Piſanorum oppida oppugnat:atq; alij duces Matthæum Oriam bello perſequuntur. Marianus ipſe belli modo, modo pacis mota Regem ludificari non deſiſtit.

Innocentius P. M. qui magno conatu paci ſemper conſuluerat, atque eam inter Venetos, ac Genuenſes conciliarat, de compoſitione tantum confecit,vt ab armis recederent: atque in perpetua pace, vt eæ nationes eſſe poſſent, Rege ab ea reiecto, Auenione prouiderit: Venetorum Duce Marino Fallero ad eam pactionem traducto, qui eodem tempore, occu-

NAT. CHR. MCCCLV.

pato tyrannidis dominatu, de opprimenda republica conſpirarat. Veneti legatos ad Regem mittunt: atque ſecreto confirmant, pollicenturq;, ſi exploratam cum Genuenſibus pacem tamdiu obtinere cupiat, dum fœderis vinculo inuiolata Regi cum Venetis concordia maneat, firmam, ſtabilemque futuram. Quod ſi eam conciliari nolit, ſe quam conſtituerant concordiam non confirmaturos. Rex quod ſe inſcio pacem confeciſſent, & Marianus, Matthæuſque Oria ſuo obtemperaturos imperio pollicerentur, tractandis pacis condicionibus animum conuertit.

A. D. V. Id. Iul. quod Rex iuſtis legibus, & æquis condicionibus bellum componere cupit, San Lurij oppido pax Mariano datur: confirmaturque. Iuriiurandi religione Marianus obſtringitur, ſe fidelem Regi perpetuo manſurum: & vna cum Matthæo Oria ſupplicem ſe profitetur: & ad Regis pedes iacuit. Sed Oriæ inſigni ſcelere, atque perfidia pax ea, paucis interiectis diebus violatur: & rebellione facta Mariano animos addidit: vt ope, atque auxilio Oriarum totius inſulæ ditionem, & propugnacula obtinere ſperet.

Compoſitis, quoquomodo Rex ſe expedire potuit, tranſmarinis rebus, A. D. VII. K. Sept. Caralitano portu nauim cōſcendit: & vniuerſa claſſe Alguerium verſus præteruehitur. Comitis portum ingreſſo, cum claſſem ſoluturus eſſet, certi a Mariano nuntij referunt, Vriſenſes Galluræ oppidanos, Regis imperio non parere, neque arcem tradere: quod Marianum præſtare debere, ex pacto cōuenerat: vt quo in ſtatu res collocatæ eſſent, appareret: qui deterior eſſe non poterat. Nihil enim ſe abſente, pro fide Marianum facturum Rex arbitratur: cum præſentis, & victoris imperium neglexiſſet: vir animi, bellique obſtinatiſsimus: & qui belli moram redimere tantummodo videbatur: & inſita pertinacia æqua ſemper aſpernaretur. Ceſsit itaque Rex ei, quem bello deuicerat.

A. D. IIX. Id. Sept. Rex Comitis portu egreſſus impoſito exercitu naues ſoluit. Idonea tempeſtate vſus, A. D. II. Id. eaſdem terram attigit Laletanorum. Ad Betulonem, haud procul Barcinone quietam nactus ſtationem anchoras iacit.

Iulio menſe Fredericus Dux Athenarum, & Neopatriæ Iohannis Athenarum Ducis F. Frederici Regis N. Blaſcus Alagon Comes, quorum virtute, atque potentia Catalani, quibus Sicilienſis reſpublica ſuſtinenda tradita fuerat, ſuſtentabãtur, mortem obiere. Ludouicus Rex Attica, & Neopatrenſi ditione Fredericum fratrem donat. Cum nihil mali eſſet, quod noſtri in ea expectatione rerum non ſuſtinerent, Artallus Alagon Blaſci F. Miſtretæ Comes inſigni laude ſuas opes, vireſque omnes Claramontijs opponit.

A. D. XIIX. K. Nou. Ludouicus Siciliæ Rex annum agens XVI. Iacij moritur. Catanæ ſepelitur: in cuius locum Fredericus frater ſufficitur: annos natus XIII. Ludouicus ex concubina Antonium, & Ludouicum Aragonios filios reliquit: & Antonius Beatricem Petri Exericæ natu maximam filiam in matrimonium duxit: & ſucceſsionis Exericienſium ditionum ſpes eum eſt fruſtrata.

FREDERICVS PETRI II. F. SICILIAE REX. DVX ATHENARVM, ET NEOPATRIAE.

NAT. CHR. MCCCLV. Erat in procuratione regni Siciliæ, propter Frederici pueri ætatem Euphemia ſoror: & cum inteſtinarum ſeditionum vi, belloque externo omnia turbarentur, non quod antea acciderat, inter Catalanos, & Claramontios diſsidia modo vigent, ſed inter eiuſdem nationis familias, earumque cognatos atque propinquos. Neque ad regalia ſtatim inſignia, nomenve regium adſciſcitur Fredericus: quoad cum Artallo Alagonio, alijſque proceribus paciſcatur. Ea tempeſtate res Siculæ in vltimum decidunt diſcrimen: ſacris ab Eccleſia interdictis: bello acerrimo a Iohanna regina inlato: deficientibus etiam ab imperio, ac regio nomine Claramontijs: ac Rege demum ipſo puero vecordi, ac pæne amenti: & femina regni gubernacula moderante. Primus ex Siculis Regibus Fredericus ditionis Athenarum, & Neopatriæ titulum vſurpat: & poſteris Regibus tradit.

Caroli Nauarræ Regis iuſſu Carolus Hiſpanus Alfonſi F. Ferdinādi nepos, Regis Alfonſi Caſtellæ pronepos Franciæ Conneſtabulus Aigle oppido, in lectoiacens interimitur. A Francorum Rege ſocero Nauarrus diſsidens Ducatus Burgundiæ ditionem repetit tamquam maternam hereditatem. Regina enim Iohanna Nauarri mater Ludouici Hutini Francorum Regis F. erat: & Margaritæ filiæ primigeniæ Roberti Ducis Burgundiæ. Præterea Campaniæ, & Briæ Comitatus repetit.

Decembri menſe, Rege Perpiniani commorante Nauarrus, qui a Rege Francorum ſocero defecerat, Iohanne Cruzate Tudelenſi Decano internuntio, vt Rex Eduardo Angliæ Regi, aduerſus Francum fœdere adiungatur, ſummopere contendit: & Conſtantia Mariæ Aragoniæ Reginæ ſororis filia Eduardo Vvaliæ Principi Angliæ Regis filio nubat. Rex, qui Franci amicitiam complexus fuerat, artiorique fœderis vinculo ei adiungi concupierat, ea fœdera pactione nuptiarum Conſtantiæ filiæ, quæ mox Frederico Siciliæ Regi nupſit, recuſat. Quin in ea ſententia perſtat: vt Iohanna natu minor filia Ludouico Francorum Regis filio nubat: interuentu Iohannis Armeniacenſis Comitis regni Galliæ procuratoris: & ob eam cauſam Carcaſonenſis Seneſcallus ad Regem Perpinianum legatus fuerat.

Rex Auenionem, ſummi Pontificis conueniendi cauſa proficiſcitur.

MCCCLVI. Feſto Natiuitatis Domini die, Auenione Rege aſsidente, ſacra a Pontifice Maxim. ſumma religione, ſollemnique cærimonia conficiuntur. Peractis ſacris, in eodem ſacello Dianium Conteſtanorum oppidum, vetuſtate antiquiſsimum, ac portu inſigne, Comitatus honore, tituloque a Rege decoratur: quo Alfonſum Petri Ripacurciæ Comitis filium patruelem fratrem a Rege donatum, Regis commentarijs proditur.

Pontifex de tradenda a Rege, condonandaque Genuenſi ciuitati Corſica inſula conſultat: de re publica deliberationem ſuſcipiens: quod poteſtatis Eccleſiæ, ac ſupremæ ditionis eſſet: modo Regi ius proprium, ſupremumque dominatum Genuenſes excipiant, ſanciantque: & tributum quotannis pendant. Id ſe magnopere expoſcere Pontifex teſtatur: quod Genuenſes, mediæ eius inſulæ partis, qua ante CC. annos a ſummo Pontifice, ſe fuiſſe donatos contendunt, certum ſibi ius prægenderent, Rex L. M. florenorum annuum tributum ſibi penſitari poſtulat.

ſtulat. Intereas condiciones Mediolanenſis princeps ius ſuum perſequitur: quod Vicecomites, qui Mediolani dominati fuerant, in Galluræ ditione ex ſucceſsione, atque agnatione filiæ Nini Galluræ Iudicis, ex Vicecomitum gente prognati, quæ Ricardo Camino Treuiſi domino nupſerat, ſibi vſurpauerant. Sed eæ controuerſiæ, neque tolluntur Pontificis interuentu, neque ſedantur. Pontifex aliqua in re gratificari Regi cupiens, canonicis ſanctionibus Conſtantiam Regis filiam, quæ Frederico Siciliæ Regi conſanguinitate propinquo nuptura erat, ſoluit: contentionemque omnem, quæ Siculo Regi cum Eccleſia vertitur, Bononienſi, Præneſtino, & Magalonenſi Cardinalibus committit. NAT. CHR. MCCCLVI.

Ianuarij menſis initio Rex Auenione Perpinianum reuertitur.

Franciſcus Perilioſius Ianuario menſe Perpiniani legatione ad Francorum Regem ſuſcepta, de matrimonio Iohannis Gerundæ Ducis, vni ex Regis Francorum filijs adiungendo, & Euphemia item Reginæ ſorore, Petri Siciliæ Regis filia Alanzonio Comiti in matrimonium tradenda, mandata retulit. Præterea Rex deliberat, vt Blanca, & Iolans Euphemiæ ſorores matrimonijs Francorum procerum Regis propinquorum, aut affinium collocentur. Retulit etiam de Iſabella Balearici Regis filia Iohannis Comitis Armeniacenſis filio in matrimonium collocanda: adeo Rex omni fœdere, atque cognatione regiam Francorum ſtirpem ſibi deuincire ſtudet. Iſabellæ a Rege dos ex ea ſumma dicitur, quæ Iacobo fratri Balearici filio pretij Mompellerij dominatus, a Francorum Rege conſtituta fuerat.

Quod Francorum Rex Carolum Nauarræ Regem captum in cuſtodiam tradidiſſet, Gaſto Fuxenſis Nauarri affinis Perpinianum Iulio menſe contendit: ſummoque opere adnititur, vt Rex a Gallico fœdere deflectat: & Nauarro affini, atque oppreſſo opituletur. Aragonius ſumma ſtabilitate, atque conſtantia, in amicitia Franci permanet. Francorum enim Rex Iohannem Thalemardem conſiliarium, & Petrum Statiſſem quæſtorem ad Regem legauerat, vt de iniurijs a Nauarro ſibi inlatis, & cum ignominia regij decoris impoſitis Regem perdocerent.

Martij K. Rex Auſam nobilem quondam vrbem, quæ Auſetanis prouinciæ Hiſpaniæ Citerioris populis nomen indiderat, & calamitoſorum bellorum euentu, Maurorum in Hiſpanias irruptione, ad Vici nomen, & miſeram condicionem redacta fuerat, comitatus titulo, atque honorario munere donat. Regionem I V. M. P. vrbi continentem contribuit: atque eo honore, ac ditione Bernardinum Capretam Bernardi Capretæ ex Timbore Fenolletia primaria femina F. donat: Comitemque Auſonenſem appellat.

Cum biennio pacis condicionibus tractandis Regis legati Auenione adſediſſent, neque Rex æquitatem reijceret, Genuenſes ius, faſque omne inſolentius aſpernantur: quod Matthæus Oria fœdere violato Oriam arcem occupaſſet: & plane hoc ſpectant: vt eo duce bellum geratur. Sardis contra fœdus auxilia miſſa.

Claſſe comparata, vt Sardois rebus ſubueniri poſſit, ſummis difficultatibus affectis, Rex Gilabertum Scintilliam exercitui præficit: arma-

NAT. CHR. MCCCLVI.

tura varia peditatus, & equitatus inſtructo. Cum Barcinonenſi ſtatione claſsis ea ſoluiſſet, & ad Iliberitanum portum militares copiæ Mai menſis fine naues conſcendiſſent, Iulij K. alto prouehuntur. Galcerandus Fenolletius Lugudoriæ regioni præficitur.

BELLVM CRVDELE ET EXITIABILE A CASTELLAE ET ARAGONIAE REGIBVS VTRIMQVE SVSCEPTVM.

Atrox, & inteſtinum bellum inter Aragoniæ, & Caſtellæ Reges, vtriq; non grauiſsimorum modo inter ſe motuum, ſed pæne exitij cauſa fuit. Franciſcus Periliofius I X. actuarijs nauibus præfectus, quæ Francorum Regis ſtipendijs, in Cataloniæ ſtationibus armatæ, inſtructæque fuerant, & in Veneticum Oceani litus nauigaturæ erant, Herculeum fretum prætervectus, cum Gaditanum portum ſubire vellet, naues duas Placentinorum, qui mercaturas fecerant, inuadit: & coram ipſo Caſtellæ Rege, ludicra forte exercitatione, & thynnorum captura ludibundo litus incurſante, intercipit: diripitque: neq; Gutterio Gomezio Toleto internuntio, vt liberarentur Regi præſenti, & roganti honos, aut reſpectus habitus: quod Genuenſium hoſtium eſſe dicerentur. Præda accumulata, non ſatis duces Periliofius Regis præſentis imperium ſibi ludibrio eſſe, oſtio Bætis fluminis inuectus X VI. M. P. apertiſsime prædatus, nauigationi intẽtus, in Gallaicis portubus piraticam facit. Petrus Caſtellæ Rex ſæui alias, & præferocis animi ira exardeſcens, & pro rei indignitate concitatus, cum Egidium Velazquium Segouienſem, aulæ regiæ Prætorem Barcinonẽ res repetitũ legaſſet, & is quod ius, ac pacta fœdera Rex imminuiſſet, atque violaſſet conqueſtus eſſet, & Regem cõmonuiſſet, vt Gonzaluum Meſsiam, & Gomezium Carillium, qui in Caſtella res nouas moliti fuerant ex Aragonia pellerentur: atque Epiſcopus Segontinus, qui ſe in Aragoniam receperat, captus attineretur, & Rex pollicitus eſſet, ſe eos proceres regni finibus exacturum, Catalanos, Aragonenſeſque mercatores, quotquot Hiſpali, aut alijs in locis fide publica commorantur, cum bellum indictum non eſſet, in vincula conijci, & eorũ bona publicari imperat. Pręterea expoſtulat, Periliofium ſibi conſtrictum dedi. Regi Aragonio, ſe ius, iudiciumque in Periliofium, ſi iuris actio conſtituatur, ſeuere adminiſtraturum recipienti, pollicentique bellum indicit: prouocatque. Mirum inde quanta rerum moles: quotiens in extrema ſummi diſcriminis vẽtum. Acerbiſsimo enim bello res cum grauiſsimo, & præpotenti hoſte fuit.

Cum Rex omnibus rebus imparatiſsimus neceſſarium, ac ſubitum bellum ſuſcepiſſet, Murtienſis regni, & Molinæ confinijs geri cœptum eſt: atque eo impotentius concurritur vtrimq;, quod proximi regionibus cõcitantur. Deſeruerant Aragonij incolæ finitimas ſedes: & in munitiora loca, aut in auios, ſilueſtreſque montes confugerant: & deſperata plurium oppidorum propugnatione, in arces conceſſere: multaque ignobilia oppida deſerta a ſuis, in hoſtis venere poteſtatem.

Caſtellæ Rege mentis inſania, atque furore, & ira efferato, atque præcipite, vires omnes regni concitantur. Aragonius acerbitate itidem morum, & animi pertinacia, atque obſtinatione, cũ laceſsitus eſſet, inimici vlciſcendi cauſa acrius, grauiuſque in id bellum incumbit.

Didacus Garcias Padillia Calatrauenſium Magiſter, magnis equitatus,

peditatuſq; copijs in Valentinũ agrũ inuadit. Chinoſam, & Montem Noueriũ vi expugnat. Requenenſes VII. Aquas, id Valentino oppido nomẽ eſt, irrumpũt. Molinenſes Darocenſibus finibus incurſantes eius ditionis agrum deuaſtant: aliquot vicos depopulantur: & Oculi nigri, & Blancæ oppida exuruntur. Gallicantinum campum, & Fuſetios fines incurrunt. NAT. CHR. MCCCLVI.

Vniuerſo regno in bellum inſtincto, Lupus Lunenſis Comes, Blaſcus Alagon, Petrus Luna, Iohannes Martinius Luna, Petrus Ferdinãdius Ixeritanus, & Iordanes Pereſius Vrrieſius Gubernationis regni procurator regni Aragoniæ confinijs duces præficiuntur. Valentini regni ductores Alfonſus Dianienſis Comes, & Petrus Exerica: ille vltra Sucronem amnem, hic citerioris prouinciæ præfectus conſtituũtur. Valentinæ ciuitati imperatoria dignitate Raimũdus Berengarius Regis patruus præficitur. In Aragonia rebus bellicis adminiſtrandis præcipui conſiliarij admouentur Michaël Pereſius Zapata, Iohannes Lupius Seſeſius Iuſtitiæ Aragonum Præfectus, Michaël Gurrea, Petrus Iordanis Vrrieſius, Lupus Gurrea ex procerum familia, regio cubiculo præfectus, & Lupus Gurrea: qui Gurreæ oppidi dominabatur.

Quod Rex vereretur maiorem belli impetum in Aragoniæ fines irrupturum, contentionemque omnem armorum eo incurſuram, vt furentes, ac violenti hoſtium conatus comprimantur, Calataiubij, atque Darocæ emunito ſitu, præſidiorum apparatu arces, caſtellaque eorum confiniorum obſtrui imperat. Nam Almanſæ aditus, & ea regio, quæ Arabum lingua, quod Spartarij campi aquæ egentiſsimi ſint, Montaragonis Manxæ nomen inuenit, nunc vero interuerſo cognomine Aragoniæ Manciam vocant, ad ducendum bellum minime apta viſa ſunt: neque diuturno tempore exercitum alere poſſe: quod quorum in finibus bellum geratur, eorum opibus hoſtes ſubleuari ſit neceſſe.

Lupus Lunæ Comes, ſignis collatis cum Guterio Ferdinãdio Toleto Molinenſium confiniorum duce confligit. In eo certamine Gomezius Carilius Guterij F. occumbit. Vici ſupra L. & Requenæ ſuburbana noſtrorum incurſione conflagrauerunt. Direptis, & incenſis proximis vicis, vagi, palanteſque circumiecta populantur. Vterque ita bellum gerit, vt neque inferre differat, & intra fines ſuos accipiat: neque aliud vniuerſis regionibus agi, quam bellum apparari.

Cum vero nuptiæ Ludouici Andegauenſis Comitis Francorum Regis filij, & Iohannæ Regis natu minoris filiæ in Septembrem mẽſem reiectæ eſſent, & eam ob cauſam bello inteſtino ſæuiente, Rex Perpiniani reſideret, maximum illud prœlium inter Francos, & Anglos in Pictonibus eſt commiſſum: quo & exercitus Gallicus funditus deletur, & Iohannes Francorum Rex in Eduardi Vvaliæ Principis poteſtate captiuus remanet. Ea calamitate res Gallicæ in ſummũ diſcrimen decidũt: & Ludouicus, quod ita e republica eſſe exiſtimaret, Iohannæ condicione repudiata, Mariam Britanniæ Ducis F. in matrimonium ducit.

Conſtantiæ natu maiori F. ſponſalia parum fauſte, feliciterq; Perpiniani, A. D. XI. K. Octob. celebrantur. Nam cum in Sardiniam profectura eſſet, vt inde ad Fredericum ſponſum Siciliæ Regem tranſmitteret, nuntius Regi aduenit, Mamertinorum ciuitatem a Rege defeciſſe: & Ludouico Regi, & Iohannæ Reginæ eius vxori ſe dedidiſſe. Id proditione

NAT. CHR. MCCCLVI. Nicolai Cæſariæ A. D. V. K. Decemb. patratum: cum Meſſanæ Blanca, & Iolans Frederici Regis ſorores, & Conradus Oria Siculorum claſsis præfectus domorarentur. Claramontiorum præterea factione vigente maioris inſulæ partis hoſtes potiuntur.

A. D. VI. Id. Nouemb. Pinæ oppido, ad Hiberi amnis traiectũ Henricus Traſtamaræ Comes, qui Caſtellæ Regi fratri perpetuus hoſtis ſemper fuit, & eius arma deſerens, belli adoriũdi noſtris auctor erat, Regi Aragoniæ ſe vti ſubditiciũ addicit: & iuriſiurandi religione fidem ſuam aſtringit, ſe Regi operam, in fraterno bello nauaturum: & regijs auſpicijs militaturum: cuius expeditionis cauſa ex Gallia, in quam extorris profugerat, aduentarat. Complures arces, atque oppida in Aragonio, & Valentino regno, & Cataloniæ Principatu Henrico traduntur: atque eæ ditiones præcipuæ illi attribuuntur, quæ Leonoræ Reginæ, & Ferdinando, & Iohanni Regis Aragonij fratribus dotis nomine, & hereditario iure obuenerant. Iuriſiurandi fide Henrico obſtringuntur, Regem fœdera cum eo pacta obſeruaturum, Lupus Ferdinandius Luna Cæſaraugustanus Archiepiepiſcopus, Petrus Oſcenſis Epiſcopus regius Cancellarius, Epiſcopus Turiaſonenſis, Bernardus Caprera, Blaſcus Alagon, Petrus Ferdinandius Ixeritanus, Lupus, & Michaël Gurreæ, qui inter proceres cenſebantur, & Gonzaluus Ferdinandius Heredia. Ex eo Aragonijs exercitibus ductores præficiuntur Lupus Luna, & Henricus Comites. Exitioſa inde Regibus odia, & immania excitantur.

Valentinis finibus Caſtellæ Rex ad bellum incumbens, quod Ferdinandus Regis Aragonij frater Alicantum, & Origuelam oppida ſibi tradi diſſet, Murtiæ copias omnes militares cogit. Sed Dianienſis Comes, & Petrus Exerica Alicantenſem arcem, & ſitu, & opere munitiſsimam a Caſtellanis ereptam recuperant. Cardonenſis Vicecomes, Dalmatius Queraltius, Raimundus Alamanus Ceruilionius, & Petrus Galcerandius Pinoſius Catalanarum copiarum ductores ſubſidio Valentinis rebus accurrunt. Exteras Galliarum copias Fuxenſi Comite, & Narbonenſi, & Conſeranenſi Vicecomitibus, & Rogerio Bernardo Fuxenſi Vicecomite Caſtelliboni Lupi Lunenſis Comitis ſororis filio, & Mõtleſano Comite ductoribus Rex ad ſe arceſſendas curat, vt prępotenti hoſti reſiſtere poſſet.

A. D. IX. K. Ian. Ludouicus, & Iohanna Regina eius vxor Meſſanæ regio apparatu excipiũtur. Blanca, & Iolans Frederici Regis ſorores Neapolim ablegantur.

Cum Frederico Regi, præter Catanam vrbem, & aliquot arces, aduerſa eius fortuna nihil reliquum eſſe, ea tempeſtate voluiſſet, Siculiq; pæne omnes in Reginæ Iohannæ fide manerent, Conſtantia Regis F. trienniũ demoratur: quod ad virum tuto perferri nequit: quoad Siculorum res, & totus Frederici ſtatus in vnius Artalli Alagonij Comitis virtute, atq; præſtantia defixus, mirabili rerum conuerſione inſtaurari potuit.

Anni huius fine cum Innocẽtius P. M. in Cardinalium collegium ſex inſigni religione, & doctrina præſtantes viros cooptaſſet, Nicolaus Roſſellius Maioris Balearium inſulæ ciuis ampliſsimo eo ſacerdotio collega adſciſcitur. Is Aragoniæ prouinciæ, Prædicatorum inſtituto, multos annos præfuerat: & cauſis fidei quæſitor, iudexque præſederat.

MCCCLVII. Graue bellum ad Molinæ confinia a Caſtellæ Rege conuertitur: maximoque

moque conatu, atque impetu infertur. Rex obuiam hoſti proceſſurus Carinienæ feſtum Natiuitatis Domini diem concelebrat. Darocam, ad conuentus agendos, finibus appropinquans, ſtatim commigrat: ſed Caſtellæ Rege Molina egreſſo, & II. M. CC. equitum copias ducente, iam prope hieme confecta, ne prælium inuitus committat: quoad externis auxilijs exercitus ſuppleri poſſit: quorum ductores erant Fuxenſis Comes, Narbonenſis, & Conſeranenſis Vicecomites, & Rogerius Bernardus Fuxenſis Caſtelboni Vicecomes: Lupi Lunenſis Comitis ſororis F. Cæſarauguſtã regreditur. Cum præcipuæ arces in regni finibus firmarentur, Turiaſonenſem tractum, & ea oppida, quæ ad Borgienſem fluuium ſita ſunt, tuenda, & propugnanda Petrus Pereſius Caluillius Turiaſonenſis Epiſcopus, Lupus Gurrea ex proceribus, qui Gurreæ dominabatur, & Michaël Gurrea, ac Iohannes Pereſius Caluillius egregij, & præſtantes ductores ſuſcipiunt. NAT. CHR. MCCCLVII.

Ingenti, ac terribili bello conflato, auxilijs ex vniuerſa Hiſpania vtrimque confluentibus, Ferdinandus, & Iohannes Regis fratres M. equitum, & II. M. peditum ductores, cum Valentini regni fines incurrerent, Benilupam oppugnare adorti, omiſſa ſpe, per vim, atque arma irrumpendi, detrimento accepto reijciuntur. Alicantenſem inde agrum, hortoſque vaſtantes regni finibus exceſſere. Iohannes Regi Caſtellæ adiungitur: qui Siſamonem caſtris obſidet: & altera exercitus parre Cubellum circumſidetur. Hæc omnia celeritate ingenti acta: omniſque vis belli in Celtiberiam vertitur.

Præſidijs arces cum firmarentur, neque regiæ copiæ, quamuis diſtractæ non eſſent, præpotenti aduerſario pares eſſe poſſent, Rex bellum ſibi ducendum ratus, & ad callida conſilia conuerſus enititur, vt Fredericus S. Iacobi ordinis Magiſter, & Tellius qui Viſcaiæ dominabatur, Regis Caſtellæ fratres, Iohannes Cerda Ludouici Telamonis Comitis, & Fortunatarum Principis F. Aluarus Pereſius Guzmanus, atque alij Caſtellani proceres a ſuo Rege deficientes, tranſitione facta, ſua ſigna ſequantur. Cerda, & Guzmanus, quos priuatæ accendunt iniuriæ, domeſticaſque contumelias vlciſci concupierant, quod Alfonſum Ferdinandium Cornelium ſocerum Rex morte affeciſſet, & Aldonciam Corneliam Guzmani vxorem contubernij neceſſitudine ſibi coniungeret, confiniorum præſidia deſerentes, & in Bæticam properantes, inteſtinum bellum tanta confidentia, & temeritare inferunt, vt prouinciam pæne omnem cum Aragoniæ Rege partiri ſperenr: & Regi Hiſpalim, Cordubam, Algeziram, Gades, Iaënium, Tariffam, & alias inſignes vrbes ſuopte ingenio attribuant: reliqua omnia ſibi vindicent.

Februario menſe, cum Celtiberiæ finibus omnem belli molem inclinaturam hoſtis cenſeret, denuo in Aragoniam ea regione irrumpit. Bordaluam vi expugnat: caſtellum, cum ſpes omnis in mœnibus, non in viribus eſſet, præfecti ignauia deditur. Cum Embitum oppidum ipſe Rex irrupiſſet, & caſtellum ingenti baliſtarum, & rormentorum molitione labefactaretur, ſumma vi propugnacula defenſa ſunt: & locus erat munimento, naturaque tutus: quoad Simon Lupezius Tolon præfectus ſagitta confixus mortem oppetit: cuius ſtabilis virtus arcem tutata erat.

Guilielmus

NAT. CHR. Guilielmus S. Mariæ in Coſinedin S. R. E. Cardinalis pacificatoriam
MCCCLVII. legationem obiturus, A. D. V. Id. Febr. Cæſarauguſtam aduenit. Recta Deciam ad Regem Caſtellæ pergit: quo in loco ingentes copiæ militares conuenerant. XV. dierum indutias paciſcitur.

Indutijs violatis, præcipiti furore Caſtellæ Rex Turiaſonem circumſidet. A. D. VII. Id. Mart. in vrbem irrumpit. Ciuitatem diripiēdam militi tradit: deditur que arx, quam Cinctum vocant: Rege nullis militaribus copijs coactis Cæſarauguſtæ aſſidente: quod arces, caſtellaque præſidijs firmare conſtituiſſet. Sed quod neque eo in loco ſe tuto eſſe arbitraretur, tantis ſubito difficultatibus obiectis, Cæſarauguſtanam arcem Regiam, Aliaferiam vocant, & omnia vrbis propugnacula obſtrui, muniriq; imperat: præſidijſque maioribus firmat.

Exitioſo, inteſtinoque bello, non modo domi in Aragonio, & Valentino regno, ſed in Sardinia. & Sicilia aduerſus noſtros ſæuiente, quam miſera, & calamitoſa ſit Galliarum condicio, hinc perpendi poteſt: quod Iohannes Armeniacenſis Comes Gothicæ prouinciꝫ procurator, ſummopere a Rege contendit, vt militares manus ex Aragonia, & Catalonia ducere ſibi liceat: quæ Regis Francorum ſtipendia Anglico bello mereri velint. Cum Cæſarauguſtani Garinum Abehiri dominum eam ob cauſum delegaſſet, Rex Caſtellanorum copijs, quæ ſuis merent ſtipendijs, libens ſi abire malint, permittit: modo ne ijs ſtipendijs militent, quæ Traſtamaræ Comes Henricus, Iohannes Ludouici Telamonis Comitis F. & Aluarus Perezius Guzmanus a Rege promereantur.

Tum Aragonia maximis concuſſa eſt motibus. Martio menſe exacto, hoſtis Borgiam circumſidet. Fuxenſis regijs auſpicijs militaturus in Aragoniam venit, Magalionemque contēdit: quo Rex obuiam hoſti proceſſerat, vt obſeſsis Borgienſibus ſubueniat. Altera vero ex parte Alebretius eiuſque fratres Turiaſone hoſti adiunguntur: qui VII. M. equitum Hiſpanæ armaturæ, & II. M. leuis armaturæ, quos Ginetes vocant, & maximo peditatu exercitum confecerat. Rex copijs multo inferior inſigni virtutis præſtantia, parem ſe belligerando præſtat: atque hoſti occurrens, prope Borgiam, collem occupat: loco, ſituque munitum: Molam appellant. Hoſtis cum prœlio ſigna inferret, aciemque inſtrueret, & leuia certamina conſererentur, noſtri hoſtem inſultantem, atque acriter irrumpentem ſupprimunt: neque certamen loco confiſi, ſignis collatis detrectant. Hoſte Turiaſonem regreſſo, ac Rege Magalione demorante, cum Legatus Apoſtolicus cōdicionibus pacis tractandis animum intenderet, eo rem deducit: vt omnibus in rebus, quæ in controuerſiam vocantur, Reges aliquot arbitris, atque diſceptatoribus, ſuo interpoſitu vtantur. A Rege Caſtellæ Iohannes Ferdinandius Fineſtroſa regio cubiculo præpoſitus, Iohannes Alfonſus Benauidius, & Innicus Lupius Horoſcius, & noſtrarum partium Petrus Exerica, Bernardus Caprera, & Aluarus Garſias Albornozius arbitri dati. Legatus indutias ex A. D. VI. Id. Mai in feſtum D. Iohannis proximum, atque ex ea die in vertentem annum paciſcitur: alijque LX. dies adijciuntur: qui indutiæ appellantur redditiciæ.

Turiaſo, quæ pacto cōuento, XV. dierum ſpatio Legato tradenda erat, non libera, præſidioque vacua, ſed Caſtellanis habitatoribus, atque equitum tur-

tum turmis obſepta relinquitur. Traditis a Rege, vt conuenerat, Alicanto, & eius arce, atque Aquis Alicantenſis agri, Legatus ea fraude violatas inducias diiudicans, A. D. VI. K. Iul. Tudelæ in æde beatæ Mariæ, coram Conuenate, & Turiaſonenſi Epiſcopis, Garcia Pereſio Regis Caſtellæ procuratore, Berengario Apilia, Franciſco Romano pro Cancellario, Iacobo Ezfario, & Iacobo Hoſpitali Regis Aragonij conſiliarijs, lata ſententia Caſtellæ Regem in dirarum obnuntiationem incidiſſe, & eius regna ſacrorum interdicto ſubijci pronuntiat. Eo magis hoſtis excitata immanitas. NAT. CHR. MCCCLVII.

Reges in bellum tota mente, atque animi impetu incumbentes externa auxilia arceſſunt. Hoſtis Eduardi Normannorum Ducis, & Angliç Regis eius patris opera ſuas fortunas fulciri ſperat.

Carinienam Rex conuentum indicit, agitque, Equitatus grauis, leuiſq; armaturæ tuẽdis regni finibus inſtituitur: & Petrus Regis patruus ductor præficitur. Petrus Luna Borgienſi regione, Iohannes Martinius Luna Calataiubienſi, Petrus Ferdinandius Ixeritanus Darocenſi, & Iohannes Simenius Vrrea Montalbani præfectus Turolenſi equeſtribus copijs hoſtibus opponuntur. Cæſarauguſtani muri, & propugnacula foſſa, valloque muniuntur: ac duces præſidijs, confinijſque præficiuntur. Iohanni Lupio Seſeſio Iuſtitiæ Aragonum Præfecto militaris imperij munus committitur: & omnes ciuitatis vires ſe ad eius ductum applicauerunt: vicariuſque ſuccedit in eo munere, eiuſque partes ſuſcipit Ferrarius Nuza. In ea trepidatione, ac tumultu res verſabantur, ac ſi ad portas hoſtes caſtra metatus eſſet: & omnibus vrbis regionibus tributim, & centuriatim deſcriptis ordinibus, duces delecti: vt quiſque eis tuendis, conſeruandiſque aptior præeſſe poſſe viſus eſt. D. Paulli regio, qua magna vrbis pars continetur, ad Innici, & Bartholomæi Liſonum ductum traditur: & D. Mariæ regio, quæ plena erat virorum præpotentium ſic, vt nulla tota vrbe frequentior haberi poſſet, Martino Lupeſio Nuzæ Ferrarij F. eſt attributa. S. Iacobi, Saluatoris, S. Nicolai, S. Iohannis, & S. Michaëlis regionibus duces delegati Ferdinandus Lupeſius Seſeſius, Simon Gurdus, Raimundus Tarba, Nicolaus Hoſpitalis, & Sanctius Paternüeius Cypreſij Paternüeij F.

Rex Ludouicum Caroli Nauarræ Regis fratrem pacto fœdere deuincit: ne Caſtellæ Rex eum ad ſe traducat. Ea re conſtituta, Turolium A. D. VII. K. Nou. ingreſſus Bernardum Capreram, Bernardum Thouſium, Bernardum Olzinelliam, Franciſcum Romanum pro Cancellario, & Petrum Iordanem Vrieſium domus regiæ præfectum Oſcam ad Apoſtolicum legatum nuntios præmittit.

A. D. XII. K. Decemb. Oſcæ Legatus Apoſtolicus ſententiam pronuntiat: qua Caſtellæ Regem ob violata pacta C. M. marcharum argenti pœna multat: a fidelium communione arcet: & diras grauiori obnuntiatione infligit. Decretis Apoſtolicis edicit, vt Eduardus Angliæ, & Petrus Portugalliæ Reges, Leonora Regina, Regis Aragoniæ nouerca, & Ferdinandus eius F. Princeps Vvaliæ, Lancaſtriæ Dux, Ludouicus Nauarræ Regis frater, Armeniacenſis, & Leguni Comites, Alebretius, eiuſque filij, ac nepotes coniunctione, communicationeque Regis Caſtellæ, quod execrationibus deuinctus eſſet, arceantur; neue illi opitulentur.

NAT. CHR. MCCCLVII. A. D. VII. Id. Decemb. in ſilua conuallis, quæ Callis Puteoli vocatur, territorij Albarraziniensis, vaſta quadã in ſolitudine. Berengario primum Apilia, mox Acarto Murio, & Petro Cima, demum Bernardo Caprera internuntio, ac fœderis interprete Rex, & Ferdinandus eius frater, ad colloquia, ſecretoſque congreſſus perueniunt. Ferdinandus Regi ſe addicit: procurationeque regni donatur. Cum Rex Turolij commoraretur, Suggerius Garcias Garciç Suggerij Toleti F. cuius conſilio Tellius Henrici Traſtamarenſis frater ſe ad Aragonium Regem traduxerat, & ad eius partes, & arma cõuerterat, pollicetur, ſe daturum operam, vt Gonzaluus Gonzaluius Luzius, quem Caſtellæ Rex Turiaſonis vrbis propugnationi ducem primarium præfecerat, vrbem Regi dedat. Rex ſpondet, ſi vrbis propugnacula ſibi tradantur Luzium XL M. nummorũ aureorum, quos Florenos nuncupabant, donaturum: & X. M. Suggerio repræſentaturum. Ea res interuentu Bernardi Capreræ, Gilaberti Scintilliæ, Petri Iordanis Vriesij, & Matthæi Mercerij ſancitur: quæ minime irrita euaſit.

Rex, vt vitia Sardorum totiẽs deficiẽtium, ac fraudes ignominia notet, ac multet: Galluritanam regionem, & præfecturam, quæ antea in Sardinia regni, Iudicatuſq; nomine cenſebatur, in poſterum regio decreto Luquidoneſij, & Caralitani promontorij cognomine appellari, vſurparique imperat. Bernardum Guimeranum ei regioni gubernatorem, procuratoremq; præficit. Caralitanæ regionis gubernatio Olſo Prochytæ traditur: & copiarum ductores Berengarius Carrozius, Iohannes Carrozius, Emmanuel Entenza, Vmbertus Dezgatellius, Raimundus Emporitanus, & Franciſcus S. Clementis rem bellicam adminiſtrant. Procurationi Luquidoneſiæ Alguerienſis, & Sacerenſis ciuitas contribuuntur.

Matthæo Oria, qui diu in defectionẽ reciderat, vita functo, datur opera, vt Branca Oria Brancaleonis Matthæi fratris filius, ad quem hereditas peruenerat, Regi ſe dedat, addicatque. Oppida ac poſſeſsiones publicatæ illi tradantur, liberenturque. Sed ſumma inconſtantia, atque animi mobilitate, & perfidia, modo ſe obeundæ hereditatis cauſa Regi dedendo, modo ab eo deficiendo Matthæum patruum infidelitate, longe prætergreditur. Arborenſis Iudex tributa Arborenſis ditionis nomine penſitari ſolita Regi pendere renuit.

Maior Siciliæ pars a Claramontia familia, quæ a Rege defecerat, opprimitur: & Neapolitanis regibus Meſſanæ vrbis potitis, cuius ex Italia non ſolum introitu, ſed omnino aditu Siculi arcentur, intercluduntur que, Fredericus Rex ſummo in diſcrimine verſatur: neque vllum aduerſæ eius fortunæ perfugium, niſi in ſoceri Regis auxilijs relinquitur, tam infirmis, ac longe remotis. Pactorum tamen ſponſalium cõdicionibus initis, Rex ſummopere elaborat, vt generum Pontifici, Eccleſiæque conciliet. Neapolitani Reges veriti, ne Aragonia claſsis labantibus rebus opem ferat. Meſſanæ bellum, quod inſtat, gerere approperant. Iacim oppidum Catanæ propinquum obſident: ſed conſtantia, ac virtute Artalli Alagonij Miſtretæ Comitis, Franciſci Intemelij Comitis Goliſani, & Guilielmi Peraltæ Calatabellotæ Comitis, qui circiter II. M. CC. equites delectos coẽgerant, & duabus Catalanorum actuarijs nauibus, quæ forte ad Catanenſem ſtationem appulerant, & tumultuaria alia claſſe adiuncta, noctu V. hoſtium actuarias adoriuntur, diſsipantq;: quarum tris intercipiunt. Obſidio Iacitana de-

tana deſeritur: & hoſtes fugantur, atque cæduntur. Raimundus Baucius, qui & vetuſtate generis, & maiorum gloria, & ſua virtute floreret, in Siculorum poteſtate captiuus remanet. NAT. CHR. MCCCLVII.

Fredericus Rex, ſumma omnium rerum amiſsione, & deſperatione recuperandi, aut ſtabiliendi regni Leonoram ſororem Aragoniæ Reginam Siciliæ regno, donat: & Athenarum, & Neopatriæ ditionibus, & Comitatu Carinthiæ: qui hereditate materna illi obuenerat Iſabellæ Reginæ Henrici II. Carinthiæ Ducis filiæ: qui, vti ſupra docuimus, Bohemiæ regnum appetiuit.

Feſtus Natiuitatis Domini dies a Rege Valentiæ celebratur. Belamarinio, Maurusiorumque Regi aduerſus Caſtellæ Regem hoſtem nimis ferum, atque capitalem amicitia adiungitur. Cum ea fœdera Innocentius maxime deteſtaretur, & hortaretur, vt ad pactionem cum vicino, & præpotenti Rege ineundam animum inducat: Rex, quod ſibi tam crudeliter inimicus eſſet, & Ferdinandus frater auxilijs Granatenſibus exitioſum bellum Valentino regno intuliſſet, externam opem Maurorum, aduerſus Mauros cōmunes hoſtes, tam propinquos neceſſario arceſsiuiſſe cauſatur. MCCCLIIX.

A. D. X. K. Mart. S. Mariæ Pogio Valentini agri naſcitur Leonora Regis F.

Caſtellæ Rex, quod Ferdinandus fratri Aragonio Regi ſe adiunxiſſet, animo irato, & percito, per ipſum induciarum tempus, contra ius gentium acerrimum bellum Valentinis finibus infert. Fredericus S. Iacobi magiſter, Henrici Traſtamaræ Comitis frater Iumillam oppidum, noſtrorum præſidio muuitum obſidet, quod paulo poſt vi expugnat: & in arcem irrumpit.

Turiaſonenſibus finibus Caſtellani Ferrelionio oppido, in Cauni montis tumulo ſito potiuntur: neque tam ſæuo animo præceps in noſtros hoſtis concitatur, atque in ipſos fratres: in quos infenſum eius odium cum funeſto diſsidio erupit: cuius imperio Fredericus eius frater, non tam perſpicax ad cauendas fraudes, quam virtute cognitus, & bellandi arte in primis ſpectatus, & Iohannes Regis Aragoniæ frater crudeliſsima morte mactantur. Leonora Aragoniæ Regina amita, Iohannis mater, & Iſabella Larenſis Iohannis vxor Caſtri Xericienſis arce morituræ contruduntur.

Violatis indutijs Rex, cum Gerundæ Mai menſis initio adſideret, Henrico Traſtamarenſi imperat, vt coacto exercitu in Caſtellam inuadat. Alcarracij Ilergetum oppido militarium copiarum recenſione facta, Soriæ finibus bellum infert. Duxere in eo exercitu militares numeros Tellius Traſtamarenſis frater, Lupus Comes Lunenſis, Blaſcus Alagon, Simon Vrrea, Petrus Ferdinandius Ixeritanus, Petrus, & Iohannes Martinius Lunæ, Philippus Caſtrenſis, Raimundus, & Gombaldus Angleſolæ, Raimundus Speſius, Martinus Ruicius Focius, Petrus S. Vincentij, Gombaldus Tramacetius, Iohannes Ferdinādius Vergua. Ludouicus Cornelius, Iohannes Diazius Latro, Iohannes Remirius Arellianus, Atho Focius, Guilielmus Raimundus Moncada, Augerius Monfalconius, Petrus Moncada, Petrus Ferdinandius Vergua, & Rudericus Diazius Latro. Seronem oppidum expugnant: & cum Alcazarenſem arcem natura, ac loco inunitiſsimam admotis machinis oppugnarent, obſidione liberata eſt. Rege omne id tempus Gerundæ commorante ſubſidia militarium copiarum ex Gal-

NAT. CHR. MCCCLIIX. ſico delectu, Aimerico Narbonenſi Vicecomite, Iohanne Greillio, quem Buchij Capdalē vocant, Arnaldo, & Bertrando Hiſpanis, Naiqueno Guiſielmo Sparræ dño, Guilielmo Pomerio, Arnaldo Rocaſullio, & Hortæ Vicecomite fœderatis, amiciſque, & alijs Gallis proceribus ductoribus cō parat: vt externi militis robore vernaculas copias fulciat. Rex perfidiæ probrū hoſti obiectans, quod pactam induciarū fidem rupiſſet, ad pugnā prouocat: & hoſtem in prœliū depoſcit: ea lege vt vicenis, aut quinquagenis, centeniſve equitibus ſociati, vno armorū iudicio, litem diſcernant: & proprio ſanguine publicis damnis parcētent: ac de fortunis omnibus ferro dimicent. Petrus Tomichius auctor eſt, Franciſcum Romanū pro Cancellario a Rege Auenionem ad Innocentium P. M. legatum: vt Caſtellæ Regi læſe fidei actionem intenderet. Ita conſtitutum memorat: vt Bernardus Galcerandus Pinoſius, qui id temporis Auenione reſederat, quod ſolum exilij cauſa vertiſſet, ex Catalanis proceribus inſigni virtute, & generis nobilitate præſtans, coram ſummo Pontifice ſingulis diebus in frequenti conſeſſu Caſtellæ Regem proditæ fidei acceſſeret: & ad certamen prouocaret. Vt Rex, & Pinoſius in eo diſcrimine, & dimicatione conſociati Caſtellæ Regi, & alteri eius compari opponerentur: & ne Pinoſius a Caſtellæ Rege reijci, aut repudiari poſſet, Regem decreuiſſe eum dignitate Balearici regni decorare; quod vere ne acciderit, an inaniter fuerit confictū, penes auctorem fides ſit, Satis certe conſtat, eam prouocationem, qualiſcumque ea fuerit, ludibrio, ac deſpectui inimico Regi fuiſſe.

Cum bellum atrox, atque inteſtinum Regis ceruicibus immineret: hoſtis non terrā modo ſe ſuperiorē, ſed nauali claſſe præſtare poſſe iactans, Bæti flumine XII actuarias naues optimo delectu inſtructas deducit: & VI alias Ganuenſium adiungit. Conteſtanorum oram præteruectus, Guardamatem terra, marique circumſidet: & A. D. XVI. K. Septemb. vi expugnat. Cum arcem, cui Bernardus Cruillias præerat, magna contentione, machinatumque impulſu oppugnaret, ſubito maxima tempeſtate coorta, claſsis in litora depellitur, diſsipaturque. Naues adeo tempeſtas afflixit, vt XVI. nautis, vectoribuſque vacuæ eliderentur: & naufragio interiſent. Duæ reliquæ naues in Carthaginis portum refugiunt. Deſperata arcis oppugnatione ſoluta obſidio eſt. Cum oppidum, diſiectaſque naues incendiſſet, & ab obſidione receſsiſſet, magno accepto detrimento, atque ignominia Murtiam ſeſe recipit.

A. D. IX. K. Sept. Epilæ, ſiue vt alij malunt, Tamaritio Litterenſis regionis oppido naſcitur Iohannes Henrici Traſtamaræ Comitis F. patris in Caſtellæ regno futurus heres: cuius liberis, is fuit temporum motus, & tanta rerum conuerſio, & Caſtellæ, & Aragoniæ regna ſubijcientur: cum hoc ipſo tempore Henricus pater regis Aragonij ſtipendia mereret.

Vix dato ſpatio ad comparandum de integro bellum, Lupus Lunæ Comes, Henricus, & Tellius fratres Farizæ, & Darocæ finibus gerunt. Menſam, & Vilielem oppida vi expugnant. Hoſtis ex Conteſtanis ad Celtiberos conuerſus Almazano, ad Aragoniæ confinia ſubſtitit. Biiueſcam, & Torrigios vi expugnat.

A. D. II. Non. Sept. Barcinone Iſabellam Balearici Regis F. Rex auunculus in matrimonium Iohanni Monferratenſi Marchioni tradit. L. M. florenorum dotem dicit. Ea Balearico iuri, & Ruſcinonenſis, & Ceretanæ ditionum,

ditionum, & Mompellerio dominatu Regi cedit. Iohannes Coconati Comes, & Bonifacius Coconatus, ac Iohannes Cereſetus Tranſalpini proceres nouam nuptam domum deducunt: & Franciſcus Periliolius ad virum proficiſcentem apparatu regio comitatur. NAT. CHR. MCCCLIX.

Almuniæ Rex feſtum Natiuitatis Domini diem concelebrat. MCCCLIX.

A. D. XVII. K. Apr. Rex Alaueſio campo hoſtium fines aggreſſus, Pharum caſtellum obſidet, atque vi expugnat. Scoparium vicinum oppidum adortus: caſtra prope Medinam Zeiimenſem metatur: oppidumque circumſidet: & natura, ſituque, ac præſidio munitiſsimum. Commeatu exercituum deficiente, ab obſidione deſiſtit: igni, ferroque regionem vaſtat: vt hoſti ſolitudinem faciat: & in maritimas Cataloniæ oras ſubſidio accurrit: quod hoſtis magna comparata claſſe, in Laletanos circumvehi ferretur: vt maritimam eamoram tutari, & inimicum Regem a litoribus arcere poſſet.

Rex A. D. V. K. Apr. Cæſarauguſtam introit: & rebus bellicis adminiſtrandis ſummæ auctoritatis, & ſingularis induſtriæ viros Archiepiſcopum Cæſarauguſtanum, Iohannem Ferdinandium Herediam Ampoſtæ præfectum, Lunenſem, & Traſtamarenſem comites, Petrum Exericam, & Petrum Lunam præficit. Quod viri ingenuitatis immunitate fungentes, quos Ermunios appellare conſueuerant, lege, atque inſtituto more maiorum, Regi expeditionem bellicam capeſſenti adeſſe, non obſtringerentur, niſi prœlium ſignis cũ hoſte collatis cõmiſſuro, aut arcem, caſtellũve obſeſſuro: & ſigna militaria proſequi non conſueſſent, niſi trium dierum cibario pane conuecto: Rex Cæſarauguſtanis ciuibus, qui ſe eo bello in Caſtellam inuadenti proſecuti fuerant, quod ea immunitate, & militiæ vacatione perfungerentur, agnoſcit, ac præ ſe fert, rem minime præiudicatam eſſe: & priuilegiis irrogatis ſtaturum: conſenſurumque.

Guido Bononienſis Portuenſis Epiſcopus S. R. E. Cardinalis regio genere ortus, cui & ſumma auctoritas, & amplitudo erat, a ſummo Pontifice in Hiſpaniam legatus, vt inter Reges conueniat, ſi ad pactionem contentio deduci poſſet, magnopere adnititur: quod tam atroci bello omnia in Hiſpaniarum regnis ruerent, atque turbarentur. Sed hoſte impetu animi, vincendique cupiditate raptim, turbatæque ruente, cum contra immanem eius potentiam æquis condicionibus ſe muniri Rex ſperat, iræ peruicax, & ſcelerum ferox ſpem omnem pacis perpetuo eripit: Ferdinandum Regis fratrem, & Henricum, Henricique fratres, & omnes, qui in Aragoniam refugerant, maieſtatis crimine, inſigni quadam nota, & ignominia condemnans: & quod immanitatem omnem ſuperat, efferа vi animi Leonoram Reginam amitam, ac Iohannam Larenſem ſtirpis regiæ feminam Tellij fratris vxorem crudeli morte afficit. Iſabellam præterea Iohannæ ſororem, quæ Iohanni Regis fratri nupſerat, eius iuſſu veneno necatam ferunt.

Ne vmquam quieti, aut liberi a bello eſſent, ipſi etiam Reges propinqui, fœderatique paſsim fidem, iuſiurandumq; neglegunt: cum nulla apud eos ſummæ amicitiæ, nulla coniunctionis eſſet reuerentia. Petrus Portugalliæ Rex nouis pactionibus Caſtellæ Regi ſororis filio addictus, & cui in maritima expeditione claſſe opitulatur, hoc ipſo tempore, interuentu

NAT. CHR. MCCCLIX. generi ſui Ferdinandi, aduerſus eum cum Aragonio amicitiæ fœdera inire contendit.

Ferdinando Murtienſe regnũ inuadere conante, & copijs omnibus Valentini regni comparatis, IX. hoſtium actuariæ naues, & lembus ſubſidio accurrẽtes Carthaginis portum tenent: & Alicantũ prouehuntur. Hoſtis Algezirisegreſſus, XXIIX. actuarijs, & IV. lembis, & X. itemq́ longis nauibus Mahomatis Granatenſis Regis, & LXXX. onerarijs, Carthaginienſem portum ſubit. Guardamarem terra, marique obſidet, viq́ue potitur: & arcem expugnat: curſumque ad Hiberi vſque oſtium perficit. Garcias Gaufredus Loaiſa Iohannis Garciæ Loaiſæ F. qui Petrerij oppidi dominabatur, hoſtiles partes deſerens ſe, atque arcem Regi cum Aluaro Nunnio fratre addicit. Legatus Apoſtolicus, qui Dertoſam magna feſtinatione, ſecundo flumine iter præripuerat, vt Caſtellæ Regem ad indutiarum pactionẽ pelliceret, in ipſo oſtij Hiberi aditu ventis, remiſque in Cataloniæ oras properantem a contentu curſu cohibere nequit. Ad ipſas fluminis fauces Lanzarotus Pezania Genuenſis Portugalliæ claſsis præfectus X. actuarijs nauibus, quas Portugallus Caſtellæ Regi in ſubſidium miſerat, Caſtellanę claſsi adiungitur.

Rex, quod in Sardoam, Sicilienſemque expeditionem magnam claſsis partem conuerterat, incredibili celeritate claſſem adornat: inſtruitque: cui Bernardinum Capreram Auſonenſem Comitem, & Huguetum Cardonenſem Vicecomitem ductores præficit. Vetuſta ratio naualis diſciplinæ magna ſeueritate a Bernardo Caprera, Iacobo Boſcano, & Iohanne Lõbarda eſt inſtituta. Sed hoſtis anteuertens XXX. actuarijs, & aliquot lembis, & XL. onerarijs nauibus A. D. V. Id. Iun. in Barcinonenſem ſtationem ſubito, improuiſoque prœlio irrumpit. X. actuarias, quæ moli adhærent, & onerarias adortus ſumma vi oppugnat. Neq; noſtri, aut Rex ipſe animi præſentia in repentino vrbis terrore, minore animo, aut fiducia decertat: & copijs per litus prætẽſis, & nauibus, quas ſagittarijs, tormentiſq; compleuerant, cum acre prœlium conſereretur, magnaque animorum obſtinatione vtrimque certaretur, multi mortales, nequicquam ſpem ferentes ferro, ignique abſumuntur: & magno afficiuntur hoſtes detrimento. Vt aqua eos prohibeant, ad Rubricati amnis vada certamen conſeritur. Noſtris compulſis, cæſiſque hoſtes in Laletanam, Coſetanamque oram incurſantes in Ebuſum inſulam tranſmittunt: vrbemque obſident. Auſonenſis, Gilabertus, & Berengarius Cruilliæ, Bernardus Margaritus, & Petrus Albertus nauibus, quibus præerant, in Illiberitanum portum ex alto inuehuntur. Mouit ea res præſentem Regem haud ſecus, quam ſi Barcino ipſa capta nuntiaretur: & A. D. IX. K. Iul. Barcinonenſi ſtatione, claſſe L. actuariarum vela faciens, A. D. V. Non. Iul. in Maiorem Balearium appellit: vt Ebuſitanis difficillimo tempore ſubueniat. Hoſtis, cum Aragonia claſsis præſto adeſſet; omniaq; raptim turbarentur: tormentis, munitionibuſque derelictis obſeſsionem omittit: & perceleri curſu Carthaginis portum inuehitur: neque eo portu omnis claſsis curſum conficit. Caprera Comitis Auſonenſis pater, tanta auctoritate dux XV. longis nauibus partem hoſtilis claſsis Almeriam vſque inſequitur: & Caſtellæ Rex omni poſtea claſſe collecta Alicantum prouehitur.

Cum bellum ſumma vi gereretur, & in Valentini regni ciuitates eius

vis omnis,

vis omnis, tempeſtaſque terra, marique conuerſa eſſet, Celtiberum prœlium cœptis interuenit. Quod Aragonij cum Caſtellanis ducibus, & eorum militaribus copijs diſſiderent, & Rex eam ſibi rem maxime cauendam, & prouidendam videret, Iordanem Pereſium Vrrieſium regni gubernatorem conſilio Henrici Traſtamarenſis admouet. Præterea quod Henricus Imperatorio munere in Aragonia defungeretur, Cæſarauguſtanum Antiſtitem, Iohannem Ferdinandium Heredìam, Lunenſem Comitem, Petrum Exericam, & Petrum Lunam conſiliarios, ad eas deliberationes, quæ de re publica, & bellica habiturus erat, applicat. Henricus, & Tellius fratres, Petrus Luña, Iohannes Martinius Luna, Iohannes Ferdinandius Heredia Hieroſolymitani ordinis in Aragonia præfectus DCCC. equitum turmis, & peditatu Agredæ fines incurrunt: & cum Caſtellanis eorũ confiniorum ductoribus, qui MCC. equites ſub ſignis coëgerant, acri prœlio ad Cauni montis radices, in æquata agri planitie, Arauianæ campum appellant, confligunt. Hoſtes funduntur: cæduntur que. Pugnata eſt ea pugna A. D. X. K. Oct. qua Iohannes Ferdinandius Fineſtroſa, eorum confiniorum primarius ductor, vir egregij animi, atque conſilij, Ferdinandus Garcias Ducius, Petrus Ruizius Oſores, & Gomezius Suggerius Figueroa ordinis S. Iacobi in Legionenſi regione præfectus occumbunt. Interclusi, captique ſunt Innicus Lupius Horoſcius, Ferdinãdus Rüicius Villalupius, Iohannes Gomezius Bahabon, Furtatus Diacius Mendoza, & Didacus Sanctius Porras: illuſtris gentis viri: & inclitæ famæ, virtuteq; præſtantes: qui præclaram, inſignemque noſtrorum ducum victoriam efficiunt. Gonzaluus Sanctius Vlloa Ferdinandi Caſtrenſis ſignifer ſignum prætendens fortiſsime dimicans interficitur. NAT. CHR. MCCCLIX.

Ilerdæ feſtus Natiuitatis Domini dies a Rege concelebratur. MCCCLX.

Non præſenti modo bello, ſed etiam reliquo tempore, victoria ad Arauianam a noſtris parta, ferociore hoſte reddito, cum bellum in dies ſingulos vehementius ingraueſceret, Rex A. D. III. Non. Ian. Cæſarauguſtam init: & conuentus peragit. Stipendia MCC. equitum contribuuntur: magna induſtria officinis armorum inſtitutis bellum apparatur: & quo ſtudioſius armarentur, ornarenturque inſignius, præmia ſunt a Rege propoſita: atque conſtituta. Præterea quod Gonzaluus Gonzaluius Luzius Turiaſonenſis præſidij a Caſtellæ Rege præfectus tranſitione, vti memorauimus pacta, vrbem Regi traditurus erat, Rex Magalionem procedit: & A. D. IV. K. Mart. præſidio dedito Turiaſonem vrbem ingreditur. Luzius Iolantem Iohannis Simenij Vrræ, qui Epilenſi prœlio occubuit, & Eluiræ Corneliæ F. vxorem ducit: & Biotæ, Baij, & Aſinij oppidorum iura, ac ditiones dotis nomine attribuuntur. Vrbi, & arci Turiaſonenſi Petrus Simenius Samperius ſpectatæ, & nobilitatæ virtutis dux præficitur. Illo ipſo tempore Petrus Ferdinandius Velaſcus hoſtilium copiarum regni Murtienſis ductor a Rege Caſtellæ deficiens Aragonio ſe addicit.

Aluarus Vazquius Petralzada, & Gonzaluus Iohannius Begia Petri Portuggalliæ Regis legati Regem ad pacis condiciones deducere nituntur: ſed ſecreto fœdere Reges aduerſus Caſtellæ Regem adiũgere ſtudent: quod a Ferdinando Regis fratre relatum fuerat. Impetrant, vt fœdus detur; & ob eam cauſam Petrus Boilius a Rege in Portugallium legatur.

NAT. CHR. MCCCLX.

Traſtamarēſis,& Auſonenſis Comites Turiaſonenſibus finibus M. D. equitum,& III. M. peditum exercitu coacto,in Caſtellam inuadentes Pharū caſtellum vi expugnant. Sanctius Traſtamarenſis frater Pharenſi præſidio præficitur. Ad Naiaræ vrbis muros,cum magis noſtri inferrent,quam arcerent pugnam,& communis adhuc Mars belli eſſet,nec dum diſcrimē fors feciſſet,prœlium cum Rege inimico conſerunt. Hoſtis cum acie multo eſſet ſuperior,clade ſuorum victor euaſit.

Quod Rex,Simonque Buccanigra Genuenſium dux controuerſiarum omnium iudicem Iohannem Monferratenſem Marchionem, qui Iſabellam Balearici Regis F. in matrimonium duxerat, conſtituiſſent, Aſtæ A. D. VI. K. Apr. pacis condiciones ſtatuit. Rex Alguerium, Genuenſes Bonifacium Corſicæ primariam arcem concordiæ pignora,in quinquēnium Monferratenſi tradant. Edicit prætęrea A. D. XI. K. Iul. vti Orijs, qui a Rege defecerant,ſi ei ſe addixerint, paruęrintque, bona, poſſeſſioneſque omnes Sardoæ ea condicione reddantur, qua anno trigeſimo ſupra milleſimum,& trecenteſimum obtinuerant. Caralis, Alguerium, & Saceris vrbes,Eccleſienſeque oppidum excipiuntur.

Lupus Lunæ Comes fato perfungitur: vir, & auctoritate, & potentia præſtans: qui longe princeps inter Aragonios proceres: primarias & inſignes regni familias auita nobilitate fuerat complexus. Rex Egidij Aluari Albornozij Cardinalis S. Sabinæ Epiſcopi,ſedis Apoſtolici in Italia legati permiſſu,& interuentu Briandæ Agaoutæ Comitis vxoris, Bertrandi Agaouti Comitis filiæ, qui Clementis V. Pont. M. fratris filius erat, Martinum filium natu minorem maiori natu Lupi Comitis filiæ Mariæ matrimonio adiungit. Maria omnium Lupi patris ditionum,& poſſeſſionum ditiſſimarum,latiſſimarumque heres exiſtit.

Matthæus Mercerius IV. actuarijs nauibus Onenſem Tingitaniæ portum ingreſſus Bohamonis Abdaliæ Muzæ Tremezenij Regis partes ſecutus,qui cum Algarbij Rege inimico,quod Tremezenium vi eripuerat,bellum gerebat,a Georgio Tartaro V. actuariarum Regis Caſtellæ ductore interclusus,cum prœlium iniret,noſtrorum naues expugnantur, & intercipiuntur. Mercerius in continentem delatus in hoſtium poteſtatem venit: & in eum,& complures alios Caſtellæ Rex ſupplicium cónſtituit: Hiſpalique capite plectuntur. Pontius Altaripa a Rege aliquot actuarijs nauibus præficitur,vt a prima ora Granatenſis regni, vſque ad Oceani fretum armata claſſe in ſtationes omnes incurrat. A. D. II. K. Aug. Rex Barcinonem introit: vt claſſem adornet: quę in Sardiniam nauigatura erat.

A. D. II. Non. Nou. Olfus Prochyta Sardinię pręſes claſſe IV. actuariarum, & II. onerariarum nauium Barcinonenſi ſtatione Conſtantiam Regis filiam,quæ Frederico Siciliæ Regi nuptura erat,in Sardiniam educit. Caralim claſſe pręteruecta,quod hiberna nauigatio Reginę moleſta eſſet,Carali hiemali tempore reſidet.

Ludouicus Andegauenſis Comes Iohannis Francorum Regis F. qui Iohannam Regis F. ducturus erat,Marię Caroli Bleſenſis, qui Britannię ditionem appetierat, filię matrimonio adiungitur. Innocentius Pont. Maxim. & ipſe Rex Iohannes Regi confirmant, patre inuito, atque Calete ad Itium portum arta cuſtodia incluſo, ſponſalia ea depacta fuiſſe.

Anni

Anni fine duæ Cypriæ actuariæ naues Barcinonem appellunt: quibus NAT. CHR.
a Petro Luſiniano Cypri Rege, qui Hugoni patri regni heres ſucceſsit, & MCCCLX.
Leonoram Petri Regis patrui, Ripacurciæ Comitis filiam vxorem duxerat, inter alia regalia dona mittuntur pardus inaudita celeritate, vna cum venatoribus, aliarum ferarum venationi aſſuetus: veſteſque Tartarorum Regum: arcuſq; cum pharetris Tartaricis, & ſagittis veneno tinctis: quibus prœliari conſueuerant.

Blaſcus Ferdinandius Heredia Iuſtitiæ Aragonum, in demortui Iohannis Lupij Seſeſij locum a Rege præficitur. Is Iohannis Ferdinandij Herediæ Ampoſtæ Præfecti, cuius magna apud Regem, & in primis grauis auctoritas fuit, frater germanus erat.

Barcinone Rex Natiuitatis Domini diem feſtum concelebrat. MCCCLXI.

Caſtellæ Rex homo propalam ferus, trucidatis inſignibus viris, cũ virtutis ipſum ornamentũ, & decus, hac ipſa tempeſtate excindere cõcupiſſet, Guterio Ferdinãdio Toleto interfecto, cui infenſum, ac præter animũ ad flagitia præcipitem, ſe inimicũ præſtat, quod in dando conſilio, ſumma & fide, & religione rationes omnes exquirẽs vir pius in primis, & ſanctus vteretur, haud aliter, ac ſi tyrãnidem occupaſſet, ſit odioſior. Proceres Caſtellani pæne omnes ad Ferdinandũ Regis Aragonij fratrem, regni Caſtellæ legitimũ heredem ſe vertũt: quod Rex iuſta vxore Blanca viuente, ex Maria Padillia concubina liberos tuliſſet: quibus regnum deſtinarat.

Cum animi Caſtellanorum procerum indies, ad Regis odium renouarentur, & Ferdinãdo iam primas partes in expeditione bellica, tamquam herede legitimo aſſumente, Barcinonẽ Ianuarij menſis exitu Leonoræ Reginæ interuentu, & Iohannis Ferdinandij Herediæ, & Bernardi Capreræ, & Franciſci Romani pro Cancellario, penes quos ſumma conſiliorũ vertitur, ad eam pactionem Rex, & Ferdinandus frater veniunt. Rex II. M. D. equitum auxiliaribus copijs, in quattuor menſes fratrem proſequi, quæ Ferdinandi ſtipendia mereant, ſpondet: & D. equitum, & totidem ſagittariorum Aragonia ſtipendia pollicetur. Ferdinandus paciſcitur, ſi regno tyrannum exigat, Murcienſe regnum, atq; vrbes omnes, & inſignia oppida in confinijs regnorum ſita Regi contributurum: aut omnem ditionem addicturum, quæ armis vindicaretur. Secreto ea pactio cõuenit interuentu Acartij Murij, & Arnaldi Franciæ, qui ad intima Ferdinandi conſilia peruenerant: quod Henricus Traſtamarenſis Comes cum Ferdinando graues inimicitias gerens, magnas Aragoniæ procerum factiones, & clientelas, & præcipue Lunenſem, quæ Ferdinando palam aduerſabatur, ſibi deuinxerat: quæ res haud multo poſt Ferdinando exitio fuit.

A. D. XIV. K. Mart. Rex Barcinone Ilerdam incitato curſu proficiſcitur. Cum eo in loco menſem integrum rem bellicam adminiſtrãs, commoraretur, Armeniacenſis Comes, & Iohannes eius F. hoſtilium partium fautores Ruſcinonenſes fines incurrere adoriuntur. Rex Raimundũ Berengarium patruum Comitem Emporitanum ſummæ Ruſcinonenſium rerum præficit: Franciſco Ceruia primario ex Catalanis proceribus viro gubernationis munus obeunte: qui militares copias cogit: vt in eo tumultu obuiam hoſtili incurſioni eat.

A. D. III. Id. Apr. nuptiæ Frederici Siciliæ Regis, & Conſtantiæ Aragoniæ Catanæ regali apparatu celebrantur.

NAT. CHR. MCCCLXI.

Iohanna Regina,& Ludouicus eius vir Artalli Alagonij Miſtretenſis
Comitis virtute, & inſigni animi præſtantia terra, marique prope Cata-
nam profligati, Meſſana egreſsi, deſperatis Sicilienſibus rebus, domum re
grediuntur. Præter Meſſanam, & Liparim inſulam, nihil ex tanto conatu
illis fit reliqui. Claramontij deſciſcentes, vbi ſe deſertos ab eis videre, quo
rum fiducia arma ſumpſerant, Frederico Regi adiungi, addiciq; ſtudent.

Rex Terrerium, ſatis magno cõparato exercitu, vti affectæ vires, opeſ-
que regni ferebant, cum hoſte ſigna collaturus, contendit. Cum Cardina-
lis Bononienſis legatus ſummopere inſtitiſſet, vt ab acerrima armorũ con
tentione diſcederetur, Non. Mai Calataiubium regreditur: quoad pacis,
bellique liberum arbitrium eſſet.

Tractandis pacis condicionibus, fide indutiarum interpoſita, qui aucto
res paciſcendæ amicitiæ fuerant, Bernardus Caprera, & Mendus Ruderi-
cius Biedma ſequeſtribus, atque arbitris Petro S. Benigni Digunenſis, &
Iohanne Fiſcampenſi Abbatibus Apoſtolicis internuntijs congrediũtur.
Pace interuentu legati facta, ab armis recedunt. In primis paciſcuntur, vt
Ferdinandus Regis frater, & omnes Caſtellani proceres, & eorum milita-
res copiæ, quæ ſtipendia Aragonij Regis auſpicijs merentur, ſpatio dierũ
IIX. Hiberum tranſeant: neue quiſquã ex Caſtellanis proceribus ordines
ducat. Arces, & Caſtella capta, vt reſtituantur, obſideſque dentur, pactis
conuentis cauetur. Conuenerat ad hæc, vt Ferdinãdus regnorum procura
tione amoueretur. Pax ea a Rege Calataiubij A. D. I L. Id. Mai ſancitur:
quã pridie eius diei hoſtis, cum apud Deciam maximo, & fortiſsimo com
parato exercitu caſtra haberet, fidei religione ſtabiliuerat. Ex Aragonio
regno ſe eas pacis, ac fœderum, conuentorumq; condiciones obſeruaturi,
præſtaturique erant iuriſiurandi ſponſione Iohannes Dux Gerundenſis,
Tarraconenſis, & Cæſarauguſtanus Archiepiſcopi, Valentinus, Dertoſa
nus, & Turiaſonenſis Epiſcopi, Petrus Exerica, Dianienſis, & Auſonenſis
Comites, Gilabertus Scintillias, Petrus Luna, & Bernardus Olzinellias:
ac Tarraconenſis, Cæſarauguſtanæ, Valentinæ, Maioris Balearium, Tu-
riaſonenſis, Calataiubienſis, Darocenſis, Turolenſis, & Setabitanæ ciuita
tum procuratores. At ex Caſtellæ regno ea ſe iuriſiurandi fide obſtringen
di erant Carthaginienſis, Burgenſis, Ouetenſis, & Calagurritanus Epiſco-
pi, Ferdinandus Caſtrenſis, Iohannes Pontius, Alfonſus Pereſius Guzma
nus, Henricus Henricius, Bertrandus Gueuara, Iohannes Alfonſus Bena-
uidius, Mendus Rudericius Biedma, Egidius Buccanigra claſsis regiæ præ
fectus, Martinus Lupius, & Martinus Iohannius: ac ciuitates Burgenſis,
Toletana, Hiſpalenſis, Cordubenſis, Murtienſis, & Conchenſis: atq; oppi
dani Molinenſes, Sorienſes, Medinazelinenſes, & Almazanenſes. Ad
hæc conſtituunt, vti Aragonius earum pactionum obſides tradat Auſonẽ
ſem Comitem, & Petrum Lunam: Caſtellanus vero Ferdinandũ Caſtren
ſem, & Martinum Egidium Alburquerquium Iohannis Alfonſi Albur-
querquij F. qui Nauarræ Regis, aut Ludouici eius fratris cuſtodiæ com-
mittendi erant, ea condicione conſtituta, vt obſides eius Principis, qui in-
tra quattuor menſes pactis conuentis non ſtetiſſet, aduerſario Regi nexui
traderentur: & in eos vitæ, ac necis poteſtate vteretur. Arces præterea tam
quam obſides eorum fœderũ a Rege Aragonio tradendæ erant Farizẽſis,
Verdegienſis, & Alhamẽſis: & a Caſtellano Rege Deciẽſis, Alcazarẽſis, &

Ciguelenſis. Nominatim ab ea pace excipiuntur, qui a Caſtellæ Rege de- NAT. CHR.
fecerant, & in Aragoniam emigrauerant: & Ferdinandi: & Henrici partes MCCCLXI.
proſecuti fuerāt Petrus, & Gomecius Carilij, Petrus Lupius Padillia, Sug
gerius Pereſius Quinionius, Didacus Pereſius Sarmentus, Gonzaluus
Gonzaluius Luzius, Garcias Laſſus Carillius, Aluarus Pereſius Guzma-
nus, & Petrus Rudericius Sandoual.

Bononienſis Legatus latam a Caſtellæ Rege ſententiam, qua Ferdinan
dum Regis fratrem, Henricum Traſtamarēſem Comitem, Petrum, & Go
mecium Carillios, proceresq; alios regni Caſtellæ maieſtatis cōdemnaue
rat, reſcindit: in priſtinamq; condicionē, & ſtatum reſtituit: quod iudiciū
adeo Caſtellanū afflixit, vt quaſi repētina aliqua vis, atq; tempeſtas percu
liſſet, pauculis intermiſsis diebus, horribilis armorum fremitus repentino
ſit exauditus: maximæq; ex eo bello vtrinque calamitates ſint acceptæ.

Pace ſuperiore anno, inter Eduardum Anglorū, & Iohannem Francorū
Reges cōpoſita, cum exercitus dimitterentur, ad X X V. M. numero, vt ho
minū fama erat, fuſi per oppida, ac diſperſi, Malandrinorū nomen in vul-
gus retinuerant, paſsim tota Gallia vagantur: maximaſque prædas faciūt:
& oppida hoſtiliter irrumpunt. Cum bona eorū pars in Ruſcinonenſem
tractū inuaſiſſet, Rex Barcinone A. D. X I. K. Sept. Gerundam conten-
dit: eas prædonum manus bello finibus euerſurus. Gerunda ſignis promo
tis egreſſo. nec dum tranſcenſo Pyrenęi ſaltum, hoſtiles copiæ in Galliam
repellūtur. ¶ Bernardinus Caprera Comes Auſonenſis, Dalmatius Roc-
cabertinius Vicecomes, Gilabertus Cruillias, & Bernardus Palous res re-
petitum in Caſtellam legantur. Conuenerat enim, vt arces Villelia, & Iu-
millienſis, quarū altera Aragonij, Valentini altera regni finibus contine-
bantur, noſtris traderentur. Obita præterea legatio ea eſt, vt iuriſiurandi
Antiſtitum, & procerū ſtipulationibus ſcribendis adeſſent. Rege vero Ca
ſtellæ cunctante, tergiuerſante, & conquerente, quod Rex pactis conuen
tis non ſteciſſet, quod ante præfinitum I I X. dierū ſpatium Ferdinādus Hi
berum amnem non tranſiſſet, quāuis Cæſarauguſtæ grauiter ęgrotare cœ
piſſet, & Hiberum, & Cingam trajcit: & Fragam ditionis ſuæ oppidū emi
grat: eumq; Rex, vt regnorū procuratiōe abſtraheretur, cōmonuerat. Nec
tamen his conſtitutis arces, quæ a Rege Caſtellæ veluti eorum conuento-
rum obſides tradendæ erant, deduntur: cum Rex ſuas Iohanni Remirio
Arelliano tradi imperaſſet. In tam ancipiti, & incerto rerum exitu Ber-
nardus Caprera Decembri menſe, de tradenda in matrimonium Caſtellæ
Regi, quod pacto conuenerat, Iohanna Regis filia in Caſtellam legatur.

Rex Barcinone feſtum Natiuitatis Domini diem concelebrat. MCCCLXII.

Cum opera daretur, vt firma, & perpetua amicitia Reges adiungerētur,
ac de matrimonio Iohannæ Regi Caſtellæ collocandæ, & de Alfonſi, Re
gis Caſtellæ, & Mariæ Padilliæ filij, & Leonoræ Regis filiæ ſponſalibus
condiciones ferrentur, vt beneficijs parta gratia, pax perpetuo obtinere-
tur, contra religionem Iuriſiurandi bellum ſubitum, atque improuiſum
non naſcitur, aut ſenſim infertur, ſed repente exardeſcit, atque erupit:
Rege Caſtellæ præpotenti exercitu fines inuadente: & pactiones omnes
bellicas, & hoſtiles interuertente, ac perturbante.

Petrus Exerica regia cognatione, & inſigni virtutis laude vir præſtan-
tiſsimus, cum bello ſacro aduerſus Granatēſes Mauros expeditionē ador

NAT. CHR. MCCCLXII.

naret, vt Caſtellæ regis honori inſeruiret, ad Caſtrum Garciæ Munionis,
id oppido nomen eſt, vita perfungitur: & in ſacello regio Eccleſiæ Cordu
benſis poſt Alfonſum Regem ſe humari iubet. Exericæ illuſtris gloria ma
gnorum iu patriam meritorum conſtanti fama peruagata eſt. Sanctium,
& Iohannem Alfonſum, atque Henricum filios ex iniuſto connubio reli
quit. Ex eo Exericarum regia familia deficere cœpit.

Mai K. Iacobus Balearici Regis F. qui cuſtodia duriſsima ſeptus, in ar-
te noua Barcinonenſi continebatur, cum ferrea cauea noctu includeretur,
adulterinis clauibus clauſtra refringens, excubijs necatis, & Nicolao Roui
ra arcis præfecto iugulato, e vinculis emittitur. Adeo opportune id effe-
ctum eſt facinus: vt non libertatem modo conſequatur, ſed ex vinculis, &
ipſo pæne tormentorũ aſpectu, ad opulentũ, & magnum regnũ capeſſen
dum exciratus videatur: cũ illis ipſis diebus, A.D. VII. K. Iuu. Ludouico
Neapoli fato perfuncto, eius regni poſſeſsio vertẽte anno Balearico offer-
tur: Iohanna Regina in matrimonium ducta: ſi inſigni leuitate feminæ, &
impudenti audacia coërcita, viris parere didiciſſet.

Quod hoſtis ſuo maxime tempore, & noſtris alieno adoritur bellum,
& omnia opportuna loca præoccupata ante ab eo fuerant, quam noſtri
obuiam procedere poſſent, Caſtellæ, & Nauarræ Reges, Aragonio in vlti
mis Ruſcinonis finibus externo bello impliciro, & pacis fœderibus deuin
cto, repentinum bellum inferunt. Nauarrus Soſium oppidum contineca
ſtrorum obſidione oppugnat. Fariza, Atteca, Terrerium, Mori, Cetina,
Bilbilitanorum Aquæ, cui oppido e re, a Mauris Alhamæ nomen eſt
indltum: quod calidi in eo fontes ſcaturiant, vi a Caſtellæ Rege expugnan
tur. A. D. III. Id. Iun. Calataiubium nobile in primis oppidum caſtris
circumſidet.

In Perpinianenſi arce A. D. VII. K. Iul. Mahometus Abenedrizius,
& Iuceffus Abenabdalla Bohamonis Abdallæ Tremezenij Regis legati
pactionem, & indutiarum fœdera cum Rege in quinquenniũ icunt. Scri-
bendo fœderi adfuere Petrus Tarraconenſis Archiepiſcopus, Bernardus
Caprera, Raimundus Alamanus Ceruilionius, Artallus Focius, & Fran-
ciſcus Ceruia. Qui in Mercerianis nauibus, in Mauritaniæ litus delatis in
tercepti fuerant, & in Algarbiorum ergaſtulis continentur, liberantur.
Quod equorum ſumma eſſet inopia, qui pacis tempore, ex Conteſtanis
Alcaraciorum ſaltubus, & Turdetanis Bæticæ regionibus ad noſtros im-
portabantur, neque eorum commercium eſſet, aut educendi poteſtas fie-
ret, mille equi in vſus bellicos ex Mauruſijs aduehuntur.

Calataiubium foſſa, ac vallo ſeptum, caſtris circumſeſſum ſumma vi ho
ſtes oppugnant: & mœnia ipſa adoriuntur: vineis, alijſque operibus per-
cellunt. Noſtri ſtratis ariete muris, ſummis obſidionis periculis deturban
tur. Tantæ enim hoſtium copiæ conuenerant, vt XII. M. equitum, &
XXX. M. peditum conſtiterint: cum hoſtis ad murum caſtra poſuiſſet.
Guilielmus Domirius Prætor vrbanus, ex primarijs ciuibus, ne patriæ ſu
pereſſet, ſe ipſum deuouens, & in armatas hoſtiũ copias immittens, inter
intenta tela fortiter dimicans occumbit. Sunt, qui ferant, cum ex prouo-
catione cum hoſte ſupra pontem confligeret, vna in flumen demerſos.

A. D. IV. Id. Iul. Regi Filius naſcitur Perpiniani: cui Alfonſi
nomen eſt inditum.

Bernardinus

Bernardinus Caprera Auſonenſis Comes, Petrus Luna, & Artallus NAT. CHR.
eius frater, Guterius Diacius Sandoual, & Raimundus, & Vitalis Blarij MCCCLXII.
fratres cum Calataiubienſibus obſeſsis, quocumque capitis periculo ſub-
uenire, quod prætore, duce, & imperatore ciues carerent, & furtim in vr-
bem euadere nituntur, ad oppidum Miedeſium a Rege Caſtellæ interclu
ſi, A. D. X V I. K. Sept. hoſti deduntur. Nam cum arcem, in quam con-
fugerant, oppugnare Rex eſſet adorſus in deditionem cogit. Miedeſij
Guilielmo Eſtorio duce ſingulari virtute repugnante hoſtili furori obſi-
ſtunt: quoad pactis indutijs, Eſtorio internuntio regio iuſſu oppidum de-
dunt: & Darocam fide publica emigrant.
A. D. I V. K. Sept. cum eſſent depactæ cum hoſte a Calataiubienſi-
bus X L. dierum indutiæ, & rerum deſperatio omnium animos occupa-
uiſſet, neque ſubſidij ſpes reliqua eſſet, quod crebris prœlijs, quibus mœ-
nia tutabantur, & opera hoſtium impediebāt, magna oppidanorum mul-
titudo varijs caſibus abſumpta eſſet, & ſupra humanas vires fidem Regi
præſtitiſſent, ac munere quodam neceſsitatis, & graui opere eſſent per-
functi, Rege conſcio, & aſſentiente, oppidum hoſti Regi ea condicione de
dunt, vt iura municipalia, priſtinamque libertatem retineant. Omnis ea
regio hoſti paret.
Rex cum Mahomate Granatenſi, & Mahomate Abdurrahamenis fi-
lio Fezenſi, & Algarbienſi Regibus concordiæ fœdera ſancit.
Conuentus Moniionem in A. D. I I X. Id. Nouemb. a Rege indicitur:
quod ex acri, & vicino bello maius, & crudelius exoriretur: Anglicis, &
Aquitanicis auxilijs ab hoſte arceſsitis: eo enim ſubſidio ſe aduerſus Fran
cum Regem inimicum, Blanca vxore Francorum Regis fratris filia crude
li morte interempta, muniri ſperat.
A. D. V. K. Feb. Rex Iohannem primigenium F. dominationis omniū MCCCLXIII.
regnorum, & ditionum regiarum vicarium cōſtituit: ac lege eum liberat:
nam ætas eius muneris obeundi legitima nō erat: quod X I I I. annum age
ret: & iuriſdictionem eam abſoluit.
Februario ineunte Rex Turolio, Monregali, & illius ditionis oppidis,
atque confinijs Petrum Vrgellitanum Coniitem fratris F. militaribus co
pijs, atque præſidijs præficit: Darocenſibus vero Petrum Municium Go-
thoium Calatrauenſis militiæ Magiſtrum: qui ſe totum Traſtamarenſi
addixerat. Cubellum, Abantum, Fontes Silocenſes, Monterdum, Pardi,
Sometum, & Nueuali, & eorum oppidorum arces, & caſtella muniuntur.
Darocenſium rerum gubernationi a Rege præficiuntur Petrus Gilbertus
Brunus, Petrus Martinius Turrianus, Egidius Garlon, Sanctius Manies,
Lupus Atienza, & Iohannes Simenius Algarada. Carinienenſibus, ſatis
magno equitatu in præſidio collocato, Ludouicus Cornelius præfuit. Ho
ſtis anni lmius initio ex Bætica feſtinanter magno comparato exercitu
Calataiubium contenderat: & cum militares copiæ ad Aragoniā aduen-
tare dicerentur, eius exercitus pars Sometiam arcem obſidet: & quod pol
liciti eſſent, qui eius propugnationi impoſiti fuerant, ſe Regi Caſtellæ in
deditionem redacturos, niſi intra aliquot dierum ſpatium ſubuentum fo-
ret, pactis indutijs, Municius Gothoius, & Petrus Gilabertus Brunus Da
rocenſis arcis præfectus incredibili celeritate, & præſtanti virtute opem,
& ſalutem obſeſsis intulere: & obſidione liberantur. Fontani Silocenſes
ſtrenue

NAT. CHR. MCCCLXIII.

ſtrenue operam nauantes oppidum, & caſtellorum receptacula ab expugnationibus tuentur. Summis viribus tanti belli diſcrimen aditurus, quo maiore animo capeſſeret bellum, vndique copias contrahit.

Cum Magalionis oppidi propugnationi præfecti fuiſſent præſtantes in primis Andreas Fenolletius Cannetenſis, & Inſulenſis Vicecomes, & Aimericus Scintillias, oppidum hoſti deditur: & in eius poteſtatem duces traduntur. Borgianis itidem oppreſsis iam, & ab omnibus deſperatis oppidum hoſti deditur: & Berengarius Carrozius, & Petrus Simenius Samperius, qui equitatus præſidio id oppidum firmauerant, in hoſtis quoque poteſtatem veniunt. Turiaſo denuo in victoris manus recidit: tantoque violentiæ præpotentis impetu noſtrorũ vires opprimuntur, Rege tot incommodis conflictato, vt inexpugnabilia caſtella, arceſque omnes, aut dedantur, aut complanentur.

Iohannes Ferdinandius Heredia, & Franciſcus Perilioſius Regis Legati Villanouæ Auenionenſi vico Vrbano V. in demortui Innocentij locum ſuffecto, Aprilis menſis initio in pacis fœdera, cum Franciæ, & Nauarræ Regibus conueniunt. Francus contentionem eam, quæ cum Nauarro de Burgundiæ ſucceſsionis iure vertitur, ad Regis arbitrium reuocat. Horum legatorum opera, magna Gallicarum copiarum pars, quæ confectis ſtipendijs in Gallia tumultuabantur, ad Regis ſtipendia perlicitur.

Henricus Traſtamarenſis ingentes copias ex Gallia, in expeditionem aduerſus fratrem educens, A. D. VI. K. Apr. Montionem ingreditur. Eius aduentu, facta commutatione rerum, admirabili, & prope incredibili confidentia regnum appetens, Rege fratre præpotenti, & rebus feliciter geſtis victore, & rerum potiente, & Ferdinando iuſto, ac legitimo regni herede, in ætatis flore proceres pæne omnes Caſtellæ in ſuas partes omni cautione, & fœdere deuinciente, Regis fidem in eam diem, & ſtipendia ſecutus, A. D. II. K. Apr. cum Rege tranſigit: ſuadetque, vt ſe regali ſolio deturbantem fratrem, regnumque occupantem, atque inuadentem iuuet, tueatur, atque conſeruet. Spondet ſextam omnium vrbium, ditionum, atque oppidorum partem, quæ bello vindicentur, Regi addicturum, traditurumque: quæ Regis arbitrio Aragonio regno contribuantur. Ex quo ea pactio inita fuit, qua tantum dedecus eſt admiſſum, fratres fratribus perniciem, exitiumque moliuntur.

Buretæ Aragoniæ oppido, cum procerum ſuorum conuentum in eum locum Caſtellæ Rex indixiſſet, aliquot ciuitatũ defectione maxime permotus, Beatricem, Conſtantiam, & Iſabellam ex Maria Padillia filias regni heredes pronuntiat: quod Alfonſus F. fato eſſet perfunctus. Darocæ confinijs atrox, cruentumque bellum infert: & in Valentinum regnum maiorem belli molem transfert. Vaguenæ caſtellum vi expugnat: in cuius arcis propugnatione Michaël Barnabas præfectus fortiſsime dimicãs, ne arcem dedat, crudeliſsima morte turpitudini antepoſita, flammarum incendio viuus comburitur. Ob id facinus a Rege ordinum frequentia cõmuni conſenſu depoſcente Michaëli Barnabæ filio puero, & eius poſteris, non modo viris, ſed & feminis, agnatis, atque gentilibus ingenuitatis ornamenta ſunt conſtituta. Cum fines regni ad Carinienam vſque & Epilam hoſtis non modo peruaſiſſet, ſed vindicaſſet, vrbes, oppidaque [illegible] niuntur capta: & arcibus præſidia imponuntur.

A.D.XVI,

NAT. CHR. MCCCLXIII.

A. D. XVI. K. Mai hoſtis Carinienam, Care oppidum vetuſtis ſæculis nuncupatum, obſidione premit: atq; vi expugnat. Crudeliter in victos exardeſcens, excruciatos necari imperat: ſuppliciaq; morte miſeriora conſtituens pedes, manus, atque nares pleriſque abſcinduntur.

Cum Cariniena in intima regni regione obſideretur, adductaque eſſet publica res in ſummum diſcrimen, & inexpiabile bellum cum immani, ac præpotenti Rege ſibi ſuſceptum Rex videret, in vnius prœlij exitu victoriam terminari deſtinauerat: quippe externa auxilia operiri, & trahere bellum, exitioſum omnibus videri: & in populos perquam graue. Sed a temerario conſilio deterretur: quod Ferdinandus, & Henricus Caſtellanarum copiarum, quas ſuis ſtipendijs adiunxerat, ductores, grauioribus inimicitijs ſuſceptis exagitati, adeo inter ſe diſſident, vt Rex magnopere vereretur, ne armis decernerent. Maior earum copiarum Caſtellanarũ pars, quæ Henrici ductu militant, ab eo deficiens, Ferdinando, quem iam vti Regem ſuſcipiunt, atque obſeruant, ſe adiungit.

Afflictis, ac pæne euerſis calamitate regijs viribus, in tanto impetu, curſuq; rerum, omnis ferme nobilitas, atque iuuentus ex Catalonia excitur. Præclara opera, atque omni laude digna commonet, vt inſignium virorum nomina recenſeantur: qui pæne occidenti regno opem tulerant: hi enim fuiſſe comperiũtur: Raimundus Berengarius Regis patruus Emporitanus Comes, & Iohannes Emporitanus eius F. Iohannes Comes Pratenſis Regis conſobrinus, Raimundus Rogerius Comes Palliarienſis, Hugo Cardonenſis, Rogerius Bernardus Fuxenſis Caſtelboni, Dalmatius Roccabertinius, Petrus Villamurenſis, & Bernardus Sous Ebolenſis Vicecomites, Gaſto Moncada, & Guilielmus Raimundus Moncada, Raimũdus Ribellias, Berengarius Apilia, Berengarius Cruillias, Arnaldus Erilius, Petrus Galcerandus Pinoſius, Guilielmus Raimundus Ceruilionius, Guilielmus Galcerandus Roccabertinius, qui Cabrencij dominabatur, Raimundus Arnaldus Bellera, Raimundus Angleſola Berengarij Angleſolæ F. Berengarius Caſtellinoui, Sicartus Lordatius, Huguetus Sanctapacius, Franciſcus Ceruia, Iaſpertus Caſtelletius, Pontius Caramanius, Gilabertus Cruillias, Petrus Melanius, Berengarius, & Petrus Cardonæ, Dalmatius Murius, & Acartus Talarnus: omnes ex procerum familijs orti. At ex reliqua nobilitate hi memorantur: Raimundus Alamanus Vrriolius, Petrus Raimundus Coponius, Guilielmus Palafogius Berengarij Palafogij F. & filius Berengarij Caſtelaulinij, Guilielmus Barbara, Iacobus Cornelianus, Bernardus Gerardus Boxadoſius, Bartholomæus Villafranca, Bernardus Seneſterra, Gaufredus Caſtelaulinius, Petrus Caſteluinius, Berengarius Beſora, Guilielmus Crexelius, Guilielmus Mõtoliuius, Berengarius Vlmius, Franciſcus Viues, Bartholomæus Falchius, Galcerandus Villarixius, Bernardus Sortius, Guilielmus Togores, Gerardus Vlugia, Iohannes Berengarius Rãgiadelius, Raimũdus Peguera, Iacobus Marchius, Bernardus Tagamanẽtius, Pontius Lupianus, Petrus Montorneſius, & Guilielmus Zacirera. Cum Rex, vt labantibus rebus ſubueniat, L. M. florenorum Fuxenſi Comiti expendi imperaſſet, vt externis auxilijs ſtipendia perſoluantur, Fuxenſis Armeniacenſi bellum inferens Hiſpanam expeditionem omittit: cum in eam rem ſe, ſuamque fidem interpoſuiſſet.

Quando pares noſtrorum copiæ non eſſent, quæ ſignis collatis dimica-

NAT. CHR. rent, vnum hoſti supereſt belli genus vrbium expugnandarum. Turo-
MCCCLXIII. lium, Segorbium, & Moruiedrum nobilia, & valida in primis oppida in fœdam, & ignominioſam deditionem coguntur: cum obſidione liberari non poſſent.

A. D. XII. K. Iun. Valentia ab hoſte ſumma vi, tamquam ipſum rerum caput, obſideri cœpta. Hoſtis primo ad Zaidienſe cœnobium, inde ad arcem regiam prope vrbis muros caſtra metatur. Vrbis opulentiſsimæ, & pulcherrimæ propugnationi Alfonſus Dianij, & Ripacurciæ Comes, Regis frater patruelis præficitur: qui potentiſsimo Regi, & maximo, & fortiſsimo exercitui oppoſitus, hoſtium conatus omnes, & acerrimos impetus, inſigni animi virtute, & robore propellit: & exſultantis hoſtis audaciam contundit.

Ad D. Matthæi fanum Ilergaonum oppidum Rex copias omnes recenſens aduerſus hoſtem exercitum ducit: qui Valentina obſidione relicta, ne ſignis collatis dimicet, ſuis diffiſus, Moruiedrum, tamquam munitiſsimam arcem ſe recipit.

A. D. II. Id. Iun. iuxta Moruiedrum regia caſtra in conſpectum hoſtibus data. Explicatis in Nulenſi campo aciebus, Rex prope Loſæ fontem intento, atque infeſto exercitu, in ſpem victoriæ deductus hoſtem prœlio laceſſit. Cum ſe murorum, munimentorumque propugnaculis contineret, noſtri in Burrianenſia plana regrediuntur.

Cum Rex in Burrianenſibus campis caſtra metatus eſſet, & tentandas ſibi hoſtis vires prœlio, atque vlterius procedendum conſtituiſſet, Fiſcampenſis Abbas Apoſtolicus nuntius nimia perſeuerantia inſtat: debere Regem ſuarum virium rationem inire: & iracundiæ acerbitatem deponere: ac pertinacię finem facere: neque amplius tot iacturis, atque incommodis acceptis fortunam periclitari. Demum Ludouici Nauarræ Regis fratris interuentu, qui in Regis Caſtellæ comitatu aderat, Regem ad ſpem concordiæ deducit. Reges enim ipſi, quia traheretur diutius ſpe ipſorum bellum, à finienda tam difficili, ac terribili armorum conflictione, & concurſu non abhorrent. Nec recuſandam pacem Rex ſtatuit: nec committendum, vt in diſcrimen tanti caſus ſe, regnumque obijciat. Alfonſus Dianienſis Comes, Bernardus Caprera, Raimundus Alamanus Ceruilionius, & Berengarius Paus ad Regem Caſtellæ Moruiedrum legati de compoſitione A. D. VI. Non. Iul. mittuntur. Cum tractandis condicionibus vtrimque conueniſſent, in eam pactionem deuentum eſt. Vrbes, oppidaque Aragoniæ omnia, atque arces, quæ ab hoſte bello expugnata, aut dedita fuerant, dotis nomine Iohannæ regis F. addicantur: quam Caſtellæ Rex vxorem ducet. Iſabella Caſtellæ Regis F. Alfonſo Regis F. nubet: & vrbes, arces, atque oppida Valentino in regno capta, deditave dotalia accipiet. Vt pacta conuenta a Regibus confirmentur induciæ in A. D. XIII. K. Sept. ſunt pactæ: quibus condicionibus Rex magnam in dignitatis iacturam, atque honoris ſe facturum animaduertit. Neque dubium fuit, ea fœdera per ſummum dedecus, atque ignominiam fuiſſe ſancita: nam poſtea palam hoſtis teſtatus eſt, ea ſe illico diremiſſe: quod ſacramento Caprera obſtrictus eſſet, Regem Aragonium operam daturum, vti Ferdinandus, & Henricus trucidarentur: & pactis non ſtaretur.

A. D. XVII. K. Aug. Rex Iohannem F. cum XIII annum ageret vni-

uerſæ

uerſæ gubernationi regnorum præficit:cũ antea vicariæ poteſtatis partes tradidiſſet. Satis conſtat ſiue Ducis,ſiue Vicarij, ſiue gubernatoris munere fungeretur,iuriſdictionem ab eo fuiſſe abſolutam. NAT. CHR. MCCCLXIII.

Iulio menſe Catanæ e vita excedit Conſtantia Regina:Maria vnica filia relicta.

Rege Caſtellionem Burrianenſis agri caſtris metatis regreſſo, & Ferdinãdo fratre,ob pacta fœdera,copijs omnibus militaribus,quæ illius ſignis merebant,in Galliam proficiſci nitente,Henrici eius inimici fraude, atq; fallacijs facinus iam diu præmeditantis,Caſtellionem ad prandium inuitato, cum ab inimici fratre cõuiuio exceptus eſſet, & attineri eum imperaſſet,ne Caſtellanis copijs deſtitutus,hoſtis furori,poteſtatique obijceretur, neque ſibi vim magni animi princeps inferri ſineret, fratris Regis imperio obtruncatur. Inſigni Henrici confidentia, quem inimicum infeſtum Ferdinando palam omnes cognouerant, id flagitium patratum fuit: qui Rege conſcio, & adminiſtro Caſtellanum regnum viuente Ferdinando legitimo herede appetierat.

Dertoſæ A. D. XIII. K. Aug. Rex Berengarium Carrozium & virtute,& generis nobilitate præſtantem comitatus Quirrenſis titulo, atque inſignibus donat.Is ab ineunte adoleſcentia Sardo, & Sicilienſi, & mox Caſtellano bello mirabilia facinora ediderat.Petro Lupeſio Bolea ductore militares copiæ in Sardiniam tranſmittuntur:qui egregiam itidem operam in Sardois, & Genueſibus expeditionibus Imperatoribus nauauerat.

Caſtellæ Rex hoſtis nimis ferus,& immanis condiciones, pactioneſque omnes Moruiedri initas,atque conuentas periurio perturbat, violatque: & princeps inferendi belli nefarium, & omni odio imbutum bellum redintegrat. Semper eo in ſtatu res erant, vt longe ſuperiores hoſtes haberentur.

Carolus Nauarræ Rex fecerat potius cur Regi ſuſpectus eſſet, quam ſatis ſtatuerat,vtram foueret partem: conſilioque magis, & perfidia, quam impetu his,aut illis ſe adiuncturus videbatur.Eum omni ratione Rex ad ſe perlicere ſtudet:apud quem honeſtate vtilitas ſemper erat antiquior: prætenta per dolum amicitiæ fide. A. D. IIX. K. Sept. Vncaſtelli oppidi arce,ad concordiæ colloquium peruenientes, interuentu Henrici Traſtamarenſis fœderum vinculis ſe mutuo aſtringunt:ſeorſimque deuincientes Caſtellæ regna ſecreto inter ſe partiuntur. Ad turpem præterea, & infamem,atque iniquam pactionem deuentum eſt: Rege pollicente, ſe vrbem Iaceam,& Iaccetanam conuallem, quam Canalem vocant, Soſium, Vncaſtellum,Exeam,& Thermas oppida,& CC. M. nummorum florenorum Nauarræ condonaturum,ſi Caſtellæ Rex interemptus, aut captiuus ſibi traderetur.Caſtellæ quoque Rex ſimili odio incitatus, atque incenſus recipit,ſe bello parta Regi traditurum, ſi Traſtamarenſi nex afferretur:tanti hoſtiles inimicitias ſuſceptas æſtimant.Eo ipſo tempore Ludouicus Regis Nauarræ frater, cum Aragonenſes fines hoſtiliter incurreret, ſciens, ac prudens in Alfonſi Ripacurcienſis Comitis poteſtatem defertur captiuus.

Caſtellani Caſtelfauibiam arcem vi expugnant.

Henricum Traſtamarenſem, inſidias ſibi a Rege paratas, mortemque imminere exiſtimantem, ſimulantemve, quod Rex, vt belli damna re-

NAT. CHR. MCCLXIII. dimat, hoſti eius exitiũ pollicitus eſſe traderetur, omni cautione fœdere, atque execratione eum vt deuinciat, ſummopere curat. A. D. II. Non. Oct. Caſtellione, ad Cingæ fluminis ripas cõgreſsi, Rex, vt omni metu liberet, Henrico Alfonſum F. obſidẽ tradit. Petrus Claſquerinus Archiepiſcopus Tarraconenſis Regem iuriſiurandi religione obſtringit, liberos Comitis Auſonenſis, Bernardi Capreræ nepotes, cum quo Henricus mortales inimicitias ſuſceperat, & regiorum amicorum & intimorum conſiliariorum filios Raimundi Alamani Ceruilionij, Franciſci Perilioſij, Petri Iordanis Vrrieſij regiæ domus præfecti, Iordanis Pereſij Vrieſij Aragoniæ gubernatoris, & Lupi Gurreæ earum quoque pactionum obſides traditurum. At contra Henricus Iohannem F. & Rudericum Municium Gonzalui Meſsiæ conſobrinum, & natu maiores liberos Iohannis Gonzalui Baſtani, Suggerij Pereſij Quinionij, Gonzalui Gonzaluij Luzij, Gomezij Carilij, Ruderici Gonzaluij Tranſmerenſis, & Gonzalui Meſsiæ Pontani, & Iohannis Ferdinandij Grigialuæ fratrem, & Petri Ferdinandij Velaſci, & Petri Gõzalui Carilij filias Iohanni Ramirio Arelliano, aut Iohanni Martinio Lunæ ſe obſides traditurum pollicetur. Ea omnia ſecreto pernicioſe, & peſtifere in vnius Bernardi Capreræ exitium a Rege, & Henrico ſanciuntur: & inde multo grauius de integro, & atrocius bellum exarſit.

Decembri menſe Caſtellæ Rex, cum tot bellorum fauſtis ſucceſsibus, maximis ſemper auctibus efferretur, Alicantum, Illicim, Creuillenium, & eius arces vi expugnat. Mola, Calloſa, Monfortium, Dianium, Gallinaria, Rebolletum, Gandia, Oliua, aliaque caſtella initis condicionibus deduntur. Saxonæ dolo potitur: & Valentiam denuo caſtris circumſidet. Bellum atrox, & exitioſum vtrimque ingenti rerum commotione ſuſcipitur.

MCCLXIV. Rex Ilerdæ Natiuitatis Domini feſtum diem concelebrat.

Ludouicus Regis Nauarræ frater, & Iohannes Honacurtius Montione Regem conueniunt: & legationem de pactionum fœderibus cum Nauarro ictis, ſanciendis, atque confirmandis obeunt. Sarinienæ tranſigunt, vti Reges denuo ad colloquium congrediantur: & ſacro Epiphaniæ Domini die Bernardus Caprera ſummæ pactorum omnium conſtituendæ, & loci congreſſus, & colloquij aſsignandi cauſa ad Nauarrum legatur.

Cum regij auxilij aduentu, & Rege ipſo imperatore Valentinæ res egerent, neque in præſentia rem, non inclinatam modo, ſed pæne deſperatam obſeſsi ſuſtinerent, quamdiu Rex ad exitioſa colloquia cum Nauarro congreditur, Iohannem F. quem ſummæ rerum XIV. annos natũ præfecerat, præmittit: comiteſque illi adiungit Petrum patruum, qui inſtituta ſacra D. Franciſci profeſſus, ſe religioni addixerat: & Petrum Vrgellitanum Comitem fratris F. & Cardonenſem Vicecomitem: quibus ſumma imperij, bellique adminiſtrandi permiſſa eſt: conſilij vero principes, bellicæ laudis præſtantes viros Catalanos delegat: Berengarium Apiliam, Bernardum Soum, Guilielmum Guimeranum, & Thomam Marzanum: quorum conſilijs adeo Rex innititur, vt nihil geri imperet, niſi quod tribus, aut duobus ex IV. viris placeret: modo Marzanus vnus eorum aſſentiatur. Adeo Marzani conſilia in ea rerum confuſione, tamquam clariſsimũ lumen, omnibus anteferuntur.

A. D. VII. K. Mart. Aragoniæ, & Nauarræ Reges dum inter ſe captã

tes frau-

tes fraude,& auaritia certant,occulta colloquia expetunt,& legationes in faines cõmeant,Sanguesſæ congrediuntur:& poſt biduum Soſium ineũt: quo in loco K. Mart. pacta inter eos conuenta denuo firmantur. Rex Martinum F. eorum conuentorum obſidem ſe traditurum pollicetur: & vt artior ea colligatio eſſet,non propinqui modo,cognatique regij,ſed maior procerum pars ſacramenti religione, ad ea fœdera conſeruanda deuincitur. NAT. CHR. MCCCLXIV.

Mortuo ad Londinum vrbem Iohanne Frãcorum Rege,& Carolo eius filio Normanniæ Duce,& Viennenſi Delphino ad regni gubernacula adſcito Rex Franciſcum Periliofium,& Franciſium Romanum pro Cancelario ad Carolum legatos mittit:veterum pactionum,& fœderum ſanciendorum,& confirmandorum cauſa. Hi Iohanni Ferdinandio Herediæ Hieroſolymitani ordinis in Aragonia præfecto adiuncti Toloſæ A. D. VII. Idus Martias,cum Ludouico Andegauenſi Duce, Regis fratre, & Mareſcallo Audenenſi, Petro Dauoirio Cancellario regio, Petro Statiſſe, & Iohanne Hoſpitali quæſtoribus regijs,& vetuſta fœdera confirmant:& noua aduerſus Nauarræ Regem icunt:Ludouico recipiente, atque obteſtante,ſe Nauarræ regnum inuaſurum,& Regi attributurum:eoque ipſo temporis momento & Francus,& Nauarrus concordiæ fœdere deuinciuntur: & Rex ſe ad Nauarri amicitiam applicat: omnium fœderum, & pactionũ fide contempta.

Dominicus Cerdanus Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Regina Aragoniæ,Nauarræ Rex,& Henricus Traſtamarenſis Alfonſi Ripacurcienſis Comitis,Berengarij Apiliæ,& Iohannis Ramirij Arellianí interuentu ſceleſti, & nefarij facinoris conſilia in Capreræ falſis criminationibus inſimulati exitium ineunt:quod Almudeuari a Regibus ſacro paſsionis Domini die,conſpirante eorum conſenſu conflatur:Caprera in proditionis crimen vocato. Cum veritati,& innocentiæ nuſquam perfugium eſſet,& vndique circumuentus,& exitij certus acerbam tẽporis procellam coitione inimicorũ,& inuidia falſi criminis oppreſſus inſidias ſubterfugere niteretur:Rex ſæuus,immitis ira,atque impotentia præceps elabi conantem intercipi iubet: Nauarro Rege adminiſtro, cuius imperio,in Nonaleſium caſtellum includitur: cum ad Nauarrum vicinum Regem, quaſi fidiſsimũ ſubſidium,perfugiſſet:& paulo poſt Cæſarauguſtam retrahitur:vir omni decore,& laude ornatus,& nullius ante flagitij cõpertus.

Aprili menſe exacto, ingentes Gallorum copiæ militares,quæ tumultuoſa emeritorum ſtipendiorum licentia,& temerario impetu,tota ſe Gallia effuderant,in Confluentis Cæretanæ regionis confinia, ad ipſa Pyrenæi iuga procedunt:quarum incurſatione Caſtellæ,Aragoniæ,& Nauarræ Regibus magna bellici tumultus trepidatio incutitur:ſollicite reſpectãtibus populis,quanta a veterano, & extero milite impendeat tempeſtas: ſiue hoſtis is ſit,ſiue hoſpes.

In tanta temporis atrocitate tot,tantiſque difficultatibus afflicta,ac pæne enecta republica,& præpotenti hoſte totius ferme prouinciæ cis Hiberum,& Valentini regni potiente,neque Rege modo,ſed ciuitatibus rebus omnibus exhauſtis,& hominibus exinanitis,quãquam Vrbanus, ex quo in pontificatũ euectus fuerat,ſumma in Regem benignitate vſus fuiſſet,& beneficia omnia eccleſiaſtica Cardinalium, & aliorum morte vacantium

NAT. CHR. MCCCLXIV.

indigenis elargitus eſſet, decumaſque eorum in aliquot annos Regi contuliſſet, manus in vectigalia, ac fructus omnes ſacros Cardinalium, & abſentium Pontifice Maximo inſcio, & obſiſtente, edictis publicis propoſitis iniecit. Cum de ea re, ad ſenatum ſummus Pontifex retuliſſet cenſent, Regem imprecationum, & interdictorum pœna coërcendum: & Sardiniæ regno, Arborenſi Iudice Rege conſtituto, multandum. Earum pœnarum, quæ proponuntur, terrore commotus Rex Petrum patruum, & rerum geſtarum decore, & religione, & prouecta ætate venerandum, & Gaſparem Treguram iuris & publici, & pontificij ſcientiſsimum oratores deprecandi cauſa, datis mandatis, per quæ Pontificem leuirent, ad ſummum Pontificem delegat. Cum excuſatione peruulgata vterentur, Regem inuitum, ad ea ſubſidiorum remedia, grauiſsimorum virorum, & doctrina præſtantium conſilio deſcendiſſe, qui extremæ neceſsitati, qua res premebantur, & funditus peſſum ibant, parendum, & conſulendum decreuiſſent, eoque rerum conflictu, cum aræ, & foci, & penates ipſi hoſtili furori ſubijcerentur, licere nõ vectigalia modo eccleſiaſtica, ſed aurum, & argentum omne ſacrum, ex ſanctioribus ærarijs, & dona præterea fanis, atq; delubrorum ſacrarijs propter religionem dicata, auferre: dum in neceſſarios propugnationum vſus conuertantur: quibus & ſacri, & profani ordines, reipublicæ tuendæ cauſa æque aſtringuntur: modo Eccleſijs cautum ſit, vti in certum tempus ablata reponantur: Pontifex de conſilij ſententia amplius pronuntiat: & iudicium in poſterum differt. Verum quod ſedes Apoſtolica exſecuta ad extremum non eſt, id Arborenſis Iudex ſuapte perfidia adnititur: vti Regem Sardiniæ regno vi, atque impreſsione euertat. Tum in ore vulgi, & in communi prouerbio dictum antea verſatum, ſæpiſsime a noſtris hominibus vſurpatur: Regi, quantumuis præſtanti, atque præpotenti ſatis, ſuperque haberi: ſi vnicum tantum bellum gerat.

A. D. V. K. Mai Rex cum tanta ſe belli mole vrgueri videt, & Henricum Traſtamarenſem, & Henrici copias, infami captis Capreræ pactione, & obſidibus traditis, ſuis adiunxiſſet, Burrianenſibus campis caſtra promouens III. M. equitum, & iuſto exercitu coactis, hoſti obuiam procedit: ſigna poſtero die conſerturus. Hoſtis, cum totius oræ maritimæ potiretur, & miſeras ciuitates euerteret, Ilergaonum regionem, qui ad Hiberum amnem ſe effundunt, & Dertoſam vrbem eius regionis arcem irrumpere conatus, inter Valentinum Gradum, & vrbem Valentiam conſederat: vt maritimis commeatibus intercluſis, deſperatiſque auxilijs, Valentini in deditionem redigerentur. Petrus Boilius vrbis præfectus, cum ciuitas in opere, ac labore aſsiduo reficiendorum propugnaculorum teneretur, cunctis in partes muneris ſui benigne operam pollicentibus, & ſenioribus, qui per ætatem, ac valetudinem ſufficere poterant, per ſe munus vigiliarum obeuntibus, cum vrbi præeſſet, armata iuuentute, diſpoſitiſque præſidijs, ſingulari virtute, tota omnia, atque tranquilla, in tanta bellici tumultus commotione facit: & inſultantem hoſtium ferociam coërcet: cum annona Valentinis, in Aprilis tantum finem ſuppeteret.

Hoſtis repentino Regis aduentu, Valentinam obſidionẽ deſerens Morpedrienſi arce includitur. Poſtero die Rex inſigni laude parta, & magno

triumpho

triumpho exſultans Valentiam vrbem inijt: cum pro explorato haberet, hoſtem prœlio non eſſe concertaturum. NAT. CHR. MCCCLXIV.

Rex denuo caſtra deducit: vt prœlio cum hoſte ſignis collatis dimicet. Cum ad D. Mariæ Podium caſtra feciſſet, & Puteolano in agro biduo hoſtem, vt prœlium ineat, armis laceſsit, Saguntina ſe hoſtis arce continet. Noſter, poſtquam ſatis, diuque aduerſarium a ſe ad dimicandum prouocatum ſuperſedere pugnæ animaduertit, copias reducit.

Interea hoſtilis claſsis, quæ XXIV. actuarijs, & LVI. onerarijs, & alijs minoribus nauibus conſtiterat, ad Moruedrienſem Gradum adiuncta noſtrorum commeatus intercludit. Cardonenſis Vicecomes XII. actuariarum ductor Sucronem amnem claſſe ſubit: vt hoſtium incurſus deuitet.

Caſtellæ Rex Moruedrienſi Gradu nauim conſcendens claſſe A. D. XIII. K. Iun. Sucronis oſtium occupat: & III. depreſsis nauibus, fluminis fauces obſtruit: actuariaſque ſcaphis annectens, & anchoris diſtinens aditus, atque incurſus noſtrorum propugnationi accurrentium impediēs Cardonenſes naues oppugnat. Cum riparum fluminis aggere magnis ſagittariorum cohortibus diſpoſitis hoſtium impetus reprimeretur, neque noſtrorum nauibus detrimentum aliquod afferri poſſet, breui ſæua tempeſtate coorta, cum in extremum diſcrimen hoſtilis claſsis deueniſſet, hoſtis vniuerſa claſſe in Moruedrienſem Gradum reuehitur: & morbo conflictatus Turolium recedit. ¶ Tam duris, & impeditis regni temporibus, Maria Petri Portugalliæ Regis F. Ferdinandi Regis fratris vxor, quod Rege inuito, & repugnante ad patrem proficiſci decreuerat, Oſcæ continetur: & cuſtodiæ Elſæ Gurreæ, & Theudæ ex Rigulis vxoris Petri Iordonanis Vrrieſij maioris quæſtoris matronarum optimatum committitur. Rex vt eius parentem ab amicitia Caſtellæ Regis reuocet, Cardonenſem Vicecomitem, & Olſum Prochytam claſſe ad Luſitanum, de nuptijs Iohannæ filiæ, & Ferdinandi Mariæ fratris collocandis delegat.

A. D. VII. K. Aug. Cæſarauguſtæ, cum accuſatio aceruo criminum in Capreram congeſta eſſet, proditionis inſimulatū, & nullius flagitij conuictum, ſed conſilij ſuſpectū. ex quo filium dolo hoſti obſidem tradidiſſe arguebatur, Iohannes Regis F. in ſolio, ornatu regali ſedens maieſtatis, & nefariorum ſcelerum crimine, lata ſententia capitis condēnat. Summum ſupplicium, cum tormētorum cruciatu conſtituitur: Iohanne ipſo iudicij præſide, & in nutricium animaduertente: Præfectoque Iuſtitiæ Aragonum Dominico Cerdano libertatis cuſtode, ac vindice aſſeſſore. Cæſarauguſtæ, in ipſo foro illuuie, & pedore obſitus, ſqualenſque, vir exacta ætate, virtute, & conſilio præſtantiſsimus, atque nobiliſsimus, ſumma rerum geſtarum gloria parta, capite obtruncatur. Caput eius Barcinonem ad Regem, Regis ipſius iuſſu defertur: qui eo patrato facinore, verum prouerbiū effecit: Aragonio foro cautum, vſurpatumq; eſſe, vt pro magnis meritis, acceptiſque beneficijs, non præmia, ſed ſupplicia rependantur. Commentarijs regijs, quibus earum rerum memoriam Rex breuiter complexus eſt, res memorabilis traditur: cum imminens mors ſupplicij cauſa conſtituta a Berengario Apilia, & Iacobo Monelio pro Cancellario Capreræ denuntiaretur, & ſe maieſtatis, & rei capitalis delato, indicta cauſa, non iudicium modo de factis, famaque ſua fieri, ſed capitis condemnari diceret, & poſtularet, vt ſine inuidia, neque præiudicata cau-

NAT. CHR. MCCCLXIV.

ſa, culpa plecteretur, Apiliam reſpondiſſe: vera ea, atque teſtata eſſe. Sed illius facti in mentem veniret: quod eum morem primo ab eo ſuaſore, & impulſore introductum viderant: quando Iohannes Simenius Vrrea, qui Epilenſi prœlio captus fuerat, ex Aragonijs proceribus vir primarius, & Raimundus Marquetius Barcinonenſis ciuis, qui demerſus regio iuſſu in mare fuit, quod Raimundum S. Vincentij interemiſſet, indicta cauſa, capitis pœnas pependiſſent. Cæde Capreræ patrata, Regi tali facinore incredibile odium execratione procerum omnium contrahitur. Hic exitus viri militiæ, domique præclariſsimi fuit. Magna ſine Rege ſtrenue, ac feliciter geſſerat: Rex ſine illo nihil magnæ rei opere, aut conſilio aggredi auſus. Ita vir optimus, regique antea maxime acceptus, & carus, cuius neque conſilium vnquam, neque virtus fruſtra fuerat, a quibus minime debuit, circumuentus, indigna principibus viris fraude interijt. Neque Ferdinãdi fratris cædes maiorem Regi excitauit inuidiam. Ditiones omnes, ac bona Capreræ, quod Regis furor omnibus eius fortunis immineret, publicantur: & in regium fiſcum conuertuntur.

A. D. III. Non. Aug. Iohannes Emporiarum Comes Raimundi Berengarij F. Regis frater patruelis Blancam Frederici Regis Siciliæ ſororem in matrimonium ducit.

Caſtellæ Rex Caſtelfauibianam arcem irato, & percito animo obſidet: quod iterum a ſe ciues defeciſſent: vt in ijs regionibus vſu venit, in quibus acerbum, diuturnumque bellum verſatur. Quod Rex tum Cæſarauguſtę conuentui præſideret, & de republica retuliſſet, contenderetq; vt Iohannes F. regni gubernationi præficeretur, cauſam obtinere nõ potuit: quod filius quartũ decimum annũ non haberet. Vt conſentaneæ leges eo in conuentu imponerentur, promulgarenturq; & aliæ diſſoluerẽtur, & abrogarentur XVI. viris munus delegat. Quaterni ex ſingulis ordinibus deligun tur Lupus Ferdinãdius Luna Cęſarauguſtanus Antiſtes, Simon Eps Oſcẽſis, Abbas S. Iohannis Pinnatenſis, Guilielmus Apilia pro Præfecto Ampoſtæ, Alfonſus Ripacurcienſis, & Petrus Vrgellitanus Comites, Ludouicus Cornelius, Philippus Luna, Petrus Iordanis Vrrieſius, Raimundus Tarba, Garcias Perezius Caſuanus, Simon Pereſius Salanoua: & duo Cæſarauguſtani ciues Garcias Pereſius Nagia, & Fortunius Liſo: Martinus Anzanus Oſcenſis, & Guilielmus Ctexencianus Barbaſtrenſis ciues. Rex cum Caſtelfauibianis obſeſsis opem ferre deſtinaſſet, ne conuentus reſcindatur, Dominico Cerdano Iuſtitiæ præfecto, regiam omnem decernendi, & ſtabiliendi publico in conuentu poteſtatem permittit.

A. D. XVI. K. Nou. Rex Montalbanum emigrans, eo loci ſex dies militaribus copijs cogendis commoratus Motam XII. M. P. a Caſtelfauibio procedit: cuius propugnationi militarium copiarum ducem præfecerat Sanctium Lupeſium Orunium. Obſeſsi, cum inducias cum hoſte pepigiſſent, neque earum tempus exiſſet, inter ipſas inducias deficientes arcem hoſti tradunt.

Caſtelfauibio in deditionem coacto, hoſtis Aioram vi irrumpit. Caſtris Origuelam circumſeſſurus Illicim contendit. Origuelam omni tormentorum machinarumque vi oppugnat.

A. D. VI. K. Dec. Rex Villaregali caſtra promouet: Algeziramq; cõtendit: vt Origuelana obſidione ſuos liberet: cum hoſte concertaturus.

Sed ho-

Sed hoſtis ipſis copiarum ſuarum ductoribus diffidens, quorum animos NAT. CHR.
exploratos,& alienos habere veretur, prœliũ refugit. Noſter, cum in Ori- MCCCLXIV.
guelanam conuallem A. D. III. Id. Decemb. deſcendiſſet, eo loci ſex
dies commoratur: vti præſidio,& commeatu Origuelanos muniat. Regia
hoſtium caſtra Illici promota Calpem maritimum oppidum circũſident.

Guterius Gomezius Toletus Alcantarẽſis militiæ Magiſter, cum Mor
uiedrum præſidio,& commeatu confirmare niteretur, & Alfonſus Ripa-
curcienſis Comes, Petrus Municius Gothoius Calatrauenſis Magiſter, &
Valentiæ vrbis militaris manus obuiam egrederentur, conſerta prope Al
cublas pugna, victus mortem occumbit. Iohannes Martinius Rogius, &
complures alij nobiles viri in noſtrorum poteſtatem deueniunt. Ea clade
accepta, hoſtis Calpis obſidione abſiſtit: Hiſpalimque proficiſci ſtatuit.

Cardonenſis Vicecomes claſſe Calpenſibus ſubuenire contẽdens, cum
hoſtili claſſe confligit. Noſtris prœlio profligatis hoſtes v. actuarijs naui-
bus potiuntur: & Rege ipſo Carthaginem introeunte, & in milites no-
ſtros, atq; remiges doloris iracundia erũpente, omnes contrucidantur: his
tantũ conſeruatis, qui reconcinnandis remis operã nauare conſueuerant.

K. Ian. Rex Valentia Dertoſam, quam in vrbem conuentus agendos MCCCLXV.
Catalanis indixerat, proficiſcitur. Ingentem, vt illa ferebant tempora, pe
cuniæ vim pollicentur: curantq;. Ad DCCC. L. M. librarum Barcinonen
ſium fuiſſe comperio: vnde ſumptus neceſſarij in rem militarem in bien-
nium ſuppeditentur: atque eo ſtipendiorum, & commeatuum auxilio ad
uerſus præpotentem hoſtem adeo ſubleuatur, vt magnam Aragoniæ, &
Valentini regni partem ab hoſtibus interceptam, quæ, vti Rex ipſe teſta-
tur, ipſius Valentini regni fines ſuperaret, eripuerit. Ad Luſitanum Re-
gem Guilielmum Conilium cœnobij Barcinonenſis Prædicatorum Prio-
rem delegat: de dimiſſa Maria Regis Luſitaniæ F. Ferdinandi fratris vxo
re certiorem faciens. Franciſcus præterea Periliosius,& Franciſcus Roma
nus de inito fœdere Toloſæ cum Andegauenſi, & vetuſtis fœderibus ſan-
ciendis ad Francorum Regem legantur.

A. D. X. K. Mart. Rex S. Matthæi fanum contendit, & Caſtra Mor-
uiedro admouet, oppidumque circumſidet: cum Origuelam ipſo tempo-
ris ſpatio hoſtis fortiter oppugnaret.

A. D. XIII. K. Iun. hoſte Origuelam oppugnante Alfonſus Pere-
ſius Guzmanus, ex Caſtellanis proceribus primarius, hoſtilia ſigna infe-
rens mœnibus, eo in certamine occumbit. Intra octauũ diem ciues vrbem
hoſti, arcemq; dedunt: Iohanne Martinio Eſlaua ex proceribus arcis præ
fecto ſagitta confixo: qui venenata plaga confectus eſt. Quod Moruiedrũ
a noſtris vehemẽtiſsime oppugnaretur, & obſeſsi ſumma vi premerentur,
neque hoſtis periculo obſidionis ſuos liberare, aut noſtros inde arcere ag-
grederetur, Hiſpalim proficiſcitur. Summã imperij diſcedẽs nulli tradit.

Militares Caſtellanorum copiæ, quæ in Moruiedrenſi præſidio per-
manſerant ductoribus Gomecio Pereſio Porriano S. Iohannis Hieroſoly
mitani Priore, Petro Manrico Caſtellanorum limitum præfecto, Aluaro
Pereſio Caſtro,& Alfonſo Ferdinandio Montemaiorio, poſt Regis ſui di-
ſceſſum diffidentes, & rebus deſperantes oppidum Regi tradunt. A. D.
XIIX. K. Octob. Rex Moruiedrum introit. Dediticij, quod Regis Ca-
ſtellæ ſummum, & crudele imperium vererentur, ad Henrici ſe ductum,

Regis

NAT. CHR. Regis Aragoniæ auſpicijs applicauerunt.

MCCCLXV. A. D. XIII. K. Nou. Valentini regni parte pacata, Moruiedro Rex Barcinonem contendit. Cùm conuentum in A. D. VII. K. Decemb. Cæſarauguſtam indixiſſet, & Barcinone res bellicas adminiſtrat, neq; ad conſtitutam diem venire poſſet, conueniendi tempus prorogat. Quod vero Gallicas militum copias, ad ſua ſtipendia aduentantes excepturus eſſet, neque conuentui agendo intereſſe tot, tantiſque rebus implicito facultas eſſet, Duci Gerundæ filio committit, vti conuentum & agat, & transferat. Duce vero ordines regni in curiam cogente, obteſtantur, ne eius coitionis cauſa præiudicium, libertatis deminutione in poſterum fiat: quod is conuentus, neque dici Rege abſente, ſaluis legibus, neq; agi, peragive poſſet: perindeq; eſſet, acſi ſingillatim, nulla poteſtate, mandatove cõueniſſent.

Iohanne Alfonſo Benauidio Segorbienſis præſidij, & arcis præfecto, Hiſpalim ad Regem Caſtellæ proficiſcente expoſtulatũ, vt ſuis obſeſsis, & præpotenti vi circumuentis ſubueniat, in vincula a Rege coniecto, & Petro Vrgellitano Comite obſeſſos vrguente; qui vrbi, arcique præfecti fuerant, in deditionem rediguntur.

MCCCLXVI. Cum Galliæ pæne totius oras, quacumque militares copiæ, diuturno bello confecto dimiſſæ iter feciſſent, quaſi calamitas quædam peruaſiſſet, vagiſque diſcurſibus raptarentur: Vrbanus Pont. Max. & Carolus Francorum Rex ſummopere ſunt adniſi, vti ex ſuis prouincijs tam magna, & pernicioſa reipublicæ ſentina exhauriretur. Rege vero Aragoniæ pro virili parte ad ſe, eas copias deducere conante, vt eorum auxilijs tam diuturna belli mala finiantur: Petro Regis patruo, & Franciſco Perilioſio internuntijs conuenit: vti Pontifex, Regeſque Aragonũ, & Francorũ centena M. florenorum dependant: cuius ſummæ ſubſidio in Hiſpaniam emigrent. Præter id viæ auxilium iuſta ſtipendia a Rege, & Henrico Traſtamarenſi decernuntur. Neque minoribus Henrici pollicitationibus, atque promiſsis ea natio pellicitur: quod eius impotenti fortitudine, atque audacia innixus fratrem regali ſolio, ac fortunis omnibus ſe deturbaturum in animum induxerat. Exciti fuere, ad eas copias in Hiſpaniam deducendas viri bellicæ laudis virtute, & decore in primis præſtantes Bertrandus Geſquinas Longauillæ Comes Brito, Audenani dominus Galliæ Mariſcallus, Claræuallis dominus, Hugo Caluileius Anglus, & Marciæ Comes. Ad X. M. equitum Ruſcinonis, & Cæretaniæ regionibus Pyrenæum tranſgreſſos, memoriæ proditur: neque maiores exterarum gentium copias in Hiſpaniam ex Vbedenſi prœlio aduentaſſe conſtitit. Ian. K. Barcinone Gallici duces a Rege magnifico, & ſplendido apparatu, tempeſtiuo conuiuio accipiuntur.

A. D. V. Id. Ian. Rex Bertrandum Geſquinam Borgia, Elda, & Nouelda oppidis honorario Comitis titulo donat. Barcinone A. D. XII. K. Febr. Tarraconem contendit: & Cæſarauguſtam venire properat: vt decreta ſtipendia militaribus numeris perſoluerentur. Id. Febr. in vrbem introiuit. Traſtamarẽſis Tamarito Litterenſi iter faciens, eo loci Iohannam ſororem Regis Alfonſi F. Philippo Caſtrenſi, qui Caſtri, & Peraltæ ditionum dominabatur, collocat: & Gonzaluo Meſsia, Gomecio Carillio, & Didaco Lupeſio Pacieco comitatus, & vrbem ingreſſus capeſſendi regni conſilia inire cœpit.

Henricus

Henricus Traſtamarenſis, cum inuictum exercitum ex militibus Gallis ſuperbiſsimo delectu conduxiſſet, & ipſo anni tempore ad gerendum bellum vocaretur, Phari oppidi finibus Calagurrim contendit: & in ea vrbe cum purpura, & ſceptro, & inſignibus regijs, regale Caſtellæ, & Legionis nomen fauſtis acclamationibus ſuſcipit. Ea rerum inclinatio, minimo temporis momento facta eſt: vt vrbes, arceſque omnes, atque oppida, quæ in Aragonio, & Valentino regno hoſti parebant, quibus Nouæ Caſtellæ nomen indiderat, repentino ab hoſtibus deſerantur: tradanturque: Rege Cæſarauguſtæ conuentui præſidente. Eo in conuentu A. D. III. K. Apr. Rex Franciſcum Periliosium conſilio, & manu præſtantem virum, virtutis ergo, nobilitatis decore cohoneſtat: & Vicecomitem Rotæ appellat. Rotam, atque Epilam oppida Saloni flumini impoſita, eius iuri, atque ditioni attribuit. NAT. CHR. MCCCLXVI.

Cæſarauguſtano conuentu Calataiubium prorogato, atque traducto Calataiubium, & Daroca vrbium cognomine, & ampliſsimis honoribus, atque præmijs, ob egregiam in eo bello a ciuibus nauatam operam a Rege decorantur. Omnium ordinum conſenſu Rex præclarum iudicij teſtimonium Calataiubienſibus ciuibus, mortuis, ac viuis, vt nec Iudæos quidem, aut Sarracenos exciperet, virtutis, & fidelitatis ſummæ erga patriam tribuit: Dominico Cerdano Iuſtitiæ Aragonum Præfecto Conuentus iudice aſsidente.

Cum Burgis Henrico, veluti legitimam regnorum poſſeſsionem vſurpanti, ſollemni cærimoniarum pompa regium diadema eſſet impoſitum, Iohanna eius vxor Cæſarauguſtæ A. D. VII. K. Iul. in ſacrario Cœnobij Minorum iuriſiurandi fidem interponit, ſe enixe operam daturam, atque omni conatu curaturam, vt pacta a viro conuenta incolumia, ac ſalua, integraque retinerentur: eaque pars regni Caſtellæ traderetur: quam Aragonio regno contribuendam pepigerant: Epiſcopo Gerundenſi ſacrum Domini corpus præ ſe ferente. Ei ſanctioni ſcribendæ obteſtatione, ac pœna ſacratæ adfuerunt Iacobus Alfonſi Ripacurciæ Comitis frater Dertoſanus, & Innicus Gerundenſis Epiſcopi, Vicecomes Cardonenſis, Gonzaluus Gonzaluius Luzius, & Aluarus Garcias Albornocius. Iulio menſe ineunte, Leonoram Regis filiam ſecum ducens ad virum proficiſcitur. Leonoræ enim, & Iohannis Henrici filij nuptiæ depactæ fuerant. Cæſarauguſtanus Antiſtes, & Bernardus Thouſius, & Dominicus Lupeſius Sarnes, qui a Rege ad Henricum legati fuerant, Leonoram magno comitatu proſequuntur.

Petrus Caſtellæ Rex imminentem fratris, & Gallicarum copiarum tumultus furorem deuitans, & ad externa etiam, & aduenticia auxilia decurrens Luſitaniæ, & Gallecię regionibus Baionam Aquitaniæ vrbem, & inde ad Eduardum Angliæ Regem cum theſauris; quorum cautior, quam regni cuſtos fuerat, contendit.

Bugienſis, Conſtantinenſis, & Tunetanus Reges tributa quotannis Regi conferre aſſueti, cum ob inteſtina bella dependere intermiſiſſent, nouorum fœderum pactionibus, condicionibuſque alliciuntur. Cacinus Abuhalmalius Zababenus Babylonius Imperator, Sultanum vocabant, Chriſtianos omnes in Aſia, & AEgypto negotiantes, commoranteſque, cum comprehendi imperaſſet, quod Petrus Luſinianus Cypri Rex ſubita in-

curſione

curſione AEgypti oras incurriſſet,& Alexandriæ partē diripuiſſet, Om-
NAT. CHR. berto Fonollario, & Iasberto Camplongio a Rege in AEgyptum legatis,
MCCCLXVI. reſpectu ad Regem habito, Catalanos omnes, & Aragonios dimitti iubet.
Iſque Regi honos eſt habitus, vt D. Barbaræ corpus, quod AEgyptio quo
dam fano pie, religioſeq; aſſeruabatur, & Rex ad ſe deduci ſummopere po
ſtulaſſet, quod etiam Alfonſum Regem, Ferdinandi Regis, qui magnam
Bæticæ prouinciæ partem a Maurorum dominatu vindicauerat, filium
maxime concupiuiſſe memoriæ proditur, Sultanus ad Regem aſportari
permiſerit. Summa tamen ſiue pietate, ſiue obſtinatione Chriſtianorum,
qui vaſtas AEgypti ſolitudines, atque receſſus incolunt, & Diuę reliquias
ſancte venerari, colereque, ac fauorem deprecari conſueuerant, ne ad no-
ſtros deuehantur, occuluntur.

Marianus Arborenſis Iudex, & Salebroſus Oria bellum in Sardinia,
quod cum Genuenſibus pace, & otio reſederat, noſtris inferunt. Olfus
Prochyta claſſe in Sardiniam tranſuehitur: & Hugo Santapacius aliquot
militares copias comparans Sardois rebus Octobri menſe ſubuenit: & Be
rengario Carrocio Quirrenſi Comiti adiuncti bellum hoſtibus inferunt:
cum Arborenſis ſuperior eſſet. Sanctapacius Galluritana regione copijs
coactis ſe reficiens, fortiter hoſti reſiſtit: ac Fabanam arcem cōmunito præ
ſidio obſtruit: & Oliuerium Togorem nauum, & ſtrenuū virum arci præ-
ficit. Iohannes Carrocius Alguerienſibus dux delegatur. Quod Piſani Re
gis permiſſu denuo aliquorum oppidorum, atq; arcium Sardiniæ poſſeſ-
ſionem vſurpauerant, atque ij omnes Mariano potiſsime opitularentur,
Rex Iohannem Agnellum Ducem Piſarum, ac ſenatum cohortari, ac com
monere non intermittit, quo ab eo conſilio deſiſtant: neue Francus, aut
Aimericus Vicecomes Narbonenſis ſinant, vt in portubus, ſtationibuſve
ſuis Mariani claſſes inſtruātur: aut armentur. Piſani veró, vt a Rege impe
ria quoquo modo perferant, grauiſsime dolent.

Rogerius Bernardus Fuxenſis Caſtelboni, & Franciſcus Perilioſius Ro
tæ Vicecomites Septembri menſe exacto Toloſæ, cum Ludouico Ande-
gauenſi Duce Regis mandato, aduerſus Nauarrum fœdera icunt: qui ſe
Anglis, & Petro Caſtellæ Regi addixerat. Eo in colloquio paciſcuntur: vt
Francorum, & Aragonum Reges, & Henricus Traſtamarenſis fœderibus
adiuncti Eduardo Anglię Regi, Vvaliæ principi eius filio, & Nauarræ Re
gi bellum inferant.

Rudericus Orizius ex intimis Nauarræ Regis, & Egidius Garcias Dia-
nizius copiarum militarium Nauarrorum, & Anglorum ductores Arago
niæ fines incurrentes, Septembri menſe Iaccam vrbem circumſident: op-
pugnantque. Garcias Lattaſius Iaccetanarum cohortium præfectus in ea
propugnatione mortem occumbit. Cum fruſtra obſidio ſuſcepta eſſet, re-
gionem eam deprædantes, vaſtanteſque in Nauarram regrediuntur.

Petrus Portugalliæ Rex, qui artiori fœderis vinculo, ad Henrici ſe Tra
MCCCLXVII. ſtamarenſis partes applicuerat, moritur. Ferdinandus eius F. in regnum
adſciſcitur: qui magnis propinquitatis, & affinitatis vinculis Regi erat ad-
iunctus. Cum eo, & Iohāne, ac Dionyſio fratribus A. D. I V. Non. Mart.
Alfonſo Caſtelnouo Regis legato internuntio, vetuſtorum fœderum pa-
ctiones firmantur: Ferdinando in S. Irenes finibus, regia Alcannaharum
villa reſidente.

A. D. VI. Id. Mart. Ilerdæ in arce regia, cum Abiceno Gallipo Alcapelli Mahomatis Granatenſis Regis legato pacis fœdera aduerſus Petrum Caſtellæ Regem ſanciuntur. His pactionibus ora omnis maritima a promontorio Conteſtanorum Ceruerio nuncupato, ad Leucatam ſupra Salſulas Narbonenſis prouinciæ oppidum, & adiacentes inſulæ continentur. NAT. CHR. MCCCLXVII.

A. D. III. Non. Apr. ad Naiaram vrbem Petrus, & Henricus fratres de ſua potentia, atque imperio externis auxilijs, exitioſo prœlio dimicãt: quo vires Henrici omnes delentur, atque proſternuntur. Eduardi Vvaliæ Principis virtute, atque excellenti præſtantia, & Angli militis robore victoria ea conſtitit. Henricus acie profligatus, ac pæne ad exitium deductus, pernici equo impoſitus euaſit: atque erupit: & dum non maiore equitum præſidio, quam quibus vitam committere audet, in fugam ſe conijcit, ſummum vitæ diſcrimen adit. Demum latebris, ac ſaltubus ſe eripiens, & in Illüecam Iohannis Martinij Lunæ oppidum ſe conferens, comite Petro Luna Iohannis fratre, tranſuerſis itineribus, & commutatis perſonis Aragoniæ Regem, haud aliter, atque hoſtem deuitans, Iaccetano ſaltu in Eluſates, Fuxenſes vocant, tranſgreditur. Capti memorabili eo prœlio fuere Sanctius Henrici frater, Alfonſus Ripacurciæ Comes, & Bertrandus Geſquinas Gallicarum copiarum primarius ductor, conſilio, & virtute in eo bello inſignis. Vvalus tantæ ferocitatis victorem, ne in ſuos ſæuiret, cõprimerè non potuit. Nuntio eius cladis accepto Toletanus, & Cæſarauguſtanus Antiſtites, qui Burgis cum Iohanna Henrici vxore perſtiterant, contento curſu Reginam, & Leonoram nurum deducẽtes in Aragoniam perfugiunt: & ex victoris hoſtis manibus elabuntur.

Tam inſperato rerum euentu Rex, poſtquam extenuari ſpem ſuam, atq; euaneſcere videt, pręſertim Henrico, qui in ipſo regni aditu Murtienſe regnum, atque ingentem aliam regionis ditionem, quæ cum Aragoniæ regno continens eſt, ſi regnum adeptus eſſet, attributurum ſpoponderat, tradere renuente, ad noua ſe conſilia traducit: & Regi victori, & Vvaliæ Principi fœderum pactione adiungi nititur. Tantum momenti in vna victoria fuit: vt plane Henrici res, non acciſæ modo, ſed deſperatæ omnibus viderentur. Præcipui conſiliarij Regis ad Angli amicitiam traducendi fuere Romæus Ilerdenſis Epiſcopus, Petrus Vrgellitanus Comes, Vicecomes Cardonenſis, Iohannes Ferdinandius Heredia Ampoſtæ præfectus ordinis S. Iohannis Hieroſolymitani in Caſtellæ, & Legionis regnis Prior: quorum ſuaſu Rex ad Petrum Caſtellæ Regem de fœdere ineundo Sanctium Gonzaluium Herediam legauerat: & ad Vvalię principem, ob eam rem, Burgos a Rege legati fuerant Raimundus Peguera, & Iacobus Ezfarius. Vvalus Armeniacenſem Comitem, vt de ea re tranſigeretur, Deciam præmittit: & Ilerdenſis Epiſcopus, Vrgellitanus, Cardonenſis, Prior Hieroſolymitanus, Lupus Gurrea, & Iacobus Ezfarius Moris oppido ſubſiſtunt: vt conſilia cum Armeniacenſi propius communicentur. Eo colloquia reciderant, vt iam legatorum conſilio Aragonius, & Vvalus cum Nauarræ, & Portugalliæ Regibus Caſtellæ, & Legionis regna partirentur.

Henricus ſingulari, & incredibili virtute, admirabiliq; feſtinatione vſus, vndique periculis cinctus celeritate conſilij, atque ope Caroli Francorum Regis, & Ludouici eius fratris ſe, ſuaſque res ex innumeris difficultatibus,

NAT. CHR. &incommodis explicat. Copias militares repentino delectu conducens,
MCCCLXVII. Arana valle,& Ripacurcienſi Pyrenæi ſaltu in Aragoniam Rege inuito, atque repugnante accelerans, cum a tranſitu arceri non poſſet, A. D. VIII. K. Oct. II. M. P. ab Oſca ſubſiſtit. Rege conuentum Cæſaraugustæ agente, equitatus omnis educitur, vt Henrici copiæ intercludantur: ſed itineribus deuijs antecedens, & ad Azagram oppidum Hiberum traijciens Calagurrim cōtendit. Cum fratris immanis dominatus eo erupiſſet, vt vix iam reliquum eſſet, vnde ſe reficeret, aut vbi lapſus reſiſteret, in tanto mortaliũ odio, ciuitates pæne omnes aditum ad regnum capeſſendum Henrico patefaciunt. Burgenſi caſtello, totius regni arce, & Iacobo Balearico Neapolitano Rege, qui in eius arcis cuſtodiam a Petro Rege incluſus fuerat Henrico traditis, tanta ſtatus, atque imperij conuerſio ſubito fit, vt præter vtriuſque ſpem, ad alterum ſpecies victoriæ peruenerit, fructus alteri partus ſit: & Henricus pæne vrbes omnes, atque arces tranſcenſo Pyrenæo ad ſe traduxerit: fratre in vltimis terris commorante.

A. D. III. K. Nouemb. Barcinone Rex Albarrazinienſem ciuitatem ſub regale imperium ſubiungit: & in regiam ditionem, poteſtatemque redigit.

Rex, & Vvaliæ Princeps, & Nauarrus haud aliter, ac ſi regnorum Caſtellæ, & Legionenſis populi hereditariam auctionem conſtituerent, quaſi ea dare alterutri fratrum, aut adimere poſſent, Tarbam Aquitaniæ vrbem legatos mittunt: quem in locum Petri ipſius Caſtellæ Regis legati conceſſerant. Nouembri menſe, de auxilijs Petro mittendis delibe-rant: pactione vrbium, & oppidorum, quæ vnuſquiſque eorum Principum iam ſpe, & opinione obduxerat. Eo ipſo tempore Rex interuentu Cardonenſis Vicecomitis Anglo, & Petro adiungi, & cum Ferdinando Portugalliæ Rege, & Nauarro concordiæ fœdera ſancire, vt regna Caſtellæ, & Legionenſis populi inter ſe partiantur, conſtituit. Seorſim ſua Henrico fœdera, præcipiti cupiditate regni, imperijque dilatandi ſanciuntur.

Vrbanus P. M. hoc anno Cardinalium collegio dolente, ac pæne coacto Auenione Romam nauigat.

MCCCLXIIX. Cum Rex Anglo, & Vvaliæ Principi eius F. pactione fœderum adiungi conſtituiſſet, magnæ Gallorum manus turbulenta, & temeraria incurſione vagantes, Februario ineunte Arana valle erumpentes, aliquot oppida diripiunt, atque incendunt. Rege ſuſpicante, id facinus Regis Francorum conſilio patratum, vt ſe ab Angli amicitia reuocet, Franciſcum Perilioſium, & Iacobum Ezfarum in Galliam, C. M. florenorum, ex Mompellerij pretio exigendorum cauſa, & damnorum, eruptione earum copiarum illata, reſarciendorum, quod regijs ſtipendijs aduentaſſe fama percrebruerat, legatos mittit. Paciſcuntur, vti Francus Regi, aduerſus Petrum Regem, & Arborenſem Iudicem opituletur: & Henrico bellum inferat: niſi ſuo iudicio dirimendam eam controuerſiam ſtatuat, quæ illi cum Rege, de Murtienſis regni donatione, ab eo poſtremo facta, vertitur. Francus Perilioſium rebus maritimis præficit: & claſsibus, bello cum Anglo redintegrato, viri præſtantia, & virtute cognita, penituſque perſpecta, ducem præbuit.

Sardis totiens vinci aſſuetis, & numquam pacatis, aut omni ex parte perdo-

perdomitis, Mariano Arborenſi omnium defectionum principi, & regnũ NAT. CHR.
appetenti, qui tot oppida, atque arces vi expugnaſſet, poſtremo Sanlu- MCCCLXXIX.
rienſes, & Ecclesienſes deduntur. Rex difficillimo tempore, vt ſuis ſubuen
tum ſit claſsi, quam comparauerat, Petrum Lunam, qui Almonezirij, &
Polæ dominabatur, virum ex Aragonijs proceribus primarium præficit.
Copijs expoſitis, & bello illato, cum Arborenſis noſtrorum impreſsione
ſe in Oriſtanam arcem abdidiſſet, atque in eum locum compulſus, caſtris
circumſederetur, Luna rei bene gerendæ ſtudio ad dimicandum impelli-
tur. Deminutis paullo poſt copijs, & excubijs, vigilijſque deſidia, atq; no-
ſtrorum ignauia intermiſsis, eruptione facta, obſeſsi caſtra adoriuntur. No
ſtri cæduntur, atque profligantur. Luna, & Philippus eius frater mortem
in certamine occumbunt. Cum ea accepta clade, maximo in diſcrimine
res Sardoæ verſarentur, tot detrimentis acceptis, Rex in Sardiniam ſe tra-
iecturum, vt ſuis omni ratione ſubueniat, palam denuntiat.

A.D. X. K. Iul. Rex Martinum F. Beſalunenſi ditione, honorario Co
mitis titulo, atque cognomine donat.

A.D. XII. K. Aug. indutiæ cum Petro Caſtellæ Rege pactæ in A.D.
K. Sept. prorogantur.

Henrico bellũ in Vaccæis gerente, cum Oterdeſumos oppugnat, Ber
nardinus Caprera Auſonenſis Comes, qui ſe Henrico, patris alioqui extin
ctori addixerat, in oppugnatione fortiter dimicans occumbit.

Cum Henricus arta obſidione Toletum circumſediſſet, Francorum Re
gis legati obteſtantur, vti de controuerſijs omnibus, quæ in diſceptatio-
nem, cum Aragonum Rege vocantur, Francum iudicem ſumat: & in cer-
tam diem dirimantur. Iuriſiurandi religione, præſentibus Petro Re-
gis patruo, Toletano Antiſtite, Petro Ferdinandio Velaſco, Ferdinando
Pereſio Aiala, Didaco Gomezio Toleto, Gonzaluo Meſsia Pontano, &
Petro Tenorio Archidiacono Caurienſi in tabernaculo obſtringitur, ſe in
Francorum Regis iudicium controuerſias eas reiecturum.

Copiæ per Gallias prouincias in fortunas omnium temere incurſan-
tes, Decembri menſe Pyrenæi ſaltu in Palliarienſem tractum inuadunt.
Trempim Lacetanorum oppidum vi expugnant, diripiuntque: & regio-
nem eam omnem depopulantur. Eo tumultu nuntiato, cum improuiſo
oppreſsis, nec animi ſatis ad reſiſtendum, nec virium eſſet, Rex Decembri
menſe ferme decurſo, Cerueram properat: hoſtiles copias montoſis locis
extruſurus. Iohannes F. in Aragoniam accelerans equitatum, peditatum-
que omnem in eam expeditionem exciuit.

Franciſco Sanclemente, & Berengario Dezprato legatis inter Arago-
num, & Anglum Reges conuenit: vt Portugalliæ, & Nauarræ Regibus ad
iunctis Petrum, & Henricum ad fœdera a ſe pacta cohortentur: & eis re-
nuentibus: & tergiuerſantibus ad regnorum Caſtellæ, & Legionenſis po-
puli partitionem, atque irruptionem congrediantur. Sed in eam pactio-
nem deueniunt, quod neque Rege Sardo bello implicito, ab Henrici
concordia ſecedere iuſta, aut vtilis videtur cauſa, ſi pacta conuenta ſer-
uentur: neque Vualiæ Princeps honeſte fœderi cum Petro inito deeſſe po
teſt, ſi Viſcaia, & aliæ ditiones promiſſæ tradantur.

Barcinone a Rege Kalendæ Ianuariæ, ſollemnia incipientis anni, vetu- MCCCLXXX.
ſta religione, moreque celebrantur.

NAT. CHR. MCCCLXIX.

A.D.XVI.K.Febr.Rex,quod in Sardinia regiæ opes contuſæ, hoſtiumque auctæ erant, Berengarium Carrozium Quirræ Comitem Sardoi belli gerendi adminiſtrarorem, & imperarorem creat. Arborenſis capitalis hoſtis oppidis,præſidijſque regijs exitioſum bellum infert.Brancaleo Oria ex perduelliũ numero definirus, quod Arborenſis imperio ſe addixiſſet,voluntarij facinoris veniam conſecutus,& in fidem receptus,regio ſe imperio committir.Rex vt maius fidei teſtimonium illi tribuere videatur,inſigni regio militari anchoræ,quo vti aſſueuerat,eum decorat: ac veluti auctoramento deuincit.

Sardoo bello tam acerbo,atque diuturno noſtros opprimente, ſimulatum proficiſcendi in Sardiniam conſilium a Rege refertur:& denuo ſe traiecturum confirmat.Vexillum regiæ expeditionis inſigne,poſtridie ſeſti diei reſurrectionis Domini in Barcinonenſi arce,ſollemni cærimonia proponitur.Cum Rex rotus menre,vt apparet, & animo in bello Sardorum inſiſtit, atque ei bello gerendo imperator. deſtinatur, dum naues adornantur,atque impedimenta conquiruntur,exilio, aut morte damnati reſtituuntur,& pecuniæ creditæ tabulis nouis,debitoribus prorogantur, labantes res,ſpe profectionis diutius fulſit,arque ſuſtinuit.

Arborenſi Sacerenſes ſe dedunt: & noſtri in arcem confugiunt: quam hoſtes cum vehementer oppugnarent, Sanctius Simenius Aierbius Sanctij Simenij Aierbij Iuſtitiæ Aragonum Præfecti nepos in propugnatione occumbit.

A.D.II.Id.Mart.Petrus,& Henricus fratres de ſumma regni ad Mõtielem in Oretanis dimicant: quo in prœlio, cum Petri acies funderentur,eo in arcem Montielanam refugienre, atque compulſo, & muro, ne elabi poſſet, & corona militum ſepto, cum fide, & pollicitationibus Bertrandi Geſquinæ inductus ſe illi tradere conſtituiſſet, & fraude, ac fallacijs impulſus in Bertrandi tentorium deſcendiſſet,quod ab hoſtis manibus ſe eum ereprurum ſpoponderat, in fratrem incidens cum ferro, in tenebris dimicant,atque luctantur,Petrus miſerandum in modum contrucidatur.Nam ad pedes proſtrati,niſi Henricus a ſuis ſubleuatus eſſet, mutuis ſe ictibus,quod de Thebanis Regibus frarribus fabulæ ferunt,cõcidiſſent.Henrico,non tam impotenti ambitu, & armorum impreſsione regnum adepto, quam ſæua frarris tyrannide a cunctis ordinibus euocato, atque adſcito,in ipſis regni primordijs, dum maxime imperium fundet, atque ſtabiliat, ſe Gothicæ gentis more,atque inſtituto electum, & ad regnum vocatum teſtatur:vt adſcitus potius,electuſque a re publica, quam armorum vi,& fraterna nece principatum conſecutus videatur:aut regnũ ſcelere partum.

Molinenſis,Requenenſis,Cannetana,Fonſalicienſis,& Algarienſis arces, in tam celeri rerum commutatione Regi Aragonio dedunrur: qui pactis cum Henrico Rege conuentis, ſe & Murtienſis regni, & plurium aliarum ditionum Aragoniæ finibus continentium potiri ſperat. His in fidem acceptis Henricus bellum aduerſus Regem parat:quo arces eas, & Molinenſem tractum vindicet. Rex Molinenſibus præſidijs Ferdinandum Lupium Seſeſium,arci Garciam Veram,& ducem Ferdinandum Aluarum Cueuam præſicit. Albarrazinienſibus finibus Ferdinandus Lupius Heredia,& Farizienſibus Sanctius Gonzaluius Heredia equeſtres copias

plas cogunt: & vniuerſi Epiſcopi Turiaſonenſis, & Martini Lihorij du- NAT. CHR.
ctui, & imperio parent. MCCCLXXIX.

Iacobus Balearicus, qui in poteſtatem Henrici venerat, a Iohanna Regi
na vxore LXX. M. nummûm aureorum, quos duplices vocant, Rege inui
to, & contra licente, redimitur.

A. D. XV. K. Mai Alfonſi Regis corpus Barcinonenſi tumulo ad D.
Franciſci humatum, Ilerdam in cœnobium fratrum Minorum Regis filij
iuſſu, & iuſtis funeribus aſsidentis transfertur.

Molinæ, & Requenæ finibus nouum bellum excipit: quod Henricus
Bertrando Geſquinæ Molinam, & eius oppidi ditionem addixiſſet: & pa-
ctiones omnes confectas, atque conflatas, condicioneſque perturbaſſet. Re
quenenſis arx a noſtris deditur.

Rex, quod omne ad ſe bellum tranſlatum videt, Ferdinando Portugal-
liæ, Mahometo Granatenſi, & Abaiferio Abdelazizio Algarbienſi, & Fe-
cenſi Regibus, & Vvaliæ Principi aduerſus Henricum pacta conuenta re-
ſcindentem fœderum vinculis adiungitur.

Rege conuentui agendo Valentiæ aſsidente Aragonenſibus conuen-
tum in A. D. K. Iul. Rubiolos oppidū indicit. Sed Præfecto Iuſtitiæ Ara
gonum, & Garcia Lupeſio Seſeſio Regni gubernatore, & his, qui conuoca
ti fuerant, non comparentibus, quod Præfectus non adeſſet, conuentus in
eam diem, quam Rex deſtinarat, prorogari non potuit: & neceſſario in
aliam indictionem reijcitur.

Petrus Luſinianus Rex Cypri ex Leonora Regis conſobrina, Petro
filio puero relicto, inſidijs, & proditione ſuorum necatur. Leonora Regi-
na, & Iacobus Luſinianus Cypri Conneſtabulus demortui Regis frater, &
Ianus Luſinianus Iacobi F. Antiochenus Princeps gubernaculis regni prę
ficiuntur. Rex Franciſco Vilaraſæ, & Iacobo Fibellerio Cypriam legatio
nem committit: vt ſuis verbis Reginam conſolentur: & regno pueri ſtabi-
liendo, atque confirmando operam impendant.

A. D. IX. K. Iul. Valentiæ Rex Martino filio Seneſcaliæ Cataloniæ
munere, atque imperio iniuncto, rerum militarium, & bellicarum notio-
nem, ac ſummum iudicium attribuit: adiungitque, atque adnectit pro-
prium officium, & munus Conneſtabuli: & inſtituit, vt regnorum cis ma
re, & vltra Conneſtabuli cognomen vſurpet: & ei muneri in poſterum,
aut liberi regij, aut regio ſanguine orti præficiantur.

Ianuario menſe Dertoſæ Rege ad Sardoum bellum animum intenden MCCCLXXX.
te, nondum hieme confecta in demortui Petri Lunæ locum rebus bellicis
Berengarius Carrozius Quirrenſis Comes præficitur imperator: & Rex
maturius de bello ſibi cogitandum ſtatuit. Benuenutus Graphæus Parta-
næ dominus ex Sicilia claſſe in Sardiniam præteruectus Caralitanam, &
Alguerienſem ciuitatem, arceſq;, cū celeri opus eſſet auxilio, & a cōmeatu
& reliquis copijs intercluderentur, extranea vi ſubleuat. Ioioſeguardæ,
Aquefrigidæ, S. Michaelis, & Quirræ oppidorum arces muniuntur.

Primo vere ineunte Brancaleo Oria Arborenſi bellum infert. Com-
miſſo certamine Arborenſes ab Orijs profligantur. Rex, tametſi poſt id
factum paulo quietiorem Sardiniam habet, tamen profectionis ſuæ fa-
mam ſemper adaugens, quaſi propinquo tempore profecturus, diutiſsime
ſuorum expectationem decipit.

NAT. CHR. MCCCLXX.

Cum Saluaterra, & Regale oppida Nauarræ finibus ſita, & a Nauarris intercepta reſtituerentur, fœderum pactiones cum Carolo Rege firmantur: eaque concordia aduerſus Henricum, ambo reges conciliantur.

Dertoſa Barcinonem Rege profecto, Martinus Eborenſis, & Iohannes Siluenſis Epiſcopi, Martinus Alcobacienſis cœnobij Abbas, & Iohannes Alfonſus Barcelorum Comes Ferdinandi Portugalliæ Regis legati, nauium actuariarum claſſe in eam oram Iunij menſis fine appulſi vetuſta fœdera renouant. Rege maiorem Luſitaniæ motum expectante, cum a proximis impetrare non poſſet, vlteriorem temptandum ſibi, & alliciendum Luſitanum arbitratus, regnorum Caſtellæ, & Legionenſis populi pactione, cum vndique a Luſitano bellum parari videret, cum eo conſilia communicat: & hæc prius Henrico detrahenda auxilia exiſtimat: quam ipſum aperto bello laceſſat. Hoc inito conſilio, deliberat de Leonora filia Luſitano in matrimonium tradenda. Rex fidem ſuam obſtringit, ſe Septembri menſe proximo ineunte Henrico bellum illaturum: Murtienſi regno, & Molinæ, pluriumque aliarum vrbium, & oppidorum ditione ſibi attributis. Cum ſponſalia, Regis Ferdinandi mandato, Barcinone celebrarentur, & Ferdinandi fratre, & Vianæ Comite, Barcelorum Comitis filio obſidibus poſtea traditis firmarentur, pacta omnia breui dirimuntur.

Nuptijs Iohannis Gerundæ Ducis, & Iohannæ Philippi Valeſij Francorum Regis filiæ ex Blanca eius vxore, Philippi Eburouicis Nauarræ Regis filia, Lupi Gurreæ, & Berengarij Apiliæ Regis legatorum interuentu pactis, quibus Rex adiungere ſibi Gallorum gentem ſperat, cum conueniſſet, vt reliqua ſumma ex pretio Mompelleriæ vrbis, ditioniſque Regi dependeretur, & Iohanna ad maritum cum magno comitatu, apparatuque regio aduentaret: graui morbo Bliterris afflictata, vehementiuſque ingraueſcente, magno omnium mærore, puella excellenti formæ pulchritudine, Decembris menſis fine moritur.

Magna ea tempeſtate contentio, ciuileſque motus, Catalonia in partes diuiſa oriuntur: Rege ipſo maximas turbas concitante. Nobilitas enim pæne omnis Regis conſilio, atque conſenſu, aduerſus Petrum Vrgellitanum, & Iohannem Emporitanum Comites, & Vicecomites Cardonæ, & Caſtelboni coijt: quod nobiles omnes ſuæ iuriſdictioni ſubijcere, tamquam ſubditicios conarentur. Cum ad Noiæ amnis ripas, prope Martorellum, Comites copijs coactis conſediſſent, pæne ad arma res deducitur: ingenteſque tumultus, Rege nobilium factioni fauente, atque opitulante excitantur. Vulgo ea nobilium coitio, Conuenientiæ nomen ſortitur: & Rege Comites coercente, omnes in ditionem, poteſtatemque regiam paulatim rediguntur. Imperio, ac ditione Comitũ imminuta, & in ordinem redacta, inter Regem, & Petrum Vrgellitanum ex ea contentione, ſumma de iuriſdictione diſſenſio fuit: quod Petrus Comitatus Vrgellitani, & Vicecomitatus Agerenſis ſupremum ius, poteſtatemque ſummam ſibi vindicaret.

Vrbanus Pont. Maxim. reipublicæ Chriſtianæ pro virili parte conſulens ſummopere adnititur, vt Hnrico Regi cæteros Hiſpaniæ Reges concordiæ fœdere deuinciat. Eius rei cauſa Bertrandum Conuenatem, & Agapetum Brixienſem primo, & poſt Oliſiponenſem Epiſcopos legat: ſed

Maſiliæ Decembri menſe re infecta moritur. Nam cum bellum ſacrum, tot per annos in Hiſpania intermiſſum eſſet, nulla, niſi in Regum concordia ſpes reliqua, ducebatur: & eam per æqua, & iniqua reconciliandam eſſe vniuerſæ Chriſtianæ reipublicæ conſtituerat. NAT. CHR. MCCCLXX.

Sardois rebus ſummis difficultatibus affectis, & Arborenſi indies imperium, armaque promouente, & Rege profectionem, & expeditionem, non modo deſperante, ſed neque auxiliorum ratione vlla omnino domi apparente, ea ſpes fit reliqua, vt Brancaleo Oria in Aprilem inducias cum hoſte paciſcatur. Eo temporis interuallo Berengarius Ripolius V I. actuariarum nauium ductor Caralitanam, Alguerienſemque arces præſidijs, commeatuque firmat. Arborenſis rempublicam ęgram, labantemq; adeo vrguet, premitque, vt omni ex parte bellum in Sardiniam peruaſerit: & niſi Dominicus Campofregoſus Genuenſium Dux, & maior Genuenſis ſenatus pars in fide permanſiſſent, & pactis conuentis ſtetiſſent, funditus omnia euerterentur: & Aragonium nomen in Sardinia deletum eſſet. MCCCLXXI.

Berengarius Carrozius Comes Quirrenſis Auenione exercitum externo milite conducit. Is exercitus M. equitum turmis, quorum ſinguli ternis equis merent, & D. hippotoxotis binos equos ducentibus, & M. peditum cohortibus, quibus Gualterius Benedictus Anglus excellenti virtute ductor præerat, conſtitit: conuenitque, vt extrema ea auxilia Liburno portu conſcenderent: quo commodiſsimus in Sardiniam traiectus eſt I VC. equitatus, & impedimenta vectorijs, grauioribuſque nauigijs expeditius tranſportarentur. Cum a noſtris in Sardoos ſumptus intolerabilia tributa exigerentur, nec ferri æqualiter poſſent, aut continentia bella finem afferent tributorum, & quotidie raptaretur, laceraretur que populus, clamitare omnes, vt Sardiniam vaſtam, ac deſertam, cæloq;, & loco calamitoſam, & peſtilentem, perpetuis paludibus, ſiluiſque munitam, varie poſſeſſam, & ſæpe amiſſam partibus, Rex maſtrucatis Sardis, viliſsimæ, vaniſsimæ, & ſordidiſsimæ nationi relinquat: & internis diſcordijs Genuenſium tradat: ſi Aragoniæ vltioni conſultum velit. Sed quamuis ea ab ijs, qui deponendi belli auctores erant, paſsim iactarentur, & damna bellorum deflerent, atque aſsidua expeditionum pericula execrarentur, magno tamen Rex conatu, rebus afflictis, ac perditis ſubuenire conſtituit. Rege Caſpe oppido ad Hiberum, conuentum Nouembri exacto agente, Gualterius Benedictus Anglicarum copiarum ductor honoratio Arborenſis comitatus titulo, & ditione donatur. Adornata claſſe Olſus Prochyta ei præficitur: & in onerarias naues equitum noſtrorũ turmæ Berengario Carrozio ductore imponuntur. Ex Gallia item prouincia aliquot copiæ in Sardiniam tranſportantur: quibus Philippus Lambertus Villaſauſæ dominus, Ludouicus Roſus, & Raimundus Augerius Pontis Sorgæ delecti ſunt duces: ſub quibus ſtipendia faciunt.

Ea ipſa tempeſtate Iacobus Balearicus Auenione, ex Narbonẽſis item prouinciæ delectu copias cogit I VT in Ruſcinonenſem tractum, Cæretanumque bellum inferat: quorum finibus Rex Vicecomitem Inſulæ, & Canneti præficit.

Philippus Caſtrenſis regia Aragoniæ domus proſapia ortus, & Parietenſi ditione ab Henrico Rege affini in Vaccæis donatus, ab oppidanis ruſticanis hominibus, eius imperium detrectantibus interficitur: Leonoræ

NAT. CHR. filia,ex vxore Iohanna Henrici ſorore relicta.

MCCCLXXXI. Gregorio XI. Pont. Max. in ſummum Pontificatum euecto, qua erat in rem publicam Chriſtianam pietate, ſummopere adnitente vt pia, æterna; pax Hiſpaniæ Regibus ſanciretur, in ipſo ſummi Apoſtolatus aditu, iiſdem internuntijs, quos Vrbanus legauerat, etiam, atque etiam id ipſum vrguet, inſtatque. Eo adnitente, atque cohortante Henricus Rex Burgenſi Epiſcopo, & Aluaro Garciæ Albornozio, Rex vero Ilerdenſi Epiſcopo, & Raimundo Alamano Ceruilionio, vti de controuerſijs omnibus deliberent, atque conſultent, commendant: atque concredunt. Caſtelfauibij Conuenati Epiſcopo, qui in Cardinalium collegium cooptatus fuerat, adiuncti ſtatuunt: vti concordiæ, pactionumque ſummam tractandam, conficiendamque Reges ad Pont. Max. & ampliſſimum ordinem, in proximos 11x. menſes decidendam reijciant.

Cum A. D. II. Non. Ian. Alcanicij Conuenate Cardinali aſſidente pacta conuenta firmarentur, & A. D. III. Non. Febr. Petro Lupio Padillia Henrici legato præſente denuo ſancirentur, ſummo Henricus opere adnititur, vt controuerſiæ omnes, ſuo potius ipſorum Regum conſilio, & arbitrio, quam alieno iudicio componantur: & bello finem auctoritate ſua imponant: cui in nouo principatu ſtabiliendo ſumma inerat ad præcauendum, conſulendi aſtutia. Demum omnia polliceri: modo integris ſuis finibus bellum compoſitum foret. Fœderibus enim ab Henrico violatis, cuius filio Rex filiam ſuam collocare, pactione ditionum ſibi tradendarum ſpoponderat, quod Rex affinitate ea ſe ſe ei deuincire renuit, ſummam pecuniæ augendo ſperat Henricus pretio pacem, & amicitiam Regis coëmere: & ditiones regias retinere.

Summo Pontifice inſigni ſanctitate prædito principes omnes pacatos reddere adnitente, grauiſſimoque ad inſtituendam pacem auctore, & ad confirmandam virtute animi, atque iuſtitiæ, & innocentiæ exemplo maxime idoneo, ſumma, perpetuaque concordia Frederico Siciliæ Regi, & Iohannæ Neapolitanæ Reginæ continenti bello implicitis conſtituitur: & A. D. VI. K. Sept. Villanouæ ad Auenionem confirmatur. Vt artioribus coniunctionis vinculis aſtringantur, cum ſummæ conſiliorum præeſſent Guilielmus Peralta Calatabellotæ, Artallus Alagon Miſtretæ, Matthæus Moncada Auguſtæ, & Adorni Comites, Iohannes Claramontius, & Franciſcus Intemelius æquis condicionibus pace compoſita conuenit, vt Fredericus Antoniam Franciſci Baucij Andriæ Ducis filiam ex Margarita vxore, ea Philippi Tarentini Principis, & Catharinæ Conſtantinopolitanæ Auguſtæ filia fuit, Iohannæ conſobrinam in matrimonium ducat. Ea conſtituta pace, interdicta, quibus tot per annos Eccleſia Siculos execratur, & ſacrorum aditu arcentur, tolluntur: & ob eam cauſam Salernitanus Epiſcopus in Siciliam legatur: piaculiſque Siculi omnes ſoluuntur. Iohannæ, liberiſque eius, poſteriſque eorum legitimis ſumma, ſupremaque regni Trinacriæ poteſtas, & adiacentiũ inſularum a Frederico attribuitur: & eius mandato ſacramento ſanciri decernunt. Fredericus X. actuarijs nauibus, & C. grauis armaturæ equitibus, auxilia Iohannæ, ſi hoſtes eius regnũ adoriantur, ferat. Quotannis Sanctorum Petri, & Paulli feſto die, Neapoli III. M. vnciarum auri, quæ XV. M. florenorum ſummam conficiunt, dependet: eius tributi habita ratione, quod

Iohanna

Iohanna ex Siciliæ inſulæ regni iure quæſito Eccleſiæ in ſingulos annos NAT. CHR.
pendit. Præteritorum annorum tributa remittuntur: atque condonan- MCCCLXXII.
tur. Liparis inſula Iohanna mortua Frederici regno contribui debere
cenſetur. Cum ea pacta conuenta a ſummo Pontifice ſancirentur, decre-
tum interponit, quo cauetur: vti feminæ Trinacriæ Regum filiæ, viro-
rum prole non ſuperſtite, regia iura adipiſcantur: nominatimque Ma-
ria Frederici Regis F. Aragonum Regis neptis ea condicione ad pater-
num regnum hereditarium adſciſcitur, arceſſiturque. Aragonius nimis
graue præiudicium in ſe a Pontifice factum conqueritur: quod feminis
ad regni Siculi hereditatem obeundam, aditus daretur: quas Fredericus
Rex maior patruus in partem hereditatis minime vocaſſet: & ad ſe eius
regni hereditas a propinquis Regibus veniret: & eius rei cauſa Raimun-
dum Alamanum Ceruilionem ad Pontificem legat: vt obteſtetur: ſe ſuo
tempore ius ſuum armis perſecuturum: quamuis primum eo ipſo tem-
pore a Sede Apoſtolica Aragonijs principibus legitima iura Siciliæ re-
gni ſunt quodammodo conſtituta: quæ tot bellorum diſcriminibus quæ
ſita, ac parta fuerant.

Iunio menſe Barcinone Iohannes Gerundæ Dux Matham Iohannis
Armeniacēſis Comitis ſororem in matrimonium ducit. Dos CL. M. Fran
corum dicitur. Illo ipſo tempore nuptiæ Martini Regis filij, & Mariæ
Lupi Lunæ Comitis filiæ ſollemni cærimonia concelebrantur.

A. D. II. Non. Iul. Barcinone Exericienſis ditio Martino Regis filio
comitatus honorario titulo attribuitur. Ex eo Comes Exericæ, & Lunæ,
& ciuitatis Segorbij dominus appellatur.

Bernardino Capreræ Bernardini Capreræ Auſonenſis Comitis F. qui
in Timboris Fenolletiæ auiæ, & Margaritæ Fuxenſis matris poteſtate
erat, paterna, auitaque bona, & poſſeſſiones, ditioneſque omnes, hone-
ſtaſque, ac dignitas reſtituuntur. Agnoſcit enim Rex, atque profite-
tur, ſe peruerſis, præpoſteriſque conſilijs inductum, in Bernardum a-
uum animaduerti imperaſſe: vt iam res minime dubia eſſet, qua gratia
preſſus, quibus inimicitijs circumuentus, & in exitium actus fuerit. Ab
ea reſtitutione Rex ſibi, poſteriſque principibus Auſam vrbem, comi-
tatumque excipit.

Februario menſe, nocte concubia in Lacetanis, & Ilergetibus adeo MCCCLXXIII.
magnos terremotus factos memoriæ proditur, vt ingentia ex Pyrenæis
iugis ſaxa, crepidineſque Ripacurciæ regione conuulſæ, proſtratæque
ſint: & multi mortales in montoſis, atque æquis, & planis locis perierint:
multæque turres, atque arces corruerint: pluribuſque in locis labes facta
ſit: magna que edita ſtrages.

A. D. XI. K. Apr. Oliſipone pacis fœdera inter Henricum, & Fer-
dinandum Reges palam aduerſus Angliæ, Aragoniæ, & Nauarræ Re-
ges prædicantur: quorum condiciones Bononoméſis Cardinalis inter-
uentu ſunt depactæ.

Franciſcus Periliosſius Rotæ Vicecomes, cum ad Iohannē Lancaſtriæ
Ducem Eduardi Angliæ Regis F. qui regnum Caſtellæ, vxorio Con-
ſtantiæ Petri Regis F. iure appetierat, a Rege legatus miſſus eſſet, & lega
tione obita, Baſtulorū oram præteruehitur, a Mauris interceptus, ad Ma-
homatem Granatenſem Regem protrahitur. Valentini præterea, Cata-
lanique

NAT. CHR. MCCCLXXIII.

lanique mercatores, qui in Granatenſi regno negotiantur, in vincula conijciũtur: quod Petrus Bernardus actuariarum nauium ductor, qui Sardoo bello merebat, nauim Maliomatis Regis, in Carthaginienſi Africæ litore irrupiſſet, euertiſſetque.

Rex Barcinone toto ferme vertente anno, rebus bellicis conſulens demoratur. Nam Genuenſes, quamuis pactionũ fœdere deuincti, primo ſe vere, magna comparata claſſe in Sardiniam tranſmiſſuros, & Arborenſi opitulaturos minantur. Supplementum rebus Sardois, Gilaberto Cruillia ductore Luquidoneſiæ regionis præſide adijcitur.

Balearicus Ruſcinouenſibus finibus, & Henricus Rex Luſitano adiunctus ſuis confinijs, magnis comparatis exercitibus adoriri minitantur: & duplex inde terror noſtris illatus. Cum Angliæ, Franciæ, Nauarræ Aragoniæ, & Caſtellæ Reges exitialibus bellis concitarentur, & eorum regna communi arderent incendio, noſter deteriore vt ſtatu ſit, externa Sardiniæ bella efficiunt.

Henricus Rex, qui interuentu ſummi Pontificis pacem prætenderat, & priuato conſilio ſummo ſemper opere Regi adiungi curauerat: Ludouico Andegauenſi Duce adminiſtro, & ſequeſtre pollicetur, æquis condicionibus obtemperaturum. Bernardo Soo a Rege eam ob cauſam Carcaſonem ad Ludouicum legato, recipit Ludouicus Henricum Molinæ comitatum ea condicione, qua Regi hoc ipſo tempore ſubijcitur, attributurum: Murtienſe regnum condonaturum: & mediam earum vrbium, oppidorumque partem, quæ Henricus continentibus Aragoniæ finibus ſe contributurum ſpoponderat, addicturum. Sin vero Henricus vrbes eas, ac ditiones a Caſtellæ regno ſeiungi, ſeparari ve renuat, curaturum, vti pecunia compenſentur: modo pactæ nuptiæ ſanciantur. Neque multo poſt euenit, vt Ludouicũ ex arbitro pacificatore hoſtem Rex, & grauem, acremque inimicum ſentiat.

Iunio menſe Rex Dominico Cerdano Iuſtitiæ Aragonum, Arnaldo Orcao Ruſcinonis præſidi, & Bernardo Bonaſtrio epiſtularum magiſtro committit, vt tranſigendis cum Henrico Rege condicionibus interſint. Poſtea vero Reges decidendas controuerſias omnes Guidoni Portuenſi, & S. Rufinæ Epiſcopo Cardinali S. R. E. legato deferunt: adiunctis Regis Aragonij nomine Cæſarauguſtano Archiepiſcopo, & Raimundo Alamano Ceruilionio: & Henrici legatis Salmanticenſi Epiſcopo, & Iohanne Remirio Arelliano Camerorum domino. Interuentu præterea Iohannis Emporiarum Comitis, qui Iohannam Regis filiam in matrimonium duxerat, & eiuſdem Iohannis Remirij induciæ ſunt pactæ.

Octobri menſe Balthaſar Spinula Angliæ Regis, & Iohannis eius F. Lancaſtriæ Ducis legatus Barcinone, de fœdere aduerſus Henricum, cum Rege ineundo, legationem renuntiat. Pollicetur Rex ſe Lancaſtrio aduerſus Henricum opem, auxiliaque laturum: ſi eæ ditiones attribuantur, quas Henricus ſpoponderat, adepto regno, delaturum. Inania vero ea promiſſa Rex parui eſſe ducenda videns, nec ſatis firmitatis habere, ab Henrico iam præpotenti, & vicino, finitimoque ſeiungi veretur: niſi magnis pignoribus ab Anglo retineatur.

Cum Ilerdæ Catalanæ copiæ conueniſſent, quas trãſuectione K. Sept. facta, ad DCCC. equites grauis armaturæ fuiſſe conſtitit, quod ex ijs re-

gionibus

gionibus militum, & veteranorum, & tironum manus quotidianis delectibus exhaurirentur, Nouembri menſe in Cæretaniæ, & Ruſcinonis fines rranſcendunt. Nam Balearicus Henrici Regis arceſsitu, & pollicitationibus inductus, magnas armatorũ copias coẽgerat. Eo enim actu Henricus magni & animi, & conſilij princeps, modo minas iactando, & pericula intendendo, modo pacis fœdera prætendendo, id ſe conſecuturum ſperat: vti pactiones, quibus Regi aſtrictus, regnum appetierat, & inuaſerat, reſcindantur: aut Regem ad ſuas condiciones deducat. NAT. CHR. MCCCLXXIII.

Henricus, & Carolus Nauarræ Rex legati Apoſtolici interuentu fœdere deuinciuntur. Nauarrus Biturim, & Lucronium oppida Henrico reſtituit: paciſcunturque, vt Carolus Nauarri F. Leonoram Henrici F. in matrimonium ducat. Ea pactione inita, nihil magis aduerſum Regi euenire potuit: qui ope externa Henricum ad ſe traducere ſperat: vt pactis conuentis pareat.

Genuenſes pace erepta, quam Montisferratenſis Marchio pepigerat, ab Arborenſi in Sardiniam arceſsiti, vt Caralim artiori obſidione premant, Polæ præſidium oppugnant. Ingenti Gilaberti Cruilliæ virrute, qui Berengario Carrocio Quirrenſi Comite mortuo, copijs præpoſitus fuerat, propugnatur. Brancaleo Oria in magno rerum diſcrimine Alguerienſibus ſubuenit. MCCCLXXIV.

Iohannes Lancaſtriæ Dux magno comparato exercitu Caſtellæ regnum adoriri parat. Rex ad eum Raimundum Alamanum Ceruilionem ad renouanda fœdera, & vt hoſtilia arma inferre properet, legatum mittit. Hac legatione in Aquitaniam relata, Lancaſtrius Burdigalæ Ianuario menſe, amicitiam Regis omni conatu expetens, Rogerio Bernardo Fuxenſi Caſtelboni Vicecomite, Garcia Ferdinandio Viliodre, Guilielmo Helmano, & Gualterio Benedicto ad Regem miſsis oratoribus, Regi fœderum pactione adiungi nititur.

Res Aragoniæ ea tempeſtate peſsime afficiuntur: & in magnum decidunt diſcrimen: reputante Rege publicum ſibi odium concitari: magiſque fama, quam vi regnum, & res ſuas ſtabiliri: tot exteris nationibus armata vi, vndique Hiſpaniam interno bello conſumptam cingentibus, inuadentibuſque: & Henrico Rege Molinæ confinijs arma intentante: regijs claſsibus, copijſque mari longinquo bello diſtentis: ad ſummam Rege adnitente conſilijs, & aſtu res externas moliri: arma procul habere. [illegible]

Ianuario menſe, Comes Henricus Ruſſus arma, & ſeditionem ſpectans a Frederico Rege deſciſcir: & Meſſana vrbe potitur. Rege duabus longis nauibus, alijſque actuarijs Mazara cum Antonia Regina vxore Meſſanæ portum præteruecto, quod Mamertinos, & Ruſſum ipſum ad ſe deducere conſideret, nocte, quæ conſecuta eſt, Ruſſus Fredericum, nihil minus opinantem, excubiaſque, & vigilias intermittentem naui vna longa, & myoparonibus aliquot naues regias, quæ in Rhegina ſtatione anchoras iecerant, repentino incurſu adoritur. Cum nauis, quam Regina conſcenderat, oppugnaretur, propugnareturque a nautis, & vectoribus, animus Reginam liquit: eaque in continentem tranſmiſſa, ſequenti die peſtilenti, & mortifero morbo affecta, poſtero e vita excedit. Fredericus actuaria euadens Catanam deuehitur.

NAT. CHR. MCCCLXXIV. Auguſto menſe ineunte, turmæ M. grauis armaturæ equitum, fratre Bertrandi Geſquinæ ductore, qui Balearici ſtipendia meret, Ruſcinonis comitatum adoriuntur, incurruntque. Cum eorum equitatus liberius prædandi, vaſtandique cauſa, ſe in agros eieciſſet, Perpinianum & opere, & præſidio egregie munitum tranſgreſsis, ducente ſecum Balearico Iſabellam ſororem Monferratenſi viro orbatam Panizaſio colle arcentur: quod Pertuſij ſaltus, & Indigetum regionis arces validis præſidijs continerentur. Balearici expeditionem & Henricus, & Francus, & Ludouicus Andegauenſis magno auxiliorum ſupplemento iuuerant.

Eadem ferme tempeſtate Bernardus Fuxenſis, quem vulgo Beneharni baſtardum vocabant, Medinæ Zelimi Comes, qui Iſabellam Ludouici Hiſpani Telamonis Comitis filiam in matrimonium duxerat, & Gaufredus Rechonus Brito, aliquot collecticijs copijs adiunctis Sometum, & Nuevalos confiniorum Celtiberiæ oppida ſcalis admotis irrumpere adoriuntur: prædicantque, ſe id bellum auſpicijs, & ſtipendijs Balearici gerere.

Barcinone in regia ad Templariorum ædem, moritur Leonora Regina. Ad Populetum, in D. Mariæ cœnobio regio ſepulchro conditur. A. D. II. Id. Iun. teſtamento heredem Iohannem filium reliquit.

Cum Balearicus aditu, aſcenſuque Pyrenæi, armorum vi ab impediendo, ac lædendo, earum regionum finibus repulſus eſſet, omneſque noſtrorum copiæ eo ſe conuertiſſent, Cæretano ſaltu Vrgellitanam Sedem contendens, Sicoris fluminis conuallibus, montium faucibus ſuperatis in Lacetaniam irrumpit. Septembri menſe exacto Rex, domeſtici belli cauſa obuiam Balearico proceſſurus, Cerueræ ſubſtitit: atque eo in loco copiæ omnes coguntur. Iohannes Dux Gerundenſis in eo rerum motu, atque tumultu Aragoniæ regno pro Rege præficit Blaſcum Alagonem: & conſiliarios illi proxime adiungit Cæſarauguſtanum Antiſtititem, Dominicum Cerdanum Iuſtitiæ Aragonum Præfectum, Dominicum Lupeſium Sarnem quæſtorem primum, Blaſcum Azlorium: & VIII. Cæſarauguſtanos ciues Michaëlem Capellam, Dominicum Palumbarium, Fortunium Liſonem, Martinum Lorbem, Iohannem Aldeguerium, Iacobum Hoſpitalem, Petrum Simenium Ambelem, & Simonem Gurdum: vt in conſtituendis, & collocandis, obeundiſque rebus bellicis, & militaribus Imperatorio munere, eorum conſilio defungi poſſet: quod ingruentibus bellis apud maiores factitatum erat.

MCCCLXXV. Huius anni initio, ea fuit in Aragonia agrorum vaſtitas, atque ſterilitas, meſsis enim nulla præterito anno fuerat; & ſiccitate adeo laboratum eſt; vt inopia frugum, quibus in locis ſementem facere conſueuerant, frumento ex Mauritania, & Africa importato, impenſo pretio vtantur.

Balearico Catalonia expulſo, cum Henricus omni ratione eum aduerſus Aragonium, & Lencaſtrium ad ſe deducere nitirur, Rechonum Britonem CCL. grauis armaturæ equitum ductorem, cuius in Aragoniam irruptione, aliquot oppida expugnata, & præſidijs munita, & magna accepta detrimenta fuerant, & Petrum Manricum, vt Balearicum Nauarræ finibus excipiant, præmittit. Ea Balearici irruptione, in tanto motu armorum, atque tumultu a Rege ſatis præſidij prouiſum eſt. Copiæ externæ, quas fama ingentes eſſe prædicabat, cum per extremos Eluſatium fines iter facerent, quo facilius montes tranſcenderent, & ſubſidium Henrico

ferri poſſet, Pyrenæi faucibus ſuperatis, in Vaſconum conuallesirruentes, NAT. CHR.
Ianuario menſe, e regione Gallici fluminis, præcipiti via, plana loca deua MCCCLXXV.
ſtant. Cum ex omni prouincia commeatu & publico, & priuato prohiberentur, & reliquis copijs, præſidiorum vi intercluderentur, & a noſtris a repentina incurſione peruellerentur, in Caſtellanos fines, & eorum pacata loca truduntur. Confinijs Soriæ, & Almazani fuſis, ac diſperſis, neque cum finitimis prœlio congreſsis Balearicus decedit. Soriæ, ad D. Franciſci humatur. Iſabella ſoror, & Iohannes Maleſtitus earum copiarum ductor, alijque duces Iohannis Henrici Regis F. ope, atq; prouiſione in Aquitaniam conceſſere. Concurſio vero ea adeo turbulenta fuit, & ratio rei gerendæ, temporaque periculoſa exſtiterant, vt plures ex intimis familiaribus, domeſticiſque Regis in ſuſpicionem venerint, Balearici expeditionem fouiſſe: aditu ſq; ex Catalonia, & Aquitania in Aragoniam clam pate ſeciſſe, & de ea re anquiri cœptum.

Depulſis, diſsipatiſque externis Balearici copijs, & Lancaſtrio Hiſpanienſe bellum vrguente, Henricus alterutram ad condicionem deſcendere cogitur: vt ditiones, quæ depactæ fueranr, Regi attribuantur: aut pecunia eas redimat. A. D. X. K. Mai Almazani in D. Franciſci cœnobio Iohanna Regina Henrici vxore, & Iohanne F. adſidentibus, Cæſarauguſtani Antiſtitis, & Raimundi Alamani Ceruilionij regiorum legatorum interuentu ſummæ rerum conſulitur. Pace inter Reges pacta Iohannis Hentici filij. & Leonoræ Aragoniæ nuptias paciſcuntur. Dos CC. M. florenorum dicitur: quam pecuniam Henricus, cum in Caſtellam inuaſerat, Regi dinumerauerat. Rex Molinam Henrico reſtituit: & bellicorum ſumptuũ impenſorum ratione C LXXX. M. florenorum Regi numerantur. Id vero magna eſt admiratione dignum: Regem inuitum, & recuſantem ad earum nuptiarum fœdera eſſe protractum: diuinoque id nutu, ac prouidentia cõſtitutum: vt non modo ex Regis nepotibus maior natu Caſtellæ regnorum potiatur, ſed vt minor etiam auita Aragoniæ regna adipiſci queat: & abnepotibus omnia Hiſpaniarum regna, Portugalliæ regno dempto, cedant.

A. D. XIV. K. Iul. cum Leonora Regis F. Soriam a Cæſarauguſtano Antiſtite, & Raimundo Alamano Ceruilionio regio comitatu deducta eſſet, nuptiæ ſollemni cærimonia celebrantur: Iohanne Henrici F. puellam ducente.

Ludouicus Andegauenſis Dux bellum primo quoque tempore, nouo regni iure adepto illaturus, Regem prouocat. Nam Iſabella Balearici ſoror Balearicum regnum, ditionesque omnes regno contributas Ludouico detulit. Inſperata, nec opinata res Regem cum perculiſſet, conuentus Montionem Aragonijs, Valentinis, & Catalanis, & Balearicis indicit.

A. D. II. Non. Dec. Barcinone Rex Hugonem Cardonam Comitatus Cardonæ cognomine, & eius honoris ſplendore decorat.

A. D. XVI. K. Apr. Rege Montionem ingreſſo, & in eius oppidi arce MCCCLXXVI.
conuentum agente, de bello a Ludouico Andegauenſi indicto refertur. Expoſcit Rex, vt conuentus ipſius ſcito facto pecunia numerata in ſtipendia M. grauis armaturæ equitum decernatur. Conuentus nomine Regi de ea re reſponſum latum eſt: ſe in eam diem, maioreſque ſuos, Regibus, bellis vrguentibus præſto adfuiſſe. Iudæorum vero, & Maurorum conuenti

 cula

NAT. CHR. ticula conſueſſe, ſtipe conlata bellicis ſumptibus inſeruire. Adeo enim in MCCCLXXVI. ſumma nummaria difficultate regnum conſtitutum erat, vt vix in eorum militum ſtipendia exigi poſſet, qui periculum, quod a Ludouico in omnes intenditur, propulſent. Nam nihil æque plebem ea tempeſtate diuexat, quam pecuniarum exactio: & conquiſitio: quæ neceſsitate armorum excuſata, intermiſſoque bellorum conflictu, pacata etiam tempora comitantur.

Repulſo externo Gallici hoſtis motu, Sardois rebus tranſmarinum ſubſidium efflagitantibus, in tantis periculis noſtri verſantur, vt communes omnium calamitates Rex nequiret, non modo iuuare, ſed nec miſerari: Caralitanæque arcis præfectus fame compulſus deſtinauerit fuga, & maritima opportunitate, deſperatione quæſita, arcem vrbis incendio, & flammis conflagrandam relinquere.

Mariano Arborenſi hoc ipſo tempore vita functo, Hugo F. in patris locum heres ſuccedit. Hic & in ſuos intoleranda tyrannide, & in Regem inſigni perfidia, omni diritate, atque immanitate teterrimus, longe patri anteceſsit. Iohanne Arborenſi Mariani fratre, & Petro eius F. qui arta cuſtodia, tot annos diuexati fuerant, mortuis, Rex Benedictæ Arborenſi Iohannis Arborenſis, & Sibyllæ Moncadæ F. quæ Iohanni Carrozio nupſit, Boſam vrbem, quæ Iohannis Arborenſis ditionis fuerat, propter multa patris in rempublicam merita, & eius poſteris condonat. Benedictæ liberi Berengarij Carrocij hereditate Comitatum Quirrenſem iure repetunt.

Iohannes Ferdinandius Heredia ſummus, & ſingularis vir, qui vſum in republica magnum, auctoritatemque erat conſecutus, ordinis Hieroſolymitani Magiſter, cum aliquot actuarijs nauibus ex Italia in Rhodum nauigat, in prædonum Turcarum manus de improuiſo incidit: diutiuſque manet captiuus.

Septembri menſe Gregorius Pont. Max. Auenione egreſſus, ampliſsimi ordinis collegio comitatus Rhodano flumine in Italiam nauigat: vt ſacroſanctum pontificium tribunal Romæ auguſta, conſecrataque in ſede, ex diuturno exilio, & ſumma indignitatum, & rerum difficilium perpeſsione, in communi omnium terrarum, & gentium patria collocet: & ſacræ, religioſæque ſedes, ac fana, delubraque diuina ope conſtituta, & fundata, & Principum tot ſæculorum magnificentia, & pietate amplificata, & ornata, totius orbis terrarum concurſu pie, ſancteque adirentur, & colerentur.

MCCCLXXVII. Februario menſe, de Antonia Barnabouis Vicecomitis Vicarij Imperij, & Galliæ Ciſalpinæ, & Mediolani domini filia Frederico Siciliæ Regi in matrimoniũ collocanda, Aralione Spinula Lucullo Comite Palatino, & Balthaſare Puſterla Barnauobis in Siciliam legatis miſsis tranſigitur. CXX. M. florenorum dos dicta eſt. Nuptijs vero nondum celebratis, neque Antonia in Siciliam tranſmiſſa, A. D. VI. K. Auguſt. Fredericus e vita excedit. In teſtamento Frederici patris Maria filia Siciliæ regni, & ditionum Athenarum, & Neopatriæ, & inſularum Siciliæ adiacentium heres ſcripta erat: Melita, & Gaulis exceptis: quas Comiti Guilielmo Aragonio F. & eas Germaniæ vrbes, quæ materno Carinthiæ domus iure ſibi obuenerant, relinquit. Guilielmum F. quem naturalem filium vocat, Mariæ F. ſecundum heredem inſtituit: & in eius locum, nullis ſuperſtitibus liberis

beris Aragonij Regis filios heredes ſcribit: quibus duas filias Guilielmi Peraltæ Calatabellotenſis Comitis, & Leonoræ eius vxoris, quæ Iohannis Athenarum Ducis patrui filia erat, ſubſtituit. Summæ rerum, in procuratione regni Artallum Alagonem Miſtretæ Comitem præficit. Vetera diſſidia inter Artallum Alagonem, & Manfredum Claramontium, & eorum factiones denuo excitantur: & Sicilia bello, & ciuilibus ſeditionibus ardet. Manfredi partes Franciſcus Intemelius Comes & eius fratres, Comes Henricus Ruſſus, & Guilielmus Raimundus Moncada ſuſcipiunt. NAT. CHR. MCCCLXXVII.

MARIA TRINACRIAE REGINA DVX ATHENARVM ET NEOPATRIAE.

Rex Epiſcopum Segorbienſem, & Andream Valterram eius fratrem mittit legatos ad Gregorium P. M. de Siciliæ regno a ſe, hereditaria Regis Frederici maioris patrui actione vindicando, & repetendo: ne ſinat, vt ius ſuum armis perſequi neceſſe habeat: pollicenturque Regem ſupremum eius regni dominium Eccleſiæ excepturum: quæ a Pontifice reijciuntur: qui legitimam excuſationem habuit: quod Petrus Rex Regis proauus nullo tempore ab Eccleſia ad regnum fuiſſet adſcitus: & vetuſtarum donationum lege, quas Eccleſia conceſſu ſuo ſanxerat, feminæ etiam ad hæreditarium regnum arceſſerentur: vti Reginæ Conſtantiæ Frederici Imperatoris parenti obuenerat.

Præfecti arcium Athenarum, & Neopatriæ, duceſque, atque earum ditionum procuratores, militareſque manus, Frederico Siciliæ Rege vita functo, & femina vacuæ regni poſſeſsionis herede, cum de principatu, inter Mariam, & Aragoniæ Regem eius auum controuerſia orta eſſet, a Maria, & eius regni procuratoribus deficiunt: & Regi ſe addicunt: vexilla, inſigniaque regia Aragonum Principum Athenarum arce extolluntur.

Iohannes Hugonis Cardonæ Comitis F. natu maximus Iulio menſe Iohannam Aragoniam Alfonſi Ripacurciæ Comitis, & Vilienæ Marchionis filiam vxorem ducit.

Bonanatus Zapera ad Babylonium Imperatorem, quem ipſi Sultanum vocant, de Rege, & Regina Armeniæ, eorumque filijs captiuis redimendis legatur. Hi a ſuperiore Sultano, cũ Armeniæ minoris potitus eſſet, capti fuerant: & Hieroſolymis regijs cuſtodijs aſſeruabantur. Præcipue vero a Rege datur opera, vt Maria Regina Armeniæ ſenior, quæ Siculis Regibus, maximis propinquitatis vinculis adiuncta erat, primo quoque tempore liberetur.

Gregorio Pont. Maxim. decedente, exitioſum diſsidium in Eccleſia Dei exoritur. MCCCLXXVIII.

Vrbanus VI. Clemens VII.

Rex qua erat prudentia, & calliditate, & alta quadam mente præditus, in ſummo religionis diſcrimine, lacerataque Chriſtiana republica, duobus de Pontificatu maximo diſsidentibus, & infeſtiſsime contendentibus, de grauiſsimorum, & ſapientium virorum, procerumque ſententia Epiſcopis ſuarum ditionum interdicit, ne in ſuis diœceſibus ius alterutrius cõpetitorum aut fulciatur, aut refutetur: atque vnus ex Chriſtianis principibus neutram in partem mouetur. His conſtitutis ad eos, quorum honoris,

 & digni-

NAT. CHR. MCCCLXXIIX. & dignitatis pontificiæ certamen erat, legati a Rege mittuntur: ſi tanto accepto incommodo, ad veram concordiam deduci poſſent. Rationes omnes earum rerum, quæ in controuerſiam, diſceptationemque ducebantur, cõquiri, explicarique iubet. Ad Vrbanum legatur Matthæus Clemens regius conſiliarius iuris ſacri, ciuiliſque peritiſsimus.

Regnum Siculum a Rege hereditaria Frederici Regis maioris patrui ſubſtitutione expetitur: quod in ea feminæ a regno reijcerentur: legitimumque ſe ſucceſſorem aſſerit: repulſa ea pactione, quam Gregorius inter Fredericum minorem, & Iohannam Reginam ſanxerat: cuius decreti ſanctione feminæ ad regni hereditatem arceſſuntur. Sed Vrbanus Piſano auo generatus, maxime infeſtus Regi viſus eſt: & Sardoæ, & Siculæ expeditioni aduerſarius. Cum ſermo ea de re multis audientibus eſſet inſtitutus, Vrbanus iacit, Regem Sardiniæ regno ab Eccleſia fuiſſe multatum: ſeque operam daturum, vti ea res palam denuntietur: & regnum Arborenſi Iudici attributurum. Sin autem Siculorum rempublicam iniquo imperio miſceat, regnumque inuadat, Aragoniæ regno euerſurum, multaturumq;. Sed tantum abfuit, vt earum minarum terrore Rex commoueretur, vt magna claſſe adornari iuſſa, quæ in Sardiniam traijciat, & Siculis rebus accurrat, ea ſe tranſmiſſurum confirmet.

Valor Ligius Arborenſi propinquitate coniunctus Regi ſe addicit: & Gothianum, & alia oppida Arborenſis ditionis illi attribuuntur.

Damianus Catanæus Nicolai Goarcij Genuenſis Ducis legatus, & conſilium XII. virorum, quibus ſeniorum nomen indiderant, qua appellatione antiquitus, ij etiam cenſebantur, qui poteſtate inſignes erant, pactionũ earum, quæ cum Genuenſibus a Marchione Monferratenſi conſtitutæ fuerant, fœdera renouat.

Arrigus Rocca in Corſica regiarum partium fautor aduerſus Genuenſes bellum gerit.

Alfonſus Ripacurciæ Comes, quem Henricus Rex, pro tantis in ſe meritis, ampliſsimo, & opulentiſsimo Vilienæ ditionis beneficio, Marchionis cognomine donauerat, Siciliæ regnum ſuo iure repetit: cuius actioni Rex ſe; & Mariam neptem, & poſtremo Iohannem, & Martinum filios Ludouici, & Frederici Regum ſobrinos, propinquitatis iure antetulit: & Alfonſus ab ea mente deſtitit. Petrus Alfonſi F. Iohannam Henrici Regis, Et Eluiræ Inniciæ Vegæ filiam in matrimonium ducit. Ex eo connubio Henricus Vilienæ cognomine, & Leonora liberi naſcuntur.

Vrbanus Iohannam Reginam Neapolitano regno multat: & Carolo Dyrrhachij Duci ſupremo Eccleſiæ iure attribuit: quæ res exitio Reginæ fuit. Carolus Ludouici Dyrrhachini, & Margaritæ Sanſeuerinatis Roberti Sanſeuerinatis filiæ erat filius: qui Margaritam conſobrinã vxorem duxit: Caroli Dyrrhachini Ducis, & Mariæ, Iohannæ Reginæ ſororis filiam. Ludouicus Pãnoniæ Rex, & Carolus Dyrrhachinius, & maior Italiæ pars Vrbano obtemperant: obediuntque: Gallus vero Rex Clementem, tamquam verum Chriſti vicarium denuntiari imperat.

Anni huius initio Epiſcopi, eccleſiaſticique ordinis viri primarij, & prudentiæ, doctrinæque laude præſtantes Regis iuſſu Barcinone congregantur. Fructus, & annui redditus, ac bona Apoſtolico ærario debita, & quæ in poſterum eius iuris futura erant, ſequeſtro committuntur.

Clemente

Clemente in Galliam prouinciam concitata nauigatione remeante, itinere toto Galliæ ciuitates aduentus eius feſtos, atque ſollemnes dies celebrant. A. D. XII. K. Iul. Auenionem ingreditur. Ex eo ingraueſcens diſſidium, non modo ægre opprimitur, ſed pæne infinitum malum in Eccleſia Dei ſerpere cœpit. NAT. CHR. MCCCLXXIX.

Cum Artallus Alagon Mariam Siciliæ Reginam, quam in ſua poteſtate habet, Iohanni Galeatio Virtutum Comiti, Barnabouis Mediolani domini fratris filio in matrimonium collocandam pacto conuento ſpondet: & claſſe adornata Iohannes Piſano e ſinu in Siciliam traiecturus eſſet: Gilabertus Cruillias repentino v. actuarijs nauibus claſſem adoritur: eaque incenſa, milites, nautæque ad internecionem cæduntur. Conſumpta, & exhauſta claſſe, Iohannes de ſuo curſu, & mox a matrimonio obeundo reuocatur.

Guilielmus Raimundus Moncada Auguſtæ Comes Aragonum Regis copiarum præſidio, quibus Rogerius Moncada præfectus fuerat, Mariam Reginam, quæ ſub Artalli poteſtate manſerat, ex Catanenſi arce furtim, oppreſsis cuſtodibus extrahit: & actuaria naui deducens in Auguſtæ arcē includit: & paulo poſt Licatã, Manfredi Claramontij oppidum transfert. Sunt, qui eam rem geſtam ſuperiore anno A. D. IX. K. Febr. teſtificentur: & Vrbanum P. M. oculos adieciſſe, vt Maria Regina Franciſco Prægnano fratris F. deſponderetur.

Philippus Dalmatius Vicecomes Roccabertinius Athenarum, & Neopatriç ditionibus a Rege præpoſitus, comparata claſſe, propugnationi arcium Sardiniæ occurrit: & vrbes, quæ in Regis ditione erant, præſidijs munit. Aduerſus Bulahabeziũ Regem, cui Tunetana, Bugienſis, & Conſtantina ciuitates parebant, quod tributum in ſingulos annos debitum conferre recuſat, bellum gerit: & inde in Atticam traijcit.

A. D. XIII. K. Iun. Henricus Rex ad S. Dominici fanum, quod viæ Traianæ imminet, e vita excedit: patre Rege, maioribûſque ſuis dignisſimus: & qui non nefario fratris paricidio obſtriſtus regnum inuaderet, ſed qui iuſte, & legitime regnaret.

Iohannæ Neapolitanæ Reginæ legati Barcinonem, ad Regem miſsi de Regina Regi ipſi, aut Iohanni eius F. in matrimonium collocanda legationem renuntiant. Nam Matha Iohannis vxor Armeniacenſis Comitis F. mortem obierat. Quod in magna rerum deſperatione varſaretur, pollicentur Neapolitanum regnum Aragonio contributuram. Rex nuptias reijcit: quod Sibyllam Fortianam, quæ Artallo Focio nupta fuerat, ducere decreuiſſet. Laurentius Valla, qui ex antiquorum annalium monumentis, ac Regum commentarijs, & plura conquiſiuiſſe, & Ferdinandi Aragoniæ Regis, Petri Regis nepotis hiſtoriam concinnaſſe videtur, a Sibylla haud honeſte, & laudate, antequam Regi nuberet, actam vitam innuit: & Iſabellam filiam, quam ex ea ſuſcepit, ante nuptiarum ſollemnia genitam. Iohanna reiectis ab Aragonio nuptijs, Othoni ex Pranſuicienſibus Ducibus enubit.

Huius anni initio Hiberus magnis, & aſsiduis auctus imbribus æqua, & plana Cæſarauguſtæ vrbis loca ſtagnans, in aliũ curſum adeo cõtortus eſt, & deflexus, vt relabẽtem ſecuta ſit ædificiorũ, & prędiorũ, hominũq; ſtrages. Coërcendo flumini extra ripas diffluenti immenſi ſumptus impenſi.

NAT. CHR. MCCCLXXX. A. D. III. Id. Iun. Barcinone Rex Martinũ filiũ Siculo regno donat: quod eius regni ius Frederici Regis ſenioris teſtamẽto ad ſe peruenerat.

A. D. III. K. Iul. Neapoli in Oui arce Iohanna Regina Ludouicum Andegauenſem Ducem filium ſibi adoptat: ditionumque cis fretum Siciliense, futurum Regem inſtituit: Prouinciæ, Folcalquerij, & Pedemontis ditionum heredẽ ſcribit: Calabriæ Ducatum, vti legitimo ſucceſſori attribuit. Ludouicus tanto dono Reginæ addictus, & fœdere obſtrictus, ſacramento adactus obteſtatur, ſe pro regno, & Reginæ incolumitate, & Othone Pranſuicienſi Duce Principe Tarentino, aduerſus Franciſcum Andriæ Ducem acerrimum Reginæ hoſtem, tamquam pro communi ſalute, arma capturũ: & Reginę iniurias vlturum, perſecuturumque. Clemens Auenione XI. K. Aug. iuſſa ea rata, atq; firma futura ſancit: vt Carolũ Dyrrachinũ inimicũ, atque hoſtẽ, & Vrbano cõpetitori addictũ de regno deturbet.

MCCCLXXXI. Cæſarauguſtæ Ianuario menſe conuentus a Rege aguntur. Petrus Luna qui in Cardinalium collegium a Gregorio Pont. Max. cooptatus fuerat, a Clemente legatus Hiſpaniarum regna obit.

Ianuarij menſis exitu, tanto apparatu Cæſarauguſtæ Sibyllæ Reginæ diadema impoſitum eſt, & tam frequenti ludorum celebritate popularis lætitia exiluit, vt maiore ſplendore fieri nequiret, ſi Rex tunc primum nouus ſponſus prodiret: aut regnum adipiſceretur.

In Cæſarauguſtano conuentu Aragoniæ proceres, & ij, qui hominibus ſubditicijs dominantur, ſummo in eos, & ſupremo iure vti poſſe, & conſueſſe, ſummumq; imperij dominatum in caput, & fortunas eorum obtinere: quos ditioni ſuæ, ac poteſtati ſubiectos habent: & a ſe premi poſſe: atq; in eos vitæ, neciſque poteſtatem habere contendunt. Nam cum Anzanegi oppidani malæ tractationis actionem, aduerſus Petrum Sanctiũ Latraſium, eius oppidi dominum intendiſſent, iudiciumq; de ea re, conſtitutum a Rege eſſet, contra tendentibus proceribus, & libertatem imminui conquerentibus, eius actionis iudiciũ reſcinditur: eiuſq; rei nullã eſſe actionẽ, & nullum experiundi ius conſtitutum, in poſterum obtinent. Deinceps alijs traditũ: vt quod nec cõmuni gentiũ, nec legitimo iure perſcriptũ, aut ſancitũ erat, publicave, aut priuata lege aut priuilegio irrogatũ, in ſua poſſeſsione frequenti vſu, & diuturna obſeruatione retineant: vt nec Regibus ipſis eius actionis iudiciũ cõſtituere aduerſus impotentẽ eorũ dominatum permiſſum ſit: & maior ea vis, & eius pœna non humano, ſed diuino iudicio pro maleficijs, ad extremũ puniẽda reſeruetur: & quod præclare a prudentiſsimis viris vſurpatũ dici ſolet, vnum Deũ vltorẽ, & vindicẽ habeãt.

Diſsidẽtibus inter ſe potentibus, & factioſis proceribus Lupo Simenio Vrrea, & Ludouico Cornello, & armis dimicantibus, quod Brianda Luna, Mariæ Lunenſis Comitis ſoror, quæ Lupo Simenio Vrreæ nupta fuerat, & ab eo diuerterat, Ludouico nupſiſſet: ſeditione, & armis ciuilibus Aragoniæ ordines perturbantur.

Iohannes Caſtellæ Rex Salmanticæ A. D. XIV. K. Iun. conſilij, mandatiq; paterni immemor, quaſi dijudicata Vrbani, & Clementis controuerſia, quæ Chriſtianorum Principum diſtractione Eccleſiam ipſam dilacerat, ſe Clementem, tamquam verum Chriſti Vicarium ſuſcipere, atque agnoſcere profitetur: ſuiſque edicit, vti ab vniuerſo regno, generatimque a ſingulis obſeruetur: obtemperetur que: qua in re Regem parum honeſte

neſte Franco gratificatum apparuit. NAT. CHR.
A.D.II. Non. Iun. Iohanna Regina vi armorum a Carolo Dyrrha- MCCCLXXXI.
chino hoſte oppreſſa, Ludouicum Andegauenſem, quem ſibi legitimum
filium, & heredem adoptauerat, tumultu Gallico implicitum, in regni ſo
cietatem adſcituram ſpondet: dum eius præſentia, & aſpectu frui liceat:
ſperans ea pollicitatione contra tantam vim, auxilium primo quoq; tem-
pore miſeræ matri laturum.

Qui Athenarum, Neopatriæque ditionum potiebantur, ex acerrima MCCCLXXXII.
Catalanorum gente prognati, cum Ludouici Nauarri, Caroli Regis Na-
uarræ fratris, Dyrrhachij Ducis, qui Iohannam Caroli Ducis Dyrrhachij,
& Mariæ, Iohannæ Reginæ ſororis filiam duxerat, copijs coactis prœlio
deuicti eſſent, & hoſtes victoriæ compotes Athenas irrupiſſent, magna
virtute reſiſtunt: & eorum populorum auxilio, qui Helladem incolebãt,
& Catalanis Atticam ditionem obtinentibus ſe, ſuaque ſubiecerant, Le-
badeam vrbem, quam Nauarri inuaſerant, & eius arcem vi expugnant: &
ereptæ arces recuperantur: & præſidijs maioribus muniuntur: ac magnis
munitionibus firmantur. Claſſe, auxiliaribuſque copijs, Roccabertino Vi
cecomite ductore, eorum reliquiæ, diſsipatis, perterritiſque hoſtibus in-
ſtaurantur. ℭ Roccabertinius ex Auguſtæ arce Mariam Siciliæ Reginam
eripit: & in Caralitanã arcem transfert. Regis iuſſu haud multo poſt in Ca
taloniam deuehitur. ℭ Ludouicus Andegauenſis Auenione a Clemente
regni Siciliæ inſignibus decoratur: regaleque nomen ſuſcipit: & eo regno
Iohannã, ab Vrbano ditione multatã, & Ludouicũ Clemens donat: atq; il
lis, poſteriſq; eorũ A.D.III.K. Iun. attribuit. Sed eo ipſo tẽpore Iohan
na in Caroli Dyrrhachini Ducis, qui Neapolitanũ regnum inuaſerat, po-
teſtatem venit: & Ludouici Pannoniæ Regis iuſſu ſtrangulatur.

Petrus Luſinianus Cypri Rex, Petri Regis fili⁹ & Petri Ripacurciæ Co
mitis ex filia nepos, vt Bernardinus Corius Mediolanenſiũ rerũ ſcriptor
perhibet, hoc anno moritur: quem tradit ex Valentia Barnabouis Viceco
mitis Mediolani domini filia, filiã progenuiſſe, quæ patri ſucceſsit. In no
ſtrarũ tamen rerum cõmentarijs apparet Iacobũ Petri iunioris patruũ Cy
pri Conneſtabulũ regno fuiſſe potitum. ℭ Iohannes Caſtellæ, & Ferdinã
dus Portugalliæ Reges ſummo viriũ conatu bellũ gerunt. Cum Ferdinan
dus Edmundũ Cantabrigiæ Comitem Angliæ Regis F. in belli partes ad-
ſciuiſſet, Iohannes fines Luſitaniæ incurrẽs Alfonſum Vilienæ Marchio
nem exercitus ductorẽ, caſtris ad Mirobrigam, Ciuitatẽ Ruderici vocant,
admotis, A.D.II. Non. Iul. Conneſtabulũ regni creat: fuitq; is primus,
qui in eo regno eius magiſtratus imperiũ, dignitatem, ac decus eſt conſecu
tus. Cum exercitus vtrinq; cõueniſſent, ſignis in Caiano campo inter Pa
cem Auguſtã, & Ieluesoppidũ conlatis, ad pacis fœdera Petri Lunæ Car-
dinalis pacificatoris ſuaſu deuentũ eſt: pactũq;, vt Ferdinandus Iohannis
F. natu minor Beatricem Ferdinandi Regis F. in matrimoniũ ducat.

Leonora Regina Iohannis Regis vxor, Regis Aragonum filia Idib. Au-
guſti Cuellari appropinquante partu, e vita excedit. Iohannes Beatricem,
quæ Ferdinando filio de pacta fuerat, vxorem ducit: vnde ſemina malorũ
in contrarias partes ſe vertere.

Hugone Arborenſi Iudice, cuius mores feri, immaniſque natura erat, a MCCCLXXXIII.
ſuis acerbiſsima morte affecto, omnibus enim cruciatibus confectus neca-

 tur, &

NAT. CHR. MCCCLXXXIII. tur,& dignum meritis ſuis vitæ exitum tulit, Sardinia ad ſpem libertatis erecta eſt. Claſſem Rex inſtitui imperat vt Sardois rebus accurrat. Vt in Sardiniam cum claſſe adornata nauiget, Pontio Seneſterræ ex proceribus Catalanis, qui Violantem Berengarij Carrocij Quirrenſis Comitis F. duxerat, committit: & Violanti Quirrenſis ditionis, & Comitatus iura, honorario titulo attribuit. Brancaleo Oria, qui Leonoram Hugonis ſororem in matrimonium duxerat, Montione a Rege conuentus agente benigne excipitur:& in celeberrima frequētia militaribus inſignibus: & Mōtilleonis honorario Comitis titulo decoratur: Marmilæque oppido, ac ditione donatur. Sardi, quod ea maxime tempeſtate iugum ſeruile deijcere, aut Genuēſi ciuitati ſe addicere nituntur, portus omnes occupant, tuenturq;.

Rex ab Vrbano, ſi in ſe aut promerendi, aut proferendi beneficij locū habere velit, facile impetrare ſperat, dum res publica Chriſtiana tanto dilaceratur diſsidio, vt Siciliæ regnum ijſdem condicionibus, pactiſque ſibi attribuatur, quibus ab Vrbano item IV. P.M. Carolo primo delatum fuerat. Sardoum etiam tributum Eccleſiæ debitum, cum continētibus bellis, ob eius inſulæ propugnationem, ingenti ſuorum ſtrage, atque internecione Aragoniæ regna exhauſta, ciuitateſque exinanitæ eſſent, condonari, ac remitti expoſcit. Decumarum eccleſiaſticarum fructus in decennium in ſumptus bellicos redigi, & vti Monteſæ magiſtratus, Ampoſtæ Hieroſolymitanæ militiæ præfectura, & Cataloniæ eiuſdem inſtituti prioratus a ſe conferri poſsint, & vectigalia militiæ D. Iacobi, & Calatrauæ ſuorū regnorum, nouo ordini a ſe inſtituendo contribuantur:& plura alia dignitatis, ſupremique Pontificij iuris poſtulat: Darocamque, & Setabim vrbes Epiſcopalibus ſedibus decorari: & vt diœceſes illis aſsignentur depoſcit. Tam multis de rebus, atque tantis ad Vrbanum a Rege Petrus Guilielmus Eſtamboiſius, & Matthæus Clemens Apoſtolicarum cauſarum iudex, Regis conſiliarius legantur: atque eorum legationi comites admonentur Guilielmus Valſicca, & Petrus Zacalmus iuris, & Canonicarum ſanctionum conſultiſsimi viri: qui penitus naturam, rationemque iuris, & rei geſtæ a competitoribus perſcrutentur.

Dertoſæ A. D. IIX. K. Mai Rex cōuentus Montionem indicit. Cum Aragonij, Valentini, Catalani, Balearicique eum in locum conueniſſent, de ſumma maiorum ſuorum Aragoniæ Regum, & Barcinonenſium Comitum, & perfecta gloria multorum, & magnorum in patriam meritorū concionatur. Sūmatim eorum cōmemoratione repetita recenſet, a Vulturis monte, qui ſupra Oſcam, inter Pyrenæi iuga eminet, ad Origuelā Conteſtanorū vrbem, & Tamarito, maritimo ad Tarraconē oppido ad Turiaſonem celebrē Celtiberûm vrbem, inſignia videlicet regna, maxime fideli, & opportuna ſuorū opera armis ſubacta: & a Maurorū crudeli dominatu vindicata. Eo vſus exemplo, ad ſimilem virtutē, & ſimile factum eorū ſtirpem excitās, Sardois rebus ope, atq; conſilio, auxilioq, ſuorum ſubueniri oportere prædicat. Conuētus de re publica referendū cenſent. Martinus ipſe Regis F. quod admirationē magis mouet, totius conuētus nomine refert, in aula regia, & Ducis Gerundæ fratris domo, cōtra ius, faſque pernicioſa, & iniuſta iuſſa vigere: acerbiſsimis exactionibus imperatas pecunias cogi: remiges, arma, tormenta, vecturaſq; imperari: regium ſtatum deminui, atq; conuelli. Ea omnia Regis, ac Ducis Gerundæ conſiliariorū culpa

Induci: atque irrogari. Eos eſſe, qui arcana regni, ſummæq; rerum Petro, & Henrico Caſtellæ Regibus, atque Arborenſi, & Ludouico Andegauenſi, & Genuenſi ſenatui, Siculiſque proceribus turbantibus protulerint: & qui Balearicum arma inferentem, exteraſque nationes ſubita, atq; improuiſa formidine incurſantes pellexerint, atque ad nos traduxerint: quibus, pro tantis flagitijs, atq; ſceleribus magna eſſent præmia perſoluta. Cum Rex in eos ſtudioſe inquiri imperaret, aliquot proceres, primarijque viri & aula, & Ducis domo exiguntur. Magna mox contentio toto conuentu exoritur: quod ex eo conſeſſu, Rex Vicecomitem Rotenſem, proceresque alios depellere imperaſſet. Hi fuere Gaſto Moncada, Aimericus Scintillias, Iohannes Bellera, & Garcias Ferdinandius Heredia Auſetanus Epiſcopus. Magnæ inde ſeditionum incurſiones vi, atque impetu procerum concitantur. NAT. CHR. MCCCLXXXIII.

Leonoræ Arborenſis ductu petulantis, & ad facinus audacis feminæ magnum in Sardinia bellum concitatur. Cum ducis munia per eos dies obijſſet, plurimarum arcium, & oppidorum Hugonis fratris potitur. Brancaleo eius vir, apud Regem commorans, cum in ſuſpicionem veniſſet, profectionem ſuam in Sardiniam maturare, vt arma caperet, totius conuentus conſilio, quamuis fide publica in Cataloniam venerat, domi ſeptus, liberali cuſtodia retinetur. Cum pollicetur Fredericum Oriam filium, quem Sardi Iudicem ſibi adſciuerant, atque in eius verba iurauerant, obſidem traditurum, huius anni initio Bartholomæo Togori, & Lupo Aluaro Speculo a Rege traditus in Sardiniam deuehitur. In Caralitanam arcem incluſus, in ea cuſtodia, quoad Rex decedit, retinetur. Nam Leonora eius vxor impotentis, & effrænati animi femina, non minore impetu, atque conatu, quam pater, fraterve occupare tyrannidem admititur: Genuenſique ciuitate nixa Sardo regno imminet. MCCCLXXXIV.

Conuentu Montione in Februarium menſem producto, Tamaritum Litterenſis regionis oppidum, & inde Fragam transfertur. Eo in conuentu ditiones, oppidaque a Rege Sibyllæ Fortianæ Reginæ vxori, & Iſabellæ filiæ, Bernardoque Fortiano Reginæ fratri donata rata, firmaque fiunt. Hinc acres contentiones, atque diſsidia, non modo Iohanni priuigno cum nouerca, ſed patri cum filio exſtitere: Rege perpetua obliuione obruto, quæ in ipſo regni adipiſcendi aditu, aduerſus nouercam, eandem ob cauſam molitus fuerat.

Iohannes Gerundæ Dux patre inuito, & refutante, qui Mariam Siciliæ Reginam neptem in matrimonium filio collocare ſtatuerat, Iolantem filiam Roberti Barenſis Ducis, & Mariæ Iohannis Francorum Regis filiæ ducit: magnaque inter eos ſeditio, atque diſcordia concitatur. Eo feminarum æmulatio eruperat, vt in partes domum regiam diſtraxerit: & procuratione regni paulatim filius, ad quem lege peruenerat, amouetur.

Rex Iohannem Emporiarum Comitem patruelem fratrem, & primo affinem, ac mox generum, quod Iohanni primigenio a ſe diſsidenti ſe adiunxerat, bello perſequitur: eumque Caſtellionem, in ipſis veſtigijs Emporiarum vetuſtæ vrbis, pluribus ante ſæculis proſtratæ, atque dirutæ, ſitum oppidum includit: obſidetque. Totius Emporitani tractus celebris, & amœni loca oppugnat: atque incurſionibus vaſtat.

Vitta,

NAT. CHR. Vitta, alijq; Galli ductores ccc. equitum galeatorum turmis præfecti
MCCCLXXXIV. ſtipendia Emporitani Comitis merentes, qui ſuum auxilium Iohanni Gerundenſi pollicitus fuerat, omnique feſtinatione ſuaſore, atq; impulſore Iohanne ipſo regis F. Comiti ſubuenire properantes, in Ruſcinonenſem comitatum Marzano Pyrenæi ſaltu tranſgrediuntur. Eiuſdem Iohannis ſuaſu, atque conſilio, qui Emporitanum peſſundedit, M. equitum Gallorum turmas prouinciam Galliam incurſantes, atque deuaſtantes Comes mercede conducit: quibus omni Catalano equitatu, peditatuque Rex vna cum Iohanne ipſo filio ad Pyrenæi radices occurrit: totaque hieme in armis permanet: quo facilius ſubſidium prouinciæ ferri poſſet.

MCCCLXXXV. Martio menſe Bernardus Armeniacenſis Comitis Armeniacenſis frater, qui Iohanni Emporitano Comiti, contra tantam Regis vim, auxilium ſe laturum pollicitus fuerat, vltro bellum inferens Narbonis vrbis finibus appropinquans, Iſabellæ Balearici ſororis cauſam, bellumque ſuſcepiſſe prædicat. Rex Gaſtonem Mōcadam ad Riuipulli tractum bellicis copijs præficit: vti externarum copiarum aditum, atque incurſum arceat.

Iohannes Gerundæ Dux, qui & auctor, & concitator eius tumultus fuerat, exploratis hoſtium rationibus, Pyrenæi ſaltu tranſcenſo, ccc. tantum equitibus comitatus concubia nocte, incredibili feſtinatione accelerans, albente cælo, Durbanum oppidum Ruſcinonenſi regioni finitimum, quo ſe exultantes Gallorum copiæ receperant, tanto impetu adoritur, atque oppugnat, vt capti pæne imbelles, direptique fuerint.

Externo hoſte in terra Gallia male mulcato, ac pæne deleto, cuius timore antea diuidere præſidia, & oppida munitione circumdare Rex cogebatur, Vitta, alijque Gallici ductores, qui in Ruſcinonenſem regionem inuaſerant, A. D. IX. K. Iul. fide publica Carmencionem regrediuntur: vt in Galliam prouinciam inde reuertantur. Emporitanus propugnationis Caſtellionenſis diffiſus actuaria naui Vrgellitani Comitis Auenionem Rhodano ſubuectus, eo conſilio, atq; animi obſtinatione contendit, vt bellum nouo delectu, aduerſus Regem cuncta affinitatis iura proterentem, atque conculcantem redintegret.

Rex Ficarijs repentinæ incurſionis timore ſublato, cum bellum, aut illatum defendit, aut Emporitano infert, in æſtiuis rem militarem collocās, Auguſto menſe in grauem morbum incidit: adeoq; vehementer ægrotat, vt eius deſperaretur ſalus. Breui conualeſcens bellum Emporitana regione promouet: & genero infenſus, exacta ætate nihil antiquius Caſtellionenſi obſidione ducit: nullum ſibi inexpugnabilem locum arbitratus.

A. D. XIX. K. Sept. ad Aliubarotam Iohannes Caſtellæ Rex funeſto, & calamitoſo prælio cum Iohanne Dauiſij Magiſtro, Ferdinandi Regis fratre, penes quem regimen ſummæ rerum ceciderat, de Portugalliæ regni ſucceſsione, ac iure decertās profligatur. Cecidere ex Caſtellana nobilitate, captique fuere maxime ſplendidi, atque inluſtres viri. Petrus Alfonſi Comitis Ripacurciæ, & Marchionis Vilienæ F. mortem occumbit.

Cum Regi, & Sibyllæ Reginæ cum Iohanne Gerundæ Duce ſumma eſſet diſſenſio, diuiſa namque, & diſcors aula erat, vehementibus in Fortianam, aut Iolantem ſtudijs, Iunio menſe Iohannes Caſtelfollitum cum Iolante vxore ſe recipit: Garcia Ferdinandio Heredia Auſetano Epiſcopo, & Inſulæ, & Roccabertini Vicecomitibus, ex primarijs cōſiliarijs eos aſſectantibus.

ſtantibus. Rex ſumma vi nititur, vt Conſtantiam, quæ Franciſco Perilioſio viro vita functo, Petro Fenolletio nupſerat, & Iolantis Iohannis Ducis Gerundẽſis vxoris arcanorum compos, atque quodammodo moderatrix erat, ſummæque conſiliorum eius factionis præficiebatur, e nurus domo exigat: eiuſque bona publicat. NAT. CHR. MCCCCLXXXV.

Rex aduerſus Emporitanum, ſummo cum ſtudio, de bello inſtat, atque vrguet.

Regina Fortiana operam dat, vt primores regni ciuitates ſponſione, pro ſua ſalute, ac defenſione, aduerſus priuignum obligentur: ditioneſq; ac bona tueantur.

Caſtellio Emporitanus Regi deditur. Comes nimium pertinaciter Regi infenſus, & obſtinatione bellum alere cupiens, Iohannem Bononienſem Bononiæ Comitem, DCCC. grauis armaturæ equitum ductorem, ex vltimis Morinis deducendum curat: vt Emporitanam ditionem ereptam recuperet.

Barcinone ſacrum Reſurrectionis Domini diem Rex feſta, ſollemniq; pompa, regioq; apparatu celebrat: quod quinquageſimus regni adepti annus conuerſus eſſet. Eam ob cauſam, quod ne fando quidem erat auditum, ab Epiſcopis, & eccleſiaſtico ordine, in ſuæ quinquagenariæ lætitiæ ſacra celebranda, pecuniarum ſubſidia appetit: atque depoſcit: vniuerſeque a regnorum incolis ea collatio indicitur. MCCCCLXXXVI.

Aprili menſe Iohannes Gerundæ Dux, & Carolus Caroli Nauarræ Regis F. Cæſarauguſtæ magnis fœderum vinculis deuinciuntur: paciſcunturque, vti Iohanna Caroli F. Iacobo Iohannis primigenio filio nubat: & regni Nauarræ, & ditionum Galliæ, Caſtellæ, & Gothicæ prouinciæ hereditatẽ, ſi nulli ſuperſtites liberi prolis virilis Carolo fuerint, adeat. Iohanni non ſpes modo propinquæ ſucceſsionis, ſed ipſa patris alienatio gratiã, dignationemque apud ceteros auxerat.

Rex Barcinone A. D. X. K. Mart. Dominici Cerdani Iuſtitiæ Aragonum magiſtratum gerentis, quod Primigenij cauſam iuris præſidio fouet, neque eum inauditum de procuratione regnĩ deijci permittit vitæ, bonis, ac familiæ vniuerſæ perniciem minatur: niſi Conſtantiam Perilioſiam in carcerem detrudat.

Iohannes Bononienſis Gallicarum copiarum ductor ad Ruſcinonis fines aduentat: & Emporitanus ſe illi adiungens Emporitanam ditionem vindicaturus Citgiæ ſubſiſtit. Maior exercitus pars Cabeſtani finibus, Vittam, & Bruniqueli Vicecomitem CC. galeatorum equitum ductores præſtolantur. Copijs tamen ſuis diffiſi, neque ad Emporitanam ditionem recuperandam ſe pares arbitrantes, præſertim cum intra impendentium montium altitudines caſtra metaturi eſſent, omneſque aditus ſeptos pertimeſcentes, repugnante Emporitano Pyrenæi iuga, ſaltuſque, non modo conſcendere, ſed Ruſcinonenſem regionem adire recuſant: & in Aruernos regrediuntur.

Rex Iohannem filium procuratione regni priuat: imperatque, atque edicit, ne quis primigenio pareat. Iohãnes anxius exploratis in ſe patris, nouercæque odijs, vt aduerſus regiam poteſtatem iuris imploraret auxilium, Dominicum Cerdanum ſummo Iuſtitiæ Aragonum magiſtratui Præfectũ appellat: ad eumq; prouocat: eoq; perfugio, & legum præſidio

aduerſus

NAT. CHR. MCCCLXXXVI.

aduerſus maiorem vim regiæ poteſtatis munitur. Præfectus, vt eſt conſuetudo, de vi interdicit. Tantum cõmuni libertati tribuitur: vt princeps de ſuo iure, & de legibus diſceptaturus ad eum potius magiſtratum venire, neceſſe habuerit: cum is magiſtratum gerat, qui a Rege creatus ſit. Eius namque magiſtratus interdictis oppoſitis, nihil regij imperij, aut ſummæ poteſtatis ſit reliqui: quoad magiſtratus ſuum, de interdicti iure iudicium pronuntiet: & ſententiam ferat: ne dignitatis regiæ præſtantia, æquabilitatem cõmunis iuris tranſeat: aut vi oppreſſos extraordinario imperio coërceat. Cerdanus in cauſa populari, maximeq; plauſibili perpetua conſtantia in propoſito, ſuſceptoque conſilio permanſit. Eam enim vim interceſſionum, inhibitionumque Præfecturæ Iuſtitiæ Aragonum maiores eſſe voluerunt, vt nihil inuiolabilius, ſanctiuſve ducant: & ad eam ſummã omnia referri velint: vti ij reſtituantur, qui vi compreſſi, conſtricti, aut depulſi, deiectiue fuerint: eaque religione obſeruant, & in ea poſitum fuit ſemper ratione, atque ſententia, vt eius Magiſtratus ea vis ſit, vt præſcribat regijs iudicibus, ne quid aduerſus interdicta, Interceſſionemque attentent: moliantur ve. Inde id perfugium, quaſi præſidium communis ſalutis, legum, & inſtitutorum venerantur: obſeruant: arte tenent: accurateq; tuentur: ac primigenium regni heredem ad ea legis præſidia deturriſſe, ciuitates omnes gloriantur.

Auguſto menſe exacto Leonoræ Arborenſi, & Sardis, qui a Rege defecerant, certæ pacis condiciones dicuntur. Ditio omnis a Mariano Iudice patre, ante defectionem poſſeſſa filiæ attribuitur. Brancaleo Oria maritus ex Caralitana arce emittitur.

Condicionibus Sardoæ pacis inſtitutis, cum Antonioto Adorno Duce, Senatuque Genuenſi a Berengario Apilia Aragonij Regis mandato, & Lucino Eſcaramupio Antonioti Adorni Genuenſis Ducis nomine legatis pactum eſt: ne actuariæ naues in Liguſtina ora, a Monœci portu, ad Coruum vſque, niſi Genuæ, Sauonæ, Albigauni, Albintimilij, & Veneris portu ædificentur, inſtruantur, armenturve. In reliquis maribus Peræ, Caphæ, Famauguſtæ, & in Chio inſula inſtituantur, ornenturque. A noſtris ædificandarum, armandarumque nauium ſtationes, portuſque deſignantur Barcinonenſis, & Valentina ſtatio: Maioris, Minoriſque Balearium, Ebuſitanus, Caralitanus, & Alguerienſis portus: inſtitutaque Rhodiorum imitati nauigationi, commercioque maritimo conſulunt. Pacta ea Barcinone A. D. IV. Non. Nouemb. confirmantur.

Iohannes Lancaſtrius magna adornata claſſe, in Galleciam nauigat: & Caſtellæ regnũ vxorio Conſtantiæ Petri Regis filiæ iure adoriri conatur.

Philippo Dalmatio Rocabertinio claſſe Aragonia Sicilienſibus, & Sardois rebus implicito, Rogerius, & Antonius Lauriæ fratres Rogerij Lauriæ nepotes rebus Atticis, & Neopatrenſibus præficiuntur: ditioneſque eas ab hoſtilibus incurſionibus tuẽtur. Ludouico vero Frederici filio Aragonio Solenſi Comite vita functo, Helena Cantacuzina primaria, & præpotens femina eius vxor, quæ a vicinis iam Turcis bello premitur, a Rainerio Acciaiolo vrguetur: vt filiam Petro Sarracino, is erat Rainerij affinis, & primarum in Eubœa partium, in matrimonium collocet. Sed Helena Rainerij audaciam, atque arma vltura, filiam Xuro Simeoni Imperatoris Valachiæ filio Græcis, & Francis inuitis deſpondet. Ex eo, laceratis

inteſtino diſsidio ditionibus Atticis, Catalanorum ſtirpis natio in mediū rerum omnium certamen, atque diſcrimen decidit. NAT. CHR. MCCCLXXXVI.

Regi cum Petro Claſquerino Tarraconenſi Antiſtite, pro abſoluendā eius ciuitatis iuriſdictione, acre certamen ſuboritur. Raimundus Alamanus Ceruilionius oppidis eccleſiaſticæ ditionis, ac iuris bellum infert.

Quod Rex cum Margarita Regina Caroli Dyrrhachini Regis vxorē, qui libere Neapolitano regno potiuntur, plurima ſummæ coniunctionis vincula conſtituere decreuiſſet, Octobri menſe Regina Antonium Carletam ad Regem legatum præmittit: de Iſabella Regis filia Ladiſlao filio in matrimonium tradenda.

Cum Gerundæ Iohannes Dux diuturno, & iam deſperato morbo conficeretur, vt vim veneficij vicina iam morte in ſe graſſari ſentiret, ea enim fama emanarat, Rex A. D. XI. K. Nou. imperat, vti iurati magiſtratus Gerundenſes Iacobum Iohannis natu maiorem filium in ſuam poteſtatem recipiant: ne patre vita functo, aut Iolans mater, aūt ij proceres, qui Iohanni ſe addixerant, nepotem intercipiant. Accedebant muliebres offenſiones: nouercalibus Reginæ in Iolantem ſtimulis.

A. D. IV. K. Ian. Barcinone Rege animā agēte, Sibylla Regina media nocte, Iohannis priuigni intimum, & inueteratum odium perhorreſcens e regia cum ſorore aufugit. Reginam in tanta rerum perturbatione Hugo Palliarienſis Comes, & Reginæ domus adminiſtri comitantur. Iohanne eius rei conſcio, Martinus frater regiæ procurationi præficitur: & Barcinonem cum imperio præmittitur. Iolans vxor omnibus Reginæ, eiuſque allectatorum ditionibus, poſſeſsionibus, atque fortunis, quaſi læſæ, & deminutæ maieſtatis rei, atque conuicti eſſent, donatur. MCCCLXXXVII.

Carolus Nauarræ Rex K. Ian. decedit.

Martinus Barcinone copias educens Reginam, atque eos, qui in fugam ſe contulerant, perſequens, A. D. III. Non. Ian. Zaroccæ caſtellum obſidet: quo Reginam incluſerant: qui eam fuerant perſecuti. Vere, ac libere, vt inſtitutum noſtrum poſtulat, hoc dici poteſt: eo vno facinore Iohannem nondum exploratis regni primordijs, patrem imitari, atque exprimere viſum: ſi in extremo patris ſpiritu, & ipſe præterea grauiſsime ægrotans, ſui vlciſcendi cauſa, ſupplicium de nouerca ſumat: cum parentis alioqui laus magna ex parte fuerit: quod ſe dignum maioribus ſuis præbuerat: niſi in fratrum ſanguinem deſæuiſſet.

Non. Ian. Barcinone, in minore regia Rex ætate prouecta, & varijs, diuerſiſque generibus bellorum & inteſtinorum malorum perfuncta, cum vehementer pœnituiſſet, quod in ditionem eccleſiaſtici iuris Tarraconenſis irruiſſet, e vita excedit. Ea opinione tota Tarraconenſis ciuitas obſtricta eſt, tantaque religio mentes illorum inuaſit, vt nulla frequentior fama ſit, quam cuius Gonzaluus Garcias S. Mariæ, & Gaubertus monachus auctores ſunt: Regem vltricibus furijs, & recentis facinoris, ac ſceleris vindicibus agitatū mortē obijſſe. Nam cum ſuperiore anno in iura, & ditionē Tarraconenſis Eccleſię inuaſiſſet, & ſacerdotes immiſsis copijs diuexaſſet, & eccleſiaſtica ditione euertiſſet, neque vllo iuris præſidio, humanove imperio regia vis coërceri poſſet, eum ordinem D. Teclæ tutelaris numē implorasse memorant: & Regem reum citaſſe: vt ante Dei Opt. Maxim. tribunal ſexageſimo die adeſſet. Præſtituta die, manu percutientis diuæ, acris

h ſui numi-

NAT. CHR. MCCCLXXXVII. ſui numinis vindicis ore ſtimulato, commiſsi ſceleris cruciatu incitatum, erepta reſtitui iuſsiſſe: & graui, & manifeſta pœna exacta, morte fuiſſe multatum. Ad Populeti regio tumulo ſepelitur: neque funeris ſollemne, in tanto noui principatus tumultu, perinde, ac ſuperioris ætatis Regibus celebratur. Nam Reginæ fuga, & obſeſsione, plus quam alia vlla ex re terroris ortum: interna diſsidia, & externam vim, Rege morbo confecto, circumſpectantibus.

IOHANNES XX. ARAGONVM REX.

Fortiana Regina, & qui ſe in Zaroccæ caſtellum abdiderant, A. D. IIX. Id. Ian. Martino Regis fratri deduntur.

A. D. XVII. K. Februar. Granoleſio vico, Rege Barcinonem contendente, & animi vires graui corporis infirmitate retardante, Martinus frater Momblanci oppidi ditione, & Ducatus honorario cognomine decoratur.

Cum Barcinone Rex adeo graui, & deſperato morbo eſſet affectus, vt ei mors appropinquare viſa eſſet, veneficijſque, & cantionibus confici contenderent, de veneficio conſtituitur quæſtio: & ſeruilem in modum habetur. Fortiana Regina, ceterique, qui cum ea capti fuerant, in quæſtionem poſtulantur: & tormentorum cruciatibus nouerca a priuigno Rege ſubijcitur: crudeleſque inde quæſtiones in propinquos, clienteſque Reginę habitæ: & quod poſitas Regi inſidias deferrentur, graues aduerſus eos, ſeueræque ſententiæ feruntur.

A. D. II. Non. Febr. Barcinone Rex Petro Luna Cardinale legato aſsidente, quaſi pro ſuo iure edicit atque decernit, prima Cardinaliũ comitia, quibus Romæ Vrbanus Pont. Max. renuntiatus fuerat, vi, atq; impreſsione habita: ea vero, quibus Clemens creatus erat, legitima, iuſta, ſanctaque fuiſſe: eique obedire, & parere omnes, vti vero Chriſti vicario ius, faſq; eſſe. Conſilio muliebri, vt aiunt deteriori, tanta res geſta eſt. Nam Froſſardus, grauis in primis eiuſdem ætatis auctor perhibet, Regem a Iolante regina eius vxore, Barenſi Duce ſuaſore, atque impulſore inductum, vt in Clementis verba adigeretur: cum pater conſulto neutram in partem moueretur: maximoque id populi applauſu, acclamationeque acceptum: vt eſt nouarum rerum cupiens, præpoſteruſque.

A. D. IIX. Id. Mart. Barcinone, in minori arce, conſtituta, & ſcita Barcinonenſia, & priuilegia more a Rege iure iurando ſanciuntur. Donationes a patre ex A. D. XIII. K. Ian. anni MCCCLXV. in eam diem factas reijcit. Catalani fidei ſacramento in eius verba iurant.

Cum Lancaſtrius in Gallaicis bellum aduerſus Iohannem Caſtellæ Regem moliretur, ac de inito fœdere cum Eduardo fratre Vvaliæ Principe, & equitum, peditumque auxilijs mittendis Aragoniæ Regem compellaſſet, deque ea re Archiepiſcopum Burdigalenſem legatum miſiſſet, iſque Regem patre fato functo, pertinaci, & nimis acerba locutione, atque minaci perculiſſet, Rex indignitate permotus legatum in ordinem redigit: liberalique cuſtodia detineri iubet. Anglorum copiæ, quod legatus indigniſsime attineretur, tranſcenſo Pyrenæo bellum inferunt: & Caſtellum Roſſanum ſubita irruptione expugnant. Burdigalenſis Pontifex e cuſtodia emittitur. Froſſardum vnum auctorem eius rei exſtare comperio.

A. D.

A. D. X V. K. Apr. Barcinonenſi ſtatione Philippus Dalmatius Vicecomes Roccabertinius claſſe in Peloponeſum nauigat: qui Athenarum, & Neopatriæ ditionibus a Rege præfectus fuerat. Arces, propugnaculaque omnia earum ditionum, quæ in poteſtatem Petri Paui redacta fuerant, a Rege Roccabertinio tradi imperantur. NAT. CHR. MCCCLXXXVIII.

Ianuario menſe Rex Leonoræ Arborenſi ditionem paternam, quæ in fiſcum conuerſa fuerat, recepto ſupremo regio iure, ac poteſtate attribuit. Sardiniæ, & Corſicæ inſulis Simonem Pereziuni Arenoſium præſidem, ac propugnatorem præficit. MCCCLXXXIX.

A. D. V I. Id. Apr. Barcinone in cœnobio Valdoncellenſi pacta cum Leonora Arborenſi, & eius filio inita, rata, & firma Regi fiunt. Simon Arenoſius cum c c c. galeatis equitibus in Sardiniam nauigat.

Iulio menſe Robertus Praga Venceſlai Romanorum Regis legatus Regem ſalutat. Benigna is oratione retulit: Venceſlaum conciliari Regi ad beneuolentiam, quam maxime cupere: & vt Iohannam filiam illi in matrimonium collocet. Similitudo magna morum illicere, atque attrahere hos maxime Principes viſa eſt. Ambo aucupio, atque venationi ſupra modum dediti, belli ſtudia depoſuerant. Symphonia, & cantu vocũ, neruorũ, & tibiarum totæ regiæ perſonabãt: intempeſtiua ſemper conuiuia, multarumque deliciarũ comes extrema, vt ille inquit, ſaltatio: & molli, & effeminata copia omnia ad voluptatem referebantur. Adeoq; more, & inſtituto id vſurpatum, vt Henricus Viliena, non minus multiplici, & recondita literatura, quam antiquiſsima Regum Aragoniæ, & Comitum Barcinonenſium ſtitpe, & Henrico Caſtellæ Rege auo materno elatus, referat, haud ſecus, ac de ſuis rebus maximis Regem legatos ad Francorum Regem, ſollemni, publicaque legatione miſiſſe, vt vernaculæ linguæ celebres poëtæ in Hiſpaniam ex Narbonenſis prouinciæ ſcholis traducerentur: & ſtudia poëtices, quam Gaiam ſcientiam vocabant, inſtituerentur. His vero, quorum ingenium in eo artificio elucere videbatur, magna præmia induſtriæ, & honoris inſignia, monumentaque laudis eſſe conſtituta. Poſtremo Rex deſidiæ, atque inertiæ deditus, non modo patris, flagrantis animi Principis, & regio plane ſpiritu præditi, ſed ceterorum Regum omnium longe diſsimilis comiſſationibus, & voluptatibus affluens, vxorio arbitrio ſe, & gubernacula regni, & rempublicam tradiderat.

Rex ſuorum regnorum, & adiacentium inſularum conuentus Montionem: in A. D. III. Non. Nou. indicit. In eo conuentu, cum morum, & veteris diſciplinæ ſeueritas, & frugalitas deſiderarentur, ac quodammodo noſtri patriam virtutem proieciſſe viderentur, & molles cultus, muliebraque imperia viri fortes deteſtarentur, expoſcerentque, vt diſciplina militaris ad priſcos mores redigeretur, de conformandis moribus, & Regis, Reginæque aula ad priſtinam temperantiam communienda, & in ordinem redigenda referunt: & vt certi diſſoluti, profligatæque vitæ homines domibus regijs exigantur. Aliquot præterea capita exponuntur, explicanturque aduerſus Carrociam Villaragutam primariam feminam: cui ſe Regina toto animo dediderat, addixeratque: & in cuius ſinu ſtatus regni myſteria reponebantur: cuius arbitrio, cum omnium Regis conſiliorum, aut conſcia, aut particeps eſſet, honores, dignitateſque, præmia, & beneficia inconſulte, & temere, nulloque adhibito modo, conferebantur.

NAT. CHR. Harum ſe partium veluti cenſores, & morum magiſtri, profitentur Al-
MCCCLXXXIIX. fonſus Viſienæ Marchio, Iacobus Dertoſanus Epiſcopus eius frater, Iacobus Pratenſis, Bernardus Caprera, Inſulæ, & Rotæ Vicecomites, Petrus Queraltus, Iohannes Bellera, & Raimundus Bagius: qui magnis coactis copijs, cum Calaſanctium receſsiſſent, ſeditioq; magna cōcitaretur, aliquot ex regijs intimis eos ad pugnam prouocant. Res eo deuenit, vt contractis vndique auxilijs, armis decerneretur: niſi Regis manſuetudo, & lenitas ab his longe abhorreret.

MCCCLXXXIX. A. D. VI. Non. Mart. Cæſarauguſtæ ad Orbæ fluuij ripas, in æde D. Encratidis tumuli eius diuæ, & S. Luperci) martyris, effodiutur, cū fundamēta ruderibus reiectis iacerentur, quibus ſacra corpora condita fuerant: ſummaq; veneratione ac religione eorum ſacrariū conſtituitur: quos præcipue diuos noſtri precari, venerarique conſueuere: quod ijs populus, ciuitaſque Cæſarauguſtana in tutela ſit. Aedem eam ſacram a D. Braulio Cæſarauguſtano Epiſcopo inſigni ſanctitate illuſtri, & non ſolum amicitia, ſed ſtudiorum communione D. Iſidoro coniuncto exædificatam, ſunt, qui non ſine certa ratione opinentur. Illud ſatis apparet, Iſidorum ipſum, Cæſarauguſtam vrbem, non modo loci amœnitate, & delicijs affluentem cunctis Hiſpaniæ vrbibus præſtitiſſe, aſſerere, ſed ſanctorum martyrum ſepulchris. Cœnobium conſecratæ ædi continens priſcis temporibus monachis D. Benedicti dicatum, & patrum memoria ſumptu, ornatuque regali conſtructum ſub D. Hieronymi tutela, & inſtituto incolitur.

Cum corruptelæ omnis generis inoleuiſſent, & ob eam cauſam magna partium contentio ſeceſsione procerum in regno verſaretur, A. D. VI. K. Sept. fides publica a Rege Alfonſo Viſienæ Marchioni datur: vt cum Martino fratre Binefari, vna cum aſſectatoribus ad colloquium, congreſſumque veniat.

A. D. VII. Id. Septemb. vti fide publica Montionis conuentui Marchio, eiuſque partium aſſectatores aſsideant, a Rege eſt permiſſum: ſigillatimque Lupus Simenius Vrrea, Iohannes Simenius Vrrea Arroſsilius, Alfonſus Ferdinandius Ixeritanus, & Garcias Seſeſius, qui Marchioni, eiuſque expoſtulationi diffluentium regiæ domus morum coërcendorum ſe applicuerant, fide publica in conuentum veniunt.

Garcias Ferdinandius Heredia Cæſarauguſtanus
Archiepiſcopus.

Regio edicto Carrocia Villaraguta domo regia exigitur. Conſuetudine præterea, & familiaritate Reginæ, Gerundæ Ducis Regis primigenij, Martini Regis fratris, regiæque ſtirpis procerum interdicitur: ab omnique fungendo munere amouetur: conuentuſque decreto ſancitur. Decernitur etiam: vti diffluentes regiæ mores in ordinem redigantur, coërceanturq;: & dum notio, opuſque id cenſorium conficitur, Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus Montione excedat.

Vrbano vita functo, qui Romę A. D. VI. Id. Oct. obierat, Perinus Thomacellus Neapolitanus S. Georgij Cardinalis, nuncupatus Bonifacius IX in eius locum ſufficitur.

Bernardus Armeniacenſis Comitis Armeniacenſis frater, magna Anglorum, & Gallorum collecta colluuie, quamuis initio latrocinanrium

mote

more graſſarentur, iuſto exercitu coacto, traiecto Pyrenæo, in Emporitanum agrum incurrit. Eæ copiæ ita ruunt, atque turbantur, vt earum motus, atque impetus quo pertineat, vix a Rege prouideri poſſet: horribiliſque ſtrages toto eo tractu edita. NAT. CHR. MCCCLXXXIX.

Hoc anno in Montioniana arce decedit Ferdinandus Regis, & Iolantis Reginæ filius.

Barcinone Rex feſtum Natiuitatis Domini diem celebrat. MCCCXC.

Bernardus Armeniacenſis nimius animi, Reges contemnere, & odiſſe viſus, bello gerendo dux creatus in intimam Cataloniam bellum infert, & ſtrenue gerit. Neque alia bellandi potior cauſa viſa eſt, quam vt eæ copiæ temerario curſu inſultantes bello ſe alant.

Id. Februar. Dominico die Carolus Nauarræ Rex Comes Eburouix in Pompelonenſi Eccleſia regium diadema ſuſcipit: & a Martino Zalba Pompelonenſi Epiſcopo, Petro Luna Cardinali legato Apoſtolico adſidente corona imponitur.

Februario menſe externarum copiarum exercitus Armeniacenſi ductore Biſuldunum nobile oppidum ad ipſa Auſetanorum, & Indigetum confinia obſidet. Omnes, qui per ætatem arma ferre poſsint, æreo ſonitu more gentis, ad bellum coguntur: concitanturque. Bernardus Caprera, quo in adoleſcente magna indoles virtutis fulgebat, cum in tam præcipitem caſum res publica recidiſſet, anteuertens, ne noſtri oppido deſperarent, cum in eo præcipua defenſionis præſidia conſtituiſſent, obſidionem ſubit.

Armeniacenſis Comes magnas militum copias ex Armoricis ciuitatibus Ducatus Britanniæ, & Comitatus Monfortis cogit: vt fratri opem, auxiliumque ferat: neque ea res obſtitit, quod Britanniæ Dux Iolantis Aragoniæ Reginæ auunculus eſſet. Vt mirum videri debeat, quod a Petro Tomichio Catalanarum rerum ſcriptore, cuius ætas in hæc tempora incidit, memoriæ proditur, earum hoſtilium copiarum manus XII X. M. leuis armaturæ equitum numerum compleuiſſe.

Menſe Martio, Rege Gerundæ aſsidente, cum Galli, non Emporitano modo tractu, ſed Indigetum, & Auſetanorum regionibus ſe effudiſſent, circiter IV. M. equitum, ingentique peditatu, graui delectu collecto, Bernardus Caprera, quod in omnes partes Gallici equites quam latiſsime per uagarentur, celeritate præcurrens, ad Nauatam, cum hoſtilis equitatus parte confligit: acerrimaq; pugna ſummo conatu pugnata hoſtes cæduntur, atque delentur.

Raimundus Bagius ex Catalanis proceribus dux præſtantiſsimus cum Maſtino externarum copiarum ductore primario, ad Cabanias in certamen deuenit. Hoſtes funduntur, & Maſtinus a Berengario Villamarino Emporitano ſtrenuo duce in acie capitur.

Cum hoſtes ferocius primo inſultantes male multati repulſi eſſent, Rex, qui ſuos a prœlio continuiſſet, atque in præſentia ſatis habuiſſet hoſtem rapinis, pabulationibus, populationibuſque prohibere, cum exercitum confeciſſet, K. Apr. ſacro Cænę domini die, Gerunda magno impetu egreditur: cum hoſte prœlio dimicaturus. Galli cognito Regis aduentu, ſubito terrore percuſsi prœlium deuitantes, ad montes ſe conuertunt: &

NAT. CHR. MCCCXC. Pyrenæum concitato curſu tranſcendunt. Ea ipſa die inſtructis aciebus, cum ea manus mirabili pugnandi alacritate flagraret, Rex Petrum Latronem Villanouam inſigni virtute, & nobilitate præſtantem virum, Vicecomitatus Villænouæ, & Cieluæ honorario cognomine decorat. Eo etiam tempore, vt Petrus Tomichius perhibet, Rex nobilitatis ornamenta tribuit Caſtellarijs, Calataiubijs, Villanouis, Corellijs, & Beluiſijs: & alijs generoſæ ſtirpis Valentini regni viris, quorum familiæ, a parto a Mauris regno propagatæ fuerant. Satis conſtat ab eodem Rege inluſtri Scribarum familiæ eadem ornamenta fuiſſe attributa.

A. D. VI. Non. Mai Ladiſlaus Caroli Dyrrhachini Regis F. Siciliæ, & Hieroſolymorum Rex, qui ſuperiore anno totius Neapolitani regni potitus fuerat, cum Conſtantia Regina vxore Manfredi Claramontij F. a Florentino Cardinale, qui a Bonifacio Pont. M. legatus fuerat, Caietæ feſta celebritate coronatur.

A. D. XV. K. Iun. Rex, & Maria Regina Ludouici Regis, Andegauenſis Ducis, qui mortem obierat, vxor paciſcuntur de Iolante Regis F. in matrimonium Ludouico iuniori Ludouici Regis F. Hieroſolymorum, & Siciliæ Regi tradenda.

Eo ipſo tempore Maria Siciliæ Regina Frederici Regis F. Martino Exericæ Comiti, Martini Momblanci Ducis F. deſpondetur. Earum nuptiarum pactio diu, ac multum conſulta fuerat: vt Martinus pater Siciliæ a tyrannis aſſerendæ expeditionem ſuſciperet.

Iohannes Simenius Cerdanus Præfectus Iuſtitiæ Aragonum.

Is in Dominici patris locum ſufficitur: cuius conſtans, & perpetua defenſio libertatis in interdictorum, interceſsionumque præſidio ferendo, proponendoque his iudicibus, quos Cæſaraugustani aliquot ciues horrebant, adeo fuit inſignis, vt contra vim regiæ poteſtatis Zueræ vitam pro libertate regni in diſcrimen adduceret: II X. viris procuratoribus regni cõmuni libertati opem, ſubſidiumque comparantibus.

Andreas Claramontius, Manfredus Alagon, & Artallus Manfredi F. Artallo Alagone Comite vita functo, fœdera inter ſe artiſsima ſanciunt: quibus eorum fides deuincitur: vt Martino Momblanci Duci, qui magna comparata claſſe regnum Siculum filio, ac nurui in libertatem vindicare nititur, ſumma vi repugnent.

Armeniacenſes aduerſus noſtros in Ruſcinonenſi regione, & Marigotus Marxes Aruernus Regis Aragoniæ auſpicijs aduerſus Francorum Regem bella gerunt: iſq; ſtatus rerum erat, vt gregales duces potentiſsimis Regibus bellum inferrent. Marigotus præterea in Aruernis, & Roërga, ac Lemouicibus Armeniacenſem Comitem bello perſequitur.

Septembri menſe ineunte, Barcinone Vlricus Herbeſpel Venceſlai Imperatoris legatus, de Iohanna natu maiore Regis filia Procopio Marchioni Morauiæ Principi collocanda, legationem renunciat: ſed is Iſabellam Regis conſobrinam, Ruperti Baiohariæ Ducis Comitis Rheni Palatini ſororem, Petri Siciliæ Regis neptem in matrimonium ducet.

Rex in Aragoniã omni feſtinatione properat: quod Mahomates Abulbagigis F. Granatenſis Rex copias ingentes colligens, Valentini regni fines adoriri minatur: qui cum Petrus Rex pater pacis fœdera corroborauerat: confirmaueratque.

A. D.

A. D. VII. Id. Octob. Iohannes Caſtellæ Rex Dominico die Alcala Carpetanorũ ad Henarem fluuium oppido, admiſſo equo deturbatus, cũ latus vehementer offendiſſet, fractis, & comminutis ceruicibus interijt: Henrico, & Ferdinando ex Leonora Regina Regis ſorore, liberis relictis. NAT. CHR. MCCCXC.

A Brancaleone Oria. & Sardis, arma, veluti pro communi ſalute capiũtur. Vrbem, arcemque Sacerenſem, & alia caſtella aut occupant, aut vi expugnant. Omnis tractus, ac ditionis Gallurae iuuentus ad eam defectionis inſaniam a Brancaleone excitur. Cum ſæpe alias, tum ea re nũtiata, tumultus hoſtium præcipuus terror omnium mentes inuaſiſſet, & Aragonenſis, Catalanaque natio continentibus duorum, & viginti annorum bellis in Sardinia eſſet exinanita, & copiæ militares imminutæ eſſent, Rex Cæſarauguſtæ, A. D. V. Id. Febr. ex Hiſpano delectu ſuppleri imperat: & ij, quibus bona, ditioneſve Sardoæ hereditate venerant, intra quattuor menſes in Sardiniam proficiſci coguntur. MCCCXCI.

Id. Febr. Cæſarauguſtæ Rex Raimundum Periliofium Rotenſem Vicecomitem Periliofij Vicecomitatus cognomine cohoneſtat: eoque titulo, virtutis ergo donare prædicat.

Non. Aug. feſto Dedicationis D. Mariæ ad Niues die, Barcinone Iudæorum ſynagoga a Chriſtiano populo diripitur. Eo ipſo die, in celeberrimis Hiſpaniæ vrbibus, & oppidis conuenticula eius nationis omnia expilantur, vaſtanturque: & ex immenſa, & interminata in omnes regionũ partes eius gentis multitudine, innumera eorum vis occidione eſt occiſa.

Quod Henricus Caſtellæ Rex, ob ætatis imbecillitatem, grauitatemque rerum, gubernandi munus, & ſummi imperij procurationem ſuſtinere non poſſet, & ſeditionum, & diſcordiarum vi regni ſtatus conuelleretur, omniaque turbarentur: auunculus Rex in pacificationem ſe interponens, Gerardum Queraltum ſummi conſilij virum, qui Iohanni Caſtellæ Regi in priuatis rebus conſcius fuerat, & S. Felicis oppido Gallecorum nuncupato, ab eo donatus erat, in Caſtellam legatum mittit: neque compoſitionis auctor eſſe deſiſtit.

A. D. XIV. K. Dec. Auenione Pontificatus Clementis anno XIV. Martino Duce expeditionem Sicilienſem maturante, Clemens collegij permiſſu, Mariæ Trinacriæ Reginæ, cum Martino Exericæ Comite libere contrahendi facultatem elargitur: quod Gregorij XI. Pont. Max. decreto cautum eſſet, ſi forte contingeret feminam, nec dum nuptam, in Trinacriæ regno ſuccedere, ea ſummi Pontificis explorato conſilio, viro Catholico, ad regni propugnationem idoneo, & Eccleſiæ Romanæ non ſuſpecto, aut Iohannæ Reginæ, & eius ſucceſſoribus inimico nuberet.

REX MARTINVS, ET MARIA TRINACRIAE REGINA.

DVCES ATHENARVM ET NEOPATRIAE.

K. Decemb. Citgijs Tarraconenſis territorij vico, Martinus Dux Berengarium Cruilliam, & Gerardum Queraltum Siciliæ regni procuratores creat: præmittitque operam daturos, vt Siculos proceres, ciuitateſque, de illa animorum prauitate, qua defecerant, deducant: & Martini Regis filij, & Mariæ Reginæ nurus partes ſuſcipiant: & ad ſanæ mentis conſilia deſciſcentes reuocent.

Ineunte Martio Martinus Dux Siciliæ a tyrannorum dominatu vin- MCCCXCII.

NAT. CHR. MCCCXCII.

dicandæ, & filijs in libertatem aſſerendæ expeditionem adornans, magnum, & in primis validum exercitum conficit. Cum procerum omne nomen, militumque robur concitaretur, luſtrato exercitu, Fangoſio portu claſſem ſoluit. C. actuarijs, onerarijſque nauibus conſtiterat. Ad II. M. grauis armaturæ equitum, & ingentis peditatus copias conueniſſe memorant. Ædificandis nauibus, contrahendoque militi, ac remigi, naualibuſque adſueſcendo certaminibus, atque exercitationibus, ac demum vniuerſæ claſsis imperio vnus Bernardus Caprera præficitur.

Cum A. D. IX. K. Apr. Claſsis ad Fauinianam inſulam appuliſſet, poſtridie Drepanitano portu copiæ omnes exponuntur. Quod Panhormitanorum, eiuſque inſulæ partis Andreas Claramontius Modicæ Comes potiretur, & in ſuperbiſsimo dominatu eſſet, Dux itinere terreſtri, infeſto exercitu, caſtra apud Panhormum facit. Vrbe obſeſſa muros labefactare, & obſeſſos vrguere non intermittit. Inde inter eruptionem ſæpius temptatam compulſo in vrbem hoſte, cum occaſio data eſſet noſtris irrumpendi, ſponſione in deditionem accepti.

A. D. XV. K. Iun. Panhormus Duci deditur. Andreas Claramontius, Manfredus Alagon, & Iacobus Manfredi F. ac ferme omnes primarij domus, ac ſtirpis Claramontiæ in Ducis arbitrium, poteſtatemque veniunt.

Ladiſlaus Rex Conſtantiam Claramontiam vxorem exegit: ea illata cauſa, quod ſocrum ad ſe Martinus Momblanci Dux pellexiſſet. Neque contentus iuſtæ vxoris condicionem repudiaſſe, inuitam pæne, ac reluctantem Andreæ Campano Altauillæ Comiti in matrimonium collocat. Mox Ladiſlaus Mariam Cypri Regis ſororem ducit: quæ breui nullis ſuperſtitibus liberis decedit.

A. D. IIX. K. Iun. Barcinone ſollemnia nuptiarum Iolantis Regis filiæ celebrantur: quæ Ludouico Andegauenſi Hieroſolymitano, & Siculo Regi, præſentibus Ludouici legatis, deſpondetur.

K. Iunij Andreas Claramontius Modicenſis Comes, Panhormitano in foro, maieſtatis lege, capitis pœna afficitur: & Claramontia familia vetus admodum, atque inluſtris, quam ſatis conſtat maiorum fuiſſe, in ea inſula gentium, extinguitur, & funditus deletur.

A. D. II. Non. Iun. Matthæus Fuxi Comes, qui Barcinonem cōceſſerat, Iohannam Regis ex Matha Armeniacēſi filiam in matrimoniū ducit.

A. D. XII. K. Iul. Dux Martinus, Rex filius, & Maria Regina vrbem Panhormum inuehuntur. Filius rebus communiter geſtis cum patre inſigni victoriæ laurea triumphat.

Dux Momblanci, vti legitimus filij tutor, ac procurator Bernardum Capreram, qui exercitui, & claſsi præpoſitus fuerat, vt pro magnis in rem publicam meritis honos ei haberetur, Modicæ comitatu, & opulentiſsima eius ditione donat: qui eius expeditionis conſiliarius princeps, ac pæne auctor fuerat: & in eo bello egregia eius virtus quammaxime enituit.

Artallus Alagon Manfredi F. proceresque omnes Alagonij, cuius gentis familiæ in eo regno maxima in laude floruerant, Catanam, & eius vrbis arcem præſidio, & claſſe, vti vnicum perfugium munire nituntur: ſed veriti ne commeatu, & reliquis copijs intercludantur, cum aſſectatorum auxilia implorant, vrbem deſerunt.

Rege

Rege Sardoum bellum animo moliente, & in Sardiniam primo quoque tempore tranſmiſſurum præ ſe ferente, ac ſignificante, Iulio menſe, Barcinone vexillum regium, futuræ expeditionis inſigne, in arce proponitur: ac more, ex ea die ſtipendium, tabulis quæſtorijs palam propoſitis, militibus numeratur: claſsique regiæ Gilabertus Cruillias præficitur. Nobiliſsimus quiſque, & fortiſsimus ad eam expeditionem obeundam accitu regio euocantur: atque ij in primis ſuam operam, opeſque antetulerant: Artallus, & Franciſcus Alagones, Iohannes Simenius Vrrea Arroſilius: qui Biotæ, & Baij dominabatur, Alfonſus Ferdinandius Ixeritanus, Antonius Luna Petri Lunæ F. qui Almonezirij, & Polæ hereditariam ditionem obtinuerat: Lupus Gurrea Regiæ domus præfectus, Iohannes Pereſius Caluillius fratris Petri Turiaſonenſis Epiſcopi F. cubiculo regio præpoſitus, Martinus Lupezius Nuza, & Petrus, & Ferrarius Nuzæ, Galacianus Tarba, Arnaldus, & Berengarius Bardaxini, Lupus Hoſpitalis, Arnaldus Francia, Rudericus Pereſius Abarca, Blaſcus Azlorius, Martinus Pomarius, Gonzaluus Pereſius Pomarius, Petrus Sanctius Latraſius, Sanctius Pereſius Pomarius, Raimūdus Turrellias, Ferdinādus Gallocius, Bertrādus Coſconius, Petrus Murius, Petrus Caſſeda, & Iohannes Donelfia. Raimundus Vicecomes Perillioſius, & Rorenſis, Rogerius Moncada Valentini regni gubernator, & Raimundus Roccafullius, qui ſe Regis Caſtellæ ditioni addixerat, magnis comparatis copijs Regi eam expeditionem molienti inſeruiunt: eique maxime ſe oſtentant. Quod Granatenſis Rex belli denuntiatione noſtros terret, & magna coacta manu in Conteſtanos, Valentiam verſus omni impetu per concitatos equites irruere contendit, Rex profectionem in Octobrem menſem diſtulit: & actuarijs nauibus, quæ Sardiniæ oras tuerentur, Pontius Ribellias a Rege præponitur. Caralitana, Aqua frigidenſis, Longoſarda, & Alguerienſis arces præſidijs a noſtris firmantur. Longoſarda a Brancaleone Oria, & aliquot actuarijs, quæ ex Corſica traiecerant, oppugnatur. NAT. CHR. MCCCXCII.

Procerum Siculorum in Regem proditione, ac perfidia, res in vltimum pæne diſcrimen decidunt. Comes Guilielmus Peralta, Guilielmus Raimundus Moncada Comes Auguſtę, Magiſter, vt vocant, Iuſtitiarius, & regni Conneſtabulus, Antonius Intemelius Goliſani Comes, pluresque alij proceres, atque optimates aduerſus Siciliæ Regem deficiunt: ſubitoque ea fit rerum conuerſio, vt Dux, Rex eius filius, & Regina Maria in Catanenſem arcem includantur: obſideanturque.

Rege profectionem ſuam in Sardiniam prædicante, & vt apparet, vrguente, & fratri ſe ſubuenturum, & Sardois rebus oppreſsis, ac pæne iam deſperatis, opem laturum pollicente, cum cunctatione ficta ludificaretur, Bernardus Caprera, profectionis regiæ lentum negotium iudicans, & regijs auxilijs ſubdiffidere incipiens, adductaſque res Sicilienſes in maximum periculum, & extremum diſcrimen videns, oppigneratis paternis, auitiſque ditionibus, ac fortunis omnibus, incredibili celeritate ex Catalanis, Aquitanis, & Morinis militibus exercitum conficit: & priuatis vt opibus, ita conſilijs magna auſus, & ſingulari virtute conata executus, in Siciliam traijciens, Ducem, ac Regem F. obſidionis periculo liberauit. Catanenſi arce egreſsi vrbem obſident. MCCCXCIII.

Cum Ampoſtæ interea, & Dertoſæ Rex commoraretur, intermiſſa profectione

NAT. CHR. MCCCXCIII. profectione Cherſoneſum vicinum oppidum inita hieme contendit: & A. D. XII. K. Ian. Comitem Arrigum Roccam Sardiniæ, & Corſicæ præſidē creat. Is ex Corſica, vt Alguerieſi arce obſeſsis ſubueniat, traijcit.

MCCCXCIV. Valentiæ feſti Natiuitatis Domini dies a Rege celebrantur.

Rex profectionis Sardoæ conſilio, ac fama abſiſtens, quod frater legatos ſubſidium rogatum miſiſſet, claſsis regiæ parti, xxv. nauibus longis conſtitiſſe ferunt, Petrum Mazam Lizanam præficit: & ad eius ductum inſignes, & præſtantes viri, vt Petrus Tomichius commemorat, ſe adiunxere Raimundus Apilia, Olfus Prochyta, & Gilabertus, ac Thomas Prochytæ eius fratres, & Villaragutiorum familiæ, Petrus Marradas, Petrus Andreas Caſtella, & Franciſcus Caſtella eius frater, Petrus Marzillia, Garcias Saias, Petrus Luxanus, Ferdinandus Munionius, & Petrus, & Michaēl Arinij. Cum Lilybæi portum tenerent: oppidum vi expugnant, diripiuntque. Claſſe Pachynum promontorium prætereuecta, Catanam appellit: quæ a Duce Momblanci obſidione premebatur: adeoque res in extremum periculum deuenerant, vt non minus noſtris, quam obſeſsis clades, atque calamitas impendere videretur. Idem Tomichius auctor eſt, eo ipſo temporis momento, quo claſsis appulerat, Ducem, cum in actuariam ſe recepiſſet, a Mamertinis interceptum: & cum Meſſanam aueheretur, ſuorum repentino appulſu, incurſuque liberatum.

Februario menſe exacto, Rogerius Moncada aliquot nauium claſſem adornat: & copijs, ſuis ſtipendijs inſtruit: quod Momblanci Ducem, & Martinum Regem a domeſticis hoſtibus oppreſſos, conſtanti rumore, ex Sicilia perferebatur.

Brancaleo Oria Alguerium arta obſidione premit. Caralitana, & Longoſarda arces, earumque præſidia maximo in diſcrimine verſantur.

Catana caſtris circumſidetur: & A. D. III. Non. Iun. in ea obſidione Martinus Siciliæ Rex Ferdinandum Lupeſium Lunam auunculum Hieracienſi Comitatus ditione donat: qui ob Henrici Intemelij Comitis defectionē publicatus fuerat. Cum Antonius Intemelius Goliſani Comes, Franciſci Intemelij Comitis F. noſtros vi irritaret, ferroque laceſſeret, & repentinus ſemper occurreret, prope Ennam Gerardum Alamanum Ceruilionem, & Raimundum Baſium primarios proceres prœlio deuincit, captiuoſque retinet. Mox ipſe in inſidias Hugonis Sanctapacij delatus, a Ruderico Zapata ſtrenuo viro intercipitur: quæ res, ad hoſtes proterendos, & adipiſcendam victoriam, permagni momenti fuit.

A. D. V. Id. Aug. Catana Duci deditur. Comes Artallus Alagō Manfredi F. qui maioris Artalli Comitis frater fuerat, & Fredericus Aragonius, pluresque alij proceres, qui vrbi propugnandæ præfuerant, aliquot actuarijs nauibus in Liguſtinum litus nauigant. In ea obſidione Petrus Maza Lizana ſumma virtute, fideque, & animo ſingulari, inter illius ſæculi proceres inſignis, cui nihil ſolidæ laudis, ac veræ dignitatis præſtantius accidere potuit, quam Ducem, ac Regem, & Reginam, cunctūmque exercitum extremo periculo eripere, e vita excedit.

Dux tota Sicilia, infeſtis ſignis exitioſum bellum, vaſtitatemque perduellibus infert.

Artallus Alagon Comes, ceteriq; proceres, qui ex Sicilia extorres profugerant,

fugerant, Iohannis Galeacij Virtutum Comitis, qui Mediolani, non modo auctoritatem, ſed etiam imperium in ſuos obtinet, auxilia implorant. NAT. CHR. MCCCXCIV.

A. D. XVI. K. Octob. Auenione Clemens Pontifex Max. decedit.

Vnius, & viginti Cardinalium collegium Auenione in conclaue aſcenderant: & nuntij a Carolo Francorum Rege miſsi hortabantur, ne palam, clamve ſuffragia in Pontificatu mandando inirentur: quoad aduerſarij voluntas, in concordia Eccleſiæ procuranda, exploretur. Patres, cum comitijs ſuperſederi, e republica eſſe, minime cenſerent, ſatis futuræ concordiæ caueri, prouiderique exiſtimant, ſi iuſiurandum omnes iurent: daturos ſe operam, vt quiſquis Pontifex Maximus renuntiatus ſit, ſi ita e republica videatur, maximo ſe ſacerdotio abdicet. Pæne inuitus, ac recuſans Petrus Luna tituli Sanctę Mariæ in Coſmedin Diaconus Cardinalis Aragonius eo iureiurando obſtringitur. Conceptis verbis eam rem ſic ſpondent.

NOS OMNES, & ſinguli S. R. E. Cardinales congregati pro electione »
futura in conclaui, ante altare, in quo miſſa communis celebrari conſue- »
uit, pro Dei ſeruitio, vnitate Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, ac ſalute animarũ fide- »
lium omnium promittimus, & iuramus ad ſancta Dei euangelia corpora- »
liter per nos tacta, quod abſque dolo, fraude, & machinatione quibuſque, »
ad vnionem Eccleſiæ, & finem imponendo ſchiſmati pro dolor, in Eccle- »
ſia nunc vigenti, quatenus in nobis erit, laborabimus fideliter, & diligen- »
ter, quatenus ad nos pertinet: ſeu etiam pertinebit: & dabimus paſtori no »
ſtro, & gregis dominici, ac vicario Ieſu Chriſti Domino noſtro futuro, qui »
erit pro tempore, auxilium, conſilium, & fauorem: nec ad impediendum »
præmiſſa dabimus conſilium, vel fauorem directe, vel indirecte, publice, »
vel occulte. Et iſta omnia, & ſingula, & alia vltra præmiſſa, omnes vias »
vtiles, & accommodas ad vtilitatem Eccleſię, & vnionem prædictam eiuſ- »
dem ſane, & veraciter, ſine machinatione, ſeu excuſatione, vel dilatione »
quacumque ſeruabit: & procurabit poſſe tenus, quilibet noſtrum: etiam »
ſi aſſumptus fuerit ad Apoſtolatum: etiam vſque ad ceſsionem incluſiue, »
per ipſum de Papatu faciendam: ſi dominis Cardinalibus, qui nunc ſunt, »
vel erunt in futurum, de ijs, qui ſunt nunc, vel maiori parti eorundem, »
hoc, pro bono Eccleſiæ, & vnionis prædictæ videatur expedire. »

Libentibus animis ad illius iuriſiurandi formulam accommodatis, A. D. IV. K. Octob. omnibus ſuffragia ferentibus, & ea, vt mos eſt, ſcrutantibus, atque excutientibus, in demortui Clementis locum Petrus Luna Cardinalis Aragonius aduerſans, atque repugnans, quod ipſe litteris ad Regem miſsis obteſtatus eſt. creatur: atque ſufficitur. Benedicti XIII. nomen edidit. Litteræ dignæ viſæ ſunt, quæ hoc in loco adponantur.

BENEDICTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cariſsimo in Chriſto »
filio Iohanni Regi Aragonum illuſtri Salutem: & Apoſtolicam benedi- »
ctionem. Mirabiles elationes maris huius ſæculi: magni quidem, & ſpatio »
ſi: illic enim reptilia, quorũ non eſt numerus, ſpiritualis videlicet nõſtra »
nequitiæ, quæ cũ ipſum mare nauigãtibus, portumq; ſalutis, remige fido »
petentibus formidabili congreſsione luctantur: denſis nempe ſurgẽtibus »
vndique ventis, horrida ſæuit tempeſtas: & exaltantur terribiliter fluctus »
eius: quod etſi ſemper ſit turbidũ, ſemper penitus inquietũ, his tamen in- »

fauſtis

NAT. CHR. „ fauſtis temporibus, ſuperabundantibus, ac exigentibus demeritis peccato
MCCCXCIV. „ rum, & diſſenſionum exitioſa diſcrimina, quibus inter ſe diſsident. ac non
„ ſine grauibus humanorum corporum ſtragibus, miſerandiſque cædibus
„ debacchantur omnes fere Reges, & populi Chriſtiani: prӕterque mala ce-
„ tera vix enarrabilia, quibus miſerabiliter concutitur totus Orbis, ſchiſma
„ ticæ diuiſionis in Dei Eccleſia ſuperuenit diſcordia: cuius pernicioſiſsi-
„ mum diluuium catholica climata nunc inundans non modicam fidelium
„ abſorbuit portionem. Mirabilior tamen in altis Dominus dominans po:e
„ ſtati maris: ac motum fluctuum eius mitigans, & tranquillans Petri na-
„ uiculam, ipſius maris fluctiuagis agitatam procellis, & variarum perſecu-
„ tionum alliſam ſcopulis, timentemque cum Chriſti fidelibus, qui prӕfati
„ diluuij clade territi, ad ſaluificum ipſius prӕſidium confugerant, tam ſæ-
„ uis inundationibus prorſus obrui, tantaque tempeſta:e demergi, ſemper
„ a naufragij perditione liberat: & dum magis de ſuprema periclitatione
„ formidat, runc eam mirabilius, pręter mortalium ſpem, erigit in ſublime.
„ Dumque naucleri ſui, eidem pro tempore prӕſidentis ab hac luce migra
„ tio, pro mortalitatis humanæ neceſsitate contingit, ne pro rectoris defe-
„ ctu periculum ſubmerſionis ſubeat, ſecundum exigentiam temporum, &
„ inferiorum merita, ex ineffabili ſuę bonitatis clementia prouidet ſucceſſo
„ rem: nec ſemper ad tanti ſupportationem oneris ſatis idoneum, ſed infir-
„ ma mundi eligens, vt fortia quæque confundat, vtque liquide pateat,
„ quod ipſe nauiculam ipſam per ſe conſtructam, ſuoque ſanguine pretioſo
„ redemptam per ſe ipſum regit: protegit, & gubernat. Et ne dictæ nauicu-
„ læ, inter tanta pericula, ſaluatio humanis adſcribatur ſuffragijs, nonnum-
„ quam eius regimini prӕficit imbecillem: ſicut nos homuncionem viribus
„ debilem, ac inſufficientem meritis, ad ipſius nauis clauum, ſuæ videlicet
„ Eccleſiæ regimen ſua dignitate vocando, feciſſe noſcitur his diebus. Feli-
„ cisſiquidem recordationis Clemente Papa VII. prædeceſſore noſtro, ab
„ huius terreſtris incolatu miſeriæ, nuper ad ſupera, ſicut pie credimus, Chri
„ ſto vocante, tranſlato, corporeque ſuo, prout mos, & debitum expoſce-
„ bant, honorificæ tradito ſepulturę, Venerabiles fratres noſtri S. R. E. Car
„ dinales, inter quos, & de quorum numero tunc eramus, in palatio Apoſto
„ lico Auinionen. vbi dictus prӕdeceſſor vitam temporalem finierat, pro
„ electione futuri Romani Pontificis congregati in humilitatem noſtram,
„ vtinam non exorbitãte iudicio, concorditer, & vnanimiter, per viam ſcru
„ tinij concordantes: nos, tunc Petrum S. Mariæ in Coſmedin Diaconum
„ Cardinalem ad ſummi Pontificij cathedram euexerunt. Verum nos gra-
„ dus altitudinem, & oneris imminentis tantæ celſitudinis aſcenſori mo-
„ lem, prӕſertim huius deflendi ſchiſmatis procelloſo tempore, nobis in
„ Cardinalatus diuerſarum legationum officio, experientiæ longæ partici-
„ pio non ignotam attenta meditatione penſantes, eligentium, & offeren-
„ tium inſtantiæ, inſufficientiæ noſtræ imparitatem obiecimus: debilita-
„ tem noſtram dictante conſcientia, cum repetita multotiens relaxationis
„ ſupplicatione humiliter allegantes. Cum nec ſic ceſſaret inſtans fratrum
„ importunitas eorũdem, ſed vim inferens noſtro propoſito Collegij iuſſus
„ vrgueret, nos ex defectuum noſtrorum conſcientia diffidentes, de illius
„ tamen confidentes omnipotente clementia, qui pacis, & vnitatis amator
„ vtraque fecit vnum: ac diuerſos parietes in ſe ipſo angulari lapide copula-
uit: ſpe-

NAT. CHR. MCCCXCIV.

uit:ſperanteſque, quod operi manuum ſuarum dexteram porrigens, nos ,,
in tam profunda maris altitudine poſitum non relinquet, noſtris, per fra- ,,
tres eoſdem multiplicibus excuſationibus non aduiſsis, nec lacrimoſis de ,,
precationibus exauditis, ne mundi, graui bellorum multiplicatione di- ,,
uulſi, potiſsime tamen Eccleſiæ ſacroſanctæ ſchiſmaticæ peſtis, nunc miſe ,,
rabiliter laceratæ diſsidio, noſtrum electioni prædictæ denegando conſen ,,
ſum, diſcrimina neglegere cenſeremur, quamquam iniũcti oneris molem ,,
inſufficientia noſtra diffugeret, de ſuperabundanti tamen plenitudine mi ,,
ſericordiæ Dei noſtri confiſi, & noſtræ imbecillitatis ſubiecimus imper- ,,
fectum: ac debiles humeros Apoſtolicæ ſuperpoſuimus ſeruituti. Incuſ- ,,
ſam vero menti noſtræ, de tantæ molis grauitate formidinem non medio- ,,
criter minuit, & ad eam ſubeundam minus timidos nos efficit ea, quam de ,,
ſublimitatis tuæ, ceterorumque Catholicorum Principum potenti iuua- ,,
mine, circa prætacti totalem extirpationem ſchiſmatis, & procurandam ,,
eccleſiaſticam vnionem: opportunoſque fauores nouis in his, & alijs im- ,,
pendendos principaliter poſt Deum gerimus, firma ſpes, ac confidentia ,,
ſpecialis. Nos enim ad ſedationem ſchiſmatis, & procurationem pacis, ac ,,
vnionis huiuſmodi animum regium, non modo relatibus, tuiſque, & alie- ,,
nis ſcriptionibus, ſed ex collocutione ſerioſa inter nos, & te, dum in par- ,,
tibus regni tui, legationis Apoſtolicę fungeremur officio, ſuper hoc ſępius ,,
habita, a certo ſcimus voluntarium, & intentum: ad quæ nos etiam, ſicut ,,
officium vrguet aſſumptum, modis omnibus poſsibilibus intendere, cete- ,,
ris omiſsis proponimus, ac toto conamine laborare. Quare ſerenitatẽ tuã ,,
attente rogamus, ac per Dei miſericordiam obſecramus, quatinus penſato ,,
perpenſius, quantum ſupernæ retributionis præmium, quantum etiam ,,
humanæ laudis acquires præconium, ſi Eccleſiam, tam dubie nunc nutan- ,,
tem, noſque ipſius miniſtrum, qui de præfato regno tuo traximus originẽ, ,,
adiuues: & ad ipſius vnionem, cum fidei ſinceritate laborẽ: cor noſtrum ,,
filialis affectionis exhibitione lætifices: & ad inſtar claræ memoriæ pro- ,,
genitorum tuorum, per quorum potentiam, ac operam efficacem Eccle- ,,
ſia ſemper hactenus fuit in ſuis neceſsitatibus mirifice releuata, nunc accin ,,
garis ad opus: ac tuum præfatum, ſanctum vtique, piumque propoſitum, ,,
prout Deus permiſerit, ad executionem deducere non poſtponas. Nunc ,,
itaque cariſsime fili exſurgens miſerearis Sion: quia tempus miſerendi ,,
eius: quia nunc, vt credimus, opitulante domino venit tempus. Inſuper ,,
etiam amantiſsime fili potentiæ tuæ ſubſidio, in his, quæ ad robur ſunt ec- ,,
cleſiaſticæ libertatis, impoſiti nobis oneris quæſumus alleues grauitatem: ,,
vt per hæc, apud Regem æternum, & temporalis proſperitatis augmen- ,,
tum, & perennis coronam gloriæ merearis: noſque in te gaudentes, benedi ,,
ctionis filium, & ſalutis reperiſſe miniſtrum: eaq; quæ ad honorem, cõmo ,,
dumque glorioſi ſceptri tui redundare cenſuerimus, fauorabilius proſe- ,,
qui teneamur. Dat. Auinioñ. V. Id. Octobris: Pontificatus noſtri anno ,,
primo. De curia, Siffredus.

Illo ipſo die Auenione Benedicto Pontificium diadema imponitur: nullaque ab Aragoniæ, & Caſtellæ Regibus fit mora, quin illi pareant: & eius obtemperent, obediantque ſanctionibus. Vt Eccleſiæ partes diſtractæ capiti cohæreant, & in priſtinam concordiam reducantur, Auenionenſis, & Turiaſonenſis Epiſcopi a Benedicto ad Francorum Regem, & Mar-

NAT. CHR. MCCCXCIV.

chionis Salaſſorum filius, Cardinalis Salaſsi frater, frater itidem Cardinalis Agrifolij, & Gaufredus Boilius, qui Auenione legationem Regiã obierat, ad Aragonium Regem legantur.

Turbidis procerum Caſtellę, concitatiſq; motibus, cum ex pueris Henricus Rex non exceſsiſſet, neq; gubernacula regni prendidiſſet, Alfonſus Ripacurciæ Comes, cuius Henricus Rex auus tot, & tanta merita habuit, Conneſtabuli magiſtratu, & Vilienæ ditionis ſtatu deijcitur: ea ab aduerſarijs cauſa illata, e republica non eſſe, tam opulentã, & late patentem ditionem a prępotenti viro, & ex ſtirpe Aragonię Regum prognato poſsideri.

Iohannes Biturigum, & Aruernorum, & Philippus Burgundiæ Duces Caroli VI. Francorum Regis patrui, & Ludouicus Aurelianenſis Dux frater germanus Auenionem contendentes à Benedicto vehementer expoſtulant, vt ſummo Pontificatu ſe abdicet: magnaque ob eam rem commotio in vrbe eſt facta. Iohannes Cambrillacus ex intimis Francorum Regis adminiſter ad Regem miſſus, de vetuſtis fœderibus confirmandis, & Chriſtiana republica dilacerata in antiquum ſtatum reſtituenda, vt in vnum, & idem ſacrum corpus confluat, ac redigatur, legationem renuntiat. Ad hæc retulit, cum magnopere matrimoniorum vinculis, Regum amicitiæ artius obſtringantur, & ea inita ratione data opera fuerat, vt Iohanna Iohannis Francorum Regis ſoror, quæ in via e vita exceſſerat, Regi nuberet, cupere Regem Francorum, vti Carolus Lebretius eius conſobrinus Lebreti domini F. cuius ampla ditio, dominatuſq; in Aquitania pollens, potenſq; erat, quem vnice diligeret, quod vna alti, educatiq; eſſent, Iſabellã Sibyllæ Reginæ F. Regis ſororem ducat. Amice, ac beneuole ad ea reſponſum: ſed de Iſabella Lebretio in matrimonium tradenda, illud in præſenti obſtiterat: quod antea de ea Iano Luſiniano Antiochiæ Principi Iacobi Cypri Regis F. collocãda, Rex pepigiſſet. Hæc tamen legatio vni tantũ Benedicto maxime infenſa, & aduerſa erat: nam illo ipſo tẽpore Villaẽnſis Vicarius, homo Gallus Ribadẽſis Comes, & Thibaudus quidã ad Regem Caſtellæ, de Benedicto, ad ſummum Pontificatũ abdicandum compellendo, legãtur.

Benedictus Ducibus patruis Francorum regis, & fratri, qui vt abdicet, enixe contendunt, pollicetur, ſi quis congreſſus ſibi cum aduerſario fiat, operam daturum, vt certis viris, dignitate præſtantibus totam eam controuerſiam decidendam committant: qui verum Chriſti vicarium denuntiẽt: eaque via, iuriſiurandi vinculo, quo ſe, antequam deſignaretur, obſtrinxerat, piam, æternamque pacem Chriſtiano populo præſtaturum. Duces in ſententia perſtant: ac ſponderi contendunt, ſi Imperator, Angliæ, & Hungariæ Reges, alijque principes, & potentatus, qui alteri parti ſe addixerãt, ita animati ſint, vt ius, faſque alia via agnoſcere nolint, niſi vterque abdicet, Benedictum abrogaturum.

Biturigum, Burgundiæ, & Aurelianenſis Duces Auenione, Benedicto non ſalutato excedunt.

Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus Carcaſonenſis Eccleſiæ adminiſtrator, & S. Michaëlis Abbas, aliquotque Pariſienſis ſcholæ viri doctrina præſtantes ad Regem legati Perpinianum concedunt. Summo ij opere Regem hortari non deſinunt, ſi veram concordiam orbi Chriſtiano conſtituere velit, reſignationis ratio præferatur: quam Rex palam reijcit. Legatione obita in Caſtellam proficiſcuntur. Diſsidij præterea quædam haud

leuis inrer Aragonium,& Francum Reges cauſa interuenit. Ricardo enim NAT. CHR.
Angliæ Rege nuptias filiæ Regis,& Iolantis Reginæ ambiente,cum Regi- MCCCXCIV.
na parens ,niſi Francorum Regis conſobrini permiſſu Anglo collocandã
renueret,& Francus iniquum eſſe iactaret,ſi conſobrinæ filia hoſti ſuo nu
bat,nuptiæque,eam ob cauſam diſiungetentur,Francus nulla interpoſita
mora,impudentiæ ludibrio Iſabellam filiam , nec dum nubilem Ricardo
deſpondet:paciſcunturque,vt Aquitaniæ ditio eius matrimonij filio,natu
maiori cedat:condonaturque.

Peſtifer,& funeſtus is annus æſtate in Catalonia , & Valentino regno
fuit. A Setabi ad Alcollum maior peſtilentiæ vis, vulgatique contactu in
homines morbi ingruunt. Rex in Balearem Maiorem inſulam nobilem,
& amœnam emigrat:atque in ea inſula in Nouembrem menſem exactum
reſidet:amœnitatem,& ſalubritatem ſecutus.

Rogerius Moncada a Rege , cum in Baleari Maiore aſsideret , Sardi-
niæ,& Corſicæ præficitur. Cum is non exiguas copias traieciſſet,Longo-
ſardum oppidum,quod Brancaleo x x x v. dies terra , marique oppugna-
uerat,obſidionis periculo liberat.

Iohannes Luſinianus Baruti dominus,Iacobi Cypri Regis fratris filius
de nuptijs Iani Luſiniani Antiochiæ Principis,Regis Cypri natu maioris
filij,& Iſabellæ Regis ſororis , quas iam collocauerant, coniungendis , ad
Regem in Cataloniam legatur : quarum ſanciendarum cauſa Raimundus
Periloſius Rotenſis Vicecomes , & Raimundus Alamanus Ceruilionius
in Cyprum legati miſsi fuerant.

A. D. V. Non. Mai Ficarijs Regina Iolans,penes quam ſumma rerum MCCCXCV.
vertebatur,& cuius arbitrio omnia conſtituebantur , Guilielmum Copo-
nium ad Regem Francorum, & Duces patruos, ac fratrem germanum le-
gatum mittit. Is denuntiat,expoſcitque ne ſinant,vt copiæ , grauiſque ar-
maturæ equitatus,qui in Comitatu Valentino Viennenſis regionis in æſti
uis erant,in Ruſcinonenſem tractum tranſcendant. Perilipſij,& Rotæ Vi
cecomes,quod ea manus fines appeteret,tumultuareturque,Benedicti, &
Regis nomine,ne iter id ſuſcipiant,potioribus donis,muneribuſque auer-
tere alio nititur:ne eius belli moles in Cataloniam transferatur:cum ſupe-
riorum Regum virtute,& fortuna geri non poſſet.

Cum Rex in Foxano nemore, pomeridiana luſtratione agrorum , ante
Vrriolium Caſtellum in luporum venationem animum intenderet,& im
mani excitata,& agitata lupa,cum eam inſequitur, cohorruiſſet, equo de-
turbatus mortuus eſt inuentus. Siue,quod vetuſtas credidit,eius feræ viſus
noxius ſit,vocemque homini, quem Lupi priores intueantur , adimi : ſeu
quod credibile eſt, immodica exercitatione , & graui,immoderatoq; cibo
obſtupefacta mente contraxerit animum, & letale , funeſtumque malum
oppreſſerit:ſatis conſtitit,repentina morte , in ea venatione , veneris die,
A. D. XIV. K. Iun. interiſſe. Is princeps ſummæ rerum parum conſu-
lens deſidiæ,atque ignauiæ deditus,& vxorio imperio addictus,inglorius
vixit:& acerbiſsimo caſu morte eſt affectus. Ad Populeti ſepelitur:& iuſta
regio funeri ſoluuntur.

Martino Momblanei Duci,cum hoſtes eſſet tota Sicilia inſecutus, rem
bene,& feliciter gerenti,& filium Regem perduellium Siculorum armis
vindicanti,Aragoniæ regna legitimo ſucceſsionis iure deferuntur. Maria

NAT. CHR. MCCCXCV. enim eius vxore præſtantiſsima femina Barcinone aſsidente, atque adnitente Cataloniæ ordines, eorumque delecti viri regale nomen Martino Duci, magno aſſentientis populi applauſu impartiunt: iureq; ad regnum adſciſci ferunt: fratre nullis ſuperſtitibus liberis virilis ſtirpis, vita functo.

A. D. VI. K. Iun. Maria Momblanci Dux, quæ Iohanne Rege mortẽ obeunte, regale ſtatim nomen vſurpat, commune, ſummumque conſiliũ cogit. Conſilijs interfuere Innicus Valterra Tarraconenſis Antiſtes, Bernardus Pinoſius, Hugo Angleſola, Rogerius Moncada, Michaël Gurrea, Franciſcus Aranda: qui illis temporibus prudentiſsimus, & ſapientiſsimus habitus eſt, Bernardus Michaël, Guilielmus Puiadas, Gerardus Palolius, & Bernardus Zatrilla: ac de conſilij ſententia ſummæ rerum, & procurationi regni conſulit, prouidetque. Quod Iolans Regina prægnatem ſe eſſe relictam omni aſſeueratione confirmat, & obſeruari partum decreuiſſent, quattuor aſsignantur ex ciuitate primariæ, optimateſque matronæ: quæ adhibeantur ad partum. Sed ſimulatione ea Reginam fuiſſe vſam ſtatim apparuit.

MARTINVS XXI. REX ARAGONVM.

Hugo Bagius Dertoſanus Epiſcopus, Iohannes Folchius Cardona Cardonæ Comitis F. Emmanuel Ragiadellus, Raimundus Zaual Barcinonenſis ciuis, & Petrus Grimaldus ex Perpiniana ciuitate in Siciliam eius rei cauſa legantur, vt a Rege celerem eius reditum deprecentur.

K. Iun. Barcinone, de conſilij communis ſententia, libentiſsimis omnibus, plures proceres, iuriſque prudentes viri Regis Iohannis conſiliarij in arcem nouam includuntur: liberalibuſque, & priuatis cuſtodijs continentur: quod regnante Iohanne regia amicitia, legibuſque, & iudicum maieſtate ad quæſtum, & libidinem abuſi traderentur.

Tabulæ teſtamenti Iohannis Regis obſignatæ proferuntur: quo Martinus frater Rex ſcriptus eſt: ſi nullis virilis ſtirpis liberis ſuperſtitibus decedat. Iolans enim Regina condicionem ſpei, quam in aluo contineri edidetat, palam renuntiat. Iohanna Regis Iohannis natu maior filia Matthęi Fuxenſis vxor, legitimo ſucceſsionis iure prætento, ſe regni competitricem profitetur: & armis ius perſecuturam.

FVXENSE BELLVM.

Antiſtites, proceres, vniuerſæque Aragoniæ ciuitates propugnationi finium regni conſulentes, Iulio menſe Cæſarauguſtam conueniunt. Martinum Momblanci Ducem, vti legitimum regni ſucceſſorem agnoſci, ſuſcipique debere Olorenſi Epiſcopo, & Proayro Matthęi Comitis Fuxi, & Iohannæ eius vxoris, qui regnum appetunt, legatis pronuntiant. Regalem poteſtatem, nomenque Martino deferunt.

Iohannes Emporitanus Comes quod belli faciendi cauſa cum Fuxenſi conſenſiſſe iudicaretur, captus in Caſteluiniam Roſanenſis ditionis arcem contruditur: ſed innocentia liberationem culpæ ſtatim impetrauit. Omnium generũ, atq; ordinũ conſenſu, qui Cæſarauguſtæ mortuo Iohanne Rege conuenerant rerum ſtabiliendarum cauſa, A. D. VI. Non. Oct. in æde D. Franciſci conuenientes primo atteſtantur: quod qualicumque cautione, & præparatione ad tuendam, & conſeruandam ab hoſtilibus Fuxenſis incurſionibus rempublicam a ſe adhibita, præiudicium in poſterũ nolle fieri: quin comitate, liberalitate, & beneficentia ſua id factum, geſtũ,

proui-

prouiſumque appareat:neue ob eam curationem admouendam, vſus, & NAT. CHR.
inſtituta maiorum,aut leges, & communis libertas patriæ imminuta eſſe MCCCXCV.
videantur. Omnes ordines Regni in A. D. Id. Oct. vt Cæſarauguſtæ con-
ueniant,hortantur:alioqui publicis regni rationibus, & eius incolumitati
ſe,quibuſcumque rebus poſſent,conſulturos commonent. Eorum officio-
rum momenta, in ea cõuerſione rerum adeo inſignia, & inluſtria fuere, vt
digni habiti ſint qui eo in conuentu adfuere, vt eorum nomina hoc etiam
in loco recenſeantur:nam hi adfuiſſe regijs commentariis traduntur: Gar-
cias Ferdinandius Heredia Cæſarauguſtanus Antiſtes, Iohãnes Martinius
Murillius Abbas Montaragonius, Petrus Ferdinandius Ixeritanus Mon-
talbani,& Guilielmus Raimundus Alamanus Ceruilionius Alcanicij Præ-
fecti, Petrus Ruicius Morius pro Ampoſtæ Præfecto, Prior Rotenſis, Ab-
bas S. Fidis, Petrus Latro Vicecomes Villanouenſis, qui Mancianeræ do-
minabatur, Lupus Simenius Vrrea, Ferdinandus Lupeſius Luna, Iohan-
nes Martinius Luna, Alfonſus Ferdinandius Ixeritanus, Petrus Ferdinan-
dius Vergua, Franciſcus Alagon, Petrus Simenius Vrrea Lupi F. Ludoui
ci Cornelij, Artalli Alagonis, Iohannis Simenij Vrreæ Atroſilij, Petri
Galcerandi Caſtrenſis, & Antonij Lunæ procuratores: nam abſentium
etiam ratio, non horum tantum procerum, ſed & aliorum habita eſt. Ex
militari,& ingenuorũ ordine adfuere præſentes Iohannes Simenius Cer-
danus Iuſtitiæ Aragonum Præfectus, Guilielmus Palafoxius, Michaël
Gurrea, Garcias Lupeſius Seſeſius, Martinus Lupeſius Nuza, & Ferra-
rius Nuza, Sanctius Gonzaluius Heredia, & Blaſcus Ferdinandius He-
redia, Lupus Sanctius Ahüerius, Iohannes Pereſius Lumbierius, Iohan-
nes Pereſius Caſſeda, Ferdinandus Simenius Gallucius, Raimundus Fran
cia, Petrus Sanctius Latraſius, Iohannes, & Gutterrius Veræ, Galacia-
nus Tarba, Iohannes Lainius, Sanctius Orunius Sanctij F. Gonzaluus
Linianus, Ferdinandius Seſeſius, Berengarius Bardaxinus, Ferdinan-
dus Diacius Pomarius, Andreas Martinius Peralta, Simon Arbea, Rude-
ricus Lacunula, Iohannes Mercerius, Iohannes Atcainus, Iohannes Dia-
zius Contamina, Galcerandus Caſtelbellius, Aluarus Medranus, Arnal-
dus Bardaxinus, Petrus Linianus, Gilbertus Rotundus, Raimundus Ca-
ſtanus,& Garcias Lupeſius Pitillas. Ex Ciuitate Cæſarauguſtana, totius ci
uitatis nomine interfuere IX Ciues Petrus Cerdanus, Iohãnes Martinius
Alfocea, Petrus Simenius Ambel, Martinus Sunienus, Dominicus Nagia,
Antonius Palumbarius, Iohannes Tarba, Iohannes Artus, & Iohannes Ca
palbus:atque ita comparauerant, vt tres Iurati Magiſtratus Cæſarauguſta-
ni,& totidem procuratores, ac ciues adeſſent:& his ciuitatum, & oppido-
rum regiorum procuratores adiungerentur.

Matthæus Fuxenſis, & Iohanna eius vxor, regnũ ad ſe delatũ contẽden
tes, quod ita conſentiente Petro Rege cõuenerat: vt Iohanne abſq; liberis
virilis ſtirpis vita functo, eius natu maior filia regni heres eſſet: idq; appe-
tere, atq; occupare conãtes, auxilijs Armeniacenſiũ, & Iohannis Biturigũ
Ducis Francorũ Regis patrui, & aliorũ Galliæ procerũ, magno comparato
exercitu, A. D. V. Non. Oct. Arenẽſi Pyrenæi ſaltu M. grauis armaturæ
equitũ,& III. M. leuis armaturæ, quibus illa ætas Pilartorũ cognomẽ de-
dit, copijs coactis, in Caſtelboni Vicecomitatũ tranſgrediuntur. Ferraria
valle in Villamuri cõuallem traijciunt: per ſaltuoſa loca, & tramites exer

NAT. CHR. MCCCXCV.

citum ductantes. Eo ipſo temporis momento varij impetus, & incurſiones armorum ditione Caſtelbonia, Cæretana, & Capſiri regione fiunt.

A. D. X V I I. K. Dec. Fuxenſes Camaraſam vi expugnant. In eo certamine Raimundus Speſius, qui eius oppidi propugnationi præpoſitus fuerat, fortiter dimicans in hoſtium poteſtatē deuenit. Sub ipſis radicibus montiū conſedere: qua illis deſcenſus erat in Aragoniam properantibus.

Martorellum, Caſtellum Roſanenſe, & arces, quæ Fuxenſi, in ditione Caſtelbonia parebant, quæ iuris erat Geraldæ Fuxenſis matris, Reginæ Mariæ deduntur.

A. D. V. K. Dec. Cum Fuxenſis exercitus Pyrenæi faucibus emerſiſſet, & Sicoris fluminis ripis inhæreret: & equitatus opimam Ilergetum, & fertilē regionem, atq; vberes campos incurreret, maleque a Catalano equitatu, peditatuque eſſet multatus, inter Alguairum, & Almenaram eo conſilio hoſtis ſubſtitit, vt Montionem, aut Barbaſtrum inſignia regni Aragoniæ oppida caſtris obſideat: alteroque eorum oppidorum expugnato, & communito, quaſi arcem, ac receptaculum belli conſtituat: quod ea regione Gallicis ſubſidijs prope eſſet occurſurus. Inde ad Caſtellionem Farfaniæ caſtra facit. Petrus Vrgellitanus Comes ab Aragoniæ ordinibus, qui Cæſarauguſtæ conuenerant, bellicis, militaribuſque functionibus, & coactis copijs imperatot præficitur. Nouembris menſis fine Fuxenſes Aragoniæ fines ingreſsi regale nomen, regiaque inſignia vſurpantes Barbaſtrum obſident: acerrimeq; oppugnant. Cum in vrbis partem irrupiſſent, arcem propugnatores ſingulari, & præſtanti virtute retinent.

A. D. X V. K. Ian. magni terremotus in Valentino regno, & Caſtellæ confinijs, & montoſis locis Dertoſam vſque fiunt: ſatiſque conſtat plures turres, templaque, & Valdignæ cœnobium Ciſtercienſis ordinis corruiſſe: terraſque deſediſſe. Martinus Alpartilius eiuſdem ætatis ſcriptor, in rèbus a Benedicto geſtis perhibet, in Algezirienſi Valentini regni agro, duos fontes putiſcentes, cinerei coloris profluxiſſe: cæleſteſque faces viſas: miroſq; terrores ſereno iniectos.

Cum viæ, adituſque omnes a noſtris obſiderentur, & Fuxenſes, ex omni prouincia, & publico, & priuato commeatu prohiberentur, ac vi, ferro, & formidine opprimerentur, Barbaſtrenſem obſidionem deſtituunt. Poſtquam vident montibus, atque hoſtium copijs ſe vndique clauſos, Oſcenſi via. Montaragone, Bolea, & Aierbio montium lateribus communiti, cum ab Vrgellitano Comite peruellerentur, maleque multarentur, Lueſia via properantes, A. D. I X. K. Ian. Caparroſum Nauarræ oppidum contendunt. Inde deſperata fuga Pyrenæo tranſcenſo in Beneharnum traijciunt.

Inſulæ Comes, & Vicecomes Caramanius Fuxenſi addicti, Leonachi dominus, Arnaldus Guilielmus Barca copiarum Gallicarum ductores, & manus domini Fontinellis Fuxenſium ſtipendia merentes, cum in Palliarienſes fines irruere niterentur, a Palliarienſi Comite, & Rogerio eius F. Arnaldo Guilielmo Bellera, Franciſco Erillio, & Vrgellitano Epiſcopo, ac Geratdo Guimerano præſtantibus viris, qui ingentes armatorum copias, vt eos fines tueantur, coëgerant, arcentur, & propulſantur.

Maria Martini Ducis vxore nondum regnum adepta, Gilaberto Scintillia ductore, ex Valentino regno, ſatis magnæ equitū copiæ in Siciliam tranſmiſerant. Petrus prætereа Galcerandus Caſtrenſis, ex primarijs Aragoniæ

goniæ proceribus auxiliarias Aragonenſium militum cohortes adeo com- NAT. CHR.
mode, & peropportune tulit, vt Drepanum vrbem, pæne ex hoſtium ma- MCCCXCV.
nibus eripuerit: & eo ſubſidio Martinus Leontinum, Calatagironem, Pla-
team, & Ennam vi expugnauerit: & Nicolaus Peralta Comes Guilielmi
Comitis F. & Leonotæ Iohannis Athenarum Ducis filiæ Regi ſe dedide-
rit. Poſtremo cum Hugo Sanctapacius DC. equites tranſmiſiſſet, hoſtes,
non vt antea inſultantes, paſsim tota inſula vagari: ſed in caſtellorum, &
montium, ſiluatumque receptacula compelluntur: primariæque omnes
arces expugnantur.

Cum Artallus Alagon ſe pariturum Regi pollicitus eſſet, & Melitæ in-
ſulæ comitatu donaretur, donumque reijceret, in vetere defectione perſe-
uerans inſula exigitur. Ex eo gens Alagonia, quorum maiores in perdo-
manda, & armis ſubigenda Sicilia, & in ditionem ſtirpis Aragoniæ redi-
genda tam ſtrenue operam nauauerant: quiq; tam late patentem ditionē,
ac dominatū eo in regno ſibi ſtabiliuerāt, ad interitū, exitiumq; peruenit.

Bartholomæus Aragonius, & Fredericus eius frater Vinciguerræ Ara-
gonij filij, ſummæ potentiæ, atque auctoritatis viri in defectione perma-
nentes, adeo is furor omnium animos infecerat, Camaratæ comitatu, &
plurium oppidorum ditione eijciuntur.

Etsi Regis Iohannis mortis nuntio ad fratrem perlato, bellum Siculum MCCCXCVI.
confici viſum eſt, tamen cum haud leuis operæ eſſet, Siciliam tyrannorū
armis vindicare, qui diu oppreſſas ſeruitute ciuitates tenuerant, reliquoſ-
que imperio coercere: Rex cunctandum ſibi cenſet: dum regnum non mo-
do armis, ſed conſilijs, & inſtitutis filio ſtabiliat.

Rex Guilielmum Raimundum Moncadam Auguſtæ Comitem Meli-
ta inſula donat: & Marchionis cognomine decorat: reputanſq; magna in
eum beneficia a ſe eſſe collata, regni gubernationi, & ſummi imperij pro-
curationi vicarium præficit. Conſiliarij ſummæ rerum filio Regi admo-
uentur, Petrus Serra Catanenſis Epiſcopus, Franciſcus Zagattiga, Hugo
Sanctapacius, alijque ex Catalonia, & Aragonia viri optimates.

Id. Decemb. claſſe comparata, Rex Meſſanæ portu ſoluens in Sardi-
niam traijcit.

Caralitana arce, cum Rex Sardois rebus conſulens, & rem publicā, mi- MCCCXCVII.
litaremque expediens, diutius commoratus eſſet, Alguerium tranſuehi-
tur: & pacatis, vt videbatur, rebus, de totius regni ſtatu, dignitate, commo-
diſque omnibus ſententiā ferens, in ea vrbe, in A.D. II. Id. Feb. remanet.

Rege in Corſicam tranſmittente, vt ſuos in fide contineat, foueatq;, Vi-
centellum Iſtriam Cinerchæ Comitem, & Iohannem Iſtriam eius fratrē;
ceteroſq; eiuſdem factionis, & Roccharum gentem, quorum perutilis ope-
ra, & inſignis fidelitas fuerat, plurimis beneficijs afficit. Oppida, & arces,
quæ in regia poteſtate erant, præſidijs, commeatuque muniuntur.

Ex Allatenſi Corſicæ portu, quo Rex in A. D. X. K. Mart. commora-
tus eſt, in Segonenſem eiuſdem inſulæ portum traijcit: & in eo in A. D.
V. K. eaſdem primam nauigationem præſtolatur. Idoneam nauigandi
tempeſtatem nactus in Galliam prouinciam claſſe appellit. Ex alto in
oſtium Rhodani inuectus Arelatem, & inde Auenionem A. D. II. K.
Apr. VII. actuarijs nauibus præteruehitur. Magnifica, & glorioſa aulæ
pontificiæ, ciuitatiſque oſtentatione excipitur.

NAT. CHR. MCCCXCVII. K. Apr. die Dominico, qui dies roſæ a ſummo Pontifice principi alicui Catholico donandæ dicatus eſt, eo ſacro, & religioſo munere, pietatis ergo Rex eſt impartitus: & de more manu geſtans tota vrbe, ſollemni pompa, ſumma ſpecie, ac dignitate tranſuehitur.

Feſto Dominicæ Reſurrectionis die ſollẽnibus celebratis ſacris, in maiori Pontificij palatij ſacello, Rex a Benedicto ſuprema regni Sardiniæ, & Corſicæ iura, & ſummum domInatum recipit: ſacramentoque ſancit.

Cum is congreſſus Regis cum Benedicto, colloquiaque eo ſpectarent, vt pia, æternaque pax ſacroſanctæ Eccleſiæ, ampliſsimiq; ſacerdotij conſenſus, & ſtatus priuatis commodis potiora ducantur: Rex Auenione ad Bonifaciũ Petrum Queraltum, & S. Cucufatis Abbatem legatos eius rei cauſa mittit: vt eum commonefaciant, intereſſe reipublicæ, communiſq; ſalutis, vt æquis cõdicionibus, a tam funeſto diſsidio diſcedatur. Præterea ad Regem Francorum, cum iiſdem mãdatis Albertum Zatriliam delegat. LegationI tantis de rebus renuntiatæ Francus non aliud reſpõſum dedit: quam aliam ſe pactionũ rationem non initurum, niſi qui de ſummo Pontificatu contendunt, abdicent: atque reſignent. Legati tum ab eodem Franco ad Benedictum mittuntur: diemque ſtatuunt, intra quam de ſuo iure decedat.

Cum Venceſlaus Romanorum, & Bohemiæ Rex Benedicto ſe addixiſſet, & ei parere cœpiſſet: Francorum Rex in Germaniæ confinijs cum eo congreditur: vt a Benedicti obediẽtia auertat. Sed cum compoſitio tanti diſsidij, ſine ſumma difficultate, magnoque temporis interuallo conſtitui non poſſet, data Regi a Benedicto venia, A. D. V. Id. Mai Auenione ſoluit. Ligni ſacroſanctæ crucis haud modica portione a Pontifice, ampliſsimi collegij permiſſu, pluribuſque alijs ſanctorum reliquijs donatur. Ad Betulonem, haud procul Barcinonenſi ſtatione appellit.

Febr. menſe proximo conſeſſus ordinum regni Cæſarauguſtæ IIX. legatos ad Regem miſerat. Inſignes, & præſtantes viri legationem obiere Garcias Ferdinandius Heredia Cæſarauguſtanus Antiſtes, Petrus Ferdinaudius Ixeritanus Montalbani Vclenſis militiæ Præfectus, Lupus Simenius Vrrea, Ferdinandus Lupius Luna Mariæ Aragoniæ Reginæ frater, Garcias Lupius Seſelius: Iohannes Ferdinadius Heredia, Iacobus Hoſpitalis, & Stephanus Pentinas. Hi vniuerſi regni nomine: ex Cæſarauguſtana vero ciuitate tres iurati magiſtratus, & III. alij ciues ſeorſim legãtur. Tam inſignis legatio eam ob cauſam conſtituitur: quæ Regem commonefaciat, vt in Cataloniam appulſus, primo quoque tempore, nulla in loca diuertens, recta Cæſarauguſtam contendat: neque regni negotia adminiſtret: quoad more, maxima in æde ſacra Cæſarauguſtana leges, fora, libertatemque ſuis legibus viuendi ſanciat. Betulone A. D. IIX. K. Iun. hæc legatis agentibus, quamuis is mos inſitus magis priſcis inſtitutis, & horrida initiorum regni ſeueritate, quam tot nationes, quæ in Regis imperium, ac ditionem confluxerant, aut rerum ſtatus pati poſſent, neque viſa eſſet, aut æqua, aut comis poſtulatio: præſertim, quod ante iuriſiurandi ſanctionem, & diadema ſuſceptum neceſſe eſſet, complura munia a Rege & obiri, & adminiſtrari: benigne tamen ad ea, comiterque reſponſum. Regem iactatione maris defeſſum, cum Barcinone paullum interquieuiſſet, profectionem maturaturum.

A.D.VII.

A. D. VII. K. Iun. Rex auito regno hereditate adepto, & altero opulentiſsimo, pluribus victorijs filio parto, Barcinonem ouans, & prope triumphans init. NAT. CHR. MCCCXCVII.

Rex Barcinone in ſolio, regali ornatu ſedens A. D. IV. K. Iul. publica ſententia Matthæum Fuxenſem Comitem, & Iohannam eius vxorem fratris filiam maieſtatis condemnat. Caſtelboni Vicecomitatus, & alia oppida, atque ditiones, quæ illis in Catalonia hereditate obuenerant, publicantur, fiſcoque addicuntur. ¶ Id. Aug. S. Felicis vico ad Rubricati ripas ſito, quo Rex amœnitate ad delectationem reuocatus ſeceſſerat, omni ratione Sardois rebus peſsime affectis ſubueniendũ videns, Rogerium Moncadam præſtantis virtutis virũ claſsi præficit: vt in Sardiniam primo quoque tempore nauiget: & Caralitana, Polenſis, S. Michaëlis, & Aqua frigidenſis arces muniri imperantur. Cum Brancaleone Montiſleonis Comite, & Leonora eius vxore, & Mariano Arborenſi Iudice filio inducias vt paciſcatur, Franciſco Iohannio S. Columbæ delegat.

Auguſto menſe Pariſienſis ſcholæ conſeſſus Auenionem nuntios mittit: qui Palatinis foribus libello affixo, Benedictum reijcientes, ad futurũ, certum, & minime dubium Pontificem maximum prouocant.

Septembri menſe Vitalis Blanius, & Raimundus Francia Pontificij iuris, ſacrarumque ſanctionum apprime peritus, Regis legati Salmanticæ, quo plures religione, & doctrina præſtantes viri de diſsidio ab Eccleſia extirpando conſultaturi conuenerant: Henricum Caſtellæ Regem, a conſilio cum Rege Francorum, ea de re ineundo, auertere conantur. Nam Francus ſumme ſollicitat, vt abdicandi ratione ſuſcepta, pacem Eccleſiæ conciliient. Salmanticenſis conſeſſus patres, delectique viri cenſent, e Chriſtiana republica eſſe, ſi Benedictus, & Bonifacius ad colloquia, congreſſumque perueniant: vt inter ſe comparent, prouideantque, vti funditus tam exitiale diſsidium ab Eccleſia Dei tollatur: diemque ſtatuant, intra quam verus, & vnicus paſtor Chriſti vicarius Catholicæ eccleſiæ conſtituatur. Sin vero id conſequi nequeant, vterque ſibi ſummum Pontificatum abroget.

Cum Afri, Maurique prædones, regijs claſsibus Sardo bello intentis, Hiſpaniæ oras depopularentur, & Torralbam, & Orpeſam Dertoſanæ diœceſis oppida diripuiſſent: Benedictus prædicationem crucis, & ſacri belli in triennium, in Aragonenſi, Valentino, & Balearico regno, & Cataloniæ principatu indulget.

A. D. XII. K. Octob. Fernandus Pereſius Caluillius Turiaſone oriundus: & inſigni litteratura præditus Turiaſonenſis, Petrus Serra Catanenſis Epiſcopi, Gaufredus Boilius Valentini in Cardinalium collegium a Benedicto cooptantur.

Quod vniuerſa maritima ora Barcinone Auenionem vſque magna peſtilentiæ vis ingrueret, maiorque collegij pars ea calamitate permota, ab Auenione receſsiſſet: Benedictus in Sorgæ pontis vicũ emigrat: & D. Luciæ ſacris peruigilationibus Berengarius Angleſola Gerundenſis Epiſcopus, Ludouicus Roberti Ducis Barenſis F. Iolantis Aragoniæ Reginæ frater germanus Gallorum Reginæ conſobrinus, & Bonifacius de Amannatis ex Piſtorienſi ciuitate genus ducens iuris prudentiæ conſultiſsimus in ampliſsimi ſacerdotij numerum aggregantur.

Cardinales

NAT. CHR. MCCCXCVII. Cardinales Galli, qui Auenione peſtilentiæ cauſa receſſerant, a Benedicti imperio, ac nomine, quod abdicare renuit, deficiunt. Benedictus Auenionem regreditur.

Raimundus Bagius cum delecta militum manu ſubſidio a Rege in Siciliam mittitur: quod Siculi proceres multa turbantes ſeditionum vi agitarentur.

Subita inundatione Hiberi, & Orbæ, qui immenſo auctu refuſi plana, ac iacentia ſtagnauerant, Cæſarauguſtæ ſuburbanis magna ædificiorũ, & hominum ſtrages edita. Pons ſublicius Hibero impoſitus eſt interruptus: & turris in medio fluminis alueo lapidea mole compacta diruitur.

Non. Octob. die Dominica Rex Cæſarauguſtam regia pompa init. Illa ipſa die Iohanne Simenio Cerdano Præfecto Iuſtitiæ Aragonũ aſsidente, Rex leges, fora, veterumque inſtituta, & mores patrios iuriſiurandi ſacramento firmat, atque ſancit.

MCCCXCIIX. Rex feſtum Natiuitatis Domini diem Cæſarauguſtæ concelebrat. Benedictus in Caſtro Pontis Sorgæ eiſdem ſollemnibus celebratis, A. D. XIV. K. Febr. Auenionẽ contendit: cuius fauſtum, felicem, fortunatũq; aduentum doloſe ordines omnes Auenionenſes præſabantur: & ingenti honoris ſpecie, & inſigni pompa adhibita tamquam verum Chriſti vicarium innumeris laudibus proſequuntur.

A. D. II. Non. Mart. Cæſarauguſtæ, conuentus in ipſam vrbem in A. D. III. Id. Apr. a Rege indicitur. Quod die, quam ad conueniendum edixerat, præſidere nequit, in A. D. III. K. Mai conuẽtus dies producta eſt.

Conſtituta conuẽtus agendi die, Rex e ſolio regio, pro ara maxima Saluatoris, concione celeberrima, & grauiſsima noſtrorum hominum optimam, & ſpectatiſsimam fidem ſummis laudibus ad cęlum effert: eorumq; fidelitate, innumerabiles ſuperiorum Regum victorias conſtitiſſe: & tot bellicæ laudis inſignia, monumentaque fuiſſe parta prædicat: qui non minus fideli opera, quam armis imperium ſtabilierint. Poſtremo ad fidelitatis iuſiurandum ſanciendum compellat: poſtulatque: vt in Martini filij Siciliæ Regis abſentis verba iurent: eumque, & pro legitimo regnorum herede, & futuro Rege ſuſcipiant. Libentiſsimis omnibus A. D. VI. K. Iun. iuſiurandum patri, ac filio ſancitur: cum antea Siciliæ Regis mandato eius nuntij ſpopondiſſent, regnorum coniunctionem, copulationemque confirmaturum, conſeruaturumque: & leges, fora, veterumque inſtituta, patrioſque mores, illa ipſa in æde, aſſenſione, & auctoritate ſua comprobaturum, ſciturumque. CXXX. M. florenorum eo in conuentu Rex donatur: vt ære alieno oppreſſum regium patrimonium, & effuſum liberetur, retineaturque: & XXX. M. in ſumptus regios condonantur.

Rege conuentum agente, aliquot Fuxenſis equitum, peditumq, copiæ, Tardenſi Notho ductore, Sarazalio Pyrenæi ſaltu irruentes Aragoniæ fines incurrunt: & improuiſo Thermas Vaſconum oppidum irrumpunt: & arcem vi expugnant. Egidius Ruizius Lihorius regni procurator CC. grauis armaturæ equitibus, quos galeatos vocare aſſueuerant, & CCCC. ſagittarijs obuiam hoſti occurrit.

Cum Ferdinandus Lupius Luna Regis affinis, magnis comparatis copijs, montoſa Laccetanorum loca, & aditus obſideret, hoſtes Thermarum oppido, arceque deſerta, in Aquitaniam regrediuntur: neque multo poſt

Fuxenſis,

Fuxenſis, nullis ſuperſtitibus liberis decedit.
Alfonſus Ferdinandius Ixeritanus, & Iohãnes Martinius Luna Arago
nij proceres factionibus partiũ inter ſe diſsidentes maximas turbas faciũt.
Auguſtæ, & Intemelij Comites, alijque Siculi proceres defectionem
ſtruentes inteſtinum bellum moliuntur. Bernardus Caprera claſſe ador-
nata, rebus peſsime affectis ſubuenit: adeo in tempore ſubſidio externa au
xilia aduentant. Re proſpere geſta Conneſtabuli Siciliæ imperatoria di-
gnitas Iacobo Pratenſi, ſummæ virtutis, & regij ſanguinis viro defertur.
Comite Auguſtæ vita functo, Antonius Intemelius, qui in Goliſani co
mitatu Franciſco patri ſucceſſerat, & a Rege defecerat, Regi ſe addicit.
Gerardus Carretus Sauonenſis Marchio in eo bello, Martino Rege impe
ratore mieret. ¶ Carolus Francorum Rex conſilio, & impulſu Biturigum,
& Burgũdiæ Ducum patruorum, & Ducis Aurelianenſis fratris germani,
& decreto, ac cohortatione vniuerſitatis Pariſienſis A. D. V. K. Aug. a
Benedicti nomine, imperio, & dignitate, reiectione ad futurum indubi-
tatum ſummum Pontificem interpoſita, deficit.
Auguſto menſe, Philippus Dalmatius Roccabertini Vicecomes Valen
tina, & Balearica claſſe actuariarum nauium comparata, Tedelicium Bu-
gienſis regni oppidum expugnatidiripitque. Dum præda onuſti raptim,
turbateque in naues ſe recipiunt, Hugo Angleſola Balearicarum copia-
rum ductor mortem oppetit.
K. Sept. Dominica die Villanouæ diœceſis Auenionenſis oppido, Ca
rolo Francorum Rege Benedicti cauſam deſerente, & eius imperium eiu-
rante, edictis regijs promulgatur Antiſtites Galliarum, & eccleſiaſticũ or
dinem a Benedicto deſciuiſſe. Poſtero die Cardinales Galli, & eius natio-
nis comitatus Auenionẽ decedunt. Cardinales hi vrbe exceſſere: Petrus
de Corſinis Florentinus Epiſcopus Portuẽſis, Guido de Maloẽſſo Lemo-
uix Prænestinus, Iohannes de Grangia Burgũdio Ambianenſis, Nicolaus
Brancatius Neapolitanus Albanenſis, Iohannes de Nouocaſtro Burgun-
dio Oſtienſis, Bertrandus Lemouix Epiſcopus Sabinenſis Hieroſolymita
nus nũcupatus, Epi: Guilielmus de Agrifolio Lemouix collegij Decanus,
Leonadus de Giffono Siculus ex inſtituto Minorũ, Iohannes Viuarienſis
Auxitanus tituli Sanctorũ Iohannis, & Paulli, Petrus de Turreio Lugdu
nenſis, Iohannes de Parma natione Longobardus Venetiarum, Iohannes
Gebennenſis tituli S. Anaſtaſiæ Vicecancellarius Viuarienſis, Iohannes
de Murolio Aruernus, Petrus Lugdunenſis tituli S. Petri ad Vincula ma
ior pœnitentiarius Anicienſis, Guilielmus de Verzeio Burgundio Preſ-
byteri: Hugo de S. Martiali Lemouix, Petrus ex Vernio Lemouix. Ama
deus Salaſſus ex Salaſſorũ Marchionibus, & Petrus Blauij S. Angeli Dia
coni Cardinales. Benedicto parentes, atq; obediẽtes permanent Martinus
Zalua Nauarrus tituli S. Laurentij in Lucina doctiſsimis ſtudijs, atq; arti-
bus præditus, Ferdinandus Pereſius Caluillius Turiaſonẽſis, Berengarius
Angleſola Gerundenſis Presbyteri. Gaufredus Boilius, & Boniſacius de
Amannatis tituli S. Hadriani Diaconi Cardinales. ¶ Buſicaudus Gallica
rum copiarum ductor, Venexinio comitatu potitus, ad vrbẽ properat: &
A. D. VI. Id. Sept. feſto die Natiuitatis beatę Mariæ Auenionẽſi plebe cõ
citata, & armis irrũpente, Benedictus vrbe expulſus, in arcem cõpellitur:
& a Buſicaudo obſidetur: oppugnaturq;. Dum Benedictũ ad deditionem

NAT. CHR. cogant, omni tormentorum vi circumlabefactare, & cuniculos agere non
MCCCXCIIX. deſiſtunt. Cardinales, qui Auenione feceſſerant, ab obedientia Benedicti ſe ſubtrahunt: quorum defectioni Præneſtinus, S. Martialis, & Auxitanus Cardinales minime conſenſere: & S. Martialis, & Auxitanus ab eorum conſortione deſciſcunt. Præſidio turris pontis Auenionenſis duces a Benedicto Simon Saias, & Antonius Zorita præficiuntur: qua ingenti tormentorũ oppugnatione labefacta pacto a propugnatoribus deditur: cum illo ipſo tempore Palatium Auenionenſe, quo ſe Benedictus abdiderat, vehementiſsime a Buſicaudo, & Auenionenſibus ciuibus oppugnaretur. Qui acerrime pro ſalute, & incolumitate Benedicti propugnãtes fortem, ac ſtrenuam operam nauauerunt, ij fuiſſe feruntur: Ferdinandus Pereſius Caluillius Cardinalis Turiaſonenſis, Petrus abbas S. Iohannis Pinnatenſis, Gonzaluus Forcenius Bornales, Iohannes Romaninus, & Hieronymus Ochon Benedicti cubicularij, Petrus Garceſius Cariniena, Simon Saias, Simon Lupius Embunus, Garcias Vera, Iulianus Loba, & Martinus Alpartilius. Ex Cataloniæ Principatu cum Cardinale Gerundenſi plures adfuere viri excellenti virtute præſtantes: & Valentini regni Gaufredo Boillo Cardinali egregij propugnatores aſtitere Didacus Heredia Epiſcopus Segorbienſis, Iohãnes Prochyta, Gerardus Lanzolius, & Iacobus Coponius: inter quos Vincentij Ferrarij ordinis Prædicatorum, qui Benedicti ſacris confeſsionibus admouebatur, inſignis pietatis, & religionis ſanctitas ſplendidiſsimo fulgore eluxit. A. D. IIX. K. Dec. feſto S. Chryſogoni die induciæ trium menſiũ inter Auenionenſes: & Apoſtolici Palatij propugnatores ſunt pactæ. Cum Aragonia claſsis ſubſidio Benedicti rebus accurreret, & in Rhodani oſtium, atque aditum proijceretur, adeo flumen exaruerat, vt actuariæ naues ſupra inſulam Valobregam, ſumma hieme tranſmittere non poſſent: adeoque magnis tempeſtatibus hiberna nauigatione ad magnitudinem frigorum milites, & nautæ ſunt conflictati, vt magna eorum pars fœde perierit.

A. D. XV. K. Decemb. Martino Siciliæ Regi ex Maria Regina filius naſcitur: cui Petri nomen editur.

MCCCXCIX. Id. Apr. Cæſarauguſtæ, in ſacra æde maxima Saluatoris, Rex magnificentiſsimo apparatu, ornatuque, & ſollemni cærimoniarum pompa regium diadema ſuſcipit: & ſacro oleo a Garcia Ferdinandio Heredia Cæſarauguſtano Antiſtite perungitur. Coronato Rege, vexillum eius manu Alfonſo Marchioni Villienæ, inſignibus regiæ familiæ Ripacurciæ decoratum traditur: & pileo eius capiti impoſito, Rex Gandiæ Ducem creat: eiuſque decoris cognomine, atque dignitate, rerum geſtarum gloria præſtantem cohoneſtat.

D. Georgij die feſto Reginæ Mariæ corona imponitur:
& ſacro oleo inungitur.

Cum hi ludi magna celebratione omnis generis hominum florerent, & hilaritatis, & exſultantis lætitiæ omnia plena eſſent, ac ſummæ voluptatis gaudijs ciues, peregrini, atque aduenæ baccharentur, præpoſtero tempore, & perturbato ordine ferme miſcentur: atque permutantur. Nam quod in Petrum Latronem Vicecomitem Villanouanum, qui Mancianeræ, & Cieluæ vallis regni Valentini dominabatur, cuius ditiones Aragonio foro, atque inſtitutis noſtris, ac legibus cenſebantur, & in eius homines ſubdi-

nes ſubditicios Valentini regni Gubernator, & eius ciuitatis Iurati magiſtratus actionem extra id forum intendiſſent, & iniquo iudicio preſſus Latro interdicto, & interceſsione Præfecti Iuſtitiæ Aragonum vſus, per ea interdicta ſe iudicio ſiſti, & indicto foro reſtitui oportere contendiſſet, & non modo ea interdicta reſpuerentur, reijcerenturque, ſed Valentini magiſtratus a Præfecto citati non adeſſent, aut in Iudicium venirent, quin immo iuris actiones, & locum Latroni reo conſtituerent, & eum, eiuſque ſubditicios homines damnis, & pœna multaſſent, & Præfecti apparitorem, qui ab eo miſſus erat, vt Latronis ditiones in regia poteſtate haberet, comprehendiſſent, & in cuſtodiam tradidiſſent, Iohannes Simenius Cerdanus Præfectus, cum hæc Iohannis regno accidiſſent, & dolentius conquererentur regni ordines, pro rei indignitate decreuit: vt Valentini regni legati, qui ad eam celebritatem conuenerant, pignoribus ablatis coërcerentur: & non modo patiente, ſed libente Rege, communis libertatis beneficio Latro ius ſuum obtinuit. NAT. CHR. MCCCXCIX.

Rex cum Arcimbaudo Grailio Matthæi Fuxi Comitis ſororis viro, ad quam Fuxenſis ditionis, & Beneharni dominatus hereditas peruenerat, ad pactionis condicionem venit: & Vicecomitatum Caſtelboni tradi, reſtituique imperat.

Fœdera cum Caſtellæ, & Nauarræ Regibus ſuperioribus temporibus inita ſanciuntur.

Legati Philippi Burgundiæ Ducis, Francorum Regis patrui, ſponſalia Ducis filiæ natu minoris, & Petri Siciliæ Regis filij paciſcuntur. Ob eam cauſam in Burgundiam a Rege Gerardus Alamanus Ceruilionius eſt miſſus.

Benedicto circumſeſſo, & tam hoſtiliter in Auenionenſi palatio oppugnato, afflicto, atque pæne euerſo Rex legatos ad eum, & Francorum Regem præmittit Abbatem Riuipullenſem, Gerardum Alamanum Ceruilionium, Petrum Zaquamum iuris publici, & Pontificij conſultiſsimum, Petrum Marinum ex inſtituto Minorum Aragoniæ prouinciæ miniſtrũ ſacris ſtudijs, ac doctrinis, & canonicis inſtitutionibus apprime eruditum, & Petrum Pontanum regiarum epiſtularum magiſtrum. Hi A. D. IIX. K. Dec. ſuperioris anni Auenionem applicuerant: & Cardinalium, qui a Benedicto defecerant, & Auenionenſium ciuium fide publica arcem ingreſsi Benedictum cohortantur, vt rerum omnium decertationem, omnẽ partem exiſtimationis, ac ſpem dignitatis ſuæ, & ſuſcepta negotia concordiæ, & coniunctionis Eccleſiæ vnius Philippi Burgundiæ Ducis Caroli Francorum Regis patrui fidei, poteſtatique, ſi publicæ Orbis Chriſtiani paci conſultum velit, committat. Ea renuntiata legatione Benedictus anxio, & ſollicito animo dubitatione æſtuat: quod ad Aurelianenſem Ducẽ de concordiæ ineundæ condicionibus Vicecomitem Rotenſem legauerat: animaduertens eorum Principum, qui ei ſe addixerant, tantam incuriam eſſe, vt ſumma indignitate ſalutem, & incolumitatem ſuam deſeruerint: & re perſpecta Aurelianẽſis, vt ſe ab obſidione liberaret, iter ad Auenionem vna cum Rotenſi Vicecomite direxerat. Suſcepta tandem cum legatis difficili deliberatione, eo Benedictus recidit: vt cauſam Eccleſiæ, ac ſuam poteſtati Regum, qui ſuarum partium obedientiam non abiecerant, committat: & ſi duorum Regum iudicio res tranſigenda erat, Francorum,

NAT. CHR. MCCCXCIX.

& Aragoniæ Regum ſententia decideretur. Sin autem Regis Francorum ægritudine, in inſaniam enim dementia deprauatus inciderat, ſententiam non ferret, vnus ex Ducibus Regis patruis, aut Aurelianenſis eius frater germanus Regis nomine ſententiam pronunciet. Ea re conſtituta, legatis Lutetiam Pariſiorum contendentibus, ac rem in iudicium deducere properantibus, Aurelianenſis ex itinere redijt: & in eam pactionem a conſilio Regis Francorum deuentum eſt: quam ad verbum exprimere libet.

,, Primo: ſi propter reuerentiam Dei, & ſaluationem gregis Chriſti Bene
,, dictus prædictus velit acceptare viam ceſsionis, & promittere, quod intru
,, ſo cedente, mortuo, vel ægroto ipſe renunciabit Papatui, ad finem, quod
,, eligatur vnicus, verus paſtor, & vicarius Ieſu Chriſti, & penitus dimittere
,, viam facti; & abijcere a ſe gentem armigeram, quam ſecum habet in pala-
,, tio, & alibi: tam in terra, quam in aqua, Rex procurabit, & faciet cum effe-
,, ctu, quod domini Cardinales ſacri collegij, ciueſque, & habitatores villæ
,, Aueníonenſis a quacumque via facti ceſſabunt penitus: & omnino.

,, Item etiam idem Benedictus teneatur promittere, & promittat, quod
,, ipſe directe, vel indirecte quouis modo non faciet, nec procurabit aliquid,
,, per quod vnio Eccleſiæ valeat retardari: nec via ceſsionis quomodolibet
,, impediri: & hoc etiam iurabunt perſonæ, quę apud ipſum manebũt: quod
,, que eidem Benedicto, ſi contrarium facere vellet, non conſentient: nec da
,, bunt conſilium: aut fauorem.

,, Item ſimiliter promittet: quod quotiens expedierit, ipſe ibit ad conuen
,, tum, ſeu congregationem: quæ fiet pro vnione ſanctæ matris Eccleſię: vna
,, cum illis, qui ad eundum ad conuentum, ſeu congregationem prædictam
,, ſunt, vel erunt ordinati: de parte, quæ obediuit felicis recordationis domi-
,, no Clementi VII. & eidem Benedicto.

,, Item mediantibus prædictis, quia dicti Ambaxatores præfati domini
,, Regis Aragonum ſatis approbauerunt, quod ante quam aliquis pro parte
,, domini Regis Aragonum reciperet ipſum Benedictum in ſua regia, & ſpe
,, ciali protectione, etiam cum domino noſtro Rege Francorum prædicto
,, oporteret primitus ipſum dominum Regem Aragonum adire: & per hoc
,, bonum huiuſmodi negotij poſſet multum differri, dictus dominus noſter
,, Rex obtulit eis: quod ipſe recipiet perſonam ipſius Benedicti, & illorum,
,, qui ſecum erunt, vſque ad numerum centum perſonarum ſine armis, cum
,, eorum bonis omnibus in ſua ſpeciali cuſtodia: ſeu protectione. Et ex nũc
,, deputabit ſibi perſonas notabiles eccleſiaſticas, & ſęculares: qui ipſum cu
,, ſtodient: aſſociabunt: & honorabiliter tractabunt: in palatio: in quo nunc
,, eſt: vel alibi: vbi eius manſio expediens, & honorabilis videbitur. De quo
,, tamen loco promittet non recedere ſine conſenſu Regum: qui ſibi obedi-
,, uerunt: & ſacri collegij: & ad hoc dabunt operam de conſenſu ſuo, depu-
,, tandi ex parte Regis: quantum fieri poterit honeſtius.

,, Item quod perſonæ, quæ cum ipſo Benedicto, & ad eius ſeruitia mane-
,, bunt, iurabunt, & promittent ſimiliter: quod ipſum Benedictum non per
,, mittent a dicto loco recedere: nec adhoc ſibi dabunt directe, vel indirecte
,, auxilium, conſilium, vel fauorem.

,, Item faciet Rex ſibi, & illis, qui cum illo erunt, vſque ad numerum cen-
,, tum perſonarum ſine armis miniſtrare victualia: & alia neceſſaria eorum
,, expenſis honeſte, ſicut decet: & vna cum Regibus Caſtellæ, Aragoniæ, Na
uarræ,

uarræ, & Scotiæ ad pacem, & vnionem Eccleſiæ habendam inceſſanter, ,,
quantum plus poterit, laborabit ſic: quod per Dei gratiam in breui idem ,,
Benedictus, & ceteri omnes Chriſticolæ pacem Eccleſiæ ſe videre gaude- ,,
bunt. Per prædicta tamen in nullo intendit Rex prædictus a concluſione ,,
deniegationis obedientiæ nuper per Eccleſiam regni ſui, & Delphinatus re ,,
cepta, in aliquo recedere: ſeu ab ea aliqualiter deuiare.

Item ſi Benedictus prædictus ſupraſcripta facere velit, Ambaxatores di ,,
cti domini noſtri Regis intrabunt palatium, ad loquendum cum eo ſuper ,,
prædictis: & faciendum circa prædicta, quæ videbuntur neceſſaria: ſeu etiã ,,
opportuna: prouiſo tamen, quod ſibi reuerentiam Papalem non exhibe- ,,
bunt. Si vero concordare, & promittere noluerit prædicta, ingreſſus, & ,,
collocutio Ambaxatorum domini noſtri Regis nõ videtur neceſſaria, nec ,,
honeſta: & vt breuius prædicti Ambaxatores poſsint eſſe expediti, ex nũc ,,
Rex tradidit gentibus ſuis litteras ſuas ſuper ſecuritate prædicti Benedi- ,,
cti: & litteras etiam, per quas committet effectum dictæ ſecuritatis: gar- ,,
diamq;: ſeu cuſtodiam gentium, & bonorum ſuorum Archiepiſcopo Nar- ,,
bonenſi: & tribus Baronibus ſuis: videlicet Seneſcallo Bellicadri, & domi- ,,
nis de Caſenatico, & de Volta: & etiam domino Georgio de Marle: Sene- ,,
ſcallo Prouinciæ: vel eorum tribus: aut duobus. Et ne iſta cauſa Dei duca- ,,
tur per dilationes fruſtratorias, prędicti Ambaxatores promittent, & iura ,,
bunt in ingreſſu palatij, nõ remanere ibidem vltra tres, vel quattuor dies. ,,

Cum A. D. II. Non. Apr. Abbas S. Michaëlis in Periculo, vt vocant, Maris, Guilielmus Tignouillæ, & Ægidius de Campis ſacræ litteraturæ magiſter Francorum Regis legati cum legatis Aragonij Regis Auenionenſe palatium introiſſent, Benedicto reſponſum Regis Francorum obtulere: atque eo ſeceſsionem, vim, & contumelias, quibus oppreſſus erat, conquerente, neque lege, aut inſtituto more, ſanctionibuſve canonicis de rebus ſacris iniquas legum condiciones a Principibus profanis ſibi imponi: forti, & conſtanti animo reſpondit, vel mori ſatius eſſe, quam æternam maculam, ac labem ſuæ ſeoectuti, & Pontificiæ dignitati inurere: ſed vt rata ea haberet, auctoribus Cardinalibus Palatinis, ſuaſoribus, & impulſoribus in animum induxit: & Pompeloneoſis, & S. Hadriani Cardinales, qui a ciuibus Auenionenſibus attinebantur, captiui dimittuntur. Nihilo tamen minus arta cuſtodia in eodem palatio Benedictus circumuallatus continebatur.

Iohannis Galeacij Vicecomitis Ducis Mediolanenſis legatus, de fœdere cum Rege ſanciendo inſtat: idque Rex reijcit: niſi Siculi proceres, qui a ſe defecerant, eius ditione expellantur: extermineturq;. Aragonia claſſis LXX. longarum, & onerariarum nauiũ, quæ ſacro obeundo bello adornata fuerat, in Siciliam præmittitur: quod Ladiſlai Regis, qui Neapolitano regno potitus eſt, vires maxime pollerent: & eius præſtanti, florentiq; fortunæ ita plauſum erat, vt Sicilię regno imminere videretur: proceresq; omnes Siculi, quos Martinus Siciliæ Rex vltimo bello profligauerat, in Bruttios profugerant. Huic claſsi Petrus Marradas Valentinus, & Berengarius Tagamanentius Balearicus cum imperio præficiuntur. Ea claſſe in Siciliam appulſa, bellum conficitur: & vniuerſum regnum Martinus Rex præſtanti virtute, in ſuam ditionem, poteſtatemque redigit.

Natio ex Allobrogibus religionis cauſa excita, & Alpes tranſgreſſa, lineo veſtitu, capitibus obuolutis, ad talos amicti, fæcem ciuitatum ex tota

NAT. CHR. Italia commouent: pœnitentiumque modo vagantes Sicilienſi freto non
continentur: quin ingentem terrorem pacatis Siciliæ rebus incutiant.

MCD. Iolans Iohannis Regis F. in Galliam prouinciam a Raimundo Agaoutto
Reginæ Mariæ Aragoniæ auunculo Saltus domino, & Iohanne Maironio
Ludouici Andegauenſis Hieroſolymitani, & Siculi Regis legatis Barcino
ne ad virum Regem deducitur. Proficiſcentem Iacobus Pratenſis regio co
mitatu aſſectatur. Dos C L X. M. florenorum dicta eſt: & ne in patris locū
hereditatem regnorum, ſe vllo tempore aditurain ſperare audeat, aliorum
ve bonorum, quæ hereditario iure obuenire poterant, A. D. I V. Id.
Octob. hereditatis obeundæ ius abrogat: atque de ſuo iure decedere
conteſtatur.

Robertus Baiohariæ Dux Palatinus Comes Rheni, Ludouici Baioha-
rij Imperatoris fratris filius, Venceſlao Imperatore & Bohemiæ Rege ob
ignauiam, atque ſocordiam, in quo omnia ad perniciem profligata, atque
perdita erant, ab Imperij gubernaculis reiecto, atque demoto, ad Impe-
rium adſciſcitur. Menſe enim Auguſto Maguntinus, Treuirenſis, & Colo
nienſis Archiepiſcopi, ac Baiohariæ Dux ſocietatem vel præmij, vel ſcele
ris coëuntes Venceſlaum ſtabili, & certa poſſeſsione Imperij deturbant: &
Baioharius in Venceſlai locū ſufficitur. Rex conſobrino, nepotes enim am
bo Petri I I. Siciliæ Regis erant, quod eum ad Imperium euectum ſumma
laus, & ſumma Germaniæ principum gratia proſecuta eſſet, inſigni propo
ſita legatione, congratulatur. ¶ Vrrearum, & Lunarum factiones in Arago
nia potentia, & viribus præſtantes, magna partium coitione, ſeditioneque
concitata, principibus, atque auctoribus Petro Simenio Vrrea, & Anto-
nio Luna, regnum diuexant: & armorum ſeditionibus perturbant.

MCDI. Raimundus Agaoutus Saltus dominus, & Refortiatus Agaoutus fratris
eius filius, Refortiatique fratres, quorum in Gallia prouincia late, longeq;
potentia, ditioque diffuſa erat, Benedicto in arce Auenionenſi incluſo,
plura oppida in eius verba adegere: & in Venexinium comitatum, ma-
gnis cōparatis copijs bellum inferunt: & a mœnibus, & arce Auenionenſi,
ad vicinas, & Benedicto infeſtas vrbes bellum transferunt.

Henricus Caſtellæ Rex, qui a Benedicti imperio, & nomine, quod abdi
care renueret, defecerat, Antiſtiteſq; omnes & religione, & doctrina præ-
ſtantes viros vnum in locum congregauerat, cum in conſultationem res ve
niret: eorum conſilio ſtatuitur: ſacroſanctæ Catholicæ Eccleſiæ diſsidium
vniuerſali concilio indicto tollendum.

Rubinus Bracamontius Normannus Regis Caſtellæ legatus qui in Ca-
ſtellæ regno vxorem duxerat, & Guilielmus Molo Delphinàs ex Regis
Francorum intima familia, vt Benedicti incolumitati, & propugnationi
conſulant, fide publica a Rege Francorum, & Ludouico Aurelianenſi Du
ce eius fratre tradita, Auenionenſi arce incluſo admouetur. Parent ea tem
peſtate Benedicto, & eum obſeruant incluſum alioqui, & conſtrictum
Aragoniæ, Scotiæ, & Cypri Reges, & Allobroges. Andegauenſis itidem,
& Aurelianenſis Franciæ Rege publico in conſilio aſsidente obteſtantur,
& profitentur, ſe Benedicti imperio obtemperaturos.

A. D. I I X. K. Iun. Maria Siciliæ Regina: cum aliquot antea diebus
Petrus eius filius ſpei extremum, & commune ſolatium mortem obijſ-
ſet, e vita excedit. Ex eo Martinus Rex, quē Maria teſtamento heredē fece
rat, &

rat, & ſuo iure & patris Regis mandato regni Siciliæ gubernacula tractat. NAT. CHR.

Martinus Siciliæ Rex Iohannæ Ladiſlai Regis ſororis nuptias expetit: MCDI.
dignitatis, & coniunctionis plenas fore perſuaſus: eiuſque rei cauſa Ludouicum Ragiadellum Neapolim legat. Rex ab eo conſilio filium deterret: conſtanti præſertim fama, Iohannæ ſponſalia, cum Guilielmo Auſtriæ Duce Leopoldi Ducis filio eſſe contracta: & Ladiſlao, & Ludouico Andegauenſi de regno inter ſe contendentibus.

Francorum, Angliæ, & Nauarræ Regum Martinum Siciliæ Regem generum expoſcentium legati Regem conueniunt: & Alturæ Segorbienſis agri oppido, Nouembris menſis fine nuptiæ Blancæ Nauarri filiæ ſunt pactæ. Dos C. M. florenorum Aragonenſium dicitur: & a Benedicto affinitatis vinculo ſoluuntur. Earum nuptiarum cauſa Petrus Serra Cardinalis Catanenſis a Martino Siciliæ Rege in Aragoniam præmittitur.

A. D. II. Id. Sept. Alfonſus Ruderici Salmanticenſis I. C. & Alfonſus Erguellus ordinis fratrum Minorum miniſter, Regis Caſtellæ ad Benedictum legati Auenionenſe Palatium ineunt: ac bonam ſpem Pontifici injiciunt Henricum Regem, qui a Benedicto inductu, atque impulſione Petri Friæ Cardinalis Hiſpani deſciuerat, eius ſe nomini, ac ditioni, & poteſtati, ſacriſque ſanctionibus addicturum: pariturumque.

A. D. XIII. K. Febr. Martinus, & Carolus Aragoniæ, & Nauarræ Re- MCDII.
ges confinijs regnorum inter Mallienem, & Cortes oppida congrediuntur. Rex Cortes Nauarrę oppidum introit. Poſtero die, in ipſis finibus Blãca nurus Regi traditur: & in Valentinum regnum deducitur.

A. D. VII. K. Sept. Ludouicus Andegauenſis Siciliæ Rex Auenionẽ veſperi contendens, Benedictum obſeſsione oppreſſum inuiſit: & in palatio vna ſunt pranſi: in quo Rex pernoctauit. Cum ſe Pontifici ſupplicem profiteretur, ad pedes iacens iuriſiurandi ſacramento Neapolitani regni iura propria, ac legitima vti Eccleſiæ ſubditicius, reuinctis, & conſtrictis more pollicibus, fideliter ſancit: ſeque, ac Carolum Principem Tarentinũ fratrem germanum Benedicti nomini, atque poteſtati addicit.

Septembri menſe Bernardus Caprera claſsi regiæ præfectus Blancam Reginam ad virum, in Siciliam deducit.

Cum diſsidia, factioneſque Lunarum, & Vrrearum, Gurrearumque in Aragonia magno motu vigerent, & armis decerneretur: vt pacatę, tranquilleque ciuitates graſſatorum conatibus obuiam ire poſſent, earum coitio, populorum libertate abrogata, fit: atque inter ſe comparant: qua ratione graſſatores, ſicarios, atque latrocinantes armis perſequantur. Sed quod tot incommodis, id vnum remedium leue videretur: & maiore imperij vi coercendi eſſent, Rex Valentię A. D. VII. Id. Sept. Alfonſum Dianienſem Comitem, Alfonſi Gandiæ Ducis filium regia cognatione ſibi coniunctum procuratorem regno præponit: & vicarium: vt quoad Valentino in regno demoratur, imperatorio ducis munere defungi poſſet. Ea res plurimum Aragonenſes excitat, atque commouet: libertatem in eo minui arbitrantes: & ad Iuſtitiæ Præfectum prouocant. Ad id munus exteræ nationis virum, neque in Aragonia natum, creari non poſſe contendunt: & nobilium diſſenſione, & motu populi, armorumque impetu maius excitatur incendium: ſeminaque malorum, quæ Martino Rege mortuo, illa ætas tulit, ſparguntur.

NAT. CHR. MCDII. A. D. II. K. Oct. Iacobus Pratenſis regni Aragoniæ Conneſtabulus, Iohannes Valterra iuris ciuilis, & Franciſcus Blanius ſanctionum Canonicarum conſulti, & Vitalis Blanius Aragonij Regis legati Auenionenſe Palatium ineunt: & cum Prænestino, & Salaſſo Cardinalibus, qui a Benedicto ſeceſſerant, coniunctionis condiciones feruntur.

MCDIII. Conſiliarijs Regis Siciliæ, cum partium magna contentio in regno verſaretur, inter ſe diſsidentibus, & Bernardo Caprera Modicæ Comite Margaritæ Peraltæ Calatabellotæ Comitis nuptias filio ambiente, cum Siciliæ Rex Artallo Lunæ Ferdinandi Lupij auunculi filio Margaritam tradidiſſet, Bernardus a Rege ſecedit. Vniuerſo regno in duas factiones diſcißo, cũ omnia armis miſcentur, atq; turbãtur, ſatis conſtat Capreram a iuuene Rege, & amicis addicto pernicioſis cõſilijs inſectarum, exagitatũq; fuiſſe.

A. D. IV. Id. Mart. S. Gregorij feſto die, albente cælo Benedictus ex Auenionenſi arce, Iacobi Pratenſis, & aliorum legatorum conſilio, & Pompelonenſis Cardinalis, qui Arelate commorabatur, a Iacobo Pratenſi obſeſsionis, & oppreſsionis periculo ereptus, comitatu Pratenſis, & Franciſci Pacis, Iohannis Valterræ, & Franciſci Blanij, parata infra Rhodani pontem ſcapha in Reginaldi caſtellum, ad Druentiæ ripam IV. M. P. ab Auenione ſitum emigrat. Ludouicus Siciliæ Rex eo loci A. D. II. Id. eaſdem Benedicto accurrit. A. D. II. K. Apr. Auenionenſis ciuitas imperio ſe, ac poteſtati Benedicti, fauſtis ſignis eius laudis addicit.

A. D. III. Non. Maij Benedictus Carpentoracte ſe transfert.

A. D. IV. K. Maij Henricus Caſtellæ Rex ſollemni cærimonia Valleoleti Benedicto ſe pariturum pronuntiat: & eius ſacris ſanctionibus, nomini, ac ditioni ſe, regnaque ſua ſubijcit.

Benedicto ex Auenionenſi obſidione erepto ea ſubito fit in Gallia rerum conuerſio, vt A. D. VII. K. Iun. Rex Carolus patruorum, & fratris conſilio, & de communis conſilij ſententia, omnes Benedicto obedientes, audienteſque eſſe imperet.

Cum Benedictus Carpentoracte in Sorgæ pontem regreſſus eſſet, A. D. III. K. Aug. Petro Lunæ Iohannis Martinij Lunæ fratris filio Dertoſanæ Eccleſiæ adminiſtratori Toletanam Eccleſiam, Petri Tenorij Antiſtitis obitu vacantem confert. Alfonſus Exea ex Obilenſi Epiſcopo in Archiepiſcopum Hiſpalenſem promouetur.

A. D. VI. k. Nou. Martinus Zalua Cardinalis Põpelonenſis, qui in Cardinaliũ collegiũ a Clemẽte cooptatus fuerat, ad Sellonẽ, quo Benedictus peſtilẽtiæ cauſa ſeceſſerat, decedit: & in cœnobio Bonipaſſus Carthuſienſis ordinis ſepelitur. Benedictus A. D. VI. Id. Nou. ex Sellonis caſtro Maſsiliam proficiſcitur: primo vere in Italiam nauigaturus: ac præſe fert, ſe operam daturum, vt eccleſiaſtici ordines diſtracti in priſtinam concordiam reducantur. In cœnobio S. Victoris magnificentiſsimo hoſpitio accipitur. Ludouicus Aurelianenſis Dux Caroli Francorum Regis frater Benedictum Nouembri exacto, Taraſcone inuiſit.

Iohanna Iohannis Regis F. quæ Matthæo Fuxenſi vita functo, nullis ſuperſtitibus liberis in viduitate, ac ſolitudine, in Eluſatium ditione manſerat, a Rege honorifice, benigneque interuentu Iacobi Scribæ, qui eius rei ergo in Galliam legatus fuerat, recipitur: & Valentino in regno III. M. florenorum in ſingulos annos, in eius victum, cultumque a Rege ſuppeditantur.

tantur. Neque vberiores redditus ei, quæ tot regna appetierat, aſsignãtur. NAT. CHR.
Partium contentione, & potentium, ac factioſorum hominum audacia MCDIII.
Valentina reſpublica conuellitur. Hinc Scintilliarum, & Soleriorum no
mina per vim, & factionem exſultant: atque concitantur.

Iulio menſe Petrus Rabanus S. Pontij Tomerienſis Epiſcopus, Petrus MCDIV.
Zagarriga Eccleſiæ Ilerdenſis electus Antiſtes, qui ex Ilerdenſi Epiſcopo
in Iunici Valterræ Tarraconenſis Archiepiſcopi locum poſtea ſuffectus
eſt, S. Facundi cœnobij Abbas, & Bertrandus Rodolfus ordinis fratrum
Minorum miniſter, a Benedicto legati rei publicæ cauſa ad Bonifacium
mittuntur: vti Eccleſiæ ſanctæ negotium procurent.

Martino Siciliæ Rege bellum in Bernardi Capreræ Modicæ Comitis
oppida, arceſque inferente, Caprera in Regis poteſtatem ſe, ſuaq; tradit.

Vicentellus Iſtria Comitis Arrigi Roccæ ſobrinus, cuius opes, copiæq;
in Corſica inſula late patebant, magnam eius inſulæ partem in Regis di-
tionẽ, poteſtatemq; redigit. Cinerchæ arci Garcias Latraſius præficitur.

Martino Lupio Nuza, & Petro Cerdano potentibus, & factioſis viris
armis diſsidentibus, intra Cæſarauguſtana mœnia crebræ cædes, & occi-
ſiones fiunt: eaque fit rerum commotio, vt Valentia Rex Maëlliam in A.
D. VI. K. Iul. conuentum Aragonenſibus indicere cogatur. De inteſti-
nis malis ſine vllo tumultu, aut motu ſedandis, a Rege refertur. In eo con-
ſeſſu, vnam in orbe terrarum Aragonenſium nationem regio imperio fi-
deliſsimam haberi prædicat: atque in omni fortuna perutilem ſemper Re
gibus eius gentis operam, atque fidelitatem fuiſſe: eoſque veros eſſe Celti-
beros: qui ſupereſſe prœlio nefas ducerent, cum is occidiſſet, pro cuius ſa-
lute ſpiritum deuouerant. Demum pollicetur accitu ſuo, ſe Siciliæ Re-
gem filium arceſsiturum: vti prouideat, pręſenſque animum intẽdat, qua
ratione leges, inſtitutaque maiorum ſarta tecta ab omni vi, impreſsioneq;
conſeruentur. Nam adepto, aditoque regno, graue id nimis regnandi im-
potentia, principibus viſum iri: quod cetera regna, non ratione legibus pa
rendi, ſed repentina, maiore ex parte, voluntatum inclinatione, gubernẽ-
tur. Recte, atque ordine, exque republica tumultuantibus hominibus
obuiam itum eſt. Iuſtitiæ Aragonum Præfecto priuatarum rerum cogni-
tio, iudiciumque defertur: eoque adminiſtro, & cognitore ab armis diſceſ-
ſum. Factionum coitiones, ſeditioneſque dirimuntur.

A. D. X. K. Oct. Romæ Benedicti internuntij, aſsidente IX. Cardina-
lium collegio, Bonifacium cohortantur, vt inter ſe comparent, prouideãt
que, ne quid detrimenti res publica Chriſtiana patiatur: & eius rei cauſa,
tutum in locum conueniant, congredianturque. Neque ſatis commodo,
vt illis viſum eſt, accepto reſponſo, denuo ad congreſſum, colloquiaque
cohortantur: Biduo tamen poſt Bonifacius moritur. Benedictus Maſsilia
Nicæam nauigat.

A. D. IV. Id. Octob. nuntij Benedicti Cardinalium collegium in con
claue incluſum ab electione dehortantur: & paucis interiectis diebus Coſ-
matus Sulmonenſis Cardinalis ſufficitur. Innocentij VII. nomen edidit.
Nuntij Benedicti a Præfecto molis Hadriani in arcem captiui truduntur:
& V. M. nummorum aureorum redimi coguntur. Quemadmodum ea res
acciderit Benedicti ad Venceſlaum Imperatorem, qui ſe Benedicti obe-
dientiæ dicarat, exſtant litteræ. Nam Robertus ad Imperium adſcitus to-

NAT. CHR. MCDIV. tum ſe Bonifacio addixerat. Viſuſque eſt Benedictus difficilem, & operoſam concordiæ viam polliceri: ſimplici abrogationis ſpe reiecta: niſi primo ipſi ad colloquia congrederentur: in qua ſententia nimium pertinaciter quoad vixit, permanſit.

MCDV. Ianuario menſe, Martinus Siciliæ Rex Drepanitano portu ſoluens, in Sardiniam, & Corſicam nauigat. Contento curſu mox in prouinciam Galliam vela faciens, aduerſa tempeſtate in alto iactatus, A. D. VI. K. Febr. ad Ramatúellam Galliæ prouinciæ ſtationem appellit. Benedicto mox annitente, cum eo, & Ludouico Rege, in Nicæenſi portu congreditur. Martinus, & Ludouicus fœdere adiunguntur. Sed cum ea pactio Galliæ, & Aragoniæ Regibus inſcijs, neque re conſulta, aut explorata, conſtituta eſſet, ſtatim reſcinditur.

A. D. III. Non. Apr. Martinus Siciliæ Rex ad Barcinonenſem ſtationem claſſem applicat.

Gerundenſis, & Catanenſis Cardinales A. D. VI. Id. Apr. duabus maximis actuarijs nauibus triremium inſtar, Barcinone ædificatis, & inſtructis, quarum ductores, & nauarchi erant Galcerandus Marchetius, Antiochus Aliuogauar Barcinonenſis ciuis Barcinone ſoluentes, Maij K. Nicæã applicauerunt. Nonis Maij Benedictus VI. actuarijs nauibus, tribus Genuenſium, & totidem Barcinonenſium Genuam nauigat: & ex Cardinalibus Auxitanus, Viuarienſis, Anicienſis, Catanenſis, & Gerundenſis preſbyteri, & Xalantius, & Pompelonenſis iunior diaconi ad eius comitatũ acceſſerunt: nam reliqui Cardinales Gallici defectionis vitijs infecti tenuis excuſationis veniã impetrauerunt. Ea die quod Nicæa, claſſe in altum inuectus crebri, & vehementes fulgores, & tonitrua, iactuſque fulminũ, & maximi imbres effluxiſſent, portum Villafrancæ tenuit: & ad Monœci arcem, & Album Ingaunum, & Sauonam ſummo honore, ex Pontificia dignitate afficitur. Sauonæ Fliſci Cardinalem, qui ſe Bonifacio bellum noſtris inferens addixerat, eiurato ſchiſmate, offenſionis, & inuidiæ venia data ſibi conciliat. ¶ A. D. VII. Id. Maij Barcinone in veteri regia arce, conſtituta iura, ſcita, & priuilegia Barcinonenſia a Rege Catalanis ſanciuntur.

A. D. XVII. K. Iun. Benedictus Genuã, magna a ciuibus adhibita põpa introit. ¶ Prædicatio Beati Vincentij Ferrarij Valentini, ex inſtituto Prædicatorum Apoſtolici viri: & inſigni ſanctitate præditi ad omnes gentes celebratur. Complures impiarum gentium, & Iudæorum, Sarracenorumque nationes Chriſti fidem, pietatemque eo perorante, profitentur. Neque diuinitate modo concionandi, ſed multa diuinitus prouidẽdo, ſancta apud omnes eius nominis veneratio fuit. Satis conſtat multa miracula edita: quibus cæleſtis fauor oſtenditur. Cum ſermocinaretur, Valentinũ ſermonem Græcis, barbariſque nationibus, & vltimis gentibus, tamquam patrium habitum, & expoſitum: & oculorum tabe notis, manibus, pedibuſque ægris, debilibuſque, humana ope inſuperabilibus ſalubrem vim, integramque diuino nutu adhibitam: furibundis, & veſano dæmonum ſpiritu concitatis placidam quietem reſtitutam. Neque conuerſos tantum ad vſum artus, aut cæcis diem reluxiſſe, ſed exanimes, & elatos feretro, ad vitam reuocatos. Bonifacij quoque Ferrarij eius fratris ordini Carthuſienſi præpoſiti ea, illo ipſo tempore fuit ſummæ religionis ſanctimonia, ac rerum diuinarum, & ſanctionum Apoſtolicarum, iuriſque ciuilis ſcientia,

vt nec

vt nec illius virtutum aciem ſplendor fraterni nominis præſtingueret: aut eius luminibus officeret ſanctitatis altitudo, & gloria. NAT. CHR. MCDV.

Cum proceres Siciliæ extorres abſente Rege multa molirentur, neque cum Ladiſlao Rege ſatis firma, rataque amicitia eſſet: eadem claſſe Siciliæ Rex A. D. IIX. Id. Auguſti in Siciliæ regnum renauigat.

A. D. IIX. Id. Octob. quod Genuæ peſtilentia graſſaretur, Benedictus Sauonam regreditur. Petrus Serra Catanenſis Cardinalis ea contagione infectus Genuæ decedit.

Nouembris menſis initio, longa naui Barcinonem appulſa, quattuor argenteæ ſtatuæ auro, gemmis, margaritiſque interſtinctæ, ſummoque artificio factæ, Benedicti dono inuehuntur, Cæſarauguſtamque perferuntur: quibus ſanctorum Valerij, Laurentij, Vincentijque, & D. Encratidis reliquiæ includuntur: quas hodieq; ſacris litaniarum luſtrationibus, magnæque celebritatis feſtis diebus ſollemni pompa, thenſarum vehiculis geſtari ſumma religione, pietateque videmus: & commeritam tutelaribus diuis gratiā iuſtis honoribus, integra, incorruptaq; mente, & voce perſolui.

Petri Simenij Vrreæ, & Antonij Lunæ magnorum procerum diſsidentium, & concertantium factionibus nobilitas omnis in partes ſcinditur: nouaque ſemper mala miſcentur: & concitantur. Iurati magiſtratus Cæſarauguſtani facinoroſos e ciuitate exturbant: vrbem muniunt: aditus, perfugiaque factioſorum obſtruunt. Iohannes Luxanus Vrreanarum copiarū ductor e ciuitate exigitur.

Cum grauis, inimicitijſque incenſa ſine intermiſsione contentio Bernardo Capreræ Modicæ Comiti, cum Sanctio Ruizio Lihorio impenderet, incurſionibuſque ſeditionum, & vi, impetuque multitudinis Siciliæ regnum euerteretur, ipſique Regi periculum intenderetur, Caprera aula, & paullo poſt inſula pellitur. Lihorius, & Iohannes Ferdinandius Heredia, & Archiepiſcopus Panhormitanus aula quoque regia demouentur.

Martinus Alpartilius Dertoſanæ Eccleſiæ Camerarius, & Innicus Pharenſis ordinis militiæ Hoſpitalis S. Iohannis Hieroſolymitani a Benedicto Sauonæ ad Martinum Siciliæ Regem Februarij menſis initio Apoſtolici nuntij legantur: & Martio menſe Aragoniæ, & Nauarræ Reges Ilerdæ congrediuntur. MCDVI.

Benedictus Sauonæ in ſacris feſti Pentecoſtes diebus Berengarium Angleſolam Gerundenſem Cardinalem Portuenſem Epiſcopum creat.

Vniuerſa Pariſienſis ſchola denuo a Benedicto Iunio menſe ſecedit: deficitque. Benedictus pedeſtri itinere Sauona vrbe Nolim proficiſcitur: & in Caſtellum Finarium ditionis Marchionis Carreti Cardinalis Fliſci fratris filij, Monœcumq;, & inde Nicæam emigrat. Nicææ in Nouembrem menſem ſubſiſtit.

A. D. IX. K. Sept. Monœci arce Michaël tituli S. Georgij ad Velum aureum Pompelonenſis Cardinalis, ſenioris Cardinalis Pompelonenſis ſobrinus moritur: & Nicææ in fratrum Minorum cœnobio ſepelitur.

Non. Nou. Innocentius Romæ moritur. Pontificijs comitijs pie, ac ſancte a ſacro collegio Chriſtianæ reipublicæ paci, ac tranquillitati conſulitur: in eam enim ſententiam prolata formula, in poſterum cautum eſſe voluerunt.

„ In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Amen. Anno a natiuitate „

Domini

NAT. CHR. MCDVI.

,, Domini noſtri Ieſu Chriſti MCCCCVI. Indict. XIV. die Martis XXIII.
,, menſis Nouembris in die S. Clementis, Apoſtolica ſede vacante per obi-
,, tum felicis recordationis domini Innocentij Papæ VII. congregati, & ad
,, inuicem collegialiter coadunati profutura electione futuri Pontificis ce-
,, lebranda, infraſcripti Reuerendiſsimi patres, & domini dominus Ange-
,, lus Epiſcopus Oſtienſis Epiſcopus Florentinus, Henricus Tuſculanus
,, Neapolitanus, & Antonius Præneſtinus Aquileienſis Epiſcopi: Ange-
,, lus tituli S. Potentianæ Laudenenſis, Vulradus tituli S. Chryſogoni Me-
,, litenſis, Angelus S. Marci Conſtantinopolitanus, Iordanus tituli S. Mar
,, tini in montibus de Vrſinis, Iohannes tituli S. Crucis in Hieruſalem Ra-
,, uennas, & Antonius tituli S. Praxedis Tudertinus, presbyteri: Rainal-
,, dus tituli S. Viti in Macello de Brancatijs, Landulphus S. Nicolai in Car
,, cere Tulliano Barrenſis, Odo tituli S. Georgij ad Velum aureum de Co-
,, lumna, Petrus S. Angeli, & Iohannes SS. Coſmæ, & Damiani Leodien-
,, ſis vulgariter nuncupati diaconi S. R. E. Cardinales in capella communi
,, S. Nicolai ſacri Apoſtolici Palatij Romæ apud S. Petrum intra conclaue
,, conſuetum, quam pro loco ad infraſcripta idoneo elegerunt: & etiam de-
,, putarunt, in præſentia mei B[illegible]onci de Piſtorio, & aliorum notariorum
,, infraſcriptorum, & teſtium: Conſiderantes Chriſtianæ religionis infa-
,, miam, detrimenta, & graues fidelium moleſtias, ac pericula, quæ hacte-
,, nus emerſerunt: & emergere veriſimiliter eſt cenſendum, niſi ſalubriori
,, remedio, ac in tempore diuina fauente clementia, cuius res agitur, occur-
,, ratur, ex peſtifero, & damnabili ſchiſmate, quod tantis, pro dolor, tem-
,, poribus in ciſſuram Chriſtianæ fidelitatis grauiſsime perdurauit: & du-
,, rat: nec per prouiſiones alias, pro eiuſdem ſchiſmatis remotione per eos
,, factas, effectum aliquem produxiſſe, ac intendentes ad remedia fortiora,
* ,, non quidem iure pro parte ipſorum, iuſtitia ſuadente, quod ius veriſsimū
,, eſt, & plena veritate fulcitum, ſed quod pro integratione, & vnitate Chri
,, ſtianorum, ex malitia temporis de facto, & ſi non de iure eligentes, & in
,, ſpeculam eorum conſiderationem extollentes, quanti poſſet eſſe diſcri-
,, minis, ſi dilatio in electione futuri ſummi Pontificis fieret: temporum ma
,, lignitate penſata vniuerſaliter ſinguli, & ſingulariter vniuerſi vnanimi-
,, ter, & concorditer nemine diſcrepante, ex certa ſcientia conuenerunt, vo
,, uerunt Deo, ac eius matri Virgini glorioſæ, ac ſanctis Apoſtolis Petro, &
,, Paulo, totique cæleſti curiæ iurauerunt: & ad inuicem vnus alteri, & e
,, conuerſo ſe obligando ſollemniter promiſerunt: Quod ſi quis eorum aſ-
,, ſumptus fuerit ad apicem ſummi Apoſtolatus, pro integratione Chriſtia-
,, norum vnitatis renuntiabit effectualiter iuri ſuo: & Papatui: pure, libere,
,, & ſimpliciter: ſi, & quando Antipapa, qui eſt, & pro tempore fuerit, con
,, ſimiliter renuntiabit: & cedet prætenſis iuri ſuo: & Papatui: ſiue decedat:
,, dummodo Anticardinales effectualiter velint cum eiſdem dominis ſacri
,, collegij ſic conuenire: & concordare: quod ex hoc ſacro collegio ſequa-
,, tur iuſte canonica electio vnici ſummi Romani Pontificis. Ac etiam ſe
,, promittentes facturos, & curaturos omni dolo, fraude, ac maligna inter-
,, pretatione ceſſantibus pro poſſe, quod ſi quis ex dominis abſentibus, vel
,, de extra collegium per eos aſſumetur in Papam: eandem faciet obligatio-
,, nem. Ac quod infra mēſem a die ſuæ inthronizationis numerandū, per ſuas
,, extenſas, & Apoſtolicas litteras Regi Romanorum, Antipapæ, eius præ-
tenſo

tenſo collegio, Regi Franciæ, & omnibus alijs Regibus illuſtribus, ac Prin ,, NAT. CHR. MCDVI.
cipibus, Prælatis, & Vniuerſitatibus, & communitatibus Chriſtianitatis, ,,
ſecundum videre præfatorum dominorum de collegio, præmiſſa omnia ,,
indicabit: & ea omnia ſe offeret impleturũ: & paratum ad ceſsionem mo- ,,
do prædicto: & ad omnem aliam viam rationabilẽ: per quam prædictum ,,
ſchiſma tollatur: & vnionis ſequatur integritas in Eccleſia Chriſtiano- ,,
rum. Et quod ſuper omnibus ſupradictis vltra præmiſſa ſuos ſollemnes ,,
deſtinabit oratores, infra tres menſes a die intronizationis prædictæ com- ,,
putandos, illis, quibus de cõſilio præfatorum dominorum ſacri collegij ,,
ſui videbitur. Et ipſis ambaxatoribus cum effectu imponet cum conſi- ,,
lio eorum dominorum, de loco, ſeu locis decentibus eligendi ab vtraque ,,
parte: eiſque poteſtatem plenariam dabit de loco conueniendi habili, & ,,
decenti. Ac etiam promittet ſimiliter, vt præfertur, quod pendente tra- ,,
ctatu vnionis huiuſmodi effectualiter, & realiter ex vtraque parte, non ,,
creabit, nec faciet aliquem Cardinalem: niſi cauſa coæquandi numerum ,,
ſui ſacri collegij cum numero prætenſi collegij Anticardinalium prædi- ,,
ctorum: niſi ex defectu ſteterit aduerſæ partis: quod vnionis præfatæ con ,,
cluſio infra annum, a fine dictorum trium menſium computandum, non ,,
fuerit ſubſecuta. Quo caſu eidem liceat Cardinales eligere: & creare: ,,
prout, pro ſtatu ſanctæ matris Eccleſiæ eidem videbitur conuenire. Et ,,
hoc de non creando Cardinales in forma congrua inſinuabit Antipapæ: ,,
& eius prætenſo collegio prædictis: vt ipſe ſimiliter ſic faciat: necnon, ,,
quod omnia præmiſſa inchoata, & inchoanda mediabit, proſequetur, & ,,
fine debito terminabit: nihil de contingentibus, neceſſarijs, & vtilibus, ,,
vel quomodolibet opportunis omittendo: quantum in eo fuerit. Ea- ,,
demque ſtatim poſt eius electionem, & ante ipſius publicationem om- ,,
nia, & ſingula ſupradicta confirmabit: approbabit auctentico modo: & ,,
de nouo ſimilem promiſsionem faciet in omnibus: & per omnia: coram ,,
dictis dominis de collegio: teſtibus: & notarijs: & ſubſcriptionem faciet ,,
manu propria in inſtrumentis: prout infra de Cardinalibus continetur. ,,
Et conſimiliter huiuſmodi ratificationem, approbationem, votum, & ,,
promiſſum effectualiter faciet in primo conſiſtorio publico, vel genera- ,,
li: quod poſt coronationem ſuam, ad hoc commodo, conſueto, & con- ,,
gruo tempore celebrabit. Inſuper præfati domini Cardinales vouerunt, ,,
iurarunt, & ad inuicem promiſerunt: quod per ſuas litteras, infra men- ,,
ſem a die intronizationis prædictæ collegialiter inſinuabunt de electio- ,,
ne facta: & de voluntate, & promiſsione quo ad vnionem proſequen- ,,
dam: & omnia ſupradicta omnibus præfatis dominis prout, & ſicut facere ,,
tenetur, qui erit electus. Ac etiam inchoata mediabunt, proſequentur, & ,,
finient quantum in eis fuerit: nihil de contingẽtibus, neceſſarijs, & oppor ,,
tunis quomodolibet, vel vtilibus omittendo. Quæ omnia, & ſingula pro- ,,
miſerunt inter ſe, ad inuicem, & viciſsim: vt ſupra attendere, obſeruare, fa ,,
cere, exſequi, & effectualiter adimplere: bona, pura, & ſincera fide: om- ,,
ni dolo, & fraude ceſſantibus: & ſic quilibet ipſorum iurauit corporali- ,,
ter manu tactis ſacroſanctis Euangelijs coram eis præſentialiter poſitis, ,,
ſeruare, adimplere, ac exſequi: prout ſuperius continetur: quodque a præ ,,
dictis promiſsione, voto, iuramenti præſtatione, & obligatione, ac eius ob ,,
ſeruatione, & omnibus, & ſingulis ſupradictis nullus eorũ abſolutionẽ pe ,,

tet: ſeu

NAT. CHR. MCDVI.

,, tet:ſeu impetrabit:per ſe,vel alios:& impetratis, ſeu impetrandis vtetur:
,, & ſibi conceſſa nullatenus acceptabit:nec data poteſtate per ipſum alteri,
,, ſe faciet abſolui : ſeu etiam ſecum in aliquo diſpenſabit : ſed vellet perpe-
,, tuo dicto vinculo remanere obligatus. Et nihilominus ad maiorem certi-
,, tudinem,& firmitatem præmiſſorum,quilibet ex dominis de collegio ſu-
,, pradicto teneatur ſe ſubſcribere manu propria in omnibus, & ſingulis in-
,, ſtrumentis conficiendis ex inde:quorum inſtrumentorũ quilibet ex ipſis
,, dominis de collegio vnum, vel plura habere valeat, pro eius arbitrio vo-
,, luntatis. Actum in Capella præfata præſentibus venerabilibus,& circum
,, ſpectis viris dominis Franciſco de Duce Apoſtolicæ cameræ clerico, Iaco-
,, bo de Caluis, & Petro de Sacco Canonicis Baſilicæ Principis Apoſtolo-
,, rum de vrbe:& multis alijs in inſtrumento contentis.
,, Ego Banotus Philippi de Piſtorio,litterarum apoſtolicarum ſcriptor,
,, & abbreuiator publica, & Apoſtolica auctoritate notarius &c, Et ſic om-
,, nes alij notarij.
,, Ego Angelus Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis Florentinus ſicut præ-
,, mittitur voui, promiſi, iuraui, & in teſtimonium me manu propria ſub-
,, ſcripſi. Et ſic reliqui ſucceſsiue duodecim Cardinales nominati ſe ſub-
,, ſcripſerunt.

A. D. II. K. Decemb. Angelus Corrarius Conſtantinopolitanus Patriarcha Venetus Cardinalis, vir inſigni doctrina, & religione venerandus, & ab ampliſsimi ſacerdotij collegio optimus, & ſelectiſsimus vir iudicatus, & qui in Bonifacij Pontificatu in Eccleſiæ coniunctione, vt prodeſſet, ſumme elaborauit, in Innocentij locum ſufficitur. Gregorij XII. nomen edidit: & decretum ab vniuerſo collegio conſtitutum hac formula ſtabiliuit.

,, Anno Domini MCCCCVI. Indict. XIV. die Mercurij prima die mẽ
,, ſis Decembris, hora XII. noctis eiuſdem diei Sanctiſsimus in Chriſto pa-
,, ter,& dominus noſter dominus Gregorius diuina prouidentia Papa XII.
,, ſecunda die creationis ſuæ ſua ſpontanea, & libera voluntate, in præſen-
,, tia Reuerendiſsimorum patrum dominorum Cardinalium, notariorum,
,, & teſtium intus in iſto inſtrumento contentorum, & in Palatio, ac Capel
,, la præfatis, & intra dictum conclaue ratificauit, approbauit, & firmauit,
,, ac de nouo vouit, iurauit,& promiſit omnia,& ſingula, quæ in iſto inſtru-
,, mento continentur, tenere, ſeruare, proſequi, & effectualiter adimplere,
,, & finire: nec in aliqua ſui parte contrauenire. De quibus omnibus, & ſin-
,, gulis præfati domini Cardinales, & ipſorum quilibet petierunt per me
,, Stephanum notarium, & quemlibet aliorum notariorum rogatorum fie-
,, ri vnum, & plura publica inſtrumenta.
,, Ego Gregorius XII. hodie vltima die Nouembris MCCCCVI. aſſum
,, ptus in Romanum Pontificem, ſic vt præmittitur, iuro, voueo, promitto,
,, ac confirmo omnia ſupradicta.

Ea re conſtituta, litteris ad Benedictum miſsis recipit, polliceturque ſe Pontificatu abdicaturum, ſi Benedictus eiuret: neque quemquam in Cardinalium collegium cooptaturum: vt duobus collegijs æquo numero aggregatis verus, ac minime dubius Chriſti Vicarius deligatur. Litteræ Pontificiæ maxime dignæ viſæ ſunt, quæ palam vniuerſis, & generatim ſingulis proponantur.

GREGO-

GREGORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Petro de Luna, ,, NAT. CHR.
quem nonnullæ gentes in hoc miſerabili ſchiſmate Benedictum XIII ap- ,, MCDVI.
pellant, pacis, & vnionis affectũ. Qui ſe humiliat, inquit veritas, exaltabi- ,,
tur: & qui ſe exaltat, humiliabitur: cuius ſaluberrimam monitionem, quan ,,
to nobis ex alto permittitur, obedienter ſecuti, decreuimus per litteras no ,,
ſtras, omni contentione ſepoſita, benigne te affari: & ad redintegrationem ,,
Eccleſiæ cohortari: immo te inuitare ad id conſilium capeſſendum: quod ,,
nos ipſi pro pace Chriſtianorum accepimus. Vides quanta mala, quanta ,,
pericula, quanta incommoda, quanta denique Chriſtianæ religionis infa- ,,
mia iam per triginta annos, ex hac peſtilenti, & nefaria ſeditione, in popu- ,,
lo Dei peruenerint: quantaque, niſi prouideatur, ſint quotidie prouentu- ,,
ra. Horum omnium malorum qui cauſa ab initio fuerint, certum videtur: ,,
quibus rigor iuſtitiæ non ceſsit: nec forſitan æquitas perſuaſit. Nihilomi- ,,
nus tamen graues moleſtias Chriſtianam religionem perpeſſam non du- ,,
bitatur. Si ergo quoque nunc eodem modo fiat, dubius eſt remedij locus: ,,
quominus Eccleſia in ſolitis remaneat anguſtijs: in qua re tu, de te ipſo, ac ,,
de conſcientia tua videris. Nos mentem noſtram, atque intentionem aper ,,
tiſsime profitebimur. Non eſt conſilij noſtri tempus aliquo modo terere: ,,
ſed quo validiora, certiora, & firmiora ſunt iura noſtra, tanto laudabilius ,,
ducimus ea pro pace, & redintegratione Chriſtianorum relinquere. Non ,,
enim ſemper de ſummo iure diſputandum eſt: ſæpe rigor ipſe vtilitati, & ,,
tempori cedit. Nam ſi mulier illa & iuri ſuo renuntiare, & proprio filio ,,
ſpoliari ſe voluit, ne ſectionem vnius pueri videret: quanto magis nobis, ſi ,,
malitia operante, ad optatam vnitatem venire non poſſumus, per iuſtitiæ ,,
vias pie cedẽdum videatur. Quare exſurgamus ambo in vnum vnionis af- ,,
fectum: concurramus: feramus ſalutem Eccleſiæ hoc diuturno morbo af- ,,
flictæ. Ad hoc te hortamur: ad hoc te inuitamus: paratique ſumus, & offe- ,,
rimus noſtro veriſsimo iuri, & Papatui cedere: & renuntiare: & efficaciter ,,
faciemus, ſi, & quando tu renuntiabis, & cedes prætenſis iuri, & Papatui ,,
tuo: vel decedes: vel quicumque ſucceſſor tuus renuntiabit: & cedet præ- ,,
tenſis iuri, & Papatui ſuo: vel decedet: dummodo illi, qui apud partem ,,
tuam, pro Cardinalibus ſe gerunt, ſic conuenire, & concordare cum vene- ,,
rabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus velint cũ effectu: vt exin- ,,
de canonica vnici Romani Pontificis ſequatur electio. Itaque, vt prædicta ,,
expeditiorem ſequantur effectum, celeriter mittemus oratores noſtros: ,,
qui tecum de loco habili, & decenti ad huiuſmodi rei confectionem di- ,,
ſponant. Et inſuper pendente huiuſmodi vnionis tractatu, non faciemus, ,,
neque creabimus aliquem Cardinalem: niſi forte cauſa adæquandi nu- ,,
merum fratrum noſtrorum: cum numero illorum, qui apud te pro Cardi- ,,
nalibus ſe gerunt: vt ſic pares ex vtraque parte ad ſollemnem, & canonicã ,,
electionem vnici Romani Pontificis deuenire poſsint. Extra hunc autem ,,
coæquationis caſum nullum, vt dictum eſt, Cardinalem creare decerni- ,,
mus: niſi ex defectu tuo, vel partis tuæ exſtiterit: quominus vnionis præ- ,,
fatæ concluſio infra annum, & tres menſes, a die inthronizationis noſtræ ,,
computandos, fuerit ſubſecuta. Hoc autem quod de non creandis Cardi- ,,
nalibus, tractatu huiuſmodi pendente diximus, ita locum habere intendi- ,,
mus: ſi tu quoque idem obſeruaberis. Hanc vero oblationem, & inſinua- ,,
tionem de Cardinalibus non fiendis, ac ſuperiorem oblationem renuntia- ,,

NAT. CHR. MCDVI. „ tionis, modo prædicto, vt ſtrictiori vinculo fierent, iurauimus, vouimus „ & promiſimus ante electionem noſtram: eodem vinculo efficaciter implendas cum ſingulis ex noſtris fratribus antedictis, in caſu, quo aliquis „ noſtrum ad apicem Apoſtolatus eſſet aſſumptus, poſt ipſam aſſumptionem, id ipſum, ad firmiorem conſtantiam, denuo iurantes, vouentes, promittentes, atque ratificantes. De hoc autem, quod bulla ſine impreſsione „ noſtri nominis eſt appenſa, præſentium nullus debeat admirari: nam ante noſtræ coronationis ſollemnia, vſus præfatæ bullæ cum huiuſmodi impræſsione nominis non habetur. Datum Romæ apud S. Petrum die XII. „ ab aſſumptione noſtra: XI vero Decembris Anno a Natiuitate Domini MCCCCVI. Zucarus.

A. D. IIX. K. Decemb. Sibylla Fortiana Regina Barcinone mortem obit. In D. Franciſci cœnobio regio tumulo infertur.

Rege Francorum annitente, vt Benedictus Pontificio, palatinoque comitatu in Galliam regrediatur, quod Italiæ ciuitates, potentatuſque magnis pollicitationibus ad ſe ſe eum pellicerent, Maſsiliam A. D. II. Non. Dec. appellit. ¶ Adeo magnæ Valentino, Balearicoque regno tempeſtates ſunt coortæ, vt numquam illis locis maiores aquas fuiſſe conſtaret.

MCDVII. Feſto Natiuitatis Domini die Henricus Caſtellæ Rex, qui ſemper infirma, atque ægra valetudine vixit, Toleti moritur.

A. D. III. K. Ian. Maria Aragoniæ Regina Villa regali Valentini agri oppido mortem obit. Ad Populeti ſepelitur.

Benedictus Maſsiliæ ad D. Victoris A. D. II. K. Febr. Pontificatus anno XIII. eaſdem concordiæ condiciones, quas Gregorius tulerat, perfert: modo antea, tuto in loco ambo primo congrediantur.

A. D. XII. K. Apr. ſacra in hebdomade Raimundus Boilius Valentini regni gubernator, cum Valentiæ regia arce egreditur, per inſidias interficitur. Quod Philippus Boilius eius frater in turpiſsimo flagitio particeps factus eſſet, manus eſt illi abſciſſa: aliique capite plectuntur.

A. D. XI. K. Maij Methonenſis ſororis Gregorij F. & Tuderrinus Epiſcopi, & Antonius Butrius iuris ſcientia clarus Bononienſis Gregorij legati, qui Maſsiliæ Benedictum A. D. II. K. Apr. conuenerant, & Petrus Zagarriga Ilerdenſis Epiſcopus, & Franciſcus Aranda, qui illo ſæculo vir admodum prudens, ac prouidus habitus eſt, & ſe ex intimis arcanorum regni conſilijs Carthuſienſis religionis inſtitutis dediderat, tractandis condicionibus adiuncti, ex pacto, & conuentu Sauonam vrbem colloquio competitorum deligunt: & S. Michaelis dies, quo conueniant, edicitur.

A. D. III. K. Iul. Valentiæ Iacobi Aragonij Petri Vrgellitani Comitis filij, & Iſabellæ Regis ſororis nuptiæ celebrantur.

A. D. II. Non. Aug. Benedictus Maſsilienſi portu ſoluens Sauonam ex pacto conuento, vt cum Gregorio congrediatur, nauigat: & in D. Honorati inſula, cõmoratur, atq; inde Non. Sept. Nicæam applicat. Eo in loco a Patriarcha Alexandrino, quem Francorum Rex Romam legauerat, certior fit, Sauonam, vt minime tutum conueniendi locum a Gregorio reijci. A. D. XIIX. K. Octob. Benedictus Sauonam contendens Villafrancæ portum tenet: & A. D. IIX. K. eaſdem Sauonam applicat: neq; Gregorius conſtitutis S. Michaelis, & omnium Sanctorũ diebus, vti conuenerat, eo loci ſe ſiſtit.

Auguſto

Auguſto menſe filius Martino Siciliæ Regi ex Blanca Regina vxore genitus decedit. Exequiæ magna funeris pompa, tamquam primigenij celebrantur. Rex vxoris, & nepotis morte ſummo animi dolore affectus in Vallis Chriſti Cœnobium Carthuſienſis ordinis ſecedit: quod ipſe conſtrui, exædificarique laxe, & ſplendide fecerat: & Alturæ, & Alcublarum ditione, ac prouentibus, & omnium rerum affluentibus copijs ditauerat. NAT. CHR. MCDVII.

Iohanna Regis Iohannis F. Fuxi Comes hoc ipſo anno
Valentiæ moritur.

Benedictus, & Gregorius paciſcuntur, vt in confinijs ſuarum ditionum ad colloquium congrediantur. Benedictus A. D. II. Non. Ian. Mercurij die portu Veneris tenet: & Gregorius Lucam A. D. VI. K. Febr. contendit: ad quem a Benedicto Rhotomagenſis, & Tarraconenſis Archiepiſcopi, & Generalis miniſter ordinis Prædicatorum, & Toribius auditor ſacri Palatij legantur. Cardinales fere omnes Gregoriani cauſa illata, quod Gregorius pactis non ſtetiſſet, & inuito, ac repugnante collegio in ampliſsimum ordinem tres Cardinales, & in his Methonenſem Epiſcopum ſororis F. cooptaſſet, verenteſq;, vt ferebant, ne ſibi vincula inijcerentur, cum Gallicis Cardinalibus, qui Benedicto parebant Piſas commigrãt: & a ſuis partibus deficiunt: ſecernuntq;. Qui a Benedicto defecere hi fuiſſe litteris Benedicti traduntur: Guido de Maloeſſo Præneſtinus, Nicolaus de Brancacijs Albanẽſis, Iohannes de Brunitia Oſtienſis, Petrus Gerardus Tuſculanus Epiſcopi: Petrus de Turreio tituli S. Suſannæ, Petrus Frias tituli S. Praxedis Hiſpanus presbyteri: Amadeus de Salucijs S. Mariæ nouæ, Petrus Blauij S. Angeli, Ludouicus de Barro S. Agathæ, Antonius de Xalanto S. Mariæ in via lata Diaconi S. R. E. Cardinales. MCDIIX.

Ladiſlaus Rex Imperij vicarius, & perpetuus vrbis Romæ ſenator a Gregorio creatus, maximo comparato exercitu, ad XII. M. equitum coẽgiſſe Martinus Alpartilius eſt auctor, vrbem obſidet: & A. D. IX. K. Maij in eam irrumpit.

Conuenerat inter Benedictum, & Gregorium, vt inter Lucam, & Portum Veneris quædam loca ad eorum congreſſum deligerentur: quæ Gregorij ditioni parebant: & internuntijs duobus Venetorum legatis, qui Benedictum in Veneris portu conuenerant, Benedictus obtulit, ſe libenti animo Liburnum acceſſurum: modo Gregorius Piſas commigret: cum ea oppida in ditione Gregorij eſſent. Ea re denegata, neque publica fide tradita, Cardinales Gregoriani eum, vti ſupra docuimus, deſeruerunt: ac ſe Luca vrbe Piſas tranſtulerant: & Benedictum deprecati fuerant, vt eo proficiſceretur: & Liburnum accederet: ſed dum legatos præmittit, vt a Lucenſibus, & Florentinis fide publica in eorum ditionibus ſibi, ac ſuis liberi commeatus traderentur, & Benedicto denuntiatum eſſet, Francorum Regem, cuius fide publica in Genuenſi ditione tuto ſe commorari arbitrabatur, & tam periculoſo itineri commiſerat, ſtudioſiſsime curaſſe, vt in eum, & aliquot Epiſcopos manus inijcerentur, inexpectata, & repentina fuga in Galliam prouinciam celerem reditum dirigit. Portu Veneris vela facturus A. D. XVII. K. Iul. Pontificatus anno XIV. Concilium Perpinianum Helenenſis diœceſis oppidum indicit. Cardinales Benedictini, Gregorianique, qui Piſas ſeceſſerant, & eo ſe conceſſurum Benedictum ſpopondiſſe prædicant, ſeorſim Concilium Piſas indicunt: & inde a reli-

NAT. CHR. MCDIX. gioſiſsima concordiæ pactione Benedicto, & Gregorio reſilientibus, in ſe non rite, nec pure, ſed ſacrilego more abrogationis actionem intendi obte ſtantur. Benedictus tota Liguſtina ora, & Gallia prouincia expulſus ad Illiberitanum portum A. D. VI. Non. Iul. appellit: & Eccleſia tot calamitatibus affecta, atq; conuulſa, malorũ ſemina in cõtrarias partes ſe vertunt.

Petrus Vrgellitanus Comes Iunio menſe e vita excedit. Margaritam Marchionis Monferrati filiam vxorẽ duxerat: & ex ea liberos ſuſceperat Iacobum Vrgellitanæ, & Agerenſis ditionis heredem: Thadæum, qui ante obierat: & Iohannem: quem ditionis Entenziæ Barbaſtrẽſis, & aliorum oppidorum heredem ſcripſerat. Filias tris reliquit: Leonoram, & Iohannam, quam Iohanni Cardonæ Comitis filio deſponderat: & Iſabellam, quæ ſe ſacro cœtui addixit.

A. D. X. K. Aug. Benedictus Helenam vrbem, & poſtero die Perpinianum introijt. A. D. VI. K. eaſdem Carolus Nauarræ Rex Iacobo Borbonio Marciæ Comite, & Fuxenſis Comitis filio generis comitatus Cæſarauguſtã aduentat. Barcinone Regem, Perpiniani Benedictũ inuiſit.

Benedictus a Cardinalibus, qui a ſe deſciuerant, & Piſas ſeceſſerant, deſtitutus, A. D. X. K. Oct. Iohannem Armeniacenſem, Rhotomagenſem, & Petrum Rauatium Toloſatem Archiepiſcopos, Iohannem Martinium Murilium Abbatem Montis Aragonis, Carolum Vrriem, & Alfonſum Carilium Gomecij Carilij filium in Cardinalium collegium cooptat.

Cum Brancaleo Oria, Mariano Arborenſi Iudice filio vita functo, totius pæne Sardiniæ eſſet potitus, & Caralim, Alguerium, Longoſardum, aliquotque arces, quæ in fidelitate regia permanſerant, vehementer oppugnaret, & Genuenſium auxilijs regnum appeteret, Sardi quod crudeli Oriarum dominatu premerentur, Aimericum Narbonenſem Vicecomitem, qui Beatricem Leonoræ Arborenſis Brancaleonis vxoris ſororem duxerat, vltro arceſſunt: quod is, ex quo iunctus Mariano affinitate fuerat, in omnia belli, pacisque ſe conſociauerat conſilia: magnoq; comparato exercitu, vt in Sardiniam tranſmittat, Sardi ſummo conatu ad arma irruunt.

Martinus Siciliæ Rex excelſi, altique animi princeps Sardo bello occurſurus, x. actuariarum nauium claſſe, cui Sanctium Ruizium Lihorium præfecerat, quod Iacobus Pratenſis mortem obierat, Octobris menſis fine Drepanitano portu ſoluit. Ad Alguerienſem ſtationem copias exponit.

Alguerio Bernardum Capreram Modicæ Comitem, & Egidium Ruizium Lihorium Aragoniç regni procuratorem inſignem omnibus laudis, & conſilij notis virum ad patrem oratores mittit de claſſe, & exercitu ad ſe primo quoque tempore tranſmittendo. Decreuiſſe enim ſe teſtatur, Sardinia non excedere, niſi in ſuam, patriſque ditionem, & imperium redigat: & tyrannorum dominatu liberet.

A. D. V. Id. Nou. ſecunda noctis hora Aetna maximis conquaſſatur terremotibus: tantoque flagrat incendio, immenſos flammarum globos eructans, vt Catanæ dies illuxiſſe, nubeſque, ac faces ardentes cælo volitare viderentur. II. M. P. ſupra D. Nicolai templum, quod Reginæ incolæ vocant, quinque ignei crateres XII. dies continenti incendio conflagrauerunt: ſulphureas proijcientes flammas. Cinis egeſtus pruinis immixtus pæne Meſſanam, aliquotque Bruttiorum oppida obruerat: cum Blanca Regina præſtantiſsima femina Catana non exceſsiſſet: ſed cũ D. Agathæ ſacro

ſacro corpore mœnia perluſtrarentur, diuina ope vrbs tanto incendio minime conflagraſſe viſa eſt. NAT. CHR. MCDIIX.

K. Nouembris Omnium Sanctorum feſto die Benedictus Perpiniani ſollemni cœtu, & frequentiſsima celebritate concilium habet: & ſacris in aula regia Maioricenſi arcis Perpinianenſis a Pontifice peractis, Alfonſus Exea Patriarcha Conſtantinopolitanus Hiſpalenſis Eccleſiæ adminiſtrator celeberrimam, & gratiſsimam concionem habuit: & abſentium ratione ſacris comitijs habita, in A. D. X V I I. K. Decemb. concilium prorogatur. A. D. I I. Id. Nou. Benedictus ſanctioris ærarij Magalonenſis præfectum Eccleſiæ Aſtenſis adminiſtratorem Patriarcham Antiochenum, & Franciſcum Simenium ordinis Minorum Valentinum virum inſigni ſanctitate, & magna, & multiplici doctrina, ac diffuſa ſcriptorũ copia clariſsimum Hieroſolymitanum Patriarcham creat: qui ab Auxitano Epiſcopo Cardinale A. D. X I I X. K. Dec. ſunt conſecrati. Poſtero die Benedictus ex arce regia in ædem beatæ Mariæ Regalis ſacrorum ordinum cœtu comitatus procedit: & peractis ab eo Miſſæ ſollemnibus, concilium haberi cœpit. Sabattho A. D. X V. K. Dec. ſecunda Concilij aſſeſsio celebratur: & concione, vt mos eſt, habita, & profeſsione recitata fidei Catholicæ Benedictus reſponſo dato, ſe illam fidem firmiſsime tenere, & ſimpliciter confiteri aſſeuerat. Mercurij die A. D. X I. K. Dec. cum tertia concilij aſſeſsio celebraretur, præmiſſa, vt moris eſt, concione, ſeries, & continuatio rerum a Benedicto geſtarum, ex quo in ſummam Pontificatus dignitatem eſt euectus, vniuerſo cœtui recitatur: atq; proponitur: & quot, & quantas, & quam incredibiles calamitates hauſiſſet: quantiſque in diſcriminibus verſatus eſſet, vt ſummæ pacis coniunctio Eccleſiæ Dei conciliaretur. Demum quinque alijs aſſeſsionibus varij actus, actioneſque conſiliorum, & euentorum in procurandis eccleſiaſticæ concordiæ negotijs recenſentur: & quemadmodum inter Benedictum, & Gregorium legatorum interuentu conuenerat, vt Sauonæ cum ſuis collegijs feſto S. Michaelis, aut Omnium Sanctorum die congrederentur. Concilio interfuere Prælati pæne omnes Regnorum Caſtellæ, Aragoniæ, & Nauarræ: & nonnulli Franciæ, Prouinciæ Galliæ, Vaſcitaniæ, & Sabaudiæ: omnes circiter c x x. Præter eos, quorum ſupra mentio facta eſt, Patriarcha Alexandrinus, Petrus Luna Toletanus, Garcias Ferdinandius Heredia Cæſarauguſtanus, & Petrus Zagarriga Tarraconenſis Archiepiſcopi concilij decretis adſedere. Cum patres Benedictus conſuluiſſet quid e republica Chriſtiana eſſe cenſerent: ne in progreſsione rerum, & noua molitione ad reliquias Eccleſiæ lacerandas, & diſtrahendas prauis conſilijs conuerteretur: ſumma diſſenſione, atque diſsidio in contrarias partes patrum opiniones in deliberando diſtrahuntur: quibuſdam cenſentibus a Benedicto legatis mandata danda eſſe: vt eius nomine pontificiam dignitatem nulla interpoſita mora abrogent: alijs vero tempus ducentibus: & maxime diſiuncta, atque contraria aſſerentibus. Ea opinionum, & ſententiarum diſcrepantia eo rem deduxit: vt Perpiniano pæne omnes diſceſſerint: & x i i x in ſententia permanentibus, tandem ab eis tanta de re dignum eo cœtu reſponſum tulit: quod hoc in loco adnectere operepretium duxi.

„ Sanctiſsime Pater: ac beatiſsime: hoc ſacrum Concilium generale ſupplicat, & conſulit humiliter, & deuote V. S. quod non obſtantibus qui-

NAT. CHR. MCDLIX. ,, buſcumque tribulationibus, perſecutionibus, & impedimentis vobis da-
,, tis, dignemini propter Deum, & bonum Chriſtianitatis proſequi efficaci-
,, ter factũ vnionis Sanctæ matris Eccleſiæ: per viam renuntiationis: ipſam
,, viam alijs vijs præmittendo: nulla alia tamen via excluſa.
,, Item ſupplicat, & conſulit præfatum ſacrum Concilium V. S. quate-
,, nus oblationem per eandem V. S. factam intruſo de renuntiatione, in ca
,, ſu renuntiationis, vel mortis dicti intruſi, dignemini extendere ad caſum
,, deiectionis eiuſdem intruſi: ſi fiat de iure: ſecundum fidem, & obedien-
,, tiam partis ſuæ: ac etiam effectualiter: & de facto.
,, Item ſupplicat, & conſulit præfatum concilium V. S. quatenus pro ce
,, leri, & debita expeditione, & concluſione præmiſſorum obtinenda, digne
,, mini certos nuntios, probos viros, Deum timentes, & ad hoc idoneos pro
,, parte V. S. & veſtri collegij, ac totius ſacri Concilij mittere ad intruſum: &
,, ſuos Anticardinales cum ipſo, vel Piſis, aut alibi degentes: nec non & ad il
,, los dominos Cardinales Piſis exiſtentes: & ad alios, qui in hoc ſancto vnio
,, nis negotio proficere poterunt: cum plena, libera, ac ſufficienti poteſtate
,, tractandi, concordandi, firmandi, & obligandi omnia, & ſingula neceſſa-
,, ria, vtilia, ſeu opportuna ad præmiſſa: & vt eis videbitur tempus breue, &
,, congruum: & locum idoneum, & ſecurum: & de ſecuritatibus, & libertati-
,, bus in eundo, ſtando, & redeundo recipiendi, concordandi, & obligandi.
,, In quo S. V. omnia illa, quæ concordata fuerint per ipſos efficaciter ex
,, ſequatur perſonaliter: vel ſi perſonaliter ire noluerit, vel infirmitate cor-
,, porali impeditus non potuerit, per alium, ſeu alios habentes plenariam,
,, & liberam poteſtatem ad omnia, quæ S. V. facere poteſt: & poſſet vſque
,, ad renuntiationem incluſiue.
,, Item ſupplicat, & conſulit præfatum ſacrum Concilium quatenus di-
,, gnemini tales conſtitutiones, & prouiſiones adhibere: quod ſi ante opta-
,, tam vnionem, quod abſit, contingat V. S. ab hac vita ad aliam euocari,
,, poſſet ad vnionem debite, & canonice procedi: taliter, quod poſt obitum
,, V. S. propter defectum prouiſionum, non differretur, ſeu impediretur
,, vnio: aut, quod abſit, ſcandala, ſeu ſubſchiſmata ſequerentur.
,, Item ſupplicat, & conſulit præfatum ſacrum Concilium: quod in caſu,
,, quo aliqui, quod abſit, præmiſsis ſpretis ſcandala, ſeu ſubſchiſmata ſuſcita
,, re vellent, dignetur V. S. per debitas conſtitutiones, & remedia prohibe-
,, re: ne ad ſimilia perpetranda procedant: ſub pœnis, decretis, & prohibi-
,, tionibus ad hoc neceſſarijs: & opportunis.

Sanctam eius cõgregationis cõmonitionẽ, & Benedicti ipſius pollicita tionẽ aduerſarij poſtea in Piſano primũ, ac demum in Conſtantienſi Concilio in duriſsimum eius os iure merito retorſerunt: quamuis Benedictus ſe viam ceſsionis Sauonæ amplexum fuiſſe contenderit: & in Portu Veneris Gregoriũ per nuntios, & litteras ad eam pactionẽ fuiſſe cohortatũ: ac tuta cõueniendi loca obtuliſſe, quæ omnia fuerint ab aduerſario refutata: atque repulſa: neq; ſibi poſſet obiectari neglegentia: aut contumacia.

MCDIX. K. Febr. Alfonſus Exea Patriarcha Conſtantinopolitanus Benedicto in Concilij conſeſſu reſponſum a patribus decretum offert.

A. D. VII. K. Apr. XIV. Seſsio Concilij Perpinianẽſi arce, cum maior pars prælatorum a Perpiniano receſsiſſet, & per paucos res trãſigerentur, celebratur. Eo in conſeſſu a Benedicto VII. legati Piſas mittuntur: vt perſcru-

perſcrutentur, quibus condicionibus res ad concordiæ pactionem deduci poſsint. Ad ſpem obtinendæ rei, grauiſsimi viri deliguntur Petrus Zagarriga Archiepiſcopus Tarraconenſis, Seguntinus, Mimacenſis, & Senenſis Epiſcopi, Bonifacius Ferrarius Domnus Carthuſienſis, Prior Cæſarauguſtanus, & Miniſter prouinciæ Galleciæ: ſed Tarraconenſi, vt Benedicti nomine ad Francum Regem legationem obiret, in Catalonia remanente, reliquos oratores Nemauſi, cum illis iter longum conficiendum inſtaret, Francorum Regis miniſtri detinent: ac demorantur: & mandata, quæ Benedictus legatis dederat, intercipiuntur: que res ſpem omnem adipiſcendę concordiæ, & Benedictum ad abrogationē deducēdi contudit: atq; confregit. NAT. CHR. MCDIIX.

A. D. XI. K. Iun. Archiepiſcopus Tarraconenſis Benedicti nomine, & Gerardus Ceruilionius Cataloniæ gubernationi præfectus, Sperandeus Cardona pro Cancellario regio, Vitalis Blanius, & Petrus Baſſetus I. C. ab Aragonię Rege ad Francū legantur: eccleſiaſtici diſsidij dirimēdi cauſa.

Quod Aimericus Narbonenſis Vicecomes cum Brancaleone affini ſocietatem coijſſet, & noſtros Sardinia pellere niterentur, Narbonenſiſque magna comparata claſſe, in Sardiniam traieciſſet, ſummæque ſpei, & expectationi, quæ proponebatur, magna Genuenſis ciuitatis auxilia præſtolarentur, Rex nobilitatem, atque iuuentutem omnem toto regno exciuit. Claſſem C L. nauium omnibus copijs, & opibus ornatam, & inſtructam filio ſubſidio præmittendā curat. Petrum Torrelliam, ex intimis maxime carum claſsi præficit. Iohannes Fuxius Vicecomes Caſtelboni, & Arcimbaudus eius frater Arcimbaudi Grailij Comitis Fuxi, & Iſabellæ Matthæi Comitis ſororis filij, Luſæ dominus, alijque ex Aquitania proceres, ad Regis exercitum, atque in militiæ diſciplinam proficiſcuntur: & militari auctoramento adiguntur. Copijs militaribus ex Aquitania excitis Gerardus Mauleo præficitur. Caſtelbonio Galcerandus Pinoſius, Petrus Galcerandus eius frater, & Hortēſis Vicecomes adiunguntur. Ex Catalanis proceribus Comes Cardonenſis, & Antonius Cardona eius frater, Comes Quirrenſis, Bernardus Sous Ebolenſis Vicecomes, Berengarius Arnaldus Ceruilionius, Galcerandus Sanctapacius, Acartus Murius, Galcerandus Cruillias, & Bernardus Speſius rem bellicam adminiſtrant. Benedictus Iohannem Martinium Lunam, & Rudericum Lunam fratres germanos fratris filios cum inſigni equitatu in eam expeditionem delegat: quos Iohannes Bardaxinus, & complures viri nobiles comitantur. Modicenſis, Auguſtanus, & Intemelius Comites, Comes Henricus Ruſſus Manfertinus, Artallus Luna Calatabellotæ Comes, Gilabertus, & Iacobus Scintilliæ, Bernardus Angleſola, Augerotus Larta Sicilienſium copiarum ductores ad ſimilem laudem proficiſcuntur. Inter omnes maximam laudem conſequuntur Egidius Ruizius Lihorius Aragonij Regni gubernator: & Sanctius Ruizius Lihorius claſsis Siculæ præfectus, & Iohannes Ferdinandius Heredia Egidij filij, Gerardus Queraltus, & Iohannes Cruillias: cuius ſingularis virtus, & animi præſtantia, & conſilia prudentiæ, & fidelitatis plena magnis in rebus enituere. Vni tamen Petro Torrelliæ, ea condicione extraordinarium imperium defertur, vt ſine eo res militaris adminiſtrari non poſſet: atque ita & claſsibus, & exercitibus præfuit: vt proceres omnes, & regia propinquitate coniuncti ei parerent: & dicto audiētes eſſent: ac regla amicitia, & firmiſsimis opibus adeo munitus erat, ſi Tomichio MCDIX.

NAT. CHR. MCDIX. fide; adhibenda eſt, vt tamquam regulus, aut dynaſtes illis temporibus
haberetur. Statione Barcinonenſi ea claſsis A. D. XIV. K. Iun. ſoluit:
quæ longe ceteris omnibus antecellere viſa eſt.

Siciliæ Rege Alguerio Caralim claſſe prætervecto, cum Sardi ad præ-
ſentem obtinendam libertatem, mira animorum obſtinatione, & magna
rerum commotione ruerent, equitatu, quem ſatis magnum, optimumque
ex Sicilia Rex traiecerat, & eo adiuncto, quem ex Hiſpano delectu arceſ-
ſierat, acre bellum æternis hoſtibus infert: quo in bello, & virtus, & præ-
ſtantia, & fortuna Regis enituit: quæ pæne ab inconſtantia, & temerita-
te ſeiungi non potuit. Vnum omnibus, idemque votum: ferro, ignique,
atque omni de hinc vi paſsim hoſtes perſequendi. Caralis, Alguerium,
& Longoſardum vrbes ſolæ impetum, atque incurſiones hoſtium, belli-
que curam ſuſtinuerant: cum XL. annos obſidionem, perpetuumque
bellum pertuliſſent.

Claſſe regia nondum in Sardiniam appulſa, VI. Genuenſium actuariæ
naues, partim mercenarias, partim imperio, aut gratia comparatas copias
ſubſidio hoſtium in Sardiniam tranſportant: quibus cum Rex ſuas obuiã
præmiſiſſet, quarum Franciſcus Coloma ductor erat, cum ad Linairæ ſta-
tionem, ad certamen concurriſſent, noſtri in hoſtium naues irrumpunt:
vique expugnant. Capti fuere Guilielmus Mollo hoſtilis claſsis præfe-
ctus, Carolus Lomelinus, Simon Marius, Ambroſius Grimaldus, & eius
frater: earum nauium ductores.

A. D. IX. k. Iul. Petrus Philaretus Cretenſis, ex inſtituto fratrum Mi
norum Mediolanenſis Archiepiſcopus, ab ijs, qui Piſano conuenticulo
aſſederant, Pontifex Maximus creatur: cui Alexandri V. nomen eſt indi-
tum. Piſani concilij decreto interpoſito Benedictus, & Gregorius Eccle-
ſiæ inimici, & hoſtes cenſentur. Benedictus A. D. V. Id. Iul. Perpinia-
nenſi concilio inſtituto dimiſſo, & Pyrenæo tranſcenſo cœnobium Rho-
denſe prope Emporiarum vetuſtæ vrbis veſtigia emigrat: quo communi
fama, atque omnium ſermone inter omnes conſtabat, priſcis temporibus
ſummum quendam Pontificem relegatum ſe contuliſſe. Inde Benedictus
Barcinonem, vti de ſumma Chriſtianæ reipublicæ cum Rege deliberet,
contendit; & graui, ac peſtilenti anno in turri regia diuturno tempore per
manet. ¶ Quod Aimericus Narbonenſis ad Sanluriũ & ſuas, & Sardorum
copias omnes collegiſſet, A. D. VI. k. Iul. Rex obuiam illi procedit:
prœlio decertaturus: cuius exercitus expoſitis copijs III. M. equitum, &
IIX. M. peditum robore inſtructus erat. Hoſtes circiter XIIX. M. nume
rum confecerant. Dominica die, A. D. II. K. Iul. collatis ſignis prœlium
a Rege committitur. Hoſtes magna edita ſtrage cæduntur: atque profli-
gantur. Hortenſis Vicecomes, Petrus Galcerandus Pinoſius, & Iohannes
Villaſauſa in acie, cum prœliarentur, mortem occumbunt. Aimericus cũ
acie exceſsiſſet, citato equo Montemregalẽ contendit: & in arcem ſe abdit.
Noſtri Sanlurium, eiuſque arcem irrumpunt: expugnantque. Cum irru-
ptione copiæ Comitis Modicenſis, & Bernardi Galcerandi Pinoſij arcis
potirentur Genuenſes, & Sardi, propugnantes occidione cæduntur. Inſi-
gni ea victoria parta, cum in ore omnium ſummis laudibus Siciliæ Regis
nomen ad cælum effertur, Caralim ſe recipit felix: vt æſtiuis habitis, Se-
ptembris menſis initio Oriſtanum vrbem obſideat: quam veluti belli ar-
cem

cem Aimericus delegerat.

NAT. CHR. MCDIX.

Id. Iul. Eccleſienſes Iohanne Sena internuntio, & adminiſtro Regi deduntur: munitoque oppido Gantinus Sena arci præficitur.

Siciliæ Rex, cum ex diutino labore, & grauiſsimo, & maxime calamitoſo cælo in febrim incidiſſet, grauius, vehementiuſque ea afflictatus, A. D. II X. K. Aug. in præſtanti, plaudentique fortuna, cum omni genere virtutis, & rerum geſtarum gloria floreret, Carali e vita excedit: nullis ex Blanca vxore ſuperſtitibus liberis. Ex Tharſia Fredericum Aragonium, & ex Agathuza Siculis cõcubinis Iolantem ſuſceperat: quæ Henrico Nebulenſi Comiti poſtea nupſit. In æde maxima Caralitana ſepelitur. Ea calamitas, tantuſque mæror Regi parenti graui morbo affecto a Benedicto, & Vincentio Ferrario nuntiatur. Miſeranda nempe tam immatura fortiſsimi, & maximi animi Principis mors omnibus viſa eſt: qua tot vndiq; ærumnæ premunt: eaque fit ſubito rerum conuerſio: vt non Siciliæ modo, & Sardiniæ regna armis quæſita, & tot victorijs parta, tantiſque cladibus retenta: ſed hereditaria, tot ſæculorum ætatibus pacata, atque ſtabilita in extremum diſcrimen deciderint.

MARTINVS ARAGONIAE ET SICILIAE REX DVX ATHENAR. ET NEOPATRIAE.

A. D. X VI. K. Sept. Petrus Torrellias, & Iohannes, ac Petrus Moncadæ in Oriſtanum agrum irrumpunt. Hoſtes dum vrbe egreſsi, inſidijs redeuntes intercludere conantur, prœlium committunt. Aduerſus incitatas hoſtium turmas ſtetit immota noſtrorum acies: nec parte vlla pelli, aut perrumpi potuit. Poſtquam irritum inceptum erat, & recepti hoſtes poſt ſigna prœlio excedere conantur, funduntur: cæduntur q; : ad I V. M. eorum occiſis.

Iacobus Vrgellitanus Comes controuerſia regni, viuo Martino Rege conſtituta, regia virilis ſtirpis cognatione, tamquam haud dubius regni heres regnum appetens, vti iuſtus, legitimuſq; ſucceſſor, ad procurationem regni, quæ primigenijs deferri conſueuerat, aſpirat. Eo munere a Rege A. D. II X. K. Sept. commiſſo, atq; conceſſo definitur: & Conneſtabuli magiſtratus poteſtas, quæ regia ſtirpe ortis conferri aſſueuerat, attribuitur. Sed clam a Rege ipſo, dum ſecum voluit, quo nam modo Vrgellitanum peruertat, opera datur, ne procuratione, vt præiudicium factum eſſe videatur, defungi poſsit: & ab Vrrearum factione, & Lihoria, Herediaque gente, per interdictum præfecti Iuſtitiæ Aragonum, Vrgellitanum procuratione euertere contendit. Concita ad rixam Cæſarauguſtana plebe, Vrgellitanus prærupte audaciæ Princeps vrbe turpi fuga expellitur.

Rex caſum, & orbitatem regiæ domus deplorans, & ærumnã, ac ſolitudinem deflens, cum vxorem ducere decreuiſſet, Margaritam Petri Pratenſis, ex Iohanna Caprera filiam, Iohannis Comitis Pratenſis neptem regia ſtirpe ortam, veterno prope confectus puellam excellentis pulchritudinis A. D. X V. K. Octob. in matrimonium ducit.

Ludouicus Siciliæ Rex, qui Iolantem Iohannis Aragoniæ Regis filiam duxerat, & Ferdinandus Petri Regis Aragonum ex Leonora filia ne-

NAT. CHR. MCDIX. pos, a Rege, interuentu legatorum expetunt: vt palam enunciet, quis in eius locum regni heres ſit ſucceſſurus. A Ferdinando, cum Antiquariam celebrem Bæticæ prouinciæ vrbem Maurorum dominatu oppreſſam ob ſidione premeret, Ferdinandus Guterrius Vega, & Iohannes Gonzaluius Azenedus iuris prudentia clarus, ſummę induſtriæ viri eam ob cauſam ad Martinum Regem legantur: & vt procerum, & ciuitatum animos, atque conſilia, cum omnia factionibus, atque ſeditionibus excitarentur, ſecreto explorent. Rege tergiuerſante, & renuente, quod Frederico nepoti, Siciliæ Regis filio regnum Siculum appeteret: maior ſucceſsionis perturbatio, atque confuſio ſubſequitur: ac palam Rex viſus eſt, odio in ſuperbiã, atque arrogantiam Iacobi Comitis Vrgellitani, Petri patruelis fratris filij concitato, popularem iactationem, & gratiam nepoti concillauiſſe: vt magnis iam tum Aragonij nominis rebus, nondum tamen ad ſummum elatis, validis per Hiſpaniam finitimis Caſtellani regni opibus, in poſterum regnorum ſubiunctionis, & ſummæ imperij fundamenta ſtruerentur.

Quod Sardi noua auxilia ab Aimerico Narbonenſi arceſsiuiſſent, Rex Emporitano comitatu, atque ditione L. M. florenorum pignore Barcinonenſi ciuitati oppoſita, atq; addicta, claſſem parari iubet: quæ K. Octob. Barcinonenſi ſtatione in Sardiniam tranſmiſſura ſoluit.

Octobri menſe decurſo, cum in ſuburbano Barcinonenſi, Beleſguardum vocant, Rex aſsideret, & a Bernardo Caprera Modicæ Comite res in Sicilia turbarentur, quod Rege inuito Panhormum vrbem introiſſet, Catanamque occupare niteretur, qua in vrbe Blanca Regina commorabatur, Rex claſſem adornari imperat: denuntiatque, primo quoque tempore ſe in Siciliam traiecturum.

Benedictus Barcinone A. D. XII. K. Nou. Pontificatus anno XVI. X. Cardinales, qui a ſe defecerant, & Piſas ſeceſſerant execrationibus publicis, & eccleſiaſticis interdictis cõdemnat: & contra ſe, ac Romanam Eccleſiam conſpirantes, ſacrilegos, ſchiſmaticos, & nouorum, vt nominat, ſubſchiſmatum fautores, læſæ maieſtatis, perduellionis, & paricidij conuictos lata ſententia denuntiat.

MCDX. Feſtum Natiuitatis Domini diem Benedictum, Anno MCCCCIX. exacto Cæſarauguſtæ celebraſſe, ex epiſtula illa Iohannis Simenij Cerdani Iuſtitiæ Aragonum Præfecti clariſsimarum rerum, & antiquitatis plena elicimus. In ea enim commẽmorat in æde maxima Saluatoris, natalicijs ſacris, cum horis matutinis Pontifex, Martino Rege viuente aſsideret, quintam lectionem, quæ Eccleſiæ more inſtituto, coram ſummo Pontifice a nobili quodam viro ſtricto gladio palam vniuerſis recitari conſueuit, Pontificis iuſſu Iohanni ipſi Simenio Cerdano recitandam fuiſſe commiſſam: tamquam primario viro eum Magiſtratũ gerenti: cui ſimilis, aut æqualis in terris non ſit: quam rem ſequenti anno geſtam arbitror: & Cerdanum in ea tradenda memoria vacillaſſe. Satis enim conſtat ex cõmentarijs Martini Alpartilij Operarij Cæſarauguſtani, qui in intimis ipſius Benedicti erat, & eius varios actus, actioneſque ferme omnes conſiliorũ, & temporum, ex quo in ſummum Pontificatum eſt euectus, diffuſe complexus eſt: Benedictum poſt adeptam Pontificiam dignitatem Cæſarauguſtam minime introiſſe: niſi mortuo Martino Aragoniæ Rege.

A. D. XIV. K. Apr. Petrus Torrelias Sardo bello redintegrato, omni pecu-

ni pecunia ex manubijs,& ea,quam in prædæ diſsipatione milites coegerāt,diſturbata,cum innumerabiles ſumptus in rem militarem fierent,Oriſtanam vrbem, & eius vrbis ditionem Marchionatus cognomine: & Gotiani Comitatum Leonardo Cubello,poſteriſque eius regio mandato, ingenti pretio addicit:bellumque trahitur. NAT. CHR. MCDX.

Aprili ferme exacto,aliquot Cardinales,qui Benedicti imperio, nomini; ad eam diem parebant, & ciues Auenionenſes ductoribus Bellicadri Seneſcallo,& Delphinatus gubernatore, ac Vicario Venexinij Comitatus,qui expulſo Ruderico Luna ei ditioni prępoſitus fuerat,repentina defectione Auenionenſe palatium circumſident:ac omni machinarum vi,& tectis, & apertis cuniculis,aggere, vineis, & turribus oppugnant. Cum ei propugnationi Bernardus Sous Vicecomes Ebolenſis, Martinus Alpartilius, & Petrus Bertrandi arcis Palatinæ maioris præfectus c c c. propugnatoribus præeſſent:Benedicti ipſius mandato propugnacula dedunt:& Narbonem fide publica, cum omnes ſalui conſeruarentur, deducuntur. Eadem tempeſtate Antonius Cardona Cardonę Comitis frater, & Petrus Moncada inſtructa claſſe,Barcinonenſi ſtatione ſoluentes,ad Aquas Mortuas præteruehuntur: maritimamq; oram incurrentes, ac depopulantes, aliquot naues euertunt, depri muntque: quibus Aimerici Narbonenſis copiæ in Sardiniam tranſportabantur.

A. D. V. Non. Maij Alexander Bononiæ vita fungitur.In eius locum Baltaſſar Coſſa Cardinalis ſufficitur: & Iohannis x x i i i. nomen edit.

A. D. I I. K. Iun. Rex in cœnobio Sanctimonialium Barcinonenſi muro adiuncto,vulgus Vallis puellarum cognominat,morbo,veternoq; oppreſſus e vita excedit:qui ſiue odio occulto in Iacobum Vrgellitanum Comitem incitatus, ſiue nimia in Fredericū nepotem Lunenſem Comitem indulgentia inductus,cui Siculum regnum appetierat, cum regnum perpetua pace,ſucceſſore conſtituto, libentibus omnibus ſtabilire poſſet, in exitium pæne,atque interitum,nullis ſuperſtitibus liberis deduxit.Inde malorum initia:cum Regi ſucceſſor quæreretur: non conſtitueretur. Regij funeris iuſtæ exequiæ vix perſoluuntur: & ad D. Mariæ Populeti ſepelitur:vltimus Aragoniæ Regum ex virili Barcinonenſium Comitum proſapia: qui ſtirpem antiquiſsimam in DC. annum, admirabili quadam continuatione, regnorumque ſerie propagauerant: cum repentino tantæ molis gubernacula ita diuulſa eſſent, vt vix in priſtinam ſpeciem redigi poſſe viderentur.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

QVAE IN EXCVDENDO INTERmiſſa, aut deprauata ſunt, ſic reſtituentur: atque corrigentur.

Pagina. 9 AERA DCCCLXXIV. DCCCXXXVI. addenda ſunt. ¶ Ludouicus Imperator Auguſtus Poſidonio Epõ Vrgellitano, quod hoſtili incurſione improborum hominũ audacia aliquot Eccleſiarum ditiones, quæ ab Imperatore Karolo parente, & a ſe Vrgellitanis Epiſcopis attributæ fuerãt, auerterat: & incuria ſuperiorum Antiſtitum Cæretaniæ Comites parochiã Iuliæ Libycæ inuaſerant, vt amiſſam poſſeſsionem vſurpet, auctor eſt: ne ve aliquid de earũ poſſeſsione detrahatur: aut decumas, ſeu quas vocat functiones aliquas ab eis extorqueant: aut eripiant, edicit. Eccleſias Vrgellitanam, Bergitanam, Cæretanam, Palliarienſem, Anabienſem, Tirbienſem cum S. Deodatæ oppido, Ripacurcienſem quoque, & Geſtabienſem Eccleſias circumſcriptis regionibus D. Mariæ Vrgellitanæ Eccleſiæ dicatas a Poſidonio, poſteriſq; Epiſcopis perpetuo retinendas irrogato priuilegio decernit: atque conſtituit. Eam rem Lugduni A. D. XII. K. Ian. anno xxii. Imperij Ludouici pijſsimi Auguſti Indict. xv. geſtam archetypo monumento apparet. ¶ Anno Domini DCCCXLIV. Vt Gothicis legibus iura inter ſe foraque conſtituant: addendum erat. ¶ Immunitas ea a Francis in Hiſpania Frankitas dicta. Francorum enim nationem Germanicam Carolus Magnus Germanis reliquis, & Friſijs cõmodiore immunitatis condicione antetulerat.

10 Lege Lacedæmon: non Lacædemon.

11 Quæ ſequuntur deſiderantur. DCCCXCIX. DCCCLXI. ¶ Karolus Francorum Rex xiii. k. Dec. Indict. ix. anno regni xxi. Panagone Guiſado Vrgellitano Epiſcopo priuilegia a Karolo Magno, & Ludouico Imperatoribus irrogata firmat: atque ſancit. Decumas præterea Andorrenſis pagi ferri, & picis debitas attribuit: & quemadmodũ Eccleſijs Septimaniæ tertia pars telonij, ſiue id tributum, portorium ve, aut vectigal erat, quod ab ijs qui nundinarentur conferebatur, Eccleſiæ quoque Vrgellitanæ contribuit.

17 Aeræ DCCCCXCV. adnectendus eſt annus Nat. Chr. DCCCCLVII. non DCCCCXLVII.

18 & rerum geſtorum ordinem omnem perturbarit: lege geſtarum.

20 maximas cõmoditates Ruſcinonenſibus repræſentat: addenda erant. ¶ In archetypis tabulis a Lothario Vvifredus Dux cognominatur: & rem eam Lauduni vrbe regia anno Incarnationis Dominicæ DCCCCLXXXI. Indict. ix. vii. Id. Iul. geſtam regnante domino Lothario Auguſto Sereniſsimo: anno xxvii. filio vero eius domino Ludouico adoleſcente egregio regnante anno iii.

25 Lege monumentis: non munimentis.

27 Pro MCXIIX: lege MXCIIX.

29 Vbicumque D. Encratidis, aut D. Encratidi legitur, legendum D. Encratis: & D. Encrati: cum ex Aurelij Prudentij carmine liquido appareat: rectum eius vebi caſum Encrates eſſe: quod Græca origine nomen traxit.

34 Lege concinnarat: non concinarat. Pro certarent: lege certaret.

Pagina. 45 Exeam nobile Vaſconum oppidum vi expugnant. addendum erat. ¶ Iulio menſe, vt oppidum frequentiſsime coleretur, habitareturq;, ciuibus Frankitatis, ideſt ingenuitatis ornamenta ab Imperatore præſtantur: & vt ingenui ciues Exeani eſſent priuilegio irrogatur. Vt cómodiore condicione eſſent, quam ceteri, qui ſtipe collata vectigalia penſitare conſueuerant, domus, atq; heredia immunia illis tradutur.

52 Stadæ, Alcalani, & Artuſellæ. lege: Stadæ, Calaſanctij, Speſij, Alcalani, & Artuſellæ.

87 mitram lege: non mytram.

174 Loco aſteriſco ſignato: ex ipſius Alfonſi Regis archetypis litteris lege. Et cum Sanctius conceptionem impiam contra nos explere non poſſet, contra Pacenſem ciuitatem nobis fideliter adhærentem acceſſit: & cum eam capere non poſſet, prout potuit deuaſtauit: & ibidem complures homines interfecit.

175 Pro S. Nociti: lege S. Lucidi.

184 Lege Magalionenſia: non Magalonenſia.

194 Pro Catalonia nobilitate: lege Catalana nobilitate.

197 Pro Rauenæ: lege Rauennæ.

212 Pro Tarantino: lege Tarentino.

220 Pro balliſtarum: lege baliſtarum.

222 Pro Acartus Muris: lege Acartus Murius.

283 Pro coitionis partis: lege coitionis partes.

292 Informarent, regerentque. Rex Bernardum Capreram &c. Clauſulæ ita diſtinctæ, & interpunctæ ſint: informarent, regerenque, Rex Bernardum Capreram &c.

293 ac fœderum condirionibus: lege fœderum condicionibus.

301 Cum a Genuenſibus, qui Algueriæ vrbis propugnationem &c. lege: Cum Genuenſibus Alguerij propugnationem &c.

324 Michaëli Barnabæ filio puero, & eius poſteris: lege Michaëli Barnabæ filio puero. pueri ſororibus, & eius poſteris.

350 Pro Balthaſare. lege Baltaſſare.

353 Vbi legitur: Huius anni initio: in margine addēdus erat annus M C C C-LXXX.

355 Vt Ferdinandus Iohannis F. natu maior: ita legitur in compluribus paginis: cum excudendum eſſet: natu minor.

364 Pro D. Encratidis: lege D. Encratis.

373 Auenionenſis, & Turiaſonenſis Epiſcopi: lege Auenionenſis, & Ferdinandus Pereſius Caluillius Turiaſonenſis Epiſcopi.

388 Vbi legitur Robertus Baiohariæ Dux Palatinus Comes Rheni, Ludouici Imperatoris fratris F: Legendum erat: Robertus Baiohariæ Dux Palatinus Comes Rheni Roberti Adolphi Baiohariæ Ducis F. & Adolphi Palatini nepos: quem filium fuiſſe Rodolphi ſenioris Baiohariæ Ducis: Ludouici IV. Cæſaris fratris memorant: vt Cuſpinianus auctor eſt matre Beatrice Frederici Siciliæ Regis F. genitus fuit. Ego Petri ſecundi Siciliæ Regis Robertum hunc nepotem fuiſſe arbitror. Is Venceſlao Imperatore &c.

393 Pro D. Encratidis lege D. Encratis.

CAESARAVGVSTAE,
EXCVDEBAT DOMI-
NICVS A PORTONARIIS DE
VRSINIS REGIVS ET REGNI ARAGO-
NVM TYPOGRAPHVS, IN SVA
OFFICINA, ANNO M.D.
LXXIIX. A.D.IV.
K. MAII.

DOMINICVS A PORT.ONA-
RIIS DE VRSINIS REGIVS
TYPOGRAPHVS.

ROBERTI VISCAR-DI CALABRIAE DVCIS,

ET ROGERII EIVS FRATRIS CALABRIAE, ET SICILIAE DVCIS PRINCIPVM

Normannorum, & eorum fratrum rerum in Campania, Apulia, Bruttijs, Calabris, & in Sicilia geſtarum Libri IV. Auctore Gaufredo Malaterra monacho Rogerij ipſius hortatu.

ROGERII SICILIAE REGIS RERVM GESTARVM, QVIBVS SICILIAE regnum in Campania, Calabris, Bruttijs, & Apulia vſque ad eccleſiaſticæ ditionis fines conſtituit: Libri IV. Auctore Alexandro Cœnobij S. Saluatoris Vallis Celeſinæ Abbate: qui & hortatione Mathildis eiuſdem Rogerij ſororis eam hiſtoriam conſcripſit.

GENEALOGIA ROBERTI VISCARDI, ET EORVM PRINcipum, qui Siciliæ regnum adepti ſunt: ex Ptolemæi Lucenſis Chronicis decerpta: qua Dyrrhachinæ domus Principum propagines certa, & conſtanti complexione appinguntur.

CAESARAVGVSTAE,
Ex officina Dominici a Portonarijs de Vrſinis, S. C. M. & Regni Aragoniæ Typographi.
MDLXXIIX.
Cum Priuilegio.

EX DECRETO, ET PERMISSV ILLVSTRIS Domini Petri Cerbunæ, liberalium artium Magiſtri, & ſacræ Theologiæ Doctoris Prioris, & Canonici ſanctæ Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ metropolitanæ in ſpiritualibus, & temporalibus Vicarij generalis, pro Illuſtri capitulo dominorum Prioris, & Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ ſede Archiepiſcopali vacante, præeunte cenſura, & notione admodum Reuerendi, & Illuſtris domini Licenciati Michaelis Cercito Eccleſiæ beatiſsimæ Virginis Mariæ Cæſarauguſtanæ, vulgo del Pilar Canonici, hos libros quattuor Gaufredi Malaterræ monachi Benedictini rerum a Roberto Guiſcardo, & Rogerio eius fratre in Campania, Apulia, Calabris, & Bruttijs, & Sicilia geſtarum, vna cum alijs quattuor libris de rebus a ſuperioris Rogerij filio Rogerio Rege in Sicilia geſtis, auctore Alexandro cœnobij Celeſinæ vallis Abbate Cæſarauguſtæ, & in Archiepiſcopatu Cæſarauguſtano typis excudi conceſſum eſt: iuxta decreta ſacri Tridentini Concilij. Decretum vero conceſſum fuit Cæſarauguſtæ, & manu eiuſdem domini Vicarij generalis, & ſigno ſanctæ metropolitanæ ſedis munitum x x v i. Ianuarij M D L X X I I X. & Sebaſtiani Molis Notarij teſtimonio corroboratum.

ANTONIO AVGVSTINO ARCHIEPISCOPO TARRACONENSI OPTIMO ANTISTITI.

QVANTVM PRISCAE VETVſtati ad magnas res conficiendas, iuſtiſsimis de cauſis in omni artium, doctrinarumque ſtudio ſemper detuleris optime Antiſtes, ſummo huius ſæculi beneficio, perpetuæ tuæ lucubrationes, ſine vlla intermiſsione teſtantur. Hanc te vnam venerari, & colere, ſupraque oblectationem omnem, & humanarum curarum requiem ſuſpicere nouimus: quam ſemper admirari, & in omnium proſpectum, cum maximas legationes reipublicæ cauſa obieris, producere merito iure concupiuiſti: cum eius affluentibus opibus, atque ornamentis locupletatus, ad ea, quæ in tantis horum temporum calamitatibus, quibus tot terrores, periculaq; iam adeſſe, atque imminere videntur, vniuerſæ Chriſtianæ reipublicæ maxime conducunt, ſumme profeceris: & aduerſus impiam hæreticorum contumaciam, qui Eccleſiam ſanctam Catholicam, quam diuina prouidentia afflictam ſemper excipit, corruere numquam ſinit, perfidia violare, & reliquas piorum gentes ſacrilego ſcelere contaminare nituntur, in eo officio, quod præcipue tuum fuit, enixe ad Dei gloriam prouideris, atque conſulueris. Illud certe maiorum vigiliarum munus, quod ad ſummam virorum doctrina præſtantium exiſtimationem dimanauit, a te grauiſsimi, & litteratiſsimi viri requirunt: atque efflagitant: quo innumerabilia Sanctorum Patrum, & ſummorum Pontificum ſcita, atque decreta, & ſacras ſynhodos obliteratas in tot volumina retuliſti, vt ſingulari tua aſsiduitate, & vigilantia, cum te totum ad ſacrarum conſtitutionum ſeriem, & veritatem inluſtrandam traduxeris, quam maximus Canonicis ſanctionibus, atque decretis cumulus acceſſerit. In eo præterea te vehementer omnes admirantur: quod in grauiſsima, & perpetua ſacrarum ſanctionum commentatione doctrinarum omnium ſtudia promouere, & aſsidua, ac vehementi occupatione omnem conatum in contemplatione rerum, & liberalium diſciplinarum ſcientia collocare, & non ludis, & ferijs, quod ſtudioſiſsimi viri ſolent, aut, quod aiunt, ſubſeciuis horis, ſed omne id tempus, quo vitam viuimus, & maxime expeti, & ſuſtentari conſueuit, & communi ſpiritu fruimur, remiſsioris litterarum ſtudijs, tamquam alleuamento quodam, & laxamento tribuere numquam intermittis. Hinc illæ diuitiæ, atque ornamenta ingenij: quorum fructus adeo vberes, & fecundos es conſecutus, vt cum ad hæc noſtra ſtudia, tamquam in leuiorem ludum, & popularem lætitiam ad animi remiſsionem deſcenderis, maiores omnis doctrinæ theſauros explices, ac propalam colloces, quam ceteri, qui omne otium, ac tempus in communium litterarum, aut politioris humanitatis meditationibus contriuerunt. Sed quoniam neque inſtituti, aut iudicij mei erat, tuas laudes, quæ grauiſsimorum virorum ingenijs omnium mortalium fama celebrantur, perſtringere: tamen hanc me occaſionem, te

grauiſsimo vetuſtatis vindice, cuſtode, atque antiſtite non diffitebor arri-
puiſſe: vt vetuſtiſsimi hi rerum ſcriptores, qui Principum Normanno-
rum in Italiam aduentum, & res ab eis in Campania, Apulia, Calabris, &
Bruttijs, & in inſula Sicilia geſtas ante quadringentos annos poſteris tra-
diderunt, in tui primum nominis præſidio in lucem exeant. Neque incul
ta eorum, & derelicta oratio, & inops ſeries rerum, & inconditi Gaufredi
monachi verſus, quamuis hebetes, ac rudes, aut præpoſteri, peruerſique
numeri de ſententia demouerunt: quin res ipſę a nemine auctorum, quod
ego ſciam, ad hanc diem traditæ in publicum proferrentur. Tantum enim
me in ea editione a reprehenſione ineptiæ abeſſe arbitrabar, vt propius
nihil ſit factum, quam vt his Normannicarum rerum ſcriptoribus Bar-
tholomęi Neocaſtrenſis Siculi vetuſti ſcriptoris poëticum opus, cui Meſ-
ſanæ nomen indidit, & x v. libris hexametris verſibus compoſuit, adne-
cterem: tametſi non aliquo ſagacis, aut bonæ mentis inſtinctu, aut arti-
ficioſa conſtructione, ſed enormi, & pingui contextu de rebus a Petro
Aragoniæ Rege in Sicilia, aduerſus Carolum eius nominis primum Sici-
liæ Regem opus id fuerit conſtitutum: adeo mihi prorſus perſuaſum eſt,
verborum iacturam tolerabilem eſſe: cognitionis vero rerum, cauſarum,
& euentorum inæſtimabilem. Perſpicuum enim hoc eſt, & in vulgari pru
dentia ſitum principem, & primariam eſſe illam ſapientiam, qua maiore
voluptate afficimur ex rerum ipſarum ſcientia: vel viliſsima compoſitio-
ne traditarum: quas in animis inſitas, & quaſi conſignatas notiones inhæ-
rere oportet: quam ex ſupernacanea, & diffluenti oratione: cum præſer-
tim eam maxime ex rerum ipſarum traditione efflореſcere, & redundare
conueniat. Quam ob rem cum tibi in vniuerſa rerum ſacrarum functio-
ne, & Pontificalis auctoritatis, & reliquæ iuriſdictionis abſoluendæ pro-
uincia, atque in tanto officio, tantoq; munere incredibilis cura nunquam
defuerit, quin doctrinarum ſtudioſis vndique prosis: magna ſpe ducor,
cum tua ſumma grauitas cum ſingulari comitate coniuncta ſit, & qua es le
nitate munitus minimum hoc munuſculum, acſi inſignitæ cuiuſdam no-
tæ eſſet, te non aſpernaturum, aut refutaturum: ſi cuiuſvis vel tenuiſsimæ
vtilitatis, & emolumenti fructum præbere, & vetuſtarum rerum memo-
riam, quas diligentiſsimi antiquitatis inueſtigatores omni inquiſitione ve
ri indagare nituntur, poſsit patefacere. Vt eos tamen ſcriptores Indicibus
rerum ab Aragoniæ Regibus geſtārum adiungerem, ea me ratio, & conſi-
lium impulit: quod, vt omittam Aragoniæ Reges ab hinc tercentum an-
nis in Normannicam ſtirpem gemina cognatione ſe inſeruiſſe, ditiones
omnes, quæ a Normannis, & mox Sueuis Principibus tot victorijs quæſi-
tæ, & partæ fuerant, Aragonijs poſtea Regibus & hereditario, & belli iu-
re, & ab Eccleſia publicis conſilijs beneficij loco delato munere, cæleſti,
diuinaque ſorte obuenere. Ad D. Encratis ex ſuburbano Cæſarauguſta
no A. D. X V I. K. Maij. M D L X X I I X.

Amplitudinis tuæ obſeruantiſsimus.

H ic. Surita.

INCIPIT LIBER DE ACQVISITIONE REGNI SICILIAE, CALABRIAE, APVLIAE, ET INSVLAE SICI-

liæ per glorioſum Principem Robertum Guiſcardum: & fratres de Normannia venientes: compilatus a Gaufredo religioſo, & honeſto viro beati Benedicti Monacho: ad petitionem Illuſtris Principis Rogerij Trinacriæ Comitis: quam de infida tyrannide Sarracenorum ad deuotionem Chriſti reduxit.

INCIPIT LIBER PRIMVS.

HIC SVNT CAPITVLA PRIMI LIBRI.

LIBRI huius ſunt diuerſa diſtincta capitula:
Quæ paſsim ſubtitulare noſtra debet pagina.
Vt quæ voles perſcrutando citius inuenias.
Primum ſonat, quæ pars eſt Franciæ Normannia. I
Rholo Duce dat piratas per mare Noerũeia.
Hanc peruadunt: Rex occurrit: vt abinde arceat. II
Bellum differt: fœdus init: fit eorum dominus.
Patria quibus claudatur adnotatur finibus.
Rhythmus ceſſet: proſa dicat, ſi quid eſt vlterius.

DE MORE Normannicæ gentis ab Altauilla. III
De Tancredo: & prima, vel ſecunda vxore ſua: & liberis. IV
Qualiter primi filij Tancredi Guilielmus, & Drogo, & Hunifredus a Normannia digredientes Apuliam venerunt. V
Qualiter primum Princlpi Capuano ſeruientes, ab ipſo ad Salernitanum transierunt. VI
Qualiter cum Maniaco Græco ad Sciliam debellandã primo tranſierũt. VII
Qualter Arduinus a Maniaco cæſus ſit. IIX
Qualiter Melfa a Normannis ædificata ſit: & de legato a Græcis miſſo: & de primo congreſſu, quem cum Græcis habuerunt. IX
De ſecundo prœlio ſub Montepiloſo. (ti ſunt. X
De iunioribus filijs Tãcredi: qui præcedentes fratres in Apulia ſubſecu- XI
De morte Guilielmi Comitis. XII
De morte Comitis Drogonis. XIII
De Leone Apoſtolico: qualiter a Normannis captus ſit. XIV
Qualiter Leo Papa a Normannis cum honore dimiſſus ſit. XV
De Roberto Guiſcardo qualiter caſtrum S. Marci firmauit: & qualiter cum Sclauis pedes prædatum iuit. XVI
De Roberto Guiſcardo, & Petro de Turra. XVII
Qualiter Robertus Guiſcardus Comes Apuliæ factus ſit. XIIX
De Rogerio iuniore filio Tancredi. XIX

XX. De Rogerio qui a Rob. Guiſcardo inuitatus a Calabria in Apuliam vadit.
XXI. Rob. Guiſcardus, & Rogerius cum exercitu Rhegium vadunt.
XXII. Rogerius cum maxima præda Rhegium venit.
XXIII. Rogerius irato animo a Rob. Guiſcardo recedit.
XXIV. Rogerius a Guilielmo fratre benigne ſuſcipitur: & Scalea conceditur.
XXV. Rogerius Comes equos furatur.
XXVI. A Rogerio Malfitani capiuntur.
XXVII. Fames in Calabria fit. (terfectis.
XXXIIX. Calabri rebellantes caſtrum Leucaſtrenſe in dolo capiũt: pluribus ibi in-
XXIX. De pace facta inter Rob. Guiſcardum, & Rogerium fratrem ſuum.
XXX. Rob. Guiſcardus vxorem Alberedam repudians Sigelgutam ducit: & Rogerius, & Guiſcardus reconciliantur. (lebret, vadit.
XXXI. Rob. Guiſcardus ſuper Guilielmum fratrem ſuum, antequam nuptias ce
XXXII. Bellum apud S. Martinum cum Græcis a Rogerio fit.
XXXIII. In adiutorium Gaufredi fratris Rob. Guiſcardus, & Rogerius vadunt.
XXXIV. Guillamato debellato vtrique fratres Calabriam vadunt.
XXXV. Rob. Guiſcardus Dux efficitur. (gnat.
XXXVI. Guiſcardo apud Rhegium remanente, Rogerius caſtra Calabriæ expu-
XXXVII. Qualiter Scyllacium captum fuit.
XXXIIX. Qualiter Serlo Tancredi filius a Normannia in Britanniam pulſus ſit.
XXXIX. De militia eiuſdem Serlonis.
XL. De Tancredo, & Apro.

INCIPIT EPISTOLA RELIGIOSI VIRI Gaufredi beati Benedicti Monachi deſtinata ab eodem ad venerabilem patrem dominum Catanenſem Epiſcopum.

BEATAE MEMORIAE GEORGIO Catanenſi Epiſcopo frater Gaufredus ab anteceſſoribus Malaterra agonem trahens, infelici curſu mundano cum Martha habito, ad felicitatem quietis Mariæ cum Lazaro fratre reſuſcitari. Quandoquidem ſanctiſsime pater quadam peculiari familiaritate, a ceteris Epiſcopis, qui quantum ad habitum, alterius inſtitutionis eſſe præfigurantur, habitu religionis, quo concingimur, quamuis indignus, vobis me vniri cognoſco, peculiari etiam ſpe, a ceteris de vobis præſumens fruor: & vos mihi in omnibus negotijs tutorem expoſco. Per vos itaq;, aut ſaltem veſtra præſentia librum hunc reputari expoſtulo: vt veſtræ auctoritatis fauore Principi gratioſior fiat: vel ab æmulis, ſi forte aliqui inſurgant, ob reuerentiã veſtri, minus remorderi præſumatur. Sciendũ tamen vobis eſt, ſiue alteri, quicumq; libri huius recitator, vel certe interpres acceſſerit, ſi ſeriatim, minus ordinate, ſecundũ tempora, quibus facta ſunt, quæ adnotantur, vel certe aliqua obliuione prætergreſſa repereritis, non hæc tam mihi, quã relatoribus, culpando adſcribantur: præſertim cum de ipſis temporibus, quibus fiebant, præſentialiter non interfuiſſem: ſed a tranſmontanis partibus venientem, nouiter Apulum factum, vel certe Siculum ad plenum cognoſcatis. Si autem de incultiori poëtria quæſtio fuerit, ſciendum eſt, quoniã etiã ſi eſſet

vnde

vnde limpidius, aut certe pompoſius eructare potuiſſem, ipſa Principis
iuſsio ad hoc hortata eſt, vt plano ſermone, & facili ad intelligēdum, quo,
vt omnibus facilius quidquid diceretur, pateſceret, exararem. Ego igitur
ſiue iſtud, ſiue illud opponatur, ſub vmbraculo veſtri tutaminis refugium
expeto: vt tanto auxilio innixus, inimico dente mordere attentantes mi-
nus pertimeſcamus: & Principis noſtri ſuſtentamine fruar.

OMNIBVS, quibus per vniuerſam Siciliā Epale, vel clericale
nomen aſsignat, Gaufredus Malaterra cū aſsignatione noīs, & ſi
gnificatū. Antiquorū philoſophorū traditione futuræ propagi
nis humanæ mos inoleuit, fortiū facta virorū, apicibus adnotata
ad poſteros trāſmittere: ne facta memorāda, cū ipſis, a quibus fiunt, ſilētio
depereāt: ſed potius ita litteris cōmēdata, & a futuris lecta, vel cognita, ip-
ſos, a quibus facta ſunt, quadā vitæ memoria, quodāmodo quaſi viuere fa-
ciat. Quod cōmendat Salluſtius ille inter hiſtoriographos laudabilis rhe-
tor: qui in principio ſui libri ſcripſit dicens: Omnis hoīes, qui ſe ſe ſtudent »
præſtare animalibus, ſumma ope niti decet, ne vitā ſilentio trāſeant: quo- »
modo pecora: quæ natura prona, vētriq; obediētia finxit. Talibus edoctus
auctoribus, ſibi veterū hiſtorias recitantibus, famoſiſsimus Princeps Roge
rius laborioſos, & nō ſine magno diſcrimine triūphos ſuos, qualiter videli
cet primo Calabriā, deinde vero Siciliā armata manu ſubiugauerit, poſte-
ris, cōſilio ſuorū mandare decernēs, mihi, vt ad huius operis laborē dictan
dū accingar, iniūxit. Sed quia præcedēte in me bñficio ſuo, quidquid iniū
xit negare nequeo, minus erudito ſtylo, & enerui poētria, quaſi lacum pro
fundiſsimū natādi neſcius, timidus ingredior: voſq;, veſtrāq; aduerſum me
indignationē plurimū pertimeſcēs, præſertim cū vos limpidiſsimo fonte
grāmaticæ artis debriatos, nō autem me, talis ſcientiæ pane ieiunū ad tale
opus accingi oportuit. Sed prædictus Princeps vos maioribus vtilitatibus
occupatos, interdū, videlicet Eccleſiarū curis cū Martha, interdū vero bea
tæ contēplationi, cū Maria inſudantes cognoſcēs, vobis, ne a meliori pro-
poſito vos reuocet, parcit. Me vero, quaſi vacantē, & nulli exercitio dedi-
tū, quadā manu pulſationis vigilantiorē reddere ſatagit. Rogo itaq; vos, vt
memores ſcripturæ dicentis: Inuicē onera veſtra portate: & ſic adimplebi
tis legē Chriſti: & quod alibi dicitur: frater fratrem adiuuās ambo cōſolan
tur: ad debile carmen meū ſuſtentandū pedem veſtri fauoris porrigatis: vt
clypeo veſtræ auctoritatis munitus incurſus detrahentiū, & inimico den-
te aliorū dicta, vel facta rodere tentantium minus pertimeſcā. Sunt enim
quidā, qui cū alicuius ſcientiæ gradus vtcumq; attigerint, & exinde huma
næ laudis fauorem adepti fuerint, tumenti ſupercilio, tanta inuidia ſuper
fluunt, vt neminem ſibi litteris æquipollentē ex proximo habere velint.
Sin autē eos habere cōtigerit opus alienū, detrahēdo mordaci dente appe-
tere nō deſiſtūt: alterius laude ſuā minui timētes. His cōpetenter aſsigna-
ri poteſt illud ſcripturæ: qua dicitur: Sciētia inflat: ſed non ſubſequitur in
eis: caritas ædificat. Adſunt alij e cōtra, quorū ſciētia, & mores ipſos in tan
tū nobilitāt, vt quantū plus philoſophico fonte debriant, tanto minori ex
tollētia rapiant: greſſum mētis ſemper in humilitate figentes: aliorū dicta,
vel facta nō remordētes: ſed quod minus ornate dictū ab eis audierūt, cum
māſuetudine intra ſe ipſos, non autē in publico, ne forte ſcādalizent, corri
gūt. Et vt eos apud potētes huius ſęculi gratioſos verbis faciāt, extollere nī

tuntur:eorum laudem,vel lucrum,quaſi ſuum æſtimantes. Horum affectuoſam beneuolentiã aduerſum me inuitari expoſco. Ego vero quæcumque dictauero vobis corrigenda,& roſis veſtræ ſcientiæ exornanda reputabo:vt vinea a vobis exarata,cultu veſtræ ſcientiæ putata,vberiores fructus reddens,in maiorem laudem, & gratiam perueniat Principis.

I. NORMANNIA patria quædam eſt in partibus Galliæ,quæ quidem non ſemper Normannia dicta fuit: ſed regalis quondam Francorum Regum fiſcus,cum toto ſuo,cuius pars erat, generali nomine Francia nuncupabatur: vſque Rholo dux fortiſsimus pirata a Dacia,vel Norüeia, coadunata ſibi plurima fortium manu militum, nauali exercitu ſe pelago credentium Friſiam, & quæque maritima loca,verſus occidentem deuaſtans, tandem in portu, quo Sequana fluuius in mare defluens intrat, appulſus eſt: cuius per alueum maxima claſſe profundiores partes Franciæ penetrans, amœnitate locorum inſpecta,præ ceteris,quas pertranſierat regiones,hanc amore amplecti, & ſibi adoptare fecit. Eſt enim piſcoſis fluminibus,& feralibus ſiluis abundantiſsima: accipitrum exercitio aptiſsima: frumenti,& ceterarum ſegetum fertilis: piſcinis vberrima: pecorum nutrix. Quamobrem ex vtraque ripa proſilientes incolas illius regionis imperio ſubiugare cœperunt.

II. REX autem,qui tunc temporis Franciæ præerat Ludouicus,vt credimus ſecundus,comperiens hoſtes fores imperij ſui inuaſiſſe, primo quidem indignatus commoto exercitu, hoſtibus occurrendum, & Ducem,& eos a finibus arcere inſtituit. Sed cum hoc non ſine magno detrimento ſuorum,ſe agere poſſe cognoſceret, varios euentus belli pertimeſcens,ſuorum ſanguini parcens,ſeniorum vſus conſilio, fœdera pacis, & ſeruitium,quod ab ipſis,ſibi offerebatur,accepit: eiſque maximam partem terræ,quam peruaſerant, in beneficium conceſsit. Itaque terra illa conceſſa a pago Pontinienſi, quem ab orientali parte ſui habet, ſecus mare Anglicum,quod ab Aquilonari parte adiacet,vſque in Britanniam: quę fines eius occidentales claudit, ab occidentali vero, & meridiano cornu, pago Cenomanico terminatur: vſque in Carnotenſem, & a Carnotenſi clauditur Velcaſino,& Beluacenſi vſque Pontinum. Hanc terram ſibi determinatam a Rege Francorum, Rholo dux hereditali feudo ſuſcipiens, inter ſuos,prout conuenire cognoſcebat,diſtribuit: pretioſiora quæque pro ſuis vſibus reſeruans. Quia vero procinctus terræ paucis perſtrinximus, de more quoque gentis aliqua dicere vtile videtur.

III. EST quippe gens aſtutiſsima,iniuriarum vltrix,ſpe alias plus lucrandi,patrios agros vilipendens: quæſtus,& dominationis auida: cuiuſlibet rei ſimulatrix: inter largitatem, & auaritiam quoddam medium habens. Principes vero delectatione bonæ famæ largiſsimi: gens adulari ſciens: eloquentijs in ſtudijs inſeruiens: in tantum, vt etiam ipſos pueros quaſi rhetores attendas: quæ quidem niſi iugo iuſtitiæ prematur, effrenatiſsima

tiſsima eſt. Laboris, inediæ, algoris, vbi fortuna expedit, patiens. Venationi, accipitrum exercitio inſeruiens. Equorum, ceterorumq; militiæ inſtrumentorum, & veſtium luxuria delectatur. Ex nomine itaq; ſuo, terrę nomen indiderunt. North quippe Anglica lingua, aquilonaris plaga dicitur. Et quia ipſi ab aquilone venerant, terram ipſam etiam Normanniam appellarunt. In cuius quidem prouincia ciuitas eſt, quæ Conſtantinum dicitur: in cuius territorio villa eſt, quæ Altauilla nuncupatur: non quidem tantum pro excellentia alicuius montis, in quo ſita ſit: ſed quoniam, vt credimus, aliquo auſpicio ad conſiderationem prænotantis euentum: & proſperos ſucceſſus eiuſdem villæ futurorum heredum, Dei adiutorio, & ſua ſtrenuitate gradatim altioris honoris culmen ſcandentium. Nam neſcimus vtrum in præcedentibus partibus, vel certe in poſtea futuris heredibus, aut etiam in vtriſque diuina prouidentia quod ſibi placeret inſpiciens, heredes ipſos in tantum prouexit, vt ſicut Abrahæ repromiſſum eſt, in gentem magnam creſcentes, & ſuum Imperium armis dilatantes, multarum gentium ſibi colla ſubdiderint: quod paulatim perſtringendo ſtylo proſequemur.

ERAT miles quidam præclari admodum generis, qui ab anteceſſoribus ſuis hereditario iure ſibi hanc villam relictã poſsidens, Tãcredus nomine duxit vxorẽ moribus, & genere ſplendidã mulierem; nomine . . . Ex qua legali ſucceſsione annorũ, quinq; filios poſtea futuros Comites ſuſcepit: Guilielmũ videlicet cognomine Ferreabrachia, Drogonẽ, Hunifredum, Gaufredũ, & Serlonẽ. Horum matre defuncta, cũ ipſa ætas adhuc viridis patri continentiã denegaret, honeſtus inhoneſtos coitus abhorrens, ſecundas nuptias celebrauit: malens vna, & legitima eſſe contentus, quam fœdo concubinarũ amplexu maculari: memor illius Apoſtolici dicti: vnuſquiſq; accipiat vxorem propter fornicationẽ deuitandam. Et quod ſequitur: Fornicatores, & adulteros iudicabit Deus. Ducta vero Frãſendis vocabatur: generoſitate, & moribus priore non inferior; quæ legitimis terminis marito ſeptem peperit filios: non minoris pretij, vel dignitatis, a prædictis fratribus futuros: quorum nomina ſubtitulamus hic. Primus Robertus Guiſcardus: poſtea totius Apuliæ Princeps, & Calabriæ Dux: vir magni conſilij, ingenij, largitatis, & audaciæ. Secundus Malgerius. Tertius Guilielmus, Quartus Alueredus, Quintus Humbertus, Sextus Tancredus, Septimus Rogerius minor: poſtea Siciliæ debellator, & Comes. Mater vero accuratiſsime, & materno affectu filios ſuos nutriens, tanto amore ipſos, qui non ſui, ſed mariti ſui, ex præcedenti vxore erant, amplectebatur, vt vix diſcernere poſſes, niſi ex aliqua cauſa didiciſſes, quis filius, vel quis non filius eſſet. Vnde & a marito plus amabatur: & a circummanentibus plurimum adpretiabatur. Infantes vero, vt ætas illis miniſtrabat, pueriles annos tranſcendẽtes, cũ iam adoleſcentiã vnus poſt alium attigiſſent, cœperunt militaribus diſciplinis adhærere: equorum, & armorũ ſtudia frequentare: diſcentes ſe ipſos tueri: & hoſtem impugnare. IV.

SED cum viderent vicinis ſenibus deficiẽtibus, heredes eorum pro hereditate inter ſe altercari, & ſortem, quę vni ceſſerat, inter plures diuiſam ſingulis minus ſufficere, ne ſimile quid ſibi in poſterũ eueniret, V.

conſilium

conſilium inter ſe habere cœperunt: ſicque communi conſilio prima ætas, præ ceteris adhuc minoribus magis roborata, primo patria digreſsi, per diuerſa loca militariter lucrum quærentes, tandem apud Apuliam Italiæ prouinciam, Deo ſe ducente peruenerunt.

VI. AVDIENTES itaque inter duos famoſisimos principes, Capuanum videlicet, & Salernitanum, quibuſdam controuerſijs inſurgentibus, inimicitias efferbuiſſe, cauſa militariter aliquid lucrãdi, quia viciniorem, via qua veniebant, viam inuenerunt, Capuano ſe ſe obtulerunt: vbi aliquantiſper commorati, cum multa ſtrenue, remuneratione accepta, peregiſſent, tenacitate Capuani cognita, illo ſpreto, ad Gaimarij Salerni Principem tranſiuerunt: a quo decenter ſuſcepti, propter militarem laudem, quæ iam ipſos per vniuerſam Apuliam famoſiſsimos effecerat, & maxime quia ab inimicante ſibi Principe, ad ſe tranſierant, multis donarijs ad fidelitatem eius inflammati diuerſis, & crebris incurſionibus Capuanos laceſſentes, totam prouinciam, ac ſi peſtilens calamitas detonaret, adtriuerunt circumquaque: & Salernitani paſsim iniurias Principis vlciſcentes, indefeſsi idem facere adiuerunt: intantumque rebellantes antea Principi compeſcuerunt, vt omnia circumquaque ſe pacata ſilerent. Longobardorum vero gens inuidioſiſsima, & ſemper quemcunque probum ſuſpectum habens, ipſos apud eundem Principem, inimico dente mordente, occulto detrahebant: ſuggerentes quatenus eos a ſe repelleret: quod ni faceret, facile futurum, vt gens tantæ aſtutiæ, tantæ ſtrenuitatis, addentes etiam, ex ſui cordis malitia, tantæ porfidiæ, vt Principe exheredato, ipſi ſua calliditate, hereditate eius potirentur. Vnde & cor Principis eiſdem artibus imbutum facile in deterius procliue peruertunt. Sed Princeps quamuis prauis conſilijs ſuorum aſſentiens, quod hortabantur facere moliretur, tamen ſtrenuitatem illorum timens, quod animo occulte agebat, minus in propatulo aperire præſumebat.

VII. MANIACVS autem quidam natione Græcus, a Conſtantinopolitano Imperatore his, quæ apud Calabriam, vel certe Apuliam erant ſui iuris, præfectus, Siciliam, ad vtilitatem debellandi applicare diſponens, vndecumque ſibi auxilia conduxit: vnde & ex parte Imperatoris Salernitano Principi, vt amico imperij mandat, quatenus ipſos, per quos inimicos ſuos debellauiſſe fama erat, in auxilium ſui imperij mittat: promittens etiam multis præmijs remunerandos. Princeps autem nactus occaſionem, qua honeſte eos a ſe dimittat: vocat: arceſsitos, ad quod hæc rogatus erat, hortatur: præmia, quæ pollicebantur, vt eos ad id facilius impellat, verbis enumerans, etiam de ſuis pollicetur. Porro illi non tam imperio Principis, quam ſpe eorum, quæ pollicebantur, illecti, apparatis, quæ neceſſaria erant, ad Maniacum vſque peruenerunt. De quorum aduentu Maniacus non minimum gauiſus, plurimum eorum auxilio fidens, nauigio aptato, Siciliam numeroſo exercitu inuadunt. Primoque Meſſanam, quia ripæ applicuit, contiguam oppugnans, deditione fœdus ſecum inire coegit. Nam quamuis apud Meſſanam ſtrenuiſsimi ſuæ gentis milites eſſent, qui ab vrbe progredientes, in congreſſu Græcos plurimum collidebant, ſed tamen Græcis cedentibus, noſtris congrediendi

locus

locus patuit. Meſſanenſes, noſtrorum ſtrenuitate nondum experta, primo quidem acriter inſtare cœperunt. At vbi vident ſe, plus ſolito vexari, quaſi nouæ gentis militiam abhorrentes, terga præbuerunt noſtris: vſque in proximum vrbis, extremos quoſque cædentibus. Maniacus noſtrorum cauſa nactus vrbem, in pretio eos habere cœpit: doniſque, & promiſsionibus corrigere ad militiam. Inde ergo profundiores partes Siciliæ attentando, & omnia ſubiugando progredientes, Syracuſam vſque peruenerunt. Arcadius quidam, qui vrbi principabatur, noſtris infeſtus, multas ſtrages dabat: quo Guilielmus Tancredi filius, qui Ferreabrachia nuncupatur, plurimum indignatus, impetu facto, ſuper eum irruit: fortiterque congrediens haſtili robore deiectum interfecit: vnde & maxima laudis admiratione deinceps apud Græcos, & apud Siculos fuit. Siculi itaque vſque ad ſexaginta millia congregati Maniaco: & ſuis, in partibus Traiinæ vrbis bellum offerre tentant. Porro Guilielmus filius Tranctedi laude militiæ ferox, armis ſtrenuus, Græcos ad certamen præueniens, certamine inito, cum ſuæ gentis tantum militibus cum hoſte congreditur: antequam Græci ad locum certaminis perueniant. Fortiter agēdo plures ſtrauit: reliquos fugat: victor efficitur. Græci ad locum, quo certatum fuerat, peruenientes, noſtris hoſtes inſequentibus, ſpolia diripiunt: inter ſe diuidunt: nulla portione noſtris, qui ab hoſte excuſſerant, reſeruata.

QVOD cum noſtri, a perſequendo hoſtes redeuntes, cognouiſſent, IIX. iniuriam rati, per Arduinum quendam Italum, qui ex noſtris erat, quia Græci ſermonis peritiam habebat, Maniacum vtrique improuiſe, an ex deliberatione induſtriæ ſpolia diuiſerit, ad rationem ponunt. Porro ille Indignatus, quaſi poteſtati ſuæ contradicere præſumpſerint, cum liceat de eiſdem ſpolijs ſibi, pro libito ſuo agere, per ſpatia caſtrorum fuſtibus cædendo, ad ignominiam gentis noſtræ contumelijs affici præcepit. Arduinus rediens cum talia nuntiat, noſtri graue ferentes, in Græcos inſurgere deliberant. Sed Arduinus vix eos compeſcens, vtilius conſilium dedit: ſcilicet vt ira diſsimulata, ipſe cultioribus veſtibus in præſentiam Maniaci procedat: donec illis minus ſuſpicantibus, ipſe a notario Maniaci, cuius amicitia fruebatur, chyrographum, quo liberius tranſeant Pharum, quouis aſtu accipiant. Quod cum ſic machinatur, Mãiacus his, quæ agebantur ignarus, beniuolentiam militis laudare, muneta promittere, ſubſanando tamen cum ſuis ridere. Vt autem chartulam a notario, quaſi aliquod negotium verſus Calabriam habens, Arduinus accepit, noſtri clam, de nocte Meſſanam vſque progreſsi, Pharum impune tranſeunt: ſicque verſus Apuliam tendentes, Calabriam, & quæcumque Græcorum iuris eſſe ſciebant, vaſtant percurrentes. Sicque faciendo vſque in Apuliam peruenerunt: ſed doloſitatem Gaimarij principis cognoſcentes, ad ipſum minime tranſierunt: verum prouinciam inuaſtando, ſibi eam ſubiugandi conſilium accipiunt.

SED cum ſine caſtro, quo ſe tuerentur, patriæ illius incolæ eſſent, IX. caſtrum, quod Melfa dicitur, conſtruxerunt: vbi cum quingenti tantum milites eſſent, Græci, qui terræ illi principabantur, maxima multitudine ex Calabria, & Apulia ſibi coadunata, vſque ad ſexaginta

ginta millia armatorum, vt eos a finibus ſuis propellerent, verſus illos ire cœperunt: legatoque præmiſſo mandant, vt quod maluerint eligant: aut certamen in craſtino ſecum habere, aut pace ſibi indulta, incolumes a peruaſis finibus recedere. Legatus vero, qui ad hæc miſſus fuerat, eum pulcherrimo equo inſideret, quidam Normannus Hugo, cognomento Tudextifem, equum manu attrectare cœpit. Vt autem mirabile aliquid de ſe, ſocijſque ſuis, vnde terrerentur, Græcis mandaretur, nudo pugno equum in ceruice percutiens vno ictu, quaſi mortuum deiecit. Reliqui vero Normanni proſilientes Græcum, qui cum equo deiectus fuerat, & ſolo timore læſus, quaſi exanimis humi iacebat, erigunt: equum aurem vſque ad quoddam præcipitium pertrahentes deijciunt. Porro Græcus, cum vix conſolatione Normannorum ad mentem redijſſet, meliori equo ab eis accepto, certamen paratum ſocijs refert. Sed cum quod acciderat, principibus populi ſui tantum retuliſſet, illi admiratione, & metu percuſsi, verbum inter ſe comprimebant: ne forte ſi in propatulo diceretur, exercitus territus refugeret. Mane itaque facto, ſummo diluculo a Normannis occurritur: fortiterque congredientes acerrime vtrimque pugnarur. Intererant huic certamini de filijs Tancredi Guilielmus Ferreabrachia, & Comes Drogon: nec dum quiſquam fratrum eos ſubſecutus fuerat. Iſti vero, vt fortiſsimi milites ſocios animantes, ſed & ipſimet fortiter agentes, multis ex hoſtibus proſtratis, tandem in fugam reliquos dederunt: quos inſequentes, & poſteriores quoſque cædentes victoriam obtinuerunt: multis hoſtibus in flumine, quod Oliuetum dicitur, dum tranſnatare cupiunt, ſubmerſis.

X VICTI, nec dum autem defatigati, ſed ſe ipſos inuicem animantes, multo ampliori exercitu congregato, duce Annone, qui ad hoc ab Imperatore Conſtantinopolitano miſſus fuerat, iterum bellum parant. Quibus Normanni bello non ſegnes, ſub Montepiloſo occurrentes, fortiter congreſsi, oſtendẽtes ſe bellum nolle refugere, ſed potius quaſi ex delectatione appetere, in congreſſu Græcis cõtra ipſos fortiter agentibus, cum iam Normanni fatigari præ nimia cæde cœpiſſent, Guilielmus quartanæ febris typo laborabat: & præ nimia infirmitate, qua premebatur, certamini intereſſe non poterat: ſed procul iacens exitum rei expectabat: cum videret iam ſuos minus fortiter agere, & pæne deficere, indignatione, & ira, infirmitatis, qua premebatur oblitus, arma corripiens ſe ſe, quaſi leo furibundus hoſtibus medium dedit: ſuoſque verbis exhortatorijs recreans, fortiter agendo hoſtes in fugam vertit: duce Anno, duce exercitus, qui caudatus erat, quaſi boue interfecto. Viribus itaque ſuis diffidentes, & fortunæ minus credentes, caſtra ſua munientes, vltra decertare cum Normannis, niſi muris interpoſitis, non præſumebant: ſed neque ipſi muri contra Normannos tueri poterant. Nam crebris incurſionibus eos laceſſentes vineta, & olivueta eorum extirpabant: armenta, & pecora, & cetera, quæ ad vſum neceſſaria ſunt, nihil extra caſtra relinquentes, diripiebant. Sed & ipſa caſtra, ipſis intra recluſis, exercitu vallantes oppugnabant: machinamenriſque, quibus doctiſsimi artifices erant, ad id officij agendum, neceſſarijs aptatis, muros, & turres crebris ictibus impingendo, funditus diruebant. Ruptis muris, aditis patentibus irrumpentes, omnia ſibi diri-

ſibi diripiebant: vnde & reliqua circumquaque caſtra, id ſibi inuicem cernentes, vltro ſe ſe eorum ditioni ſubdebant.

IVNIORES vero fratres, quos ætas adhuc domi immorari cogebat, præcedentes ſeniores fratres apud Apuliam fortiter agendo, altioris culmen honoris, & dominationis aſcendiſſe, fama referente cognoſcentes, quam cito ętas permiſit, ipſi quoque ſubſecuti, duobus tantum in patria relictis, ne hereditas, vel competens ſtirpe alienaretur. Abeuntes vero remanentibus, vt remanerent, vix perſuaſerunt: ſed in hoc potius præualuerũt: quod heredibus eorum, ſi ſe ſequerentur, de his, quæ adquiſituri erant, ſe ſe benefacturos polliciti ſunt. Sed perlongum eſt huic operi, per ſingula perſtringendo inſerere qualiter apud Apuliam egerunt. Hoc tãtum ſummatim non ſolum nos, ſed etiam res ipſa teſtatur, quod omnem patriam armis domantes ſibi ſubiugauerunt. Subſequente enim ſe ſuorum, & parentum, & compatriotarum, ſed & reliquarum circum adiacentium regionum ſpe quæſtus, maxima multitudine, ipſi impigri largitores, quaſi fratres ſuſcipientes equis, armis, & veſtibus, ac diuerſis muneribus ditabant. Quibuſdam etiam terrarum loca largiſsime impertiebantur: omnibus diuitijs huius mundi, auxilia fortium militum præponentes. Quamobrem nihil incepti in caſſum illis præteribat. Vnde & illud Euãgelicũ illis prouenit: vbi dicitur: Date: & dabitur vobis. Quanto enim ampliora largiebantur, tanto maiora lucrabantur. XI.

IGITVR ſeniore fratre Guilielmo videlicet Comite infirmitate præueniente, defuncto, magnus dolor omnes Normannos inuaſit. Quippe qui tanti conſilij virum, tam armis ſtrenuum, tam ſibi munificum, affabilem, morigeratum vlterius ſe habere diffidebant. Sed exequiis, ex more accuratiſsime, & cum maximo planctu, non inmerito celebratis, ſecundus frater Drogo totius Apuliæ dominatum ſuſcepit: vir quidem, vt ſuccinte dicamus, per cuncta laudabilis. Hic fratrem ſuum Hunifredum Abagelardo Comitem, apud caſtrum, quod Lauel dicitur, virum prudentiſsimum, conſilio Apuleienſium, & Normannorum ordinauit: Robertum vero Guiſcardum in Calabria poſuit: firmans ei Caſtrum in valle Gratenſi: loco, qui Scribla dicitur: ad debellandũ Conſentinos: & eos, qui adhuc in Calabria erant rebelles. XII.

LONGOBARDI igitur Apuleiẽſes, genus ſemper perfidiſsimũ, traditione per vniuerſam Apuliam ſilenter ordinata, vt omnes Normanni vna die occiderentur, determinato die, cum Comes Drogo apud Caſtrum Montis olei, quod corrupte ab incolis Montolium dicitur, moraretur, ſummo diluculo, ad Eccleſiam, vt ſibi mos erat, properãs, cum iam Eccleſiam intraret, quidam Riſus nomine, eius Comitis compater, & ſacramẽtis fœderatus, poſt ianuam latens, fœdere rupto, ferro eum ſuſcepit: qui cum pluribus ſuorum, paucis aufugientibus, occiſus eſt. Sed per diuerſa Apuliæ loca plures hac traditione occubuerunt. Porro Hunifredus Abagelardo nece fratris turbatus, honorem ſibi vendicans caſtra, quæ frater poſſederat, inſiluit: Normannoſque, qui periculum traditionis euaſerant, ſibi alligans, in vindictam fraternæ necis inſurgit: multoque XIII.

tempore caſtrum, quo frater ſuus occiſus fuerat, oppugnans, tandem deuicit: fratriſque interemptorem, cum ſibi aſſentientibus, diuerſis cruciatibus afficiens, eorũ ſanguine iram, & dolorẽ cordis ſui aliquãtulũ extinxit.

XIV. APVLIENSES vero nec dum traditionibus exhauſti, per occultos legatos IX. Leonem Apoſtolicum, vt in Apuliam cum exercitu veniat, inuitant: dicentes Apuliam ſibi iure competere: & prædeceſſorum ſuorũ temporibus iuris Eccleſię Romanæ fuiſſe. Se illi auxiliũ laturos: Normanos imbelles, viribus enerues, numero paucos. Ille, vt aſſolet, quamuis prudentiſsimus eſſet, ambitione captus, Alamanorum exercitu, ab Imperatore ſibi in adiutorio recepto, confidens in auxilio Longobardorum Apuliam intrat. Comes vero honeſtius ducens cum honore vitam finire, quam cum dedecore vita comite, ſuſcepto honore priuari, commoto exercitu, audacter hoſtibus occurrit: ordinataque acie ſuorum certamen iniens, cum primo cõgreſſu fortiter, vt ſolitus erat, agere cœpiſſet, Longobardi territi fuga ſe ipſos tueri nituntur: Alamanis in prœlio relictis. Qui cum fortiter dimicarent, nullum refugium, niſi in armis habentes, Normannis vincentibus, pene omnes occubuerunt. Apoſtolicus fuga vitæ aſylum expetens, intra vrbem prouinciæ Capitinatæ, quæ Cimitata dicitur, ſe ſe profugus recepit. Quem hoſtes inſequentes armato milite obſident: aggeres portant: machinamenta ad vrbem capiendam parant: incolas minis terrent: vt Apoſtolicum reddant. Illi vero ſemper perfidiſsimi, nulla pactione ad vtilitatem Apoſtolici, niſi vt ſe ipſos tuerentur, adquiſita, eum per portas eijciunt: quem hoſtes ſuſcipientes, ob reuerentiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cum magna deuotione, eius prouoluuntur pedibus: veniã, & benedictionem eius poſtulantes. Sed & vſque ad loca, quo exercitus caſtra, & tentoria fixerat, cum omni humilitate illi ſeruire executi ſunt. Quorum legitimam beneuolentiam vir Apoſtolicus gratanter ſuſcipiens, de offenſis indulgentiam, & benedictionem contulit: & omnem terram, quam peruaſerant, & quam vlterius verſus Calabriam, & Siciliam lucrari poſſent, de S. Petro, hereditali feudo ſibi, & heredibus ſuis poſsidendam conceſsit: circa annos M. LII.

XV. APOSTOLICVM itaque Romam regredientem Comes Hunifredus, quouſque ſibi placuit, cum honore conduxit. Vbi vero licentiam redeundi conceſsit, in Apuliam reuerſus omnem terram placidam, & ſibi obedientem inuenit, quam longo tempore in pace rexit: vt vix in aliquo loco ſuæ dominationis latro, vel qui ſuis imperijs cõtradicere auderet, poſſet inueniri. Duos itaq; fratres ſuos comites fecit: Malgerium Capitinatæ: Guilielmum vero in Principatu. Sed Malgerius moriens cum omnem Comitatum ſuum Guilielmo fratri ſuo reliquiſſet, Guilielmus Gaufredum fratrem ſuum diligens ſibi conceſsit.

XVI. ROBERTVS vero Guiſcardus cum apud Scriblam moraretur, Calabros fortiter impugnans, cum videret ſuos, propter infirmitatem loci, & aëris diuerſitatem langueſcere, ſaniorem locum expetens, non quidem hoſtes deuitando, vt timidus retrorſum vadens, longius receſſit: ſed potius quaſi in hoſtem hians, in viciniorem ſe conferens, caſtrum,

quod

quod S. Marci dicitur, firmauit. Sed cum firmato caſtro, quid motus intro
duceret, non inueniret, abſtraxerant enim circum manentes ad proxima
caſtra quæque habebant, ne ab ipſis diriperentut, quodam veſpere dapi-
fer, qui omni domui ſuæ præerat, requiſiuit ab ipſo, quid in craſtinum co-
meſturi erant ipſe, vel milites ſui: dicens ſe, neque victum, neque pretium
ad emendum habere. Quod ſi pretium haberet, nuſquam, vbi cum pace
adiri poſſet, inueniri poſſe. Guiſcardus vſque ad ſexaginta, quos Sclauos
appellant, totius Calabriæ gnaros ſecum habens, quos quaſi fratres fide-
liſsimos ſibi beneficijs, & muneribus miſsis effecerat, ſciſcitatus eſt ab eis,
vtrum locum adibilem ſcirent: quo præda poſſet capi. Quibus reſponden
tibus ſe vltra montes, via prærupriſsima, in profundiſsimis vallibus, per
maximam ſcire: ſed ſine magno diſcrimine extrahi non poſſe, Robertus
tale fertur dediſſe reſponſum. Eia tutiſsimi vitæ meæ fautores, ita ne patie
mini Guiſcardum, ſed & ne vos fame affici? Cauſa victus adquirendi, dubia
fortuna, vſq; in periculo vitæ temptanda eſt. Nam & temptãtes ſæpe triũ
phaliter euaſiſſe audiuimus: neminem vero, qui fame interierit, laudari.
Ite inquit nocturni prædones: ebrietas Calabros minus vigiles eſſe per-
mittit. Nam & hunc diem celebrem habentes, ex more conuiuijs, & pota- *
tionibus ſtuduerinr. Præite: ſubſequar militibus armatis. Sicque lecto pa-
rato, cum iam collocarus eſſet, de nocte, nullo ſciente conſurgens vili ve-
ſte, & ſcarpis, quibus pro calciarijs vtuntur, ad ſimilirudinem abeuntium
ſeſe aptans, illis medius adiungitur. Sicque per totam noctem ignotus co-
mes illis factus, nulli eorum verbum effecit. Nam neque excreare volebat,
ne forte ita quis eſſet deprehenderetur. Quia enim eiuſdem gentis erant,
non ex toto ſeſe credebat illis. Porto vbi ad locum prædæ ventum eſt,
quidquid ibi inuenerunt ante ſe colligentes, ipſe crebris ſaltibus, & vibran
te haſtili, vt reditum accelerent, ſocios hortabatur. Sed antequam illuce-
ſceret, ij quibus damnum illatum fuerat, ſua ablata perpendentes, cum du
cerent, militibus vt prædam excutiant, proſecuntur. At Guiſcardus inſe-
quentes approperare videns, & ſocios, ne præda priuari patiantur, ſeſe
inuicem audacter cohortari audiens, vt audaciores redderet, iam quis eſſet,
aperuit. Guiſcardus inquit adſum particeps laboris veſtri. Sine me nil
periculi patiemini. Forti animo eſtote: & inſurgamus hoſtibus. Nam Deo
fortunam proſperante, facile præualebimus. Hæc dixit: & hoſtibus cum
maximo furore occurrens, dum certat, multos perimit: plures capit: reli-
quos fugat: victor efficitur. Sicq; rriumphalibus ſpolijs acceptis, de pediti
bus ſuis equites fecir: denique iam ſecurus, captiuos ſecum deducens, præ-
cedit: paucis, qui prædam poſt ſe minenr, relictis. Milites vero ſui, cum
iam lux eſſet orta, eos armatos verſus caſtrum aduenire cognoſcerent, ho-
ſtes ſuſpicati, dominum ſuum vbi eſſet, neſcientes, per totum caſtrum cla-
more requirunt. Non inuenientes turbantur: audacter ramen caſtro pro-
ſilientes illis, quos hoſtes ſuſpicabantur, occutrere accelerant. Porro Gui-
ſcardus equum in quo ſedebat, calcarijs vrguens, alta voce Guiſcardũ inge
minando, occurrit: ſicque agnitus ab illis, de præſentia ſua, & de felicitate
fortunæ omnes hilares reddit. Redarguirur tamẽ plurimum ab ipſis, quod
talia præſumpſerit: & ne vlterius præſumat, admonet: ne fortuna quę nũc
arriſit, poſt modũ ſi tẽpterur, in peius cedat. Sic caſtrũ præda, & redẽptio
ne captiuorũ ditans, Calabros crebris incurſionibus plurimum laceſsiuit.

XVII. QVALITFR vero Petrum de Turra, qui apud Biſinianum morabatur, acceperit, ſilentio prætermittendum non eſt. Erat quippe idem Petrus ditiſsimus ciuis Biſinianenſis: ſed & conſilio, & virtute ceteris pollens, omnibus principabatur. Soliti autem erant multotiens conuenire hic, & Robert. Guiſcardus: quaſi ad placitum, de pluribus controuerſijs, quæ inter ſuos eueniebant. Porro Guiſcardus cum ſciret eũ maxima pecunia abundare, & præ ceteris caſtro dominari, cœpit animo tractare, qualiter per eum & caſtro potiri poſſet: & pecuniam, quam poſsidebat abſtraheret. Quod ſecum diu reuoluens, tandem conſilio cum ſuis habito, quadam die, nullo fœdere interpoſito, extra caſtrũ Biſinianenſe, in campo, in quo colloqui conſueuerant, cum veniſſent, Guiſcardus videns maximam multitudinem cum Petro veniſſe, nuncio præmiſſo mandat: ſe illi multitudini intermiſceri nolle: ne forte inter ipſos, tumultus ex aliqua re fieret: ſed longius promotis vtriuſque partis ſocijs, ipſi duo in medium collocuturi conuenirent. Prædixerat tamen ſuis, quid facere diſponebat: & cum neceſſe foret, ſibi citius auxiliaturi occurrerent. Aſſentiente itaq; Petro his, quæ a Guiſcardo mandata ſunt, ſibi minus proſpiciens, ſocijs a longe dimiſsis, ipſe medio loco, Guiſcardo obuianti accelerat. Conſidentes ergo, & diu ſibi ad inuicem loquentes, cum iam diſceſſuri aſſurgerent, Guiſcardus enormitate, & mole corporis illius inſpecta, viribus ſuis minus diffidens, erat enim in omnibus præſumptuoſiſsimus, & magnarum rerum audaciſsimus attentator, Petrum medium corripiens, collo ſuppoſitum verſus ſuos aſportare cœpit. Accurrentibus itaque vtriuſque ſocijs, Biſinianenſibus, vt Petrum eruerent, Normannis vero, vt dominum ſuũ iuuarent, Guiſcardus Petrum eneruiter reluctantem interdum portando, interdum volutando, interdum trahendo vſque ad ſuos perduxit. Calabrenſes vero de Petro iam deſperantes, & pro ipſo cum Normannis minime certare prænitentes, fugiendo ſe ſe in caſtrum Biſinianenſe receperunt. Normanni vero gaudentes quaſi de triumpho, vſque ad caſtrum S. Marci Petrum ſecum adducunt: vbi aliquandiu in captione detentus, pecuniam mirabilem perſoluens, ſe ipſum a captione liberauit: ſed ciuibus non aſſentientibus, caſtrum minime reddere potuit. Tali calliditate, & huic ſimilibus Calabrenſes de Guiſcardo compertis, genus formidoloſiſsimum, omnes ante eum tremebant: quippe cui neminem aſsimilari poſſe armis, & ingenio, ſed neque viribus dicebant.

XIIX. TANTA itaq; pecunia Guiſcardus accepta ſuos abundãter remunerando, in ſui fidelitate roborat: Calabrenſeſq; infeſtiores reddit: quotidiano impetu laceſſens Biſinianẽſes, & Conſentinos, Marturianenſes, & his adiacentem prouinciam ſecum fœdus inire coegit: tali videlicet pacto, vt caſtra ſua retinentes, ſeruitium tantummodo, & tributum perſoluerent: & hoc ſacramentis, & obſidibus ſpoponderunt. Hunifredus igitur Comes Apuliam glorioſiſsime, & laudabili pace gubernans, infirmitate præuentus, quod dolor eſt dicere, mortuus eſt: quod Guiſcardus, qui tunc temporis, apud S. Marcum morabatur, audiens, verſus Apuliam magno cum dolore animi accelerat: ſuſceptuſque a patriæ primatibus, omnium dominus, & Comes in loco fratris efficitur: ordinatiſque rebus ſuis, & tota Apulia ſibi in pace conciliata, quod primum animo conceperat, minime obliuiſci potuit: ſed iam ampliori imperio dilatatus, & maioribus viribus,

militum

militum videlicet copia auctus, ad quod cœperat peragendum, iterum intendit. Exercitu itaque cōmoto, & his, quæ ad expeditionē neceſſaria erāt, verſus partes Calabriæ aciem dirigit: pertranſienſque Conſentinos fines, & Marturanēſes, iuxtà calidas aquas, ſuper flumine, quod Nocato dicitur, biduo permanſit: vt exercitum itineris aſperitate fatigatū recrearet: & terram certius exploraret. Indeque pertranſiens vſq; ad caſtrum, quod Scyllatium dicitur, iuxta litus maris iter intendens, Rhegium vſque peruenit: vbi triduo ſitu loci inſpecto, cum videret ſe ciues vrbis, nec minis, nec blandimentis flectere poſſe, quibuſdam negotijs verſus Apuliam ſe reuocantibus reditum parat. Decedenti Leucaſtrum, & Maia, & Canalda pacem facientes ſe ſe dediderunt.

ROGERIVS vero minor frater, quem adhuc domi iuuenilis ætas, & amor parentum detinuerat, ſubſecutus in Apuliam venit: de cuius aduentu Guiſcardus non minimum gauiſus, honore, quo decebat, cum ſuſcepit. Erat enim iuuenis pulcherrimus, proceræ ſtaturæ, eleganti corpore, lingua facundiſsimus, conſilio callidus, in ordinatione agendarum rerum prouidus, omnibus iocundus, & affabilis, viribus fortis, militia ferox: quibus artibus, breui tempore omnem gratiam meruit. Quia vero factioſus erat, & laudis, vt in tali ætate aſſolet, appetens, factioſos quoſque ſibi alligans, quæque habere poterat, libenter, & largiſsime illis impertiebatur. Porro Guiſcardus fratris conſtantiam, & militarem audaciam certius experiri volens, cum ſexaginta tantū militibus plurima millia hoſtium debellaturus, in Calabriam dirigit: qui audacter pergens, in altiori cacumine montium Vibonenſium caſtrametatus tentoria fixit: vt longe, lateque viſus, incolas circumquaque facilius deterreret. Quod cum compertum fuiſſet per omnes ciuitates, & caſtra illius prouinciæ, & totius vallis Salinarum, territi omnes, legatos, qui pacē poſtulent, dirigunt: munera plurima dantes fortiſsima caſtra eneruiter reddunt: in ſeruitutem iuramentis, & obſidibus fœderantur. XIX.

SIC terra ad ſuam, & fratris fidelitatem pro libito ordinata, plurimum pecuniæ, quam acceperat, in Apuliam fratri per legatos miſit: euentus ſuos, qualiter egerit, mandans. Ipſe vero caſtrum, quod Inciſola dicitur, ſtudioſiſsime turribus, & propugnaculis firmans, armatis militibus muniuit: omnibus, quæ ad victum neceſſaria erant, ſufficienter introductis. Guiſcardus vero pecunia, quæ ſibi a fratre directa eſt, accepta, & ſtrenuitate eius agnita plurimum gauiſus eſt: eiuſque colloquium deſiderans, vt ad ſe venire acceleret, mandat. Ille ſex tantummodo milites ſecum ducens, reliquis ad tuendum caſtrum, quod fecerat, & prouinciam premendam, ne fraudes præſumerent, relictis, in Apuliam, ad fratrem venit: a quo cum decenter fuiſſet ſuſceptus, euentus ſuos alternatim conferentes, mutua collocutione locuti ſunt. XX.

SICQVE cum moratus eſt, donec communi conſilio paratis his, quæ ad expeditionem neceſſaria erant, maxima manu equitum, & peditū iuga montium Calabriæ tranſcendentes, verſus Rhegium incedunt. At cum in vallem Salinarum ventum eſt, Guiſcardus audiens Rhegienſes omnia circumquaque, quæ ad victum neceſſaria erant, ſecum infra vrbem clauſiſſe, & nihil relictum, quod exercitui contiguum foret, prouidens ne obſidenda vrbe famis anguſtia exercitum propelleret, Rogerium fratrem, XXI.

 cum

cum trecentis militibus, verſus caſtrum, quod Geracium dicitur, in prædam dirigit: ſummopere admonens, vt quidquid ad victus neceſſaria rapere poſſet, apud Rhegium exercitui deferat: ipſe recto itinere gradiens, vrbem obſidere accelerat.

XXII. ROGERIVS vero ſtudens ad gratiam fratris, & totius exercitus, quod ſibi iniunctum erat, peragere, altiſsimos colles, cum profundiſſimis vallibus perluſtrans, vt fidelis, & ſtudioſa apes onuſtiſsimus ad exercitum, cum maxima præda redijt: iamque pæne deficientes omnes abundantia recreauit. Guiſcardus vero videns ſe verſus ciuitatem minus proficere, & exercitum hiemis aſperitate turbari, obſeſsionem ſoluens, diſceſsioniſque dans licentiam, ipſe apud Maiam hiemandi gratia, cum paucis ſeceſsit.

XXIII. ROGERIVS itaq; cum, quod militibus ſuis largiretur, minus abundaret, & ipſi ſibi in exigendo importuniores eſſent, a fratre expetit. Ille vero prauorum conſilio verſus, cum ceteris largus eſſet, illi ſtrictior quam oportebat, eſſe cœpit. Videbat denique propter ſtrenuitatem, quam habebat, militiam iuuenum totius Apuliæ ei potius, quam ſibi adhęrere: vnde, & ne contra ſe inſoleſceret, metuebat: & vt paucis contentus ſecum moraretur, penuria cogere volebat. Porro ille, vt magni animi erat, ✱ ſciens ſe a fratre recedens, in Apuliam iuit.

XXIV. QVOD audiẽs frater ſuus Guilielmus Comes videlicet totius Principatus legatos mittit: vt ad ſe veniat inuitat: quæ habet ſimul accipiat: nihil ſe, excepta vxore, & liberis, ab illo proprium habere velle repromittens. Veniens itaque honore, quo decebat, ſuſceptus eſt: aliquandiuque cum ipſo moratur. Tandem caſtrum, quod Scalea dicitur, ab ipſo accepit: per quod multas incurſiones verſus Guiſcardum faciens, circumquaque laceſsiuit. Quod cum Guiſcardo relatum fuiſſet, exercitu moto dictum caſtrum obſeſſum vadit. Guiſcardus quidem oliueta, & vineta vrbi contigua deuaſtabat. Guilielmus autem milites eius crebris congreſsibus, & haſtili robore militariter deijciens, numero minuebat. Ille vero cernens ſe verſus vrbem minus proficere, & numerum ſuorum diatim magis, ac magis minui, ne maiori dãno grauaretur conſilio habito a loco receſsit.

XXV. NON multo poſt per internuntios pace, ad tempus, inter ipſos facta, inuitatus a fratre Rogerius cum quadraginta militibus ſidis ſibi ſeruitum vadit: vbi quidem plurimum penuriarum paſſus eſt: ſed latrocinio armigerorum ſuorum in multis ſuſtentabatur: quod quidem ad eius ignominiam non dicimus: ſed ipſo ita præcipiente, adhuc viliora, & reprehenſibiliora de ipſo ſcripturi ſumus: vt pluribus pateſcat, quam laborioſe, & cum quanta anguſtia, a profunda paupertate, ad ſummum culmen diuitiarum, vel honoris attigerit. Habebat ſiquidem armigerum quendam ✱ Blettiua nomine corã, quo nil tuebatur, ad quod furandum intendebat. Hic ipſe penurioſus adhuc iuuenis, poſt modum ditiſsimus futurus Co- ✱ mes, cum eſſet cupiens quoſdam equos, quos apud Melfam in eiuſdem domo viderat, ad hæc perſuaſit, vt ſecum vadens, nocturno furto abſtractos abduceret.

CVRRI-

CVRRICVLO itaque mēſium duorum fratris ſeruitium ſtudioſe peragens, cum ab ipſo, nil interſe, & omnes ſuos, cauſa remunerationis, vno tantum equo excepto, accepiſſet, quamuis non legerat, tamen quaſi naturaliter ſciens illud Salluſtianum prouerbiū, fruſtra niti, & ad extremum nil, niſi odium fatigando quærere, iam demum extrema dementia eſt: & quod bene ſeruienti fortuna neceſſaria eſt, ſibi vero eam minus fauere, cum fratre plurimū verbis altercatus, fœdere quod inter ſe, ad tempus habebant, reddito, Scaleam reuerſus eſt: ſtatimque in eodem veſpere, apud caſtrum, quod Narenciū dicitur, milites ſuos ſuper Guiſcardum prædatum mittens, prouinciam ſpoliauit. At dum illos, quos prædari miſerat, apud Scaleam præſtolatur, Beruer quidam a Melſa veniēs nuntiat Melſitanos negotiatores a Melſa verſus Melſam, haud procul a caſtro tranſire. Quo audito non minimum gauiſus, equum inſiliens Giſenualdum, & Carbonariam cum octo tantum militibus mercatoribus occurrit: captoſque Scaleam deduxit: omniaq; quæ ſecum habebant ditipiens, ipſos etiam redimere fecit. Hac pecunia roboratus largus diſtributor centū ſibi milites allegauit: quibus totam Apuliam crebris, & diuerſis incurſionibus lacerans, Guiſcardum in tantum ſollicitum reddebat, vt adquirendæ Calabriæ oblitus, iam quod adquiſierat pæne amitteret. XXVI.

ANNO M L I I X. clades permaxima, & flagellum iræ Dei, vt credimus, peccatis exigentibus diuinitus immiſſum totam Calabriæ prouinciam curriculo trium menſium, Martij videlicet, Aprilis, & Maij in tantum attriuit, vt trino morbo mortem ſibi imminere cernētes, cum vnum ad vitæ periculum ſufficere poſſet, vix ad quodvis horum, nedum tria ſimul furioſiſsime detonantia pericula ſe euadere poſſe exiſtimarent. Nam vna ex parte gladius a Normannis, vix alicui parcens deſæuiebat. Ex alia vero fames viribus exhauſtis per languida æſtuabat. Tertia vero pruina mortalitatis horribiliter defluens, vix intactum percutiens, vt in arenti arundineto laxis habenis furens incendium percurrebat. Pecunias habentes, quid emerent non habentes, atque ipſos liberos ex ingenuitate procreatos vili pretio in ſeruitium venundantes, dum vbi illud ad victus vtilitatem expenderetut, non inueniebant, ad augmentum doloris ſui, amiſsione in caſſa venditione liberorum, quaſi quarta calamitate cruciabantur. Veſcentibus carnibus, abſque pane comeſtio, quibuſdā vinum non habentibus, vbi aquæ potu condiebatur dyſenteriem faciens, multos deijciebat: quoſdam autem ſpleneticos faciebat. Vbi vero vino fortiori intemperate ſuperfundebatur calor naturalis, eiuſdem perniciem lueri cor, quod panis non confirmabat: internis quadam æſtuatione concedens debilitari cogebat. Quadrageſimæ ſanctam obſeruantiam, a ſanctis, & religioſis patribus catholice contraditam anguſtia diſſoluit in tantum, vt non ſolum lactis, vel caſei, verum etiam carnis comeſtione, reliquis temporibus conceſſæ, etiam ab ipſis, qui alicuius honeſtatis antea videbantur, violaretur. Sic herbarum virentia olera, quibus pulmentaria fieri ſolent, terræ ſterilitas ſubtraxerat. Vbi vero inueniebantur, quadam pruina vitiati aēris decocta poſt obeſſe, quam prodeſſe deguſtata videbantur. Fluuialibus carectis, & quarundam arborum corticibus, cum caſtaneis, & quercinis, ſiue ilicinis nucibus, quas glandes dicimus, porcis ſubtractis, & mola, XXVII.

poſt exſiccationem tritis, panes facere, modico milij admixto tentabant. Crudæ radices cum ſolo ſale deguſtatæ ventris tumorem, cum pallore vultus excitantes vitalia intercludebant. Matres pietate aſtu ab ipſo liberorum ore cibum rapere potius, quam adminiſtrare, impudenti violentia ſtagebant. Sic trino flagello vſque ad nouas fruges attriti ſunt: ſed nouis frugibus ſuperuenientibus fames quidem propulſa eſt: gladius vero mortalitatis, acutior factus eſt. Nam corpora famis penuria vacuata, & cibo inſueta, quanto abundantiori cibo, contra vſum intemperanter reficiebãtur, tanto citius periclitabantur.

XXIIX. CALABRENSES deniq; genus perfidiſsimũ, cũ viderent fratribus inter ſe diſsidentibus, ſe ſe a nemine ſuſcitari, cœperunt iugum Normannorum à ſe excutere, & ſeruitium, quod iurauerant, vel tributum minime perſoluere: vnde & ſimulatione fidelitatis traditione compoſita, caſtrum Leucaſtrenſe accipientes, ſexaginta Normannos, qui ad tuendum ibi caſtrum relicti erant, vna die peremerunt.

XXIX. QVOD cum Guiſcardo nuntiatum fuiſſet, videns ſe verſus in Calabriam perdere, & Apuliam totam turbari, fratrẽ per legatos accerſiens, pacem cum eo fecit: concedens ei medietatem Calabriæ a iugo montis Inteſoli, montis Scyllatij: quod acquiſitum erat: vel vſq; Rhegium eſſent acquiſituri.

XXX. POST hæc Rob. Guiſcardus vxorem habens ſuæ gentis honeſtam & præclari generis Alberadam nomine, ex qua habebat filium nomine Marcum, quem alio nomine dicebant BOAMVNDVM, conſanguinitate adnumerata, Canonicis ſanctionibus contrarius eſſe nolens, coniugium ſoluit: filiamque Gaimari Salernitani Principis Sigelgaytam nomine ſibi in matrimonium copulauit.

XXXI. ANNO ab incarnatione Domini MLIIX. hanc apud Salernum deſponſatam, antequam conuenirent, Rogerio fratri procurandam committens, ipſe vt Giſulphum fratrem ſuum Comitem Principatus in hereditate illius firmauerat, quibus ipſi plurimum infeſtus erat, dirutum vaditãnde Melfam regreſſus, ſollemnes nuptias celebrauit.

XXXII. QVIBVS expletis, Rogerius Guilielmo fratri, cum gratiarũ actione Scaleam reddens, rogatus a Guiſcardo in Calabriam venit: Caſtrumque Melitenſe a fratre ſibi hereditaliter deliberatum habens, rebelles Calabros circumquaque impugnare cœpit. Quadam vero die cum Oppidum caſtrum obſideret, Epiſcopus Caſsinianenſis, & Giracij Præſopus, quem nos præpoſitum dicimus, maximo exercitu concitato, caſtrum, quod S. Martini dicitur, in valle Salinarum oppugnatum vadunt anno Dominicæ incarnationis MLIX. Quod cum Rogerio nuntiatum fuiſſet, ab obſeſſo recedens, citato curſu, vbi eos eſſe audiuit, aduolat. Impetu facto, indeque quaſi circumcingens, vix vnum euadere permiſit: de quorũ ſpolijs, & equis, & armis omnes ſuos abundantes fecit. Quam ob rem Calabria, & ſi non ex toto obediens, tamen a vicinitate eius tremula, minus eum prior irritare præſumebat.

XXXIII. ROB. igitur Guiſcardus rogatus a fratre ſuo Capitinatę Comite Gauffredo, vt contra ſibi reluctantes auxiliũ laturus in terra, quę Gitium dicitur,

dicitur, quã, vt ſuos fines dilataret, debellare cœperat, veniret, in fratris ſui Rogerij ſtrenuitate plurimũ fidens, vt ad ſe, ſecum illuc iturus, quã citiſsime veniat, inuitat. Ille autem inuitatione ſuſcepta, & neceſsitate fratris ſui cognita, quamuis ſuis vtilitatibus diſponẽdis occupatus eſſet, tamen quia ſibi ſemper mos fuit, amicorum vtilitatibus, vti ſuis ſubuenire, accuratiſsime verſus fratris auxilium ſubuenire accelerat: ſicque exercitu commoto, vtrique in auxilium fratris aciem dirigentes, Guillamatũ caſtrum oppugnantes capiunt: Galterio, qui caſtro principabatur, in Apuliam captiuum ducentes, oculos effodiunt: ne ſi oculos habens captione quandoque liberaretur, fratri iterum moleſtus fieret. Hic ſororem quandam habebat, quæ cum ipſo in captione abducta eſt: quæ etiam tantæ pulchritudinis eſſe teſtatur, vt ſi aliquando ad mare balneatum veniſſet, vel cauſa experientiæ crura in aliquo piſcoſo flumine deponeret, piſces albedine eius delectati adnatabant: vt etiam manu capi poſſent.

TVNC Comes Gaufredus Guillamatum caſtrum adiutorio fratris XXXIV.
adeptus, totam Teacinam prouinciam debellare fortiter cœpit. Robertus vero Guiſcardus cum Rogerio fratre in Calabriam ſeceſsit: vbi ad vtilitatem ſuam, & fratris plurima diſponens, & vſque Rhegium prædatum vadens, Rogerio in Calabria remanente, ipſe in Apuliam hiematurus regreſſus eſt.

HIEME vero tranſacta, magno deſiderio Rhegium adipiſcendi XXXV.
ardens, commeatu, & reliquis, quæ neceſſaria erant, magno ſtudio præparatis, plurimoque exercitu anno Domini incarnationis MLX. congregato, Calabriam venit: fratremq; ſecum accipiens, tẽpore, quo meſſes colligi incipiebant: Rhegium præoccupãs obſedit. Porro illis, quaſi pro vita tuenda ſe ſe fortiter defendentibus, vtriq; fratres certatim ſuos cohortantes, ad oppugnationem caſtri excitant: vnde cum hoſtes interdum proſiliunt, multa militariter ab ipſis perpetrata ſunt. Nam Rogerius ne, alios ad militiã arrigens, ipſe refugere diceretur, in omni cõgreſſu ſe ſe focijs præponens, quendam fortiſsimum, & enormi corpore virum, exercitui Normannorum multis contumelijs exprobrantem, quem omnes quaſi gigantem extollebant, impetu facto, haſtili robore deijciens interfecit. Hoc itaq; taliter interfecto, reliqui, qui infra caſtrum erãt, territi, cum viderent machinamenta ad vrbem capiendam parata, eamque vſque perduci, viribus ſuis diffidentes, pactione facta, vt duobus, qui ceteris principari videbantur, cum omnibus ſuis abire liceret, ceteri omnes, vrbe dedita, ditioni Normannorum ſe ſe ſubdiderunt. Abeuntes vero ſe ſe in caſtro, quod Scillacium dicitur, receperunt.

IGITVR Rob. Guiſcardus accepta vrbe, diuturni deſiderij ſui compos effectus cum triũphali gloria Dux efficitur: magnaſq; gratias, cum XXXVI.
meritorum recompenſatione fratri, & reliquo exercitui, quorum auxilio tanti culmen honoris attigerat, referens, fratrem cum exercitu per vrbes, & caſtra totius prouinciæ, vt ſuo imperio ſubdantur, dirigit: ipſe interim a labore ſe, apud Rhegium recreans. Rogerius vero huius artis non ignarus, ſapienter exercitum ducens, breui ſpatio temporis, nunc minis terrendo, nunc blandimentis mulcendo vndecim famoſiſsima caſtella lucratus eſt;

cratus eſt:in tantū,vt iam in tota Calabria nec vnum caſtrū reluctari præſumeret: excepto ſolo Xillano:quod illi tenebant,qui a Rhegio exierant.

XXXVII. QVOD Rogerius obſidens, cum videret celeriter non poſſe capi, exercitum vero ſuum laboris tædio affici, caſtellum quoddam ante portam firmauit:militibus,qui Scillacium ſolicitarēt, & his, quæ militibus neceſſaria erant, muniens, exercitum ad expeditionem ſoluit.Porro illi,qui a Rhegio Scillacium ingreſsi fuerant,cum viderent ſe nimium ab illis infeſtari,quos Rogerius in nouo caſtro poſuerat, nec diu ferre poſſe,de nocte nauem ingreſsi,Cōſtātinopolim aufugiunt. Scillacenſes autem Rogerio arceſsito, pacem Anno Domini M L X. facientes, caſtrum dedunt: ſicque tota Calabria in conſpectu Guiſcardi Ducis, & Rogerij fratris ſui ſedata ſiluit.

XXXIIX. SED ne aliquis exiſtimet illos qui in Apuliam, cum alijs fratribus nō venerunt,minoris valentiæ a reliquis fratribus fuiſſe, & ideo in Normannia remanſiſſe,de Serlone pauca dicenda ſunt. Hic denique cum in Normannia inter militiæ laudabiliores appretiaretur,a quodam potente iniuriam paſſus,dum vindicari ſtudet,illum interficit. Vnde iram Roberti Comitis,filij Ricardi ſecundi,patris vero famoſiſsimi Regis Anglorum Guilielmi ferre non valens,in Britanniam declinauit: vbi aliquādiu commoratus, omnium gratiam ſtrenuitate ſua obtinuit: perque legatos pacem a Comite Roberto expetens,nec obtinens, multis incurſionibus Normanniam laceſsiuit.

XXXIX. ET cum quodam tempore idem Comes Robertus in confini Franciæ, & Normanniæ caſtrum,quod Taulerias dicitur,obſediſſet,miles quidā Francigena a caſtro diatim exiens,& ſingulare certamen, ab exercitu Normmannorū expetens,multos proſternebat. Comes vero damnū ſuorū timens,omnibus interdixerat,ne aliquis illi obuiaret:ſic ſuis excuſationem tribuens:vt,cum quod periculoſum erat,refugerent, non hoc iam timori,ſed principis interdictioni aſcriberent.Quod cum Serloni in Britannia,vbi tunc temporis morabatur,relatum fuiſſet,ignominiam populi ſui non ferens,duobus tantum armigeris comitatus Taulerias venit: ſummo diluculo ante portam ſingulare certamen offerens,de equo haſta innixus expectat. Porro ille, qui alios deijcere ſolitus erat, indignatus, cum maximo furore ſplendidus in armis,feruenti equo aduolat:quis ſit, requirit:vt a loco recedat, vitam tuendo hortatur. Illo nomen reuelante, ſed a loco recedere nollente,dum fortiter congreditur, aliorum proſtrator forti haſtili proſternitur. Serlo pluribus vtriuſque partis aſpicientibus, non tamen quis eſſet, ſcientibus, victor ad gloriam Normannorum efficitur. Sicque caput abſciſſum lanceæ ſupponens,per medium ſuæ gentis caſtrorum,nulli verbum faciens,in Britanniam redire,accelerat. Comes ergo legatum mittens, quis nam ſit,perſcrutari iubet:& vt ad ſe veniat præcipit. Sed cum renuntiatum fuiſſet hunc Serlonem filium Tancredi eſſe, & a Britannia cauſa imperij a populo ſuo propellendi veniſſe, ſe autem iram principis, quia infenſus erat,declinare: & patria, quamuis penurioſum, libenter, donec Principis ira ſedetur, dum ipſe iuſſerit, exulare. Comes pietate motus,& tanto viro vlterius carere nolēs, ad ſe iubet arceſsiri. Venienti

nienti occurrit: gratiam ſuam indulget: oſculo ſecure reddit: quæ habita amiſerat, reſtituit: vxori, cui plures poſſeſſiones competebant, auget: inter ſibi familiariores retinet.

DE Tancredo vero tantorum filiorum patre, aliquid memoria dignum dicere nec abſurdum eſt. Tempore quippe iuuentutis ſuæ, militaribus exercitijs deditus, & diuerſarum regionum, & Principum curias perluſtrans, multa ſtrenuæ laudis auidus agendo, cum ipſa laude & plurima lucratus eſt. Cum autem eſſet in familia Comitis Normannorum Ricardi ſecundi, qui quartus a Rhollo Duce fuit, quadam die idem Princeps venatum pergens, tali enim exercitio, vt mos eſt diuitibus, non minimum delectabatur, aprum miræ enormitatis, quem Singlare dicunt, mouit. Erat autem ſibi mos, ſicut & pluribus alijs potentibus eſt, vt venationem, quam ipſe moueret, nullus præter ipſum occidere præſumeret. Porro canibus aprum velocius inſequentibus, cum Comes præopaca denſitate, ſpinoſis ſaltibus tardius inſequeretur, canibus infeſtioribus aper timens a fine lacerari, rupe quadam inuenta, ipſa pro muro a cauda vtitur: & dentoſum caput, ad ſe tuendum canibus offert. Sicque canibus venatoris auxilio deſtitutis, cum iam aper de ipſis ſpumante dente multas ſtrages faceret, caſu Tancredus ſuperuenit: viſaque ſtrage moloſſorum, quamuis morem Principis non ignoraret, tamen ſuccurrendum canibus accelerat. Aper vero ipſo viſo, canibus ſpretis firmo impetu ſuper eum irruit. Sed Tancredus cum eſſet fortis viribus, audaci enſe illum ſuſcipiens, non quidem illum ictu feriendo, ſed acuto mucrone per durißimā frontem, vſque ad præcordia impingendo, capulum fronti adiunxit: nihil ex longißimo enſe præter capulum extra corpus apri remanente. Sicque deiecto enſem in fronte linquens, ipſe ne a Comite hoc feciſſe deprehenderetur, longius auulſus eſt. Comes vero veniens aprum mortuum miratus, vtrum vulnus aliquod habeat, ſocios luſtrare iubet: deprehenſoque enſe adhuc in fronte defixo, impulſum miratur: cuius enſis ſit requirit: ne ſe huius facti actor celet, ira condonatur. At cum a Tancredo factum deprehenſum fuiſſet, a Comite, & ceteris omnibus plurima laude extollitur: & cum antea in pretio fuerit, maiori deinceps habitus eſt: & dudum poſtea in curia Comitis decem milites ſub ſe habens ſeruiuit. XL.

Nunc vero quia non quidem omnia, quæ memoranda forent, ſed pauca, quæ fama didicimus ab ipſis fratribus in Apulia, vel certe Calabria facta, quamuis ruſtico ſtylo exarauimus, ad ea, quæ apud incredulam Siciliam geſta ſunt, qualiterve diu rebellis ſubiugata ſit, intentionem vertamus. Ita tamen, vt cum opportunitas expetierit, illa, quæ poſtea in Apulia, vel Roma, ſiue Græcia facta ſunt, ſuo in loco obliuione non prætereantur.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SECVNDI.

I COMES Rogerius primum Siciliam intrat.
II Dux Robertus Rhegium,& totam Calabriam procurandam delegat: ipſe in Apuliam vadit.
III Becumen Almiraldus Siciliæ a ſuis expulſus apud Rhegium Comitem conuenit.
IV Conſilio Becuminis Comes Rogerius iterum in Siciliam vadit.
V Comes Rogerius cum Meſſanenſibus prœliatur.
VI Mare turbatum ſedari, Comes Rogerius voto obtinuit.
VII Quod præda ſuper paganos accepta Deo in ſacrificium ingrata non ſit.
IIX Panhormitani, vt noſtris tranſire volentibus prohibeant, in Pharum nauigio veniunt.
IX Noſtri tranſitum ſibi turbari videntes, adiutorem implorant.
X Comes neſcientibus hoſtibus, de nocte tranſiens Meſſanam capit.
XI Sarracenus quidam ſororem fugientem deficientem interfecit.
XII Panhormitani ſe clauſos cognoſcentes recedunt: dux liber tranſit.
XIII Dux,& Comes pro libito ſuo Meſſanam ordinantes, Rametam obſeſſum vadunt.
XIV Chriſtiani de Valle Deminæ Comiti,& Duci munera offerunt.
XV Dux,& Comes Centurbiam oppugnant.
XVI Noſtri a planicie Paternionis ſuper fluuiũ Guedetam caſtra metati ſunt.
XVII A noſtris cum Sarracenis prœlium efficitur.
XIIX Propter vicinam hiemem expeditio ſoluitur: & Chriſtiani Trainam dedunt.
XIX Comes Rogerius vxorem ducit.
XX Comes ergo nuptijs celebratis in Siciliam vadit.
XXI Comes a Duce irato animo recedit.
XXII Becumen in Sicilia occiditur.
XXIII Dux fratrem Comitem apud Miletum obſeſſum vadit.
XXIV Comes Geracium traditione capit:& Dux apud Giracium capitur.
XXV A militibus Ducis Comes, vt fratri ſuccurrat, inuitatur.
XXVI Comes Giracium obſidens Ducem a captione liberat.
XXVII Caſtrum quod Dux apud Melitum firmauerat militibus Comitis fractũ. Duciſa Troparam aufugit.
XXIIX Dux Comiti Calabriam partit.
XXIX Græci apud Trainam Comiti fraudem machinantur.
XXX Comes a Sarracenis captus ſe ipſum enſe liberat.
XXXI Comes in Calabriam vadit.
XXXII Comes cum Arabicis Caſtri Iohannis prœliatur.
XXXIII Bellum Cerami vbi S. Georgius apparuit.
XXXIV Piſani Comitem, vt Panhormum obſeſſum vadant, inuitant.
XXXV Milites Comitis hoſtibus territis Turonem, qui poſtea Gatzonis dictus eſt, aſcendunt.
XXXVI Noſtri a Tarantis vexantur.
XXXVII Agellum a Duce oppugnatur.
XXXIIX Caſtrum apud Petrelegium fit.

Dux

Dux Montem piloſum obſidet. XXXIX.
Dux Barum obſidens. XL.
Comes Rogerius cum Sarracenis prœliatur. XLI.
Columbæ Panhormi ſuos victos nunciant. XLII.
Dux auxilio Comitis Rogerij Barum capit. XLIII.
Scyllum Duci reconciliatur. XLIV.
Panhormus capitur. XLV.
Serlo occiditur. XLVI.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

SI QVAERITVR QVOD CALAbria, vel Apulia iam ex parte, non autem ex toto, quantum ad ea, quæ in eis facta ſunt, deſcriptis, apud Siciliam deſcribentes trãſeamus, iterum quaſi digreſsionem facientes deſcribendo ſuum locũ, *
quantum ad tempus, quo facta ſunt, exigit vt rationis ſeries recto tramite texatur: vt quæ priora facta ſunt, præcedant: quæ vero poſteriora ſubſequendo ſcribantur. Comes enim Rogerius, cum primum Siciliam debellaturus aggreſſus eſt, quæ apud Calabriam habebat non deſeruit: ſed cum opportunitas exigebat, exercitu in Siciliam interim dimiſſo, ipſe ad ſua negotia diſponenda redibat: multotiens etiam Duci fratri auxilium laturus: vel certe in maioribus, & dubijs rebus conſilium daturus, vt ſtrenuus miles, & vir magni conſilij, in Apuliam vſque tranſibat.

ELEGANTISSIMVS igitur iuuenis Comes Calabriæ, cũ I
apud Rhegium cum fratre Duce, tota Calabria debellata moraretur, Siciliam incredulam audiens, & breuiſsimo mari interpoſito, ex proximo intuens, vt ſemper dominationis auidus erat, ambitione adipiſcendi eam captus eſt: duo ſibi proficua deputans: animæ ſcilicet, & corporis: ſi terram idolis deditam ad cultum diuinum reuocaret: & fructus, vel redditus terræ, quos gens Deo ingrata ſibi vſurpauerat, ipſe in Dei ſeruitio diſpenſaturus, temporaliter poſsideret. Hæc ſecum animo reuoluens, eorum, ad quæ animum intendebat, non tardus executor, cum ſexaginta tantum militibus, periculoſiſsimo, quamuis breui pelago inter Scyllam, & Charybdim naualiter ſe ſe committens, Siciliam explorat: & gentis ſuæ n[illegible]itiam tentatum tranſmeando vadit. Eſt portui, quo applicuerunt, populoſa ciuitas proxima: quæ a meſſe vocabulum trahens, eo quod totius regionis meſſes, quantum Romanis in tributum antiquitus perſoluebatur, illuc congregari ſolebat, Meſſana vocata eſt. Huius vrbis ciues, quorum plurima multitudo erat, hoſtes ſuos fines peruaſiſſe cognoſcentes, plurimum indignati, maxime quod paucos numero videbant, vrbis portas maximo impetu proſilientes, ipſos occupatum vadũt. Porro Comes, vt ſemper aſtutiſsimus, & militia callens, primo timore ſimulato, cum eos longius ab vrbe ſeduxiſſet, impetu facto, acerrime ſuper eos irruens, in fugam vertit. Sicque extremos quoſque cædendo, vſque in

portam ciuitatis,longo reditu fugientibus viſus odibili, cōminator, reduxit.Spolijsitaque,& equis illorum,quos deiecerat,acceptis,naues ſuas ingreſſus,Rhegium remeat,ad ducem fratrem ſuum.

II. DVX deinde Robertus cum Comite Rogerio fratre ſuo in Apuliam hiematurus,regreſſus eſt: vbi quia iam aliquantulum temporis tranſierat,ex quo abinde receſſerat,res ſuas quaſi ab acumine obtuſas,& minus ordinatas inueniens,tota hieme conſilio prudentiæ ſuæ refortiens, ad integrum reparauit: Apulienſeſque Principes de nouiter adepto ducatu ſibi congaudentes pluribus donans,de expeditione verſus Siciliam in proxima futura æſtate facienda permonuit.

III. ROGERIVS vero Comes Duce relicto in Apulia,Rhegium in prima ſeptimana ante quadrageſimam remeauit: ad quem Becumen Admiraldus Siciliæ a Belcamendo quodam principe prœlio fugatus,eo quod maritum ſororis ſuæ,honeſtum ſuæ gentis iuuenem,vocabulo Benneclerum occiderat,apud Rhegium profugus venit, comitem verſus: impugnationem Siciliæ multis exhortationibus incitans.

IV. DE cuius aduentu Comes, non minimum gauiſus, eum honorifice ſuſcepit: eiuſque conſilio,nec dum hieme tranſacta,hebdomada videlicet proxima ante quadrageſimam,cum centum ſexaginta militibus,ipſum Becumen ſecum ducens,Pharumque ad Clibana tegularum tranſiens,Siciliam inuadit. Dumque Becumene,qui ad ſe transfugerat,ductore,verſus Melacium iturus,de nocte,haud longe a ciuitate Meſſana trāſiret,obuium habuit quendam Saracenum,militia inter ſuos nominatiſſimum fratrem ſcilicet Bennecleri: pro cuius occaſione Becumen a Sicilia eiectus fuerat. Hic nempe cum in præcedenti veſpere perſenſiſſet, Comitem armata manu Siciliam intraſſe,militia ſua,plus neceſſario præſumēs, a Meſſana progreſſus nocturnus hoſtis,vt ſibi aliquod militare nomen,in damno hoſtium adquireret,tentatum ibat. Comes vero Rogerius inermis excepto clypeo ſolo,& enſe,quo accinctus erat,armiger namque cum armis ſubſequebatur, ſocios præcedebat: oculos intentiſsime circumquaq; ducens. Dumque illum aduentantem ſub pallore Lunæ deprehendiſſet, perlongum ducens ab armigero arma recipere, ne forte, ſi etiam ille ſub vmbra viſeret,aufugeret,impetu facto,ſolo enſe ſuper eum irruens,vnoq; ictu mediū corripiēs,ſecauit: de corpore duabus partibus factis: equumq;, & ſpolia cuidam ſuorum dedit. Inde Melacium, & Rametam vſque per-
* tranſiens,plurimum prædæ accepto,ad tres batu iuxta Pharum, qui Paroli dicitur,hoſpitaturus redijt: in craſtinum ad vltimas aquas vſque pro-
· diens præda,quam acceperat,Rhegium deferenda nauibus.

VI. PORRO Meſſanenſes putantes iam, quibuſdam naues ingreſsis,ſe illos,quaſi ſemipartitos poſſe facilius occupare,equitatu, & peditatu omnes vrbe egreſsi,inuadere vadunt. Verum quia ventus contrarius erat,nullus armatorum naues intrauerat. Comes vero cognoſcens eos verſum ſe aduentare,Serlonem nepotem ſuum, videlicet Serlonis fratris ſui filium: cuius ſuperius in fine primi libri mentionem fecimus: ne ſi fugere;

ſicut

ſicut & fecerunt, vellent, liberius poſſent, ſic præmiſſum, ipſe velocius ſubſecutus, dum fugere nituntur, ita intercepit, vt vix ex tanta multitudine euaſerit.

MESSANENSIBVS ſuorum vulnera flentibus, Comes penes ciuitatem tranſiens, in inſula S. Hyacinthi, haud longe ab vrbe, hoſpitatum vadit: ſummoque diluculo Meſſanam, quaſi viribus exhauſtam oppugnare vadit. Sed Meſſanenſibus, quamuis paucis, qui adhuc ſupererant, cum ipſis mulieribus armatis, turres, & propugnacula, ſeſeque certatim, vt pro vita, defendentibus, Comes, ne Sicilia tali facto excitata ſuper eum irruat, ad tentoria ſua rediens, de tranſitu verſus Rhegiũ tractare cœpit. Mare vero turbatum cum periculoſum tranſitum oſtentaret, Comes ſapienti vſus conſilio, totam prædam, quam ceperat, S. Andronio, ad Eccleſiam ſuam reædificandam iuxta Rhegium, dandam propoſuerat. Deſtructa quippe erat nouiter. Sicque meritis eiuſdem ſancti, vt credimus, aura proſpere flante, mare ſedatum ſeſe tranſmeabile præbens, impune tranſire permiſit. VI.

NE videatur hoc factum, quod prædam Deo obtulerunt, contrarium Canonicis ſanctionibus, propter illud, quod dicitur, qui immolat victimam ex rapina, vel ex ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris: cum hoc potiſsimum accipiendum ſit dictũ de ſubſtantia pauperis Chriſti: de quibus & alibi dictum eſt, Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, non eſſe ſcimus: qui Deum nec ore, nec corpore confitetur. Sed quod aufertur, Deo offerre, haud abſurdum videtur: nam acceptis ingrati vtuntur: a quibus ipſe largitor non cognoſcitur. VII.

COMES igitur Rogerius toto menſe Martio, & Aprili per Calabriam vtilitates prudenter ordinans nauibus, & reliquis neceſſarijs commeatibus expeditionem iterum verſus Siciliam certatim parat. Maio itaque intrante Dux ab Apulia cum maximo equitatu Rhegium veniens, etiam naualem exercitum per mare venire fecit. Belcamuer vero Almiraldus Siciliæ audiens expeditionem verſus Siciliam apparari, naues, quas Cattos appellant, quæ hoſtium tranſitum impediant, a Panhormo in Pharum mittens, per aliquot dies hoſtes tranſire impediunt. Nam quamuis noſter naualis exercitus plurimus eſſet, eorum tamen amplior, & fortioribus nauibus erat. Noſtri deniq; tantummodo abundantior Germundos, & Galeas, Sicilienſes vero Cattos, & Golafros, & Dormundos, ſed & diuerſæ fabricæ naues habebant. IIX.

DVX ita ſibi tranſitum turbari videns, cum fratre Comite, & ſapientibus accepto conſilio, diuinum inuitat auxilium. Exercitui, vt ſacerdotibus confiteantur, & pœnitentia accepta omnes communicent, indicit. Ipſe cum fratre, ſi terra diuino auxilio illis tribuatur, ſe ſe deinceps Deo deuotiores futuros, voto promittunt: certa fide in mente retinentes quod ſcriptum eſt: In omnibus negotijs tuis Deum adiutorem tibi aſſume: & habebis proſperos effectus: &, Quia non eſt conſilium contra dominum: &, quod nulla proficiendi difficultas eſt, vbi ſpiritus ſanctus IX.

cooperator adeſt: In omnibus, quæ facere diſponebant, Deum ordinatorem, fortiorē gubernatorem lachrymabili compunctione cordis implorãt.

IX. COMES itaque Rogerius videns hoſtes, ex altera ripa contra ſuum exercitum adiacere, & nuſquam promoueri, ad callida argumenta, vt ſolitus erat, ac ſi legiſſet, Quid refert, armis contingat palma, doliſve, conuertitur: conſiliumque Duci dedit, vt ibidem cum exercitu remanens ſeſe hoſtibus oſtentaret: ipſe interim cum centum, & quinquaginta militibus Rhegium vſque progrediens, nauibuſque ſibi abinde, ſub nocturna vmbra, contraductis, mare, neſcientibus hoſtibus tranſiens, Siciliam inuaderet. Duce vero, timore amittendi fratrem, hoc negante, & dicente ſe nil per fratris mortem lucrari velle, ſed potius fratris vitam omni lucro præponere, Rhegium præmiſsis nauibus ipſe Comes cum trecentis militibus ſubſecutus: vt ſemper militia præſumptuoſus, & magnarum rerum attentator, mare incautus hoſtibus impune tranſiens, ad locum, qui communiter Monaſterium dicitur, applicuit: naueſque remittens, ne forte aliquis ſuorum ad illas refugeret, Meſſanam oppugnatum vadit: quam inermem inueniens, nam iam dudum defenſores eius peremerat, vrbe capta, turres, & propugnacula eius diruit: quos inuenerunt interfectis, quibuſdam vero ad Panhormitanas naues transfugientibus: anno ab incarnatione Domini milleſimo ſexageſimo.

XI. INTER quos & quidam iuuenis, de nobilioribus Meſſanæ vrbis ciuibus ſororem habens pulcherrimam, dum fugiens ſecum adducere nititur puella, vt tenuis virguncula, & debilis naturæ, laboris expers, timore, & inſolito curſu deficere cæpit. Frater ad fugam dulciſsime verbis excitans, dum minime proficit, viribus exhauſtã videns, ne inter Normannos remanens, ab aliquo eorum corrumperetur, gladio appetens interficit. Et quamuis præ dulcedine, langoris ſororis lachrymis perfunderetur, vnica enim erat, maluit ſororis interēptor fieri, & mortuam flere, quam ſoror legis ſuæ præuaricatrix fieret: & ab aliquo lege ſua nõ contẽto ſtupraretur.

XII. PORRO Panhormitani vrbe capta, ſe deluſos ab hoſtibus cognoſcentes, timentes ne forte tum mare turbatum, ſi illic diutius morarentur, eos ad terram cogeret, & ab hoſtibus opprimerentur, confuſi, vela vnde venerant, direxerunt. Ipſius vero vrbis captæ claues Comes Rogerius ad Ducem tranſmiſit: mandans ei, quatenus ſecure nauigando acceleret ad ſe. Sicque mari hoſtibus purgato, patenti abſque periculo tranſitu, Dux cum omni exercitu placito curſu tranſmeans, Meſſanam venit: fratremq; ſanum inueniens, non minimum congauiſi ſunt.

XIII. REBVS itaq; ſuis per octo dies ſapienter diſpoſitis, & vrbe pro velle ſuo firmata cuſtodibus diuerſis, equeſtri exercitu apud Meſſanam relicto, verſus Rametam vtrique fratres intendunt. Rametenſes autem dudum cognito, in parua manu hoſtium eorundem, maximam multitudinem Meſſanenſium bellatorum occubuiſſe, ne quid ſimile ſibi accidat, aduenientibus hoſtibus, obuiam territi legatos, qui pacem poſtulent, mittunt: vrbemq;, & ſe ipſos ditioni dantes, libris ſuperſtitionis legis ſuæ coram poſitis, iuramento fidelitatis firmant.

INDE

INDE de proſpero euentu, cum maxima lætitia recedentes, & debilitate gentis cognita, audaciores ſub Scabatripoli hoſpitium ſumunt. Inde in craſtinum ad Fraxinos perueniunt: ab Fraxinis ad Maniaci pratum Hic Chriſtiani in valle Demina manentes, ſub Sarracenis tributarij erant. De Chriſtianorum aduentu gauiſi illis occurrerunt: multaque enxenia, & donaria obtulerunt. Hoc excuſationis contra Sarracenos aſſumentes: non quod cauſa amoris, ſed vt ſe ipſos, & quæ ſua erant, tuerentur, hoc facerent: fidelitatem vero ſuam illis inuiolabilem ſe ſeruaturos. Fratres vero vtique eos, cum maxima dulcedine ſuſcipientes, multa beneficia ſe illis collaturos: ſi terra a Deo ſibi concedatur, promittunt. Sic in pace dimiſsis, ipſi Centurbium vſque pertendunt. XIV.

SED Centurbienſes, quamuis ſtrenuitatem eorum nō ignorarent, mori non abhorrentes, cum nullo modo ſeruire volunt, in defenſione vrbis, & ſua, propugnacula armant. Noſtri vero fortiter oppugnantes ciuitatem, cum viderenr ſuos a fundibularijs, & ſagittarijs vexari, & ſine detrimento ſuorum, verſus vrbem nil ſe poſſe proficere, ab oppugnatione deſiſtunt: maxime cum in proximo ſibi a Sarracenis bellum imminere audiebant: contra quos ſuos, ne vexarentur, vel numero diminuerentur, reſeruabant. XV.

SIC Centurbio relicto, in planicie Paternionis caſtrametati, tentoria figunr. Viſaque planicie ſpatioſa, aptum locum ad prœliandum iudicantes, per octo dies illuc morati ſunt: volenres, vt a Sarracenis inibi ſibi prœlium diſpoſitum offerretur. Sed cum a ſpeculatoribus Becuminis Sarraceni, qui apud Rhegium ad Comitem transfugerat, & illos fidus comes, & ductor comitabatur, didiciſſent bellum necdum in ptomptu haberi, interius progredientes, apud S. Felicem, iuxta cryptas ſubterraneas hoſpitati ſunt: quas oppugnantes maxima ex parte ceperunt: pluribus ex inhabitantibus interemptis. Inde progreſsi ad molendina, ante Caſtrum Iohannis, in ripa fluminis, quod lingua eorum Guedeta dicitur, quod Latine reſolutum fluminis paludis interpretatur, caſtra metati ſunt. XVI.

BECHAMET igitur numeroſa Africanorum multitudine, & Sicilienſium coadunara, bellum, quod diu diſpoſuerat, hoſtibus offert: anno ab incarnatione Domini milleſimo ſexageſimo primo. Porro Dux exercitum ſemipartiens, erant enim tantummodo ſeptingenti, & ex ipſis duas acies ordinans, vnam frarri, vt priori: ſicuti ſibi moris erat, vt hoſtem feriat, delegat: ipſe cum altera ſuos alacriter verbis exhortando, ſubſequi non tardat. Similiter Bechamet, cum quindecim milia armatorum haberet, tres acies inſtituit: cum quibus primo quidem audaciſsime hoſtibus occurrens, certamen inijt. Porro noſtri in primo, ex more, congreſſu fortiter agendo, plurimos ſternentes, reliquos in fugam vertunt: quos cædendo, verſus Caſtrum Iohannis perſequentes, vſque ad decem millia ocVciderunt. Sicque victoriam adepti, ſpolijs quidam ſunt ditati in tantum, vt qui equum vnum in prœlio perdiderit, provno decem recipiens, conſimili lucro, ad ſimilem exercitum accedere nō dubitaret. In craſtino enim propius caſtrum progredientes, ad lacum, qui eſt inter Caſtrum Iohannis, & Irancuum ſola nocte hoſpitati, die ſequenti, in monte qui Calata- XVII.

xibet dicitur, tentoria figunt. Sed quia mons ſtrictior erat, & minus ad hoſpitandum exercitui ſufficiens, [illegible] laniciem Fontium tranſierunt. Comes vero Rogerius quietis impatiens, & laboris aſsiduus, trecentos iuuenes ſecum ducens, vſque Grigentum prædatum, & terram inſpectum vadit: totam prouinciam, incendio concremando deuaſtans. Cum redit ſpolijs, & præda totum exercitum abundanter repleuit. Per menſem itaque ibi perdurantes, totam prouinciam diuerſis incurſionibus lacerantes afflixerunt: ſed caſtro Iohannis minime præualuerunt. In ipſo anno Dux caſtrum Marci fecit.

XIIX. HIEMEM itaque vicinam præuidentes expeditionem ſoluunt: Becuminem vero in ſua fidelitate apud Catanam, ſui enim iuris, dimittentes, qui Siciliam interim laceſſat, ipſi Meſſanam, militibus, qui eam cuſtodiant, & his, quæ militibus neceſſaria forent munientes, Pharo tranſmeato, Dux quidem in Apuliam hiemandi gratia, ſeceſsit: Comes vero in Calabria remanet. Media vero hieme, intra natale Domini, cum ducentis quinquaginta militibus iterum mare tranſiens, vſque ad Grigentinam vrbem totam patriam ſollicitans, prædatum vadit. Chriſtiani vero prouinciarum ſibi cum maxima lætitia occurrentes, in multis obſecuti ſunt. Inde Trainam adueniens, a Chriſtianis ciuibus, qui eam incolebant, cum gaudio ſuſceptus vrbem intrat: pro velleque ſuo ordinans, ibidem natale Domlni celebrant.

XIX. SIC legatus quidam a Calabria veniens nuntiauit Abbatem Robertum S. Euphemiæ a Normannia a Delicia ſorore ſua, nepte Normannorum Comitum ad nita mandare ſibi, vt accelerет verſus nuptias celebrandas. Quod Comes audiens, multum exhilaratus erat. Denique ex multo tempore eam cupiens, ſpecioſa quippe, & præclari generis erat, quanto celerius potuit, verſus Calabriam repedans, diu cupitam puellam viſum ire accelerat. Venienſque in vallem Salinarum, apud S. Martinum puellam legitime deſponſatam, Melitum cum maximo muſicorum concentu deducens, illuc ſollemnes nuptias celebrauit.

XX. QVIBVS conſummatis, aliquandiu cum vxore cõmoratus, quo animum intenderat, obliuiſci minime potuit: ſed exercitu apparato, Rogerium armigerum ſecum ex parte ducens, iuuencula in Calabria dimiſſa, iterum Siciliam inuadit: nullis perſuaſionibus lachrymãtis vxoris detentus. A Catana itaque Becumine Sarraceno per legatum arceſsito, ſecum ducens Petrelegium obſeſſum vadit. Porro ciues ex parte Chriſtiani, & ex parte Sarraceni, conſilio inuicem habito, pacem cum Comite facientes, caſtrum, ſe ſeque ditioni ſuæ dederunt. Comes vero caſtrũ pro libito ſuo firmans, militibus, & ſtipendiarijs muniens Trainam venit: quam ſimiliter muniens, Becuminem, vt Siciliam laceſsitum, & ad ſuam vtilitatem applicatum vadat, exhortatus, in Calabria, ſe deſideranti, & de ſalute ipſius ſollicitæ vxori ſe ſe repræſentans, de aduentu ſuo non minimum lætificauit.

XXI. CASTRVM itaque nullum in ſua, a fratris poteſtateq; excepto ſolo Melito, habens, a fratre, vt quod ſibi promiſerat, quando ab Scalea ab

lea ab ipſo inuitatus ad inuicem reconciliati ſunt, medietatem videlicet to-
tius Calabriæ impertiatur, maxime quia iuuenculam vxorem exinde, vt
pote puellam, tam præclaris ortam natalibus, decenter dotare volebat, re-
quirit. Dux autem quamuis pecunia largus, in diſtributione quidem ter-
rarum aliquantulum parcior erat: fratremq; per ambages differendo pro-
trahebat. Porro Comes fratris calliditatem animum aduertens, ne diu-
tius fallacijs paſsi ſuſtinens, per meliores totius Apuliæ ad rationem po-
nit, quod ſibi promiſſum fuerat expetens: atque nec ita proficit: fœdereq;
inter ſe rupto, irato animo a fratre recedit: Melitumque veniens caſtrum
viriliter firmauit: optiſmoſque milites vndecumque ſibi, in fratris dam-
num ducens. Sed quamuis erga ſe fratrem ſuum agere patulum eſſet, lega-
litatem tamen ſuam ſeruans, per quadraginta dies a fratris iniuria abſti-
nuit: ne ſi forte infra hunc terminum erga ſe reſpiceret, ipſe, qui de iniu-
ria conquerebatur, potius iniurius haberi vindicaretur: malens huius diſ-
ſenſionis iniurioſam culpam in fratrem potius, quam in ſe retorqueri.

BECVMEN vero per Siciliam vadens, ſicuti a Comite rogatus, XXII.
quoſque poterat, ad fidelitatem noſtræ gentis applicat: quibus vero
minus perſuadere poterat, ipſos impugnationibus vexare non deſi-
ſtebat. At cum verſus caſtrum Antulium, quod quondam ſuum fuerat,
debellandum properaret, Nichel quidam potẽtior, caſtri quondam eiuſ-
dem Becuminis miles, in dolo verba pacifica mandans: vt cum paucis a
ſuis ſemotus, Antulienſibus, quaſi reconciliari volentibus, loco determi-
nato locutum veniat, mandat. Ille vero, quia iam plurima beneficia illis
iam dudum, cum ſecum bene erant, contulerat, minus fraudem ſuſpica-
tus, quo, & qualiter ſibi mandabatur, venire non diſtulit. Antulienſes ita-
que conſilium venenoſo corde Duce Nichele conceptum reperientes,
equum eius primitus ſpiculo transfigunt: ne ſeſſor, vt ſibi primo vulnus
datum foret, fraude intercepta, equo ſano liberius cum vulnere aufuge-
ret. Sicque equo deiecto ipſum etiam in terra confodientes, cum ſangui-
ne vltimum vitæ flatum exhalare fecerunt. Quod audientes Normanni,
qui apud Trainam, & Petrelaiam ad caſtra, a Comite deputati erant, ma-
xime turbati, eius enim nomine præſidia quam maxime tuebantur, ca-
ſtris relictis, Meſſanam, ad tuendum vadunt.

DVX vero fratrem a ſe receſsiſſe iratus, exercitu congregato, eum XXIII.
apud Melitum obſeſſum vadit: anno incarnationis Dñi M L X I I.
Comes autem, quamuis tunc temporis typo febrium grauaretur, 1062
apud Geracium enim quibuſdam negotijs ſe illuc vocantibus erat, vbi in-
ſolito aëre corrupto, ipſe nihilominus infirmatus, quoſdam ſuorum ami-
ſerat, tamen fratri, vt hoſti venienti, in monte, qui S. Angeli dicitur, a-
cerrime occurrit: multiſque ex fraterna acie haſtili robore, militari con-
greſſu deiectis, ne in ipſo monte, vel certe in adiacenti, qui Mons viri-
dis dicitur, caſtrum, ſicut diſpoſuerant, figant, impetu facto longius ar-
cet. Vrbe itaque obſeſſa, ex vtraque parte ambitio laudis, & iuuenilis æ-
tas plures ad militiam exercendam impellebat: vnde cum plures mili-
tariter progrediuntur, iuuenis quidam Arnaldus nomine, ex parte Co-
mitis, gener quippe ſuus, & frater iuuenculæ vxoris erat, vir militari-
bus exercitijs aptus, dum deijcere tentat, deiectus, quod dolor eſt dice-

re, occubuit. Vnde permaximus dolor, & planctus, non ſolũ his, quibus adiutor erat, verum tamẽ his, qui a foris impugnabant, excreuit. Ac dum ſoror cum multa lamentatione exequias celebrans, funus, vt decebat, exequitur, Comes, qui non minus ſorore dolebat, in vindictam exardeſcens iuuenis, congreſſu in hoſtem facto, multos militariter ſternens interimit. Dux itaque videns talibus congreſſionibus ſuos quotidie vexari, & minus proficere, duo caſtella ante vrbem firmauit: putans tædio, & fame ſic eos facilius poſſe affici. Comes vero ipſa caſtella quotidie laceſſens, cum Ducem in vno eſſe ſciebat, alterum oppugnabat: cum vero ad id ſuccurrendum venire videbat, illo relicto per medium ciuitatis ad aliud tranſibat: ſic aſsidue certamen localiter alternans.

XXIV. NOCTE vero quadam Melitum cum centum militibus exiens Geracium venit: vrbemque ſibi ab incolis traditam ingreſſus, in ſuos vſus aptauit. Quod Dux audiens, maxima ira repletus, caſtella, quæ ante Melitum firmauerat, militibus muniens, cum toto exercitu verſus Geracium, extra vrbem tentoria fixit. Geracenſes quidem ſibi iam dudum fidelitatem iurauerant: non tamen vrbem, vt pro libitu ſuo vteretur, reddiderunt: ne ſi forte caſtellum in ipſa firmaret, pro velle ſuo omnes prorſus ſubiugatos haberet. Dux vero quendam de potentioribus vrbis notum habens, nomine Baſilium, ab ipſo ad prandium inuitatus, capucio capite cooperto, ne forte quis eſſet, perciperetur, vrbem ingreſſus, ad palatium illius ſolus comeſtum vadit. Quo ingreſſo, dum nil mali ſuſpicans, nec dum cibo parato, colloquijs Melitæ vxoris illius, qui ſe inuitauerat, vteretur, vrbicenſes per quendam famulum domus, Ducem infra vrbem eſſe cognoſcentes, traditionem ſuſpicati, non minimum turbantur. Vndique concurrentibus tota vrbs tumultuatur: omneſque in arma ruentes, ad domum in qua erat, cum furenti impetu illum extrahere vadunt. Ille vero, qui Ducem inuitauerat, impietatem conciuium ſuorum cognoſcens, & viribus ad reſiſtendum diffidens, dum verſus Eccleſiam profugus, vitam tueri nititur, patrio enſe confoſſus occubuit. Vxor quoq; eius, cum tanta impietate a ſuis ciuibus attractata eſt, vt ſtipite, ab ipſo ano, vſque ad præcordia transfixa inhoneſta morte vitam terminare cogeretur. Quo viſo ſi Dux de vita deſperauit, mirandum non eſt: præſertim cum videbat ciuem, a ciuibus, amicum, ab amicis, prælatos, a ſubditis abſq; recordatione alicuius præcedentis beneficij, cum tanto furore, crudeli enſe perimi. Stat inter furentiũ hoſtium minantia tela miles inermis: quondam multorũ millium hoſtium debellator: leoninam ferocitatem, quæ ſibi quaſi quodammodo innata erat, in agninam transferens manſuetudinem. At cum videret ſapiẽtiores quoſq; ita qui exitum rei prænotabant, adhoc inniti, vt inordinatum furorem indoctioris vulgi, & minus proſpicientis quid damni, quid ve lucri, ſi occideretur, proueniret, animo aliquantulũ reſumpto, talibus eos verbis alloqui adorſus eſt. Nolite inquit, nolite ſuperabundantiori lætitia fallaciter extolli: ne rotalis fortuna vobis ad præſens arridens, mihi autem aduerſa, arriſione ſua vobis indiciũ prænotet, in futurũ habendæ aduerſitatis: cũ nulla poteſtas abſq; diuina diſpoſitione nemini attribuatur. Quo iudicio in me poteſtatem habeatis, apud vos ipſos reputando conferte. Nec enim veſtris viribus præſens eſſe perductus ſum: ſed neq; ego, vt vobis aliquid mali machinaretur,

chinaretur, ingreſſus ſum. Vos quidem mihi fidelitatem feciſtis: ego vero quod pactum vobis promiſi, in nullo me violaſſe cognoſco. Sed forte illud vobis ad vtilitatem veſtram, aut experientiam contigit: vt veſtra fidelitas, cuius ſtabilitatis ſit, a nobis cognita, vos nobis gratioſiores, & præmio digniores præſentet. Tot millibus hominum vni ſoli caſualiter, non autem militariter circumueniendo, intercepto fœdere, mentito, & abſque diſſenſione vitam auferre, nulla laus eſt. Sed neque vt reor, quantum de me vobis aliquid proficuum: Mors enim mea, iugum gentis meæ non auferet: ſed in vindictam meam vobis infeſtiores exardeſcent. Sunt denique mihi fideliſsimi milites, ſunt fratres, ſunt conſanguinei: quibus, ſi periurando, vos manus veſtras meo ſanguine pollueritis, nulla ratio reconciliare poterit: ſed & vbicunque terrarum hoc a vobis factum perſonuerit, opprobrium ſempiternum, propter periuria, cum omni ſucceſsione generis veſtri incurretis: præſertim ſi ſine diſcutione, aliquod præiudicium perpeſſus fuero a vobis. Talibus uerbis, fauentibus ſibi ſapientioribus vrbis, ignobile vulgus tumultu ſedato, Ducem in captione, donec quid de ipſo faciendum ſit, conſilium capiunt, ponunt.

EXERCITVS itaque Ducis, qui extra portam tentoria fixerat, audito Ducem tali infortunio in captionem detruſum, vndique turbati, dum quid faciendum ſit, dubitantes inter ſe diſputant, tandem meliori conſilio accepto, per legatos Comiti rei euentum intimare accelerant. Sciebant quippe legalitatem animi eius: & quamuis contentionem ſuam, expetendo verſus fratrem aliquam controuerſiam, oſtenderet, tamen in conſideratione conſanguinitatis, fratrem ſuum, vt fratrem diligere: & fraternam vitam in tanto diſcrimine poſitam ereptum ire omni ſibi illata iniuria oblita, quouis lucro præponere, inuitabit fratrem, vt fratri in anguſtias poſito, auxilium ferendo ſubueniat: de controuerſia, quæ inter ipſos erat, Duce erepto, ius teneatur: ſe ſe auxilium illaturos promittunt. XXV.

COMES itaque ſiniſtro rumore de fratris infortunio turbatus, fraterni ſanguinis affectu, totus lachrymis perfuſus, ſuos ſupplex exorat, vt fratrem ereptum ſecum accelerent. Sicque arma corripiens Geracium citiſsimus aduolat: vrbicenſes, vt ſibi extra muros, fœdere interpoſito ſecuri locutum veniant, inuitat: quos & ita alloquitur. Eia inquit, amici, & fideles mei, inimicari, & germanum me obſeſſum venientem cognouiſtis captum, & mea fidelitate tenetis gratiſsimum habeo. Et quia verſus me in tantum veſtra fidelitas progreſſa eſt, veſtro conſilio, non autem veſtris vel manibus, vel armis de ipſo vlciſci volo. In tantum enim me ad iram prouocauit, vt nullo modo mihi ſufficiat, ſi alterius armis, quam meis intereat: quod ne veſtra fidelitas, quaſi mihi gratum obſequium ſe præſtare credens faciat, omnimode ſibi interdictum ſciat. Accelerate igitur inimicum meum mihi reddendo. Sufficiet, vt de ſupplicijs eius primo ſciatis. Veſtro conſilio ſatiatus, faciam cum tormentis vitam finire. Nulla in reddendo dilatio ſit: nam nulla vtilitas me auellet ab obſeſsione huius vrbis, donec vlciſcar mihi ab ipſo illatis iniurijs. Ecce omnis exercitus ſuus iniurias eius vltra non ferens, ipſo ſpreto, in meã fideli XXVI.

tatem

tatem tranſiens, me ducem elegerunt. Ecce vel modicum terræ ſub ipſo habere, indignus iudicabar: eo perempto, omnia, quæ iuris ſui hactenus fuerunt,fortuna fauente ſuſcipiam. Non ſum, quem per ambages protrahere poſsitis: ſi diutius differre tentatis, ecce ad præſens vineta, & olíueta veſtra extirpabuntur. Vrbe veſtra a nobis obſeſſa, machinamentis apparatis, nulla contra nos præſidia tuebuntur. Vos ſi inuiti capiamini, pœnæ quæ hoſti repromittuntur, & vobis, in ipſo repromittentur. Hac oratione habita, Geracenſes territi, licentia accepta in vrbem, conciuibus ſuis relaturi, & conſilium pariter accepturi vadunt. Sicque conſilio accepto, dubij vtrum ne ea, quæ a Comite audierant, ex induſtria, vt fratrem eripiat, aut certe ex vero odio dicerentur, iuramentum a Duce expetunt, ne ſi ab ipſis dimiſſus, fraternas minas euadat, dum ſibi vita comes fuerit, caſtellum aliquod infra ciuitatem ſuam firmare faciat. Quo ſacramento minus diſcernentes calliditatem Ducis, decepti ſunt: nam quod Dux ſe non ſtructurum iurauit, Comes non iurans, non multo poſt illis dolentibus perfecit. Sacramento itaq; accepto, Ducem extra vrbem adducentes, multis Normannorum præ gaudio flentibus reddunt: ſe ſe deinceps fideles vtrique futuros multis aſſertionibus promittunt.

XXVII. DVX igitur, & Comes ſe ſe mutuo conſpicientes, vt quondam Ioſeph Beniamin inuiſo, præ dulcedine in aſpero, in proſperum cedentis fortunæ in lachrymas prorumpentes, mutuis amplexibus fruuntur. Dux Comiti, quæ promiſerat, ſe amodo non retenturum promittit. Comes Ducem vſque S. Martinum proſecutus, inde Melitum vadit. Milites vero Comitis, qui apud Melitum erant, audito, Ducem in captione detineri, caſtella eius, quæ ante Melitum firmauerat, oppugnantes capiunt: milites, quos inuenerant, in captione retinentes, ſuis militibus caſtellum, quod apud S. Angelum firmauerat, muniunt: aliud vero, quod forte videbatur, diruunt. Vxor vero viduationem ſuſpicata Tropeam aufugit.

XXIIX. DVX itaque hoc audiens; maleficij, quam beneficij memor, maxima indignatione permotus conuentionem, quam fratri promiſerat, exequi denegat: donec ſibi, & caſtellum S. Angeli, & milites, qui in captione tenebantur, reſtituantur: & de illata iniuria ius teneatur. Porro Comes fratri Duci omnem occaſionem, eius velle exequendo, auferre volens, milites reddit: caſtellum, & quæ in ipſo retenta ſunt, reſtituit. Sed cum nec ſic animum fratris, vt ſibi ius teneat, molliri videt, traditione inhabitantium, caſtrum Meſsianum ingreſſus, Duci inimicitias mandat. Dux itaque videns caſtra, quæ ante Melitum in ipſa prouincia habebat, ſibi ablata, ſciens totam Calabriam per illud facile poſſe turbari, in valle Gratenſi, fratri ſibi conuentionem executo Calabriam partiuit: ſicque in Apuliam vadit. Comes vero in Calabriam, portionem ſuã recepturus redit. At cum videret ſuos, propter ſeditionẽ, quæ inter ſe, & frarrem hactenus fuerat, equis, veſtibus, & armis minus ſufficientes per totam Calabriam, poſt quidem eis tributa expetitum vadit: veniensq; Geraciũ, quia eos, quaſi infideliores, ceteris exoſiores habebat, vt plus ab ipſis extorqueat, caſtellũ extra vrbem, procul ſe ſe figit. Geracenſibus vero iuramen-

iuramentum ſibi a Duce factum obijcientibus: Comes reſpondit, Cum medietas Geracij mea ſit, Dux in ſua parte iuramenti ſui ordinem, ne violetur, ſeruare poterit: me vero, qui in mea parte quodlibet faciam, nec votum, nec promiſsio aliqua redarguit. Geracenſes ergo cognoſcentes ſe callide a Duce iuramento deluſos, inſipientiæ ſuæ deputarunt. Pacto cum Comite facto, a caſtello, quod fœdere cœperat, pecunia, potiuſquam armis illum auertunt.

COMES vero ſuos abundanter armis, & equis, ceteriſque, quæ neceſſaria erant, remunerans, & terram, quæ ſibi ſorte ceſſerat, fidelibus ſuis prudenter ordinans, iterum Siciliam cum trecentis debellaturus aggreditur: vxorem iuuenculam, quamuis audiebat renitentem ſecum ducens. Veniens itaq; apud Trainam, a Chriſtianis Græcis, qui eum iam altera vice ſuſceperant, iterum, & ſi non cum tanta, vt prius, tamẽ alacritate ſuſcipitur: vrbemque, quamuis natura montis, in quo ſita eſt, ſatis defenſabilis foret, ad votum ſuum aptando, fortiorem reddens, vxore ibi cum paucis dimiſſa, circumquaque vicina caſtra laceſsitum vadit. Græci vero, ſemper genus perfidiſsimum, hoc ſolo offenſi, quod milites Comitis in domibus ſuis hoſpitabantur, de vxoribus, & filiabus timentes, quadã die, cum Comes apud Nicoſinum oppugnandi gratia moraretur, videntes paucos cum Comitiſſa remanſiſſe, ſuſpicati ſe in eodem facile præualere, vt eos ab vrbe expellendo, vel certe occidendo, iugum eorum a ſe excutiant, oppugnare cœperũt. Sed noſtri, quamuis pauci, animo tamen, & armis prõptiſsimi, dolo cognito, in arma citius ruunt: dominã ſuam, ſe ſeq; pro vita alacriter defendentes, accerrime reſiſtunt: donec nox certamen diremit. Comes vero quod acciderat, per legatum cognoſcens, citiſsimus aduolat: Græcoſque, qui iam vrbe ad medietatem reciſa, inter ſe, & Normannos quandam munitionẽ, ad ſe defendendum fecerant, minus ad præſens proficiens, expugnabat. Sarraceni denique de vicinis caſtris quinque millia promptiores, audientes Græcos a noſtris diſſentire, non minimum grauiſi, auxiliũ laturi, ſe iam ad illos contulerãt: quorum præſidio Græci perplurimum tuebantur. Nam cum diu taliter impugnando, nũc autem ſe ipſos defendendo, iugi incurſione detenti, dum per diuerſa loca prædando, victum quærere, vt ſoliti erant, impediuntur, famis anguſtia, & aſsidui certaminis, & vigiliarum æſtu, quæ minime ſibi pariter conueniũt, perplurimũ deficiebant. In tantũ enim quiſq; ſibimet intentus erat, vt etiam ipſe Comes vix aliquem haberet, qui ſibi cibum, excepta vxore, & armigeris appararet. Nam cum infra vrbem, ne extra prædatum iret, iugi defenſione interim detinerentur, extra autem omnium oculi ad hoc intenderent, vt ſi cum paucis latrocinari tentaret, deprehẽderetur: quodvis horum agere, imminens periculum dehortabatur. Vnde & tanta penuria inter eos fuit, vt neq; rapere, neq; gratia largiẽte, alter ab altero impetrare, vel mutuo aliquid accipere poſſent: omnibus pęne ab ipſo Comite, vſque ad vltimũ clientẽ, æquo põdere indigẽtibus. Veſtiũ etiã tanta penuria illis erat, vt inter Comitẽ, & Comitiſſam non niſi vnã capã habẽtes, alternatim, prout vnicuiq; maior neceſsitas incũbebat, ea vtebantur. Græci vero, & Sarraceni, quibus omnis patria fauẽs pro libito patebat, plurima replebantur abundantia. Neque enim illis neceſſe erat victum quærendo, aliquorſum vagari: quippe quibus omnis Sicilia, quæq; neceſſaria erãt, certatim deſe-

tim deferens vltro ſuppeditabat. Noſtri autem, quamuis tanta penuria aſfecti famis, & laboris, vigiliarumque æſtu inter ſe ipſos flebiliores anhelarent, viriles animo, alter alteri flebilitatem ſuam, ne adinuicem dehortarentur, occultantes, quadam hilaritate, vultu, & verbis ſimulare tentabant. Sed iuuencula Comitiſſa ſitim quidem aqua extinguebat: famem vero nõ niſi lachrymis, & ſomno aliquid vnde non habens, refrenare ſciebat. Certamen aſsiduum quod cibus non cibus ſubpeditabat, hoſtilis impugnatio abeſſe prohibebat. Sed interdum ne ab hoſtibus diffiterentur, ſi non niſi impugnati in arma ruerent, ipſa animis eorum innata ferocitas, ſagaciter etiam volentibus viribus repręſentabat.

XXX. QVADAM itaque die certamine inito, Comes equo inſidens, vt ſuis ſuccurrat, ſe ſe hoſtibus medium dedit. Hoſtes vero eo cognito, verſus eum fortiori impetu graſſantes, equum eius ſpiculis confodiunt: ipſum cum equo humi deiectum, manibus corripiunt: quaſi taurum ad victimam reluctantem: vſque ad ſibi tutiorem locum nituntur pertrahere puniendum. Porro Comes in tanto diſcrimine poſitus, priſtinarum rerum haud immemor, extrahere enſem, quo accinctus erat, expetens, & in modum falcis, virens pratum reſecantis, circumquaque impiger vibrando ducens, pluribus interemptis, ſola dextra, & Dei adiutorio liberatur: tanta ſtrage de inimicis facta, vt ſicut in condenſis ſaltibus iacerent a vento diruta ligna, ſic circumquaque ſibi adiacerent hoſtium ab ipſo perempta cadauera. Hoſtes reliqui ſe ſe in ſuam munitionem recipiũt: ipſe equo amiſſo, ſellam, ne quaſi timidus accelerare videretur, aſportans, verſus ſuos pedes regreditur. Noſtris igitur, per quattuor menſes in tam laborioſo diſcrimine poſitis, hiems aſperrima, quæ ipſo anno, ipſis in partibus fuit, occaſio liberationis, hoſtibus autem damnationis exſtitit. Nam & a ciuitate Etnæ, quæ in eadem prouincia haud procul exterminat, vrbs certis temporibus, ab æſtuanti incendio ſulphurei montis æſtas acerrima. Itaque certis temporibus inundatio tempeſtatis procellarum, niuis & grandinis aſperrima ſolet fieri. Quam ob rem hoſtes balnearum æſtuationibus æſtuari aſſueti, frigidiori aura flante, dum vini potationibus naturalem calorem intra ſe excitare nituntur, ſomno vinum, vt aſſolet, ſubſequente tardiores ad excubias vigiliarum vrbis eſſe cœperunt. Quod cum noſtri cognouiſſent, cœperunt & ipſi ex induſtria tardiores apparere: & quamuis attentiſsime vigilarent, clamoribus tamen obmiſsis, vt illos doloſe ſecuriores redderent, fingebãt ſe quaſi non vigiles eſſent. Quadam ergo nocte cum Comes, vt ſemper, nullo labore deficiens, excubias noctis cum ſuis armatis ſub algenti bruma, ſuis vtilitatibus accuratiſsime intentis rebraret, hoſtes ſomno grauatos intra ſuas munitiones, & neminem eorum, ex tanta multitudine vigilare deprehendiſſet, caſtra eorum ſilenter irrumpit: armataque manu incautos occupans, pluribus interfectis, munitionem accipit: plures capiuntur: ex aduenticijs reliqui fugæ refugium petũt. Porinus, qui caput traditionis exſtiterat, cum ſibi principaliter aſſentientibus laqueo ſuſpenſus, ad exemplum aliorum, vita priuatur: plures diuerſis pœnis afficiuntur. Spolijs itaque triumphali more acceptis, noſtri hactenus egentes, tanta abundantia frumenti, vini, & olei, ceterorumque, quæ ad vſum neceſſaria erant, ſunt repleti, vt merito a conſimili argumento

gumento recordari poſſent illius, quod apud Samariam inſperato a Deo ſubito datæ abundantiæ ad verbum Eliſei dicentis: Cras hora iſta in porta Samariæ modius ſimilæ vno ſtatere erit: cum in præcedenti die, nullo quamuis magno pretio poſſet inueniri.

ORDINATIS itaque rebus ſuis, & vrbe melius ad ſuum libitum firmata, vt ſuis equos, quos amiſerant, reſtituat, verſus Calabriam, & Apuliam adquiſitum vadit: vxore, & militibus ſuis apud Trainam dimiſſis: quæ quamuis iuuencula, tanta ſtrenuitate cœpit eſſe ſollicita circa caſtrum tuendum, vt diatim circuens, vbi meliorandum videbat, ſtuderet, vt fierent vigiliæ: reliquos omnes, quos ſibi dominus ſuus abiens dimiſerat, blande alloquens: vt ſollicite quæ ſeruãda erant, prouiderent, hortabatur: multa in reditu domini ſui repromittens: ſed & tranſactum periculum, ne ſegniter agendo, quid ſimile incurrerent, ad memoriam reducit. XXXI.

COMES vero a Calabria, & Apulia, vt apes ſtudioſiſsima, his, quæ militibus ſuis neceſſaria erant, onuſtus rediens, omnes ſuos ſuo aduentu lætificauit: equos, & cetera, quibus opus habebant, illis impertiens. Aliquantis ergo diebus equis, quos adduxerat, a labore itineris recreatis, comperto quod Arabici, & Africani, qui Arabia, & Africa, quaſi auxilium laturi Sicilienſibus, cauſa lucrandi aduenerant, apud caſtrum Iohannis, vſque ad quingentos morarentur, cupiens experiri cuius valentiæ eorum militia eſſet, illuc verſus aciem dirigit: præmittens Serlonem nepotem ſuum cum triginta militibus: qui ſe ante caſtrum oſtendentes, extractos ad certamen excitarent: ipſe cum ceteris, in quodam loco, in inſidijs latens occultatur: vt dum ſuos ex induſtria, ſimulato timore fugientes illi acrius perſequerentur, ipſe inſperato, a loco inſidiarum prorumpens, hoſtes longius a caſtro ſubtractos facilius occuparet. Quos Arabici, qui in caſtro erant, eminus aduentare videntes, maximo impetu prorumpentes obuij ſunt: fugientes perſecuntur: accingentes diruunt in tantum, vt ad locum inſidiarum non niſi duo ex noſtris illæſi peruenirent. Porro Comes ſuos, quos præmiſerat, ex parte captos, ex parte deiectos videns, leonino impetu ab inſidijs prorũpens hoſtibus occurrit: certamen inijt: fortiter vtrimque congreditur: ſed a longo, & acri certamine tandem Comes, Deo ſibi propicio, paganis fugientibus victor efficitur. Hoſtes extremos quoſque cædendo plus milliario inſequitur. Spolijs onuſtus lætus apud Trainam reuertitur. Vrbs gaudio repletur. Volenſque Siculos vndique laceſſere, Calabutor prædatum vadit: vnde rediens verſus Roccas Caſtri Iohannis, ſi forte Arabicos a caſtro extrahere poſſet, attentans maximam prædam reduxit. Profundiores itaque partes Siciliæ cognoſcere volens, longius progreſſus, vſq; Buterum venit: vbi non minima prędа pecorum accepta, captiuos plurimos ſecum reducens, apud Auator hoſpitium ſumpſit. In craſtinum autem, quia pro longitudine itineris, & calore nimij æſtus, ſed & aquæ penuria plures equos amiſerat, apud S. Felicem pernoctans, inde Trainam venit. XXXII.

AFRICANI ergo, & Arabici eum Sicilienſibus plurimo exercitu congregati, vt bellum Comiti inferant, aduenire nunciantur: anno verbi incarnati milleſimo ſexageſimo tertio: quibus Comes cũ ſuis XXXIII.

D alacri-

alacriter occurrens in cacumen eiuſdem montis ſuper fluuium Cerami, vt eos plenius proſpiceret, aſcendit: videnſque eos transflumen in ſupercilio alterius montis, diutius alternatim intuiti, nec his verſus illos, nec illis verſus hos tranſeuntibus, Sarraceni priores locum mutantes, ad ſua caſtra, quibus hoſpitati erant, regrediuntur: Comes vero apud Trainam reuertitur. Sic triduo flumine interpoſito, ſeſe mutuo conſpicientes, nec illi verſus iſtos tranſire flumen præſumebant. In quarto vero die Sarraceni caſtra commouentes, ne vlterius, quaſi ad tergum retrogradi viderentur, in monte, quo ſe iam triduo oſtentauerant, caſtra metati ſunt. Noſtri vero hoſtilem affinitatem diutius inpugnatam ferre nolentes, cum magna deuotione, presbyteris teſtibus Deo confeſsi, pœnitentia accepta, Dei miſerationi ſeſe commendantes, & de eius auxilio confiſi, bellum hoſtibus inferre vadunt. Sed media via nuntio accepto, quod Ceramium ab hoſtibus impugnaretur, illuc Comes aciem dirigit: Serlonemque nepotem eius cum triginta militibus prætermittit, vt caſtrum intrans, defendendo donec ipſe veniat, ſuſtineat. Cum centum militibus, non enim amplius habebat, ipſe ſubſequitur. Serlo vero caſtrum ingreſſus, aduentum ſubſequentis auunculi minime ſuſtinuit: ſed per portas, vt leo furibundus in hoſtes prorumpens, multas ſtrages dando, cum triginta millia eſſent exceptis peditibus, quorũ infinita erat multitudo, quod mirum dictu eſt, ipſe triginta ſex milites habens, omnes in fugam vertit. Hoc facto patenter cognoſcere poſſumus, Deum noſtris fautorem fuiſſe. Nam humanæ vires, tam magnũ quid, tamque noſtris temporibus inauditum, nec præſumere quidem, nedum perficere potuiſſent. Si autem cum Propheta admirantes requirimus, quo modo perſequebatur vnus mille? nam hoc iſtis, vt quondam filijs Iſrael proueniſſe cognoſcimus, profecto nobis metipſis, ex eiuſdem Prophetæ verbis, abſque mendacio reſpondere poſſumus: quia Deus ſuus vindicat eos: & Dominus in profundo iniquitatum ſuarum claui iræ ſuæ concluſerat illos. Deus ſuus dico, non quod eum colendo cognoſcebant: ſed quia quamuis indigni factori ſuo ingrati exiſtendo, tamen eius creatura erant. Deus ſuus inquam dico ſecundum illud, quod ab Apoſtolo inſtruimur „ vbi ait: Nam idem Deus omniũ: diues in omnes, qui inuocant illũ. Quod ſi aliquis hanc ſententiam dialectizando commutabilem aſtruere tentauerit, dicens, Si diues eſt Deus in eos, qui inuocãt illum, conſequi oportet, vt pauper ſit in eos, qui non inuocant illum: reſpondendum eſt, quia Deitas ipſa augmentum, vel detrimentum non patitur: nec in natura ſua recipit magis, vel minus: ſed ſemper in eodem ſtatu permanens ſui, peræque omnia poteſt. Si autem pauperem dicere concludimur, non tamen quantum ad ipſum: ſed quantum ad illos, qui ſe indignos exhibent, quibus miſericordiæ ſuæ diuitias Deus impertiatur. Comes itaque nepotem ſubſecutus cum centum militibus Ceramium veniens, hoſteſque a nepote deuictos cognoſcens, dum ſubſequi, vt plenius deuincat, deliberat, quibuſdam ex timore dehortantibus, & ſufficere ſibi victoriam a Deo per nepotem factã dicentibus, ne forte vltra inſequendo, progrediatur fortuna rotabilis, & in deterius cedat. Vrſellus de Baliol exploranti Comiti interminatus eſt, ſe numquam vel ibi, vel alias ſibi auxilium laturum, niſi certamen cum hoſtibus ineat. Quod Comes audiens dehortantibus quidem multa conuitia iratus intulit: citiuſque hoſtibus, verſus caſtra eorum, illuc enim aufugerunt,

runt, bellum offerre vadit. Porro illi viribus reſumptis, duas acies ex ſeſe facientes noſtris audacter occurrere accelerant. Comes etiam ſimiliter duos cuneos faciens ex ſuis, vnum nepoti, & Vrſello, & Ariſgoto de Puteolis, vt præcedentes primo feriant, delegauit: ipſe cum altero ſubſequens, bellatum, Deum ſibi adiutorem inuocans, vadit. Prima autem acies eorum Serlonem cum prima acie noſtra declinando, montem ſuper noſtros præripere volens, vltimæ aciei noſtræ, quam Comes ducebat, occurrit. Comes ergo, & Vrſellus de Baliol ſuos ſolito formidoloſiores præ nimia multitudine hoſtium, quam incurrebant, videntes talibus exhortationibus timorem ab ipſis excutere nitebantur. Arrigite animos veſtros o fortiſsimi Chriſtianæ militiæ tyrones. Omnes Chriſti titulo inſigniti ſumus: qui non deſeret ſignaculum, niſi offenſus. Deus noſter, Deus Deorum omnipotens eſt: & ab ipſo omnis qui de Deo diffidens, confidit in homine: & ponit carnem bracchiũ ſuum. Omnia regna mũdi Dei noſtri ſunt: & quibus volet ipſe impertietur. Gens iſta Deo rebellis eſt: & vires, quæ a Deo non reguntur, ocyus exhauriuntur: ipſi In virtute ſua gloriantur: nos autem de Dei præſidio ſecuri ſumus. Nam neque honeſtum eſt dubitari, quos certum eſt, Deo nos præcedente, ante faciem noſtram non poſſe ſubſiſtere. Gedeon, quia de Dei auxilio non dubitauit, in paucis multa millia hoſtium ſtrauit. Dum talia verſus certamen properando perorantur, apparuit quidam eques ſplendidus in armis: equo albo inſidens, album vexillum in ſummitate haſtilis alligatum ferens, & deſuper ſplendidam crucẽ: & quaſi a noſtra acie progrediens, vt noſtros ad certamẽ promptiores redderet, fortiſsimo impetu hoſtes, vt denſiores erant, irrumpens. Quo viſo noſtri hilariores effecti Deum, ſanctumque Georgium ingeminando, & præ gaudio tantæ viſionis compuncti, lachrymas fundendo, ipſum præcedentem promptiſsime ſunt ſecuti. Viſum etiã a pluribus in ſummitate haſtilis Comitis vexillum dependens, crucem continens: a nullo, niſi diuinitus appoſitum. Comes ergo aciei ſuæ primos exhortatus, Arcadium de Palerna, ſuam aciem, noſtris exprobrando, promptiſsime antecedentem, & ſplendenti clamucio, quo pro lorica vtimur, armatum certamine inito, fortiſsimo congreſſu, haſtili robore deiectum, ceteris metum incutiens interfecit. Erat enim inter ſuos militia præclariſsimus: cui etiam neminem armis reſiſtere poſſe putabant: & clamucium, quo indutus erat, nullis armis poterat violari: niſi ab imo in ſuperius impingendo inter duo fertea, quæ per iuncturas cum catenata ſunt, ingenio potius, quam vi vitiaretur. Dum itaque vtrimque fortiter dimicatur, noſtri numeri paucitate multitudini intermixti ita concludebantur, vt vix aliquis noſtrorum niſi armis ſibi faciẽdo tumultum interrumpere poſſet. Videns autem noſtros condenſitatem circumdantium ſe hoſtium ſternendo: vt a furenti vento ſolet condenſitas nebularum diſrumpi: & ſicut velociſsimi accipitres imbecillem turbam auium diſruptam ſternere. Sed cum longo certamine graſſati, diutius noſtrorum infeſtationem ferre non præualentes, fuga tueri potius, quam armis nituntur, noſtri audacter inſequentes, extremos quoſq; cædendo perimunt. Sicque victores effecti, ad quindecim millia ex hoſtibus occubuerunt. Noſtri itaque triumphalibus ſpolijs onuſti, vſque ad hoſtium caſtra regredientes, in eorum tentorijs hoſpitantur: camelos, & reliqua omnia, quæ inuenerunt, ſibi vindicantes. In craſtinum vero pedites ad viginti

millia, qui fugientes ſcopulos, & prærupta montis occupauerant, oppugnantes, plurima ex parte perimunt: reliquos vero debellatos vendentes, pecuniam infinitam accipiunt. Sed cum aliquandiu commorati fœtore putrentium cadauerum occiſorum hoſtium grauarentur, fœtorem abhorrentes Trainam reuerſi ſunt. Comes Deo, & S. Petro cuius patrocinio tantam victoriam ſe adeptum recognoſcebat, de collato ſibi beneficio non ingratus exiſtens, in teſtimonium victoriæ ſuæ, per quendam ſuorum, nomine Meledium camelos quattuor, quos inter reliqua ſpolia, hoſte triumphato, acceperat, Alexandro Papæ, qui tunc temporis vice beati Petri prudēter, & Catholice exſequebatur, apud Romam repræſentat. Apoſtolicus vero plus de victoria a Deo de Paganis conceſſa, quam de ſibi tranſmiſsis donarijs gauiſus benedictione Apoſtolica, & poteſtate, qua vtebatur, abſolutionem de offenſis, ſi reſipiſcentes in futurum caueant, Comiti, & omnibus, qui in lucranda de Paganis Sicilia, & lucratam in perpetuum ad fidem Chriſti retinendo auxiliarentur, mandat: vexillumque a Romana Sede, Apoſtolica auctoritate conſignatum: quo præmio, de Beati Petri fiſi præſidio, tutius in Sarracenos debellaturi inſurgerent.

XXXIV. PISANI ergo mercatores, qui ſæpius nauali commercio Panhormum lucratum venire ſoliti erant, quaſdam iniurias ab ipſis Panhormitanis paſsi, vindicari cupientes, nauali exercitu vndique conflato, vela per mare ventis committentes, apud Siciliam, in portu vallis Deminæ applicuerunt: legatumq; Comiti Trainam, vbi tunc morabatur, mittentes, mandant, vt equeſtri exercitu Panhormi illis occurrat: ſe illi in vrbe capienda auxilium laturos: vi talis præmij, acceptam vindictam illatæ ſibi iniuriæ expetentes. Comes vero quibuſdam negotijs ſe detinentibus, ad præſens ire diſtulit: mandans illis, vt modicum temporis ſuſtinerent: donec hæc, quibus ad præſens intentus erat, expedirentur. Porro illi cōmercialibus lucris, pluſquam bellicis exercitijs, ex conſuetudine dediti, ſuſtinere, ne lucris aſſuetis diutius priuarentur, nolentes, Panhormumque per ſe in caſſum aggredi diſponentes, vela in portum eiuſdem vrbis dirigunt: ſed plurimam multitudinem hoſtium exhorrentes, & ob hoc a nauibus progredi minime præſumentes, catenam tantummodo, quæ portum ab vna parte, in alteram claudebat, abſciſſa, & hoc ſibi, more ſuæ gentis, pro proximo reputantes, Piſam reuerſi ſunt. Comes itaque videns æſtatem proximam, quæ præ nimio calore, a vicinitate ſolis feruentis caniculæ pluriores equitatus in prædali exercitio fieri prohiberet, fratri Duci in Apuliam interim, dum importuna æſtas pertranſeat, ire diſponens, ne vxorem ſuam, & milites cum ipſa remanentes abſque ſtipendijs derelinquat, Guloſam vna die, ſecunda Brocatum, tertia Cephaludum prædatum acie dirigit. Sicque Trainam multa abundantia replens, militibus ſuis, vt vrbem attentiſsime peruigilantes, incurſus hoſtium prudenter caueant, & ne aliquorſum longius ab vrbe, aliqua occaſione intercurrente, progrediantur, multis exhortationibus commonitis, ipſe verſus Apuliam cum fratre, quid vlterius agendum ſit, tractaturus vadit: plurimaque ad inuicem conferentes, tandem refrigerante calore, centum militibus ſibi ab eo in auxilium acceptis, verſus prouinciam Agrigentinam cum ducentis militibus prædatum vadit.

VNDE cum maxima præda inde rediret, militum ſuorum prædam præcedere præcipiens, ipſe cum reliquis inter duos cuneos minatur ne a frõte, vel certe a tergo aliquo hoſtili incurſu excuteretur. Porro Africani, & Arabici, cum eſſent cupientes vlciſci de victoria in Cerameſi prœlio ſibi ablata, & laudem quam ibi amiſerant, aliquando ſibi fauente fortuna recuperare, cognoſcentes per nuntium, ita eos prædatum iſſe, cum ſeptingentis electis militibus, via qua redire habebant, inſidiantes occultantur. Noſtri autem, qui præcedebant, ad locum vſque peruenientes, illis ex improuiſo exſurgentibus, audaciæ, qua hactenus aſſueti erant, obliti, eneruiter agentes, cum fuga potius, quam armis mortis periculum declinare cœperunt. Montem quendam, quem ex omni parte præcipitium cingebat, ſolo, & arto aditu patente, pro auxilio expetentes aſcendunt. Hoſtes vero parte armigerum, qui prædam minabant, perempta, ipſam etiam prędam excutiunt. Comes autem, qui ſubſequebatur, tumultum audiens, dũ citius aduolat, quæ acciderant cognoſcens, maxima indignatione, & ira repletus, vt ſecum de hoſtibus vltionem expetant, ſuos immenſis clamoribus, a monte, quem aſcenderant, in caſſum reuocare nititur: donec ipſemet turonem aſcendens, & ſuos quemque nomine vocans, ne ſe in poſterum fuiſſe excuſarent, talibus verbis aggreſſus eſt. Ita ne inquit o fortiſsimi hactenus, viribus exhauſti eſtis, vt abſque recordatione alicuius militaris laudis, in profundum putribundæ defectionis ſubmerſi, vlterius reſpirare nequeatis? Recordamini anteceſſorum: ſed & gentis noſtræ, noſtræque hactenus habitæ ſtrenuitatis præconizatæ: deuitantes notas futuri vituperij. Recordamini quot millia hoſtium apud Ceramium pauciores quam nunc debellatores extinxiſtis. Fortuna tunc vobis arridens ab eodem, quo & nunc adhuc regitur. Reſumite priſtinas vires: victoria poſt fugam fortiter agentibus laudis reparatio eſt. Hæc, & alia exprobrando, plura locutus, vix eis exhortationibus recreatis, ad certamẽ properans cum hoſte congreditur. Fortiter agendo gens Deo rebellis debellatur: præda excuſſa recuperatur. Noſtri victores effecti triumphalibus ſpolijs ditantur. Trainam cum gaudio remeantes: excepto, quod de ſolo Galterio de Simula, qui inter omnes militari laude dignus, in congreſſu fortiter agendo, quod dolor dicere eſt, iuuentutis florem ab hoſtibus confoſſus amiſerat, plurimum triſtabantur. XXXV.

DVX vero Robertus cum in Apulia eſſet, ſciens fratrem ſuum apud Siciliam multiplici incurſione ab hoſtibus laceſsiri, plurimo exercitu ab Apulia, & Calabria congregato, nolens expers eſſe quæſtus, laboris etiam particeps fieri, verſus Siciliam intendit. Comes vero fratrem aduentare audiens, cum gaudio magno feſtinus illi apud Cuſentum Calabriæ vrbem occurrit. Sicq; progredientes anno Dominicæ incarnationis MLXIV cum quingentis tantummodo militibus apud Pharũ mare tranſmeantes, tota Sicilia, nullo aduerſus eos aliquid præſumente impune peragrata, Panhormum vſque perueniunt: atque in monte, qui poſtea Tarantinus, ab abundantia Tarantarum, a quibus ibidem exercitus eorum plurimum vexatus eſt, iubente Duce, quẽ poſtea pœnituit, tentoria fixa ſunt. Nam mons totus inſitus Tarantis, viris, & mulieribus inhoneſtum, quamuis ijs euaſerint, ridiculoſum hoſpitium præbuit. Taranta quidem vermis XXXVI.

 eſt, araneæ

eſt araneæ ſpeciem habens: ſed aculeum veneniferæ punctionis: omneſq; quos punxerit, multa venefica ventoſitate replet: in tantumque anguſtiátur, vt ipſam ventoſitatem, quæ per anum inhoneſte crepitando emergit, nullo modo reſtinguere præualeant: & niſi clibanica, vel alia quæuis feruentior æſtuatio citius adhibita fuerit, vitæ periculum incurrere dicũtur. Tali inhoneſtate nonnulli noſtrorum vexati, tandem locum mutare coguntur: vicinum vrbi locum tutiorem, quo tabernacula figant, experẽtes: vbi per tres menſes commorati, Panhormitanis fortiter repugnantibus, verſus vrbem quidem minime profecerunt: ſed viciniora circumquaque loca plurima depopulatione vexauerunt. At cum vident ſe verſus vrbem minime tunc temporis præualere poſſe, caſtra mouentes Bugamũ oppugnare vadunt: ciuibuſque eiuſdem caſtri eneruiter reluctantibus, funditus diruũt: incolas omnes cum mulieribus, & liberis, omnique ſupellectili ſua captiuos adducunt: ſicque verſus Calabriam remeare volentes haud procul ab Agrigentina vrbe, ſic enim illis directior adiacebat via, tentoria figunt. Porro ciues eiuſdem vrbis, viribus ſuis plus neceſſario confidentes, per portas prorumpendo, forti ſtrepitu ſuper illos proruunt: incautoſq; * hoſtium tacendo dum fingunt, vſque in portas ſuæ ciuitatis perſequuntur. Dux itaque digreſſus, in Calabriam veniens, expeditionem ſoluit: Bugamenſeſque, quos captiuos adduxerat, Scriblam, quam deſertauerat, reſtaurans, ibi hoſpitari fecit.

XXXVII. ANNO vero Dominicæ incarnationis M L X V Policaſtrum caſtrum deſtruens, incolas omnes apud Nicotrum, quod ipſo anno fundauit, adducens, ibi hoſpitari fecit. Antequam iret verſus Panhormum Dux Robertus, & in monte Tarantarum tentoria fixiſſet, Dux, & Comes Rogerius prius in prouinciam Cuſentij Caſtrum quidem Regale expugnauerãt: & pro libitu ordinauerunt. Eodem anno caſtrum quoddam, quod Agel dicitur in prouincia Cuſentij Dux oppugnare vadens, per quattuor menſes obſedit. Agellenſes autem extra caſtrum progredientes, cum vicinius tentoria hoſtes figerent, fundibulis, & ſagittis longius propellere nituntur: ſicque ex vtraque parte, mutua cæde fortiter congrediuntur. At dum noſtri maxima indignatione commoti, impetum in hoſtes facientes, vbi denſiores erant, prorumpere nituntur, Ro* gerius filius Scoclandi iaculo confoſſus equo deijcitur: cum etiam Giſlibertus nepos eius eum releuare tentat, deiectus vtrique occiduntur: de quorum nece Dux cum omni exercitu non minimum turbati, erant enim inter familiares ſibi cariſsimi, eorum corpora apud Sanctam Euphemiam, vbi tunc Abbatia in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ nouiter inceptá inſtituebatur, humanda mandauit: equos, & cetera quæ habebant, eidem Eccleſiæ, pro ipſorum ſaluatione contulit. Agellenſes itaque cognoſcentes pro tali, & ſimilibus factis Ducem ſeſe grauiter offendiſſe, pacem ab ipſo expetunt: ne ſi rebelles perſiſtendo vi caperentur, ab ira eius, abſque recordatione alicuius pietatis, vt meriti erant, omnes pariter perimerentur. Dux vero quamuis anhelans eſſet cum ſupplicijs, de ipſis vltionem expetere, tamen ne diutius perendinando, alias intendens, demoraretur, pacem cum ipſis fecit: caſtrumque ab eis deliberatum, in ſua virtute accipi, pro libitu ſuo diſpoſuit.

COMES

COMES vero Rogerius adquirendæ Siciliæ intentus, quietis impatiens erat: omnia perluſtrans crebris incurſionibus deterrebat: in tantumque ex conſuetudine labori continuus erat, vt hinc ne, hinc ve infeſtior eſſet, nec cæcitas obſcuræ noctis dehortari poſſet: quin de loco ad locum tranſiliens, per ſe ipſum omnia attentaret: eiuſque præſentiã, pluſquam omnia hoſtes exhorrebant: intantumque eius veloci frequentia deterrebantur, vt nuſquam abſens putaretur. Sed quia vbi ſuis præſentibus, ipſe abſens ab hoſtibus deprehendebatur, ſui hoſtili incurſione interdum grauabantur, caſtrum, quo ſe, ſi forte neceſſitas incumberet, facilius tuerentur, & a cuius vicinitate quæque proxima loca attentius ſubiuga a ſibi concite fœderarentur, apud Petrelegium, anno Dominicæ incarnationis M L X V I turribus, & propugnaculis extra portam accuratiſsime firmauit: per quod maximam partem Siciliæ, ad ſuæ dominationis iugum ferendum perdomuit. Filijs denique Tancredi naturaliter hic mos inolitus fuit, vt ſemper dominationis auidi, prout illis vires ſuppetebant, nemině terras, vel poſſeſsiones habentes ex proximo ſibi abſque æmulatione habere paterentur, quin vel ab ipſis confeſtim ſubiecti deſeruirentur, vel certe ipſi omnia in ſua virtute potirentur. XXXIIX.

INDE & Robertus Dux, qui præ ceteris hunc morem ſibi vindicauerat, Gaufridum de Conuerſana, nepotem videlicet ſuum, filius quippe ſororis ſuæ erat, vt de Montepiloſo ſibi ſeruitium, ſicut & de ceteris caſtris, quæ plurima ſub ipſo habebat, exhiberet, adorſus eſt: quodque ab ipſo, ſicut & cetera, minime acceperat: ſed ſua ſtrenuitate, Duce ſibi auxilium non ferente, per ſe ab hoſte lucratus fuerat. Id facere renuente Dux admoto exercitu idem caſtrum obſeſſum vadit: multiſque militariter ex vtraque parte perpetratis, tandem, vt de eodem caſtro, ſicut & de ceteris ſibi ſeruitium promittens exhiberet, compulit. XXXIX.

DVX itaque videns omnia, quæ ſolo inceptu attentabat, fortuna fauorabiliter arridente, ſibi in proſperum cedere, famoſiſsimam vrbem, quæ Barum dicitur, adhuc Conſtantinopolitano Imperatori ex fidelitate adhærentem, ſibi vero rebellem, ex proximo, haud longe a Monte piloſo habens, quibuſcumque Imperator præerat pactionibus, & vt ſibi fauentiores redderet, ad impugnationem eiuſdem vrbis ſecum inſtans anno Verbi incarnati M L X V I I equitatu, & nauali exercitu eam obſeſſum vadit. Et quia ipſa ciuitas, quaſi in quodam angulo ſita in mare porrigitur, ipſe cum equeſtri exercitu ipſam partem, qua ciuitas verſus terram patebat, quaſi ab vno mari in aliud claudens, nauibus per mare extenſis, vna ad alteram firmiter ferreis catenis, acſi ſepem faciendo, compaginatis, ita totam vrbem cinxit, vt nullo latere exitus ab vrbe progrediendi pateret. Duos quoque pontes, vnum videlicet ab vnaquaque ripa conſtituens, qui longius in mare vſq; nauium funes, ab vtraq; parte attingebant, porrexit: vt ſi forte Barenſes aliquem incurſum, verſus naues attentarent, directo curſu a militibus nauibus expeditius ſubueniret. Barenſes autẽ primo quæ agebãt deſpectui habẽtes omnia vilipendere: ornamẽta ſua, theſaurũq; pretioſa dependẽtia oſtentare: Guiſcardo plura cõuitia inferre; turribus ſuis fidẽtes rerũ exitus minus metiri cœperũt. Quæ res XL.

Guiſcardum ab incepto quidem non deterrebat: ſed animus ambitionis cupidine feruens, quanto pretioſiora infra muros contineri dicebant, tanto ardentius ſpe ea lucrandi, ad quod cœperat perſiſtendum, mentis inſtantiam figebat: ſubridendo illis reſpondens. Quæ inquit oſtentatis mea ſunt: & quia a vobis voluntarie mihi præſentantur, habeo gratum. Eſtote fideles ad tempus in conſeruãdo. Vobis quippe de amiſsione dolentibus fiam quandoque largus in diſtribuendo. Sicque ſuos ad vrbem debellandam exhortationibus, & promiſsis inflammans, laboris ſui renuntiationiſque præmiũ infra murum teſtatur eſſe. Ipſe mœnia circumire, aggeres comportare, vrbem vallare, arietes facere, ceteraque machinamenta, quæ vſui capiendæ vrbis neceſſaria erant, componere, ſuos inſtruere, hoſtes infeſtare, metum iugi inſtantia ſtudebat incutere. Barenſes ergo videntes cõſtantiam Ducis vltra quam rati erant, indiuulſam perſiſtere, victumque infra vrbem, nullo ad introducendum hoſtibus circumſertis, aditu patente, a multitudine inermis vulgi, mulierum ſcilicet, & puerorum inutiliter deuaſtari, quod vi nequibant, dolo vitæ Ducis periculum parant: pretioq; compoſito, a quodam leuitatis viro, vt vrbe digrediens illum ſpiculo corripere attentet, mercantur. Amerinus ergo auaritia captionis cupidine captus, appetendum tam nobile, vt ſibi videbatur, facinus accelerat: ſpiculoque venenis infecto ab edocentibus ſe tantæ verſutiæ fraudem accepto, vrbe digreſſus, quaſi vnus ex noſtris, lapides funda verſus hoſtes, ſupra muros iaciendo, aduerſus caſtra noſtrorum doloſe ſpeculatum circumuenit. Sicq; veſperaſcente die, nox intercludere Solis radios properat: cumque cœnæ hora inſtante Dux in tabernaculo ſuo, ex folioſis arborum ramis compoſito ſediſſet, ille a tergo veniẽs, ramoſo pariete interpoſito, Ducem præuio oculo, deinde aute per vocem, bene viſum credens ſpiculum, quod ad hoc acceperat, fortiter impingendo, parte veſtium correpta, ſed Deo protegente, ipſo illæſo permanente in terram defixit: ſicque Ducem læſum credens incaſſo vulnere ſpiculo amiſſo, nihil ſibi fuga vtilius credens, quam velocius potuit, curſu ſe ſe infra vrbem recepit. Ducis vero miniſtri tali facto expauefacti extra proſilientes, dolo cognito, noctis excubias ſolito attentius, vigileſq; circa Ducem deputant: cæmẽtarios ex eius edicto conducentes ſummo diluculo primum domum breui perficiunt.

XLI. EA tempeſtate Comes Rogerius in Sicilia morabatur: crebris incurſionibus omnia hoſtiliter perluſtrans: ad ſibi ſubdendum nunc præmijs pulſans, modo minis terrens iugi excitatione plerumq; alios damnis afficiens: intantumq; quietis impatiẽs hoſtes laceſſendo deterrebat, vt vix in ipſis munitionibus, nuſquam autem alias ſecuri eſſent. Nox, vel dies, veſper, & aurora, aura lenis, & aſpera æquo pondere infeſta timori erant. Vnde & Sicilienſes conſilio intra ſe habito, mori potius, quam cum tanta inquietudine infelicem vitam diutius protelare deliberantes, belli fortunam contra Comitem tentare, parant. Denique verſus Panhormum prædatum proficiſcenti exercitu innumerabili vndiq; conflato, ex improuiſo apud Michelmir occurrunt anno incarnati verbi MLXIIX. Porro eos eminus conſpiciens totus infremuit: omneſque ſuos in vnum coërcens ſubridẽdo ait ſuis. Eia inquit nobilium prædeceſſorũ nobilitas Fortuna vobis fauens prædam, quã longius diſpoſueratis quærere, labori veſtro

parcens,

parcens, vltro vobis obuiam, ne plus in conficiendo itinere fatigemini adducit. Ecce præda a Deo vobis conceſſa. Auferte ijs, qui ea indigni ſunt. Vtamur ea diuidentes Apoſtolico more, prout cuiq; opus eſt. Ne exhorreſcatis iam dudum, multotienſque a vobis deuictos. Si ducem mutauerunt animo, non quo duce id præſumunt: eiuſdem nationis, qualitatis, ſed & regionis eſt: cuius & ceteri ſunt. Deus autem noſter immutabilis eſt. Si a vobis nō mutatur integritas fidelis ſpei, nec ab ipſo mutabitur ſententia triumphalis auxilij. His dictis, acieque ſuorum prudenter ordinata, cum hoſte congreditur. Fortiter noſtris agentibus gens inimica in tantum debellatur, vt vix ex tanta multitudine ſupereſſet, per quem rei euentus Panhormi renunciaretur. Noſtri vero triumphalibus ſpolijs multum ditantur.

MORIS vero Sarracenis eſt, vt columbas frumento, & melle infuſo domi nutrientes, cum aliquorſum longius digrediuntur, maſculos ſportulis incluſos ſecum ferant: vt cum aliquid noui fortuna illis adminiſtrauerit, quod domi ſcitum velint, chartulis euentus ſuos notātes, & collo auis, vel certe ſub ala ſuſpendentes, auibus dimiſsis per aëra, familiæ domi ſollicitæ, vtrum proſpere erga peregrinos amicos omnia agantur, notificare accelerāt. Auicula enim dulcedine grani melliti, quam domi guſtare ſæpius aſſueuerat, illecta, reditum accelerat: chartulas, morem ſuum ſcientibus repræſentat. Huiuſmodi ſportulas cum auibus Comes inter reliqua ſpolia accipiens, auibus cum infectis ſanguine chartulis dimiſsis, triſtis fortunæ euentus Panhormiranis repræſentat. Vrbs tota concutitur: lachrymoſæ voces liberorum, & mulierum per aëra cælum attolluntur. Gaudium noſtris, illis triſtitia parturitur. XLII.

PRINCIPABATVR tunc temporis vrbi Barenſi ſub Imperatore Græcus quidam Argerius nomine: qui cum ceteris ciuibus pro tempore, & loco conſilio habito, chartulis ærumnas vrbis, ciuiūque, ſed & hoſtium infeſtationem adnotans clam, de nocte per quendam ab vrbe digredientem Diogeno Conſtantinopolitano Imperatori dirigit: vrbem, quæ ſola in eius fidelitate perſiſtens vndique hoſtili incurſione quatiebatur, niſi citius ſubueniat, ſe amiſſuros victus penuria. Se iam tertio anno inſtante hoſtibus circumſeptos: cuius diuturno certamine deficientes deditionem parare. Niſi ipſam retineat, ſpem nullam de recuperatione peruaſæ ab hoſtibus patriæ vlterius reſeruari. Legatus quod inſtructus erat, fideliter adimplere ſatagens, breui magnum conficiens iter Byzantium venit. Acceptas epiſtolas imperatori repræſentare vadit. Epiſtolis orationē exhortatoriā, vt ſubueniat, addit. Imperator vero ſuſceptis epiſtolis, ac perlectis Duraciū mittens, claſſem parare facit: cui Gocelinū de Orencho quendā natione Normannū, & in palatio poſt Imperatorē ſecundū, paucis, quia ſtrenuus armis, & cōſilio callens erat, Ducē præponēs, cū multis copijs Barenſibus ſuccurrendū diſponit. Porro qui miſſus fuerat, iuſſus ab Imperatore Barum regrediens, clam hoſtes vrbem, vt exierat intrat. Acta refert: ſignūque, quo auxiliū veniens eminus cognoſcant, edocet: vt ſimile ſignū de vnoquoq; propugnaculo cōtra aduenientes faciant, faſces ſcilicet accendant, ne a certo portu deuient, admonet. Ba- XLIII.

renſes hoc nuntio exhilarati, plus neceſſario feſtinantes, animo enim cupienti nihil ſatis feſtinatur, in proximā noctē faſces accendunt: clamoribus, & laudis plus ſolito lætitiam oſtendunt. Quid nam in hoc facto prætendant, inter noſtros quæſtio oritur. Fit de pluribus rebus coniectura: vndique argumentatur a prudentioribus: rei veritas deprehenditur: auxilium videlicet per mare illis aduenire. Aduenerat in auxilium Ducis fratris plurimo remige Comes Siciliæ Rogerius nouiter a fratre inuitatus: leoninam in omni certamine habens ferocitatem: quem tamen prudentia regebat: & fortuna fauens comitabatur. Hic callide in hoc negotio agens, ſingulis noctibus ſpeculatum ire iubet: ſi forte eminus per mare aduentantes naues aſpiciantur. Cum ecce quadam iam nocte mediante, quaſi ſtellæ lanternæ ardentes in ſummitate mali vniuſcuiuſque nauis eminus apparere conſpiciuntur. Quod cum a Comite compertum fuiſſet accelerantiſsime armata manu, plurimo ſe ſe remigi credens, obuiam hoſtibus ire accelerat: quos hoſtes eminus aſpicientes, Barenſes qui ſupra præ gaudio occurrerent rati, minus ſe ſe ad defenſionem aptant. Comes vero nauem Gocelini, qui dux hoſtium erat, duabus lanternis a ceteris diſtinctam eminus cognoſcens illam verſus impetu ſuorum intendere iubet. Dumque fortiter congrediuntur tanta vi quædam ex noſtris, ſuper nauem illorum graſſata eſt, vt ex vno latere cum pondere armorum incaute decurrente, centum quinquaginta loricati ex noſtris ſubmergerentur. Comes vero Gocelinum oppugnans ſuperat: quem in ſuam nauem exarmatam recipiens, cum triumpho glorioſus ad fratrem remeat. Dux vero amittendi timore in certamine fratris, plurimum angebatur: quippe nec ſuccurrere poterat, nec alium, excepto illo, ceteris defunctis habebat. Attamen victor, & incolumis redire nuntiatur: nulli credulus fieri aſſerit, donec viſu ſibi ſatisfaciente. Vtrum ſanus eſſet ſcrutando ingeminat cum lachrymis. Comes vero Gocelinum mirifice Græco more præparatum Duci, ad honorem repræſentat captiuum. Barenſes itaque ſe ſua ſpe fruſtrati vlterius hoſtes ferre non valentes, deditione facta, Duci fœderantur. Anno Domini M L X X Dux voti compos effectus fratri, & cuncto exercitui gratias referens, vrbe pro velle ſuo ordinata, fratrem in Siciliam præmittens, ſolito exercitu breui iterum expeditionem verſus Panhormum ſummouet. Toto Iunio, & Iulio menſe apud Hydruntum moratus montem, quo facilius deſcenſus ad mare, equos nauibus introducens, fieret, reſcindere facit: vnde & Duracenſes maxime ſunt territi ne mare cum exercitu tranſmeans, eos impugnatum veniret: mulumq;, & equum ei, quaſi ad honorem mandantes, hac occaſione rem ſpeculatum mittunt.

XLIV. EA TEMPESTATE Coſta Condomicita, qui Scyllum iam dudum Duci fraudulenter abſtulerat, veritus ne cum Dux verſus Siciliam nauigio tranſitum ſimularet, Scyllum obſeſſum diuerteret, Duci reconciliatus caſtrum reddit: tali iniuria ſe, ad quod fecerat compulſum dicens. Dux Coſtam Pelogam quendam ſtratigotum ſtatuerat: qui nimia inſolentia defluens quoſque ingenuos viros, vel mulieres, nec etiam ſuæ conſanguinitati parcens contumelijs afficiebat. Hic inter cetera quandam ingenuam matronam nomine Reginam, auiam

Coſtæ Condomicitæ gallinam auream cum pullis, quam habere dicebatur, ab ea extorquere volens, verberibus laniatam captione retruſerat. Coſta Condomicita in famulatu Ducis apud Inſulam Crotone detinebatur: cui cum quod acciderat, relatum fuiſſet, iniuriam auiæ reputans ſuam, infirmitate ſimulata, licentiam, domi cauſa curationis a Duce expoſcens, vigilia Natalis Domini Scyllum ingreſſus eſt: quem Stratigotus veniſſe audiens, piſcium ſibi enxenia per famulum mittit: qualiter ſe res erga Ducem habebat, requirit. Ille acſi nihil mali machinans ira diſsimulata, gratias remandat: ſed quod animo conceperat minime oblitus, poſtquam comeſtum eſt, potentioribus vrbis ſecreto circumuentis, de ſibi illata, auięq; iniuria querimoniam oſtentat: quibus reſpondentibus merito ſibi talia accidiſſe, excuſationibus minime vſus, facti ſe pœnitere aſſerens, vti contulerat, auferre tentaturum promittit: ſi tantummodo ipſis potiatur auxilijs. Sicque a pluribus fide accepta, totam noctem inſomnem ducens, quoſcumque poteſt ſibi allegat: ſummoque diluculo, cum omnes, qui huius rei ignari erant, vt dies ipſa monebat, in Eccleſia Dei laudibus inſeruirent, ipſe cum tredecim viris, gladijs cum capis accinctis, reliquis ſigno dato, & a foribus expectantibus, ad portam caſtelli accedens, ianitor nil ſuſpicatus quaſi noto aperit. Ille cum ſocijs ingreſſus hoſpitium Stratigoti intrat: arma, quæ inuenit, corripit: verſus Eccleſiam, Stratigotum præoccupare volens, citiſsimus currit. Vndique ergo inſurgenre clamore, Stratigotus inſidijs compertis, per feneſtram proſiliens, præcipitio delapſus, dum fuga refugium petit, a ciuibus, quibus omnibus exoſus erat, comprehenſus reducitur. Coſta Condomicita, quia conſanguineus eius erat, volente ei parcere, a populo condemnatur: ſicque cum ſupplicijs pœnas luens, a quibus mala intulerat, perimitur: quos religauerat liberantur: a fidelitate Ducis palam auertuntur. Sicque per ſex fere annos Duci rebelles per diuerſa loca Calabriæ ab ipſis turbatio plurima facta eſt. Iſtud hic inſcribimus, vt caueant prælati ſibi ſubditos prauis miniſtris a ſua fidelitate diuelli.

DVX igitur commeatibus, & ceteris, quæ expeditioni congruebãt apparatis, fratrem, quem præmiſerat, ſubſecutus, apud Catanam, vbi Comes erat, venit: fingens ſe Maltam debellatum ire: quaſi de Panhormo diffidens: ſed a fratre cohortatus, magno equitatu, cum nauilibus, peditumque copijs abinde progrediens Panhormum venit: ab oceano vrbem nauibus obſidens, fratremque Comitem ab vno latere ſtatuens, ipſe ab altero cornu Calabrenſibus, & Apulis muros ambit. Sicque quinque menſium circulo hoſtes vrbis defenſionis attentiſsime peruigiles, ipſe nihilominus impugnationi cum fratre intentus inquietare perſtuduit. Vtrique pari ardore inflammati omnia circumire, ſuos inſtruere, omnia ordinare, hoſtibus interminari, ſuis plura largiri, ampliora promittere: primus, & frequentior adeſſe, nihil intentatum relinquere. Machinamentis itaq;, & ſcalis ad muros tranſcendendos artificioſiſsime cõpaginatis, Dux hortos cũ trecentis militibus latenter ingreſſus, ex altera parte, qua videlicet naualis exercitus adiacebat, vrbem infeſtare, fratreq; a parte qua erat, haud ſecus agere perdocuerat. Illi ſigno dato, quæ edocti erant, haud perficere ſegnes, magno ſonitu irruũt. Vrbs tota in arma ruens, quæ ſtrepitu tumultuantium accurrebat defenſioni, acceleranter graſſatur. XLV.

A parte

A parte qua minus canebant, vacillatur. A Guiſcardenſibus ſcalis appoſitis murus tranſcenditur. Vrbs exterior capitur: portæ ferro ſocijs ad ingrediendum aperiuntur. Dux, & Comes cum omni exercitu infra muros hoſpitantur. Panhormitam deluſi hoſtes a tergo infra muros cognoſcentes, interiori vrbe refugium petendo ſe ſe recipiunt. Nox tumultum diremit. Proximo mane primores fœdere interpoſito, vtriſque fratribus locutum accedunt: legem ſuam nullatenus ſe violari, vel relinquere velle dicentes: ſcilicet ſi certi ſint, quod non cogantur: vel iniuſtis, & nouis legibus non atterantur. Quandoquidem fortuna præſenti ſic hortabantur, vrbis deditionem facere, ſe in famulando fideles perſiſtere, tributa ſoluere: & hoc iuramento legis ſuæ firmare ſpopondunt. Dux, Comeſque gaudentes, quod offerebatur libenter ſuſcipiunt anno Dominicæ incarnationis milleſimo ſeptuageſimo primo. Adepti primo omnium, ſcripturæ fideles imitatores dicentis: Primum quærite regnum Dei: & omnia adijcientur vobis: Eccleſiam ſanctiſsimæ Dei genitricis Mariæ, quæ antiquitus Archiepiſcopatus fuerat, ſed tunc ab impijs Sarracenis violata templum ſuperſtitionis eorum facta erat, cum magna deuotione catholice reconciliatam dote, & ornamentis eccleſiaſticis augent. Archiepiſcopum, qui ab impijs deiectus in paupere Eccleſia S. Cyriaci, quamuis timidus natione Græcus cultum chriſtianæ religionis pro poſſe exequebatur, reuocantes reſtituunt. Deinde vero caſtello firmato, & vrbe pro velle ſuo, Dux eam in ſuam proprietatem retinens, & vallem Deminæ, ceteramque omnem Siciliam adquiſitam, & ſuo adiutorio, vt promittebat, nec falſo adquirendam, fratri de ſe habendam conceſsit.

XLVI. CVM iſta geruntur Serlo filius Serlonis, nepos videlicet vtorumq; Principum iſtorum, cuius in præcedentibus mentionem fecimus, apud Ceramum morabatur: ad tuendam prouinciam ab incurſibus Arabicorum, qui apud caſtrum Iohannis ea tēpeſtate morari dicebantur, a Duce, & Comite ſic iuſſus. Nam & medietas totius Siciliæ ex conſenſu Ducis, & Comitis ſuæ ſorti, Ariſgotiq; de Puteolis, inter ſe diuidenda ceſſerat: eo quod hic conſanguineus eorum erat: vterque autem conſilio, & armis probiſsimi viri erant. Arabici autem, qui apud caſtrum Iohannis morabantur, ſtrenuitate Serlonis, quia eis in multis infeſtus erat, plurimum inimicabantur: iugique intentione dolo, vel armis ruinam eius meditari nitebantur. Sarracenus autem de potentioribus caſtri Iohannis nomine Brahen cum Serlone, vt eum facilius deciperet, fœdus inierat: eorumque more per aurem adoptiuum fratrem, alter alterum factum viciſsim ſuſceperat. Hic cum traditione cum ſuis compoſita, Serloni ſalutaria munuſcula cum amicabilibus verbis mandat: inter quæ etiam intulit iſta. Sciat fraternitas adoptiui mei, quod tali, vel tali die ſeptem tantummodo Arabici ex deliberatione iactantiæ terram tuam debent prædatum adire. Quod Serlo audiens ridiculo habere cœpit: minuſque ſibi proſpiciens, ex vicinis caſtris neminem ſibi in auxilium acceſsiuit: ſed terminato die inconſultus venatum ſeceſsit. Porro Arabici, qui dolum compoſuerant, cum ſeptingentis militibus, & duobus millibus peditum de caſtro Iohannis digreſsi, haud procul a Ceramo in abditis locis inſidias ordinant: ſeptem tantummodo, vt Brahen Serloni mandauerat, milites mandantes: qui Ceramo, præda

capta, Serlonem extrahunt. Inſurgit clamor: ab incolis prouinciæ tumultuatur: a Serlone, vbi venatum ierat, tumultuantes ciues audiuntur: ſed quia inermis proceſſerat, nuntium apud Ceramũ, ad deferenda ſibi arma, ſuoſque inuitandos mittens, ipſe quo clamor infeſtius vrguebat, ſciſcitaturus quid nã eſſet, progreditur. At dum a ſeptem militibus præda ab duci dicit̃, arma ſibi delata corripiens adoptiui fraudi plus neceſſario credulus improuide ſubſequens, vltra inſidias progreditur. Illis autem ab inſidijs prorumpentibus, cum hoſtes a tergo horribili armorum turbine deprehenduntur, Serlo decertandi copijs, ſed & fugæ præſidio diffidens, cum paucis, qui ſecum erant, petram, quæ ab ipſo die Serlonis dicta eſt, curſu expetit: qua aſcenſa, a dorſo pro muro eius vſus, diu fortiter, ſed nullo aliunde auxilio aduentante, in caſſum dimicatur: nam tandem confoſſus occubuit: nulluſque ex omnibus, qui cum ipſo erant, exceptis duobus, qui inter cadauera mortuorum latitauerant, euaſit. Serlone exenterato Sarraceni cor extrahunt. Vt audaciam eius, quæ multa fuerat, cõciperent, comediſſe dicuntur. Capita vero occiſorum in Africam Regi ad honorem mittunt: & caput Serlonis ſtipiti impoſitum, & per plateas vrbis delatum a clamante eſt præconizatum, eius eſſe, a quo præ ceteris Sicilia impugnabatur: hoſtes deuictos nullo ſimili ſuperſtite. Siciliam ſuæ ſorti amodo facere ceſſuram. Cum iſta apud Panhormum Principibus noſtris nuntiantur, exercitus totus turbatur. Comes amiſsione nepotis intolerabili dolore angebatur: Dux vero a lamẽtis fratrem ſuum coërcere volens, dolorem ſuum virili more occultare nitebatur. Feminis inquit lamenta permittantur: nos autem in vindictam armis accingamur. Igitur, quia ſeiunctim ad inuicem vtrique fratres quiſque ſuis vtilitatibus lucrari ſtudebant, excepto, quod cum neceſsitatibus incumberent, alter ab altero inuitatus viciſsim ſibi ad inuicem ſuccurrendum venirent, huic libro alium incepturi finem ponamus: vt in ſequenti de vnoquoque nunc ſeiunctim, iterumq; coniunctim, prout ipſa res expoſtulauerit, ſtylum alternemus.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI TERTII.

APVD Paternionem, & Mazariam Caſtella fiunt. I

Guiſcardus Salernum obſidet. II.

Malfetani cum Duce pacem faciunt. III.

Salernum deditur. IV.

Comes Rogerius Abagelardum apud S. Seuerinam obſidet. V.

Dux S. Seuerinam recuperat. Caſtro S. Agadij Dux Abagelardum obſidet. VI.

Comes Rogerius in monte Calataxibet caſtellum facit. VII.

Africani Nicotrum deſtruunt. IIX.

Africani apud Mazariam vincuntur. IX.

Hugo de Circea apud Catanam occiditur. X.

Trablas obſeſsione ad deditionem cogitur. XI.

Caſtrum nouum Comiti fœderatur. XII.

XIII. Michaël Imperator ad Ducem venit.
XIV. Dux claſſem aptat verſus Græciam.
XV. Comes Tauromenium obſidet.
XVI. Euiſandus pro Comite occiditur.
XVII. Golafri ab Africa ſub Tauromenio viſi ſunt.
XIIX. Tauromenium capitur.
XIX. Eccleſia Trainæ fundatur.
XX. Iacenſes, & Cinenſes Comes obſidet.
XXI. Eoſdem capit.
XXII. Comes filiam ſuam Comiti Prouinciæ dedit.
XXIII. Caſtum coniugium laudatur.
XXIV. Dux Romaniam vadit.
XXV. Dux Duracium obſidet.
XXVI. Dux cum Venetianis bellatur.
XXVII. Dux cum Imperatore prœliatur.
XXIIX. Dux Duracium capit.
XXIX. Dux Caſtoriam capit.
XXX. Bennauet traditione Catanam intrat: & paullo poſt a noſtris recuperatur.
XXXI. Angelmarus apud Geracium contra Comitem inſurgit.
XXXII. Turribus Meſſana firmatur.
XXXIII. Dux a Gregorio Papa a Romania reuocatur.
XXXIV. Duce reuertente fraus populorum premitur.
XXXV. Dux fratre arceſsito ſuper Capuanum Principem vadit.
XXXVI. Iordanus contra patrem inſurgit.
XXXVII. Dux Romam vadit: & capit.
XXXIIX. Romani reprehenduntur.
XXXIX. BOAMVNDVS Imperatorem ſuperat certando.
XL. Dux Romaniam iterum vadit.
XLI. Eclipſis Solis fit. Papa moritur: & Dux, & Rex Anglorum.
XLII. Rogerius Dux efficitur.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

QVONIAM QVIDEM ARDVAS res, claroſque triumphos duorum procerum Guiſcardi videlicet Ducis, Siciliæque Comitis Rogerij nunc ſeiunctim, nunc vero gregatim, prout facere nos ſcripturas repromiſimus: limpidior poëtria ſi eſſet vndæ, æſtuandum foret, vt res quæ in ipſo nobili memoria clarent, nobilioris philoſophi penna chirographizaret: ne limpidiſsimus liquor, dum ad hauriendum porrigitur, fœtore incultioris vaſis etiam ab ipſis ſitientibus abhorreatur. Sed quoniam nos aureis fiſtulis paupertate prohibemur, ad potandum: vtimur interdum plumbea fiſtula: dulces liquores vſque deguſtaturi. Vnde & lector quiſquis hiſtoriæ ſeriem perſcrutari temptat, non fallentia verborum commēta, ſed pompales triumphos memorandorū virorum attendat. Quæ enim inſeruntur non meæ, vel tuæ laudi, ſed illorum, qui faciendo meruere, ſub titulantur.

titulantur.Quoniam ex edicto Principis tempus ſcribendi imminet,quod neglegendo hactenus minus potatum eſt,ad fontem, quo hauriam, vnde limpidius eructetur,recurrere ipſius Principis vrguēs feſtinātia prohibet.

EGITVR famoſiſsimus Siciliæ Princeps Rogerius Duce fratre,expeditione,poſtquam Panhormum adeptus eſt,ſolita,a Sicilia verſus Calabriam,& Apullam,vt ſuas vtilitates exſequeretur,digrediente, in Sicilia remanens, exercitus recedentis fratris minimam partem præmijs, & promiſsionibus illiciens, ex conſenſu eiuſdem Ducis ſibi retinuit.Siciliamque debellare ex omni parte aggrediens,iugi incurſione non minimum laceſsiuit:& quamuis hactenus dum in his,quæ adquirebat cum fratre participaturus,ad plenum ſtrenue egerit,nunc cuncta quæ adquireret,ſuæ ſorti cedere certus, quaſi leo eſuriēs, prædęq; auidus,quietis impatiens omnia circumire,periculoſioribus inceptis primus adeſſe,nihil intentatū relinquere patiebatur. Anno Dominicæ incarnationis MLXXIII. duo caſtella,vnum apud Paternionem ad infeſtandam Catanam,aliud vero Mazariā ad debellandam adiacentem prouinciam firmauerat:Dux vero a Sicilia in Calabriam veniens,apud Ruſſanum eiuſdem prouinciæ vrbem dolentibus vrbicolis caſtellum firmauit. I.

GISVLFVS ergo Salernitanus Princeps frater Sigelgutæ vxoris Guiſcardi Ducis omnes maritimos fines a Salerno,vſq; ad portum, qui Fici dicitur, Arecumque,& S.Euphemiam ſui iuris eſſe volens, & partem a Guiſcardo dietim peruadi audiens,verſus Ducem inimicitias iniecit:omneſque ei adhærentes,quos capere poterat, contumelijs deturpans,noſtræ genti ſe ſe inimicari non abſcondebat. Dux autem Guiſcardus,qui amicitiam ſibi promiſerat,primum quidem patienter ferens, legatis ait ab incepto reſipiſcat,conuenire.At vbi videt,conceptā animo Principis malitiam,quanto plus lenire tentabat, eo amplius in deterius excreſcere,fœdere,quod inter eos erat,renuntiato,inimicanti ſibi etiam ipſe inſedabiles inimicitias parat.Sed quia inter ſe,& Ricardum Principem Auerſæ inimicitiæ efferbuerant,veritus ne ab ipſo Giſulfo aduerſum ſe ſuccurreretur,pacem cum ipſo fecit:quo in ſui adiutorium,quibuſdam pactionibus conducto,Salernum multis copijs obſeſſum vadit. II.

MALFETANI vero Giſulfum exoſum habentes,timebāt quippe ab ipſo puniri,eo quod interfectores patris ipſius, dum eos ad ſubiugandum ſibi impugnaret,exſtiterant,a Duce inuitati, vt ſibi ad obſidendum vrbem nauigio ſeruitum veniant, potentiores Duci locutum,ex conſenſu aliquorum accelerant. Dux itaque callidis pactionibus ſi aſſentiant,ſi autem diſſentiant minis terrendo attentans, tandem ad confœderationem compulit: vt ſi contra Giſulfum tuerentur,tota Malfa illi ſubiugata hereditaliter fœderaretur.Duce vero omnia vt expetebant promittente,parte exercitus ad obſidendum vrbem relicta, reliquam ſecum ducens,cum ipſis,qui inde venerant,apud Malfam vadit.Vrbem ſibi a ciuibus deliberatam ſuſcipit.Quattuor caſtella in ea fecit.Militibus ſuis munit.Inde cum multis Malfatanorum copijs Salernum redit.Sic deterrebat Malfatanos,ſi manus Guiſcardi quoquo modo euaderet timor Giſulfi. III.

IV. DVX vero naualibus, peditumque copijs, ſed & equeſtri exercitu Salernum vallans, frequenti incurſione congrediens vndique deterrebat:in tantumq; attriuit, vt nullo aditu ad victum introducendum, ſe, ſuiſque negantibus, patente, tantam famem ineſſe coegerit, vt etiã vel mures, ſicut relatione eorum, qui præſentes adfuerunt, didicimus, a quibuſdam introrſum recluſis comeſi ſint. Abegelardus vero filius Hunifredi Comitis, nepos videlicet Ducis, qui Salernum, propter inimicitias, quas cum Duce habebat, propter hereditatem, quæ ab ipſo detinebatur ſibi, in adiutorium Giſulfi introierat, ingruente fame, Salerno clam de nocte digreſſus apud S. Seuerinam Calabriæ vrbem Duci infeſtus fieri ſeceſsit. Dux autem in Siciliam ad fratrem mittens, vt Abegelardum nepotẽ apud S. Seuerinam obſeſſum vadat, non in caſſum mandauit. Ipſe vero vrbis Salernitanæ infeſtationi indiuulſe perſiſtens, tandem ad deditionem coegit: Giſulfo vero, quia frater erat ſuæ collateralis, liberorum fratrum auunculo, quocumque vellet abeundi libertatem dedit: vrbem autem ſua in virtute retinens, caſtellis, & munitionibus pro libitu ſuo aptauit.

V. INDE quietis impatiens, nulloque labore, vbi aliqua ſpes cuiuſque lucri deſignabatur, deficiens, apud S. Seuerinam, vbi fratrem præuenire inuitauerat, nepotem Abegelardum obſeſſum vadit: fratremque, quem ad hoc inuitauerat, ab vno latere vrbem obſediſſe inueniens, ab altero late re ipſe conſedit. Abegelardus autem diatim vrbe digrediens, noſtros ad certamen prouocando, dum alternatim fortiter, ſæpeque congreditur, multa militiæ congruentia perpetrata ſunt. Porro Dux videns ſe minus in vrbem proficere, conſilio cum ſuis habito, tria caſtella firmauit. Vnum Hugoni Faloch, alterum Rainaldo de Simula ad vrbem infeſtandam delegauit: Tertium autem Herberto fratri Hugonis, & Cuſtinobarbo fratri Rainaldi. Sicque expeditione ſoluta in Apuliam ſeceſsit: vbi non multo poſt apud Cauam, in quodam congreſſu Heremannum Comitem, fratrẽ Abegelardi capiens, Rogerio fratri in turri Melitenſi retrudendum mittit: qui dum in vinculis obſcuro carcere cruciaretur, Abagelardus fraterna compaſsione tactus, pactionem cum Duce, vt vrbem ſibi reddens fratrem recipiat, facit. Duce itaque, hac calliditate illum deludendo, fidem dante, vt cum apud Gargantum venirent, ſic enim caſtrum quoddam dicebatur, fratrem ſibi captione liberum redderet, ille incautus verba argumentoſa minime aduertens, vrbe digrediens Duci eam reddidit: ſicque cum ipſo aliquantiſper commoratus fratris redditionem fruſtra ſuſpicabatur. At cum Ruſſanum ventum eſt, aſperius cum Duce, quod nimium protraheretur, ſermonem habuit: verſus Gargantum iter acceleret hortatur: tum vero Dux dolum aperit: infra ſeptem futuros annos, ſe illuc, quo dixerat, non iturum aſſeruit. Ille ſic calliditate verbi ſe circumuentum animaduertens: plurimum cum Duce altercatus, irato animo diſcedẽs in Apuliam Caſtro S. Agadij ſeditioſus ſeſe cum ſuis recepit.

VI. DVX itaque ſciens illum ad hoc niti, vt totam Apuliam verſus ſe, pro poſſe commoueat, exercitu excitato, illum inſequens obſeſſum vadit: ſed caſtro natura, munitione, defenſalibus firmiſsimo, cum diutius in oppugnando perſiſteret, ipſis, qui intra erant fortiter agentibus,

tibus,plus damno ſuotum perturbabatur, quam verſus caſttum proficeret. Abagelardi autem de amiſsione fratris dolor indies excreſcebat:neq; vincla,quibus frater artabatur,ipſum haud ſecus,ac illum ex recordatione angebant: vnde & frequentius caſus fratris quibuſlibet pactionibus meliorare attentans,vix tandem obtinuit, vt caſtro reddito, fratrem recipiens, quo & ſibi liberet,abſcedere liceret. Sicque fratre recepto pariter diſcedentes,mari tranſmeato,ad Imperatorem Conſtantinopolitanum tranſeunt: vbi & vltimos dies clauſerunt.

FAMOSISSIMVS ergo Siciliȩ Princeps,& debellator Rogerius VII.
apud Siciliam in omnibus ſtrenue agens morabatur. Neque enim aliqua delectatione ſe retrahente,hoſtibus abſens fieri patiebatur:quippe quem egeſtas,labor,minæ hoſtis, imminẽs iugis decertatio,vigiliæ,vel vita aſperior ab incepto non deterrebant: ſed potius quanto aſperitatibus quatiebatur, eo ardentiori conſtãtia, ipſa humano more animo ſuo innata dominationis cupidine,vincere,quam vinci nitebatur. Et quãuis omnia cupiens eſſet,impenſius tamen zelo potiendi Caſtrum Iohannis angebatur. Quod ſi adeptus foret,ſciebat ſe,quaſi pro firmo ad totam Siciliam pro li- *
bitu ſuo ventilandam. Tali, tantoque vrguenti deſiderio anno incarnati Verbi MLXXIV in monte Calataxibet caſtrum firmauit: quod militibus, & reliquis, quæ neceſſaria erant, muniens, Caſtrum Iohannis infeſtiſsimum redditur.

AFRICANI ergo Sarraceni a familia Regis Tunicij ex eius edi- IIX.
cto,nauibus per mare piratarum more vela ventis committentes, maritima litora verſus Siliciam, & Calabriam inſidiatum vadunt. Sicque Iunio mẽſe in vigilia Beati Petri apud Nicotrum de nocte appulſi ciues incautos,& præ gaudio inſtantis ſollemnitatis,vino ex more,ſomnoque grauatos opprimunt: ſemiſomnes alios perimunt,alios capiunt: ipſos etiam pueros cum mulieribus omnique ſuppellectili vehibili prædam nauibus inducunt:caſtrumque totum incendio concremantes, remige accelerato in altum recedunt. In craſtinum ripæ propius accedentes pueros, & imbecilliorem familiam amicis redimere volentibus,pretio accepto nauibus eĳcientes partim exonerantur: reliquos,qui alicuius vtilitatis videbantur,adducunt: ſicque vela ventis committentes patrios agros, vnde venerant,læti reuiſum tendunt.

ANNO vero incarnationis Domini MLXXV quia in præcedenti an- IX.
no pro libitu ſibi fauente apud Nicotrum proſpere accurrerat,plus neceſſario cupidine auaritiæ inſolẽtes, ſimile ſibi euenire fruſtra rati,nauibus aſcenſis verſus Siciliam fortunam tentatum nauigant: inſulamque circumcurrendo tentantes,tandem apud Mazariam appulſi ſunt. Nauibus digreſsi vrbem magna vi oppugnantes irrumpunt: caſtrum autem, quod infra erat,fortiter repugnantibus per octo dies obſident. Comes vero per legatum comperto caſtrum,ſuoſque hoſtibus infeſtari,clam de nocte,armata manu caſttum ingreſſus, ſummo diluculo per portas prorumpens,cum hoſte in platea vrbis ante caſtellum congreditur: fortiterq; ex more agendo victor efficitur; pluribuſque peremptis, reliquos fugien-

Aura ridet cum fortuna: pubes gaudet bellica.
Citharizant: ad hoc docti reſonant tympana.
Trablas ergo oppugnatũ nil tumeſcunt equora.
Sed tranſcendit equitatu Comes fronte bellica,
Montium ſcopuloſorum ima, ſiue ardua,
Bellicoſæ iuuentutis multa fultus copia.
Clypeos auro fulgentes, & ſplendentes galeas
Sol cum tangit, intuentum aciem reuerberat.
Montes omnes reſplandeſcunt ſuper clara ſidera.
Equi fremunt, dant hinnitus, æque montes reſonant.
Mille flante aura leui vexilla ſubuentilant.
Horrido aſpectu ſatis verſus Trablas properant.
Hoſtes vident: exhorreſcunt hanc armorum nebulam.
Terra, ponto ſonant tubæ, vt metum incutiant.
Clamor vſque cælum pulſat: hoſtes infra trepidant:
Vrbem vallant circumquaque equore, vel arida.
Nautæ velis obumbrantur: terræ figunt anchoras.
Equitum pars frondes cædit, pars figunt tentoria.
Crebro currunt ad certamen: fortiter congreditur.
Hoſtis niſus repugnare, plurimum concluditur.
Caſtro luctus poſt certamen, noſtris lyra additur.
Hoſtes viribus diffiſi tandem pacem expetunt.
Cedit Comes: caſtrum reddunt: ditionem ſubeunt.
Fœderantur more ſuo: ſed dolentes faciunt.

AB HAC eadem vrbe ſtrictior ſinus terræ ab vtroque latere mari vrguente, longius in mare porrigitur: paſcuis vberrimis abundans. Ibi armenta, & cetera vrbis animalia hoſtili tempore paſci conſueuerant: quo cum ex more, propter inſtantes hoſtes diatini exirent, noſtri breui ſinu interpoſito conſpicientes, cœperunt, vt in tali gente aſſolet, auiditate, ſi aliquo aſtu queant, adipiſcendi agitari. Iordanus filius Comitis, ad id negotij peragendi intentionem certius apponens, vt hanc ſibi famam militariter præ ceteris adquireret, agebat. Tandem itaque, vt erat vir præſumptuoſiſsimus, & laudis auidus, cum ſibi familiaribus conſilio habito, quodam veſpere centum ſibi milites eligens, patre inconſulto naues aſcendit: de nocte inſulam peruadit: applicans nauibus digreditur: in concauitate quadam eius inſulæ, antequam illuceſcat, occultatur inſidijs. At vbi nocte recedente ſol irradians terris illuxit, tota ciuitas prædicta ex more, vrbe digrediens, paſcendi gratia ipſam inſulam ſparſim præoccupat. Porro Iordanus vbi in inſidijs occultabatur, prædam longius ab vrbe progreſſam conſpiciens, impetu leonino a loco prorupit: vſque in portam vrbis prædam colligens proſilit: nauibus intro ducendam illorſum minare accelerat. Ciues itaque inſulam ſuã inſperato hoſtibus peruaſam videntes in arma ruunt. Maximo impetu vſq; ad decẽ millia ab vrbe prorũpunt: hoſtes, vt prædam excutiant, inconſulte proſequuntur. Nam vbi Iordanus longius ab vrbe eos progreſſos videt, ſpreta præda, hoſtibus leonina ferocitate occurrit: congreſſuque facto, acerrime vtrimque pugnatur. Sed Iordanus, vt erat in congreſsibus fecundiſsimus,

mus, ſuos verbis exhortatorijs promptiores reddens, fortiter agendo plures ſternit: reliquos fugat: victor efficitur: quoſque cædendo vſque in portam vrbis proſequitur: ſicque ad naues regrediens maxima præda lætanter introducta, ad patrem impune cum triumphali laude redit. Hac re vrbs quaſi maxime territa ad deditionē, vt diximus, cōpulſa eſt. ¶ Comes itaque vrbem nactus pro libitu ſuo caſtro, & ceteris munitionibus ordinat: militibus, & quæ ijs neceſſaria erant, munit: turribus, & propugnaculis vndique vallans. Sed vndique adiacens prouincia firmiſsime circumſepta, munitiſsima erat: & ideo adhuc recalcitrans rebellat. Comes laboris indeficiens crebris incurſionibus, vt ſibi omnia ſubſternat, infeſtare aggreditur: breuique termino vſque ad duodecim famoſiſsima caſtra ſuo dominio obediendo ſubire coegit: quæ militibus ſuis diſtribuens, cum omnibus appendicijs ſuis de ſe habenda delegauit. Sic exercitum, omnibus pro exhibito ſibi ſeruitio gratias agendo, ſoluens, ipſe Bricam a labore pauſatum ſeceſsit.

XII. EA quidem tempeſtate quidam Sarracenus Bechus nomine Caſtrum Nouum poſsidēs, illic morabatur. Erat autem idem vir magnæ ſuperfluitatis, & arrogans: vnde & ipſos ſuos fideles leuitate ſua interdum diuerſis contumelijs afficiens, ſibi infideliores reddebat. Hic quadam die cū molendinario ſuo iratus, ante ſe inuitans verberibus deturpauit. Porro ille ſe adeo graue ferre diſsimulans, in vindictam tantæ dehoneſtationis animum intēdens, ſecum tacitus agebat: quibus artibus vel damno rerum ſuarum, aut certe læſione corporis viciſsitudinem recompenſaret. Vnde accidit, vt quodam veſpere, de ſubiacentibus complices ſibi alligans, petram quandam, quæ omni caſtro ſupereminebat, & dominabatur, irrumpens peruadere, legatumque apud Bricam Comiti mittens, in ſua fidelitate ſe ita egiſſe, & vt ſibi ſuccurrere acceleret, mandat. Hoc nuntio Comes accepto, plurimum exhilaratus, cum quantis habere poterat, citiſsimus illorſum intendit. Porro Bechus molendinarium blanditijs, & promiſsionibus, vt ab incepto reſipiſcat, ſibi reconciliare dum minus præualet, fruſtra oppugnare nitebatur. Comes vero aduentans propius accedit: molendinarium ampliſsimis promiſsionibus in ſui fidelitate arrigit. Ille cum nulla ex parte aditus ad ſe accedendi noſtris pateret, fune oblato demiſſo, quoſdam noſtrorum ad ſe pertrahit. Bechus itaque videns noſtros a Molendinario infra petram ſuſceptos, ſpe retinendi caſtri amiſſa territus, caſtro ſpreto, omnia quæ poterat, aſportans aufugit: ciues cum Comite pacem facientes infra caſtrum recipiunt. Comes vero ſic caſtro potitus pro velle ſuo muniens ordinat: molēdinarium, vt ceteris, ad ſimiles actus exequendos exemplum tribuat, pluribus benefactis, libertate etiam conceſſa remunerat.

XIII. EODEM anno Græcus quidam ſub nomine Michaēlis Imperatoris Conſtantinopolitani ad Ducem in Apuliam venit: auxilium expetens ad palatium, a quo, vt dicebat, fraude ſuorum, in die ſancto Paraſceue deiectus fuerat: monachuſque violenter fieri cōpulſus hoc ſolo crimine obiecto, quod filiam Ducis filio ſuo nuptui acceperat. Ipſe quoque filius, ne ſpe aliqua recuperandi palatij, vel deductæ vxoris procurandæ propaginis

propaginis reſeruaretur, turpiter eunuchizatus, vſque ad exitum vitæ exilio relegatus eſt: alio in locum expulſi in palatio ſubrogato: quem nec aliqua, vel extrema antiquorum Imperatorum linea ad id hereditatis iure gentium inuitauerat. Timebant denique Græci, ne ſi ex noſtræ gentis vxore heredes procreati in palatio ſucceſſerant, occaſio liberius illuc accedendi noſtræ genti daretur: & gens delicijs, & voluptatibus, potiuſquam belli ſtudijs ex more dedita, noſtrorum ſtrenuitate ſubiugata conculcaretur. Ipſam Ducis filiam recluſam diligenti cuſtodia obſeruabant: ne forte ſi alicui potenti nuberet, quia hereditali Imperatori ſemel in palatio coronata fuerat, ab ipſo cui nuberet, aliqua hereditas per ipſam in palatio proclamaretur. Michaëlitaque a monaſterio, in quo monachus coactus erat, habitu eiecto, vt dicebat, profugus, in Apuliam veniens a Duce Imperiali honore ſuſceptus, per omnes ciuitates Apuliæ, ſiue Calabriæ proceſsionibus, & Imperialibus pompis ex edicto eiuſdem Ducis accuratiſsime obſecundatur. Et hoc quidem totum ex induſtria Dux faciebat: quandoquidem animum eum in palatio reſtituendi haberet. Audierat nempe genetum ſuum eunuchizatum: vnde ſpe ſuſcipiendæ de filia prolis, cui palatium iure hereditali competeret, amiſſa, ad hoc inter ſe nitens tutius agebat, vt ſub nomine Michaëlis, quibuſdam ſibi fauentibus, Græcis facilius debellatis, cum ad palatium vſque peruentum foret, vi coronam cum ſceptro, & Imperialibus ornamentis peruadens, ipſe Imperator fieret. Promittẽs tantum ſe ſibi auxilium laturum, per duos ferme, & amplius annos honore, quo cœperat, eum ſecum detinuit: donec ea, quæ tanto inceptui neceſſaria forent, apparabantur. Erant autem tunc etiam quidam cum Duce, qui in palatio tempore Michaëlis Imperatoris ſeruientes faciem eius ſe nouiſſe, & hunc ſimilem minime vel in modico aſsimilari dicerent: ſed fraudulenter hunc ſpe alicuius a Duce accipiendi muneris ad ueniſſe. Porro Dux vterne, an pro certo eſſet æquipendens, cum multus ſuſurrus inter ſuos ſuper tali negotio fieret, ab incepto minime deterrebatur: ſed potius quod cœperat exequẽs, cum ipſe non eſſe hunc dubitatet, nil de hac re dubitare aſſerebat: & hoc ex induſtria quidem laudans ſuos faciebat: ne ab ipſis ab incepto dehortaretur.

TALIA diſponens, tacita ſed mente reponens: XIV.
Sumptibus inſudat: quo Byzantium ſibi ludat.
Vndique terrarum quærit ſpem materiarum.
Nulla remittuntur: nec ruſtica deſpiciuntur.
Sed prodeſſe queunt, quæ iam deſpecta fuerunt.
Ligni cæſores mandantur in arte priores.
Vndique terrarum conducitur ars tabularum.
Robora cæſa cadunt, reſecantur, ſectaque radunt
Artifices ligni. Ferrum faber applicat igni.
Anchora conflatur: clauorum forma paratur.
Compago nauis texitur ſuperaddita clauis.
Obducunt imas alij lanugine rimas.
Atque picem liquidam properant ſuperaddere quidam.
Vela ſuunt iſti: ſtudium dant funibus iſti.
Claſsis adaptatur: non nauis ſola paratur.

Creſcat

Creſcat vt in numeros ſtudioſus imminet heros
Omnibus aptatis, & nauibus arte paratis.
Per liquidum pontum claſsis conflatur Hydruntum.

XV. INTERIM dum iſta aguntur anno inſtante MLXXIIX Comes Tauromenium obſidens viginti duobus caſtellis vallauit: ita ab vno in alterum ſepibus, & ſtropibus claudens, ſed & naualibus copijs a procinctu maris cingens, vt nullo latere pateret aditus ad caſtrum volentibus hoſtibus aliquid introducendi: vel educendi. At dum quadam die de caſtro in caſtrum per præcipitia ſcopuloſi montis Comes viſum tranſiret cum paucis, pars quædam Sclauorum inter myrtetica virgulta latitans in quodam artioris tranſitus loco prorumpens irruit. Et niſi Euiſandus quidam natione Brito, audito ſtrepitu armorum ſe ſe Comiti, & hoſtibus interpoſuiſſet, de ipſo Comite, vt aiunt, hoſtibus triumphus ceſsiſſet. Sed cordium ſolus inſpector Deus bonam intentionem Principis in præcedentia, ſiue ſubſequentia per eum futura bene prænotans aliter, quam illi moliebantur, rem tranſtulit. Scriptum quippe eſt: Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſiliuṁ contra Dominum.

XVI. EVISANDO itaq; in domini fidelitate taliter interfecto, dum noſtri in arma ruunt, hoſtes per præcipitia ſcopuloſi mõtis elapſi ſunt. Sic mors Euiſandi vice Comitis ſub Dei præſidio fuit. Comes autem fidelitatem eius honeſte remunerans, corpore humato decenter, multa beneficia egenis, & ſacris locis pro redemptione animæ eius, nec immerito contulit. Montium autem cacumina cum ipſis vallibus perluſtrans, peditum copijs iter faciens, a monte, qui ab incolis Gibel appellatur, quem nos Etnam dicimus, vſque Trainam neminem eiuſdem ſuperſtitionis impunitum dimiſit.

Militibus multus planctus fuit, iſte ſepultus.
Nam ſuo merito carus fuit vndique Brito.
Pro merito fidei ſortem capiat requiei.
Cui cum ſit ita mors, eſt Comiti data vita.
A Iuda diſcat, quem tanta fides ſibi dicat.
Ille Deum vendens, laqueo ſe poſtea pendens
Mortem mercatur, cum traditione notatur:
Hoſtili cultro ſpes huius ſe dedit vltro:
Vt dominum ſeruet: meritumq; ſibi coaceruet.
Non virtute pari debent ij ſubtitulari.
Traditor alter erat: vt ſaluet & alter anhelat.
Angelicam pennam capiet hic: ille gehennam.

XVII. QVATTVORDECIM ergo naues, quas Golafros appellant ab Africa regis Tunicij piratarũ more per mare palãtes ſub Tauromenio appulſæ, quodã diluculo a noſtris in mari haud longe anchoris fixis cõſpiciuntur. Noſtræ autẽ naues armatis expoſitis, minus erãt ad exequendũ paratæ. Comes autẽ latronẽ, qui nã ſint, quave de cauſa, vel vnde, hoſtes ne, an pacem portantes aduenerint, ſciſcitatũ mittit. Intermi nando ſubiunxit: ſi in tanto ſui iuris vel modicũ quid iniurię vel feciſſent,

vel facere attentare præſumerent, nuſquam impunitos a ſe euadere poſſe. Ac dum nil mali aduerſus ea, quæ eius iuris erant, ſub excuſatione, & obſtatione legis ſuæ machinari renunciantur, ſed potius ex edicto Regis Tunicij, vt infeſtos piratas a mari, ſi inuenirentur, propellerent, miſſos, eius famulatui, ſi neceſſe foret, in ſeruire paratos: primi cuiuſque nauis ad amicum colloquium inuitantur: vt ſi vel victu, vel alijs quibuſlibet rebus minus ſufficientes eſſent, eius munificentia ſupplerentur: qui dum inuitationi aſſentientes fœdere ſuſcepto aduenire apparent, aura contraria inſurgente, naues cum ipſis per equora pulſæ ab intuitu noſtrorum protinus ſunt auulſæ.

Sic quos inuitat, boreas accedere vitat.
Et quod promiſit dare, ne daret aura recifit.

AT Comes intentus fuerat quibus ante retentus! XIIX.
Obſidet, & pugnat: caſtrum pro poſſe repugnat.
Certamen datur, Comes huc perſtare conatur.
Quamuis cura ligat, tamen hūc res nulla fatigat.
Inſtat. & hortatur, hoſtes virtute minatur.
Dat: dare promittit: nil, non tentando remittit.
Ad quod adhortatur ſocios, prior eſſe probatur.
Cum ſit certamen: & fratribus eſſe leuamen,
Ante ſuos fertur: cum poſteriore refertur.
Primus ad excubias Othonus, alter Elias:
Tertius Ariſgotus: Iordanus abinde remotus
Eſſe recuſauit: ſocios hæc ars animauit.
Exijt edictum, liceat ne quærere victum.
Sicque deuincuntur: noſtri ſtatione fruuntur.
A montis magno prohibentur abundiq; ſtagno.
A nullo ſubduntur: poſt addita deminuuntur.
Vnde fames creuit, congreſſus ab hoſte quieuit.
Decreſcit virtus, hebet hoſtis iam prope victus.
Solo ſecurus, quod cingit abundique murus.
Vt det congreſſum, cauet extra figere greſſum.
Deficit vt panis, populus ſuperatur inanis.
Sic Comes accitur: caſtro pro velle potitur.
Arbore ſub lauri curuantur mœnia Tauri.
Fœdere confecto, dolet hoſtis in hoſte recepto.
Sed quamuis doleat, non diſſimulando reuelat.
Cur doleat noſtis: quia lætus erat ſuus hoſtis.
Si ſic fortuna diuerſa ſit, eſt tamen vna.
Illis ſit triſtis: gaudens cognoſcitur iſtis.
Sextus erat menſis quo feruidus eminet enſis.
Piſcibus obſedit: feruente Leone recedit.

TANTO ſibi adiumento collato diuinitus, XIX.
Ne appareat ingratus viliſpendens Rogerius,
Secum cœpit deputare quid litaret potius.

Cæmentarios conducens vndecumq; aggregat.
Templi facit fundamenta in vrbe Trainica.
Ad quod perſtans æuo breui ſuperat.
Laquearia tectorum ligantur Eccleſiæ.
Parietes depinguntur diuerſo bitumine.
Conſecratur in honore Virginis Puerperæ.
Multa dote augmentatur, terris, ſiue decimis.
Ornamentis palliatur: & diuerſis copijs.
Cathedra Pontificatus ſublimatur infulis.
Sacer clerus augmentaī, prout ſumptus ſuppetit.
Altaris vaſa, vel veſtis pluſquam clero ſufficit:
Candelabra, cruces, textus, ac ceraſumbuli.
Ex metallo ſigna fiunt plebem inuitantia.
Melodiam dulcem reddunt: pulchre cōſonantia.
Melodizat ſacer clerus hymnos ſacris laudibus.
Præſul verba ſacræ legis ſeminat in gentibus.
Diuinus cultus arceſsitur pluribus credentibus.
Cui debent hæc aſcribi niſi tanto Principi?
Qui reduxit ſacram legem, vnde prius corruit.
Cuius ope fit hoc totum: & hanc legem edidit.
Textum libri perſequamur: nam iſta ſufficiunt.
Sermo nimis inculcatus interdum fit tædium.
Subſequens ſtylus narrabit, ſi quid eſt reſiduum.
Vrbs Traina felix gaude: da dignas laudes titulo.
In te primo reparatur diuina legio.
Meſſana conſociata pari ſeruit clypeo.

XX. INCARNATI Verbi anno Milleſimo ſeptuageſimo nono Iacenſes natura montis in quo habitabant, numeroſa multitudine ſuorum ſiſi, erant enim vſque ad tredecim millia familiarum, iugum noſtræ gentis abhorrentes ſtatutum ſeruitium, & cenſum perſoluere renuntiant. Comes vero per legatos eos conueniens, nunc blandimentis eos mulcendo, nunc minis attentando, ne contra ſe inſurgerent, neue per vitium incurrerent, neue eum irritando contra ſe excitarent, ab incepto detrahere niteba tur. At vbi minus proficit exercitu admoto, quos blanditijs, vel minis nequit, virtute attentando flectere aggreditur. Mons autem, quem inhabitabant, ita ab omni latere, ſcopuloſo præcipitio erat munitus, vt ex nulla parte aſcenſus pateret: excepto vno ſolo arto, arteque exciſo aditu: quo ciuibus egrediendi, & ingrediendi iter porrigebatur: & hoc in excelſiori cacumine eiuſdem aſcenſus porta, muruſque ex vtroq; latere in longum porrectus munibat. At quia mons hic ſpacioſi ambitus minus claudi obſidendo poterat, illis potiſsimum in locis, vbi infeſtiorem ſe hoſtibus fieri poſſe exiſtimat, ſedes ponit. Porro Iacenſes ac ſi pro vita certare, inſtare, omnia circumire, nihil remittere: quibus partibus plus timebant loca munire, inde fatigabiles adeſſe vigilanti cura ſtudebant. Et quia armenta ſua, & pecora ſecum in abditis eiuſdem montis, cauernoſiſque locis a peruaſione hoſtili tuta aggerebant, & minus ab hoſtibus ea diripi metuentes, obduratiores erant. Comes autem quanto eos in ſui defenſione attentius

inſtare

nſtare videbat, tanto altiori ira inflammabatur: quo ſe eos minus lædere poſſe cognoſcebat. Non ab incepto deterrebatur: ſed eo inſtantius quo præualeret omnia conando nitebatur. Sicilienſes ergo milites ſuos, quibus iam impertierat poſſeſsiones inſulæ, quantum ſubiugauerat, apud Parthénicum, & Corticum dimittens, Iacenſibus infeſtos fieri præcepit: ipſe cum Calabrenſibus Ciniſum, qui ſimiliter contra ſe recalcitrabat, obſeſſum vadit. Sicque vno, eodemque tempore vno in confinio duas obſeſsiones, & a ſe diuiſas ponens, vtraſque fortiſsime tenuit: atque de vna ad aliam ſæpiſsime migrans hortari, inſtare, per ſe ipſum omnia attentare, hoſtibus infeſtus adeſſe: nunc minis, nunc incurſionibus terrere: ſuis blandiri, plurima largiri ampliora largire in ſui fidelitatem arrigere, hoſtibus infeſtos reddere non deſiſtebat.

XXI.

Menſis erat ſextus Sextilem denotat æſtus:
Hic ſtudet vt lædat, ſtudet alter vt ille recedat.
Lædunt, læduntur: ſic alternando præmuntur.
Sic paribus votis non deficit hoſtibus hoſtis.
Tempus erat meſsis: armis macerat ita feſsis.
Vruntur meſſes: turbat res iſta Iacenſes.
Quodque iam lędit Cinenſibus haud bene cedit.
Conſilium captant: ſuccurrere meſsibus aptant.
Sed cũ vi nequeunt, hoc artibus addere quærunt.
Conueniunt Comitẽ: tentant ſibi reddere mitem
Fœdere componunt: fraudis munimenta reponunt.
Fruges ſaluantur: Comitique reconciliantur.

XXII.

IGITVR anno Dominicæ incarnationis MLXXX. Raimundus famoſiſsimus Comes Prouinciarum famam Rogerij Siculorum Comitis audiens, propter ſtrenuitatem, quæ de ipſo referebatur, legatos dignos, qui a tanto ad tantum dirigerentur, mittens Mathildim filiam ſuam, quã de prima vxore admodum honeſte faciei puellam habebat, ſibi in matrimonium copulandam expoſtulat: quod cum a Comite conceſſum renunciant, qua de re ille non minimũ gauiſus, erat enim propter formoſitatem, quam de ipſa audierat, illam ardentiſsimo amore cupiens, audito termino nuptiarum: per ſeipſum in Siciliam accedendo, diem præuenire accelerat venientem. Comes honore condigno excipit: pactiones renouantur: dos puellæ ſub teſtamento chirographizatur: ſponſalia præſentibus vtriſque partibus, precibus ab Epiſcopis, & ſacris ordinibus catholice celebrantur. Qui iam dudum inter iuuenem, & puellam paulatim adoleuerat, prima nocte, vt aſſolet, immenſum excreſcit. Celebratis itaque, & non ſine magnarum expenſarum ſumptibus nuptijs, ſocer generum ſuum aliquandiu ſecum retinens, tandem munificentijs beneuolum, vt res ipſa expoſtulabat, factum, ſed & ijs, qui cum ipſo aduenerant, ſingulis ſingula, prout quemque eſſe ſciebat, largiens, nauibus apparatis placido equore a ſe cum filia dimiſit. Illi autem vela ventis accuratiſsime comittentes zephyro ſuffragante, breui tempore vnde venerant, cum ſponſa reducunt.

XXIII. SPERNIT nata patrem: puduit nec relinquere matrem.
* Externo Comiti ſociatur delectari
A quo nutritur caret hic:alteroque potitur.
Pœna quidem multa cum nutrix:cum ſit adulta.
Nec quæ nutritur laſciuo fratre potitur.
* Plus externum quam quem ſit iure paternum.
Nec nimis hoc culpo,quamuis hic talia ſculpo.
Nec prohibens vito:cum fiat inuita marito
Diligat & iuſte fœdus ſeruando venuſte.
Nam quos lex iungit, ſententia nulla repungit.
Vt ſoboles creſcat,ne deficiendo tabeſcat.
Prima virago datur:primaque viro ſociatur:
Tali fortuna duo ſint vt carne ſub vna.
Lex ita diuina præcepit:non peregrina.
Pinxit ſcriptura quæ ſunt facienda futura.
Poſtponat patrem, poſtponat denique matrem
Quiſquis & vxori iungatur amore priori:
Iure maritali ſeruatur linea tali.

XXIV. IGITVR famoſiſsimus Apulorum, & Calabriæ Dux Robertus dietim inſtigante ſe Michaele,qui ad ſe transfugerat,vt cœperat verſus Romaniam animum intendens, anno Dominicæ incarnationis MLXXXI menſe Maio apud Hydruntum venit:apparatiſque pro proceſſu ſumptibus tãto inceptui dignis, quindecim naues trans mare aliquã vrbem præoccupatum mittit:vt cum ipſe cum reliquo exercitu ſubſequeretur imbecille vulgus,cuius pars maxima in expeditione erat,quo ſe ab hoſtili incurſu,ſi neceſſe foret,tueretur haberet. Illi vero vela ventis committentes de nocte apud Corofon applicant.Inſulaque de mari eminus inſpecta,multitudinem hoſtium,quam inuenerunt abhorrentes,minime a nauibus progredi præſumunt:ſed reditum accelerantes,Duci placidum, etiam ſi maior eſſet exercitus,renunciant. Dux itaque plurimum exhilaratus copijs nauibus introductis feſtinus cum omni claſſe tranfretare accelerat: pluribus ex remanentibus amicis,quibus Apuliam,Calabriamque procuratum delegauerat,timore eum,& qui cum ipſo abibant,amittendi, vſque ad ipſa lachrymarum indicia,quas affectus pietatis exprimebat,dolentibus: quibuſdam vero ex ijs, qui cum ipſo proficiſcebantur timore tam horribili, ad quod intendebat inceptus,ac ſi febrium typo grauarentur,militibus de miſſe trementibus. Nam quantæ audaciæ, cuiuſve militaris ſtrenuitatis Dux iſte fuerit, cum per multa exercitia ſatis abũdeq; clareat,etiam ſi reliqua omnia ſileant,ex hoc potiſsimum indubitanter annotari poteſt,quod cum tam populoſum imperium, tamque copioſum Imperatorem, totve millia hoſtium pauca manu ſpe ſubiugandi bello laceſſere tentatum ire præſumebat,ipſe armatæ militiæ non pluſquam mille trecentos milites ſecum habuiſſe,ab eis qui eidem negotio interfuerunt, atteſtatur. Porro copias ei,vireſq;, quas res ipſa,tempuſque quantum ad numerum,oculorum intuitu minus ſufficienter adminiſtrabat,ipſa eius animo innata militaris ferocitas,ac ſi plus ipſis hoſtibus neceſſarijs copijs abundaret, ſufficienter,ſupraque eum habere in mente repreſentabat:ſuorumque animos

præ timore

præ timore minus hilares. lætum vultum oſtendendo, largis eiuſdem regionis poſſeſsionum, theſaurorumque, ac ſi iam debellauiſſet, promiſsionibus recreãdo, ſpe ea in poſterum recipiendi, ſi ſtrenue ſecum agere volũt, ad militaris exercitus pericula tentãda, quæ formidoloſa æſtimatio dehortabatur, promptiores reddebat. Copijs itaque tanto inceptui dignis pro ſpe apparatis, dum naues per æquora prudente remige reguntur, aura leni proſperante ventoſa carbaſa, vſque ad portum placidæ applicationis impune recipiuntur: parſque claſsis applicat in portum, qui Herico dicitur. Poſt autem vbi fluuius Baioſæ in mare defluit, placido litori transfertur. Dux ergo pro libitu ſuo placido litore potitus, nauibus digrediens, mox vt terram pedibus attigit, inſpecta amœnitate, ſituque locorum ſuis dixiſſe fertur. O fortiſsimi milites, & honoris prædeceſſorum non degeneres heredes: hæc eſt enim hereditas vobis competens: pro hac adipiſcenda armis decertandum eſt. Non vos deterreat ignobilis vulgi, & imbecillis, quamuis numeroſæ multitudinis ſtrepitus hoſtium: ſed adhortetur ſpecies, & fecunditas hoſtilis adipiſcendi hereditaliter agri: ſpecieſque, & abundantia poſt certamen, ſi ſtrenue agitis, vobis debitarum rerum. Hæc dicens caſtrum, quod Caſopolis dicitur in inſula Caroſi oppugnans capit: & aliud caſtrum, quod ex nomine inſulæ Caroſium nomen accepit, cum tota inſula ſuæ mancipat ſeruituti. Inde progrediens vrbem, quæ Auolucia dicitur, iuxta Pemachios campos, quia confinio quo applicuerat, adiacens erat, mox oppugnatum vadit. Porro ciues Ducis aduentu audito, præſentiaque nimium territi, viribus ſuis ignauiter diffidentes, deditione a ſe ipſis facta, eius ditioni cum ipſa vrbe ſubduntur. Caſtrũ etiam quoddam vrbe haud procul ſitum, quod Canna dicebatur, a præſentia Ducis timore languidum, & eo maxime quod Aualonem, quæ bellicis copijs ſe abundantior erat, deditionem fecerat, haud ſecus ſubditur.

FORTVNAM ſibi Dux ſatis bene cedere XXV.
Cognoſcens, adijcit plurima viſere.
Duraci mœnia obſidet, vndique
Armata populi manu.
Sic vrbs contremuit hoſtibus obſita:
Diffidunt ſibi iam fortia mœnia:
Inſiſtunt ciuibus tela minantia:
Alternant ſibi funera.
Sed plus atterirur aſperitatibus
Græcorum populus territus hoſtibus:
Nec reddit timidus aſpera vulnera:
Vires abſtulerat timor.
Conſtantinopolim Chartula mittitur.
Hoſtes in prœlio adfore dicitur.
Ereptum veniant cum pretio quæritur.
Ne ſubdantur ab hoſtibus.

IMPERATOR itaque de præſentia hoſtium ſiniſtro nuntio accepto XXVI. chartulis expeditionem ſubmonẽs, totum imperium ſollicitat: multiſq; millibus, paucis numero hoſtibus, ſed ſtrenuitate abundantioribus oc-

currere parat. Credenſque a multitudine ſuorum eos facile occupari poſſe, Venetianis mandat, vt plurima claſſe apud Duracium ſibi occurrant: vt ſi ibi forte noſtri bello ab ipſo deuicti, fugientes per mare euadere niterentur, ab ipſis nauali certamine præuenti, facilius intercepti perimerentur. Qui iuſſa fideliter complentes claſſem accelerant: triduoque ante ſibi præfixum ab Imperatore terminum, verſus Duracium aduectare a noſtris eminus in mari conſpiciuntur. Ad quorum intuitum noſtri in arma ruentes, nauali congreſſu dimicaturi hoſtibus promptiſsime occurrere accelerant. Sicque per totam diem vtrimq; acerrime congreſſum eſt. At cum iam die refrigerante ſol ad occaſum vergens liquidas vndas Oceani quaſi ſubintrare videretur, præualente hoſtibus ſtrenuitate noſtrorum, Venetiani viribus exhauſti deditionem pollicentes pacem, induciaſque vſque in craſtinum, quo Duci, pro libitu ſuo fœderentur expoſtulant. Sicque noſtris, quod expetebant, inconſulte concedentibus, certamen hac vice ſcinditur: noſtri in portum ſuum reuertuntur. Noſtri itaque deditionis falſa pollicitatione deluſi, per totam noctem, quaſi iam hoſtes triumphauiſſent, gloriantes, dum vſque in craſtinum ſecurius ſuſtinent, Venetiani naues ſuas pluribus commeatibus aggregatas, nocturno ſilentio exonerando leuigantes, & in ſummitate mali vniuſcuiuſque nauis ſolium duorum, vel trium hominum arte componentes, lapidibuſque, & pilis ad iaciendum munientes ſe ſe ad defenſionem potius, quam ad deditionem aptant. Dux vero doli ignarus, ſummo diluculo potentiores exercitus ſui, qui eos ſe ipſos ſicut promiſerant dedentes ſuſciperent, mittens, ſaluis omnibus, quæ ipſorum erant, vſque ad ſe deducere præcipit. Sed aduenientibus Venetiani arma potius, quam deditionem oſtentantes, dum magno impetu verſus ipſos graſſantur, noſtris, quia imparatiores proceſſerant, certamen declinantibus, ipſi in portum Duracenſem ad ignominiam, damnumque noſtrorum impune applicant: ſicque facultatem liberam vrbem ingrediendi habentes, viciſsim nautæ vrbicenſibus, & vrbicenſes nautis conſociantur: inuicemque per totam noctem, & diem conſilium captantes plus minus a medietate noctis tranſacta, ſub pallore lunæ armantur: nauibuſque litore ocyus amotis, buccinis concrepando noſtris certamen offerre progrediuntur: quibus noſtri certatim occurrentes acerrime vtrimque congreditur. Sed illi artificioſe ignem, quem Græcum appellant, qui nec aqua extinguitur, occultis fiſtularum meatibus ſub vndas perflantes quandam nauem de noſtris, quam Cattum nominant, doloſe inter ipſas liquidi equoris vndas comburunt. Sed noſtri dolo cognito, facto impetu aliam nauem de ſuis non minoris pretij penitus in mare ſubmergunt: ſicque damno contra damnum compoſito, pari vltione facilius fertur: noſtriſque exhorreſcentibus dolum ipſorum, ipſis autem ſtrenuitatem noſtrorum, certamen vtrimque diremptum quieuit. Ipſi in portum vrbis vnde exierant, regrediuntur: noſtri vero vbi prius applicuerant perſiſtunt.

XXVII. PORRO in craſtino ſummo diluculo illuceſcente, menſe Octobri inſtante, dum pars exercitus noſtri pabulum quæſitum ire appararent, Imperatorem cum innumerabilibus copijs aduectare per ſigna in ſummitatibus haſtilium eminus euentilantia deprehendunt. Fit concurſus, &

ſus,& ſtrepitus in caſtris:alij terrentur:alij animo promptiores minus fortes exhortantes,recreando robuſtiores fiunt. Dux vero videns ſibi belli certamen imminere,vt ſuis omnem ſpem fugæ auferendo,ad defenſionem ſui ardentius inflammaret,naues ſuas a mari protectas omnes combuſsit: ne forte cum acrius prœlium noſtris immineret,timidi certamen declinando,ſpe tranſmeandi illorſum aufugerent.Imperator vero appropinquans haud procul à caſtris noſtrorum,ſed quaſi ſtadijs quattuor interpoſitis,caſtra metatur: exercitus abundique ipſe facit: nemine ipſorum aduerſum noſtros,ſed neque ex noſtris aduerſum ipſos ipſa die aliquid præſumente. Sequenti nocte Dux primas noctis facit excubias. Secundas videlicet a media nocte donec dieſcat, Boamundus filius Ducis. Mane autem facto, Dux ipſe lucis crepuſculo, omneſque noſtri ſurgentes cum ſumma deuotione hymnos Dei,cum miſſarum celebratione audiunt:presbyteris compunctiue confitentes peccata,muniunt ſacri viatici miniſterijs. Sicque ordinatis aciebus ad certamen gradatim, & coniunctiſsime progrediuntur. Imperator vero ſibi occurrens tanta multitudine vndique conſpicatur, vt nullius montis aſcenſus ad ſuperuidendum extremitatem eius ſufficere videretur.Angli vero,quos Vvaringos appellant, ab Imperatore primitias congreſſus expetentes, certamine inito, caudatis bidentibus, quibus hoc genus hominum potiſsimum vtitur, infeſtiſsime inſtantes, noſtris admodum importuni primo eſſe cœperũt: cum ecce quædam acies noſtra ex aduerſo illis ſub nudo latere prorumpens,forti congreſſu ſauciatos, & ab incepto deterritos in fugam cogit: qui verſus Eccleſiam S. Nicolai, quæ ibi contigua erat,vitæ auxilium expetentes,dum alij quantum capacitas permittebat,ſubintrabant,alij tanta multitudine tecta ſuperſcandunt,vt pondere ipſa tecta diſſoluta conſubruantur: illos qui ſubintrauerant, opprimentes,concluſi pariter ſuffoca:entur. Porro Imperator videns Vvaringos,in quibus ſibi maxima ſpes victoriæ fuerat,eneruiter ſuperatos,& noſtros inſequentes aduerſum ſe aduentare,territus fugam potius,quam certamen eligit: omniſque exercitus Græcorum,tentorijs cum omni ſuppellectili ſua relictis,quiſque prior fugæ fieri accelerat.. Noſtri itaque victoriam adepti, Duce eos reprimente, haud longe fugientes perſecuti ſunt: ſed ad caſtra eorum regreſsi,Dux in tentorijs Imperatoris hoſpitatur: ceteri qui priores accedebant,pretioſora hoſpitia cum ſpolijs vſurpant.Dux ergo videns hiemem ſibi imminere,menſis enim erat Octobris, inde progreſſus,ſuper fluuium Dęmoniorum caſtrum ad æſtiuandum conſtruxit: quod ex ſuo agnomine vocans, Montem Guiſcardi appellauit: a quo etiã diatim vſque Duracium armata manu progrediens,diuerſis incurſionibus crebro laceſſebat.Caſtra vero diuerſa eiuſdem prouinciæ eius infeſtationem ferre non valentes,fœdere cum ipſo compoſito,deditionem facientes ſibi conciliantur.

ERAT autem ea tempeſtate apud Duracium Venetianus quidam nomine Dominicus nobili genere: cuius prouidentiæ maior turris ad tuendum delegata erat.Huius animum Dux quadã collocutione habita inter ſe friuola,quantiſper dignoſcens,aliquando,ſed rarius per ſe, aliquando per alios,ne forte fraus ab alijs inter ipſos componi deprehenderetur, attentans diuerſis in conuentionibus,de traditione vrbis ſollicitare cœpit.Animus vero cupidine æger,vt a promittentibus auaritiæ luxuria XXIIX.

 admiſcetur,

admiſcetur,facile corruptus, a bono, honeſtoque propoſito procliuis in deterius dilapſus eſt. Dux denique neptem ſpecioſæ formæ habens,filiam videlicet fratris ſui Guilielmi Principatus Comitis,vt ei in matrimoniū cū hereditate puellæ competenti ſociandam ſe dare ſpopondit,pro libitu ſuo fauore vſus,ſacramentis ab vtriſque partibus datis, illo vt vrbem tradat, iſto vt neptem conferat iurante nox per traditionem vrbem ſubintrandi terminatur. Dux de nanciſcenda vrbe certus, ſcalas ad tranſcendendum muros ex ligno componit. Venetianus autem in adiutorium Ducis ex funibus per lexas aduenientibus hoſtibus de muro dependentes porrigit. Et quia ſic ſcriptum eſt: nullus pernicioſior hoſtis eſt ad nocendum, quā familiaris inimicus: ab ipſo qui vi tueri debuerat, libera facultate vrbem prorūpendi hoſtibus conceſſa, ſub nomine Guiſcardi, ſiniſtro clamore ſæpius ingeminato, buccinis concrepantibus vrbs tota turbatur. Ciues in arma ruentes ignari, quod hoſtes iam ſecum infra muros, & in altiori turri eſſent, in caſſum repugnare nituntur. Triduo tamen pro poſſe, ſed fruſtra renitentes, tandem vi coacti, fœdere compoſito, deditionem ipſis facientibus, ditioni Ducis colla ſubmittunt.

XXIX. IGITVR Dux vrbe potitus pro velle ſuo ordinans Fortino de Roſana procurandam delegauit. Ipſe cum exercitu vltra progrediens, totam prouinciam debellando ſibi ſubiugatum vadit. Vnde & apud vrbem, quæ Caſtoria dicitur, veniens, quia ditionem eius ſubire recuſauit, obſidione compoſita, eam vndique vallauit: minisque terrendo, & interdum blandimentis in alcendo, aliquanto tempore infeſtus perſiſtens, plurimum laceſsiuit. Trecenti enim Vvaringi in eadem vrbe habitabant: cuſtodes ab Imperatore deputati: quorum præſidio, & opere non minimum defenſabatur. At cum noſtros in oppugnando perſiſtentes vident, machinamenta quibus vrbs facilius debeat debellari & debeat apparere timentes, & capta vrbe peius fœdus inire, ſibi in futurū præcauentes, fœdere cōfecto, deditionē faciunt: ſicq; vrbe ſubiugata, omnes circūquaq; prouinciæ cū finitimis caſtris eius ditioni ſubiugantur. Ipſe quippe omnes qui ad ſe cōuertebantur, cum ſumma honorificentia habebat: muneribus augebat: eorum conſilio in ijs, quæ facienda erant plurimum vtebatur. Et hoc ex induſtria: vt alij cum iſta audirent, facilius ſibi applicarentur, agebat. Timor autē eius totum Imperium, vſque ad ipſam Regiam Vrbem tremere faciebat.

XXX. CVM iſta apud Romaniam a Duce agerentur, Sicilienſi Comite Rogerio apud Calabriā, & Apuliā fraternis negotijs vti ſuis intēto, Benarue tapud Siciliā Chriſtiano nomini infeſtus multa incōmoda inferebat. Erat callidiſsimus: & militari exercitio deditus: audax, ſubdolus: aliud lingua proferens, aliud tacito pectore occultando gerens: Syracuſi, & Noti princeps: cuius conſilio omnes Sarraceni, qui adhuc in Sicilia rebelles erant, innitebantur. Hic quendam paganum nomine Bencimine, quem Comes apud Catanam maiorem vrbi præfecerat, callidis circūmuentionibus aggrediens, ad tradendam vrbem multis munerum, poſſeſſionumve pactionibus ſollicitabat. Paganus vero nominis ſui competens imitator, auaritia cæcatus fidei, ſacramentorumque, quæ Comiti dederat oblitus, ſtatuto termino, infra vrbem illum cum maxima multitudine ſuorum fraudulenter de nocte accipiens, traditionis nomen ſibi perpetualiter vindicauit. Quod factum cum per totam inſulam perſonuiſſet,

ſonuiſſet, Chriſtiani quidem eo quod tam nefanda fraus inter ipſos reperta ſit, plurimum erubeſcebant: Sarraceni autem paſsim de tanta Chriſtiani nominis ignominia ſubſannando exhilarabantur. Porro Iordanus filius Comitis, & Robertus de Surda valle, & Elias Cartonienſis, qui ex Sarracenis ad fidem Chriſti conuerſus, poſtea apud caſtrum Iohannis a ſua gente hoſtiliter interceptus, quia negando apoſtata fieri noluit, martyrio vitam laudabiliter finiuit: exercitu admoto verſus Catanam iter intendunt. Benaruet vero eos aduenire, per ſpeculatores ſuos, quos vndique omnia viſum præmittebat, audiens, extra vrbem copiam ſuorum ad prœliandum ordinans dimicaturus occurrit. Pedites quidem vſque ad viginti millia, dextro latere ſuo in occurſum hoſtium pauliſper anteponens, ipſe cum equeſtri legione in ſiniſtro cornu fixus manens: hoſtes præſtolatur. Noſtri autem cum centum ſexaginta tantummodo milites eſſent, nil remorati certamen, Deum ſibi propitium inuocantes ineunt. Tertioque ſuper pedites impetu facto, cum immobiliter perſiſtentes flectere nequeunt, declinantes eos, ſuper equites irruunt: fortiterque congredientes multa ſtrage facta, in fugam vertunt: quos inſequentes, & extremos quoſque cædentes, vſque in portam ciuitatis impellunt. Benaruet vero ſic per fugam vix elapſo, de peditibus permaxima ſtrages facta eſt. Noſtri vero ante vrbem tentoria figentes obſeſsionem prægrauabant. Sed Benaruet clam de nocte vrbe digrediens cum pagano traditore fugiens Syracuſi ſe recepit. Sicque vrbs a noſtris recuperatur. Paganus traditor a Benaruet, ne Syracuſam, ſicut Catanam fecerat, tradat, dum præmia pollicita requirit, truncatur.

GREGARIVS autem miles quidam nomine Angelmarus Comiti diu ſeruierat: cui ipſe Comes, quamuis infimioris generis eſſet, propter militarem tamen ſtrenuitatem, quam in eo videbat, volens ſeruitium ſuum honeſte, vt ſibi ſemper mos fuit, remunerare, vxorem nepotis ſui Serlonis, videlicet apud Siciliam a Sarracenis interemptus fuerat, cum omni ſibi competenti, ipſa multum renitente, in matrimonium ſibi conceſsit: vt præclari generis muliere, erat enim filia Radulfi Baianenſis Comitis, militis generoſitas inter ſodales clarior fieret. Ille vero apud Geracium, cuius quadrans ex dote mulieris ſibi competebat, nuptijs ſolemniter celebratis, non iam humilitatis honorem ſeruans, ad ſui generis debilitatem mentem reducebat, ſed vxoris generoſitatem in animo ſibi vindicans, æqualem ſe & genere, & dignitate illi, cuius antea vxor fuerat, iactans proterue appetebat. Hic apud Geracium, vbi Comes turrim firmauerat, demum defenſabilem incipiens, paulatim prouehendo, & interdum diſsimulando fortiſsimam turrim effecit: Geracenſes omnes ſuis adulationibus, & fauoribus ſibi attrahens: & ſacramentis datis, & acceptis in amicitia confœderans. Quod cum Comiti renuntiatum fuiſſet, inſolentiam eius animaduertens, & in futurum timens, ne forte fiducia turris, in aliquod deterius conſilium reuerteretur, turrim in modum domus habitabilis deponere humiliter iubet: increpans eum, quod ſe inconſulto tale quid præſumpſiſſet. Ille vero cum Geracenſibus conſilium habens praue definito ipſis ſe ſibi laturos promittentibus, beneficij ſibi collati, vt aſſolet inter degeneres, oblitus, contra Comitem recalcitrare, potiuſquã obedire, indecenter elegit. Quod cũ Comiti XXXI.

compertum fuiſſet, Geracenſibus, vt turrim deſtruant, & Angelmarum captioni ſuæ mandent, imperat: quibus non tam fidelitate Angelmari, ſed quia omne genus noſtrę gentis illis inuiſum erat, & magis diſcordias inter noſtros, quam pacem fieri exoptabant, ad id recuſantibus, Comes legalitatem ſuam ſeruans, hactenus homini ſuo diffidentiam in poſterum mandat: ſicque admoto exercitu, verſus Geracium obſeſſum pergit. Angelmarus vero aſtu Geracenſium animos demulcens, aliquanto tempore ſuæ ineptiæ complices detinuit. At dum vident ſe a Comite exterius, interiuſque prægrauari, cœperunt & ipſi a ſtulto propoſito deficere: & fatigari. Quod Angelmarus aduertens, territus ne ab ipſis Comiti traderetur, & ipſi reconciliarentur, profugus euagans diſceſsit. Vxor autem eius ad miſericordiam Comitis veniens, pia recordatione nepotis, cuius vxor fuerat, ſaluis omnibus, quæ habebat, ad maritum conductum meruit: Comes vero reconciliantibus Græcis Geracium recepit.

XXXII. EODEM anno idem Comes ſumptibus pluribus apparatis, vndecūque terrarum artificioſis cæmentarijs conductis, fundamenta, caſtella, turreſque apud Meſſanam vrbem iaciens, ædificare cœpit: cui operi ſtudioſos magiſtratus, qui operarijs non deeſſent, deputans, interdum ipſe viſum veniens, ipſos per ſemetipſum cohortando, feſtinantiores reddens, breui tempore turribus, & propugnaculis immenſæ altitudinis mirifico opere conſummauit: & quia hanc, quaſi clauē Siciliæ æſtimabat prę ceteris vrbibus, quas habebat, fidelibus tutoribus deputatis artiori cuſtodia obſeruabat. Eccleſiam etiam in honore S. Nicolai in eadem vrbe cum ſumma honorificentia conſtruens, & diuerſis poſſeſsionibus augendo dotans, clericis ad ſeruiendū deputatis, Pontificali ſede aptauit: ſed eam cum Trainenſi cathedra vniuit.

XXXIII. IGITVR famoſiſsimus Dux Calabriæ, Apulorumque Princeps Robertus Guiſcardus apud Bulgaros fortiter, omnia ſibi ſubiugādo, agens, anno incarnati Verbi MLXXXII a Romanæ ſedis Apoſtolico viro Gregorio litteris continentibus anguſtiam ſuam acceptis, vt in adiutorium S. Romanæ Eccleſiæ reditum acceleret, multis precibus cohortatur. Imperator namque Alamanorum Henricus, quibuſdam controuerſijs inter ſe ortis, Romam cum exercitu veniens, obſeſſa diutius vrbe, eandem fortuna ſuffragante irruperat: Romaniſq; potentioribus ſibi iniungendo confœderatis, ipſum Apoſtolicum virum in turri quadam, quæ Creſcentij dicitur, recluſum obſederat: aliumque in loco eius, Archiepiſcopum videlicet Rauennatem Vmbertum nomine, re indiſcuſſa, contra ſanctos Canones, quod nefas eſt dicere, Cathedræ Beati Petri ſubrogauerat. Ipſe vero tanta obſidione prægrauabatur, vt neque ſibi, vſquam progrediendi liber tranſitus pateret. Dux vero quamuis ad id quod cœperat, intendere omnibus vtilitatibus in animo præfert, tamen calamitatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ audiens, & dominum ſuum, ſub quo omnia, quæ habebat, poſsidere ſe cognoſcebat, in tantum anguſtiari, fidem datam, & legalitatem ſuam ſeruans maluit ſua, quamuis cara, ad tempus ponere, & Sanctæ Dei Eccleſiæ, vel domini ſui neceſsitatibus inſeruire. Sicque filio ſuo Boamundo ſtrenuiſsimo militi, quæ cœperat exequenda committens, copijs omnibus ſibi delegatis, ipſe cum paucis placido remige verſus Apuliam, verſus Hydruntum applicat.

EA TEM-

EA TEMPESTATE plures apud Apuliam propter abſentiam XXXIV. Ducis inſolentes, aduerſus eum conſpirauerant: volentes ea, quę eius iuris erant, vſurpare: putantes eum altioribus negotijs intentum vlterius regrediendi illuc nõ curare. Vnde & Gaufridus de Conuerſana apud vrbem, quæ Oria dicitur, haud longe a prouincia Tarentina obſidionem ponens, plurimum laceſſendo infeſtiſsimus erat. Dux vero apud Hydruntum applicãs, audito vrbi obſidionem imminere, illorſum cum paucis appropiare accelerat. Porro illi qui obſidionis primarij erant, per legatum Ducem aduentantem cognoſcẽtes, præſentiam eius exhorreſcentes ab incepto deterriti, cum plures eſſent, obſidione ſoluta quiſque fugam accelerans in ſua dilabitur. Ciues autem ſic obſeſsione, qua prægrauabantur eruti aduenienti Duci occurrere accelerant: cum gaudio, & omni obſequio excipiunt. Sed per vniuerſam Apuliam ſeditiones, quas infidelitas turbauerat, a præſentia eius ſedatæ in conſpectu eius, acſi numquam fuiſſent, ſiluerunt.

PORRO Dux fratre Comite a Sicilia arceſsito, admoto plurimo XXXV. exercitu, ſuper Iordanum nepotem ſuum Principem Auerſæ meſſes vaſtatum vadit. Nam cum antea inter ipſos diuerſis controuerſijs inimicitiæ efferbuiſſent, hoc ira in Principẽ plurimũ incaleſcebat, quod nouiter in damnũ Apoſtolici, Imperatoris hominem ipſum effectum, & terram ſuam ſub ipſo deſeruiendã ſuſcepiſſe audierat. Veniens itaque cum exercitu ante vrbem Capuanam, & caſtrum, quod Auerſa dicitur, ipſo inuito, nec propulſare valente, per octo. & eo amplius dies cõmorans, multa depopulatione totam prouinciam laceſsiuit. Sed quia ipſe Iordanus elegantiſsimus miles erat, & elegantiſsimos ſecum habebat, multa militariter diuerſis congreſsibus vtrimque perpetrata ſunt. Inde itaque rediens per totam Apuliam, & Calabriam exercitum perſcribens ſubmonet: vt proxima ventura æſtate ſecum Romam ſuper Imperatorem ituri expenſas, ſiue commeatus aptarent.

COMES a fratre nouiter a Bulgaria reuertente inuitatus, ſibi oc- XXXVI. currere verſus Apuliam intendens, Iordano filio ſuo Siciliam procurandam delegat: interdicens omnibus, ne quis in ijs, quæ præciperet, ſibi contrarius eſſe præſumeret. Erat autem Iordanus ex concubina: tamen magnæ viris animi, & corporis: & magnarũ rerum gloriæ, ſuæ dominationis appetitor: & iam dudum conſilio prauorum ſibi adhærentium iuuenum tacito ſub pectore vſus, inſurgendi cõſpirationem verſans, ſic diſcedente patre, locum ſuæ prauæ diſpoſitionis, vt ſibi dicebatur, nactus, plures callide circumueniẽdo, fidem illorum, nec dum negotio aperto, aſtu abſtrahit: vt quæcumque ipſe prior inciperet, ipſi complices in perficiendo perſiſterent. Talibus itaque deceptis, tandem dolum diu diſpoſitum aperit. Cum quibuſdam diſplicuerit, pluribus placet. Quibus * quiſque talibus aſſentire renitens improbe hortatur, ne fidem datam mentiri velit. Sacramenta patri exhibita in hoc ſalua fore, quod proficiſcens quidquid Iordanus vellet, vel præciperet omnibus obedire debere imperauerat. Iordano plura promittente, ſic praui conſilij aſſenſus inter plures a Iordano in ijs quæ patris erant, vltra quam deceret, vel ab ipſo patre conceſſum erat, præſumitur. Nam caſtrum Sancti Marci, & Mi-

ſtretam ſibi vſurpans, detecta fraude prædas per totam prouinciã ibidem introducit. Sed & verſus Trainam hoſtiliter accedens, patris theſauros, qui illuc ſeruabãtur, aſportare niſus, diſpoſitione ſua fruſtratus, vacuus redit. Nam fideles Comitis fraude comperta ſimul conuenientes, hoſtiliter accedentem ab ipſis finibus arcent. Quod cum patri renuntiatum fuiſſet, reditum accelerat: atque vt vir ſapiens, prouide agens, ne filius territus ad Sarracenos, qui adhuc rebelles erant, tranſiret, verſus eum hoſtiliter ire diſsimulat: ſed omnia, quæ fecerat filius, iuuenili ætate, & indulgentia digna aſcribit. At cum filio, quæ fecerat patrem leuiter ferre nuntiatur, minus ijs, qui ſecum erant, proſpiciens, flebili fœdere interpoſito ad patrem accedit. Pater ad tempus iram diſsimulans, aduenienti filio lætum vultum oſtendit. Sed paucis diebus interpoſitis pater in futurum proſpiciens, ne ſi ij, qui tale conſilium, filio complices facti dederant, impune tranſirent, alij ad ſimile aliquid præſumentes raperentur, neſciente filio, duodecim priores huius erroris, vnum poſt alium arceſſens, oculis priuari fecit. Quo facto filium etiam tali incepto vlterius compeſcere terrendo volens arceſsitum, idem cauſa iuſtitiæ facere fingens minatur. Sed a fidelibus ſuis, quibus ex induſtria idem agere prædixerat, retentus: territo filio, de cetero pro libitu ſuo, vt decuit vſus eſt: nam diſciplina, & rigor iuſtitiæ cum pace communionem habent: Pſalmiſta atteſtante: qui ait. Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt. Sic enim miſericordia ſectanda eſt, vt iuſtitia remiſsior in vltra quam decet, non ſit: ne vitia nimium inoleſcant. Vnde & prouidus pater, vt ſapiens medicus, hunc ipſum filium ſuum, vt a prauitate compeſceret, tanto rigore territum attriuit.

XXXVII. ANNO itaque Dominicæ incarnationis MLXXXIII omnibus accuratiſsime apparatis, equeſtri plurimo exercitu, ſed & peditum copijs Dux verſus Romam ad obſeſsionem Imperatoris, infideliumque Romanorum Papam Gregorium, qui & Ildebrandus ante ſuſceptum papatum dicebatur, contra Cæſarem ſi neceſſe ſit, & niſi cedat, dimicaturus leonina ferocitate iter intendit. At cum iam prope ventum eſt, incaute incedere nolens, ordinatis aciebus, mille electos milites, cum totidem vexillis præmittens, aliam aciem cum tribus millibus pedetentim ſubſequi præcipit. Ipſe cum reliquo exercitu, peditum copias, & quæq; infirmiora ante ſe ponens prouide ſubſequitur. Audierat quippe milites Imperatoris ſibi in occurſum, Romani ex parte aquæductus exiſſe: ſed hoc ſibi falſo relatum erat. Nam ipſe Imperator iamdudum multa ex parte exercitum ſuum a ſe dimiſerat: & cum minori militia quam acceſſerat, Romæ nil tale ſuſpicatus morabatur: dumque hoſtes aduentare præſentijt, ſuis viribus minus ſufficiens, & Romanorum fraudem, quamuis indeficientes illi adeſſe promitterent, pertimeſcens, cum maximo dolore animi cedẽs, vrbe digreſſus iam ante triduũ receſſerat. Dux itaq; nemine ſibi, vt ſuſpicabatur, occurſante hoſtiliter offendens, libero ad vrbẽ acceſſu vſus, ante portã, qua via Tuſculana porrigiẽ, iuxta aquæductus caſtra metatur: vbi triduo cõmoratus, vrbe vndiq; circũcõſpecta, quodã diluculo cũ mille & trecentis militibus ad portam, quæ S. Laurentij dicitur, ſub aquæductu iuxta Tiberim, vbi minorem cuſtodiã, nemine in illa parte aliquid ſuſpicante, perſenſit, accedens, ſcalis ſilenter appoſitis muros tranſcendit: por

tiſque

tiſque ferre apertis ſuos introducens per plateas vrbis, vſque ad pontem, in quo ſuus exercitus præſtolabatur: Guiſcardũ clamoribus ingeminãdo, ciueſque terrendo, portaque vi potius fracta, quam reſerata ſuos intromittens vrbem irrũpit. Sicque directo impetu vſq; ad turrim Creſcentij percurrens Papam eripit: eductumque honore, quo decebat abducens palatio Lateranenſi reſtituit: vbi Dux prior, & omnis exercitus ſubſequenter cum oblationibus ad pedes eius, debito more prouoluti plurimum theſaurum contulerenr. Porro Romani viribus reſumptis, conſpiratione inuicem facta, tertia die poſt congregati, per medias plateas vrbis impetu facto ſuper noſtros irruere conantur. Fit clamor, & ſtrepitus in vrbe. Noſtri a menſis quibus aſsidebant, prorumpentes, ocyus in arma ruunt: hoſtibus hoſtes corruunt: dura frons ab dura fronte obuiatur. Rogerius filius Ducis cum mille equitibus neſciente patre extra vrbem a Romanis infeſtari, citiſsimus cum impetu aduolat. Sed Romanis fortiter inſiſtentibus nullus impetus præualebat: donec Dux ignem exclamans, vrbe accenſa, ferro, & flamma inſiſtit. Tunc demum Romani incendium ferre non valentes in fugam vertuntur. Dux fugientes extremos quoſque cædendo, vſque ad pontem perſequitur. Vrbs maxima ex parte incendio, vento admixto accreſcente conſumitur: noſtri victores apud Lateranum reuertuntur. Romani itaque hoſtes infra muros ſibi imminere cernentes, & eorum infeſtationibus prægrauari, vlterius ferre non valentes, conſilio inter ſe prudentiores vrbis habito, eligunt ſanius Apoſtolico ſuo confœderando reconciliari, quam diutius in incepta ineptia perſiſtendo hoſtili gladio, nullo quæſtu ventilari. Sicque pace expedita allocutum accedentes pluribus circumuentionibus de excuſatione fraudis vſi, tandem venia impetrata reconciliantur: Sacramentis pro libito Papæ, & Ducis obligati fœderantur. Noſtris recedentibus vrbs a calamitate hoſtili abſoluitur. At vir Apoſtolicus perfidiam Romanorum cognoſcens, & vlterius obſeſsione circumueniri cauens, conſilio fidelium ſuorum vſus, ad tempus vrbe digrediendo, Romanorum fraudem declinare, quam ibi perſiſtendo, & libera facultate eis conceſſa de ſe ipſo periculum faciẽdo vtrum ea quæ promittebant, fideliter, an non ſeruarentur tentare, ſed cum Duce in Apuliam ſecedens apud Beneuentum venit, ſicque in Apuliæ partibus vſque ad extremum vitæ Roma inuiſa permanſit.

XXXIIX.

ROma quondam bellipotens toto orbe florida:
Colla ſuperborum domans perluſtrabas climata.
Leges dabas: & habenis temperabas omnia.
Ante te tremebant Duces: Principes: Imperia:
Curuabantur colla Regum loris tuis domita.
Nil ſuperba reſiſtebant: enſe tuo territa.
Ordinabas quod volebas Duces, ſiue Principes.
Deponebas quos volebas ſeruos dans humiles.
Artibus exercuiſti iuſtos habens iudices.
Dumque iuſta ſectabaris, fruebaris proſperis.
Leges a te requirebant omnes reges ſæculi.
Sententia per te data indiuiſa perſtitit.
Tempore haud longo talibus ſtudijs

Implicaris fraude tua turpibus negotijs
Fraude tua clareſcente mœres deſpicabilis.
Te iam nulli pertimeſcũt: terga præbes omnibus.
Arma tua hebetata carent acuminibus.
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
Non ſufficit Papa vnus: binis gaudes infulis
Fides tua ſolidatur ſumptibus exhibitis.
Dum dat iſte, pulſaſi illum, hoc ceſſante reuocas:
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
Cuncto orbi dans errorẽ hæc miſcẽdo ſchiſmata.
Ni ceſſaſſent bonæ artis in te prima ſtudia,
Nulli Regi de te ceſsiſſet victoria.
Miles quidẽ iſte Normãnus, qui te victã ſuperat.
Non terret te Apoſtolorum ſacra præſentia?
Nec reuocant ab inceptis te ſanctorum pignora?
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
(. . . .) (. . . .) (. . . .)
Surge Petre ſumme paſtor finem pone talibus.

XXXIX. DVCE itaque apud Romam Apoſtolicis neceſsitatibus inſeruientes BOAMVNDVS filius eius apud Bulgaros, vbi a patre relictus erat, ſtrenue gerens, patris vices haud grauiter exequebatur: vrbemque, quæ Arta dicitur, obſidens plurimum infeſtus perſiſtendo, capere omnibus artibus nitebatur. Porro Imperator audiens vrbem ſui iuris hoſtibus pręgrauari, Ducemq;, quem plurimum pertimeſcebat, receſsiſſe, abſentia eius viribus reſumptis, exercitu admoto, vrbi ſuccurrendum multis copijs parat. Sed venienti BOAMVNDVS occurrẽs, certamine inito, bellum comperit. In primo congreſſu, qui primũ acceſſerant, colliſi ſternuntur: ſubſequentes viſu terrentur: fuga initur. Imperator cum primis fugiẽtibus eſſe vtile ducit. Imperatore fugato BOAMVNDVS victor efficitur.

XL. QVOD cum Duci cum triumphali gloria a Roma reuertẽti renunciatum fuiſſet, filium a ſe non degenerare cognoſcens, & in hoc maxime, quod vno in tempore duorum Imperatorum fuga triumphali gloria laus ſibi, ſuiſque conceſſa ſit, veniens in Apuliam miniſtros ſuos vndecumque conuocans omnibus ſuis ordinatiſsime diſpoſitis, pluri mo exercitu verſus Græciam quæ cœperat, executum accelerare diſponit. Nauibus denique menſe Septembri a tota Apulia, Calabria, ſiue Sicilia apud Hydruntum conflatis, copijſque neceſſarijs introductis, proſpera aura ſuffragante, optato portu applicans filium, & quos cũ ipſo apud extremas pattes dimiſerat, de reditu ſuo ſollicitando anhelos, plurimum lætitiæ ſe ipſum repræſentando reddidit. Sicque ad quod venerat exequens, omnem patriam ſuo reditu turbabat: vrbibus infeſtus: obſeſsionibus aſsi-

indefeſſus:congreſsibus prior:excubijs nuſquam abſens : nunc minis terrendo,nunc blandimentis mulcendo Imperium ſollicitum reddens ante ſe tremere faciebat.

MIRABILE quoddam præſagium,quod per totam Apuliam,Ca XLI.
labriam,ſiue Siciliam viſum eſt,huic operi inſerere dignum duximus.Maxime quod ea,quæ tale ſignum portendebat,nos ex parte non ignorare putamus.Anno denique incarnati Saluatoris M LXXXIV. ſexto die Februarij inter ſextam , & nonam Sol obſcuratus eſt per ſpatiũ trium horarum:in tantum,vt qui infra domos alicui operi inſudabant, nõ niſi luminibus accenſis,interim quæ cœperant, exequi poſſent : qui vero de domo ad domum tranſmigrare volebant lanternis,& facibus vterentur. Sed antequam annus pertranſiſſet ſignificatio talis eclipſis, in quantum nos putamus pluribus cum maximo damno præclaruit. Nam eodem anno venerabilis Papa Gregorius,cuius ſuperius mentio facta eſt, infirmitatis ſuæ a medicis medicamẽtum expetens,fruſtratis medicaminibus obijt. Dux Iulio menſe: & famoſiſsimus Rex Anglorum , & Normannorum Dux Guilielmus nono die Septembris moriuntur. Ducis vero exequias vxor Gayta cum filio Rogerio,qui tunc cum ipſo apud Bulgaros morabatur, & ceteri Barones eius debito honore, non tamen ſine iuſtitia exequentes funus tranſmeatum Venuſium humatum perferunt. Græcia hoſtibus recedẽtibus libera, læta quieuit:Apulia tota,ſiue Calabria turbatur.

IAM fratribus Rogerio , & Boamundo , vtroque Ducatum appetente, XLII.
inter ſe diſsidentibus,& pluribus nunc ab iſto,nunc ab illo incrementa expetendo,lucrum ſuum quærentibus,multorũ Apulorum fides quanti fuerit,experimento claruit. Rogerius tandem adiutorio auunculi ſui Siculorum Comitis Rogerij,qui viuente fratre , idem ſibi promiſerat , Dux efficitur. Omnia caſtella Calabriæ , quorum necdum niſi medietatis cuiuſquam Comes Rogerius habebat,a nepote ad plenum ſibi conceſſa conſignantur. Nunc itaque quia ſuprema dies tanti Principis loquendi de ipſo,quantum ad librum finem facit, finis quoque , vt mihi videtur huius hic ponendus eſt libri : vt de nouo Duce mixtim cum Comite loquentes nouum librum obſequamur.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTI.

BENARVET Nicotrum vaſtat. I.
Comes cum Benaruet congreditur. II.
Piſani Africam oppugnant:& Comiti retinendam offerunt. III.
Rogerius Dux,& Boamundus eius frater reconciliantur. IV.
Comes Agrigentum obſidet : & capit. V.
Chamut Chriſtianus fit: Caſtrum Iohannis redditur. VI.
Comes Epiſcopos per Siciliam ordinat. VII.

IIX. Rex Francorum Philippus filiam Comitis vxorem expetit.
IX. Mihera Maiam intrat.
X. Boamundus Cuſentum peruadit.
XI. Mihera monachus fit.
XII. Buteram Comes obſidet.
XIII. Papa Vrbanus Comiti locutum in Siciliam venit.
XIV. Comes Adelaidam in vxorem ducit.
XV. Notenſes Comiti reconciliantur.
XVI. Comes Maltam vadit.
XVII. Dux, & Comes Cuſentum capiunt.
XIIX. Iordanus obijt.
XIX. Simon naſcitur.
XX. Dux Rogerius infirmatur.
XXI. Guilielmus de Grantauul Roſſanam intrat.
XXII. Dux, & Comes Caſtri villam obſident.
XXIII. Comes filiam filio Imperatoris Alamanorum dedit.
XXIV. Dux, & Comes Melfam obſeſſum vadunt.
XXV. Rex Vngarorum filiam Comitis in vxorem capit.
XXVI. Comes Capuam obſidet cum Duce Rogerio, & Principe Ricardo.
XXVII. Vrbanus Papa ad ipſos tendens pacem componere nititur.
XXIIX. Capua capitur: & Principi Ricardo reſtituitur.
XXIX. Vrbanus Papa legationem Siciliæ, & Calabriæ Comiti concedit.

INCIPIVNT GESTA QVARTI LIBRI.

SI ESSET VNDE, NOVA, ET ELEGANTIOR poëtria, nouo Duci adhibenda eſſet: vt facundior ſermo a iuuene nouorum, vt in tali ætate aſſolet, appetitore, nouo ſtylo, nouos fauores, ſuo merito extorqueret. Sed ne ſtylum mutando hoc quaſi adulatione faeere dicamur, prioris poëtriæ ordine ſeruato, orationis ſeriem exequamur.

I. IGITVR Rogerio Comite nepotis vtilitatibus, vt eum plenius in Ducatu Calabrienſi, vel certe in Principatu, & dominatione Apuliæ contra voluntatem æmulorum ſuorum ſolidaret, intendendo præoccupato, Benaruet Syracuſi nauigio apparato, nauali exercitu apud Nicotrum veniens, a radice deſtruendo deuaſtat. Direptis omnibus quæ potuit, viros, & mulieres captiuos aſportat. Sicque ante Rhegium veniens, Eccleſiam haud longe in honore beati Nicolai, & aliam in beati Georgij ſitam depopulat: ſacras imagines deturpando conculcat: ſacras veſtes, vel vaſa, ſuorum vſibus aptando aſportat. Inde progreſſus quãdam ſanctimonialium Abbatiam in honore Sanctę Dei genitricis, & virginis Mariæ in confinio Scyllatienſi, loco qui Roca aſini dicitur, conſecratam aggrediens deuaſtat: ſanctimoniales abductas turpi ſtupro dehoneſtatas abducit.

QVA

QVA de re Comes diuinitus ira plus ſolito inſpiratus, in vltionem II.
tantæ Deo illatæ iniuriæ ardentiſsime inſurgit: claſſemque, qua illum facilius circumueniendo opprimat, primo die Octobris aptare incipiens, viceſimo die Madij perficit: ſicque ſeſe affligendo, ſumma deuotione in litanijs, nudis pedibus, per diuerſas Eccleſias proceſsiones exequens, multa beneficia indigis largitus, nauali periculo ſeſe committens, verſus Syracuſam vela dirigit: Iordanum vero filium ſuum cum equeſtri exercitu illuc ſibi obuium fieri præcipit: videns naues nutu Dei agi: & nulla aura, vel remige impingente, rapidas equorum vndas e recto ſulcare: vt facile perpenderet hanc expeditionem Dei fauorem comitari: & hoſtibus præualere debere. Comes igitur hoſiſione de obtinenda victoria certior factus, prima nocte Turoneum applicat: ſecũda vero apud Longeuam, tertia Reſeſalix. Hic Iordanus filius ſuus cum exercitu equeſtri ſibi obuius factus, multa inter ſe, de ijs, quæ facienda erant, conſilio habito conferentes, Philippum filium Georgij patrui cum velociſsima ſagetia verſus Syracuſam omnem rem exploratum mandant. Qui iuſſa fideliter complens, de nocte inter claſſem Sarracenorũ, ac ſi vnus ex ipſis eſſet, circumnauigat: nam & lingua eorum ipſe, & nautæ omnes qui cum ipſo proceſſerant, periti ſsimi erant: omnibuſque prudenter circunſpectis, rediens certamen paratum renuntiat: Deo propitio nihil periculi imminere: hoſtibus audacter occurrendum hortatur. Erat autem ſabbathum. Comes autem ſuos commonens, prima luce illuceſcente hymnos matutinos, cum miſſarum ſacra executione audiuit: presbyteris confitentur: ſacris myſterijs initiantur: per totam diem ibidem moratur. Sequenti nocte mediante, equoris anchoris extractis, cum ſilentio procedentes, luna illuceſcente Syracuſam, vbi Benaruet acerrime cum claſſe ſua præſtolabatur, venerunt: certamen ineunt: vtrimque congreditur. Benaruet inſtinctu diaboli, qui vitam eius iam miſera morte terminare volebat, quo nauẽ Comitis eminus agnouit, magno impetu graſſans illorſum irruit: acriter bellatur: ſed acrius excipitur. Nam a Lupino quodam primum iaculo confoſſus, dum a Comite, qui nauim eius inſilierat, minaci enſe perſequitur, ipſe proximam nauem de ſuis ad fugiendum ſaltu appetens, in mare cum pondere ferri demergitur. Sicque iniuriam, quam Deo arroganter intulit, diuino iudicio condigna vltione multatur pœnas luendo perpeſſus. Reliqui vero dum fugere nitũtur, a noſtris citato remige perſecuti truncantur. Si Iordanus interim vrbem oppugnaſſet, profecto facile debellata ſuccubuiſſet: ſed pater minus prouide interdixerat ſibi ne fieret. A Maio igitur vſque in Octobrem obſeſsione vrbi dedita, ipſa multum recalcitrãte, plurima infeſtatio vtrimque facta eſt. Ciues vero Chriſtianos plurimos in captione infra vrbem habentes ſolutos ab vrbe eijciunt: rati noſtros ſic facile ab vrbe proceſſuros. At dum nihilominus perſiſtere vident, vxor Bernaruet cum filio, & melioribus vrbis, nauibus duabus de nocte, per medias naues noſtras rapidiſsimo remige euadentes ſe ſe Notum recipiunt. Reliqui fœdere compoſito, deditione ſe, & vrbem reddũt: anno Dominicæ incarnationis Milleſimo octogeſimo quinto.

CVM iſta geruntur, Piſani, qui apud Africam negotiando proficiſce III.
bantur, quaſdam iniurias paſsi, exercitu cõgregato, vrbem Regiam Regis Tunicij oppugnantes, vſque ad maiorem turrim, qua Rex de-

 fendeba-

fendebatur,capiunt.Sed quia ſua virtute vrbe expugnata,patriam retine-
re minus ſufficientes erãt,Comiti Siciliensi,quem talibus prꝯualidum co-
gnoſcebant,eam ſi recipere velit,per legatos inuitantes offerunt.Porro il-
le quia regi Tunitij amicitiam ſe ſeruaturum direxerat, legalitatem ſuam
ſeruans in damno illius aſſentire diſtulit. Rex vero Tunitius cum certãdo
reſiſtere nequit,pretio pacem mercatus, quo armis minus ſufficiebat , pe-
cunia claſſe fines Chriſtiani nominis peruaſum vlterius tentare : & quos
eiuſdem religionis captiuos tenebat,coactus eſt abſoluere.

IV. DVX autem Rogerius apud Apuliam,& Calabriam ſua ſapienter di
ſponens,in omnibus ſtrenue,& prouide agebat: & quamuis iuueni
li ætate eſſet , ſecundum quod agebat , eum non iam iuuenem , ſed
moribus ſeniſsimum iudicare poſſes.Militiæ aſsiduus,frequentium mili-
tum amans:colloquio affabilis:muneribus largus:labori,vigilijſque inde-
ficiens:Eccleſiarum defenſor : pauperum & mærentium conſolator : ſuis
clypeus:hoſtibus aculeus:iuſte iudicans omnia:excepto quod pietatis affe
ctu obuiante,in rigore iuſtitiæ aliquantulum remiſsior erat.His artibus in
ſe accreſcentibus omnium bonorum fauorem breui obtinuit. Hic Boamũ
dum fratrem ſuum ambitione Ducatus a ſe deſciſcentem , qui iam vrbem,
quæ Oria dicitur , traditione ciuium adeptus erat , per quam prouinciam
Tarentinam,& Hydruntinam ſpe prædæ,complicibus vndequaque ſibi
alligatis infeſtabat , minus aduerſum ſe proficere videns , non quod miles
elegantiſsimus non fuerit,ſed quia ſumptus ad id negotij neceſſarij minus
ſuppetebant , fraterna pietate commotus , arceſsito ad ſe , & reconciliato
partem paternæ hereditatis contulit : annuens ei ipſam Oriam vrbem,
quam peruaſerat : adijciens Tarentum , & Hydruntum , ſiue Galipolim
cũ omnibus appendicijs : & quidquid Gaufridus de Conuerſana ſub ipſo
habebat cum famulatu eiuſdem.Reliquos vero,ſi qui aduerſarij erant, ſua
ſtrenuitate ſternebat:vbi vero minus per ſe ſufficiebat, Siciliensi Comite,
quaſi pro verbere ad alios ſubiugandos vtebatur : cuius virtute pluribus
territis, minus reſiſtere præſumebant.

V. COMES ergo Rogerius omnes potentiores Siciliæ a ſe debellatos
gaudens , & nemine , excepto Chamuto ſuperſtite , ad hoc aſsidua
deliberatione intendit, vt ipſo circumueniendo debellato , omnem
ſibi de cetero Siciliam ſubdat. Vnde exercitu admoto,ipſo apud caſtrum
Iohannis immorante, vxorem eius,ac liberos apud Agrigentinam vrbem
obſeſſum vadit anno Dominicæ incarnationis milleſimo octogeſimo ſex
to prima die Aprilis:quam vndique exercitu vallans,diutina oppreſsione
laceſsiuit:ſtudioque machinamentis ad vrbem capiendam apparatis, tan-
dem viceſima quinta die Iulij viribus exhauſta imminentibus hoſtibus pa
tuit:vxor Chamuti cum liberis,Comitis inuenta eſt captionis.Comes ita-
que in vrbe pro libitu ſuo poſitus vxorem Chamuti omni dehoneſtatione
prohibita , ſuis cuſtodiendam deliberat:ſciens Chamutum ſibi facilius re-
conciliari,ſi eam abſque dehoneſtatione cognouerit attractari. Vrbem ita
que pro velle ſuo ordinans,caſtello firmiſsimo munit : vallo gyrat : turri-
bus & propugnaculis ad defenſionem aptat:finitima caſtra incurſionibus
laceſſens ad deditionem cogit: vnde & vſque ad vndecim æuo breui ſubiu
gata

gata ſibi alligat: quorum iſta ſunt nomina Platono, Miſſor, Gaſtaiel, Satuti, Racel, Biſar, Muclofe, Garo, Calateniſſa, quod noſtra lingua interpretatum reſoluitur, Caſtra feminarum: Lerata, Remiſe.

COMES itaque ſibi omnia proſpere cedere Dei miſeratione cognoſcens, adijcit caſtrum Iohānis ſibi aut oppreſsione, aut certe aliqua compoſita confœderatione ſibi applicare. Vnde & quodam diluculo cum centum militibus verſus Caſtrum Iohannis properans, Chamutum fœdere interpoſito, locutum inuitat. Quem diuerſis verborum circumitionibus attemptans deditione Caſtri, & conuerſione ad Chriſti baptiſmatis regenerationem pulſat. Porro ille cognoſcens, experimento de alijs ſumpto, Comitem ad quodcūque intenderet, fortuna fauente, nihil fruſtra niti, aliquantulum etiam de conuerſione ad fidem tacito ſub pecto reinſpiratus, clam ſuis agit, vt ſtatuto termino Comes cum exercitu ante caſtrum veniens, ipſum cum omni ſupellectili ſua ad ſe transfugientem ſuſcipiat. Timebat enim ne ſi in propatulo fieret, quod caſtrum reddere, vel ad fidem Catholicam tranſire niteretur, a ſuiſmet perimeretur. Comes a tali promiſsione lætus apud Agrigentum redit: ſtatuto termino ſilēter exercitu conflato, haud procul a caſtro Iohannis, loco inter ſe prænotato inſidijs occultatur. Chamut omnibus ſuis mulis, & equis ſuperpoſitis, quaſi aliquorſum proceſſurus vrbe digreditur: ex induſtria ſuper inſidias noſtrorum incidit: a noſtris excipitur. Comperto Caſtrum Iohannis a noſtris oppugnatur. Porro ciues tali facto viribus exhauſti terrentur: pro re, atque tempore conſilium aptant. Fœdere compoſito Comiti reconciliantur: Caſtrum deditioni adijcitur. Comes Caſtrum adeptus lætus efficitur: noſtræ genti ad tuendum fortiores turres aſsignantur. Chamut cum vxore, & liberis Chriſtianus efficitur: hoc ſolo cōuentioni interpoſito, quod vxor ſua, quæ ſibi quadam conſanguinitatis linea coniungebatur, in poſterum ſibi non interdiceretur. Chamut inter ſuos vlterius cōmorari vel differens, vel diffidens ne Comiti, quaſi aliquam fallaciam miſcens, ſuſpectus fieret, vel minus crederetur, apud Calabriam in prouincia Melitana a Comite terram ſuis vſibus ſufficientem expetit: quod Comes ſibi libenter annuens, illuc receſsit: ſicque poſtea longo tempore viuens, ab omni fraude verſus noſtram gentem ſeſe irreprehenſibilem deinceps exhibuit. VI.

COMES videns propiciatione Dei omnem Siciliam, excepta Butera, & Noto ſuæ ditioni ſubeundo ceſsiſſe, ne ingratus tanti beneficij ſibi a Deo collati exiſteret, cœpit Deo deuotus exiſtere: iuſta iudicia amare: iuſtitiam exequi: veritatem amplecti: Eccleſiam frequentare cum deuotione: ſacris hymnis adſtare: decimationes omnium reddituum ſuorum ſacris Eccleſijs attribuere: viduarum, & orphanorum, ſed & mærentium cum ratione conſolator. Eccleſias paſsim per vniuerſam Siciliam reparat: ipſe pluribus in locis de ſuo ſumptus, quibus facilius fiant, attribuit. In vrbe Agrigentina Pontificalibus infulis cathedram ſublimat: terris, decimis, & diuerſis copijs, quæ Pontifici, & clero competenter deſignata ſufficiant, hereditaliter chirographris ſuis dotat: ornamentis, & ſacri altaris vtenſilibus ad plenum conſignatis. Huic Ec- VII.

cleſiæ Gerlandum quendam natione Allobrogum, virum, vt aiunt magnæ caritatis, & eccleſiaſticis diſciplinis eruditum Epiſcopum ordinans, præfecit. Haud ſecus apud Mazaram facere addens, omnibus quæ rite ſufficerent Prælato, & clericis ad plenum deſignatis Stephanum quendam Rothomagenſem, honeſtæ vitæ virum Epiſcopum ordinauit. Apud Syracuſam vero idem adijciens Rogerium Decanum Eccleſiæ Trainenſis honeſtæ eruditionis clericum, & boni moris, & affabilitatis virum in Prouincia ortum Pontificalibus infulis ſublimauit: Trainenſibus non minimum de eius amiſsione dolentibus: quippe cuius doctrina, & exemplo ad meliora ſemper hortabatur: & conſilio, & eloquentia etiam in ipſis ſæcularibus negotijs, quaſi pro baculo ſuſtentationis vtebantur: nam & abſente Epiſcopo vices ſibi delegatas cum omni prudentia, & moderatione exequebatur. Apud S. Euphemiam vero monachum quendam, natione Britonem, virum religioſum, poſt Abbatem totam Eccleſiã prudenti moderamine audiens, vt hunc Eccleſię Catanenſi impetrare queat, Epiſcopum ordinare intendit. Quare & per ſe metipſum illuc accedens, vix tandem monachis hoc carere volentibus, ipſo etiam præ ceteris amplius reluctante obtinuit. Sicq; ſollenniter Epatum concedens, quod nulli Epiſcoporum feciſſe cognoſcitur, totam vrbem ſedi ſuæ cũ omnibus appendicijs ſuis ſub chirographo, & teſtibus hereditaliter poſsidendam aſsignauit. Porro ille Eccleſiam minus cultam, vt pote a faucibus incredulæ gentis erutam ſuſcipiens, iuris ſtudijs primo ſtudioſius inhærens, breui Eccleſiam omnibus neceſſarijs prouehens, ad Mariæ vices cum Martha exequendum tranſijt: monachorum turbam non modicam ſibi coadunans, diſtrictæ regulæ iugo, verbo, & exemplo ſubeſſe, vt fidelis paſtor coegit.

IIX. EA tempeſtate Philippus Rex Francorum vxorem habens legitimam, & præclari generis Bertam nomine, ex qua ſuſceperat filium nomine Leudouiſinũ, cui etiam ab omnibus curialibus regnum poſt ſe habere deſignauerat, contra ius legitimæ coniunctionis exolam habere fecit: & a ſe contra Canonum ſtatuta libello repudij conatur repellere: nihil criminis obiecto: excepto quod ſanguinitatem falſo adnumerare tentabat: nec poterat. Hic legatos apud Siciliam ad Comitem dirigens, filiam eius nomine Eminam, quam de prima vxore ſpecioſam puellam habebat, ſibi in matrimonium copulandam expetit. Comes vero fraudis, quam verſus legitimam vxorem habebat, ignarus, cum multis ſponſalibus ſe ſibi daturũ
.IIV concesſit: ſtatutoque termino, nauibus apparatis eam vſque ad S. Egidium cum pluribus theſaurorum enxenijs, quo Rex ſe obuiam fieri dixerat, maritimo curſu tranſmittit. Habebatque fiduciam in Comite eiuſdem prouinciæ Raimundo, quod eam Regi honeſte conſignaret: nam & ipſe aliam filiam Comitis iam dudum duxerat. Rex vero prauorum cõſilio vſus, ad hæc nitebatur, vt theſauris ſuſceptis, Comitem de filia, non ducendo ludificaret. Porro Comes Raimundus regia fraude comperta, cœpit & ipſe nihilominus aliam fraudem cõiecturare: videlicet vt puellam diſsimulata fraude cum honore ſuſcipiens, alteri probo viro in matrimonium conſignaret: ipſe vero omnem pecuniã vſurparet. Sed prudentes viri, quos Comes cum familia miſerat, prece puellæ pecunia exportata, fraudem quę agebatur comperientes, anchoris extractis, vela ventis committentes,

puella cum ſororis marito relicta, placida aura ſufflante, cum pretioſioribus theſauris ad Comitem in Siciliam reuertuntur. Comes vero Raimundus fraude, quam machinabatur, ex parte fruſtratus, puellam Comiti Claramontis legalibus nuptijs copulauit: ſicque ſola Dei diſpenſatione ſollemniter maritata, & pater opprobrio, quod rex machinabatur, & filia inordinata, & contra ius quauis legali copulatione liberatur.

MIHERA veo filius Hugonis Foloch vir magnæ leuitatis, ſed elegantiſsimus miles, læua, pro dextera vtens, Roberto Duce defuncto in inſolentiam prorumpens, vicinos circumquaque prædis, & diuerſis incurſionibus laceſſendo appetere cœpit. Poſsidebat enim tunc temporis caſtra ſibi a patre hereditaliter relicta Catantiarum, & Roccam: plus vero armis ambiens, in ipſo etiam Duce præſumens, caſtrum, quod Maia dicitur, traditione ciuium ſibi vſurpans irrumpit. Sed ſuis viribus auxilia addere volens, Boamundi fratris Ducis, qui iam fœdere rupto aduerſus fratrem conſpirauerat, homo efficitur. Maiam, quam peruaſerat, & omnem terram, quam hereditaliter a patre ſibi relictam ſub Duce poſsidebat, ipſo Duce renuntiato, & ſacramentis confœderatus Boamundus ab ipſo recipitur. IX.

AT Boamundus ambitione nanciſcendarum; peruaſione ſuper fratrem vrbium auidus, cum Conſentinis ſecreto, de traditione vrbis agit: promittens ſe caſtellum, quod Dux illis inuiſum in eadem vrbe firmauerat, ſi eorum auxilio capere poſsit, funditus dirutum iri. Qua promiſsione illi ad fraudem procliue illecti, Boamundo aſſentientes, illum infra vrbem cum ſua virtute ſuſcipiunt. Sacramentis ſibi confœderantur. Caſtellum vallantes oppugnatum vadunt. Quod cum Duci in Apuliam, vbi tunc morabatur, nuntiatum fuiſſet, exercitum admouens illorſum accelerat: auunculumque ſibi in auxilium inuitans, vt ſibi apud Cuſentum obuius fieri non differat, mandat. Nam vt diximus, contra omnes ſibi aduerſantes illo, quaſi pro flagello ad terrendum alios, vtebatur. Comes vero militaribus, & peditum copijs apparatis inuitanti ſe nepoti obuius fieri accelerat. Sed antequam ab vtroque exercitu, Ducis videlicet, ſiue Comitis illuc peruentum eſt, caſtrum quod oppugnabatur, dum pro poſſe repugnat, machinamẽtis appoſitis, viribus exhauſtum hoſtibus ceſsit: fundituſque, vt a Boamundo promiſſum erat, dirutum fit. Porro Dux ſibi Comitem obuiam habẽs, Roſſanam, quæ Conſentinis in fraude aſſentiebat, oppugnans capit: incendio omnia percurrens. Boamundus itaque, ne obſidione infra vrbem clauderetur, deuitans Hugonem Claramontis, qui Conſentinos in ſua fidelitate retineat, apud Cuſentum relinquens, Roccam ſeceſsit. Dux vero, & Comes putantes eũ apud Maiam digreſſum, illuc præoccupare volentes accedunt. Sed cum non ibi eſſe comperiunt, verſus Roccam properantes, loco, qui Lucus Calupnij dicitur, tentoria figunt: vbi per internuntios, pace quidem ab vtriſque partibus interpoſita, apud Sanctam Euphemiam conueniendi, & plenius reconciliandi terminum ſtatuunt. Sed Mihera huic termino aſſenſit: non autem Boamundus. Ipſe enim reconciliari differens, iam Tarentum receſſerat. Inſtante itaque die præfixo, Mihera conductum, quo fœdere accedere, vel recedere liceat, expetit. Conceditur: accedit. Boamundo inconſulto, Duci reconciliatur. Maia reddita, Duci, cui iure competebat, X.

reconſignatur. Fratres itaq; poſt biennij diſſenſionem conſilio vtrorumque fidelium reconciliantur. A Duce, vt ſemper viro largiſsimo Boamundo Cuſentum, & Maia conceditur: ſed breuiſsimo interuallo, quia Boamundus Conſentinis iurauerat, caſtrum ibi ſe non facturum, & Dux idem ſe Barenſibus, cambio inter ſe facto, Dux Cuſentum recipit: Barum fratri mutua viciſsitudine concedit: vt ſaluo quiſque in ſuo iure libera poteſtate quod volet faciendi vtatur. Sicque amicitiam ſuam teſtibus, & chirographo confirmantes, deinceps indiuulſam tenuerunt.

XI. MIHERA ergo Comiti Rogerio, & Radulfo Loracelli ſibi infeſtantibus diu rebellis, videns offenſas ſuas modum reconciliationis exceſsiſſe, vlterius ferre non valens Adæ filio ſuo omnem terram ſuam aſsignat: putans eum auxilio ex parte matris parentum facilius reſiſtere hoſtibus, aut certe reconciliari: ipſe vero Beneuentum ſecedens monachice conſociatus habitum induit. Nam neque Dux, neque Boamundus, quia viciſsim vtrumque fœdere rupto ludificauerat, amici erant: ob quam rem Comes, & Robertus Loracelli iam a Duce terram eius ſibi datam iri expetentes, facilius obtinuerant. Comes vero milites ſuos Rodulfo Loracelli ductore ſuper Adam mittens, diutinis incurſionibus aliquanto tempore repugnantem, tandem penuria afficit: qui cum videt ſe vlterius ferre nequire, palatium ſuum, & omnes meliores domos nocte vbi oppugnabatur incendio deſtruens, caſtro relicto hoſtibus, receſsit anno Verbi incarnati Milleſimo Octogeſimo ſexto. Comes vero, & Rodulfus Loracelli terram eius, vt a Duce conceſſum erat, inter ſe diuidentes deinceps vt pote ſua ſunt.

XII. IGITVR Comes Rogerius omni Sicilia aduerſum ſe fœdere compoſito ſedata, excepto quod Notenſes, quo vxor Benaruet cum filio transfugerat, & Buterenſes adhuc pro poſſe in caſſum recalcirrabant, exercitu admoto Buteram obſeſſum vadit: anno Dominicæ incarnationis Milleſimo octogeſimo octauo: inchoante Aprili.

XIII. PRVDENTERQVE armata manu, hoſtiliter vndiq; vallans, aliquanto tempore incluſos diuerſis calamitatibus afflixit. Sed dum machinamentis ad caſtrum affligendum apparatis attentius inſudaret, Legatus Papæ Vrbani cum litteris ab ipſo ſigillatis aduenies nuntiat eundem Apoſtolicum virum Siciliam intraſſe: eique, vt apud Trainam ſibi locutum accedat, mãdare: eum longo itinere fatigatum, a Terracina enim digrediens adueniebat, præ laſsitudine corporis, & montoſis ſaltubus adhuc interpoſiti itineris progredi nolle. Comes vero quid potiſsimum agerer ſollicitus, nam ſedem belli deſerere dãnoſum ducebat, Papæ vero, qui a tanto interuallo locorum ad ſe veniebat, non occurrere, modico itineris interpoſito indignum, vt Catholicus vir æſtimabat. Tandem conſilio vir prudens accepto, agir, vt neque ſedem belli deſerat, neq; Apoſtolico non occurrendo inobediens exiſtat. Exercitu nempe fidelibus ſuis prudentibus viris, & talibus negotijs peritis delegato, hoſtes infeſtare inſtruit: ipſe cum paucis ſe inuitanti Apoſtolico obuius apud Trainam occurrit: lætique ad inuicem alter ab altero cum ſumma veneratione excipitur. Hic

ab illo

ab illo Apoſtolica benedictione ſub vice Mariæ, ille ab iſto in his, quæ corpori neceſſaria erant, obſequijs Marthæ: in craſtinumque ſummo diluculo conuenientes agunt ad inuicem de negotio, quod Apoſtolicum acceſſiſſe compulerat. Nam idem Apoſtolicus ante paucos dies Alexium Imperatorem Conſtantinopolitanum per Nicolaū abbatem Cryptæ ferratæ, & Rogerium diaconum cōueniens paterna increpatione cōmonuerat: quod Chriſtianis Latinis, qui in ſua prouincia morabantur, azymo immolari interdixerat: præcipiens in ſacrificijs more Græcorum fermentato vti: quod noſtra religio omnino non habet. Imperator vero increpationem eius humiliter ſuſcipiens, inuitat eum per eoſdem legatos chartulis, aureis litteris ſcriptis, vt veniens cum eruditis catholice viris Latinis, Conſtantinopolitano Concilio congregato, diſputatio fieret inter Græcos, & Latinos: vt communi definitione, in Eccleſia Dei illud ſcinderetur: quod Græci fermentato, Latini vero azymo immolabant: vnaque Eccleſia Dei vnum morē teneret: dicens ſe libenter Catholicæ diſcuſſioni aſſentire: & quod auctenticis ſententijs, præſentibus Græcis, & Latinis aſſentiri definiretur, ſiue azymo, ſiue fermentato immolandū eſſet, ſe deinceps obſeruare velle. Terminum etiam, quo Papa accedere deberet, ſtatuit: anni videlicet, & dimidij. Comes vero, vt tantum ſchiſma ab Eccleſia Dei amputetur, eundi conſilium dedit. Sed impedientibus inimicis ſanctæ Dei Eccleſiæ, qui Romæ ſibi infeſti perſiſtebant, iter prohibitum eſt. Comes itaque Papam pluribus donarijs honoratum a ſe dimiſit: ipſe vero Buterani rediens, hoſtibus infeſtus tandem ad deditionem coegit: ſicq; caſtro potitus pro libitu ſuo diſponit: potentioreſque in Calabriam manſuros mittit: ne ſibi ibidem manentes, aliquā fraudem machinādo, commotionē facerent.

ANNO igitur Incarnati Saluatoris M L X X X I X, Comes Rogerius vxore Elemburga filia Guilielmi Comitis Mortonenſis defuncta, aliam duxit Adalaidem nomine, neptem Bonifacij famoſiſſimi Italorum Marchionis: filiam videlicet fratris eius iuuenculam honeſtæ admodum faciei: duaſque ſorores eiuſdem puellæ, duobus filijs ſuis Gofredo videlicet, & Iordano in matrimonium copulauit: ſed Gofredus antequam nubiles annos attigiſſet, quod dolor eſt dicere, morbo prohibente minime eam cognouit: Iordanus autem ſollemnibus nuptijs duxit. XIV.

PORRO Notenſes videntes omnem Siciliam ſub Comite curuatam, ſeſeque vlterius in caſſum reſiſtere, conſilio inter ſe habito, Comiti reconciliari vtile ducunt. Denique de ſe ipſis legatos eligentes ad Comitem dirigunt: qui apud Melitum, vbi tunc Comes morabatur, accedentes, pacem faciunt anno Dominicæ incarnationis M X C: Februario menſe. Comes itaque cenſum duorum annorum illis condonans, Iordanum filium ſuum, cui etiam terram, & vxorem dederat, vt vrbem ipſis dedentibus recipiat, cum ipſis mittit: qui a patre edoctus, vrbe ſuſcepta caſtello munit: proque libitu ſuo in patris fidelitate diſponit: vxor autē Benaruet cum filio in Africam transfugit. Sedata itaque omni Sicilia, Comes Rogerius collati ſibi a Deo beneficij non ingratus exiſtens, omnimode ſecundū quod mundiales curę, quibus occupabatur, permittebant Deo cœpit ſe ſe deuotū exhibere: & quanto ampliori honore terreno ſe a Deo prouectum XV. * 1090

cognoſce-

cognoſcebat, tanto ampliori ſtudio agebat: vt in perfectæ humilitatis ſtatu perſiſtens greſſum mentis figat. Militibus itaque ſuis, quorum auxilio tanti honoris culmen adeptus fuerat, arceſsitis, gratias cum omni manſuetudine referens, quibuſdam terris, & largis poſſeſsionibus, quibuſdam vero alijs diuerſis præmijs laboris ſui ſudores recompenſat.

XVI. SIC itaque omni Sicilia pro libitu ſuo ſapienter compoſita, Comes militaribus exercitijs aſſuetus, quietis impatiens, laboris appetens, lucris inhians, corpus ab aſſuetis exercitijs minime deſueſcere paſſus eſt: ſed quę transmarina regna prima potiſsimum ſibi ſubiuganda attento animo, iugi meditatione tractat. Vnde & Meliram inſulam, a referētibus viciniorē ceteris ſibi cognoſcens, claſſem, qua eam attentet, accelerare imperat: militibus ſuis, vt ſe ad id exercitij aptent, præcipiendo denuntiat. Dum iſta geruntur, Mainerius Getentia a Comite, vt ſibi locutum veniat inuitatus accedere differt: cum arrogatione, præſente adhuc legato Comitis reſpondens: ſe nūquam ipſum, niſi vt damnum ſi poſsit, inferat, viſum velle. Quod referente legato, qui miſſus fuerat, Comes audiens, plurimū indignatus, feſtinus mari tranſmeato, a Sicilia in Calabriā venit: Petrum Moritonenſem, cui vices ſuas plurimum cōmiſerat, vt per Siciliam exercitum commouens poſt ſe acceleret, mittit: qui prudenter iniuncta perficiens, infra octo dies ab omni Sicilia copioſo exercitu congregato in Maio ad Comitem adduxit. Sicque Comes verſus Gerentiam accelerans, caſtrum terribili obſidione vallauit. Qua de re Mainerius territus ſe ſtulte, & feciſſe, & locutum cognoſcens, ſupplex ad miſericordiam Comitis venit: equos, mulos, theſauros, & omnia quæ habebat, veniam petens in eius diſpoſitione ponit. Comes ſuper his, quæ fecerat, eum pœnitere videns, vt ſemper pij cordis omnia condonauit: excepto quod, quaſi pro diſciplina, potiuſquam ambitione, mille aureos ſolidos de ſuo accepit: vt eum a tali præſumptione coerceat: ſicque per ardua adiacentium montium inde digrediens Cuſentum venit: & quia incolæ prouinciæ illius Duci recalcitrabant, triduo vineta, & oliueta eorum extirpans, inde aratam ſeceſsit: vbi cum ſuis conſilium captans exercitum breui tempore ſoluit: præcipiens, vt vnuſquiſque ad expeditionem verſus Melitam domi aptatum recedat: termino quindecim dierum interpoſito: quo ſibi apud Reſacrambam, illuc enim claſſem ſuā conuenire fecerat, obuij fiant. Portus autē in ariditate naturæ a ceteris differt: ita vt ſi quis experientiæ cauſa cannam, vel aliquid concauum accipiens, cubita duo a ripa in mare terræ tenus palmo tantummodo profunditatis figat, tantæ longitudinis, vt deſuper vndas concaua ſumnitas quantum volet attingat: cum mare ſalſiſsimum ſit, dulciſsimas, & potabiles aquas per concauitatem in altum ebullire vident. Hic die terminato ab omni Sicilia, & Calabria plurimo exercitu Iulio menſe conflato, quodam veſpere Comes naues aggredi accelerat. Porro Iordanus filius Comitis cum claſsis aptatur, ſemper ſuſpicans erat, Comitem quidem verſus Melitam non iturum: ſed ſibi, vt ipſe exercitum illorſum conduceret, comiſſurum: Comes autem in ipſo ingreſſu nauium arceſsito imperat, vt cum deſignatis, quos ſibi placuerit, Siciliam procuratum remaneat. Vrbem nullam, vel caſtrum ingredi, donec ipſe a Melita reuertatur, præſumat: ſed in tentorijs habitans, vbicumque per

que per Siciliam ad ſuccurrendum neceſſe ſit, paratus eius regreſſum ſu-
ſtineat. Porro ille aliter quam ratus erat, patrem præcipientem audiens,
totus admiratione attonitus fit: patremque ab ijs, quæ dicebat dehortati
niſus, cum lachrymis proclamat: dignum potius, ſi placeat patri eſſe, ſe
iuuenem tanto labori aſcribi: patrem iam quaſi emeriti ſtipendij virum
a laboribus plurimum paſſum corpus recreando quietis oblectamentis
vti. Minus damnoſum ſi ipſe minoris pretij iuuenis in tanto diſcrimi-
ne pereat, quam vir tantæ auctoritatis, tantive conſilij. Comes vero
ad verba filij indignatus eum, quamplurimum conuitiatus in audientia
omnium retulit, ſe numquam vel filium, vel aliquem, quo ipſe pri-
mus eſſe non audeat. miſſurum: & ſicut primus eſſet in poſsidendis, vel
diſtribuendis, ita conueniens eſſe, vt prior fieret in adquirendis. Sic
pluribus remeantibus pietate abeuntis, deinde lachrymantibus Comes
naues ingreſſus buccinis ex eius edicto concrepantibus, & diuerſi gene-
ris muſicæ artis pluribus, vt quiſque doctus erat, inſtrumentis modulan-
tibus, anchoris extractis vela ventis plurimo apparatu committunt: au-
raque proſpera ſuffragante, ſecundo die applicant apud Miletum. Na-
uis vero Comitis ceteras velocitate præcedens, vt primum terram atti-
git, Comes naui digreſſus, cum tredecim tantum militibus equos aſcen-
dens plurimam incolarum multitudinem, quæ vt impedirent, ad ripam
obuiam fuerat, aggrediens, multos ſternit: reliquos fugat: extremos quoſ-
que cædendo per longum inſequitur. Veſpere autem ab inſequendo re-
grediens in litore maris cum omni exercitu ſuo illa nocte hoſpitium ſum-
pſit. Craſtino vero illuceſcente propius vrbem accedens obſidione valla-
uit: circumquaque per inſulam ſuos prædatum mittens. Porro Gaytus,
qui vrbi, & inſulæ principabatur, ceterique ciues bellicis exercitationi-
bus minus aſſueti, præſentia hoſtium deterriti, pacem libere, ad collo-
quium cum Comite accedendi expetunt: qua a Comite conceſſa, ad ten-
torium Comitis ſibi locutum, vt pacem faciat, accedunt. Diuerſiſque
circumlocutionibus vſi, tandem cum calliditatem Principis minus ſe fal-
lere poſſe perpendunt, pro libitu Comitis, primo captiuos Chriſtianos,
quorum plurimam multitudinē infra vrbem tenebant, reddūt: & equos,
mulos, & arma omnia, quæ habebant, cum infinita pecunia Comiti offe-
runt. Datam vno quoq; anno perſoluendo determinantes, vrbem de Co-
mite ſe ſeruiendā promittunt: ſicque more legis ſuæ ſacramentis dati. Co
miti cōfœderati ſunt. Videns autem captiuos Chriſtianos ab vrbe progre
diētes, præ gaudio ſuæ inſperatæ liberationis ab vno quoq; cordis lachry-
mis profundi, ligno, vel calamis, ꝓut quiſq; primo inueniebat, cōpoſitas
cruces in dextris ferentes Chyrieeleiſon proclamando, ad pedes Comitis
prouolui, nr̄os vero ad talē intuitū pietatis affectu lachrymoſo rore per-
fundi. Comes ergo taliter vrbe ſibi cōfœderata, captiuos, vt aſportet, per
naues ordinās, reditum cū magno timore, pręnimio pondere captiuorum
ſubmerſionē veritus, accelerat: ſed dextera Dei, vt credimus ex euentu pa
tuit, naues per vndas ſubleuans, cubitu vno liberiores ſuper mare ferebat,
quam in aditu ſuo: cum eas minus onus grauabat. At cum mare ſic reditū
accelerat, eminus inſulā, quę Golfani dicitur, intuēs, illorſum, vt debellet,
vela dirigi imperat. Quo applicans prædis aggrediens deuaſtat: ſicq; ſecū
fœdus inire cognoſcens ſuæ ditioni aſsignat. Vndiq; impune per equora

vela diri-

vela dirigens, Siciliam reuerſus deſiderantibus ſe fidelibus ſuis plurima
præda onuſtus repræſentat. Captiuos autem, quos captione erutos ſecum
reduxerat, omnes conuocans liberos facit: offerens eis ſi ſecum in Sicilia
remanere velint, villam vnam ſuis ſumptibus, loco, quo eligerent, con-
ſtruere debere: & de ſuis ſumptibus neceſſaria ad lucrandum ſubminiſtra
re: villam etiam eandem Francam, ideſt liberam villam, eo quod omni ve-
ctigali, vel ſeruili exactione libera in perpetuum foret, ſubtitulare: ſed &
illis deſiderantibus proprios agros, amicoſque viſere, liberam facultatem
quo vellent, abeundi conceſsit: per totam terram ſuam neceſſaria, & abſ-
que pretio Phari tranſitum tribuens. Porro ipſi cum gaudio, & Comiti de
ſua liberatione gratias referentes quiſque in loca ſua recedunt: per di-
uerſa regnorum ſpatia, prout nationis erant, nomen Comitis magnifi-
cando dilatantes.

XVII. ANNO ergo Milleſimo nonageſimo primo, Rogerius Dux contra
Conſentinos diu rebelles indignatus, exercitu ab omni Apulia co-
adunato, fratre Boamundo ſecum accepto ipſos menſe Maio ob-
ſeſſum ire diſponens, auunculum Comitem a Sicilia, vt ſibi auxilium fe-
rendo illuc occurrere non differat, inuitat. Ille amore nepotis ab omni Si-
cilia multa Sarracenorum millia excitans, ſed & militum copias condu-
cens, quo inuitabatur haud ſegniter accelerat. Conſentini, hoſtes verſum
ſe accelerare audientes, ſe ipſos vallo, & muris muniunt: arma, & quæ de-
fenſioni neceſſaria erant, aptant: ſumptus naturæ neceſſarios infra vrbem
comportant: defendere, potiuſquam ſuccumbere inuicem cohortantur.
Dux, & Comes ſe ſe inuicem apud Cuſentum obuiantes vrbem vndique
vallant. Dux planiciem obſidione occupat. Comes montana conſcen-
dens, quo maior labor, & hoſtis infeſtior imminebat, caſtris ſuorum vr-
bem gyrare imperat. Conſentinis itaque ex conſilio, & edicto Principis
vallo, & ſepibus vndique clauſis, ingrediendi, vel egrediendi, vel quidli-
bet introducendi facultate ſublata, plurimum deterrentur. Sic iugis decer
tatio: certamen aſsiduum. Sed Conſentinis maior ſpes defenſionis in fun-
dibulis, & ſagittis erat. Propius accedere, vt enſe tenus cum noſtris decer-
tarent, periculoſum ducebant. Porro Comes interdum ad deditionem
mulcendo blandiri, frequentius interminando deterrere, ſuos inſtare, hor
tari, omnia circumire, nil intentatũ relinquere: quæ facienda erant, prior
adire, ad certamen ſuos præcedere, in recedendo ſubſequi: omnia pruden
ti ordinatione prouidere ſtudebát: exemplo ſui, ad quæ facienda erant,
omnes vigilantiores reddens. Conſentini itaq; conſtantiam Comitis iam
pridem cognoſcentes, & hoſtes a finibus ſuis ſpe arcendi decidentes, con
ſilio inter ſe habito, vrbis deditionẽ, ſi forte de offenſione ſuæ rebellionis
veniam a Duce, & Comite mereantur, aptant. Primo quod Comitem pru
dentioris conſilij virum ſciebant, & cuius ordinatione omnia regebantur,
conuentiones, ſe, ſuumque conſilium ſupplices ei committunt: ſine ipſo
nihil acturi: a quo ſciebant, poſtquam promitteret ſine fraude, vel ſui de-
trimẽto, vbi vitari poſſet, ſibi conſiliũ dari. Ille vero eorum verba, vt ſem-
per pius, & pacis amator ſuſcipiens, ita prudenter rem ordinauit, vt &
Dux pro libitu ſuo vrbe potiretur: & Conſentini Ducis gratia reconcilia-
ri non fraudarentur. Dux auunculi ſui ſtrenuitate vrbe potitus, antequá

expeditio

expeditio ſoluatur, arte cæmentaria caſtrum ad vrbem, a tali præſumptio ne vlterius prohibenda, in altiori vrbis iugo firmat. Comiti autem pro recompenſatione ſeruitij ſibi exhibiti medietatem Pauſemitanæ vrbis aſsignat: ſicque expeditione menſe Iulio ſoluta, Dux in Apuliam, Comes vero in Siciliam digrediuntur. Comes autem in ſua parte caſtrum firmat: vrbemque, cum iam communis eſſet, ita ordinat, vt plus ex medietate poſt modum Duci perueniret, quam primo cum ſine comparticipe, totius vrbis redditus poſsideret.

HIS itaque peractis, quia per ſucceſsionem temporum ea, quæ geſta ſunt, vel acciderunt, prout fuerunt, nos ſcripturos repromiſimus, ordo temporis damnoſum dolorem Siciliæ, & Calabriæ, nos quin huic libro inſeramus, prætergredi vetat: quamuis pluribus in præſentia ſui, hoc idem ad memoriam reuocare, oneroſum, quaſi dolorem renouando, videatur. Nam ſunt nonulli, qui præ nimio affectu, quem erga ipſum, de quo ſermo fit, habuerunt, vt ſi in eorum præſentia quod accidit, recitatur, a lachrymis minime ſe poſſunt continere: ac ſi recens ſit quod narratur. Iordanus enim filius Comitis propter ſtrenuitatem ſuam omnibus amabilis, quem plures, quia iam Gaufredum, quod dolorem non minuit, morbus Elephantinus peruaſerat, Comitis heredem futurum ſuſpicabantur, nam neque alium maſculum habebat, apud Syracuſam ſui iuris vrbem febris typo percuſſus eſt. Quod cum patri nuntiatum fuiſſet illorſum præuenire mortem accelerat: ſed morbo ingraueſcente, vltima determinatio vitæ Iordani patre velocior fuit. Comes autem vrbem ingreſſus, vt funus filij conſpexit, intolerabili dolore corripitur: omneſque, qui cum ipſo aduenerant, doloris participes facti lachrymoſo planctu rapiuntur: pluresq; patris dolor, quam Iordani mors ad lachrymas pertrahebat. Vrbs tota lachrymoſo vlulatu ventilatur: in tantum, vt ipſos Sarracenos noſtro generi inuiſos, non quidem ex amore, ſed ex mærore, quo noſtros affici videbāt, pietatis affectus peruadens ad lachrymas vſque pertraheret. Comes itaque funus decenter ordinans, Trainam per portam S. Nicolai ſollemniter humandum deducit. Multa beneficia eidem Eccleſiæ, ſed & alijs pro redemptione animæ eius conferens anno Dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo ſecundo. Porro ciues vrbis Peutargæ, quæ iuris Iordani hactenus fuerat, mortem Iordani, quem plurimum pertimeſcebant, audientes, caſſo gaudio rapiuntur: atque in inſolentiam prorumpentes, iugum noſtræ gentis, rebellando a ſe excutere fruſtra nituntur. Nam Comes filio humato nil remoratus, cum ſola familia ſua illos obſeſſum vadit: expeditionem ab omni Sicilia ſe illuc ſubſequi imperans. Sicque vi ſuperās, illos, qui tam inepti conſilij auctores fuerant ſuſpenſos extinxit: reliquos tormentis diuerſis afficiens, vrbis ſtultitiam ſedat. XIIX.

PATRE orbo, graui morbo ſic ſublato filio, XIX.
Vnde doleret, quod careret hereditali gaudio,
Ditat prole, quaſi flore ſuperna prouiſio.
Imprægnatur, ac grauatur: matris gaudens vterus
Intumeſcit. Infans creſcit naturæ ſucceſsibus.
Orat pater: ſed & mater Deum, vt ſit maſculus:

H Implet

Implet vota forma tota, dum ſemen coagulat.
Fiat natura iam ſecura: infra matris viſcera.
Nonus menſis ſpe ſuſpenſis. Sic partus accelerat.
Infans prodit. Nullus odit. Fit cunctis lætitia.
Obſtetrices ſunt felices a matris lætitia.
Nuntiatus puer natus noua præſtat gaudia.
Mater audit, vnde plaudit fit doloris neſcia.
Feſtinatur: nuntiatur hæc patri lætitia.
Qui congaudens, atque plaudens tura precum cælitus
Supplex litat: atq; ditat legatum muneribus.
Plura iubet, prout lubet largiri pauperibus.
Dolor mortis grauis fortis iam ſublati filij
Fit lucitus: & oblitus ſpe naſcentis gaudium.
Simon fonte, pictus fronte inunctione chriſmatis
Heredatur: ſolidatur Dux futurus Siculus.
Calabrenſes ſuos enſes ſibi optant adijci.
Pater totum implet votum. Dux conceſsit fieri.

XX. PORRO Dux Rogerius vxorem habens præclaræ nobilitatis, neptẽ videlicet Francorum Regis Philippi, filiam Flandrenſium Marchionis Roberti, quem Friſium appellabant, Adalam nomine, de qua duarum ſobolum pater exiſtebat, apud Melfam Apuliæ vrbem febre correptus acriter torquebatur anno Verbi incarnati milleſimo nonageſimo tertio. Morbo itaque ingraueſcente, iam pæne vitalibus intercluſis, cum ipſi in partibus peritiſsimi ſic medici atteſtantur, natura contra vſum atto nita oberrabat: vt ab ipſis medicis nec pulſu, nec vrina, ſed neque alijs prognoſticorum indicijs infirmitas determinate poſſet comprehendi. Qua de re cum de ipſo etiam ab ipſis medicis deſperari videretur, fama, quaſi iam obijſſet, totam Apuliam, ſed & Calabriam turbauit. Ea tempeſtate Boamundus apud Calabriam morabatur: qui cum fratrem, fama referente iam obijſſe audiſſet, credulus caſtra, quæ iuris fratris fuerant, irrumpens, ſacramentis ſibi confœderare perſuadet: ita tamen diſcernens, vt ſi frater, quod ſe nolle proteſtabatur, iam obijſſet, ſalua fidelitate legalium heredum ſuorum, videlicet fratris, ſibi quaſi fideli eorundem heredum patruo, vſque ad intelligibilem ætatem, qua ipſi legitime terram regere cognoſcerent, fideles perſiſterent. Comes autem Rogerius eum talia facere audiens indignatione commotus, quod talia ſe inconſulto præſumpſerit, veritus etiam, quamuis hanc fidelitatem honeſte diſcernens ſuſciperet, pictis verbis fraudem occultans in poſterum, contra nepotes ambitione captus aliquid fraudis machinaretur, a ſuis inſequi præcipiens a tota Calabria arcet.

XXI. PLVRES etiam audita fama mortis Ducis in inſolentiam prorumpentes, de ijs quæ Duci competebant, diſtrahendo ſibi vſurpare moliebantur. Vnde & Guilielmus de Grantemaniol, ſumma cupidine correptus, in inſolentiam procliuius declinans, Roſſanam Calabriæ vrbem peruadens intrat: dicens ſibi iure competere: vt qui ſororem Ducis, filiam Guiſcardi Mabiliam nomine vxorem habebat; hereditatiſque particeps fieret.

fieret. Sic quæ Ducis fuerant, propter imbecillitatem heredum quiſque quantæ fidei erga ipſos heredes fieret, oſtentans ſibi diſtrahendo vſurpabat. Sed natura, quæ iam diu peregrina oberrauerat, in ſui iuris proprietatem reuerſa, contra ſpem medicorum conualere incipit. Sicque ſanitate diatim excreſcente, ad integrum priſtinę reſtitutus eſt ſanitati. Quod Boamundus audiens magna mentis alacritate Melfi, vbi fratrem eſſe ſciebat, de eius ſanitatis recuperatione congauiſurus occurrit: caſtra quæ ſibi confœderauerat reddens, quæ fecerat, non iam doloſe feciſſe oſtendit. Porro Guilielmus de Grantamanil turpi illectus auaritia, nec de domini ſui recuperatione ſanitatis congauiſurus, nec, vt vrbem quam peruaſerat reddens accedere curauit: ſed impudenti fronte fraudem oſtentans, eandem vrbem pro poſſe muniens, contra ipſum Ducem, ſi forte impugnare attentaret, armauit. Comes autem Rogerius ſuper hac re plurimum indignatus, tamen vt ſapiens vir, quia neptis maritus erat, legato ad ipſum miſſo, ad reconciliationem contra dominum ſuum vrbem reddendo hortatur. At dum blandimentis minus prævalet, in iram totus prorumpens, iurat ſe, & vrbem, quam nequiter peruaſerat, ablaturum: & omnia, quæ ex licentia Ducis ante tenuerant, exheredato ſublaturum.

SICQVE potius ipſe Ducem ad expeditionem ſuper Guilielmum vrguens, quam ipſe a Duce ad iniuriam vlciſcendam ſubmoueretur, exercitu admoto, ab vtriſq; Caſtri villam obſeſſum itur anno incarnati Saluatoris Milleſimo nonageſimo quarto. Hoc autem operimentũ fraudis ſuæ Guilielmus ſibi adaptauat, quod cum ab vrbicolis primo infra vrbem ſuſceptus eſt, illis improuiſa determinatione iureiurando firmauerat, ſe numquam alicui vrbem redditurum: excepto Ludouiſo filio Ducis: & hoc quia paruulus erat, poſt decem annos futuros: fidelitatem quam Duci iurauerat, ſoluere, minoris offenſæ, vel opprobrij ducens, quam quod per iuris, & fraudatoribus iurauerat. Sic auara ambitio, ſed & vxoris praua perſuaſio mentem iuuenis a bono, honeſtoque diſcernendo procliue cæcatum ſibi illexerat. Dux ab omni Apulia equitum, peditumque copijs, fratre Boamundo ſibi in auxilium cum Hydruntinis, & Tarentinis, & reliquis, qui ſui iuris erant aſſumpto, Vallem Gratenſem, verſus Caſtri villam occupat. Comes vero multa millia Sarracenorum a Sicilia, & Apulia conducens, equitum quoque, ſiue peditum Chriſtianorum copias illorſum nepoti occurrere accelerantem non relaxat. Porro Guilielmus de Gratemenul auctoritatis viros aduerſum ſe conſpiraſſe, & obſidionem ſibi imminere cognoſcens, ſeſe ad defendendum pro poſſe aptat. Dumque ſibi auxilia vndecũque ducere nititur, quamuis mos ſit iuuenibus, talibus exercitijs cauſa militaris laudis, ſed & quæſtus libenter intereſſe, tam Iram Comitis, quam Ducis veriti minime ſibi, cum multa promitteret, aſſociari præſumebant: maxime quia fortunam ſibi aduerſam, propter quod ipſum cum aliqua inhoneſtate retorquebant, prænotantes metuebant. Dux autem in valle Gratenſi Comitem, dum veniat ſuſtinet: caſtrum quod S. Mauri dicitur, vſque properans, deditione ciuium tali pactione ſuſcipit: vt in perpetuum, dum vita comes fuerit, illud Guilielmo non reddant. Inde Roſſanam vſque pertranſiens, quia Guilielmus filios potentiorum ci- XXII.

H 2 uium

uium ſibi obſides adduxerat, minus ſibi aſſentientes offendit. Sed quia ipſe Dux iam ante annum, contra voluntatem Græcorum, qui eidem maxima ex parte principabantur, Græco Archiepiſcopo eiuſdem ſedis defuncto, ſucceſſorem Latinum eligendo, ſubrogauerat, ſed nec dum ſacramento, aut ſacra vnctione firmatus erat, electione Latini fruſtrata, dum a Duce conceditur, vt de ſua gente Archiepiſcopum ſibi Græci prolibitu eligerent, ſauorem illorum adeptus, vrbem quoque illorum deditione obtinuit: ſed caſtrum oppugnans, fidelibus Guilielmi renitentibus minime præualuit. Porro Comes cum exercitu veniens; de Duce, qui iam tantum profecerat, gauiſus iuxta caſtrum Tarſæ ſuper fluuium qui a S. Marco defluit, quo iam Dux tentoria fixerat, caſtrametatus eſt. Hic Guilielmus a Comite inuitatus, vt ſecurus ad colloquendum veniat, acceſsit. Multiſque circumuentionibus vſus, dũ & fraudẽ ſuam operiret, quæ peruaſerat, Duci reſtituit. Dux autem iuſſum expetendo, Guilielmum exequens reconciliari ſibi, vt iudicio Comitis, ceterorumque prudentum, qui inteterant virorum ius teneat, quod ſibi tandiu iniurius extiterat, ſacramento, & fide promiſſa obteſtatur. Qui ſui reatus conſcius, & iudicio prægrauari timens, dũ renuit, licẽtia abeundi accepta, Caſtri villã impune redit. Quẽ Dux, & Comes in craſtinum cum omni exercitu ſubſequenti caſtrũ obſidione vallant: ſicque ligno, & armatorum copijs ſepiendo cingentes, vt nulla ex parte aditus ingrediendi, vel aliquid introducendi Caſtrivillenſibus eſſet: ſed infra muros modicum victus habentes, dum per tres hebdomadas imminente hoſte premuntur: exhauſtiſque, quæ ad victum habebant, Guilielmus, quod vt faceret primo expetebatur, vt ſi ſuſciperetur expetens, ſe ius Ducis tenere repromittit. Ad quod exequendum, dum fideiuſſores ad placitum Ducis non habet, quæ de ipſo habebat, pro plegio ponit. Duci, in ſua virtute, vſque ad determinatũ diem: quo ius teneatur deliberatũ, per manum Comitis ſecurus factus, quod ius exequi præualeat, caſtra ſua ſibi reddãtur. Inſtãte itaq; termino iuris tenendi, loco determinato conueniẽtes, querimonias ſuas aduerſus Guilielmũ exponit. Sed ille modicũ iuris habens, dũ minus rhetorice argumẽtatur, iudicio, his, quæ ſub Duce habet, ptiuatur. At dum iudicio contradicere molitur, minus facultatis, vel iuris habens, terris priuatus cum vxore ad Imperatorem Conſtantinopolitanum tranſiuit; vbi aliquantiſper commoratus, tandem cum multa pecunia rediens, Duci, vt pio, & miſericordi viro reconciliatus, terram, quã amiſerat, excepto caſtro, quod S. Mauri dicitur, recipit.

XXIII. CVM autem inter Vrbanum Apoſtolicum, & Henricum Teutonicorum Imperatorem dicerentur diſſenſiones efferbuiſſe, quibuſdã controuerſijs, inter Conradum eiuſdem Henrici filium, ac patrem, quod ſeriatim longum eſt enarrare, inſurgentibus: Conradus irato animo a patre diſcedens ad Apoſtolicum, & Malthildem Marchiſam, quæ ei ex fidelitate adhærebat, ſe contulit: eorum auxilio plurimum per Italiam rebellis exiſtẽs. At cum iuuenis & ſine vxore eſſet, & ſumptibus, ad id quod cœperat, neceſſarijs minus abundaret, cõſilio Apoſtolici, & præfatæ Marchiſæ Malthildis per Cõradum Comitem, quem ad id legationis peragendum direxit, filiam Siculorum, Calabrienſiumve Comitis ſibi in matrimonium concedendam expetijt. Apoſtolicus etiam litteras ſuas committit,

vt ſibi

vt ſibi familiari, & amico: ad hoc idem dirigens, ad cōcedendum hortatur: dicens ſibi magno honori, & proficuo futurum, ſi filia, filio Regis futuro ſponſo iungatur: & iuuenis S. Romanæ Eccleſiæ fidelitate adhęrens, ſed ſumptibus quibus contra patrem, qui eum iniuſte oppugnabat, minus ſufficiens, quos pater cum filio daret, viribus victus ad debellandos inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ præualeret. Comes autem hac legatione percepta, & ſuaſorijs litteris Apoſtolici viri perlectis, vſus conſilio fidelium ſuorum, & maxime Roberti Trainenſis Epiſcopi: per quem omnem conuenientiam Conradi adquirit: nam Italus erat, & illarum partium gnarus, quod expetebatur concedit: & ab vtriſque partibus exequendum ſacramentis firmare fecit. Nuptiarum itaque die determinato Conradus Comes a Comite Rogerio pluribus munificentijs honoratus, reditum vnde venerat accelerat: anhelumque de relatione legationis dominū, nuptias conceſſas accelerans plurimum lætificat. Porro Comes Rogerius apparatis his, quæ ad effectum congruebant, plurima claſſe Epiſcopum Trainenſem, & alios Barones ſuos filiam multis theſaurorum enxenijs ditatā Piſam, vſque conducere facit: vbi filius Regis obuius cum omni honorificentia ſuſcipiens, auctētice diſpenſata ſollemnes nuptias celebrauit anno Verbi incarnati Milleſimo Nonageſimo quinto.

PORRO Dux Rogerius adhuc iuuenis, & nil malę ſuſpicionis aduerſus aliquem habens, ſed ex ſui cordis puritate aliorum mentes diiudicans, Longobardos æque, vt Normannos, quia ex parte matris ex eorum gente erat, ſibi fideles credens, & eorum genus, noſtræ genti inuiſum minus diſcernens, caſtra ſua tuenda eis haud ſecus, ac Normannis delegabat. Vnde accidit, vt dum apud Malfam idem faciendo, minus ſibi proſpiceret, Malfetani vrbe, & caſtris, quæ Guiſcardus ad perfidiam eorum comprimendam ibidem fecerat, pro libitu ſuo vtētes, liberam facultatem fraudis ſuæ exercendæ nacti, iugum gentis noſtræ, & Ducis, quia moris noſtri executor erat, a ſe excutere, nec tributum, & ſeruitium ſtatutum perſolue re, ſed & ipſi Duci ad eandem vrbem accedendi, omnibus fidelibus ſuis excluſis aditum denegarent. Dux autem videns tantum damnum ſibi illatum, de credulitate, quam erga eos habuerat, ſero pœnitens, a Comite, & fidelibus ſuis conſilium ſubiugandi eos requirit. Sicq; auunculo Comiti, vt ſibi attentiſsime ſuccurrat, medietatem vrbis ſibi, ſi ſubiugare poſſent, concedens: ab omni Apulia, & Calabria nauali, & equeſtri exercitu admoto, peditum etiam copijs certatim accelerat: anno incarnationis Domini Milleſimo Nonageſimo ſexto. Vrbe itaque a procinctu maris nauibus cingentes, per præcipitia circum adiacentium montium equitum, & peditum copias prudenter ex conſilio, & opere Comitis ordinantes, vndique obſidione vallant. Sic itaque vrbem opprimendo, profecto, vt credimus obtinuiſſent, niſi infortunium tale, quale ſubtitulando adnotabimus, intercesſiſſet. BOAMVNDVS namque Ducis auxilio ſimulato, & ab ipſo ſub monitus adueniens, plus fratri ad damnum, quam ad proficuum, non tamen, vt credimus, ex induſtria factus eſt. Ipſo anno ex edicto Vrbani Papę expeditio verſus Hieruſalem ab vndique terrarum feruentiſsima erat. Boamundus autem, qui iam dudum cum Guiſcardo patre Romaniam per uaſerat, & ſemper ſibi ſubiugare cupiens erat, videns plurimam multitudi XXIV.

nem per Apuliam,ſed ſine Principe illorſum accelerare.Princeps,exercitus ſibi eos alligando, fieri volens, ſignum eiuſdem expeditionis, crucem videlicet veſtibus ſuis apponit.Porro iuuentus bellica totius exercitus, tã Ducis,quam Comitis,nouarum rerum,vt in tali ætate aſſolet,appetens,viſa cruce Boamundi, & ab ipſo ſubmoniti ad id faciendum certatim concurrunt:ſicque crucibus ſumptis,fines Chriſtiani nominis vlterius non attentare,donec paganorum fines peruadant,abſque contatione voto obligantur. Dux autem, & Comes exercitum ſuum maxima ex parte ſibi taliter defeciſſe videntes,triſtes expeditionem ſoluunt. Sicque vrbe, pęne vſque ad deditionem vexata,tali infortunio priuantur. Boamundus mare tranſijt. Dux in Apuliam ſecedit.Comes Siciliam reuertitur. Vrbs oppreſsione gaudens liberatur.

XXV. ALAMANVS autem Rex Vngarorum audiens famam Siculorum glorioſi Comitis Rogerij,legatos dirigens filiam ſuam in matrimonium concedi expoſtulat.Ille vero quamuis honeſti viri, qui adhoc venerant, eſſent, tamen illos honeſte a ſe dimittens, de ſuis etiam, ne fallatur,cum ipſis dirigens remandat:vt ſi executum, quod cœperat velit,alicuius auctoritatis gradus,vel ordinis perſonas,quibus facilius credatur,ad id confirmandum mittat.Qui anhelus exequi Arduinum Iouienſem Epiſcopum,& Thomam Comitem idem expoſtulatum mittit. Comes autem eos honeſte accipiens,ſecum detinuit:de ſuis honeſtos, & callidos viros apud Pannoniam mittens, in eorum præſentia a potentioribus regionis illius exequẽda poſtulabatur iuramẽto firmare cogi. Quod Rex libenter annuens per ſuum Ducem nomine Aliuum, & reliquos non minoris dignitatis viros,omnia,quæ mandauerat,exequenda iuramento firmauit.Sicque legatos Comitis,vt pactum firmatum renuntiant, munificatos a ſe dimittit. Comes autem relatione ſuorum accepta, haud ſecus & * ipſe legatos Regis a ſe dimittens,pluribus honoribus a ſe compilauit: Regi terminum,quo ſibi filiam ſuam mittat,ſtatuit.Anno itaque incarnationis Milleſimo Nonageſimo ſeptimo,apparatis,quę neceſſaria erãt,mẽſe Maio cum trecentis militibus vſque Thermas conducere facit Henricũm Leſcaſtrenſem Epiſcopum:& quoſdam de fidelibus ſuis abinde,maritimo curſu vſque Pannoniam,cum puella procedere faciens: qui nauibus apparatis,puellam cum multis ſponſalibus intromittentes, velis vento commiſſis, proſpera aura flante per equora feruntur: vſque dum in portũ Albæ, qui iuris Regis Vngarorum eſt,impune applicat. Hic Vincurius Comes Bellegratæ miſſus cum quinque millibus armatorum obuius fuit: eamque cum his, qui cum ea venerunt, decenter excipiens, vſque ad Regem perduxit. Per totam Pannoniam nuptiæ Regis præconizantur. Vndique cum exenijs concurritur. Et cum ſemper frequens, & numeroſa manus ex more cum Rege innumerabilem turbam plus * ſolito nuptiarum,& nouæ Reginæ viſendæ appetitis conflauit,die terminato,præſentibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & diuerſis ordinibus dos puellæ legali more in publico proteſtatur. Rex, & Regina catholice pariter deſponſantur: ſollemneſque nuptiæ in tentorijs, & ex virentibus ramis tabernaculis factis celebrantur. Nam nullæ domus tantæ multitudini ſufficiebant. Nuptijs itaque regalibus expletis, Rex Epiſco

pum

pum Leſcatrenſem, & qui cum ipſo reuerſuri aduenerant, aliquantiſper ſecum commorari faciens, vt videt de egreſsione feſtinos, legaliter munificatos a ſe dimiſit. Illi ad portum venientes, maritimo curſu regredi accelerant. Iamque noſtrę gentis fines appropiantes, cum terram eminus conſpiciunt, nauicula, in qua Epiſcopus erat, ſocijs armis carentibus, a duabus piratarum nauibus, quas galeas appellant, hoſtiliter aggreditur. Nauclerus qui nauim regebat, iaculo confoſſus colliditur: nauis remige carens ſubmerſionem minatur. Epiſcopus nullum refugium armorum habens, ſed neque hoſtibus deditionem ſubire volens, Dei auxilium implorans, ſocios hortatur. Ipſe idem faciens inter alia ſubiungit. Deus inquit, ſi meis peccatis exigentibus minus mereor exaudiri, exaudiar ſaltem per gratiam, quam erga progeniem Tancredi te habere multoties oſtentaſti. Hic enim interceptus ſum pro ſeruitio filij ſui. Nondum dixerat: & ecce aura intercurrente, nauis in qua erat, ab hoſtibus auulſa ſecuriores reddit: videns nauim abſque remige directo curſu, ad iacentem inſulam tanta velocitate, per rapidas equoris vndas ferri, vt hoſtiles naues remige, & velis inſequentibus minus aduerſus illam velocitatem præualerent. Sicque directo curſu diuinitus, vt credimus, regebatur: vt cum idem portus condenſis ſyrtibus inſitus arto, & periculoſo aditu, niſi a peritis nautis attentetur ad inſulam pateat, impune ſcopuloſas vndas placito portu applicarent. Hoſtibus itaque fruſtratis recedentibus, ipſi proſpero equore, in quo diſponebant applicantes ad Comitem perueniunt: ordinem actionis ſuæ exponentes. Quis dubitet progeniem hanc diuinitus quadam felicitate denotatam? cum in ſuis vtilitatibus vbi (.·.·.·) putes fuiſſe narrãtur tot felicibus ſucceſsibus: fortuna etiam in ſuis fidelibus, vbi ſua negotia exequebatur, defuiſſe paſſa non ſit. Ad nominationem quippe gratioſæ fortunæ eorum, nauis hæc erepta eſt ab impugnatione hoſtium.

COMES ergo totius progeniei ſuæ ſuſtentator, citra Romam verſus Siciliam, ſicuti maria ab vndique cingunt, abundantia rerum, & induſtria callentis ſapientis conſilij præcellebat: vnde & omnes ſua negotia ad ipſum conferebant: vt ſua prudentia, vt ferrum cote a Comite reſumpto, ad ſua diſponenda prudentius callerent: & eius, vbi neceſſe foret, auxilio potirentur. Porro ipſe omnes, quemadmodum gallina pullos ſub alas, clypeo ſuæ protectionis, & conſilij fouens, vt pius patronus re, & cõſilio, pro vt poterat, omnibus omnimode fauebat. Vnde accidit, vt Ricardus Iuuenis, Iordanis Principis filius, Princeps & ipſe Auerſæ defuncto patre orbus puſillus ſuperſtes, fraude Longobardorum vrbe Capuana iniuſte iam dudum priuatus, cum iam ad intelligibilem ætatem perueniſſet, damnum ſibi illatum videns, & dolens, ac de auctoribus vltionem petere diſponens, ad ſibi conſanguineum Comitem prudentes viros ſupplex illorſum, vt ſibi auxiliũ laturus accelerare non differat, cũ ſeruitio ſuo: vice recõpenſationis NEAPOLIM, quæ ſibi ſimiliter recalcitrabat, ſi præualere poſſet, fiducialiter concedens. Dux, vt qui parti cõſanguinei Principis fauebat, non viliori legato, quã laterali coniuge Adala, videlicet Marchionis Flãdrẽſis filia, ne cũ exercitu venire differat, ac ſibimet auxiliũ laturus ſummopere inuitat. Princeps cauſa auxilij, quod ab ipſo XXVI.

ſperabat, homo Ducis factus fuerat: quod nũquam Guiſcardus, cum multarum artium, & virium eſſet, a Iordano Principe, quamuis hic auunculus, ille autem nepos, ſororis videlicet filius eſſet, vel vi, vel blandimentis extorquere potuit: cum ſæpiſsime attentatus fuerit. Comes autem pietate conſanguinei Principis, & multis verbis Duciſæ ſibi a Duce delegatæ, legatione deprecatoris, & humilitate exponentis illectus, & perſuaſus, exercitu, qualem nũquam antea habuiſſe dignoſcitur, ab omni Sicilia, & Calabria forti imperio conflato, prima hebdomada Aprilis, ſecunda pace Pharum tranſiens, illorſum accelerat: ſed in prato Marco aliquantiſper commoratus, exercitum maris tranſmeatione, & arto ſcopuloſorũ montium tranſitu tardantem, dum veniat, ſuſtinet: videns iuga montium Calabriæ gregibus armentorum, & pecorum, ſed & caprarum in vſus Sarracenorum, quorum maxima pars exercitui intererat, occupari: vt merito a collatione ſimilis argumenti, gregum Laban, & Iacob, ſi legiſſes, vel certo deferente, didiciſſes, recordari poteras. Congregato exercitu, quis armatorum millia enumeret? cum ipſa tentoria bitumine palliata vix vllo numero concludi potuerunt. Tam pompoſo plus ſolito exercitu Comes Apulos fines viſum intendit: maxime quia Apuli expeditionibus aliquo annorum curriculo deſueti, corpus nullis plagis, & diutinis laboribus fatigãdo, quin recreando, ſibi potius indulgere, quam expeditionibus iterum aſſueſcendo inſudare nitebantur: vnde & ipſum Ducem, quaſi Principis præſentialiter auxilio deſtitutum minus verebantur: ſed per loca aduerſus eum inſurgendo, in inſolentiam prorumpentes eius iuſſa minus exequebantur. Dux quoque ſimili argumento, de eius verſus Apuliam expeditionaliter aduentu minus credulus, nam cupienti nihil ſatis feſtinatur, vt ſe ipſum ſubmonendo extrahat, verſus Calabriam accelerat. Verſus Apuliam proficiſcenti apud Liſcum iuxta caſtrum Orioli occurrit: Multumque ad inuicem lætati, Dux quidem verſus Melfam exercitum ſubmouendo accelerat: Comes autem ne greges ſui deficerent, iter conficiens Beneuẽtum venit: ibique in planicie ſuper fluminis ripam Calorij, ad pontem S. Valentini caſtrametatus eſt. Beneuentani autem eius aduentũ pertimeſcentes, pacem expoſtulantes iam triduo occurrunt. Comes autem ſciens vrbem iuri Apoſtolici Vrbani, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ competere, ſuſceptis mille quingentis aureis, & ſex ambulatorijs vrbi, & meſſibus ſuis parcendum indicit: indeque pertranſiens ſuper fluuium, quod Sabbatum dicitur, tentoria figens Pentecoſten celebrauit. Ipſe quidem legatos iam pridem Capuanis honeſtos viros præmiſerat, ſubmonendis hortando, vt ab inepto incepto deſiſterent. Se illis nil mali inferre velle: ſed potius, ſi cum Principe ſuo ius exequi velint, eorum parti cum iuſtitia ſuſtentata tutamento eſſe. At vbi legatis regredientibus eos nil moliri, ſed potius in malitia ſua ſuperbe perſiſtere audit, inde commouens Capuanos fines peruadit: quo diluculo cum mille armatis exercitum præcedens ad vrbem accedit: extractos plurimos militariter deiectos damnoſe ludificauit: multoſque amplius læſiſſet, ni puluis equorum pedibus excitatus, & a vento condenſiſsime agitatus interceſsiſſet. Sic ad caſtra ſua reuerſus in craſtinum cum toto exercitu, vrbi ſe viciniorem conferens a meridiana plaga obſidione vallando, a ripa orientali, vſq; in occidentalẽ cingit. Dux autem, & Princeps cũ ſuo exercitũ ab Aquilonari parte obſidẽtes vrbem

tendunt

tendūt prægrauari. Porro Comes, cuius conſilio omnes incedebant, quia ſollicitior, quia prudentior in omnibus agendis vigilanti cura erat, ponte ex lignis eriges, ita trans flumen ordinauit, vt ſuo exercitui, & Ducis, libero aditu patente, fieret tranſitus. Sicq; vrbs ab vtroq; exercitu in tantū oppreſſa eſt, vt nulla ex parte arida, vel liquida egrediendi tuto, vel ingrediēdi aditus pateret: ipſe autem omni diluculo ante lucem ſurgens, vtrumq; exercitum, pōtem tranſeundo inuiſens, vtrum attenti eſſent ad excubias viſum ibat: Ducemque, & Principem adhuc ſomno oppreſſos inueniens, ludibrio habebat. Porro ipſi rubore perfundebantur: quod iuuenes ipſi, & ad quos peculiarius negotium attinebat, ſegniores forent: Comite prouectioris ætatis, & corporis plagarum, laborumque aſperitatis viro vigilantiore exiſtente. Nam & ab omni exercitu eius vigilantia admirationi erat: omneſque in eius exemplo vigilantiores reddebantur.

Anno Dominicæ incarnationis M X C V II ibi ſe imprægnauit Comitiſſa Adalaſia de Comite Rogerio.

CVM iſta aguntur Papa Vrbanus colloquium Ducis & Comitis conſiderans, a Roma progrediens, apud Capuam, vbi obſeſsionem tenebant, venit: Comeſque ſex tentoria illi delibetans ad hoſpitandum, ſumptus neceſſarios abundantiſsime miniſtrauit. Porro ipſe ſciens ſcriptum, Beati pedes euangelizātium pacem, &, Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, & alibi ſcriptum eſt, Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum: & maxime quia ſciebat, ſe totius Chriſtianitatis curam ſuæ prouiſioni delegatam, de pace inter ipſos reformanda primo Ducem, & Comitem, Principemque pariter conueniens attentare cœpit. Qui conſilio Comitis prudenti reſponſione vſi, in præſentia Apoſtolici, copia beati Petri dicunt ſe ius inire: ſi a Capuanis pari diſcrimine idē exequatur, cōcedunt. Papa infra vrbem idem de Capuanis reſcitū vadens, dū ab vtriſque partibus conceditur, ſpe conficiendæ pacis fruſtra gaudens, renunciat. Dies diſputandi ſtatuitur. His opponentibus, & Illis, prout ſe ſe res habebat, reſpondentibus, graui ſyllogiſmo Capuanis, a iudicibus legaliter concluſio determinatur. Capuani audientes ſe iudicio prægrauari, vel oppoſitione, vel rationabili contradictione contra iudices vſi, publice ſe iniurioſos oſtentantes, exequi vel nolle, vel non poſſe denuntiant. Quod audiens vir Apoſtolicus, & quia hæc ab illis exequendi internuntius fuerat, aliquantulum erubeſcens, gladio beati Petri animaduertens interminatur: parti noſtrorum ex toto fauendo ſe contulit: conſtantiam Comitis In fortia exercenda per plurimum laudans: vitamque eius omni cura Romæ, & Italiæ perneceſſariam aſſerens. Nam timor eius plures ab inſolentia, pluſquam zelus honeſtatis compeſcebat. Apoſtolicus itaque eccleſiaſticis negotijs, pluſquam expeditionalibus exercitijs intentus, totalibus tumultibus mente declinatis, his tribus Principibus, ſed, & omni exercitui Apoſtolica benedictione conceſſa, Beneuentum ſeceſsit. XXVII.

COMES autem cum Duce, & Principe in oppugnatione vrbis attentiſsime perſiſtentes, machinamenta ad vrbem capiendam artificioſiſsime aptant. Capuani primo ludibrio habere, contemnere, ad defenſionem ſe ſe ad inuicem cohortari. Duci tamen, vel Comiti ſe, ſi retinendo recipere velint, vrbem reddere attentant. Sed nobiliſsimi Principes XXIIX.

cipes hanc fraudem ſibi nullatenus aſſumere volentes, niſi vt Principi reddantur, adquieſcere paſsi non ſunt. At vbi Capuani machinamenta apparata verſus vrbem appropiare vident, quæ prius ludibrio habebant, exhorreſcentes, deditione vrbis ſe ſe, conſilio Comitis committunt. Sicque ipſo mediatore vſi, vix ſuæ fraudis impunitas impetratur. Principi pro libitu ſuo vrbs Capuana reſtituitur. A Principe Duci, & Comiti gratiæ referuntur. Dux, & Comes apud Salernum pariter digrediuntur. Princeps vrbem ſuo libitu vindicans, in altiori turri triumphaliter hoſpitatur.

XXIX. PAPA vrbem redditam, & pacem inter ipſos factam audiens, & gaudet de fraude compreſſa, & de pace confecta: ſed quia Ducem, & Comitem Salernum ſeceſsiſſe audiuit, nolens Comitem, donec ſibi loquatur, verſus Siciliam remeare, illorſum accelerat. Venienſque cum Archiepiſcopis apud Sanctum Matthæum, vt cum debito honore eum acciperet, cum proceſsione præſtolatur: & tamen propter amicabilem venerationem, quam verſus Comitem habebat, primum ad eius hoſpitium eum amabiliter viſum vadit: diuque eius colloquio vſus, ad proceſsionem, quæ præſtolabatur, ſuſcipiendus acceſsit: in craſtinumque conuenientes, alter alterius colloquio cum maxima dilectione fruuntur. Sed quia ipſe Apoſtolicus iam dudum Robertum Epiſcopum Trainenſem, Comite inconſulto, legatum in Sicilia, ad exequendum ius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ poſuerat, perpendens hoc Comitem graue ferre, & nullo modo, vt ſtabile permaneat, aſſentire: cognoſcens etiam ipſum Comitem in omnibus negotiis eccleſiaſticis exequendis zelo diuini ardoris exferueſcere, caſſato, quod de Epiſcopo Trainenſi fecerat, Legationem beati Petri ſuper Comitem per totam Siciliam, vel habendam hereditaliter ponit: ea diſcretione, vt dum ipſe Comes aduixerit, vel aliquis heredum ſuorum zeli paterni eccleſiaſtici executor ſuperſtes fuerit, legatus alius a Romana ſede, ipſis inuitis nullus ſuperponatur: ſed ſi qua Romanæ Eccleſiæ iuris exequenda fuerint, chartulis a Romana ſede in Siciliam, vel Calabriam directis, per ipſos conſilio Epiſcoporum earũdem prouinciarum auctentice definiantur. Quod ſi Epiſcopi ad Concilium inuitati fuerint, quot, & quos ipſi Comiti, vel ſuis futuris heredibus viſum fuerit, illuc dirigant: niſi forte de aliquo ipſorum in Concilio agendum ſit, in Sicilia, vel Calabria in pręſentia ſua auctentice definiri nequiuerit: & ad hoc commiſſum perpetualiter permanendum, priuilegio ſuæ auctoritatis firmauit: cuius ſententiam ſubtitulamus.

VRBANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cariſsimo filio R. Comiti Calabriæ, & Siciliæ ſalutem, & Apoſtolicam beñ. Quia prudentiã tuam ſupernæ maieſtatis dignatio multis triumphis, & honoribus exaltauit: & probitas tua in Sarracenorum finibus Eccleſiam Dei plurimum dilatauit, ſanctæq; ſedi Apoſtolicæ deuotam ſe multis modis ſemper exhibuit, nos in ſpecialem, atque cariſsimum filium eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ aſſumpſimus, idcirco de tuæ probitatis ſinceritate plurimum confidentes, ſicut verbis promiſimus, ita etiam litterarum auctoritate firmamus: quod omni vitæ tuæ tempore,

tempore, vel filij tui Simonis, aut alterius, qui legitimus tui heres exſtiterit, nullum in terra poteſtatis veſtræ, præter voluntatem, aut conſilium veſtrum legatum Romanæ Eccleſiæ ſtatuemus: quinimmo, quæ per legatum acturi ſumus, per veſtram induſtriam legati vice exhiberi volumus: quando ad vos ex latere noſtro miſerimus ad ſalutem videlicet Eccleſiarum, quæ ſub veſtra poteſtate exiſtant, ad honorem beati Petri, ſanctæque eius ſedis Apoſtolicę, cui deuote hactenus obediſti: quamq; in opportunitatibus ſuis ſtrenue, ac fideliter adiuuiſti. Si vero celebrabitur concilium tibi mandauero, quatenus Epiſcopos, & Abbates tuæ terræ mihi mittas: quot, & quos volueris mittas: alios ad ſeruitium Eccleſiarum, & tutelam retineas. Omnipotens Dominus actus tuos in beneplacito ſuo dirigat: & te a peccatis abſolutum ad vitam æternam perducat. Dat. Salerni per manum Iohannis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi III. Nonas Iulij. Indictione VII. Pontificatus Domini Vrbani Secundi XI.

EXPLICIT OPVS GAVFREDI MONACHI.

ROGERII SICILIAE REGIS RERVM GESTARVM LIBRI QVATTVOR: ALEXANDRO CELESINI COENOBII ABBATE AVCTORE.

ALEXANDER CELESINI COENObij immeritus Abbas vniuerſis in Chriſto poſitis ſalutem. Non ab re eſſe reor, ſi res olim geſtę, in memoria ſcripto habeantur. Nam in eis plurimum fertur commodum: in quibus quid tenendum, quidve ſit cauendum ſatis agnoſcitur. Si quidem ipſa bellica acta, cum bona non eſſe cernãtur, ideo tamẽ cõſcribuntur; quia, vt nõ fiant, quodammodo innuunt: immo iubent: vt & pacis vinculum deſiderabilius deinceps perſeuerãter in nobis vigeat: faciliuſque non queat diſſolui: Quam ob rem merito me quis culpare nõ debet, ſi militaria geſta, quæ modernis temporibus acciderunt, ad poſterorũ notitiam ſtylo comprehenſa monachus retulerim: cum etiam in ſacris veteribus hiſtorijs, videlicet Saul, & Dauid, ceterorumque Regum multa his ſimilia narrãtur: quæ in cunctis per orbem Eccleſijs ad proficuum audientiũ legi non prohibentur. Malui igitur a Cœnobialibus ad tempus curis, & ſine quolibet ſegregari damno, quam ea inutili ſuppreſſa ſilentio, taliter infructuoſa manerent. Ad perficiendum tamen opuſculum iſtud importuna me valde Comitiſſæ Mathildis ſororis Regis Rogerij, cõiugiſq; Ranulphi Comitis precatio impulit: cuiuſquidẽ petitionem, etiam ſi primo propter ordinis rigorem, ſubterfugere volui, poſtmodum vero me ei non aſſenſiſſe pœnituit. Conijciebam enim futuris temporibus, quod ab ea poſcebatur, indubitanter profuturum non deeſſe. Nunc igitur eiuſdẽ Regis geſta ad perpetuam conſcribenda memoriam aſſumantur: qui primo quales pueriles geſſerit actus, quique poſt Sicilienſis Comitatus honorem, qualiter ad Ducalem apicem, deinde quomodo ad Regiam prouectus fuerit dignitatem: ſeu quanta diebus noſtris in hoc ſæculo excelluerit potentia: quantove etiam terrore prouincias omnes a Sicilia, Romam vſque conterens in breui ſibi ſubdiderit: ſumma tantum carpendo in hoc propaletur volumine. Cuius quoque præcellentiſsima virtus, etſi in vindicandis tot regionibus ſibi ſatisfacere geſtiuit, tamen, vt quæ in ipſis multum ſuperfluebat iniquitas, iam finem acciperet, huius quoque erat occulto Dei iudicio contetenda flagello. Nam ſicut ipſo Deo diſponente, vel permittente, vigens Longobardorum nequitia ſuperuenientium Normannorum violentia olim comprimenda fuit, ita & nunc certum eſt Rogerio cælitus datum, vel permiſſum fuiſſe, harum ſcilicet regionum immenſam gladio ſuo coerceri malitiam. Quid enim tunc mali non in ipſis exercebatur? Quippe omni timore abiecto, cædes hominum, furta, rapinæ, ſacrilegia, adulteria, periuria, necnon Eccleſiarum, monaſteriorũ op-

preſsiones,virorum Dei contemptus:pluraque his ſimilia fieri non deſine bant.Peregrinorum quoque pro Deo itinerantiuui alij prædabantur, alij vero,pro rebus eorum diripiendis,in abditis locis perimebantur:quibus fa cinoribus plurimum Deus offenſus idcirco Rogerium de vagina prouinciæ Siciliæ extraxit,vt eundem quaſi gladium acutum in manu tenens,ha rum perpetratores iniquitatum, per eum percutiendo comprimeret: atque ad viam iuſtitiæ, quos incorregibiles valde diu ſuſtinuerat, eius conterriti terrore reuocarentur. His ergo in pręfatione paullulum prælibatis, ad narrandum eius initium iam veniamus.

IGITVR Vvilielmus Dux Apuliæ poſtquam humanis rebus morte interceptus exceſsit, qui nepos Roberti Viſcardi robuſtiſsimi fuerat Ducis,videlicet genitus a filio ipſius Rogerio,qui ſecundus ei ad ſuſcipiendum Ducatus ſucceſſerat apicem, contigit:vt hæc ipſa iam facta prouincia,aliæque circumquaque poſitæ regiones ingenti poſsiderentur calamitate: vt pote quæ abſque regiminis Ducalis habena fuerant poſtpoſitæ. Quippe Dux ipſe legitima carens prole, heredem iure ſibi ſuccedentem moriens non reliquerat:vnde accidit,vt & ipſarum Ducalium vrbium ſcilicet Salerni, Troiæ, Melfiæ, Venuſij, ceterarumque, quæ ſine domino,& Duce relictæ fuerant, quædam iſtius, quædam illius tyrannica ambitione ſurriperentur. Sed & ſingulis quibuſque, quod placitum erat in oculis ipſorum, nemine contradicente agere liceret. Nemo quippe tunc vlla corporis punitate exterrebatur:ideoque ad malum operandum magis ac magis vniuerſi effrenabantur: ita vt non ſolum viatoribus iugis fieret metus,verum etiam agricolis ad excolendum agrum exire cupientibus ſecuritatis quies deeſſet. Quid plura? niſi Deus Guiſcardinæ pertinens proſapiæ reliquiſſet ſemen,per quod cito Ducatus recuperaretur monarchia,omnis pęne ſiquidem terra nequiſsimis inuoluta facinoribus inhumanæ mentis præcipitium ruitura periret. Quis itaque illud fuerit ſemen nunc ſubiungendo manifeſtetur. Semen inquam iſtud fuit Rogerius filius Rogerij Siculorum Comitis:fratris prædicti Guiſcardi:qui tempore, quo ſupra memorata gerebantur, Sicilienſium degebat Comitatu:cuius quidem qui,& quales in ſe pueriles fuerint actus, hic primo,licet ſummatim,recolere digniſsimum duxi.

HVIC quippe vnicus erat frater primogenitus nomine Simon: qui patri obituro ad ſuſcipiendum ipſius prouinciæ dominium ſucceſſurus erat:quem quidem,vt moris eſt puerorum, nunmo ad bellum ludendo prouocabat. Hic namque ludus ei præ ceteris ludis ſpecialiſsimus inerat. Cum ergo vterque cum ſingulis puerorum cateruis,ad hoc accitis prœliarentur, ſuperabat minimus Rogerius:vnde deridens fratrem ſuum Simonem aiebat. Mequidem ſic triumphare dominatus honore poſt funera patris potius condecet, quam te. Quapropter cum id potitus fuero,te aut Epiſcopum,aut vel Romæ Papam, quod magis tibi competit,conſtituturus ero. Cumque crebro ſic ſuperando talia in eum inſultantius verba proferret, iam in ſe portendebat, quod vere dominus ipſe poſt patrem futurus eſſet:quodque nonnullas, vt in ſequentibus apparebit,pluribus longe,lateque terris ſubactis,conſecuturus eſſet victorias.

FACTVM

FACTVM eſt autem dum Simon, genitorque Rogerius vi numinis ad extrema perueniſſent, Rogerius minimus ad potiendum prouinciæ ipſius Comitatum heres ſuccedit. Sed quia adhuc tenera comprimebatur ætate, nec poterat hac præpeditus, dominatus exercere curas, genetrix illius Adalefia nomine mulier prudentiſsima, quouſque ad ætatē ipſe pertingeret legitimam, regimen ſub ſe peragendum ipſius Comitatus accepit. Hic namque dum adhuc puer ſub matris tutela degeret, perſæpe tanta mouebatur pietatis gratia, vt nōn pauper, vel peregrinus ab eo vix ſine ſtipe recederet. Plerumque enim cum quid dare non haberet, genitricem adiens petebat, quatinus ſibi conferret, quod inopi largiturus eſſet: cui etiam, quatinus a ſe ad ipſum fieret, magnopere fuſis precibus ſuggerebat.

CVM autem adoleuiſſet, factuſque miles dominatus iura per ſe agere deberet, tanta vtebatur induſtria, tantaque virtutis fulciebatur gratia, vt totam Siciliæ prouinciam optime, ſtrenueque regens ſub omni terrore conſtringeret: adeo vt non fur, non latro, aut raptor, ſiue quiſlibet malefactorum ex latebris ſuis prodiens apparere auderet. Auro vero, vel argento, ceteriſque rebus ita opulentiſsimus erat, vt cunctis prægrandem ex hoc ipſo ſtuporem ingereret: vnde non ſolum a ſuis, verum etiam ab alienis, ſeu longe poſitis quammaxime timeretur. Inuaſerat enim & alias inſulas: quarum vna Malta vocabatur: cumque ad alias iterū occupandas inſulas, terraſque attentius perſiſteret, repente audiuit præfatum Ducem Guilielmum ab hac luce Salerni deceſsiſſe: qui doluit valde, quod ſe ignorante defunctus ſit: quodque ſe, vt ſibi viuens ſtatuerat, ſi filium non haberet, heredem non feciſſet. Vnde moram non patitur: ſed præparato nauali itinere, quantocyus Salernum tetendit.

CVMQVE non procul ab vrbe, nauibus infra mare fixis conſtitiſſet, delegatis nuntijs Salernitanis ciuibus miſit: quatinus eidem ſubderentur: nam potius ſibi, quam alteri dominatus eiuſdem ciuitatis, generis ſucceſsione competebat: quod & Guilielmus Dux ſi ex coniuge nato cariturus eſſet herede, viuens ei conceſſerat. Quibus illi reſpondentes, Nos nullo modo inquiunt, nullave ratione ei ſubdemur: quoniam plura malorum a Guilielmo Duce, eiuſque prædeceſſoribus perpeſsi ſumus: quæ etiam ab eodem ipſo nobis inferri, ſi dominatus culmen ſuper nos ſuſceperit, formidamus. Cumque hæc, & his ſimilia ab eis ſuperbo ore proferrentur, atque magnas quidam Sarolus nomine, vnus ex illis, qui ex parte Comitis verba detulerant, dura contra eos pro hoc ipſo verba reddidiſſet, mox illis in eum furore concitatis, dum fugam euadendi infelix ageret, ferro ab ipſis ſucciſſus interijt.

QVAE VIDELICET cum Rogerio relata fuiſſent, licet cordis dolore intrinſecus quam plurimum tangeretur, animi ſui impetum pro tempore grauitate obuoluens, rurſus mittebat: exorans eos, quatinus, quod ſibi iuſtum ad habendum erat, non denegarent.

rent. At illi ſuper hoc iterum, atque iterum multipliciter ſecum conferentes, tandem talia reſpondentes dixerunt. Concedatur nobis munitio turris maioris ad cuſtodiendum: ſicque poſt dominio ipſius ſubdemur. Quo audito ille, quamquam ſuper hoc pernimium aggrauaretur, ſubditionem tamen ciuium accepturus, prædictam arcem eis pro nutu ipſorum conſeruandam annuit.

INTEREA Comes Ranulphus, qui eius iam ſororem nomine Mathildim in coniugium duxerat, audiens illum Salernum aduenisse, continuo pergens inuenit eum in mari, in eodem adhuc loco, quo prius ſubſtiterat, perſiſtentem: vbi cum poſt multa verborum Rogerius eius hominium ſubdendum poſtulaſſet, illeque, niſi forte quid ſibi ab eo daretur, pro quo id fieri deberet, recuſaret, percunctatur mox, quid ſibi per hoc ab eo conferri geſtiret. At ille volo inquit, quatinus ſi mei ſubmiſſione hominij honorem conſequeris, ſic verſa vice Rogerij Orianenſis Comitis me ſubditione honores: quod cum audiſſet grauiter accepit: abnuens parem pari ſubmitti. Vnde dum vterque poſt inter ſe vicaria durorum prolatione verborum altercarentur, Comeſque deinceps Ranulphus animi indignatione motus penitus recedere vellet, tandem Rogerius eum abire non poſſus, tam pro coniugali Mathildis copula, qua ei propinquus exiſtebat, quam pro ſtrenuitatis ſuæ nomine, quam ſibi in adquirendo Apuliam omnino profuturam ſperabat, eius ſuſcepto hominio, ſubdidit ei præfatum quem popoſcerat Comitem: deinde cum accepta fidelitate Salernum ingreditur. Amalfitani deinde videntes Salernitanos Comiti colla ſubdidiſſe, & ipſi itidem ei retentis munitionibus ſubijciuntur.

PER idem tempus Romanæ Eccleſiæ Pontificium Honorius Papa ſecundus adminiſtrabat: qui Romæ obitum Guilielmi Ducis percipiens, nec non Siciliensem Comitem Ducale iam ambire regimen cognoſcens, doluit valde: atque ſine dilatione vrbem egreſſus, Beneuentum properat: dein de miſſarum celebrans ſollemnia, ipſum publica voce anathematis iaculo perculit: ſi Ducale obtinere culmen vlterius conaretur: vel quiſquis ei ad id nanciſcendum, conſilium, auxiliumve tribueret. Vnde factum eſt, vt & ipſe Ranulphus Comes ab eo, quãquam male conſultus, penitus auerteretur: modis omnibus nitens præpedire eum, ne Ducatus quiret conſcendere apicem.

VERVM Rogerius Salerni commorans cum audiſſet, quod Papa Beneuentum petiſſet, atque in ſe excommunicationis intorſiſſet iaculum, miſit ad eum orans, vt non ab Eccleſia dominatum, Ducalemque honorem generis iure ſibi competentem conſcendere prohiberetur: nam ei, prout æquitas imperaret, de eiuſdem Ducatus culmine libenter ipſe obſecundaturus eſſet. Papa vero ijs perceptis, nulla ratione, nullo ve pacto eius precationibus flectitur: immo amplius illum excommunicando feriens expellebat. Porro Rogerius indignationem adhuc illius patienter ſuſtinens, miſit iterum, atque iterum, quatinus eum ſuſcipiens, quod ſe habere iure decebat, non denegaret. At contra Papa eodem modo

modo quo ſupra in eum, obſtinatiſsimum gerens animum, nullo modo deſiderio ipſius aſſenſum præbere volebat.

POST hæc autem prædictus Præſul a Troianis ciuibus accitus, eorum hominium, flagitantibus ipſis accepit: vbi quidem vniuerſi Apuliæ ad ſe venientes Magnates aduerſum Rogerium ita, eodem ſollicitante, fœdere ei vniuntur, vt non, niſi aut illum penitus expellerent, aut in bello ſi poſſent, de terra necando delerent. Ex quibus fuerunt Grimoaldus Barenſium Princeps, Gofridus Comes Andrenſis, Tancredus de Conuerſano, atque Rogerius Orianenſis Comes, alijque complures: quorum ſcilicet vnanimitati & Robertus Capuanorum Princeps eiuſdem Papæ hortatu, Comitiſque Ranulphi inſtigatione conſociatur. Nec mora: præfatus Apoſtolicus Beneuentum repedat: ibique non longa intercedente mora, rurſus Troiam reuertitur: qui ibidem Epiſcoporum celebrans concilium Rogerium iterum, vel quiſquis ei ad adipiſcendum Ducatum conſenſurus, ſeu opem collaturus eſſet, ab Eccleſia excommunicando eliminauit: cumque iis peractis denuo Beneuentum remeaſſet, Rogerius rurſus legatione ad eum directa ſuppliciter precatur: quatinus anathematis ſententia remota, Ducalique ſibi dignitate conceſſa, ſeruitium eius ſuſciperet. At ille rurſus in eodem ipſo quo ſupra, immobili mente perſiſtens, petitioni ſuę nullatenus adquieſcit.

ROGERIVS tantam ipſius inſolentiam, animumque eius ita inflexibilem ſpectans, ad Siciliam tranſuectus nauigio redit: quatinus quod humilibus verbis obtinere non poterat, armorum violentia reuertens adipiſceretur. Cuius abſceſſu cognito Papa & ipſe Romam quantocyus potuit, repetit: vti inde bellicam aciem ducens aduerſus eum, ſimul cum præmemoratis Principibus obſiſtere deberet: ſi forte cum hoſtili manu Ducatum inuaſurus rediret. Multa quidem præterij: quoniam ſumma tantum, atque extrema, ſicut in procemio iam dictum eſt, enarrare propoſui.

IGITVR Rogerius cum apud Siciliam, quouſque ad bella ſolitum eſt procedi, demoratus fuiſſet, coacto nimium immenſo exercitu fretum Pharenſe tranſuadauit. Qui inde mouens ad turrim, quæ Hunifredi dicitur, conſtringendam properat: quam quidem cito comprehenſam ad ſolum vſque ſubuertit. Deinde Tarentum perueniens, ciuibus ſe ſe dedentibus, mox eã obtinuit. Cuius poſt obſidionẽ Hydrũtini ciues pertimeſcẽtes, ciuitatem & ipſi, ſeſeque ei ſubmittunt. Hæ quippe vrbes Boamundi iuris fuerant: quas ipſe, omnemque terram ſuam, cum ad potiendum Principatum Antiochiæ, tranſmarinum peteret iter, Apoſtolicæ prius fertur tutelæ commiſiſſe. Verum ille eiuſdem ciuitatis decoratus Principali infula, breui intercapedine poſita, in loco, quo ſe tutum omnino cum ſuis fore putabat, ſubito a Turcorum intercluſus acie, cum multis alijs digladiatus finem vitæ dedit. Deinde ſuper Brundiſium vrbem prædicti Tancredi veniens, eam nimio obſidionis rigore tamdiu oppreſsit, donec vrbicolæ non diu tolerantes, ciuitatem ei, ſeſeque dedere: quo facto ad oppidum, quod nominatur Caſtrum, obſeſſurus feſtinat: quod quidem

ſine dilatione capitur. Poſt hæc autem oppidum, quod nuncupatur Oira adiens, continuo illud aggreditur. Præterea, & alia eiuſdem caſtra capiuntur: quorum nunc nomina nequaquam recoli ignorationis neceſsitas cogit.

HONORIVS itaque Papa cognoſcens Siculorum Comitem mare tranſmeaſſe, terraſque Boamundi, atque Tancredi ex parte iam occupaſſe, cum militibus ferme trecentis reuertitur: mandans Principi Ruberto, Comitique Ranulpho, ceteriſque per Apuliam præmemoratis Principibus quatenus militaribus collectis agminibus, ſecum hoſti Rogerio iam imminenti armis obuiaturi procederent. Comes igitur Rogerius comperiens præfatam expeditionem ad ſe debellandum properare, mouens ſe ad fluuium Bradanum, vbi vadus Petroſus dicitur, caſtra figi præcepit. E contra vero Papa cum omnibus ſuis appropinquat: in tantum, vt medius inter eos fluuius ipſe difflueret. At Rogerius cum dominũ Papam expeditioni illi intereſſe percepiſſet, reuerentiam illi ita exhibebat, vt vitaret eum contingere: ne contra Deum, ſpreto ipſius vicario, repugnare videretur. Quin etiam ad eum legatione ſemel, ac iterum facta flagitabat, vt ei anathematis vinculo abſoluto, Ducatum etiam iure generis ſibi ſuccedentem liceret accipere.

CVMQVE ſic hi, & illi ſine rerum effectu diutius permanſiſſent, Magnates Principis Roberti, deficientibus ſumptuum ſtipendijs, egere incipiunt adeo, vt & plures illorum chlamydes ſuas diſtrahentes, cibos ſibi mercari compellerentur. Vnde factum eſt, vt quidam eorum inediam non vltra ferentes, latenter recederent. Apoſtolicus vero cognito quod Baronum, militumque murmur inſtaret, eo quod multum temporis militare ſuſtinentes exercitium, egeſtatem pati cogerentur, vellentque ſe ſe dimiſſo, recedere, fultos conſilio ad Rogerium clam, feſtinanter præmiſit: pollicens illi Ducatum annuendum: ita tamen vt prius Beneuentum petens, ſuum ei ibi hominium ſubderet: ſicque poſtea ipſum a ſe Ducatum ex more acciperet. Hoc quoque illo annuente, ſimulque ab vtraque parte firmato, Apulienſes heroes comperto hoc, mox diſſolutis papilionibus, ad ſua cum dedecore reuertuntur: culpantes per nimium Papam, quod ſine eorum conſenſu, cum hoſte Rogerio concordatus fuiſſet.

CVM ergo Preſul Beneuentum rediſſet, ecce Rogerius aduenienſin montem S. Felicis, haud longe a Beneuento poſitum aſcendit: militari eius cuneo in deuexum eiuſdem collocato montis. Poſt diem vero tertium præfatus Pontifex ab eo accitus paullulum ab vrbe progreditur: ipſiuſque, vt moris eſt, hominio ſuſcepto, cum vexillo Ducale eidẽ tradidit regimen. At Rogerius Apoſtolica roboratione Dux conſtitutus, ſecundum quod inter ſe iam propoſitum fuerat, ſacramentum ei fidelitatis per omnia ſeruandum exhibuit: quibus peractis Papa ad palatium reuertitur: Dux Troiam feſtinus obſeſſurus pergit: quæ quidem & ſi ſtrictius ab eo obſeſſa teneretur, tamen ei a ciuibus omnino reſiſtebatur. Nam Troiani præſcientes obſidionem ipſam ſuper ſe venturam, vrbem nimiũ præmu-

præmunierant: vnde eum obſidentem audaciores paruipendebant. Cum ergo Dux ibi aliquandiu moratus ciuitatem etiam munitiſsimam fore conſpiceret, nilque tunc ad capiendum eam, ob hiemem iam imminentem ſe proficere poſſe præuideret, remota obſidione, interim ad recipiendum Melfam, aliaſque Ducales vrbes feſtinat: quæ iam legatis præmiſsis, vltro ſe ſe ei ſubdendas mandauerant: quibus receptis expeditionem bellicam ad propria redire iubet: ſicque Salernum reuerſus, ibique parumper moratus, ad Siciliam cum multo iterum inde reuerſurus exercitu, remeat. Qui dum apud eandem prouinciam morans, Apuliæ abſentaretur, Tancredus ſuis interim perſuaſionibus Brundiſium ciuitatem, & oppida, quæ inuadente eo amiſerat, recuperauit.

FACTVM eſt autem, cum tempus egrediendi in hoſtem opportunum ſucceſsiſſet, Dux Rogerius collecta rurſus militari expeditione fretum, quod Pharum dicitur, transmeauit. Exinde moto exercitu cœpit huc, illucque terras ſibi omnes militari violentia occupare. Cum ergo ex parte recuperaſſet oppida, quæ iam Tancredus eo abſente reſumpſerat, tandem iterum Brundiſium, vt eam recuperet, obſeſſurus vadit: qui cum longa in obſidendo mora traheretur, nilque tunc ad obtinendum eam poſſe proficere præuidiſſet, dimittens eam ad tempus, ad alia interim aggrediendum oppida accelerat.

VENIENS itaque ſuper Caſtrum ſuperius iam memoratum, continuo, quod ſe ab eo auertens Tancredo adhæſerat, illud euertit. Deinde cum Montis alti oppidum ab eo obſideretur, Robertus interim de Grantimania ſe ei præſentans rogitabat eum, vti ei iam ad ſua redeundi licentiam largiretur. At ille, quare inquit hoc flagitas? Cui ille reſpondit: ideo recedere quæro, quoniam inedia conſtrictus exercitus huius, laborem vltra perferre non valeo: nam feudum, quod videor habere, modicum quidem valde eſt: nec ad ſuſtinendum diu militare ſufficit exercitium. Sciatur itaque, quoniam ſi illud non mihi modo adauctum fuerit, ipſum militare opus non amplius tibi ſeruiens exercitu rus ero: ſed trans Alpes, ad terram conſanguineorum meorum pergam: quo quidem ſine inopia ero manſurus. Cui Dux noli inquit, precor rem hanc agere: ſed parumper attendere: quouſque vniuerſa mihi ſubijciatur Apulia: ſicque poſtmodum quod quæris tibi proculdubio adimplendum erit. At ille videns differri quod petebatur, mox more ſuo, ira ſuccenſus ait: Si nunc quod peto non dabitur, iam vltra a te mihi illud dari non præſtolabor: nec etiam quæ nunc a me tenetur, terram, eo quod modica ſit, amodo tenere cupiam. Cumque hæc, & his ſimilia affatus ei ſe abſentaſſet, protinus ſine ipſius nutu, male conſultus ab hoſte diſceſsit: quodquidem Duci quantum diſplicuerit, in ſequentibus aperietur.

CAPTO itaque Monte alto, Rubeam præfati Tancredi vrbem inuaſurus properat: qua deuicta Alexander Comes, Tancredus, Grimoaldus Barenſis Princeps, nec non Gofridus Comes Andrenſis tantam ipſius potentiam experti, ſaniori conſilio inter ſe habito,

mox ei ſubijciuntur: vnde Tancredo ipſi Dux animo iam ſedatus terras quaſcumque abſtulerat, reddidit: quibus deinde præcepit, vt poſt ipſum ad obſidendum ſecum Troiam celeriter acceſſuri eſſent. Porro Troiani percipientes præfatos Magnates Duci colla iam ſubdidiſſe, confuſi ſunt valde: qui etiam ne ſine tutore exiſterent, miſerunt ad Robertum Capuanorum Principem, quatinus cito veniens dominium ſuper ſe ſuſciperet: atque a Duce, qui iam inſtare cernebatur, protegeret. At ille nolebat ad eos ire: verens certa pro incertis neglegere. Ad hæc Comes Ranulphus iratus reſpondit: Ego inquit, ſi tu non vadis, nullo modo agam, quin eis auxiliaturus pergam: qui cum Troiam ingreſſus fuiſſet, ciues alloquitur: mutuoque firmata fidelitate, eos ſe contra Rogerium protecturum firmiſsime ſpondet.

VERVM Dux appropinquans venit ſuper Salpim: moxque eam obtinuit: qui audiens Ranulphum Comitem contra ſe Troianos velle tueri, indignatur valde, dicens: Si Comes Ranulphus terram meam abſtulit, ego vadam, relicta interim Troia, ſuam ei ablaturus. Cumque prætergrediens Troiam, ad caſtrum, quod dicitur Grentium perueniſſet, Comes Ranulphus putans eum ad terram ſuam inuadendam, ſicut dixerat, velle ire, verenſque eam amittere, præmiſit legatos ſuos poſt eum: per quos cito concordia ipſius ſecum habenda flagitetur. Cumque Dux cum eodem, ſi Troiam de ſe tenere vellet, ſe concordaturum promiſiſſet, confeſtim ille Troianis dimiſsis, ad caſtra ipſius, qui in prædicto adhuc loco morabatur, concitus iuit. Deinde ſeorſum habito viciſsim colloquio, pactoque alterutrum concordiæ conſtituto, Comes ad propria regreditur. Dux autem Troiam obſeſſurus redijt: ad quam videlicet obſidionem ſupradicti Proceres, vt eis imperatum fuerat, accelerarunt. Quid longius moror? Vrbs quippe obſeſſa in tantum cōſtringitur, vt infra paucos dies vellent, nollēt Duci ſubderentur. Troia itaque capta, ceteræ vrbes Ducales tumore mentis magis depoſito, humilius eidem ſubijciuntur: atque ita omnis ei Apulia ſine vlla contradictione ſubmittitur.

POST hæc autem Rogerius agens exercitum vadit ad oppidū, quod vulgo nominatur Lacupeſulum: in quo videlicet loco Robertum de Grantimania reperiens, coram omnibus ſuper eo querimoniā egit: quod ſine ipſius nutu cum Montem altum obſideret, ab exercitu abſceſſerit: profitens id ad damnum ſui, ab eo actum fuiſſe. At ille, abſit inquit hoc a me: ſed vt trans montes ad terram parentum meorum pergerem, receſsi. At Dux: ſi ergo inquit ad Tranſalpinas terras feſtinare deſideras, terras quas modo poſsides, quaſque etiam te vltra non velle tenere confeſſus es, nunc coram omnibus renunties: cui ille reſpondit: accipe eas cito: eo dumtaxat tenore, vt mihi ſecuriter liceat abire. Quid plura? Dux ſtatim terris ipſius receptis, continuo ei abeundi licentiam dedit.

HIS QVOQVE peractis Dux Melfiam properans, cunctos Apuliæ Optimates ad ſe conuenire iuſsit: quibus etiam inter cetera edictum dedit: vt in pace permanentes alterutrum non aduerſarentur.

entur. Simulque eos iurare compulit: vt ab ipſa hora, & in antea iuſtitiam, & pacem tenerent: & adiuuarent tenere: nec manu tenerent homines, qui latrocinium, aut rapinam facerent in terris ſuis: nec eſſe conſentirent. Et ſi aliquis ibi huiuſmodi malefactor reperiretur, ſine fraude, curiæ ſuæ, in loco a ſe conſtituto, vt iuſtitia ex eo fieret, præſentarent: & quod eccleſiaſticis perſonis, & rebus earum, videlicet Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, monachis, omnibuſque clericis, laboratoribus, villanis, & cuncto populo terræ ſuæ dominationis cum rebus eorum, nec non peregrinis, viatoribus, mercatoribus pacem tenerent: & obſeruarent: nec eos inquietarent: nec inquietare ad ſuum poſſe permitterent. Vnde non mirum ſi terras ſibi omnes Deo coopetante ſubijcere poterat: quoniam quidem in omni dominationis loco huiuſmodi iuſtitiæ aſsiduo rigore promulgato, pax continua, in qua ſecundum Pſalmiſtam factus eſt locus eius, perſeuerare videbatur. Quomodo enim pacis bonum deeſſe poterat, vbi nullus quidem malefactor, terrore ipſius coercitus prodire auderet? Cum ergo ibi Dux aliquandiu moratus hæc, & his ſimilia ad commune proficuum diſpoſuiſſet, Baronibus ad ſua redeuntibus, Tarentum ipſe regreditur: qui verens, ne Robertus ſupradictus recedens aliquando quidquam ei aduerſi moliri ſatageret: iurare eum ante diſceſſum compulit, quatinus vltra montes abiens, ibi in perpetuum degeret: neque iam amplius Apuliam ad inhabitandum requireret. Quod cum ille iuramento firmaſſet, hoc modo liber abſceſsit. Dux poſt hæc ad Siciliam remeat.

IBI cum ad tempus vſque opportunum moratus fuiſſet, audiens præfatum Robertum violato ſacramento reuerſum, atque oppidum Orgeolum, nec non Coſtrumvillæ contra ſe pugnaturum recepiſſe, iratus fretum Pharenſe, Siculorum exercitum agens tranſmeauit. Deinde Calabrorum, Apulorumque etiam bellicis adſcitis agminibus, cum immenſa animi indignatione ſuper illum iuit: quem quidem omnimodis ita obſidione ſæuiſsima conſtrinxit: vt intra paucos dies ſeſe ei vellet, nollet, ſubijciens, oppida etiam ipſa cogeretur dimittere. Deinde Salernum adiens, eam acerrima circumcinxit obſidione: quatinus ei a ciuibus municio turris maioris, quam eis cuſtodiendam, petentibus ipſis, non corde annuerat, redderetur. Non enim ſe vrbis illius dominari arbitrabatur: quamdiu arx illa non ei ſubeſſe cerneretur. At illi videntes ſe nullatenus poſſe obſiſtere, ſine dilatione conceſſerunt quod ab ipſo flagitabatur.

QVIBVS ita finitis, non diu poſt cum ipſo exercitu mouens, ſe in terram Rogerij Orianenſis Comitis tēdit: ſecus oppidum, quod nominatur Apitium, caſtrametatus: ibique tamdiu ex induſtria moratur, quo vſque terra eiuſdem Comitis pæne omnis a ſuis circumquaq; frumentatoribus depopularetur. In magna nāq; Dux ſimultate prędictum Comitem tūc habebat: quem quidem eū erga ſe non recta fide iam inceſsiſſe relatione didicerat. Qua de re coram omnibus poſt impetiturus, cum ſe a noxa per iudicium excuſari non poſſe cerneret, Padulum ei propter hoc, atque Montemfuſcum, duo ſcilicet ingentia caſtra conſulitur vltro

tur vltro dimittere. Quod cum factum fuiſſet, mox ab animo Ducis ſic exclusa ſimultas ceſſauit.

VNDE progrediens Troiam iterum obſidione circumſedit duriſsima: cuius ciues, ſicut & Salernitani egerant, & ipſi nihilominus egere. Nam caſtrum, quod ab eiſdem, Guilielmo Duce ab hac decedente luce, deſtructum fuerat, reædificari etiam volentes concedunt. Dux ergo tot, tantiſque ſucceſsibus potitus, Troia lætus continuo receſsit: Melfiam petiturus. Vbi etiam munitionem, quæ a ciuibus, iubente eodem Duce, ſubuerſa fuerat, reſtitui compellit. Tunc temporis & Robertus Capuanorum Princeps ſolo nominis ſui terrore conſtrictus ſuo ſubditur dominio. Nec multo poſt Salernum rediens ad Siciliam inde remeauit. Nunc itaque in hoc loco primus de Ducatu claudatur libellus: quatinus ad ea, quæ iam Rex conſtitutus geſsit, commemoranda ſtylus vertatur.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

CVM DVX ROGERIVS PER OMnia lætis potitus ſucceſsibus, totas Boamundi terras, omnemque Ducatum in integrum potentiſsime obtinere videretur, nec non Capuanorum Princeps, Magiſterq; militum NEAPOLITANVS, omniſque terra, quæ erat vſque pæne fines Anconitanæ vrbis, bellorum cunctis contrarietatibus ſopitis ſibi ſubderentur, ſæpiſsima ſibi, ac familiari quorundam, maximeque Henrici Comitis auunculi ſui, a quo plus alijs diligebatur, cœpit ſuggeri collocutione: videlicet, vt ipſe, qui tot prouincijs Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, ceteriſque regionibus, quæ pæne Romam vſque habentur, Domino cooperante dominabatur, nequaquam vti Ducalis, ſed Regij illuſtrari culminis honore deberet. Qui etiam addebant, quod regni ipſius principium, & caput Panhormus Siciliæ metropolis fieri deceret: quæ olim ſub priſcis temporibus, ſuper hanc ipſam prouinciam Reges nonnullos habuiſſe traditur: quæ poſtea pluribus euolutis annis, occulto Dei diſponente iudicio nunc vſque ſine Regibus manſit.

HORVM itaque amica, atque laudanda ſuggeſtio, cum infra ſemet ipſum multifarie tractando verſaretur, velletque exinde certum, ratumq; habere cōſiliū, Salernū regreditur: extra quā non lōge cōuocatis ad ſe aliquibus eccleſiaſticis petitiſsimis, atq; competētioribus perſonis, nec nō quibuſdā Principibus, Comitibus, Baronibus, ſimulq; alijs, qui ſibi ſunt viſi, probatioribus viris, patefecit eis examinādū ſecretum: &

inopinatum negotium:ac illi rem ipſam ſollicite perſcrutantes vnanimiter tandem vno ore laudant:concedunt:decernunt:inimo magnopere precibus inſiſtunt:vt Rogerius Dux in Regiam dignitatem apud Panhormū Siciliæ metropolim promoueri debeat: qui non tantum Siciliæ paterna hereditate, verum etiam Calabriæ, Apuliæ, ceterarumque terrarum, quæ non ſolum ab eo bellica obtinentur virtute, ſed & propinquitate generis antecedentium Ducum iure ſibi ſuccedere debent. Nam ſi regni ſolium in eadem quondam ciuitate,ad regendum tantum Siciliam certum eſt exſtitiſſe, & nūc ad ipſum per longum tempus defeciſſe videtur,valde dignum,& iuſtum eſt,vt in capite Rogerij diademate poſito, regnum ipſum non ſolum ibi modo reſtituatur:ſed in ceteras etiam regiones,quibus iam dominari cernitur,dilatari debeat.

ISTORVM itaque Dux conſilijs, atque veridicis aſſertionibus roboratus,Siciliam repetit: mandans ſuarum prouincijs vbique terrarum, quatinus omnes cuiuſcumq; dignitatis vel poteſtatis,ſeu honoris eſſent in die ſuſceptionis eius coronæ, quem Dominici Natalis primo aduenientis ſollēnitas ſuſceptura erat,Panhormii omnes conuenientes adeſſent. Cū ergo ad diem conſtitutum vniuerſi illi,ſimulque & de populis puſilli, & magni abſque numero confluxiſſent, huiuſcemodi iterum cauſa ſollemniter,diligenterque inueſtigata, atque tractata ab omnibus eodem modo, quo & ſupra,ad gloriam Dei, eiuſdemque Eccleſiæ augmentum regia in vrbe Panhormitana fieri omnino decernitur promotio:cui etiam adeo tāta conceſſa eſt virtutis potentia,vt ad exercendam malorum vindictam,& ad conſeruationem iuſtitiæ ipſum genus ſuum ampliori terrarum adquiſitione iam ſuperexcedere videatur.

CVM ergo Dux ad Eccleſiam Archiepiſcopalem more regio ductus, ibique vnctione ſacra linitus regiam ſumpſiſſet dignitatem, non poteſt litteris exprimi,immo mente æſtimari, quæ, & qualis, quantave eius tunc eſſet gloria: quam magnus in regni decore: quamque etiam in diuitiarum affluentijs admirabilis. Nempe aſpicientibus tunc vniuerſis ita videbatur, ac ſi omnes huius mundi opes, honoreſque adeſſent. Inæſtimabiliter quidem tota coronabatur ciuitas: in quā non niſi gaudiū, & lux erat.

PALATIVM quoque regium vndique interius circa parietem palliatum glorifice totum rutilabat. Solatium vero eius multicoloríjs ſtratum tapetis terentium pedibus largifluam præſtabat ſuauitatem. Euntem vero Regem ad Eccleſiam ſacrandum, vniuerſis eum dignitatibus comitantibus, immenſus etiam equorum numerus ex parte altera ordinate procedens ſellis,freniſque aureis,vel argenteis decoratus ſecum comitabantur.

AD regiam diſcumbentibus menſam ciborum, potuumq; multimodus, atque affluentiſsimus apparatus habebatur: vbi quidem non niſi in patetis, ſeu catinis aureis, vel argenteis miniſtratum fuit. Seruitor ibi nullus niſi quem ſerica tegeret veſtis; adeo vt ipſi etiam

parobſidum

parobſidum reportitores ſericis operirentur indumentis. Quid plura? gloria,& diuitiæ in domo Regis tot, & tales, tantæque tunc viſæ ſunt, vt omnibus & miraculum ingens,& ſtupor vehementiſsimus fieret: in tantum,vt timor etiam non modicus vniuerſis,qui de longe venerant,incuteretur. Etenim multo plura in eo conſpiciebantur: quam rumor non fuit: quem audierant.

CVMQVE peractis Regiæ coronationis celebritatibus, ad propria ſinguli rediſſent,cœpit Rex ſollicitus intra mentis ſuæ voluere arcanum, qualiter deinde regnum ſuum, quod multum deſiderabat,perpetua ſolidaretur pace:nulluſque aduerſum ſe reſiſtendi facultatem poſſet habere. Vnde ab Amalfitanis vehementius,inſtanterque cœpit exigere,quatinus cunctas ſuas dimittentes munitiones ſibi eas cuſtodiendas traderent:alioquin nullo modo,nulloque pacto vlterius pateretur, vt ipſi eas ſibi ſeruandas tenerent:qui cum omnes vno id ei animo cõſentiendum contradixiſſent,atque in hoc ipſo obſtinatiſsimo perſiſterent corde, Rex indignatus illos a fidei ſuæ conſortio diſſociauit.

ARCESSENS itaque Ammiratum nomine Iohannem, virum ſcilicet in rebus bellicis prudentiſsimum,atque ſtrenuiſsimum præcepit,vt quantocyus pergens, cunctos iuſſu eius ſollicitaret, quatinus ad obſidendum Amalfiam accelerarēt rebellem:qui fretum pertranſiens Phari, dum vniuerſos Calabrorum, Apulorumque bellatores ſummouere intenderet,interim Georgius maximus Ammiratus, vir quidem Regi fidiſsimus,atque in negotijs ſæcularibus exercitatiſsimus mare iuſſu eiuſdem Regis ſollicitius Amalfiam circumgyrando obſeruare ſtudet: ſi forte Amalfitanorum aliquos pelagus peragrantes capere poſſet:& ne forte quilibet alij vndecũq; per equora accedentes,eis opitulati ſuccurrerēt.

QVI dum ſic marinas excubaret ſemitas contigit, vt oppidulum Amalfitanorum quoddam, quod Guallum nominatur, videlicet infra mare poſitum violenti caperet manu. Deinde oppidum aliud,quod Capris dicitur,ſimiliter infra mare ſitum,nauigijs eius circumdatum ſine dilatione ſtrage facta multorum aggreditur. In quibus quidem regijs diſpoſitis excubijs,mox Triuētum Amalfiæ oppidum obſeſſurus vadit: quod iam præfatus Iohannes, regio quem acciuerat, obſidente exercitu,immaniter conſtringebat.

CONTRA quos Iohannes cognomento Sclauus,qui caſtro eidem præerat, omni ſtudio, omnibuſque viribus eis contraſtare ſatagebat. Verum bellatores regij videntes caſtrum fortiſsimum, cõſtructo molimine,tormentis illud vexare inſiſtunt. Nouiſsime vero cum longiſsima pertica, in cuius ſummo vncinus ferreus erat, antemurale, quod vulgo Barbacanus dicitur, toto diuellunt conamine. Dumque ſic exteri ad illud diuellendum inſtantius ferueſcerent, prænominatus Iohannes viſo hoc,timore concutitur. Cernenſque ſe demum nullum euadendi veſtigium poſſe reperire,ſe ſe regi, caſtrumque ſubmittit. Capto itaque Triuento,aliud Amalfitanorum oppidum nomine Rabellum regiæ phalanges obſeſſuræ pergunt. Cumque præparato molimine ligneo inſtanter ab eis ipſum

eis ipſum coerceretur, Rex Interim non longe poſt equoris vndis aduectus aduenit: a quo etiam non ſolum caſtrum illud, ſed & alia quædam Amalfitanorum oppida ſingula ſingulis exercitibus obſeſſa, terribiliter anguſtari non deſinunt.

FACTVM eſt autem dum turris Rabelli, in quo præ ceteris oppidis maxima Amalfitanorum ſpes inerat, petrarum ictibus crebrius quateretur, pars non modica ex ea obruitur: quo viſo Rabelliſij, ipſique Amalfitani continuo corde ſoluti, viribuſque præ timore deſtituti, de pace cum Rege habenda mox conſulunt. Quid plura? Rex Rogerius pro velle ſuo datis, acceptiſque dextris recepit Rabellum, Scalam, Gerulam, Puerulam: ceteraque Amalfitanorum oppida: ſicque ſibi pro velle ſuo ſubiecta Amalfia Salernum victor reuertitur.

DVMQVE ibi moraretur, Magiſter militum ciuitatis NEAPOLIS Sergius nomine, cernens in Rogerio tantā virtutis exercuiſſe potentiam, non quidem belli rigore, ſed ſolum ipſius timore conterritus iuit ad illum: eiuſque ſubijcitur dominatui: quæ videlicet ciuitas, mirabile dictu, poſt Romanum Imperium vix vnquam, a quoquam ferro ſubdita fuit: nunc vero Rogerio, ſolo verbo præmiſſo ſubmittitur.

DEINDE Rex quia graue, durumque ſibi erat, quod Ricardus Ranulphi Comitis frater tanta inuoluebatur ſuperbia, vt Auellinum vrbem, nec non caſtrum Merculianum ſe ita poſsidere aſſereret, vt nec ipſum, nec quemlibet alium dominum ex eis habiturus, nec cuiquam vmquam ſeruiturus foret, legatione abinde præmiſſa, proprio ea ſubdidit dominatui. Quippe iam erat tantum virtutis ipſius nomen, vt fere cuicūque caſtro, vel ciuitati ſolum iuſsionis uerbum dirigeret, ſine aliqua dilatione ei ſubderentur. Cum ergo hoc ipſum Ricardo relatione compertum fuiſſet, continuo nimio furore ſuccenſus, atque bello demens effectus, eundem ipſum, qui verbum retulerat, mox deiectū in terram, naribus eius ſuccisis, oculorum lumine priuari iuſsit.

VERVM Comitiſſa Mathildis, cuius iā lōge ſuperius mētio habita, eſt, audiens Rogerium Regem fratrem ſuum Salernum aduenisſe, de Allifis, abſente, & ignorante viro ſuo Ranulpho Comite ad eum profecta eſt: profitens ſe nulla ratione, nullove pacto, ad eius torum vlterius redituram: niſi ei dotalia cuncta reſtituerentur: videlicet tota vallis Caudina cum eius omnibus infra manentibus oppidis. Cuius quidem iuſtam aduentus cauſam cum Rex cognouiſſet, cupiens illi patrocinium impendere, eam apud ſe pro ſuo velle manere permiſit. Videbatur enim iniuſtum omnino non eſſe, quod ipſa poſcebat. Neque enim eam aliter ſuā poſſe obtinere iuſtitiam arbitrabatur, niſi ei ſecum manendi ad tempus daretur facultas.

CVMQVE Comes Roma, quo ierat, reuerſus vxorem ſuam receſſiſſe, nec non Auellinum, atque Merculianum ſibi dempta reperiſſet, immenſo animi mærore concutitur: non tantum quod præfatas

amiſerat terras,quantum quod ſe a cõiuge ita dimiſſum comperiſſet. Quã ob rem miſit ad Montem fuſcum,quo ipſe erat,deprecans obnixius, quatinus coniux eius ſibi, ſimulque Auellinum, nec non Merculianum reſtituerentur. At ille ijs, qui miſsi fuerant reſpondens dicebat: Ego quidem vxorem Comitis nec teneo,nec redire cogam:quoniam eam non abſtuli: ipſius ergo requiratur voluntas:& ſi quidem reuertẽdi habuerit animum, ego non contradicam. Verumtamen quod quærit,videtur iuſtum quærere:nec eſſe vtique ſibi denegandum: quandoquidem ſub horum,quæ dicit,condicione dotalium,eam me concedente,duxit vxorem. Auellinum autem,& Merculianum ea propter non reddere debeo, quoniam Ricardus frater eius ipſo audiente, atque omnino tacente fatebatur, ea ſibi ita eſſe propria, vt neminem inde dominum ſuper ſe cognoſcere, nec cuiquã famulari deberet. Si igitur inquam ſui iuris, vt ipſe aſſerit, erant, vt quid cum inde nullum ſe habete dominum Ricardus ipſo audiente teſtaretur, ea iuris ſui eſſe non ore proprio notificabat? Eſt & aliud propter quod ei non ſunt reddenda, quæ quærit:quoniam cum Panhormi poſitus eſſem, & de eius ſuperbia, quod nec mihi, nec vlli alij, ex his, quæ tenere videbatur, ſubdi volebat, præſente eodem conquerer, ipſe per omnia tacendo potius fratris fallentis verbis, quam ijs, quæ a me dicebantur, conſentire videbatur. Attamen veniat ipſe Salernum ad me cum proceribus, quos voluerit ſuis: & quidquid a me recti exigendum fuerit, libenter paratus ero eidem perſoluturus: eo tamen interpoſito pacto, vt & ipſe mihi, de quibus iuſte eum cauſatus fuero, iuſtitiam faciat.

REDEVNTES itaque nuntij Comitis,quæque perceperant retulerunt. At ille more ſuo, male conſultus, ad eum, ſicut mandauerat, ire neglexit:magis eligens mittere ad eum, per quos ſibi, quæ videbantur ablata depoſceret reddi. Verum Rex grauiter indignatus,quod ſe ita contempto noluerit venire, Mathildim ſororem ſuam poſt cum filio ſuo Roberto, quem tunc ſecum habebat, ad Siciliam nauigio tranſuectam ſecum perduxit.

COMES ergo coniugem,filiumque ſuum tam longe abſceſsiſſe audiens,maioris doloris ſtimulo perurgueri cœpit: certus exiſtens, quod cor Regis vete iam totum contra ſe verſum eſſet: quodque etiam æſtiuo tempore redeunte,ſuper ſe abſque dubio manu belligera irruiturus foret. Quam ob cauſam munitiones interim ſuas omnes magis præmunire ſtuduit: regiæque pugnæ,ſi forte ſe aduerſus conſurgeret, obuiare prorſus accingitur.

IGITVR Rogerius Rex poſtquam ad Siculorum reuerſus eſt regionem,ibi tamdiu moratur,quouſque tempus,quo proceditur in hoſtem, opportunum rediſſet:qui tranſito fretu, quod Pharum dicitur, cum viginti bellatrice manu Tarentum peruenit:vbi cum Comes Andrenſis Gofridus,in eius,ex more,curiam aduentum feciſſet,Rex de quibuſdam eum facinoribus impetens, iuſtitiam ex eis fieri magnopere exigebat. At ille perpendens ſe per iudicium excuſare non poſſe clareſcentibus culpis,

pis, magnam per hoc terrarum ſuarum partem ei quietam dimittere cenſetur.

POST hæc Rex, eo quod Grimoaldus Barenſium Princeps contempta eius fidelitate Inimicis ſuis conſenſerat, ſuper Barim veniens terra, marique obſedit. Ceterum Comes Ranulphus, vt cognouit Regem Barim obſidione circumſediſſe, zelo ipſius ductus collecta equitum multitudine, præfato cupit Grimoaldo ſubuenire: quem mox Princeps dominus ſuus accerſiens vix ei perſuaſit, vt a militia ipſa quieſcens, terram Regis hac vice, pro quauiſcumque cauſa non prœliaturus intrairet: niſi prius per legatos conueniret eum: ſi forte ſibi direpta reſtituerentur. Cum ergo ad Regem pro hoc ipſo mitteretur, Comes equites, quos ſibi coadunauerat, adpropiare, ſibique interim quieſcere iuſsit.

IGITVR Grimoaldus omni ſtudio, omnique belli conamine ciuitatem contra Regem obſidentem protegere ſatagebat: ſed fruſtra: nam in tanta agilitate vrbs ipſa, eius obtinente iuſtitia, capitur, vt non pluſquam tres fere in eadem obſidione hebdomades complerentur: quam ſcilicet Robertus Guiſcardus robuſtiſsimus Dux per tres continuos annos obſidens, vix aggredi valuit. Captus itaque Grimoaldus vinculis mancipandus in Siciliam dirigitur.

TANCREDVS ergo de Conuerſano, vnus ex magnis Apuliæ Magnatibus, cum Grimoaldum iam victum teneri, magnamque Gofridum terrarum partem ſuarum, vt iam factum eſt, amiſiſſe comperiſſet, cœpit eo magis ſibi timere: quo contra Regem eiſdem ipſis ſe male confœderatum fuiſſe ſentiebat. Qui ante quam in curia ſuper hoc impetitus iudicaretur, conſulitur, vt potius tranſmarinum petendi iter, occaſionem prætendens, Brundiſium, ceteraſque vrbes, atque oppida, quorum tunc ipſe dominabatur, Regi ſponte diſtraheret: ſicque eius cauens iudicium, ab eo hoc modo liberaretur. Quid amplius? Tancredus vigenti ſtifatorum numero a Rege accepto, terris ſuis omnibus renuntiauit: Hieroſolymam, ad terminum ſtatutum properaturus.

CVM ERGO ſupradicti legati Principis ad Regem, iam Bari aggreſſa, perueniſſent, preces, quas per eos Princeps mandauerat, intulere: videlicet vt Ranulpho Comiti Baroni ſuo Anellinum, & Merculianum, inſuper & vxorem, filiumque ſuum reſtitueret: alioquin ſeruitium ſuum ei indubitanter eſſet prohibiturus. Qui audito hoc indignans ait eis. Miror valde quod Princeps de his, quę ſibi non attinent, me ſollicitare audeat. Ideo namque talia mittit, vt occaſione inuenta mihi ſeruire non debeat. Reuertimini ergo ad eum priuſtus prænuntiantes ei, legatos a me ſine mora ſibi eſſe dirigendos: per quos verba mea verbis ſuis reſponſura deferenda erunt. Hoc tamen ſolum vobis referentibus illũ procerto volumus ſcire, quoniam ſi pro hoc, vel quolibet alio ſeruitium meum abſtulerit, periurij crimine incunctanter denotandus erit.

K 2 NEC

NEC MORA illis redeuntibus Rex ad præfatum miſit Principem, quatinus ipſe militari collecto agmine Romam, in hoſtem, in adiutorium Romanæ Eccleſiæ pergeret: quibus ipſe huiuſmodi reſponſum dedit. Ego nullo modo iuſsis regijs obtemperaturus ero, niſi homini meo Ranulpho Comiti ſua reddantur. Quo audito nuntij celeri ad Regem reuerſi ſunt reditu: nuntiaturi omnia quæque præceperat.

INTEREA Princeps, Comeſque Ranulphus verentes ne forte diſplicitis ſibi verbis, quę ei remiſſa fuerant, ſuper ſe armis irruiturus eſſet, immenſo equeſtri coadunato agmine vallem anticipant Caudinam: ibiq; interim morari decernunt: quatenus Rex, ſi forte contra ſe inſurrecturus eſſet, eos ad prœlium imparatos non inueniret. Rex ergo reſponſis Principis perceptis, non æquo animo ea ſuſcepit: qui etiam comperiens, quod & ipſe Comes collecto pedeſtri, militarique non modico cuneo, contra ſe ad bellum præpararetur, indignatur valde: mouenſque exercitum, ad quoddam oppidum, quod dicitur Crepacorum, venit: ibique caſtra figi præcepit. At Princeps, Comeſque Ranulphus cognoſcentes illum tam propinquum adeſſe, animaduertebant, quod vere contra ſe properaturus eſſet: vnde toto animo, totiſque viribus ſe defenſuri præparantur.

VERVM Rex iterum caſtra mouens, ea ſubtus oppidum Montis calui fixit: indeque ad Principem, qui iam relicta memorata valle, in loco, qui Creſſanta dicitur, cum Comite morabatur, direxit: quatinus per terram ſuam Romam in hoſtem ſibi ire permitteretur: ſimulque & ipſe ſecum veniret. At ille tale fertur dediſſe reſponſum. Neque per terram meam Romam ire patiar: neque cum eo ſimul veniam: niſi Baroni meo, quæ ſua ſunt, reddantur. Redeuntes itaque nuntij Regij quæque viderant, & audierant, referunt. Rex quoque audito hoc, graue accepit: motiſque caſtris ſubtus Padulum oppidum, per deuexum montis metatur. Tunc ad eundem Principem iterum miſit: vt conſentiret ei prius tranſire per terram ſuam: vt Romam in hoſtem pergeret. Sicque poſt quindecim dies, poſtquam reditum feciſſet, ſibi quod faciendum eſſet, apud pontem S. Valentini exhiberet. Ceterum ille animo mox indignatus, atque vili pendens, quod ſibi fecerat fidelitatis iuſiurandum remiſit ei: quia niſi ante Comiti Ranulpho Auellinum, & Merculianum, adhuc autem & vxorem ſuam, & filium reddiderit, nulla ratione, nullove pacto ei adhæream: nec etiam iuſsis obauditurus ero: neque Romam, quo ire cupit, per terram meam abire patiar.

REX ergo Rogerius Principis animum ita obſtinatiſsimum contra ſe haberi conſiderãs, miſit Beneuentano rectori nomine Creſcentino, atque Archiepiſcopo, qui Landulphus dicebatur, quatinus omnem ciuitatis populum, ſalua tamen fidelitate Apoſtolici, fidum ſibi iuramento ſtatuerent: qui cum nonnullis Regis fautoribus eos ad iuſiurandum cõpellere cœpiſſent, oritur propter hoc in vrbe ingens ſeditio: ita vt pęne contra eos vniuerſa plebs concitaretur: nolentes ſacramentum fidelitatis

Regi

Regi perſoluere. Pontifex vero, & Rector ſeditionem populi metuentes, fuga coacti ſunt vrbem deſerere.

TVNC ciues ad Principem, Comitemque, qui in prænominato adhuc loco cum expeditione bellica commanebant, legationem fecerunt: quatinus inuicem fidiſsimi iureiurãdo facto Regi vnanimiter aduerſarentur. Verum Rex percipiens Beneuentanos omnino nolle ſibi cohærere, Principiſque animum, vt iam dictum eſt, in ſe obſtinatiſsimum ſtare, miſit ad eundem Principem: arguens eum valde: quod aduerſus ſe dominum ſuum, nil ſe lædentem arma mouiſſet. Sed & ad Ranulphum Comitem, quem contra ſe Principem ipſum irritaſſe compererat, diffidando mandauit.

PORRO Princeps, Comeſque Regis minas contemnentes conſilium habuere: quatinus exercitum illinc mouentes, Beneuentanæ vrbi appropinquarent: vt uicinius poſiti, quod a ciuibus promiſſum fuerat, facilius conſequerentur. Itaque ab eo illo digreſsi venerunt: caſtrametaturi ſecus caſtellum Poconis: non longe a flumine, quod dicitur Calorius: ita vt vterque exercitus ciuitate interpoſita, alterutrum ſeſe conſpicarentur. Deinde Princeps, Comeſque Beneuentum ingreſsi, ciueſque allocuti, quædam inter ſe poſita ſeruari pacta, itaque ſe ipſos fieri adinuicem fideles aduerſus Regem iureiurando ſtatuunt.

CETERVM Rex cum eos alterutrum confœderatos, Principemque ipſum ſeruitium penitus iam denegaſſe cõperiſſet, ira permotus iuſsit ſigno dato caſtra moueri: petenſque Nuceriam, ingentiſsimum videlicet eiuſdem Principis oppidum, obſidione circumdedit. Porro Princeps, Comeſque ignorantes quo Rex ſeceſſerat, conſuluntur tamdiu ibi ſtare, donec quo ipſe abſceſſerat, cognoſceretur: & ecce altero die ſubito percipiunt Regem caſtrum circumſedere: atque ad ipſum crebris aſſultibus iam infeſtare: qui mox moto exercitu abſcedunt: ſuccurſum obſeſsis celeriter daturi. Cum ergo ad fluuium Sarni, vbi Scaphatum dicitur, perueniſſent, putantes ſe cito tranſituros, quoniam aliunde tranſeundi non erat poſsibile, inuenerunt pontem ipſum ligneum a Regis exploratoribus iam pridie deſtructum: cuius etiam ligna in vndis proiecta natando fuerant delapſa: qui quoque dolentes quod tranſuadare nequirent, coacti ſunt tamdiu ibi commorari, quouſque eodem ponte alijs lignis reſtituto, facultas eis tranſmeandi daretur. Ponte itaque reparato, cum Rex hoſtes ſe ad tranſeundum iam præparare comperiſſet, caſtrum obſidere deſiſtens iuſsit ſuos omnes armari: quatinus celeriter occurrentes cum eiſdem prœlium inirent.

VERVM Princeps, & Comes audito, quod Rex ad irruendum iam ſuper ſe accinctus fuiſſet, cœperunt tanto celerius cum ſuis fluuium tranſire: quãto intuebantur ſibi hoſtium prœlium imminere. Cum ergo & ipſi tranſeuntes armis primitus induti fuiſſent, diſpoſitis in ſuis locis more bellico ſingulis cuneis, ad bellum præparantur. Cumque iam hinc inde moroſo greſſu appropinquatum fuiſſet, anterior Regis

acies mox primo cuſpidibus dimiſsis, equiſque calcaribus punctis, contra anteriorem aduerſæ partis aciem concurrendo, acriter inſurgunt: quorum rigido concurſu prædicta cohors exterrita terga continuo vertunt: Quod videntes rettopoſiti cuſtodes, & ipſi quidem perterriti per medium hincinde diuertentes, ſpatium fugientibus præbent. Quo viſo pedites, qui in ordine ſuo retro pro munitione ſtatuti fuerant, & ipſi eodem timore concuſſi, nihilominus diuertuntur. Cum ergo qui primo terga verterant, a Regijs militibus inſequerentur, pars illorum, dum euaſionis ſucceſſus fugitando petitur, in aquas ipſas fluuiales ruentes, vndis morituri intercipiuntur: pars vero per campum longum, amnem deuitantes diffugiunt: plerique autem lanceis ipſorum impulſi ab equorum ſellis in terram deijciuntur. Peditum autem ſupradictorum, qui territi fuerant, pars maxima, dum præ timore, ereptionis quæritur locus, cum multis alijs ſuper ripam fluminis conſiſtentibus, in fluuium ipſum ſuffocandi corruunt.

COMES ERGO Ranulphus, vt erat acerrimus, qui in dextro habebatur cornu, vbi vidit ſuos ita repulſos, haſtam manutenens in Regiam aciem anteſtantem primus proſilit: quod videntes ſui, qui de dextri, ſiniſtrique lateris erant cuſtodia, eius mox animo prouocati, cum eodem ipſo pariter aduerſarios obſiſtendo premunt: cumque cuſpidibus alterutrum impulſi haſtas rupiſſent, enſes capiunt: hinc inde feriuntur. Dum ergo Comes fortiter pulſando haſtam confregiſſet, mox & ipſe manum mittens ad pugionem, in capite cuiuſdam obſtantis ſibi equitis ita terribilem ſuper galeam ictum dedit, vt miles ipſe ferrea obtunſione hebefactus ſtatim dorſum cædenti præbuerit. Quem cum ceteri, qui hinc, illincque aſtantes erant, vertentem vidiſſent, continuo vnus poſt alium verſi illum ſequuntur: deinde alij, qui in dextro, ſiniſtroque latere poſiti erant cuſtodes, cum ſuos terga dare cernerent, mox exterriti, & ipſi ſtatim cum eiſdem terga verterunt.

PERPENDAT itaque in hoc loco apud ſe prudens lector, quonam Dei iudicio actum ſit: vt Rex Rogerius, qui ante in omnibus victor exſtiterat, nunc ſibi victoria attributa non fuerit. Verum quod mihi videtur, etiam ſi Regi ipſi durum videatur, ad correptionem tamen eius, cum dilectione dicam: quia idcirco forte in hac parte voluntatem ſuam ipſe inuenire inuitus non eſt permiſſus: eo quod ſecundis ſemper ſucceſsibus potitus, ſupra modum animus eius elatus ſit: cum magis ipſe humiliari debuerit: hortante ſcriptura, quæ dicit: Quanto magnus es, tanto magis te humilia. Nam ſicut poſtea relatum eſt, Rex etiam ipſe interdum proprio inde ſcripto, ore accuſans, merito tale contigiſſe humili voce confitebatur. Qui tamen Salerni commorans ita vultu hilari, menteque conſtans cernebatur, ac ſi nil ſiniſtri ſibi accidiſſe videretur: ſciens pro certo malum euentum illum feliciori quandoque fortuna, Deo donante penitus euacuandum.

PORRO prænominatus Tancredus, cognito quod Rex cum Principe Roberto, Comiteque Ranulpho in plano Nuceriæ territorio conflictum habuerit, ibique non dignos ei ſucceſſus fortuna bellando prouiderit, tranſmarinum iter appetiſſe, terraſque ſuas diſtraxiſſe, atque abiuraſſe ſe pœnitet. Qui etiam vt ſua omnino reſumere poſsit, in Montepiloſo, quo monitis indigenarum contra Regem ſuſceptus fuerat, milites coadunare præſumit: quibus terras Regis huc, illucque diſcurrendo immaniter infeſtaret. Erat & ciuitas quædam nomine Gilentia non ſolum opere, ſed & natura præcipue munitiſsima, cuius ciues domino ſuo, nomine Polutino, eo quod Regi vltra votum illorum ſubderetur, expulſo, Tancredum etiam ipſum, vt eis dominaretur, atque contra Regem tueretur, ſuſcipiunt. Poſt hæc vero conſiderans, quod tempus ſeſe ad recuperandum ſua valde opportunum ſequeretur, ad Gofridum Andrenſem Comitem, & Alexandrum perrexit. Qui ſimul in Regem committentes aperta periuria, iniquum ſocietatis fœdus, contra eundem pugnaturi inierunt: qui etiam ad Robertum Capuanorum Principem, Comitemque Ranulphum direxit: quatinus cum Rege nullum ſine eo pactum, nullamve concordiam agerent: quoniam & ipſe ſine eorum aſſenſu nullum quid fœderis, vel pacis cum eodem eſſet acturus.

PORRO Regi inter hæc Salerni moranti nuntiatur, quod Barenſes ciues ab eo ſe auerſuros iam prępararent: eo quod non nullos Sarracenos, quos ibi ad ædificium munitionis ſuæ delegauerat, ira commoti necauerant: quoniam cuiuſdam nobilis filius ab eiſdem ipſis Sarracenis fuerat interemptus. Vnde & opus ipſum, quo caſtrum regium ſemotum ab vrbe perficiendum erat, ciuibus ipſis contradicentibus iam dimiſſum fuerat. Rex autem huiuſmodi rumore ſollicitatus ſiniſtro, præmunitis oppidis ſuis, quæ circa Beneuentum erant, Barim petijt: qui pro eo, quod Tancredi, ſeu ceterorum hoſtilitas immineret, Barenſem ad præſens nolens exacerbare populum, quibuſdam eorum petitionibus, prudenti conſilio vſus, conſenſit: ſicque eos pro tempore quietos dimiſit.

POST HAEC autem Rex militibus diſpoſitis contra Tancredum, eiuſdemque coniurationis complices prœliaturus, eiuſdem omnibus in Apulia vrbibus, oppidiſque præmunitis, Salernum iterum reuertitur. Qui dein in Monteſuſco, atque Padulo oppidis ampliorem militum cuſtodiam delegans, iuſsit vt ipſi Beneuentanos ciues, quod Principi, Comitique, magis quam ſibi adhæſerant, deforis huc, illucque debacchantes indeſinenter arcerent: quibus etiam vt nullum quid de Apulia delatũ Beneuenti venundaretur, prohibuit. Poſt hæc autem non diu poſt in Siciliam reuertitur: cum expeditione bellica ad ſuos iterum expugnandum, ſibique ſubdendum rebelles, opportuno ſuccedente tempore proculdubio reuerſurus.

DVM ERGO moras in eadem prouincia ageret, corde ſedulo, quibus modis hoſtes ſui contererentur pręmeditari non deſinebat. Econtra vero Robertus Capuanorum Princeps, Comeſque præci-

pue Ranulphus quomodo, qualiterque contra ipſum eſſent acturi mente cautiſsima exquirere non deſiſtebant: qui quoque ad hoc vſque inhiabant, vt Regij culminis illum honore priuatum, funditus etiam ſi poſſent de terra delerent. Vnde factum eſt, vt Comes ipſe Principis conſultu in Apuliam pergens cum Tancredo, Comiteque Gofrido, atque Alexandro Comite, ceteriſque Magnatibus, Regis ſcilicet iam manifeſte periuris colloquium haberet: quatinus inuicem fœdere vniti in Regem eundem pariter omnino ſæuirent. Dumque factam adinuicem conſpirationem iureiurando firmaſſent, audiuit Regem Teutonicum Lotharium nomine Romam aduenisse. Qua de re lætus effectus ad ſua feſtinus reuertitur Dein cum Principe inito conſilio, ambo pariter ſumma cum feſtinatione eum adiere: auxilium ab eo aduerſum Regem Rogerium expetituri: qui licet ab ipſo honorifice ſuſcepti fuiſſent, adiutorium tamen ipſius, vti ſperauerant, contra Regem Rogerium nequaquam obtinere potuerunt.

QVI DVM Romæ adhuc apud Regem commorarentur, audientes Regem Rogerium cum immenſo militari, pedeſtrique exercitu fretum Pharenſe iam tranſmeaſſe, petita a Rege, atque accepta, quamquam non grata licentia, quantocyus ad propria redeunt. Verum Rex Rogerius, eo quod ſupradictorum aduerſum ſe Principum compererat cum periurio factam conſpirationem, tanta quidem contra eos rapitur indignatione, tantoque mentis erupit furore, vt non Comiti, non Magnati, non etiam cuilibet militi, qui ita periurantes in eum colla erexerant, penitus parceret. Alexander vero Comes dum ob periurium perpetratum Regem valde pertimeſceret, relicto quodam munitiſsimo oppido nomine Matera filio ſuo, cui nomen erat Gofridus, ad Comitem Ranulphum profugus aduenit. Interea Princeps Robertus cernēs ſe Teutonico fruſtratum fuiſſe auxilio, Piſam citiſsimo nauigio aduectus perrexit: quatinus inde bellicam manum accitam ad ſui contra Regem auxilium ſecum adduceret.

CVM ergo Rex terras Gofridi Andrenſis Comitis, atque præfati Alexandri ſuorum periurorum paſsim occupaſſet, videlicet Aquam bellam, Coretum, Barulum, Milerbinum, Gruttulam, aliaſque nonnullas, tandem ad prænominatum caſtrum, quo Gofridus filius prædicti Alexandri Comitis inerat, obſidendum ſe contulit: illudque tamdiu obſidione coercuit, quouſque Gofridum pro ſuo velle ſubijciens ſibi, ipſum etiam caperet oppidum. Quo audito Comes Alexander, qui præ timore illius aufugerat, immenſo animi mærore diutiſsime conſternatus eſt: deinde in Dalmatiam prufugus iens, non ſolum exheredatus, verum etiam patria extorris cogitur manere: qui non longe poſt, vt ad Imperatorem pergeret ſecedens, cum ad quendam nemoroſum perueniſſet locum, incidens in latrones, omnino cum ſuis omnibus deprædatus eſt: qui dein Auellone poſitus, ab ijs, qui hæc ipſa eius ab ore audita nobis nuntiauerunt, egenus valde, & pauper viſus eſt manere.

DEVICTA itaque Matera Rex ſuper Armentum munitiſsimum oppidum, quo Robertus frater prædicti Gofridi inerat, venit: cui Robertus regia compulſus obſidione ſtatim ſe, & caſtrum Regi ſubegit. Dein cum obſidem, qualem Rex poſcebat, pro ſe dare renuiſſet, Siciliam vinculis mancipandus dirigitur.

POST HAEC vero Rex caſtra mouens ſuper quoddam arduum, & munitiſsimum caſtrum nomine Auſum, quo Gofridus Comes aderat, accelerauit: illudque tamdiu obſidione ſæuiſsima circumſedit, quouſque comprehenſus in Siciliam exilij retruſionis pœna, periurij culpam luiturus deſtinatur.

HIS ITAQVE peractis ad obſidendum Montempiloſum feſtinat. Ceterum Tancredus audiens ſubito Regem ſuper ſe venturum, mox relicto quodam municipio nomine Vrlo, quod ab eo tunc obſidebatur, ſub omni celeritate percurrens vrbem prædictam tuiturus reuertitur: ad quem iam Ranulphus Comes ducente Rogerio de Flenco acerrimo milite, Regique inimiciſsimo quadraginta, & eo amplius milites in adiutorium ſui direxerat. Monte itaque piloſo Regis obſidione circumdato, Tancredus ei ad reſiſtendum totis viribus præparatur. Nam ante eiuſdem vrbis barbacanum quidam locus, qui Catuuella dicebatur, non paruo terræ aggere munitus erat: in quo pæne tota ciuitas ad repugnandum collecta conſiſtebat. Quem videlicet locum, dum regia cohors illis repulſis, violenter irrupiſſet, Tancredus poſt eum ſuis eos pernimium opprimens, terga, relicto aggere, præbere compellit. Deinde Regij bellatores animum reſumentes, rurſus in Tancredum, ſuoſque impetum facientes, aggerem illis repulſis recuperant. Tancredus ergo, ſuique a loco illo funditus reiecti, intra barbacanum recipiuntur.

CETERVM REX perpendens vrbem munitiſsimam, magnumque in ea bellatricem conſiſtere, ad ingenium vertitur: videlicet, oppidum, quod prœliando adiri non poterat, artis peritia aggrederetur. Itaque molimine conſtructo, Rex illud paulatim ducendo, quo minus ciuitas muniri conſpiciebatur, approximari iubet: quo ita pacto exteri cum ciuibus cominus per eam bellabant: iacula alterutrum intorquentes. Interim autem dum ita vtrimque pugnaretur, Sarraceni per illud inſtrumentum ligna, quibus foſſatus repleretur, inſtanter iactabant: alij autem ferreis raſtris ab aggere ſummo niſu terram trahentes, ligna ipſa eius iactatione ſuperplanare conabantur.

TANCREDVS ergo dum foſſatũ impleri conſpiceret, mox ignẽ, atque fomentum, quo facilius accenderetur, intus immittendum ad comburendum ligna accelerat. E contra autem dum per canalem ligneum aqua deriuata intus deflueret, ignis immiſſus extinguitur: quo extincto,

tincto, iterum qui erant in machina cum longiſsima pertica, in cuius ſummo vncinus ingens ferreus erat, ipſum antemurale, quod & vulgo barbacanus dicitur, diuellere incipiunt. At illi qui barbacanum defendebant, videntes perticam barbacanum diruentem, eam violenter tenentes ſuccidunt. Cumque ſic tertio aliæ perticæ ad diuellendum extenſæ, tertio etiã ab eis ſucciſſæ fuiſſent, poſtremo acriter iterum extendentes partem ex eo non modicam diruerunt.

CVMQVE hoc viſo ciues exterrerentur, vniuerſi terga dederunt: portamque ingreſsi in aliam partem vrbis, quæ munitione tutior erat, ſe ſe recipiunt. E veſtigio autem phalanx regia continuo porta introeuntes, dum eos inſequuntur, quoſque ante ſe inueniunt, vnanimiter feriendo proſternunt. Ciues ergo qui in præfata ſe parte ciuitatis receperant, dum viderent ſe nullum euadendi veſtigium poſſe reperire, hoſtibus negligenter reſiſtentes, ipſam eos partem vrbis intrare conſentiunt.

CVM ergo ciuitas ſic ingreſſa a regijs bellatoribus huc, illucque debacchantibus depopularetur, Rogerius de Plenco, qui ſupra memoratus eſt, cum alijs comprehenſus ad Regem moriturus perducitur. Cumque Tancredus latens Rege ſummopere iubente quęreretur, tandem a quodam proditus, ante conſpectum ipſius præſentatur: quo Rex viſo, ſuper ipſius inuentione quam maxime lætatus eſt.

PORRO infelix præfatus Rogerius, qui in Regem iamdiu amariſsimo effrenatus animo fuerat, nulla ipſius miſeratione præuentus horrẽda laquei ſtrictione necatus eſt. Deniq; Tancredus licet ſit ei mortis indulta ſententia, vinculis tamen conſtringendus ad Siciliam tranſmittitur. Ex militibus autem pars, ne putarentur equites, vilioribus indumentis transformati, armis, equiſque relictis, per deuia quæque fugitantes euaſerunt: pars vero ad Gilentiæ ciuitatem, quæ Tancredo adhæſerat, vtcumque fuga adniſi peruenientes, ibi ſe captionem ipſius euitati recipiunt: alij quoque, qui erant comprehenſi quidam huc, quidam vero illuc vinculis tenendi mãdantur. Deinde vero ciuitas ipſa rebus funditus exinanita, atque igne ſuccenſa, nouiſsime autem ſubuertitur. Nunc itaque in hoc prudens lector diligenter conſideret, quantum ſceleris ſit, periurij crimen committere: maximeque illud, cum quis vitam, & membra, ſeu honorẽ domini iuramẽto ſui, vel ei captionẽ nõ inferendã aſſecurat: & non cuſtoditur, vt iurat. Vnde Grimoaldus, & Gofridus, Tancredus, atq; Alexander Comes, nec non & alij quoque Rogerij dominatum ſuper ſe ſuſcipientes, erga eundem fidelitatis ſacramentum nõn ſeruauerunt, merito vlciſcente diuina iuſtitia, digna pro hoc malorum retributione feriuntur. Etenim ipſis ita accidit ſicut & Sedeciæ Regi demurato conſtat accidiſſe. Nã cũ ipſe quoddam pactum Nabuchodonoſor Regi iuraſſet, ipſumque pactum irritum periurio feciſſet, venit Nabuchodonoſor Hieruſalẽ: qua erat Sedecias: & obſedit eam: qui videns ſe nullatenus ab eodem poſſe euadere, dum fugam euadendi egrediens ciuitatem expeteret, a militibus eius exercitus mox inſecutus, cum filijs ſuis, qui ſe concomitabantur,

captus

captus eſt. Cumque pater, & filij Regi Nabuchodonoſor præſentati fuiſſent, continuo aſpiciente patre ipſo filij eius iubētur interfici: ſicq; demū ipſe oculorum priuatus lumine, compedibus conſtringēdus Babylonem cum multis alijs concaptiuis tranſducitur. Patet itaque miſerrima iſtorum dictante ruina, periurium omnino eſſe cauendum, quandoquidem, qui illud contemnit vitandum, contemnetur a Deo ita, vt dignam proinde, ſicut, & iſtis contigit, ſine dubio quandoque excepturus ſit pœnam. Nunc itaque ad narrationis ſeriem, in qua paulſulum digreſsi ſumus, redeamus.

IGITVR Rex Rogerius Montepiloſo ſuccenſo, atque ſubuerſo Gilentiam obſeſſurus properat: qui deinde conſiderans ſe nec tunc eam capiendi facultatem poſſe habere, concordiam eo pacto cum eis habendam ſpopondit: vt præfatus, quem abiecerant, Polutinus in eorum reſtitueretur dominio: ipſius videlicet dominatui ſe ſubditurus.

VERVM Comes Ranulphus comperta Tancredi captione, ſimulque Rogerij nefanda ſuſpenſione, immenſo animi mærore afficitur, non tantum pro illorum triſti fortuna, quantum etiam, quia ipſorū magno deſtitueretur auxilio. Qui quoque perpendens, quod Rex illis deuictis ſuper ſe ſine dubio irruiturus eſſet, triſtitia tandem ſolatio ſopita, ad ſe tuendum prorſus conuertitur. Pergens itaque Beneuentum, ibique inter ſe, & ciues vnanimitate, quam iam ad inuicem compacti fuerant, renouata, ſine mora reuertitur. Deinde collecto ad vallem Caudinam peditum, equitumque non paruo agmine, Regem, quem ſuper ſe venturum putabat, ad bellum expectat: cuius etiam expeditioni Sergius Magiſter militum, Hugoque Boianenſis Comes conſentiebant.

IGITVR Rex ſuper Biſsiliam maritimum oppidum veniens, eam ſine dilatione aggreditur: cuius muris per gyrum eius dirutis, mouens inde caſtra ſuper Tranum metatur: quæ videlicet ciuitas tanto ipſius terrore percellitur, vt ſtatim ſibi ſubdita, turres etiam omnes, ipſo iubente ſubuerterentur. Exinde veniens Barim, quam ciuibus, ſicut ſupra expreſſum eſt, pro velle ipſorum dimiſerat, cunctis turribus eorum euerſis, caſtrum etiam in ea, quod iam intermiſſum fuerat, reædificari inſtituit. Deinde agens exercitum repetit Troiam: quam videlicet ciuitatem, eo quod ipſa munitiſsima ſæpe rebellior ei exſtiterat, magna ex parte in plures diſpertitam caſales, communit.

ET COMES Ranulphus audiens tam propinquum Regis aduentum, ſuſpicans illum vere ſuper ſe venturum, ad muniendum ſe acrius accenditur: quam ob rem NEAPOLIM ocyus pergit: ibique Magiſtrum militum, ciueſque allocutus, in adiutorium ſui cunctos ſollicitauit: deinde Auerſam reuerſus cunctos, qui arma ferre poſſent, in hoſtem venire hortatus eſt. Exinde ad vallem Caudinam, qua exercitum dimiſerat, redijt: Magiſtrum militum, omneſque qui deerant, præſtolans.

INTEREA

INTEREA dum Rex Troiæ moraretur, Ricardus Rohelis filius oppidum ſuum, quod dicitur S. Agathæ, accepto pro eodem cambio, volenti ei contradidit. Si quidem caſtrum ipſum plurimũ optabat: eo quod in arduo poſito monte, omni pæne Apuliæ ſupereminebat: quam ſibi per illud ex maxima parte poſſet tueri.

TROIA itaque debilitata, Rex illinc recedens dum Melfiam pergeret, in ipſo itinere ciuitatis itidem Aſculenſis ſuperbiam depoſuit: nam illam omnino euerſam plano In cãpo manere inſtituit: in tres videlicet diſpertitam caſales. Cum Comes itaque inaduerteret, quod Rex tunc ſuper ſe venire non eſſet intentus, ſed apud Melfiam demoraretur, cum ſuo exercitu ad propria receſsit.

VERVM Rex Melfia diſcedens Grauinam vrbem petijt: ibique aliquãtulum commoratus, Salernum poſt remeauit: gaudens, & exſultans, quod tota Apulia funditus deuicta, ſolum ſibi Beneuentum, ac Princeps Robertus, Comeſque Ranulphus, atque NEAPOLIS ad expugnandum ſupererant. Quam ob rem Rex ipſe militibus circa Beneuentum, Capuamque conſtitutis diligenter præcepit, vt quouſque a Sicilia cũ hoſtili manu reuerteretur, eas ipſi de foris inceſſanter deprædari non deſiſterent. Poſthæc autem, ante quam hiemis importunitas ſubintraret, nauigio tranſuectus Siciliam repetit.

CVMQVE illic ad tempus vſque progrediendum in hoſtem moratus fuiſſet, nauali rurſus tramite Salernum aduenit: qui innumeram vndique confluentem armatorum manum ad ſe accitam prope Apitium oppidum congregari iuſsit. Cum ergo ipſe Beneuentum obſeſſurus putaretur, repente mota expeditione bellica, quoddam caſtellum nomine Pratum aſsiliens ignis incendio dedit: penituſque euertit. Deinde tria alia caſtella eius timore perterrita, vnum poſt aliud ſeſe ei dedentia comprehendit: quibus tamen, quod ſe vltro dediderant, pepercit: horum ſiquidẽ caſtellorũ Radulphus de Frameto ſub Ranulphi Comitis dominio dominatus fuerat: quorum vni nomen erat Grintſa, alij Simontum, alij vero Alzacunda.

INTEREA Ranulphus Comes in loco, vbi nominatur Creſſanta, cum paucis, qui ſecum erãt, cõmorabatur: cuius ſpiritus immẽſo cruciabatur mærore, quod paruo cum bellatorum numero conſtipatus illum pro velle ſuo adire non poterat: vnde ſuis Principibus, Baronibuſque inſtanter omnibus mittens, ad ſe eos ſub nomine prœlij feſtinare hortatur. Dumque eorum ſucceſſus attonitus expectaret, ecce Rex, cum iterum putaretur ad obſidendum Beneuentum rediturus, ſubito motis caſtris, oppidum cuiuſdam magnatis Principis Annonij nomine, quod dicitur Palma, ſub omni celeritate aggreditur. Poſt hæc autem repente ad aliud, quod nominatur Sarnum ſuperſedendum caſtra coegit: cuius quidem optimas eiuſdem Principis Henricus nomine dominabatur: quibus Comes perceptis triſtitiam cordis animoſitate contegens, mox ad Marilianum oppidum Roberti de Medana cum ſuis, qui tunc ſecum erant, reuertitur:

vbi quidem

vbi quidem Principem Robertum, qui iam Piſa reuerſus Piſanorum auxilium expectabat, Sergiumque Magiſtrum militum, omneſque magnates eiuſdem Principis, & ſuos inhianter præſtolari cœpit: quatenus cum eiſdem omnibus Sarni fluuio, Regem ab eiuſdem captione caſtri, ad bellum prouocando, amouerent.

CVM ergo magna iam pars illic coadunata, nihilominus & ipſi prorſus paucitate alios inhianter præſtolarentur, ecce præmemoratum oppidum a Rege comprehenſum nũtiatur. Deinde turris, quæ erat in præfato flumine, quod Scaphatum dicitur, cõtinuo turricolis, eius ſolo terrore contritis eam dedentibus capitur: ſicque pons ligneus, qui ibidem erat, lignis in vndis proiectis totus deſtruitur: ne per eundem aqua ipſa a quoquã contra Regem acturo tranſmeari poſſet: per quem videlicet pontem, quia aliunde tranſeundi facultas non erat, Laboranus exercitus, vt iam ſupra expreſſum eſt, ad obſiſtendum Regi ſe tranſituros putauerant. Vnde quoque non modico afficiebantur dolore: non tantum pro oppidi captione, quantum, quod præfata turre a Rege potita fluminis meatum amiſerant. Porro Princeps vbi turrim comperit præfatam aggreſſam, cernenſque Piſanorum auxilium, quod ſibi ſperabat cito adeſſe, diu differri, iterum puppim ingreſſus Piſam feſtinus redijt: eos ad præſidium ſui quantocyus ſecum minaturus: quos iam multarum millium marcarum argenti emolumentis, quas illis promiſerat, ſibi acciuerat.

SARNO itaque inuaſo eueſtigio Rex Nuceriæ ingentiſsimum Principis oppidum obſidione circumdedit: arce quidem præfata, ad coercendum fluuialem tranſitum, cuſtodibus iam præmunita: quod videlicet oppidum non ſolum loci ſitu, munitione roboratur, verum etiam ex pugnantium animo, viribuſque mirifice extollebatur, Cum ergo ab exteris tentatum acerrimo fuiſſet aſſultu, econtra ab ijs, qui intus erant, opitulante etiam loci ipſius ardua poſitione, ſummis niſibus defenſabatur.

VERVM Laborana expeditio in loco adhuc præfato commorans expectabat: ſi quomodocumque, vel vndecumque fluuiali tranſitu, an ne poſſet Regi obuiare: eumque ab obſidione oppidi prœlio prouocatum remouere. Quam ob rem Comes Ranulphus non pauco conſtipatus numero galearum, ad præmemoratum Scaphatum pergit: exploraturus ſi illuc ſibi, ceteriſque omnibus libera tranſeundi præberetur facultas. Sed quia Regis iam meatus omnes cuſtodijs præmuniti erant, nec poſſet ipſis vlla tranſuadio fieri, mox ad ſuos reuerſus commilitones, cum eiſdem multa cordis angebatur mæſtitia: quod ſine repugnationis effectu ſic cogerentur manere.

INTEREA Rex Rogerius perpendens pernimiam aggrediendi oppidum difficultatẽ, ingenij armatur ſollertia: quatenus quod vi certaminis potiri non poterat, moliminis adipiſceretur peritia. Ligneam ergo parari machinam iubens, loco quo aptius, minuſque vicinius proſpiciebatur, approximari ſtatuit. Cumque iam prope eſſet, vt per eam lapidibus iactis oppidi mœnia feriri inciperent, mox oppidicolis animo diſſolu

tis timor incutitur: regiaq; pax deſideratur. Quocirca quidam ex primori bus eorũ vno vniti conſilio, ad Regem egreſsi ſunt: poſtulantes vt ſibi, ceteriſque indigenis, ſimulque caſtrenſibus impunitatem, oppidique integritatem conſeruandam promitteret: ſicque deinde abſque dolo ipſi cum eodem oppido ei ſubijcerentur.

* FACTA itaque regia ſuper hoc pollicitatione redemit intus adnotantumque Tribunum militum nomine Rogerium de Surrento, cũ alijs caſtrenſibus deditione oppidi facienda mox conſulunt: præſertim Comitis: quod non eis ſuccurſus adeſſe videretur. Nam melius inquiunt erat eis, vt Regi potius ſubderentur, quam vt oppido aggreſſo, atq; ſubuerſo & ipſi periclitarẽtur. Quibus auditis, omnes primoquidem id fieri contradicunt: poſtmodum vero terrore regio conſtricti, loci deditionem conſentiunt. Oppido itaque hoc modo a Rege accepto, prænominatus Rogerius, ceterique omnes, qui ad illud defenſationis gratia confluxerãt, impunitate eis, vt Rex promiſerat, indulta capiuntur: ſicque poſtea fide conſtricti abire dimittuntur.

CAPTA itaque Nuceria, militariq; in ea delegata cuſtodia ad inuadendum Ranulphi Comitis terram Rex prorſus animum figit. Quapropter coacto in vnum exercitu Padulum proficiſcitur: indeque motus ad obtinendum oppidum nomine Pontum accelerat: quod quidam Magnàs Balduinus nomine ſub Ranulphi Comitis dominio tenebat: cuius immenſam Pontifij eminus cernentes expeditionẽ, mox terrore percuſsi accedentem illam ſine vlla repugnatione intrare permittunt. Quo capto die ipſa continuo ad caſtrum, quod nominatur Limata, aggrediendum properat: quod cito comprehenſum, ſimulque depopulatum, nouiſsime vero ignis crematione omnino deletur. Erat enim & illud alterius prædicti Comitis Optimatis: cuius vocabulũ Radulphus de Bernia dicebatur.

INTEREA Ranulphus Comes in præfato Mariliano adhuc morabatur: cumque relatione tot terras ablatas ſibi comperiſſet, cum multo animi mærore ad ſua recuperanda galeis comitantibus feſtinanter egreditur: qui dum ſecus municipium, quod dicitur Ducenta, figeret greſſum, a ſuis ibi omni conſulitur inſtantia, quatinus priuſquam omnibus ſuis exueretur, regia pace ſummopere præueniri ſtuderet. Facta itaque properá ad Regem legatione, rogat ea quæ pacis ſunt: eique pro velle ſuo ſe penitus ſubdendum promittit. Quibus Rex auditis, mox furori ſuo frenum impoſuit: terras ſuas vlterius præoccupare deſiſtens: denique deſcribens concordiæ pactum, miſit ad eum, vt ſecundum quod ab eo calamo prænotatum erat, ita illum in pace ſuſcepturus eſſet: reſtituens & ſibi vxorem ſuam, & filium: eo tamen interpoſito tenore, vt dotalia, pro quibus ipſi ab eo diſceſſerant, ei reſtitueret: terraſque omnes, quas vi certaminis ſuper eum obtinuerat, omnino quietas ſibi dimitteret. Verum ille quamquam de his omnibus plurimum aggrauaretur, tamen ne ſuorum omnium amiſsionem incurreret, ad ſubijciendum ſe ei, prout ipſe mandauerat, potius animatur.

VENIENS itaq; ad eum genibus flexis, pedes eius oſculari voluit: quem cum ille proprijs manibus ab oſculatione pedum ſubleuaſſet, oriſque ſui oſculo vellet ſuſcipere; Comes prius precatur, vt

ex corde

ex corde indignationem funditus abijceret. Cui Rex, ex corde inquit, abijcio. Et ille volo iterum, vt ſicut deinceps tibi famulatus ſuero, ita me diligas. Cui ille, & ego concedo. Iterum ait, iſtarum ſponſionum, quas alternatim fecimus, volo vt teſtis ſit Deus: inter me, & te. At ille, ita inquit fiat. Quibus dictis Rex eum ſtatim oſculo ſuſcepit: diuque in amplexu ipſius delectari viſus eſt: ita èx oculis quorundam circumſtantium vt prę gaudio lachrymæ effundi viderentur.

PRINCIPEM vero in ſua pace hoc tenore ſuſcipiendum pepigit: videlicet, vt ſi vſque ad dimidium menſis Auguſti reditum faceret, ſuo non priuaretur honore: ſi tamen iuxta quod in capitulari ſcripto ſtatutum erat, ſubditus ei vellet parere: retentis ſi quidem ſub proprio dominio, quæcumque vi guerræ obtinuiſſet. Si autem forte ei animus redeundi deeſſet, eius filio paruulo nomine Roberto Principatum concederet: eo tamen interpoſito pacto, vt ipſe eius tamdiu regimen teneret, quouſque legitimam idem cõſecutus ætatem exercere militiam poſſet. Quod ſi & ipſe præfatum abſentatione ſui, terminum præteriret, Rex deinceps Principatu Capuano, cunctorumque heroum hominio inculpabiliter ſub proprio potiretur dominio. At Hugo Boianenſis Comes præuidens Regis irã ſuper ſe mouendam, quod aduerſus illum Principi, Comitique adhæſerat, cum multis precibus veniam ipſius poſtulaturus aduenit: quam quidem impetrare nullatenus valuit: niſi primo terras ſuas vniuerſas, quas Bifernus fluuius orientem verſus præterfluit, ei reliquiſſet: nec non Caſtellum maris: ſitum ſcilicet, quo fluuius Volturnus curſus ſui finem deſignat. Verum Sergius Magiſter militum, ſecundum quod a Rege exigebatur, eius tunc ſuper ſe dominatum ſuſcipere, atque ſeruire abnuebat: ad quem poſtea Ranipotus Tribunus militum Beneuentanus audita Comitis concordia, præ timore continuo ciuitatem deſerens, centum, vel ferme conſtipatus loricis aufugit.

INTEREA Rex Celeſinum cœnobium fore ſibi vicinum comperiẽs, voluit viſere illud: fratrumque ſe orationibus commendare. Cum ergo ad monaſterium veniſſet, honorifice, vt illum decebat, a fratribus obuiã ei progredientibus, cum hymnis, & laudibus ſuſcipitur: qui cum completa ante altare oratione capitulum intraſſet, oſculatis ſigillatim fratribus, ſanctam poſtmodum eorum fraternitatis ſocietatem per manum Alexandri eiuſdem congregationis Abbatis humiliter, reuerenterque accepit: qui etiam bona ſe collaturum deuote eidem monaſterio ſpondens, ad exercitum, quo venerat, valefaciens fratribus, lætus abſceſsit.

POST tertium vero diem, ſummo mane ſecedens Capuam illuſtriſsimam vrbem, ciuibus eius, cunctiſque terræ Laboris Magnatibus ſeſe dedentibus recepit: quæ videlicet vrbs motropolis exiſtens, idcirco, vt ab antiquis traditur, tale ſortita eſt vocabulum, vel quia caput Campaniæ eſt: vel quia campi planitie longa, lataque gyratur: ſeu, vt quibuſdam videtur, a Capy conditore ſuo Capua dicitur. Eſt quidem ampliori ſitu capaciſsima: mœnibus, turribuſque in circuitu munitiſsima: cuius quoq; muralem ambitum Volturnũ flumen medium præterfluit: intra cuius fluenta plurima in aquis ſupernatantia molendina funibus cannabineis innexa

conſiſtunt. Pons quoque miræ magnitudinis, miroque opere conſtructus in ipſo amne exſtat fundatus: qui intrantibus, & exeuntibus meatum præbens, ab vna parte vrbe, ab alia vero burgo valde prolixo obuiatur. Sed & Cerete, Baccho, carniſque edulio, nec non diuerſis cõmercijs ciuitas vberrima, populoſo nihilominus frequentatur acceſſu: & quod maius eſt, Principali conſtat dignitate præcellens.

CVM ergo ciuitatem ipſam iam ſibi ſubditam Rex introiturus eſſet, a prçordinata clericorum, totiuſque populi proceſsione honorifice, prout decebat, ſuſcipitur: atque ad Archiepiſcopium vſque, cũ hymnis, & laudibus perducitur. Deinde continuo foras ad expeditionem egreſſus Sergium Magiſtrum militum præſtolabatur: quatenus cito veniens ſibi ſubderetur: alioquin ſciret, ſe ſine dubio obſidione conſtrigendum. Verum ille veritus, ne Rex ab eo contemptus ſuper ſe irrueret, ciuitatemque eius aggrederetur, depoſita mentis ceruice, venit ad eum: qui genibus flexis, manuſque ſuas manibus ſuis immittens, ſuum ei hominium ſubdidit: fidelitatemque iurauit. Res inquam valde ſtupenda: nam vti iam in ſecundo expreſſum eſt libro, NEAPOLIS, quæ poſt Romanum imperium vix vmquam ferro potuit ſubdi, nunc quoque verbo tantum viſa eſt conſtringi.

NEC mora poſt hæc Rogerius cogens exercitum, caſtra inter Morconium, Pontemque Landulfi metaturus reducit: daturus vniuerſas terras Roberto Ricardi filio: quas ei Boianenſis Comes dimiſiſſe ſupra dictus eſt: nam dum ipſius, aliorumq; irritaretur guerris præmemoratas ei terras, cum eas adepto triumpho, potiturus eſſet, pollicitus fuerat: ſi tamen, dum guerras ſuas ageret, non infidelis reperiretur.

DVM a Rege mora ibidem fieret, Burrelenſes domini eius ſuper ſe aduentum futurum formidantes, accelerant illum præuenire: vt ſuum ei hominium quantocyus ſubdẽtes illum placarent. Exin Beneuentum reuerſus, ibique extra vrbem defixis tentorijs, ciues eius ſibi fideles iuramento, ſalua Apoſtolici fidelitate inſtituit.

CETERVM ſupradictus Raimpotus Neapolitanum Magiſtrum militum cum Rege concordaturum præſciens, mox puppe aſcenſa, dum fuga vellet petere Piſam, equotea interceptus procella, cum filio ſuo marinis fluctibus ſuffocatus interijt. Denique Rex cetera ſic cuncta ad votum ſuum proſpere ſibi accidiſſe, omneſque p to velle ſuo ditioni ſuæ ſubegiſſe, ſuam illic diſpertiens expeditionem, ſingulos ad propria redire permiſit: retenta ſibi ſola militia, quam ex proprio ſuſtẽtabat ærario. Deinde repetens Salernum, ibique paullulum moratus ad Siciliam poſt triumphali redimitus gloria, ouanter reuertitur. Hic ſecundus compleatur libellus: quatenus paullulum dato ſilentio, ad inchoandum, & perficiendum tertium, vires loquendi reparentur.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT

INCIPIT LIBER TERTIVS.

FACTVM EST AVTEM CVM REX Rogerius Siciliam repetiſſet, eodem anno, non multo poſt corporis langore corripitur. Sed cum Deo tribuente citius conualuiſſet, ALBERIA Regina cõiux ipſius, mox infirmitatis tacta incommodo, ad extrema peruenit: quæ videlicet mulier dum vixit, religionis gratia, atque eleemoſynarum largitione fertur plurimum eniuiſſe. Qua defuncta Rex ipſe ita mæroris contritus eſt amaritudine, vt multis ſe diebus intra cameram recludens, exceptis eius priuatis obſecutoribus non apparuerit: vnde accidit, vt fama paulatim diffuſa, non ſolum ijs, qui longe, verum etiam, qui prope erant, vere obijſſe exiſtimaretur. Quo videlicet rumore Princeps Robertus, qui Piſam aufugerat, ſollicitatus, cum immenſa belligerorum Piſanorum manu nauigio aduectus in NEAPOLIS vrbe excipitur: fauẽte ſibi Sergio eiuſdem ciuitatis Magiſtro militum: qui iam cum eo, præmiſsis alterutrũ nuntijs contra Regem conſpirauerat.

COMES autem Ranulphus & ipſe eodem rumore deceptus, Regis obitum vere contigiſſe credebat: qui cum Principem cum ingenti armatorum multitudine reuerſum comperiſſet, corde reſpirans, lætabatur valde: quod Rege defuncto, tempus iam accidiſſe opportunum videretur, quo & idem Princeps Capuam, Principatus amiſsi honorem, & ipſe terras, quibus deminutus fuerat, recuperare poſſent. Periurium itaq; contra Regem Rogerium perpetrare non timens, ſine vlla dierum dilatione, donatiuo ſuo milites circiter quadringentos collegit: atque cum eiſdem ipſis non longe extra muros Capuæ progreſſus eſt: expectans ſi forte, quoquomodo ciuitas ipſa Principi reſtituenda ab ijs, qui amplicri eiuſdẽ amore connecti videbantur, ſibi redderetur: cuius quoque proditionem cum poſt ad effectum non eueniſſe comperiſſet, immenſo animi mærore contritus eſt. Deinde aurora illuceſcente, per campos paſsim diſcurrẽs, copioſam animalium, diuerſarumque rerum rapinam in ſuburbanis eius exercuit: ſicque Capaciam munitiſsimum eius oppidum, quo iter aſſumperat, timido corde regreditur. Guerra itaque hoc modo aduerſus Regem incepta eſt: cui quoque Comiti quidam ſuorum Baronum clam, quidam vero manifeſte conſentientes in Regem periurauere: qui ei vtique hoc iuſiurandum egerant: videlicet, vt ſi quando Comes ipſe contra eundem Regem vellet inſurgere, dierum quadraginta præſtolaretur ſpatio: quo eorum hortationibus ad regiam reuocaretur ſubditionem: alioquin exinde tamdiu ab eiſdem inſtanter debellaretur, quouſque ei nolens etiam ſubijceretur.

EODEM namque tempore Cancellarius Regis Vvarinus nomine, vir quidem litteris apprime eruditus, & in ſæcularibus negotijs prudentiſsimus, & Iohannes Ammiratus, cuiusiam ſuperius ſummam memini ſtrenuitatem, cunctam Laboris terram tunc temporis procurãtes,

cuſtodiebant: qui comperto Principis reditu, nec non & Comitis ſubita rebellatione, diligentiori protinus ſollertia Capuam vrbem, Mataloniun, Cicalam, Nuceriam, ceteraſque terras, ipſam terram Laboris, caſtra belligerorum viribus munire cœperunt.

ERAT autem in eadem terra Laboris ciuitas quædam nomine Auerſa: quam Normanni cum Apuliam aggrederentur, primitus condiderunt: quæ licet duodecim Magnatibus, militibus atque immenſo populo in ſe cohabitantibus gloriaretur, tamen potius aggere, quam murali circũcingebatur ambitu: quo contra hoſtes, ſi neceſſe eſſet, reſiſtere poſſent: ad quam cum Iohannes Ammiratus, & Vvarinus Cancellarius veniſſent, cœperunt ipſos Primates, & equites, omneſque in ea cohabitantes diligenter præmonere, quatinus nullo vmquam amore, ſeu timore concuſſi regiam fidelitatem relinquerent: ſed & bonum nomen, quo tunc vſque in ſumma legalitatis obſeruatione, fideique puritate vigenti enituerant, qualibet ignominia tempore neceſsitatis inſtante obfuſcari non paterentur. Cumq; ijs, & alijs exhortationibus eos ſufficienter allocuti fuiſſent, Iohannes in Apuliam etiam miſit ſollicitans omnes, regio iuſſu, vt ad tuendum terram Laboris, quam citius poſſent, accurrerent.

IGITVR Princeps Robertus de Regis adhuc obitu non incertus, non deſinebat intra mentis ſuę voluere arcanum quomodo, qualiterve Principalem ademptum apicem reſumere poſſet. Miſit itaque ad Randulphũ Comitem, vti ad ſe quãtocyus feſtinaret: quoniam quidem quod erat actũrus, abſente eius ſtrenuitate agere nullatenus quiret. Verum & ille cum de Regis morte, vt iam dictum eſt, nequaquam cunctaretur, mox cum ipſa militari, quam collegerat acie, ad illum NEAPOLIM ſitienter properauit: cuius quoq; aduentu Princeps ipſe, Sergiuſque Magiſter militum ad maiorem reſumẽdum audaciam, vehementer ſunt vegetati: putantes per eum, eo quod vir bellicoſiſsimus eſſet, ad effectum rei, quam deſiderabant, feliciter pertingere. Firmata itaq; ad inuicem conſpiratione, hoc tandem apud ſe firmiter propoſuerunt: vt & princeps, & Comes ſua ablata ad integrum ſibi reſtituerent: & magiſter militum NEAPOLIM & cetera, quæ iure ſibi ſuppetebant, ſecuriter poſsideret. At Rex ſicut & prius, ita & tũc extinctus credebatur: de cuius quoque vita nonnulli etiam fidelium ſuorum hæſitabant: præſertim cum inſtantibus hoſtibus plus ſolito venire moraretur: ſed & ſi quis veniens eum viuere, vel venire aſſereret, iam audiri contemnebatur: cum multis alijs anteuenientibus, atque id ipſum aſſerentibus in vacuum ſit creditum: iam enim Madius menſis curſus ſui metam attingebat.

AVERSANI heroes, ſimulq; vniuerſus populus quamquam certificantibus quibuſdam Regem vere viuum, vereque venturum audiſſent, in tantam tamen deuoluti ſunt inſaniam, vt oblitis, quæ a Iohanne, & Vvarino præmoniti fuerant, ſine vlla præcedente repugnatione, abiecta Regis ſubditione, eiuſque contempto dominatu, Principis dominio ſubderentur. Ceterum Cancellarius Vvarinus, & Iohannes Ammiratus præſcientes hoc ipſum ab eis agendum, Capuam

iam, ne

iam, ne ab ipſis capti, hoſtibus traderentur, receſſerant: vbi cum ad tutandum vrbem ipſam cum pluribus equitibus idem Cancellarius remanſiſſet, Iohannes ad præmuniendum Matalonum, Cicalam, cæteraque oppida continuo vadit: ad quem cum Apulienſis militum, peditumque exercitus copioſus, ſicut ipſe mandauerat, Cicalam conueniſſet, morantur ibi: tuituri terram Laboris: præſidente eodem Iohanne, vſq; dum Rex aduenisset: inter quos erat Robertus filius Ricardi fideliſſimus Regis, qui in ſuperiori proximo libello præſcriptus eſt: & Rogerius Orianenſis Comes: aliique quam plures: vnde factum eſt, vt tam ipſe exercitus, quam milites, qui intra Capuam habebantur, præter pedites, fere duo millia ſupputarentur.

AVERSA itaque vrbe a Principe recepta, Piſanus exercitus, qui cum eo venerat, quorum numerus circiter octo millia ferebantur, eidem Principi, & Ranulpho Comiti, Sergioque Magiſtro militum omnimodis inſtant, vt ad aggrediendum Capuam quantocyus feſtinarent. Aſſerebant enim illam ſine dubio quantocyus fore inuadendam. Sed illi cognoſcentes vrbem militari plurimum protectione fore munitam, impetum eorum prudentiori conſilio cohibens: quatinus circa Clanum flumen, in loco, qui Pons Silicis nuncupatur, caſtrametentur paullulum attendentes, vt cum ab ijs, qui plus alijs diligebant Principem, vrbs ipſa ei quoquomodo proderetur. Verum Cancellarius, vt erat, cautus, & ſollicitus, antequam ipſi ad eundem acceſſiſſent locum, quoſque Principem plus alijs diligentes perceperat, & in quibus tradendi ciuitatem maior haberetur ſuſpicio, vniuerſos comprehendens Salernum cuſtodiendos direxerat.

DVM ergo Princeps in illo loco moratus ſpem prodendæ ſibi vrbis amiſiſſet, motus inde, iterum in alium locum, ſecus eiuſdem fluminis decurſus, quarum tentoria fixit: ſtante ex altera parte regio, cui Iohannes prædictus præſidebat, exercitu. Comes vero Ranulphus nimio mentis ardore æſtuabat, eo quod in illos ad feriendum, medio ſtante flumine, furtiuo, ſubitoque euentu irrumpere non poſſet. At Iohannes Amiratus vir ſagaciſſimus è contra, ſiniſtros præcauens euentus caute agebat exercitum: videlicet ab irreptione inutilis audaciæ eos coercens. Cumque ſic ab vtraque parte aliquantiſper ibi moratum fuiſſet, Principis expeditio panis inopia coanguſtari cœpit: quam non iam ſuſtinere valebat. Tanta namque in eodem loco egeſtas habebatur, vt vnus panis puſillus vix iam Rorhomagenſi nummo mercaretur: quam ob rem derelicta, Princeps cum Magiſtro militum NEAPOLI, recedunt: Comes autem Ranulphus ad cuſtodiendum Auerſam delegatur.

DVM ergo res ita haberetur, ecce ſubito Rex Rogerius, quem omnes ſui ſitienter expectabant, quemque inimici eius non viuum credebant, æquoreis vndis aduectus, quinto die intrante Iunio Salernum ingreditur: cui cum de naui exeunti, vniuerſus ciuitatis populus vnanimes occurriſſent, tanto excepti ſunt gaudio, vt pro eo Deo gratias omnes exclamarent: cuius aduentum, & Beneuentani audientes, ita ipſi immenſo ſunt exhilarati tripudio, vt in vrbe, me ipſo præſente, & audiente Eccleſiarum ſigna ſimul pulſarentur: & ab Archie-

piſcopio, ad monaſterium vſque S. Sophiæ cum hymnis, & laudibus clericalis ordo proceſſerit. Rex denique a præſentibus rerum caſus ſeriatim ſciſcitans, atque prænoſcens, per omnes mox ditionis ſuæ terras dirigens, ad ſe omnes, qui arma gerere, eiſque ad prœlium exerceri poſſent, accelerare imperat.

CVM ergo vndique adueniens exercitus coadunaretur, Rex interim ſuper Auerſanis, quos de legalitate multa, fideique ſinceritate iam laudibus ſuis extulerat, plurimum conquerebatur; quandoquidem, quod in eis laudauerat, neceſsitatis tempore ingruente, in ipſis non eſt inuentum. Contriſtabatur etiam præcipue ſuper Ranulpho Comite: conquerenſque aiebat: quomodo Ranulphus Comes a me vltra ſuſcipiendus ſit, vel credendus: quem ſemper ad malum mihi inferendum, nec propinqui ſanguinis copula, nec poſtquam eius hominium accepi, ſacramentum fidelitatis cohibuit? Quocirca merito poſtquam ab eo violatum eſt iuſiurandum, fides ei non eſt amplius adhibenda: amorque propinquitatis, quo ob coniugium ſororis meæ, vnituſque cum eo ligatus tenebar, penitus diſſoluatur. Qui quidem ſi in mei nunc fidelitate poſitus gloriam meam, & honorem quæſiſſet, oblitis omnibus, quæ mihi intulerat, malis, multum a me honorem ſine dubio conſecuturus foret. Magiſter vero militum, qui fidelitatem meam, inimicis meis adhærendo dereliquit, nulla vtique ſuper hoc venia dignus habeatur: NEAPOLITANAM quippe dignitatem amittens. Princeps autem, qui iram meam magis deliteſcendo fugit, quoniam in hoc non multum deliquit, vtique miſerendum eſt ei: ſuoque ex toto non priuetur honore: ſi tamen ab inimicis meis, videlicet Magiſtro militum, Comiteque Ranulpho diſcedere velit. Vnde mittatur cito ad eum: & experiamur, vtrum verbū iſtud ſibi placuerit: videlicet, vt ab illis diſcedat. Verum Princeps, Comeſque, ex quo aduentum perceperunt, in tantam animi triſtitiam corruerunt: vt mori magis, quam viuere vellent: videntes ſe rumore falſo fuiſſe deluſos.

CVM ergo Princeps hoc, quod ab eo mandatum fuerat, contemnendum elegiſſet, Rex illico coacta in vnum, quam collegerat, militū, peditumque innumera expeditione, qua maior nulla alia antea ab eo habita eſt, ad aggrediendum Auerſam, qua Comes Ranulphus ad cuſtodiendum remanſerat, toto animo tendit: cuius aggreſsionem aſperrimam Auerſani formidantes, cœperunt omnes, quicumque citius poterant, fugā arripere: atq; NEAPOLIM, ad ſe ibi tuendum properare. Comes autem cernens ſe, ita fugiendo, ab omnibus præ timore derelinqui, bellum ſine dubio Regi inferendum ſæpe comminatus fuerat, vix tandem cum paucisſimis fuga ab eo elapſus eſt: atq; Neapolitanis mœnibus, quibus tūc Princeps, Magiſterq; militum adhæſerant, ſe nimis confuſus recepit: qui cū ibi intruſus ciuitatis clauſtra non egredi auderet, intra mentis ſuæ viſcera immaniter torquebatur: pœnitens valde, quod male conſultus guerram cœperit: ſibiq; ea, quæ pacis ſunt, conſulentibus nequaquam crediderit. Quid ergo ageret? cum ſe, etiam terras in proximo iam amiſſurū cerneret: ad quas tuendum, & fratrem ſuum Ricardum dimiſerat. Sed ille ſimiliter regio perterritus aduentu, etiam filio ſuo, quē Regi obſidem dederat, derelicto,

licto,cum ad fratrem ſuum Comitem redire nequiſſet , per occulta trami-
tum continuo fugam iniuit.

CVM ergo Rex ſuper Auerſam irruens Comitem fuga euaſiſſe com
periſſet, doluit valde, quod captionis ſuæ retia euadens, vltionem ip
ſius meritam non fuerit expertus : qui deinde tanto mentis furore
accenditur, vt tota vrbs prius omnino depopulata, ignis poſt incendio tra-
deretur: quæ videlicet ciuitas non ſolum intus, ſed etiam de foris abundan
tiſsimo fuerat inhabitata populo : omnibuſque in uiduis ita fertilis fuerat, *
vt etiam Capuæ, ſeu NEAPOLI, quæ circa ſe erant, non inuideret. Fru-
mento, & vino, carniſque edulio ita feracior exſtiterat, vt fere nullus in ea
habitantiũ in victu egeret: vnde contigit, vt pæne omnes in ea effrenatius
turpi libidini ſubderentur: ob cuius piaculũ, quo ſe moderari neclexerũt,
Deus magis offenſus , ſic eam, vt æſtimo, per Rogerium delere decreuit.

CVM ergo ſic Auerſa deleta fuiſſet, Rex poſt modum ſuburbana ip
ſius concremari iuſsit. Deinde appropinquans NEAPOLIM, inter
oppidum, quod dicitur Cuculum, Patriæque lacum caſtra defixit:
ibique tamdiu moratur , quouſque & cuncta ſuburbana NEAPOLIS in
partibus illis ignis incendium conſumeret: ſegeteſque vniuerſæ a frumen-
tatoribus ſuæ expeditionis depopularentur. At Princeps Robertus , Co-
meſque Ranulphus, Sergiuſque Magiſter militum ita præ formidine ip-
ſius intra vrbem intruduntur , vt nec de porta bellaturi exire auderent.
Cumque omnia ibi conſumpta fuiſſent, iterum Rex Auerſam deſtructum
repetit: qui etiam illic diligentius iubet, vt ſi quid inter Auerſam, NEAPO
LIMQVE, quod comburendum eſſet, incombuſtum remanſiſſet , omni-
no cõbureretur : vbi quippe moram tamdiu facit, donec & rebus agrarijs,
quæ ſuperfuerant, vniuerſis conſumptis, ſolum telluris omnino vacuum
dimitteretur.

DVM hæc ita gererentur, Rex habito conſilio præmiſit Cancellariũ
ſuum Vvarinum cũ multitudine militari: quatenus ciuitates , quas
Comes Ranulphus ſub proprio dominio tenuerat, ſponte ſibi ſubij
cerentur: alioquin ſi ipſe ſuper eas irrueret , ſine vllo miſerationis intuitu
depopulatæ, ignis quoque concrematione funditus exinanirentur. Veniẽ
te itaque Cancellario ad vrbem, quæ dicitur Allifa, ipſo die quo venit, vni
uerſus eius populus Regi, ſine vlla refragatione ſubijcitur: quo facto , po-
ſtera die ad oppidum S. Angeli cognomento Rabicannum ſuſcipiendum
tendit: cuius videlicet Ricardus frater eiuſdem Comitis dominatus fuerat:
quique etiam regio, vt iam fatum eſt, aduentu perterritus , dimiſſo eodem
caſtro, in Campaniam aufugerat.

POST hæc autem Cancellarius receſsit Caiaciam: remotus tamen ab
ea tertio milliario ſecus Vulturni fluenta. Mandatur exinde Caiacia
nis, & præcipue illis, qui caſtro eius præerant, vt & ipſi Regis ſuper ſe
quantocyus ſuſcipiant demanium. At illi ſentientes inexpugnabili ſe ca-
ſtro muniri, audacius recuſant id fieri: immo ſi neceſſe fuerit, ſe ei repugna
turos prænuntiant. Quam ob rem Cancellarius motus inde, caſtra ſuper
Sanctam Agatham vrbem metatus eſt: exhortans ciues Regi ſe vltro ſub-
dendos. Verum illi, ſicut & Caiaciani id fieri renuẽtes , ad reſiſtendum po
tius ſe

tius ſe parant. Nunciantur itaque Regi, qui tunc Auerſæ morabatur, hæc omnia: & quia vtræque vrbes munitiſsimæ erant, neceſſe erat, vt Rex ipſe ad expugnandum ſuper eas irrueret.

PORRO Rex audiens illorum ſuperbiam, graue accepit: vnde magna expeditionis ſuæ parte ad cuſtodiendam Capuam, ceteraque oppida circa terram Laboris ſita, delegata, ad obſidendum præfatas vrbes iratus feſtinat. Veniens ergo ſuper S. Agatham eam vndique artiſsime circumſedit: atque machinas, quibus citius caperetur, fieri iuſsit. Quo viſo ciuitatis habitatores immenſo conſternantur timore. Vnde nonnulli eorũ cito exeuntes Regem præuenire ſatagunt: pedibuſque eius prouoluti precibus inſtant, vti eorum ſubditionem ſuſcipere iam dignaretur: & ne ipſi cum vxoribus, & liberis, rebuſque eorum in prædam darentur: eſſentque in ignominiam cunctis audientibus. Rex itaque precationibus eorum vix flexus, vrbem ſic, ſine ipſorum diſcrimine ſuſcepit: atque poſt tertium diem ad habendum Caiaciam properat: ſicque eiuſdem vrbis poſitio ita ſtare cernitur, vt orientem verſus ingens in ea caſtrum, non ſolum humano opere, verum etiam montis excellentia naturaliter munitiſsimum habeatur. Quod quidem caſtrum ita ab vrbe diſtat, vt etiam ciues ipſi in nullo quomodolibet contra illud penitus præualere poſsint. Ceterum & obſidionem ab eo nõ formidare videtur: vt ſi virtus alimoniæ, qua tutores eius ſuſtententur, non defuerit, vix vmquam poſsit captione ſubdi.

VENIENS itaque Rogerius ſuper illam, mirabile dictu, ita caſtrenſes in primo exterriti ſunt, aſſultu, vt nil aliud, niſi quæ pacis ſunt, cogitantes eidem ſubdi quantocyus cuperent. Quippe tantum percrebruera: in eodẽ aſſultu ſpiculorum iactura, vt vix cuiuſlibet manus ca-
* ſtrenſis ad repellendũ inſtantes hoſtes contrahendi fuerit auſa. Nã defenſationis gratia quicũq; inermis poſitus bracchiũ extẽderet, ictũ deforis venientis iaculi ſtatim in ſe ipſo excipiebat. Sic itaque caſtrum ipſum ſemel oppugnatum, atque deuictum a Rege accipitur: quod cum poſtea viſendi cauſa fuiſſet ingreſſus, illud quam maxime, pro ipſius ardua, ingentique munitione commendaſſe fertur: multumque ſibi prodeſſe ad eius defenſionem coronæ teſtatus eſt.

POST hæc autem quendam ibi heroem Nicolaum nomine, eo quod inimicis ſuis conſentiens periurus eius fuerit, iuſto exheredauit examine: qui deinde cupiens in perpetuum ſolidare pacis bonum, dedit edictum, vt cuncta in terra Comitis ſubuerterentur oppida: præter munitiora caſtra: quæ ei ſub proprio dominio ad eiuſdem pacis tutelam retineri placerent. Poſt hæc venit Aliſam: vt videret eam: qua viſa, de ipſius amœnitate loci, lympharumque circumcurrentium magna abundantia fertur valde ſibi complacuiſſe. Quarum videlicet Lympharum tanta erat obſecundationis facilitas, vt quandocumque prius vellet, riuum ex eis productum, in hortum ſuum vbicumq; eſſet, poſſet tranſducere: eiuſque ad irrigandum holera, pro velle ſuo famularetur.

POST hæc coacto in vnum exercitu, quem ſecus fluenta Volturni reliquerat, NEAPOLIM, qua hoſtes eius contra ſe ſuſcepti rebellabant, obſeſſurus properat. Erat autem ciuitas ipſa antiquiſsima: quam

quam AEneas cum illuc nauigio tranſuectus applicuiſſet, primus fertur condidiſſe: cuius quoque magnitudo prægrandis erat: quæ a parte meridiana non ſolum murorum altitudine, verum etiam Tyrrheno mari munitur. A ceteris vero partibus, excellis mœnibus roboratur. Quam ob rem adeo ipſa inexpugnabilis conſtat, vt niſi famis periculo coartata nullatenus comprehendi queat. Nempe huiuſmodi vrbis dominus, olim Octauiano Auguſto annuẽte, Virgilius maximus poëtarum exſtitit: in qua etiam ipſe volumen ſuum ingens hexametris compoſuit verſibus.

IGITVR cum Rex Rogerius a parte Orientis vrbe hac obſeſſa, eiuſdẽ captionem diu differendam præuidiſſet, accidit in cor eius, vt innumeris accitis foſſoribus, caſtrum ingens aggeris circumductione munitiſſimum ſuper eam firmaret: quatinus ibi inceſſanter, militaribus excubijs ſufficienter expoſitis, ipſo quoque abſente NEAPOLIS vicinius indeſinenter ab ipſis conſtringeretur. Cum ergo poſita ſuper NEAPOLIM obſidione agger, pro extruendo caſtro ipſo, terram effodiendo ſurrigeretur, cœpit agger idem, eo quod ex cæmẽto arido terra egeſta labilis eſſet, hùc, illucque ſubmergi: propter quod opus ipſum in vacuum aſſumptum fuiſſe videbatur: nec poterat caſtrum ipſum incœptum, dum agger ſic ſubmergeretur, ad effectum pertingere. Quo viſo Proceres ad Regem mox veniẽtes ſubmiſſis vocibus conqueruntur. Incaſſum inquiunr, ad conſtruendũ caſtrum labor iſte aſſumptus eſt: quoniam quotidie terram effodiendo, agger circumducitur: qui tamen ad expletionem eiuſdem caſtri non proficit: quoniam quod pro aggeris erectione fodiendo egeritur, dilabi pro ſui inſtabilitate non ceſſat: quapropter dimiſſo hoc opere, aliud inueniatur conſilium: quo ad vrguendam rebellis vrbis ſuperbiam congruentior præſtetur facultas. Item eſt & aliud omnino lugendum: quoniam ſunt nõ nulli ex hac expeditione, qui in loco iſto, dierum æſtum Canicularium non ferentes, incipiunt iam infirmari: alij vero intolerabili equorum, qui præ multa aquæ inopia ſiti moriuntur, cadauerum fœtore tabeſcere. Sed etiam tellus ipſa, qua conſiſtimus, eo quòd cæmentum ſiccum ſit, impurum a ſe prodeuntem calorem. Horum quippe malorum vitia valde veremur: ne forte in tantum procedant, vt totus ab eis exercitus infirmatus, penitus, quod abſit, labefactetur. Vnde hinc, ſi tuæ non diſplicet pietati, cito remouendi ſumus: vt non morientes, cũ ſalute etiã noſtra NEAPOLIM non ſolum diebus æſtiuis, verum etiam in hieme, ſi neceſſe fuerit, coercere poſſimus. Quibus Rex auditis, mox eorum miſertus, iuſſit obſidionem remoueri: cogitans qualiter alio modo, abſque ſuorum diſcrimine, hoſtibus ſuis reſiſtendum eſſet: quamobrem magnam eiuſdem expeditionis partem diſpertiens, per ſingula oppida, quæ NEAPOLI viciniora erant, inſtituit: vti eam, ipſo quoque diſcedente inſtanter comprimerent: ſuique rebelles, ſi quando forte vſquam armati progrederentur, vicinius ab ipſis poſſent reſtringi.

QVIBVS ita diſpoſitis perrexit Cuculum: quod dum ipſe a Sicilia moram redeundi faceret, a Piſanis, quos ſecum Princeps duxerat incaſſum, eo quod Neapolitanis iubente ipſo aduerſaretur,

ſaretur, ex parte etiam fuerat ſubuerſum. Quod videlicet oppidum, quoniam NEAPOLI propinquiſsimum exiſtebat, ad artandum eam quantocyus reædificans, melius etiam quam antea fuerat, opere firmari præcepit: deinde præuidens magis Auerſæ reſtitutione, rebellis NEAPOLIS poſſe reſtringi ſuperbiam, perrexit illuc: atque eodem, quo prius fuerat, iuſsit reſtaurari ſitu: atque ad eam inhabitandum, cunctoſ, qui prius illam inhabitauerant, redire permiſit.

INTERIM autem dum Rege ipſo cum ſuo exercitu præſente, eiuſdẽ ciuitatis inſtanter reparatio fieret, Princeps, & Comes, Magiſterque militum Sergius intra mœnium NEAPOLIS ſepta concluſi neſciebant quid agerent: videntes ſe omnes iam in proximo fore ſuperandos: ni forte vndecumque adueniens ſuccurſus citius adeſſet. Nam & victus inopia indeſinenter angebantur: nilque quo ad vitam, cum ſuis ſuſtentarentur, de foris per terram aduectum, ad eos intrare minime poterat. Militum vero, qui ad ſtipendia ipſorum militare videbantur, alij verentes plurimum regiam captionem, vrbem quandocũque poterant, latenter exeuntes abſcedebant: alij autem poſſeſsiones proprias nolentes amittere, ad eas reſumendum, qui tamen Regis licentiam accipere poſſent, reuertebantur.

CVM ergo prædicti Principes ciuitatis concluſione ita coercerẽtur, hoc tandem ab eorum ſollertia prouidetur conſilium, vt ocyus Piſam dirigentes ciuium aures miſsis precibus pulſarent: quatenus eorum miſerentes, ingentem per mare venientium belligerorum copiam tranſmitterent: eiſque celerrimum in extremo iam poſitis opitulationis ſuccurſum impenderent. Cum ergo immenſa acies ab eis directa cum ratibus æquora ſulcando NEAPOLIM tendiſſent, iſtiuſmodi præfirmantur conſilio: vt vrbem Amalfiam inchoante auroræ ortu ſubito aggredientes aut prædarentur: aut Regi, ſi fortuna ſiniſtra non eis impedimentum ferret, eriperent.

ERAT autem tunc Amalphia omnibus pæne euacuata belligeris viris: quorum iam pars iubente Rege, cum liburnis quattuor armatorum refertis copia, per marinas prædaturi aquas receſſerant: pars vero in hoſtem euntes cum Rege aderant: alij autem Piſanorum tunc nauigia intuentes, quoniam eos putarunt Salernum aggreſſuros, cito illuc præeuntes eam tuituri, ibi remanſerunt. Venientes itaque ipſi Piſani ſubito inchoante auroræ luce inuaſerunt vrbem: nulloque reſiſtente eam funditus, impieque depopulantur. Cumque vrbe tota depopulata, vniuerſa ad claſſem ſpolia tranſportata fuiſſent, mox Scala oppido, ceteriſque Amalfiæ munitionibus inuaſis, nouiſsime quoddam munimen, quod dicitur Fracta, oppugnare nituntur.

DVM ergo Rex Rogerius, vt iam fatum eſt, ad reparandum Auerſam, bellica conſtipatus expeditione ſedulus intẽderet, intimatum eſt ſibi, quod naualis prœliantium manus Piſa adueniẽs Amalfiam proculdubio inuaſerat. At ille cognito hoc concitus, ipſam Auerſæ reſtitutionem pro tempore dimittens, caſtra mouit: Amalfiam violenter de manu excuſſurus.

excuſſurus. Quid multa? Dum ergo præfatum munimen, ſicut iam dictum eſt, expugnaretur, ecce regius exercitus ex improuiſo irrumpens, partem ipſorum cæde proſternunt: partem vero captionis violentia ſubdunt: quorum videlicet numerus inter necatos, & captos mille quingēti fuiſſe referuntur. Ex Cōſulibus autem ipſorum duo capti ſunt: tertius vero percuſſus interijt: qui autem ad puppes remanſerant, vel timore coacti ad eas fuerant reuerſi, innumeris, quibus onuſtati fuerant ſpolijs, fugam arripiendo euaſerunt. Liburnarum vero numerum quidam aſſerunt fuiſſe quadraginta tres: alij vero plures: captiuorum autem multitudinem per diuerſa Rex diſpertiens loca, vinculis mancipandos direxit.

CETERVM piratæ ipſi NEAPOLIM redeūtes cum Piſanis, quos Princeps ſecum duxerat, relictis ibi ad cuſtodiam nonnullis ipſorū, ſimulque etiam cum eodem Princlpe Piſam ingreſsi ſunt: veris tempore in adiutorium Neapolitanorum denuo reuerſuri. Verū Sergius Magiſter militum, Comeſque Ranulphus cum filio ſuo Roberto in vrbe defenſionis eius cauſa remanſerunt. Ipſe autem Robertus in primis adoleſcētiæ annis miles conſtitutus, maxime tunc temporis, vt erat adoleſcens, optimam audaciæ, virtutiſque laudem iam conſequi incipiebat.

REX denique in vnum rurſus collecto immenſo exercitu, Neapolitanorum vitiferas arbores, in quantum propius accedere potuit, omnes ſucciſurus regreditur. Succiſione itaque eadem circumquaq; perpetrata, Auerſam, quam pro tempore, vt iam dictum eſt, reædificatione inconſummata dimiſerat, cōſummaturus reuertitur. Qui poſtea videns ſe imminente iam hieme, nō vltra diu ſecū poſſe retinere exercitū, ſibique quā tocyus repetendi Siciliam neceſſarium fore, eius mox diſpoſita, quæ fienda erat, reſtitutione, ordinatiſque vſquequaque per oppida ad tuitionem pedeſtribus, ac militaribus excubijs, Beneuentum regreditur: figens caſtra ſubtus Padulum oppidum: non longe a flumine Caloris: ad quem mox pro parte omnium ciuium nonnulli ex primoribus Beneuentanæ vrbis cum Archiepiſcopo exeuntes benigno, ac familiari famine ab eo commoniti ſunt, vt de eius penitus amoris nil hæſitarent æquitate: diligenter pacis vinculo connecti ſtuderent: ita vt nullum diſſenſionis ciuilis adinuentorem ſine iuſtæ animaduerſionis cenſura dimitterent: ſimulque fidelitatem ipſius, ſalua Apoſtolica fidelitate, deuotiſsime contra omnes cuſtodirent. Nam animus eius in hoc vere perſeuerabat intentus: vt eos ſemper diligere, benefacere, atque tueri pararus eſſet: ſi tamen in ipſa eius fidelitate, vt cœperint, pure deinceps perſeueraturi eſſent. Hæc, & his ſimilia illi ab eius ore audientes, hilariores redditi talia reſponderunt. Nos inquiunt, domine Rex cuncta, quæ iubes libenter faciemus: tibique toto corde adhærebimus: nec quidquam, quod ſit contra fidelitatem tuam, machinabimur: immo eam illibatam indeſinenter ſeruantes a tuo obſequio, poſt dominum Papam nullo deficiemus tempore: tantum amor tuus, tuaque dignatio ne auertatur a nobis. Hęc vbi verba darent, receſſerunt. Poſtera die Rex Rogerius filium ſuum nomine ANFVSVM, bonæ indolis puerum, cum fauore Optimatum, militumq; omnium, Capuani per vexillū ſublimauit Principatus honore. Deinde continuo ipſo die generum ſuum nomine

M

mine Adam) Comitali dignitate, qua illuſtratus fuerat Alexander Comes, cuius ſuperius memoriam egi, magnificauit: virum ſcilicet iuuenilis ætatis decore fulgentem: affabilem: militemque ſtrenuiſsimum. Habebat autem Rex & alios duos liberos adoleſcentiores, forma ſpecioſiſsimos: morumq; honeſtate præclariſsimos: nec non ad ſuſcipiendum militiæ cingulum iã vtroſq; adultos: quorum vnum, qui erat primogenitus omnium fratrum, Rogerium nomine iam Ducali honore, alium autem Principatu Barenſi prouexerat. Erant autem & ei duo filij minimi: qui ſub tenera adhuc pueritiæ ætate degentes ſic in regia aula manebant.

REX denique quos familiariores habebat, ſecum retentis, ceteros omnes illic ad propria remeare permiſit. Poſt hæc motus inde regreditur: viſurus quoddam municipium, quod nuncupatur Gardia: nec non arcem quandam, quæ dicitur Draconum: quæ erat in ſupremo montis valde ardui ſita: vt ſciret, quali, quantoue, vtraque præſtarent munimi-nis robore. Ad quam tamen arcem antequam acceſiſſet, dum iter ageret, dominum oraturus ad monaſterium S. Saluatoris Celeſini diuertitur: cui cum Abbas Alexander prænominatus, omniſque congregatio fratrum obuiam proceſsiſſent, honorifice, vt decuit, ab eiſdem ſuſceptus, Deo laudes concinendo in Eccleſiam vſque introducitur. Qui cum genibus poſitis ante altare orationem conſummaſſet, ad capitulum ipſorum pergens, breui tunc allocutione Abbatem, omneſque fratres familiariter ibidem excepit. Poſt hæc filius eius præfatus ANFVSVS ſanctam eorundem fraternitatem per manus ipſius Abbatis præſente Rege accepit: quam Rex ipſe, vt ſupra memoratum eſt, altera vice veniens ſuſceperat.

DEINDE Rex cameram expetens, atque refectus, ſupplicante eodem Abbate montem ipſum monaſterio ſupereminentem, qui per multa annorum curricula amiſſus fuerat, ei reſtituendum promiſit: nec non argenti tantum, quo calix, duoque turibula fierent: quibus tunc fratres ad ſeruitium Dei præcipue indigere videbantur, pollicitus eſt: quibus etiam viciſsim dedit, vt ex his promiſsionibus, Salerni cum eſſet, requireretur. Itaque indigentia, quam ob cauſam contigerit, breuiter hic referatur. Quippe Cœnobium ipſum Comes Ranulphus, vt cum Rege guerram continuam agere poſſet, poſt multas diuerſarum rerum eiuſdem oblationes ita conſtrinxerat, vt & altare ipſum, vniuerſo eius ſubſtracto ornamento, denudare non timuerit. Vnde factum eſt, vt ex hoc & Deum offendiſſet, & Rogerio, peccato ipſo præpediente, præualere non potuiſſet. Male itaque vſus eſt conſilio: cum putaret, diuina ſurripiendo vaſa, contra Rogerium ſibi diuinitus ſubueniri.

REX igitur præfata Guardia, arceque Draconi curioſiſsimo intuitu perſpectis, ſimulque quantum, vel vbi magis in eiſdem roborandum eſſet præſignans, Caiaciam regreditur: qui caſtrum ipſius aſcendens, totum in circuitu perſpicacius conſiderat: atque vbicumque in eo amplius muniendum eſſet, præuidens, abſq; temporis dilatione præmuniri inſtituit: itemque diſpoſuit, vt cuncti Proceres, qui in vicino poſiti erant, degentes, cum vniuerſis ſubiectiuis ſuis militibus, qui terreſtres erant, Caiaciæ circa caſtrum domibus ſuis conſtructis perpetuas haberent manſiones:

ſiones:videlicet vt caſtrum ipſum,quod naturali,& humano opere fortiſſimum cernebatur,cohabitationis etiam militaris numeroſitate roboraretur:vbi etiam nonnulli tunc de clero Capuanæ ciuitatis, & de ciuibus laicis aliqui aduenientes cum conſilio Regis quendam clericum nomine Guilielmum,virum vtique in diuinis & humanis rebus ſcientia præditum, ad Archiepiſcopatus officium elegerunt:nam anteceſſor eius in Simoniaca re pertus prauitate,depoſitaria fuerat plexus cenſura.

POST hæc autem Rege Capuam tedeunte primitus eidem electo, deinde eiuſdem Regis filio,qui ſupradictus eſt, ANFVSO clerus, & populus ſingulas proceſsiones facientes in vrbem introduxerunt:vbi ſcilicet omnes Principatus Capuani proceres conuenięntes nouo Principi ſubmiſsi,hominio ſuo fidelitatem iurauere:ſalua tamen ſua, filijque eius Rogerij fidelitate:qui ei in regnum ſucceſſurus erat. Deinde,vt omnibus iniuſta patientibus exhiberetur iuſtitia, præfato electo,ſimulque Magnati cuidam,qui vocabatur Haymon de Argentia,impoſuit. Verum & ſuper vniuerſam terram,quæ ſub proprio erat dominio, quendam ſtrenuum, cui nomen erat Cancellinus, virum vtique in ſæcularibus ſollertiſsimum rebus,procuratorem conſtituit. Militiæ vero, quæ pro defenſione terræ Laboris delegata fuerat,quoſdam,in quibus magis cõfidebat,Comites, dũ ipſe a Sicilia reuerteretur,per vices ſtatutas ſibi ſucceſſuros, iam antea, cũ eſſet Auerſæ,præpoſuerat.

EX quibus videlicet vicibus primo accepit agendam præfatus gener Regis Adam.Secundam vero poſt eum acturus erat Comes Robertus filius Ricardi:tertiam autem poſt illum Simon Comes S. Angeli Montis Garganii ſicque ceteri per ordinem : qui Simon conſobrinus frater regis erat:ſcilicet valentiſsimus miles:filiuſque Henrici Comitis : eiuſdem Regis auunculi.Hic quoque Henricus omni tunc probitate decoris, totiuſque affabilitatis dulcedine ſplendidus,in conſilio prouidus, rebuſq; bellicis ſtrenuiſsimus:immenſæ laudis gratia,ex hoc quam maxime efferebatur,quod etiam Regi ipſi,vt Ducalem denique coronam regni conſequeretur,conſilij prudentia,ſeu facto,præ omnibus affuiſſe fertur.

CVM ergo hæc,& alia ab eo ſtatuta fuiſſent,motus eſt inde:Siciliam quantocyus repetiturus:dumque iter agens Argentium appropinquaſſet,viſo eo placuit ſibi ſubuerti:quandoquidem non admodum idoneum pro defenſione fore cernebatur.Poſt hæc quoque gradiens, Vallem Caudinam expetit:eius cupiens qualiter ſe haberent oppida, videre: Appadium ſcilicet:Montemque Sartium:nam cetera iubente ipſo iã fuerant ſubuerſa:a qua videlicet Mathildam ſororem ſuam remotam,in Siciliam,ſaniori vſus conſilio,elongauerat:ne quando forte vir eius quolibet modo eam ſeducens,per eius conſenſum aditum inueniret: quo contrariũ ſibi in futurum ingerere poſſet.

IGITVR prædictis oppidis præuiſis,ordinatiſque, quæ ibidem videbantur ordinanda,ad Caſtrum,quod dicitur Coteum præuiſurus feſtinat: quod cum præuiſum amplius præmuniri iuſsiſſet, Cipparunum

M 2 etiam

etiam oppidum præuidendum properat: qui & ipſum quomodo, qualiter ve fortius muniendum eſſet, inſtitueus, Salernum tandem peruenit.

VERVM præfatus Alexander Abbas audiens Regem Salernum aduenisſe, promisſionis eius non immemor, miſit continuo Priorem Cœnobij ſui Stephanum nomine, aliumque fratrem cum eo: qui ei quæ promiſerat, ad mentem reuocarent. At ille mox aduenientibus eis lętanti animo, tantum argenti, quo calix, duoque turibularia fierent, dedit: ſcriptoque Cancellino eius Vicedomino direxit: quatenus montem præfatum Celeſino Abbati, quod iuris monaſterij eſſet, aſsignaret. Cancellinus ergo cum mandatum ipſius accepiſſet, illico montem ipſum, ſicut per litteras mandauerat, per Minanum Vicecomitem eidem Abbati aſsignari fecit: de cuius quoque aſsignatione Abbas ipſe, eiuſdemque congregatio gauiſi ſunt gaudio magno valde: gratias agentes Deo, qui ipſum eundem montem, per tot tempora amiſſum, monaſterio per Rogerium recuperari fecit. Vnde mox prænominatus Abbas ad Miſſam matutinalem pro ſalute, & vita ipſius, filiorumque eius ſollemnem orationem in conuentu quotidie fieri inſtituit. Quoniam itaque bona ſemper ſunt recolenda, idcirco hanc ipſam Regis beneficentiam conſcribi dignum duximus: vt aut ipſe Rex reminiſcens ad melius peragendum prouocetur: aut alius eius exemplo, ad ſimile quid exercēdum excitetur. Rex itaq; poſtea mare ingreſſus Siciliam, cum immenſa expeditione, veris tempore ad expugnandum rurſus NEAPOLIM reuerſurus repetit. Tertius in hoc loco finiatur libellus: vt paullulum mente refoti, vires dicendi, ad inchoandum quartum reſumamus.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

POST DISCESSVM REGIS IN SIciliam, ſecundum vices, ſicut iam dictum eſt, quæ ab eo conſtitutæ fuerant, præmemoratus Comes Adam ad regendum Auerſam, militiam primus ingreditur: qui dum ſe in eadem viriliter, optimeque ageret, magnam de ſe, in militari ſtrenuitate famam tunc diuulgauit. Nam ſæpiſsima diſcurſione, eiuſdem vrbis exteriora ita circumquaque militando coercuit, vt non iam ad portam eius vſque vereretur accedere: verum ciuitas ipſa tanta panis inopia iam angebatur, vt vix duo valde puſilli panes de milio Rothomagenſi nummo mercarentur. Porro milites, quibus Adam ipſe præerat, circiter mille erant: ex quibus ad arcendum NEAPOLIM, alij in oppido, quod dicitur Suma, alij Acerris, nonnulli in munitione Cuculi, quam plures Auerſæ excubare iubentur.

NEAPOLI vero tam prę timore Regis, quam pro cibi penuria, militum poſt non pauco numero abſcedente, vix trecenti remanſerant: qui interdiu, & ſi pro paucitate ſui aperte reſiſtere non poterant, per noctis tamen ſilentium exeuntes, ignorantibus illis incendia, prędaſque agebant. Cum ergo huiuſcemodi infeſtationibus & illi prœliando alternarentur, Comes Adam appropinquante vicis ſuæ termino, ad ſua repedauit: cui ſucceſsit Comes Robertus filius Ricardi: ſcilicet fideliſsimus Regis: virque bellicoſiſsimus: qui pro ſumma, quam erga eundem Regem habuit, fidei ſinceritate, tanto ab eo donarus eſt munete: vt Boianenſis Comitatus ſit magnificatus honore. Habebat namque Rex hanc laude dignã conſuetudinem: vt quemcumque penes ſe potiori, atq; ſinceriori fide præditum cerneret, non ſolum ampliori circa ſe dilectione haberetur, verum etiam eiuſdem gratia non fruſtraretur. Infidum vero ſi quemlibet ſemel reperiret, ei pro huiuſcemodi nota, ad ipſius amoris dulcedinem pertingere, aut vix, aut numquam poſsibile erat.

SED quoniam ſe in hoc loco occaſio præbuit, eius boni mores qui, & quales in eo exſtiterint ſignificare, ad laudem, & memoriã ipſius prætereundum non eſt. Erar quippe amator iuſtitiæ: atque defenſor: vltorque malorum ſeueriſsimus. Mendacium autem loquentem per omnia ita exoſum habebat, vt ſi quis, cum verum dicturus eſſet, falſum protuliſſet, ei vltra ad credendum animus eius aut vix, aut numquam flecteretur. Eccleſiarum quoque, ſeu monaſteriorum munificus: atq; protector erat. Otio, vel vacationi vix vmquã ſubdebatur: in tantum, vt ſi quando a ceteris vtilioribus occupationibus ſibi vacare contigeret, aut publicis exactionibus inuigilaret: aut datorum, ſiue dãdorum, ſeu eorum, quæ accipienda erant, reminiſci, vel quæ recenſenda erant, recenſere ſatageret: quatenus melius de ſuo tribuendum ærario, vel vbi adeundum eſſet, ſub chirographorum ratiocinijs ſemper habebatur: & vt amplius dicam: nullum quid ſibi erat, quod non ſub ſcripti ratione ſeruaretur: aut erogaretur: nil tamen cuiquã per inanem largitatem tribuebat: vnde in nullo vmquã egere poterat: qui tanta ſollertia, tãtaque cautelæ diligẽtia ſua curabat: verens in illud, quod vulgo dicitur, incidere: qui non viuit ad numerum, victurus erit ad dedecus.

STIPENDIA vero militaria, vel quidquid ex conuentione, ſeu pro miſsione dandum eſſet, incunctanter perſoluebat. Numquam vero quod daturus, vel dandum non eſſet, polliceri volebar. In faciendis nõ præceps exiſtebat: ſed priuſquam eorum quid inchoaretur, ſemper prouidentiæ oculo præmuniri ſtudebat. Neminem quoque ex præiudicio puniri, vel ſua auferri quærebat. Cui vero aliquid pro merito bonum, vel malum promitteret, ſeu comminaretur, firmum, ratumque erat. Sed & hoc in eo erat valde mirabile, quia cum in hoſtem poſitus eſſet, ita prouide bellica acta diſponebat, vt ſemper, & vbique ſine ſanguinis effuſione ſuperans, exercitus etiam ſui vitaret diſcrimen. Erat autem & in loquella velox, prudentia pollens, conſilij grauitate præditus, ſermone luculentus: atque repentinis reſponſionibus ſemper ſapienter reſpondere paratus. Sed quia familiaritas ſolet parere contemptum, ita ipſe publice, & priuatim in fa-

miliaritate, vel affabilitate, ſeu iucunditate habebatur modeſtus, vt numquam etiam deſiſteret timeri. In tantum enim profuit metus ipſius, vt de cunctis, Deo cooperante, regni ſui finibus, omni penitus eliminata iniquitate, non niſi quæ iuſtitiæ, & pacis erant, ſectarentur: ita vt illud Pſalmiſtæ in eo videretur compleri: iuſtitia, & pax oſculatæ ſunt.

QVONIAM ergo egregios Regis mores differentes paullo longius euagati ſumus, nunc ad narrationis ordinem ſtylus reuertatur. Robertus itaq; præmemoratus Comes, cum recedente Adam, militiæ Regis apud Auerſam regimen ſuſcepiſſet, ita omni militaris virtutis, & ſtrenuitatis inſtantia Neapolitanos conſtringebat fines, vt numquã per eos, ad malum inferendum hoſtibus exire daretur: niſi forte in nocte: cum videri non poſſent. Sergius vero Magiſter militum, ex quo Rex in Siciliam diſceſsit, Piſam nauigio tranſuectus abijt: ſi forte inde ſibi, ceteriſque ſuis excuſsionis opem collaturus eſſet: cum Rex ipſe NEAPOLIM obſeſſurus rediret. Ipſe autem Rex Natalis Dominici ſubſequentis die adueniente, duos liberos ſuos ad militiam promouit: Rogerium ſcilicet Ducem: & Tancredum Barenſem Principem: ad quorũ videlicet laudem, & honorem quadraginta equites cum eiſdem ipſis militari cingulo decorauit. At Robertus Comes, qui totiẽs iam ſupradictus eſt, completis in ſorte vicis ſuæ apud Auerſam, duobus menſibus, Nouembri ſcilicet, & Decembri ad ſua reuertitur: cui ſucceſsit Simon Comes S. Angeli: cuius ſuperius memoria habita eſt: vir ſcilicet, vt iam dictum eſt, potens in armis: ſollertiſque ingenij.

ALLOQVIVM AD REGEM ROGERIVM.

ECCE DOMINE MI REX ROGERI LIBELlum iſtum nemini potius deſtinandum putauimus, quam tibi ipſi: ad cuius quoque gloriam, & honorem editus conſtat. Quodquidem idcirco fieri volumus, quatenus geſta famoſiſsimæ victoriæ tuæ ſæpiſsime relegens, memor ſis Domini Saluatoris tui Regis æterni: eique placere ſtudeas: cuius beneficij munere te triumphaſſe, regnumque obtinuiſſe non dubitamus. Cuius etiam propter hoc gratias agere non ceſſes: atque cum Pſalmiſta decantes dicens: Non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Tanto namque perſeuerantius, firmiuſque te regnaturum, non ambigimus: quãto ab ipſo & triumphi gratiam, & regni decorem te accepiſſe cognoueris: quantoque etiam eius imperijs, mente te ipſum ſubdideris. Præterea tuam precamur magnificentiam, vt labor noſter, quem huic, pro honore tuo, impendimus opuſculo, huiuſmodi muneris recompenſatione ſubleuetur: quatinus, videlicet nobis in Dei ſeruitio iugiter exiſtentibus, ſuſtentationem, quietem, pacem, ſeu libertatem continuo præſtes: quibus amplius, liberius, ſecuriuſque diuinum exequentes famulatum, pro tua, tuorumque filiorum capeſſenda ſalute, attentius, deuotiuſque orare debeamus. Nam ſi Virgilius maximus poëtarum,

apud

apud Octauianum Imperatorem tantum promeruit, vt pro duobus, quos ad laudem ſui ediderat, verſibus, Neapolis ciuitatis, ſimulque prouinciæ Calabriæ dominatus caducam ab eo receperit retributionem: multo melius credimus nos apud te, his recompenſari, quæ ad diuinum peragendum obſequium poſcimus: non tantum quidem pro opuſculo hoc, quantum etiam pro mercede animæ tuæ: nec non & pro Domino Saluatore noſtro: in cuius quoque nomine, hic congregati ſumus: & per quem tu ipſe huc vſque ſaluus factus præſens conſecutus es regnum. Oramus præterea ipſum Saluatorem noſtrum, vt illud in te modo regnante efficiatur operis, per quod & præſens, & futurum promerearis poſsidere regnum: quorum alterum, id eſt futurum, ſine dubio quandoque adipiſceris, ſi bene, recteque adminiſtraueris iſtud. Quid enim profuit Sauli Iſraeliticum diuina voluntate poſſediſſe regnum, cum poſtea contemptis eius imperijs, vtrumque amiſerit regnum? Aut quid etiam profuit Romanis Imperatoribus, Octauiano ſcilicet Auguſto, Domitiano, & Maximino, ceteriſque, vniuerſo imperaſſe Mundo: cum modo in inferno ſepulti in æternum cruciantur? Vt igitur generalia caueri valeant tormenta, de regni honore, quo nunc inluſtratus es, Deum ipſum magnificare, ipſique ſeruire, eidemque placere ſtudeas, qui dedit. Nam ſicut condecet, vt quis tibi ſeruitutis debitum ſoluat, ex ijs, quæ a te tenere videtur: ita & oportet, vt & tu domino Deo pro ijs, quæ tibi contulit, immo commiſit, placitum ei exhibeas famulatum. Quod ſi forſitan quæretur, quæ ſint ea, quibus bene, & recte præſens adminiſtrari debeat regnum, Domino concedente breuiter aperiemus. Regnum igitur bene, recteq; adminiſtrare eſt, cũ vtrumq; tempus & belli, & pacis recte gubernatur: dum & per legum tramites rerum iniquitates expellas, atq; armis, victis hoſtibus ſis triumphator. Memento itaque te idcirco Regis nomine cenſeri, vt omnes ſub ditione tua poſiti, & iuſtitiæ cenſura, & pacis vinculo regantur. Vt ergo huiuſmodi pacis, atque iuſtitiæ bonum in regno tuo perpetuari valeat, multum prodeſt, ſi tu ſolus munitiores, & inexpugnabiles vrbes, ac fortiora, & inexpugnabilia oppida proprio ſubdideris dominio. Reuocetur itaque ad mentem tuam laudabilis Conſtantinopolitani Imperatoris prudentia: qui pro conſeruatione eiuſdem pacis, atque iuſtitiæ, validioribus terris ſibi retentis, ceteris vero, quæ ſub eo ſunt planiores, immo debiliores terras ad ſibi ſubdendum, & obſequendum dimittit. Dum itaque ad ipſum ſimili cautione prouidendum ſtudueris: eris, ſicut dicit Salomon, tamquam leo fortiſsimus beſtiarum: qui ad nullius pauebit occurſum: ſiquidem innocentium dormieris ſecurus: quieſces in die anteuigilans: ipſas etiam vigilias ſine trepidatione pertranſies. Huiuſmodi ergo ſaluberrimum conſilium omnia te deſiderio amplectetur: & caue ne vmquam ipſius oblitus prætereas: quoniam ſcio illud Deo omnino eſſe placitum: & ab eius voluntate non diſcrepare. Præterea votis omnibus ſuademus Serenitati tuæ, vt memor condicionis tuæ, in mente habeas Dominum conditorẽ tuum: ipſumq; Regem tuum fore cognoſcas: qui eſt Rex Regum omnium: Dominus dominantium: in cuius etiã manu omnes fines terræ, & corda Regum conſtituit: cuius ſolius eſt diſponere tempora: regna diſtribuere: eaque auferre quando

voluerit:vnde ſolus ipſe eſt colendus:metuendus:& adorandus:a quo nimirum præueniente nos eius gratia,cum non eſſemus:habemus eſſe, viuere,& intelligere:atque moueri. Vnde dicit Apoſtolus: Quid enim habes, quod non accepiſti ? aut quid gloriaris tamquam non acceperis ? Caue ergo,ne quando in corde tuo cogitatio ſubrepens perſuadeat tibi : aliquid ſine eo poſſe haberi:ipſe enim,qui dedit corpus, & animam, te nil operante,nec etiam ſciente,ipſe quippe dedit & cetera quæcumque habes: etiam ſi quid in eis viſus es operari. Vnde in Euangelio diſcipulis ſuis Veritas dicit:Sine me nihil poteſtis facere.Si ergo diſcipuli Petrus,& Paullus, Andreas,ceteriq; Apoſtoli ſine ipſo nil potuiſſe facere credendi ſunt : quanto magis omnes nos , qui ad comparationem illorum pæne nihil ſumus? Multi quippe Deo volente , aut permittente pro ſuo velle, in hoc ſęculo proſperati ſunt:qui poſtmodum euaneſcentes in cogitationibus ſuis , hoc ipſum non Deo,ſed ſibi imputantes altius corruerunt. Ex quibus exſtitit vnus Nabuchodonoſor Rex Babylonis:qui dum ambularet in aula regia, ſubito eleuatũ eſt cor eius valde dicens : Nonne hæc eſt Babylon magna? quã ædificaui in domum regni : in robore fortitudinis:& in gloria decoris mei? His itaque verbis ſatis manifeſtũ eſt,illum nimis contra Deum ſuperbiſſe:cum Babylonem non in eius robore,atq; fortitudine, ſed in ſua ædificatam fuiſſe virtute aſſeruit. Vnde merito ſtatim ipſe in amentiã verſus, de regno ſuo eiectus eſt. Atque per ſeptem annos cum beſtijs agri , ad inſtar ipſarum permanſit degens. Poſtea vero Deo volente ad ſenſum ſuum reuerſus , ſe ſeque per ſuperbiam erraſſe cognoſcens , tandem honori prædicto reſtituitur:atque Regem Cęli laudauit:glorificauit: atque magnificauit:quia omnia opera eius vera:& viæ eius iudicia:& omnes ambulantes in ſuperbia poteſt humiliare. Vt poſsit igitur ſuperbiæ lapſus præcaueri,omnem gloriam ,& honorem,regnum, virtutem, diuitias, ſapientiam,prudentiam , & cetera omnia ab ipſo te accepiſſe non dubites : & vt breuius totum comprehendam , nullus omnino Angelus in Cælo , neque homo in terra exſtitit , qui ſine eius datione non ſolum aliquid , ſed nec ipſum eſſe aliquando, habere potuerit. Ipſe namque ſolus Deus a ſe habet , quidquid habet : quia a ſe , & non ab alio eſt . Veniat denique ad memoriam Dauid ſanctus Rex : eiuſque imitator fieri, ſtudeas : qui dum Iſraeliticum regnum ſine vlla contraditione poſsideret , in cunctis ſe tamen deſpicit : ſuiſque in oculis humilem eſſe confitetur : dum coram arca Domini ſaltando diceret:Ludam: & vilior fiam: pluſquam factus ſum : & ero humilis in oculis meis. Conſtat itaque , quia dum Rex Dauid ſe primum conſpicit per humilitatem , a Deo quippe magnus æſtimatur : atque in regno , quo exaltatus fuerat , magis meruit confirmari . Sic etiam Conſtantinus Imperator , dum poſt baptiſmatis perceptionem, per vniuerſum imperaret Orbem,tantæ ſubiectionis erga Deum exſtitit, vt eius non deſereret imperium: & idcirco cum Dauid de Regno,ad Regnum,& Imperio,ad Imperium cęleſte meruit transferri:ad quod videlicet regnũ, & imperium ſuo tempore, & tu transferaris cum eiſdem regnaturus præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto : qui cum Patre , & Spiritu ſancto viuit , & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

EXPLICIT OPVS ALEXANDRI ABBATIS.

DOMINICVS A PORTONARIIS DE VRSINIS LECTORI.

IN EDITIONE HORVM LIBRORVM Gaufredi Monachi, & Alexandri Abbatis vetuſtorum auctorum, qui Normannorum Principum res geſtas conſcripſerũt, vt Indicibus rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum adijcerentur, in eo potiſsimũ hæſimus, & ab initio cœpimus ſubdiffidere, quod vnicum exemplar nactis alterius codicis præſidiũ deerat: quod maxime conſueuit eſſe adiumento: vt inueſtigatione certa, ac veluti quadam indagine menda librariorum tollantur. Nam qui corrigẽdorum librorum operam rite nauare inſtituunt, accurata conſideratione permoti ſummopere abhorrent: ne cõiecturis, partim ingenio, & confidentia quadam impulſi in varias non modo partes, ſed in contrarias pleruinque dilabantur: neve fœde auctores, quos corrigere contendunt, miſere dilacerentur. Propterea, ne hac corruptela his auctoribus grauiores plagæ infligerẽtur, qui tametſi minime videbantur vetuſtatem habituri, digni tamen fuerant, compenſatione rerum poſteris traditarum, vt debitus eis honos haberetur, ſatius duximus ad deprauatos locos notam adponere: vt pro ſe quiſque, quo ingenioſior, & ſollertior, quo ad eius fieri poſsit, vitioſis particulis, & corruptis inciſis exectis, ac reliqua ſtructura appoſite interpuncta medeatur. Peræquum enim viſum eſt: ne vulnera, quæ ad incorrnptam ſanitatem a nobis redigi nequeunt, non modo exulcerentur: ſed ne attrectẽtur quidem: vt ſuum munus, penſumq; ijs relinquatur incolume, qui faciliori, & commodiori iudicio, deſperatis etiam vlceribus opem, & incolumitatem ferre valent: & nobis ſatis, ſuperq; ſit, lucis vſuram his auctoribus attuliſſe: qui noſtra opera conſecuti ſumus, vt eis ſalus, atque priſtina valetudo ab alijs quandoque reddi, reſtituique poſſet. Præterea rem minime dubiam arbitramur: eos rerum ſcriptores in ſua patria priuatis beneficijs, & eorũ Principum amicitiæ decore floruiſſe: qui eorum hortatione res geſtas poſteris tradiderunt: quorum neque veterum quempiam, neq; recentiore memoria Abbatem Trithemium; qui bibliothecas omnes incredibili diligentia excuſsit: mentionem feciſſe mirum videri debet: & cum ſupra quadringentos annos delituerint, ſartos tectos pæne ab omni periculo fuiſſe conſeruatos. Gaufredus magna cum cura, & diligentia in notandis certis temporum interuallis, quod maguopere non ſolum delectat, ſed ſine faſtidio, & ſatietate res plena oblectamenti eſt, in ea laude creber fuit: Alexander vero Abbas adeo in eo neglegens eſt, vt ſeriem ipſam rerum geſtarum cum arbiter interfuerit, & viderit præſens ferme labefecerit. Illud vero nolim a me eſſe omiſſum: Alberiam Reginam Rogerij Regis vxorem, quam inſignis religionis feminam, digna laudis commendatione idem ſcriptor extulit: Alfonſi Regis maximi Hiſpaniarum Principis filiam fuiſſe: qui Toletum regiam vrbem, & Carpetanorum, Oretanorumque ciuitates ab impio Sarracenorum dominatu eripuit: quam Rudericus Simenius Toletanus Antiſtes Geloiram, noſtri Eluiram nominãt: vt filius eius, quem Alexander Anfuſum vocat, cui Campani Principatus honos eſt attributus, Alfonſi Regis aui materni nomen ediderit.

EXTRACTA DE CHRONICA FRATRIS PTOLEMAEI DE LVCA ORDINIS

fratrum Prædicatorum: quam ſcripſit de geſtis ſummorum Pontificum: & occurrentibus tempore eorundem ſuper genealogia Roberti Guiſcardi: & ſucceſſorum ſuorum: ac aliorum Regum Siciliæ vſque ad tempora iſta: per alios ſcientes generationem ipſorum.

ANNO DOMINI MILLESIMO SEPTVAgeſimo Secundo, tempore domini Victoris Papæ II, vt ſcribit N. Archiepiſcopus Cuſentinus hiſtoriographus, Capua obſidetur a Sarracenis: contra quos vadit Robertus Guiſcardi: & ipſos fugat abinde. Quis autem fuerit iſte Robertus Guiſcardi diuerſi diuerſa dicunt. Ricardus enim Monachus Cluniacenſis, ſed origine Pictauenſis hiſtoriographus dicit ipſum fuiſſe militem de Normānia: tamen ſua ſapientia, & probitate factus eſt magnus. Vnde adiuncta ſibi militia Normannorum venit in Apuliam: ipſamque ſubiugauit: expulſis inde Græcis, qui ipſam occupauerant: pro Imperatore Conſtantinopolitano: qui tūc erat, vocato Nicephoro Buranich. Martinus autem hiſtoriographus ſcribit ipſum Robertum fuiſſe de genere Ducis Normannorum: qui primus baptiſmum ſuſcepit: qui vocatus eſt Robertus. Robertus autem genuit Guilielmum: Guilielmus Ricardum, Ricardus autem Ricardum ſecundum, & Robertum Guiſcardi: de quo agitur nunc ad præſens: vnde quartus fuit a primo Duce Normannorum: quando videlicet Normanni concordauerunt cum Karolo Graſſo VI ab Imperatore Karolo magno: & baptiſmum receperunt: cum primum per longa tempora totam Galliam vexauerunt. Quid autem fecerit dictus Robertus, infra dicetur: quia glorioſe operatus eſt: ſicut virtuoſus Princeps: & non ſicut pauper miles.

TEMPORE Alexij Imperatoris Conſtantinopolitani prædictus Robertus Guiſcardi totam occupauit Apuliam: expulſis inde Græcis. Tradunt etiam hiſtoriæ, quod in pugna dictum Alexium deuicit. Poſtmodum autem dictus Imperator mortuus eſt. Robertus vero magnam ſtragem fecit de Sarracenis: & magnas pugnas habuit cum diuerſis: ſemper tamen virtuoſus.

ANNO Domini MLXXV, tempore domini Benedicti Papæ X. prædictus Robertus Guiſcardi ſuam virtutem dilatat: & in magna forma creſcit. Expulſis enim Gręcis de Apulia, totam Apuliam, & Calabriam ſibi ſubiugat: tranſit in Siciliam cum fratre ſuo Rogerio: ibiq; pugnat cum Sarracenis: qui ipſam occupauerant: magnamq; de ipſis ſtragem facit. Sicque ipſis inde fugatis, Siciliam occupat: cumque iam dictam inſulam pacifice poſſiderent ambo fratres, Robertus inde receſſit cum aliqua parte ſuæ gentis: reliqua dicto ſuo dimiſſa germano: vocaturq; dictus Rogerius Comes in Sicilia: & Robertus Dux in Apulia. Nondum enim Sicilia ſortiebatur nomen regni.

VENIENS autem prædictus Robertus Lucaniam cum ſuo exerci tu, ipſam vi gladij ſubiecit ſibi. Deinde venit Salernum: pugnatque cum Principe eiuſdem loci nomine Giſulpho: ipſumque in bello vincit: & capriuat: ac ciuitatem ſibi quaſi peculiarem facit: vbi & Eccleſiã fabricauit ſub honore S. Matthæi: quę eſt metropolitana: & mater omniũ Eccleſiarum ibidem. Deinde ad alias ciuitates Campaniæ antiquæ: quæ modo vocatur terra Laboris, accedit: ipſaſque occupat ſummo tum Ponti ficum beneplacito, & mãdato. In dicta autem Campania erant duo Principes: videlicet prædictus Salernitanus, & Capuanus: quos deuicit: & eorum terras occupauit: ac etiam Ducem Beneuentanum: & ſuam prouinciam: quæ alias Samnia vocabatur: quibus deuictis prædictus Robertus ſuo motu proprio, totam terram per eum adquiſitam a Romana Eccleſia recognouit: ſciens ipſam ad eandem Eccleſiam iuridice pertinere: & Nicolaus Secundus Romanus Põtifex dictum Robertum de eiſdem terris pro ſe, & pro dicto Rogerio fratre ſuo, eorumque heredibus inueſtiuit.

ANNO Domini MLXXVII Gregorius VII. in Papam eligitur: cuius tempore Henricus III. Imperator, qui coronatus fuerat per dictum Nicolaum Papam II. venit in Italiam: & apud Brixiã congregans Epiſcopos Lombardiæ, fecit eligi in Antipapam Archiepiſcopũ Rauennatẽ: qui vocabatur Gilbertus: & poſtea vocatus eſt Clemẽs: & accedens idem Imperator Romam fecit ibidem dictum Antipapam conſecrare: & ab eo coronam Imperij Iterato ſuſcepit: & capto prædicto Papa Gregorio cum collegio Cardinalium ipſos in caſtro S. Angeli incarcerauit. Hæc autem ſciens præfatus Robertus Guiſcardi cum eſſet in Romania ad expugnandas regiones Græciæ, relicto ibidem ſuo maiore filio, nomine Boamundo, ipſe cum parte ſui exercitus venit in Apuliam: indeq; aſſumpta maiore militia venit verſus Romam: quod audiens Imperator, recedit ab vrbe cum ſuo Antipapa, ſuiſque ſecacibus cognoſcens ſe odioſum Romanis: deſtructa tamen prius parte Capitolij ac ciuitate Leonina. Prædictus autem Robertus ipſa die veniens Romam cum militia Comitiſſæ Mathildis ipſam capit: ac ferro, & igne fautores Henrici Imperatoris perſequitur: & Gregorium Papam in ſua ſede reponit: cum ſuo collegio Cardinalium.

HIC autem Robertus tres filios habuit: videlicet Boamundum de prima vxore: & Robertum: ac Rogerium: de ſecunda vxore: quæ fuit filia Principis Salerni. Robertus autem parum patri ſuperuixit: Rogerius vero remanſit ſolus in Ducatu Apuliæ.

DE prædicto autem Roberto Guiſcardi hiſtoriæ magna dicunt: videlicet, quod intendebat ad Imperium pro præfato filio ſuo Boamundo: cum fauore, & adiutorio prædicti Papæ Gregorij: & ipſe adſpirabat ad regnum Perſarum. Sed cum eæ cogitationes eſſent fixæ in corde ſuo, zelo tamen fidei, & honore . in iſto medio peragrato ſuo dominio, & diſpoſitis ijs, quæ pertinebant ad animæ ſuæ ſalutem, moritur apud Salernum, anno vitæ ſuæ LX anno Domini MLXXXIIX tempore domini Victoris Papæ III: ſepeliturq; apud Venuſium in Apulia in monaſterio monachorum nomine Sanctæ Trinitatis: quod nunc eſt Hoſpitalariorum: quod quidem monaſterium ædificauerat ipſe Guilielmus. Tanti autem dicitur fuiſſe zeli in fide Chriſti, rantæ re-

uerentiæ

uerentiæ ad Romanam Eccleſiam, tantæque pietatis ad pauperes, & ad pia loca, vt poſt mortem ſuam etiam miraculis coruſcauerit.

PRAEDICTVS autem Boamundus præfati Roberti filius tranſiuit vna cum Gottifrido de Buillon, & alijs Principibus Franciæ in terram ſanctam: & propter ſuam ſtrenuitatem Princeps Antiochenus eſt factus: habuitq; filiam Philippi Regis Franciæ in vxorem. Moritur autem: & ſepelitur in Apulia: in Canuſio: in ſollemniſsimo ſepulchro.

PRAEDICTVS vero Rogerius præfati Roberti filius, & qui ſibi ſucceſsit in Ducatu Apuliæ in concilio celebrato Melfiæ, tempore domini Vrbani Papæ Secundi, eidem Papæ præſtitit fidelitatis iuramentum pro terris Apuliæ: & ſe hominem ligium Eccleſiæ confitetur. Hic autem Rogerius filium habuit nomine Guilielmum: qui ſibi ſucceſsit in dicto Ducatu Apuliæ.

ANNO Domini MCI Paſchalis Papa II. in ſummum Pontificem aſſumitur: cui prædictus Guilielmus Dux Apuliæ fidelitatem iurauit: & ab ipſo per vexillum recepit totam terram Apuliæ: & antiquæ Campaniæ: quæ dicitur Terra Laboris apud pontem Ceperani.

ANNO Domini MCXIX Gelaſius Papa II. in ſummum Pontificẽ eſt aſſumptus: cui prædictus Guilielmus Dux Apuliæ audiens ipſum Papam aduenisse in Apuliam, more ſolito ſuorum prædeceſſorum fidelitatem iurauit: & omnia fecit, quæ ad bonam fidelitatem pertinebant.

ANNO Domini MCXX Calixtus II. ſedit in cathedra Beati Petri: cui exiſtenti in Beneuento, præfatus Guilielmus Dux Apuliæ eandem renouat fidelitatem. Tempore autem iſtius Pontificis prædictus Guilielmus moritur: nullis filijs ab eo relictis.

ANNO Domini MCXXVI. Honorius II. natione Bononienſis in ſummum Pont. eſt aſſumptus. Hic ad requiſitionem Baronum Apuliæ ſcribentium ſibi, vt ſe opponeret ad defenſionem dicti Ducatus, quem occupare volebat Rogerius Comes Siciliæ, filius Rogerij fratris Roberti Guiſcardi: quia prædictus Guilielmus filius Rogerij filij Roberti Guiſcardi ſine filijs deceſſerat, venit in Aquilã. Tandẽ idem Papa dictorum Baronum fraudem cognoſcens, prædictum Rogerium recepit ad gratiam: & facto homagio per eundem Rogerium prædicto ſummo Pont. ac fidelitate cum iuramento firmata, ipſum Rogerium idem Pontifex de dicto Ducatu Apuliæ inueſtiuit: & ſic factum eſt de Sicilia, & Apulia vnũ dominium: licet ſub duobus nominibus dignitatum: videlicet Comitatus, & Ducatus: nondũ enim nomẽ Regis erat ſortitus: ſed cõiuncto dominio: tunc prædictus Rogerius ſe Regem vocari mandauit. Et quia ſuũ propriũ dominium erat Sicilia, inde motus eſt, vt nomen regni ipſa Sicilia optineret: Apulia in ſuo antiquo nomine, & Principatibus remanente.

ANNO Domini MCXXXI Innocentius II. natione Romanus in ſummum Pont. eſt electus. Hic perrexit contra prædictum Rogerium Regem Siciliæ, & Ducem Apuliæ: eo quod fauiſſet Petro Leonis:

Leonis: qui ſe Papam faciebat: cum tamen eſſet electus a minore parte: Innocentius vero a maiore:& ſaniore:ſed non bene ſibi ceſsit:quia prædictus Rogerius præualuit.

ANNO IV. Pontificatus dicti Innocentij Lotharius coronatus in Imperatorem, per eundem Pontificem, tamquam verus Catholicus,& aduocatus vires Imperij excitauit:& contra prædictum Rogerium Regem Siciliæ, occaſione prædictæ fautoriæ guerram mouet. Vnde congregato exercitu, vna cum præfato Innocentio Apuliam potenter intrauit: & fugato abinde dicto Rogerio in Siciliam, dictum Ducatum Apuliæ auferunt ab eodem.

ANNO Domini MCXLIV tempore Cæleſtini Papæ II prædictus Rogerius Rex eſt reconciliatus Eccleſiæ:& reſtitutus eidem præfatus Ducatus Apuliæ: congreganſque naualem exercitum vadit in Africam contra Sarracenos: & Regem Tunicij tributarium ſibi facit. Dictus autem Rex Rogerius filium habuit nomine Guillelmum: qui ſibi in prædicto regno ſucceſsit.

ANNO Domini MCLV Hadrianus III in ſummũ Pontificē eſt aſſumptus: cui prædictus Guilielmus homagium faciens, regnum prædictum Siciliæ ab eo ſub fidelitatis iuramento recepit. Hic autem Guilielmus filium habuit nomine etiam Guilielmum: qui ſibi in regno præfato ſucceſsit:ac filiam dominam Conſtantiam:quam dictus Guilielmus Rex pater ſuus in Panhormio monialem effecit: ex certa viſione, quam ſuper hoc dicitur habuiſſe.

HIC vero Rex Guilielmus Secundus mortuus eſt ſine liberis: quo mortuo conſobrinus eius, & naturalis Tancredus, cuius tamen filius fuerit, non ſcribitur: tempore domini Clementis Papæ III. qui incepit Anno Domini MCLXXXIIX & ſedit annis tribus,& diebus ſedecim, occupauit ſibi regnum prædictum: quod tenuit ſua vita durante: mortuuſque eſt per eum liberis non relictis. Et ſic ex genere ſupra dictorum Roberti Guiſcardi,& Rogerij fratris ſui nõ remanſit, niſi ſolum dicta domina Conſtantia monialis.

TVNC Barones ſupradicti regni Siciliæ ſupplicauerunt prædicto Clementi III. tunc ſummo Pontifici, vt cum dicta domina Conſtantia, contemplatione ſuorum progenitorum diſpenſaret: vt nuptui traderetur:quod factum eſt: copulataque eſt in matrimonió Henrico V. Imperatori: filio Friderici Imperatoris: dicti Barbaroſſæ: qui ipſam in vxorem recepit.

EX prædictis autem Henrico,& domina Conſtantia natus eſt Fredericus II. Anno Domini MCXCI: & nullus alius: quia dicta domina Conſtantia quaſi in ſenectute ſua quodammodo concepit eundem. Hic autem Henricus ſuo tempore multa fecit: & cum Eccleſia ſe bene non geſsit: immo aliquãdo eſt ipſam grauiter perſecutus: moriturque Panhormi anno Domini MCXCIIX.

MORTVO vero prædicto Henrico eligitur in Imperatorem Otho IV. filius Ducis Saxoniæ: qui male ſe habuit cum Eccleſia: propter quod dictus Fredericus II. miſſus eſt in Alamaniam contra ipſum: fuitque idem Otho ſuis exigentibus demeritis, per Innocentium

centium Papam III depoſitus ab Imperio anno Domini MCCXI. & ſequenti anno, videlicet MCCXII prædictus Fredericus II in Imperatorem eſt electus: & tempore Honorij Papæ III, qui incepit ſedere anno Domini MCCXVI, & ſedit vſque ad annos XI. menſes II. dies XIII. fuit idem Fredericus per ipſum Papam in Imperatorem coronatus anno Domini MCCXX: Pontificatus dicti Honorij anno V: & ætatis ipſius Frederici XXIIX.

HIC autem Fredericus quattuor filios habuit: videlicet Henricũ primogenitum: quem in carcerem poſuit: & hoc vt aliqui dicunt, quia ipſe Henricus fauebat Eccleſiæ: quam dictus Fredericus perſequebatur: in quo carcere Henricus ipſe deceſsit. Secũdogenitum vero habuit Conradum: tertiogenitum autem Entium: qui captus fuit a Bononienſibus: & ab eis in carcere toto tempore ſuæ vitæ detentus: qui omnes ex filia Regis Iohannis Hieroſolymitani, quam dictus Fredericus accepit vxorẽ, procreati fuerunt. Quartogenitum vero habuit Manfredum: quem ex filia Principis Antiocheni ſuſcepit. Idem enim Fredericus prædictam ſuam vxorem fingens mortuam, prædictam filiam Principis ſibi in matrimonio copulauit: conſtituitque ipſe Fredericus prædictum Conradum filium ſuum Regem Alamaniæ de facto potius quam de iure: cum tam dicto regno, quam Imperio, & regno Sicilię priuatus fuerat: exigentibus demeritis ſuis: & delictis per eum commiſsis.

MORITVR præfatus Fredericus in Fogia in Apulia anno Domini MCCL. Modum autem mortis ſuę tradit Martinus: quia ſine ſacramentis, & pœnitentia, & in vinculo anathematis. Quem infirmantem prędictus Manfredus filius ipſius naturalis ambiens regni Sicilię dominium, & theſauros, vno ſecretario eiuſdem Frederici conſcio, timens ne conualeſceret, cuſsino ſuper faciem ipſius poſito, ſuffocauit: ſicque idẽ Manfredus aſſumit dominium ſub quibuſdam cauſis: & rationibus ſimulatis: ſed non in toto: propter prædictum Regem Conradum fratrem ſuum.

POST mortem autem prædicti Frederici Imperatoris Conradus filius eius Rex Alamaniæ intrat regnum Apuliæ anno Domini MCCLI.

SEQVENTI vero anno, videlicet MCCLII, dictus Conradus Rex moritur. Reliquit autem vnum filium paruulum nomine Conradinum: qui erat cum matre ſua in Teutonia: & tempore mortis dicti Conradi, erat duorum annorum. Tradunt autem aliquæ hiſtoriæ dictum Conradum fuiſſe venenatum: in quadam venatione per prædictum fratrẽ ſuum Manfredum. Hic autem Manfredus poſt mortem prædicti Regis Conradi, curam geſsit regni Siciliæ: pro prædicto Conradino pupillo: & ſub iſto prætextu aſſumpſit ſibi dominium ipſius regni.

ANNO Domini MCCLIV, tempore domini Alexandri Papę IV prædictus Manfredus ſimulata morte præfati Conradini, factoque ſuper hoc planctu; accepit coronam ſupradicti regni Sicilię: & tamquam ipſius Regem ſe gerit: ac ſe Regem vocari mandauit: quod durauit a dicto anno LIV, vſque ad LXV.

PRAEDICTVS autem Manfredus primo fuit Princeps Tarentinus:& vxorẽ habuit ✶. ſororẽ ✶. Comitis Sabaudiæ:ex qua filiã habuit nomine Conſtantiam:quæ poſt modũ Petro Regi Aragonum fuit matrimonio copulata.

ANNO Domini MCCLXIII. Pontificatus Domini Vrbani Papæ IV. anno Secundo, idem Papa videns partem Eccleſiæ in Italia deficere, & prædictum Manfredum in ſuis peruerſis actibus proſperari, de conſilio Cardinalium Comitem Prouinciæ nomine Karolum, fratrem Ludouici Regis Francorum, in ſuum aduocat auxilium:& vt ad adiuuandam Eccleſiam eſſet feruentior, prædictum regnum Siciliæ, a quo præfatum Manfredum antea priuauerat, ſibi contulit:cum ſuis annexis.

ANNO Domini MCCLXV Clemens Papa IV. exiſtens Viterbij, Pontificatus ſui anno primo prædictum Karolum in Eccleſia Sancti Iohannis de Laterano in Regem Siciliæ coronare mandauit.

EODEM anno præfatus Rex Karolus in planicie Beneuenti bellum habuit cum prædicto Manfredo:in quo bello idem Manfredus ſuccubuit:& fuit occiſus:cuius habitæ victoriæ cauſa, præfatus Rex Karolus fecit ædificari monaſterium ordinis Ciſtercienſis quod vocatur S. Maria de Regali valle in diœceſi Nolana:quæ coniuncta eſt diœceſi Beneuentanæ. Non enim ædificari fecit in loco vbi habuit victoriam: quia territorium non erat ſuum:ſed Eccleſiæ Romanæ.

ANNO Domini MCCLXIIX. Pontificatus prædicti Domini Clementis anno III prædictus Conradinus filius præfati Regis Conradi cum militia Teotonicorũ, & Lombardorũ ſubito intrat Italiam:& deinde confinia regni Siciliæ:cum quo tunc erat Henricus frater Regis Caſtellæ:& nepos Regis Karoli ſupradicti: qui quidem Henricus occupauerat Vrbis ſenatum. Contra quos venit præfatus Rex Karolus cũ magna gentium armorum comitiua: diuque pugnato per ambas partes in die S. Bartholomæi in introitu prædicti regni prope caſtrum, quod dicitur Talliacoczium, tandem gentes prædicti Conradini ſuccumbunt:& idem Conradinus aufugiens captus fuit in Aſtura:in plagia Romana:& in plagijs Neapolitanis:poſtmodum decapitatus. Fuit etiam in dicto bello captus prædictus Henricus frater Regis Caſtellæ: & per præfatum Regem Karolum in Apulia carceri mancipatus. In eo autem loco vbi idem Rex Karolus prędictum Conradinum deuicit, fecit idem Rex ædificari ſollẽne monaſterium monachorum ordinis Ciſtercienſis vocatum S. Maria de Victoria:quod hodie propter terremotum quaſi totaliter eſt deſtructum. In ipſo vero monaſterio, & alio ſupradicto de Regali valle, monachũ nulli niſi Gallici exiſtere poſſunt. Decapitato igitur, vt præfertur Conradino prædicto, de genere ſupradicti Frederici Imperatoris nullus remãſit ſuperſtes.

PRAEDICTVS autem Rex Karolus vxorem habuit filiam Raimũdi Berengarij Comitis Prouinciæ, nomine Beatricem:quæ fuit vltima filia, & heres dicti Comitis:& habuit dictum Comitatum Prouinciæ: ex qua vxore prædictus Rex filium habuit nomine etiam Karolum:qui in

vita dicti ſui patris vocabatur Princeps Salernitanus. Ipſa autem domina ſepulta eſt Aquis: in Prouincia vna cum patre: & ſorore Regina Franciæ in Eccleſia Hoſpitalariorum.

ANNO Domini MCCLXXXIII. prædictus Rex Karolus moritur: & in maiori Neapolitana Eccleſia ſepelitur: cui in dicto regno, & Comitatu Prouinciæ ſucceſsit præfatus Karolus filius ſuus: vocatus poſtea Rex Karolus Secundus.

HIC Rex Karolus Secundus vxorem duxit dominā Mariam filiam Regis Vngariæ: quæ ſuo patri ſucceſsit in regno Vngariæ: ex qua prædictus Rex Karolus multos filios & filias habuit: quorum primogenitus fuit Karolus cognominatus Martellus Princeps Salernitanus: qui viuentibus ſuis patre, & matre, eſt in Regem Vngariæ coronatus: Præmortuus eſt autem dictis ſuis patri, & matri. Secūdogenitus vero dicti Regis Karoli fuit S. Ludouicus Epiſcopus Toloſanus. Tertiogenitus Robertus Dux Calabriæ: qui patri ſucceſsit in dicto regno Siciliæ. Quartogenitus Philippus Princeps Tarentinus. Vltimogenitus dominus Iohannes Princeps Achaiæ: deinde Dux Duracij. De alijs vero filijs per dictum Regem Karolum habitis, hic non fit mentio, quia ſine prole deceſſerunt,

PRAEDICTVS autem Karolus Martellus Rex Vngariæ, & Princeps Salernitanus vxorem duxit filiam Rodulphi Regis Alamaniæ: ex qua duos filium, & filiam habuit: videlicet karolum, qui patri ſucceſsit in regno Vngariæ: & dominam Clementiam, quæ copulata fuit matrimonio Regi Ludouico filio Philippi pulchri Regis Francorum. Ex prædicta autem domina Clementia natus eſt filius eius primogenitus vocatus Iohannes anno Domini MCCCXVI: ſed parum vixit: nam VII die a natiuitate ſua migrauit ad Dominum: regnumque Franciæ extitit poſtmodum ad collaterales tranſlatum.

PRAEDICTVS præterea karolus II Rex, & dicta Maria eius vxor Regina Siciliæ miſerunt in Vngariam Karolum Principē prædictum Principem Salernitanū filium prædicti karoli Martelli Regis Vngariæ: & ei dictum regnum conferunt: & titulum ipſius, vt ſuo patri concedunt. Dictum enim regnum Vngariæ tunc ab infidelibus multū vexabatur: & Barones ipſius regni pro maiori parte tunc inobediētes erāt prædictæ Reginæ Mariæ: aliqui tamē fideles, licet pauci venerunt in Apuliam pro dicto Rege karolo: qui tunc erat nouem annorum: ipſumque ſecum in Vngariam conduxerunt: qui infra plures annos dictum regnum Vngariæ recuperat & augmentat.

SVPRADICTVS autem Rex karolus II Rex Siciliæ pater dicti Roberti Ducis Calabriæ, & auus præfati karoli pupilli Regis Vngariæ petijt a domino Bonifacio Papa II X. declarari, quis poſt mortem ſuam eſſet ſibi in prædicto regno Siciliæ ſucceſſurus: an videlicet prædictus Robertus filius ſuus, vel dictus karolus Rex Vngariæ nepos eius. Præfatus autem ſummus Pontifex declarauit in breuibus: dictum Robertum eſſe prædicto ſuo patri, in præfato regno Siciliæ ſucceſſurum. De S. autem Ludouico tunc primogenito non fit mentio, quia iam effectus erat frater Minor: & Epiſcopus Toloſanus.

ANNO

ANNO vero Domini MCCCIX v. die introitus Maij obijt ſupradictus Karolus II. Rex Siciliæ: anno regni ſui computando ab obitu patris xxv.

ANNO Domini MCCCIX. Dominica prima menſis Auguſti coronatus eſt prædictus Robertus Dux Calabriæ in Regem Siciliæ per dominum Clementem Papam V. in Auenione.

HIC autem Robertus duas vxores habuit: primam cum adhuc eſſet Dux: dominam Violantem filiam Regis Aragonum: ex qua habuit filium Karolum Ducem Calabriæ: aliam vero dominam Sanctiam filiam Regis Maioricarum: ex qua nullus ei heres ſuperuixit.

SVPRADICTVS Carolus II. Rex Vngariæ vxorem duxit Elizabeth ſororem ✶. Ducis Poloniæ: qui poſt modum factus eſt Rex: & vocatus Rex Poloniæ, ſeu Cracouiæ: ex qua vxore tres filios habuit: primogenitum Ludouicum: præſentem Regem Vngariæ: Andream Secundogenitum: & Stephanum tertiogenitum.

ANTEDICTVS Karolus Dux Calabriæ, filius prędicti Roberti Regis Siciliæ duas vxores habuit: primam ✶ ſororem ✶. Ducis Auſtriæ: ex qua nullam prolem procreauit: ſecundam dominam Mariam filiam Domini Karoli de Valoys: ex tertia vxore: quæ fuit filia Comitis S. Paulli: ex qua dictus Dux duas filias habuit: primam dominam Iohannam: præſentem Reginam Siciliæ: & dominam Mariam: quæ nata eſt poſt mortem dicti ſui patris.

PRAEDICTVS autem Dux Calabriæ mortuus eſt anno Domini MCCCXXIIX. in die beati Martini: viuente adhuc patre ſuo Roberto Rege prædicto.

VIVENTIBVS vero prędictis Roberto Siciliæ, & Karolo Vngariæ regibus contractum eſt matrimonium, inter præfatum Andreã ſecundogenitum ſupradicti Karoli Regis Vngariæ, & prædictam dominam Iohannam filiam ſupraſcripti Ducis Calabriæ: Duxque, & Duciſſa Calabriæ nuncupantur: & ordinatum eſt contrahi matrimonium inter præfatum Ludouicum primogenitum Regis Vngariæ, & prædictam dominam Mariam ſecundogenitam Ducis Calabriæ ſupradicti: ad hoc, quod omnino prænominatum regnum Siciliæ ad heredes Regis Vngariæ deueniret.

ANNO Domini MCCCXLIII in feſto beatæ Agnetis obijt pręfatus Robertus Rex Siciliæ: anno regni ſui XXXIII: cui ſucceſſit in regno prædicta domina Iohanna filia Ducis Calabriæ: & fuit vocata Regina: & dictus Andreas maritus ſuus vocatus Rex Siciliæ: ipſa vero domina Iohanna tunc coronata non fuit.

ANNO Domini MCCCXLV interemptus fuit prædictus Rex Andreas in Auerſa: de menſe Septembri: dicta domina Iohanna Regina eius vxore prægnate: ex qua natus eſt poſtmodum filius dictus Karolus Martellus.

N 3 PRAEDI-

PRAEDICTVS Stephanus tertiogenitus Regis Vngariæ vxorem duxit * filiam Ducis Bauariæ: ex qua vnicam filiam habuit nomine Elizabet. Ipſe autem Stephanus poſt hæc modicum ſuperuixit.

SVPRADICTVS Philippus Princeps Tarentinus filius Caroli II Regis Siciliæ duas vxores habuit: primam filiam, & heredem * Deſpoti Romaniæ: ex qua vnicum filiũ habuit: qui intitulabatur Deſpotus. Hic autem Deſpotus vxorem duxit * filiam Regis Maioricarum: neptemque Reginæ Sanctiæ vxoris ſupradicti Regis Roberti: qui Deſpotus ſuo præmortuus eſt patri: liberis nullis ab eo relictis. Secunda vxor dicti Principis vocata eſt Catharina filia ſupradicti Karoli de Valoys: quam habuit ex ſecunda vxore ſua: quæ fuit filia Balduini Imperatoris Conſtantinopolitani: & dicto Balduino in titulo dicti Imperij ſucceſsit; dictaq; Catharina præfatæ ſuæ matri ſucceſsit: & vocata eſt Imperatrix Conſtantinopolitana. Ex dicta autem Catharina Imperatrice prædictus Princeps tres filios, & vnam filiam habuit: videlicet Robertum, Ludouicum, & Philippum, & Margaritam.

DICTVS autem Robertus ſucceſsit ſuis patri, & matri: vocatuſque eſt Imperator Conſtantinopolitanus: & Princeps Tarentinus: qui recepit in vxorem dominam Mariam filiam Ducis Borbonij: quæ antea vxor fuerat Conneſtabuli primogeniti * Regis Cypri. Ex ipſis autem Roberto, & domina Maria nulli filij ſuperuixerunt.

SVPRADICTVS dominus Iohannes Dux Duracij filius prænominati Karoli II Regis Siciliæ vxorem duxit dominam Agnetem filiam * Comitis Petragoricenſis: ex qua tres filios habuit: videlicet Karolum: qui ſibi ſucceſsit in Ducatu Duracij: & Ludouicum, ac Robertũ mortuuſque eſt idem Dux eius vxore, & filijs relictis.

CVM vero tractaretur matrimonium inter prænominatum Ludouicum, tunc primogenitum Regis Vngariæ, & de perficiendo ipſum inter eundem Ludouicum; & dominam Mariam ſecundo genitam ſupradicti Karoli Ducis Calabriæ, ipſa domina Maria, operante quadam domina, quæ erat in ſocietate ipſius, abſque conſenſu prædictæ dominæ Iohannæ Reginæ ſororis ſuæ, contraxit matrimonium cum præfato Karolo Duce Duracij: & repente vna cum matre dicti Ducis recedẽs de Caſtro regio Neapolis, vbi cum prædicta domina Regina ſua ſorore manebat, & accedens ad domum ipſius Ducis ibidem vicinam, diſpẽſatione ſuper hoc a domino Clemente Papa VI obtenta, & per dominum Talayrandum Cardinalem Petrogoricenſem fratrem matris dicti Ducis procurata, illico matrimonium conſummauit.

DE ipſis autem karolo, & domina Maria natæ fuerunt quattuor filię: videlicet Iohanna primogenita; quæ in dicto Ducatu ſucceſsit, Agnes, Clementia, & Margarita.

ANNO Domini MCCCXLVII, prædictus Ludouicus Rex Vngariæ intrauit prædictum regnum Siciliæ: pro exercenda vindicta Regis Andreæ fratris ſui: vt præmiſsum interempti: ad quem cũ eſſet in ciuitate Auerſæ acceſſerunt prædicti Robertus Imperator Conſtantinopolitanus, & Princeps Tarenti: ac Philippus frater ſuus: necnon Karolus Dux Duracij, & Ludouicus, ac Robertus fratres ſui: qui per dictum

ctum Regem Vngariæ fuerunt in principio ſatis bene tractati: & accepti: non tamen multum honorati: nec fraternaliter pertractati: nam vltimo fuerunt carcerati: & prædictus Karolus Dux Duracij decapitatus: in loco, vbi prælibatus Rex Andreas fuerat interemptus: non tamen tamquã idem Dux fuiſſet conſcius mortis dicti Regis Andreæ: ſed tamquam ille, qui receperat in vxorem ſupradictam dominã Mariam: quæ debebat contrahere cum ipſo Rege Vngariæ, vt præfertur: anhelans idem Dux poſſe ad ſæpe dictum regnum Siciliæ, ratione dictæ dominæ Mariæ ſuæ vxoris deuenire.

PRAEDICTVS autem Ludouicus Rex, & domina Iohanna Regina Siciliæ, cum præfatus Rex Vngariæ eſſet in Auerſa, cum diuerſis nauigijs receſſerunt per mare de Neapoli: & venerũt in Prouinciam: & deinde Auenionem: vbi præfatus dominus Clemens Papa VI cum ſua curia reſidebat: & ibi per ipſum Papam fuit facta diſpenſatio inter ipſum Regem, & Reginam. Ibidem autem prædicta Regina peperit quandam filiam nomine Katharinam: quæ infantula eſt defuncta: aliam vero filiam poſt dictam factam diſpenſationem habuit vocatam Franciſcam.

Quamuis in vetuſto codice continens ſcriptio ſit, tamen deeſſe videtur: Iohannam Reginam Ludouico Tarentino nupſiſſe.

PRAEFATA vero domina Maria vxor prænominati quondam Karoli Ducis Duracij, ſciens mortem dicti ſui mariti, receſsit prægnas de Neapoli in habitu fratris Minoris: & trãſiens prope Auerſam, vbi tunc erat prædictus Rex Vngariæ, per terram venit vſque Tuſciam: deinde per mare in Prouinciam: ſtetitque in caſtro Bocacij: vbi peperit prædictam ſuam filiam Margaritam. Aliæ vero filiæ ſuæ remanſerunt in prædicto regno Siciliæ: vbi per ſuas nutrices fuerunt in diuerſis locis ſecrete, & ſalubriter conſeruatæ.

SVPRADICTIS Roberto, & Philippo de Tarento, ac Ludouico, & Roberto de Duracio per prædictũ Regem Vngariæ captis, vt præfertur, ipſi per eundem Regem, vna cum prædicto Karolo Martello filio prænominati Regis Andreæ, quem præfata domina Iohãnna Regina dimiſerat Neapoli in Caſtro Nouo, vt aſsignaretur dicto Regi Vngariæ, miſsi ſunt in Vngariam: vbi dictus Karolus Martellus modicum ſuperuixit. Dicti autem quattuor regales in ſatis arto carcere fuerunt per plures annos detenti.

ANNO domini MCCCXLIIX ſupradictus Rex Vngariæ a prædicto regno Siciliæ repente receſsit: dimiſsis tam in caſtris Neapolitanis, quam in quibuſdam alijs locis dicti regni, qui ipſa caſtra ſui nomine cuſtodirẽt: & gentibus alijs armigeris, tam Vngaris, quã Teutonicis, in numero ſatis magno: qui dictum regnũ pro ipſo Rege tenerẽt.

EODEM anno prædicti Ludouicus Rex, & domina Iohanna Regina Siciliæ a Prouincia Neapolim ſunt reuerſi: ac præfata domina Maria Duciſſa Duracij: qui Rex, & Regina ſtatim fuerunt in regno recepti, vt domini: & in ſatis breui tempore, quaſi totum ipſum regnum recuperauerunt.

ANNO Domini MCCCL ſupradictus Rex Vngariæ in ſæpe dictum regnum Siciliæ eſt reuerſus: & obſedit ciuitatem Auerſæ diſtantem a Neapoli per octo milliaria: operante illo, qui cuſtodiebat caſtrum ciuitatis ipſius: qui quidem proditorie ſe gerens tam caſtrum, quam ciuitatem dicto Regi dedit. In dicto autem regno tunc prædictus

Rex reſiſtentiam magnam reperit:& de perditis pauca recuperauit. Fuerunt tandem habita pacta inter prædictos Ludouicum Vngariæ, & Ludouicum Siciliæ Reges: ac dominam Iohannam Reginam de accedendo ad Curiam Romanam:& ſtando de iure ſucceſsionis dicti regni Siciliæ declarationi ſummi Pont. dictuſque Rex Vngeriæ his pactis habitis iuit ad Vrbem:& prædicti Rex, & Regina Siciliæ Caietam:ex certis autem cauſis nullus ipſorum ad prædictam Curiam dicta de cauſa acceſsit.

DVRAVIT autem guerra inter prædictos Reges Vngariæ,& Siciliæ a prædicto anno MCCCXLVII, vſque ad annum MCCCLII: quo anno de mandato prædicti domini Clementis Papæ VI. fuerunt ſupradicti Ludouicus Rex, & domina Iohanna Regina Siciliæ die XXVI menſis Maij in feſto Pentecoſtes Neapoli ſollemniter coronati:& declarata ipſa domina Regina eſſe vera domina dicti regni. Fuitque ordinatum per eundem Papam, quod omnia loca, quæ tenebantur in prædicto regno per præfatum Regem Vngariæ aſsignarentur domino Petro de S. Martiali nuntio Apoſtolico: qui ipſa reſtituit dictis Ludouico Regi,& dominæ Iohannæ Reginæ: & etiam procurauit dominus ſummus Pontif. quod prædicti quattuor regales, qui detinebantur captiui in Vngaria faceret liberari: & magna ſumma pecuniæ, quam pro ſui redemptione dicto Regi Vngariæ dare promiſerant, fuit eis contemplatione dicti ſummi Pontif. per eundem Regem remiſſa. Infra vero ſex dies poſt coronationem prædictam mortua eſt prædicta Franciſca filia ipſorum Regis,& Reginæ:& ex tunc ipſa Regina non concepit.

PRAEDICTI quattuor regales ab Vngaria de carcere liberantur: & tres ex eis videlicet Robertus Imperator Conſtantinopolitanus,& Philppus frater ſuus, ac Ludouicus de Duracio in regnum Siciliæ reuertuntur. Dictus vero Robertus de Duracio vadit in Franciã:& coram Rege Franciæ præfatum Regem Vngariæ de duello inuitat: dicens ipſum Regem Vngariæ non feciſſe iuridice, decapitari faciendo prædictum Karolum Ducem Duracij fratrem ſuum: quod duellũ effectum non habuit: & prædictus Robertus poſtea mortuus eſt in bello: in territorio Pictauenſi: in quo,& præfatus Rex Franciæ per Principem Vvaliæ captus fuit.

ALIQVO præcedente tractatu prædictus Philippus de Tarento repente rapit prædictam dominam Mariam: olim Duciſſam Duracij conſobrinam ſuam: atque in triplici conſanguinitatis gradu coniunctam:& de facto matrimonium contrahit cum eadem. Pro habendo vero ſuper hoc diſpenſatione idem Philippus venit ad curiam:& per plures annos laborauit, antequam poſſet eam habere. Ex ipſis autem Philippo, & Maria ante,& poſt dictam diſpenſationem fuerunt multi filij, & filiæ procreati: aliqui ex eis nati mortui: qui autem ſuperuixerunt, omnes muti fuere,& claudi: abſque dentibus,& capillis: ex quo apparuit, quod dictum matrimonium Deo gratum non fuit.

ANNO Domini MCCCLXII. die XXVI menſis Maij, qua die fuit feſtũ Aſcenſionis Domini, obijt prædictus Ludouicus Rex Siciliæ Neapoli: cõpletis x. annis integris a die ſuæ coronationis.

ANNO

ANNO Domini MCCCLXIII completo anno obitus prædicti Regis Ludouici ſupradicti, domina Iohanna Regina contraxit matrimonium cum domino Iacobo Rege Maioricarum: cum quo nupta manet ad præſens.

PRAEDICTVS Ludouicus de Duracio vxorem duxit dominam Margaritam de Sancto Seuerino: natam domini Roberti de S. Seuerino: de genere Comitis S. Seuerini nobilis de regno Sicilię: ex qua vnicum filium habuit nomine Karolum: quæ domina Margarita poſtquam dictum filium peperit, per modicum tempus ſupervixit.

ANNO Domini MCCCLXII. dictus Ludouicus obijt Neapoli in caſtro Oui: in quo ex certa cauſa detinebatur arreſtatus infra duos menſes poſt mortem ſupradicti Regis Ludouici.

ANNO Domini MCCCLXIV. obijt Neapoli ſupradictus Robertus Imperator Conſtantinopolitanus, & Princeps Tarenti abſque liberis: cui ſucceſsit in dictis Imperio, & Principatu prænominatus Philippus frater ſuus.

ANNO Domini MCCCLXVII. dominus Ludouicus de Nauarra recepit in vxorem dominam Iohannam Duciſſam Duracij primogenitam Karoli Ducis præfati. Agnes vero ſoror dictæ Duciſſæ antea contraxerat cum Caneſignore domino Veronæ. Clementia autem tertiogenita ſoror dictæ Duciſſæ obijt virgo Neapoli anno Domini MCCCLXIII.

ANNO Domini MCCCLXIIX. obijt Neapoli prædicta domina Maria vxor ſupradicta Philippi Principis Tarentini: & poſt modum Imperatoris Conſtantinopolitani.

ANNO Domini MCCCLXX prædictus Philippus Imperator Conſtantinopolitanus, & Princeps Tarenti acceſsit Vngariã: & matrimonium contraxit cum domina Elizabeth filia Stephani fratris Regis Vngariæ: & ſecum duxit prædictam dominam Margaritam filiam prænominati Ducis Duracij: quæ cum diſpenſatione domini Vrbani Papæ V. contraxit cum Karolo filio prælibati Ludouici de Duracio conſobrino ſuo: qui cum ſupradicto Rege Vngariæ cõmoratur.

SVPRADICTA Margarita filia ſupra nominati Philippi Principis Tarentini filij Karoli II. Regis Siciliæ, & dominæ Catharinæ Imperatricis Conſtantinopolitanæ vxoris eius, matrimonium ex ſeipſa contraxit cum Franciſco de Baucio Duce Andriæ: abſque conſenſu tamen fratrum ſuorum: ex qua filium, & filiam habuit: dominũ Iacobum: & dominam Antoniam.

HAEC eſt generatio Roberti Guiſcardi: & deſcendentium ab eo Regum Siciliæ: & aliorum Regum ac regalium qui a dicto tempore, vſque modo in dicto regno ſucceſſerunt: prout in chronicis inuenitur: & a ſcientibus, & videntibus declaratur.

AQVI-

AQVILAE VRBIS ORIGO.

QVANTA IN IGNORATIONE RERVM A Principibus Normannis fratribus in Apulia, Calabria, & Campania geſtarum verſati fuerint veteres auctores, nō Ptolemæus modo Lucenſis, ſed & Martinus multo vetuſtior, quem Ptolemæus ipſe laudat auctorem, liquido teſtantur: quæ me res impulit, vt vetuſtiſsimis illis auctoribus, ex Ptolemæo decerpta adiunxerim: præſertim cum qualiacūque ea ſint, alicuius vtilitatis fructum præbeant: ſi Dyrrhachinorum Principum ſtirpis ſeriem reſpicias: in qua deducēda, plures ſunt alucinati. Præterea cum idem Ptolemæus prodiderit Honorium II. Pont. Max. Aquilam veniſſe, vt procerum Apuliæ conſilio, Rogerio Siciliæ Comiti, qui poſtea regalem dignitatem eſt aſſecutus, eam prouinciā ductu ſuo aſſerere conanti obuiam iret: ea res aperte indicat Alexandrum eius rei certum auctorem minime legiſſe: qui Beneuentum, non Aquilam Pontificem aduectaſſe memoriæ prodidit. Neque intra centum proximos annos Aquilam vrbem conditam fuiſſe ſatis conſtat: de cuius origine cum diſiunctiſsima, maximeque diuerſa Io. Iouianus Pontanus vir vndecumque doctiſsimus Neapolitani belli libro .v. tradiderit, & de nomine fontis Aquulæ factam eſſe Aquilam vrbem ciuibus, & opibus claram aſſerat, libet certam eius vrbis originem adponere: ex litteris Clementis IIII. Pont. Max. erutam: ne tanti viri auctoritas rem geſtam a veritate demoueat: aut vetuſtate obruta in poſterum oblitteretur.

» CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei: K. Siciliæ Regi
» illuſtri. Clamant ad aures maieſtatis Regiæ variæ regni tui, &
» partium vicinarum Eccleſiæ: clamat multitudo nobilium de im-
» minentis oppreſsionis incurſu, eo grauius ſtupida, quo dudum
» maiora ipſius grauamina eſt experta: thronum tuæ gratiæ ſuppliciter ad-
» eunt: ad auxilium miſericordiæ tuæ recurrunt: opem tuæ pietatis implo
» rant: & vt ipſorum pia petitio promptius ad gratiam exauditionis introeat:
» de innata tibi fili cariſsime ad Eccleſias, eccleſiaſticas perſonas, & nobiles,
» & a progenitoribus tuis in te propagatione laudabili radicata clementia
» concipientes non indigne fiduciam, tibi confidenter veritatem inſtantis,
» & vrguentis ad hoc neceſsitatis exponunt. Dudum ſiquidem multitudi-
» nis hominum eiſdem Eccleſijs, & nobilibus ſubditorum de diœceſi Reati-
» na, & alijs vicinis partibus, ex diuerſis caſtris, villis, & locis conſpirantis
» in vnum factioſa præſumptio, in eam ſpirauit, & tandem prorupit teme-
» ritatis audaciā, quod ijdem ſatagentes iugum originariæ condicionis abij-
» cere, & Eccleſias, & nobiles prædictos, quibus tenebantur ad varia, non ſo
» lum debitis defraudare ſeruitijs, verum etiam de multitudine cōfidentes,
» ſicut euidens indicauit effectus, opprimere: illiſque præeſſe: quibus & diu
» ſubfuerant: & ſubeſſe, de ſuæ condicionis debito tenebantur: a quondam
» Conrado nato quondam Frederici olim Romanorum Imperatoris, qui
» regnum Siciliæ poſt ſententiam depoſitionis, & priuationis latam in Im-
» peratorem eundem, occupatum tunc temporis detinebat, iniquis, & frau-
» dulentis perſuaſionibus obtenta licentia, ciuitatem cōſtruere præſumpſe
» runt: cui AQVILA impoſito nomine, ſe pullos Aquilæ operibus exhi-

bentes,

bentes lamberunt Eccleſiarum, & nobilium ſanguinem: non ſolum Eccle ,,
ſias, & nobiles ipſos ſpoliantes, & ad pauperiem deducentes extremam: ,,
immo ſacerdotes, & alios varios clericos, nobiles quoque, ſuos etiam do- ,,
minos immaniter, vt multorum habet aſſertio, trucidantes. Hæc fili tantæ ,,
iniquitatis congregatio, tam iniquis vacabat operibus, tam ſceleſtis nego- ,,
tiationibus intendebat, propter quod colligationes impietatis, vt firmiter ,,
creditur, potẽtia diuina diſſoluit: & ciuitas eadem redacta eſt in cinerem, ,,
& fauillam. Nunc autem pro ipſius reparatione, ſicut aſſeritur, apud tuã ,,
ſerenitatem inſtatur. Inſtant quidem ipſius olim incolæ, vt in Eccleſias, & ,,
nobiles eoſdem, eò truculentius inſurgant: quo auidius ſumerent, vel ma- ,,
nifeſtam, ſi facultas concederet, vel ſaltem occultam de prædicta diſſolu- ,,
tione vindictam. Ad tuam igitur clementiam Eccleſiæ, & nobiles memo- ,,
rati confugiunt: te ſolum confugium, in articulo tantæ neceſſitatis agno- ,,
ſcunt. Sperant proculdubio, quod nõ deſit Eccleſijs, & nobilibus tua pro- ,,
tectio: cum de illis Chriſtianiſsimis, & illuſtribus ſis progenitoribus edi- ,,
tus, qui præ cunctis dignitatis Regiæ participibus, trabea Chriſtianitatis, ,,
& nobilitatis ornati, & ſingulari fauore manu tenuerunt Eccleſias: & no- ,,
biles fauorabiliter protexerunt. Nos itaque, qui prædicta referimus, ſed ,,
non aſſerimus, ſerenitatem Regiam pio, & paterno rogamus affectũ, ,,
quatenus circumſtantijs tanti diſcriminis prouida deliberatio- ,,
ne diſcuſsis, quod animæ tuæ ſalubrius, famæ conſultius, ,,
& patriæ vtilius fore putaueris, prudentia ,,
Regia proſequatur. ,,

Pagina 123. Ita ex oculis quorundam. Lege, Ita vt ex oculis quorũdam.
Ranipotus Tribunus militum Beneuentanus. Legendum
Raimpotus: quemadmodum in ſequenti pagina 124.

130 Aliſa vitioſe eſt excuſum: cum in ſuperiore pagina 129 Alli-
fa haberetur: quod Alliſarum vrbis, & Allifanorum populi
nomen duplici l. l., & vnica f, ex priſcis inſcriptionibus lapi-
deis, & vetuſtis Plinij, & Antonini libris, & Græcis Strabo-
nis inſculpi, & deſcribi appareat.

135 Cancellini nomen hac pagina, & alibi ſemper legitur: cum
Gaucellini legendum videatur.

CAESARAVGVSTAE,

Ex officina Dominici a Portonarijs de Vrſinis, Sacræ
C. M. & Regni Aragoniæ Typographi.

M D L X X I I X

A.D, II. NON. IVN.

DOMINICVS A PORTONA-
RIIS DE VRSINIS REGIVS
TYPOGRAPHVS.